

הקדמת בנו של המחבר פבוד הגאון האמתי זלה"ה מודעת בכל הארץ.
יקר תפארת פבוד אאמו"ר הרב הגאון האמיתי המחבר זלה"ה. מפאת יראתו הקודמות לעוצם
חכמתו.

נועם חדושי ונומקי סברותיו. אשר יגע ומצא ברב חכמתו ושקידתו בלמודי ישיבתו.
הן בשבתו על פסא הרבנות בק' וזישניצא. הן אחר זה בשבתו בשלשים שנה עד עת בו חליפתו
בק' לייפניק.

מאלה נפצה כל הארץ תלמידיו גדולים. חקרי לב.

אשר ישובו כסאות למשפט כסאות לבית ישראל זה היה חלקו מכל עצמו בתורה פלילה פיום
בחשיכה פאורה. להעמיד תלמידים הרבה ולהאציל עליהם מרוב חכמתו לכונן את שמועתם
ולהנחותם הדרך הנכון.

ולהישיבם במישור הלימוד האמת וקיים. מבלי נטות מקו האמת וסברה הישרה.

ומרוב ענוותו השיב אחר ימינו מעשות ספרים. האמנם פאיש גבורה יכלתו להתגדר בחבוריו
במה פחו גדול, ולעשות שם בשם הגדולים אשר בארץ לא נשאו לכו לקרבה אל המלאכה ולשמוע
אזן נשמע לי מפיו הקדוש פדברים האלה.

מה לי ולפאים אחרי פי ישבחוני לחובר חברים מחכם לעשות לו מתורתנו עטרה להתגדל בה.
ולאבד זמני במסדור חדושי וחבורים יחד.

ואכתוב למו רובי תורתי די ספוקי. הלא רבת שכעה לה נפשי שבוע והותר כל עוד בחיים חייתי
בשבתי בשבת תחפמוני עם תלמידי המקשיבים לקולי.

גדלו והצליחו ורכו למעלה. עד שהם מחדדים אותי בהלכה.

ופה אל פה אדבר בהם ומראה ולא בחידות. ועיניהם רואות את מוריהם פמוני היום.

מדריכם בדרך ישרה להסביר פנים בהלכה לישר אורחותם ולהציבם למטרת האמת. לבלתי רום
לבכם בגדולות ונפלאות ארחות עקלקלות דרך חריפות המטים עקלקלותם הבונים חרבות למו
על אדני תהוה ואבני בנהו, אם יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם לא בזה בחר ה'.

כל בני ישיבת למודי ה' יתבררו ויתלבנו ויצרפו. ומה פשרון יותר לדורש ה' מעל ספר פי אם
ראות עיניו בימי שני חיו.

נדברו יראי ה' איש אל רעהו ותלמידיה למראה עיניו ישפוט ולמשמע אזניו יוכיח העין והאזן
מילין תבחון. ויצא פנוגה צדקת למודם.

לא יבןשו פי ידברו בשער. (אלו דבריו הקדושים) ולסבת ענותו וצדקתו השרירים אשר שרדו
מרוב חדושי והמה בפתובים.

המה מפונזרים ומפונדים בלי סדור נאות וחבור נרצה. אף פי יהמו יחמרו מעי ועיני עוללה לנפשי
רע לי ומר עצבו אותם נטושים הנה והנה הנחמדים מזהב ומפז ולי מה יקרו חדושי אעגדם עטרות
לי להפיץ ענן אורם על פני תבל להציב לכבוד אאמו"ר הגאון האמיתי ז"ל יד ושם בבית ישראל
פי באמת אין זכרון לחכם מבני דורו.

אם לא יבוא לזכרון בספר בשכר הימים הבאים הכל נשפח גם הוא גם תלמידיו. ואם בני דורו ראו פן תמהו מה ידעו הבאים אחריהם.

וחם לי לזרעא דאבא פמוני להיותנו בני בלי שם ושמו טוב משמן טוב הלא תפארת בנים אבותם. על פן המו מעי לו לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי לשוטט ולתפוש בחדרי חרושיו.

ותמצא בקן ידי וכאסוף ביצים, עזובות. אספתים וקבצתים והיו לאחדים בידי.

לתתם אל יודע ספר לאמור קרא זה פאנות נפשך עפ"י סדורו בהלכותיו אל מעונותם ירצון. כמשפט ספר מחובר ומעשהו וריותי נפש לומדי תוה"ק דשן ועמו טובו ישבעו לבעבור תברכונו נפשכם את כבוד א"א ו"ל גם אותי.

וחדושי תורתו לא יעברו מתוך היהודים וזכרו לא יסוף מזרעם. אף רוח נדיבתכם תסמכוני לקוח הספר היקר הזה בכל לבבכם.

ואל יקשה בעיני כבודכם אם ידמה לכם כי רביתי במחירהו בערוך פמותו ודמי הדפסתו. אבל היו נא באמנה אתי כי פזור הוצאותי על העסק הזה מפאת הכתיבה והקבוץ על צד האופן היותר טוב מהחל עד פלה רבו למעלה ראש.

לא יאמן כי יספר וזה שמו אשר יקראו לו מרשיון הצענזאר ברוך טעמו כי ברוך הזה שמו ו"ל וברוך טעמו ונמוקו עמו ועל פי לשון המקרא (שמואל כ"ה ל"ג ברוך טעמה וברוכה את) ובקרב אחב"י זה שמו לעולם וזה זכרו לדור דור: עמק ההלכה עתה הנה תודתי לה' אשר נתן פזאת בלבבי.

ויהי עמדי עד כליתי והשלים חפצי, כה יוסיף אומץ חסדו עמי להוציא לאור תעלומה עוד יתר חדושי כבוד א"א הגאון האמתי ו"ל נוכח ה' דרכי בהדפסת הספר הלז, אשר יצא ראשונה בקרב אחב"י אם דרוש ידרשוהו בהמצאו וימירו ויחלטו לקנותו בשכר רצה האלקים את מעשי יהי נועמו עלינו ויכונן מעשה ידינו אכי"ר: על הטוב יזכר כבוד ש"ב הרב המפורסם מו"ה אלעזר נ"י הרב בע"מ ווינא תחי נא משפחתו שלימה מאת ה' חלף חסרו ונאמתו ורוב השתדלותו בהשגת הרשיון בווין מראש עד סוף פן לא ימיש ממנו ומביתו אחרי חסד האלקים לכל צרכם.

כי ידי קצרת מחשיב כל תגמולהו עלי ולבעבור ראות עיני כבודו כי יודע ומפיר אנכי בטובתו. ולמען כבודו של הרב הגאון הנ"ל את פניו אני נושא תחת ענצם גמולו הטוב להדפיס דבר הספמתו ואגרתו עד עולם לא תשפח: והנה מצאתי עצמי מוכרח לעורר את אחכ"י על ענצם אזהרת תוה"ק בהשגת גבול.

וכל הספמות וגאוני דור ודור שפה אחת ודברים אחרים להם. ביחוד בענין הדפסת ספר שיכול לבוא המביא לבית הדפוס לזנק והפסד הגדול מנשוא.

וגודרים גדר בעד ההדפסה שנית בלי ידיעת המביא. משך שש שנים מיום בלות הדפסת הספר.

ואף על זה הספר תפקחנה עיני כבודכם לביתי יגיע בהדפסתו שנית בלי ידיעתי משך שש שנים: הקטן יהושע העשיל תאומים פרענקיל הקדמב ישמבח הבורא ויתפאר היוצר אשר עשה ופעל הכל יש מאין המוחלט ויציר כפיו על כולם נתעלה ובעת הפר צווי ביקר בל יליו.

רום קרנו נגדע. ומעדן גן הוא והוכדל לעבודת האדמה להכין את כל אלה אל עם גבר עשה ועד עשרים דור צדיק יחון האריף אפו בלי לכלותם בעברה.

עד נמצא צדיק אשר לבו נכון. ואת פרי בטנו לעולה הכין.

בהר ה' אשר שם שוכן וזרעתם בכסא חקוקה. אתם ברית לעולם יכון ולתוף פור ברזל נפשם שמה.

עד עת בא דבר ה' לחונן. הוציאם באותות ומופתים ודגלו עלי אהבה גנולתו הראה להם עין בעין ורנבי תורתו ע"י נאמן ביתו צנה וכל תמוט עולם ולנצח יכון.

פלפולין דאו' אותם להתחכמה ואותן ההלכות הנשפכים מלב נבון בעת אבלי איש אשר צדקת ה' עשה. פן קנם בפלפולי איתן שמה לזכרון.

פן בקל דור ודור אותה. להכינה ולסעדה.

חכמי הדור בפלפולם ולב נבון ישגנו לכניהם אותה בלי לשכחה. וגם בגלותינו ה' לא עזבנו.

וגדולי הדור הטה ומלמידי' יעמדו בפריץ. לשובב נתיבות עולם.

ולעשות ציצים ופרחים. להגדיל התורה ולהאדירה.

ואני הגבר צעיר בתלמידים. מעודי על ברפי התלמידים נתגדלתי.

ודבריהם בצמא שתייתי. ובהיותי בר שבסר זכיתי להסתופף בצל הקודש ה"ה מו"ח זצללה"ה הרב הגאון מופת הדור מוהרב"פ זל"ה.

ומאוד נמצאתי לחן בעיניו. וידו לא יז ממני.

ולערף שנה א' הייתי אתו למדנו כמעט רוב הש"ס עם הראשונים וכל שעה הראנו גדולות ונפלאות בפלפולו. והילדות אשר בי העיז פני בפני רבי.

ליקח הרשות לשוב לביתי. הגם שהי' נגד רצונו עכ"ז נתרצה לזה ואחר פן שבתי אליו עוד לכמה ימים ומסר לי כמה פלפולים ודרך הלימוד מפיו יקרא אלי ואני פותב על הספר.

ופקד עלי לשאול אותו תמיד ספקותי וכן עשיתי בבואי לביתי. את אשר מצאה ידי הצעתי לפניו.

ובאהבה גדולה השיבני ויורני דרך הישר ובעת פי נלקח מאתנו פניתי לעיין בכתבי חידושי אשר נבעו ממקור חכמתו וראיתי כי הנם נעלמים מעיני פי נגנבו רובם. והנשאר בלה הי' ואין רשומן ניפר והעמרתני דברי לבניו הרבנים הגדולים נ"י אשר הטה תנו לי איזה מחידושי לשמח לבבי בפלפוליו ונעמרתני לדברי.

ותנו לי את אשר עמהם בפתובים. ובראותים את פעלו ורב גדלו אשר הכין ופעל בחכמתו ורוחב בינתו אמרתי עם לבבי.

לא נאה מעצור את החכמה בבית הפלא. ומי יתן ויתפרש פנפי' ע"פ תבל.

וברחובות תתן קולה והנה אחרי רואי פי באו הדברים מפונזרים פעם בדרך חקור דין. ופעם בדרך חידוד.

ופעם דרף דרוש. ואין להם קשר ואמרתם אחבירה אותם ולקטתי פרחי מבין העמרים עד פי יחדיו היו תואמי' אחד לאחד בקישור הדברים אפס פי הנצרכתי פעם להוסיף פעם לגרוע איזה דבר פדי שיהיו מצומדי' היטב גם יחד.

ואשר הי' ביכולת לשמור לשון הפתוב נצרתם נפשי ולא שניתי אולם לעת ההכרח שניתי כאשר הי' נראה לדעתי ורציתי לסמן השינוי בציון לידע ההבדל בין לשון המחבר ללשוני אולם ברבות ההעמקה לא נשמר המעתיק להעמיד ציון על מכונו לכן נתערבו הדברי' יחד ולזאת אליה הקורא אודיע פי תראה איזה שגיאה דע פי לא מלב המחבר בא פי אנכי אשר העוויתי אולם בטחתי פי מעט אשר ימצא שגיאה וטעות ואם לפום ריהטא נראה תמי' בדבריו יראה אחר העיון פי נכון הוא.

ואולם צריף לעיני בלב נבון פי דבריו עמוקי' המה ובלשון חכמי' נדברו ואחר כל אלה אבקש מהמענין שלזכות ידינני. פי את אשר ביכולתי עשיתי ואם שגיתי בקצת דברים לא ימלט רבות הטובה ביתר הדברים והנני ראיתי בדרף עיון וחיקור דין ושמתי מגמת לבי לברר ע"י איזה סיבה ואופן יכול האיסור לחזור להיתר או עכ"פ לא יחול איסור וע"ז בניתי בית נאמן הזה: ויקרא שמו ברוף טעם פרוק ראשון בדין ביטל איסורים היתר בהיתר פגון חמץ קודם פסח ושאר דברים כפינצא בהם אי בטל הנה הך"ן בתשובותיו סי' נ"ז כתב אם החטים מותר לטחון כח מבוקעת עם שאינו מבוקעת ויש לחוש בזה משום מבטל איסור לכתחלה הוי יודע שהראב"ד ז"ל סובר דמדאורייתא אין מבטלין איסור לכתחלה ומ"מ אפילו לדבריו באם מבטל בעודו היתר לא שמענו שיהיה אסור כל שנתבטל בזמן התירו.

אבל יש בכאן שני ספיקות האחת שנוכל לומר שאין היתר מתבטל בהיתר. ובפ' בתרא דע"ז מוכח פן ה"נ בזמן היתרם יש לדון ולומר שאין מתבטל מתי יתבטל לאחר איסורו ונמצא דהוי מבטל איסור לכתחלה ע"כ דברי הך"ן.

ויעניין בס' תמים דעים שטעם הסוברים דהיתר בהיתר לא בטל ילפינן לה מדין מצות שאין מבטלין זא"ז. ומקור הדין הוא בזבחים דף ע"ח אמר ר"ל פגול ונותר וכו' שבללן וכו'.

מ"ט איסורין מבטלין זא"ז עוד בדרף ע"ט דאמר ר"א פשם שהמצות אין מבטלין זא"ז פה איסורין אין מבטלין א"ז מאן שמעית לי דאמר מצות אין מבטלין זא"ז הייל דתניא אמרו עליו על הלל הגון שהנה פורכן בב"א ואכלן משום שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו ופוסק הרמב"ם בפרק י"ח מהלכות פ"ה כר"א ומקשים עליו דהא ר"א למד דינו מהיילל ובפסחים מסיק דרבנן פליגי עליו ולא איתמר היילכתא לא פמר ולא פמר.

ומעתה א"א להחליט ולומר דאין איסורין מבטלין זא"ז ולחייב ע"ז מלקות. ויענין ברמב"ן פסחים שהקשה על ר"א היאך מביא ראי' מהיילל ורבנן פליגי עליו ומדחיק לומר דבאמת גם מרבנן מוכח רק היילל אמר בהדיא דין הפריכה.

ולפענ"ד נראה לישיב בפשיטות דהנה התוס' הקשו דמנ"ל דמצות אינן מבטלין זא"א דלמא שאני הכא דגלי קרא דכף יהיה מצותן ולפענ"ד לא קשה מידי דשפיר מוכח מהיילל דזו סברא חיצונה דמצות אינן מבטלין זא"ז דאל"כ למה הי' כורכן ביחד, ואי משום דגלי קרא ז"א דהא פסקינן כזית בכדי אכילת פרוס דאורייתא וכאכילה חדא חשיבא פמבואר בלבוש נט"ז בהל' פסח ואי מצות מבטלין זא"ז יש לומר דכוננת הפתיב על מצות ומרורים יאכלוהו בתוך אכילת פרוס אכל

לא בב"א דמְצוֹת מְבטְלִין זא"ז ומְדַהֵי אוֹכְלֵן בב"א ש"מ שְׂזוּ הִיָּה לָהֶם לְסַבְרָא חִיצוֹנָה דְּמְצוֹת
אִין מְבטְלִין זא"ז וְהִיָּה עוֹשֶׂה לְמַצְנָה מִן הַמְּוֹבָחָר שְׂיֵאכֹל בב"א מְלֹאכְוֹל בְּתוֹךְ א"פ.

וּרְבִנְן פְּלִיגֵי עָלֵיו דְּאִין מְשַׁמְעוֹת הַכְּתוּב דְּעַל מְצוֹת וּמְרִירִים יֵאכְלוּהוּ שְׂיֵאכְלוּנוּ בב"א. אָבֵל עַל
מַה שְׁהִיָּה לְהִלְלֵי לְסַבְרָא חִיצוֹנָה דְּמְצוֹת אִין מְבטְלִין זא"ז מְסַתְמָא לָא פְּלִיגֵי עָלֵיו רְבִנְן כָּל כַּמָּה
דְּלָא מְצִינוּ דְּפְלִיגֵי בְּהִדְיָא (א) וּא"ש פְּסָקָא שְׁל הַרְמַב"ם דְּפָסֵק כּר"א.

וּר"ל שְׁפָסֵק דְּאִיסוּרִין מְבטְלִין זא"ז יְכוּל לְסַבְרָא פְּאֲבֵי דְּכַבֵּא"פ לָאו דְּאוּרִינְתָא. גַּם אֲפִילוּ לְשִׁטַּת
הַתּוֹס' בְּנִזִיר וּבְפָסְחִים דְּאֲבֵי ג"כ ס"ל דְּכַבֵּא"פ דְּאוּרִינְתָא אָף לָא ע"י תַּעְרוּבוֹת א"כ לִיכָא רֵאִי
מְהִילֵל פְּקַנְשִׁינֵי הַתּוֹס' דְּשִׁאֲנֵי הֵכָא דְּגַלֵי קָרָא.

אָבֵל בְּעֵלְמָא מְצוֹת מְבטְלִין זא"ז. וּכ"ת לְמָה הִיָּה אוֹכְלֵן בב"א הִיָּה לוֹ לְאָכְוֹל בְּתַא"פ כַּנ"ל ז"א.

דְּהָא כְּזִית בְּכַא"פ ל"ד אָבֵל ר"א מְסַתְמָא ס"ל כּר"י רבֵי דְּכְזִית בְּכַא"פ דְּאוּרִינְי' א"כ שְׁפִיר מוֹכַח
מְהִילֵל דְּמְצוֹת אִין מְבטְלִין זא"ז וְכַנ"ל. וְעוֹד יֵישׁ לְתַרְצֵי דוֹמָה קֶצֶת לְאוֹפֵן שְׁפַתְכֵּנוּ דְּהִנֵּה הַתּוֹס'
מְקַשִּׁים בְּזַבְחִים דְּלֵמָא אָכֹל הִילְל הַרְבֵּה מְכ"א וְיֵישׁ עַכ"פ כְּזִית טַעַם מְכ"א וּמְתַרְצֵי בַה"ז עַפ"י
דְּבָרֵי הַמְּרָדְכֵי שְׁפַתְבֵּי לְתַרְצֵי דְּהָא דְּאִין בֵּית הַבְּלִיעָה מְחִזִיק יוֹתֵר מְכַבֵּיעָה אָבֵל מְרִנְסָק מְחִזִיק טְפִי
וְכַתְבֵּי בַה"ז דַּע"כ"פ יוֹתֵר מְג' זְתִים אִינוּ מְחִזִיק אָף מְרִנְסָק וְלֹא קִשָּׁה קְוִשְׁנֵי הַתּוֹס' דְּהָא לָא הִיָּה
יְכוּל לְאָכְוֹל בְּב"א יוֹתֵר מְג' זְתִים עַכ"ד בַּה"ז וְהִיָּנוּ לְפִי הַגִּירְסָא שְׁבָרָא"ש פְּרָק ע"פ כּוֹרְכָן
וְאוֹכְלֵן הַנ"ל צ"ל שְׁלֹא הִיָּה לְפִנְיָהֶם רַק הַגִּירְסָא שְׁלַפְנִינוּ כּוֹרְכָן בְּב"א וְאוֹכְלֵן בְּב"א.

וּלְהַתּוֹס' אָבֵל עַדִּין י"ל שְׁאֲכִילָה לָא הִיָּה בְּב"א כ"א כּוֹרְכָן בְּב"א וְאוֹכֵל מֵהֶם בְּתוֹךְ א"פ וְשְׁפִיר
הַקְּשׁוּ הַתּוֹס' דְּלֵמָא לְקַח מְכ"א הַרְבֵּה, וּלְפִי גִירְסַת הָרָא"ש א"ש תִּירוּצוֹ שְׁל בַה"ז. וּלְפִי"ז מְיֻנָּשׁ
קְוִשְׁנֵי הַתּוֹס' הַנ"ל שְׁהַקְּשׁוּ דְּשִׁאֲנֵי הֵכָא דְּגַלֵי קָרָא אָבֵל בְּעֵלְמָא מְצוֹת מְבטְלִין זא"ז.

ז"א דְּהָא אִין כַּאֲן גִּילוּי פְּלֵל דִּי"ל דְּכְוִנְוֹת הַכְּתוּב שְׂיֵאכְלוּהוּ כְּרוּכִים אָף לָא בְּב"א דְּמְצוֹת מְבטְלִין
זא"ז. אוּלַם יֵאכֹל בְּתוֹךְ א"פ וְיִקַּח מְכָל מִין הַרְבֵּה בְּכַדֵי שְׁלֹא יְבַטֵּל אֶחָד אֶת חֲבִירוֹ וּמְדַהֵי אוֹכְלֵן
בְּב"א לָא הִיָּה יְכוּל לְאָכְוֹל מְכָל מִין הַרְבֵּה ש"מ דְּאִין מְצוֹת מְבטְלִין זא"ז אָבֵל לר"ל דְּסוֹבֵר דְּכְזִית
בְּכַא"פ ל"ד עַכ"פ ע"י תַּעְרוּבוֹת לְשִׁטַּת הַתּוֹס' מְמִילָא לָא שְׁמַעִינוּ דְּבְעֵלְמָא אִין מְצוֹת מְבטְלִין
זא"ז דְּלַעוֹלָם אִיכָא לְמִימֵר דְּמְבטְלִין וְשִׁאֲנֵי הֵכָא דְּגַלֵי קָרָא פְּקַנְשִׁינֵי הַתּוֹס'.

וּכ"ת דְּהָא לָא גַלֵי הֵכָא פְּלֵל דִּי"ל דְּלִקַּח מְכ"א הַרְבֵּה וְאוֹכְלֵן בְּתַא"פ ז"א דְּהָא לר"ל כְּזִית בְּכַא"פ
ל"ד. הִיָּצָא לְנוּ מְזָה דְּלר"ל וְאֲבֵי שְׁסוּבְרִין דְּכְזִית בְּכַא"פ ל"ד וְלֹא מוֹכַח מְהִילֵל סוּבְרִין דְּמְצוֹת
מְבטְלִין זא"ז וּמְמִילָא הִיָּתֵר בְּהִיָּתֵר בְּטַל וּלר"א וּר"י כְּזִית בְּכַא"פ דָּאוּ מוֹכַח מְהִילֵל דְּמְצוֹת אִין
מְבטְלִין זא"ז וְהִיָּה הִיָּתֵר בְּהִיָּתֵר לָא בְּטַל וּקֶצֶת הוֹכְחָה לְזָה מְדַבְרֵי הַגְּמָרָא נִזִיר דָּף ל"ז א"ל אֲבֵי
מְמִאי דְּהָא מְשַׁרְתָּ לְהִיָּתֵר מְל"א דְּלֵמָא לִיתֵן טַעַם"ק הוּא דְּאֵתִי וְלֹא אֲבֵי מְעִיקְרָא קָא קִשִׁי לִי כָּל
הִלְקִין תְּיֻבְתָּא הַזֵּר אֲמַר לִיתֵן טַעַם"ק בְּתַר דְּשִׁנֵי לִיָּה א"ל דְּלֵמָא לִיתֵן טַעַם"ק.

וּלְכַאוּרָה מְאוּד יִפְלֵא אִיךָ נְהַפְּךָ אֵלָיו הַסְּבָרָא מְהִיָּפוּךְ לְהִיָּפוּךְ בְּלִי שׁוּם טַעַם וְרֵאָנִי פְּלֵל וּמֵאִי
חִזְדַּשׁ לוֹ הַתְּרַצֵּן ס"ס מְעִיקְרָא הִיָּה לוֹ לְסַבְרָא דְּבַכָּל אִיסוּרִין י"ל הַמְּל"א וּמֵתוֹךְ זֶה הַרְבֵּה לְהַקְּשׁוֹת
עַל ר"ד.

וּלְבַתֵּר דְּמִשְׁנֵי לֵי ר"י מְקַשָּׁה עָלָיו דְּלָמָּא גַם בְּנִזְרַי אֵין לְהִיתָר מִל"א אִף לִטְכַּע"ק אוּלָּם לְדַבְּרֵינוּ הַנִּזְ"ל א"ש דְּהֵנָּה בְּחֻלְיֵין דְּרַח אָמַר אַבְיֵי טַעְמוֹ וְלֹא מִמְּשׁוֹ בְּעֵלְמָא דְּאוּרִיזְיָתָא דְּאִי דְּרַבְּנָן מִבְּ"ח מ"ט לֹא גְמַרְיָנָן דְּחִידוּשׁ הוּא אִי חִידוּשׁ אֲפִילוּ לִיכָּא נ"ט נְמִי.

וּפִירִש"י דְּהַחִידוּשׁ הוּא דְּכָל חַד בְּאַנְפֵי נְפִשְׁיָי שְׂרִי וְהוּא נֶגֶד סוּגְיָי גְמָרָא פְּסָחִים דְּחִידוּשׁ הוּא אִי תְּרוּ לִיה פְּלוּ יוֹמָא בְּחֻלְיָא שְׂרִי. וְהֵנָּה לְכַאוּרָה י"ל זָה.

דְּלִפִּי מַה דְּאִיתָא בְּחֻלְיֵין פִּי אֲתָא רַבִּין אָמַר ר"י מְלוּחַ אֵינוּ פְּרוּתַח פְּבוּשׁ אֵינוּ פְּמִבְּוּשָׁל אָמַר אַבְיֵי הָא דְּר' אָבִין לִיתָא דְּהָאִי פְּנָפָא כו', וְהֵנָּה הֶרְמַב"ם ו"ל לֹא הַזְּפִיר דִּין פְּבוּשׁ פְּמִבְּוּשָׁל וְכַתְּבָהּ אֲחֵרוּנִים דְּלִכְּהָ לֹא הַזְּפִירוּ דְּהָא דְּרַבִּין לֹא נִדְּחָה רַק בְּמִלִּיחָה וְלֹא בְּכַבוּשׁ א"כ לִפִּי"ז לֹא הָוִי חִידוּשׁ דְּתָרוּ כּוּלָּא יוֹמָא וְשְׂרִי דְּהָא פְּבוּשׁ אֵינוּ פְּמִבְּוּשָׁל לְכָה הַזְּפִירָה רִש"י ו"ל לְפָרֵשׁ דְּהָא לְחֻלְיָא שְׂרִי.

אִף בְּאַמְתָּא ז"א דְּאַף אִם פְּבוּשׁ אֵינוּ פְּמִבְּוּשָׁל מ"מ יֵשׁ מְצִיאוֹת בְּלִיעָה מְעַט מְעַט בְּפְּבִישָׁה פְּדְּאִיתָא בְּמִתְּנִיתִין בַּע"ז דְּרַח כ"ט נִוּדוֹת הַנְּכָרִים דְּלִכְּהָ מְפָרֵשׁ רִש"י שְׁהַכְּנִיסָה לְקִיּוּם וְרַבִּינוּ אֲשֶׁר שָׁם מְפָרֵשׁ שְׁשׂוּקָא מַע"ל דְּהֵנָּה רִש"י לְשִׁטְתוֹ דְּלֹא אָמְרִינוּ פְּבוּשׁ רַק בְּחֻמְרָא וְצִיר וְאֵינוּ אוֹסֵר רַק בְּמַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם וְנִבְלַע עכ"פ בְּמִשְׁפָּה זְמַן מְרַבְּבָה וְהֵנָּה רוּאָה דְּגַם לְמ"ד פְּבוּשׁ אֵינוּ פְּמִבְּוּשָׁל מ"מ בּוֹלַע מִיֵּהַת בְּמִשְׁפָּה הַזְּמַן מְעַט מְעַט.

וְע"כ צ"ל כֵּן לְשִׁטַּת הַסּוּבְּרִים שְׂאִין פְּבוּשׁ רַק בְּמִשְׁפָּה שְׁלִישָׁה יָמִים תִּקְשָׁה לְהוּ מְדַבְּרֵי הַגַּמ' דְּאִי תְּרוּ לִיה כּוּלָּא יוֹמָא בְּחֻלְיָא שְׂרִי א"ו אִף שְׂאֵינוּ פְּמִבְּוּשָׁל מ"מ בּוֹלַע בְּמִשְׁפָּה הַזְּמַן וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּחֻלְיֵין ד"ה חִידוּשׁ הוּא דְּכַתְּבוּ אַע"ג שְׁנִבְלַע הַחֵלֶב בְּבִשְׂרָא אַע"פ שְׁהוּא צוּנָן לִפִּי שְׁהוּא צְלוּל וְהַבִּשְׂרָא שׂוּקָה בְּתוֹכוֹ.

וְדַבְּרִים אֵלוּ הֵם אִף לְמוֹתֵר כִּי בְּקַצְרָה הָוִי לְהוּ לְזוּמֵר דְּכַבוּשׁ פְּמִבְּוּשָׁל. גַּם קָשָׁה דְּהָא מְטַעַם פְּבוּשׁ גַּם הַחֵלֶב מְקַבְּלַת טַעַם בִּשְׂרָא וְהֵם לֹא פְּתָבוּ רַק שְׁנִבְלַע הַחֵלֶב בְּבִשְׂרָא א"ו פְּנוּנְתָם דְּגַם לְמ"ד דל"א פְּבוּשׁ פְּמִבְּוּשָׁל מ"מ בִּשְׂרָא הַנְּשָׂרָה בְּדַבְּרָא צְלוּל שְׂאֵאף שְׁהַצְּלוּל אֵינוּ מְקַבֵּל טַעַם מִהַבִּשְׂרָא מ"מ הַבִּשְׂרָא שׂוֹאֵב בְּתוֹכוֹ וּמְקַבְּלַת בְּלִיעָה מִהַצְּלוּל שְׁדַרְכוּ לְהַמְשִׁיף מְעַט מְעַט לְתוֹף הַבִּשְׂרָא כְּאֲשֶׁר הַחִידוּשׁ מַעִיד. וְנִמְצָא שְׂפִיר הַחִידוּשׁ מַה דְּתָרוּ כּוּלּוֹ יוֹמָא בְּחֻלְיָא דְּשְׂרִי דְּשְׂפִיר בּוֹלַע מִיֵּהַת בְּדִלָּא פְּבוּשׁ פְּמִבְּוּשָׁל. וְתִקְשָׁה לְרִש"י ו"ל דל"ל לְפָרֵשׁ הַחִידוּשׁ בְּכָל חַד בְּאַפִּי נְפִשְׁיָי שְׂרִי:.

אָמְנָם נ"ל לְזוּמֵר דְּלִפִּי מַה דְּאִיתָא בַּג' דַּע"ז דְּרַח ע"ג כִּי אֲתִי רַב דִּימִי אָמַר ר"י הַמְּעַרָה יי"נ מְחַבִּיּוֹת לְבוּר כו' וְכַתְּבָה שָׁם הַר"ן דְּבִהָא נְקֻטִין פְּנוּתִין דְּאִיסוּר שְׂאֵינוּ אוֹסֵר בְּמִשְׁהוּ שְׂאֲפִילוּ עֵבֶר עָלָיו כָּל הַיּוֹם קָמָא קָמָא בְּטַל וְרָאָב"ד ו"ל ס"ל שְׂאֵאף שְׁנִתְרַבָּה עַד כְּדִי נ"ט בְּהִיתָר מוֹתֵר דְּכָבֵר נְהַפְּףָה אִיסוּר לְהִיתָר.

וְהֶרְמַב"ן ו"ל פְּלִיג עָלָיו וס"ל דְּחֻזְרָא וְנִיעֵר וְהֵנָּה אַבְיֵי ס"ל בְּכַוּרוֹת דכ"ג דְּאַף בְּטוּמְאָה אֵין אוֹמְרִים דְּחֻזְרָא וְנִיעֵר וּא"כ שְׂפִיר י"ל דְּאַבְיֵי ס"ל פְּבוּשׁ אֵינוּ פְּמִבְּוּשָׁל. הַגַּם שְׂבִמְשָׁה הַזְּמַן מְקַבֵּל מְעַט מְעַט מ"מ קָמָא קָמָא בְּטַל וְהוּא אֵינוּ חֻזְרָא וְנִיעֵר וּא"כ לִיכָּא חִידוּשׁ בְּב"ח דְּתָרוּ כּוּלָּהּ יוֹמָא שְׂרִי מְשׁוּם דְּכָבֵר נִתְבַּטַּל כְּנ"ל לְכָה הַזְּפִירָה לְפָרֵשׁ דְּחִידוּשׁ דְּכָל חַד לְחֻלְיָא שְׂרִי אוּלָּם כ"ז לִפִּי הַס"ד אָבֵל לִפִּי מַה דְּמִתְרַץ רַבָּא דְּרַח בְּשׂוּל אֲסָרָה תוֹרָה (ב) א"כ כָּל פְּמָה דְּלֹא נָתַן טַעַם הָוִי הִיתָר מִמְּשׁוֹ וְלֹא בְּטַל הָוִי שְׂפִיר חִידוּשׁ בְּב"ח דְּאִי תְּרוּ.

ואי דכבוש אינו כמבןשול מ"מ בלוע מעט מעט ואי דקמא קמא בטל ז"א דכל פמה דלא נותן טעם שם היתר עליו ונהוי היתר בהיתר ולא בטל. וא"כ לפי"ז י"ל דאבני קבל מרבא דדרה בשול כו' והחידוש דהאי לחודא שרי לא נחשב לחידוש פקושניית הגמרא מפלאים ומשום הכי הקשה שפיר לר"י שם בגזיר היינו לפי מה דס"ל לאבני דכזית בכא"פ לאו דאורייתא ולא מוכח מהלל דמצות אין מבטלין זא"ז די"ל דש"ה דגלי קרא אבל בעלמא מצות מבטלין זא"ז וה"ה היתר בהיתר בטל וא"כ הוי ילפינן שפיר טכע"ק מבב"ח דלאו חידוש הוא ואי דתרו פולא יומא כו' פבוש אינו כמבןשול ואי דבולע מעט מעט קמא קמא בטל דהיתר בהיתר נמי בטל.

אולם לפי מה דמתרץ לי שם דכזית בכא"פ דאור' א"כ מוכח מהלל דמצות אין מבטלין זא"ז והיתר בהיתר לא בטל א"כ בבב"ח חידוש הוא דתרו פולא יומא שרי ואי דכבוש אינו כמבןשול מ"מ בולע מעט מעט ואי דקמא קמא בטל הא היתר בהיתר לא בטל.

וא"כ ליפא למילף טכע"ק מבב"ח ושפיר הוקשה דלמא לטכע"ק הוא דאתא ודו"ק. וא"כ לפי הנ"ל יהיה מוכח דגם רבא ס"ל דהיתר בהיתר לא בטל: פרוק שני אף על זה לפלפולא בעלמא אבל באמת מפשטא דגמרא דאמר אבני מבב"ח מ"ט לא גמרינן כו' ואמר רבא שאני בבב"ח דדרה בשול אסרה תורה וא"כ לס"ד דאבני דלית לי הך סברא קשה היא י"ש מציאות ביטל לקל בב"ח הא היתר בהיתר ל"ב (ג) ואף דאיפא ס' לא ליבטל.

דהנה הש"ך י"ד סי' רצ"ט מביא בשם רבינו אשר לחלק מהדדכלאים לבב"ח דהתם בב"ח אינו אסור אלא מחמת שיתן טעם והלכה כשפטל הטעם בטל האיסור ובאמת במחילת כת"ר לא דק היטב בלשוננו וכצ"ל כמו שהובא הרא"ש שם בט"ז ס"ק א' שכתב בזה"ל.

דל"ד לבב"ח שגאסר ג"כ ע"י תערוכות ואפ"ה אינו אסור שאין בו נ"ט דש"ה דדרה בשול אסרה תורה. דלא מקרי בב"ח בלי נ"ט ע"כ.

הינצא לנו מדבריו דבב"ח דהקפידה תורה בדרה בשול ע"י נתינת טעם וכל זמן שלא הגיע לידי נותן טעם לא חל עליו שם בב"ח מעולם. אבל שאר היתר בהיתר שלא מצינו שהקפידה התורה על אופן זה אף כשמגיע היתר זה להיתר אחר בתערוכות מיד נאסר כמו פלאים דלא מהני שום בטול וא"כ לאבני דגם בב"ח לא ס"ל דדרה בשול א"ת א"כ ראוי להיות כמו פלאים דלא יהיה שום בטול אלא ע"כ צ"ל לאבני דס"ל דהיתר בהיתר מהני בטול ושאני בפלאים כמו שכתבו הראשונים וא"כ פינו דרבא לא פליג ע"ז מה"ת לן לחדש ולומר דרבא ס"ל דהיתר בהיתר ל"ב ונשווי פלוגתא בכדי.

אולם באמת י"ל דאבני ג"כ ס"ל דהיתר בהיתר ל"ב והא דמהני בטול לבב"ח י"ל פסברת עט"ז שמיביא הש"ך בס' הנ"ל וז"ל ול"ד לבב"ח דקיי"ל שפטל דהתם טעם הבשר או החלב מתפשט ונתערב בכולו אין כאן מקום מיוחד לאסור ונהוי פאלו נאבד מהעולם אבל ה"א שהאיסור יש לו מציאות במקומו ולא נתפשט אלא שאין אנו מכירים אותו לא שייך בטול ע"כ.

ומה שהקשה הש"ך עליו א"כ אמאי יבש בביב בטל בבב"ח תמי' לי דמאי יבש בביב שייך בבב"ח דאם נאסר החתיכה של בשר מחלב הוי לגבי שאר חתיכות שנתערב עמהם כמו שאר אסורים כמו שכתב הש"ך בעצמו בסימן צ"ד.

ולפענ"ד נראה להסביר שני התירוצים הנ"ל של רבנו אשר והעט"ז שייכים בפלוגתא אבני ורבא במסקת ע"ז לענין מב"מ אי אזלינן בתר טעמא או בתר שמה דלפי דעת רמ"א בס' צ"ח למאי

דְּפִסְקִינּוּ פְּרָבָא דְאֲזִילִינוּ בְּתַר שְׁמָא אִם שְׁוֵה בְּשְׁמָא אַף שְׁאִין שְׁוֵה בְּטַעְמוּ בְּטַל בְּרוּב מְדַאוּרִייתָא
פְּדִין מִב"מ וְאִם אִין שְׁוֵה בְּשְׁמָא אַף בְּשְׁוֵה בְּטַעְמָא בְּטַל בִּס'.

הָרִי דְלֶרְבָּא אִין תְּלוּי בְּהֶכְרַח הַטַּעַם שְׁנוּכַל לִזְמַר כְּסִבְרַת הַעֵט"ז. אֲבָל אֲבִי דְאֲזִיל בְּתַר טַעְמוּ
וּבְאִסּוּר שְׁאִסּוּר בְּמַשְׁהוּ בְּמִין בְּמִינוּ מִיַּד שְׁשְׁוֵה בְּטַעְמָא אִסּוּר לְעוֹלָם דְּלֹא שְׁיִיף לִזְמַר שְׁהוּא
פְּנֵאָבָד וְאִינוּ בְּעוֹלָם פִּינוּ שְׁלֹא פְּגָמָה טַעְמָא פְּמִבְּוֹרָר שְׁם בַּע"ז בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' אֲבָל בִּב"ח שְׁאִינוּ
שְׁוֵה בְּטַעַם שְׁפִיר י"ל דְּבְטַל בִּס' פִּינוּ שְׁפִכְר גְּחַלֵּשׁ הַטַּעַם וְהוּי פְּלֹא הִי וְכִסְבְּרַת הַעֵט"ז וְהָכִי
דִּיִּיקָא דְבְרֵי רִש"י בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּחֻלְיִן דָּף צ"ח ד"ה בִּס' מְפָרֵשׁ אַף פִּי לֹא יִהִיב טַעְמָא מ"מ
בְּעִינוּ ס' לְבִטּוּלִי וְד"ה שְׁנִיחָה לֹא לְמַדּוּהוּ כּו' וְאֵע"ג דְּאִי אֲתִי לְמִילָף מִיָּנִי מְצִית מִילָף וְאֲפִילוּ
הִיכָא דִּיִּהִיב טַעְמָא דְהָא הָכָא אֲפִשֵׁר לִזְמַר דְּאִי שְׁלֹא בְּמִינוּ הָוִי יִהִיב טַעְמָא אֲפ"ה רַבְּנָן אֲחַמִּיר
וְאָמְרוּ טַעְמָא לֹא בְּטַל עַכ"ל רִש"י ז"ל וְלִמְדִין מְזָה שְׁבִיטֵל שְׁשִׁים אִינוּ פְּלֵל פְּדִי שְׁיִבְנוּטֵל הַטַּעַם
רַק לְבִטַל הָאִסּוּר שְׁנִתְעַרְב וְכִשְׁיֵשׁ ס' אַף שְׁמַרְגִּישִׁין הַטַּעַם ל"ל בַּה דְהָוִי כְּטַעַם שְׁל הִיתַר רַק
דְּרַבְּנָן הִתְמִירוּ לְאִסּוּר אַף בְּיוֹתַר מִס' כְּשְׁמַרְגִּישִׁין הַטַּעַם.

וְדָבָר זֶה נֶכּוֹן מְאוֹד לְפִי שְׁיִטַת רַבָּא וְשׁוֹבֵר דְלֹא אֲזִילִינוּ בְּתַר טַעְמָא כ"א בְּתַר שְׁמָא. וְגַם בְּדָף
צ"ז ע"ב ד"ה וְאָמְרוּ רַבְּנָן בִּס' פְּתַב רִש"י ז"ל בּוּזָה"ל בְּפִרְקָא בְּתַרְא דַּע"ז פְּסִיקִינוּ הִלְכְתָּא בְּכָל
אִסּוּרִין שְׁפַתּוֹרָה בִּס' בִּין בִּב"ח בִּין בְּשַׁאֲרֵי אִסּוּרִים.

לְכַאוּרָה דְבְרֵי בִין בִּב"ח בִּין בְּשַׁאֲרֵי אִסּוּרִים מִיִּתְרִים הֵמָּה. אוּלָם רִש"י ז"ל פִּינוּן בְּזָה לְתַרְזִין
מַה שְׁקָשָׁה עַל רַבָּא.

דְּבָא לְתַרְזִין דְבְרֵי רַבְּנָן שְׁפַעַם אָמְרוּ בִּס' וּפַעַם אָמְרוּ בְּטַעְמָא וּמְתַרְזִין רַבָּא דְתַרְנוּיָהוּ צְרִיכִי
דְהִיתִירָא בְּטַעְמָא וּדְאִסּוּרָא בִּט' וְלְכַאוּרָה קָשָׁה ל"ל לְרַבָּא זֶה הָא בְּלָאוּ הָכִי תַרְנוּיָהוּ צְרִיכִי
לְשִׁיטַת רִש"י ז"ל ס' וְטַעְמָא בְּדִלִיכָא ס' אִסּוּר אַף כְּשִׁאִין מְרַגִּישִׁין הַטַּעַם וְכְשִׁמְרַגִּישִׁין הַטַּעַם
אִסּוּר אַף בְּדִאִיכָא ס' אֲבָל לְפִי הַנְּ"ל גִּיחָא וִי"ל הָא דְאִסּוּר בְּפַחוֹת מִס' אַף בְּדִלִיכָא טַעַם הוּא דְוּוֹקָא
בְּכָל אִסּוּרִין מְשׁוּם שְׁצְרִיכִים לְבִטַל הָאִסּוּר גּוּפָא וְאִינוּ מְתַבְטַל בְּפַחוֹת מִס' מְלַבַּד יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ
שְׁבִטֵל בְּרוּב אֲבָל בִּב"ח לְסִבְרַת רַבָּא לְשִׁיטַתוֹ שְׁאָמַר דָּרָף בְּשׁוּל א"ת כְּשִׁאִינוּ בָּא לְכָלֵל טַעַם
לִיכָא הִתְחַלַּת אִסּוּר וְלֹא צְרִיף לְבִטּוּלוֹ וּמְמִילָא כְּשִׁלִיכָא טַעְמָא אַף בְּפַחוֹת מִס' מְוֹתַר וְכִינוּ שְׁאָמְרוּ
רַבְּנָן סְתָמָא בִּס' מְשַׁמְעוֹת גַּם בִּב"ח לְכָף צְרִיף רַבָּא לִזְמַר דְזָה אִיִּירִי הִיכָא דְלִיכָא קְפִילָא וְלָזָה
דִּיִּיק רִש"י ז"ל וְכַתֵּב בִּין בִּב"ח בִּין בְּשַׁאֲרֵי אִסּוּרִי דְלוּלָא בִּב"ח לֹא הִי קָשָׁה דְפַעַם אָמְרוּ בִּס'
וּפַעַם אָמְרוּ בְּטַעְמָא כְּנ"ל.

וְגַם מְדַבְרֵי רִש"י דָּף צ"ח ד"ה דְּמַדְאוּ כו' כ' פְּלוּמַר אִי לֹא מְהַאי גְּמַרִינִין וּמְשׁוּוֹינִין בְּטוּל טַעְמָא
כו' בְּרוּבָא הוּ"ל לְבִטּוּלִי וְכו' וְלִקְמָן בְּדַבְרֵי רַבָּא מְפָרֵשׁ דְל"ל טַעְמָא. וְלְכַאוּרָה קָשָׁה דְכָמוּ
דְלֹאֲבִי דְסְבִירָא לִיָּה דְטַכְעַק"ד מִבְּב"ח גְּמַרִינִין וְאֲפ"ה אִי לֹא מְהַאי גְּמַרִינִין הִיָּינוּ מִז"ב ה"א
דְבְּרוּבָא בְּטַל א"כ פְּמוּ כֵן לְרַבָּא י"ל דְטַכְעַק"ד רַק דְבְּרוּבָא בְּטַל וְלָמָּה חִזְקֵל לָנוּ בְּפִירוּשׁוֹ בִּין
אֲבִי לְרַבָּא אוּלָם לְדְבְרֵינוּ הַנְּ"ל א"ש דְלְכַאוּרָה קָשָׁה מַה פְּתַב רִש"י ז"ל דְּאִי לֹא מְהַאי גְּמַרִינִין
הוּ"ל לְבִטּוּלִיָּה בְּרוּבָא הָא אִית לָן לְאִגְמוּרֵי מִבְּב"ח וְלֹאֲבִי דְלֹא לִיבְטִיל בְּרוּב.

אַף ז"א דִּי"ל דְשִׁאֲנִי בִּב"ח פִּינוּ שְׁהוּא הִיתַר בְּהִיתַר לֹא הִי פְּלֵל לְבִטּוּלִי פְּמוּ פְּלֵאִים וְאֵעִפִּי"כ
בְּטַל כְּשִׁאִין מְרַגִּישִׁין הַטַּעַם כְּסִבְרַת הַעֵט"ז הַנְּ"ל אֲבָל בְּשַׁאֲרֵי אִסּוּרָא הֵגַם שְׁטַכְעַק"מ מ"מ מְתַבְטַל
בְּרוּב וְכָל זֶה לְאֲבִי אֲבָל לְרַבָּא דִּס"ל דְמִבְּב"ח לִיכָא לְמִיגְמַר טַכְעַק"מ וְאִי ס"ד דִּס"ל לְרַבָּא טַכְעַק"מ

ע"כ דמילקף לי' ממשרת וגע"נ וא"כ ממשם נוכל ללמוד ג"כ שאינו בטל ברוח וע"כ הוצרכו רש"י לומר דל"ל לרבא פלל טכע"ק.

עולה מזה שאינו מוכרח מדברי אב"י שיסבור היתר בהיתר בטל דשפיר נוכל לומר דלא בטל. ואי תקשי לא הי' ליבטל בב"ח כמו פלאים י"ל כסברת העט"ז הנ"ל: אף לכאורה קשה אם נימא דסבירא לי' לאב"י דהיתר בהיתר אינו בטל ובב"ח כשאין מרגישים הטעם שפיר בטל דהני פאלו נאבד מן העולם וכסברת העט"ז הנ"ל א"כ קשה מדוע אמרו רבנן בקפילא דהא אין עפוי"ם נאמן במסל"ת באיסור דאו' פבר צוןחו הפוסקי' בזה והש"ד תירץ דסבירא להו להנהו פוסקי' דמהני קפילא דטכע"ק לאו דאו'.

ולכאורה קשה דהא בב"ח דונדאי טכע"ק דאו' למה סגי בקפילא. וכבר עמד בזה הפלתי.

ולכאורה י"ל דקדירה שבשל בה חלב לא הוי מדאו' וכן מדיוק דברי רש"י בע"ז דס"ח שכתב פגון חלב שנפל לקדירה וסובר רש"י דונקא בב"ח ממש הוי דאורייתא אבל לא בתבשיל מקדירה ש"ב דבב"ח חידוש הוא ואין לה בו אלא חידושו אם בשאר איסורין אין טעם פעיקר דאו' ובפרט אם נימא דלקף לא ילפינן מגע"נ דקדירה ב"י א"א דלא פגמה פורתא וכעין זה כתב הפלתי והוי מתורץ בזה גם קושיות התו' על רש"י שם אף באמת עדיין לא נח לי בזה דרש"י גופא פירש לרבא דל"ל טכע"ק דהוי נזיר וגע"נ ב' כתובים הבאים פאחד ואין מלמדין.

א"נ קדירה ב"י א"א דלא פגמה פורתא א"כ להסברא ראשונה דגע"נ אינו חידוש וקדירה ב"י לא פגמה פלל א"כ בב"ח דטכע"ק גם בקדירה אסורה וקשה למה סגי בקפילא. וגם קשה אף למד רבא ממאי דהורה ר"י בכילכת באילפס לדין בב"ח.

אמנם אי נימא כסברת הרא"ש הנ"ל דבלית בה טעמא לא התחיל האיסור פלל י"ל דהא ידוע דברי התוס' בחולין דף יו"ד דמדאורייתא אזלינן בטר חזקה אף היכא דאיתרע החזקה. וא"כ לכאורה בכל נפילת איסור שבתוף תבשיל י"ל שמעמידין התבשיל בחזקת היתר אף באמת הא גם להאיסור יש חזקת איסור שעדיין לא נתבטל וכמו שיתבאר לקמן באריכות בשם תשובות מהר"ל אולם בב"ח דעדיין לא הי' שם איסור.

פלל דאם לא הגיע לידי נ"ט לא בא לכלל איסור ובפרט בקדירה של חלב לפי המבואר בת"ה בשם המרדכי דאין בלועה אוסרת בליעה ואין איסור רק בתבשיל. וכיון שיש להתבשיל חזקת היתר מותר מה"ת רק פיון דאיתרע חזקה אסור מדרבנן ודמי ממש בב"ח בזה לשאר איסורין שאין בהם טכע"ק מדאורייתא ודו"ק: אולם כ"ז לרבא דס"ל דרף בשול א"ת וכל היכא דלא הגיע לידי נ"ט לא בא לכלל איסור מעולם שייף שפיר חזקת היתר וכנ"ל אף לאב"י לפי דברינו לעיל דס"ל דהיתר בהיתר אינו בטל ול"ל דרף בשול א"ת ומה שבטל בב"ח פשאינו נותן טעם הוא מחמת שנוחשב פאלו האיסור נאבד מהעולם כסברת העט"ז א"כ שפיר יש להעמיד האיסור בחזקתו הראשונה שלא נאבד עדיין מן העולם ולא נתבטל וא"כ למה מותר בטעימת קפילא וא"כ צריף לומר דס"ל לאב"י היתר בהיתר בטל ומ"ה בדליפא נ"טלא התחיל האיסור פלל וכמו לרבא פנ"ל דהא בטיל לי' בס' כמו שפירש רש"י דיליף מז"ב וא"כ יש להיתר חזקת היתר לקף סומכין על הקפילא נמצא מוכח מזה שע"כ סובר אב"י דהיתר בהיתר בטל: אולם י"ל דגם לאב"י אף שנאמר דס"ל דהיתר בהיתר לא בטל היינו טעמא דבטל בס' דהוי פנאבד מ"ה וכנ"ל מ"מ יש להעמיד על חזקת היתר פיון דאנו אין באים לדון רק על הבשר והוא לא נאסר רק ע"י נ"ט יש

לו חזקת היתר שלא קבל טעם חלב ובאור דבר זה יתבאר בפרק שלפנינו: פרק שלישי ולפי מה שהעליתי יבואו על נכון דברי התוס' ברחוקין (דף צ"ט) ד"ה רבא אמר וכו' וא"ת אם טכע"ק ד"ת מה פריה ב' אלו עוברין גבי ב' קנפות א' חולין וא' תרומה ולפניהם ב' סאין כו' וא"א פזית כבא"פ דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר והשתא פי נמי אמרינן כבא"פ ל"ד תקשי לי נמי אמאי אמרינן שא"א פינן דטכע"ק ד"ו ונ"ל דהתם איירי במינו ע"כ.

ולכאורה תמוהים דאפתי קשה משתי קדרות ולפניהם ב' מדוכות תבלין שהם מבשא"מ וכבר הקשה זה בש"ה. ולכאורה עלה בלבי ליישב דרש"י בפסחים ד"ה היכי אמרינן שא"א.

פתב בזה"ל היכי אמרינן שא"א ומלינן לקולא בעון מיתה. ונראה שכיון רש"י בזה לתרץ קושיות התוס' הג"ל דבכזית בא"פ אם הוא דאורייתא יש בו עון מיתה.

והיכי תלינן לקולא משא"כ טכע"ק אף אם הוא ד"ת דעת רש"י פדעת ראב"ד דאין לוקין עליו משום הכי תלינן לקולא אבל מ"מ אינו מוכן פינן דהוא ס' השקול אף באיסור דאורייתא בעלמא בלא מלקות ספיקו להחמיר וא"ל שא"א ע"כ נראה לי שרש"י סובר פנראה מדברי התוס' ביבמות (דף פ"ב ע"א) ד"ה שני קנפות דבשני קנפות יש חזקה לחולין רק דלא אלימא כ"כ כמו בב' קנפות וסאה א' דהתם יש חזקה לחולין אלימא.

אבל מ"מ גם בב' סאין יש חזקת חולין ורש"י לשיטתו שפתבו ברחוקין (דף קל"ד ע"א) ד"ה חלה וספק איסורו שיש בו עון מיתה והילכך לא סמכינן אחזקה כו' ולכך מקשה אב"י שפיר א"א כבא"פ"ד דכיון דעיקר חשש עון מיתה א"ל שא"א וספיקו לחומרא אף דאינו ס' השקול פינן דיש לו חזקת חולין הא רש"י לשיטתו דבעון מיתה לא סמכינן אחזקה משא"כ אי כבא"פ ל"ד אף אי טכע"ק"ד פינן שאין לוקין עליו שפיר תלינן לקולא בשאני אומר פינן דלא הנה ס' השקול דיש לחולין חזקת חולין והתוס' לשיטתו דמסקי בשם ר"ת שם בתו' הג"ל דלוקין על טכע"ק משום דאמרינן הדרא לאיסורא קמא כמו כן לחיוב מיתה לנה הקשו שפיר אף אי כבא"פ ל"ד פינן דטכע"ק"ד אמאי אמרינן שא"א פינן דגם על טכע"ק יש עון מיתה ובזה מקושרים מאוד דברי התוס' דהא לכאורה הי' להם להקשות זאת בתחלת דבריהם ולפי הג"ל א"ש דבתחלה הי' אפשר לחלק כמו שחלקתי לשיטת רש"י באמת אבל פינן דסיימו פדעת ר"ת דגם על טכע"ק יש חיוב מלקות וה"ה חיוב מיתה שפיר הקשו פנ"ל אבל אחרי העיון נראה דבאמת אף בעון מיתה אזלינן בטר חזקה ועכ"ז מקשה אב"י שפיר דא"א כבא"פ"ד אמאי אמרינן שא"א אף שיש לחולין חזקת היתר.

ואקדים דברי הר"ש פ"ז דתרומות מ"ו שפתב בזה"ל ועוד יש לפרש דאיכא למימר טפי תרי שא"א גבי שבילין משום דאוקמינן גברא בחזקת טהרה אבל קנפות לא שנייה חזקת היתר אם נפלה תרומה ברחוקין כו' יעו"ש.

והנה לפי המבואר בתשובת מהרי"ל (סי' קס"ב) בזה"ל ועוד צריך עיון אי מהני הך חזקה דהך חתיכה לאידך דבכה"ג מחלק רב אשי בהמדיר רישא מנה לי בנדך סיפא מנה לאבא בנדך כו' אף חזינו דלא אזלינן בשום דוכתא אלא בטר מילתא דאתיליד בי' הס' ולא אזלינן בנדך בטר חזקת טהרה כו' יעוי"ש פונתו דלכך נדה מטמאה מפקידה לפקידה כל הטהרות שנגעו בה אף דלטהרות יש חזקת טהרה ויש ראי' מפמה מקומות שאינו מסייע הדבר שיש עליו החזקה לדבר שאין בו החזקה וכעין זה מה שפוסק הסמ"ג במצות ל"ת קל"ב ומובא במהרי"ל במחבת שנתבטל

בה ביצים שנמצא בהן ביצה אסורה ויש ס"ס כמבואר שם שמכשירין המחבת וכל הבצים אסורים דבבצים לא שינה חזקה פיון דעכ"פ אחת מהן נאסרה והמחבת מוקמינו' אתחזקה אבל חזקה דמחבת אינו מועלת נגד הבצים.

והנה בס' איסור שנתערב בהיתר יש ספק באכילת תערובות משני פנים א' אם נפל איסור לתוכו כשיאכל כל התערובות יהיה נאכל גם האיסור עמו שנית שאם נפל האיסור ונ"ט בהיתר גם ההיתר נעשה איסור מחמת טכע"ק ומעשה י"ל דאי כבאפ"ד הרי אף בלא חשש נ"ט מהאיסור לתוך ההיתר בתערובות יש ס' על אכילת אותו תערובות אולי נאכל עצמות האיסור בתוך אכילת פרס ולא מועיל לו ביטול ברוב שיש בתערובות רוב נגדו שלפי כמה שיטות דין דכזית בכא"פ הוא אף יבש ביבש אף היכא דליכא קלל טעם ממנו ברוב ההיתר שבתערובות וכך הלכה דלא ניתנה התורה דין ביטול ברוב במבש"מ כ"ז שיש בו פזית בכא"פ והוי פאלו עומד בפ"ע בלא תערובות ואם פזית בכא"פ ל"ד אז אין החשש דלמא יאכל עצמות האיסור בכא"פ דהא האיסור כבר נתבטל ברוב מדאורייתא ועיקר החשש על ס' האיסור דלמא נתן טעם בהתערובות ואז גם ההיתר נאסר מחמת טכע"ק ונפקותא בזה הוא דאם בכא"פ ל"ד ועיקר הס' דלמא נאסר ההיתר מחמת טעם האיסור יש לנו לילך בטר חזקת ההיתר ואומרים שמעמידין ההיתר בתערובות על חזקתו הראשונה ולא קבל קלל טעם האיסור וכ"ת נעמיד האיסור בחזקתו ז"א דהא כבר נתבטל האיסור ברוב מדאורייתא ואף אם הי' נודאי איסור נתבטל ברוב דכבא"פ ל"ד ואין מציאות לאסור התערובות רק מחשש נ"ט בהיתר והרי להיתר יש חזקת היתר פנ"ל אבל אי כבאפ"ד ויש איסור על כל התערובות מצד חשש עצמות האיסור שייאכלנו בכא"פ וכינון שפן אין להתיר ס' זה מחמת חזקת היתר שיש בתערובות חלק היתר מלבד אכילת האיסור בתוך א"פ דהא אין מועיל החזקה מדבר אחד להשני שיש בו ספק אכילת איסור לתוך א"פ ונשאר גם לאיסור חזקת איסור לכה אסור כל התערובות ולפי"ז כף פנונת אפיי בקושיתו א"א כבא"פ דאו' אמאי אמרינו שא"א ר"ל בשלמא לדידי דל"ל כבא"פ דאו' ונמצא עצמות האיסור נתבטל ברוב ואין החשש רק אם נתן האיסור טעם בהיתר אז יש להיתר חזקת היתר ואמרינו, שלא קבל טעם איסור ואמרינו מה שנפל חולין הי' אבל לרב דימי שסובר כבא"פ דאו' אז אנו באין לאסור התערובות מבלעדי הטעם דחשש עצמות האיסור שייאכלנו בכא"פ ואז אינו מועיל חזקת היתר פיון דגם מהאיסור חזקת איסור פנ"ל אמאי תלינו לקולא וע"ז מקשי התוס' על אפיי דבשלמא הקושיא מב' קדירות ומב' מדוכות לא קשה כ"א למ"ד כבא"פ דאו' דלמ"ד ל"ד אף אי טכעק"ד אין החשש כ"א אולי קבלו טעם ומיד שנוול התערובות אנו באים לדון על קבלת הטעם שקבל התבשיל שפקדירות מיד אנו אומרים שיש להיתר חזקת היתר וזה שנפל חולין הי'.

אמנם הקושיא משני קנפות וב' סאין תיקשי לה שפיר אף אי כבא"פ ל"ד פי שם עדיין לא נתבטל וליכא נ"ט קלל עדיין מהדבר שנפל להתערובות פי הוא יבש ביבש וכינון שאנו באים לדון על התערובות זה קודם הבשול או אפיי' אין מקום לומר שמעמידין ההיתר בחזקת היתר דהא באמת בעצמותו עדיין הוא בהתירו פי לא קבל עדיין האיסור רק שאעפ"כ א"א להתיר תערובות זה לבשלו דאז יבוא לידי נ"ט אי טכעק"ד ולזה אין מועיל חזקת היתר דכל חזקה שאנו דנין עליו אינו רק דעל מה שעבר אבל אין לומר מצד שהחזיקו ההיתר בהיתירו לא יבוא להלאה לכלל איסור וכינון דא"א לומר חזקה כה"ג תקשי לה שפיר אף אי כבא"פ ל"ד אמאי תלינו לקולא הא יש לאסור מחמת ס' איסור טכע"ק שהוא דאורייתא לכה תירצו התוס' דמיירי במב"מ ומתורץ קושיות הש"ה הנ"ל.

הינצא לנו מדברינו אלה פיון דלא נאסר רק ע"י נ"ט מוקמינו לי אחזקה שלא נ"ט ה"נ פאן בבב"ח פיון ששניהם היתר ולא נאמר רק ע"י נ"ט מוקמינו ליה אחזקה שלא נתן בו טעם לאסרו דניהו דהיתר בהיתר ל"ב מ"מ פיון שאינו אוסר רק ע"י נ"ט מוקמינו לי אחזקה שלא נתן בו טעם ודו"ק, וא"כ אין ראי' מזה לאב"י דהיתר בהיתר בטל די"ל דאינו בטל רק אם אין נותן בו טעם הוי פנאבד מן העולם פסברת העט"ז אף קשה איה למד אב"י דבטל בס' מז"ב פדברי רש"י (דף ק"ח אף קשה איה אב"י טעמא ולא ממשא דעלמא דאו' דאי ס"ד דרבנן מבב"ח מה טעמא לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש פי ליפא נ"טנמי פירש"י ד"ה אי חידוש הוא ונ"ל דכיון דלאו חידוש הוא גמרינן לי מז"ב דמשפתי כל פמה דליפא טעמא.

וקשה הא ז"ב חידוש הוא ולקולא גמרינו מינה פמבואר (בדף צ"ח) וע"כ העליתי בחידושי ליישב זה דהנה הב"י ובט"ז א"ח (סי' תרכ"ו סק"ג) מבואר שם ב' תירוצים בשם המרדכי על ביטול סקף פסול ונ"ל דקודם יו"ט שאינו אסור עדיין נתבעל ועוד הא דאין מבטל לכתחלה הוא מדרבנן והנ"מ במקום שנהנה אבל מצות לא ליהנות נתנו ע"כ ולפי תירוץ א' צריך לומר פשיטת הסוברים דהיתר בהיתר שייך בטול פיון שמבטל בעודו היתר לא שייך ב' מבטל אסור ותירוץ הב' שייך גם להסוברים דהיתר בהיתר לא שייך בטול ומעתה י"ל מה דחשבינו בשול הזרוע עם האיל למבטל אסור לא הוי רק אי היתר בהיתר או אסור באסור לא בטל דכבר הוכחתי בחידושי דבשעת בשול האיל עם הזרוע שהוא קודם התנופה והקטרת אימורים על שניהם שם אסור דכל פמה דלא מקטרא אימורים הפשר לא נתאכלו לבפעלים ולקמן אדכר בזה הרבה.

וא"כ לא נתבטל אז דהי' אסור באסור והביטל אינו אלא מעת שהותר האיל לאכילה ואף דהביטול פא אז ממילא מכ"מ מיקרי מבטל בינים דהא באותו בשול גורם שיבטל אח"ז א"כ לפי"ז י"ל דעיקר התירוץ הוא הא דבטל בב"ח אף פי ליפא נ"ט הוא פסברת הרא"ש שהבאתי לעיל דדבר בשול א"ת עיין לעיל פ"ב וא"כ לפי הס"ד דאב"י דלא ס"ל דדבר בשול א"ת אמאי בטל בב"ח וע"כ צ"ל דלאב"י היתר בהיתר או אב"א בטל וא"כ שפיר מפרש רש"י ז"ל דגמרינו מז"ב דז"ב לאו חידוש הוא לאותו ה"א דאין מבטלין אסור לא שייך רק היכא שהאסור נהפך בעת הביטול להיתר משא"כ פשמרבין אסור מועט באסור מרובה הגם דשני מינים הם מ"מ א"ז בכלל אין מבטלין אסור לכתחלה הגם שמבטל מאסורו הראשון וחל עליו השם חדש מאסור שני מ"מ גם עתה שם אסור עליו וכיון שחל עליו אז ביטל שוב אין חוזר וניער גם בעת שהופקע האסור מהרוב היתר המבטלו אחר התנופה והקטרה ואז גם האסור נהפך להיתר פיון שפבר חל עליו שם בטול בעוד שהתערבות הי' אב"א ואז לא הי' בכלל אין מבטלין וכו' פעין מה שכתב הר"ן בתשובה הבאתי לעיל לענין היתר בהיתר ולא מיקרי מבטל אסור באם בטל בעודו היתר פן ממש אב"א.

לכך שפיר מפרש רש"י דגמרינו לי מז"ב פן העליתי בחידושי ליישב שם דברי רש"י ז"ל א"כ לפי האמת אחר שנדחה דברי אב"י (בדף ק"ח) ממילא קם לן' בז"ב חידוש הוא פסתמא דגמרא (בדף צ"ח) דלאב"י ורבא ז"ב חידוש הוא וקשה מאי חידושו דלפי דברינו לעיל הא נתבטל בזמן אסור האיל א"ו דהיתר בהיתר ואב"א אין שם בטול עליהם.

מתי יתבטל לאחר הקטרת אימורין שהותר האיל לאכילה הוי שפיר מבטל אסור אבל אי נימא דהיתר בהיתר בטל אין שום חידוש כלל. וא"כ לכאורה מוכח מזה דלא פסברת העט"ז דאי פסברתו קשה קושיותינו הנ"ל על רש"י דהיאף גליף אב"י מז"ב הא חידוש הוא די"ל הבה"ת או

אב"א ל"ב וְהָא דְמוֹתַר בַּב"ח פִּי לִיפָא נ"ט מְשׁוּם דְּהוּי פְּנְאָכְדִין מִן הָעוֹלָם: אַף אַחַר הָעֵינִן י"ל
גַּם מְזַה ל"ק וְהוּא בְּהַקְדָּיִם לְתַרְז דְּבַרֵּי רַש"י בַּז"ב ד"ה חִידוּשׁ הוּא וְנ"ל דְּלַכְתַּחְלָה הָיְתָר נְבֻטְל
אִיסוּר וּבְדַבְרֵי רַבָּא פְּתַב וְנ"ל כְּדַפְרֵשְׁתִּי דְּלַכְתַּחְלָה מְבֻטְלִינֵן לִיה וּמְיִיתִינֵן לִידֵי פֶּה בְּיַדִּים דְּזַה
שְׁפַת יִתֵּר הוּא וְנ"ל דְּהִנֵּה בַע"ז (דָּף ל"ב ע"א) בְּקַנְקָנִים שְׁל נְכָרִים דְּמוֹתַר לְתַת שְׁכָר כּו' פְּתַב
הָר"ן לְתַרְז דְּהָא אִין מְבֻטְלִין כּו' דִּין זֶה לֹא נֶאֱמַר אֱלָא בְּמַכְוִין לְבֻטְלוּ.

וְהַקְשָׁה בַשְּׁעָה מ"א כ"ל ל"ל לְהָר"ן וְנ"ל בְּפִסְחִים בְּסוּגְיָ דְקַדְדִירוֹת בְּפִסְחָא יִשְׁבְּרוּ לְתַרְז עַל קוֹשְׁיַת
הַתּוֹס' שְׁהַקְשׁוּ הָא אִין מְבֻטְלִין כּו' וְתִירְז הָר"ן מְשׁוּם דְּהִתִּירָא בְּלַע הָא בְּלָאוּ הָכִי לְדַבְרֵי בַע"ז
ל"ק קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' הַנ"ל דְּהָא אִין מְכּוּוֹן לְבֻטְל וְנ"ל לְפִי מַה דְּמְבּוֹנָר בְּפִסְחִים בְּסוּגְיָ דְא"א וְלֹא
קְמַכּוּוֹן פְּלוּגְתָּא דַר"י וְר"ש וְא"כ י"ל דְּסִבְרַת הָר"ן בַּע"ז הוּא אֱלִיבָא דְהִלְכְתָּא דְפִסְקִינֵן כַּר"ש
דְּדָבָר שְׁאִינוּ מְתַפְנִין מוֹתַר.

אָבֵל לַר"י דַס"ל דְּדָבָר שְׁאִינוּ מְתַפְנִין אִיסוּר מְמִילָא אִיסוּר לְבֻטְל' אִיסוּר אַף בְּלֹא מְתַפְנִין וְא"כ
בְּפִסְחִים דְאִיגְרִי הַסּוּגְיָ לְרַב דַס"ל כַּר"י לֹא הָיָה יְכוּל לְתַרְז דְאִין מְכּוּוֹן לְבֻטְל דְהָא לַר"י דָּבָר
שְׁאִינוּ מְתַפְנִין אִיסוּר.

לְכַף הַנּוֹכַרְח לְתַרְז מְשׁוּם דְּהִתִּירָא בְּלַע וְא"כ מְמִילָא מְיִנְשָׁב קוֹשְׁיַת הַנ"ל בְּסוּגְיָ דַז"ב אָמַר שָׁם
אֲבִי לֹא נִצְרָף אֱלָא לַר"י א"כ שְׁפִיר הוּי חִידוּשׁ הָא דְמְבֻטְל אִיסוּר. הַגַּם שְׁאִינוּ מְתַפְנִין לְבֻטְל מ"מ
לְדִידֵן אִיסוּר דַס"ל דְּדָבָר שֶׁא"מ נְמִי אִיסוּר.

אָבֵל אֲבִי לְשִׁיטְתֵּי שְׁסוּבְר הִלְכָה כַּר"ש לִיפָא חִידוּשׁ פְּלָל בַּז"ב מ"ה יְלִיף בַּב"ח מַז"ב: אָמְנָם
לְפִי"ז קָשָׁה לְרַבָּא שְׁמַחְשָׁב ז"ב לְחִידוּשׁ נִהְלָא גַּם הוּא פּוֹסֵק כַּר"ש וְצ"ל דְּהַתּוֹס' מְקַשִּׁים אֲמַאי
מוֹתַר בְּאַפְשָׁר וְלֹא קְמַכּוּוֹן דְּהָא הוּי פְּסִיק רִישָׁא וְכַתְּבַת הַפ"י דְּפְסִיק רִישָׁא לֹא שְׁיִיף רַק כְּשַׁעֲבִיד
הַמְעַשָּׂה בְּיַדִּים מִשָּׂא"כ כְּשֶׁהִנָּאָה בְּאָה לּוּ מְאֵלִיו וְהוּא אִינוּ עוֹשֶׂה הַמְעַשָּׂה לֹא הוּי פְּסִיק רִישָׁא
וְא"כ מִש"ה גַּם לַר"ש ז"ב חִידוּשׁ הוּא דְהָא הוּי פְּסִיק רִישָׁא וּמְדוּנִיק שְׁפִיר לְשׁוֹן רַש"י וְנ"ל שְׁכַתְּב
דְּלַכְתַּחְלָה מְיִיתִינָא לִידֵי פֶּה בְּיַדִּים.

וְאֲבִי לְשִׁיטְתֵּי בְּשַׁבַּת (דָּף ק"ב) גַּבִּי הַתּוֹלֵשׁ עֲוֹלָשִׁין דְּקַעֲבִיד בְּאַרְעָא דְחַבְרֵי שְׁמַפְרֵשׁ רַש"י וְנ"ל
כִּינֵן שְׁאִינוּ נִהְגָּה מוֹתַר גַּם בְּפְסִיק רִישָׁא. וּמִש"ה לְדִידֵן ז"ב לֹא הוּי חִידוּשׁ וְהַרְבֵּה יֵשׁ לְהַאַרְיָף
בְּזַה: הִינָּצָא לְנוּ בְּזַה דְאִין לְנוּ רֵאִי מְנַכְרַחַת לְדַבְרֵי אֲבִי דְהִתִּירַת בְּהִתִּירַת בְּטַל אוּ לֹא דִישׁ לְהַרְאוֹת
פְּנִים לְכָל צַד: פְּרַק רְבִיעִי אִוְלָם נ"ל לְהַבִּיא רֵאִי גְמוּרָה דַּהֲבַה"ת ל"ב דְּהִנֵּה קָשָׁה לְפִי מַה
שְׁהַאַרְכְּנוּ לְעִיל בְּדַבְרֵי רַש"י וְנ"ל מְשַׁמַּע דְּהוּא דְרַשָּׁא גְמוּרָה ז"ב וְלֹא אִסְמַכְתָּא וְקָשָׁה קוֹשְׁיַת
הַתּוֹס' חוֹלִין (דָּף צ"ח) דְמַאי רֵאִי מַז"ב הָא הֶתֶם הוּי מַב"מ יַעו"ש וְאִוְלָם אִם נִימָא דַּהֲבַה"ת לֹא
בְּטַל א"ש.

בְּהַקְדָּיִם דְּבַרֵּי הַגְּמָרָא חוֹלִין (דָּף ס"ח ע"א) מַהוּ לְגַמְוַע חֲלָבוּ דְהָאִי אֲבָר הִינָּצָא חֲלָב דְּעַלְמָא לֹא
כַּאמ"ה דְמִי וְשָׁרִי ה"נ ל"ש אוּ דְלָמָא הֶתֶם אִית לִיה תַּקְנִתָּא לְאִיסוּרָא בְּשַׁחֲיטָה הֶכָּא לִית לִיה
תַּקְנִתָּא בְּשַׁחֲיטָה תִּיקוּ ע"כ וְע"כ פְּסִק רַמְב"ם וּמוּבָא בַש"ע (י"ד ס"י י"ד ס"ה) שְׁחָלָב שְׁל אוֹתוּ
בְּהִמָּה אִיסוּר לְשִׁתּוֹתוּ הוּאִיל וּבָא מְפָלֵל הָאֲבָרִים וַיֵּשׁ בְּהֶם אֲבָר אֶחָד אִיסוּר וְהָרִי זֶה פְּחָלָב טְרַפָּה
שְׁנַתְעָרַב בְּכַשְׂרָה ע"כ וְכַתְּבַת הַמ"ל בַּפ"א מֵהִלְכוֹת מו"מ וְנ"ל לְכַאֲרָה ק' דְאָף דְנִימָא דִישׁ לְחַלְק
בְּחָלָב זֶה וּבִין חֲלָב דְּעַלְמָא אֲפַתִּי לִישְׁתְּרִי מְטַעַם בְּטוּל דְאָף דְאֲבָר מְסִינַע הַנוּיַת דְחָלָב מ"מ פְּשִׁיטָא
שְׁחָלָב נִתְהַוָּה מְר"מ ח אֲבָרִים וְהו"ל פְּחָלָב טְרַפָּה שְׁנַתְעָרַב בְּכַשְׂרָה דְבִטְלִיָה בְּרוּב כּו' א"ו דַּש"ה

שְׁתַּחֲלַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם ע"י תַּעֲרוּבוֹת מִש"ה לֹא מְהִי בִיטוּל שׁוֹב רְאִיתִי לְחַכְמֵי אֲשַׁכְּנֹז שְׁפָתָבו
דָּאֵם הִיָּה ס' בְּבִהְמָה פִּנְגָד אֲבָר הָאָסוּר כָּל הַחֲלָב מִן־תֵּר וְטַעַם תַּעֲרוּבוֹת בִּס' עכ"ד.

וְאֲנִי תַמָּה עַל דְּבַרְיָהֶם דְּאִי שְׁיִיף בְּזָה בִּטוּל הָרִי יֵצֵא חֲלָב זֶה מִחֲשֵׁשׁ אִיסוּר דְּאוּר' דְּהָא פְּשִׁיטָא
דְּאִיפָא רַנְבָא דְּהִיִּתִירָא וְא"כ אִין פָּאן כ"א אִיסוּר דְּרַבְּנֵן דְּבַעֲיִנן שְׁשִׁים וְכִינֹן דְּהוּי בַּעֲיָא וְלֹא
אִיפְשָׁטָא הוּ"ל לְמִיזֵל לְקוּלָא פְּדִין כָּל ס' דְּרַבְּנֵן דְּאֲזִלִּין לְקוּלָא.

א"ו דְּהָכָא לֹא שְׁיִיף בִּטוּל פְּסֻבְרַת רַבְּנֵי מְשֻׁלָּם (דְּבַרְיֵי הֵמָּה בְּמֶרְדְּכִי סוּף מִס' יַעו"ש) וּמִדְּבַרְי
הַשְּׁיִיף י"ד (סִי' י"ד) מְסִיק דְּאָף אִם אִינֹן יְדוּעַ שְׁיִישׁ ס' רַק סְפַק שְׁשִׁים ג"כ מִן־תֵּר פִּינֹן דַּמְב"מ בְּטַל
מֵה"ת בְּרוּב אֲלָא מְדַרְבְּנֵן צְרִיף ס' הוּ"ל סְפַק דְּרַבְּנֵן לְקוּלָא.

ע"כ יֵשׁ גְּוָשְׂיָא עַל הַב"ח שְׁפָתָב דָּאֵם הִיָּה ס' בְּבִהְמָה כו' דְּמִשְׁמַעוֹתוֹ שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת ס' בְּנוֹדָאִי
וְאִמָּאִי הָא גַּם בְּסְפַק שְׁשִׁים מְהִירָאִי ג"כ לְהִתִּיר פְּדַבְרֵי הַשְּׁיִיף הַנֶּ"ל וּלְתַרְזֵן כָּל הַנֶּ"ל אֲקָדִים דְּבַרְי
הַפְּלִיגִי (סִי' ק"ב ס"ח) עַל הַדִּין שֶׁמֶ בְּשֵׁם הַמֶּרְדְּכִי דְּהִיכָא שְׁלֹא הִיָּה הָאִיסוּר נִיפָר קוּדָם שְׁנִיתָעֲרַב
בְּטַל אַעפ"י שְׁהוּא דְּבַר שִׁיל"מ פְּתַב הוּא ע"ז דִּין זֶה צְרִיף עֵינֹן דְּאֲמַת דְּכַתְּבַת פֶּן הַמֶּרְדְּכִי וְסָמ"ג
וְהִיא בַש"ע א"ח (סִי' ש"כ) אֲבָל לְפִי מַה שְׁפָתָב הַמֶּרְדְּכִי סוּף חֲוָלִין בְּשֵׁם ר"ת עַל הָא דִּיבְמָה
שְׁרַקְקָה דָּם דָּא"א בְּלִי צְחָצְחוּתֵי רוּחַ דְּהָא לֹא בְּטַל בְּרוּב מְשׁוּם דְּאִינֹן נִיפָר וְלֹא שְׁיִיף בִּיטוּל וְא"כ
מְשַׁמַּע לְכַאוּרָה הַהִיפּוּף כו' אָף מְהָא דְּהָאוּמֵר סְלַע בְּתוּף פִּיס זֶה הַקְּדָשׁ מְעַל בְּמִס' מְעִילָה (דָּף
כ"א) וְהַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' דְּלְבְּטָלִי בְּרוּבָא וְכַתְּבוּ אַע"ג דְּהוּי דְּבַר שִׁיל"מ הָא אִינֹן אֲלָא מְדַרְבְּנֵן.

וְהַכ"מ פְּתַב בְּאֲמַת הַטַּעַם מְשׁוּם דְּהוּי דְּשִׁיל"מ וְקָשָׁה דְּהָא אִינֹן הָאִיסוּר נִיפָר מְעוֹלָם וּבְאֲמִירַת
פִּיו דְּהוּי הַקְּדָשׁ תִּיכְף מִתְּבַטַּל בְּפִיס כו' מ"מ הוּי דְּשִׁיל"מ כו' עכ"ל: אֲמַנָּם אֲדַרְבָּא יֵשׁ לְמִיזֵק
מִדְּבַרְי הַתּוֹס' שֶׁמֶ לְהִיפּוּף דְּבַמְשַׁנָּה שֶׁמֶ בְּמְעִילָה אִיתָא נְפִלָה פְּרוּטָה שְׁל הַקְּדָשׁ לְתוּף פִּיסוֹ אוֹ
שְׁאֲמֵר פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקְּדָשׁ פִּינֹן שְׁהוּצִיא אֶת הָרְאִשׁוֹנָה מְעַל דְּבַרְי ר"ע.

וְז"ל הַתּוֹס' תִּימָה וּלְבַטַּל הָאִי פְּרוּטָה שְׁל הַקְּדָשׁ שְׁנִפְלָה כו' דְּקָשָׁה לְמָה דְּיִיקוּ הַתּוֹס' שְׁנִפְלָה כו'
הָא הַקְּשׁוֹ שְׁיִיף גַּם עַל דִּין הָאוּמֵר פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקְּדָשׁ נְמִי קָשָׁה שְׁיִבְטַל בְּרוּב א"ו פְּדַבְרֵי
רַבְּנֵי מְשֻׁלָּם הַנֶּ"ל.

דְּהִיכָא דְּלֹא נִיפָר הָאִיסוּר בַּפ"ע ל"ב וְאָף שְׁהִי בְּעוֹלָם רַק שְׁלֹא אִסוּר עַד שְׁפָא לְתַעֲרוּבוֹת לֹא
שְׁיִיף בִּטוּל פִּינֹן שְׁבִהְתַּחֲלַת הַתַּעֲרוּבָת הִיָּה הִיִּתֵר בְּהִיִּתֵר וַיַּעֲנִין בַּל"מ הַנֶּ"ל שְׁפָתָב בּוּזָה"ל וְנִרְאָה
דְּעִיָּקָר הַחֲלוּק שְׁפָל דְּבַר שְׁתַּחֲלַת אִיסוּרוֹ אוֹ טְוִמְאָתוֹ הִיָּה מְעוֹרָב לֹא שְׁיִיף בִּי בִּטוּל וְהִיָּנֹן דְּזַב
וּיְבָמָה כו' יַעו"ש וְא"כ לֹא הִי' מְקוּם לְהַקְּשׁוֹת עַל הָאוּמֵר פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקְּדָשׁ דְּבַכָּה"ג לֹא שְׁיִיף
בִּטוּל דְּהָא לֹא הִיָּה נִיפָר מְעוֹלָם הָאִיסוּר בַּפ"ע וְע"כ לֹא הַקְּשׁוֹ רַק עַל הַדִּין שְׁנִפְלַת פְּרוּטָה שְׁל
הַקְּדָשׁ לְתוּף פִּיסוֹ וּבְזָה הִיָּתָה נִיפָר בַּפ"ע וְא"כ א"ש מַה שְׁפָתָבו הַתּוֹס' וְכ"ת דְּשִׁיל"מ כו' וְכִינֹן
שְׁהִיָּה נִיפָר בַּפ"ע שְׁיִיף דִּין דְּשִׁיל"מ וּמִינְשָׁב גְּוָשְׂיָת הַפְּלִיגִי הַנֶּ"ל וְגַם גְּוָשְׂיָת הָרְאִשׁוֹנָה ג"כ
ל"ק.

דְּהַמֶּרְדְּכִי בְּשֵׁם רַבִּינֵי מְשֻׁלָּם פְּתַב לְהִדְיָא דְּהִיכָא דְּלֹא נִיפָר הָאִיסוּר בַּפ"ע לֹא שְׁיִיף בִּטוּל בְּרוּב
וּמְזָה לֹא נִשְׁמַע דְּגַם בִּטוּל בִּס' לֹא יוֹעִיל דְּשִׁאֲנִי בִּטוּל בִּס' בְּלַח בְּלַח דְּהוּי פָּאִין כָּלֵל אִיסוּר וְאָף
מִב"מ יֵשׁ סְבָרָא לְחַלְק אָף בְּדַאוּרִיִּיתָא בְּדִין בִּטוּל בְּרוּב לְבִטוּל בִּס' כְּדַמוּכַח פָּאן סוּגְי' דו"ב בְּדַבְרֵי
חַדוּשֵׁי הַרְשָׁב"א שְׁפָתָב בְּשֵׁם הַרְמָב"ן דְּמַה דְּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא וּמֵאִי חֲזִית דְּגְמָרִינֵן מְהֵאִי לְגַמְרוֹר מְהֵאִי
וּלְכַאוּרָה קָשָׁה ע"ז דְּלַחוּמָרָא מְקָשִׁינֵן.

וכן הקשה בתוס' ד"ה מאי חזית הפנונה דגילף מתרונניהו מדם הפך גילף שלא יועיל בטויל רוב במב"מ ומאיל גזיר גילף שמועיל בטויל בס' עיי"ש גם שיטת רבא שפוסבר דמב"מ אָזלינן בַּתַּר שְׁמָא לְפִי לְשׁוֹן רַשִׁי בַּמַּס' ע"ז (דף ס"ו) וְכָל מַב"מ וּבַחֲוָלִין (דף ק"ט) ד"ה וְתוּ לֹא מִיָּדֵי שְׁפּוּבְרָ דְפְּלוּגְתָּא דְאַבְיִי וְרַבָּא בְּכָל אִיסוּרִין מַב"מ אִי בַּתַּר שְׁמָא אוֹ בַּתַּר טַעְמָא נִרְאָה דְלַרְבָּא הֵיכָא דְאַיְנָם שְׁוִיָּם בְּשְׁמָא שְׁדִינָם פְּדִין מַבְשָׁא"מ בַּס' וּבְמִקּוּם אַחַר הָאֲרַכְתִּי בְּזָה וְעַכ"פ יֵשׁ הוֹכְחָה לְזָה מְדַבְּרֵי רַמְבַּ"ן הַנָּ"ל וְגַם לְשׁוֹן הַתּוֹס' דַּב"מ (דף נ"ג ע"א) ד"ה מְעִילָה דְשָׁם אִיָּרִי בַּמַּב"מ שְׁפָלַח בַּס' וְאַמַּת שְׁדַבְּרֵי הַתּוֹס' שָׁם פְּלָאִים הֵמָּה.

שְׁפָסַק הִלְכָה אִינוּ פֶּן עַכ"ז עַכ"פ יֵשׁ רַאִי מְדַבְּרֵיהֶם שְׁאִין זָר לֹוֹמֵר פֶּן וַיֵּשׁ לְחַלֵּק אַף בַּמַּב"מ בֵּין בְּטוֹיִל רֹוֹב אוֹ ס' וְא"כ א"ש הַאי דִּינָא דְעַנְבִּים הַמּוֹשְׁכִים יֵינן לְגִיגִית דְּמִבְּוֹטָל אַף בְּלֹא נִיפְרָה הָאִיסוּר בַּפ"ע.

(ד) מ"מ יֵשׁ אַף בַּכָּה ג בְּטוֹיִל בַּס' וְכַנ"ל וּמַעַתָּה מְיֻשָּׁב קוֹשְׁיַת הַמַּל"מ הַנָּ"ל דְּגַבֵּי חֶלֶב מְאָבָר הֵינְצָא אִינוּ מוֹעִיל בְּיִטוֹל בְּרוּב פְּסֻבְרַת הַמְרָדְכֵי אָבָל מ"מ בְּיִטוֹל בַּס' מוֹעִיל וְא"כ א"ש דְּבַרֵּי הַב"ח שְׁצַרְיָהּ שְׁיִהְיֶה בְּנוֹדָאֵי ס' דְּבַסְפָּק ס' לִיפָּא לְהַתִּיר וּל"ד לְנִשְׁפָּף דְשָׁם מְוִבְטָל מְדַאוּרֵיִתָּא בְּרוּב וְלֹא צַרְיָהּ ס' רַק מְדַרְבְּנָן מַש"ה מְקִילִין בְּנִשְׁפָּף פְּדִין ס' מְדַרְבְּנָן לְקוּלָּא מַשָּׂא"כ הֵכָא גַבֵּי חֶלֶב וְאַבְרָה הֵינְצָא דְלֹא בְּטָל בְּרוּב מַה"ת וְצַרְיָהּ ס' מַה"ת מַש"ה לֹא מְקִילִין בַּס' וְכַנ"ל וְסָרְהָ בְּזָה פֶּל קוֹשְׁיַת מַל"מ הַנָּ"ל וְכַמוֹכָן.

וְהִנֵּה הַמַּל"מ בְּעַצְמוֹ מְבִיא שְׁהָרַב מַה"ר"מ אֶלְפִנְדְרֵעַ וְל' פְּתַב דְשָׂאֵנִי הֵכָא דְחֶלֶב שֶׁל הָאָבָר מִתְחַלָּה בְּעוּדוֹ בְּתוֹף הָאָבָר לֹא הֵיְתָה מְעוֹרְבָת עִם כָּל שְׁאָר חֶלֶב שְׁפָגוּף פִּינּוּן שְׁיֵשׁ לָהּ מְקוּם מְיֻחָד כּו' וְנִסְתַּיַּע לְחִילּוּק זֶה מִמָּה שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' בְּזַבְּחִים (דף כ"ו ע"א) ד"ה שְׁחַט כּו' שְׁפָתְבוּ שָׁם דָּדָם פְּסוּל אִינוּ בְּטָל בְּרוּב כּו' דְּגִזְרִינּוּ גִזְרִינָה בְּמִקְדָּשׁ ע"כ.

וְלָמָּה לֹא תִירְצוּ דַּש"ה דְלֹא נִיפְרָה הָאִיסוּר מְעוּלָם פֶּן תּוֹרֵף פְּנוּנַת הַרֵב הַנָּ"ל אָבָל לְפִיעֵנ"ד לִק"מ דַּש"ה פִּינּוּן שְׁנֹאסְרוּ רְגָלִים שְׁיִצְאוּ חוּץ לְעִזְרָה הַיּוֹי שְׁפִיר נִיפְרָה הָאִיסוּר בַּפ"ע וּמִמִּילָא גַם הַמְּוִן שְׁפָתוֹכוֹ עִם הַדָּם וְהַשּׁוֹמֵן אִסוּר.

אָבָל בְּאַבְרָה הֵינְצָא לְפִי פְּסַק הַרְמַב"ם דְּבַהֲמָה בְּחֵי' לֹא לְאַבְרָהִים עוֹמְדַת פְּשׁוּט שְׁגַם בְּהַמַּת פֶּן פְּקוּעַ אַף שְׁאִין צַרְיָהּ שְׁחִיטָה מ"מ בְּעוּד חֵיּוּתָהּ בַּהּ אִין עוֹמְדַת לְאַבְרָהִים וּבְפֻרְט לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּגַם ב"פ צַרְיָכִי נַחֲרִיָּה יַעֲוִין בַּאֲס"ז ב"ק וְא"כ הַב"פ שְׁיִצְאָ אַחַד מְאַבְרָיו לְחוּץ קוּדָם שְׁחִיטַת אִמּוֹ כ"ז שְׁהוּא חֵי אִינוּ עוֹמֵד לְאַבְרָהִים וְאִין חֵל פְּלָל אִיסוּר אִמָּה"ת עַל הָאָבָר שְׁיִצְאָ וּמִיָּן הֵינְצָא מְאַבְרָה הַזֶּה וְנַעֲשֶׂה חֶלֶב אִינוּ נֶאֱסָר מְשׁוּם אִמָּה"ח אֶלָּא פְּשִׁירֵשׁ וּבָא לְהַפְחֵל שְׁאֵז עוֹמֵד לְצִאָת וְיָכוֹל לְחוּל עֲלָיו אִיסוּר אִמָּה"ח וְהָרִי שָׁם כְּבָר הֶחֱלַב בְּתַעְרוּבוֹת שְׁאָר הֶחֱלַב וְכִינּוּן שְׁלֹא נִיפְרָה הָאִיסוּר בַּפ"ע קוּדָם שְׁפָא לְתַעְרוּבָת לֹא שְׁיָיָהּ בְּיִטוֹל בְּרוּב וְנִשְׂאָר קִיָּם סְבָרַת מַל"מ בְּלִי הַשְּׁגָה עֲלָיו מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דְּזַבְּחִים (דף כ"ו) הַנָּ"ל וְא"כ גְּכוּנִים פֶּל דְּבַרֵּי הַנָּ"ל בְּיִישׁוּב קוֹשְׁיַת הַמַּל"מ עַל חֲכָמֵי אֲשֶׁכְּנֹז וְהִנֵּה יָדוּעַ דְּאִיל גְּזִיר אַף שְׁהִיא שְׁלָמִים וּמוֹתֵר לְאַכִּילַת בְּעֵלִים יִשְׂרָאֵל מ"מ קוּדָם הַזְרִיקָה הָאוּכַל מְמַנּוּ עוֹבֵר בְּלֹאוֹ וְכַמְבּוֹאֵר בַּש"ס וּבְרַמְב"ם פִּי"א מַהֲלָכוֹת מַעֲשֶׂה הַקְּרַבְנוֹת דִּין ד' וְאִין חִילּוּק בֵּין פְּהִינִים לְיִשְׂרָאֵלִים וְאִף זָר שְׁאָכַל בְּשָׂר קִדְשֵׁי קִדְשִׁים קוּדָם זְרִיקָה אִינוּ חֵיִיב רַק עַל לֹא דְלֹא תוּכַל לְאַכּוֹל בְּשַׁעְרֵי מַעֲשֵׂר דְּגָגָה כּו' שְׁהוּא לְאוּכַל תּוֹדָה וּשְׁלָמִים וְקִדְשִׁים חֲמוּרִים קוּדָם זְרִיקָה וְאִין חֵל קוּדָם זְרִיקָה אִיסוּר זְרוּת פְּמִבְּוֹרָא שָׁם בְּרַמְבַּ"ם דִּין ח' וְא"כ עַל כָּל פְּנִיָּם אִין לְחַלֵּק קוּדָם זְרִיקָה בֵּין הָאִיל לְזֵרוּעַ וּמְדַבְּרֵי הַט"ז (ס'י' שְׁכ"ד ס"ק ט"ז) נִרְאָה דְאִיסוּר

הזרוע לישראל אינו חל רק לאחר הבשול כלומר אחר התנופה ולמפרע חל גם על הטעם שגפלט ממנו להאיל.

אמנם לפענ"ד נראה דרב קדשי קדשים התחילו הלאו לזרים מיד אחר הזריקה אף קודם הקטרה אבל בזרוע מן האיל דלעולם ליפא לזרים רק איסור הבא מפלל היתר שניתר רק לפנהנים י"ל דקודם הקטרה אף איסור בעלמא ליפא מצד זרות פיון שעדיין אף לפנהנים לא הותר לפי דעת התוס' במס' ביצה (דף כ' ע"ב) ד"ה מאי ביניהו מבואר כ"כ דלא מקטיר האימורין אסור בשר הקדשים קלים גם לבעלים.

וכן כ' המל"מ פי"א מהל' מעשה הקרבנות ד"ד. ומביא ראי' מלשון הרמב"ם פ"ח מהל' פ"ה דין ט' שפתיב האימורין מתירין הבשר לאדם ע"כ הרי דקודם הקטרת האימורין גם האיל אסור לזרים ושהה לאיסור האיל והזרוע דשניהם אסורין לזרים לפנהנים ולבעלים דלא שנייה אז ביטול על הבליעה מזרוע בתוך האיל ובכרטי לשיטת הרמב"ם דאיסורין אינו מבטלין זא"ז דסובר דחייבין על פגול ונותר וטמא שבללן.

אף דאיסור טמא שהוא רק בלאו קיל מאיסור פגול או נותר מ"מ דעל פולן שם איסור לאכילה לא שנייה בטול כמו כן י"ל דזרוע בשלה שאף אי חמיר איסורא לזרים קודם הקטרה יותר מאיסור האיל מ"מ פיון דעכ"פ גם על האיל יש אז איסור גם לזרים עד אחר הקטרה המאחרת מבשול ותנופה מדין ה"ל כ"כ דלא מקטרא כו' אין התחלה שם ביטול טעם הזרוע והאיל עד אחר הקטרה דקודם הקטרה על שניהם שם האיסור רק שאיסור בזרוע חמור מאיסור אכילה שעל פל האיל ובאיסור המעורב לא שנייה בטול כמו היתר בתוך היתר והתחלת הביטול לאחר הקטרה שאז מותר האיל לזרים והזרוע נשאר איסור לזרים ומהראוי שיהיה דינו של טעם מזרוע שנבלע באיל (ועוד היה ג"כ איסור) כדבר שנתערב ולא היה ניקר איסורו קודם התערבות דלא מבטל ברוב כ"א בששים פנ"ל דמה לי אם היה שניהם מותרין בעת התערבות דלא הוי בו שום ביטול או אם היה שניהם אסורין בעת התערבות דג"כ לא היה שנייה ביטול פנ"ל.

וכיון דכשפא בתערבות לא החל הביטול ובעת שיש לדון על הביטול כבר הוי בתערבות עם ההיתר הוי פלא ניקר האיסור בפ"ע. לכה צריכין מדאורייתא ס' בז"ב אף שהוא מב"מ וישפיר יש למידן מנהג בילפוטא גמורה לדין ביטול בששים אף בשא"מ דלענין ביטול בששים עדיפא בשא"מ מבמינו כמובן.

וא"ש שיטת רש"י ז"ל דסר מעליו קושיות התוס' הנ"ל וסמך לדבר ה"ל בישוב קושיות מהר"י אלפנדרע יש מדין ענבים המושכים יין לגיגית דענבים ניקרים בפ"ע ומ"מ לא נחשב לגבי היין שבתוכם פאלו הי' ניקר בפ"ע והטעם דכיון דכ"ז שהיין בענבים אין עליו איסור נולד ע"כאין לנו לדון רק מעת שקל האיסור על היין דהיינו ביציאת מענבים תוף הגיגית ואז אין ניקר בפ"ע עכ"פ מוכח לפי דברינו אלה מדברי רש"י ז"ל דהב"ה"ת א"ב דין חלק א מין במינו דלא בטל לר' יהודה אי טעמא משום גזה"כ אבל לא מקרי פלל נ"ט.

או טעמא הוא פיון דלא נאבד הטעם במינו ל"ב וכאלו עומד בעינו, ונ"מ לדידן בכמה דברים שייבואר בפנים: הנה הרשב"א בחידושו חולין (דף צ"ט) בסוף ד"ה אמר רבא וז"ל דמב"מ גזה"כ הוא וכדגמרינו מדם הפך ומדם השעיר ותדע דהא לאו משום טעמא הוא דהא במשהו מיתסר ואע"ג דלית בי' פדי נ"ט פלל ובכי הא ליפא מאן דאסר בעלמא עכ"ל ובריתב"א (דף צ"ח ע"ב)

ד"ה אי הכי כ' ו'ל וְהָא דְאָמְרִינָן דְלַר"י מַב"מ לֹא בְטִיל כְּבָר פְּרָשְׁנוּהוּ בְכַמְהָ מְקוּמוֹת שְׁאִין זֶה אֱלֹא כְּשֶׁהוּא לַח בְּלַח דְּוּמְיָא דְדָם הֶפֶר וְדָם הַשְּׁעִיר עַכ"ל וְכֵן פָּתַב הַדְרִישָׁה וְהַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּמַס' בִּיצָה.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה נִרְאָה דְזֶה תְּלִי אִי יִלְפִינָן טַכְע"ק מִמְשַׁרְת דְּמִשְׁמַעוֹת הַפְּתוּב הוּא דְאִתְעַבִּיד לִי כּוּלָּא אִיסוּר כְּמִבְּנָאָר בְּדַבְרֵי רִש"י ו'ל בְּפִסְחִים וַא"כ גַּם בְּמַב"מ דְּנִרְגָּשׁ טַעְמוֹ אִתְעַבִּיד לִי כּוּלָּהּ אִיסוּר וְאִם יִלְפִינָן מִגְּעוּלֵי מִדִּין לִיכָּא לְמִילַף רַק שְׁאִין בְּטִל וְהִינּוּ בְּמִין בְּאִינוּ מִינוּ שְׁנִרְגָּשׁ הַטַּעַם הַגּוֹי כְּהַפִּיר אִיסוּר אֲבָל בְּמַב"מ בְּטִל בְּרֹב כְּמִבְּנָאָר בְּחִידוּשֵׁי רִשְׁב"א אִי לֹא מַגְזֵה"כ וְיֵשׁ לְהַסְמִיךְ דְּבָר זֶה מִדְּבַרֵי רַבִּינוּ יִקִּיר בְּמַס' ע"ז שְׁפָתַב לְתַרְזֵן אֶלְיָבָא דַר' שְׁמַעוֹן שְׁסָבוּר כֹּל שֶׁהוּא לְמַלְקוֹת צָרִיכִין מְשַׁרְת לְהִיתָר מִלֹּא"ס בְּתַעְרוּבוֹת דְּלֹא אָמְרִינָן בְּתַעְרוּבוֹת כ"ש לְמַלְקוֹת: (א) וְקָשָׁה ע"ז מְהָא דְאָמְרִינָן בְּשָׁבוּעוֹת מְדַמְצְרִיךְ ר"ע צִירוּף בְּנִזִיר ע"כ אִינוּ סוֹבֵר כַּר"ש כ"ש לְמַלְקוֹת הָא אַף אִי סוֹבֵר כַּר"ש מ"מ צָרִיכִין צִירוּף דְּבַתְעָרוּבוֹת ל"א כ"ש לְמַלְקוֹת.

וְכָבֵר הִרְגִּישׁוּ רַבִּים בְּקוֹשְׁלָא זֶה וְלִפִּי דְּבַרֵינוּ הַגָּ' ל יֵשׁ לִינִשְׁב זֶה וְאִקְדִּים לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה בְּנִזִיר פ"ז עַד שְׁיֵאכֹל מִן הָעֲנָבִים כְּזֵית מְשָׁנָה רֵאשׁוּנָה עַד שְׁיִשְׁתָּה רַבִּיעִית יֵין ר"ע אֹמֵר אֶפְּלוּ שָׂרָה פְתוּ בְּיֵין וְיֵשׁ בּוֹ כְּדִי לְצַרְף כְּזֵית חֲזִיב מְדַקְאָמֵר ר"ע אֶפְּלוּ מְבֹנָאָר שְׁמוּדָה לְדַבְרֵי ת"ק וְכַפִּירוֹשׁ מְשָׁנָה אַחֲרוֹנָה וּמוֹסִיף עוֹד שְׁגַם בְּשָׂרָה פְתוּ חֲזִיב עַל כְּזֵית וְקָשָׁה הָא הַת"ק מִיִּירֵי בְּיֵין בְּעֵין.

וְאִם נֹאמֵר ר"ע סוֹבֵר כ"ש לְמַלְקוֹת לֹא צָרִיכִין בְּבַעֲזֵין אַף שְׁיַעוּר כְּזֵית דְּבַכ"ש חֲזִיב וַא"כ לֹא יִתְכַן מֵה שְׁאָמֵר ר"ע אֶפְּלוּ דְּמִשְׁמַעוֹתוֹ דְּמוּדָה לְדַבְרֵי ת"ק אֲבָל זֶה יֵשׁ לְדַחוֹת דְּבַפְּסָחִי דַּף מ"ד ע"ב מְקָשָׁה הַגְּמָרָא ר"ע טַכְע"ק מַנ"ל וְכַתֵּב פ"י בּוּזָה"ל מְשַׁמַּע דְּפִשְׁיטָא לִי לְתַלְמוּדָא דְרַע"ק אִית לִי טַכְע"ק דַּאֵו וַא"כ יֵשׁ לְתַמְנוּה טוֹבָא עַל פִּירִש"י דְּלַקְמָן בְּסוּף הַסּוּגִיא שְׁפָתַבוּ וְאִף לְמֵאֵי דְקִי"ל כַּרְע"ק דְּמְשַׁרְת דְּנִזִיר לְהִיתָר מִלֹּא"ס אַפ"ה י"ל טַכְע"ק אִינוּ אֱלֹא מְדַרְבְּנָן וְכַרְבְּנָן דְּפִלְגֵי בְּכוּתָח הַבְּבֵלִי כו' וְכֵן הַקָּשָׁה מְהַרְש"א נִלְפַעַנ"ד לִינִשְׁב בְּפִשְׁיטוֹת דְּכִינָן דְּמְשַׁרְת דְּנִזִיר ע"כ אִו בְּשָׂרָה עֲנָבִים בְּמִים אִיִּירֵי דְהִינּוּ טַכְע"ק כְּרַבְּנָן דְּבַרִּיתָא דְלַעֲיִל אִו הִיתָר מְצַטְרַף לְאִיסוּר בְּשָׂרָה פְתוּ בְּיֵין כַּרְע"ק דְּמַתְנִי וַא"כ לְפִי"ז ע"כ שְׁאוֹתוֹ שְׁנִינּוּ בְּרִישׁ פְּרָק ג' מִינִין דְּמְשָׁנָה רֵאשׁוּנָה אֲמָרָה דְאִינוּ חֲזִיב עַד שְׁיִשְׁתָּה רַבִּיעִית יֵין ע"כ אִיִּירֵי אֶפְּלוּ ע"י שְׁרִית עֲנָבִים בְּמִים שְׁיֵשׁ בְּהֵם טַעַם יֵין וְהִינּוּ כְּרַבְּנָן דְּבַרִּיתָא.

וַא"כ לְפִי"ז י"ל מְדַקְאָמֵר רַע"ק אֶפְּלוּ מְשַׁמַּע דְּמוּדָה בְּקַמְזִיתָא לַת"ק דְּמְשָׁנָה א"כ מִמִּילָא מְשַׁמַּע דְרַע"ק אִית לִי טַכְע"ק וְאִית לִי נְמִי הַמִּל"א מַש"ה מְקָשָׁה שְׁפִיר מַנ"ל כו' עַכ"ל פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ מַעְתָּה י"ל דְלְמֵאֵי דַס"ד דְּגְמָרָא דְרַע"ק סוֹבֵר כ"ש לְמַלְקוֹת לֹא הִי קָשָׁה עָלָיו מְלִשׁוֹן אֶפְּלוּ דְקָאָמֵר כו' דִּי"ל דְגַם הַת"ק מִיִּירֵי בְּתַעְרוּבוֹת יֵין דְהִינּוּ בְּשָׂרָה עֲנָבִים בְּמִים וְרַע"ק מוֹסִיף אַף בְּשָׂרָה פְתוּ בְּיֵין וְפִלְגֵי בְּדִין הַמִּל"א שַׁת"ק סוֹבֵר דְּלֹא אָמְרִינָן הַמִּל"א וּמְשַׁרְת אֲתִי לְטַעַכְע"ק דְהִינּוּ בְּשָׂרָה עֲנָבִים בְּמִים וְיֵשׁ בּוֹ טַעַם יֵין פִּינָן שְׁיֵשׁ בּוֹ טַעַם יֵין הַגּוֹי כְּכּוּלָּו יֵין.

כַּמ"ש רִש"י בְּפִסְחִי (דַּף ע"ד ע"ב) ד"ה וְיֵשׁ בְּעֵין בּוּזָה"ל חֲזִיב בְּכְזֵית מְהֵן וְהוּא לֹא מְשׁוּם הַמִּל"א הוּא אֱלֹא מְשׁוּם דְאִתְעַבִּיד לִי כּוּלָּהּ אִיסוּר אֲבָל הַמִּל"א"ס לֹא יִלְפִינָן מְזִינִי עַכ"ל וְרַע"ק סוֹבֵר טַכְע"ק יִלְפִינָן מִגְּעוּלֵי מִדִּין וּמְשַׁם לִיכָּא לְהוֹכִיחַ דְהִיתָר מְהַנְפֵּךְ לְהִיּוֹת אִיסוּר מִחֲמַת טַעַם הָאִיסוּר שְׁבוּ מ"מ מוּדָה רַע"ק לְדַבְרֵי ת"ק בְּשָׂרָה עֲנָבִים בְּמִים שְׁחֲזִיב בְּכְזֵית מְהֵן דְאִף דְלֹא אִתְעַבִּיד כּוּלָּהּ אִיסוּר מ"מ יֵשׁ לְחֲזִיבוּ מִדִּין הַמִּל"א"ס דְהָא סוֹבֵר דְּמְשַׁרְת אֲתִי לְהַמִּל"א"ס וְלִדְיָדִי מְצַרְפִּין גַּם חֲלָק הִיתָר שְׁאִין בּוֹ כְּלָל בְּלִיעָתוֹ מִן הָאִיסוּר וְלִזְהָ אָמֵר אֶפְּלוּ נִזִיר שְׁשָׂרָה פְתוּ בְּיֵין וְיֵשׁ בּוֹ כְּדִי לְצַרְף

פזית חייב והיגו שְמַצְרָפִין גם להחתיכה מפת שלא בא לתוכן מן היגו כמ"ש רש"י שם בפסחים ד"ה מפת ומיגו וכו' ואלו פשט היגו בכל הפת לא הוי פליגי רבנן עלי' וכו' ע"כ יעו"ש.

הינצא מזה דאם נימא דרע"ק סובר כר"ש כ"ש למלקות א"א לפרש בדברי רע"ק מה שאמר אפילו שרה כו' כ"א פמו שפתבתי ומיגרי שלא נבלע מן היגו רק במקצת מן הפת שאכל והנה בחידושי ריטב"א לחולין (דף צ"ח ע"ב) איתא בזה"ל ומיהו פי שרינו טעם בלא עיקר פשהוא ע"י תערובות אבל פשהוא מן פרש בעינא הוי ונדאי אסור וכל היכא דהוי טעם אסור מרובה והיתר מועט כמאן דאיתא בעינא חשוב עכ"ל ופשוט י"ל סברא זו גם בדברי רבינו יקיר הג"ל אליבא דר"ש דאף שלדבריו היכא שהאסור בתערובות מודה ר"ש דלא אמרינו כ"ש למלקות מ"מ ז"א רק היכא שאין האסור רוב בתערובות אבל היכא שהאסור הוא רוב כמאן דאיתא בעינא חשוב ואמרינו בי' כ"ש למלקות ולפי הצעות אלו מיושב קושניית העולם הג"ל.

דקא לפי מ"ש מיגרי רע"ק שלא פשט היגו בכל הפת וכיון שפן ע"כ צ"ל שבמקום שנתפשט היגו היגו רבה על הפת שנבלע בו דאם אינו רבה אף דהוי מחצה על מחצה הרי ששמצרה לזה חלק הפת שלא נתפשט בו היגו יש בפת רוב נגד היגו וא"כ קשה למה מחייב רע"ק מטעם המל"א הא לא אמרינו היתר מצטרף לאסור היכי דנפיש היתירא פדאיתא בגזיר (דף ל"ז ע"ב) בשלמא לדידי דאמינא משום המל"א פגון דנפיש חולין כו' ועיי"ש.

א"ו שייגו שמובלע בחלק הפת שיעורי' שנה לשיעור כל הפת דהיגו כפי מקצת הפת שנתפשט שם היגו עם מקצת שלא נתפשט בו שם היגו ולכך סובר רע"ק דהמלא"ס וכיון שפן הרי במקום הפת שהיגו בלוע בו יש יגו מרובה על חלק הפת שמה במקום הבלוע וכיון שהיגו מרובה חשוב כבעינן וכסברת הריטב"א הג"ל ושייגו בו שפיר כ"ש למלקות פמו כבעינן גמור.

ומקשה הגמרא שפיר ל"ל צירוף. ותיגר רבינו יקיר אליבא דר"ש א"ש דלר"ש שסובר דילפינו טכע"ק מגיעולי מדין לא אמרינו דהיתר אתעביד פולו אסור כמש"כ לעיל ואצטרף משרת להמלא"ס היכא שנבלע חצי זית יגו בחצי זית פת דמצד טכע"ק לא הי' חייב רק מדין המלא"ס דקא שווין בו היגו עם הפת ואין היתר מרובה לדחות דין המלא"ס ואין האסור מרובה שיהי' נחשב כבעינן ומדוק בזה מש"כ רבינו יקיר דלר"ש אצטרף היכא שנבלע חצי זית יגו בחצי זית פת וא"ש אבל לרע"ק א"א לומר פן דאי בכה"ג מה הוסיף על ת"ק דקא הת"ק סובר דמשרת קאי על טכע"ק ולדידי' אתעביד פולו אסור ומחייב בחצי זית פת ובחצי זית יגו מטעם טכע"ק ולא צריך להמלא"ס א"ו דרע"ק מיגרי שמשאר חלק מפת שלא נתפשט בו יגו וכדברי רש"י שהבאתי לעיל א"כ ע"כ היגו מרובה על חלק הפת במקום שהוא בלוע בו וכנ"ל והוי כבעינן ושייגו בו דין כ"ש למלקות ומקשה הגמרא שפיר ל"ל צירוף ועפי"ז א"ש דברי הגמ' בשבועות דכ"א דאחר ת"ש הג"ל מדברי רע"ק עצמו איתא ועוד תנן שבועה שלא אוכל כו' ר"ל אמר אי אתה מוצא כו' ואי ס"ד בעלמא כר"ש ס"ל כ"ש נמי א"ו ש"מ בעלמא כרבנן ס"ל.

וקשה לי מאוד וכי לא אלמ' ראי' ראשונה דהביא מדברי רע"ק עצמו שהצריך להוסיף ראי' שני' מדברי ר"ל, ולפימ"ש א"ש דהתוס' פסחים (ד' מ"ד) ד"ה אלא מאי המלא"ס כתבו דלר' אליעזר דדרש פל מרבינו המלא"ס אף היכא שהיתר מרובה וא"כ עדיין מקום לומר דרע"ק סובר כ"ש למלקות והא דבעי צירוף הוא משום שהוא בתערובות ומיגרי שהיתר מרובה דאי לא הוי האסור כאלו הוא בעינא מ"מ סובר רע"ק בהמלא"ס אף דנפיש היתירא משום דסובר דדרשינו פל כמש"כ התוס' בפסחים דף מ"ה ע"ב) ד"ה משום דרע"ק דריש פל בפ' התערובות אמנם פבר

העלה המהרש"א ז"ל דלר' יוחנן דלא אמר דין המלא"ס כ"א באיסורי נזיר ואלקבא דרע"ק ע"כ צ"ל כמו שכתבו התוס' (בדף מ"ג) ד"ה מאן שמעית דאף מאן דדריש כל בעלמא י"ל דהכא לא דריש וא"ש הת"ש בסוג' דשבועות מדברי רע"ק בעצמו הוא דווקא אלקבא דר"י ס"ל דהכא דנפישו היתירא לא מצטרף היתר לאיסור וא"כ ע"כ רע"ק איגרי דבמקצת הזית יש ינו יותר וכנ"ל אבל עדיין הי' מקום למפע' אלקבא דר"ל דאפשר אינו מודה בזה אלקבא דר"י וסובר דדריש כל גם לענין המלא"ס אף דנפישו היתירא וא"כ י"ל דרע"ק סובר כר"ש ושאני גבי נזיר שהיא ע"י תערוכות ומיגרי שאינו רוב בינו דלא הוי כפעינן.

ולזה הצריכה הגמ' להביא ראיה מדברי רשב"ל בעצמו ובסיגנון זה יש ליישב קושית הרב הגאון ר' בעריש ז"ל לשהקשה על רב אשי דמסיק בפס' דהוי נזיר וחסאת ש"כ הבאים פאחד והוא בעצמו אמר בזבחי דאיצטריף יקדש דלא ניתי עשה ונדחה ל"ת ולפ"ד א"ש דהא לכאורה קשה בלא"ה דהא קיי"ל כל היכא דיכולין לקיים שתייהם אינו דוחין וא"כ יקדש דאיתי להמלא"ס שפיר יכול לקיים שתייהם ולהוסיף על האיסור ובנפישו היתירא ל"א המלא"ס.

אולם לפי שיטת בעל המאור הלכה כר"א דדריש כל וי"ל דהמלא"ס אפי' בנפישו היתירא. וא"כ שפיר פריף הגמ' דניתו עשה כו' אבל הכא בפסחים דסוג' אלקבא דר' יוחנן דלדידן אין המלא"ס בנפישו היתירא כנ"ל וא"כ ממילא לא דחי עשה דיכול לקיים שניהם.

ולהוסיף בשעת לעיסה דבר מה מהיתר וש"ק רב אשי דהוי ש"כ הב"כ ודוק. הינצא לנו מזה דזה הדין דמב"מ במשהו אי אסור מגזה"כ אי מיקרי נ"ט תלי' בזה אי ילפינן טכע"ק מג"מ או ממשרת: פרק שני אף י"ל דאף אם נלמוד מגיעולי מדין י"ל דטעמא לא בטל כמו שהביאו בתוס' ע"ז (דף ס"ו) ד"ה מפלל וז"ל יש שהיו מפרשים דכל איסור דהוי במשהו ל"א בי' נותן טעם לפגם (ב) דהא אין לה טעם בטל יותר ממשהו באלף כו' ואין ראיה מפאן ועוד דמשהו מב"מ אינו טעם בטל כלל אפי' באלף כיון שהטעם שנה אבל לפגם הטעם בטל יעוי"ש.

וברא"ש ז"ל פתב בזה"ל לא נהירי דניהו דהחמירה בהן תורה לאסרה במשהו מ"מ יש שם איסור עליהן אבל כשהוא פוגם פקע איסורא פדילפינן מנבלה לקמן (דף ס"ו) ועוד כו' יעוי"ש וכדי להסיר קושית הרא"ש על הי"מ הנ"ל נ"ל דוודאי לא עלה על דעת הי"מ הנ"ל היכא שהטעם בעצמו הוא לפגם שיהי' אסור באיסורין שאיסורו במשהו דהא זה פשוט כיון שפגם אין שם עליו דנבלה שאינה ראוי' לגר אינו קרוי' נבלה אמנם דבריהם על דברי הגמרא כל שבהנאתו בנ"ט לשבח אסור וכל שאין בהנאתו בנ"ט לשבח אלא לפגם מותר שהפוננה בזה שאף היכא שהאיסור מצד עצמו הוא לשבח מקרי אסור הרי הוא בכלל שם נבלה הראוי' לגר מ"מ היכא שאינו משביח בטעמו את התבשיל שטעמו הוא פוגם אפ"ה התבשיל מותר דלגבי תבשיל לא מיקרי טעמו טעם.

דלא אמרה תורה טכע"ק לאסור בתערוכות רק היכא שהטעם לשבח באותו התערוכות ולא כשפגמו ואף שהאיסור בעצמו הוא לשבח כי לא נפסד ולא נתקלקלו מ"מ כיון שאין בהתבשיל שפא לתוכו תועלת טעם דהא לתבשיל טעמו פגום לא מיקרי נ"ט ואין בכלל טכע"ק וכן מבואר בטוש"ע (סי' ק"ג) יעו"ש מחלוקת הש"ה ופ"ח היכא שהטעם אינו לשבח ולא לפגם בתבשיל וע"ז דעת י"מ דבכה"ג היכא שמהו אסור דהיינו מב"מ למ"ד דל"ב ואף דליכא אלא משהו ואין ממנו טעם בתערוכות ע"ז לא הקפידה תורה שיהיה פדי ליתן טעם כמו כן כשהוא בעצמותו

לשבת רק שאין משביח בטעמו את התבשיל ונאף גם פגמו מ"מ אוסר התבשיל דהא ע"י הפגם זה אין האיסור לעצמו יוצא מאיסורו.

ובכ"מ שהוא בתערובות עומד הוא באיסורו רק שאין עליו לענגן התערובות שם נ"ט כי אין ממנו טעם לשבת בתערובות ומה בכך? הא גם משהו אוסר שהוא ג"כ אינו בנ"ט זו דעת הי"מ ושפיר פרשו לשיטתם קושיות הגמ' מזה הפלל וכו' ובזה מסלק מהו קושיות הרא"ש הנ"ל ולהך לא דחו התוס' דברי הי"מ רק דמה שכתבו דמשהו מב"מ אין הטעם בטל פלל כו' פיון שהטעם שנים אכל לפגם הטעם בטל כו' פיון דלא מקרי מב"מ רק היכא שהטעמים שנים משא"כ כשהטעם איסור פוגם בתבשיל לא הוי לגבי התבשיל שהוא מב"מ בטל עכ"פ בשארי בטולים כמו אינו מינו ויותר נ"ל דהתוס' ס"ל דברי ריטב"א הנ"ל דבמב"מ מקרי טעמו נרגש והוי פאלו נ"ט פנ"ל וכן מורים דבריהם ביבמות (דף פ"א ע"ב ודף פ"ג ע"א) ד"ה ר' יהודא שכתבו דדוקא בדבר לח מתערב א"ל לר"י דל"ב כו' וכתבו שם בזה"ל דסבא הוא דדבר המתערב מתפשט טעם האיסור בכל ההיתר ונ"ב וכו' ועוד נראה דאפילו קמח פיון שצונן הוא ואין טעם מתפשט בטל דאלת"ה ה"מ נמי מתוך שומן מתרפכין ונ"ט זה בזה א"כ פשהו אופה אותן יתנו טעם זה בזה עכ"ל נראה שסוברין במב"מ אף במשהו מקרי נ"ט והיינו דאף שהמשהו אינו מצד עצמותו בנ"ט מ"מ פיון שהוא בהיתר שהוא מינה וחיך אכל יטעם הפל יחד מקרי נ"ט וזה דלא בדברי הרשב"א הנ"ל ולסבא זו אין מקום להי"ש הנ"ל שבתוס' הנ"ל במס' הע"ז דאין לדמות נ"ט לפגם למשהו דשאני משהו שבמב"מ שהוי כנ"ט פיון שגשאר משהו בטעמא מצרפת לטעם השנה לה בתערובות מין ההיתר משא"כ בנ"ט לפגם שאין עליו שם נ"ט דהא פוגם לתבשיל ועיין בראב"ן (דף קנ"א ע"ב) שמפרש בדברי רב חולין (דף ק') פיון שנ"ט בתחיקה אותו הטעם אינו כ"א משהו כו' וכ' עוד בזה"ל ורא"י לדברי הי"מ מהאי דז"ב בין למ"ד בס' הוי בין למ"ד בק' הוי הרי אינו נותן טעם יותר ואעפ"י כ' אמר רבא עלי' לא נצרכה אלא ליתן טעם דבקדשי אסור כו' ש"מ דאפי' משהו נותן טעם קרוי נ"ט כו' סבא הוא דכל מב"מ אפי' נותן טעם משהו קרוי נ"ט שהרי אינה בטל כו' עכ"ל.

ונראה שפיון פנ"ל ועיין לשון הריטב"א בחידושי חולין (דף ק') סוף ד"ה אוקי רב אמורא. הינצא מדברי הנ"ל דיש מחלוקת בין הפוסקים למ"ד מב"מ ל"ב אי הוי שם טעם עליו פשהו מב"מ או אין שם טעם מחמת שהוא רק משהו ורק גזה"כ הוא בדברי הרשב"א ובמה שפירשתי דברי הי"מ הנ"ל מתוך מה שמקשי העולם דלפי דבריהם דמה שנ"ט לפגם שונים א"כ לא אמי שפיר דברי הגמ' ע"ז (דף ס"ח ע"ב) ועכבא בשבא לא ידענא מ"ט דרב אי משום דקסבר נ"ט לפגם אסור ולית הלכתא פנותי' כו' יעו"ש.

איהו אפשר לומר שסובר בנ"ט לפגם בא"מ אסור דהא למ"ד נ"ט לפגם אסור לא נלמוד רק מג"נ סובר דאף קדירה ב"י פגמה וע"כ הצריכה התורה הגעלה ונהרי לרב שסובר דמב"מ ל"ב א"א למילף דנ"ט לפגם אסור מגיעולי מדין די"ל דלכך הצריכה התורה הגעלה משום דלמא מבשל דבר שהוא מינו עם הבליעה בכלי ובמב"מ נ"ט לפגם אסור דלא גריעי ממהו אכל לפי דברינו הנ"ל לק"מ דהי"מ מודים היכא פשהטעם פוגם בעצמו אי נ"ט לפגם מותר גם בדברי האוסרים במשהו נ"ט לפגם כנה אינו אוסר דהא אין עליו פלל שם איסור אף בפני עצמו וכיון שהבליעה בקדירה פגמה אף משום בשול מינו לא היה צורך הגעלה אם לא דנ"ט לפגם אסור.

ואין להקשות דהא דמ"ד מב"מ ל"ב ולפי סברת הרשב"א דגזה"כ הוא אף אי טעם לאו פעיקור
א"א ללמוד טכע"ק מג"נ דלמא לעולם טעם לאו פעיקור וצורף ההגעלה היתה משום בשול מב"מ
וצריף לומר דמ"ד מב"מ ל"ב וסובר טכע"ק באמת לא גליף טכע"ק מגיעולו מדין רק ממשרת
א"כ איף אפשר לומר דרב סובר דנ"ט לפגם אסור ונליף לי' מגיעולי מדין ע"ז י"ל דאף לשיטת'
שסובר דמב"מ ל"ב לא איתא דין טכע"ק רק ממשרת ומשם א"א ללמוד דין נ"ט לפגם מ"מ דין
האיסור נ"ט לפגם יכולין ללמוד אף שלשיטת' מגיעולי מדין וע"י זה א"א לדחות שהיה הגעלה
משום מב"מ דהא לענן נ"ט לפגם אין לחלק בין מב"מ בין מין בשא"מ פנ"ל היכא שהטעם
בעצמו פגום.

ואי היה מותר משום דאינה ראוי' לגר אינה קרוי' נבלה אף במינו לא היה איכפת לן דהא פבר
שם היתר עליו קודם שבא לתערובות מינה וכיון שנשמע מגיעולי מדין דנ"ט לפגם שם איסור
עליו נשמע ממילא אחרי שידענו ממשרת שטעכעק"ד בא"מ שגם נ"ט לפגם אוסר: פרק שלישי
גם מדברי רשב"ם בתוס' חולין (דף ק"ח ע"ב) נראה שסובר פשיטת התוס' ביבמות וסייעתם
דבמ"ב מקרי נ"ט גם במשהו ובזה ינסו מעליו קושנית התוס' שם פפי מה שאבאר וזה"ל הגמ'
וסבר רב אפשר לסוקטו אסור והאיתמר כזית כו'.

א"ר בשר אסור וחלב מותר ואי ס"ד אפשר לסוקטו אסור חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא וכו'
והקשו התוס' שם מפאן היה מדקדק רבינו שמואל דלמ"ד דמב"מ א"ב צריף תרי ששים. ס'
לרוב לבטל חתיכת נבלה וס' בחתיכת היתר לבטל הרוטב.

וקשה לדבריו דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב וכו' עד א"ו פיון שהחלב הנפלט מהבשר לא
נעשה נבלה אלא מטעם הבשר המעורב בו אין לו דין חלב טמא אלא מתבטל בחלב שביורה פמו
שמתבטל טעם בשר האסור ולא חשיב מב"מ וכו' עד מפאן יש להוכיח תבלין הפלועין מחלב או
מדם ונפלו לקדירה מתבטלין בס' ואע"ג דנ"ט אפילו באלף מותר דאינו חמור מן האיסור הנבלע
בהו.

וקשה הא יש לחלק בשלמא לענן דין מניעת בטול מב"מ שפיר יש סברא לומר פיון שלא נאסר
רק מאינו מינו אינו חמיר מן האיסור דלא יהיה כח הבן יפה מכח האב כמ"ש הרשב"א אבל היכא
שנרגש טעם הנאסר בתוך התערובות פמו בגוונא דלעיל שנרגש הטעם בתבלין י"ל דלא שייף
בזה סברא הנ"ל שלא יהא חמור מן האוסרה דאין זה בגדר חומרא דהא גם האוסרה אותו בנ"ט
כ"כ הנאסר פיון שנעשה נבלה מה"ת שלא יאסר כ"ז שלא מורגש טעמו והרי זה דומה לדבר
שטבעו להטעים עד ששים שקבל טעם מאיסור פחוש שאין בטבעו להטעים רק עד ל' האם נאמר
שגם הנאסר ממנו לא יאסר רק עד שלשים.

הן אמת שבס' חנות דעת (סי' צ"ב) פסק פן אבל לא מצאתי לו חבר. ואף אם פן הוא קשה פיון
שהסברא לחלק תו ליכא הוכחה לדין הנ"ל מדברי הגמ' פאן גדי א"ת אמנם אם נאמר שסובר
הר"י בעל התוס' שגם מב"מ מייחשב טעם דהא עוד טעמו בו אף בתערובות א"ש הוכחה הנ"ל
ודמי דין תבלין הפלוע מן האיסור פמו חלב הפלוע בבשר שאינה אוסרת בחלב אף שטעם חלב
הנאסר נרגש בחיף האוכלין ודינו כנ"ט בחלב שביורה אף שאינו ניקר בפ"ע מ"מ בטלה משום
דדיינינו ליה פדין הבשר שנאסרה ממנו וה"ה בתבלין הפלוע מאיסור וא"כ לפי"ז יש ליישב גם
שיטת הרשב"ם שהוא נמי סובר בזה פסברת הר"י דהטעם נרגש במינו אף במשהו ורק הוא סובר
פשיטת אחיו ר"ת שסובר דמדאו' מבוטל איסור בס' ומותר אף שמורגש טעמו.

ורק מדברבנו שאסור בנ"ט יותר מס' פן מבואר בס' מנחת פהן חלק א' פ"ג ובפ"ה בשם ר"ת שמוכא בטור (בסי' צ"ח) יעוי"ש ובמקום אחר בארתי שכן דעת רש"י פמבואר מדבריו (דף צ"ח ע"א) ד"ה שניהם לא למדוהו דמו"ב יכולין ללמוד דמבטל בס' ולה כא דיהיב טעמא, רק מדברבנו אפמור נאמר טעמו ל"ב ופשוט דל"ק א"כ אמאי מב"מ בטל בס' הא ידעינו דיהיב טעמא ביותר מס' מצד שהוא מב"מ ז"א דהא מדאורייתא מב"מ בטל ברוך.

וצורך ס' אינו רק מדברבנו שגזרו אטו א"מ לכה אין להחמיר יותר מבשא"מ שמן הסתם בטל בס' ומעתה י"ל דלמ"ד דמב"מ ל"ב א"א לומר דלכה ל"ב לפי שנשאב בטעמו עד אלה יותר דאי משום זה אפתי הנה לבטל בס' כמו א"מ שמבטל בס' אף שיהיב טעמא ביותר מס' וא"כ ע"כ גזה"כ הוא וממילא י"ל היכא שנגאסר משום א"מ לא חמיר מן האוסרה והגזה"כ לא הנה רק במב"מ פשהאסור הוא מצד עצמו, ולא פשהאסור הנגאסר מהאסור שא"מ כ"ז על דין דאורייתא דמועיל בטיול ס' אף היכא שנ"ט ביותר מס' אבל אחרי שרפנו החמירו בא"מ שלא יועיל ס' היכא ששהאסור נ"ט ביותר מס' י"ל ששהסבא נותנת דלמ"ד מב"מ א"ב מה"ת היכא שנגאסר דבר שהוא מב"מ בתערובות מדבר שא"מ יאה אוסר התערובות מדברבנו מצד שטעמו הוא בכל התערובות דאף דדינינונכפי האוסרה שהיא א"מ מ"מ כיון שהאוסרו אוסר עד מקום שטעמו מגעת אף ביותר מס' כ"כ יש להנאסר ממנו לאסור עד מקום שטעמו מגעת והרי תערובות הנגאסר היא ממנו ומגעת בטעמו בכל התערובות וכנ"ל ומהיכי פתי דלא יאסר מדברבנו כמו במבש"מ פשנותן טעם ביותר מס' ולכה הצריף רבינו שמואל ור"ת אחיו ז"ל פמבואר בר"ן ובריטב"א ובעל התרומה ב' פעמים ס' דהיינו מדברבנו כמו בא"מ היכא ששהאסור נ"ט ביותר מס' וכיון שכן מצאתי יישוב למה שנה קשה לי לשיטת הר"ש ור"ת שפוסברים דאף הנגאסר מאינו מינו לא מבטל במינו למ"ד מב"מ ל"ב.

א"כ אף בכלים קטנים לא הנה מועיל הגעלה בכלי מדין למ"ד מב"מ ל"ב דהא סתם בשול הוא במים ואם נתבשל בשור אסור בקדירה נאסרו המים שנתבשל האסור בהם ונבלע בקדירה וכשמגעילין במים אף שיש ס' במי הגעלה לא מבטל דהא הוי מב"מ וחוזרין ונבלעין שוב בקדירה וקושיות התוס' (בדף ק' ע"ב) לשיטת ר"ת אינו רק מפלים גדולים ועיי"ש שהעלו במסקנא דבאמת לא הגעילו רק פלים קטנים ולפי הדעתי קשה מ"ד מב"מ ל"ב ואף לכלים קטנים לא הי' הקשר בהגעלה אבל אם נאמר כמ"ש שהר"ש ור"ת לא הצריכו ב' פעמים ס' רק מדברבנו מצד שהטעם מתפשט ביותר מס' אבל לדין דאורייתא מודים שאין הנגאסר אוסר אף במינו יותר מהאוסרו שהוא א"מ ול"ק מפלי מדין: וסעד גדול לדברי הראשונים מ"ש לחלק בין מה שאומרים שלעגנו מב"מ אזלינו בתר האוסרים ובין דין מלח ותבלין מצאתי בדברי הסמ"ג הלכות מא"ס מל"ת קל"ט שמתחלה מביא דעת ר"ת שהוצרך ב"פ ס' וכ' ע"ז ואומר רבינו יצחק שחילוק גדול יש ביניהם כו' אבל ברוטב נ"ל אין להחמיר בו יותר ממה שנה פולה נבלה שנה בטל בשא"מ כו'.

מלשון זה נראה שנוטה דעתו לדעת הר"י ואח"ז כתב ובס' תרומות (סי' י"ג) פוסק בתוך פה ששלח הבלוע מדם כו' ורבינו יצחק בן אברהם ור"ש חולקי עליו בדבר ואומרי דמאחר שהמלח נימח עם הדם פולו נתערב בכל הקדירה ומולף אסורו עמו יש לשער פאלו הדם פולו מלח.

ומביאים ראי' ממה שאנו אומרים בפ' גה"נ (דף צ"ט) ר"י אומר רביעי' ציר דגים טמאים צריף סאתי של ציר טהור לבטלו ולמה צריף כ"כ ונהלא אין החומץ והמלח שפציר אוסר אלא מחמת

שְׁמֹנִית דָּג טָמֵא וְהַשְׁמֹנִי הִיָּה בָּטֵל בַּס' אֲלֵא מֵאַחַר שֶׁחֻמְצָה וְהַמְלַח וְהַשְׁמֹנִי מִתְעַרְבִים יַחַד וּמוֹלִיכִין אֶת הָאִסּוּר עִמָּהֶן וַיֵּשׁ לָנוּ לְשַׁעַר פְּאֵלוֹ הַשְׁמֹנִי כִּי לֹא חֻמְצָה וְהַמְלַח כֹּו' עַכ"ל וּמִתּוֹרָה דְּבָרָיו אֵלּוֹ נִרְאֶה שֶׁתַּפְּס בְּזֶה לְשׁוֹן הַרִיב"א וְהַר"ש שֶׁחֻלְקִין עַל בְּעַל הַתְּרוּמָה בְּדִין מְלַח הַבְּלוּעָה מִדָּם וְהִינּוּ שְׂאִינִם חֻלְקִי רַק עַל מֵה שֶׁהִמְצִיא סֶפֶר הַתְּרוּמָה בְּדִין מְלַח כֹּו' אֲבָל עִם כ"ז נוֹכַח לֹאמַר שֶׁמוֹדִים לְדַבְּרֵי הַר"י בְּמָה שֶׁמְחַלְקִים עִם ר"ת בְּדִין מִיב"מ וְסוֹבֵר שֶׁלְעֵנִן דִּין מִב"מ לֹא בָּטֵל אֲזַלְיָן בְּתַר הָאוֹסְרִין רַק בְּמְלַח הַבְּלוּעָה מִדָּם הַדָּם כִּי לֹא הִדָּם כִּי לֹא הִדָּם מִשּׁוּם דְּהָא יֵשׁ טַעַם שֶׁל הַמְּלַח בְּתַר הַשְׁמֹנִי שֶׁל הַדָּגִים טְהוֹרִים שֶׁבְּצִיר טְהוֹר.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה אֲפֹשֶׁר לֹאמַר דְּבִסְבָּרָא זֹו עֲצָמוֹ אִם בְּנֶאֱסָר דְּעֵבִיד לְטַעְמָא הוֹלְכִין בְּתַר הַנֶּאֱסָר אוֹ רַק בְּתַר הָאוֹסֵר שְׂאִין עֵבִיד לְטַעְמָא פְּלִיגֵי ר' יְהוּדָא עִם ר' יוֹסִי בְּתַר הַתְּרוּמוֹת פ"י מִשְׁנֵה ח' דר' יְהוּדָא דְּמִצְרִיף שֶׁם סְאִינִם ע"כ סוֹבֵר דְּאֲזַלְיָן בְּתַר הַנֶּאֱסָר וְאוֹסֵר עַד הֵיכָן שֶׁטַעְמוֹ מִגַּעַת ור' יוֹסִי שֶׁמִּיקַל שֶׁם לְבַטֵּל בְּשִׁשָּׁה עֶשֶׂר סוֹבֵר דְּאֲזַלְיָן בְּתַר הָאוֹסֵר שֶׁהוּא הַשְׁמֹנִי עֲצָמוֹ שֶׁל הַדָּג שְׂאִינֵי אֲלֵא זִיעָה בְּעֵלְמָא וְכֵלָה טַעְמוֹ בְּתַר הַתְּרוּמָה שֶׁשֶׁה עֶשֶׂר הֵן אֵמֶת שֶׁהַרְמַב"ם סוֹף פ"ו מֵהַל"מ מֵא"ס פּוֹסֵק כר' יְהוּדָא וְאֵף שְׂאִין לָנוּ כִּלְל הֵיכָא דר' יְהוּדָא ור' יוֹסִי פְּלִיגֵי כְּמֵאן הַלְכָה.

אֲחַז בְּזֶה הַרְמַב"ם דְּבָרֵי ר' יְהוּדָא לְהַלְכָה מִצַּד הַכִּלְל דְּהַלְכָה כְּדַבְּרֵי הַמְּכַרֵּעַ וּלְפִי פִירוּשׁ הַרְמַב"ם שֶׁם בְּמִשְׁנֵה דַעַת הַת"ק דְּצִיר אוֹסֵר עַד תַּתְק"ס וְהִנֵּה דְּבָרֵי ר' יְהוּדָא הַכְּרֵעָה בֵּין דַּעַת ת"ק דְּמִחְמִיר טוֹבָא וּבֵין דַּעַת ר' יוֹסִי דְּמִיקַל בְּיוֹתֵר וְכֵן כְּתוּב בְּל"ח מ"א אֲבָל לְפִי פִירוּשׁ הַר"ש דְּרִישָׁא דְּמִתְנִיתִין לֹא אֵיירִי מִדִּין בִּיטוּל צִיר רַק מִדִּין בִּיטוּל דָּג טָמֵא עֲצָמוֹ שֶׁהוּא בְּרִי אֵין בְּפִלּוּגְתָא לְעֵנִן בִּיטוּל צִיר רַק דְּבָרֵי ר' יְהוּדָא ור' יוֹסִי וּלְפִי הַכִּלְל שֶׁכֵּל הַפְּלוּגְתָא אֲזַלְיָן בְּדַרְבְּנֵי לְהַקְל.

אֲפֹשֶׁר לְפָסוּק בְּזֶה כר' יוֹסִי וְכֵמוֹ כֵּן בְּדִין מְלַח וְתַבְלִין הַבְּלוּעִים מִדָּם. כִּינֵן דְּאֵין דְּנִין בְּזֶה רַק מִצַּד חֲנַנ' שֶׁהוּא לְשִׁיטַת הַר"י וּבַעַה"ת רַק מְדַרְבְּנֵי בְּשִׁאֲרֵי אִסּוּרֵין יֵשׁ לְהַקְל כר' יוֹסִי דְּלֹא נִיזַל בְּתַר הַנֶּאֱסָר דְּעֵבִיד לְטַעְמָא רַק בְּתַר הָאוֹסֵר.

וְדַע לְפִי מֵה שֶׁבְּאֵרוֹ הַרִיב"א וְהַר"ש הַנ"ל דְּטַעְמָא שֶׁל ר' יְהוּדָא מִשּׁוּם דְּבְּמִלְחָה וְחֻמְצָה נִבְלָה מִן הַצִּיר מוֹכַח דְּאֵף בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן אֲמַרְיָן חֲנַנ' דְּהָא צִיר דָּגִים אֵינוֹ אֲלֵא מְדַרְבְּנֵי וְע"כ לֹא הַחְמִיר ר' יְהוּדָא דְּלֹא לְבַטֵּל כִּלְל כִּינֵן מִב"מ כְּדִיאִתָּא בְּחֻלְיָן (דָּף צ"ט) שְׂאִינֵי צִיר כֹּו' וְהַרִי לְכַאוּרָה מְפָאן סְתִירָה לְדַבְּרֵי פ"ח ב"ד (סי' צ"ב ס"ק י"ז) אֲמַנְם בְּלֹא"ה קָשָׁה מְפָאן לְשִׁיטַת הַר"ן שֶׁסוֹבֵר דְּבְּמִנּוּמָע וּמְחַנְטֵי שְׂאִינֵי דְּרָף בְּשׁוּל ל"א חֲנַנ' וְכֵמוֹ כֵּן לְהַסוֹבְרִים דְּבִלְחָה בְּלֹא לֹא אֲמַרְיָן חֲנַנ' וּבְיוֹתֵר קָשָׁה לְשִׁיטַת רַבִּינוֹ אֲפִרִים שֶׁסוֹבֵר דְּל"א כִּלְל בְּשִׁאֲרֵי אִסּוּרֵין וְדו"ק פֶּרֶק רַבִּיעִי אוֹלָם בְּאֵמֶת תִּירָץ זֶה שֶׁכְּתוּב עַל הַרְשֵׁב"ם לֹא אֲתִי שְׁפִיר דְּלְפִי מֵה דְּמִבְּנֹאֵר בְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' וְז"ל וְקָשָׁה לר"י לְדַבְּרֵי דְּמִשְׁנֵי גְדִי אֲסָרָה תּוֹרָה וְלֹא חֵלֵב וְהֵלֵא בְּעֵלְמָא חֲתִיכָה שֶׁל הִיתֵר נ"נ מְדַרְבְּנֵי וְצָרִיף ס' כְּנֶגֶד כִּינֵן וְכו' עַד א"כ מ"מ מְדַרְבְּנֵי הַחֵלֵב עֲצָמוֹ נֶאֱסָר הַרִי דְּעִיקָר קוֹשְׁיֵיְתֶם הוּא מְדַרְבְּנֵי וְא"כ עַכ"פ מְדַרְבְּנֵי הו"ל לְאֲסוּר וְלָרַב מִשְׁמַע דְּחֵלֵב מוֹתֵר לְגַמְרֵי וְעַל זֶה לֹא שְׁיֵיף תִּירוּצֵי הַנ"ל וְלָכֵן נ"ל לְתַרְץ בְּאוֹפֵן אַחַר ע"פ שְׁנֵקֵדִים הַדְּקוּק עַל הַתּוֹס' דְּלְפּוּם רִיהֶטָא קִשִׁי לְפָה לְהוֹ דְּנֶקְטוּ קוֹשְׁיֵיְתֶם בְּהַקְדָּמָה דְּמִדְּאוּרֵיְתָא מוֹתֵר וְרַק מְדַרְבְּנֵי חֲנַנ' הֵלֵא אִם מְדְּאוּרֵיְתָא חֲנַנ' אֲלִימָא קוֹשְׁיֵיְתֶם וְלָכֵן נ"ל דְּלִפִּירֵשׁ"י (בְּדָף צ"ח ע"ב) ד"ה דְּמִדְּאוּרֵיְתָא כֹּו' וּבְרַבְּנָא ה"ל לְבַטוּלֵי מְבֹאֵר דְּאֵף אֵי טַעַם לֹא דְּאוּרֵיְתָא מ"מ כִּינֵן דְּעַכ"פ "פ הַטַּעַם בְּפ"ע אֲסוּר כְּנֶלְמֵד מִהַטְּמָאִים לְאֲסוּר צִירוֹ וְרוֹטְבָן א"כ אֵף בְּתַר הַתְּרוּמָה אֵינוֹ נִתֵּר כ"א עַכ"פ בְּבַטוּל רֹבֵב וְכֵן בִּיְאֵר הַרִיב"א בְּחֻדוֹשֵׁי מְמִילָא צ"ל לְפִי"ז דְּאֵף אֵי טַעַם לֹא דְּאוּרֵיְתָא מ"מ אֲסוּר בְּמִב"מ לְמ"ד מִב"מ ל"ב דְּכִינֵן

דליפא ביטול הוי פאלו הנה בפ"ע ונשאר באיסורו והוא טעם לפי האמת לדעת רש"י שפוסק טכע"ק לאו דאורייתא ופוסק ג"כ שמב"מ ל"ב ונאסר מצד הטעם וא"צ למ"ש הרשב"א בזה בסוגי' דז"ב דגזה"כ במב"מ והשתא דאתינן להכא י"ל דרבא גם פן סובר טכע"ק ל"ד ומ"מ א"ש דברי רב בתולין (דף ק') בתתיכה של גבלה פיון שנ"ט בקיפה ובחתיכות כו' משום דשם הוא מב"מ וכינון שפיר ס"ד דגמ' לומר אליפא דבשר א"ת ולא חלב.

ול"ק הא עכ"פ הקלב נאסר מטעם איסור בשר די"ל דרב סובר טכע"ק ל"ד בא"מ ומועיל לו ביטול ברוב ואין להקשות דאפתי הקלב שונבצלה בבשר נאסרה מטעם הבשר ושם באותו החתיכה ליפא ביטול רוב דאדרבא הבשר הוא הרוב נגד הקלב שבתוכה לזה י"ל דבלא"ה אינו מוכן קושית הגמרא חלב גבלה הוא דלמא גם באוכל אמרינן שמועיל קישור לצרף הבליעה ועם מה שבקדירה לבטל טעם הבשר וכדברי ראב"ן שבמדרכי פרק גה"כ שמוכא בהלכות (סי' קפ"ג).

ומה שמחלק שם בין פלוע באוכל לבין פלוע בכלי אינו מוכן ועכ"פ לא ברירה בזה להקשות. אמנם לשיטת הפר"ח (בסי' צ"ח ס"ח כ"ח) פיון דטעכ"ד אף בדאיפא ס' פשיש טעם אסור מדאורייתא א"כ בב"ח דטכע"ק א"א שיהיה ביטול מצד קישור דמה בכך הא הקישור אינו מועיל אלא שיהיה בין הפל ס' ועכ"ז בתוהו החתיכה במקום שפוגעים יחד הקלב עם הבשר יש נ"ט להבשר והקלב דשם שהחתי' כ"ז בולעת ואינה פולטת דהיינו בעוד לא נח מרתיחתו וכשנח הוא שפולטת ומתפשט טעם הבשר ובב"ח טכע"ק דאורייתא ובמקום שיש טעם לא מועיל ביטול ס' ומקשה הגמ' שפיר חלב גבלה הוא וע"ז משני שפיר גדי א"ת ולא חלב ולא הוי איסור בב"ח גבי הקלב ואין לאסרה רק מצד שהבשר אסרה כמו כל בשר איסור ולזה י"ל דטכע"ק ל"ד בשאר איסורים ומותר היכא שיש ביטול ברוב וכאן הרי יש רוב חלב מצד הקישור שמצטרף כל הקלב שבקדירה להחלב שנגבלע בבשר ומבטל ברוב את טעם הבשר הפוגע בחלב הנבלע בחתיכה ואף שיש שם בתוהו הקלב טעם הבשר מבטל ברוב כמו כל טעם שמבטל ברוב למ"ד טכע"ק ל"ד ואין לאסור הקלב דשם רק מדרבנן דמדרבנן טכע"ק אינו מבטל ברוב ולזה י"ל פיון שאין האיסור רק מדרבנן תו לא אמרינן בזה מב"מ ל"ב כפי י"מ לעיל (דף כ"ט ע"ב) על דברי הגמ' שאני ציר דזינעה בעלמא הוא דבאיסור דרבנן ל"א מב"מ ל"ב ודברי רבינו שמואל שמצריף ב"פ ס' א"ש לפי המסקנא שסובר דהלכתא טכע"ק ד ולא הי' מקום לקושיות הר"י לקה הקדים הר"י דדין חנ"נ בשארי איסורים אינו אלא מדרבנן וא"כ ע"כ מוכח דגם מדרבנן מב"מ ל"ב דאל"כ לא אתי שפיר דברי רב גבי ח"נ כו' ולא דברי ר"ש שמצריף ב"פ ס' א"ו דגם מדרבנן מב"מ ל"ב וכינון שפן מקשה הר"י שפיר דא"כ גם פאן גבי חלב נימא פיון שעכ"פ נאסרה מדרבנן בתוהו החתיכה דהקישור לא מועיל לענן איסור דרבנן דאף שיש מצד הקישור ביטול מ"מ פיון ששם יש הרגש הטעם אסור מדרבנן דטכע"ק הוא עכ"פ אסור מדרבנן ולכה הוצרה הר"י להקדים דין חנ"נ אינו אלא מדרבנן והשתא דאתינן להכי דעיקר קושית הר"י על יסודו תחלה דחנ"נ בשאר איסורין אינו אלא מדרבנן וא"כ א"ש דברי הרשב"ם והר"ת אחיו שהמה סוכרים דחנ"נ בשאר איסורים הוא מדאורייתא כדמוכח מדברי התוס' לעיל (דף ק') בסוף התוס' ד"ה פשקדם וסילקו במה שמפלים בהגעלת פלי מדין וכן מבואר מדברי פ"ה (סי' נ"ב) וממילא י"ל פשיטתיהו דבאמת מדרבנן מב"מ ל"ב והוא שמצריף ב"פ ס' א"ש משום דגם בשאר איסורי' חנ"נ מדאורייתא וטכע"ק דאורייתא ודברי הגמ' גדי א"ת ולא חלב א"ש דלאותה ה"א היינו אומרים דבשאר איסורין טכע"ק ל"ד ולא הוי לחלב שבתוהו החתיכה רק איסור דרבנן דהא יש פאן

הבטול ברוב ע"י הקישור וא"א לאסרו רק מדרבנן וליכא למימר עוד גבי אותו החלב דלא אתי לבטל מצד מב"מ דבאיסור דרבנן מב"מ בטל: ועפ"ז יש לנישב דברי רש"י מ"ש בד"ה גדי אסרה תורה כו' ונאפילו הנה בפשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב ס"ל לרב דחלב מותר עכ"ל דלקאורה אינו מוכן דא"כ אמאי אמר רב פזית בשר שנפל וקנושנית התוס' בד"ה גדי כו' אבל לפי ה"ל י"ל דמ"ש רש"י ס"ל לרב דחלב מותר הפנונה דמדאורייתא מותר.

אבל מדרבנן באמת אסור ולכך תפס רב דינו בכזית בשר כו' כבכה"ג החלב מותרת אף מדרבנן דאף שהחלב שנכנסה להבשר נאסרה שם מדרבנן מ"מ פשחזורת להחלב שביורה מבוטלת בס' דבאיסור דרבנן מב"מ בטל: אמנם היות מבואר בר"ן וחידישי ריטב"א ושארי ספרי הקדמוני' דגם לר"ת אחז שיטת ר"ש אחיו להצריך ב"פ ס' ולשיטתו א"א לתרץ פנ"ל דהא לפי דברי המנחת פהו בשער התערובות פ"ג פ"ה דעת ר"ח המוןכר ביאר (בסי' צ"ח) אף שטכעק"ד מ"מ מותר מדאורייתא פשמבטל בס' אף היכא שפונרש הטעם ואינו אסור אלא מד"ס א"כ אם נאמר לשיטתו' שסובר סברת מקישור מאי מקשה הגמ' חלב נבלה הוא הא אף בב"ח דטכעק"ד מ"מ מועיל ביטול.

וע"י הקישור חלב הפלועה בהבשר עם החלב שפקדירה יש ס' נגד הטעם הבשר ואין פאן התחלת איסור על החלב. אבל אציע תחלה דברי רש"י ז"ל הסותר זא"ז וביישובן פאשר אבאר מתורץ גם שיטת ר"ת ובתירוץ יותר מרנוח: פרק חמישי בנדפ"ח ע"א ד"ה שניהם לא למדוהו כ' רש"י ואע"ג דאי אתי למילף מינ' מצי למילף אפי' היכא דיהיב טעמא כו' אפ"ה רבנן אחמרו ונאמרו טעמא לא בטל ע"כ הרי מפורש שלא כדברי הפר"ח ה"ל לדעת רש"י דע"י ביטול ס' מותר אף כשפונרש טעם האיסור ומלשון רש"י ז"ל בפסג' דידן ד"ה אי חידוש מסיים רש"י גמרינן לי מזרוע בשלה דמשתרי כל כמה דליכא טעמא ע"כ מבואר דבאיכא טעמא אסור אף ביותר מס' ולנישב סתירה שפדברי רש"י נ"ל דחילוק יש בדין הנ"ל היכא דאיכא ס' ואעפ"כ יהיב טעמא בין כל איסורין ובין בב"ח דבכל האיסורין כשיש ביטול ס' נהפך להיות היתר מהאיסור ולכך אינו אסור עוד בטעמא דהוי כטעם הבא מן ההיתר ה"ז דומה לביטול יבש ביבש לשיטת התה"ד שמוכא בפ"ה ס' ק"ט והוא גם דעת הרמב"ן כמפורש דבריו בספרו בסוג' דחנ"ג דייבש ביבש בא"מ צריך ס' מדאורייתא הרי אף שעומד בפ"ע וטעמו בו מ"מ חוקי התורה שיהי' הביטול בס' ונהפך להיות היתר בביטול זה ולכך אין עוד איסור בטעמו משא"כ בב"ח שהוא תמיד הבה"ת וצירופן אסור מצד הטעם וכל עיקר איסור בב"ח הוא מצד הטעם אשר ע"כ רצה אב"י לילף מבב"ח דטכעק"ק וע"כ אף כשיש ס' מ"מ כשפונרש הטעם הוי בב"ח דאין לומר שס' פועל שיבטל החלב או הבשר ז"א דהא היתר בהיתר לא שייך כלל ביטול כמו בכלאי' וכדברי התוס' והרא"ש שמוכא בט"ז נש"ך י"ד ריש הלכות פלא' ולכך סובר רש"י דאין להתיר בב"ח רק כשלא יהיב טעמא משא"כ בשאר איסורין ומנישב שיטת ר"ת הנ"ל דלשיטתו בכל האיסורין מועיל ביטול ס' אף שפונרש הטעם משא"כ בבב"ח ולכך מקשה הגמרא חלב נבלה הוא.

דא"ל מצד קישור החלב הפלוע בהבשר עם החלב שביורה יש ביטול ס' לבטל טעם הבשר וז"א דמה בכך הא מ"מ הבשר יהיב טעמא באותו מיעוט החלב כשנכנסה להבשר והיכא דאיכא טעמא אינו מועיל גבי בב"ח ביטול ס' וע"ז משני הגמרא גדי א"ת ולא חלב ואין לגבי החלב דין איסור בב"ח רק שרוצים לאסור החלב מצד טעם בשר איסור שנאסר תחלה הבשר ואוסר בטעמו אותו החלב שפא לתוף החתיכה כמו כל איסורין שאוסרי' בטעמם ונגד זה מועיל ביטול ס' אף היכא

שְׁמוֹרָגֶשׁ הַטַּעַם וְאִמְרֵינוּ שְׁמוּעֵיל קוֹשׁוֹר הַחֶלֶב הַבְּלוּעַ בְּהַבְּשָׁר עִם הַחֶלֶב שְׁבִיּוֹרָה שְׁבִצְיָרוֹפֶן יֵשׁ
ס' נִגְדַּ טַעַם הַבְּשָׁר שְׁפּוֹגַעַ בְּחֶלֶב שְׁמֵתוֹף הַבְּשָׁר וּמְבֹטָל אֶף שֶׁהַטַּעַם מְוֹרָגֶשׁ כְּדַבְּרֵי ר"ת לְשִׁיטָתוֹ
שְׁמוּעֵיל שְׂשִׁים אֲפִילוֹ הֵיכָא דִּיהֵיב טַעְמָא וְאֶף שִׁכְבָה"ג מ"מ אָסוּר מְדַרְבְּנֵן תּוֹ לִיכָא לְמִימַר גְּבִי'
דִּין מִב"מ לֹא בְּטִיל כִּנ"ל וְכַדִּי שְׁלֵא יִקְשָׁה דֹא"כ לְמָה מְצָרִיף ר"ת שְׂשִׁים בְּחֵתִיכוֹת נִגְדַּ הַרְוֹטָב
דְּהָא לְפִי הַנ"ל בְּלֹא הֵכִי אִין הַרְוֹטָב נֶאֱסַרְתָּ מִהַחֲתִיכָה שֶׁל הָאִיסוּר פִּינוֹן שְׁמֹקְשָׁרְתָּ עִם הַרְוֹטָב
שְׁבִצְיָרוֹהַ גַּם אִם מְוֹרָגֶשׁ הַטַּעַם בְּטֵל מֵהַ"ת לְשִׁיטַת ר"ת הַנ"ל אֶקְדִּים עוֹד דְּדִין זֶה אִם מִב"מ
מְדַרְבְּנֵן בְּטֵל אִי לֹא הוּא פְּלוּגְתָּא דְאִמּוֹרָאֵי דְלְשִׁיטַת הַר"ן דְּדַבְּרֵי שִׁיל"מ לֹא בְּטֵל הוּא מְטַעַם דְּהוּי
מִב"מ וְלְדַבְּרֵי רַב אֲשִׁי בִּיצָה דְדִשִׁיל"מ אֲפִילוֹ בְּדַרְבְּנֵן ל"ב בַּע"כ צ"ל דְּגַם בְּדַרְבְּנֵן מִב"מ ל"ב
אֲבָל לְשִׁיטַת הַחֹזֶקֶי' עַל רַב אֲשִׁי שְׁלֵא פָּחַתּוּ לְתַרְצֵן כְּדַבְּרֵיוּ בְּשִׁילְהֵי בִּיצָה י"ל שְׁסוּבְרֵי' דְבִצְאָמַת
בְּדַרְבְּנֵן לֹא שִׁינֵי דִין דִּשִׁיל"מ וְכִנ"ל מְדַבְּרֵי הַפְּר"ח ס' ק"י וּבִשְׁע"ה הַלְכוֹת יו"ט שְׁפִלִיגֵי בְּזֶה
אִמּוֹרָאֵי וְכִנ"ל וּמַעֲתָה י"ל דְּמָה שְׁמִצְרִיף ר"ת ב"פ שְׂשִׁים הוּא לְפִי הַמְּסַקְנָא דְקִי"ל כְּרַב אֲשִׁי
וּא"כ אֶף בְּדַרְבְּנֵן מִב"מ ל"ב אֲבָל לְפִי ס"ד דְּגַמ' דְּגָדִי א"ת וְלֹא חֶלֶב הוּי אֲמִינָא דְרַב קֹאֵי לְשִׁיטַת
הַסּוּבְרֵי' דְּבַדְרַבְּנֵן מִב"מ בְּטֵל וְכִנ"ל וּא"ל דְּלְכֹאֲרֹהַ בְּפִשְׁיטוֹת לֹס"ד דְּגָדִי א"ת וְכִנ"ל הוּי אִמְרֵינוּ
דְּרַב ל"ל טַעַם כְּבִשְׂאָר אִיסוּרִין וְלִיכָא גְּבִי מִבִּשְׂאָר מִרַק אִיסוּר דְּרַבְּנֵן וּא"כ לֹא צְרִיכֵי לְדַבְּרֵי
הָאֲרִיכוֹת הַנ"ל.

אֶף ז"א כְּלָל דְּגַם אִם טַעַם"ק ל"ד אָסוּר כְּשֶׁהוּא בַּפ"ע מְלֻמּוֹד דְּהַטְמָאֵי וְכִנ"ל לְאָסוּר צִירָן כִּנ"ל
וְכִמוֹ כֵּן כְּשֶׁהוּא בְּתַעְרוּבוֹ שְׁוֵה דְּהוּי כְּאִילוֹ בַּעֲזֵין כַּע"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הַרִיטְב"א וּא"כ גַּם אִם טַעַם"ק
ל"ד מ"מ הַחֶלֶב שְׁנִבְלַע בְּכֹזִית בְּשָׁר נֶאֱסַרְהַ מְדֹאֵו' וְכִינוֹן שְׁנֶאֱסַרְתָּ מְדֹאֵו' חוּזְרַת וְאוֹסַרְתָּ
הַחֶלֶב שְׁבִיּוֹרָה מִצַּד מִב"מ אוֹלָם לְפִימ"ש א"ש דְּהֵכָא שְׂאֵנִי דְמִקְוִשְׁרַת עִם הַחֶלֶב שְׁבִיּוֹרָה לְהִיּוֹת
עַכ"פ בִּיטוּל טַעַם הַבְּשָׁר שְׁלֵא יְהִי נֶחֱשֵׁב כְּאִלוֹ הוּא בַּעֲזֵינָא וְלֹא נִשְׂאָר רַק אִיסוּר דְּרַבְּנֵן וּבְדַרְבְּנֵן
מִב"מ בְּטֵל.

אֲבָל לְעֵיל גְּבִי חֲתִיכָה נִבְלָה דְאָמַר רַב מִב"מ ל"ב י"ל שְׁלֵא הִי שוּם הַתְּחִלוֹת בִּיטוּל כְּלָל וּמִיַּיְרִי
שְׁנַתְנָה חֲתִיכָה נִבְלָה טַעַם בְּחֲתִיכַת בְּשָׁר מְקוּדָם וְלְכֹאֲרֹהַ יֵשׁ רֵאִי לְדַבְּרֵי הַנ"ל מְקוֹשֵׁי' הַגַּמ'
בְּסוּגֵי' לִימָא פְּלִיגֵי אֲדַרְבָּא דְאָמַר רַבָּה מו"מ וּד"א סְלִיק כו' וְהַפְּנוּנָה עַל דְּבַרֵי רַבָּא בְּהַקְוִמֵץ רַבָּה
דָּף כ"ג גְּבִי מְנַחַת פְּהֵנִי כו' וְכַמ"ש הַתּוֹס' וְקִשָּׁה דְלִמָּא שְׂאֵנִי הֵתָם שְׁהַפֵּל בְּתַעְרוּבוֹת א' שְׁבַתוֹף
הַקְוִמֵץ שְׁמֹן דִּינְדָה וְשְׁמֹן הַקְוִמֵץ שְׁנַתְעַרַב בְּתוֹכָהּ וְאִמְרֵינוּ אֶף שִׁישׁ בְּשִׁמּוֹן מִב"מ מ"מ בְּטֵל הַשְּׁמֹן
בְּתוֹף קוֹמֵץ הַסְּוֹלֶת מִצַּד סְלִיק אֲבָל כָּאֵן בְּחֲתִי' שְׁנַתְנָה טַעַם בְּחֲתִי' וְיֵשׁ רוֹטָב בְּקַדְרָה אִם נֹאמַר
כְּסַבְּרַת הַתַּה"ד דְּמָה שְׁנִבְלַע בְּאוֹכֵל לֹא חֲשׁוּב כְּמִקְוִשְׁרַת לְמָה שְׁבַתוֹף הַקַּדְרָה וְהוּי כְּנִפְרָד מִמִּילָא
יַעו"ש י"ל דְּבַכָּה"ג לֹא אִמְרֵינוּ סְלִיק כִּנ"ל וְאִין פֶּחַ בְּרוֹטָב לְבַעַל טַעַם הַנְּבִלָה שְׁבַתוֹף חֲתִיכַת
הַבְּשָׁר פִּינוֹן שְׁלֵא חֲשׁוּב כְּמִקְוִשְׁרַת (ג) וְכַעֲזֵין סְבָרָא זוֹ יֵשׁ דְּוִמָּא בְּמָה דְאִיתְאֲבָתוֹס' מִס' ע"ז דָּף, נ"ו
ד"ה אֲבָל כו' יַעו"ש דְּהִיכִי שְׁהִמִּינוּ נִפְרָד לֹא אִמְרֵינוּ סְלִיק וְעַלָּה בְּלִבֵּי לְתַרְצֵן דֹא"ש לְפִי שִׁיטַת
הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו כָּאֵן שְׁמַחֲלִיט שְׂאֵף לְמ"ד אֲפִשְׁרַת לְסוּחְטוֹ אָסוּר אִינוּ רַק כְּשֶׁהוּלָף
מִשְׁהַז מִן הָאִיסוּר וּפְלִיט הַבְּלוּעַ מִן הַחֲתִיכָה שֶׁנ"נ לְתוֹף חֲתִיכוֹת הַבְּשָׁרוֹת וְמָה שְׁצָרִיכִין לְדִין
סְלִיק וּל"א בְּפִשְׁיטוֹת שְׁמִידָא שְׁבָאָה הַפְּלִיטָה מִבְּשָׁר הַנְּבִלָה לְתוֹף הַרוֹטָב נִתְבַּטְּלָה.

שְׁם מְתַרְצֵן הַרְשָׁב"א פִּינוֹן שְׁגַם מְחֲתִי' כְּשֶׁרוֹת יֵצֵא מוֹהֵל לְתוֹף הַרוֹטָב הוּי מוֹהֵל זֶה עִם מוֹהֵל בְּשָׁר
אִיסוּר מִב"מ וְלִכְּהָ צ"ל סְלִיק. וּא"כ דְּמִי מִמָּשׁ לְתַעְרוּבוֹת הַמְּנַחֲחוֹת דְּגַם הֵכָא הַפֵּל בְּתַעְרוּבוֹת אֲחַד
אֲבָל לְשִׁיטַת הַקְּדוּמוֹנִי' וְרַש"י בְּסוּגֵי' ד"ה אָמַר רַב דְּלַרְב הֵיכָא דִּנ"נ אוֹסַר שְׂאֵר חֲתִי' אֲפִילוֹ בְּלֹא

רוטב דהוי פנבלה מממש שאוסרת בעצמותה חתיכות שהן בתוך הקדירה פשהם חמים בלועים זה מזה אף בלא מציעת רוטב פמבואר ברשב"א לשיתת רש"י וכו' פתב הר"ן סוף פרק כה"ב דאם אפשר לסחטו אסור והוי בב"ח כל החתיכה פאיסור מגופה ולא מצד בליעת דבר אחר פולט עם הבלוע בשארי החתיכות אפילו בלא רוטב יענין בש"ה א"כ קשה קושניתי הנ"ל דל"ד לדברי רבא גבי פערובות המנחות דשם הכל בתערובות אחד משא"כ הכא שאנו באין לדון שהרוטב תבטל הטעם המובלע בחתיכת היתר שנבלע בהם בלי מציעת הרוטב ואין לאותו בליעה שייכות עם הרוטב לפי סברת תה"ד דנגד בליעה באוכל ל"א שפיטורף מה שבקדירה לבטל ועלה בלפי שלקה נד רש"י מפירוש התוס' במה שפתבו שקושניתי הגמ' מדברי רבא גבי מנחות דלרש"י לשיתתו אין דמיון לשם פנ"ל ונהבנת הגמרא אינו רק על דברי רבא לעיל לענין חתיכה נבלה שנתנה טעם בחתיכות שאמרנו גם כן דין סליק והטעם בזה כדברי הנ"ל שגם הבלוע באוכל דאמרנו דהוי פמקונשר למה שבקדירה שייף שפיר סילק כמו במנחות וא"כ קשה פנ"ל מה מקשה הגמרא חלב נבלה הוא הא ע"י הקישור יש לבטל טעם הפשר וצ"ל כמו שפתבתי דכאן שיש הרגש טעם בב"ח שפא לתוכה אין תועלת בביתול דאפתי כ"ז שהחלב מובלע בפשר יש טעם בב"ח אבל בח"נ שנתנה טעם בחתיכות פשרות ליכא כלל דין טעם דהא הוא מב"מ שפיר מועיל קישור הרוטב שבקדירה לבטל בס' הבליעה מן החתיכה הנבלה לתוך חתיכות הפשרות: פרק ששי ולפי דברי הנ"ל צ"ע ליישב דברי הראב"ן ומרדכי פ' גה"נ שמתרץ דלכו בקדירה שבשל פה פשר אם בשל חלב בנ"ט ולא אמרנו שהחלב שנוכנס תחלה בדופן הקדירה נעשות נבלה וחוזרת ואוסרת החלב שבתוך הקדירה משום שהבליעה עם החלב שבתוך הקדירה מבטלין פשר הבלוע בדופן.

וקשה מה בכך שיש ביתול מ"מ יש טעם בב"ח בתוך דופן הקדירה וכהתחלת דבריו בעצמו שכתב בזה"ל הלא החלב הנבלע בקדירה נ"ט להרוטב שנתבלע בה כו' יעוי"ש והיכא שמונגש טעם לא מועיל ס' וילדעת הראב"ן בעצמו בספרו דף קנ"א קנ"ב ע"א היכא שיש טעם ביותר מס' אסור מדאור' ואיתא שם ולכו הגריסין של התרומה שנתבשלו בעדשי' פשטועם פהו טעם גריסין בעדשים אע"ג שיש בעדשים אחד ומאה אסורים דעדשים לזרים דטעכ"ע והו"ל העדשים פתרומה ואין פאן היתר לבעל פן תנרף דבריו שם ומסיק עוד שם דטכע"ק בא"מ הוא מדאוריית' א"כ קשה פנ"ל אמנם בלא"ה סתירה מוכרחת לדברי הראב"ן שבמרדכי הנ"ל למה שמיצינו בס' הראב"ן שפדף י"ג ע"א דין כ"ב מבואר להדיא להיפוך וזה לשונו שם (על דין פה פשר שנתחב לחלב) ואם שהתה הפה בחלב עד ששבעה מבליעה וקהיא חלב שבלעה לחלב שבקדירה אוסר כל החלב שהרי החלב שבלעה חלב של נבלה הוא והוי מב"מ עכ"ל: ואחרי שצדדתי ליישב סתירה הנ"ל ולא עלתה לי אמרתי להעלות מה שיש לפלפל בדברי הראב"ן לפי מה שמוכא מדבריו במרדכי בשערי דורא דיני ביתול דלכאורה דברי הראב"ן ובמרדכי בעצמם פסותרים זא"ז שפחית להתיר משום דאין בלוע אוסרת בליעה (ד) ובשע"ד הנ"ל הביא הדברים באריכות שאתי' לי מדין טהרה בלועה שאינה מטמאת טומאה בלוע פדאיתא בפרק בהמה המקשה ולבסוף מסיים במרדכי שההיתר הוא מצד צירוף מה שבתוך הקדירה עם היתר הבלוע לבטל איסור הבליעה ובלא"ה קשה איף מביא ראי' משם הא מצינו לכלל מונח דאין להשוות איסור לטומא' אמנם די"ל רק בדרכנו ומטעם אפוישי טומאה לא מטמאינו אבל לענין דאו' י"ל דילפינו איסור מטומאה ומצאתי פן בנוב"י חלק יו"ד ס"י ויש לי לפלפל בזה בדברי התוס' אכ"מ ולפי"ז לא הועילה ראי' הראב"ן שבמרדכי לסברתו בדין בליעת איסור והיתר שאין אוסרין זא"ז כמו

שְׁטוּמְאָה בְּלוּעָה אֵינָה מְטַמְאָה טְהוּרָה בְּלוּעָה רַק שְׁלֵא יְהִי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא וְאֶפְתִּי נוּכַל לִזְמַר דְּלֵמָּא אֶפְתִּי מְדַרְבְּנָן אוֹסֵר אִיסוּר בְּלוּעָה לְהִיתָר בְּלוּעָה וְלִזְה הַנְּצָרָה לְסִבְרַת הַשְּׁנִי שְׁמַתְחַבֵּר הַהִיתָר שְׁבִפְלִי מִדָּם הַבְּלוּעָה הַהִיתָר לְבַטֵּל הַבְּלוּעָה וְתוּ אֵין לְהַקְשׁוֹת דְּמָה מוֹעִיל הַבִּיטוּל כְּזֶה הֵלֵא מ"מ בְּתוֹף הַפְּלִי נוֹתֵן הָאִיסוּר טַעַם לְתוֹף הַבְּלוּעָה וְכַשֵּׁיז נ"ט לֹא מוֹעִיל בִּיטוּל ס' י"ל שְׁהָרָאב"ן שְׁבַמְרָדְכִי פְּשָׁפְסַק הוֹרָאָה זֹה הִי הוֹלֵךְ בְּשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּמַדְאֵו' מוֹעִיל בִּיטוּל ס' אָף הִיכָא דְיִהִיב טַעְמָא וְלִיכָא בְּכַה"ג רַק חוּמְרָא דְרַבְּנָן.

וי"ל דע"כ לא הִתְמַירוּ חֻמְרֵי רַק בְּאִיסוּר דָּאוּ' מִשָּׂא"כ הֵכָא דְבִלֵּא"ה לִיכָא הַתְחַלַּת אִיסוּר דָּאוּ' בְּזֶה דְהָא מַדְאֵו' אֵין לְאִסוּר בְּלוּעָה אִיסוּר הִיתָר בְּלוּעָה. הֵן אֶמַת שְׁבַב"י ס' קי"ב כְּתִב דְּאָף בְּאִיסוּר דְרַבְּנָן אִיסוּר הִיכָא דְלִטְעַמָּא עֲבִידִי וְרֵאִיתִי לְמָה שְׁאֶמְרוּ בְּחֻלְיִן דָּף ו' לְעִנְיָן תַּעֲרוּבוֹת לְמֵאֵי דְמוֹתֵיב עֲלֵה מִדְּתַנִּי וְהַנּוֹתֵן לְשִׁכְנָתוֹ כו'.

שְׁאֵנִי שְׂאוּר וְתַבְלִין דְּלִטְעַמָּא עֲבִידִי כו' יְעוּיִי"ש אָבֵל ז"א רַק בְּדָבָר דְּעֲבִידִי לְטַעְמָא שְׂהוּא עֵיקָר וְכַמ"ש בְּרִש"י לְפִי שְׂהוּא מְתַקֵּן הַפֵּל וְהוּא עֵיקָר וְלָכֵן אוֹסֵר בְּדִמְאֵי אָף שְׁבַדְמֵאֵי א"צ בִּיטוּל ס' עַל טַעַם.

שְׁלֵא גְזָרוּ טַעַם דְּמֵאֵי וְכֵן כְּתִב הַפְּר"ח בִּיּו"ד ס' צ"ח ס"ק ד' וּא"כ לִיכָא הוֹכְחָה הַנ"ל לְעִנְיָן אִיסוּר דְרַבְּנָן הִיכָא שְׁיִישׁ ס' נִגְדוּ וּמִינְכֵר טַעְמוֹ שְׁיִהְיֵי אִיסוּר דְּאֶפְשָׁר דְיִהְיֵי לְגִדּוּר בְּמָה שְׂאֶסְרוּ וּבִפְרִט עַד ס' דְּמִלְתָּא דְלֹא שְׁכִיחַ הוּא וּבְסִיגּוֹן הַנ"ל י"ל ע"ד מָה שְׁהַקְשִׁיתִי עוֹד עַל דְּבָרֵי רַאב"ן שְׁבַמְרָדְכִי שְׁלִפִי דְבָרָיו לְכָף מוֹעִיל טַעְמָה בְּקִדְוָה שְׁל בְּשָׂר שְׁבִשְׁל בְּהַ חֶלֶב וּל"א שְׁנַעֲשֶׂה הַחֶלֶב שְׁנִבְלַע תַּחֲלָה בְּקִדְוָה נְבִלָה מִשׁוּם שְׁנַצְטָרְף הַחֶלֶב שְׁבַקְדִּירָה לְבַטֵּל טַעַם הַבְּשָׂר וְקָשָׂה הָא כְּנִגְדַּ כֵּל הַפְּלִי צְרִיכִין לְשַׁעַר כְּנִגְדַּ כְּוָלָה מִשׁוּם דְּלֹא יִדְעִינָן כְּמָה בְּלַע.

וּמָמָה שְׂאֵין נִרְגָּשׁ טַעַם הַבְּשָׂר בְּתוֹף הַחֶלֶב שְׁבַתוֹף הַקְדִּירָה אֵין רֵאִי שְׁלֵא נִשְׂאָר עוֹד מְבִלוּעַ בְּשָׂר בְּתוֹף הַפְּלִי דְכ"ח אֵינוֹ יוֹצֵא מִיַּדִּי דְּוָפִיו לְעוֹלָם וְכִינּוֹן שְׁכֵן אֵין רֵאִי ע"י טַעְמֵימַת הַקְפִּילָא שְׁיִישׁ ס' בְּחֶלֶב נִגְדַּ כֵּל בְּלִיעַת הַבְּשָׂר שְׁבִפְלִי דְבִיטוּל בְּס' צְרִיף שְׁיִהְיֵי נִגְדַּ הַבְּשָׂר שְׁנִבְלַט מִן הַקְדִּירָה לְתוֹף הַחֶלֶב וְגַם נִגְדַּ טַעַם הַבְּשָׂר שְׁנִשְׂאָר עוֹד בְּתוֹף דְּוָפִי הַקְדִּירָה שְׁהִי בְּתַחֲלָה יַחַד עִם הַחֶלֶב שְׁנִבְלַע בְּתוֹף דְּוָפִי הַקְדִּירָה וְיָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂאֵין ס' בְּכָל הַחֶלֶב נִגְדַּ הַבְּשָׂר הַבְּלוּעָה אָבֵל לְפִי הַנ"ל א"ש דְּלָכֵף הַקְדִּי הָרָאב"ן שְׂמַדְאוֹרְיִיתָא לִיכָא אִיסוּר כְּלָל דְּיִלְפִינָן מְטוּמְאָה (שְׁיִהְיֵי טַעַם בְּיוֹתֵר מִס') כְּשֵׁם שְׁהַטוּמְאָה בְּלוּעָה אֵינָה מְטַמְאָה טְהוּרָה שְׁיִהְיֵי בְּלוּעָה כֵּף אֵין אִיסוּר בְּלוּעָה אוֹסֵר הִיתָר הַבְּלִיעָה דְלִדְיוֹן דָּאוּ' יִלְפִינָן אִיסוּר מְטוּמְאָה וְאָף אִם נֶאֱמַר שְׂמַדְרַבְּנָן אוֹסֵר אִיסוּר בְּלוּעָה בְּהִיתָר בְּלוּעָה לְזֶה מוֹעִיל צְרִירוֹף שְׁבַקְדִּירָה שְׁיִהְיֵי דִין בִּיטוּל דְּבִאִיסוּר דְרַבְּנָן מוֹעִיל הַגְּעֵלָה אָף לְכִלֵּי חָרָס לְפִי דְעַת בְּעַל הָעֵיטוּר שְׂמוּבָא בְּטוּר י"ד ס' קכ"ח עֵי"ש וּמְלַבֵּד זֶה הֵלֵא הָרָאב"ן דְּפָסַק דְּבִאִיסוּר דְרַבְּנָן מְשַׁעְרִין מֵאֲמָד וּמְנַפִּין בְּשִׁיעוּר כְּמוֹת הַחֲרָסִית שְׁבַדְוָפִי וּא"צ ס' רַק נִגְדַּ הַמְשׁוּעֵר מָה שְׁנִבְלַע בְּהֵן מִן הָאִיסוּר וְנִגְדַּ זֶה יָכוֹל לְהִיּוֹת ס' בְּתוֹף מָה שְׁבַקְדִּירָה וְאָף אִם נִיחַשְׁבַּ לְסַפֵּק הָוִי סְפִיקָא דְרַבְּנָן הֵינְצָא לָנוּ מְכָל הַנ"ל דְּעַכ"פ מְפָשְׁטוֹת דְּבָרֵי הַרְשָׁב"ם ז"ל נִרְאָה שְׁנוּטָה לְסִבְרַת הָרִיטְב"א בְּתוֹס' בִּיבְמוֹת דְּמַש"ה מְב"מ לֹא בְּטִיֵּל מִשׁוּם דְּהַטַּעַם מְוִרְגָּשׁ וּמַש"ה ס"ל דְּהוֹלְכִין בְּתַר הַנְּצָאָר וְכַנ"ל וְנ"ל דְּבָדִין זֶה תַּלְיָא הַסְפִּיקָא דְּאִיסְתַּפֵּק הַפ"מ בְּפִתְיָה לְהַלְכוֹת תַּעֲרוּבוֹת אִם חֲצִי זֵית חֶלֶב וְחֲצִי זֵית שְׁוֹמֵן נְפִלָה לְתוֹף ס' אִי בְּטִל אוֹ לֹא דְתַלְיָא בְּזֶה דְּלָמ"ד דְּמַב"מ הָוִי כְּנִרְגָּשׁ הַטַּעַם אָף בְּאֶלְף וְרַק דְּגוּזָה"כ הוּא דְמַב"מ בְּטִל בְּרוּב וּא"כ בְּנִתְעָרַב בַּא"מ נִיְהוּ דְּאִיכָא ס' נִגְדוּ כִּינּוֹן שְׂמַרְגִּישִׁין הַטַּעַם עַכ"פ ל"ב וְלָמ"ד דְּמַב"מ לֹא מְקַרִי הַרְגָּשָׁה רַק מִשׁוּם גְּזוּה"כ לֹא בְּטִל לַר"י

א"כ לדין בכה"ג שפאקמת אין האיסור נרגש בעצמותו רק עם ההיתר בטל אף בא"מ וקר"ן במס' ע"ז פ"ק השוכר פ"ב בפשיטות בכה"ג דבטיל וגם פנראה דעת הרמב"ד דס"ל דאין חוזר וניעור אף בב"ט א"כ הרי קשה לכאורה ניהו דאינו חו"נ הא מ"מ נרגש הטעם האחרון בהצטרפו עם הראשונים אלא ונדאי דס"ל דזה לא מקרי נ"ט פ"ן שבעצמותו אינה ראוי' לתת טעם: פ"ק שביעי ובארתי בזה דברי המרדכי על רש"י שסובר דאין דין פבוש כ"א בחומץ וציר הא מדברי דתרו ל"י פולא יומא בתל' נשמע דאף בלא חומץ וציר אמרינו פבוש וגם במשנה זיי"ן פ"ק ז' דשבועות נרד חדש יש ראי' לדין פבוש ועיין במרדכי מס' ע"ז שמתריה בזה עוד קשה לפי הסוברים דר"י ל"ל פבוש פמבול של פדברי רבין בשמו (ועיין בחולין דף קי"א) ואף דאבני אמר דהא דרבנן ליתא ז"א רק לענין דין מליח פרותח א"כ אמאי מקשה הגמ' במס' נזיר דף ל"ז אליבא דר' יוחנן הא בב"ח חידוש הוא אי תרו ונ"ל דלכאורה קשה למ"ד פבוש אינו פמבול של הא נראה בחוש דכשהוי בשור בדבר צלול מקבל פלוע ועיין בתוס' בסוף ד"ה חידוש הוא יש ליישב עפ"י דברי הרמב"ד שמשקשה לשיתתו שסובר דאמרינו קמא קמא בטיל אף פשנותוסף איסור במבשא"מ וטעמא מורגש א"כ אמאי אוסרין באיסור שנפל בתבשיל היתר נימא קמא קמא בטיל ומתריז דבכשול נתפשט האיסור בכל הקדירה בב"א ולפי"ז י"ל דלמ"ד פבוש אינו פמבול של אין הפנונה שאין הפבישה גורם פליטה אלא הפנונה שאין הפליטה והבליעה בב"א כמו בפבישול וממילא שייך בי' קמא קמא בטיל ולכך אינו אוסר ומעתה א"ש הא דחשבנינו בב"ח לחידוש דאף שפכל האיסורין ליתא דינא דכבוש מ"מ בבב"ח הי' מן הדין שיהי' אוסר גם ע"י פבישה דכיון דלא אסרה תורה רק דרף בשול שהוא פשיש נתינת טעם הוי בב"ח היתר בהיתר כ"ז שלא הגיע לכלל נ"ט כמו שפסביר הרא"ש ומביא בט"ז יו"ד סי' רצ"ט ס"ק א' ועיי"ש ובהיתר בהיתר לא שייך בטול וליכא למימר בי' קמא קמא בטיל וכ"ז לפי המסקנא דאסיק רבא דדרף בשול א"ת אבל לס"ד דאבני שלא נחית לזה וסובר שבב"ח הוא כמו שאר איסורין ונלפינו לדינו מז"ב לפי פירוש רש"י לא הי' לו להחשיב לבב"ח לחידוש מצד דין פבוש דהא קמא קמא בטיל לכך הוצרך לפרש בפשיטת אבני דהחידוש הוא מחמת שכ"א בפ"ע היתר וכיון דאתינו להכא יש ליישב קושיות המרדכי ממשנה דנרד בהקדים שהרב אלפסי פ"ב דאף דפסקינו דריחא לאו מילתא הוא מ"מ אסור בפ"ת שאפ"א עם צלי לאכלו עם פותח מטעם שהוא דשיל"מ ומקשה הר"ן הא בבא"מ אף דבר שיל"מ בטל.

אמנם לפי הדרישה ביו"ד סי' ק"ב סק"ג והפ"י מס' ביצה דף ל"ז ע"א בד"ה בא"ד וי"ל שלכך מבא"מ בטיל אף בדשיל"מ משום דכיון דביותר מס' ליכא נ"ט פלל א"כ הוי פאלו הפיר האיסור ונסתלק מן ההיתר וכמאן דליתא דמי כו' יעוי"ש ל"ק קושיות הר"ן דאף דריחא לאו מילתא הוא ונחשוב פמשהו מ"מ פ"ן שנגש לא שייך לומר בי' דהוי פנסתלק מן ההיתר.

דהא מרגישין הריח ולכך לא בטיל מצד שיל"מ אף בא"מ ומעתה י"ל לחדש דבר דאף שהר"ן להרב אלפסי בפ"ד מס' ע"ז מחליט בפשיטו' דכשבשיל פזית בשור פזית בשור וזית טרפה בס' זיתים של היתר שמותר התבשיל אף שנגש טעם הבשור טריפה.

ז"א אלא היכא שהאיסור הוא מחמת טעם. ע"כ היכא שלא הי' באיסור לבדו פדי נ"ט לא חשיב טכע"ק אבל היכא שמניעת הביטול ראוי' להי' מצד דשיל"מ שאוסר בכ"ש והתירו בא"מ אינו רק מפנין שנבטל טעם בא"מ הוי פאלו הוסר האיסור ואינו פלל.

ע"כ היכא שיש היתר בתערוכות שהיא ממין האיסור שנפל בתבשיל ומחמת ההיתר שהוא נשאר קנים טעם המשהו של האיסור שהוא ממינו. אין בטיול אותו משהו אף בא"מ כשאיסור הוא הוא דשיל"מ.

דאף שבעצמותו ליתא בנ"ט מ"מ הא מטעם מניעת בטיול אינו מחמת נ"ט רק משום דהוא דשיל"מ ואוסר אף במשהו רק שאלולי ההיתר שהוא מחזיקו שלא יפקע טעמו בהתערוכות של א"מ הי' בטל אף שהוא דבר שיל"מ משום שהי' פאלו אינו פלל משא"פ כשנצטרף בתערוכות עם ההיתר א' חצי וזית היתר וחצי זית איסור שהוא דשיל"מ בנ"ט זיתים של היתר מין אחר.

מהראוי לומר שהחצי זית איסור דשיל"מ לא מוכטל אף בא"מ כי הוא דשיל"מ. ולא שייך בי' פאלו אינו ומעשה א"ש דגם דין פבוש שייך בדשיל"מ לאסור אף בא"מ דהא לפי דברי הג"ל מה שמוטר פבוש בשאר איסורי' הוא מחמת דאמרינו קמא קמא בטל ונעשה היתר וזה לא שייך היכא שאיסור הוא דשיל"מ דהא אף דנתבטל טעמו קמא ושב להיות היתר מ"מ נקודה אחרונה של האיסור שהוא מאותו המין כשמגיע לכדי נ"ט אוסר התערוכות לא מצד טכע"ק רק משום דשיל"מ שאיסורו במשהו ואף שנתערב בא"מ הרי מ"מ מןרש טעם מאותו משהו מצטרף להיתר של מינו ולא שייך תו לומר דהוי פנחלק לגמרי מהתערוכות א"כ תו ל"ק מהמשנה דנרד דהא שביעי' מקרי דשיל"מ לענן ביעור פדאמר בנדרים דף נ"ח ע"א ודו"ק: פרק שמיני ומדברי רב אלפס בג"ה בדין ריחא מילתא פתב בזה"ל ועוד דכי דדייקא למימרא דרב משפחת לי' דשייך בהאי מימרא דלי' דאמר דלי' דאמר בהדין פרקין אוקים רב אמורא עלי' ודרש פיון שנ"ט בתתיכה חתיכה עצמה נ"ט ואוסרת כל החתיכות כולן ואמרינו מכדי רב כמאן אמר לשמעתי' כר"י דאמר מב"מ ל"ב כו' ורבנן פליגי עלי' דרי"י וקיי"ל בקל איסורין בס' ואפ"י נתערב גופו של היתר בדבר של היתר וכ"ש מריחא בעלמא דלא אסרינו לי' עכ"ל מה שמשנה איסור מב"מ במשהו עם דין ריח א"ש בפשיטות לפי (ה) לשון הגה"מ המובא בד"מ סי' ק"ח שכתב בזה"ל אף דריחא לאו מילתא הוא היינו דוקא לענן דלא מחשב נ"ט מ"מ משהו מיהו איכא ומעשה י"ל שהאלפסי סובר פדברי הרשב"א הג"ל במב"מ שהוא במשהו ליכא שום נ"ט פיון ששב למשהו ואחרי שעכ"ז אוסר בתערוכות מב"מ הרי שיש שם איסור על דבר שאינו נ"ט כמו כן יש איסור בריחא שהוא ג"כ בעצמותו משהו רק דלא מחשב נ"ט: ובד"ה פלפול י"ל בסגנון הג"ל ובאופן אחר ויתורץ מה שמקשה הר"ן על האלפסי דהא אפיי סובר דמב"מ בטל בס' ועכ"ז סובר דריחא מילתא הוא פרבי דאפשר לומר להיפוך דרב אלפס סובר דמב"מ היכי דשנה בטעמא הוי שפיר כנ"ט דהא טעמו של האיסור נשאר מחונק בטעמו של היתר שהוא ג"כ מינו ובצורפו מןרש גם טעם האיסור הגם שאינו אלא משהו ואין ללמוד ממנו לריחא שהוא משהו אבל אינו נותן טעם רק ריח וכדברי סמ"ק הג"ל ומה שהשנה אותם רב אלפס להדדי אינו רק אליבא דהלכתא דפסקינן פרבא דמב"מ הוי השוים בשמא אף שאינם שוים בטעמא ובכה"ג בנודאי לא מקרי נ"ט דהא בא בתערוכות בא"מ א"ו גזה"כ הוא שמב"מ יאסרו במשהו אף שאינו בנ"ט כמו כן י"ל לענן ריחא מילתא ואף שאינו בנ"ט מ"מ הרי יש משהו איסור א"כ לשיטת רבא שסובר דמב"מ אזלינן בתר שמא י"ל דרב לשיטתי' אזיל ולית הלכתא פנותי' אבל אפיי לשיטתו' שסובר דמב"מ אינו רק בשוים בטעמא א"א לומר דרב לשיטתי' דלדידי' א"א לילף דין ריחא ממשהו דמב"מ במשהו במב"מ מקרי נ"ט פנ"ל משא"כ ריחא א"ו שסובר רב דריח חשיב כטעם ע"כ סבר אפיי פנותי' אף שפליגי עליו בדין מב"מ וסובר דמב"מ בטל אבל לדידן א"ש לומר דרב לשיטתי' וממילא

פִּינּוֹן דְּלֵא פְּסָקִינּוֹן פְּנוּתִי בַּמ"ב גַּם בְּרִיחָא לֵא סְבָרִינּוֹן פְּנוּתִי אִוּלָם בְּתוֹס' יְבָמוֹת מְבֹאָר בְּהִדְיָא דְאָרְף לְמ"ד דְּאֶזְלִינּוֹן בְּתֵר שְׁמָא הָוֵי מַב"מ דַּל"ב מִשּׁוּם דְּהָוֵי פְּאִילוֹ נִרְגָּשׁ.

וְז"ל שְׁם דְּלֵר"י דְּלֵא אֲמָרִינּוֹן דַּמְב"מ לֵא בְּטַל רַק בְּלַח בְּלַח אִו קַמַח בְּקַמַח פְּשִׁמְתֵרְפְּכִין וְנוֹתְנִין טַעַם זַב"ז א"כ פְּשִׁיאַפּוֹ אוֹתָן יִתְּנוּ טַעַם זַב"ז וְכִתְבוּ שְׁם דְּבְרִיָּהֶם א"ה לְרַבָּא שַׁמְב"מ אֶזְלִינּוֹן בְּתֵר שְׁמָא וְלֵא בְּתֵר טַעְמָא וְנִרְאָה שְׁסָבְרָתֶם דְּאָרְף עַל מְשָׁהוּ שְׁם נ"ט יֵשׁ רַק דַּבְּמַבָּא"מ הַתִּירָה הַתּוֹרָה בְּבִטּוּל ס' וּבְבִיטּוּל זֶה פְּקַע שְׁם הָאִיסוּר מִשָּׂא"כ בַּמְב"מ דְּלִיפָא שְׁם בְּיִטּוּל אָרְף בְּמִשְׁהוּ בְּאֶלְף הָוֵי בַּנ"ט אָרְף שְׁהוּא א"מ עִם הַתְּבָשִׁיל מִצַּד הַטַּעַם מ"מ פִּינּוֹן שְׁהוּא מִינּוֹ בְּשְׁמָא וְלִיפָא בּוֹ דִּין בְּיִטּוּל אוֹסֵר הָאִיסוּר אָרְף בְּמִשְׁהוּ וּמְקָרִי נ"ט וְכוּן מְוַכְרַח לּוֹמֵר לְהַעֲוֹמְדִים בְּשִׁיטַת הַתּוֹס' בַּע"ז שְׁחֹלְקִים עַל הֵי"מ הַנ"ל וְתוֹפְסִי לְהִלְכָה דְּאָרְף דְּלִדִּינּוֹן דְּאֶזְלִינּוֹן בְּתֵר רַבָּא דַּמְב"מ אֶזְלִינּוֹן בְּתֵר שְׁמָא וְלֵא בְּתֵר טַעְמָא מ"מ נַטְל"פ מְוַתֵּר בַּמ"ב וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה דְּבִשְׁלָמָא לֵאבְיֵי יֵשׁ לְחִלְקָא בֵּין מְשָׁהוּ טַעַם בַּמ"ב הַשְׁוֶה בְּטַעְמוֹ וּבֵין נַטְל"פ וְכַמ"ש הַתּוֹס' דְּשָׂאנִי טַעַם מְשָׁהוּ בְּאֶלְף פִּינּוֹן שְׁהַטַּעַם שְׁוֶה אֲבָל מַה נֶאֱמָר לְדַבְרֵי רַבָּא דְּפְסָקִינּוֹן פְּנוּתִי שַׁמְב"מ אִפִּי אֵינָם שְׁוֵיִים בְּטַעְמָם רַק בְּשְׁמָא א"ו דַּצ"ל כַּנ"ל דְּזֶה פְּלִל מְוַנַּח דְּכָל הֵיכָא דְּלִיפָא שְׁם בְּיִטּוּל מְדָאוּ מְחַשֵּׁב הַמְשָׁהוּ נ"ט וְכַאֲשֶׁר מְסַבִּיר פֶּן בְּבִאוּר הַרְאָב"ן שְׁצִיִּינְתִי לְעִיל אֲבָל עַל נַטְל"פ א"ה לּוֹמֵר בְּשׁוּם פְּנִים שְׁיִהְיֵי עָלָיו שְׁם נ"ט לְתַבְשִׁיל פִּינּוֹן שְׁפּוּגָם הַתְּבָשִׁיל: וּבְאֵמַת לְפִי מַה שְׁבִאֲרֵתִי, דְּבְרֵי הַתּוֹס' בִּיבָמוֹת הַנ"ל אֵין רֵאִי מְדַבְרֵיהֶם דְּלְרַבָּא דְּאֶזְלִי בְּתֵר שְׁמָא יֵהִי הַטַּעַם דַּמְב"מ ל"ב מִשּׁוּם נ"ט.

דְּהִנֵּה דְּבְרֵי הַתּוֹס' לְכַאוּרָה סְתוּמִי שְׁמַתְחִלָּה כְּתְבוּ דְּמִיָּרֵי קַמַח בְּקַמַח וְהַקְשׁוּ ע"ז דַּא"כ לְרַבָּא דְּאֶזְלִי בְּתֵר שְׁמָא גַּם קַמַח חִיטִּים וְקַמַח שְׁעוּרֵי מְקָרִי מַב"מ. וַא"כ נִרְאָה שְׁחֲזָרוּ מְדַבְרֵיהֶם הִרְאִישׁוּנִי וּבְאֵמַת לֵא אִיָּרֵי שְׁם בְּקַמַח בְּקַמַח.

וַא"כ קִשָּׁה קְוִשְׁיִתָּם הִרְאִישׁוּנָה דְּאִי בְּתַעְרוּבוֹת חִיטִי בְּשְׁעוּרִים אַמְאֵי בְּטַל וְהָא נְכָרִים הִמָּה וּמְפָרֵשׁ מְהֵר"ם מְלוּבְלִין דְּמִיָּרֵי בְּתַעְרוּבוֹת חִטִי וּבְחִטִּים בְּשְׁעוּרֵי אָרְף בְּמִיָּנְכְרֵי מ"מ שְׁיִיָּהּ בְּיִטּוּל לְעַנְיָן הַטַּעַם וְגַם הַפְּלִיטִי בַּסִּי ק"ט מְבִיא דְּבְרֵי מְהֵר"ם הַנ"ל וְמַה שְׁמִפְלִפֵּל שְׁם אֵינּוּ מוּבָן.

אַמְנָם לְפִי פִי מְהֵר"ם מְלוּבְלִין קִשָּׁה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּבִיצָה הָרִי שְׁנִתְעָרַב כּו'. יֵאֱכַל הִלָּה וְחֲדֵי מַה חֲדוּהָ יֵשׁ לְעַנְיָן הַטַּעַם וְעַל הַטַּעַם לְבַד לִיפָא דִּין תְּבִיעַת מְמוֹן וְאִם נִדְחוּק וְנִאֲמָר דִּישׁ תְּבִיעַת מְמוֹן בְּעַד הַהֲנָאָה מִהַטַּעַם א"כ לְמָה בְּאֵמַת פְּשִׁיטָא לְהַגְמָרָא שְׁם דְּקַב א' חִיטִּים בְּעִשְׂרָה קַבִּין שְׁעוּרֵי שְׁל חֲבִירוֹ מְבִטִּיל בְּטַל מִשּׁוּם דְּהָוֵי מִבְּשָׂא"מ מַה בְּכָף דְּאֵינּוּ מִינּוֹ הוּא פִּינּוֹן דְּאִיפָא טַעַם הַמְוַרְגָּשׁ בְּאֲכִילָה אַמְאֵי לֵא יִשְׁלַם מַה שְׁנִתְנָה וְמַה שְׁנִרְאָה מְדַבְרֵי הַפְּלִיטִי לְתַלּוּת זֶה בְּדִין טַעַם"ק אִי מְדָאוּ אִי לֵא לֵא מְחֻנּוֹר בְּעִינֵי אַמְנָם הָאֵמַת יוֹרָה דְּרַכּוּ שְׁעַל פְּלִיטַת טַעַם לִיפָא פְּלִל תְּבִיעָה דְּלֵא מִישְׁתַּרִי לִי פְּלוּם וְלֵא עֲשֵׂה בְּיָדִים וְדַבֵּר שְׂאִין בּוֹ מִמֶּשׁ הוּא.

וְדַבְרֵי הַגַּמ' יֵאֱכַל הִלָּה וְחֲדֵי מְתַפְרֵשׁ פְּפִשׁוּטוֹ עַל עֲצָמוֹת חִיטִי וְתוֹס' לֵא חֲזָרוּ פְּלִל מְדַבְרֵיהֶם הִרְאִישׁוּנִי. דְּהֵתָם מִיָּרֵי בְּקַמַח בְּקַמַח וּמִמָּה שְׁהוֹסִיפוּ בְּדַבְרֵיהֶם וְעוֹד נִרְאָה וְכו' דְּקַמַח בְּקַמַח בְּצוּנָן מְקָרִי יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְלֵא לַח בְּלַח אֲלֵא כְּשֶׁהוּא חָם וְנ"ט.

מִיָּוֶשֶׁב מַה שְׁהַקְשׁוּ דְּלְרַבָּא דְּאֶזְלִי בְּתֵר שְׁמָא אָרְף קַמַח חִיטִי וְקַמַח שְׁעוּרֵי לֵא הָוֵי מַכ"מ דִּישׁ (ו) סְבָרָא פְּשׁוּטָה לּוֹמֵר דְּרַבָּא לֵא אֶזְלִי בְּתֵר שְׁמָא אֲלֵא הֵיכִי שְׁתַּעְרוּבוֹת מִצַּד עֲצָמוֹ הוּא לַח בְּלַח לֵא מְשָׁגִיחִינּוֹ בְּטַעַם אִם שׁוֹי אִו לֵא מִשָּׂא"כ קַמַח בְּקַמַח דְּעֲצָמוֹתוֹ הוּא יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְּדִינּוֹ לְהִיּוֹת בְּטַל אָרְף בַּמְב"מ וְאֵין לְמַנּוּעַ הַבְּיִטּוּל רַק מִצַּד הַתְּפִשְׁטוֹת הַטַּעְמִי דְּנִינּוֹ אוֹתָן בְּלַח בְּלַח וּמִחַמַּת שְׁהוּא חָם

ונ"ט דינו פלח פלח במב"מ דל"ב אָבֿל בְּקִמַח חִטִּין וְקִמַח שְׁעוּרִי פִּינוֹן שְׁעָקְרוּ יָבֵשׁ בִּיבֵשׁ וְהַטַּעַם מִבְּשֵׂא"מ שְׁפִיר מִיבְטָל בְּטִיל וּא"צ לְשֵׁלֶם דְּמֵי הַקָּמַח: פֶּרֶק תְּשִׁיעֵי וְעַפ"י מַה שְּׁכַתְּבֵנוּ יִתְיַשֵּׁב מַה דְּקָשָׁה שָׁם בְּסוּגְלֵי ר"י אֵימֵר לֹא תַעֲלֶה וּפְיָרְשׁוּ הַתּוֹס' בַּד"ה ר"י לְטַעֲמָא בְּשִׁנְיָמוּחוּ וְנַעֲשֶׂה פְלַח בְּלֹא דִיְהִיב טַעֲמָא בְּתַעֲרוּבוֹת וְלִכְאוּרָה קָשָׁה לִי דְאֵיתָא בְּזַבְחֵי (דָּף צ"ז) יְקַדְּשֵׁלְהוּיּוֹת כְּמוֹהָ שְׂאֵם פְּסוּלָה הוּא תְּפִסֵּל וְאִמַּאי גִּיתִי עֲשֶׂה וְנִיְדַחֵי ל"ת וּמְתַרְץ רַבָּא דְאִין עֲשֶׂה דוֹחָה ל"ת דְּמִקְדָּשׁ וְרַב אֲשֵׁי מְתַרְץ דְאִין עֲשֶׂה דוֹחָה ל"ת וְעֲשֶׂה וּבַתּוֹס' מְסַכֵּת עִירוּבִין (דָּף ח' ע"א) ד"ה מִתָּן ד' כו' אֵיתָא בּוּזָה"ל וּא"ת לִיתִי עֲשֶׂה וְלִיְדַחֵי לָאו דְּבַל תּוֹסִיף וִי"ל דל"ד כָּלֵל לְכִלְאֵי בְּצִיצִית דְּהָכָא ע"י פְּשִׁיעָה הוּא בָּא וְהִי יָכוֹל לְהַתְקִינָם בְּלֹא דַחֲזִית הֵלָאוּ עַכ"ל.

וְלִכְאוּרָה דְּבָרֵי הַתּוֹס' תְּמוּהִים דְּלִפִּי דְּבָרִיהֶם מַה מְקָשָׁה הַגַּמ' הַנְּ"ל עַל אִם פְּסוּלָה הִיא תְּפִסֵּל וְאִמַּאי גִּיתִי עֲשֶׂה וְנִיְדַחֵי ל"ת דְּהָא כְּשָׂבָא ע"י פְּשִׁיעָה לִיכָּא דִּין דַּחֲזִי' וּמַה לִּי פְּשִׁיעָה בְּתַעֲרוּבוֹ' מִתָּן ד' בְּמִתָּן א' אוֹ פְּשִׁיעָה בְּבִלְעֵת קְדָשִׁים פְּסוּלִים מִתּוֹךְ קְדָשִׁים כְּשָׂרִים.

וְלִכְאוּר' עֲלָה עַל דַּעֲתִי לֹאמֵר פִּינוֹן דַּעֲיָקֵר סְבַרְת הַתּוֹס' דְּהִיכָא דְּבָא ע"י פְּשִׁיעָה ל"ד לְכִלְאֵי בְּצִיצִית י"ל דְּלֹא בְּעִינֵן דְּוּמְיָא דְּכִלְאִים בְּצִיצִית אֲלֵא בְּדַחֲזִית עֲשֶׂה ל"ת דְּהָא ל"ת חֲמִירָה מַעֲשֶׂה כְּדֵאִיתָא בִּיבְמוֹת (דָּף ה') וְלֹא אֲתִיָּא דַּחֲזִיתוֹ אֲלֵא מְפִלְאֵי בְּצִיצִית לְכַד בְּעִינֵן מִמֶּשׁ דוּמָה לֹא אֲבָל אִיסוּר חֲזִי שְׁיַעוּר בְּעֵלְמָא שְׁהוּא קִיל מַעֲשֶׂה כְּדֵאִיתָא בְּתוֹס' מַס' שְׁבוּעוֹת (דָּף מ"ג) מְסַבְרָא חִיצוּנָה יְדַעֲינֵן שְׁתַּדְּחָה מִפְּנֵי עֲשֶׂה דַחֲמִיר דוֹחָה קַל וְכַעֲיֵן זֶה נִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' פְּסוּלִים דָּף נ"ט ע"א דְּבַחֲמִיר נֶגֶד קַל אִיכָּא דַּחֲזִי' אִף הִיכָּא דְּלִיכָּא בְּעִידְנָי' וְהִינֵנוּ מִטַּעַם הַנְּ"ל דְּהָא דְּבַעֲינֵן בְּעִידְנָא אִינוּ אֲלֵא מִשּׁוּם דְּבַעֲינֵן דְּוּמְיָא דְּכִלְאֵי בְּצִיצִית דְּמִינָי' יְלַפִּינוּ דַּחֲזִית עֲשֶׂה ל"ת אֲבָל בְּחִמּוּר נֶגֶד קַל ל"צ לְמִילָף מְפִלְאֵי בְּצִיצִית א"כ י"ל אִף הִיכָּא דְּבָאָה ע"י פְּשִׁיעָה לִיכָּא דַּחֲזִי' וְכַדְּבָרֵי הַתּוֹס' הַנְּ"ל מ"מ מְקָשָׁה הַגַּמ' שְׁפִיר עַל אִם פְּסוּלָה הוּא תְּפִסֵּל דְּלִיתִי עֲשֶׂה וְלִיְדַחֵי ל"ת דְּהָתָם לִיכָּא אִיסוּר רַק פְּחוֹת מְשִׁיעוּר וְנֶגֶד אִיסוּר דַּח"ש אֲלִימָא עֲשֶׂה דְּאֲכִילַת קְדָשִׁים כְּשָׂרִים.

אֲבָל לְכְאוּרָה א"א לֹאמֵר כֵּן דְּהָא בְּפְסוּחִים (דָּף נ"ט) מְסִיק הַגְּמָרָא דְּמַחְסוּר כְּפּוּרִים בַּע"פ מְוִתֵּר לְהַקְרִיב קְרָבָנוּתִיו אַחַר הַתְּמִיד כְּדֵי שְׁיַעֲשֶׂה פְּסוּחֵי דַּעֲשֶׂה דְּפִסַּח שְׂיֵשׁ בּוֹ כֶּרֶת דוֹחָה עֲשֶׂה דְּהַשְּׁלָמָה קָשָׁה לְכְאוּרָה לְדְבָרֵי רַבָּא דְאִין עֲשֶׂה דוֹחָה ל"ת שְׁבַמְקָדָשׁ אִמַּאי גִּיתִי עֲשֶׂה דְּהַשְּׁלָמִי שְׁהוּא עֲשֶׂה שְׁבַמְקָדָשׁ וְצ"ל דְּרַק ל"ת שְׁבַמְקָדָשׁ אִינוּ גְּדַחֲזִית אֲבָל עֲשֶׂה דְּמִקְדָּשׁ גְּדַחֲזִית מִפְּנֵי עֲשֶׂה דַחֲמוּרָה א"כ קָשָׁה מַה מְתַרְץ רַבָּא שָׁם דְאִין עֲשֶׂה דוֹחָה ל"ת שְׁבַמְקָדָשׁ דְּהָא לְפִימ"ש לְעִיל דְּגַבִּי בְּלִיעֵת קְדָשִׁים פְּסוּלִי' פִּינוֹן דְּלִיכָּא אֲלֵא פְּחוֹת מְשִׁיעוּר קֵלָה נֶגֶד הַעֲשֶׂה דְּאֲכִילַת קְדָשִׁים וּא"כ גַּם בְּמִקְדָּשׁ כַּה"ג גְּדַחֲזִית וּמָה רֵאִי יֵשׁ מְפִסּוּק דַּעֲצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ דְּשָׁם בְּאֵנוּ לְדַחֲזוֹת ל"ת גְּמוּר אֲלֵא ע"כ צ"ל פִּינוֹן דְּבַקְדָּשִׁים הַמְלֵא"ס ע"כ אִף דְּבַבְלִיעֵת אִיסוּר לִיכָּא שְׁיַעוּר שְׁלָם מ"מ פִּינוֹן שְׁמַצְטָרֵף הַהִיתֵר לְאִיסוּר הֵנוּי פְּשִׁיעוּר שְׁלָם שֶׁל אִיסוּר וְהֵנוּי ל"ת גְּמוּר א"כ נִשְׂאָר קוֹשְׂיָא הֵרָאשׁוּנָה מַה מְקָשָׁה הַגַּמ' גִּיתִי עֲשֶׂה וְנִיְדַחֵי ל"ת הָא בְּבָא ע"י פְּשִׁיעָה ל"א דַּחֲזִי' וּמַה שְׁתִּירְצָתִי לְעִיל דְּהֵנוּי כְּאֵן חֲמִיר נֶגֶד קַל לִיתָא דְּהָא פִּינוֹן דְּהֵנוּי מְצִי לְמִימֵר אִף דְּבַלְעֵת אִיסוּר לִיכָּא שְׁיַעוּר שְׁלָם מ"מ פִּינוֹן שְׁמַצְטָרֵף הַהִיתֵר לְאִיסוּר הֵנוּי פְּשִׁיעוּר שְׁלָם שֶׁל אִיסוּר וְאִיכָּא ל"ת גְּמוּר וְלֹא קוֹלָא.

וְצ"ל דְּבִלְא"ה יֵשׁ קוֹלָא לְפִי מַה שְּׁמַבְנוֹרָר בַּס' ט"א בַּמַּס' ר"ה (דָּף כ"ח ע"ב) ד"ה הָרִי עוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסֵף בְּהוֹכְחָה מְרִישׁ יְבָמוֹת דְּכָל אִיסוּרִין שְׁיַשְׁנוּן בְּהִיתֵר ע"י שְׂאֵלָה חֲשׁוּבָה קוֹלָא וּיְכוּלִין לֹאמֵר לְפִימ"ש הַתּוֹס' שָׁם בְּזַבְחִים בְּקוֹשְׁתֵי הַגַּמ' וְאִמַּאי גִּיתִי עֲשֶׂה הוּא רַק עַל שְׁבוּלַע בְּקְדָשִׁים שְׁנַפְסָלוּ ע"י פְּסוּל בְּזִרְיָקָה עֵי"ש בְּתוֹס' מַס' כְּרִיתוֹת (דָּף י"ג) מְבַנְּוֹר דְּקְדָשִׁי שְׁנַשְׁחֲטוּ וְנִזְרָקוּ

פהלכתן ליתנייהו בשאלה ונשמע מזה דאם לאו פהלכתן דאם לא נזרקה דמי' פהלכתן אף שפבר פאו לעזרה ונשחטו איתנייהו בשאלה א"כ איסור קדשים פסולים שגבלו בקדשים פשרים הוא קיל מחמת דעודנו יש בשאלה וקדשים פשרים שקבלו הבליעה ליתנייהו בשאלה דהא נשחטו ונזרקה דמם פהלכתן והוי שפיר העשה שיש באכילתן חמורה מאיסור שיש מצד פסולי המוקדשין שגבלע ומקשה הגמ' שפיר ואמאי ניתי עשה ונידחי הל"ת ועשה דחמורה דוחה ל"ת דקולא אף היכא שפאה ע"י פשיעה ע"ז מתרץ רבא דאין עשה דוחה ל"ת במקדש ואתיא לי' מדכחיב ועצם לא תשפרו בו אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ומשם יש למילף דל"ת שבמקדש אין נדחית אף מפני עשה דחמורה דהא משפחת גבי שבירת עצם שהוא צורך באכילת המוח ניקום עשה דפסח שיש בה פרת ואפ"ה אינו נדחית אבל עשה דמקדש נדחית מפני עשה דחמורה ממנה דמועצם לא תשפרו לא שמעינן רק דל"ת שבמקדש אינו נדחית (ז) וכפי הנחה הנ"ל קשה מסוגי' דידן פאן ביבמות אמאי סובר ר"י דחתיכה חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות טהורים דלא תעלה לפי תירוץ הגמ' דמייירי בנימוחה ור"י לטעמי' שסובר מב"מ ל"ב מה בכך והא ליכא הכא מאיסור חתיכה חטאת טמאה בתוך התערובות כזית בכא"פ דהא נתערב בתערובות לח בלח אחר שנימוחו תוך מאה החתיכות ובכל האכילה כא"פ מחתיכת חטאת טהורה ליכא בו של חתיכת טמאה כ"א דבר מועט.

והמלא"ס לא שייך הקא פיון שהיתר מרובה הרבה על של איסור כמבואר במס' נזיר (דף ל"ז ע"א) דל"א המלא"ס רק כשאיסור נפישא מהיתר או עכ"פ מחצה על מחצה וגם עשה דמקדש לא שייך הקא דלא נאמרו רק על המלא"ס א"כ אף דלר"י מב"מ ל"ב ואוסר במשהו מ"מ ע"י משהו זו לא נעשית היתר פאיסור רק שמונע אכילת ההיתר מצד בליעת האיסור המשהו שאינה מבוססת במינו מ"מ ההיתר בעצמו בהתירו עומד ועדיין עליו מצות עשה דאכילת חטאת וקשה דניתי עשה דאכילת חטאת ולידחי איסור שיש מצד הבליעה וא"ל פיון דבאע"י פשיעה ליכא דחי' דכבר הוכחנו לעיל דחצי שיעור שהוא איסור בעלמא נדחית מפני עשה אף שפא דחי' ע"י פשיעה ותירוץ דרבא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש לא שייך הקא פיון שהיתר רבה על האיסור לא שייך המלא"ס ולא הוי רק איסור בעלמא ותירוץ דרבא דאין עשה דוחה ל"ת נעשה ג"כ לא שייך הקא דהא רב אשי בעצמו סובר בפסחי' דף מ"ה דיקדש אתי להמלא"ס א"כ ליכא עשה דיקדש רק היכא דשייך בי' המלא"ס ונעשה שיעור שלם משא"כ הקא.

וכדי ליישב קושיא זו אקדים דברי רש"י שם בזבחים ד"ה אמאי שפכת בזה"ל אמאי תפסול משום האי פורתא ולכאורה אינו מוכן פוונת רש"י בזה בפרט לפי מה שבארתי לעיל דאף בבליעת איסור לא הוי רק פחות מפזית מ"מ פיון דהיתר מצטרף לאיסור הוי בכזית איסור ונ"ל ליישב דלכאורה קשה מקשה הגמ' וניתי עשה ולידחי ל"ת הא קדשים פסולים מצותן בשריפה א"כ איכא עשה ול"ת ל"ת דאכילה נעשה דשריפה ואין עשה דוחה ל"ת נעשה וליישוב קושיא זו צריכין לחדש ולומר דאף דילפינן מיקדש להמלא"ס ז"א אלא לענן אכילה דכיון שיש איסור אכילה בפחות משיעור מועיל היתר מצטרף לעשות שיעור שלם אבל לענן מצות שריפה נותר שאינו מ"ע אלא בכזית כדמוכח ממשנה ומסוגיא דפסחי' (דף מ"ט) י"ל דבפחות מפזית אף מצנה בעלמא ליכא מדאורייתא ודמי לחצי שיעור דאיסור דילפינן מפל חלב בכל האיסורין שבתורה ולא לענן מ"ע ובפרט לפי ס' הש"א ס"י דבחמץ פחות מפזית ליכא חיוב ביעור מדין חצי שיעור והסברא דחזי לאצטרופי לא שייך רק לענן אכילת איסור שאכילה מצטרפת בכדי א"פ ואם אכל חצי זית ובתוך כא"פ אוכל עוד חצי זית אגלאי מלתא שהוחל עליו איסור אכילה והעונש על מה שאכל

מתחילה ועד סוף השלמת הכזית וסברא זו לא שייקא לעגנן חיוב ביעור חמץ עיי"ש וכמו כן י"ל פאן לעגנן חיוב שריפת קדשים בחוה"מ דבפחות מפזית ליכא פלל מצנה מן התורה בביעור דהא לעגנן ביעור ליכא פלל דין צירוף בכא"פ כעין גבי אכילה דשייך בי צירוף א"פ וממילא לא שייך לעגנן ביעור דין המלא"ס רק שאם הדין שהבליעה פחות מפזית אוסרת הבשר הקדש פשר ומפוסל לאכילה וממילא גם אותו הבשר הכשר נידן בשריפה מחמת שאינו עומד לאכילה אבל פשאפשר להתיר באכילה מצד דחיית עשה לל"ת לא אתנגד לזה רק מ"ע דשריפה שיש על בליעת איסור שחיבת בשריפה וי"ל דהיכא שאין איסור הבליעה בעצמו רק פחות מפזית אין באכילת בשר קודש שפא בו אותו בליעת איסור חצי שיעור בטול מצנה דשריפה דהא באיסור לא הי' שיעור לחיוב מצות שריפה נמצא שפיר קושית הגמרא דניתי עשה ולדחי הל"ת פלומר היכא דהבליעה היא פחות מפזית איסור שלעגנן חיוב שריפה לא שייך המלא"ס וממילא אין פלל מצנת שריפה לאותו הבלועה רק איסור אכילה ושמצד פסולה נגד זה די בעשה דאכילת קדשים לדחותה ולזה מדייק רש"י שפיר אמאי תפסול משום האי דאם הבלוע הוי פזית שלם שחל עליו מצנת שריפה לא הי' יכול מצנתו עשה דאכילת קדשים לדחות משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה: והנה בא"ח סי' תמ"א ס"א איתא בזה"ל תערוכות חמץ עוברים עליו בב"י וב"י נכתב המג"א בזה"ל פתב המ"מ פ"ד דוקא שיש בו פזית חמץ בתוך כא"פ וזה עיקר וי"א שאע"פ שאינו עובר באכילתו חייב לבער ואפשר שאע"פ שהוא מעורב בכמה זיתים עובר הוא שהרי יש שם פזית חמץ עכ"ל המ"מ ונראה לי דאם נתערב מב"מ פגון קמח בקמח אז אם נתבטל ברוב אינו עובר עליו דהא מדאוריין מותר לאכלו לכתחלה כמו שנ' ביו"ד (סי' צ"ח) מכש"כ דשרי להשהותה מדאורייתא אבל מבשא"מ אע"ג דכי ליכא פזית בכא"פ לא לקי על א אכילתו היינו משום שאין מצטרף הכזית פיון שאינו אוכל אותו בב"א אבל חייב לבערו שהוא מצטרף ממילא כו' עיי"ש עכ"ל מג"א שם ס"ק א' ופשוט לדעתי דבריו של המג"א הנ"ל ולפי מה שהביא המג"א דבריהם פן הדין גם לעגנן מצות שריפת קדשים פסולין שנתערבו שאם יש בתערוכות דין ביטול האיסור ממילא ליכא חיוב בשריפה אבל היכא שהאיסור אינו בטל אף דליכא חיוב באכילה מחמת דליכא פזית איסור בכא"פ מ"מ נשאר חיוב מ"ע דשריפה פיון דעכ"פ יש פזית מאיסור בתוך התערוכות וצריכין לקיים בו מצות שריפה וגם זה פשוט דאף היכא דשייך דחיית עשה לל"ת אין על האיסור שם היתר כי לא הותר פלל רק שאיסור שבו נדחה מפני צורך קיום העשה: וכעין זה נשמע מדברי התוס' ברכות (דף י"ט ע"א) לפי זה א"ש דברי ר"י שסובר דחתיכת חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאת טהורה לא תעלה ולטעמא אזיל שסובר דמב"מ ל"ב דאף דעל פל זה ליכא חיוב באכילה פיון דליכא כבא"פ.

מקרי לעגנן איסור אכילה חצי שיעור ואיסור פזה שהוא קל יכול להדחות מפני מ"ע דאכילת קדשים וכהנ"ל מ"מ פיון דלא מבטל תערוכות מב"מ להיות פהיתר ממילא מצטרף פל האיסור שבתערוכות לעגנן חיוב שריפה ולכך אסור לאכול התערוכות דאין עשה דאכילת קדשים דוחה עשה שיש מצד תערוכות החטאת טמאה שחיבת בביעור דמאי אלימא האי עשה מהאי עשה ובפרט הכא שיש מלבד עשה דביעור גם איסור חצי שיעור דאכילה וגם פל צורך דחוי' בא ע"י פשיעה דאם לא הנה נתערב הי' יכול לקיים מצות עשה דשריפה ומצוה דאכילת קדשים בלא שום דחי' פלל.

ולדעת המ"מ שהביא המג"א שלא נטה לדעת הא' הנ"ל אין מקום ליישב קושית הנ"ל אבל י"ל שהמ"מ אינו סובר כפי התוס' רק כפירוש רש"י ז"ל דמאי דמתרץ הגמרא פשנמחה פלומר

שְׁנִימוֹחַ וְשׁוֹב אֵינָהּ רְאוּיָה לְהִתְכַבֵּד וְאֶצְ"ל שְׁנִימֵחַ וְנַעֲשֶׂה דְבָר לַח רַק שְׁחֲתִיכָה מִחֲמַת רִיסוּקָה אֲבָדָה חֲשִׁיבוּתָי וּמ"מ בַּפ"ע הוּא רַק דְּלֶר"י אֶף בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ מִב"מ לֹא בְּטַל וְכִינּוּן דְּבַפ"ע הָיוּ לְעִנּוּן אִיסוּר אֲכִילָה שְׁיַעוּר שְׁלֵם בְּמָקוֹם אֶחָד וּמִמִּילָא א"א לֹמַר דְּנִיתִי עֲשֶׂה וְיִדְחִי מִשׁוּם דִּי"ל דְּכִינּוּן דְּהִדְחִי בָּאָה ע"י פְּשִׁיעָה וְגַם דְּהָיוּ ל"ת שְׁבַמְקַדָּשׁ וְשׁוֹב אֵין הַעֲשֶׂה יָכוֹל לְדַחֲוֹת: כָּל הַנְּ"ל פְּתַבְתִּי לְפִי שְׁנַמְשַׁכְתִּי לְדַבְרֵי הַפְּלִיגִי בְּסִי' ק"ב ס"ק ו' שְׁפַתְבּוֹ שְׁפִשְׁטוֹת פְּנוּנַת הַגְּמָרָא בְּשְׁנִימוּחָה נִרְאָה דְּהִינּוּ שְׁנִימוּחַ פְּוִלָה פְּלוּמַר שְׁנַעֲשֶׂה כְּמוֹ קִיפָה וְרוֹטָב עָבָה ע"כ הִנֵּה פְּשׁוּט בְּעֵינַי דְּכְשֶׁנְּתַעֲרַב עַד"ו חֲחִיכָה אַחַת נִימוּחָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת הָרִי לִיכָא פְּזִינַת בְּכַא"פ אֲבָל בְּאַמַּת א"א לְפָרֵשׁ פֶּן דְּהָא רְבָא מְתַרְץ רִישָׁא בְּאִיסוּר לָאו וְסִיפָא אִיסוּר פְּרַת וְאִי מִינֵי בְּשְׁנִימוּחָה דְּלִיכָא מְמַנָּה בְּתַעֲרוּבוֹת פְּזִינַת בְּכַא"פ פְּרַת מֵאִי עֲבִידְתָּי' א"ו דְּצָרִיף לֹמַר דְּאֶף לְהַתּוֹס' דְּאִי לֹא נִימוּחַ לֹא הָיוּ לַח בְּלַח וּמִבְּטַל גַּם לֶר"י מ"מ לְזָה שְׁיִהִיָּה לַח בְּלַח דִּי אִם נִמְחָה כָּל כְּפֹד שְׁיִהִיָּה בָּא מְמַנָּה מְשִׁיכַת טַעַם לְתוֹף הַתַּעֲרוּבוֹת וְאִין צָרִיכִים לְהַעֲמִיד שְׁנִימֵחַ הַחֲתִיכָה לְגַמְרֵי וְכִינּוּן שְׁפִן א"ש תִּירוּצוֹ שֶׁל רְבָא סִיפָא אִיסוּר פְּרַת וּמִשְׁפַּחַת שְׁפִיר פְּרַת פְּשִׁישׁ פְּזִינַת שְׁלֵם בְּאוֹתָהּ הַחֲתִיכָה שְׁנִימֵחַ וַיֵּשׁ בְּאַכִּילַת טְוִמְאָת הַגּוֹף פְּרַת אֶמְנָם עַכ"ז אִין לְכַאוּרָה בְּזָה עֲדִינּוּ יָשׁוּב לְמָה שְׁהַקְשִׁיתִי לְעִיל לְפִי הַתּוֹס' דְּאֶף דְּלֶר"י מִב"מ ל"ב מ"מ הָא לִיכָא בְּתַעֲרוּבוֹת לַח בְּלַח דְּהִינּוּ בְּטַעַם שְׁנַמְשָׁף מִחֲתִיכָה שְׁנִימוּחָה לְתוֹף הַתַּעֲרוּבוֹת שְׁיַעוּר פְּזִינַת בְּכַא"פ וְאִיסוּר דְּחֲצִי שְׁיַעוּר י"ל לְדַחֲוֹת מְפָנִי עֲשֶׂה דְּאַכִּילַת קַדְשִׁים וְאִי מִשׁוּם אִיסוּר פְּזִינַת שְׁיֵשׁ בְּחֲתִיכָה עֲצָמָה קֶשֶׁה הָא הַחֲתִיכָה בְּעֲצָמוֹתָה הָיוּ כְּיָבֵשׁ בְּתוֹף הַתַּעֲרוּבוֹת וּבְיָבֵשׁ גַּם לֶר"י מִבְּטַל אֶף בְּמִב"מ וְלִיכָא לְאַסוּר וְלְמִנוּעַ קִיוּם מְצִוַת עֲשֶׂה דְּאַכִּילַת חֲטָאֵת הַפְּשִׁירוֹת לֹא מְצַד טַעַם הַחֲתִיכוֹת שְׁנַבְלַע מֵהֶם דְּהָא אֶף שְׁאִינוּ בְּטַל מְצַד שֶׁהוּא לַח בְּלַח מ"מ לִיכָא מֵהַטַּעַם שְׁיַעוּר פְּזִינַת בְּכַא"פ וְלֹא מִחֲמַת עֲצָמוֹת הַחֲתִיכָה שֶׁהִיא בְּטִילָה לְגַמְרֵי בְּתַעֲרוּבוֹת כְּדִין יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְאִין שָׁם אִיסוּר רַק עַל מָה שְׁנַמְשָׁף מְמַנָּה דְּרָף נְתִינַת טַעַם לְתוֹף הַתַּעֲרוּבוֹת וּבְהַטַּעַם לִיכָא פְּזִינַת וְהַחֲתִיכָה בְּטִילָה כְּדִין יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְא"כ לִיכָא עֲשֶׂה דְּשָׁרִיפַת קַדְשִׁים וְהִדְרָא קוּשְׁי' הַנְּ"ל לְזוּכְתָּי' דְּנִיתִי עֲשֶׂה דְּאַכִּילַת קַדְשִׁים וְנִדְחִי הָאִיסוּר דְּחֲצִי שְׁיַעוּר כו'.

אוּלָם לְפִי מָה שְׁפִיאַרְתִּי דְּבָרֵי הַתּוֹס' לְעִיל דָּאִם נוֹתֵן טַעַם גַּם הַחֲתִיכָה אֵינָהּ בְּטִילָה אֲתִי שְׁפִיר וְדו"ק: כְּדִין דְּשִׁיל"ט בְּנִתְעַרְבַּ בְּא"ם פְּרַק רֵאשׁוֹן הִנֵּה הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה הַמוּכָא בְּכ"מ בַּפ"ט ו"ו מֵהַלְכוֹת מְאָכְלוֹת אִסוּרוֹת ה' י"ב שְׁפַתְבּוֹ דְּמָה שְׁפַתְבּוֹ הָרִי"ף בַּפ"ג ה'נ בְּפִלוּגְתָּא דְּרַב לְוִי בְּרִיחָא מִילְתָּא וְאָמַר דְּהָא דְּאָמַר רַב פְּהֵנָּא פֶת שְׁאֶפְאָה עִם הַצְּלִיאָסוּר לְאַכְלָה בְּכוּתָח אֶפִּילוּ לְוִי הוּא דְּרִיחָא עַכ"פ בְּמִשְׁהוּ הוּא וְלֹא בְּטַל בְּדִשִׁיל"מ וַיֵּשׁ לְהָרִי"ף רְאָיָה מִדְּבָרֵי ר"א הַנְּ"ל דְּדִשִׁיל"מ לֹא בְּטַל אֶף בְּמִבְשָׁא מ' כו' יַעוּי"ש וְהָר"ן בְּנִדְרֵי' (דָּף נ"ב ע"א) מְאַרִיף בְּזָה דְּמוּכָח מִדְּבָרֵי הַמְשָׁנָה שָׁם שְׁהַנּוֹדֵר מִן הַדְּבָר וְנִתְעַרְבַּ בְּאַחַר אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנ"ט אִיסוּר דְּהָא דְּדִשִׁיל"מ לֹא בְּטַל אִינוּ אֶלָּא בְּמִינוּ וּמִתְנִיתִין אִינֵי בְּמִבְשָׁא מ' אֲבָל לְשִׁיטַת הָרִי"ף ז"ל שְׁפִיכָר דְּדִשִׁיל"מ אֶף בְּכַא"מ ל"ב קֶשֶׁה עָלָיו מִמִּתְנִיתִין הַנְּ"ל דְּהָא בְּמִס' נְדָרִים (דָּף נ"ט) אֵיתָא בְּהִדְיָא דְּקוֹנְמוֹת פִּינוּן דְּמַצְוָה לְאַיְתְּשׁוּלֵי עֲלִיָּהוּ הָיוּ לִי כְּדִשִׁיל"מ פְּנ"ל יַעוּי"ש.

וְעַל דְּבָרֵי הַרְמְב"ם שְׁפַתְבּוֹ בּוּזָה"ל יִרְאָה לִי שְׁאֶפְּלוּ דִשִׁיל"מ אִם נִתְעַרְבַּ בְּשָׂא"מ וְלֹא נָתַן טַעַם מִוִּתֵּר כְּתַב בְּהַשְׁגַּת הָרָאב"ד אָמַר אֲבָרְהָם מְשָׁנָה שְׁלִימָה הִיא וְכִנּוּנָתוֹ עַל מְשָׁנָה הַנְּ"ל וּמִדְּחָה בְּכ"מ דְּנְדָרִים לֹא מְקַרֵי דִשִׁיל"מ וְדְּבָרֵי נְפִלְאִים דְּהָא הָר"ן מְחַזֵּק דְּבָרֵי בְּדַבְרֵי הַגְּמָרָא (דָּף נ"ט) דְּקוֹנְמוֹת מְקַרֵי דִשִׁיל"מ עוֹד יֵשׁ לִי לְהַקְשׁוֹת לְכַאוּרָה דְּבַמְס' ע"ז (דָּף ע"ג) רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמְרוּ תְּרַנּוּיָהוּ כָּל אִיסוּרִים שְׁבַתּוּרָה בֵּין בְּמִינָם בֵּין בְּשָׂא"מ בְּנ"ט חוּץ מִטְּבֵל וִי"נ.

דבמינם במשהו ונשלא במינם בנ"ט כו' אלא טבל מ"ט ומשני פהתיירו פה איסורו כו' ואיתא בתוס' ד"ה טבל בזה"ל ותימא דהקא משמע דטעמא דטבל במשהו משום פהתיירו פה איסורו ובירושלמי קאמר דטעמא משום דטבל דשיל"מ אף באלף ל"ב כו' וי"ל דצריכי תרנוניכו דאי ליכא אלא חד טעמא דדשיל"מ ה"א דדוקא היכא שהבעלים בעיר כו' יע"ש ולפי שיטת האלפסי ה"ל אפתי קשה אמאי סתמו ר"י ור"ל דטבל שלא במינם בנ"ט הא היכא דהבעלים בעיר הוי דשיל"מ ונשלא במינם נמי לא לבטיל וכר"ן לאלפסי שם במס' ע"ז מוכיח בהוכחה זו דדשיל"מ בא"מ בטל.

ולגי' שב קושא ה"ל אקדים מש"כ ה"ר"ן שם בנדריים שהטעם דדשיל"מ ל"ב משום מב"מ יעוי"ש וכרש"י במס' ביצה (דף ג' ע"ב) ד"ה אפילו באלף ל"ב ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטל כו' אהמור רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור ע"י ביטול ע"כ יעוי"ש וכבר האריכו האחרונים והמציאו סברות אינם מוכרחות דמ"ט יהא חילוק בתערובות בדבר שיל"מ בין במינו בין בשא"מ לטעם רש"י ה"ל וכמעט מצד הסברא לפי טעם רש"י ה"ה ראוי להחמיר יותר בתערובות דשיל"מ מבשא"מ כמו שהאריך הפ"י בסוגיא דידן ומה שמתרץ בזה אינו מחנור לפי דברי הש"ך ביו"ד סי' קל"ב דדענין דשיל"מ מב"מ אולינו בתר שמה ולא בתר טעמא ובזה נדרי' גם דברי הדרישה שכתב פעין טעמא של הפ"י ע"כ לפי טעם רש"י ז"ל לא לזר יחשב דעת הרי"ף שסובר דבאמת דשיל"מ ל"ב גם בא"מ דאהמור רבנן עד שיאכל באיסור ע"י ביטול יאכל בהיתר אבל היכא דלא שייך טעמא של רש"י וצריכים אנו לטעמו של ה"ר"ן אין מקום לומר דלא בטל אלא במב"מ ואף דמצד שיל"מ הוי בהיתר בהיתר מ"מ בעצמות התערובות הוא מבשא"מ מה"ת לא לבטיל.

ופשוט לדעתי עוד דסברת רש"י לא שייכי רק אם נאמר דלא בטיל יהיה אפשר לאכול בהיתר ולא יהיה בו צורך בטול האיסור ולכאורה גבי תערובות טבל בחולין לא שייך טעמא של רש"י דהא איתא במס' מנחות (דף ל"א) דהיכא שנתערב טבל בחולין אין להפריש ממקום אחר אלא מטבל דרבנן והטעם מבואר שם דמיד כשנתערב הטבל בחולין נתבטל והוי בחולין ולא שייך פלל חיוב הפרשה מדאורייתא רק מדרבנן וכשיפריש מטבל דאורייתא הוי כמפריש מן החיוב על הפטור.

לפי"ז מה הועילו חכמים בתקנתן דלא לבטיל ויפרוש עליו הא איסור דאורייתא שבתוך התערובות אינו מופקע כלל ע"י הפרשה דהא מדאורייתא הוי מן הפטור על החיוב ולולי שבאמת מועיל הביטול ליפקע האיסור דאורייתא ואין בתערובות רק טבל דרבנן ע"כ מועיל הפרשה בטבל דרבנן ועכ"פ אין תועלת בהפרשה זו נגד איסור טבל דאורייתא ואינו מופקע רק ע"י ביטול ואין היתר נגד איסור דאורייתא אף אחר ההפרשה רק מצד הביטול והרי לפי דברי רש"י טעם החומרא שהחמירו רבנן שלא לבטיל רק כדי שלא יאכל איסור ע"י ביטול ובתערובות טבל לא הועילו פלוג (א) ולפי הנחה זו שבאמת לא שייך טעמא של רש"י ז"ל בתערובות טבל.

והא דאיתא בירושלמי משום דהני דשיל"מ לא אתי שפיר אלא לפי טעמו של ה"ר"ן וממילא אין שייך לומר דלא בטל אלא כשהתערובות הוא בעצמותו מב"מ. אבל היכא דשייך טעמו של רש"י באמת אף בא"מ ל"ב ובזה מיושב מה שהקשיתי לעיל על הרי"ף מדברי ר"י ור"ל שסוברים דטבל בטל בא"מ די"ל דהרי"ף סובר כטעם ה"ר"ן וכתעם רש"י ה"ל וגבי פת שאפאה עם הצלי דשייך טעמו של רש"י הילכך מחמיר גם בא"מ משא"כ בטבל דלא שייך טעמו של רש"י רק טעם ה"ר"ן ה"ל וזה הטעם לא שייך רק במב"מ ואם נאמר דלטעם ה"ר"ן דהוי כמב"מ אין לחלק

בדשיל"מ בין אם שִׁיכוֹל לְהִיּוֹת הַמַּתִּיר בְּלֹא טֹנְרַח וְהוֹצָאוֹת או לֹא יֵשׁ לִפְקֶק עַל מַה שְׁכַתְּבִתִּי
דָּאָם בְּטָבֵל הַדְּשִׁיל"מ הוּא רַק מִטְעָם הָר"ן מִמִּילָא רָאוּי שְׁיֵהָא בּוּ דִין דְּשִׁיל"מ אַף כְּשֵׁאִין הַבְּעָלִים
בְּעִיר וְנִשְׁאָר קִנְשֵׁי הַתּוֹס' הַנ"ל דְּלָמָּה לִי הַטְעָם דְּכִהְתִּירוּ כְּפִי אִיסוּרוֹ ת"ל דְּהָיִי דְּשִׁיל"מ.

(אָמְנָם בְּאַמַּת גַּם הָר"ן בְּעֶצְמוֹ כְּתַב בְּפֶרֶק הַשּׁוֹכֵר דְּבִמְקוֹם הֶפְסֵד הָיִי כְּדָבָר שְׂאֵל"מ) וְדַע דְּגַם אִם
לֹא נֶאֱמַר רַק טְעָמוֹ שֶׁל רִש"י יֵשׁ מְקוֹם לִינִישְׁב שְׁצָרִיכִים לְטַעַם הַגַּמ' דְּכִהְתִּירוּ כְּפִי אִיסוּרוֹ וְיֵשׁ
תּוֹעֵלַת גַּם בְּטַעַם שֶׁל הִירוּשְׁלָמִי שֶׁהוּא דְּשִׁיל"מ דְּבִיו"ד (ס"א ק"י ס"ק ז') אֵיתָא דְּכָל מַה שְׁאִינוּ
בְּטַל מִדְּרַבְּנָן דְּבַר חֲשׁוּב וְכַדוּמָה וְכֵן דְּשִׁיל"מ אִם יִפְּוֹל א' מֵהֶם לִים מְוֹתָר הַנּוֹתָר וְתוֹלִין דְּאִיסוּר
הוּא הַנֶּפֶל וְש"ף ב"ס ק"ז חוֹלֵק ע"ז וְדַעַתוֹ דְּרַק בְּדָבָרִים הַחֲשׁוּבִים וְכַדוּמָה מוֹעִיל נֶפֶל א' מֵהֶם
לִים דְּסִפְיָא לְקוֹלָא אֲבָל בְּדְשִׁיל"מ דְּאָף בְּסִפְיָקוֹ הִתְמַירוּ אַף בְּנֶפֶל אֲחַד מֵהֶם לִים אִיסוּר וּמַעֲתָה
נ"ל אַף בְּטָבֵל לֹא מִקְרִי דְּשִׁיל"מ דְּהָא לְהִיאָסוּר תּוֹרָה לִיכָּא תּוֹעֵלַת בְּהַפְרָשָׁה מִן הַפְּטוּר וְכַנ"ל
מ"מ כִּינּוּן שְׁמִטָּעָם כִּהְתִּירוּ כְּפִי אִיסוּרוֹ אִיסוּרוֹ רַבְּנָן בְּתַעֲרוּבוֹת וְעִשְׂאוּהָ כְּטָבֵל מִדְּרַבְּנָן וּלְגַבִּי אוֹתוֹ
טָבֵל מִדְּרַבְּנָן יִשְׁל"מ בְּהַפְרָשָׁה מִמְּקוֹם אַחַר מִטָּבֵל דְּרַבְּנָן וְשִׁפִּיר מִקְרִי דְּשִׁיל"מ לְעַנְיָן שְׂאֵם יִפְּוֹל
אֲחַד מֵהֶם לִים נִשְׁאָר הַתַּעֲרוּבוֹת בְּאִיסוּרוֹ וְלִכְאוּרָה י"ל דְּאִיכָּא רָאִיָּה לְדַעַת הַש"ף הַנ"ל לְלִישְׁנָא
דִירוּשְׁלָמִי שְׂמוּבָא בְּתוֹס' הַנ"ל וְהוּא בְּפֶרֶק ו' דְּשִׁבּוּעוֹת וּבְפֶרֶק ו' דְּנִדְרִים וְנ"ל הִירוּשְׁלָמִי זֶה
הַכָּלֵל שֶׁהִי ב"ש אוֹמְרִים מִשׁוּם ר"י כֹּל דְּשִׁיל"מ כְּגוֹן טָבֵל וְהַקְדָּשׁ וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְחֻדָּשׁ לֹא נִתְּנוּ בּוֹ
חֻכְמִים שְׁיַעוּר אֲלֵא מ"ב ב"ש ע"כ וְאִם נֶאֱמַר כְּדַעַת הַש"ף ע דְּאָף בְּתַעֲרוּבוֹת דְּשִׁיל"מ אִם נֶפֶל
אֲחַד מֵהֶם לִים הַתּוֹתָר בְּתַעֲרוּבוֹת קִשָּׁה דְּהָא בְּנֶפֶל א' מֵהֶם לִים אִינוּ מְוֹתָר רַק כְּשֵׁיִשׁ בְּתַעֲרוּבוֹת
שְׁיַעוּר בְּטַל רַק מִדְּרַבְּנָן א"כ ע"כ מִתִּירִים בְּנֶפֶל אֲחַד מֵהֶם לִים א"כ אַף בְּטָבֵל הָיִי דְּשִׁיל"מ וְלֹא
בְּטַל מ"מ הִיָּה צָרִיף לְדַעַת כְּפִיָּה שְׁיַעוּר בְּטוּלוֹ ב"ס אוּ ב"ק אוּ בְּמֵאֲתִים כְּדִי שְׂאֵם יִהְיֶה בְּתַעֲרוּבוֹת
כְּזֶה וְיִפְּוֹל א' מֵהֶם לִים יִהְיֶה מְוֹתָר וּבְכַחוֹת מְאוּתוֹ שְׁיַעוּר יִהְיֶה אִיסוּר אַף בְּנֶפֶל אֲחַד מֵהֶם לִים
וּמְלִשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי שְׂאֵמֵר לֹא נִתְּנוּ חֻכְמִים שְׁיַעוּר נ' דְּכִינּוּן שְׂאִין לְהֶם בְּיִטּוּל מַחְמַת דְּשִׁיל"מ אִין
תּוֹעֵלַת כָּלֵל בְּנִתְּיַת שְׁיַעוּר א"ו כְּדַעַת הַש"ף הַנ"ל דְּבְּדָבָר שִׁיל"מ אִינוּ מְוֹתָר אַף בְּנֶפֶל אֲחַד מֵהֶם
לִים ע"כ לֹא נִתְּנוּ בְּהֶם חֻכְמִים שְׁיַעוּר עַל תַּעֲרוּבוֹת טָבֵל וּשְׂאֵרֵי דְּבָרִים שִׁיל"מ: וּלְפ"ז מְיֻנָּשׁב
קִנְשֵׁי הַתּוֹס' הַנ"ל וְלִיכָּא סְתִירָה מִדְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי וְדְּבָרֵי תַלְמוּדָא דִּיזַן דְּטַעַם הַגְּמָרָא דְּכִהְתִּירוּ
כְּפִי אִיסוּרוֹ הָא מְצָרִיף צָרִיכִי דְּבִלָּא טַעַם זֶה לֹא הִיָּה מְקוֹם לְטָבֵל שְׁיִהְיֶה לוֹ דִּין דְּשִׁיל"מ מִטְעָם
הַנ"ל לְאֲבָל לְאַחַר שְׂאֵסְרוּ חֻכְמִים הַתַּעֲרוּבוֹת מִטְעָם זֶה דְּכִהְתִּירוּ כְּפִי אִיסוּרוֹ הָרִי הָרִי הוּא טָבֵל
דְּרַבְּנָן וּמִקְרִי דְּשִׁיל"מ דְּהָא יְכוֹל לְהַפְקִיעַ אִיסוּר דְּרַבְּנָן זֶה ע"י הַפְּרָשַׁת טָבֵל דְּרַבְּנָן וְא"כ אַף בְּנֶפֶל
אֲחַד מִתַּעֲרוּבוֹת לִים ג"כ אִיסוּר כְּמוֹ כֹּל דְּבַר שִׁיל"מ שְׂאֵסוּר אַף בְּדְרַבְּנָן וְתוֹ לֹא הִיָּה נ"מ בְּנִתְּיַת
שְׁיַעוּר בְּכִיטּוּל טָבֵל וְלָזֶה מְדִיִּיק הִירוּשְׁלָמִי כֹּל דְּשִׁיל"מ כְּגוֹן טָבֵל כְּנ"ל לֹא נִתְּנוּ בְּהֶם חֻכְמִים
שְׁיַעוּר: פֶּרֶק שְׁנִי וּבְסִיגְנוֹן דְּבָרִים הַנ"ל שְׁהַמְצָאִיתִי לְדַעַת רִש"י דְּטָבֵל לֹא הָיִי דְּשִׁיל"מ יֵשׁ לְהוֹסִיף
עוֹד דְּגַם בְּקוֹנְמוֹת יֵשׁ סְבָרָא לּוֹמֵר דְּהִיכָּא כֹּל מַה שְׂאֵסֵר ע"ע בְּקוֹנָם נֶפֶל בְּתַעֲרוּבוֹת לֹא הָיִי
דְּשִׁיל"מ לְטַעַם רִש"י הַנ"ל דְּבִשְׁבּוּעוֹת (דָּף כ"ז ע"ב) אֵיתָא אֲמַר רַבָּא נִשְׁבַּע עַל הַכֶּפֶר וְאֲכָלָה אִם
שְׁיִיר מִמֶּנָּה כְּזִית נִשְׂאָל עָלָיו אֲכָלָה כְּוָלָה אִין נִשְׂאָל עָלָיו אֲמִימֵר אֲמַר אֲפִילוּ אֲכָלָה כְּוָלָה נִשְׂאָל
עָלָיו אִם בְּשׁוֹגֵג מְחֻסֵּר קֶרֶפֶן אִם בְּמִזִּיד מְחֻסֵּר מְלָקוֹת ע"כ הָרִי אַף לְאֲמִימֵר הִיכָּא דְּלִיכָּא קֶרֶפֶן
וְלֹא מְלָקוֹת תּוֹ לִיכָּא בְּשִׂאָלָה וּגְדוּלָה מְזוֹ דַּעַת הָרָאָב"ד ב"ת ד' הַמּוּבָא בְּשַׁע"מ דְּבִאֲכָלָה כְּוָלָה
בְּמִזִּיד וְלֹא הִתְרוּ בּוֹ דְּלִיכָּא מְלָקוֹת וְלֹא קֶרֶפֶן תּוֹ אִינָּה בְּשִׂאָלָה אַעכ"ו הִיכָּא דְּכָל הַחֲתִיכָה שְׂאֵסֵר
ע"ע בְּקוֹנָם נֶפֶל בְּתַעֲרוּבוֹת וְנִתְּבַטַּל מִן הַתּוֹרָה מְדִין בְּיִטּוּל בְּשְׁיַעוּר בְּטוּלוֹ וְאִין מְקוֹם עוֹד שְׁיִהְיֶה
חִלוֹת הַשְּׁבּוּעָה בְּנוֹדָאֵי לִיתָא בְּשִׂאָלָה וְאִם יִשְׂאָל לֹא עֲשֵׂה וְלֹא כְּלוּם וְאִין הַהִתְרָא לְאִיסוּר

הקונם רק מצד שנתבטל בתערוכות ולא הנה לרבנו להחמיר מצד דשיל"מ שיהיה התערוכות אסור עד שישאל דהא אף אם ישאל לא ויהיה היתר אכילת האיסור שבתערוכות רק מצד שנתבטל וכנ"ל ע"כ צריכים אנו בזה לטעמו של הר"ן דהתקמים גזרו שיהיה נחשב כל איסור שיהיה לו היתר כהבה"ת לעגנו איסור דהנהי כמב"מ ולא יבטל אם גם בעצמותו הוא מאותו מין שנתערב בו והנהי מב"מ מכל צד כמו שמסביר הר"ן שם בנדריים וכיון שפן גבי קונמות א"א לומר טעמו של רש"י רק טעמו של הר"ן הנ' ע"כ פשוט שבא"מ מבטיל.

ולפי"ז לק"מ על הרי"ף ממתניתין דנדריים דבקונמות דלא שייכי טעמו של רש"י רק טעמו של הר"ן לכה במבשא"מ בנדאי בטל ומעשה י"ל כמו שכ' הר"ן דמתניתין מייירי בא"מ ומייירי ג"כ שכל מה שאסור ע"ע בקונם נפל בתערוכות כמשמעות לשון המשנה אמר קונם יין זה שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בנ"ט אסור כלומר שנתפלה פולה לתבשיל וכיון שלא נשאר שיהיה מקום חלות השאלה בטל במבשא"מ וכנ"ל: ועפ"י דברים הנ"ל יש ליישב דברי הירושלמי בפירק ו' דנדריים אלו נדריים מאי את עביד להון כדשיל"מ או כדבר שאל"מ מסתברא מתעבידנא כדשיל"מ דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו לא מפאן ולהבא פנ"ל יעיי"ש ומפרשים דאי הנהי אמרינו דאין התקם עוקר למפרע לא הנהי דשיל"מ ולכאורה אינו מוכן טעמו של דבר דהא מוכן דשיל"מ ההיתר בא לאחר זמן כמו חדש ומקצה ודומיהן ומה לי אם עוקרו למפרע או לא ואף אם התקם אינו עוקרו אלא מפאן ולהבא מה"ת לא יקרא דשיל"מ ואדרבא הסברא הוא להיפוך דיותר מסתבר שיהיה נקרא דשיל"מ אם הנהי ההיתר בא בעקירה מפאן ולהבא אבל לפי דברי הנ"ל י"ל דהירושלמי סובר שנדריים לא מקרי דשיל"מ רק היכא שנשאר עוד דבר מן הנדור שעדיין לא נתערב ומועיל השאלה לעגנו מה שנשאר ואינו בתערוכות תיעקר הנדר למפרע מכל וכל מחמת דהנהי לי' פגושבע על הכפר ונשאר ממנה פזית ונשאל עלי' ומועיל גם למה שפבר נאכל וכן מפורש ברש"י מס' שבועות שלכה בנשאר פזית מועיל השאלה אף על מה שאכל משום דהתקם עוקר הנדר למפרע וכמו כן מועיל גם לעקור איסור הנדר למפרע על מה שבתערוכות משא"כ אי הנהי אמרינו דאין התקם עוקר למפרע אלא מפאן ולהבא לא הנהי תועלת בהתרת הנדר בנשאר אלא על מה שהוא בעין ואינו בתוך התערוכות ולא הנהי מקרי מה שבתוך התערוכות דשיל"מ לכה הוצרך הירושלמי לומר מסתברא דעבדינו לי' כדשיל"מ דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרא וביותר יובנו הדברים האלה להמעין במש"כ הר' לנדריים (דף כ"ז ע"א) בדין נדר שהותר מקצתו ולדעת הסוברים דהיכר שיש תועלת בידי שמים על איסור שבועה שפבר עליו אף דליכא חיוב מלקות ולא קרבן מועיל שאלה אף שאין לו עוד דבר מדבר שנאסר בשבועה ובקונם וכדמוכח מדברי הר"ן בחידושו בסוגי' דנודרת במס' גיטין במה שמתרץ שם על קושיא דהתוס' ותידור שלא תאכל כפר זה ותאכלנו בפנינו יעוי"ש מקומו יש לתרץ באופן אחר אף לפי טעמו של רש"י לבד קושית הר"ן שמקשה שם על הך מתניתין דנדריים (דף נ"ב) מהא דאיתא שם בנדריים (דף נ"ט) דקונם פירות האילן שאסור בחלופיהן ובגידוליהן יעו"ש די"ל דהקונם יין זה ונפל לתבשיל לא הנהי דשיל"מ מטעם שפכתתי דכיון דנפל כולו לתערוכות ונתבטל אין מקום עוד למתשיל ואם ישאל לא עשה ולא כלום ובפרט דלא שייך בכה"ג סברת הגמרא שם (דף נ"ט) דכיון דמצנה לאתשולי דהא אין פאן לא סרה מצנה ולא שם שאלה ומה שעבר עבר אבל בקונם פירות וזרעו הרי עבר על איסור הקונם במה שנהנה בזריעתו ולא גרע מכל מוכר איסור הנאה אף שפותר בדמיהן מ"מ רבע עליו עונש על מה שעבר ומכר וגרם לעצמו הנאה מדבר האיסור שהוא באזהרה מן התורה בכל איסורי הנאה וכמו כן בזרע איסורי הנאה אף שמה שיצמח מהם

מותר מ"מ הא עבר בידים שגרים לעצמו הנאה באיסורי הנאה מה לי אם לוקח דמים בעד איסורי הנאה דאעפ"י שאין דמיהם אסורין פדאיתא בירושלמי קדושין ומובא ב"ר"ן ובריטב"א ובחדושי הרשב"א בסוגי' דמכרן וקדש בדמיהו מ"מ עבר על איסור הנאה במכירתו וכ"כ בזורע איסורי הנאה שתיקף בפשעת הזריעה נשבח השרקע שלו ונתעלית בדמיה מפני שונו' קודם הזריעה.

סבא זו יש להוכיח מדברי התוס' פסחים (דף כ"ח ע"א) ד"ה ותנו נמי שפיתבו בזה"ל אור"י דרבנן דמתניתין הם ר"י דפ' כל הצלמים א"נ מתניתין דהקא א"ש פרבנן דהתם דאמרו לו אף הוא נעשה זבל ומגדל צמחי ורחמנא אמר ולא ידבק בידה מאומה והא דשרי הכא היינו משום דבחקי פתיב לא יאכל ואינו אסור אלא פדריה הנאה וכה"ג לאו דריה הנאה הוא כו' ע"כ והקשיתי דהא פשיהיה נעשה זבל יהיה זה דריה הנאתו וכדמוכח מהא דתנו פרק כל שעה לא יסיק בו תנור וכירים שהטעם משום דאפרן אסור ומקשה בפ"י ובשעה"מ בתחלת יסודי התורה דהא הוי שלא פדריה הנאתו דאין דריה הנאת פת להסיק בו תנור וכירים ותירצתי דהפל הוא לפי שעת הנאה כשמסיקין האיסור באותן גחלים דהא כבר נעשו גחלים ואין דריה הנאתו באותן הגחלים כ"א בהסקה כמו כן כשנעשה בו חמץ זבל שאז דריה הנאתו בזיבול השדות לפ"ז קשה על דברי התוס' למה כתבו התוס' למה כתבו התוס' דכשנעשה זבל הוי שלא פדריה הנאתו וכו' וצ"ל דהתוס' נחתו לסברת הפ"י שכ' דגבי חמץ אין לחוש מה שיהיה שיעשה זבל ויצמיחו השדות דהא זה לא יהיה כ"א לאחר הפסח רק קוש' התוס' הוא פיון דסופו להיות נעשה זבל לגרום צמיחת הזריעה הרי הוא כמתהלה מן החמץ בפסח אף בעוד שלא נעשה זבל וע"ז א"ש מה שתירצו דהוי שלא פדריה הנאתו דהא בעוד שהחמץ בקיומו ולא נעשה זבל אין דריה הנאתו לעשות ממנו זבל לשדות ובעת שיהיה נעשה זבל ויהיה דריה הנאתו בזיבול השדות יהיה כבר אחר הפסח הרי סמוכין לדברי הנ"ל מה שכתבתי בזורע פירות שאסר ע"ע בקונם עבר בזריעתו על איסור קונם וכיון שכן אף שפבר נעשו גידולים ונתבטלו הפירות שנאסרו בקונם מצד רבוי הגדולים עליהן עכ"ז ישנו בשאלה למפרע כדי שיפקיע א"ע מעונש איסור הנאה שעבר בזריעת הפירות שאסר ע"ע בקונם לכך מקרי דשיל"מ משא"כ באוסר על עצמו יין ונפל פולו לתבשיל פיון שנתבטל אין מקום עוד למתשיל על איסור הקונם אמנם א"כ צריכין לומר דהך סיפא בדבר שזרעו פלה אבל בדבר שאין זרעו פלה אפילו גידולי גידולין אסורין לא קאי רק ארישא דמייירי בקונמות איסור הנאה אבל לפי פ"ה הר"ן וכאשר מורה פשוטות משמעות לישנא דמתניתין קאי על המציעתא קונם שאני אוכל וגם על הרישא וגבי קונם שאני אוכל ליכא איסור הנאה ואין על הזורע רק עבירת איסור בעלמא שפזרועתו בטל איסור וקשה להמציא שמחמת איסור בעלמא יהיה בידו למתשיל אף אחר שפבר נתבטל וא"כ אין מקום לדברי אלה והנכון מה שתירצתי באופן הראשון בצירוף טעמו של הר"ן לשל רש"י ו"ל: פרק שלישי ובענין הנ"ל יש לחדש עוד דבר דבפסחים (דף כ"ז ע"ב) איתא בעאי מינ' רב"ח מר"ח תנור שהסיקוהו בעצי הקדש ואפו בו הפת לרבנן דשרו בקמייטא מאי א"ל הפת אסורה דמה בין זו לערלה אמר רבא הכי השתא ערלה בטילה במאמיהם הקדש אפ"ל בארף ל"ב ומקשה בתוס' ד"ה הקדש תימא מאי חומרא היא זו הלא הקדש דשיל"מ על חילול ומטעם זה אין דינו להיות בטל אפילו באיסור קל אפ"ל מדרבנן כדאמרינן בריש ביצה עכ"ל התוס' ולכאורה אינו מובן קושית התוס' דהא דעתם כמו שכתבו במסכת ביצה (דף ל"ז ע"א) (ודף ל"ח ע"א) דדשיל"מ אינו בטל אינו אלא במינו אבל בא"מ בטל ולכאורה שבח העצים בפת הוי כמבשא"מ וצ"ל שדעת התוס' דכמו מים ומלח לגבי עיסה הוי לענין דשיל"מ כמו במב"מ פיון שפזה נתקן העיסה כ"כ לענין שבח עצים בפת פיון דע"ז נגמר אפיקת הפת הוי כמב"מ לענין

דשיל"מ וא"כ לשיטת האלפס דלא נחית לסברת התוס' דמים ומלח הוי כמב"מ וכמש"כ הרשב"א בתשובה שמדברי ר"א דמשגי גבי מים ומלח דהוי דשיל"מ הוכיח האלפסי דאף בדשיל"מ אף בא"מ ל"ב שפיר י"ל דשבח עצים בפת הוי כא"מ רק שעכ"ז קשה גם לדידן' קושית התוס' הנ"ל דהא לדעתו דשיל"מ אף בא"מ ל"ב אכל לפימ"ש דמה שפוסבר האלפסי דאף בא"מ ל"ב אינו אלא היכא דשייך טעם רש"י דעד שתאכלנו ע"י ביטול איסור תאכלנו בהיתר גמור בלי טורח ביטול אכל היכא דלא שייך טעם זה של רש"י וצריכים אנו לטעמו של הר"ן אין מקום לומר דלא לבטיל שלא במינו מעתה י"ל דגם בהקדש שמקרי דשיל"מ ע"י פדיון דלא שייך טעמו של רש"י פיון דכבר בא ההקדש בתערובות ונפקע קדושתו מצד הביטול אין תועלת עוד במה שפודה אח"כ דהא כבר פקעה קדושת ההקדש והוי לענין דין דאורייתא כאלו הוי חולין גמור ואין פדיון לחולין ומה שחשבנו גם להקדש דשיל"מ אינו אלא מטעם של הר"ן דלא שייך אלא בתערובות מב"מ משא"כ פשנאפה הפרי בעצי הקדש שהוא מבשא"מ ולא שייך בזה להחמיר מצד דשיל"מ אלא מצד חומרא דתקדש ועד"ז בכל תערובות דהקדש במין בשלב"מ דלא מבטיל הוא רק מצד חומרא נוספת בהקדש דאי רק משום דשיל"מ ה"ה לו להתבטל עכ"פ בשא"מ ואחר שהבינותי בדברי הראשונים דמיתי לסתור הראיה שהבאתי בסוגיא דמנחות (דף ל"א) וחסבתי דרק גבי תערובות מעשר בחולין אין תקנה להפריש ממקום אחר רק מטביל דרבנן דמטביל דאו' הוי הפרישה מה"ח על הפטור דהא הפרכה במעשרות מעשרותיו מקולקלין דמה שיש בהפרישה יותר משיעור חיוב המעשר נשאר טבל וכשרוצה להפריש מעשר מטביל הטבול מדאורייתא לפטור בו גם הטביל שנתערב בחולין צריף להוסיף באותו מעשר שיהא בו גם שיעור מעשר על הטביל שנתערב ואותו ההוספה היא מחיוב על הפטור דהא הטביל שבתערובות כבר נתבטל ממנו שם טבל מדאורייתא משא"כ בתרומה גדולה דחטה אחת פוטרות את כל הפרי וגם מותר להרבות בהפרישת תרומה ובלבד שישאר דבר מה מהפרי חולין ע"כ יש סברא לומר דאף מטביל מדאורייתא אפשר להפריש תרומה שפסור אותו פרי וגם את הטביל דרבנן דהיינו הטביל שבתערובות: אמנם אחר העיון מצאתי באס"ז לב"מ דף מ"ג ד"ה וז"ל התוס' משם מבואר מדברי ר"ת שמקשה קושית התוס' הנ"ל שבמס' ע"ז דלמה לי טעמא דכהתירו כף איסורו ת"ל דהוי דשיל"מ ומתרג' ומשבח שאין לו מתירין כגון שאין מצוי' לו לקנות מן השוק טבל דרבנן ומטבע דאורייתא אינו יכול להפריש דהוי מן החיוב עה"פ כדאיתא במנחות (דף ל"א) כן תנרף דברי ר"ת שם הרי להדיא שדעתו דגם ע"י תערובות תרומה גדולה בחולין אין תקנה בהפרישה מטביל דאורייתא כ"א מטביל דרבנן ודינו בזה כדן תערובות מעשר בחולין ור"ל שסברתו דכשמפריש תרומה גדולה מטביל דאורייתא שפסור בו גם את הטביל דרבנן הוי חלק א' מאותו הפרישה לתרומה על הטביל דרבנן אותו חלק הוי מה"ת עה"פ ונשאר בטבל ע"כ אף בתרומה גדולה שבטבל דרבנן אין תקנה כ"א ע"י הפרישה משאר טבל דרבנן שוב ראיתי שמפירש פמו כן בר"ש מס' חלה פ"ג משנה יוד אם נתערב טבל הטבול לתרומה גדולה לרוב חולין ומפרישין ממקום אחר צריף שתהא ההפרישה מטביל דרבנן יעוי"ש ולחזק מה שפכתתי דבטבל המעורב בחולין לא שייך לומר לענין איסור דאורייתא עד שתאכלנו ע"י בטול תאכלנו בהפרישה דהא כבר נעשה בחולין גמור מדין ביטול ואין תועלת עוד בהפרישה ואם מפריש עלי' הוי מדאורייתא כאלו לא עשה ולא כלום כמפריש חולין מתוקני' על חולין מתוקני' נ"ל ראיה ברורה ע"ז מדברי הר"ן פרק השוכר במס' ע"ז בסוגיא דטבל מב"מ במשהו שכ' בזה"ל וא"ת הא טבל דשיל"מ הוא כו' תי' ר"ת כשאין לו טבל ממקום אחר שפריש עליו לפי חשבון עסקינן מאי אמרית יפריש מיני' ובי' כלומר ממעורב זה הא ליתא

שאם היתה מפריש ממנו לא היה די לו שיפריש ממעורב זה לפי חשבון הטבל שגם בו שנמצא מפריש מה"פ עה"ח אלא היתה צריכה להפריש נגד פולו פאלו היתה הכל טבל וכל כה"ג שמפסיד יותר מדינו לאו דשיל"מ מקרי ועוד דאפשר דאפילו בכה"ג לא סגי לפי מה דאמרין לכל אין בילה חוץ כו' הלכה איפא למיחש שמא בזה שיפריש שיש יותר פטור ממה שראוי לפי חשבון הלכה כל שאין לו טבל ממ"א שיפריש עליו לפ"ח אין לו תקנה ולא הוי דשיל"מ ומש"ה הצריכו הכא לטעמא דכהתירו פה איסורו עכ"ל (ב) וקשה לכאורה דהא מדאורייתא חקשה א' פוטרת את כל הפרי ובדבר לח טיפה אחת פוטרת א"כ בדברים שיש בילה יש עכ"פ תקנה נגד איסור טבל דאורייתא ובלא הפסד כלל דבהפרשה מעט מן התערובות יש בו חלק מן הטבל ואותו חלק פוטר מדאורייתא את כל הטבל שבתערובות ואף דמדרבנן צריכין להפריש א' מחמשי' מ"מ וכי בשביל שלעננו דרבנן לא מקרי דשיל"מ פינון שיצטרף לבוא לידי הפסד בהפרשה מרובה עכ"פ מה שיכולים לעשות בלי הפסד ונפקע ע"י איסור טבל דאורייתא עלינו לעשות דלגבי זה הוי שפיר דשיל"מ בלי הפסד אדרבא עוד ירויח שלא יצטרף להפריש לפי חשבון טבל המעורב בו פי נגד איסור דאורייתא די בהפרשה דבר מה (ואף בדבר שאין בילה דעת הר"ש במס' חלה פ"ג מ"ח בזיתי ניקף שרוצה להפריש מן התערובות דורכי' לעשות בהן משקה ויש בילה יעוי"ש).

גדולה מזו דעת הרמב"ן במלחמות ס"פ כ"ש דלכה מקרי חמץ דשיל"מ משום דמדאורייתא מותר החמץ לאח"פ ואף שמדרבנן איסור לאח"פ כדר"ש שקנסא קניס מ"מ לא קניס ר"ש להקל עליו. הגם שהר"ן שם מדחה דברי הרמב"ן הנ"ל מ"מ אינו ענין לגנונא דהכא שיש לעינינו תקנה להפקיע איסור דאו' בלי הפסד וכל מה שאפשר למיעבד מה"ת לא לעביד אמנם לפי דברי הראשונים א"ש דלהפקיע איסור דאו' פלא תועלת כלל מצד ההפרשה פינון דכבר נעשה בחולין גמורים אין שם תרומה על מה שמפריש והא דאמרין גבי טבל המעורב דהוי דשיל"מ ע"י הפרשה הפנונה לדעת הר"ן בנדרים המובא לעי"ל שחכמינו ז"ל נטו להחמיר לדברי ר"י להחשיב כל איסור שיל"מ בעודו בעין אח"כ כשפא לתערובות מב"מ הוא פתערובות הבה"ת ואין לו ביטול מדרבנן וממילא יש ע"י זה בתערובות זה איסור דרבנן ואיסור דאו' באמת נפקע כבר נסר מפל וכל ועכ"ז יש איסור מדרבנן (בתערובות שאינו בטל) מחמת שחשבוהו פתערובות מב"מ מפל צד פועין תערובות דם עולין בעולין ונגד איסור זה דרבנן יש תקנה לגבי תערובות טבל בחולין ע"י הפרשה ויענין ברמב"ן במלחמות הנ"ל שמדייק להדיא דתערובות חמץ מקרי לכה דשיל"מ פינון שבעודו היתה חמץ בפ"ע היתה לו מתירים אם היתה נשאר עד לאח"פ ולא נחית לסברת הר"ן דמקרי דשיל"מ משום דעתה שכבר הוא בתערובות מותר להשהותו ולאחר הפסח יהי' מותר גם לר"ש דהא ר"ש לא קניס בתערובות מזה נראה דעיקר הסברא לדעתו לדון כפי מה שהי' קודם התערובות וכ"כ פאן בתערובות טבל בחולין דקודם שנתערב היתה על טבל זה שם היתר שהיה עומד להיות מתוקן ע"י הפרשה.

ע"כ כשפא לתערובות הוי פאלו בא היתר להיתר לתערובות ואינו בטל מדרבנן וישל"מ עדיין מותרים בהפרשה מטבל דרבנן ממ"א. וכשאין לו ממ"א ורוצה להפריש מיני' ובי' צריכים הפרשה כנגד פולו פאלו היתה הכל טבל ויבוא לידי הפסד ולכה לא הוי דשיל"מ ותו לא קשה מה שהקשיתי לעיל דעכ"פ מיתר בהפרשה מועטת להפקיע איסור דאורייתא דהא כבר הקדמתי דנגד איסור דאורייתא אין במעשה ההפרשה שום תועלת פינון שכבר נתבטל ישוב להיות חולין ובסיגנון זה נראה שגם באיסור ע"ע בקונם דבר מה ונפל פולה בתערובות אע"ג דלענן איסור דאורייתא של קונם ליפא תועלת בהתרה כמש"כ לעיל דהא כבר נפקע איסור הקונם מפל וכל ועל מה תחול

ההתרה מ"מ דכיון שקודם שבא לתערוכות היה לו מתירין ע"י התרת חכם מקרי מחמת זה דשיל"מ ומדרבנן לא נתבטל בתערוכות ועל אותו איסור דרבנן מועיל ההתרה: פ"ק רביעי עוד יש לי ללמוד מדברי הרמב"ן במלחמות פ' כ"ש ה"ל דלדעתו דהא דשיל"מ ל"ב אינו מטעם של רש"י דעד שתאכלנו דהא קודם שבא החמץ להתערוכות לא היה אפשר להשהותו עד אחה"פ וגם לטעמו של הר"ן א"א לומר בשיטתו של הרמב"ן דהא חמץ בפסח אף שיל"מ אם היה נשאר ממילא עד אחר הפסח מ"מ כיון שאסור להשהותו עד אחה"פ ומוטל לבערו בפסח אינו נקרא בשם היתר הרי אסורה עליו בחיוב ביעורו מן העולם וגדולה מזה צ"ד בשו"ת צ"מח צ"דק סי' ל"ד דביצת מוקצה שהוא ג"כ טריפה כשנתערב יש סברא לומר לדברי הר"ן ה"ל דמבטל איסור מוקצה כיון דאין שם היתר על הביצה אלא מחמת איסור טריפה גם מדברי רבינו חיים פ"ה המובא במרדכי פ"ק כ"ש תקע"ג שכתב בזה"ל דבר החוזר לאיסורו מאליו כגון חמץ שחוזר לאיסור לשנה הבאה לא שייך לומר דשיל"מ כ"ש דבר שאינו בעין כ"א טעמא בעלמא ע"כ.

וקשה דהא תערוכות חמץ לא ישוב לאיסורו לשנה הבאה כיון שהתערוכות יתיה בפסח לשנה הבאה ככל תערוכות חמץ שנתערב קודם זמנו שאינו חוזר ונייעור כמבואר במרדכי פ' ה"ל דין תקנ"ד ותקנ"ה ע"כ נראה שדעת רבינו חיים פ"ה ה"ל פ"ה רמב"ן ה"ל דשיל"מ לא מקרי אלא אם יש היתר לאיסורו כשהוא בעין ולכך לא מקרי חמץ דשיל"מ דהא בעינו חוזר לאיסורו לשנה הבאה ובזה יש לפרש פוננת המרדכי במה שסיים כ"ש דבר שאינו בעין כ"א טעמא בעלמא דלכאורה אינו מובן מה ענין זה לזה ונראה שמה שכ' שאינו בעינו אלא טעמא פוננתו להדין שכ' המרדכי פ"ק דשבת דין רנ"ט (מובא ביו"ד ס"ס ק"ב בהגהות רמ"א ז"ל) בגיגית מלאה ענבים שמושכ"י יין בשבת לתוך היין שהוא מערב שבת נתבטל ולא הוי דשיל"מ כיון שלא היה האיסור ניכר ולדעת הטעם בזה כמו שכתבתי לעיל דלא הוי עליו שם דשיל"מ קודם שבא לתערוכות כי בעודו היה בענבים לא היה עליו שם איסור ולפי דברי האחרונים ה"ל עלתה לי ליישב בדרך אחר בפשיטות דברי הירושלמי שהבאתי לעיל דלכך מקרי נדר דשיל"מ משום שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו ולפי גרסת הירושלמי שמובא בר"ן לאלפסי בפ' השוכר משום הירושלמי ר' אומר אינו עוקר אלא מכאן ולהבא ותולה הירושלמי אי קונמות מקרי דשיל"מ או לא בפלוגתא דת"ק ור' דלר' שסובר אינו עוקר אלא מכאן ולהבא לא מקרי דשיל"מ ותמוה מאוד כמש"כ לעיל דהא ר' בעצמו סתם במתניתין באשה ששאלה מים ומלח כו' הרי הוא פרגלי שתיקן ומסיק רב אשי דהטעם משום דשיל"מ מפילו באילף ל"ב ולפי שיטת רוב הפוסקים אינו קרוי דשיל"מ רק מחמת שיכולה להניחה עד לאחר יו"ט הרי להדיא דדבר שיש לו היתר לאח"כ מקרי דשיל"מ ועד"ז מקרי הקדש וחדש דשיל"מ ע"כ נ"ל שלדעת הרש"י שמפרש טעם דשיל"מ לא בטל הוא משום טעם דעד שתאכלנו ע"י ביטול תאכלנו בהיתר ולא נחית לטעם הר"ן י"ל פ"ש דבר דהיכא שאין האיסור נפקע למפרע רק מעת זמן ההיתר ואילף אין עליו שם היתר כ"ז, שהוא באיסורו דהא אף כשמגיע ההיתר לא יהיה רק מאז והלאה אבל באיסור שיש לו מציאות היתר לאפקיע למפרע האיסור כאלו לא היה גם בזמן איסורו הוי כשעת ההיתר כיון דאין עליו איסורו כרי שאפשר לאפקועי מעיקרא ובכה"ג י"ל דמניעת ביטולו היא כטעם הר"ן דהוי כתערוכות היבה"ת אבל כשאין לו היתר אלא מעת הגעת זמן ואילף לא שייך טעם הר"ן כ"א טעמו של רש"י דעד שתאכלנו ע"י ביטול המתן עד שתאכלנו בהיתר בלי צורך ביטול ולכך מייחשב תחומי' מוקצה וחדש וכדומה דשיל"מ ולפי"ז גבי תערוכות איסור קונמות לפי מה שכתבתי לעיל אם נתערב כל מה שאסור ע"י לא מועיל עוד השאלה להפקיע האיסור דאורי' דהא כבר נתבטל מה"ת וליכא

עוד איסור שבוועה ואין להחשיבו לדשיל"מ מטעם עד שתאכלנו כו' פנ"ל וצריכים אנו לטעמו של הר"ן בצירוף דברי הרמב"ן הנ"ל דכיון דקודם שפא לתערוכות הי' לו היתר מקרי דשיל"מ והוי פתערוכות הבה"ת ולפי דברי הנ"ל אין שם היתר רק איסור שיש יכול להפקיע מעיקרו למפרע וא"ש דברי הירושלמי דלמ"ד הדין עוקר את הדין מעיקרו מקרי נדרים דשיל"מ ואינו בטל בתערוכות אבל רבי שסובר דאינו בטל רק מפאן ולהפא לא מקרי נדרים דשיל"מ הן לטעם הר"ן והם לטעם רש"י ז"ל ולהת"ק דדין עוקר נדר למפרע מקרי דשיל"מ מטעם הר"ן ממילא יש לחלק בין תערוכות מב"מ לתערוכות מבש"מ אבל היכא דשייך טעמו של רש"י אין חילוק בין תערוכות מב"מ לתערוכות מבש"מ וא"ש דברי הרא"ש בפ' גה"נ מש"כ גבי פת שאפא ע"ם הצלי דאסור לאכלה בכוח מושם דהוי דשיל"מ ולפי דברי הנ"ל שהוכחתי מדברי המרדכי בשם רבינו חיים פהו דלא מקרי דשיל"מ אלא אם הנה היתר לאיסור קודם שפא לתערוכות אבל אם לא הנה עליו שם דשיל"מ קודם שנתערב רק כשפא לתערוכות ישל"מ פגון חמץ כיון שחוזר לאיסורו לשנה הבאה לא מקרי דשיל"מ כשהוא בעיני' אף חמצו של עפון"ם שמוותר לאחר הפסח מ"מ הרי ישוב לאיסורו לשנה הבאה ע"כ גם כשפא לתערוכות לא מקרי דשיל"מ אף לפי מה שהוא עתה בתערוכות לא ישוב לאיסורו לשנה הבאה.

יש לנישב קושית הט"ז בסי' שכ"ז סק"ב שמקשה שם על הסמ"ג שפסק שאם נתערבה חלה אחר הפקשה ישאל עלי' שא"כ אמאי אמרו בפ' הנודר מן הירק דלכך בטלה תרומה באחד ומאה ולא מקרי דשיל"מ כיון דלאו מצנה לאתשולי עלי' מ"ש מפל דשיל"מ דקיי"ל בסי' ק"ב דאם המתיר בידו לעשות בלי הפסד הוי דשיל"מ ה"נ בתרומה הא עכ"פ בידו לילה ולשאול לת"ח אע"פ שאינו מצנה או שכ"ז שאינו מתחרט מעיקרא ולא מצנה לאתשולי שיהיה לו עי"ז פתח חרטה אין בידו לשאול אבל לדעת הסמ"ג שמחמת שנתערב הוי עי"ז פתח חרטה ע"כ יכול לשאול גם בתערוכות תרומה נימא דאף בק"א לא לבטיל מושם דהוי דשיל"מ דכיון שאינו בטל יש לו פתח חרטה ויכול למתשיל פן תנרף פוננת הט"ז (ודברי נקה"כ בהשגותיו על דברי הט"ז הנ"ל אינו מוכן פלל) אבל לפי סברת רבינו חיים פ"ץ הנ"ל מנישב שפיר קושית הט"ז הנ"ל דלא נקרא דשיל"מ רק היכא שעליו שם דשיל"מ בעודו הי' בעינא קודם שפא לתערוכות וגבי תרומה כיון דלאו מצנה לאתשולי לא הנה עליו שם דשיל"מ קודם שנתערב ובפרט דאין נשאלין על הקדשות כ"א ע"י הדחק וכמו שכ' הנקה"כ רק שלא הועיל בנה לדחות קושית הט"ז שקושיתו דעתה שפכר נתערבה התרומה הרי אף הדחק לפנינו ויכול למתשיל עלי' אף לפי דברי רח"כ הנ"ל א"ש דכיון שלא הנה מקרי דשיל"מ קודם שפא לתערוכות כנ"ל מבטיל בטיל בתערוכות: ועד"ז יש לתרץ גם קושית הראשונה שם שמקשה הט"ז בזה"ל ותימא המתניתין בפ"ה דתרומות סאה תרומה טמאה שנתפלה לפחות ממאה חולין ירקבו משמע דאין להם תקנה דא"כ ליתני התקנה כו' וא"ל דמייירי באופן דאין שייך שאלה הא ליתא דבפ' הנודר מן הירק מיימי מתניתין זאת ודייק עלה הא אם נפלה למאה תעלה הא הוי דשיל"מ כיון שאפשר בשאלה כו' ע"כ ונ"ל דלכאורה קשה מאי מקשה הגמרא הא הוי דשיל"מ הא משפחת לה פגון שפכר אכל ויהיה אפי' רק כזית מן החולין שנתקנה ע"י הפקשת תרומה זו ואם ישאל על התרומה הנה למפרט אוכל טבל וצ"ל שאף בכה"ג כיון שאם עבר ושאל על התרומה יפקע איסור התרומה ומקרי התרומה דשיל"מ וגדולה מזו נשמע מדברי הרמב"ן במלחמות הנ"ל דחמץ בעין בפסח אף שאסור להשהותו ומחויב לבערו בפסח מ"מ כיון דאם עבר על מצנת ביעור ומניח את החמץ עד אחה"פ יהיה אז מותר ומקרי דשיל"מ וא"כ מקשה הגמ' שפיר דאף בגוונא שפכר אכל חלק מה מן החולין

שנתקנה ע"י תרומה זו מ"מ ישנו על התרומה שם דשיל"מ ולפי"ז לק"מ קנשית הט"ז דמה
ששנה במתני פחות ממאה ירקב משפחת לה פנ"ל דכבר אכל מן החולין ואינו יכול לשאול משום
שיהיה עליו למפרע עון אכילת טבל לפי שיטת הרב אלפסי הנ"ל דאתיא מדברי הרא"ש בסוגיא
דמים ומלח דשיל"מ אף בא"מ לא בטיל י"ל פוננה נכונה בדברי רש"י במס' ביצה (דף ד' ע"א)
רב אשי אמר לעולם ס' יו"ט ס' חול הוי דשיל"מ וכל דשיל"מ אפי' מדרבנן ל"ב ומפרש רש"י
דכי היכא דבבטולה מחמירין מהאי טעמא בספיקא נמי מחמירין מהאי טעמא ע"כ ומדקדקים
המפורשים דעיקר חסר מן הספר דהא דשיל"מ ל"ב אפי' בדרבנן פבר אמורה לעיל אי הכי
אימא סיפא נתערכה באלף פולן אסורות אא"ב ס' יו"ט ס' חול הוי דשיל"מ וכל דשיל"מ אפי'
באלף ל"ב כו' וצקדים לזה הנחת פשיטות שלטעם הר"ן אין מגיעת בטיול בדשיל"מ אלא במינו
אבל פיון שהטעם משום דהבה"ת לא מבטיל אין סברא לחלק בדין דשיל"מ בין אם האיסור הוא
מדאורייתא או מדרבנן אבל ז"א אלא לענין בטיול בתערוכות אבל לענין ס' איסור אף שיש לו
מתירין מה"ת לא יהיה ספיקא להקל ככל שאר ספיקא דרבנן ולטעם של רש"י דמגיעת הבטיול
בדשיל"מ הוא משום עד שתאכלנו כו' אין לחלק במינו ובשא"מ אבל הי' מקום לחלק בין איסור
דאורייתא ובין איסור דרבנן דאפשר לומר דעד שתאכלנו לא שייך אלא באיסור דאורייתא אבל
באיסור דרבנן לא חשו חז"ל על אכילתו בתערוכות ע"י בטיול ואם גם מדרבנן חשו להחמיר
משום עד שתאכלנו פשוט הסברא שפמו פן להחמירו בספיקא וכדברי רש"י הנ"ל שמשנה להנהיג
ב' חומרות להדדי ולס"ד בגמרא שם שהקשה א"ה אימא סיפא כו' סברי דמגיעת הבטיול
בדשיל"מ הוא מטעם הר"ן שמהאי טעמא אף איסור דרבנן אינו בטל בתערוכות אבל ספיקא
מותר ולא נחתו לטעמו של רש"י למנוע הבטיול בדשיל"מ משום דעד שתאכלנו וס"ד שרק
במב"מ ליכא בטיול בדשיל"מ וכל דשיל"מ דקאמר היינו הן בדאורייתא והו' בדרבנן מטעם הנ"ל
ע"כ היה קשה דלמה יהא אסור ספיקו דס' דרבנן לקולא.

אבל רב אשי לשיטתו שמשני גבי מים ומלח שאינו בטל משום דשיל"מ נשמע מזה תרתי דאף
שלא במינו ובדרבנן לא בטל מזה מוכח דאף בדרבנן החמירו חז"ל מטעם דעד שתאכלנו פנ"ל
וה"ה להחמיר מטעם זה אף בדרבנן בס' דשיל"מ ולזה פוננת רב אשי הו"ל דשיל"מ וכל דשיל"מ
אפי' בדרבנן ל"ב פלומר בין במינו ובין שלא במינו וגם בדרבנן ל"ב: פירק חמישי ועתה אבאר
דברי רב ספרא ואב"י יתישב קנשית התוס' בד"ה הנ"ל ויבן ג"כ קנשית מהרש"א למה מקשה
רב ספרא רק מנבלה בשחוטה ואלוהא דמ"ד מב"מ ל"ב לקשי מפל איסורין ואף למ"ד מב"מ
בטל ונ"ל דהא דהוי פשיטא לאב"י לחלק בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין י"ל
דאתיא ליה מדברי הספרי המובא ברש"י לחולין (דף צ"ט ע"א) ד"ה שיתבשלו דהא דתרומה
בטל בא' ומאה למדו חז"ל בלמוד גמור לדעת רש"י ולתוס' שם דרף אסמכתא מפסוק פל חלב
את מקדשו ממנו שאם נפל בתוכו ה"ה מקדשו ובתרומת מעשר משתעי קרא שהיה א' ממאה
וקאמר שאם חזרו לתוף התשעים ותשעה מקדשתן מפאן אמרו תרומה במאה עם האיסור אסורה
במאה והוא מותרת ע"כ הרי להדיא שאף דתרומה או תרומת מעשר שייכים לפהגים ואין
לבעלים בהן רק טובת הנאה בעלמא מ"מ בטלים במאה ואחד ונשמע עכ"פ דאיסור שהוא בממון
שאיין לו תובעין בטל בתערוכות דתערוכות תרומה מתרומת מעשר מקרי ממון שאין לו תובעין
דאף שצריך להרים מפני גזל השבט הלא מבואר ברש"י דכורות (דף כ"ב ע"ב) שייכול ליתן
הממון לכהן ואף שלדעת התוס' שם צריך ליתן דוקא סאה מהתערוכות וכן דעת הר"ש בפ"ה
דתרומות מ"ב ז"א אלא מצד תקנת חכמים וכאש"כ הר"ש שם א"כ ממנעו ולא יתבי דמי אבל

מעיקר הדין אין לפנהגים שום חלק בעצמות התערוכות שיש בו עירוב התרומה בא' ומאז ואינו כשתוף פלל על אותו התערוכות על חלק מאה ואחד והפלל של הבעל והוא פעין מים ומלח שבעיסה שהפלל הוא של בעלת העיסה והאשה ששאלה מים ומלח אין לה חלק פלל בתוך העיסה רק שיש לה תביעת דמים או מים ומלח אחר תמורת המים ומלח שהשאלה.

וגם בעל המאור מפרש ממון שאין לו תובעין היינו שאינה יכולה לתבוע המים ומלח בעצמו. ולפי גירסתו ופירושו נראה שדעתו דאם נתערב נבילה שיש לה בעלים אין להבעלים לתבוע חלק בהתערוכות כשתעורר בשר הנבילה שהיה להם ונפל בתערוכות כ"א כשתעורר דמי שונו' ואפשר להסביר שפן שורת הדין דבפ"מ יו"ד (סי' ק"ט) במש"ז מביא דברי מהרש"א דכל איסורים מסתמא מפקיר להו הבעלים ומתמה הפ"מ דז"א אלא באיסורי הנאה אבל באיסורי אכילה לבד מה"ת יהיה מסתמא הפקר הא ביד הבעלים למוכרו ונ"ל שיש נ"מ בתערוכות היתר של אחד בהיתר של חברו ובין תערוכות איסור של אחד להיתר של חברו לענין חלק זכות בגוף התערוכות עד"מ שיתערב מדה יין בשל היתר בב' מידות יין היתר של חברו הוי פאלו שותפו יחד בכל אותו התערוכות ושייך לזה מדה אחת ולשני ב' מידות שתהא פעין חלוקה בעצמות היין ואין ביד של ב' מידות לסלק את חברו בדמי שונו' של מדה אחת אבל אם נתערב מדה יין של סתם יינם שאסור בשתי' הסברא נותנת שבכה"ג אין ביד של סתם יינם לתבוע מדה יין מתוך התערוכות דהא כשתיה יינו בפ"ע היה אסור וע"י התערוכו' נהפך להיות היתר גמור אף בשתי' ואין על הבעל יין כשר ליתן לו רק דמי שונו' של מדה סתם יינם ודמי ממש לסאה תרומה שנפלה במאה חולין שמבואר מתוך דברי רש"י שהבאתי לעיל שאין הבעלים מחוייבים ליתן לפהו סאה מתוך התערוכות שנעשה חולין ושנה יותר מתרומה אלא פוטרם א"א בנתינת לכהו דמי סאה של תרומה וההפך שיש ביתרון שונו' של חולין נגד תרומה שייך לבעל התערוכות ולא לפנהגים ואף לדעת התוס' והר"ש הנ"ל אין הרמות עצמות סאה אחת אלא דרך תקנה פנ"ל או מצד גדר לקדושת תרומה כמש"כ התוס' במס' בכורות הנ"ל לפי"ז היכא שנפל דבר איסור של אדם א' בשל חברו הוי כממון שאין לו תובעין פיון שאין תביעה רק על דמי שונו' של איסור וא"ש אליבא דאב"י כל דמבטל איסור דאין צריכין לחוש למה שהאיסור היה של אדם אחר דמיד שפא לתערוכות אין לבטל האיסור תביעה על עצמותו ונתבטל שפיר אבל מנבילה בשחוטה שפיר הקשה רב ספרא לאב"י ואקדים מה שתיירצתי כבר קושית הקדמונים דכאן אמר רב חסדא נבילה בטלה בשחוטה לפי שא"א לשחוטה שתעשה נבילה והיא חלק על רב שנשמע מדבריו דנבילה בשחוטה הוי מב"מ כדאיתא בחולין דף ק' אוקי רב אמורא עלה ודרש פיון שנ"ט בתתיכה חתיכה עצמה נ"נ ואוסרת כל החתיכות פולן מפני שהן מינה.

ותירצתי דבחדושי הרשב"א על חולין (דף ק"ח ע"ב) ד"ה ואפשר אי' בזה"ל ועוד פיון דסברא לן ה"א אפשר לסחטו אסור והבשר עצמו חזר כנבילה גמורה אין פאן שום היתר פנ"ל עיי"ש וכן מורה דעת הרמב"ן שמוכא בהרא"ש בהלכות חלה דאם נתערב דגן באורז ויש בו טעם דגן יוצא מצנת אכילת מצה באכילת פזית א' מן התערוכות דכיון דטכע"ק נחשב כל הכזית פדגן ועד"ז כשנבלע מנבילה בשחוטה טעם ממין שנחשב כעיקר דהיינו במבשאמ שנה השחוטה להיות בעצמות הנבילה כדברי הרשב"א הנ"ל שפד"יק וכתב פנבילה גמור לפי"ז קשה לכאורה על רב חסדא שאמר שא"א לשחוטה שתעשה נבילה הא אפשר לשחוטה שחשוב להיו' בעצמות הנבילה כשמתבלת טעם גמור מן הנבילה אמנם אחר העיון לק"מ דבתוס' מס' בכורות ת דף כ"ב ע"א) ד"ה הנ"ה אי' בזה"ל ול"ד לשאר איסורין שהוא בנ"ט דלא אתמר טכע"ק לענין טומאה וכן נבילה

בטלה בשחוטת לעגן טומאה אפי' חזר ונתבשל הפל ביחד ע"כ הרי דלעגן טומאה לא שייך טכע"ק וא"ש דברי רב חסדא דאמר גבלה בטלה בשחוטת דמיירי לעגן טומאה שאי אפשר לשחוטת שתעשה גבלה ע"כ הוי לעגן זה מבשא"מ אבל לעגן איסור אכילת גבלה וטעמו אפשר לשחוטת שתעשה גבלה והוי לעגן איסור זה מב"מ ושפיר אמר רב אוסרת פל התתיכות פולן מפני שהן מינה דגבלה בשחוטת לא הוי כמבשא"מ אלא לעגן טומאה לבד דלטמא א"א לשחוטת שתעשה גבלה: היצא מזה דאף לרב חסדא שסובר גבלה בטלה בשחוטת מ"מ לעגן איסור ליכא ביטול וחסורים פל התערובות משום איסור גבלה ובכה"ג י"ל דמצי בעל הגבלה לתבוע חתיכה אחת מתוך התערובות דכשם פשנתערב הבה"ת של אחד בשל חבירו נעשו פשותפים בכל התערובות כ"א לפי שיעור חלקו כמ"ש לעיל כ"כ בתערובות דבר איסור של אחד בדבר איסור של חבירו וכן בתערובות גבלה בשחוטת דהא מחמת התערובות נשתנו פל התתיכות שבתערובות להיות אסור באכילה משום גבלה ולא פקע רק טומאת גבלה שאין קפידא בזה מעגן שיווי החתיכה שאינה עומדת רק לאכילת עפ"מ או פלבים ועפ"ז נכון לפרש שזה הי' פוננת רב ספרא דאקשה לאב"י דלפי דברי אב"י דאח"כ לי' מבוטל תרומה בא' ומאה לחלק בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו חובטין והיכא שיש לו תובעין סובר אב"י שגם איסור אינו בטל דא"כ (היכא דיש לו תובעין לא לבטל) אמאי סובר רב חסדא גבלה בטלה בשחוטת לעגן טומאה פיון שאינו בטל לעגן איסור אכילה יש לבעל חתיכת הגבלה זכות תביעה על חתיכה א' מן התערובות כדין שותפות וממון שיש לו תובעין כזה אינו בטל בתערובות לאב"י פיון דממון שיש לו תובעין הוא א"ו דלא כאב"י ואין לחלק בין ממון שיש לו תובעין לאין לו תובעין והא דבטל תרומה בא' ומאה אין הטעם משום דאין לו תובעין דאף אם יש לו תובעין ג"כ בטל בכה"ג פיון שאין האיסור של התרומה באה מצד הבעלים יהיה ממה שיהיה תרומתו תרומה ואם הפהו מפריש תרומה מתבואה שלו קדושתו פתומה מתבואת הישראל לכה"ה אין לדררא דממונא ושם בעלים שתיכות למנוע בטול האיסור שאינו תלוי בהן אבל בהאיסור שביתה דהאיסור הוא מצד שביתת הבעלים שמקום שביתת הבעלים שם הוא קניית שביתה בכל אשר להם בין יש לו תובעין ובין אין לו תובעין: ובסיגנון ה"ל בפשיטות יותר י"ל דאב"י שהמציא לחלק בין ממון שיש לו תובעין למד זה מדין ביטול פל האסורים בהיתר שלא מצינו בהם חילוק בין שהם של אחד או של שני בני אדם ע"כ הטעם פיון דבתערובות איסור בהיתר אף שהאיסור היה של אדם אחר מ"מ אין בעל ההיתר מחויב ליתן לו חתיכה א' מהתערובות פשיעור איסור שהיה אלא נותן דמים וכמו שפן שורת הדין בסאה תרומה שנפלה למאה חולין פנ"ל וע"כ הוא פממון שאין לו תובעין וע"ז הקשה לו רב ספרא דא"כ גבי גבלה בשחוטת דיש לו תובעין פנ"ל לא לבטל: בדין בטול טעם בדבר שיל"מ פרק ראשון הנה הטור יו"ד סי' ק"ב פתב בזה"ל אפי' עשה ממנו תבשיל פתב אבי העזרי שהוא אסור אבל לפי מה שפירש ר"ת דהא דשיל"מ אינו בטל דוקא פשנתערב במינו אבל בנתערב בא"מ טעמו בטל בס' א"כ התבשיל מותר אם יש בו ס' פיון שלא נתפנין לבטלו ע"כ משמע מזה דדוקא בא"מ בטל הטעם אבל לא במינו וזה סותר דברי עצמו שבא"ח פתב וז"ל ולפי"מ שפירש ר"ת דהא דאמרינן דשיל"מ לא בטל דוקא שהוא בעין אבל טעמו בטל בס' הי' נראה שהתבשיל מותר פיון שלא נתפנין לבטלו ע"כ ולכאורה נראה דטעמא גם במי ני בטל בדשיל"מ וזה סותר לדבריו שפ"ו"ד דשם משמע דדוקא בא"מ בטל ויעניין בש"ך (סי' ק"ב ס"ק ט).

ונ"ל לְיִישׁב דְּבָרָיו בְּהַקְדִּים דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בְּחֻלְיִין (דָּף צ"ט ע"ב) דְּג טָמָא צִירוּ אָסוּר ר' יְהוּדָא אֹמֵר רְבִיעִית בְּסֵאתִים וְהָא אָמַר ר"י מַב"מ ל"ב וְשֶׁאֵי צִיר דְּזִינְעָה בְּעֵלְמָא הוּא ע"כ. וּמְפָרֵשׁ הַרְשֵׁב"א שֵׁם דְּלִר"י בְּכָל אִיסוּרֵי דְרַבְּנָן בְּטַל בַּמַּב"מ אַבְל הָרִיטְב"א בְּחִידוּשָׁיו פָּתַב דְּרַק בְּדַרְבְּנָן כִּי הָאִי דְצִיר דְהָגִי זִינְעָה בְּעֵלְמָא וְקִילֵי אַמּוּרָא הוּא דְסוּבְר ר"י דָּאָף מַב"מ בְּטַל אַבְל שְׁאָר אִיסוּרֵי דְרַבְּנָן ל"ב וְהִנֵּה לַפ"ד הַגַּמ' בַּמַּס' שְׁבַת (דָּף כ"ט) אָמַר רַב מַתְנָא אָמַר רַב עֲצִים שְׁנָשְׁרוּ מִן הַדְּקָל מוֹכַח לְכֹאֲוָרָה פְּדַעַת הַרְשֵׁב"א דְהָא רַב סוּבְר דַּמַּב"מ ל"ב וּמַתִּיר הָעֲצִים שְׁנָשְׁרוּ בִּיּו"ט ע"י בְּטוּל אָף שְׁלִפֵי הַמַּסְקָנָא דְהָכָא דְמְקִילֵי בְּעֲצִים מְשׁוּם דְמְקִילֵי קְלֵי אִיסוּרֵי הָיוּ ל"ק עַל הָרִיטְב"א שֵׁישׁ לֹמֵר דְגַם לַעֲנִין מַב"ט הַקִּילוּ מְטַעַם זֶה בְּעֲצִים אַבְל בְּשְׁאָר אִיסוּרֵי דְרַבְּנָן דְלֹא שְׁיִיף מְקִילֵי קְלֵי לֹא בְטוּל לִר"י כִּשְׁהוּא מַב"מ עַם כָּל זֶה הוּא רַק לְפִי הַמַּסְקָנָא דְנִחִית הַגְּמָרָא לְהָךְ סְבָרָא דְשֶׁאֵי עֲצִים דְמְקִילֵי קְלֵי אַבְל לִס"ד הִיא צְרִיכִין לֹמֵר פְּדַעַת הַרְשֵׁב"א וּבְכָל אִיסוּרָא דְרַבְּנָן סוּבְר רַב שְׁקָם בְּשִׁיטְתוֹ דְבְטוּל אָף בְּמִינוֹ לְפִי"ז לְשִׁיטַת הָר"ן בְּנִדְרִים (דָּף נ"ב) שְׁכַתְב דְּמָה שְׁהַחְמִירוּ חֲכָמֵינוּ ו"ל בְּדִשִׁיל"מ דְלֹא יְבַטֵּל הוּא מְטַעַם דְשׁוֹנִין כַּמַּב"מ לִר"י יַעֲוִיִן בְּאַרְיִכוֹת דְבָרָיו וְכִינּוּ דְלִר"א דְדִשִׁיל"מ אִפִּי בְּדַרְבְּנָן ל"ב א"כ צ"ל פְּדַבְרֵי הָרִיטְב"א דְאֵלִיבָא דִר"י אָף בְּדַרְבְּנָן מַב"מ ל"ב וְלֹא הַקִּיל ר"י רַק בְּצִיר דְגִים דְּזִינְעָה בְּעֵלְמָא הִיא וּכְדַבְרֵי הָרִיטְב"א הֵן"ל א"כ קְשָׁה אֲמַאי מוֹעִיל לְרַב בְּטוּל עֲצִים בְּעֲצִים צ"ל דְגַם לְעֲצִים מְקַרֵי קִילָא אִיסוּרָא מְשׁוּם דְמְקִילֵי קְלֵי וְכ"ז לְפִי מָה דְמַדְיִיק הַגְּמָרָא הָךְ סְבָרָא אַבְל לִס"ד בְּנוֹדָאִי הָיוּ צ"ל פְּדַעַת הַרְשֵׁב"א כַּנ"ל וְכִינּוּ דַמַּב"מ בְּדַרְבְּנָן בְּטַל לְרַב מַכ"ש דְלֹא שְׁיִיף לְשִׁיטְתוֹ לְאִמּוֹר דְדִשִׁיל"מ ל"ב בְּדַרְבְּנָן שְׁיִסוּד הַטַּעַם בּוֹ לְפִי דַעַת הָר"ן מְשׁוּם דְשׁוֹנִין רַבְּנָן כַּמַּב"מ לִר"י כַּנ"ל וְלְרַב אֲשֵׁי ע"כ צ"ל דְסוּבְר דְלִר"י גַם בְּדַרְבְּנָן ל"ב מַב"מ וְע"כ פִּינּוּן שְׁעֲשֹׂאוּ חֲכָמִים דִשִׁיל"מ כַּמַּב"מ ס"ל לִר"י גַם בְּדַרְבְּנָן ל"ב דִשִׁיל"מ אַבְל לְרַב לֹא הָיָה אֲפֻשֵׁר לֹמֵר כִּן דְהָא אִיהוּ בְּעֲצָמוֹ סוּבְר דַּמַּב"מ ל"ב וּמַתִּיר בְּטוּל עֲצִים מְמִילָא לְשִׁיטְתוֹ גַם דִשִׁיל"מ בְּטַל בְּדַרְבְּנָן וּמָה קוֹשְׂיָא אֲדַרְב אֲשֵׁי דְאָמַר דִשִׁיל"מ אֲפִילוּ בְּדַרְבְּנָן ל"ב הָא רַב ע"כ צ"ל דְרַב אֲשֵׁי וַא"ל שְׁהַקְוִישָׁא מְדַרְב עַל רַב אֲשֵׁי כְּפִי סוּגֵי' הַש"ס שְׁמַקְוִישִׁי מְרַב עַל שְׁאָר אַמּוּרָאִים ז"א דְהָא לְרַב אֲשֵׁי יֵשׁ הוֹכְחָה לְדַבְרָיו מְבַרְיִיתָא דְלַעִיל דְסַפִּיקָא אִיסוּרָא וְאִם גַּתְעָרְבוּ בְּאַלְף וְכו'.

וְכִן מְמַשְׁנָה דְמִים וּמְלַח לְפִי שִׁיטְתוֹ דִשִׁיל"מ דְהַטַּעַם שֵׁם דְלֹא בְטוּל מִים וּמְלַח בְּעִיסָה הוּא מְשׁוּם דִשִׁיל"מ דָּאָף בְּדַרְבְּנָן ל"ב וּבִיּוֹתֵר קְשָׁה אִם נֹאמֵר דָּאָף קוֹדֵם דְאִסִּיק הַגְּמָרָא קִילָא עֲצִים דְמְקִילֵי קְלֵי יָדַע הַגַּמ' שֵׁישׁ לְהַקֵּל בְּיוֹתֵר בְּעֵלִים מְשׁוּם דְטַלְטוּל בְּעֵלְמָא הוּא וְאִין בּוֹ אִיסוּר דְאֲכִילָה ע"כ מְקַרֵי קוֹלָא וְיֵישׁ סְמוּכִין לְזֶה מְדַבְרֵי הַקְּדוּמוֹנִי' גַם מְדַבְרֵי הָר"ן וְרַק שְׁהָר"ן פָּתַב צִירוּף שְׁנֵי הַקּוֹלוֹת דְאִינוּ אֵלָא טַלְטוּל וּמְקִילֵי קְלֵי וְדַחַק א"ע דְהָא דְמַתְרַץ בְּדַרְבְּנָן מְבַטְלִין אַמְסָקָנָא סְמוּף עַכ"פ י"ל דְמַחְמַת שְׁאִינוּ אֵלָא טַלְטוּל בְּעֵלְמָא בְּלַבַּד יֵשׁ לְהַקֵּל בּוֹ יוֹתֵר לַעֲנִין מַכ"מ מְשֹׁאֵר אִיסוּרֵי דְרַבְּנָן וְע"כ אָף דְבְכָל דְרַבְּנָן לֹא מְבַטְלִין הֵכָא בְּעֲצִים מְבַטְלִין לְכַתְחֻלָּה כ"כ נוֹכַל לֹמֵר לַעֲנִין דִּין מַב"מ דָּאָף לְשִׁיטַת הָרִיטְב"א דְלִר"י שְׁסוּבְר דַּמַּב"מ לֹא בְטוּל גַם בְּדַרְבְּנָן לֹא בְטוּל מ"מ בְּדַרְבְּנָן כִּי הָאִי דְעֲצִים דְאִינוּ אֵלָא טַלְטוּל בְּעֵלְמָא לֹא מְצִינוּ אִיסוּר פְּזָה בְּדִאֲוִרֵייתָא גַם מַב"מ בְּטוּל לְכִן שְׁפִיר אָמַר רַב מוֹסִיף וּמְבַטֵּל א"כ מֵאִי פְרִיף לְרַב אֲשֵׁי דְאָמַר דִשִׁיל"מ אָף בְּדַרְבְּנָן ל"ב מֵאִי אִיבָא לְמִימַר הָא לְדַבְרֵי הָר"ן הֵן"ל שְׁיִסוּד דִּינוֹ שֶׁל רַב אֲשֵׁי הוּא מְשׁוּם דְעֲשֹׂאוּ דִשִׁיל"מ כַּמַּב"מ לִר"י וְהָרִי לְאִיתוֹ ס"ד דְלֹא שְׁיִיף דִּין מַב"מ בְּעֲצִים מְשׁוּם דְקִילֵי מַכ"ש דְלֹא שְׁיִיף חוּמְרָא דְדִשִׁיל"מ וְאִין לְדַחוֹת דְהָא בְּבַרְיִיתָא דְלַעִיל וְסַפִּיקָא אִיסוּרָה וְאִם גַּתְעָרְבָהּ בְּאַלְף פּוֹלֵן אִיסוּרוֹת וְעֵלָה מְתַרַץ רַב אֲשֵׁי דִשִׁיל"מ אָף בְּדַרְבְּנָן ל"ב מְיִירֵי ג"כ לַעֲנִין אִיסוּר טַלְטוּל מְדַתְנִיא שֵׁם בְּבַרְיִיתָא אִין מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ ז"א דְהֵתֵם גְּבִי בִיצָה לְנוֹ לְדוֹן תַּחֲלָה עַל אִיסוּר אֲכִילָה בְּסַפִּיקָא אוּ בְתַעְרוּבוֹת פִּינּוּן שְׁצָרִיף

לְאִסוּר הַבְּצִיִּים בְּאֲכִילָה מִחֻמַּת דְּשִׁיל"מ כָּכָל שְׁאָרֵי דְשִׁיל"מ בְּדִרְבָּנָן מִמִּילָא אִסוּרָא בְּטִלְטוּל דְּהָא אִסוּר בְּאֲכִילָה יְהִיָּה מְאִיזָה טַעַם שְׂיִהְיָה כָּל דְּבַר שְׁאִין רְאוּיָא לְאֲכִילָה אִסוּר לְטִלְטְלוּ בִּיּו"ט וְלֹא מִקְרִי כָּלֵל בְּשֵׁם סַפֵּק לְעִנְיָן אִסוּר הַטִּלְטוּל וְכֵן בְּתַעְרוּבוֹת לְעִנְיָן דִּין בְּיִטוּל פִּינּוּן שְׁכָל תַּעְרוּבוֹת הַבְּצִיִּים אִסוּר בְּאֲכִילָה מִחֻמַּת דִּין דְּשִׁיל"מ א"א לְהַקְל בְּטִלְטוּל דְּכָל מִיָּדֵי דְלֹא חֲזִי אִסוּר בְּטִלְטוּל (וְעִינְיָן בְּמַג"א ס' תמ"ו) אֲבָל הֵכָא בְּעֵצִים דְּלֹא שְׂיִיָּהּ בִּי שֵׁם אֲכִילָה כָּלֵל וְאִין לָנוּ לְדוּן בְּהֵם רַק מִחֻמַּת אִסוּר טִלְטוּל כְּמַבְנֵאָר בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁבָא בְּמַס' שְׁבַת (דָּף כ"ט) לְאִסוּר זֶה הִיא קְוָלָא כְּשֵׁם שְׁאִין מְנִיעַ בְּיִטוּל בְּתַעְרוּבוֹת מִחֻמַּת מַב"מ כ"כ אִין לְהַחְמִיר מִשּׁוּם דְּשִׁיל"מ שְׂיִישׁ לוֹ אִינוּ אֲלֵא מִחֻמַּת מַב"מ: שׁוּב רְאִיתִי בְּצַל"ח שְׁהָעִיר עַל הַקְּוָשָׁא אֲמַאי בְּטִלִּים הַעֲצִים הָא לְרַב מַב"מ ל"ב וּמְתַרְץ לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דָּף פ"ח) וּבְשְׁאָר מְקוּמוֹת לֹא אָמַר ר"י מַב"מ ל"ב אֲלֵא בְּלַח בְּלַח אֲבָל יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בְּטִל וְעוֹד מְתַרְץ דְּרַב סוּבֵר דְּבִדְרָבָנָן מַב"מ בְּטִל (א) וּב' תִּירוּצִים אֵלּוּ אִינָם עוֹלִים יָפָה לְתַרְץ מַה שְׁהַקְשִׁיתִי לְפִי טַעְמוֹ שֶׁל הַר"ן בְּדִין דְּשִׁיל"מ ל"ב הוּא מִשּׁוּם דְּעֲשָׂאוּהוּ לְרַבָּנָן כַּמַּב"מ לר"י מִמִּילָא הִיכָא שְׂיִישׁ בְּיִטוּל לר"י מִצַּד מַב"מ אִין לְמַנְעַע הַבְּיִטוּל מִצַּד שְׁהוּא ג"כ דְּשִׁיל"מ לְכַף צָרִיף לֹמַר דְּרַב אֲשֵׁי סוּבֵר דַּמַּב"מ יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְגַם בְּדִרְבָּנָן ל"ב אֲלֵיפָא דר"י וְהַחְמִירוּ חז"ל בְּדְשִׁיל"מ וְהַחְשִׁיבוּ כַּמַּב"מ אֲלֵיפָא דר"י וְזֶה שְׁלֵא פְדַעַת הָרַב לְפִי דְבָרֵי הַצַּל"ח דְּסוּבֵר דְּבִיבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אֲמַרִּינָן מַב"מ ל"ב אוֹ שְׁסוּבֵר דְּבִדְרָבָנָן לֹא אֲמַרִּינָן מַב"מ ל"ב א"כ בְּדְשִׁיל"מ לְרַבָּנָן וּבִיבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אִין מְקוּם לֹמַר לְשִׁיטַתוֹ דְּרַב דְּלֹא לְבַטִּיל הִיכָא שְׁהוּא דְּשִׁיל"מ וּמַאי מְקַשָּׁה הַגַּמ' לר"א הָא רַב בְּנוּדָאי אִין סוּבֵר בְּהָא כר"א דְּלְשִׁיטַתוֹ מַב"מ לֹא בְּטִל וּבְעֵצִים דְּאִסוּרָא אָמַר אִיהוּ בְּעֵצָמוֹ שְׁהֵן בְּטִלִּים בְּרוּב ע"כ סוּבֵר בֵּא' מִשְׁלָשָׁה פָּנִים הַנ"ל אוֹ דְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בְּטִל אֲפִילוּ מַב"מ אוֹ שְׁבִדְרָבָנָן בְּטִל מַב"מ אוֹ כַּמ"ש דְּבִדְרָבָנָן כִּי הֵאֵי דְּעֵצִים דְּאִינוּ אֲלֵא טִלְטוּל בְּעֵלְמָא הַקְּוָלָא בְּטִל אֲפִילוּ מַב"מ וְשׁוּב אִין מְקוּם לְשִׁיטַתוֹ לֹמַר שְׁאִינוּ בְּטִל מִחֻמַּת שְׁהוּא דְּשִׁיל"מ בְּגוּוֹנָא דְּעֵצִים שְׁהֵם יָבֵשׁ וְאִסוּרִין אֵלּוּ אִינוּ אֲלֵא מִדְּרָבָנָן וְלִינְשֵׁב קוּשְׁיָא זֹו נ"ל בְּהַקְדָּים דְּבָרֵי הַתּוֹס' בִּיבָה (דָּף ל"ח ע"א) בְּתוֹס' ד"ה וְלְבַטִּיל אִי' בִּזְה"ל וְתִימָא הָא הֵנִי דְּשִׁיל"מ וְאֲפִילוּ בְּאֵלְף לֹא בְּטִל וִי"ל ה"מ מַב"מ אֲבָל מִבְּשֵׂא"מ כִּי הֵכָא בְּטִל וְהִכִּי מְפָרֵשׁ בְּהַדְּיָא בִּירוּשְׁלָמִי עַכ"ל וְלְכַאוּרָה אִינוּ מוּבָן מַה זֶה שְׁדִּיקוֹ הַתּוֹס' וְכַתְּבוּ כִּי הֵכָא דְּמִשְׁמַע דִּישׁ גּוּוֹנָא דְּאֵף בַּמַּב"מ לֹא בְּטִל בְּדְשִׁיל"מ וְרַק בְּגוּוֹנָא דְּהֵכָא בְּטִל וְלְתַרְץ כָּל זֶה נ"ל דְּלְפִי הַטַּעַם שְׁכַתְּבֵי רַש"י דְּלְכַף לִיכָא בְּיִטוּל בְּדְשִׁיל"מ הוּא מִשּׁוּם דְּעַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִסוּר ע"י בְּיִטוּל תַּאכְלָנוּ בְּהִיתָר גְּמוּר אִינוּ מוּבָן לְכַאוּרָה מַה חִילּוּק יֵשׁ בְּדִין בְּיִטוּל דְּשִׁיל"מ בֵּין מַב"מ אוֹ בְּשֵׂא"מ וְנִדְחָקוּ בְּזֶה בַּת"ח וְש"ף ס' ק"ב לְכֵן נ"ל שְׁסַבְרַת רַש"י דְּעַד שְׁתַּאכְלָנוּ ע"י בְּיִטוּל כו' לֹא שְׂיִיָּהּ רַק הִיכָא שְׁלֵא הִיתָר אִסוּר בְּתַעְרוּבוֹת כ"א מִצַּד בְּיִטְל וּמַגְזֵה"כ שְׁרוּב הִיתָר מְבַטֵּל הָאִסוּר בְּזֶה הוּא שְׂיִיָּהּ לֹמַר עַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִסוּר ע"י בְּיִטוּל כַּנ"ל אֲבָל הִיכָא דְּלֹא צָרִיכִין כָּלֵל לְדִין בְּיִטוּל רַק דְּכִינּוּן שְׁבָא בְּתַעְרוּבוֹת וְלִיכָא בּוֹ שְׂיִעוּר נְתִינַת טַעַם לֹא הֵנִי כָּלֵל שֵׁם אִסוּר בְּתַעְרוּבוֹת דְּטַעַם אֲסָרָה תוֹרָה וְהִרִי בְּתַעְרוּבוֹת זֶה לִיכָא כָּלֵל נְתִינַת טַעַם לֹא שְׂיִיָּהּ לְהַחְמִיר אֵף בְּדְשִׁיל"מ דְּבַעוֹד שְׁלֵא בָּא לְכָלֵל טַעַם אִין עָלְיוֹ שֵׁם טַעַם"ק וְלִיכָא שֵׁם אִסוּר כָּלֵל לַפ"ז שְׁפִיר נִכּוֹן לֹמַר דְּבְתַעְרוּבוֹת מִין בְּשֵׂא"מ כְּשְׁאִין בְּתַעְרוּבוֹת מְמִשּׁוֹת שֶׁל אִסוּר כ"א טַעַם אִם לֹא הִגִּיעַ לְכָלֵל טַעַם כִּי רַבָּה הִתְקַדַּח עַד ס' הֵנִי כְּאֵלּוּ אִין כָּלֵל אִסוּר בְּאוֹתוֹ תַּעְרוּבוֹת דְּהַטַּעַם בְּלֹא מְמִשּׁוֹת לִיכָא אִסוּר רַק אִם לֹא נִפְקַע הַטַּעַם וְכַשְׁכְּלָה טַעְמוֹ כְּלָה אִסוּרוֹ אֵף בַּמַּב"מ טַעַם הָאִסוּר עוֹמֵד בְּתַקְפּוֹ מִשֵּׂא"כ בֵּא"מ שְׁהוּלָף הַפֵּל אַחַר הַכְּרַת הַטַּעַם אֲשֶׁר ע"כ דַּעַת רַש"י בְּחֻלּוּין (דָּף צ"ז) דְּאֵף בְּבִיטוּל בַּס' צָרִיכִי לְקַפִּילָא וְאִי אִיכָא טַעַם אִסוּר וּמִיָּנָה דְּגַם בֵּא"מ הִיכָא שְׂיִישׁ מְמִשּׁוֹת בְּאִסוּר בְּתוֹף הַתַּעְרוּבוֹ' אֵף שְׁאִינוּ בַּנ"ט א"א לְהַתִּיר כ"א מִדִּין

ביטול ברוב הן בתערובות מינו ושללא במינו מעתה נ"ל שדעת ר"ת שמוכא בטור דביבש ביבש אינו בטל בדשיל"מ ואף שלא במינו ובמינו אף בטעם לחוד אמרינן דשיל"מ ל"ב פ"ג ש"הטעם הוא מב"מ נשאר אותו הטעם במקפו בתוך התערובות ואינו מותר כ"א מצד ביטול פלומר מדאורייתא ביטול לח בלח ברוב ומדרבנן הוא דצריכין ס' משום עשאוהו פאינו מינו אבל עיקר הביטול אינו תלוי בס' דהא מב"מ הוא ואין נחלש כלל טעם האיסור אף ברבות התערובות עד אלה או יותר וכינן שהאיסור הלח שבתערובות לא אבד טעמו מחמת היתר התערובות צריף הוא להיות נפקע איסורו ע"י ביטול ברוב ע"כ לדעת רש"י י"ל שגם בתערובות טעם לבד במב"מ שייף לומר עד שתאכלנו ע"י ביטול: הינצא מזה דטעמא של רש"י בדשיל"מ מב"מ אין לחלק בין תערובות ממשות או תערובות טעם בלבד אבל בתערובות א"מ דשיל"מ שפיר יש לחלק דאם התערובות טעם לבד מיד שפלה הטעם מצד רוב התערובות של א"מ בכה"ג לא צריף להיתרו מדין ביטול כ"א מצד אפיקסת הטעם ולא שייף לומר בזה עד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול והשתא א"ש מה שדייקו התוס' גבי מים ומלח וכתבו מבשא"מ כי ה"א פלומר רק בשא"מ כזה של מים ומלח שאין ממשות של איסור בתערובות כ"א טעם פי כל דבר הנמוח בתערובות לא נקרא ממש רק טעם פדאיתא במס' ע"ז (דף ס"ד) דמפרש שם רש"י דאף חלב הנמוח בתערובות אינו נקרא ממש רק טעם ובטעם לחוד שפיר מוכלט אף בדשיל"מ בא"מ ור"א מתרץ דלא בטל משום דשיל"מ ואף שאינו אלא טעמא בעלמא ובא"מ מ"מ פ"ג שתיקון העיסה ע"י המים והמלח שבו יש להחמיר בדשיל"מ דשאני מטעם איסור בתערובות פשאנו מתקן התערובות והוי פאלו אינו כלל בתערובת מאחר שפלה הטעם ברוב התערובות משא"כ מים ומלח בעיסה והוי פניקר בתערובות הוי העיסה נתקנה ע"י: ומדברי הטור הנ"ל פשנעשה תבשיל מבצים שנוקדו ביום טוב נראה דמירי שלא היה צריף לתקון התבשיל ביצה זו שהיה בלעדו בצים של היתר בתבשיל או שפובר דאף דהיכא שהעיסה מתקן ההיתר לא מקרי אלא טעם בלבד ומתורץ דברי ר"א בתירוץ הראשון שבתוס' ביצה (דף ל"ט) ד"ה משום דרק גבי תחומין החמירו גם בשא"מ ולפי"מ ש נכון מאוד להסביר יותר דברי התוס' בזה דלפי מה שכתבו בתוס' ד"ה ולבטל דאיסור תחומין אינו תלוי בטעם מפילא י"ל אף לחומרא דגם בא"מ אף שאינו בנ"ט לא נפקע איסור התחומין בעצמותו מחמת אפיקסת הטעם דהא אין האיסור של תחומין תלוי בטעם כלל וצריכי להיתרו מדין בטול ברוב ושייף שפיר לומר עד שתסמוך לאכול ע"י רוב תאכלנו בהיתר גמור בלא ביטול ע"כ סובר ר"א דגם בא"מ לא מתבטל איסור תחומין ברוב פ"ג שיל"מ אבל בביצה שנוקדה ביום טוב שנתערבה בתבשיל פ"ג שנוקדה הביצה ואין עליו עוד ממש רק טעם בעלמא אף דדשיל"מ הוא מוכלט בא"מ פ"ג דליכא אלא טעמא והיא בא"מ אם יש ס' פנגדו שלא הגיע לכלל נ"ט ליכא שום איסורא בתוך התערובות ול"צ כלל בדין ביטול ע"כ לא שייף לומר עד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול תאכלנו כו' וצדקו בזה שפיר יחד דברי הטור שבא"ח ושב"ד ו"לזה כ' פ"ד אכל בנתערב בא"מ טעמו בטל פלומר אגינו אלא טעם ובתערובות א"מ וכן פנונתו במש"כ בא"ח דוקא פשהוא בעין אבל טעמו בטל בס' ודבריו בשני המקומות היא פנונה אחת דהיכא דהוא בא"מ וליכא איסור אלא מצד הטעם וכשפלה הטעם ליכא כלל שום איסור בתערובות ותו לא שייף לומר עד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול וכן נ"ל בפנונת הגהו"ת הרא"ש פ' גה"נ (דף צ"ט) שכתב בזה"ל והא דאמרינן דשיל"מ לי"ב היינו מב"מ אבל במבשא"מ בס' ור"ת פי' דהיכא דממשא של איסור ליתא וליכא אלא טעמא בעלמא בטל שפיר אע"פ שיל"מ ע"כ פנונת אותו הג"ה שתחילה כ' דעת הסוברים דלא אמרינן דשיל"מ אלא במב"מ ולדעתו אף ביבש ביבש

מִבְּטֹל בַּא"מ דְּשִׁיל"מ וְע"ז הֵבִיא שְׁלֵא פְדַעַת ר"ת דְּבַא"מ לֹא מִתִּיר ר"ת דְּשִׁיל"מ אֶלָּא הֵיכָא דְּלִיפָּא רַק טַעַם בְּלִבְד דְּלֹא שְׁיִיף הַסְּבָרָא שֶׁל רִש"י עַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאַיְסוּר ע"י בְּיִטוּל אֶבֶל בְּתַעְרוּבוֹת מִמָּשׁוּ אַף בַּא"מ לֹא בְּטִיל הֵיכָא שֶׁהוּא דְּשִׁיל"מ וְכַנ"ל וְלִשׁוֹן הַג"ה וְר"ת פִּי מוֹרָה לְהַדְיָא כַּמֶּש"כ שֶׁר"ת חוֹלֵק עַל מָה שְׁפָתַבְתִּי תַחֲלָה: פֶּרֶק שְׁנֵי וְהִנֵּה לְפִי שְׁיִטַּת הַפּוֹסְקִים שְׁמוּבָא דְּבִרְיָהֶם בַּא"ח (סִימָן תַּמ"ז) שְׁמַחֲלֵקִים בְּדִין חוֹזֵר וְנִיעוּר בְּפִסְחָא בֵּין תַּעְרוּבוֹת לַח בְּלַח וּבֵין תַּעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דָּאִם נִתְעַרְבַּ לַח בְּלַח קוֹדֵם פִּסְחָא בְּמִינוּ אוֹ שְׁלֵא בְּמִינוּ שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִיעוּר בְּפִסְחָא אֶבֶל בְּתַעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אֲמַרִּין חו"נ.

נִרְאֶה שְׁדַעַת אוֹתָן הַפּוֹסְקִים דְּבְתַעְרוּבוֹת לַח בְּלַח שֶׁא"א לְהַפְרִיד הָאִיסוּר מִן הַתַּעְרוּבוֹת נִתְבַּטַּל לְגַמְרֵי נְהַפְּךָ הָאִיסוּר לְהִיּוֹת הֵיטֵר. אֶבֶל תַּעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ שֶׁהָאִיסוּר עוֹמֵד בְּפ"ע וְאִם מִפִּירוֹ נִשְׁאַר בְּאַיְסוּרוֹ וְצָרִיף לְהַסִּירוֹ לֹא אֲמַרִּין דְּנִהַפְּךָ לְהִיּוֹת הֵיטֵר רַק דְּגוּזָה"כ שְׁיִהְיֶה מְוַתֵּר ע"י בְּטוּל בְּרוּב וְכֵן מוֹרָה לְשׁוֹן הַלְבוּשׁ בְּסִי' הַנ"ל לְפִי"ז י"ל הָא דְּלֹא נִחִית הָר"ן וְבִדְיָן דְּשִׁיל"מ לְטַעְמוֹ שֶׁל רִש"י דְּלִקְוָה לֹא בְּטַל מִשׁוּם שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאַיְסוּר ע"י בְּיִטוּל כַּנ"ל הוּא מִשׁוּם שְׁסוּבְרָה הָר"ן דְּבְתַעְרוּבוֹת לַח בְּלַח נְהַפְּךָ הָאִיסוּר לְהִיּוֹת הֵיטֵר גְּמוּר וְע"כ הַנְּצָרָה הָר"ן לְחַדֵּשׁ טַעְמוֹ שֶׁהוּא מִשׁוּם שְׁעֵשְׂאוּהוּ חו"ל כַּמְב"מ אֶלִּיבָא דְּר"י אֶבֶל בְּתַעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ מוֹדָה הָר"ן דִּי"ל טַעְמוֹ שֶׁל רִש"י דְּעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאַיְסוּר ע"י בְּיִטוּל כּו' דְּהָא בְּתַעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אֵין הָאִיסוּר נְהַפְּךָ לְהִיּוֹת הֵיטֵר וּמִטַּעַם זֶה דַּעַת הָר"ן פְּדַעַת הַרְשָׁפָה"א לְאַסוּר יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אַחַר הַבְּיִטוּל בְּרוּב לְאַכְלוֹ יַחַד וּבְכַרְט שְׁלֵא לְבַשְׁלָן יַחַד דְּלֹא אֲמַרִּין יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ נְהַפְּךָ הָאִיסוּר לְהִיּוֹת הֵיטֵר ע"י בְּיִטוּל בְּרוּב וְלֹא פְדַעַת הָרֵא"ש שְׁסוּבְרָה דְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ מְב"מ בְּיִטוּל בְּרוּב נְהַפְּךָ הָאִיסוּר לְהִיּוֹת הֵיטֵר גְּמוּר וְע"כ דַּעַתוֹ דְּכִיּוֹן דְּנִהַפְּךָ לְהִיּוֹת הֵיטֵר גְּמוּר וְטַעְמוֹ טַעַם דְּהַתִּירָא הוּא דְּמִוַתֵּר לְבַשְׁלָן יַחַד אַחַר שְׁנִתְבַּטַּל בְּרוּב וְכִיּוֹן שְׁנִחִית הָר"ן ג"כ לְטַעְמָא דְּרִש"י ז"ל א"כ אַף לְפִי שְׁיִטַּת הַתּוֹסֹס וְסִיעַתוֹ דְּגַם לְר"י יֵשׁ בְּיִטוּל מְב"מ בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְלֹא שְׁיִיף לּוֹמֵר טַעְמוֹ שֶׁל הָר"ן בְּבִיטוּל דְּשִׁיל"מ בְּיָבֵשׁ ע"כ לִיבָא בְּיִטוּל בְּדְשִׁיל"מ יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ מִטַּעְמוֹ שֶׁל רִש"י דְּעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאַיְסוּר ע"י בְּיִטוּל כַּנ"ל וְעַפִּי"ז מְתוּרָץ יְפָה קוֹשְׁיַת הָעוֹלָם (ב) אֵהָא דְּאֲמַרִּין בְּמַסְכַּת בֵּיצָה אֲמַאי סְפִיקָא אֶסוּרָא וּמְתַרְץ רַב אֲשִׁי לְעוֹלָם ס' יו"ט ס' חוֹל וְהוּי לִיָּה דְּשִׁיל"מ אֲפִי' בְּאַלְפָּה לֹא בְּטַל וְצָרִיכִין לְפָרֵשׁ כְּפִירוּשׁ רִש"י שֶׁם כְּשֶׁם שֶׁהִחְמִירוֹ דְּשִׁיל"מ דְּלֹא בְּטַל בְּתַעְרוּבוֹת כְּפִי הַחְמִירוֹ לְעַנְּנֵן הַסְּפֵק וּלְפ"ד הָר"ן אֵין עַנְּנֵן זֶה לְזֶה דְּהָא דְּאֵינָה בְּטִילָה בְּתַעְרוּבוֹת מִשׁוּם דְּהוּי מְב"מ וְלֹא בְּטַל וּלְפִימַש"כ א"ש דְּאַף לְדַעַת הָר"ן צָרִיכִין לְדַעַת רִש"י דְּעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ לְעַנְּנֵן תַּעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְא"ש דְּבִרְיָ רַב אֲשִׁי מָה שֶׁהִשְׁוֶה לְהַחְמִיר בְּסַפֵּק דְּרַבְּנָן בְּדְשִׁיל"מ לְחוּמָר שֶׁהִחְמִירוֹ חו"ל בְּאַיְסוּר דְּרַבְּנָן בְּדְשִׁיל"מ וְהִינּוּ בְּתַעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְלֹא שְׁיִיף בּוֹ טַעְמָא שֶׁל הָר"ן דְּהָא בְּיָבֵשׁ גַּם לְר"י מְב"מ בְּטַל וְצָרִיכִין לְטַעְמָא שֶׁל רִש"י וְא"ש לּוֹמֵר דְּכָשֶׁם שֶׁהִחְמִירוֹ בְּתַעְרוּבוֹת דְּשִׁיל"מ כְּפִי הַחְמִירוֹ בְּסַפִּיקָא דְּרַבְּנָן בְּדְשִׁיל"מ וְלְפִי הָאֲמוּר יֵשׁ לִינִישָׁב דְּבִרְיָ הַרְמַב"ם ז"ל (פֶּרֶק ט"ו) מְהִלְכוֹת מַא"ס הַלְכָה י"ב אֵיתָא יִרְאֶה לִי שְׁאַפִּי' בְּדְשִׁיל"מ אִם נִתְעַרְבַּ בַּא"מ וְלֹא נ"ט מְוַתֵּר לֹא יִהְיֶה זֶה דְּשִׁיל"מ חָמוּר מְטָבֵל שֶׁהָרִי אֲפָשֵׁר לוֹ לְתַקְּנוֹ.

וְאֵעִפ"כ שְׁלֵא בְּמִינוּ בְּנ"ט כְּמוֹ שְׁבִיָּאֲרָנוּ. וְכַתֵּב ע"ז הָרֵאָב"ד ז"ל א"א מְשַׁנָּה שְׁלִימָה הוּא וּמְפָרֵשׁ הַכ"מ שְׁפָנוּת הָרֵאָב"ד עַל הַמְשַׁנָּה דְּנִדְרִים (דף נ"ב) הַנּוֹדֵר מִן הַדְּבָר וְנִתְעַרְבַּ בְּאַחַר אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנ"ט אֶסוּר וְהַקְשָׁה שֶׁם בְּהָר"ן וְז"ל וְקָשְׂיָא לִי רַבְּנוּתָא הֵיכָא אֲמַרִּין הָכָא אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנ"ט אֶסוּר מִשְׁמַע אִם אֵין בְּנ"ט מְוַתֵּר וְהָא נְדָרִים דְּשִׁיל"מ כְּדָאֲמַרִּין וְכו' וְיֵשׁ לִינִישָׁב דְּכִי אֲמַרִּין דְּאַפִּילוּ בְּאַלְפָּה ל"ב הַנ"מ מְב"מ אֶבֶל הָכָא פִּי קַתְנֵי בְּנִתְעַרְבַּ בְּאַחַר שֶׁא"מ וְכו' וְכֵן הוּא שֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי וְמָה

שכ' הכ"מ דלקף כתב הרמב"ם בלשון ונראה לי משום דמנדרים אין ראיה די"ל דנדרים לא מקרי דשיל"מ אינו מוכן.

דהא בגמרא דנדרים (דף נ"ט) מפורש דנדרים הוי דשיל"מ ואף דשם לא איתא רק בכף הדמיון הרי הרמב"ם השמיט הכף הדמיון וכתב בהלכות נדרים פסק דין דנדרים הוא דשיל"מ (ג) ולפי דברינו הנ"ל א"ש דבמשנה מפורשת בדין נדרים אין הכרע רק בנ"ט ולא ממשא בא"מ דשיל"מ דבטיל ונ"ל דמייירי התם שהוסר מן התבשיל הדבר שגדר עליו ואין לדון בתערובות רק מצד הטעם שגפלט ממנו בתוך התבשיל גם מדברי הש"ך יו"ד (סי' ק"ב ס"ט) ג"כ בד"ה ומיהו צ"ע גם בזה דנלע"ד מדברי הש"ס דנדרים (דף נ"ח) והירושלמי פ"ו דנדרים דלהתוס' ולהרא"ש והר"ן בנדרים שם בדשיל"מ אפילו טעמא ל"ב במינו.

עכ"ל הש"ך ע"כ שהיה פשוט להש"ך דשם מייירי רק בתערובות טעם והיינו שהוסר האיסור או שלא נתערב לח בלח דסתם תערובות יבש ביבש בא"מ האיסור ניכר וצריכים להוציאו ואין לדון רק על הטעם וקשה במציאות ביטול יבש ביבש בנדרים שלא במינו דבנדאי ניכר אינה מין אסור ע"ע אם לא כשנתפרר לחתיכות קטנות ומלשון המשנה שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנ"ט אסור ומייירי ביבש שנתערב מסתמא עדיין ניכר לו שעל אותו מין נדר ויכול להוציאו ואין לדון בתערובות כ"א על הפליטה שגפלט קודם הוצאת דבר הנידר אבל בטבל יש מציאות קל שהיה תערובות יבש ביבש בא"מ כגון שהיה לו ג' מיני טבל והפריש משני מינים ומאחד לא הפריש ונתערבו ואינו זוכר איזה מין נשאר בטבלו וכיון שישנו בסתם גבי טבל שלא במינו בנ"ט מייירי גם בתערובות יבש ביבש גם בנתינת שאור של טבל בעיסה הנזכר שם במשנה פ"ג דחלה פשלישים ביחד הוי יבש ביבש מבשא"מ לכן הוצרך הרמב"ם להביא ראיה מטבל דגם יבש ביבש בא"מ אף שהוא דשיל"מ מבטיל בטיל דאפתי היה מצינו לומר דבתערובות יבש ביבש כיון שצריכים ביטול לממשות של איסור אם הוא דשיל"מ אינו בטל דעד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול פאשר באמת לפי"ש פן הוא דעת ר"ת וחידוש הרמב"ם מסכתו שדרה כלל לא אמרו חז"ל דשיל"מ ל"ב רק במב"מ אבל מבשא"מ אף יבש ביבש דשיל"מ בטל הוא שהוצרך לכתוב יראה לי שאפילו דשיל"מ אם נתערב בשא"מ ולא נ"ט מותר פנ"ל פוננתו אף בתערובות יבש ביבש בא"מ ולזה מסיים לא יהיה דשיל"מ חמיר מטבל שהרי אפשר לתקנו והוא במשנה במס' חלה פ"ג הלכה יו"ד שמיירי שם להדיא אף בתערובות יבש ביבש ואמר שלא במינו בנ"ט פן י"ל בכוננת הרמב"ם ואל"ל לפי"ז מש"כ בשיטת הטור הנ"ל דגם בא"מ יבש ביבש אינו בטל בדשיל"מ מופרד משנה הנ"ל דטבל בטל אף יבש ביבש בא"מ ז"א דפשוט לומר שר"ת אזיל בשיטתו שסובר דהיכא שצריכים לטורח והוצאה לא מקרי דשיל"מ וכתב התוס' במס' ע"ז (דף ע"ג) ד"ה טביל כו' דלר"ת לא מקרי טבל דשיל"מ אלא היכא דהבועלים בעיר ולכן הוצרך לומר שם בגמ' דלקף אין טבל בטל משום דכהתיקו כף איסורו ולא נבטל אף היכא שאין הבועלים בעיר דלא הוי דשיל"מ וטעם זה כתב הרע"ב במשנה דחלה הנ"ל הרי י"ל דמייירי מתניתן שם בגוונא דלא הוי דשיל"מ רק שלא מבטיל משום דכהתיקו כף איסורו וכיון שאין התירו אלא במינו כף אין איסורו בטל אלא במינו ולפי הנ"ל מיןש"ב נמי הקושא שהקשיתי בדברי הגמ' ולר"א דאמר דשיל"מ אף בדרבנן ל"ב דס"ד דגמרא דרב סובר דמב"מ ביבש ביבש בס' מדאורייתא וע"כ התיר עצים ע"י ביטול וכיון דרב אשי סובר דאף ביבש ביבש אמרינו דשיל"מ ל"ב וע"כ הוא מטעם שכתב רש"י דעד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול ע"ש לעיל דביבש ביבש מודה גם הר"ן דשייך מטעמא של רש"י דאי טעמא דעשאוהו חז"ל דשיל"מ כמב"מ לר"י לא הי' מניעה ביטול בדשיל"מ מיבש ביבש

ולפי טעמו של רש"י בלבד דעך שתאכלנו באיסור ע"י ביטול לא הנה להחמיר בדשיל"מ כ"א
ביבש ביבש שאין האיסור נהפך להיות היתר ושייך עד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול אבל
בתערובות לח בלח לפימ"ש לעיל לדעת הפוסקים שסופרים דלח בלח לא אמרינן חוזר ונייעור
בפסח שטעמיהו דכיון שא"א להפריד האיסור מתוך התערובות ולא ינפר לעולם בפ"ע נהפך
להיות היתר גמור בתוך התערובות הן במינו הן שלא במינו סובר הר"ן דלא שייך טעמא של
רש"י עד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול הא נהפך להיות היתר גמור וזה שהוצרך הר"ן לטעמו
דעשאוהו רבנן דין דשיל"מ כמב"מ לר"י ואין להקשות היאך אפשר לומר שדעת הר"ן ו"ל
דבתערובות לח בלח נהפך האיסור להיות היתר הא הר"ן בעצמו בפ"ב דע"ז מצדד תחלה להחזיק
דעת הרב"ד מ"מ למסקנא קם בשיטת הרמב"ן והתוס' שחולקי' על הרב"ד מה שפוסק
דאמרינן באיסור נ"ט קמא קמא בטל ומסיק פיון דאין הלכה פריב דימי גבי המערה מיינס לבור
ע"כ כ"כ גם בשאר איסורים ל"א דקמא נהפך להיות היתר גמור ואם ניתוסף פדי נ"ט חוזר
ונייעור ז"א פי אין ענין השתאוות דין חו"נ בפסח לדין חוזר ונייעור באיסורים פשנתוסף על
האיסור ורא' מבוארת לזה מדברי הרא"ש שסובר דבביטול יבש ביבש מב"מ נהפך האיסור
להיות היתר והוי פליקא שום איסור בתערובו' וע"כ מתיר פולן לאכול בב"א וגם לבשלם יחד
ולא חשיב רחוב בתערובות איסור פלח בלח דבעינן ששים משום דכיון דחתיכה דאיסורא פבר
נתבטל ושב להיתר גם היצא ממנו מותר עכ"ז פוסק הוא בעצמו ביבש פשנתוסף חתיכת
איסור בתוך הקדירה אמרינן חוזר ונייער והוי פאלו הופך האיסור ויכבר רמזתי זה בגליון ספר
ביאורי הגאון מהרא"ו ו"ל לא"ח סי' תמ"ז ס"ק כ"ב שכ' בזה"ל ועיין ביו"ד סי' צ"ט ס"ו בהג"ה
שפסק דחוזר ונייעור כו' וכתבתי בגליון בזה"ל שם הדין בנתוסף האיסור ויש שם דיעות שרק
בלח בלח אמרינן חוזר ונייעור פיון שהטעם מורגש והוי פאלו הופך האיסור אבל לא ביבש ביבש
והפר"ח כ' בפשיטות ומביא ראיה ממשנה שלקמה דגם ביבש ביבש אם נתוסף עד דאיכא רובא
בהיתירא אמרינן דחוזר ונייעור והקא לא נתוסף פלל רק הזמן גורם חומרא לכך מחלקי' להיפך
דבלח בלח שפבר נתבטל לגמרי ושב להיתר גמור מעת שפפל לתוכה קודם פסח ולכך אינו חו"נ
משא"כ ביבש ביבש ע"כ.

ולברר דברי הג"ל ביותר אציע דברי הפר"ח ליו"ד (סי' צ"ט ס"ק כ"א) שכתב בזה"ל והנה מה
שסובר הרב"ד דאף דאיכא טעמא אמרינן קמא קמא בטל מפיון דהותר הותר סברא זו אינו
מחנורת פלל ויש לנו לדחותו בדברי הרב ו"ל עצמו שהביא הרשב"א בחולין בפ' גה"נ בשם הרב
ו"ל דהיינו טעמא דטכע"ק דאורייתא לפי שפשקבל ההיתר טעם איסור נעשה הפל איסור שהרי
ניפר הוא וידוע בכל ההיתר וטעימתו זו הוא הפכתו פדכתיב וחיך אןכל יטעם לו ע"כ ומעתה מה
סברא י"ל דאע"פ שנגרש בהיתר טעם האיסור פיון שפפל מעט מעט ונתבטל הרי הותר וכו'
וכדגרסינן בירושלמי דערלה תאני' של תרומה שפפלו לתוך מאה הוגבהה א' מהן אח"כ הופך
התרומה תהא מותרת פי' בתמי' הרי הדבר ברור דלא שייך ביטול לאיסור הניפר ואף שפבר
נתבטל ה"נ אע"פ שנתבטל חו"נ והו"ל פהופך האיסור ונדע דהא איכא רובא דאיסורא לכ"ע
חו"נ פמו שהוכחתי לעיל בהוכחות ברורות עכ"ל ולפני זה כ' שם על הרב"ד ומיהו מסתברא
ונדאי דאף לדעת הרב"ד דא"ל קמא קמא בטל אם נתרבה האיסור כ"כ בתערובות עד שהאיסור
הוי רוב לכ"ע חו"נ דתנו בתרומות סאה תרומה שפפלה למאה הוגבהה ונפלה אחרת והגבי ונפלה
אחרת הו"ל מותר עד שירבה תרומה לחולין כו' אלמא דכי ריבה האיסור על ההיתר חו"נ לכ"ע
פנ"ל ע"כ יעוי"ש.

ובאמת פשוטות לשון הרֵאָב"ד מודה דבְּקָל עֵנֵן מוֹתֵר אפִּי בְּרִיבָה טַעַם אִיסוּר עַל טַעַם הֵהִיתֵר וְכֵן מוֹרָה לְשׁוֹן ר"ד דְּאָמַר בְּסֵתֶם הַמְעַרְהָ יִינוּ לְתוֹף הַבּוֹר אֶפִּילוּ כֹּל הַיּוֹם כְּלוּ כו' מִשְׁמַעוֹתוֹ אִף שְׁנִתְרַבָּה בְּשִׁפְעָה רַב וְדַעַת הֵרֵאָב"ד בְּטַעַם דִּין זֶה שְׁפוֹבֵר דְּבַתְעָרוּבוֹת לַח בְּלַח טָרַם שֶׁהֵגִיעַ לְכָלֵל שֵׁם טַעַם בַּתְעָרוּבוֹת מִתְבַּטֵּל אוֹתוֹ טַעַם הָאִיסוּר כְּלוּ וְנִהְפָּךְ לְהֵיתֵר גְּמוּר וּע"כ אֶמְרִינוּ קָמָא קָמָא בְּטַל וּמָה בְּכַף שְׁנִרְגָּשׁ אַח"כ הַטַּעַם הָאִיסוּר נִפְקַע הָאִיסוּר וְשָׁב לְהֵיתֵר גְּמוּר וְכָלוּ דְהֵיתֵרָא הוּא וְאִין בְּזָה כָּלֵל הֵיכֵר הָאִיסוּר וְדַבְרֵי הֵרֵאָב"ד שֶׁכ' הֵרֵשֶׁב"א בְּשִׁמוֹ דְטַעֲמִיתוֹ הוּא הַפְּרָתוֹ מִיֵּרִי בְּהֵדִיא בְּאִיסוּר שְׁנִפְל לְהֵיתֵר בְּכַדִּי נ"ט שְׁאִין כָּלֵל הַתְּחִלוֹת בִּיטוּל הָאִיסוּר וְכִיּוֹן שְׁנִרְגָּשׁ הַטַּעַם הוּא הַפְּרָתוֹ וּע"כ אִינוּ בְּטַל בְּרוּב בְּתוֹף הַתְעָרוּבוֹת כְּדִין יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְּהֵתֵם לֹא נִיפֵר וְהֵכָא נִיפֵר ע"כ מָה שֶׁהִשִּׁיג הַפְּר"ח עָלָיו מִדַּבְרֵי עֲצָמוֹ לֹא כְּלוּם הִיא וּלְפִימ"ש בַּתְעָרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ לֹא אֶמְרִינוּ שְׁנִהְפָּךְ הָאִיסוּר לְהֵיוֹת הֵיתֵר אִין סְתִירָה לְדַבְרֵי הֵרֵאָב"ד מִמְשַׁנָּה דְתַרּוּמוֹת דְּהֵתֵם מִיֵּרִי בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְלֹא אֶמְרִינוּ בִּיהָ שְׁנִהְפָּךְ לְהֵיוֹת הֵיתֵר גְּמוּר וְדִינוֹ שֶׁל הֵרֵאָב"ד מִיֵּרִי לְהֵדִיא בַּתְעָרוּבוֹת לַח בְּלַח וּבַכֹּה"ג אִינוּ חו"נ אִף שְׁרַבָּה אִיסוּר עַל הֵהִיתֵר אֲבָל בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ גַּם הֵרֵאָב"ד מוֹדֵה שְׁאֵם רַבָּה הָאִיסוּר עַל הֵהִיתֵר חו"נ אֲבָל בְּלֹא רַבָּה גַּם יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ כְּגוֹן בְּעֶרְלָה וְכַדוּמָה שְׁנִפְל תְּחִלָּה לְמֵאִתִּי וְאַח"כ נְתוּסָף כִּיּוֹן שִׁישׁ בַּתְעָרוּבוֹת לְבַטֵּל כֹּל הָאִיסוּר שְׁבָא לְתַעָרוּבוֹת בְּרוּב מוֹקְמִינוּ אֲדֹאוּרֵייתָא וְלֹא אֶמְרִינוּ חו"נ אֲבָל בַּתְעָרוּבוֹת טַעַם בְּדַבְרֵי הַנִּימוּחַ שֶׁהִבְיטוּל מִהֵפֵךְ אֵת הָאִיסוּר לְהֵיוֹת הֵיתֵר שְׁלֵא בְּמִינוֹ סוֹבֵר הֵרֵאָב"ד דְּאִין חו"נ אִף כְּשֶׁמְתַרְבֶּה הָאִיסוּר עַל הֵהִיתֵר כ"ז יֵשׁ לְלַמּוֹד מִדַּבְרֵי הֵרֵאָב"ד שְׁבֵר"ן מ"ס ע"ז ס' א' ר"ס ג': פֶּרֶק שְׁלִישִׁי וְאַחֲזָה עוֹד לְחֻזֵק דַּבְרֵי הַגָּ"ל מִדַּבְרֵי הַג"ה ש"ד ש"בס"ס ל"ט ש"כ' בַּזֶּה"ל חֲתִיכָה שֶׁל אִיסוּר שְׁנִפְלָה בְּתוֹף שְׁשִׁים חֲתִיכוֹת שֶׁל הֵיתֵר וְיָדַע בָּהּ שְׁנִפְלָה וְאַח"כ נִפְלָה חֲתִיכָה אַחֲרַת הָרִי זוּ מוֹתֵרֵת וְאֵם לֹא יָדַע הַכֹּל אִיסוּר כֹּף הִי מוֹרָה ר' יוֹאֵל הַלְוִי וּבְנוֹ רַאב"י אָמַר דְּאֶפִּילוּ יָדַע בָּהּ אִיסוּרָה אֲלֵא א"כ הַגְּבִיָּה אוֹתָהּ לְחוּץ קוֹדֵם שְׁנִפְלָה הַשְּׁנִי וְכו' עכ"ל וַיַּעֲוִיֵן בְּש"ף (ס' צ"ט ס"ק כ"א) שְׁמַדְחִיק א"ע בְּכַוְנַת דַּבְרֵי הַרַאב"י וְהַעֲלָה דְמִיֵּרִיבַתְעָרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְעַדִּיּוֹן לֹא נִתְבַּשֵּׁל וּעכ"ז אֶמְרִינוּ חו"נ כִּיּוֹן דְשְׁלֵא בְּמִינוֹ צְרִיכִי ס' אִף בְּיָבֵשׁ מִשׁוּם דָּאֵם יָבִשְׁלָם יִתֵּן טַעַם אִין דִּין בִּיטוּל אִף קוֹדֵם הַבִּישׁוּל אִם נִתְרַבָּה הָאִיסוּר עַד שְׁאִין ס' כְּנִגְדוֹ כֵּן תוֹרֵף דַּבְרֵי הַשְּׁ"ף וְלִכְאוּרָה הִי מְקוּם לְדַבְרֵי לְפִי הַעֲתַקוּתוֹ דַּבְרֵי הַגְּה"ה ש"כ' בַּזֶּה"ל וְרַאב"י אוֹסֵר אִפִּי יָדַע אַח"כ הַגְּבִיָּה אוֹתָהּ לְחוּץ.

אֲבָל בְּאֵמֶת הַשְּׁמִיט הַשְּׁ"ף מִדַּבְרֵי הַגְּה"ה הַגָּ"ל שֶׁכ' כְּאֲשֶׁר הַעֲתַקְתִּי לְעֵיל אַח"כ הַגְּבִיָּה אוֹתָהּ לְחוּץ קוֹדֵם שְׁנִפְלָה הַשְּׁנִי וְלְפִי דַּבְרֵי הַשְּׁ"ף שֶׁהַרַאב"י מִיֵּרִי שְׁעַדִּיּוֹן לֹא נִתְבַּשֵּׁלוּ יַחַד בַּתְעָרוּבוֹת לְמָה כְּתַב הַרַאב"י קוֹדֵם שְׁנִפְלָה הַשְּׁנִי דְהָא גַּם אַחַר נְפִילַת הַשְּׁנִי מוֹעִילֵהַגְּבִיָּה הַרַאשׁוֹנָה (ד) ע"כ נִלְפַעַנ"ד פְּשוּט דְרַאב"י מִיֵּרִי בַּחֲתִיכוֹת שְׁנִתְבַּשֵּׁלוּ יַחַד וְדַעַת הַרַאב"י דְּבִיבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אֶמְרִינוּ חו"נ וְכֵלַח בְּלַח לֹא אֶמְרִינוּ חו"נ כַּמ"ש לְעֵיל בְּשִׁיטַת הֵרֵאָב"ד ע"כ סוֹבֵר הַרַאב"י דְכְּשֶׁהִגְבִיָּה חֲתִיכַת אִיסוּר קוֹדֵם שְׁנִפְלָה הַשְּׁנִי אִף שְׁכָּבֵר פִּלְט הַחֲתִיכָה הַרַאשׁוֹנָה טַעַם לְתוֹף הַקְּדִירָה קוֹדֵם הַהַגְּבִיָּה כִּיּוֹן שְׁאִינוּ אֲלֵא טַעַם וְאִז הִיָּה בַּתְעָרוּבוֹת ס' נִגְדָה נִתְבַּטֵּל הָאִיסוּר אוֹתוֹ הַטַּעַם וְנִהְפָּךְ לְהֵיוֹת הֵיתֵר גְּמוּר וְשׁוּב אִינוּ חו"נ ע"כ כִּיּוֹן שֶׁהוּא תְעָרוּבוֹת לַח בְּלַח לְכֵן אִף שְׁנִתְוּסָף לְתוֹף הַתְעָרוּבוֹת עוֹד טַעַם מִחֲתִיכָה הַשְּׁנִי שֶׁל אִיסוּר שְׁנִפְל אַח"כ בְּאוֹתוֹ הַתְעָרוּבוֹת לִית לָן בִּיהָ דְאֶמְרִינוּ קָמָא קָמָא בְּטַל.

אֲבָל אִם לֹא הוֹסֵר הַחֲתִיכָה הַרַאשׁוֹנָה מִתוֹף הַתְבַּשִּׁיל הַתְעָרוּבוֹת קוֹדֵם נְפִילַת חֲתִיכָה הַשְּׁנִי שֶׁל אִיסוּר יֵשׁ לְאִסוּר דְאִף מָה שְׁנִפְלֵט כְּבָר מִחֲתִיכָה הַרַאשׁוֹנָה קוֹדֵם נְפִילַת חֲתִיכָה שְׁנִי אִינוּ חו"נ מ"מ כִּיּוֹן דְלִגְבִי חֲתִיכָה עֲצָמָה שְׁהֵם בַּתְעָרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אֶמְרִינוּ חו"נ וְאִינָם מִתְבַּטְּלִין מֵאִיסוּרוֹן

בתוך אותן התערובות פנין שאין ס' נגד שני החתיכות וממילא פליטת שניהם הוי פליטה דאיסורא ונאסר התערובות מאותן שני החתיכות מפליטתן שלא הוסיף בעת שהמה יחד בתוך התערובות ותו אינו מועיל אם הוסיף אח"כ מתוך התערובות ולענ"ד יש להחזיק לראיה גמורה שדעת הראב"י דביבש ביבש בא"מ אמרינו חו"נ דאין לומר דראב"י מייירי פשהיה חתיכה של איסור נקפרת ולא שיקף ביטול רק לענין הפליטה דאי בכה"ג למה התיר רבינו יואל אף שנודע מהתערובות הלא ידיעה זו לא הועילה רק להתיר הפליטה שפא להתערובות קודם נפילת החתיכה השני' ועכ"ז פנין ששני חתיכות של איסור המה אח"כ יחד אף כמו רגע בתערובות פליטת והתערובת שניהם יחדיו פנין שאין ס' נגד פליטת ב' החתיכות א"ו כמ"ש שלא היה נזכר איסור והוא דעת רבינו יואל דאף ביבש ביבש ל"א חו"נ היכא דאיכא אף אחר ההוספה רובא דהיתירא וע"ז חלק עליו הראב"י וע"כ לא התיר הראב"י כ"א פשהינן חתיכת איסור והגבחה מתוך התערובות קודם שנפלה השני' דבכה"ג אמרינו דטעם הראשון שנפלט מחתיכה הראשונה כבר שבה להיתר בתוך התערובות ס' ושוב אינה חוזרת וניערת להתחבר עם פליטת חתיכת שני' שנפלה אחר הגבחה חתו' הראשונה ומהא דערלה מעלה את הערלה לק"מ אליבא דראב"י די"ל דגם ראב"י מודה דביבש מב"מ אף פשנתוסף כל עוד דאיכא רובא דהיתירא לבטל מדאו' דאף שלא נתהפך תחילה איסור לשונו' היתר גמור מ"מ פנין שבתערובות הראשון היה במקמים וגם עתה פשנתוסף עוד ערלה בתערובו' אפתי איכא רובא דהיתירא ומוקמינו בזה אדאורייתא ולא אמרינו שחו"נ להצריך מאתים נגד כל הערלה שנפל זא"ז בתערובות אבל ביבש ביבש בא"מ אפשיך סובר ראב"י פדעת הסוברים דבכה"ג בעינן מדאורייתא ס' פנין דעומד האיסור להיות נזכר ע"י ביטול ויע"ש בפ"ד יו"ד סי' ק"ט ס"ק יו"ד שכ' שכן משמע מהתוס'.

ואני פתבתי בגליון שהמעתיק כלשון מה"ת יראה מבואר שדעתו דביבש ביבש שלא פמינו מדאורייתא בעינן ס' וא"ש דברי הראב"י ורבינו יואל סובר דביבש ביבש בא"מ א"צ ס' מדאורייתא ע"כ דעתו שלא אמרינו חו"נ וכיון שנפלט החתיכה הראשונה אף מדרבט פי נתערבה בס' אינו חוזר וניער מצד הוספת ח"ב ומוקמינו אדאורייתא וכל האמור יש סמוכין לדברי הראשונים לחלק בין תערובות לח פלח ובין תערובות יבש ביבש דכלח פלח אמרינו נהפך האיסור להיות היתר ולדעת הרמב"ד לא ישוב עוד לעולם לאיסורא אף כי מתרבה ונרגש בטעם ולדעת הרמב"ן והתוס' במסכת בכורות (דף כ"ב) ד"ה יתיב דאם נתוסף עד הפרת הטעם דינו כהפיר האיסור ובמב"מ דיניי כל שפנגדו בנ"ט בא"מ אבל כ"ז שלא נתוסף י"ל שגם הרמב"ן והתוס' והר"ן שפסיק להלכה פדעתם מודים דע"י ביטול בס' הוי ככילו היתר כ"ז שאינו נזכר בטעם ומודה הרמב"ד ביבש ביבש דל"א נהפך האיסור להיות היתר ע"י הביטול וע"כ פשנתוסף ורבה עד דאיכא רובא דאיסורא אף דעדיין לא נזכר האיסור כלל אמרינו חו"נ ולפלא בעיני על הפ"ח מה עלה על דעתו לומר שגם הרמב"ד מודה בתערובת טעם שאם נתוסף עד הרוב חו"נ הא פנין שהרמב"ד מתיר להדי' אף פשנתוסף ומרגישין הטעם האיסור תו אין לחלק בין נתוסף עד רובא או לא וכשם שהפרת הטעם אינו גורם להיות חו"נ דאמרינו שפכר שב הפל להיות היתר וליכא שום איסור בתערובות כ"כ אין נ"מ אם נתוסף עד דאיכא רובא.

והמשנה דנתן סאה ונטל סאה כו' עד רובא דמייירי ביבש ביבש א"ש לפימ"ש דבביטול ברוב ביבש ביבש גם הרמב"ד מודה דלא אמרינו דנהפך האיסור להיות היתר ע"כ אם נתוסף עד רובא אמרינו דחו"נ אבל כל עוד דאיכא רובא דהיתירא אף באיסורין שהחמירו חז"ל להצריך מאה או מאתים אם נתבטל תחלה בשיעור הנה אם נתוסף אח"כ ל"א חו"נ ואוקמינו אדאורייתא אבל

כְּשֶׁנִּתְּוֶסֶף עַד רִבְּא אָמְרִינּוּ חו"נ וְסָרָה בְּזָה קוֹשֵׁית הַשֵּׁ"ף (בְּסִי' צ"ט ס"ק כ"א) מֵה שְׁמִקְשָׁה עַל הָרֵא"ש מִמְשַׁנֵּה דְעַרְלָה מַעְלָה אֶת הָעַרְלָה כּו' דְּהָרֵא"ש מִיִּירֵי לְהִדְיָא בְּתַעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ לְעֵינֵי בְּיָטוּל בְּרוּב וְזֶה הוּא בָּאֵם נִתְּוֶסֶף אִיסוּר וְלִיכָא רִבְּא דְהִתִּירָא אָמְרִינּוּ חו"נ וְדִין זֶה מִשְׁמַע מִמְשַׁנֵּה הַנְּ"ל נִתְּוֶסֶף וְנִטְלָה סָאָה וְיַעֲיִין בְּפִלְתִּי (סִי' צ"ט ס"ק י"ב) שְׁכ' בּוּזָה"ל וְהַפְר"ח בְּזָה מוּכָן לְהַקְל בְּלַח עַד רִבְּא וְלֹא יִדְעָתִי לְמָה לֹא עַד חֲצִי דְהוּא שְׁנָה בְּשָׁנָה ג"כ אִיסוּר תּוֹרָה וְס' אָשֵׁם תְּלוּי וְאֵם כִּי הַמְשַׁנֵּה דְחִקוּהוּ דְקִתְנִי עַד רִבְּא וּבִשְׁבִיל זֶה אֵין לְבוּ לֹאמַר נִגְדַּד דְעַת שְׁל תּוֹרָה עַכ"ל כְּתַבְתִּי עַל הַגְּלִיּוֹן בּוּזָה"ל הַפְר"ח בְּעַצְמוֹ מְסִיק דְאָף דְנִתְרַבָּה עַד חֲצִי אִיסוּר אָבֵל כִּינּוּ דְנִשְׁנִית בְּמִשְׁנֵה בְּפִירוּשׁ עַד רִבּוֹ נִרְאָה מְבֻנָּא דְעַד חֲצִי מְוֹתֵר וְי"ל עַפ"י הַמְבֻנָּא בְּסִמָּ"ג בְּשַׁעַר הַתַּעְרוּבוֹת בְּכּוֹנֶנֶת הַשְׁוֹאֵל שְׁבִתְשׁוּבוֹת הַרְשָׁבָ"א (סִי' רַע"ב) דְּבָכָל תַּעְרוּבוֹת הַשְׁנָה בְּשָׁנָה הָוִי כְּסָפֵק רֹב דְּהִתִּיר דֵּא"א לְצַמְצָם וְהַעֲלִיתִי בְּמָקוֹם אַחַר דְּבַתַּעְרוּבוֹת נִידוֹן בְּנוֹדָי אִיקְבַּע אִיסוּרָא מְצַד הַתְּזָקָה דְּמוֹקְמִינּוּ הָאִיסוּר בְּחֻזְקוֹתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה בְּאִיסוּרוֹ הַקּוֹדֵם.

וְלֹא נִתְבַטַּל עֲדִינּוּ לְגַבֵּי חֵלֶק הַהִיתֵר לִיכָא לְמִימַר שְׁמוֹקְמִינּוּ בְּחֻזְקַת הִיתֵר דְּהָא אָף אֵם נִתְרַבָּה עֲלִיו הָאִיסוּר ל"א נְהַפְּךָ הַהִיתֵר לְהִיּוֹת אִיסוּר (כּוּ מְבֻנָּא בְּחִידוּשֵׁי הַרִיטְבָ"א לְמַס' ע"ז דָּף ע"ג) וְעַפ"י ז' י"ל דְּבַגְוֹנָא דְהִכִּי שְׁכָבֵר נִתְבַטַּל הָאִיסוּר בְּתַעְרוּבוֹת הִיתֵר וְאֵנוּ בְּאֵין לְדוֹן לְאִסְרוֹ מִחֻמַּת שְׁנִתְוֶסֶף אַח"כ עוֹד מְמִין אוֹתוֹ הָאִיסוּר בְּתוֹף הַתַּעְרוּבוֹת אֵם לִיכָא רַק הוֹסְפָה עַד חֲצִי כִינּוּ דֵּא"א לְצַמְצָם הָוִי סָפֵק דְלִמָּא לֹא נִתְוֶסֶף רַק פְּחוֹת מְחַצְיָ' וְעֲדִינּוּ רִבְּא דְהִתִּירָא בְּתוֹף הַתַּעְרוּבוֹת וּבְס' יֵשׁ חֻזְקַת הִיתֵר מְסִיעַת לְהִתִּיר וּמוֹקְמִינּוּ כָּל הַתַּעְרוּבוֹת בְּחֻזְקַת הִיתֵר וְתַלְיֵנוּ שְׁעֲדִינּוּ רִבְּא דְהִתִּירָא בְּתַעְרוּבוֹת ע"כ.

וְאֵין לְדַחוּת דֵּאִיכָא חֻזְקָה דֵּאִיסוּרָא בְּסָאָה תְּרוּמָה שְׁנַפְלָה בְּאַחְרוּנָה ז"א דְלֹא אָמְרִינּוּ חֻזְקָה מִחֻמַּתִּיכָה לְחֻמַּתִּיכָה וּמֵאַחַר שְׁאֵנוּ בְּאֵין לְדוֹן עַל הַתַּעְרוּבוֹת שְׁהִיָּה בְּחֻזְקַת הִיתֵר טְרָם נְפִילַת הַסָּאָה אַחְרוּנָה אֵם חוֹזְרָה וְנִיעֲרָה אִי לֹא אָנוּ מְחֻזְקִין בְּחֻזְקַת הִיתֵר דְלִמְפָרַע וְלֹא חוֹזְרָה וְנִיעֲרָה וּמִמִּילָא הוֹתֵרָה גַּם הַסָּאָה אַחְרוּנָה שְׁנַפְלָה לְאוֹתוֹ הַתַּעְרוּבוֹת וְסַעַד לְסַבְרָא כְּזוֹ מְצִאתִי בְּחִידוּשֵׁי הַרְמְבָ"ן לְמַס' נְדָה (דָּף י"ח) שְׁהַפְּלֵ הוֹלְךָ אַחַר דְּבָר שְׁאֵנִי דְנִין עֲלִיו בְּרֵאשׁוֹנָה וְע"י חֻזְקָה שְׁל אַחֲרֵת אֵין לְהוֹצִיא אֶת הַנִּידוֹן הָרֵאשׁוֹן בְּאִשְׁר שְׁפִטְנוּ עֲלִיו בְּעַצְמוֹתוֹ וְעַד"ז י"ל כָּאֵן כִּינּוּ דְעִיקַר הַדִּין עַל הַתַּעְרוּבוֹת הָרֵאשׁוֹנָה אֵם תְּהִיָּה חוֹזְרוֹת וְנִיעֲרָה אִי לֹא וְיֵשׁ עוֹד אַרְיִכוֹת דְּבָרִים בְּזָה עַפ"י דְּבָרֵי הַרִיטְבָ"א בְּחִידוּשֵׁי לְמַס' עִירוּבִין (דָּף ל"ו) וְלִמָּס' קְדוּשִׁין (דָּף ע"ט) וּבִתְשׁוּבוֹת מְהַר"ל סִי' קַס"ב.

הַעוֹלָה מִן הַמְקוּבָץ שָׁגַם לְהַר"ן שְׁכ' בְּטַעַם דְּשִׁיל"מ ל"ב דְּעֵשְׂאוּהוּ כַּמְב"מ לר"י וְלֹא מְטַעֵמָא שְׁל רַש"י דְלֹא אָמַר רַק בְּתַעְרוּבוֹת לַח בְּלַח שְׁנַהֲפָף הָאִיסוּר לְהִיתֵר כ"ז שְׁלֹא נִיכָר בְּטַעַם אָף בֵּא"מ סוֹבֵר הַר"ן דְלֹא שְׁיָף הַסְבְּרָא דְעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר עִי"ב אָבֵל בְּתַעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ הִיא לְהִיפָף דְלֹא שְׁיָף טַעֲמוֹ שְׁל הַר"ן בְּשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אָף לר"י מְב"מ בְּטַל אָבֵל בְּזָה א"ש טַעֲמוֹ שְׁל רַש"י דְּבַתַּעְרוּבוֹת יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ לֹא נְהַפְּךָ הָאִיסוּר לְהִיּוֹת הִיתֵר וְאֵינוּ מְוֹתֵר רַק בְּגַה"כ דְּאֲחֵרֵי רַבִּים לְהַטוֹת וְשְׁיָף שְׁפִיר עַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר ע"י בְּיָטוּל: פְּרָק רַבִּיעִי וְיוֹתֵר יֵשׁ לְהַחֲזִיק סְבָרָא זו ע"פ דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּמַס' בְּכוֹרוֹת (דָּף כ"ג) ד"ה נְבִלָה יַעֲיִי"ש וְא"ש דְּבָרֵי ר"א שְׁלֵמַד מְחֻזְמָרָא דְרַבְּנָן דְּשִׁיל"מ ל"ב אִפְּלוּ בְּיָבֵשׁ דְּגַם בְּס' אִיסוּר שְׁהוּא דְּשִׁיל"מ הַתְּמִירוֹ וּמְיוֹשָׁב קוֹשְׁיָ' רֵאשׁוֹנָה שְׁהַקְשִׁיתִי לְעִיל עַל דְּבָרֵי הַגַּמ' וְלִרְב אִשֵּׁי דְאָמַר דְּשִׁיל"מ ל"ב.

וּלְפִי הוֹכַחָה זו עֲלֵתָה לְיִישָׁב קוֹשֵׁית הַשֵּׁ"ף בִּיּוֹ"ד (סִי' צ"ט ס"ק י"ט) שְׁמִקְשָׁה עַל הַמְחַבֵּר שְׁפוּסֵק כָּאֵן בְּכָל אִיסוּר דְרַבְּנָן מְוֹתֵר לְהוֹסִיף וּלְבַטַּל וְהִינּוּ כְּדַעַת הַסּוֹבְרִים דְאָף הִיכָא דְלֹא שְׁיָף

מקלי קלי מותר להוסיף ולבטל מדרבנן ובא"ח (סי' תר"ע הביא) המחבר בעצמו בשם יש מי שאומר והוא דעת מהר"ם מרוטנבורג שאם נתערב מותר שמן שבגור חנוכה אסור להוסיף ולבטל והוא לטעמי' אגיל שסובר דאינו מותר להוסיף רק היכא דמקלי קלי איסורא וז"א אלא בגנוןא דעצים שנשרו ביו"ט דההנאה באה לאחר שפלה האיסור משא"כ בגר דולק הנאתו בשעת בייעורו יעוי"ש אכל המחבר .

שפסק ביו"ד דלא פמהר"ם מדוע פסק בא"ח פנותי' ונאקדים מ"ש בזה המג"א סי' הנ"ל ס"ק י"ח ועיין בש"ך שם ונאפשר דהכא חמיר טפי פיון דהוי דשיל"מ ובדינא מותר להשהותו לשנה הבאה וכו' ע"כ דברים אלו משוללי הבנה הם דאי חשבינו נ"ח לדשי"מ גם בנתערב בס' לא ליבטיל ואי לא חשבינו לדשיל"מ אמאי אסור להוסיף ולבטל לפי דעת המחבר דכל אדרב אף היכא דלא שניי' מקלי קלי מותר להוסיף ולבטל ונ"ל לנישב הפל בהקדים ד' הקדמות א' הא דפוסק המחבר ביו"ד דמותר להוסיף ולבטל כל אדר"ב אף שיש מחלוקת בזה בין הפוסקים והרבה אוסרים להוסיף ולבטל כ"א היכא דמקלי קלי ע"כ טעמא פיון דאיסור ביטול זה אינו אלא מדרבנן אגלינו בספיקא לקולא דבשל סופרים הלך אחר המקילי'.

ב' פיון דספיקא דרבנן היכא דיש לו מתירין הוא לחומרא י"ל דהיכא שאיסור שיל"מ ונתערב במעט באנו לדון אם מותר להוסיף ולבטל או לא תלוי' במחלוקת הפוסקים פנ"ל ואסור להוסיף ולבטל פיון שיל"מ שלא ע"י ביטול וגם לענגן איסור דאין מבטלין אגלינו לחומרא בספיקו היכא שיל"מ ג' אם מותר שמן שבגרות מקרי דשיל"מ או לא ג"כ תלוי' בספיקא דלדעת הר"ן שטעם חומרא דשיל"מ הוא משום דהוי כמב"מ פיון שיש גם על האיסור שם היתר אין מפללו בגוונא דמותר שנ"ח דהא לא ישוב להתירו לעולם אף לפי סברת רש"י עד שתאכלנו באיסור גם בכה"ג מקרי דשיל"מ עד שתדלוק השמן לצורף חולין גדליק אותו לצורף מצות נ"ח ועד"ז מבואר מדברי רש"י במסכת ביצה (דף ל"ה ע"א) ד"ה שיל"מ שכתב או היום תאכלוהו פאן כו' עיי"ש והא דתרומה ומהא דאיתא ביבמות (דף פ"ח) דתרומה לא מקרי דשיל"מ ליכא סתירא לזה לפימ"ש"כ הר"ן מס' נדרים (דף נ"ב) בסוף ד"ה: ד' אף דס' דאורייתא בדשיל"מ אסור מ"מ היכא שיהספק הוא אם הוא דשיל"מ או לא לא מחמירין בספיקא ויעיין ט"ז יו"ד סי' ק' ס"ק ודינו בזה כס' ברי' או ס' חתיכה אם הוא ראוי' להתפכד פה נ"ל פשוט דלא מצינו חומרא דשיל"מ כ"א כשהוא ונדאי דשיל"מ אבל לא היכא שזה בעצמו הוא בספיקא אם הוא דשיל"מ ודלא כמנחת פהו שמדבריו ח"ג פ"ב (דף צ"ט) ד"ה בדין השלישי שכ' דגבי ברי' וחתיכה הראוי' להתפכד מקילין בספיקא היינו אם הספק הוא באיסור או הס' הוא אם היא ברי' ואח"ז כ' דבדשיל"מ הולכין בכל ספיקו לחומרא ע"כ.

נראה שלא נחית למש"כ וא"כ א"ש מה שפסק המחבר מותר שמן שנתערב בטל בס' ולא מחמירין משום דשיל"מ דהא זה עצמו מן הספק אם בכה"ג מקרי דשיל"מ לפימ"ש דלפי טעמא של הר"ן לא מקרי נ"ח דשיל"מ ובספק בזה אגלינו לקולא אבל כשבאנו לדין איסור דאין מבטלין כו' אם מותר להוסיף ולבטל פדעת המתירין אף היכא דלא שניי' מקלי קלי או אסור להוסיף ולבטל פדעת האוסרין אף בדרבנן היכא דלא שניי' מקלי קלי דינו ככל ס' איסור שיל"מ דבזה אין ענגן לדין מב"מ אלא מטעם רש"י דמחמירין בספיקא דעד שתאכלנו בספק איסור מטעם זה שניי' גם גבי מותר שמן שבגור חנוכה עד שתוסיף ותבטל ותדליקו לצורף חולין שאמה מכניס א"ע בזה בספיקא דאיסורא אם מותר להוסיף או לא הנח השמן בלא הוספת ביטול ויהיה לשימוש

דהיתירא והיגו לנ"ח והגוי שפיר לענגן איסור הוספה ולבטל ככל ספק איסור דרבנן היכא שיל"מ דלא אזלינן בספקו להקל פינן שהוא נודאי לענגן זה דשיל"מ גם לדעת הר"ן והספק רק על האיסור אם מותר להוסיף או אסור להוסיף היכא דלא מקלי קלי וא"ש מה שפוסק המחבר שם בא"ח שאסור להוסיף ולבטל וז"א אלא בתערובות שמן נ"ח שפסקו אסור מחמת שהוא דשיל"מ אבל בכל שארי דרבנן שאין להם מתירין אף שיש מחלוקות בפוס' אם מותר להוסיף היכא דלא מקלי קלי או לא אזלינן בשל סופרים להקל וע"כ מתיר המחבר ביו"ד להוסיף ולבטל בכל איסורי דרבנן והיגו פשאיין לו מתירין ובדרה פלפול יש לנישב בהקדי' פלוגתת הפוסקים שלדעת הר"ן והרא"ש לפי המסקנא שאני הכא דמקלי קלי איסורא אמרינן שגם לענגן היתר ביטול איסור דרבנן שאינו רק היכא דמקלי קלי וילדעת הפוסקים החולקים עליו אין סברת מקלי קלי רק לענגן דין דשיל"מ אבל לענגן ביטול אף בלא מקלי קלי מבטלינן בדרבנן והסברא נותנת לכאורה שחילוק במקלי קלי לא שייך רק לענגן איסור הנאת מוקצה שנהנה מן העצים לזה אמרינן פינן דמקלי קלי ואין ההנאה באה כ"א אחר הביעור ע"כ לא התמירו חז"ל בכזה אבל לענגן איסור הטלטול שהוא בעוד העצים בקיומם רחוק לחלק להיתר ביטולו משום שסופו להיות קלי.

אמנם לכאורה ראי' לומר שגם לענגן הטלטול צריכין לומר הסברא לחלק בין מקלי קלי דאל"כ ישאר קושית הגמרא ולרב אשי וכו' דאמאי מותר לטלטל הא דשיל"מ לא מובטל א"ו צ"ל דגם לענגן הטלטול מקילין משום שסופו להיות קלי אשר ע"כ יש מקום לדברי הרא"ש דהיתר לבטל לכתחלה ג"כ אינו רק מחמת דמקלי קלי.

ולשיטת החולקים עליו י"ל שסופרים שלענגן הטלטול בלא"ה לא שייך דין דשיל"מ כמבואר במפרשים דטעם חומר בדשיל"מ אינו רק עד שתאכלנו היום באיסור ע"י ביטול אכול למחר בלא צורך ביטול.

וז"א לגבי טלטול שישנו במציאות לעשותו היום וגם מחר. והא דאמרינן בסוגיא דביצה שנוקדה ביו"ט דהגוי דשיל"מ ואסורה בטלטול שאני התם פינן שהביצה נשארת באסורה לאכילה דלענגן היתר אכילה לא מועיל ביטול בדשיל"מ ממילא יש איסור גם על הטלטול וכ"ד שאסור באכילה ואינה עומד לאכילת כלבים אסור בטלטול אבל פאן גבי עצים שהנאה מן העצים מותר ולענגן זה מובטל בתערובות אף דהגוי דשיל"מ דהא אין ההנאה בא אלא אחר שנשרף ומקלי קלי ממילא לא נשאר לחוש רק לענגן טלטול לחודא דאמקצי לזה בין השמשות ולא מועיל מה שהותר העצים אח"כ להדלקה ולענגן טלטול לחודא לא שייך דין דשיל"מ ולא הנה התחלות קושית' הגמ' ולרב אשי וכו' רק על היתר הסקה שיש בו הנאה מוקצה ממילא אין לסור מסברא החיצונה דסברת מקלי לא שייך לענגן הטלטול של עצים בעודם קיימים ומדמותר לבטלו לכתחלה מוכח דבדרבנן מבטלינן אף היכא דלא מקלי קלי ודלא כדעת הרא"ש אמנם סברא הנ"ל דלא שייך לענגן טלטול דין דשיל"מ אינו רק לשיטת רש"י שהטעם בדשיל"מ משום עד שתאכלנו פנ"ל אבל לסברת הר"ן שהטעם משום דהגוי כמב"מ גם לענגן ביטול האיסור טלטול אמרינן דין דשיל"מ וא"כ שיטת הר"ן א"ש לשיטתו דלדידך מוכח גם לענגן טלטול אמרינן הסברא דמקלי קלי וממילא ליכא לפי המסקנא הוכחה דמבטלינן מדרבנן רק היכא דמקלי קלי וכו' אבל לשיטת רש"י י"ל דהסברא החיצונה דלענגן הטלטול דעצים לא שייך פלל לחלק בין מקלי קלי דהא הטלטול הוא בעודן קיימי' והא דמבטלינן משום דלא שייך לענגן טלטול דין דשיל"מ פנ"ל ממילא מוכח דמבטלינן בדרבנן אף היכא דלא מקלי קלי דאל"כ אמאי מבטל איסור טלטול העצים: הינצא מזה שדין זה

אם מותר לבטל איסור דרבנן אף היכא דלא מקלי תלוני' במחלוקת של רש"ן ונהר"ן בטעם חומר דשיל"מ וכ"כ אם יהיה למותר השמן שבנ"ח דין דשיל"מ משום שיהיה מותר בשנה הבאה לנ"ח תלוני' ג"כ בזה דלשיטת רש"י הוי דשיל"מ עד שתדליקנו עתה לצורך הדיוט ע"י ביטול תדליקנו לנ"ח בלא צורך ביטול אבל לשיטת ה"ר"ן לא הוי בכה"ג דשיל"מ ולא מקרי מב"מ פניו שגם לשנה הבאה לא יגיע לכלל היתר מאיסורו, אשר עליו עתה דהא לא הותר גם אז רק לנ"ח.

וע"כ דעת ה"ר"ן לאלפסי במס' חולין דפת שאפאה עם הצלי לא מקרי דשיל"מ אף שאפשר לאכלה עם בשר מ"מ אין שם היתר עליו לענן איסור לאכלו בכוח ודעת רש"י גם בכה"ג מקרי דשיל"מ וכמבואר בדברי רש"י לקמן (דף ל"ט ע"א) בד"ה שיל"מ שכ' בזה"ל למחר יוליהו או היום יאכלהו פאן וכו' עכ"ל ממ"ש או היום יאכלהו פאן מבואר שאף אם אין ההיתר לגוף האיסור שאנו דנין עליו רק שיש אפשרות לעשות בהיתר הוי דשיל"מ ולפי"ז גם מותר שמן שבנ"מ מקרי דשיל"מ ולידין שאין לנו הכרע במחלוקת ה"ר"ן ורש"י עלינו לילך בכ"מ לקולא פי בדרבנן הלכה בדברי המיקל אף בדבר שיל"מ פניו שפסק הוא אם הוי דשיל"מ (ולפי המבואר בפר"ח יו"ד בכל ספיקא דפולוגתא דרבנן מקילין אף שהוא נדאי דשיל"מ מכש"כ בכה"ג שזה עצמו בספק אם הוי דשיל"מ) אשר ע"כ פסקינו ביו"ד דבשר ששהה ג' ימים בלא הדחה אף שאפשר לאכלו צלי לא הוי דשיל"מ ותפסינו דעת ה"ר"ן וכמו כן מקילין במותר שמן שבנ"ח שיהי' בטל בס' וכמו כן עלינו להקל להתיר הוספה לבטל בדרבנן אף היכא דלא מקלי קלי ותפסינו בזה דעת רש"י דלשיטתו לא שייך דשיל"מ לענן טלטול לחוד ואין ראיה שיהיה שייך סברת מקלי קלי בעוד העצים קיימים די"ל הא דמותרים בטלטול הוא משום דלא שייך בעצים דשיל"מ פנ"ל וממילא מוכח מלתא מדמותר לבטל העצים לטלטולם דמבטלינו בדרבנן אף היכא דליכא סברא דמקלי קלי אמנם כשמצטרף תרתי דסתרי אהדדי אף בדרבנן מחמירין בספיקא כמבואר בפוסקים לפ"ז לענן הוספת שמן לבטל מותר שמן שבנ"ח א"א להקל דהא הוי תרתי דסתרי דהא א"א להתיר הוספה לבטל איסור דרבנן היכא דלא שייך הסברא דמקלי קלי דרף כשתפסינו סברת רש"י ז"ל דלשיטתו היכא שיש מציאות אופן היתר אף שאין לעצמות האיסור היתר לא מבטל בס' דהוי דשיל"מ ולפי"ז גם מותר שמן שבנ"ח דינו כדין דשיל"מ ואף בס' ל"ב ולכך אסור להוסיף שמן לבטל הנותר בשמן נ"ח דממ"נ אסור או מצד דלא מבטלינו איסור דרבנן היכא דלא שייך מקלי קלי או מצד דשיל"מ אין תועלת בהביטול ומינשב קושית הש"ך הנ"ל ואף שלא נתפנין המסבר לזה הדין דין אמת.

פרק חמישי אמנם לפימ"ש לעיל דגם ה"ר"ן ס"ל כטעמא של רש"י צ"ל כמ"ש לעיל ודו"ק. והנה עתה הנני חוזר לנישב דקדוק לשון הגמרא ולרב אשי דאמר פל דשיל"מ אפילו בדרבנן ל"ב מא"ל ומשמעותי שאין הקושיא בפ"ע דלא יבטלו העצים מפני שיל"מ אלא לחזק קושיא הראשונה והא קא מבטל איסורא ולמדחי התירוץ מדרבנן מבטלינו ובלא"ה מוכרח לומר שאין הקושיא בפ"ע לפי סברת מפרשי דלא שייך דשיל"מ רק לענן אכילה דאמרינ' עד שתאכלנו באיסור היום ע"י ביטול תאכלנו למחר בהיתר גמור אבל לענן טלטול דאי מבטל יכול לטלטל היום וגם מחר ואי לא מבטל יפסיד מה שמונעי' מלטלטל היום ועיין בצ"ח מס' פסחים (דף ט' ע"ב) ד"ה תשע שכ' שגם בהנאה לא שייך דשיל"מ עיי"ש ומותר אף בהנאה של פילוי פניו דאפשר בהנאה שאינה של פילוי ונראה דה"ה בטלטול עצמי הסקה דלדעת הטור לא"ח (סי' תק"ב) ומהרש"ל וט"ז שמוותר לטלטל לכל הצורך אף לסמוך בהן פרעי המטה וכדומה ואקדי' משנ' במס' פלאים פ"ב פל סאה שיש בו רובע ממין אחר ימעט כו' ואיתא בירושלמי כיצד ימעט או

יוסיף על סָאָה או פּוּחַת מְרֻנָּבַע לֹא כֵן אָמַר רַב אַבְנָהוּ בְּשֵׁם רַב יוֹחָנָן כֹּל אִיסוּרֵין שְׁמֵרְבָּה עֲלֵיהֶן שׁוּגַג מְוֹתֵר מְזִיד אָסוּר תַּמָּן אֵת מְרַבָּה לְבַטֵּל אִיסוּר תּוֹרָה וְכֵה אֵת מְרַבָּה לְבַטֵּל מִפְּנֵי מְרֵאִית עֵין ע"כ וּמְפָרֵשׁ הֵרַע"ב וְהֵרַא"ש שְׁכַנּוּנַת הִירוּשַׁלַּיִם בְּדַבְרֵי תּוֹרָה חַד בְּתַרְי בְּטֵל אֱלָא דְחַז"ל אָסְרוּ מִפְּנֵי מְרֵאִית עֵין וְהֵם אָמְרוּ דְבִפְחוֹת מְרֻנָּבַע לְסָאָה מִתְבַּטֵּל וּמִקְשָׁה בְּתוֹס' יו"ט דְּהֵא לֹא שְׁיֵיף בִּיטוּל בְּרוּב אֱלָא כְּשֵׁאִינוּ גִיפְרִים וּמְסִיגִים דְּקִים לְהוּ לְרַבְּנָן שְׁהֵתוֹרָה לֹא אָסְרָה אֱלָא כְּשֵׁרוּצִים לְזַרְוֵעַ כְּלָאִים אֲבָל כְּשֵׁאִינוּ רוּצָה לֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֱלָא חַז"ל אָסְרוּ מִפְּנֵי מְרֵאִית עֵין וְנִתְנוּ שְׁיַעוּר לְדַבְרֵי גַם פְּטֻרוֹהוּ הֵם אָמְרוּ וְהֵם אָמְרוּ ע"כ לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק לְפִי שְׁיִטַת הַפּוֹסְקִים דְּלַכְּה מְוֹתֵר לְבַטֵּל הַעֲצִים מִשּׁוּם דְּקִיל אָסוּרָא שְׁאִינוּ אֱלָא טְלוּל וּגַם מְקִיל קְלִי וּע"כ לֹא הֵוֹתֵר לְבַטֵּל לְכַתְחִילָה רַק הֵיכָא דְכָבֵר גַּתְעָרַב וְאִינוּ גִיפְרֵי דְאֵז מְוֹתֵר לְהוֹסִיף עֲלֵיו וּא"כ אַף אִם נֹאמֵר דְּלִמְאֵי שְׁאָסוּר מִפְּנֵי מְרֵאִית עֵין מְקַרֵי אִיסוּר קַל וּע"כ מוֹתֵר לְבַטֵּל לְכַתְחִילָה מ"מ אֵין לְהַתִּיר אֱלָא לְהוֹסִיף עַל הַבִּיטוּל אִם בָּא כְּבָר בְּתַעְרוּבוֹת מַה שְׁאִינוּ גִיפְרֵי וְהֵרִי בְּכַלְאִים כֵּינּוּן שְׁוִיפְרֵי בְּתַעְרוּבוֹת שְׁהוּא מִבְּשֵׁא"מ הָוֵי כְּאֵלוֹ לֹא בָּא כָּלָל בְּתַעְרוּבוֹת וְהָוֵי הַמְּיַעוּט אוֹ הוֹסְפָה כְּמִבְטֵל אִיסוּר לְכַתְחִילָה שְׁאָסוּר לְעֲשׂוֹת כֵּן אַף בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן הַקָּל: וְלִינְיָשֵׁב זֶה אֲבָאֵר תַּחֲלָה דְּבַרְי רַבִּינוּ יוֹנָה שְׁמִבְּנֹאֵר בְּהֵרַא"ש פ' כ"ש דִּין ה' בּוּזָה"ל מְצַאֲתֵי כְּתוּב בְּשֵׁם הַר"י ז"ל דְּאֶפְיֵלוֹ אִם עֵיבֵר בְּמִזִּיד מְוֹתֵר וְלֹא גִהֵרָא לִי דְרַבָּא לֹא שְׁרִי אֱלָא כְּשֵׁנְתַעְרַב מִמִּילָא וְהָוֵי בְּכָלֵל שְׁאָר אִיסוּרֵין שְׁאִם בְּטֵלוֹ בְּמִזִּיד אָסוּרָה ע"כ וְנִרְאָה לִי שְׁסֻבְרַת ר"י הֵיךָ כֵּינּוּן דְּאָמַר רַבָּא כִּי קָא קְנִיס ר"ש בְּעֵינֵי אֲבָל בְּתַעְרוּבוֹת לֹא מִשְׁמַע דְּתַחֲלַת אִיסוּר דְּרַבְּנָן לֹא נַעֲשָׂה רַק עַל חֲמִץ שְׁעֵבֵר עֲלֵיו הַפְּסַח וְכָל שְׁיֵהֵיגָה בְּעֵין אֲבָל בְּתַעְרוּבוֹת לֹא קְנִיסִי דְּלִיכָא אִיסוּר כָּלָל וּע"כ לֹא שְׁיֵיף בְּכַה"ג לּוֹמַר דִּין דְּאֵין מִבְטָלִין אִיסוּר דְּלֹא צְרִיכִין לְהֵיטְרָא לְדִין בִּיטוּל אִיסוּר רַק כֵּינּוּן שְׁאִין הַחֲמִץ בְּעֵינֵי כ"א בְּתַעְרוּבוֹת לִיכָא כָּלָל שְׁם אִיסוּר וְעַל דַּעַת זֶה נ"ל בְּכַנּוּנַת הִירוּשַׁלַּיִם הַנ"ל דְּבְכַלְאִים לִיכָא אִיסוּר מְדַאוּרֵייתָא רַק בְּמִתְכַנּוּן לְזַרְוֵעַ שְׁנֵי מִינֵי יַחַד וְאֵף מְדַרְבְּנָן לֹא אָסְרוּ בְּפַחוֹת מְרֻנָּבַע מְסַאֲתִים כְּמוֹ שְׁמִסְבִּיר בְּתַשׁוּבוֹת הַרְשֵׁב"א ס' רנ"ט מִשּׁוּם דְּלֹא אֶפְשָׁר שְׁיַצֵּא מִשְׁדָּה לְשְׁדָה פְּרִיזָה אַחַת מִמֵּין אַחַד וְתַאֲסוּר אֵת הַכָּל וַיֵּשׁ לְהַסְבִּיר יוֹתֵר כֵּינּוּן דְּשִׁכִּיחַ בְּכָל שְׁדָה שְׁיַפּוּל בְּשַׁעַת הַזְּרִיעָה שְׁלֹא בְּכַנּוּנָה מְעַט הַזְּרַע מִמֵּין אַחַר ע"כ אַף אִם לְעֵין הַרְוָאִים שְׁגָדְלוֹ כְּלָאִים בְּשְׁדָה אוֹ בְּפָרָם אִם הוּא פְּחוֹת מְרַבִּיעִית בְּסַאֲתִים לֹא יַחֲשְׁדוּ שְׁנִזְרַע כֶּף בְּמִכּוּנּוּן וַיִּתְלוּ בְּדַבְרֵי הַרְגִיל לְהִיּוֹת גַּתְעָרַב מוּעַט מִמֵּין אַחַר שְׁלֹא בְּכַנּוּנַת הַזְּרַע אֵף כְּשֵׁמְגָדֵל כְּדִי רוּבַע בְּסַאֲתִים יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׁהַרְוָאִים לֹא יִתְלוּ בְּמִקְרָה הַהַרְגֵל רַק יַחֲשְׁדוּ שְׁבַעֵל הַשְּׁדָה אוֹ בַעַל הַפָּרָם זֶרַע בְּכַנּוּנָה תַעְרוּבוֹת כְּלָאִים וּע"כ כְּשֵׁיגָדֵל רוּבַע בְּסַאֲתִים הַצְּרִיכוּ חַז"ל לְמַעַט מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ מְרֵאִית עֵין וּמִזִּיד כְּשֵׁימְעַט מוּסַר מִפְּנֵי שְׁאִין עוֹד חֲשֵׁשׁ מְרֵאִית עֵין בְּכַה"ג אֵין כָּלָל בְּגָדֵר בִּיטוּל אִיסוּר לְכַתְחִילָה וְכֵינּוּן דְּלֹא נִשְׁאָר רַק בְּפַחוֹת מְרֻנָּבַע בְּסַאֲתֵי וְלִיכָא מְרֵאִית עֵין מְוֹתֵר מִמִּילָא וְלֹא מְדִין בִּיטוּל וּק"ו הוּא מְדִין רַבִּינוּ יוֹנָה הַנ"ל וְהֵנָּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק עַל תְּשׁוּבַת הַפּוֹסְקִים דְּסוּבְרִים כְּדַעַת הַרְאָב"ד דְּאֵין מִבְטָלִין אִיסוּר אָסוּר מְדַאוּרֵייתָא לְמַה הַתִּירוּ חַז"ל לְבַטֵּל אִיסוּר דְּרַבְּנָן הָא כָּל מַה דְּתַקִּינוּ רַבְּנָן כְּעֵין דְּאוּר' תַּקְּנוּ וַיּוֹתֵר קִשָּׁה לְשִׁיטַת רַמְבַּ"ם שְׁסוּבֵר דְּעַל כָּל אִיסוּר דְּרַבְּנָן אִיכָא לֹא דְלֹא תְסוּר וְהָוֵי כְּדַאוּרֵייתָא מִמֵּשׁ וְכָבֵר הָאָרִיף בְּזֶה הַרְמַב"ן לְהַשִּׁיג עֲלָיו בְּשׁוֹרְשׁ א' מִשְׁרָשֵׁי הַמְצוֹת וְכַמְּה קוּלוֹת שְׁמִצִּינוּ שְׁהַקִּילוּ חַז"ל בְּדַבְרֵיהֶם וּמִהֶם שֵׁם דְּאוּרֵייתָא לְחַוְמָרָא וְס' דְּרַבְּנָן לְקוּלָא וּבְדַאוּרֵייתָא אֵין אוֹמְרִים שְׁאֵנִי אוֹמֵר חוּלִין לְתוֹף חוּלִין נְפִלָה וְתַרוּמָה לְתוֹף תְּרוּמָה וּבְדַרְבְּנָן מְקִילִין בְּשְׁאֵנִי אוֹמֵר וְכַדוּמָה לְזֶה הַרְבָּה קוּשִׁיּוֹת וְתוֹרָף תְּקִירוּצוֹ שֶׁל הַמַּג"א וְזוֹהֵר הַרְקִיעַ הֵם אָמְרוּ וְהֵם אָמְרוּ כְּלוּמַר תִּיכֶף בְּתַחֲזִילַת הַגְּזִירָה וְאִיסוּר שְׁגָדְרוּ וְאָסְרוּ חַז"ל הַתְּנוּ שְׁאִם יֵאָרַע כֶּף אוֹ כֶּף לֹא יִהְיֶה אָסוּר וְגַם הַרְמַב"ן בְּעֲצָמוֹ נִחַיַת לּוֹמַר כֵּן בְּדַעַת

הַרְמַב"ם שֶׁהִיָּה תְּנַאי תִּיכָף בְּשַׁעַת תַּקְנַת הָאִסוּר וּבְדַרְשׁוֹת הָר"ן ו' וד' כ' כִּי אַחַר שְׁאִין גּוֹזְרִין אֲלֵא לַעֲשׂוֹת סִיגָא לַתּוֹרָה דִּינּוּ אַם אָסְרֵנוּ הַנּוֹדָאי שְׁלֵא יָבּוּא לַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה אַע"פ שְׁנַתִּיר לְהֵם הַסַּפֵּק כּו' וְעֵינֵי שְׁלֵא לִפְיֵי פְּשׁוּט שְׁיֵישׁ לֹאמֵר כְּעֵין זֶה לַעֲנִן בְּיִטּוּל אִסוּרֵי שְׁל דְּרַבְּנָן פִּינּוּ דְּעִיָּקֵר הָאִסוּר שְׁאָסְרוּ מְדַרְבָּנָן הִיָּה לְגַדֵּר לְאִסוּר תּוֹרָה וְגַדֵּר זֶה לֹא צְנֻרָה רַק כְּשֶׁהוּא בְּעֵינָא אִוּ בְּתַעְרוּבוֹת כָּל עוֹד שְׁאִין בְּכַה"ג שְׁעֵעוֹר בְּיִטּוּל אִסוּר תּוֹרָה אֲבָל בְּתַעְרוּבוֹת בְּגוֹנוֹנָא שְׁבָאִיסוּר תּוֹרָה מוֹתֵר הוּא מִצַּד הַבְּיִטּוּל הִיָּה בִּיד חַז"ל שְׁלֵא לְשׁוֹנֵי אִסוּר דְּרַבְּנָן בְּתַעְרוּבוֹת כְּזֶה שְׁיִהִיָּה מוֹתֵר לְגַמְרֵי כְּאֵלוּ לֹא נֶאֱסַר כָּלֵל מְדַרְבָּנָן דְּהָא בְּתַעְרוּבוֹת כְּזֶה לִיכָא צְנֻרָה גַּדֵּר וְהוּא כְּעֵין דְּבָרֵי רַבָּא הַנ"ל לַעֲנִן אַד"ר בְּחֻמְזָא שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח שְׁאָמַר כִּי קָא קְנִיס ר"ש רַק בְּעֵינָא אֲבָל בְּתַעְרוּבוֹת לֹא וְגַדוּלָה מְזוּ מְצִינּוּ לַעֲנִן אִסוּר דְּמֵאֵי וּפְתָא שְׁל עַפּו"ם שְׁלֵא אָסְרוּ חַז"ל רַק בְּעֵין וְלֹא בְּתַעְרוּבוֹת אִף הִיכָא שְׁהוּא בְּנוֹתָן טַעַם בְּתַעְרוּבוֹת כְּמִבּוֹאָר בְּחֻלִּין (דָּף ו' ע"א) וּבְתוֹסְפוֹת ע"ז (דָּף: ל"ה ע"ב) ד"ה מְכַלֵּל וְכִמוּ שְׁהַסְבַּרְתִּי לַעֲיֵל שְׁזֵה טַעְמוֹ שְׁל רַבִּינוּ יוֹנָה דְּלֹא מְקַרִּי מְבַטֵּל אַד"ר פִּינּוּ דְּלֹא נֶאֱסַר כָּלֵל רַק בְּעֵינָא וְלֹא בְּתַעְרוּבוֹת וְכִינּוּן שְׁפָן א"ש שְׁיִטַּת הַסּוֹבָרִים דְּאַף אִסוּר דְּרַבְּנָן שְׁנַעֲשֵׂה לְגַדֵּר לְאִסוּר תּוֹרָה מוֹתֵר לְבַטֵּל לְכַתְחִילָה וְכֵן הוּא דַּעַת הַרְמַב"ם דְּאֵם נִתְעַרְבַּב בְּשֵׁר עוֹף בְּחֻלָּב אִף שְׁאָסוּר מְדַרְבָּנָן מִשּׁוּם גְּזִירָה דְּבִשְׁר בְּהֵמָה עַכ"ז מוֹתֵר לְהוֹסִיף לְכַתְחִילָה וּלְבַטֵּל וְנִכּוֹן הוּא לְפִימ"ש דְּאֵם בָּא אִסוּר דְּרַבְּנָן לְתוֹף הַתַּעְרוּבוֹת לֹא מְקַרִּי בְּיִטּוּל אִסוּר דְּהָא בְּכַה"ג דְּלִיכָא צְנֻרָה גַּדֵּר לְדַאוּרֵייתָא לֹא הִיָּה מְקוּם לֹאמֵר שְׁיִהִיָּה עָלָיו שֵׁם אִסוּר וְשְׁיִבְטֵל אֲלֵא הִיָּתֵר גְּמוּר דְּבְתַעְרוּבוֹת לֹא הִיָּה לְגַדֵּר וְלֹא אָסְרוּ כָּלֵל לְשׁוּב לְהִיּוֹת כָּל הַתַּעְרוּבוֹת הִיָּתֵר גְּמוּר וְע"כ אִף לְכַתְחִילָה לֹא שְׁיִיף לֹאמֵר בְּדַרְבָּנָן דִּין דְּאִין מְבַטְלִין אִסוּר דְּהָא אֵם יָבּוּא בְּתַעְרוּבוֹת יָשׁוּב לְהִיּוֹת כָּלֵל נֶאֱסַר כָּלֵל דְּתַעְרוּבוֹת לֹא אָסְרוּ.

אַמְנָם א"כ מְהֵרָאֵי שְׁלֵא יְהִיָּה חוֹמֵר מְנִיעַת בְּיִטּוּל אַד"ר אִף בְּדַשִּׁיל"מ דְּכִינּוּן כְּשֶׁהוּא בְּתַעְרוּבוֹת הָוֵי כְּהִיָּתֵר גְּמוּר תּוּ לֹא שְׁיִיף עַד שְׁתֵּאֲכַלְנוּ בְּאִסוּר ע"י בְּיִטּוּל דְּהָא לְפִי הַסְבָּרָא הַנ"ל לִיכָא כָּלֵל אִסוּר דְּרַבְּנָן כְּשֶׁהוּא בְּתַעְרוּבוֹת כְּנ"ל וּמַעֲתָה נ"ל שְׁזֵה פְּנוּנַת הַגַּמ' דְּתַחֲזִילָה תִּירָץ הַגַּמ' בְּדַרְבָּנָן מְבַטְלִינָן לְפִימ"ש דְּאִסוּר דְּרַבְּנָן בְּתַעְרוּבוֹת לֹא מְחַשֵּׁב כָּלֵל בְּתַעְרוּבוֹת אִסוּר וְכַ"ל דְּכָל אִסוּרָא דְּרַבְּנָן נַעֲשֵׂה תִּיכָף רַק עַל בְּעֵין וְלֹא בְּתַעְרוּבוֹת וְע"כ לֹא אָסְרוּ אִף לְהוֹסִיף וּלְבַטֵּל לְכַתְחִילָה וְאִין לְגַזֵּר אִסוּר בְּיִטּוּל אִסוּר דְּאוּרֵייתָא דְּבְדַרְבָּנָן לֹא מְקַרִּי כָּלֵל בְּיִטּוּל אִסוּר כְּנ"ל וְלָזֶה מְקַשָּׁה הַגַּמ' עַל רַב אֲשֵׁי דְּאָמַר דַּשִּׁיל"מ אִף בְּדַרְבָּנָן ל"ב כְּלוֹמֵר דַּר"א בְּנוֹדָאי לֹא נִחִית לְסַבָּרָא זֹו דְּבָכָל אִסוּרֵי דְּרַבְּנָן הָוֵי כְּאֵלוּ לֹא הוֹחֵל תִּיכָף מְתַחֲזִילָה שֵׁם אִסוּר רַק עַל בְּעֵין וְלֹא בְּתַעְרוּבוֹת דַּא"כ גַּם דַּשִּׁיל"מ אִין מְקוּם לְהַחְמִיר כְּנ"ל א"ו שְׁגַם בַּאד"ר הִיָּתֵר בְּתַעְרוּבוֹת הִיא כְּדָרְךָ כָּל בְּיִטּוּל אִסוּר דְּאוּרֵייתָא וּמְמִילָא מְהֵרָאֵי שְׁיִהִיָּה אִסוּר לְכַתְחִילָה לְבַטֵּל אַד"ר כְּמוֹ שְׁאָסוּר לְבַטֵּל אִסוּר דְּאוּרֵייתָא וְנִשְׂאֵר הַקּוֹשְׁיָא וְהָא קָא מְבַטֵּל אִסוּרָא וּמְתַרֵץ הַגַּמ' שְׁאֵנִי עֲצִים דְּמַקְלִי קְלֵי אִסוּרֵיִהוּ וּלְכָף מוֹתֵר לְבַטֵּל לְכַתְחִילָה וְכַפִּי הָרָא"ש וְרַבִּינוּ אֶהְרֵן הַלּוֹי בְּב"ה וְהָר"ן דְּלְמַסְקָנָא תַּפְסִי לְהַלְכָה שְׁאִף אַד"ר אָסוּר לְבַטֵּל לְכַתְחִילָה אִף לֹא לְהוֹסִיף וּלְבַטֵּל דְּלֹא שְׁרִי לְבַטֵּל כ"א הִיכָא דְּמַקְלִי קְלֵי אִסוּרָא: וְטַעַם הַדְּבָר בִּיאֲרַתִּי בְּמְקוּם אַחַר ע"פ מַה שְׁהַעֲלִיתִי לְתַרֵץ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת יו"ט שְׁהַשְׁמִיט דִּין דְּסַפִּיקָא אִסוּרָא וְכ' הַמ"מ שְׁסַמָּה עֲצָמוֹ בַּמ"ש בְּפָרָק דְּסַפֵּק מוּכָן אָסוּר וּמְקַשְׁינָן דְּסַפֵּק בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בִּיו"ט דְּעַלְמָא לֹא מְקַרִּי סַפֵּק מוּכָן דְּבִאֲמַת מוּכָנָת הִיא אַגַּב אַמָּה וּמֵאֲתָמוּל נִגְמְרָה וְאִינָה אִסוּרָא רַק מְחַמַּת גְּזִירָה אִסוּר יו"ט אַחַר שְׁבַת וְנ"ל לִינִישׁב וּיְתוּרֵץ גַּם קוֹשְׁיַת הַמְרָדְכֵי שְׁבַמְנַחוֹת (דָּף ס"ח ע"ב) אִיתָא ר"פ ור"ה בְּרִי דַר"י אֲכַלוּ חֵדָשׁ בְּאוּרֵיתָא דְּשִׁיתֵּסַר נִגְהֵי שְׁבַסַר קְסָבְרֵי חֵדָשׁ בְּחו"ל דְּאוּרֵייתָא וְקַשָּׁה הָא חֵדָשׁ הִיא דַּשִּׁיל"מ וְאַף בְּסַפִּיקָא דְּרַבְּנָן יֵשׁ לְהַחְמִיר וְנ"ל דְּלְכַאוּרָה

קשה לי לשיטת הרמב"ם שסובר דעל איסורא דרבנן יש אזהרה לאו ועשה ומקשה ברמב"ן בהשגותיו בשרשי מגין המצות דא"כ למה ספיקא דרבנן לקולא להוי ככל ס' דאורייתא וכתב בדרשות הר"ן לתרץ דכל אסורי דרבנן שנעשו לא נעשו רק על ונדאי ולא על ספיקא דכל עיקר איסור דרבנן גדר לדאורייתא ודי לגדר פשאוסרין הונדאי וגם המנ"י בכללי ס"ס נחית קצת לזה.

ותנרף הסברא שהם אמרו איסור על הונדאי והם אמרו שאינם אוסרים הספק לפ"ז לכאורה אינו מוכן דברי רב אשי שמביא מדמינן להחמיר בספק דרבנן פשיש לו מתירין מדין דשיל"מ שאינו בטל בתערובות כפי' רש"י דכשם שהחמירו בתערובות מטעם פנה דשיל"מ ושייף עד שתאכלנו פנ"ל פן החומרא בספק דרבנן פשיש לו מתירין הא פשוט לחלק בשלמא פשנתערב הרי יש פאן איסור בתערובות ואמרין עד שתאכלנו ע"י ביטול אכול אותה בהיתר גמור ושל"מ ע"י ביטול אכל בספק דרבנן מה נאמר עד שתאכלנו ספק איסור אכול אותו למחר בהיתר ונדאי הא אף היום היא בהיתר ונדאי דתיקף בעת שנעשה איסור דרבנן התנו ואמרו שאינם אוסרים הספק דדי לגדר האיסור שעשו על הונדאי ממילא בכל ס' לא חלה עליו איסור חז"ל ונהי בהיתר גמור והנפש היפה שתאכלנו בלי פקפוק לא שייף עוד לומר עד שתאכלנו בספק איסור אמנם נ"ל הא דצריכין לתירוצו של הר"ן הנ"ל אינו רק באד"ר שהמה נעשה לסייג תורה שבהם הלאו דאורייתא דלא תסור פנ"ל ומפלל ושמרתם את משמרתי שצונתה התורה להוסיף בנדרים ואם לא הי' מתירים בהדיא הספיקא בהם היה אסורים ככל ספיקא דאורייתא אבל איסורים דרבנן שלא נעשו לסייג שאינו בכלל לא תסור וכאשר מבואר להמענין והארכתי בזה במ"א לא היו צריכין להתנות שאין אוסרים הספק דממילא אין להחמיר בספק איסור דרבנן פנה שגם על ונדאי אין אזהרת התורה מצד לא תסור כי לאו דלא תסור לא נאמר רק על אשר יגזרו ויאסרו ויתקנו החכמים לגדר לדאורייתא אבל לא על מה שאינו לסייג לתורה רק ע"ד לא פלוג או מצד פולה חדא גזירה היא וכדומה דהוי כעין מצנת נר חנופה וקריאת מגילה וכיון שלא התנו בהדי' בספיקא אלא רק הקולא בזה מצד מחמת שהוא רק מדרבנן תולין להקל בכל ספיקא ממילא שייף לומר עד שתאכלנו מצד תלי' להקל על צד הפותר ימתין ותאכל בהיתר גמור שאין בו שום מציאות צד איסור ועתה דר"א לא בא לתרץ רק שיטת רב יוסף שסובר שאיסור ביצה ביו"ט בעלמא הוא מגזירת הפירות הנושרים ביו"ט ואיסור ביצה אינה פלל לגדר דמאי ענין אכילת הביצה לשמא יעלה ויתלוש פירות מאילן רק פיון שאסרו בסתם פירות הנושרים מצד סייג שלא יעלה ויתלוש ממיל נאסר גם הביצה מפללה וכדברי הש"ס (בדף ג' ע"א) ד"ה חדא גזירה היא שכ' בזה"ל לא שפתהא זו גזירה דלא ליתא לידי פירות הנושרים אלא פשנמנו וגמרו על פירות הנושרים אף ביצה במשמע ואע"ג דלית בה משום תלישה מיהו מקלל גזירת חז"ל היתה שאף היא פירות הנושר עכ"ל הרי דאיסור ביצה לא הנה פלל לגדר ורק מפלל הגזירה דפירות הנושרין חל עליו גזירות האיסור ובפירות הנושרין גופא לא הנה תנאי שיהיה ספקא מותר פגון היכא דלא שייף דשיל"מ פשייתקלל וינפסד בשעה' וכדומה דהא באמת כל ספק מחובר אסור אף בלא טעם דשיל"מ דאף הסוברים דספק דרבנן לקולא אף בדשיל"מ מ מודה דספק דמחובר אסור וכיון שלא הנה תנאי על היתר הספק ספיקו לחומרא ככל ספק דאורייתא דהא להרמב"ם הנ"ל איסור דרבנן שנעשה לסייג פאיסור דאורייתא הוא ואין ספיקא להקל רק משום דהם אמרו והם אמרו.

אבל בפירות הנושרין לא נאמר רק האיסור ולא היתר בספיקא והא דחשבינו בסוגיא זו ספק יום טוב לספיקא דרבנן ולהקל אף שהוא מפלל גזירות הפירות הנושרין צ"ל פיון דבאיסור הביצה ליכא סייג ממילא אף שפאסרה הביצה מפלל הגזירה מ"מ לענין ספק בהביצה שתולין

להקל כמו בכל ספיקא דרבנן שאינם לסייג ואין עליהם אזהרת התורה שלא הותנה בהם פי לא הוצרכו להתנות שספיקן יהיה מותר ותולין להקל בספיקא אמנם פינו שלא הותנה בפירוש שיהיה ספיקא להקל רק מצד ספק מקולין ע"כ פשיש לו מתירין לא מקילין ואומרים עד שתאכלנו בספק המתן ואכול בהיתר ונדאי השתא דאתינן להכי לא שייך להחמיר בספק דרבנן בדשיל"מ רק באיסור כמו ביצה ולמ"ד משום פירות הנושרין אבל בחדש בחו"ל שהוא מצד גזירה אטו חדש של ארץ ישראל והיה מהראוי שיהיה דינו כאיסור תורה מצד הלאו דלא תסור והוצרכו להתנות שיהיה ספיקא להקל עכ"פ היכא דיש הפסד בשהי' וכינן שהיה התנאי תיכף בשעת האיסור הם אמרו האוסר על הנודאי והם אמרו שהספק אינם אוסרים ממילא אף פשאפשו לשהיה בלא הפסד אין להמתין מצד דשיל"מ דכינן דתיכף בשעת האיסור לא נאסר הספק היתר גמור הוא ומה עד שתאכלנו וכו' שייך בזה ומינשב קושית גיליון מרדכי הנ"ל מסוגני' דמנחות הנ"ל ומעתה מינשב גם הרמב"ם דלשיטתו שאינו סובר כר' יוסף רק כרבה שאסור משום הכנה וביו"ט דעלמא אסור משום גזירה סייג להכנה דאורייתא שפיר יש להקל בספיקא אף שהוא דשיל"מ וספיקא אסורא דברייתא אינו רק ביו"ט אחר שבת שאסרו מדאורייתא והוא ספק מוכן ודין זה ממילא נכלל במ"ש הרמב"ם בפ' דספק מוכן אסור לכן לא הוצרכו להזכירו עוד בבבאור מיוחד.

ובתחילה עלה ברעיוני ורמז דברי אלה ברש"י שפי' בד"ה אפילו בדרבנן כו' שפירש בזה"ל כגון ביצה דגזרו פירות הנושרין הוא כו' עכ"ל יעיי"ש אבל הדרנא בו דהא ברש"י ד"ה ורב אשי אמר אי דקשי' לן לרב יוסף ולר' יצחק כו' יעוי"ש מבואר שר"א מתוך ג"כ לרב יצחק ולפי דברי הנ"ל לא אתי שפיר תירוצו של רב אשי רק לשיטת רב יוסף דביצה אסורה משום פירות הנושרין דהא בפירות הנושרין עצמן לא נאמר היתר על הספק דאף דכשיש הפסד בשהי' אסור מצד ס' מחובר וכנ"ל אבל לרב יצחק דאמר משום משקי' שזבו קשה פינו דאיסור משקים שזבו משום סייג לתורה שלא יבוא לידי סחיטה ובאיסור כזה היה צריכין להתנות שיהיה מותר ומהראוי שלא נחמיר עוד בספיקו אף פשיש לו מתירין וא"ל מחמת שיל"מ באמת לא הותנו על היתר הספק דז"א דהא משפחת שיהיה הפסד בשהיה ובמקום דלא מקרי דשיל"מ בנודאי לא רצו לאסור בספיקו וכינן שהוצרכו להתנות ממילא לא שייך עוד להחמיר בספיקו מצד דשיל"מ וא"ל דכינן דהותנה שלא יהיה ספיקו להקל רק היכא שיהיה הפסד בשהיה אבל לא פשאפשו להמתין דלמאי נאסר באמת אף פשיהיה לו מתירין פינו דאין צריך לגזר לדאורייתא רק לאסור בנודאי וכינן שהוצרכו להוציא מן הכלל הספק בזה ממילא פל שיש בו ס' לא נכלל מיד בעת עשיית האיסור ולא חל איסור חז"ל רק על הנודאי ולא על הס' ולא שייך עוד להחמיר ביצה שיל"מ וכנ"ל ככה העליתי ליישב דברי רמב"ם בהלכות יו"ט וא"כ י"ל ס"ד דגמרא לומר דבכל אסורא דרבנן לא גזרו בספיקא בתערובות מש"ה מותר לבטל איסורא דרבנן דע"י תערובות ליכא איסור פלל וי"ל כמו שהסברתי דברי רבינו יונה מש"ה מקשה ע"ז לרב אשי דע"כ לא סבירא לי' פן וע"כ צריך לחלק לדידי' דדבר שנאסר רק משום סייג פעין פירות הנושרין לא אמרו פלל ולא התנו דספיקא מותר דלא הוצרכו לזה דאל"כ למה לא יהיה בטל גם שיל"מ בדרבנן דהא ליכא על התערובות ועל הספק שם איסור פלל וא"כ ה"נ בעצים שנשרו פינו דלא הוצרכו להתנות גבי ס' מחובר דספיקא יהיה מותר פנ"ל וא"כ ממילא אסור לבטל גם בדרבנן משום דכל דתקנו פעין דאורייתא תקנו וכנ"ל וע"כ נצרכו לתרץ דמקלי קלי אסורא ובזה א"ש דברי המרדכי דין תרמ"ח שכתב בזה"ל מהכא שמענו דבדרבנן היכא דלייתא לאסורא בעינא שמבטלין אותו לכתחילה ואיסורא דאורייתא אין מבטלין אפי' ליתא לאיסורא בעינא ע"כ ולכאורה תמוהים דבריו היכא נשמע מפאן

כְּדַבְּרֵי וְעַל הָרֹאשׁ וְהָרֹאשׁ אֵין כ"כ מְהַקְּנֵי דִי"ל דְּכַוְנָנְתֶּם פִּינּוּ דְּאַסִּיק פֶּאן בַּגְּמ' הֵךְ סְבָרָא דְּמַקְלֵי קְלִי תוּ לִיכָא הוֹכְחָה מֵהֵךְ דִּינָא דְּעַצִּים דְּבַדְרַבְּנָן מְבַטְלִינּוּ הֵיכָא דְּאִיתָא לְאַיְסוּרָא בְּעִינָא וְכֵן מוֹרָה קָצַת לְשׁוֹן הָרֹאשׁ"ה בְּבַד"ה פִּינּוּ דְּלִיכָא לְפִי הַמְּסַקְנָא הוֹכְחָה דְּמוֹתָר לְבַטְלָא פֶּל אִיְסוּרָא דְּרַבְּנָן תְּפַסִּינּוּ לְהַלְכָה דְּאִין מְבַטְלִין אַף בְּדַרְבְּנָן אַבְל עַל הַמְּרַדְכֵי קִשְׁה לְמָה כ' דְּמַהְכָּא שְׁמַעִינּוּ.

אַבְל לְפִי דְּבָרֵי הַגְּ"ל א"ש דְּהֵךְ קוּשְׁיָא וְלִרְב אִשִּׁי וְתִירוּצוּ דְּשִׁאנֵי עַצִּים דְּמַקְלֵי קְלִי סוֹבֵב וְהוֹלְךָ לְפָרֵשׁ תִּירוּצֵי קַמָּא דְּבַדְרַבְּנָן מְבַטְלִינּוּ וְס"ד דְּכָל אִיְסוּרָא דְּרַבְּנָן מְבַטְלִינּוּ מִטַּעַם שְׁכ' בְּתַעְרוּבוֹת לִיכָא אִיְסוּרָא דְּרַבְּנָן פֶּלָל וְלֹא גְזָרוּ רַק בְּעִינָא וְהִקְשׁוּ בַּגְּמ' ע"ז מְרַב אִשִּׁי מְדַמְחָמְרִינּוּ בְּתַעְרוּבוֹת בְּדַרְבְּנָן פֶּשְׁהוּא דְּשִׁיל"מ מוֹכַח דְּאַף בְּתַעְרוּבוֹת יֵשׁ אִיְסוּר הוּא רַק דְּמְבַטְלָא הֵיכָא דְּאִין לֹא מִתִּירִין וְקִשְׁה לְמָה מְבַטְלִינּוּ וְע"ז מְשַׁנֵּי הַגְּמ' דְּגַם בְּדַרְבְּנָן אִין מְבַטְלִין רַק בְּעַצִּים הַקְּלִי מִשׁוּם דְּמַקְלֵי אִיְסוּרֵיהוּ וְכֵן שְׁפַתְבֵּיתֵי יֵשׁ לִיִּשְׁב עוֹד מַה שְׁיֵשׁ לְדַקְדַּק לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּלֹא נִחְתּוּ לְחַלֵּק בֵּין אִיְסוּר דְּרַבְּנָן שְׁיֵשׁ לֹא עֵיקָר מְדַאוּרֵייתָא אוֹ אִין לֹא עֵיקָר.

וְאִינֶם מְחַלְקֵי רַק בֵּין מַקְלֵי קְלִי אוֹ לֹא וְטָרַם דְּאַסִּיק הֵךְ סְבָרָא דְּמַקְלֵי קְלִי הֵיךְ ס"ד דְּכָל אִיְסוּרָא דְּרַבְּנָן מְבַטְלִין הֵיכָא אֶפְשָׁר לֹאמַר כֵּן א"כ קִשְׁה קוּשְׁיַת הַתּוֹס' מֵהֵךְ דְּעַגּוּלֵי דְּבִלְהָ דִּיּוֹסִיף לִיבְטָל אַבְל לְפִי דְּבָרֵי לִס"ד דְּכָל אִיְסוּרָא דְּרַבְּנָן לֹא נַעֲשֶׂה רַק פֶּשְׁהֵי בְּעִין אוֹ בְּתַעְרוּבוֹת שְׁאִין בּוֹ שְׁעִינָא בְּיָטוּל לְאַיְסוּר דְּאוּרֵייתָא אַבְל פֶּשְׁהוּא בְּתַעְרוּבוֹת בְּשְׁעִינָא בְּיָטוּל אִיְסוּר דְּאוּרֵייתָא הֵיכָא מְבַטְלָא בְּכַה"ג וְלֹא צְרִיכִין לְגַדֵּר וְלִסְיַגְלָא דְּאוּרֵייתָא לֹא חֲזִייל פֶּלָל אִיְסוּר דְּאוּרֵייתָא עַל מַה שְׁמַמְנּוּ בְּתַעְרוּבוֹת וְכַב"ל וְל"ק מְשַׁנֵּה דְּעַגּוּל בְּעַגּוּלֵי דְּהָא תְּרוּמָה לִיכָא הֵיכָא בְּתַעְרוּבוֹת כ"א ע"י הַרְמָה מְפָנֵי גְזֵל הַשְּׁבֵט וְכַמוֹ כֵּן בְּתַעְרוּבוֹת תְּרוּמָה דְּרַבְּנָן וְכֵן מְפָרֵשׁ הַרְמָב"ם כ"מ שְׁשַׁנֵּינּוּ בְּמַשְׁנֵה בְּתַעְרוּבוֹת תְּרוּמָה וְבְּעַגּוּל בְּעַגּוּלֵי עוֹלִים בֹּא' וּמֵאַה עוֹלָה הֵינּוּ שְׁצָרִיף לְהַתִּיר כְּמוֹ שְׁעִינָא שְׁנַפְל וְצָרִיף לְהַעֲלוֹת א"כ גַּם בְּתַעְרוּבוֹת דְּרַבְּנָן חָל אִיְסוּר דְּרַבְּנָן אַף פֶּשְׁהוּא בְּתַעְרוּבוֹת ע"כ צְרִיף לְהִיּוֹת חֲלוֹת אִיְסוּר דְּתְרוּמָה גַּם הֵיכָא שְׁמַעוֹנָרַב בְּתוֹךְ הַתַּעְרוּבוֹת וְהוּי מְבַטְלָא אִיְסוּר אִם יוֹסִיף: פֶּרֶק שְׁשִׁי וְדַע דְּלִשְׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּמוֹתָר לְבַטְלָא עַצִּים שְׁנַפְשְׁרוּ לְכַתְחֻלָּה אַף אִם לֹא בָּא פֶּלָל מְקוֹדֵם לְתַעְרוּבוֹת וְהָא דְּתַנִּי בְּבִרְיָתָא לְתוֹךְ הַתַּנּוּר לֹא דוֹנָקָא הוּא וְגַם לֹא גְרָסוּ בְּבִרְיָתָא מוֹסִיף עֲלֵיהֶן יֵשׁ לְכַאוּרָה לְהַבִּיא רֹאשׁוֹ שְׁאִין מוֹתָר לְבַטְלָא בְּדַרְבְּנָן כ"א דוּמָיָא דְּעַצִּים דְּמַקְלֵי קְלִי וְאַקְדִּים מַה שְׁיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְכַאוּרָה בְּדְבָרֵי ר"י וְאֵל תְּשִׁיבֵנִי בִּיצֵה כו' דְּלִפִּי פִי ר"ש"י לְעֵיל דָּף ב' דְּמַה שְׁגָזְרוּ בְּפִירוֹת הַנּוֹשְׁרִין אִטּוּ שְׁמָא תְּתַלּוֹשׁ הַפּוֹנָה שְׁמָא תְּתַלּוֹשׁ בְּשִׁבְתָּ וְאִיְסוּרָא דְּאוּרֵייתָא הוּא אַבְל מִשׁוּם תְּלִישָׁה בִּיּו"ט לֹא הוּי גְזָרִינּוּ פִּינּוּ דְּלֹא אִיְסוּרָא דְּאוּרֵייתָא הֵיכָא.

לְדַעַת רִש"י דְּתַלִּישַׁת פִּירוֹת בִּיּו"ט מְדַאוּרֵייתָא מְשַׁרֵי שְׁרִי אִם טוֹבִים יוֹתֵר לְאַכִּילָה פֶּשְׁהֵם ב"י וְתוֹרָף הַדְּבָר בְּקִצְרוֹת פְּכָר בִּיָּאָר אִי"ז בְּעַל מַג"ש זצ"ל בְּרִישׁ פֶּרֶק א"צ וְקִשְׁה לְכַאוּרָה דֹּא"כ אִיְסוּר פִּירוֹת הַנּוֹשְׁרִין בִּיּו"ט הוּי גְזָרָה לְגְזָרָה דְּלִפִּי הַמְּבַנְאָר מְדְבָרֵי רִש"י בְּדָף ב' ע"ב ד"ה וְהַתְּנָיָא דְּלֹא נִחְיַת לְסַבְרַת הַתּוֹס' שְׁפַתְבוּ בְּאִיזָה מְקוֹמוֹת דְּשִׁבְתָּ וִי"ט מְקָרֵי חֲדָא גְזָרָה וְצ"ל דְּהֵיכָא שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁיָבוּא לִידֵי אִיְסוּר חֲמוּר הַחֲמִירוּ חו"ל לְגְזוֹר אַף גְזָרָה לְגְזָרָה פֶּאֶשְׁר מְצִינּוּ כֵּן בְּאִיזָה מְקוֹמוֹת שְׁגָזְרוּ חו"ל גְזָרָה לְגְזָרָה לְכַאוּרָה קִשְׁה דֹּא"כ אִמָּאֵי הַקִּשְׁה אֲבִי בְּרִישׁ דָּף ג' פִּירוֹת הַנּוֹשְׁרִים טַעְמָא מֵאֵי גְזָרָה שְׁמָא יַעֲלָה וְיִתְלַוֵּשׁ הוּא גּוּפָא גְזָרָה וְאַנְן נִיקוּם וְנִגְזוֹר גְזָרָה לְגְזָרָה הָא לְפִימ"ש הֵיכָא דְּאִיכָּא חֲשַׁשׁ תְּקֵלָה בְּאִיְסוּר חֲמוּר דְּהֵינּוּ בְּאַזְהַרַת לֹא אַף גְזָרָה לְגְזָרָה גְזָרִינּוּ (ה) אִמָּנֶם א"ש לְפִי מַה דְּמְבַנְאָר בְּפ"י לְקַמֵּן דָּף י"ח בְּד"ה וְנִגְזוֹר הַקִּשְׁה אִטּוּ הַטְּבֵלָה בְּשֵׁם הַרִיטְב"א דְּעַכ"פ לֹא הַחֲמִירוּ חֲכָמִים לְגְזוֹר שְׁלֵשׁ גְזָרִינּוּ זֶה אִטּוּ זֶה וְכַמְדוּמָה לִי

שְׂרַאֲיִתִי כְּכֹר כָּלֵל זֶה גַם בַּס' הַמְּאֹר וּבְאִיזָה מְשַׁאֲרֵי סְפָרִים הַקְּדוּמוֹנִים א"ש קוֹשֶׁת אַבְיֵי דְאַמַּאי אָסְרוּ בִּיצָה אֶטו פִּירוֹת הַנוֹשְׁרִים בִּי"ט הָא בִּי"ט.

לִיכָא חֲשִׁישׁ שְׂמָא יִתְלַןשׁ בִּי"ט וְאִינָם אָסוּרִים בִּי"ט אֶלָּא מִשׁוּם פִּירוֹת הַנוֹשְׁרִים בְּשַׁבַּת וְהָיִי גְזִירָה לְגְזִירָה וְאִי מִשׁוּם חֲשִׁישׁ תְּלִישָׁה בְּשַׁבַּת הָרִי שְׁלִישָׁה גְזִירוֹת וְכוּלֵי הָאִי לֹא הִתְמִירוּ חַו"ל אַף בְּמָקוֹם שְׂיִישׁ חֲשִׁישׁ לְתַקְלָה בְּאִסּוּר דְאוֹ' וּמְלַבֵּד הַמְּבֹאֵר לְהִדְיָא בְּשֵׁם הָרִיבָב"א כַּמ"ש הוּא מִן הַפְּלוֹת הֶרְאִישׁוּנֵי דִישׁ סְבָרָא לֹמַר אַף הִיכָא דְהִתְמִירוּ חַו"ל לְגְזוּר ב' גְזִירוֹת מ"מ לֹא הִפְלִיגוּ לְהַחְמִיר גַּם גְזִירָה שְׁלִישִׁית דַּא"כ אִין לְדַבְּרָא סוּף.

וּלפ"ז צָרִיךְ בְּיָאוּר לְמַה הִתְמִיר ר"י לְאִסּוּר בִּי"ט עָלִים שְׁנָשְׂרוּ בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי אֶטו הַנוֹשְׁרִים בִּי"ט עֲצָמוּ הֲלֹא בַּכָּה"ג הָיִי שְׁלִישָׁה גְזִירוֹת דְאִסּוּר עֲצִים שְׁנָשְׂרוּ בִּי"ט עֲצָמוּ אִינָה אֶלָּא מִטַּעַם גְזִירָה עֲצִים שְׁנָשְׂרוּ בְּשַׁבַּת וְאָסוּרִים בְּשַׁבַּת לְטַלְטֵל אוֹ לְמַאי דְחִזִּי דְהִינּוּ פְּשִׁישׁ חוֹלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ דְאַפְשָׁר בְּאַחֲרֵים שְׁנִתְלָשׁוּ קוֹדֵם שַׁבַּת הוּא מִשׁוּם גְזִירוֹת תְּלִישָׁה בְּשַׁבַּת וּכְשִׁמוּסִיפִי פִי עוֹד לְאַסּוּר בִּי"ט הַנוֹשְׁרִים בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי אֶטו הַנוֹשְׁרִי בִּי"ט עֲצָמוּ הָיִי גְזִירָה שְׁלִישִׁית: (ו) אָמְנָם פְּשׁוּט דְלַעֲנֵן עֲצִים דְלֹא הָיִי אֶלָּא מְכַשִּׁירִים א"נ גַּם רש"י מוֹדֵה דְבַתְּלִישִׁת יֵשׁ אִסּוּר דְאוֹרֵיִיתָא בִּי"ט וַא"צ לְמַגְזֵר בְּהוּי"ט אֶטו שַׁבַּת וְאָסְרוּ עֲצִים הַנִּתְלָשִׁים בִּי"ט מְאַלְיָהֶם מִשׁוּם גְזִירָה דְשְׂמָא יִתְלַןשׁ בִּי"ט וּכְשִׁאוּסְרִים בְּיוֹם טוֹב עֲצִים שְׁנָשְׂרוּ בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי אֶטו עֲצִים שְׁנִתְלָשׁוּ בִּי"ט אִין כָּאֵן כ"א ב' גְזִירוֹת אָמְנָם א"כ קֶשֶׁה לְמַה אָמַר ר"י אֵל תְּשִׁיבֵנִי בִּיצָה כו' תִּיפּוֹק לִי שְׂאִין מְקוֹם לְהַחְמִיר בְּבִיצָה כְּמוֹ בְּעֲצִים דְאַף דר"י סוֹבֵר לְעֵיל כר"מ דְאִסּוּר בִּיצָה הוּא מִשׁוּם מְשָׁקָה שְׁזָבוּ שְׂמִקוֹר הַגְזִירָה הוּא מִשׁוּם סְחִיטָה הֲלֹא גַם מְלֹאכֶת סְחִיטָה מְוַתֵּרַת מְדְאוּרֵיִיתָא בִּי"ט לְדַעַת רש"י הַנֵּל וְגַם תְּלִישָׁה מְוַתֵּרַת מְדְאוּרֵיִיתָא בִּי"ט לְצוֹרֵךְ אֹנְקֵל וַא"כ אִם נְאָסֵר בִּי"ט הַבִּיצָה שְׁנוּלְדָה בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי אֶטו הַנּוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב עֲצָמוּ שְׂאִין אִסּוּרָא אֶלִיכָא דר"י רַק מְפָלֵל גְזִירוֹת מְשָׁקִי שְׁזָבוּ בִּי"ט שְׁנִתְלָשׁוּ אֶטו מְשָׁקִי שְׁזָבוּ בְּשַׁבַּת וְאִסּוּרָה בְּשַׁבַּת הוּא מִשׁוּם גְזִירָה דְשְׂמָא יִסְחָטְנוּ וְהָיִי בְּכִלְלֵן שְׁלֵשׁ גְזִירוֹת וְכוּלֵי הָאִי לֹא גְזַרְיֵנָן אֲבָל בְּעֲצִים שְׁנָשְׂרוּ לִיכָא אֶלָּא ב' גְזִירוֹת פִּינּוֹן דְנִשְׂרוּ עֲצִים בִּי"ט אָסוּר מְדְאוּרֵיִיתָא הַנוֹשֵׁר קָאִי בְּלֹא דְלֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה דְמַלְבֵּד שְׁהִיָּה רַק מְכַשִּׁירֵי או"נ שְׂאֵפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ מַעִי"ט הֲלֹא פִינּוֹן שְׁהַנְתְּלִישִׁי קוֹדֵם יו"ט טוֹבִים יוֹתֵר לְהַסְקָה מְהַנְתְּלִישִׁי בִּי"ט וְגוֹנוֹנָא כְּזֶה גַם מְלֹאכֶת או"נ מְמַשׁ אָסוּר בִּי"ט לְדַעַת הַתּוֹס' מַס' מְגִילָה דָף ד' ע"ב וְלִישִׁית הַרְשִׁי בַר"פ א"צ אַף פְּשָׁאִין טוֹב יוֹתֵר הַנְּעִשָׂה קוֹדֵם יו"ט אִם אִינוּ גְרוּעַ מְהַנְעִשָׂה בִּי"ט אַף לְצוֹרֵךְ או"נ מְמַשׁ אָסוּר בְּיוֹם טוֹב מְכַשֵׁ"כ בְּעֲצִים שְׁטוֹבִים יוֹתֵר הַנְּתְלִישִׁי קוֹדֵם יו"ט וְרַבִּיעַ עַל הַתְּלִישִׁין בִּי"ט אֲזַהֲרַת לְאוֹ דְאוֹרֵיִיתָא וְלֹא הָיִי בְּאִסּוּר עֲצִים בִּי"ט שְׁנוֹשְׁרֵי בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי כ"א ב' גְזִירוֹת פַּנ"ל דְגְזַרְיֵנָן בְּהוּי אֶטו הַנוֹשְׁרִים בִּי"ט עֲצָמוּ שְׂאֵסוּר מִשׁוּם שְׂמָא יִתְלַןשׁ בִּי"ט וְיַעֲבֹר אַדְאוּ'.

וְעָלָה עַל דַּעַתִּי לְכַאוּרָה לֹמַר דְלִפִּי הָאָמֶת שְׂאֵסְרוּ חַו"ל מְשָׁקִי שְׁזָבוּ בְּיוֹם טוֹב שְׁעִי"ז אִין עָלִיָּהֶם עוֹד שֵׁם צוֹרֵךְ יו"ט דְהָא לֹא חִזִּי בְּיוֹם טוֹב לְשִׁתָּי מַחְמַת אִסּוּר דְרַבְּנָן יֵשׁ בְּשַׁחֲיִטָתוֹן בְּיוֹם טוֹב אִסּוּר דְאוֹרֵיִיתָא דְלֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה נוֹסֵף עַל הַמְּשָׁקִי שְׁזָבוּ בְּיוֹם טוֹב.

גַּם גְזִירָה אֶטו דְאוֹרֵיִיתָא בִּי"ט עֲצָמוּ וְלִיכָא בְּאִסּוּר הַנְּסָחַט בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי יו"ט אִם נְאָסֵר אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב אֶטו הַנְּסָחַט בְּיוֹם טוֹב עֲצָמוּ רַק ב' גְזִירוֹת וְכִינּוֹן דְבְּעֲצִים הוּא מְפָלֵל גְזִירוֹת מְשָׁקִי שְׁזָבוּ בְּיוֹם טוֹב שְׂפִיר הִי מְקוֹם לֹמַר דְכָשֵׁם שְׂאֵסְרִין בִּי"ט עֲצִים שְׁנָשְׂרוּ בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי אֶטו הַנוֹשְׁרִים בִּי"ט שְׂאֵסוּרֵי מִשׁוּם חֲשִׁישׁ שְׂמָא יַעֲלָה וְיִתְלַןשׁ בִּי"ט כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ לְאַסּוּר בִּי"ט בִּיצָה שְׁנוּלְדָה

בשבת שלפניו וא"ש מה שהוצרך ר"י להמציא חילוק אחר בין הנושאי ולזה אמר ואל תשיבני ביצה: ולפי הנחה זו יש הוכחה מבוארת דלא שרי לבטל איסור דרבנן כ"א היכי דמקלי קלי איסורא דאל"כ אלא דאף בלא מקלי מותר לבטל בגנונא שאינו דשיל"מ קשה הא אף לאחר שאסרו חז"ל משקי שזבו ביו"ט אפתי יש להם היתר ע"י ביטול במבשא"מ דלא שנייה בהו דין דשיל"מ דלא בטל ומקרי חזי ליו"ט וממילא א"ל שיהיה בסחיטתן ביו"ט איסור דאורייתא וליכא באיסור משקים שזבו כ"א מצד גזירה אטו משקי שזבו בשבת שאסור משום שמה יסחוט בשבת והדר הוי באיסור ביו"ט משקי שזבו בשבת שלש גזירות וכן"ל ונשאר קושיא ראשונה שהקשיתי למה הוצרך ר"י לומר אל תשיבני ביצה הא ל"ד כלל לאיסור עצים שנשרו בשבת שלפני יו"ט וליכא בהם רק ב' גזירות אבל בביצים היה צריכין בכה"ג לבוא לידי שלש גזירות ובזה י"ל שיטת הפוסקים שמחליטי לפי האמת אף איסור דרבנן אסור לבטל כ"א היכא דמקלי קלי אסורא וא"כ אסור לבטל משקי שזבו ביו"ט וכיון שבאיסורייהו קאי אינם בכלל צורך או"נ ושב להיות בסחיטתן ביו"ט איסור מלאכה דאו"מ אמנם ליישב בזה דברי המרדכי שמחזיק בשיטה הנ"ל אין מקום לדברי דהא לעיל מזה כתב המרדכי בעצמו פדעת התוס' שסוברים דתלישה אסור ביו"ט מדאורייתא אף לצורך או"נ ולדעתה זו גם סחיטה אסורה ביו"ט מדאורייתא אף לצורך או"נ ול"צ כלל לפירוש"י שמפרש דהגזירה דשמה יתלוש (ועד"ז פן בשמה יסחוט) אינו אלא משום שבת רק שיש לגזור אטו יו"ט עצמו דהתולש או הסוחט ביו"ט אף לצורך או"נ חייב משום לא תעשה כל מלאכה: ולפום ריהטא עלה על דעתיה דאף לשיטת התוס' יש לחלק בין מלאכת תלישה שהוא משום קוצר ובין מלאכת סחיטה שהוא תולדה דדש שמתפרקין מתוך זג שלהם כמפרק תבוא' מתוך קש שלה כדאיתא ברש"י והנה לכאורה צ"ע במה שכתבו התוס' בשם רבינו נתנאל דבירושלמי יש אף אשר יאכל לכל נפש וסמך לי' ושמרת את המצות אותן מלאכות שמשמור ואלוהם מותרות דהיינו מלישה ואילו אכל שאר מלאכות דקודם לכן אסורו' ע"כ הא תינח למאן דסובר דלא בעינו שימור אלא מלישה ואילו אכל לפי תלמודא דידן בפסחים דף מ' דמסיק בדברי רבא דשימור לישה לאו שימור הוא ואצריך רבא לעשות שימור מקודם דהיינו מתחלה עד סוף וא"ת דגם הקצירה עצמה צריכה שתהיה בשימור הא גם מלאכת קצירה בכלל ושמרתם ומותר ביו"ט מדאורייתא מפני ק' דאף אשר יאכל ומצאתי שהרגיש בזה בס' טורי אבן במס' חגיגה דף י' ע"ב ד"ה אימת ומסיק בפשיטות דלרבא ליכא למעט מסמיכות הנ"ל מלאכת קצירה ושרי ביו"ט ויעניין בפר"ח לא"ח סי' רי"ג ס"ד שכ' להלכה למעשה דבעינו שימור ולעפובא משעת הקצירה ואילו ודלא כהירושלמי אבל לפיענ"ד דאף לרבא התחלת מצות השימור אינו בשעת קצירה אלא מאחר קצירה ואילו וכן משמעות דבריו בגמ' שם אמר רבא להנה דמהפכי פיפי הפוכי לשם מצנה (דהיינו הקוצרים העומרים) ומדלא אמר שתהיה גם הקצירה לש"ש משמע דרק מקצירה ואילו מצות שימור אבל לא הקצירה עצמה ושפיר יש למעט מלאכת קצירה ביו"ט בדרש סמיכות הנ"ל ולפ"ז פשוט לומר דמלאכת מפרק תבואה מתוך השבלים שהוא בכלל שימור ואילו מותרת ביו"ט מדאו"מ פיון דסחיטה אינו אלא תולדה דדש אין בו איסור מדאורייתא ביו"ט ונשאר קושיא הקדומה למה הוצרך ר"י לומר אל תשיבני ביצה וצריכין לומר כמ"ש דכיון שנשאר משקי שזבו מאליהו הדר הוי בסחיטת פירות למשקי מלאכה דאורייתא שלא לצורך או"נ וכ"ז אם נקטינן להלכה שאסור לבטל בתערובות שלא במינו אבל אם הוי מותר לבטל היה נקרא חזי ליו"ט ונהרי מזה הוכחה לדעת הסוברים דאף בדרבנן אסור לבטל כ"א היכא דמקלי קלי: אמנם באמת אין מקום להוכחה זו בשיטת המרדכי שמפרש בהדיא גבי שמה יעלה ויתלוש

דלא גזרינו רק משום תלישה ביו"ט וע"כ הוצרף לתרץ כמ"ש התוס' בפ"ש רבינו נתנאל עפ"י דברי הירושלמי דמסמיכות ושמרתם את המצות נשמע שאינו מותר אלא מלישה ואילף ומסיים המרד' ומסרן הפתוב לתו"ל לידע מלאכה הדומה מלישה ואילף ע"כ וע"כ דעתי דגם בסחיטה איכא איסור דאורייתא ביו"ט דאל"כ לא הוי לאסור משקים שזבו אטו שפא יסחוט וכיון שפן נתרועעה יסוד לשיטתו דלהמרדכי יסוד ראיתו הנ"ל דווקא היכא דמקלי קלי הוא דמותר לבטל לכתחלה: פ"ק שביעי יש להביא ראיה למש"כ דהעושה מלאכה ביו"ט מאכל שאסור לאכול מדרבנן קאי אדאורייתא בלא דלא תעשה כל מלאכה מהא דתניא המבשל גיה"נ ביו"ט בחלב לוקה חמש (פסחים דף מ"ז ביצה דף י"ב ובמכות דף כ"א) דקשה לר"ל שסובר דכל איסורים מותר מדאורייתא לאכול פחות פחות משיעור אמאי חייב על מבשל ביו"ט הא מדאורייתא מיחזי חזי לצורף או"נ וגם לר"י יש להקשות לפי שיטת הסוברים דחצי שיעור ע"י תערובות מותר מדאו' ומניעת ביטול איסורים ג"כ אינו אלא מדרבנן א"כ כל איסורי מאכלות ראוי' מדאורייתא לאכילה או"נ פ"ק דעכ"פ אסור לאכילה מדרבנן תו לא מקרי צורף או"נ ויש ראיה גם מזה דאף לר"נ דח"ש אינו אסור אלא מדרבנן מ"מ אסור לבטלו בידו' דלאפקוהו מאיסור דרבנן דאל"כ נשאר קושט' הנ"ל והא דלא נחתו התוס' בד"ה ויתנו להוכיח מזה דח"ש אסור לבטלו דהוי כמו שיש לו עיקר בדאורייתא ל"ק דהתוס' מחזיקין דאף דרבנן אף היכא דליכא פלל עיקר בדאו' אסור לבטל ולא שרי אלא להוסיף ולבטל: ובדברי אלה יש לסתור מ"ש בס' טורי אבן על מס' חגיגה בחלק אבני מלואים ביישוב קושית התוס' במס' ביצה דף י"ב ע"ב ד"ה ה"נ ותנן דבריו שם דאף בב"ח יש מדאורייתא אף לר"י צורף או"נ דיכול לאכול מדאורייתא שלא כדה"נ ודר"י מפיק איסור אכילה גבי בב"ח מקרא דלא תאכלנו והוי פאלו פתיב בגופה ומותר מדאורייתא אכילה שלא כדה"נ מלבד הנ"ל יש לדחות דבריו מש"כ להדיא דמשפחת שלכדה"נ פגון ושעירב בו דבר מר והמענין היטב בדברי הרמב"ם בהלכות יס"ת ובהלכות א"מ נראה להדיא דבכה"ג ליכא הנאת החיף ע"כ לא לחייב משום אכילה אבל עכ"פ הנאת מילוי המעינים יש גם באכילת דבר שנתערב בו מרירות א"כ בב"ח שאסור בהנאה אסור מצד הנאת מעיו אף פשיש בו תערובות דבר מר ע"כ נראה שפ"ק כמו שכתבתי דמה דלא חזי לאכילה גם מדאורייתא אין עוד בכלל או"נ והעושה מלאכה בתיקון אכל כזה עובר על לאו דלא תעשה כל מלאכה דאף אשר יאכל פתיב ונהרי זה פ"ק דאסור מדרבנן לא יבוא לידי אכילה ואף לשיטת רש"י לקמן דף י"ב דלמ"ד דאמרינו מתוך מותר אף שלא לצורף פלל ור"י סובר התם דאמרינו מתוך אשר ע"כ אמר שם הבערה ובישול אינה משנה לב"ה שסובר דאמרינו מתוך גם בבישול מ"א ביו"ט ליכא איסור מלאכת יום טוב הרי כבר הקשו שם בתוס' על רש"י דא"כ אמאי יש חיוב באופין מיום טוב לחול למאן דלא ס"ל הואיל וצריכים לזה שמביא שם במג"ש שדעת רש"י דלא אמרינו מתוך אלא קודם סעודת יו"ט שאז מותר לבשל לצורף יום טוב והתירה התורה בלא פלוג כל מלאכת בישול אף שלא לצורף פלל וכן בשארי מלאכות יו"ט אבל אחר הסעודה דליכא עוד צורף יום טוב בבישול אפי' לבו ביום לא אמרינו מתוך ע"כ באופין מיום טוב לחול (שמפרש רש"י ז"ל במס' פסחים דף מ"ו דמייירי באופה לאחר הסעודה) אי לא מטעם דהואיל דהוי חיוב מלקות על מלאכת האפי' כן תנן דבריו.

ומינה דאחר שאסרו חז"ל משקי' שזבו ביום טוב בגזירה דלמא יסחוט תו לא מש משפחת במלאכת סחיטה שיהיה מותר ביום טוב פ"ק דלא חזי ליו"ט מצד אד"ר ובאפס מציאות היתר במלאכת סחיטה לצורף לא שייף עוד במלאכה זו לומר מתוך אף קודם סעודות יו"ט (ז) ובמקום

אחר ביארתיו שבישיטת הירושלמי בדעת ר"י דאמרין מתוך שהותר לצורך הותר אפי' שלא לצורך פלל אין חילוק בין קונדם סעודה או לאחר סעודה וראיה לזה מדאי' בירושלמי ביצה פ"א ה"ג ר' חי' בשם ר"י המבשל נבילה ביו"ט אינו לוקה שהותר מפלל בישול ביום טוב ולר"ש בן לקיש לוקה שלא הותר מפלל בישול אלא לאכילה בלבד ע"כ ומדלא הזכיר בירושלמי שישלו ואלו ס"ל דעל כל בישול נבילה ביו"ט פוטר ר"י אף במבשל אחר סעודות דלא צריק אז לשום בישול אף דהיתירא באותו יום עכ"ז פוטר ר"י משום מתוך הרי שדעת הירושלמי בשיטת ר"י דמלאכה ששייכי ביו"ט לשם צורך או"נ אינו פלל בכלל איסור מלאכת יו"ט וכן מורה לשון הירושלמי שהותר מפלל בישול ביום טוב פלומר שלא נאסרה פלל מלאכת בישול ביו"ט וע"כ מקשה התם בירושלמי אלא מעתה החורש ביום טוב אינו לוקה שהותר מפלל חרישה ביום טוב אבל במלמודא דידן נראה דאף לפי רש"י ז"ל דמצד מתוך מדאורייתא אף שלא לצורך פלל אין הטעם דאותו מלאכה שאפשר להיות לצורך יום טוב לא נאסרו פלל ביו"ט אלא דנאסרו רק פיון שהותר לצורך או"נ הותר גם שלא לצורך ובתנאי בזמן שיש היתר לצורך או"נ דהיינו קונדם סעודת יום טוב וז"א אלא במלאכת בישול נאפ"י וכדומה שאחר הסעודה אין עוד צורך לאותן המאכלות ע"כ לא שייק אז מתוך וכן מורה להדיא דברי רש"י שם בביצה דף י"ב ע"א בד"ה ש"מ דכ"ע יש הוצאה ליו"ט אלא שמה"ת הותרו לצורך וב"ה ס"ל דכיון דהותרו לצורך הותרו מה"ת לגמרי פנ"ל ע"כ הרי שדעת רש"י דאף למ"ד דאמרין מתוך לא אמרינן שיצאו מפלל שם מלאכה ביו"ט ולא כן נראה מדברי הירושלמי בשיטות ר"י.

(ח) בדברי הקודמי' בקונטרס זה דבתערוכות יבש בביב דשיל"מ דל"ב צריכין לסברת רש"י ז"ל דעד שתאכלנו כו' ועלתה לי ליישב קושיא עצומה שמקשה בשעה"מ בפ' ט"ו מהמ"א שבתוס' מס' נדרים פ"ב הנזדר מן הירק פתבו וז"ל ותנו השביעית אוסרת בכ"ש והא דאבע"ל לן לעיל אי גידולי היתר מבטלין העיקר דשביעית י"ל דהכא מיירי בדבר לח אבל בביב לא עכ"ל הוא תמוה דהרי בנדר' אמרינן דמשום דל"ב גידולי' אין מבטלין העיקר אף דהוי דבר יבש לפי דעתם וא"כ גבי שביעית דלא בטל ברוב משום דהוי דשיל"מ אמאי מבטלין והניח בצ"ע ומלבד קוש' השעה"מ הנ"ל מהא דנדר' בלא"ה אינו מוכן דברי התוס' הנ"ל דהא פל עיקר דינו של רב אשי בדשיל"מ בין תערוכות לח פלח או יבש בביב לפימ"ש לעיל אדרבה דבתערוכות יבש בביב חמיר יותר דאף שלא במינו אינו בטל לדעת ר"ת פשהוא דשיל"מ ונ"ל לומר בכוננת התוס' שדעתו דרק לפי טעמו של הר"ן דבדבר שיש לו היתר לאיסור אכילה שבו הוי עם ההיתר של מינו מב"מ מפל צד דמקרי שביעית בזמן הבקעור דשיל"מ אף דצריק לבערו מן הבית ולהניחם בחוץ מ"מ עי"ז שמכניסו לחוץ מותר גם הוא באכילתו ע"כ שפיר קרוי איסור אכילה דשביעית דשיל"מ ובכה"ג עשאווהו חכמי' כמב"מ אליבא דר"י ממילא בתערוכות פירות שביעית מב"מ יבש בביב דאף לר"י מיבטל בטל מב"מ יבש בביב דלא הוי דמיון דדם הפך אין למנוע הביטול אף בדשיל"מ שאני ביצים דאף יבש בביב שייק טעמו של רש"י ז"ל דעד שתאכלנו כו' ומטעם זה יש דיעות דבמאכל מתקלקל לא מקרי דשיל"מ ביארתיו דזה הוא לפירש"י וע"כ דעת התוס' דבשביעית שאין היתירו כ"א שהניחו בהפקר מחוץ לביתו לא הוי דשיל"מ היכא שצריכים לטעמו של רש"י אבל לח פלח גם בשביעית מקרי דשיל"מ פיון שיש עכ"פ היתר לאיסור אכילה שבו ע"י הפקר והנחה לחוץ מביתו ומשם בידו ליקח ולאכול לכל רצונו כמ"ש השעה"מ שם בשם הרמב"ן דמקרי שפיר דשיל"מ דליהוי דינו מדרבנן מב"מ לר"י אבל בנדר' דמקרי דשיל"מ פיון דמצוה הוא לאתשולי ויכול למתשל וישוב להיתר פלי שום צורך הפסד אינו בטל אפי' יבש בביב

מטעם שכ' רש"י דעך שְׁתַּאכְלֵנוּ ע"י בְּיָטוּל אֶכּוּל אוֹתוֹ בְּהִיָּתֵר גְּמוּר ע"י שְׁאֵלָה וּא"ש הַפֶּל וּבְמִקּוֹם אַחַר בְּיִאֲרָתִי שֶׁהוּ אֵמֶת שְׁגַם הָר"ן פֶּתַח בְּמִס' בִּיצָה וּבְמִס' ע"ז שֶׁהֵיכָא שְׁיִישׁ הֶפְסֵד לֹא מִקְרִי דְשִׁיל"מ בְּאֲרָתִי בְּמִקּוֹם אַחַר פְּנוּנָה נְכוּנָה בְּדַבְרֵי הָר"ן אֲבָל עכ"פ י"ל שְׁדַעַת הַתּוֹ נִרְאָה דְהֵיכָא דְשִׁינָה טַעְמוֹ שֶׁל הָר"ן דְּהוּי כַּמְב"מ אַף דְּאֵיכָא הֶפְסֵד אַף דְּהֵיכָא דְמֵאֲכָל מִתְקַלְקַל ל"ב כְּמוֹ לר"י מְב"מ: דִּין סְפֵק דְרַבְּנָן הֵיכָא דְאַתְחִזּוּק אִיסוּרָא: פֶּרֶק רֵאשׁוֹן דַּעַת הַש"ך ז"ל בְּסִי' ק"י לְהַחְמִיר וְהַפְר"ח חֲלַק עֲלָיו וְהֵנָּה לְכַאוּרָה נִרְאָה לִי רְאִיָּה מְבִיצָה (דָּף ד') אָמַר רַב אֲשִׁי דְבָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין אֲפִילוּ בְּאֵלָף לֹא בְּטַל הַלְפָּה סְפִיקָא אִיסוּרָא וְהַדְּבָר מִתְמִיָּה לְמֵאֻד דְּמָה דְמִיּוֹן הוּא זֶה סְפֵק לְתַעְרוּבוֹת וְדָאִי וְכַבֵּר בְּיִאֲרָתִי בְּחַבּוּרֵי זֶה פְּמָה פְּנִים לְזֶה אוּלָם נ"ל דְרַב אֲשִׁי ס"ל סְפִיקָא דְרַבְּנָן אַף הֵיכָא דְאַתְחִזּוּק לְקוּלָא וּא"כ אִי ס"ד דְסְפֵק דְשִׁיל"מ בְּטַל אֲמַאי אִיסוּר הַתַּעְרוּבוֹת יֵאָכְלוּהוּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם אֵת כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְחֻדָּא וְאֲשִׁתֵּי מִצַּד סְפִיקָא דְרַבְּנָן אֵלָא וְדָאִי שְׁאֵנִי הֵכָא דְדְבָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין סְפִיקָא אִיסוּרָא וּמִש"ה אִיסוּר וּא"ל הֵכָא הוּי אֵיקְבַע אִיסוּרָא וְהוּי כְּחַד בְּחַד דְלֹא בְּטַל.

דז"א דְשִׁיל"מ הֵגַם דְלֹא בְּטַל לֹא מִקְרִי אֵיקְבַע כְּמִבְּנָאָר בְּאו"ה וְז"ל פֶּתַח בְּסִי' ק וְהַטַּעַם דְכוּלְהוּ מִתְנִיתִין חֲשִׁיבְתוּ חֲשִׁיבֵי קְבוּעִים וְכָל קְבוּעֵי כו' עכ"ל וְהֵינְנוּ שְׁאָרֵי הַד' צְדָדִים אֲבָל מִש"כ הוּא מִצַּד דְשִׁיל"מ אֵינָם מִצַּד חֲשִׁיבְתוּ אֵלָא מְשׁוּם שְׁלֹא נִתְּנוּ חֲכָמִים בְּהֵם שְׁיַעוּר כְּנ"ל עכ"ל.

וְאָדָּה לְכַאוּרָה קִשָּׁה עַל זֶה בְּס"ד דְגִמְרָא דְקֶאָמַר א"ה אֵימָא סִיפָא אַם נִתְעַרְבַּ בְּאֵלָף כו' אִי אֲמַרְתְּ בְּשִׁלְמָא סְפֵק יו"ט סְפֵק חוּל ה"ל דְבָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין וְכו' וְקִשָּׁה לְפִי מָה שֶׁס"ד דְסְפֵק בְּדְבָר שְׁיִישׁ לוֹ מִתִּירִין מוֹתֵר לְמָה אוּסֵר הַבִּיצָה בְּתַעְרוּבָת אֵלָף הָא אַף דְלֹא מְבַטֵּל מ"מ יֵשׁ בְּכָל חַד סְפִיקָא וְלר' יוֹסֵף וְלר' יִצְחָק אַף דְּוַדָּאִי נוֹלְדָה לֵיכָא אֵלָא אִיסוּר דְרַבְּנָן וְקִשָּׁה לְדִידְהוּ אֲמַאי נִתְעַרְבָה בְּאֵלָף כְּוָלָן אִיסוּרוֹת.

וּמִדְבְּרֵי הַגְּמָרָא א"ה אֵימָא סִיפָא כו' מְשַׁמַּע דְלוּלָא הַתִּירוּץ הֵרֵאשׁוֹן דְסְפִיקָא אִיסוּרָא קִיאִי אֲסַפֵּק טְרִיפָה לֹא הֵינָה קִשָּׁה לר' יִצְחָק וְלר' יוֹסֵף מֵהַדְּ סִיפָא דָאֵם נִתְעַרְבָה. וְאַף אַם גְּדַחַק לוֹמַר דְבְּאֵמֶת גַּם מִהַסִּיפָא הֵינָה קִשָּׁה בְּלֹא הֵכִי לר' יוֹסֵף וְלר' יִצְחָק וְהֵאֵי אַא"ב ה"ל דְבָר שִׁיל"מ זֶה לֹא קִיאִי רַק לְשִׁיטַת רַבָּה שְׁלִדִידִי יֵשׁ אִיסוּר הַכְּנָה דְאוּרִיָּתָא וְכֹן מְפָרֵשׁ הַפ"י יַעוּי"ש.

אוּלָם לְפִי מָה שֶׁבְּיִאֲרָתִי בְּמִקּוֹם אַחַר אִי אֲפָשֵׁר לוֹמַר כֹּן הַנִּרְאָה לִי יוֹתֵר שְׁרַב אֲשִׁי וְשְׁאָר אֲמוּרָאִים שְׁלֹא נִחְתּוּ לְתִירוּצוֹ נִחְלְקוּ בְּזֶה אִי סְפֵק דְרַבְּנָן אִיסוּר הֵיכִי דְאַתְחִזּוּק אִיסוּרָא (וּמִקּוּר דִּין זֶה בְּעִירוּבִין דָּף ל"ה וְדָף ל"ו) וְכַמְבָּאָר בְּא"ח בְּפֶר"ח פֶּלֶל ס"ס דִּין ט"ו יַעוּי"ש דְרַב אֲשִׁי סוּבֵר דְאַף דְאַתְחִזּוּק סְפִיקָא דְרַבְּנָן לְקוּלָא מְכ"ש כְּשִׁאִין בְּתַעְרוּבוֹת חַד בְּחַד רַק אֶחָד בְּהַרְבֵּה דְאַף שְׁיִישׁ אִיסוּר בְּתַעְרוּבוֹת עכ"פ לֹא עֲדִיפֵי מִחִזְקָה קַמִּיָּתָא וְכִיּוֹן דְשָׁם לְקוּלָא מְכ"ש בְּזֶה וְאַחֲרֵי דְשִׁיל"מ אוּסֵר אֲפִילוּ אֶחָד בְּאֵלָף אֲפִילוּ לְאֶכּוּל חֻדָּא חֻדָּא ע"כ צ"ל דְסְפֵק דְרַבְּנָן בְּדְשִׁיל"מ אִיסוּר מְזֶה הוֹכַחְתּוּ שֶׁל רַב אֲשִׁי וְהַחּוֹלְקִים עִם רַב אֲשִׁי סוּבְרִים דְסְפֵק דְרַבְּנָן בְּאַתְחִזּוּק אִיסוּרָא וְגַם הֵיכָא שְׁיִישׁ אִיסוּר וְדָאִי בְּתַעְרוּבוֹת וְהַקְוָשָׁא עַל ר' יִצְחָק וְר' יוֹסֵף לֹא הִי רַק מְרִישָׁא דְבְּרִיָּתָא וְסְפִיקָא אִיסוּרָא אֲבָל אֲסִיפָא אַם נִתְעַרְבָה לֹא הֵינָה קִשָּׁה דְמִיָּד שְׁאִין הָאִיסוּר מְתַבְּטֵל אִיסוּר כָּל חַד וְחַד מִחֲמַת סְפִיקָא דְרַבְּנָן דְאֵיקְבַע.

וְכֹן מְבָאָר מִדְבְּרֵי הִירוּשְׁלַמִי שְׁאִיתָא שָׁם בּוּזָה"ל נִתְעַרְבָה כו' כְּוָלָן אִיסוּרִין זֶה כְּמֵאֵן דְאָמַר סְפֵק הַכֹּן אִיסוּר בְּרַם מֵאֵן דְאָמַר סְפֵק הַכֹּן מוֹתֵר מוֹדָה הוּא הֵכָא כו' בְּרַם הֵכָא יֵשׁ כָּאֵן אַחַת לְאִיסוּר וְהֵרִי מוֹכַחַת עַל כְּוָלָן ע"כ וי"ל עוֹד לְפִי פִירֵשׁ הַמְרַדְכֵי בְּרִישׁ פֶּרֶק א"צ בּוּזָה"ל מִיָּהוּ סְפֵק תַּחּוּמִין דְרַבְּנָן לְהַקֵּל וְאֵע"ג דְשִׁיל"מ הוּא לֹא דְמִי לְבִיצָה דְאָמַר רַב אֲשִׁי לְעוֹלָם סְפֵק יו"ט ס' חוּל כו'

דהתם פי מוקמת אחזקתה הרי לא נולדה וכן ספק צידה חזקתה שלא ניצד משא"כ בספק תחומין עכ"ל.

נשמע מדבריו אלה שסובר ספק דרבנן ואיתחזק אינו אסור כ"א כשיש לו מתירין וספק יו"ט וספק חול מונחשב לספק וחזקה לאיסור. מעתה א"ש דברי רב אשי שסובר דאיתחזק בתוך התערובות וחזקה דמעיקרא שוין וממילא נשמע מדין דשיל"מ אפילו בדרבנן לא בטל ולא שרי חד בחד לב' בני אדם דספיקא דרבנן אסור באיתחזק וגם יש לו מתירין כמו כן ספק נולדה ביו"ט ספק בחול שהוא ספק בדבר שיש לו מתירין וגם יש חזקה שלא נולדה עד היום לכן אסור.

אבל לכאורה דברי המרדכי הנ"ל צריכין עיון דהא בקדושין (דף ע"ט) פוסק רב אשי הלכה כרב דבקדושה עצמה בעיר וקדושה אבי' בדרך ונמצאת בוגרת דמתחזקין אותה בבוגרת למפרע ואמרין מדהשתא בוגרת מצפרא נמי בוגרת וכמו כן לכאורה נאמר פו בביצה הנמצאת ולא ידעין אימת נולדה וחזיקה למפרע שפבר נולדה וצ"ל דשאני בבוגרת דליפא חזקה דנערוות.

שכל היום בחזקת שתביא סימני בוגרת. וכן מפורש שם ברש"י ותוס' משא"כ בביצה שכ"ו שהוא במעי התרנגולת ליפא חזקה אימת תהי' הזמן יציאתה.

וע"כ אף דנמצאת שפבר נולדה א"ל חזקה מחמת שעת מציאתה אלמפרע רק להיפך אמרין שיש חזקה דמעיקרא שהיתה במעי האם ותלינו לאחר הלידה עד רגע האחרון שנתברר לנו לידתה שנמצאת חוץ לתרנגולת פו סברת המרדכי: (א) אמנם לשיטת הפוסקים דאמרין בכעין ספיקות הללו חזקה למפרע מצד הדין דכאן נמצא פאן הנה יענין בצל"ח שהעיר בזה אבל לא נחית לדברי נהרי חזקה זו מנגדת חזקה דלמפרע צ"ל אחר שיקור דינם בזה מדברי רבא בכתובות (דף ע"ה ע"ב) י"ל דרב אשי לשיטתו שם (דף ע"ו ע"א) מתרץ שינוי אחריתא שאינו סובר כרבא לומר חזקה למפרע מפח פאן נמצא וממילא יש בס' יום טוב ס' חול חזקה ומעתה יש לומר דכל הסוגי' סוברת חזקה דכאן נמצא וממילא יש בספק יו"ט ספק חול חזקה מנגדת חזקה כמו שהיתה במעי האם פבר פו היתה עד יו"ט וחזקה דכאן נמצא וכמו שנמצאת עתה במקום הזה פו היתה פאן פבר ונולדה קודם יום טוב וממילא הוי פאילו ליפא חזקה לא להיתר ולא לאיסור.

ולכך מקשה הגמ' ספיקא דרבנן הוא פנ"ל. ומתערוכת איסור דרבנן בדשיל"מ לא נשמע לאסור בספיקא דרבנן רק היכא דאיתחזק איסור דהוי תרתי איתחזק ודשיל"מ.

אבל ספק יום טוב בלא תערוכת פאלו ליפא חזקה פלל פי החזקה המנגדים דוחי' זא"ז וכאילו אינם ספיק' לקולא אף שהוא דבר שיש לו מתירין. אבל לרב אשי לשיטתו דלא ס"ל חזקה דכאן נמצא נשארה החזקה דמעיקרא בתוקפה.

ואף דבאמת גם הוא מודה שאף באיתחזק אמרין ספק דרבנן לקולא מ"מ היכא שהוא גם דשיל"מ מחמירין בספק בזה שיש גם חזקה לאיסור ושפיר מביא ראי' לזה מדבר שיש לו מתירין מדרבנן שאינו בטל: והנה השערי דורא מביאו הש"ך והפ"ח בס"י ק"י שכתב ונ"ל וזו דעת הגהת ש"ד שהביא הב"י בשמו סימן ק"ט דאם הוא דבר יבש ואינו אסור אלא מדרבנן אם נתערב האיסור חד בחד מותר באכילה לשני ב"א ע"כ.

וטעמו משום דס"ל ספיקא דרבנן לקולא הוי אף באיתחזק איסורא פדכתבינו. ואע"פ שכתב ע"ז הרב בב"י דייחיד הוא בדבר זה ואין לסמוך עליו בזה יפה כתב טעמא דמלתא משום דתערוכת חד בחד לא מקרי תערוכת ולא מקרי ספק מצד עצמו וספיקו אסירא פנדאי עכ"ל הפר"ח ובאמת

נ"ל דגם הש"ך מודה דספיקא דרבנן היכא דאיקבע איסורא אסור ורק דהכא שאני וס"ל דלא מקרי אמתחוק כלל.

וכאשר אבאר דבתשובות הרשב"א ס"י איתא מה שהקשה לו גאון בדורו למה יש חיוב אשם תלוי בתתיכה אחת מב' תתיכות מטעם דאיקבע איסורא הא אי אפשר לצמצם ובנדאי תתיכה א' גדולה מהשני מעט ולענגן ביטל רוב לא בעינן כפ"ל כ"א מעט יותר מקרי רוב וממילא אם התתיכה הגדולה הוא של איסור נשאר באיסורו וממילא ליכא קביעות איסור בנדאי דיכול להיות שהתתיכה הקטנה הוא של איסור ופקע ממנו איסור מצד ביטול ברוב והוי שני התתיכות היתר.

ולפע"ד י"ל לכאורה לפי מ"ש התוס' בכתובות (דף כ"ב) ד"ה באשם דלכך בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הבא עלי' באשם תלוי דהוי כב' תתיכות מחמת שיש חזקת אשת איש יעו"ש ממילא י"ל גם כאן כיון דאמתחוק בתזקה דמעיקרא תתיכה א' באיסור אף שיש ספק דלמא פקע האיסור מצד ביטול ברוב מ"מ מועלת התזקה כמעשה להחשיב עוד כקבוע האיסור.

וליתר שאת יש להסביר עוד לפי מ"ש המשנה למלך בהלכות מעילה פרק ז' ובמנחת פהן דהיתר שנתערב ברוב איסור אינו מתהפך להיות איסור רק שמונע מאכילה מצד ספק דלמא הוא האיסור אבל בעצמותו בכל מקום שהוא בהיתרו קאי כמקדמ רק האיסור אם נתערב ברוב היתר נהפך להיות היתר וכמבואר באריכות בהרא"ש פרק גה"נ והובא ביונה דעה (סי' ק"ט) ולכך אף שנתבטל אח"כ ונ"ט אינו אסור ורמ"א הכריע כדעתו וכן היש"ש ס"י יעו"ש.

ממילא בתערובת חד בחד כשפאנו לדין אם האיסור הוא הרוב או ההיתר יש חזקת איסור ולא חזקת היתר. דאף אם אנו אומרים שהאיסור הוא הרוב אין ההיתר יוצא מחזקת היתר שלו ונהרי הוא בהיתרו הראשון.

משא"כ כשאומרים שההיתר הוא הרוב שפנה מבטלים חזקת איסור של חתיכת איסור דפקע איסורא מצד ביטול ברוב היתר ומצד אותה חזקה מחשבין בב' תתיכות איקבע איסורא. ומינשב בזה לכאורה קושיות הגאון הנ"ל השואל ומעטה יש לומר דבאמת גם הא"ז מודה לסברת הפר"ח דאף דמקילין בספיקא דרבנן מ"מ היכא דאיקבע איסורא גם דרבנן לחומרא וזה דמיתר הא"ז איסור דרבנן בתערובות חד בחד הטעם הן אם נראה לעינים שחתיכה א' גדולה מהב' או אף כשנדאי שנים מ"מ כיון דאי אפשר לצמצם בנדאי תתיכה א' גדולה מהב' וממילא אם ההיתר היא הגדולה שבה התתיכה של איסור להיתר גמור ע"י ביטול ברוב היתר וליכא עוד שום איסור.

ולכך לא מקרי איקבע איסורא, ושאני תתיכה אחת מב' תתיכות באיסור דאורייתא כיון דבאורייתא אזלינן בתר חזקה דמעיקרא ע"כ הוי איקבע מצד חזקת איסור באיסורה שהיה מקדמ שנתערבה כנ"ל.

אבל באיסור דרבנן שבספיקו לא אזלינן בתר חזקה דמעיקרא כמו שפוסק הרמב"ם דבספיקא דרבנן אף שיש חזקת האיסור דמעיקרא ספיקא לקולא וכיון שהחזקה כמעשה כאילו אינו בספק איסור דרבנן תו לא הוי איקבע אסורא בתערובת חד בחד כיון דיכול להיות דליכא כלל איסור בתערובת זה דהא אם ההיתר הוא הרוב מפקע האיסור מתתיכות ושניהם היתר גמור ולכך מיתר הא"ז בתערובת חד בחד לשני בני אדם וכל זה באיסורים המתבטלים אבל בדברים החשובים ודבר שבמנינו ודבר שיש לו מתירין שאין בהם דין ביטול ואף אם התתיכה של היתר גדולה

ונשארת החתיכה של איסור באיסורא וּשְׁפִי' הָיָה אֵיִקְבַּע אִיסוּר' וּלְכָּךְ אִסוּר' חַד בְּחַד אוּ בְּתַעְרוּבוֹ אוּ בְּאַלְף אֶף בְּאִיסוֹ דְּרַבְּנָן.

כִּינּוּ דְּאִין הָיִתְרָ מְדִין בִּיטֵל מִמִּילָא אֶף מִצַּד סָפֵק דְּרַבְּנָן אִי אֶפְשָׁר לְהַתִּיר דְּהָא אֵיִקְבַּע אִיסוּרָא כַּנִּל וּמִינֵי שֶׁבְּהַלְּכֵי הַנִּל עַל הַא"ז מְדִין שְׁתֵּי קְנוּפוֹת וּמְדִין דְּבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְדָבָר שְׁבִמְנִין בְּאִיסוּרָא דְּרַבְּנָן בְּתַעְרוּבוֹת וְדו"ק.

פֶּרֶק שְׁנֵי בְּסִבְרָא הַנִּל דְּהֵיכָא דְּשִׁינָה בִּיטֵל לָא אִמְרִינָן אֵיִקְבַּע יִשְׁבְּתֵי בְּזָה דְּבָרֵי רִש"י בַּע"ז (דָּף נ"ג) ת"ר לָהּ עָלֵינוּ כו' אוּ שְׁהֵיחֵוּ הַבְּעָלִים וְהִלְכוּ לְמַד"ה אִם עֲתִידִין לְחַזֵּר כְּמִלְחָמוֹת יְהוֹשֻׁעַ כו' וּפִירְש"י לְחַזֵּר שְׁהֵאִמְרוּרִים דָּמוּ לְחַזֵּר לְפִיכָּךְ נֶאֱסָרָה ע"א שְׁלָהֶם.

וּמְדַקְדָּקִים הַתּוֹס' דְּהָא בְּמִלְחָמוֹת יְהוֹשֻׁעַ הִטְעַם מִשׁוּם שְׁהֵיָה ע"א שֶׁל יִשְׂרָאֵל: וְנִרְאֶה לְפַעַם ד' לְתַרְזֵן בְּדָרָךְ פְּלִפּוּל דְּלְכָאוּרָה קָשָׁה לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם וְסִיעֵתוֹ דְּסַד"א לְקוּלָא אִמְאֵי נֶאֱסָרוּ כָּל הָאֲשֵׁרִי' הָא בְּכָל חֲדָא יֵשׁ סָפֵק דְּלָמָא אִינוּ מְאֲשָׁרִים דְּבִהְדִּי עֵגֶל וְאִין לֹמֵר כִּינּוּ דְּהֵיָה בְּזָדַי אֲשִׁירָה דְּבִהְדִּי עֵגֶל הֵיָה כָּל אֲשִׁירָה כְּדִין חֲתִיכָה א' מִב"ח דְּאֵיִקְבַּע אִיסוּרָא זֶה אִינוּ דְּהָא קָשָׁה לְכָאוּרָה הַנִּי דְּבִהְדִּי עֵגֶל הֵיָה מוּעָט נֶגֶד כָּל הָאֲשֵׁרִים דְּמַעֲיָקְרָא וּשְׁאֵח"כ דְּבִכְלָל דְּבִהְדִּי עֵגֶל אִין לְהַחְזִיק רַק אוֹתָן שְׁנֻטְעוּ הַנְּכָרִים לַע"א בִּיּוֹם הַהוּא דְּהִנְטִיעָה דְּמַעֲיָקְרָא אִינוּ נֶאֱסָר כְּמִפְּרֹשׁ לְעֵיל בְּפִרְקִין וְאֶף שְׁנֻטְעוּ אֲזַי הַעֲפּוּ"ם לַע"א לָא הוֹעִילָה מַחְשַׁבְתָּם לְאִסוּר וְלָא לְגֵרוּם אִיסוּר כְּשִׁיְהֵיָה נְעֻבָּדִים אַח"כ כִּינּוּ דְּאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ (וַצ"ע בְּרִש"י בְּסוּגָי' זוֹ שְׁמַשְׁמַע מְדַבְּרִיו שְׁכָּל הָאֲשֵׁרִים שְׁבִהְדִּי עֵגֶל נֶאֱסָרוּ.

וּא"כ קָשָׁה לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּקָבוּעַ שְׁאִינוּ נִיכָר בְּטֵל. אִמְאֵי לָא נִתְבַּטְּלוּ כָּל הָאֲשֵׁרִים דְּבִהְדִּי עֵגֶל בְּשָׂאָר הָאֲשֵׁרִים לְפִי הַמְּבֹאָר בְּרִש"י בְּתַה"א בְּשֵׁם הִירוּשְׁלַמִּי דְּלְבַטֵּל מְצַרְפִּים אֶף מַה שְׁיֵשׁ מִן הַהִיתָר אֶף בְּעֶשְׂרֵה עֵינֵירוֹת וּמְדִינּוֹת אִמְנָם הַמְעֵינִין שְׁם יִרְאֶה דְּצִירָךְ זֶה אִינוּ כ"א כְּשִׁעִיקָר סָפֵק הָאִיסוּר בָּא מִחֲמַת הַתַּעְרוּבוֹת אִמְרִינָן כְּמוֹ שְׁהָאִיסוּר גּוֹרֵם לְעֲשׂוֹת סָפֵק לְכָל הַנְּמַצָּא בְּמִקּוּמוֹת וְעֵינֵירוֹת מְפּוֹזְרִים כֵּן מִתְחַבֵּר לְעוֹמַת הָאִיסוּר לְבַטְלוֹ אֲבָל כְּשִׁיֵּשׁ סָפֵק אִיסוּר עַל דְּבָר אֶחָד מְעַצְמוֹתוֹ.

אֶף שְׁלֵא הֵיָה שׁוּם תַּעְרוּבָת אִין לְבַטֵּל בְּדַבְּרִים הַמְּפּוֹזְרִים רַק כְּשִׁמְנוּחַ רֹב הִיתָר עִם אוֹתוֹ סָפֵק אִיסוּר וּכְבָר הָאֲרַכְתֵּי בְּזָה בְּמ"א לְפִרְשׁ כֵּן קוֹשְׁיֵית הַפּוֹסְקִים עַל הַרְמַב"ם מְסוּגָי' מנ"ל דְּאֲזַלִּינָן בְּתַר רֹב דְּכּוֹנוּנְתָם בְּמ"נ אִם אֲתִינָן לְסָפֵק עַל הַבְּהֵמָה דְּלָמָא הֵיָה טְרִיפָה מִחֲמַת שְׁיָדוּעַ שְׁיֵשׁ בְּעוֹלָם בְּהֵמוֹת טְרִיפוֹת וְהֵיָה כָּל חֲדָא כְּחִיכָה א' מִב' חֲתִיכוֹת בְּטִילִים אוֹתָן בְּהֵמוֹת הַטְּרִיפוֹת בְּתוֹךְ רֹב הַכְּשָׁרוֹת.

דְּאֶף אִם לָא הֵיָה אֲזַלִּינָן בְּתַר רֹב מ"מ דִּין בִּיטֵל אִיסוּרֵי הֵיָה בְּרוּבָא כְּמוֹ לְפִי הָאֲמַת אֵלִיבָא דְּר"מ דְּחִינֵישׁ לְמִיעוּט. וּמ"מ מוּדָה דְּאִיסוּר בְּטֵל בְּרוּב הִיתָר וְאִם נֶאֱמַר דְּאִין לְצַרְף הָאֲחֵרִים לְבַטֵּל כִּינּוּ דְּלָא צְרִיכִים לְהַעֲלוֹת הַסָּפֵק הָאִיסוּר מִחֲמַת הָאֲחֵרִים הַטְּרִיפוֹת.

כִּי כָּל בְּהֵמָה בַּפ"ע מַעֲת שְׁנוּלְדָה יֵשׁ לָהּ סָפֵק טְרִיפָה אִי לָא אֲזַלִּינָן בְּתַר רוּבָא א"כ מוֹתֵר מִטַּעַם סְדָאוּ"ר לְקוּלָא לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם כִּינּוּ דְּלָא מִצַּד טְרִיפוֹת שְׁאֵרֵי בְּהֵמוֹת אֲתִינָן עֲלֵה אִין לְדוֹן עוֹד כְּדִין חֲתִיכָה א' מִב"ח כְּמוֹ כֵּן קָשָׁה בְּסוּגָי' דִּינָן אוּ דְּכָל אֲשִׁירָה תְּהֵיָה מוֹתֵרַת מִטַּעַם סְפִיקָא דְּאוּרְיָתָא אוּ מְדִין בִּיטֵל וְאִין לֹמֵר דְּרַב לְשִׁיטָתוֹ דְּסוּבֵר דְּמִב"מ לָא בְּטֵל אֶפְתֵּי קָשָׁה לְדִינָן דְּסִבְרִינָן דְּמִב"מ בְּטֵל.

גם קשה לשיטת הסוברים דאף לר"י דסובר מב"מ לא בטייל אינו כ"א לח בלח ולא בביבש ביבש. ומן כרחין אנו לומר לפי דברי הרמב"ן שהביא הר"ן בפרק דגם אשרות של קודם העגל ושאח"כ נאסרו ע"י העפוי"ם דאף שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כיון דעבדו מעשה אסרו רק הוכחת הגמרא כיון שלא נעבדו מדעת בעליהן מהראוי שיהיה דין אותן האשרות כדן ע"א של נכרים ויהיה מועיל ביטול.

א"כ לפי זה הספק שהיה בכל אשרה ואשרה אם היא דבהדי עגל או לא לא היה רק לענין הביטול דאם אינה דבהדי עגל מועיל הביטול אבל עכ"פ קודם הביטול היה פולסם אסורים א"כ ממילא בכל תדא אתחזק איסורא ואין מועיל הביטול מטעם ס' דלמא הוא מדבהדי, עגל דסד"א או במקום דאתחזק איסורא אסור מדאורייתא אף לדעת הרמב"ם.

והרי זה כמו ספק בשחיטה שפירש"י הטעם איסורספק זה כיון דבהמה בטייל בכתובת איסור עומדת ומחזקין מאיסור לאיסור אף שאיסור אבר מן החי פורח וסר מבהמה ע"י השחיטה מ"מ כיון שהספק משחיטה בא טרם שיצאה מאיסור הראשון אמרינן דספיקא לחומרא מכ"ש פאן.

דאמרינן דהיה להאשרה חזקת איסור וספק אם מועיל לזה הביטול אמנם כ"ז אי אמרינן דהיכא דדעת הנכרי לחזור לא נתבטלה הע"ז שלהם. אבל אם נאמר דנתבטלו אפתי ישאר הקושני הנ"ל שיהיה מותרים מטעם סד"א או לקולא דא"ל דהוי פאתחזק איסור' ז"א דהא מצות ואשריהם תשרפון לא על ישראל רק אחר הפבוש כמפורש לעיל ועכ"פ פשפא ליד הישראל.

ואחרי שבטורם הפבוש יצאו האמורים ממקומם לקראת יהושע ונתבטלו כל הע"א שלהם א"כ כבר פרח החזקת איסור קודם שבא ליד ישראל וממילא כשפכשו הישראל ובא לידם לא היה בכל אשרה ואשרה כ"א ספק בעלמא והרי זה דומה לספק טריפה הנמצא בבהמה אחר השחיטה כיון דלא היה לנו שום ספק בזה בעת שהיה בחזקת איסור א"כ נשאר הקושני הנ"ל שיהיה מותרים מטע' סד"א או אלא נדאי היכא דדעתם לחזור לא נתבטל הע"ז והוצרה רש"י לטעם זה גם במלחמות יהושע לכה מפרש רש"י דהאמורים דמו לחזור ודו"ק: בדרה פלפול נראה לתרץ דברי רש"י הללו ע"פ מה שמבואר בספר ת"ח שמקשה לשיטת הפוסקים שסוברים ע"א של נכרי שבא לידי ישראל אין לה ביטול מדאורייתא מאי קאמר הגמרא ואי משום הנה דמעיקרא בביטול בעלמא סגי.

ומתרץ דאמרינן איסורא לא היה ניקח להו, דליקני ומדחה בספר שערי המלך הלכות לולב דאפתי קשה מנ"ל דישאל שזקף לבינה כו' אסרה דלמא בכה"ג אינה נאסרת רק כיון שפלחו ישראל לעגל היה ניקח להם אז לקנות כל הע"א שעבדו הנכרים לכה לא הועיל שוב אח"כ ביטול.

ולוא דמסתפינא מחמת שדברי רש"י מתנגדים לדברי היה נראה לי לפרש פירש אחר בגמרא ויתיישב גם דקדוק לשון הגמרא בביטול בעלמא די"ל דזה לא קשה כלל כיון שהיה מועיל ביטול למה שרפו הע"א היה להם לכוף לנכרי לבטל דיש לומר דנוח היה שיקיימו מצות בעור שהיא מצות עשה וכמו שצריכים לומר בכל הע"א שהיה נקחים מיד ליד וצפויי הע"א שלא היה בכלל הירושא לישראל ועליהם אמר הפתוב בפרשת עקב פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם וגומר והיית חרם כמנהו שקץ תשקצנו וגם לפי המבואר בדרה לא השתדל דהמע"ה לבטל ע"א אף של זהב וכסף וצוה לשרפם רק כשבא איתי הגיתי ובטלו מעצמם עזב מלשרפם הרי דע"כ לכה לא נתעורר מעצמו על בטולם ע"י נכרי כדי לקיי' מ"ע בביעור' לכו

לבי אומר לי דידוע שיש שני מיני ביטולי ע"א במעשה בגוף ע"א או במחשבה של העובד (וביאור דבר זה לאמתו נמצא במרדכי) ולקמן (דף ס"ד ע"א) איתא א"ל ר"נ מסתברא דמי ע"א ביד נכרי מותרין מדהנו דאתו לקמי' דרבה בר אבוחא א"ל זילו זבינו פל מאי דאית לכו ותו אתגניירו כו' ואיתא שם בתוס' ד"ה זבינו ומה שלא היה אומר להם לבטלה בשבירה ויוכלו למכרה בגרותם לפי שהיה דעתם למכרה שלימה ביוקר לעובדי'.

וקא דאמרינו לעיל פ' ר"י מוכן לעבדן לא בטלה שאני הכא פיון דדעתיהו לגיורי אינם חוששים בה ובטלם כו' יעוי"ש: הינצא מדבריהם דנכרי שפדעתו להתגנייר מבטל מיד במחשבתו הע"א שלו ומותרין דמי אחר שנתגנייר וכן מפונש שם בת"ח שלא היה צריכים עוד שום ביטל שהגרות בעצמו היה ביטל לכל הע"א שלו ונתקשו שם דא"כ אמאי אמר להם זילו זבינו מעיקרא והדר אתגניירו הא יכולים היו למכרו אחר שנתגניירו פיון שפכר בטלוהו יעוי"ש.

ובאמת שגג בזה דהא אסור לישראל למכור ע"א שלימה לנכרי באיסור לאו דלפני עור משא"כ לודם שנתגניירו וכן מבואר בדף לפ"ז נראה לי דקונשיית הגמרא פאן ואם משום הנה דמעיקרא בבטול בעלמא כו' הפנונה שמתבטלים ממילא כל האשרים שהיו ירושה לישראל בעת שקבלו ישראל ע"ע לקבל התורה וממילא לא היה שום סוף מצוה בביעורים לכו' מדייק הגמרא בבטול בעלמא ר"ל עפ"י מחשבת ישראל בקבלת התורה ולעזוב כל הע"א ולכאורה מוכרח לפרש פן לפי דברי התוס' במסכת ר"ה דאף שהיה כל א"י ירושה לישראל מאבותיהם מ"מ הוי להו לנכרים זכות במה שזרעו ולפי דעת הטורי אבן היו שותפים בכל אילן ואילן ומפלפל שם בדין ברירה והקשיתי לפי זה למאן דאמר יש ברירה אמאי נשרפו כל האילנות דהא החלק של הנכרי לא היה רק ע"א של נכרי והיה מועיל להם הבטול דאף דפלחו ישראל לעגל וגלו דעתיהו דניחא להו לא נעשה עבור זה הע"א של נכרי דהיינו מה שהי' להם פדיון ע"א של ישראל רק החלק ישראל שעבדו אז הנכרים נעשה ע"א של ישראל והוא פשוט ולכאורה לא נחית לזה הבעל טורי אבן הנ"ל והפר"ד בדרף הקונדש דרוש ט' שלפי"ד היה דבריהם קשה להולמם: אמנם כאשר אפרש פנ"ל דעיקר קונשיית הגמרא דנתבטלו האשרות דמעיקרא עת מתן תורה ל"ק מידי דיש לומר דאף שלחלקו של העכו"ם היה מועיל ביטול לא עשו הישראלים פעולה לבטלם בכדי לקיים מ"ע דביעור: אמנם לפי זה נשאר קונשי' הרמב"ן הנ"ל מנ"ל שדין ישראל שזקף לבינה דלמא נאסרו מחמת שעשו העכו"ם מעשה דבמעשה אדם אוסר דבר שאינו שלו.

ואי דעכ"פ מועיל ביטול מה בכך דהא לפי"ד הנ"ל לא מזה דייק הגמ' אשר ע"כ היה מוכרח לכאורה לדחות דברי הנ"ל ונשאר הקונשי' הנ"ל דעכ"פ היה להתיר חציו חלק הנכרים שהיה להם מחמת שזרעו והיה מזה לכאורה ראי' לדעת הרמב"ם פרק ח' מהלכות ע"א ד"ט דפוסק דע"א של שותפים נכרי וישראל אינו מועיל ביטול אף לחלק הנכרי במבואר שם בפשיטות דבריו שפיתוב אפילו היה לעכו"ם בה שותפות אין ביטולו מועיל פלום.

והכ"מ נדחק לפרש שם דהרמב"ם לא מיירי רק לענין חלקו של ישראל. כי לפי המבואר פאן בגמרא (דף נ"ב) ונ"ג מוכח דמועיל ביטול עכ"פ לחלקו של נכרי.

אמנם יש לדחות ולומר דלאיכא דמתני אברייתא ר"ש בן מנס' אומר ע"א ישראל כו' אומר רב היגל ברי' דרבי וולס לא נצרכה אלא שיש לו לנכרי שותפות בה וקמ"ל דישראל אדעתא דנפשי' פלח ואין מועיל ביטול אף לחלקו של נכרי.

והוכחה לזה מדהוּצָרְכוּ לשרוף כל האשרות במלחמת יהושע. ולא הותרו חציו חלקו של הנכרי פנ"ל.

ואף למ"ד אין ברירה יש לומר דמ"מ הנה מקום להתיר חציו על ידי ביטול מטעם ס"ס דלמא היא חלקו של הנכרי ואת"ל שנה חלקו של ישראל דלמא אינו מהנה ע"א דבהדי עגל. ולשיטת הסוברים דאינו מועיל ס"ס היכא דאיכא חזקה לאיסור יש לומר פניו דאף חלקו של עכו"ם אסור עכ"פ קודם הביטול הרי יש פאן חזקת האיסור ותו לא מועיל הביטול דדלמא הוא מחלקו של ישראל ומע"א דבהדי עגל.

ומתוך ג"כ דברי הגמרא אם עתידין לחזור במלחמת יהושע ובסגנון תירוצי הראשון: דין ס"ס בדבר שיש לו מתירין פרק ראשון הנה ה"ר"ן ז"ל פתב ס"ס בדשיל"מ מותר אולם ממ"ש בסוף הדיבור בזה"ל וקא נדאי תרי ספיקא גינהו שאי אפשר שיבא לפניו ספק מוכן ביו"ט שני אלא שני ספיקות והוי דומל' דאשת ישראל שנאנסה עכ"ל משמע מזה דאם ספק אחד בגוף וספק אחד בתערוכת או בכל גונא שאין הספיקות באים כאחד אף בדשיל"מ מדרבנן אסור אולם מדברי התוס' ביצה (דף ד') נראה לי דס"ל להקל בכל גונא דו"ל ד"ה גימא תימא לימא דקסבר ב' קדושות הן א"א הטעם הוי מגו דאתקצי לבין השמשות כו'.

וכתב בשעה"מ פרק א' מהלכות יו"ט הלכה כ"ד בזה"ל. וקשה דהשתא דלא ידעו התוס' טעמא דמגו לשעבר לא אמרינן אלא ס"ל לפי קושיותם דאמרינן מגו דאתקצאי אליבא דרב בשבת ויו"ט א"כ תקשו להו דרב אדרב דמ"ט אמר רב בב' י"ט של גליות נולדה בזה מותרת בזה אי משום דחד מיניהו חול מ"מ הא אסור הביצה ביו"ט א' ומגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי בכלא ימא.

וא"ל דלא אמרינן מגו אלא דוקא בשבת ויו"ט משום דכינן דבנדאי חד מיניהו קודש הוא. על היו"ט אמרינן דנדאי הוא ומחמירין לספיקא.

אבל בב' י"ט של גליות דעל כל קדא איכא לספוקי לא. שהרי מדברי התוס' בפ' המביא (דף ל') ד"ה עד מוצאי יו"ט אחרון נראה דאפילו בב' ימים טובי' של גליות אמרינן מגו דאתקצאי שכתבו וז"ל וא"ת הא תינח יום טוב ח' מוקצה הוא דהוי ספק ז וגם בתשיעי שם מוקצה עליו הואיל ואתקצאי לבין השמשות כו' ועיי"ש שהניחו בצ"ע ועיין בתוס' פרק קמא דסוכה (דף י' ע"ב) ד"ה עד מוצאי שכתבו וז"ל דמהאי טעמא גבי שבת ויו"ט שאמר רב נולדה בזה אסורא בזה נפרש טעמא משום הקנה ולא בעי למימר מגו דאתקצאי אע"ג דרב כר"י ס"ל דא"ל מוקצה וכן בי"ט של גליות דנולדה בזה מותרת כו' עכ"ל: ונראה לי דלפי מ"ש בב' י"ט של גליות אכל קדא איכא לספוקי יש לתרץ קוש' הג"ל דבין השמשות של יו"ט שני איכא ס"ס.

קדא דלמא כפר הוא לילה ומותר ממ"נ ואת"ל עודנו מן היום דלמא כל עצמו של יום טוב א' הוא חול וס"ס מותר אף בדבר שיש לו מתירין. ואין לומר הא אין ב' הספיקות באין כאחד דספיקו של יום טוב א' הנה כפר כל היום ועכ"ז אסורו אותו והיכא שכבר נאסר משום ספק א' תו לא מצטרפים לס"ס.

זאת אומרת שדין זה אינו אלא כשהספק א' הנה בדאורייתא ונאסר משום ספק דאורייתא משא"כ בביצה שאין איסורו רק מדרבנן רק שנאסר משום ספק דבר שיש לו מתירין. אמנם לפי דעת הרשב"א בתוה"ב ובמשמרת הבית אף ספק מוכן ביום טוב דעלמא תשבוהו וז"ל כספק

דאוריינטא קל הַכְּנָה גְמוּרָה מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבַּת יְעוּי"ש וּמְפָרֵשׁ בְּזֶה דְבָרֵי הַגְּמָרָא לְעִיל (דף ג')

וּסְפִיקָא אֲסוּרָא בְּשִׁלְמָא לְרַבָּה דְאָמַר מִשּׁוּם הַכְּנָה הָיִי סד"א או פנ"ל.

אף דְפְשִׁיטוֹת לְשׁוֹן הַבְּרִייתָא אֵיתָא אַחַד בְּיַצְהָ שְׁנוּלְדָה בְּשַׁבַּת וּא' בְּיַצְהָ שְׁנוּלְדָה בִּיּו"ט מִשְׁמַעוֹתָהּ בְּשַׁבַּת דְעֵלְמָא וְיוֹם טוֹב דְעֵלְמָא יְעוּי"ש. א"כ לְפִי הָאָמַת שָׂרְב סוּבַר הַכְּנָה דְרַבָּה הוּקְשׁוּ הַתּוֹס' בְּמַסְכַּת סְנָפָה שְׁפִיר דְאָמַאי מְתִיר רַב בְּב' י"ט שֶׁל גְּלִיּוֹת נִימָא הוּאִיל וְאִתְקַצְאֵי לְבִיהֶש"מ דְאָף סָפֵק מוּכָן בִּיּו"ט דְעֵלְמָא דִּינָא פְּסָפֵק מוּכָן דְאִוְרֵייתָא וּמְמִילָא לָא מְהַנִּי בִּי"ס פְּשָׁאִין ב' הַסְפִּיקוֹת בָּאִים פְּאָחַד וְאִי אֶפְשָׁר לְהַתִּיר בַּה"ש וְשִׁינְיָהּ שְׁפִיר הוּאִיל וְאִתְקַצְאֵי בִּיה"ש כו': לְפִי זֶה מִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁיֵית הַשְּׁעָה"מ הַנ"ל דְדְבָרֵי הַתּוֹס' פֶּאֶן קָאִי לִס"ד דְגְמָרָא טָרַם דְאָסִיק דְרַב אַנְ"ל הַכְּנָה דְרַבָּה.

וּא"ש קוֹשְׁיֵיתָם תִּימָא לִימָא קְסָבֵר דְב' קְנָנֶשֶׁת הֵן אֵלָא הַטַּעַם הָיִי מַגּוּ דְאִתְקַצְאֵי לְבִיהֶש"מ וְתוֹ אִין לְהַקְשׁוֹת עַל דְבָרֵיהֶם דָּא"כ אֶמַאי מְתִיר רַב בְּב' י"ט שֶׁל גְּלִיּוֹת דְהָא לְהָד ס"ד דְרַב ל"ל הַכְּנָה דְרַבָּה מוֹעִיל ס"ס בְּבִיצְהָ שְׁנוּלְדָה בְּיוֹם טוֹב אָף הִיכָא שְׁאִין הַסְפִּיקוֹת בָּאִים פְּאָחַד וּא"כ לִיכָא כָּלֵל אִיסוּר בְּבִיהֶש"מ שֶׁל יוֹם טוֹב ב' פִּינּוֹן דְאִיכָא ס"ס פְּנ"ל סָפֵק דְלָמָא בִּיהֶש"מ לִילָה וְאִת"ל יוֹם דְלָמָא כָּל עֲצָמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם טוֹב א' חוּל הוּא וְאָף שְׁסָפֵק הָא' לָא הִתְרַנּוּ כָּל הַיּוֹם מִשּׁוּם דְהָיִי סָפֵק דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מְתִירִין מ"מ בְּבִיהֶש"מ מְצַטְרַף לוֹ עוֹד סָפֵק וּמְשַׁתְּרִי מִטַּעַם ס"ס דְבְּסָפֵק אִיסוּר דְרַבְּנָן שְׁאִין לוֹ עֵיקָר בְּדְאִוְרֵי אָף שְׁנָאָסֵר בְּסָפֵק הָא' מ"מ מְשַׁתְּרִי כְּשֶׁנוּלַד אַח"כ עוֹד סָפֵק וְשָׁב לְהִיּוֹת ס"ס שְׁמוֹתָר אָף בְּדְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מְתִירִין: אִוְלָם בְּאָמַת אִין מְזַה סְתִירָה לְדְבָרֵי הַר"ן דִּישׁ לִיִּשְׁב הַקּוֹשְׁיָהּ הַנ"ל בְּאִוְרֵן אַחַר דְבְּמַסְכַּת סְנָפָה (דף מ"ו) אֵיתָא אָמַר ר"י אֶתְרוּג בּו' אָסוּר בַּח' מוֹתֵר סְנָפָה אָף בַּח' אָסוּר דְכִינּוֹן דְאִי מְתִירִי לוֹ סְעוּדָה בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת בְּעֵי מִסְבַּ בְּגוּנִי וְהוּאִיל וְאִתְקַצְאֵי בִּיהֶש"מ אִתְקַצְאֵי לְכּוֹלָא יוֹמָא וְאֵיתָא שֶׁם בְּהַר"ן לְאֶלְפָסִי הָא דְלָא אָסֵר ר"י גַּם בְּאֶתְרוּג מִטַּעַם הוּאִיל וְאִתְקַצְאֵי לְבִיהֶש"מ יוֹם טַעֲמָא מִשּׁוּם דְאֶתְרוּג לָא חֲזִי לְבִיהֶש"מ מִשּׁוּם דְלָא הִיָּה דַעְתּוֹ לְהַקְצוֹתוֹ מִתְחִילָה אֵלָא לְיוֹם הַזֶּה שֶׁהוּא בְּרוּר אַבְּל לָא לְבִיהֶש"מ שְׁאִין דְרָף לְצִאֲת בּוֹ גְטִילַת אֶתְרוּג דְהָא אִם לָא גְטִיל קוֹנְדָם בִּיהֶש"מ שׁוּב אִינוּ נוֹטֵל בְּבִיהֶש"מ שֶׁהוּא סָפֵק יוֹם ח' דְהָיִי לִי סָפֵק דְרַבְּנָן דְשָׂאֵר יָמִים גְטִילַת לוֹלֵב בְּהֶם מְדְרַבְּנָן הוּא וְכִינּוֹן שְׁלֵא הַקְצוּהוּ מִתְחִילָה לְבִיהֶש"מ לָא חָל עֲלֵיהוּ אִיסוּר בִּיהֶש"מ כו' ע"ש אֶרִיכַת דְבָרָיו עוֹד מְזַה, וְלְכֹאֲוֵרָה אִינוּ מוּכָן דְהָא אָף שְׁלֵא הוּקְצָה הָאֶתְרוּג עַל זְמַן בִּיהֶש"מ כ"א עַל יוֹם בְּרוּר הָרִי מ"מ עַד פְּלוֹת רַגַע הָאֶתְרוּג שֶׁל יוֹם בְּרוּר שְׁקוֹנְדָם הַתְּחִלַת בִּיהֶש"מ הִנֵּה הָאִיסוּר הַמְּקַצָּה וּמְמִילָא לָא הוּכַן הָאֶתְרוּג מְחוּל לְיוֹם טוֹב.

וְהָרִי מוֹהֲכִינוּ יִלְפִינּוּ שְׁצָרִיכִים הַכְּנָה מִבַּע"י שֶׁל חוּל כַּמ"ש רַש"י לְהַדְּיָ לְקַמֵּן (דף כ"ו ע"ב) ד"ה וְאִי דְלָא אַחֲזִי לְבִיהֶש"מ בְּכַה"ג אִין פֶּאֶן הַכְּנָה מִבַּע"י. וְגַם הָרִיטְב"א שֶׁם בְּחִדּוּשָׁיו פָּתַב לְהַדְּיָ בְּזֶה הַלְשׁוֹן וְהַטַּעַם מִשּׁוּם דְכְּתִיב גְּבִי שַׁבַּת וְיוֹם טוֹב וְהַכְּנָה שְׁיָהָא חוּל מְכִין לְשַׁבַּת מְבַעוֹד יוֹם סְמוּךְ רַבְּנָן לְמִיסַר מְקַצָּה בְּשַׁבַּת וְיוֹם טוֹב אִם לָא הִיָּה לוֹ הַכְּנָה מְבַעוֹד יוֹם מִמֶּשׁ אָף כְּשִׁישׁ הַכְּנָה מִיּו"ט לְשַׁבַּת מִמֶּשׁ יְעוּי"ש.

וְהָרִי בְּבִיהֶש"מ יֵשׁ ג"כ סָפֵק פְּלוּל מִן הַיּוֹם אוֹ פְּלוּל מִן הַלִּילָה פְּדֵאִיתָא בְּמַס' שַׁבַּת דָּף וְאִי הִיָּה הַבִּיהֶש"מ פְּלוּל מִן הַלִּילָה וְעַד בִּיהֶש"מ הִיָּה הַקְצָאָה עַל הָאֶתְרוּג וְלֹא הִיָּה לְאֶתְרוּג זֶה שׁוּם הַכְּנָה אָף רַגַע א' מִן יוֹם הַזֶּה וְאִין לוֹמַר דַּע"ז אִינוּ אֵלָא סָפֵק מְקַצָּה דְשָׁמָא הִיָּה בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת פְּלוּל מִן הַיּוֹם שְׁלִפְנָיו אוֹ מְקַצְתוֹ וְהוּכַן אַז קוֹנְדָם יו"ט ז"א דְהָא סָפֵק מְקַצָּה ג"כ אָסוּר פִּינּוֹן שֶׁהוּא דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מְתִירִין: אָמַנְם נְרָאָה לִי דַר"י לְשִׁטְתוֹ דַּל"ל הַכְּנָה דְרַב' וְלִדְיָדִי אִין טַעַם בְּאִיסוּר .

אתקצאי לביהש"מ משום העדר הקנה מבע"י וכדברי רש"י וְהַרִיטְבָ"א הַגָּ'ל, רק מתקנת חכמים שאסרו כל דבר שלא היה לו היתר בתחלת פניסת שבת או יום טוב, וכן איתא בשם גאון קדמון שמוכא בספר בש"ר סי' דטעם מוקצה ביה"ש משום שהיה תחילת פניסת שבת או יום טוב בהקצאה.

וגדולה מזה מצינו שעלתה בתיקו בדרך כ"ו אי יש מוקצה לתצי שבת, דבזה בודאי לא שייך טעמו של רש"י פנ"ל, וא"כ א"ש מה שהתיר הר"י האתרוג בח' דלדידן שאין האיסור מטעם הקנה יש לומר שסובר שגם מדרבנן לא צריף שתהיה הקנה מבע"י של חול רק שלא יהיה על הדבר איסור מוקצה בתחילת פניסת יו"ט ובאתרוג פנין שלא הוקצה רק כ"ז שיהי' יום פרוור של ז' וסרה המוקצה מיד פשהגיע הביהש"מ וא"כ אף שהי' בין השמשו' זה פולו מן הלילה של ח' לא חל שם איסור מוקצה אף על רגע אחד מן יום ח' דהא לא הוקצה האתרוג כלל לביה"ש ותו ליכא לומר הואיל ואיתקצי לביה"ש אתקצי לכולי יומא, משא"כ בסנפה דאתקצאי לביה"ש גופה מטעם הואיל ואתרמי סעודתא לבי"השמ כו' וכנ"ל, ויש לספק דלמא היה בי"השמ מן הלילה והיה המוקצה בתחילת יום הח' ולפ"ז הג"ל נראה לי דלוי דאסר אתרוג אף בח' טעמו שסובר הקנה דרבה ומצריף שיהיה מוכן מבע"י של ז' ושייך שפיר אף גבי אתרוג הואיל ואתקצי לב דאף שלא הוקצה מדעתו לב"השמ עצמו כדברי הר"טב"א הג"ל מ"מ עכ"פ לא סרה המוקצה של יום ז רק פשהגיע בי"השמ וא"כ יש ספק שלא היה כלל הקנה ביום אתמול דהא איכא לספוקי דלמא ביה"ש היה פולו מן הלילה ולפ"ד הג"ל שפיר מקשו התוס' דלמא טעמו של רב דאסור בשבת ויום טוב דנולדה בזה אסורה בזה הוא משום הואיל ואתקצא והקנה דרבה ל"ל ולא קשה תו קושניית השעה"מ הג"ל דא"כ מ"ט דרב דמתיר בב' י"ט של גליות דהא השתא דמתזיקין דרב לית ליה הקנה דרבה אין איסור באיתקצאי לבי"השמ מטעם העדר הקנה מבע"י רק משום שחל ההקצאה בזמן שהיה ספק תחילת יום טוב, שהרי ביום טוב ב' של גליות יש ס"ס שמה כל יום הב' חול ואת"ל יום טוב דלמא הבי"השמ היה פולו מן היום של אתמול והתחלת יום הב' לא היה אלא בכלות בי"השמ ומאז הותר בס"ס וא"כ לא היה כלל שם איסור מוקצה אף רגע א' מן הב'.

אבל בשבת ויום טוב פשוט נולדה בזה שאסורא בזה ליכא אלא ספק א' שאנו מסופקים על הביה"ש פנ"ל. אבל עצמו של יום בודאי קודש וביה"ש עצמו ליכא ג"כ אלא ספק אחד דלמא היה לילה וספק אחד גם במוקצה אסור דהוי ספק בדשיל"מ.

אבל לפי מה דמסקינן דרב סובר הקנה דרבה וצריכין הקנה מבע"י של חול ליכא ס"ס ביו"ט ב' של גליות. דהא אף אם לא היה הבי"השמ מן הלילה ולא הותחלה שם המוקצה בכניסת יום ב' מ"מ עכ"פ חסרה הקנה מבע"י של חול דהא לא היה זמן היתר רגע אחד להקנה עד התחלת יום ב' ומקשים שפיר בתוס' סנפה דלרב דמצריף הקנה גם בב' י"ט של גליות נאסור משום הואיל ואתקצא לבי"הש ולפ"ז נסתר מה שהעליתי באופן הא' דב"הש עצמו איכא ס"ס דאף אי שייך למשרי כל בין השמשות מ"מ ברגע קודם התחלת ביה"ש צריכין למיסר דאז ליכא אלא חד ספיקא ותו ליכא הקנה עבע"י וצריכין למ"ש פנ"ל באופן הב' דלמ"ד שאינו סובר הקנה דרבה אף מדרבנן לא צריף הקנה מבע"י של חול.

ודי כשלא חלה המוקצה בתחילת היום וכנ"ל. ואף לשיטת הסוברים דבעינן שיחולו ב' הספיקות בבת אחת משא"כ אם קדם ספק אחד.

ז"א אלא היכא שאנו רוצים לדון ספק הא בצירופו עם ספק הב' להיפך מאשר היה נידון טרם נתחדש ס' הב' ע"ד משל פשהספק הא' היה אם יום הא' חול או יום טוב ואסרנו מחמת ספק זה פאילו מחזיקין אותו היום לקודש.

תו אין לצרפו לספק הב' שבא מצד ביה"ש כפי עתה נצטרף לדון דלמא יום הא' הוא חול. ונהרי פבר אסרנו פל היום בספק קודש.

אבל פשהספק הא' הוא כמ"ש באופן הב' שביה"ש הוא ספק דלמא פולו מן היום שפצעד זה אנו אוסרים בביה"ש וכן פשמצטרפין ספק זה אל הספק הב' צמיחת ההיתר ג"כ מחמת שאנו אוסרים שפמא ביה"ש היה פולו מן היום הקדום וכשם שגדון אותו הספק לענין האיסור בביה"ש.

פך גדון לענין ההיתר ביום שלאחר ביה"ש בכה"ג שפיר יש לצרף ספק הא' עם ספק הב' אף שפבר קודם ספק הראשון. פרק שגני ועפ"י הנ"ל יש ליישב קושיות התוס' לקמן בדרך בד"ה השתא מוכן לאדם כו' תימא היכא הוי מוכן לאדם אדרבה ביה"ש לא הוי מוכן לאדם דבי"הש לא מצי שחיט לה דשפמא הוא שבת כו' ונראה לי דבאה"ע מדקדק למה אמר ר"י אם לא היתה נבלה מע"ש הכי הל"ל אם נתנבלה בשבת אסורה.

ולפע"ד דלכך מדייק ר"י בלשונו אם לא היתה נבלה בע"ש לאשמעינן דאף פשהיתה נבלה מתחילת ביה"ש מ"מ אינה מן המוכן דמהצורך שתהא נדאי נבלה מע"ש משא"כ פשלא נתנבלה עד תחילת ביה"ש דהיא ספק לילה מעתה מוכח שפיר דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים.

דאי הוי מוכן לכלבים הרי היתה מוכן לכלבים עד התחלת ביה"ש וכיון שנתנבלה תחילת ביה"ש נשארה בהכנה לכלבים באין הפסק מהכנתה הראשונה ומ"ט אסורה אלא נדאי דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים ולא התחיל ההכנה רק מעת שנתנבלה דהיינו תחילת בין השמשות וכיון שביה"ש ספק לילה לא הוי הכנה לכלבים קודם פניסת השבת.

וכל הכנות צ"ל מחול ואתי שפיר גם הלשון רי"א לפי שאינו מן המוכן ואף אם נאמר דאי אפשר לצמצם. ואף פשנתנבלה תחילת ביה"ש יש לספק שפמא פבר עבר רגע מבי"הש קודם שנתנבל' ואותה רגע היתה ג"כ מן הלילה הרי חסרה הכנה באותה רגע שהיא פסקה בין הכנה דמקודם שהיתה מצד הכנה דאדם בין הכנה שני' שבאה מחמת שנתנבלה.

מ"מ יש לומר שפצעד ספק זה אין לאסור פינון שפבר נתחזקה בהמה זו בהכנה לכלבים. ולא דמי לספק מוכן דשם הספק אם היה לאותו דבר הכנה מעולם משא"כ הכא שהספק הוא אם נתבטלה מהכנתה פמעט רגע אשר אי אפשר לצמצם בפעם התחלת פניסת ביה"ש.

ובפרט לפי דעת המרדכי בריש פ' א"צ דר"א שאוסר בס' ביצה שנולדה ביו"ט מטעם ספק בדשיל"מ טעמא משום שיש חזקה ג"כ לאיסור דמוקמינן אחזקתה שלא נולדה עד יום טוב. פעין מ"ש התוס' במס' ב"מ (דף ח' ע"א) ד"ה הא מני כו' אבל ספק איסור דרבנן גרידא בלי הצטרפות חזקה לאיסור מותר אף בדשיל"מ.

ודיו הכנה לכלבים לכל השיטות אינו אלא מדרבנן משום לתא דמוקצה ולכך מותר לר"ש דל"ל מוקצה דאף למאן דאית ליה הכנה דרבה נראה דלא שייכא אלא לאכילת אדם דאחשבי' רחמנא סעודת שבת ויום טוב ע"כ א"כ הכנה לכלבים עקרו איסור מוקצה.

וכן מדויק בלשון רש"י (דף ו') ד"ה מוכן לאדם כו' וקחשיב ליה מוקצה בהא לגבי פלבים ע"כ. והרי הרשב"א פתב להדיא בספר עבודת הקודש דספק מוקצה מותר אף שיש לו מתירין ולא החמירו רק בספק מוכן.

ולשיטתו צריך לומר פדברי המרדכי הנ"ל דהא שמתרץ רב אשי לעולם ס' יום טוב ספק חול כו' הוי לי דבר שיל"מ אף דקאי לר' יוסף ולר' יצחק שאינם סוכרים הקנה דרבה רק גזירה דפירות הנזושרים או משקים שזבו טעמו משום דאיפא חזקה דלא נולדה עד ביום טוב פנ"ל כמ"ש בספר צל"ח יעוי"ש: ודע דלפי הנ"ל דלמ"ד שסובר הקנה דרבה טעם האיסור באיתקצאי לבי"ה משום חסרון הקנה מבע"י.

קשה לכאורה על תירץ הגמרא שמתרץ דלא אמרינו מוקצה מחמת יום שעבר הא סוף סוף חסרה הקנה מבע"י של חול. והיותר קשה בריטב"א שהוא בעצמו פתב דאיסור מוקצה ביה"ש הוא משום חסרון הקנה מבע"י ואח"כ מביא תירץ התוס' דמוקצה מחמת יום שעבר לא אמרינו: אמנם לפי הנראה מלשון חידושי הריטב"א אשהבאתי לעיל ומ"ש עוד בזה בחידושי מברואר דדבר המוכן מצד עצמו אף דאיתקצאי מדעת בעלי באיזה מוקצה שיהיה מ"מ אינו פחסרה הקנה מדאורייתא.

ורק דרו סמך להקנה דאורייתא עשאוהו רבנן לאיסור והם אמרו והם אמרו שלא יהי מצד המוקצה כ"א פשיהיה מחמת יום שלהבא. אבל פשהמוקצה לא היה רק מחמת יום שעבר הוי פמוכן מצד הקנה שיהיה ממילא על דבר המאכל שאנו דנין פינון שיהיה בעולם והיתה ראוי לאכילה.

וכשנאמר פן מיןשב קושית העולם ושעה"מ על דברי התוס' בפסג' דאפרוח ד"ה מה בין זה כו' שפתיב בס"הד ועוד י"ל כו' והא מייירי בלא פלו לו חדשיו עד היום וא"כ לא הוי מוכן היום הואיל וביה"ש לא הוי חזי עכ"ל.

וקשה הא בכה"ג הוי פמוקצה מחמת יום שעבר. אבל לפימ"ש א"ש דכיון דלא פלו לו חדשיו עד סוף היום של ערב יום טוב לא הי לעגל זה הקנה מעולם בעצמותו והרי חסרה ודאי צורה הקנה שמדאורייתא ולא שיהי פאן הספק הסברה דספק יום שעבר.

דידוע שעכ"פ לא השיג העגל הקנתו עד פלות היום של ערב יום טוב שאז פלו לו חדשיו ואנו הקנה מבע"י בעינו וקושית המהרש"א דמקשה שם דהמ"ל מה בין זה לעגל שנולד קודם יום טוב ויום הח' הוא יו"ט יעו"ש מיןשב ע"פ הנ"ל דבכה"ג שנולד פבר פינון דרוב הנולדים אינם נפלים.

ורק פחומרא דרבנן צריכין המתנה ח' ימים הוי פמוכן מיום הנולדו וכשגמר המוקצה בביה"ש של יום טוב היא מספק יום שעבר מותר אמנם לפי דעת המל"מ והשעה"מ דאף בנדאי לא פלו לו חדשיו ניתר בשהי' עד יום ח' י"ל דהוי פלא נגמר עד יום ח' וכחסינה הקנה וצ"ע.

אבל בנבילה בלא נתנבלה מע"ש רק מהתחלת ביה"ש עשאוהו חכמים פמחוסר הקנה דהא עד בי"השמ לא עמדה לכלבים ולא היה על עגל זה שם מאכל לכלבים רק מאכל אדם. והמוכן לאדם אינו מוכן לכלבים.

אמנם אפתי צ"ע לפמ"ש לעיל דהקנה לכלבים אינו אלא מדרבנן ויסודה פדין מוקצה וצ"ע. אבל מה שהכריח אותי לעיל לחדש דבר דאיסור אינו מוכן לכלבים אינו מדאורייתא הוא משום דהוי

ק"ל אף כְּשֶׁנִּתְנַבְּלָה ביה"ש מִמֶּשׁ פִּינּוֹן שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם וְשָׂמָא פְּכָר עֵבֶר רַגַע מְבִיחָה"ש וְשֵׁלָא הֵיחָה בַּה נְבִילָה וְנִתְבַּטְּלָה אִז הִהֲכִנָּה דְלָא הֵיחָה אֶפְשָׁר לְשַׁחֲטָא מִהֲתַחֲלַת סַפְקָא בִּיחָה"ש.

וְאִין הוֹכְחָה זֹו מְכַרְחַת מִדְּבָרֵי רַבָּא בְּמִסְכַּת עִירוּבִין (דָּף ל"ו) זֹאת אוֹמְרַת כּו' דָּאֵי ס"ד תְּחִילַת הַיּוֹם קוֹנָה עִירוּבֵי אֵי אָמַר עִירוּבֵי לִי בְּזֵה אֲמַאי לֹא אָמַר כְּלוּם ע"כ נִשְׁמַע לְכַאוּרָה דְאֶפְשָׁר לְצַמְצֵם לִידַע רַגַע כְּלוּת בִּי"השֵׁמ דֵּאל"כ אֶף אֵי תְּחִילַת הַיּוֹם קוֹנָה עִירוּבֵי י"ל דְלִכְּהָ אִין עִירוּבֵי דְלָא הֵיחָה סְעוּדָה הֲרֵאוּל' לֹו בְּתְּחִילַת הַיּוֹם כִּי לֹא יָדַע שְׂכָבָר עֵבֶר כָּל בִּיחָה"ש: אָמְנָם יֵשׁ לְדַחֲוֹת דִּי"ל דָּאֵי תְּחִילַת הַיּוֹם קוֹנָה עִירוּבֵי לֹא מְקַרֵי תְּחִילַת הַיּוֹם רַק מַעַת שְׂיָדַע בְּנֻדָּאֵי שְׂאִין עוֹד מִמֶּנּוּ לְבִיחָה"ש.

וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם בְּאַמַּת מִתְּאַחַר לְהִקְרָא בְּשֵׁם תְּחִילַת הַיּוֹם עַד שְׂיָדַע בְּנֻדָּאֵי שְׂהַחֲלֵל לְהִיּוֹת מִן יוֹם הַשַּׁבָּת כִּי סַר כָּל בִּיחָה"ש וְגַם הִנְמַשְׁקָה לְהִיּוֹת בְּסַפְקָא שְׂמָא עוֹדְנֹו הוּא מְבִיחָה"ש: וּבְמִקּוּם אַחַר בִּיאוּרְתֵי זֵה עַל פִּי דְּבָרֵי הָאֶלְפָסִי שְׂפָסַק דְּהִלְכָה כְּרִיחָה"ג דְלִכְּמֵ וְלֹא לְכָלְבִּים וּמִקְשָׁה הֲרֵאָב"ד בְּסַפְרוֹ תְּמִים דְעֵים דְהָא לְעֵיל דָּף ו' אֵיחָתָא מַה בֵּין זֵה לְעַגְלָא שְׂנוּלְד מִן הֲטָרִיפָה שְׂתִיק רַב אָמַר רַבָּה וְאֵיחָתָא רַב יוֹסֵף מ"ט שְׂתִיק רַב לִימָא הוּאֵיל וּמוֹכֵן אַגַּב אֲמוֹ לְכָלְבִּים כּו' אֶלְמָא פְּשִׁיטָא לְהוּ מִלְתָּא שְׂמוֹתָר לְשַׁחֲטָא לְכָלְבִּים וְהֵינּוּ כּו' ע"ג הֲרַמְבַּ"ן בְּמִלְחָמוֹת הָעִיר עַל גְּוֹשְׁנֵי זֹו.

וְנִרְאָה לִי לְתַרְזֵן דְּרָף פְּלִפּוּל לְכַאוּרָה יל"ד דְּהִיכָא דְהִבְהִמָּה טְרַפָּה וְהִיא מְעוֹנְבֵרַת וּכְשֶׁנִּחוּר הִבְהִמָּה וְהֵיחָה דְאֶפְשָׁר לְהוּצִיא הָעַגְלָא חַי לְשׁוֹחֲטוֹ לְצוֹרְףָּה יו"ט יֵשׁ לְהַתִּיר נְחִירַת הִבְהִמָּה בִּי"ט מִדִּין מְכַשִּׁירֵי אֲנָקֵל נָפֵשׁ שַׁע"י נְחִירֵי הִבְהִמָּה: הֵיחָה אֶפְשָׁר לְשַׁחֲטָא הָעַגְלָא בִּי"ט וְדָמֵי לְכַפּוּי הַגֵּר מְפָנֵי דְבָר אַחַר שְׂמוֹתָר אֶלִיבָא דִּר"י שְׂסוּבֵר מְכַשִּׁירֵין דּוֹחָה יו"ט.

וְכַדֵּאֵיחָתָא לְמִן דָּף כ"ב ע"א וּא"כ קָשָׁה מַאי מְקַשָּׁה הַגְמָ' וְכִי מַה בֵּין זֵה לְעַגְלָא שְׂנוּלְד מִן הֲטָרַפָּה הָא אֶף שְׂהָאֵם טְרַיְפָה מ"מ י"ל שְׂהָעַגְלָא עוֹמֵד לְאַכִּילָה שְׂהֵיחָה בְּיָדוֹ לְנַחוּר הָאֵם וְלְשַׁחוּט הָעַגְלָא. אָמְנָם יֵשׁ לֹוּמַר שְׂאִסוּר לְנַחוּר דְּהֵי הַמְכַשִּׁירִים שֶׁהִי אֶפְשָׁר לְעַשׂוֹתָן מַעִי"ט.

וְאֶף לְפִי מַה שְׂפָתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם בִּד"ה וְכִי מַה בֵּין זֵה כּו' לְחַד תְּקִירוּצָם דְּמִיִּירֵי בְּלֹא כְּלוּ לֹו חֲדָשִׁין עַד הַיּוֹם א"ש פִּינּוֹן שְׂהָעַגְלָא לֹא הֵיחָה עוֹמֵד מַעִי"ט לְאַכִּילָה תּוּ לִיכָא לְמִשְׁרֵינֵי לְאַכִּילָה בְּשַׁחֲטוֹתוֹ בִּי"ט דְּהָא חֲסָרָה הִכְנָה מַעִי"ט: אָמְנָם ז"א רַק אֵי אֲמַרִּינֵן מוֹכֵן לְכָלְבִּים לֹא מְקַרֵי הִכְנָה אֲבָל אֵי מוֹכֵן לְכָלְבִּים מְקַרֵי הִכְנָה שְׂפִיר יֵשׁ הֵיחָה אֲכִילָה לְעַגְלָא זֵה בִּי"ט כְּשֶׁנִּחוּר הָאֵם וְשַׁחַט הָעַגְלָא דְהָא לֹא חֲסָר הִכְנָה מַעִי"ט דְּאֶף שְׂאִז עֲדִינֵן לֹא כְּלוּ לֹו חֲדָשִׁין עַכ"פ הֵיחָה מוֹכֵן לְכָלְבִּים וּבִי"ט שְׂכָלוּ לֹו חֲדָשִׁין בָּא לֹו הִכְנָה לְאֲדָם וְכִינּוֹן שְׂמוֹתָר לְאַכִּילַת אֲדָם שְׂפִיר יֵשׁ לְנַחוּר הָאֵם לְצוֹרְףָּה אֲכִילַת הָעַגְלָא בְּשַׁחֲטָה וְכַנ"ל.

וְנַחֲרִית הִבְהִמָּה לְצוֹרְףָּה הָעַגְלָא הִיא מְכַשִּׁירֵי שְׂלֹא הֵיחָה אֶפְשָׁר לְעַשׂוֹתוֹ מַעִי"ט דְּבַעִי"ט עֲדִינֵן לֹא כְּלוּ לֹו חֲדָשִׁין וְלֹא הֵיחָה הָעַגְלָא מוֹתָר לְאַכִּילַת אֲדָם וּמִקְשָׁה הַגְמָרָא שְׂפִיר אֶף לְמ"ד לְכֵם וְלֹא לְכָלְבִּים.

אֲבָל לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּאֶף שְׂהֵיחָה מוֹכֵן לְכָלְבִּים מַעִי"ט וּבִי"ט עֲצָמוֹ הֵיחָה מוֹכֵן לְאֲדָם מ"מ אֵיחָתָאֵי לְבִיחָה"ש דְּבִיחָה"ש לֹא הֵיחָה אֶפְשָׁר לְנַחוּר הָאֵם דְּשָׂמָא הִבִּיחָה"ש לִילָה וְאִסוּר לְנַחוּר לְצוֹרְףָּה כְּלָבִים. וּמִצַּד מְכַשִּׁירֵין אִין לְהַתִּיר שְׂהֵרֵי הָעַגְלָא יֵהֵיחָה אִסוּר לְאַכֵּל מִשַׁחֲטוֹתוֹ מְסַפְקָא דְשָׂמָא בִּיחָה"ש עֲדִינֵן יוֹם וְעֲדִינֵן לֹא כְּלוּ לֹו חֲדָשִׁין: (א) אָמְנָם לְפִי דַעַת הֲרִיטְב"א בְּחִידוּשֵׁיוֹ בְּמִסְכַּת סוּכָה דָּף מ' ע"ב ד"ה אָמַר ר"י לֹא אֲמַרִּינֵן מַגּוֹ דְאֵיחָתָאֵי לְבִיחָה"ש הִיכָא שְׂהַקְצָאָה לְבִיחָה"ש לֹא הֵיחָה רַק מִצַּד

ספק שלא הי' אפשר לברר אז וכשעבר ביה"ש נתברר דאיכא ממ"נ כמו בביצה שנוקדה בראשון שמונתת בשני דאיתקצאי לביה"ש מצד ספק ממ"מ לא מיקרי מוקצה אחר שעבר ביה"ש ומותר בממ"נ אם הוא חול ליכא פלל איסור ואם הוא יו"ט הרי הוכן מחול וכעין סברא זו י"ל פאן בעגל אף שביה"ש הנה מנוע נחירת האם ממ"מ לא מיקרי אתקצאי לאסרה אח"כ כשעבר הספק פיון שהוכן קודם בין השמשות לכלבים ובביה"ש עצמו הן אם הנה הביה"ש חול או יו"ט הנה העגל מוכן דאם הנה חול הנה מוכן לכלבים ואם הנה יו"ט הנה מוכן לאדם רק מפני שלא ידענו אם חול או יו"ט הצרכנו למנוע הנחירה מספק בעוד הנה הביה"ש ובכה"ג לא מקרי אתקצאי לאסור מעת לעת שסר הספק ושב להקנתו פאשר הוכן קודם ביה"ש יעוי"ש היטב בלשון הריטב"א וכעין דברי הריטב"א הנ"ל כתב הבעל המאור בפסק א"צ בסוגי' דנכרי שהביא דורון יעוי"ש ודוק היטב כי נכון הוא: פסק שלישי ובדרך פלפול הבאתי ראוי לזה מדברי הגמרא ביצה דף ד' ע"א דמקשה הגמרא א"ה אימא סיפא אם נתערבה באלף כו' וקשה דלמא פה פנונת הברייתא ספיקא אסורא דהיינו ספק טריפה אסורה הטילטול ביו"ט פיון שאינו ראוי לאכילה ומחמת איסור הטריפות אסורה בטילטול כמבואר במ"א סימן תמ"ו דבדבר שאסור באכילה ואינו עומד לאכילת כלבים אסור בטילטול וביצה בקליפתו אינו עומדת לכלבים.

וע"ז מסיים הברייתא אם נתערבה באלף פולן אסורות פלומר משום איסור מוקצה דלענין זה הוי דבר שיל"מ דאף שבטל איסור טריפה נשאר איסור מוקצה כי אתקצאי לבין השמשות: ואמרת לחרץ זה לפי מה שמבואר בדר' ו' ברש"י ד"ה לעגל שנוקדה ביו"ט מפרש שהקושני' מברייתא דלקמן כו' ובריש ד"ה הטריפה מפרש שקושני' זו השני' אינו מברייתא רק מדלא אשפחו מאן דאסר ולכאורה י"ל שאף בלא ברייתא מפורשת מוכח דגם עגל שנוולד מן הטריפה מותר ביו"ט דאל"כ אף בנוולד מן הפשיטה א"א להתיר לפי המסקנא דלעיל דף ד' ע"א לעולם ספק יו"ט ספק חול ה"ל דשיל"מ וכו' והפנונה דמחמירין בדבר שיש לו מתירין גם בספיקו.

ודעת הרבה מהפוסקים דגם ס"ס אינו מועיל בדשיל"מ. ואם נתערבה קאי אספיקא ויש מן הפוסקים שסוברים דגם אחר הרוב אין הולכים בדשיל"מ יעניין בר"ן ס"פ א"צ שמוספק בזה וענין במג"א סי' תקי"ג ס"ק י"ג (וביו"ד סימן ט"ז בדין כל דפריש ובל"מ הלכות מעילה פ"ז דין ו') וא"כ בכל עגל שנוולד מן הבהמה אף שהבהמה בחזקת פשיטה י"ל דלענין ההכנה של העגל שאינה רק משום מוכן אגב אמה לשחיטה יש לחוש דלמא האם טריפה ולא הוכנה אגב אמה ואף שדעתיה של בעל העגל עליו לאכילה מפני שאינו חושש שהאם טריפה ממ"מ אם באמת היא טריפה בטלה הנמנה דידיה ודומה למזמין דבר שאינו ראוי לאכילה שאין בהזמנתו פלוס (יעניין לשון רש"י לקמן דף כ"ו ע"ב בד"ה ואי דלא אחזי לי' כי אזמן ליה מה הוי) א"כ איכא ספק דלמא האם טריפה.

ואם היתה נשחטה היתה נודע טריפתה ולא הנה העגל עומד לאכילה. ואף דרוב בהמות פשרות ממ"מ לענין זה שאנו דנין על ספק בהכנה שהיא דשיל"מ לא אזלינן בתר רוב אמנם לפי זה קשה לכאורה גם לפי האמת דאמרינן מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם ומשום דדעתיה דאינש אכל מה דחזו לי'.

והיכא שמוכן לכלבים והנה דעתיה עלוי' שאם ינולד יאכלנו הוי הכנה מעליא. דאפתי נאסר העגל משום ספק דלמא האם טריפה.

וא"ל דממ"נ איפא הַכְּנָה דְּאֵם הָאֵם פְּשִׁירָה הוּכְנָה אַגְבָּה לְאַכִּילָה וְאֵם הָאֵם טְרִיפָה הִיָּה מִמִּילָא הַכְּנָה לְהַעְגֵל לְכֻלְבִּים וְדַעְתִּי הִיָּה גַם לְאַכִּילַת אָדָם פְּשִׁינְלָד ז"א דְּאֵם הָאֵם טְרִיפָה לֹא הִיָּה לְהַעְגֵל הַכְּנָה כֹּל לֹא לְאַכִּילַת אָדָם דְּהָא הָאֵם טְרִיפָה וְלְכֻלְבִּים לֹא עֲמָדָה דְּהָאֵם הִיָּתָה מְוַחֲזָקַת בְּחֻזְקַת פְּשִׁירָה וְהִיָּתָה נִרְאָת עוֹמְדַת לְאַכִּילַת אָדָם וְאַסְחַ דַּעְתִּי מִלְתְּנָה לְכֻלְבִּים וְכַשְׁנִמְצָאֵת אַחַר שְׁחִיטָתָה טְרִיפָה אֲסוּרָה לְחֻתְכָּה לְכֻלְבִּים בִּי"ט וְאִין לְהַעְגֵל מִהֶבְהֵמָה שְׂהִיא בְּחֻזְקַת פְּשִׁירָה רַק אֲשֶׁר אִמָּה מוּכַן לְאָדָם וְלָזָה יֵשׁ סִפְקַ הַנְּ"ל דְּלִמָּא אִם הִיָּתָה נִשְׁחַטָּה הָאֵם הִיָּה נוֹדַע בְּהַ טְרִיפּוֹת וְלֹא הִיָּה הַנְּלָד מוּכַן לְאָדָם וּבְסִפְקַ בְּהַכְּנָה לֹא אֲזִלִּינָן בְּתַר רַבָּא.

בְּשִׁלְמָא לְשִׁיטַת הַסּוּבְרִים דִּי"ט מְכִין לְעֲצָמוֹ. וְלִיפָא אִיסוּר בְּמִוִּקְצָה רַק מִצַּד מְחַשְׁבְּתִי שְׂהוּא אֲקַצְיָי מְדַעְתִּי יֵשׁ לוֹמַר דְּבַכְּה"ג שְׂהוּא לֹא אֲקַצְיָי דְּהָא לְדַעְתִּי שְׂהוּחֻזְקַת הָאֵם בְּכַשִּׁירוֹת הִיָּה הַעְגֵל מוּכַן לְפָנִינוּ לְאַכִּילָה וְכִינּוֹן שְׂלֵא אֲתַקְצָא מִמְנָי לְפִי מְחַשְׁבְּתוֹ ע"כ אִין לְאַסּוּר עָלָיו הַעְגֵל לְאַחַר שְׂנוּלָד דְּאָף אִם הָאֵם טְרִיפָה הִכִּין הַעְגֵל א"ע בְּלִידְתוֹ וּמִצַּדוֹ ג"כ לֹא הִיָּה מְוַקְצָה.

אָבַל לְשִׁיטַת רַש"י בְּרִישׁ פְּרָקִין דְּכָל דְּבַר צְרִיף שְׂיִהִיָּה לוֹ הַכְּנָה מַעִי"ט וְאִיסוּר מְוַקְצָה הוּא מִצַּד אֲפִיסוֹת הַכְּנָה דְּאָף אִם כְּבָר הוּכַן מִמִּילָא בְּטַל הַהַכְּנָה בְּאַקְצוֹתוֹ וְכַאֲשֶׁר בִּיאָרְתִי בְּאַרְיִכוֹת.

מִמִּילָא לְדַבַּר שְׂלֵא הִיָּה לוֹ הַכְּנָה אָף שְׂהוּכַן מִבְּעָלָיו כִּי לֹא יָדַע מִהֶאֱיסוּר לֹא מוֹעִיל כְּלוּם מַה שְׂאַזְמַנִּי מַעִי"ט וְהַהַכְּנָה הַבְּאָה אַחַר כֶּף בְּיוֹם טוֹב בְּעַת סִילוּק הָאִיסוּר אִינוֹ מוֹעִיל כֹּל עוֹד כְּמוֹ כֵּן בְּעֵגֶל שְׂנוּלָד מִבְּהֵמָה שְׂהִיָּתָה בְּחֻזְקַת הַשִּׁירָה כְּשִׁמְבוֹרָר אַחַר זֶה שְׂהָאֵם הִיָּתָה טְרִיפָה אַגְלָאִי מִלְתָּא שְׂהִיָּתָה הַכְּנָה לְאַכִּילַת אָדָם בְּטַעוֹת וְכַאֲלוֹ לֹא הוּכַן לָזָה.

וּמִצַּד עֲצָמוֹתָה לֹא הִיָּה לְהַעְגֵל הַכְּנָה דְּכָל זְמַן שְׂלֵא נוֹלָד לֹא הִיָּתָה עוֹמְדַת לְאַכִּילָה אַגַּב אִמָּה דְּהָא אַגְלָאִי דְּהָאֵם טְרִיפָה. וְהַכְּנָה לְכֻלְבִּים בְּטַל בְּעֲצָמוֹ כִּי אֲסַח דַּעְתִּי מִלְּהַאֲכִילָה לְכֻלְבִּים כִּי לֹא נוֹדַע לוֹ מְטְרִיפּוֹתָה וְהַחֲזִיק הָאֵם לְאַכִּילַת אָדָם וְהָרִי הַעְגֵל בְּאַפְסַ הַכְּנָה.

וְאִינוֹ בָּא לְהַכְּנָה רַק מִצַּד הַלִּידָה וְזֶה לֹא מוֹעִיל לְשִׁיטַת רַש"י שְׂסוּבְרָ שְׂאִין יו"ט מְכִין לְעֲצָמוֹ כִּי צְרִיף תְּמִיד הַכְּנָה קוֹדָם יוֹם טוֹב וְאָף שְׂלְשִׁיטַת רַש"י מוֹעִיל הַכְּנָה דְּמִמִּילָא שְׂהִיא קוֹדָם יוֹם טוֹב כְּדִמְכַח מְקוֹשִׁיַת הַגְּמָרָא בְּרִישׁ מְסַכְת שֶׁבֶת דְּעֵלְמָא תְּשַׁתְּרִי שְׂהַפְנוּנָה לְשִׁיטַת רַש"י שְׂהִיָּה לְהַבִּיצָה הַכְּנָה מִמִּילָא כִּינּוֹן דְּמֵאֲתָמוֹל נְגַמְרָה מ"מ הִיכָא שְׂהוּא בְּעֲצָמוֹ בְּטַל הַכְּנָה זֶה וְהַחֲלִיפָה בְּהַכְּנָה אַחֲרַת בְּטַעוֹת הַסְּבָרָא נוֹחֲתָת שְׂהוּי כֹּל הִיָּה לוֹ הַכְּנָה כֹּל וְהָרִי זֶה כְּגוֹוָנָא דְּלַעִיל כְּשִׂהָאֵם טְרִיפָה הִיָּה לְהַנְּלָד הַכְּנָה לְכֻלְבִּים.

אִמְנָם מִצַּד שְׂלֵא יָדַע מִהַטְרִיפּוֹת הַכִּינָה לְאָדָם. וּבְזֶה בְּטַל הַכְּנָה לְכֻלְבִּים וְהָרִי נִשְׂאָר הַעְגֵל כֹּל הַכְּנָה עַד שְׂנוּלָד בְּיוֹם טוֹב וְהַכְּנָה בִּי"ט אִינוֹ מוֹעִיל וְקָשָׁה כְּנ"ל.

וְלְכַאוּרָה נִרְאָה לִי דְּאָף הַסּוּבְרָ דְּבַדְשִׁיל"מ לֹא אֲזִלִּינָן בְּתַר רַבָּא ז"א רַק הִיכָא שְׂנִמְתִּין לֹא נִצְרָף כֹּל לִילָף בְּתַר אוֹתוֹ הָרוּב כְּמוֹ בְּגוֹוָנָא דְּעַכּו"ם שְׂמַבִּיא בְּצִים בְּיוֹם טוֹב שְׂמְסוּפָקִים דְּלִמָּא נוֹלְדוּ הַיּוֹם.

אָף שְׂרוּב בְּצִים הֵמָּה מִהַנּוֹלָדִים כֹּל שְׁנָה מ"מ כִּינּוֹן שִׁיל"מ אִין הוֹלְכִים אַחַר הָרוּב. דְּאִם נִמְתִּין אַחַר יוֹם טוֹב לֹא נִצְרָף לְהַתִּיר אַכִּילַת הַבְּצִים הָרוּב הַנְּ"ל.

אָבַל הָרוּב שְׂאֵנוּ הוֹלְכִין אַחֲרֵינוּ כֹּל אַכִּילַת בְּשָׂר וְלֹא חִיזִישִׁינוּ לְטְרִיפּוֹת שְׂבַמְעִי (חוּץ מִהַרְיָאָה שְׂבוּדָקִים) וְלֹא עַל נְקִיבַת הַנְּשִׁט צְרִיכִין אֲנוּ לְמִיזוֹל אַבְתְּרִי כֹּל בְּהַמּוֹת הַנְּאַכְלִין וּמִבְּלַעְדוֹ לֹא

היה אפשר למיכל בשרא כדאיתא בתולין דף י' וממילא אף פי נחמיר בעגל שנולד מבהמה ביו"ט לאוסרו ביו"ט מספק הכנה פי לא גיזיל בתר רובא וניחויש שהאם היא טריפה הלא גם בהעגל עצמו כשנאכלו בחול צריכים להאי רובא דאל"כ נחויש דלמא העגל טריפה בסתר או דלמא במקום נקב שחט.

וכיון שא"א להתיר העגל באכילה אף בחול רק מצד רוב זה דרוב בהמות פשרים מה"ת נחמיר שלא לאכלו ביום טוב. דהא אותו הרוב מעיד גם על האם שהיא פשיטה והוכן העגל אגב אמו לאכילה ביום טוב.

משא"כ בביצים המובאים ביום טוב אף שצריכים להיתר פל אכילת ביצים הנמכרים מנכרים לרוב דאל"כ נחויש דלמא הטה ביצים של טמאים או טריפות מ"מ לא צריכין לאותו הרוב שדנין עמה לענין אכילה ביום טוב.

היגנו שרובן של ביצים הטה שנולדו קודם יום טוב. משא"כ בעגל שדנין לענין ספק טריפות ורוב בהמות פשרות הן הוא המתיר את העגל לאוכלו בימי חול ובאותו הרוב סר ג"כ חשש טריפה מן האם של העגל.

ובזה יש להחזיק דברי השואל בשו"ת צמח צדק סימן ס"ט ביישוב קושניית עבודת הגרשוני על הרשב"א בתה"ב במ"ש שכל שאין המתיר עתיד להיות בנדאי פגון גבינה או ביצים מספק טריפה לא הוי דשיל"מ.

דלכאורה יפלא דהא ממ"נ יש להתירו מיד דאם יתברר שהבהמה או העוף אינו טריפה אין איסור בגבינה או ביצים ואם הבהמה או העוף טריפה הרי צריכין להביטול פי אין לו מתירין מבלעדי ביטול ונחית השואל ליישב קוש' זו והצ"צ סותר דבריו: אמנם יש מקום לדברי השואל ולא כדבריו ממש כ"א כפאשר אבאר די"ש נפקותא בגבינה או ביצה שהוא מספק טריפה שנתנה קודם יום טוב.

וכשהגיע יום טוב חל עלי' איסור מוקצה דלא אחזי לאכילה מחמת ספק איסור טריפה ואח"כ נתערב ביו"ט ברוב שהביטול מועיל לבטל ספק איסור טריפה. אבל עדיין נשאר איסור מוקצה דאיתקצאי ביה"ש מן קודם שנתערב ואיסור מוקצה הוי דשיל"מ.

אמנם הסברא נותנת דגם איסור מוקצה בטל. דאף דבכל מקום דנין במוקצה דלא מובטל בתערוב' ז"א רק היכא כשנמתין עד עת היתירו לא נצטרף פלל לביטול התערובת.

אבל בביצה ספק טריפה שמחמתו נוסף עליו ביום טוב גם איסור מוקצה שאף אחר יום טוב א"א להתיר אכילת אותן הביצים כ"א מצד ביטול התערובות דמבלעדי חל עליהם איסור מצד ספק טריפה ותו לא שייך להתמיר למנוע אכילתו ביום טוב דלא שייך לו"מ עד שתאכלנו ע"י ביטול התערובות המתן עד אחר יום טוב ותאכל בהיתר בלי ביטול התערובות דהא גם אחר יום טוב צריכין להיתר אכילת אותן ביצים ביטול תערובות: אמנם אכתי יש גוונא שלא נצטרף לאיסור הטריפה ביטול התערובת ע"ד משל בגבינה שנעשה מחלב בהמה שהוא ספק טריפה ונתערב ביו"ט שהוא יום אחרון של הי"ב חדשים מעת שנולד בה הספק טריפה בבהמה ואם יעבור היום ותהיה הבהמה בחיותה מבנרר שהבהמה אינה טריפה.

ולא יהיה צורך להיתר הגבינות ביטל התערובות אשר ע"כ אפשר לומר שיהיה לאותו גבינה לעגן דין מוקצה דין דבר שיל"מ דהא יכול להיות שיהיה היתר אותה הגבינה בעבור יו"ט בלי צורך ביטול התערובות אף לא מצד ספק טריפה דיכול להיות שיבנרר שהבהמה פשיטה פנ"ל ולזה צריכין לסברת הרשב"א דבכה"ג לא מקרי דשיל"מ פינון שאין ההיתר עתיד להיות בנדאי דדלמא תמות הבהמה היום ולא יבנרר הכשרה ויהיה צריך שוב להתיר הגבינות שנעשה מחלב שנתערב מאיסור ספק טריפה לביטול ע"י תערובות וממילא אזלינן בתר הביטול בתערובות גם לעגן איסור המוקצה.

ובזה סרה השגת הצ"צ מה שדחה דברי השואל דבגבינות לא משפחת דין נולד ביום טוב דהא איסור לגבן ביו"ט דאפתי גם בגבינות משפחת נפקותא לעגן מוקצה וכנ"ל: ודע דלכאורה יש לומר לר"י שסובר דאמרינן הואיל ומתיר א"ע בשחיטה דכמו כן בביצת טריפה ונדאית שנתערב ביו"ט שאין לאסור התערובות מצד מוקצה דהא באותו התקן הביצה מאיסור טריפה שהי עלי ונהפך להיות היתר כמו כן תהיה מתקנת לאיסור מוקצה שהיה עלי מצד איסור הטריפה.

אמנם ז"א רק בביצה נדאית טריפה אבל בספק טריפה שלעגן איסור טריפה ליכא רק ספק ולעגן מוקצה הוי נדאי דמחמת איסור טריפה אימתקצאי לבין השמשות ואיך נאמר הואיל שהתירה א"ע באיסור טריפה התירה א"ע מאיסור מוקצה הא י"ל דלמא באמת אינה טריפה ולא הוי בזה שם תיקון עצמות איסור ובהא אימתקן איסור נדאי של מוקצה: הנה בש"ך יו"ד סי' פ"ו ס"ק י' מקשה על המחבר שפוסק שם דביצת טריפה אפילו באלף לא בטל ובסימן ק' לא מחשב לברני רק ביצה שיש בה אפרוח והיגו משום שחשוב בריית נשמה אבל ביצה דעלמא לא כו' יעוי"ש.

ולכאורה נראה לי לומר דהא דביצה לא מיחשב בריית נשמה כמו גיד י"ל עפ"י שפכאור בחדושי הריטב"א למפות דף י"ז בזה"ל אבל ביצה אפילו של עוף טמא לא חשובה ברי' דכי מעורה פירשה בעלמא היא וכי הוי ברי' לנפשה אין בה רוח חיים עכ"ל.

משמעות דבריו דגם לביצה יש בה רוח חיים בעודה מעורה בגידין (ועיין באס"ז לב"ק דמ"ז שם משמע דליתא לי' חיות פלל אף בעודה מעורה) רק פינון שאז עדיין לא נקראה בשם ברי' ובעת שפירשה וחל עלי' שם ברי' אין בה חיות ע"כ דעתו שאין לביצה דין בריה.

ממילא י"ל דהסוברים דביצה קרוי' בריה דעתם ג"כ דבעינן בריית נשמה רק שסובר דגם ביצה יש לחשוב לבריית נשמה משום דבתחילת גדולה בעוד היתה מעורה היה בה רוח חיים ואף שאז לא היתה בריה מ"מ די במה שהיה בה רוח חיים בעת שחלות האיסור וסמוכין קצת לדברי אלה מדברי רש"י בחולין דף ק"ב ע"ב ד"ה טמאה כו' יעוי"ש וזה אינו רק בביצה של טריפה.

אבל ביצה שנמצא בה דם שפל איסורה לא בא רק אחרי שפכר נגמרה ונולדה הרי מעולם לא היה בה חיות מעת שבא עלי' איסור דם. ויש לומר שהמחבר מודה שביצה מעוף טמא הוי ברי' פינון שהיה בה חיות בעת הגידול וכמ"ש בס"ק' וגה"נ ואמ"ה וביצה שיש בה אפרוח וכינצא בהם כו'.

בתקנת וכינצא בהם נתפנון גם כן לביצה של עוף טמא ומה שפכאור להדיא ביצה שיש בה אפרוח הוא רק לאפוקי ביצה שיש בה דם ומטעם הנ"ל אבל ביצה מעוף טריפה שפיר חשובה ברי' פינון שהיה בה חיות בעת שנתגדלה באיסור טריפה אמנם לכאורה יש לעיין לשיטת הסוברים בהמה

בחי' לאברים עומדת וכ"כ בעופות וכדאי תא בְּחֻלִּין דף ק"ב וְלֹא חָל אִיסוּר טְרֵיפָה רַק אַחֲרֵי שֶׁסָּר אִיסוּר אִמ"ה אוּ בְּשָׂר מִן הַחַי.

וְאִי אֶפְשָׁר לְאִיסוּר טְרֵיפָה לְחֹוֹל עֲלֵי רַק מֵעַת שֶׁנִּפְרָשָׁה וְלֹא נִשְׁאַרָה מְעֹנָה פְּמִבְּנֹאָר בִּש"ע סִימָן הַנ"ל. וְא"כ גַּם בִּיצָה טְרֵיפָה מִהֲרָאוּי שְׁלֹא תִהְיֶה נִחְשָׁבֶת לְבְרִי מִשּׁוּם דְּאִינָה בְּרִיית נִשְׁמָה.

וְא"ל דְּהָא הֵיטָה לֵה רִוּחַ חַיִּים בְּעַת שְׁהֵיטָה מְעֹנָה ז"א דְּהָא בְּעוֹד שְׁהֵיטָה מְעֹנָה לֹא חָל אִיסוּר טְרֵיפָה פְּנ"ל וְדִין הַנ"ל אִי לְאִבְרִים עוֹמֶדֶת אוּ לֹא הִיא פְּלוּגְמָא ר"י ור"ל בְּחֻלִּין דף ק"ג יְעוּי"ש שֵׁשׁ אֶקְוִמְתוֹת שׁוֹנוֹת מִהֵיפָךְ לְהֵיפָךְ דְּלֹאֻקְמָתָא אַחַת סוּבְר ר"י דְּלֹאֻבְרִים עוֹמֶדֶת ור"ל סוּבְר דְּלֹאֻבְרִים עוֹמֶדֶת וְלֹאֻקְמָתָא שְׁנִי דַעַת ר"י דְּלֹאֻבְרִים עוֹמֶדֶת וְדַעַת ר"ל דְּלֹאֻבְרִים עוֹמֶדֶת וְיֵשׁ עוֹד אוֹקְמָתָא דְכ"ע סוּבְרִים דְּלֹאֻבְרִים עוֹמֶדֶת עִכ"פ לְהִלְכָה יֵשׁ לְסַפּוּקֵי דַעַף דְר"י ור"ל הִלְכָה כְר"י הָא בְּזָה עֲצָמוּ יֵשׁ סַפֵּק אִי ר"י סוּבְר דְּלֹאֻבְרִים עוֹמֶדֶת אוּ לֹא ע"כ י"ל דְּלִכְךָ תַּפְסֵה מִחֻמְרָא נִהְיָשִׁיב בִּיצָה שֶׁל טְרֵיפָה לְבְרִי דְּלִמָּא הִלְכָה דְּלֹאֻבְרִים עוֹמֶדֶת.

וְחָל אִיסוּר טְרֵיפָה מִיַּד בְּעַת גִּידוּל הַבִּיצָה וְהוּי בְּרִיית נִשְׁמָה. וְסוּגְיָא דְכָאן לֹא נִחִית לְתַרְזֵן דְּלִכְךָ בִּיצָה לֹא בְּטָלָה בְּנִתְעַרְבָה בְּאֵלָף מִשּׁוּם שְׁהִיא בְרִי דְאֶפְתִּי לֹא מִתְיַשֵּׁב לְמ"ד לְאִבְרִים עוֹמֶדֶת דְּלֹא חָל אִיסוּר טְרֵיפָה רַק אַחֲרֵי שֶׁפִּירְשָׁה מִמְעֹנָתָה וְתוּ לֹא הוּי בְּרִיית נִשְׁמָה וְאִין לְדַחוּת דְּבְרֵי הַנ"ל מִהָא דְאִיתָא שֶׁם בְּחֻלִּין דְּאִיסוּר אִמ"ה אִין חָל בְּנִלְד בְּהֵמָה אֲלֵא כְּשִׁינְצָא רְבָא.

וְגַם בְּתוֹס' חֻלִּין דף צ'. ע"א ד"ה אֲלֵמָה הִבִּיאוּ רָאִיָה מִשֶׁם דְּבַעוֹד הַנִּלְד בְּמַעֵי הָאֵם אִין אִיסוּר אִמ"ה חָל עָלֵיו.

דִּי"ל דו"א רַק לְעֻנֵן וְלֹד בְּהֵמָה אֲבָל בִּיצָה שֶׁל עוֹף דְּכָל זְמַן שְׁהִיא מְעֹנָה הִיא כֹּא' מֵאֻבְרֵי הַסְּרַנְגוּלָת וְכַבְשֶׁרָה וְכִינּוּ דְאֶמְרִינּוּ בְּחֵי' לְאִבְרִים עוֹמֶדֶת וְחָל עַל הַסְּרַנְגוּלָת אִיסוּר אִמ"ה פּוֹשֵׁט הָאִיסוּר בְּכּוֹלָה וְרָאִיָה לְזָה דְּהָא הַתוֹס' בְּשַׁבּוּעוֹת דף כ"ד פְּתַבּוּ דְבְּנִלְד תוֹף הַבְּהֵמָה לֹא שִׁינְצָא לְאִבְרִים עוֹמֶדֶת.

וּבְתוֹלֵשׁ חֲלָב מִבְּהֵמָה אֶמְרוּ שֶׁם בְּחֻלִּין דְּאִי בְּהֵמָה בְּחֵי' לְאִבְרִים עוֹמֶדֶת חֲלָה אִמ"ה עַל הַחֲלָב בְּחֵי' הַבְּהֵמָה הָרִי אֶף שֶׁהַחֲלָב הוּא תוֹף הַבְּהֵמָה מ"מ אִם הַבְּהֵמָה לְאִבְרִים עוֹמֶדֶת אֶף עַל מַה שֶׁבְּפִנֵּי הַבְּהֵמָה חָל אִיסוּר אִמ"ה ע"כ צ"ל דְּשִׁאֲנִי וְלֹד בְּהֵמָה שְׁאִינוּ בְּגוֹף הַבְּהֵמָה מִשֵּׁא"כ בְּבִיצִים הַמְעוֹרִים: גַּם יֵשׁ לְהַסְבִּיר עוֹד דְּהַרְשָׁב"א בְּחֻדוֹשָׁיו רִישׁ גִּיה"נ כְּתַב שֶׁהַטַּעַם מַה שְׁלֹא חָל אִיסוּר אִמ"ה עַל הַנִּלְד בְּתוֹף הַבְּהֵמָה הִיא שֵׁשׁ מְצִיאָת הֵיטָר בְּשַׁחֲטֵת הָאֵם.

וּמִקְשָׁה בְּסַפֵּר רֹאשׁ יוֹסֵף בְּחֻדוֹשָׁיו הָא לְכָל בַּע"ח יֵשׁ הֵיטָר לְאִיסוּר אִמ"ה בְּשַׁחֲטָה. וְאַחֲרֵי בְּקִשְׁת מְחִילָה מִכְּבוֹד תוֹרָתוֹ אוֹמֵר אֲנִי שְׁלֹא כִּינּוּ יָפָה בְּדְבָרָיו אֲלֵה דְבְּנִלְד א"א לֹאֻמֵר שֶׁחָל עָלֵיו אִיסוּר אִמ"ה.

דְּהָא מִשְׁכַּחַת שִׁיאֲכַלְנוּ בְּהֵיטָר כְּשִׁהִיא חַי דָּאֵם תִּשְׁחַט הָאֵם הַגַּם שֶׁהַנִּלְד יִשְׁאַר בְּחַיִּים יְהִי מוֹתָר בְּאַכִּילָה ע"כ לֹא מִיקְרִי חֲלוּת אִיסוּר אִמ"ה מִשֵּׁא"כ בְּבְהֵמָה גּוֹפָה שְׁפִיר חָל אִיסוּר אִמ"ה דְּבְּהֵיטָר בְּשַׁחֲטָה אִינוּ רַק מִחֻמְת שֶׁנִּשְׁחַטָה אִינָה עוֹד בְּחֵי' לְעֻנֵן אִמ"ה וְהָרִי לֹא תֹאכַל בְּעוֹד נִפְשָׁה בַּה כ"א כְּשֶׁתִּשְׁחַט.

וְכֵן הוּא חֲלוּת אֲזַהֲרַת אִמ"ה שְׁלֹא יֵאָכַל מִמֶּנָּה כ"א כְּשִׁלֹּא תִהְיֶה אִמ"ה אֲבָל הַנִּלְד נֵאָכַל אֶף כְּשִׁהִיא בְּכָל חַיּוֹתוֹ מְצַד שַׁחֲטָת אִמּוֹ ע"כ לֹא יִתְכַן לֹאֻמֵר שֶׁחָל עֲלֵי אֲזַהֲרַת לֹא תֹאכַל הַנִּפְשָׁה עִם הַבְּשָׂר.

מעשה ממילא גבי ביצה שפיר הוי חליות איסור אבר מן החי בעת גידולה דא"ל הא יש היזתר ע"י שחיטת העוף ז"א דכשישחט העוף ויותר חיותה גם מהביצה המעורה, תוסר החיות ולא תהיה לא אמ"ה ולא במ"ה: ובסיגנון זה נ"ל גם לשיתת הסוכרים דלא מיקרי ברי' אלא פשוטצר באיסור ולקף אין שם ברי' על שור הנסקל אף שמקודם שהרג היה עליו גם כן עכ"פ איסור יאכילה מחמת אבר מן החי למ"ד לאברים עומדת או עשה דאינה זבוחה לשטת התוס' בכמה מקומות דאינה זבוחה חל מחיים אליבא דכ"ע.

עכ"ז פינון שאנו דנין לענין ביטול איסור מחמת שור הנסקל לא מחשבינו לנוצר באיסור דהא איסור זה לא היה בו מתחילת יצירה וכ"כ בבהמה שנתנבלה ובמ"א ביצתתי שזה טעמו של הגהת ש"ד שסובר דנתנבלה הוי ברירה משום דסובר דאיסור דאינה זבוחה הוא עשה ולענין איסור זה הוי ברי' דהא חל תיקף משעת יצירה ולא פקע פשוטנבלה (יענין תוס' שבועות דף כ"ד ובחולין דף ל"ז ודף ק"ד) ולקף יש לומר דגם ביצה של טריפה לא מיקרי ברי' פינון שאיסור טריפה לא החל לחול עד שנגמרה.

נדע דמדברי רש"י בקידושין (דף ע"ז ע"ב) ד"ה פטור כו' נשמע מדפטר ר"ש באוכל נבלה ביו"כ אף בנתנבלה ביו"כ שסובר ר"ש בהמה בחי' לאברים עומדת וכן סובר ר"א בנו פדאייתא בחולין (דף ק"ב) שמתחילת בזה עם רבי.

וחל אף קודם שנתנבלה איסור אמ"ה יעוי"ש: ובזה יש לתרץ מה שמקשה בפלתי ס"י דאמאי אמר ר"פ האי תנא דליטרא קציעות כו' דהוא לרוב השיטות דלא פהלקתא הא אי בעינן לאוקמי הברייתא דלא פהלקתא יכולין לתרץ דהברייתא אתי' כר"ש שסובר במפות דלא בעינן ברית נשמה וי"ל דביצה של טריפה הוי ברי' אבל לפי הנ"ל ניחא דמדברי התוס' בחולין (דף צ"ו ע"א) סוף ד"ה מ"ט מבואר די"ל דגם לר"ש לא מיקרי ברי' רק פשהאיסור הוא מתחילת בריותה ממילא לפי זה לר"ש שסובר לאברים עומדת אי אפשר לאיסור טריפה לחול על הביצה עד שנגמרה ולא הוי טריפותה מתחילת בריותה.

וכבר עלה בדעתי לפרש דברי האס"ז בסיגנון זו שמקשה ת"ל דביצה ברירה היא וכתב לתרץ בשם הר"י דלא אמרו ברי' אלא בביצת עוף טמא שהיא אסורה מתחילת בריותה ע"כ. ופרשתי פוננתו פינון שטרפה אינו מתעפרת ויולדת ואם ילדה ע"כ שנתעברה קודם שנטרפה הרי היה תחילת היצירה בלא איסור טריפה (וכמנומה שעל דרך זה דרך בעל ראש יוסף): ולפי"ז יש מקום לומר דביצה הנמצאת בתוך הטרפה היכא שגם מתחילת היצירה היה אחר שנטרפה שפיר מיקרי ברי'.

וי"ל עוד אף דספק ברירה מבטלת מ"מ בנמצאת הביצה בתוך התרנגולת אפשר הוי כספק עם חזקה לפי שיטת המרדכי ס"פ א"צ שתלינו שלא נעברה רק אחר שנטרפה וממילא הוי ברי' מתחילת היצירה: או אפשר לומר דהוי כחזקה דמעיקרא ואמרינו כשם שהביצה הוא עכשיו טריפה כן היתה כבר ותלינו בזה עד תחילת יצירתה ומחמת חזקה הוי כבר' ודאית ואינה בטילה.

והיה אפשר בזה לתרץ גושניית האחרונים על דברי הטוש"ע שהתחלנו שפוסקים דביצת טריפה לא בטלה מטעם ברי' והוא נגד סוגיא דידן אבל לפי הנ"ל א"ש דשאני הכא דמירי בביצה שנוקדה וכרישא דברי' א' ביצה שנוקדה כו' וביצה פזאת לא מיחשפי' ברי' דהא עכ"פ הנה תחילת היצירה קודם שנטרפה התרנגולת וגם יש לומר דעיקר גידולה היה קודם שנטרפה.

וא"ל דמטעם חזקה למפרע מחזיקינן שהי' גידולה ג"כ באיסור דהא עכ"פ נטענה התרנגולת עם שורש אותה ביצה קודם שנטרפה התרנגולת דאל"כ לא היתה יולדת אותה ממילא היתה לאותה ביצה בתחלתה חזקת פשרות ותנגד חזקה זו לעומת חזקה של עכשיו והוי ספק השקול וספק ברי להקל.

אבל בש"ע מייירי בביצה הנמצאת בתרנגולת כעין ביצת טריפה הנזכר שם ובזה יש חזקה דלמפרע בלא חזקה מנגדת. ודנין שפול יצירת אותה הביצה היתה באיסור טריפה ומיקרי ברי וכיון שגזרו ביצת נבילה אטו ביצת טריפה גם ביצת נבילה לא בטלה מטעם לא פלוג.

פך דמייתי לומר לכאורה. אבל אין זה נכון דהוי פניציבא בארעא וכו' דביצת נבילה לא תבטל וביצה הנולדה מטריפה תבטל.

ע"כ אבטל בעצמי דברי אלה. אמנם במה שפתיבתי בכוננת דברי הר"י שמביא באס"ז פנ"ל נראה לכאורה נכון: ובדרך פלפול עלה על דעתי לומר דלכאורה מדברי רש"י באיזה מקומות שמפרש על דברי ר"ה בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת שפחזקת איסור אמ"ה עומדת נראה לכאורה דס"ל לרש"י להלקה דאמרינן בהמה בחיי' לאברים עומדת דאל"כ לא שייך לומר חזקת איסור אמ"ה.

אמנם לפי פירוש המג"ש במס' ביצה (דף כ"ה) עיקר כוונת רש"י שאין לבהמה חזקת היתר בחייה ולכן עד שינדע שנשחטה פראוי אין להתיר הספק הנולד בה. ולכאורה י"ל דלפי דעת המג"ש אין לחלק בספק טריפה בין התרנגולת ובין הביצה דלשניהם לא היתה חזקת היתר דגם הביצה קודם שנגמרה לא היתה מותרת לאכילה בלי שחיטת התרנגולת אבל לפי מה שחשבו התוס' בכוננת דברי רש"י שהטעם דהוי חזקת איסור מצד אמ"ה יש מקום סברא לחלק בספק טריפה בין התרנגולת להביצה.

דבתרנגולת שייך שפיר חזקת איסור פנין שאין לה היתר כ"א ע"י מעשה המכשירה דהיינו מעשה השחיטה אבל אם לא נשחטה פראוי או מתה מאל"ה היא אסורה. משא"כ ביצה שהתירה בא מאליה דכשנגמרה יוצאת מאיסור אמ"ה ויסוד חילק כזה מבואר בחידושי הרשב"א ליבמות (דף ל' ע"ב) ד"ה אשה זו בחזקת היתר: ומעתה מתורץ מה שמקשה בפלתי (סי' ק"ב) על אוקומתא בגמ' וספיקא אסורה דקאי על ספק טריפה דמאי אתי לאשמעינן דמה"ת יתנה חילק בין התרנגולת לבין ביצתה.

אבל לפי הנ"ל א"ש דהברייתא אשמעינן דלא נימא רק התרנגולת אסורה בספק טריפה ולא אגלינן בתר חזקת פשרותה עד פה משום דעמדה בחזקת איסור אמ"ה שאין לה מציאות היתר כ"א ע"י מעשה המכשירה.

משא"כ בביצה שהכשירה בא מאל"ה כשנגמרה נפקעת ממנה איסור אמ"ה (יעניין בדברי רשב"א לחולין ר"פ גה"נ שהבאתי לעיל במ"ש לטעם דאיסור אמ"ה לא חל על ולד במעי האם עד שינולד) וקמ"ל דגם הביצה אסורה בס' דחזקת איסור של התרנגולת גורם איסור גם לביצה.

והוא כעין פסק הלכה פרבי יוחנן בכתובות (דף י"ג) דלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה דמועיל חזקת היתר של האם להולד וכ"ש לחומרא. ובפרט הביצה שפול זמן שלא נגמרה היא כאחד מאברי התרנגולת: הוצא מזה לפ"ד אלה בכוננת דברי הברייתא בתבית וספיקא אסורה ממילא נשמע שהברייתא סוברת דבהמה בחיי' לאברים עומדת דאי לא לאברים עומדת ממילא גם על

התרנגולת לא היה חזקת איסור ואם עכ"ז ספיקא אסורה ע"כ אינו מחמת חזקת איסור רק מחמת שלא היה לה חזקת היתר.

וכסברת המג"ש ממילא ליכא סברא לחלק בין התרנגולת לביצה. ומדפרשה הברייתא דין דספיקא אסורה בביצת התרנגולת נשמע פנ"ל שהברייתא סוברת דלאברים עומדת.

ומעתה מיושב מה שמקשה לפי שיטת הפוסקים דביצה הוי ברי' למה לא משני הגמרא פאן דלקף לא בטלה משום דהיא ברי' די"ל שהפוסקים שסוברים דביצה היא ברי' טעמם משום שסוברים להלכה כמ"ד לאו לאברים עומדת וכמ"ש הרמב"ם בהלכות מ"א פ' דין ויעניין בפר"ח יו"ד סי' ס"ב וחקל איסור טריפה בעת גידול הביצה וכיון שנוצרה באיסור מתקנימת לענין ביטול ברי'.

אבל הברייתא דכאן ע"כ סוברת כמ"ד לאברים עומדת וכנ"ל ואי אפשר לאיסור טריפה לחול עד שנגמרה הביצה ופקע ממנה איסור אמ"ה וממילא לא הוי גידולה באיסור טריפה ואין עלי' דין ברי' ומקשה הגמרא שפיר: דין האיך משערין פזית איסור פרק ראשון אקדים מה שמקשים בתוס' חולין (דף ק"כ ע"א) ד"ה לרבות על דברי הגמרא שם דיליף מקרא דנפש דהמחה חמץ וגמעו חייב למה לי נפש תיפוק ליה דהא שתי' בכלל אכילה הוא: ונראה לפי ענייני דעת דבמס' נזיר (דף ל"ד ע"ב) איתא ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים פזית משנה ראשונה אומרת עד שישתה רביעית יין וכתב בתוס' (דף ל"ח ע"ב) ד"ה ואינו חייב דלמשנה ראשונה היה שיעור ענבים בכזית כמו כל אכילות ושיעור שתיית יין ברביעית כמו כל שתי' ולמשנה אחרונה גם שיעור שתיה בכזית וילפו לה מדכתיב בחד קרא וכל משרת ענבי' לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל ואו מוסיף על ענין ראשון דכי היכא דענבים בכזית ה"נ שתיה.

ולפ"ז פשוט דבהמחה חמץ וגמעו אף דמקרי שתי' ובכל שתי' שיעור ברביעית מ"מ מדאית' לאיסורא מדכתיב פי' כל אנוכל חמץ ונכרתה הנפש דינו פאכילה לחייבו בכזית. א"כ מתורץ קושניית התוס' דאי לאו קרא דהנפש לא הוי לחייבא בהמחה חמץ וגמעו כ"א משום דבכל התורה שתי' בכלל אכילה הי' שיעורו ברביעית כמו שיעור כל משקה של איסור משא"כ פיון דאתא ממלת הנפש דכתיב בפסוק כל האוכל שיעורו בכזית פאכילה: ועפ"ז יש לתרץ קושניית הפרתי ופלת' (סי' צ"ב ס"ק ט') ד"ה אף לשיטת הסוברים דכיון דטעם פעיקר מדאורייתא נהפך ההיתר להיות איסור אף ללקות עליו ובעיסה שעשה מן האורז ומן הדגן אם יש בה טעם דגן יוצא ידי חובתו בפסח באכילת פזית מאותו התערובות פיון שישבו טעם דגן הוי פאילן פלו דגן.

וא"כ מאי פריה הגמרא וסבר רב גדי אסרה תורה ולא חלב והא אתמר חצי זית בשור וחצי זית חלב שבשלם זה עם זה לוקה על אכילתו כו' ואי ס"ד גדי אסרה תורה ולא חלב אאכילה אמאי לוקה חצי שיעור היא ומאי קושניא דכיון שנוצרה הטעם הבשר בתוף החלב נעשה כל החלב איסור וחזי לאצטרופי לשיעור פזית פן ת"ד הפלתי.

וכעין דברים האלו מבואר ברש"י בפסחים בסוגיא דמשרת ד"ה חייב שכתוב בזה"ל בכזית מהן והא לאו משום המלא"ס הוא אלא משום דאיתעביד ליה פת גופא איסור ע"כ. ובד"ה מפת ומיין חייב פת בזה"ל ואלו פשט היין בכל הפת לא הוי פליגי רבנן עלי' דהא אית להו טעם פעיקר ואתעביד ליה פת גופא איסור ע"כ.

מזה מבואר להדיא דאף שלא נבלע אלא חצי זית יין בפת ונתפשט היין בכל הפת ויש בכללם פזית חייב כמו פזית יין בפ"ע דכיון דטעם פעיקר אתעביד לי' פת גופא איסור: ונראה לתרץ

קונשניית הפלתי הנ"ל דלכאורה קשה למה מחייב רב באוכל חצי זית בפשר וחצי זית חלב הא אף דאסרה התורה גם החלב מ"מ לענין שיעור חיוב מהראוי שיהיה החלב דין משקה ברביעית כמו כל משקה של איסור.

וצ"ל פיון דאיסור אכילת הפשר והחלב מחד לאו קאתו שיעור החיוב השת"י פשיעור האכילה ודמי לנזיר דשיעור השת"י ג"כ בכזית כנ"ל. אמנם כל זה אינו אלא לפי האמת דבאזנהרת הלוא דלא תבשל גדי בחלב אמו אסרה התורה הגדי והחלב.

ע"כ שיעור החלב ג"כ בכזית אבל לפי ס"ד דגמרא דגדי אסרה תורה ולא חלב ואין אזהרת איסור החלב מלאו דלא תבשל אלא דחלב ממילא נאסר מחמת שקיבל טעם מבשר איסור דמי לכל משקה דעלמא שנאסר מחמת שקיבל טעם האיסור דנדאי אין שיעורו לחיוב אלא ברביעית.

ובפרט לפי מה שצייד המג"א בסי' קנ"ב ס"ק יו"ד וסי' ר"י ס"ק א' דרוטב בפשר מקרי משקה. וא"כ החלב ופליטת הפשר שנבלע בתוכו פולו משקה.

ואף אם שורת הדין שיצטרפו הפשר והחלב לחייב האוכלו פשיש בין שניהם שיעור החיוב. מ"מ אם ליכא בפשר אלא חצי זית אינו לחייב צירוף החלב אלא פשיש בחלב שיעור רביעית וא"כ א"ש קונשניית הגמרא ואס"ד גדי אסרה תורה ולא חלב אאכילה אמאי לוקה חצי שיעור הוא: ובדרה פלפול יש להמתיק בזה דברי רש"י ד"ה חצי זית חלב שכתב בזה"ל הכי משערינו זין וחלב וכל משקה לשיעורו בכזית מביא כוס מלא משקה כו'.

וכה היא שנוי בתוספתא פ' נזיר שאכל עכ"ל ולכאורה אינו מוכן למה האריף רש"י לומר זין וחלב וכל משקה דהא פאן לא מייירי אלא מחלב דבפסחים בפוגיא דמשרת מביא רש"י ג"כ דברי התוספתא הנ"ל.

ושם לא נחית רש"י להאריף בדברים ששיעור זה בינו וחלב וכל משקה: ליישב זה אקדים דברי הר"ן לאלפסי בפ' גה"נ דין תתל"ג ד"ה אמר רבי חנינא כו' שכתב בזה"ל וכתב הרב רא"ה ז"ל והוי יודע דכשמשערין ברוטב משערין לכזית ביצה ומחצה של רוטב שפן שיעורו שאם יקרוש יעמוד על כזית עכ"ל כו' ואעפ"כ אין דבריו נראין לי דכיון דאמרינו משערין ברוטב סתמא משתמע דכמות שהיא משערין שפן שיעורו חכמים שאין לה בנ"ט יותר מס' אפילו ברוטב דאל"כ אנו צריכין לחוש ולתת הדברים לשיעורין ולענין באיסור והיתר אם היא עב או דק עכ"ל ובספר או"ה פלל כתב ג"כ דלא פדעת הרא"ה הנ"ל ונשען על דברי התוספתא שמביא רש"י ולכאורה אינו ראיה מתוספתא דמייירי לענין איסור נזיר דילפינו מקרא דגם בשתיית זין סגי בכזית ע"כ לא דחה הר"ן את דברי הרא"ה מדברי התוספתא הנ"ל כ"א מסבא דנפש' דא"כ נתת דבריה לשיעורין לחלק בין משקה למשקה: ועתה נחזי אנו דלפי דעת הרא"ה הנ"ל נשאר לכאורה קונשניית הפלתי הנ"ל ומה שתרצתי דקונשניית הגמרא היא דחלב פיון דמשקה היא אם באנו לצרפו לחצי זית בפשר אין שיעור כזית אלא פשיש בחלב חצי רביעית יש לדחות ולומר דמה שאמר רב חצי זית חלב היינו חצי רביעית חלב דכשיקרוש יעמוד על חצי זית ומדאקשה הגמרא ראיה לדברי הר"ן ולא פדעת הרא"ה ומטעם שכתב הר"ן פיון דתני מתניתין סתם וברוטב ולא מציינו שנתנו חכמים לשיעורין לחלק בין משקה למשקה ע"כ שיעור דזית גבי משקה היא כמות שהיא ולא לפי חשבון כמה יהיה פשיקרוש: ומעתה י"ל דזה מדוניק בדברי רש"י במ"ש הכי משערינו זין וחלב וכל משקה והכי איתא בתוספתא כו' ע"כ.

כלומר דכשם גבי יין דנזיר שזנפר כזית משערין בכמות המשקה היוצא פשטילין זית לתוכו פן משערין גם בחלב וכל משקה ולא פדעת הר"א"ה וממילא דמה שאמר רב תצי זית חלב אין הפוננה תצי רביעית אלא משערין פשטילין תצי זית לתוך החלב דמה שיוצא מתוך החלב פאותו שיעור נחשב לתצי זית וא"ש פנ"ל: פ"ק שני ועוד יש להוסיף נופך עפ"י דברי הגמרא ביומא (דף פ"א ע"א) דהא דתנו במתניתין האוכל והשותה אין מצטרפין אר"ח במתלוקת שנוי וכו' והושע היא דתנו מעילה (דף י"ד ע"א) פ"ל אמר ר"י פל שטומאתו ושיעורו שנה מצטרפין טומאתו ולא שיעורו שיעורו ולא טומאתו אין מצטרפין כו' ור' יוחנן אמר אפילו תימא רבנן ע"כ לא קאמרו רבנן התם אלא לענין טומאה אבל הכא היא משום אתובי דעתא היא והאי לא קא מיתבי דעת' ע"כ הרי דמדמה הגמרא דין צירוף איסור מאכל לדין טומאה דלר' יהושע פ"שם שבטומאה אם אין שיעורם שנה אין מצטרפין כ"פ באיסור אכילת יוה"כ אין אכילה ושתיה מצטרפין.

וכן מבואר בדברי התוס' זבחים (דף ק"ט) ד"ה עולה ואומרים יעו"ש. ונראה לכאורה דה"ה בכל שאר איסורים היכי דאיסור אכילה כזית ושתיה המשקה ברביעית מקרי אין שיעורם שנה ולא מצטרפין.

אבל לשיטת הר"א"ה י"ל דמקרי שיעורם שנה דהא רביעית משקה היא כזית פ"ן דכי אקריש עומד על כזית. ושאני גבי אכילת יוה"כ דשיעור אכילה בככותבת ושיעור משקה מלא לוגמיו ע"כ מקרי אין שיעורם שנה, אבל לפי הכרעת הר"ן דלא כרא"ה דכל איסורי מאכלות מקרי שיעור של אוכל ושיעור של משקה אין שנה דהא פל משקה שיעורו ברביעית ואם היא צלולה אף ברביעית כשיקרוש לא יעמוד על כזית ואם הוא גושה אף בפחות מרביעית יעמוד על כזית כשיקרוש: ולפ"ז מיושב קושיות הפלתי בסוגיא הנ"ל ובד"ה מרנוח יותר דאי ס"ד דגדי אסרה תורה ולא חלב א"כ אף שצאסר החלב מחמת טכע"ק מ"מ אין שיעורו אלא ברביעית וממילא אין שיעורם שנה ואיסור אכילת הבשר שהיא כזית ושורת הדין שלא יצטרפו פ"ל וממילא ליכא אלא תצי שיעור.

ולפי הנ"ל יש ליישב שינוי הלשון שבין פירש"י ותוס' במס' נזיר (דף ל"ד ע"א) במשנה וכל היוצא מן הגפן מצטרפין ומפרש"י פגון חרצון ויין וחומץ. ובתוס' שם שינה מלשון רש"י וכתבו פגון ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגים ולא זכרו יין וחומץ: ונראה לי דהתוס' אזלו לשיטתיהו שמפרשים (בדף ל"ח ע"ב) בשם ר"ת דהך מתניתין עד ר"ע אומר היא הפל לפי משנה ראשונה ומה דתני במתניתין ענבים כזית היא ג"כ למשנה ראשונה ורק ב"ן הוצרכו למשנה ראשונה שיעור רביעית ולפי זה לא ה"ה אפ"ש להתוס' לפ"ש כפירש"י דמצטרפין היינו חרצון יין וחומץ דהא לא שוו בשיעוריהן דחרצון שיעורו כזית ויין וחומץ ברביעית והלכה כר' יהושע.

דכל שאינם שווים בשיעוריהן אינם מצטרפין ע"כ הוצרכו התוס' לפ"ש דמצטרפין הפוננה ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגין דשוו בשעוריהו. ופירש"י לא א"ש אלא לשיטתו שמפרש הך בבא דמצטרפין כזית והיינו לפי משנה אחרונה וכ"ן דשוו בשעוריהו שפיר מצטרפין הענבים וחרצון עם יין וחומץ דשיעור אחד לכולן וכו' יש לפ"ש הך בבא דמצטרפין אף למשנה ראשונה לפי דעת המפרשים דלפי משנה ראשונה סב"ר דגם שיעור ענבים ברביעית כמו שיעור שתית יין.

ואפ"ש דמפני זה לא רצו ה"ש מפרשים לפ"ש כר"ת דגם למשנה ראשונה הי' שיעור אכילת ענבים כזית דהם היו מפרשים דכל איסורי נזיר מצטרפין זה עם זה קאי גם על צירוף ענבים ב"ן וכו' באמת נראה ממשמעות לשון המשנה ובפ"ט דדין זה אתיא מפסוק וכל אשר יעשה מגפן

היין שפולל הפל אחד אוכלין ואחד משקין הנעשה מגפן ואלו לא הנה שווי בשעוריהו למה למשנה ראשונה מצטרפין הא הלכה כר"י דהיכא דלא שווי בשעוריהו אף היכא דאיתא מחד אזהרה לא מצטרפין כדמוכח מסוגיא דיומא שהבאתי לעיל דרב חסדא ושאר אמוראים אוקמו מתניתין דאוכל ושותה ביוה"כ אי מצטרפין כר' יהושע.

נהרי מצנות עינוי ביוה"כ מאכילה ושתי' מחד קרא נפקא: פדברי הראשונים מדוייק ברמב"ם בפ"ק ה' מהלכות נזירות שהה דינא דאיסורי נזיר מצטרפין זע"ז מבואר שם בזה"ל כל איסורי גפן מצטרפין זע"ז כיצד הרי שצירף ענבים לחים עם יבשים או עם פוסר וחרצון ונג.

ואכל מן התערובות פזית לוקה ע"כ. ולא הוזכר בצירוף עם יין.

והטעם דהוא לשיטתו אזיל שפוסק כמשנה ראשונה דשיעור יין ונזיר הוא רביעית כ"ז פשהוא משקה וכשיקרוש היין ונעשה מאכל שיעורו בכזית והוא כפרי עצמו וכן מבואר בלשוננו פ' הג"ל הלכה ב' יעוי"ש.

ע"כ פיון שאין שיעור יין שנה לשיעור אכילה אין מצטרפין: שוב מצאתי סעד לדברי ראשונים ולחלק בין פשהוא דרף אכילה או דרף שתי' מדברי הרמב"ם בפ"ק ו' מהמ"א הלכה ב' פתב האוכל פזית מדם לוקה ובפ"ק י"ד הלכה ט' פתב בזה"ל וכן השוטה רביעית של סתם יינם מעט מעט או שהמחה את החמץ בפסח או את החלב וגמעו מעט מעט או ששטה מן הדם מעט מעט אם שטה מתחילה ועד סוף פזי שתיית רביעית מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין עכ"ל.

ומדתלה גבי שתיית דם בשיעור פזי רביעית משמע לכאורה דשיעור איסור דם ללקות עליו כשאינו אוכל דם קרוש אלא שותה דם צלול דינו ככל משקה של איסור דדינו ברביעית וגדולה מזו משמע מדבריו דגם בהמחה חלב או בהמחה לחם חמץ וגמעו שיעורו ברביעית (וא"כ אין מקום למה שפתבתי בתחילת הקונמריס ביישוב דברי התוס' (דף ק"ד ע"א) אגמם ממה שהקשו התוס' הג"ל בזבחים (דף ק"ט) דלמה חלב ויין מצטרפין הרי אין שיעורו שנה חלב בכזית ויין ברביעית ולא תירצו דמשפחת בחלב מהותה נראה לכאורה שדעתם דאף בחלב מהותה שיעורו בכזית) מ"מ אין ראיה מןכרחת מזה דהא בתרומה פסק הרמב"ם להדיא פ' י' מהלכות תרומות הלכה ד' בזה"ל כשם שאכילת תרומה בכזית פה שתייתו בכזית ע"כ ובדין ג' פתב דצירוף אכילה היא בכזי אכילת פ"ס וצירף שתיית התרומה היא ברביעית ושני דינים אלו הם מתוס' פ"ו דתרומות הרי אף היכא דשיעורו בכזית מ"מ היא לענין צירוף ברביעית: ודע שדעת הראב"ד שם דכל שתי' שיעור הצירוף בכזי אכילת פ"ס וכן דעת הר"ן וכבר האריכו בזה בספר תויה"כ (דף פ' ע"ד) יעו"ש ובמ"ל מהלכות ברכות פ"ג ה' י"ב: פ"ק שלישי דע שנסתפקתי לענין איסור תערובות היכא דתלה באם יש בתערובות פזית בכא"פ א"כ הדין גם גבי תערובות משקין של איסור דכינן דשיעור איסור של המשקה בעצמותו הוא רביעית י"ל דגם בתערובות לתוף כדא"פ בעינן שיהיה ממנו רביעית בתוף התערובות.

אם נתערב בפחות ממנו אינו אוסר התערובות או אפשר לומר לפי דעת הר"ר חיים דכשיש כדא"פ מןחשב טעמו וממשו ולוקין על אכילת זית שבתוף התערובות אף שבאותו פזית שאוכל רובו היתר אמרינן נהפך ההיתר להיות איסור וכינן שיעיקרו הוא רק שיהיה בתערובות מאיסור טעמו וממשו יכול להיות שגם בכזית משקה איסור שגפול בתערובות כשיש מהשקה תוף כדא"פ דינו שיהיה פזית נקרא טעמו וממשו בתערובות שגפול מאיסור המשקה פזית.

אמנם א"כ נ"ע ממסכתא נזיר (דף ל"ו ע"א ול"ז ע"א). ובתחילה אקדים מה שיש להסביר למה הקדים אב"י להקשות דגם שאר אסורים המלא"ס ואח"כ הקשה דארף בנזיר לא יהיה המל"א.

וי"ל דנדאי לא נעלם מאב"י דברי ר"ע שבמשנה אפילו שרה פתו בנין כו' נרק שסובר כמו דדחה שם בגמרא בנזיר דלמא הוא פזית בעינא. וכ"ת מאי למימרא לאפוקי מת"ק דאמר עד שישתה רביעית יין.

ולכאורה קשה על זה ממה שכתב רש"י בפסחים דאם אמרינן טעם פעיקר איתעבד לי' פת גופא איסור וסגיב בכזית מהן א"כ איך אפשר לומר דר"ע ל"ל המלא"ס והא דאמר שיש בו פזית היינו פזית יין הא אף בדליפא פזית יין ג"כ יש לחייב פינו דנין נבלע בפת וטעם פעיקר איתעביד ליה פת גופא איסור ול"ל שיהיה בצירוף התאספות יין לחודא פזית א"ו דר"ע מיירי שלא נבלע יין בכל הפת ובהמלא"ס הנה פזית מפת ומיין: ליישב קושיא זו י"ל דמה שכתב רש"י דמחמת טעם גרידא איתעביד ליה פת פולה איסור וכן בשרה ענבים במים ז"א אלא לרבנן דס"ל דמשרת אמי לשרה ענבים במים דבכה"ג ליפא אלא טעם ולא ממש ועכ"ז קרוי באזוהרת לאו דלא ישתה וכן דעת ר"ת המובא בהר"א סוף הלכות חלה.

אבל לר"ע דארף שסובר דמשרת אמי לשרה פתו בנין והיינו טעמו וממשו ואין הוכחה דנתהפך ההיתר להיות איסור אלא בטעמו וממשו. דלפי דעת ר"ת הנ"ל לא טעמו וממשו אלא פשיש פזית בכא"פ והוי א"ש מה שהוצרך ר"ע שיהא מיין לחודא פזית.

דאם לא נבלע מהיין לתוך הפת אלא פחות מכזית מקרי טעמו ולא ממשו ובכה"ג אין ההיתר נהפך להיות איסור ומקשה הגמרא שפיר מנ"ל דר"ע סובר המלא"ס דלמא עד דאיפא פזית בעינא וכ"ז אחר שהשיב ר"ד לאב"י דר"י סובר פזית בכא"פ דאורייתא אבל לס"ד דאב"י דבתערובות ליפא חילוק בין פזית בכדא"פ או לא.

הנה הוכחה מבוארת מדברי ר"ע דמתניתין שסובר דמשרת קאי להמלא"ס. דאי לטעם פעיקר מה נ"מ אם נבלע פזית יין או פחות מזה.

וע"כ לא הקשה אב"י קושיתו שני' עד דשני לי' רב דימי דר"י סובר דכזית בכא"פ דאורייתא: אמנם לפי זה לפי מה שהעליתי לעיל דארף במשקה ששיעורו ברביעית. מ"מ לענין טעמו וממשו בתערובות די קשנפל ממנו פזית לתוך כא"פ.

קשה האיך נשמע מר"ע לאפוקי ממשנה ראשונה הא איפא למימר דגם ר"ע סובר דנזיר אינו חייב על יין אלא ברביעית. ומה דמחייב בכזית בשרה פתו יין היא משום דאיתעביד פת גופא איסור ובכל אכילה שיעורו בכזית.

והא דמצריך שיהא היין לחודא פזית אינו אלא פדי שיהיה נקרא טעמו וממשו לתוך התערובות דאז הוא דמהפך הפת לאיסור. משא"כ אי לא היה נבלע מן היין אלא פחות מכזית דהנה פטעמו ולא ממשו דבכה"ג לר"ע אין ההיתר מהנפך להיות איסור דהוא לא דרש משרת על שריית ענבים במים שאין בזה אלא טעם לבד אלא שריית פת בנין דהוא טעם וממש בתוך הפת ולא יקרא ממש אלא בדאיפא פזית בכא"פ.

א"ו דבמשקה היכא ששיעורו ברביעית גם לענין טעמו וממשו בתערובות לא מקרי ממשו אם נפל מהמשקה פחות מרביעית. וא"ש דברי הגמרא דלמא לאפוקי ממשנה ראשונה.

וצ"ע בְּדַעַת הַרְמַב"ם שֶׁבַפ"ד מְהַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת הֶלְכָה ד' פָּתַב בּוּזָה"ל נִשְׁבַּע שְׁלֵא יִשְׁתָּה הַיּוֹם כּו' וְכַמָּה יִשְׁתָּה וְיִהְיֶה חֲזִיב נִרְאָה לִי שְׁאִינוּ חֲזִיב עַד שְׁיִשְׁתָּה רְבִיעִית פְּשָׁאָר אֲסוּרִין עַכ"ל הֲרִי לְהִדְיָא שְׁדַעַתוֹ דְּבַבְלָא אִסּוּרִין פְּשָׁשׁוּתָהּ שְׁיַעוּרוּ בְּרְבִיעִית.

וּבְפֶרֶק י"ד מֵהֵמ"א הֶלְכָה ט' מְבֹאָר שְׁדַעַתוֹ שְׁפִהֲמָחָה חֶלֶב וְשִׁתְּאוּ שְׁיַעוּרוּ שְׁיִשְׁתָּה תַכ"ד רְבִיעִית הֲרִי דְמַחְשִׁיב חֶלֶב שְׁנִמְחָה לְשִׁתְיָהּ וּבְפֶרֶק ט' מֵהֵמ"א כ' בּוּזָה"ל חֶלֶב הַפְּלִיּוֹת שְׁנַפְלָל לְתוֹף הַגְּרִיסִין וְנִמּוּחַ כּו' פִּיצַד הוּא מְמִשׁוּ פְּגוֹן שְׁהִיָּה מִן חֶלֶב פְּזִית בְּכָל ג' בְּצִיִּים מִן הַתַּעֲרוּבוֹת כּו' ע"כ יַעו"ש.

הֲרִי דְאָף בְּחֶלֶב נִמּוּחַ שֶׁהוּא מְשָׁקָה שְׁשִׁיעוּרוֹ בְּרְבִיעִית וְשְׁיִשְׁתָּה פְּדָרָף שְׁתִּיָּה שְׁיַעוּר הַחֶלֶב לְחֲזִיב עָלָיו הוּא בְּכִזִּית וְשְׁיַעוּר צִירוּפּוֹ בְּכַא"פ כְּמוֹ פֶל אִסּוּר מְאָכְלוֹת וְצ"ל דְּאָף דְּחֶלֶב בַּפ"ע פְּשִׁנְמוּחַ דִּינוֹ כְּמִשְׁקָה מ"מ כְּשִׁבָּא לְתוֹף מְאָכְל נְחֻשָׁב פְּאֹנְכָל וְכַעֲזִין זֶה מְצִינוּ בְּמַס' טְהוּרוֹת פ"ג מְשִׁנָּה ב' וְגוֹשׁ שָׁל זִיתִים כּו' לְפִי"ד הַתּוֹסֵ' בְּמַס' ע"ז (דָּף ל' ע"ב) ד"ה וּמְטַמָּא דַכ"ז שֶׁהַמְשָׁקָה שָׁל הַזִּיתִים בְּתוֹף הַגּוֹשׁ שֵׁם אֵינְךָ גַם עַל הַמְשָׁקָה.

אֲמַנָּם מְדַבְּרֵי הַר"ש עַל הַמְשִׁנָּה נִרְאָה שְׁדַעַתוֹ שְׁאָף בְּעוֹד מְשָׁקָה זִיתִים בְּתוֹף הַפְּרִי שֵׁם מְשָׁקָה עַלִי יַעו"ש. וְלִשְׁיִטַּת הָרֵא"ש צ"ל הָא דְתַנִּי בְּמַתְנִיתִין וְאִינוּ חֲזִיב עַל הַעֲנָבִים עַד שְׁיֵאֱכַל פְּזִית הוּא לְמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה דְּגַם בִּינֵן חֲזִיב בְּכִזִּית.

דְּאִי כְּפִירֵשׁ ר"ת דְּגַם מְשִׁנָּה רֵאשׁוֹנָה אָף דְּשִׁיעוּר שְׁתִּית יֵינן הִיא בְּרְבִיעִית מ"מ הִנֵּה שְׁיַעוּר אֲכִילַת עֲנָבִים בְּכִזִּית. קָשָׁה הָא בְּתוֹף שְׁיַעוּר פְּזִית עֲנָבִים יֵשׁ חֶלֶק גְּדוֹל מִן הֵינֵן הַמְּוִבְלָע אוּ מְוִבְלָע בְּתוֹכוֹ (יַעוּנִין פְּסָחִים דָּף ל"ג ע"ב) וְאִמָּאֵי נְחֻשָׁב כְּמוֹת הַמְשָׁקָה שָׁל הֵינֵן בְּתוֹף שְׁיַעוּר פְּזִית הָא יֵינן בַּפ"ע שְׁיַעוּרוֹ בְּרְבִיעִית.

בְּשִׁלְמָא לְשִׁיטַּת הַתּוֹסֵ' הַנִּזְ'ל דְּמְשָׁקָה שְׁבִתוֹף הַפְּרִי שֵׁם אֵינְךָ עָלָיו שְׁפִיר מְצַטְרָף לְחֲזִיב בְּכִזִּית כִּינֵן שְׁנֵאֲכָל עִם עֲנָבִים. אֲבָל לְשִׁיטַּת הַר"ש קָשָׁה כְּנ"ל אִם לֹא שְׁנֵאֲמַר דְּכִמוֹ שְׁמַחְלָק הַרְמַב"ם גְּבִי חֲמִין וְגַבִּי חֶלֶב וְדָם דְּבִאֲכָלוֹ דְּרָף אֲכִילָה הֵינֵנוּ בְּעוֹדוֹ גּוֹשׁ שְׁיַעוּרוֹ בְּכִזִּית.

וְאִם הַמְּחָהּ וְגַמְעוּ מְקָרֵי שְׁתִּי וְאִינוּ חֲזִיב אֲלֵא בְּרְבִיעִית כְּמוֹ כֵן לְהִיפּוֹף פְּשִׁהֵינֵן בַּפ"ע שֵׁם שְׁתִּי עָלָיו וְשְׁיַעוּרוֹ בְּרְבִיעִית מִשְׁא"כ כְּשִׁהֵינֵן בְּתוֹף הַעֲנָבִים אָף דְּמְפַקֵּד פְּקִיד וְלֹא בְּלִיעֵי פְּדֵאִיתָא בְּמַס' פְּסָחִים דָּף הַנִּזְ'ל מ"מ כִּינֵן שְׁהֵינֵן אִינוּ בָּא לְתוֹף פִּיּו דְּרָף שְׁתִּי אֲלֵא דְּרָף אֲכִילָה עִם הַעֲנָבִים אָף דְּכְשִׁלּוּעַס עֲנָבִים הֵינֵן נִסְחָט וְט בְּפִי הָאוֹכֵל מ"מ כִּינֵן דְּאֲכָלוֹ דְּרָף אֲכִילָה עִם עֲנָבִי שְׁיַעוּרוֹ כְּשִׁיעוּר אֲכִילָה.

אֲלֵא שֵׁא"כ צ"ע דְּבָרֵי הַרְמַב"ם עֲצָמוֹ שְׁפּוֹסֵק בְּפֶרֶק ה' מְהַלְכוֹת נְזִיר דְּגַם בְּשָׂרָה פְּתוּ בִּינֵן צָרִיף שְׁיִהְיָה מִן הֵינֵן רְבִיעִית. וְגַם קָשָׁה בְּדַבְּרֵי הַגְּמָרָא דְּאִיף מוֹכַח מְדַבְּרֵי ר"ע דְּמַחְזִיב בְּכִזִּית בְּנְזִיר שְׁשָׂרָה פְּתוּ בִּינֵן שְׁחוּלָק עַל הַמְשִׁנָּה רֵאשׁוֹנָה הָא י"ל דְּגַם ר"ע מוֹזְנָה דִּינֵן בַּפ"ע שְׁיַעוּרוֹ בְּרְבִיעִית דְּכָל שְׁתִּי שְׁיַעוּרוֹ בְּרְבִיעִית.

מִשְׁא"כ בְּשָׂרָה פְּתוּ בִּינֵן דְּמוֹבְלָע בְּלִיעוֹ הֵינֵן לְתוֹף הַפֶּת וּבְדָרָף אֲכִילָה הוּא נֶאֱכָל עִם הַפֶּת וְלֹא בְּדָרָף שְׁתִּי. וְלִשְׁיִטַּת הַסּוֹבְרִים דְּאָף אִי טַכְע"ק דְּאוֹרִיָּתָא לֹא אֲמַרִּינוּ נְהַפּוֹף הַהִיָּתֵר לְהִיּוֹת אִסּוּר י"ל דְּשִׁאֲנֵי גְּבִי יֵינן שְׁבַעֲנָבִים דְּכִינֵן דְּבַעֲנָבִים בְּעֲצָמוֹתֵן אִסּוּר גַּם הֵינֵן שְׁבִתוֹכוֹ מְצַטְרָף לְהַשְׁלָמַת פְּזִית.

וכעין זה נשמע מסוגני דפסחים הנ"ל דאף אי משנה מפקד פקיד ולא נטמא בטומאה שנגע בענבים מכל מקום נחשבים המשקין להשלם שיעור כפיצה וכן לענין איסורי מאכלות כמ"ש שם רש"י ד"ה טמא מת בזה"ל אף ע"ג דאין משקה הנבלע באוכל מקבל טומאה עמו משלים הוא את שיעורו פנ"ל ובמנחות (דף נ"ד) נמי מיתי לה בגמרא כפיצה אוכלין שהניחו בחמה ונתמעטו טהורין.

וכן פזית חלב ופיגול ונותר חזר והניחון בגשמים ונתפחו טמאים וחיבים עליהם משום פיגול ונותר וחלב ואף על גב דגשמים הנבלעים בתוכו לאו חלב גינהו. דאי סחיט להו ושתי מינייהו פזית פטור אפילו הכי כל פמה דבגנוה גינהו משלמי לשעורא כו' עכ"ל.

וכמו כן אף על גב דהיין בפ"ע שיעורו ברביעית מ"מ כשהוא בתוך הענבים משלים שיהיה על הענבים שם פזית וחיב משום אוכל פזית ענבים. אבל השורה פתו ביין אם אין הקיטר נהפך להיות איסור והני הפת בעצמותו הקיטר וליכא לחיובי' רק משום היין שבתוכו מהצורך שיהיה היין פשיעורו ברביעית.

אמנם לשיטת ר"ת כיין דטעם פעיקר מתהפך הקיטר להיות איסור. ואתעביד לי' פת גופא איסור אף שאין בפת עצמו שיעור פזית.

מועיל היין שבתוכו להחשיבו לכזית. ואף למשנה הראשונה דאין חיבים על היין כ"א ברביעית מ"מ בכה"ג שפיר מתחיב בכזית דהא אכל פת של איסור וליכא הוכחה מדברי ר"ע דמתניתין שחולק על משנה ראשונה וסובר דיין בפ"ע בכזית.

ומה שאמר ר"ע אם יש בו כדי לצרף פזית יש לפרש שפוננתו שאף שפפת עצמו ליכא פזית מ"מ אם בצירוף היין יש פזית חיב ולא משום המלא"ס אלא משום טעם פעיקר איתעביד ליה פת גופא איסור.

ויין הוא משלים את השיעור. וגם מלת אפילו שאמר רע"ק מזוקדק דמדברי הת"ק לא נשמע רק שהיין שבענבים מועיל להחשיב בצירופן את הענבים לכזית.

אף שבלעדי היין האגור בתוך הענבים ליכא בהו פזית לר"ע הוסיף שמועיל צירוף היין גם להשלים שיעור פזית בפת. ולמה הוצרך הגמרא במסכת פסחים דלמא מיין לחודא ובמסכת נזיר דלמא הוא דאיכא פזית בעינא והצירוף קאי על התאספות היין בשלמא לשון ר"ע שבברייתא דאמר אם יש פזית מפת ומיין חיב שפיר מוכח פוננתו על הקיטר מצטרף לאיסור.

ד"ה שם בברייתא פליגי רבנן עלי'. ואם מיירי ר"ע שנגבלע היין בכל הפת ובכה"ג גם רבנן מודים.

וכן ביאר להדיא ברש"י מס' פסחים (דף מ"ד ע"ב) ד"ה מפת ומיין חיב כו' יעו"ש. אבל במתניתין שאינו מוזכר פלוגתא דרבנן עלי' מהיכי פיתי לא יהיה אפשר לפרש דברי ר"ע פנ"ל שלא היה בא רק להוסיף אדברי ת"ק שמדברי הת"ק לא נשמע רק שמועיל להיין השלמה בהענבים ורע"ק אשמעינן שמועיל גם להשלמה לפת דאיתעביד איסור ע"י היין: ובפשיטות אין להקשות דאמאי מקשה הגמרא דלמא מיין לחודא למה לא מקשה הגמרא דלמא טעמא דר"ע דמתניתין משום טכע"ק.

ז"א דאם מחמת טכע"ק. הרי הפל איסור אַחַד וְלֹא א"ש לְיִשְׁנָא דרע"ק אם יש בו כְּדִי לְצַרְרָה דְהָא בְּנִלְהָ חֲדָא אִיסוּר הוּא.

אַבְל אַם נִפְרַשׁ פְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי דרע"ק בָּא לְחַדְשׁ דְּאַף שְׁהֵינן בּפ"ע הִיא בְּרַבִּיעִית מ"מ חֲזִי לְאַיְצְטְרוּפִי לְהַשְׁלִים שְׁיַעוּר כְּזִית בְּפִת שְׁיִיף שְׁפִיר מְלַת הַצִּירוּף דְּכִינן שְׁאַיִן שְׁיַעוּרן שְׁנֵה לְאוּ פְּחַד אִיסוּרָא הוּא: לְתַרְזֵן קוֹנְשֵׁי' זֹו נִרְאֵה דְּבַתּוֹסְפֶתָא פֶּרְק ד' דְּנִזִיר מוּבָא בְּתוֹס' מִס' עִירוּבִין (דְּרָ ד') וּמִסְכַּת סוּפָה (דְּרָ ו' ע"א) אִיתָא לְהַדְיָא דרע"ק סוּבְר דֵּינן בְּכִזִּית וּמְמִילָא אִי אֶפְשָׁר לְפַרְשׁ דְּבָרֵי רע"ק בְּמִשְׁנֵה הַנְּ"ל דְּהָא אַם סוּבְר דְּטַכְע"ק וְנַעֲשֶׂה הַפִּת אִיסוּר וּמְמִילָא לֹא שְׁיִיף לְשׁוֹן צִירוּף דְּהָא יֵינן בְּהַפִּת אִיסוּרן חַד וְאִיסוּרן שְׁנֵה: פֶּרְק רַבִּיעִי וְהַשְׁתָּא דְּאַתִּינָא לְהַכִּי אִמְיָנָא לְיִשְׁבַּב הַסְּתִירוֹת שְׁבַסְנִגְ' דְּמִשְׁרַת דְּבַפְסָחִים מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא וּכ"ת מֵינן לְחַוְדָא מְאִי לְמִימְרָא קמ"ל אַף עַל גַּב דְּבַתְּעִרוּבוֹת וּבְמִס' נִזִיר דְּשַׁקְלָא וְטַרְיָא דְּאַבְיִי נֵרַב דִּימִי אִיתָא בְּגַמ' הָאִי ר"ע כו' וְדַלְמָא הִיא דְּאִיפָא כְּזִית בְּעִינָא וּכ"ת מְאִי לְמִימְרָא קמ"ל לְאַפּוֹקִי מִת"ק.

הַשְׁיִנּוּיִם אֵלּוּ צָרִיכִים יִיָּשׁוּב וּלְפִי הַנְּ"ל נִרְאֵה לִי דְּעַל דְּבָרֵי הַגְּמָרָא הַנְּ"ל בְּסוּנְיָא דְּנִזִיר דְּקֶאָמֵר דְּלָמָא כו' לְאַפּוֹקִי מִת"ק יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְכַאוּרָה דְּהָא מְלִשׁוֹן ר"ע דְּקֶאָמֵר נִזִיר שְׁשָׁרְהָ פִּתּוֹ כו' לְוִלָא דְּבָרֵי שְׁבַתּוֹסְפָא הַנְּ"ל לֹא נִשְׁמַע דְּחוּלְקָא עַל ת"ק דְּמִצִּינוּ לְפַרְשׁ דְּבָרֵינוּ כְּנ"ל וְגַם הוּא סוּבְר דֵּינן בּפ"ע הוּא רַבִּיעִית רַק שְׁסוּבְר דְּהַפִּת נְאַסֵר מְטַעַם פְּעִיקָר וְכִינן שְׁהַפִּת נַעֲשֶׂה כְּלוֹ אִיסוּר שְׁיַעוּרוֹ בְּכִזִּית וְגַם הֵינן חֲזִי לְאַיְצְטְרוּפִי לְהַשְׁלִמַת הַכְּזִית.

אַף שְׁהֵינן הוּא בּפ"ע בְּרַבִּיעִית אַבְל לְשִׁיטַת הַחוּלְקִים עַל ר"ת בְּפִינְשׁ הַמִּשְׁנָה וְסוּבְרִים פְּמִבְּנָאָר בִּירוּשְׁלַמִי דְּלִמְשָׁנָה הִרְאִישׁוּנָה גַם בְּעַנְבִּים הִיָּה צָרִיכִים אַכִּילַת רַבִּיעִית. וְא"כ אַף אַם נִפְרַשׁ דְּבָרֵי ר"ע כְּפִנְג' ל ג"כ מוּכַח דְּלֹא כַת"ק.

דְּהָא לְדַעַת ת"ק דְּלִמְשָׁנָה הִרְאִישׁוּנָה אַף בְּאַכִּילַת אִיסוּרֵי נִזִיר שְׁיַעוּרוֹ בְּרַבִּיעִית. וְא"ש דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בְּנִזִיר דְּלָמָא כו' לְאַפּוֹקִי מִת"ק: וְעַתָּה אַבְּאָר דְּלְפִי מַה שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל יֵשׁ לְתַלוֹת מְחַלְקָת ר"ת וְהֵיִשׁ מְפַרְשִׁים בְּפִירוּשׁ הַמִּשְׁנָה בְּמַחְלְקָת דְּרַב יוֹסֵף וְאַבְיִי בְּמִסְכַּת שְׁפַת בּפ' הַמּוֹצִיא דְּלֹר"י שְׁסוּבְר דֵּינן רַבִּיעִית כְּשִׁיקְרָשׁ הִיא כְּזִית אַף אַם נִאֵמֵר דְּשִׁתִּית יֵינן בְּרַבִּיעִית וְאַכִּילַת עַנְבִּים בְּכִזִּית מ"מ מְקַרִי שְׁיַעוּרן שְׁנֵה וּמִצְטַרְפִּין.

וְא"ש לְיִשְׁנָא דְּמַתְּנִיתִין כָּל אִיסוּרֵי נִזִיר מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה וּכְפִירִשׁ"י דְּהַפְּנוּנָה גַם אִיסוּר שְׁתִּי לְאַכִּילָה. וּמְמִילָא אִיפָא לְמִימֵר דְּגַם לְמִשְׁנָה רִאִישׁוּנָה לֹא הִיָּה צָרִיכִין רַבִּיעִית רַק בְּשִׁתִּית יֵינן וְלֹא בְּאַכִּילָה וּכְפִירִשׁ הַר"ת.

א"כ לֹא נִשְׁמַע מְדְּבָרֵי ר"ע שְׁבַמִּשְׁנָה שְׁחוּלְקָא עַל הַת"ק ע"כ בְּסוּנְיָא דְּפְסָחִים דְּקֶאֱי אֵלִיבָא דְּהַלְכְּתָא כְּדְּבָרֵי הַר"ן בְּשֵׁם הַרְא"ה גַם הַרְמַב"ם פּוֹסֵק כֵּן כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי אֵלִי רַבָּא סִי' צ' ס"ק ד' הַנְּ"ל דְּהַלְכָה כַר"י דֵּינן רַבִּיעִית כְּשִׁיקְרוּשׁ עוֹמֵד עַל כְּזִית.

הַוּצְרָה לּוֹמֵר דְּלָמָא מֵינן לְחַוְדָא כו' וּקמ"ל דְּאַף עַל גַּב דְּע"י תְּעִירוּבוֹת. דְּלֹא הִנּוּה מְצִי לְמִימֵר דְּלָמָא לְאַפּוֹקִי מִת"ק דְּהָא יֵשׁ לְקַיִּים דְּבָרֵינוּ אִפִּי לְדַעַת הַת"ק דְּאַף דֵּינן לְחַוְדָא דְּרָה שְׁתִּיָּה הוּא בְּרַבִּיעִית מ"מ בְּדְרָה אַכִּילָה הוּא בְּכִזִּית.

וְהָא דְּאִיסוּר אַכִּילָה וְאִיסוּר שְׁתִּי מְצַטְרְפִין יַחַד ג"כ א"ש דְּהָא לְדַעַת הַר"י מְקַרִי חַד שְׁיַעוּרָא אַבְל בְּסוּנְיָא דְּנִזִיר דְּקֶאֱי הַשְׁקְלָא וְטַרְיָא בֵּין אַבְיִי לַר"ד לְאַבְיִי לְשִׁיטְתוֹ בּפ' הַמּוֹצִיא י"ל דְּכִזִּית יֵינן קְרוּשׁ הִיא יוֹתֵר מְרַבִּיעִית צְלוּל וּמְמִילָא מוּכַח דְּמְפַרְשׁ הַמִּשְׁנָה דְּלִמְשָׁנָה הִרְאִישׁוּנָה שְׁסוּבְרִים דְּשְׁיַעוּר

זין ברביעית גם באכילה צריכים רביעית ומקרי שיעורן שנה ע"כ מצטרפין להדדי דאל"כ אלא בפירוש ר"ת דאף דלמשנה הראשונה שיעור אכילת נזיר בכזית הרי אין שיעור שנה ומכלל לישנא דמתניתין דכל איסורי נזיר מצטרפין זה עם זה ונלמד מפסוק מפל אשר יעשה נראה כפירש"י דגם בינו וסרצין מצטרפין.

א"ו דהמשנה הראשונה י"ל פהיש מפרשים הנ"ל דשיעור אכילה ושתיה שנים ברביעית וא"כ שפיר י"ל דלר"ע אשמעינן לאפוקי מת"ק דהא לת"ק אף אם פת גופא נעשה איסור הלא גם באכילה שיעורו ברביעית ומינשב סתירות שבסוגי' דמשרת הנ"ל: ודע דברמב"ם בפירוש המשניות פ"ג דטהרות משנה ד' כ' בזה"ל ידוע שהשמש יכלה לחות הגוף וינגבם ולכן יכמוש והמים ילחלחון וירפן ויגדלן ויוסף בגדלן ואודיעה הנה עיקר אחד והוא שהשיעורים פלם אמנם נשמור בהן שיעור הגודל ולא נביט לרפיון החלקים וההתחברות לא לענין טומאה ולא לענין איסור והיתר וביאר שגפחו נפחו ר"ל שנוספו וגדלו עכ"ל: לפי דברים אלו יש לדחות מה שהקשיתי לעיל דאין לפרש דברי רע"ק דמתניתין שמה שאמר לצרף הכוונה שמצטרפין היינו להשלמת שיעור כזית בפת והא לא בעינן צירוף פלל רק כיון שמתמת היינו נתפח הפת והוא בגדלו שיעור כזית ומקרי אכל זית ולא מתמת צירוף היינו.

ולא יתכנו דברי הראשונים כ"א לדברי הרשב"א בחדושי' למס' שבת (דף צ"א) ד"ה דהא שכתב בזה"ל ול"נ דאין דומה שיעור שבת לשאר איסורין דאלו פיגול ונוטר וסלב לא חייבה התורה בהם אלא פשיעור אכילה דהיינו כזית.

וכיון שפן כל שאין בו כזית אע"פ שתפח ונראה כזית הרי אין בו כזית ולא נהנה גרונו בכזית כו' עכ"ל. ולפ"ז אף שהיינו גורם שהפת נתפח ונראה כזית ליפא לחיובא משום אכילת כזית אם לא מתמת צירוף היינו והוי א"ש לשון לצרף אם היינו מפרשים בדברי ר"ע כמו שהקשיתי: ומיתי לי מה שקיימתי מסברא דנפש' מצאתי מפרש בתוס' מס' זבחים (דף ק"ט ע"ב) ד"ה עולה כו' שכתבו שם בזה"ל והא דחלב ויין מצטרפין אע"ג דחלב בכזית ומשקה ברביעית ה"מ בשתי' אכל דרף אכילה נשפחה פתו בינו שיעורו בכזית עכ"ל.

דברים אלו מבוארים במג"א סי' ר"י ס"ק א' ומדמה זה לדין ציר שע"ג ירק שמקורו במס' יומא (דף פ' ע"ב) ויעו"ש בתוס' ישניים ובמסכת חולין (דף ק"ד ע"א). ולפי דעת התוס' הנ"ל דשפחה פתו בינו מיחשבה אכילה צ"ב מדברי הגמרא הנ"ל בנזיר דלמא מיין לחודא ולאפוקי מת"ק.

רק דאיפא למימר דהתוס' שם בזבחים תפסו לפי הי"מ דלמשנה הראשונה צריכים גם באכילה שיעור רביעית. ולפ"ז לכאורה אין צריכים עוד לכל מה שהארבתי לעיל להעלות יישוב לסתירת הסוגיא דמשרת שבמסכת נזיר אתי לאפוקי מת"ק ובמס' פסחים אמרה קמ"ל אפילו ע"י תערוכות יש לישבם בקיצור נמרץ לפי הנחתי הנ"ל דמתלוקת הר"ת והי"מ אי למשנה הראשונה גם באכילה צריף רביעית או הנה די בכזית תלוי במתלוקת רב יוסף ואפ"י.

אם שיעור רביעית וכזית שנה דהפל חד הוא או לא. ולאפ"י דלאו חד שיעורא הוא ע"כ צ"ל דלמשנה הראשונה גם באכילה הנה צריכים.

דאל"כ אמאי מצטרפים איסורי נזיר אכילה ושתיה ענבים וסרצין עמהם הא אין שיעורן שנה וא"כ שפיר נשמע מדברי רע"ק דלא כמשנה הראשונה דאף דלפי דעת התוס' הנ"ל בזבחים דשורה פת בינו מקרי אכילה מ"מ הא גם באכילת ענבים הנה שיעור רביעית למשנה ראשונה ונשמע שפיר

מדברי רע"ק לאפוקי ממשנה הראשונה אבל הסוגיא דפסחים אזלי אליבא דהלכתא כר' יוסף דשיעור פזית קרוש אין שנה לשיעור רביעית זין צלול.

ממילא באכילה ושת' באסורי נזיר חד שיעורא אית להו לכה מצטרפין. ונפיר י"ל דלמשנה הראשונה לא הוצרכו רביעית אלא בזין אבל באיסורי נזיר באוכלים די בכזית פי הפל חד.

וממילא לפי דעת התוס' הנ"ל בזבחים גם למשנה ראשונה אם שרה פת בזין הוי שיעורו בכזית ונקרא אכילה. א"כ לא נשמע מדברי רע"ק שחולק על הת"ק ע"כ לא אמרו גם בגמרא פסחים לאפוקי מת"ק אלא קמ"ל אפילו על ידי תערובות: אלא דיש לפקפק על דברי אלה שי"ל שדברי התוס' הנ"ל בזבחים לא יתכנו לכאורה אלא לדברי אבני דשיעור רביעית דמשקה ודאוכל פזית לאו חד שיעורא הוא מחוקי התורה לחלק בין אכילה לשתיה.

ע"כ בשרה פתו בזין דמקרי אכילה גם גבי זין די בכזית זין. אבל ר"י שסובר דשיעור רביעית ודכזית חדא שיעורא היא י"ל דמאי שחייבה התורה בשתיה רביעית זין הוא משום דבכה"ג איכא פזית קרוש.

ומה"ת לחייב בנבלע פזית זין צלול בפת. אף דבכה"ג מקרי אכילה גם לגבי זין מ"מ אין להחשיבו לשיעור זית דהא אם הנה נקרא לא הנה ממנו רק שליש פזית קרוש לפי חשבון דמרביעית שהיא ג' זתים נעשה פזית ונהנה פאלו לא אכל רק שליש זית מיין קרוש: אבל לדברי הראשונים נכונים פזית דהפת נעשה גופא איסור הוי שפיר אכילה שיעור זית מחמת הפת דהוא פזית עם הזין שמשלימו והשלמה מועיל בכל אסורי מאכלות אף משקה דקליש כמו בפגיגול ונותר וחלב שנתנו בנגשמים.

וכן בענבים גופא משלים שיעור זית הזין צלול האגור בתוכו אף דבשותה זין בעינין מחלק הרמב"ם בפ"ה מהלכות נזירות דבקרוש שיעורו בכזית ובצול רביעית וצ"ע על המג"א הנ"ל סי' ר"י ס"ק א' דאיתפס להלכה דעת התוס' בזבחים (דף ק"ט) דשרה פת בזין מקרי אכילה דשיעורו בכזית והרי לשיטת ר"ת דלמ"ד שיעור שתי ברביעית ושיעור אכילה בכזית מוכח להדיא דגם בשרה פת בזין שיעורו ברביעית מהזין דאוכל למה אמרו דדברי רע"ק הנה לאפוקי מת"ק דגם הרמב"ם פוסק כן לדינא דשיעור אכילה בכזית ושיעור שתי ברביעית.

ושורה פת בזין אין לחייבו עד שיאכל כל תערובות שבו רביעית זין תוף כדי א"פ: אמנם קשה לר"ת קושיות התוס' הנ"ל בזבחים ולמה חלב זין מצטרפין הרי אין שיעורו שנה שנה בכזית וזה ברביעית ואף דגבי חלב איכא למדחי כמ"ש דמייירי כשמהותה דהא תנא שם עוד כמה דברים דמצטרפין ומהם גם בשר שמצטרף עם הזין: ולפי מ"ש א"ש דלשיטת ר"ת דמשנה ראשונה ה' זין ברביעית בענבים וסרצון בכזית.

ואם נפרש דכל איסורי נזיר מצטרפין זע"ז דאת' מקרא דכל אשר יעשה קאי גם על צירוף ענבים וסרצון עם זין לפי רש"י וכן הוא בלשון הרמב"ם במנין המצות ל"ת ר"ו. וקשה הא אין שיעורו שנה וצ"ל דר"ת תפס להלכה כדברי רב יוסף דחד שיעורא הוא זין רביעית פשיקרוש יעשה פזית ע"כ מקרי חד שיעורא ונפיר יש לצרף חצי זית אוכל עם חצי רביעית משקה וא"כ שפיר משפחת צירוף בחלב ובשר זין של פיגול ומיושב קושית התוס' הנ"ל וקוש' התוס' בזבחים אינו אלא לשיטת הי"מ הנ"ל דס"ל דלמשנה ראשונה הנה גם שיעור אכילת איסורי נזיר ברביעית.

ואפשר מהאי טעמא גופא דחקו לפרש פן דהם סוכרים דהלכה פאביי שלדעתו שחולק על ר"י דסוכר דאם פזית דם קרוש נעשה רביעית פשנמחה ביין דקליש דאם פשהיין קפואה הוא בכזית יש ממנו בצלול יותר מרביעית וכן להיפך וה"ה לשאר אוכלין ומשקין.

וממילא פיון שדרך פלל הוא דכל שיעורי אוכלין בכזית וכל שיעורי שתי' ברביעית לא מקרי שיעורו שנה ולא הנה א"ש למשנה ראשונה מה דאתי מפסוק מפל אשר יעשה דכל איסורי נזיר מצטרפין זע"ז הוא פלל מונח בכל התורה כר' יהושע דכל שאין שיעורו שנה מצטרפין הרי מנזיר אנו דגין בכל איסורין מק"ו ע"כ הוצרכו הי"מ לומר שלמשנה ראשונה הנה גם שיעור אוכלים ענבים וסרפון ברביעית.

וא"כ אין התחלה לקושית התוס' בזבחים שם אלא לשיטת הי"מ הנ"ל. ע"כ א"ש מה שתיקרו דבשרה פת ויין מקרי אכילה ושיעורו בכזית.

ולר"ת דלשיטתו הוכחתי לעיל דאי אפשר שיספור פן בלא"ה א"ש דלדידה לא צריכי פלל תיקרו של תוס' דשפיר משפחת צירוף החלב ויין של פיגול פגון חצי זית חלב וחצי רביעית יין דהנה פחצי זית יין קפואה: שוב ראיתי בפ"מ בספרו אשר אכל אברהם על הא"ח (סי' ר"י ס"ק א') שכתב בפשיטות בזה"ל ומיהו למ"ד משקה רביעית דוקא ל"ש צירוף חצי זית אכל וחצי רביעית משקה אין מצטרפין עכ"ל.

ולפע"ד תלוי זה במחלוקת פנ"ל לפי מ"ש בעה"מ פ"מ במשפחות זהב על האורח חיים (סי' ק"צ ס"ק) דהרמב"ם סוכר פאביי א"ש מה ששינה הרמב"ם בהלכותיו מפני מ"ש במנין המצות שציינתי לעיל שבהמנין המצות כתב דמפל אשר יעשה נלמד דכל איסורי נזיר מצטרפין אף בענבים ויין.

ובהלכותיו לא כתב דין הצירוף אלא לצדדין. ובלא זה יש ג"כ קושני' בדברי הרמב"ם שבהמנין המצות ל"ת ר"ב כתב ששיעור היין בנזיר ברביעית.

ובל"ת ר"א מבואר מדבריו שכל חמשה איסורי נזיר מצטרפין לכזית. ולפי הנ"ל את שפיר דכל יין משפחת צירוף קפואה בחצי זית וצלול חשבינן חצי רביעית לחצי זית פנ"ל עד"ז לפי פמותו נחשב לשליש.

ואם נאמר דר"ת סוכר פנראה מדברי רש"י שהבאתי לעיל דשיעור שתי' פאיסורין הוא בכזית א"צ למ"ש דבלא"ה אין מקום לקושית התוס' הנ"ל בזבחים ויעניין בתשו' פ"מ ח"ב סי' י' שכתב בפשיטות דבכל איסורין שיעור שתיית המשקה ברביעית ולא שות לבו לדברי רש"י שהבאתי לעיל: דין עשה דוחה לא מעשה פרק א דבעינן בעידנא אי דוקא ממש פאותו פעם נרגע שמקיים העשה עובר על הל"ת.

או דסגי פל שאין הפסקה בין התחלת המעשה עד גמר קיום המצוה: ונראה לי דזה מחלוקת הראשונים ומקור הדברים מתוך חידושי הרשב"א יבמות (דף ו') שכתב בזה"ל. ומיהו איכא למידק הכא הוי ס"ד דמשום אתי עשה נדחי ל"ת הא קיי"ל דכי אמרינן אתי עשה נדחי לא מעשה פגון מילה בצרעת וכלאים בציצית דבשעה דעבר על לאו מקיים עשה אבל הכא הא קמבשל עבר על לאו קודם למימת ב"ד ויש לומר וכו' וי"א דה"נ איכא למימר פגון שהיה פתילה של אבר פיזו ופומח פיו ונותן את האור תחת הפתילה נמכת לתוף פיו וכן בהבערה נמצא שהבערה ובישול

וקיום מצות ב"ד בא בב"א ולא מסתבר שא"א שלא תהיה הבערה ובישול הפתילה קודם בזמנו שאין הפתילה נמכת אלא לאחר ההבערה זמן אחר.

וכן בישול הפתילה עכ"פ קודמים בזמן לירידת תוף פיו ואינו דומה לכלאים בציצית שא"א לאחד מהם קודם בזמן לחבירו ע"כ. ותירוץ הראשון הובא גם פריטב"א בשם ר"ת.

ונראה שדעת ר"ת דכל שאין הפסק בין התחלת המעשה עד הגמר קיום המצוה הוי בעידנא ודעתו פדעת התוס' דמצות ציצית אינו אלא בגמר הלפשה וחיוב כלאים בהתחלת העיטוף ועכ"ז מקרי בעידנא.

אבל הרשב"א שחולק עליו ע"כ דעתו דלא פדברי תוס' פמבואר להדיא מדבריו הנ"ל שפכתב. שאי אפשר לאחד מהם קודם בזמן לחבירו.

ולכאורה צ"ע קצת על דברי רשב"א אלו מהא דאיתא בביצה (דף ח') נדאי פי עבד פתישה אתי עשה ונדחי ל"ת אימור דאמרינו דאתי עשה ונדחי ל"ת פגון מילה בצרעת א"נ סדין בציצית דבעידנא וכו' הא לא קשי' דבהדי' דכתיש קא מפסי.

ולפי דברי הרשב"א הנ"ל קשה הא מיד שמתחיל לכתוש רגביו אף שעדיין לא נדקו עד לעפר רק שנפרכו לחתיכות קטנים נעשה מלאכת טוחן ולכסוי אינו ראוי עד שנכתש ונדקולעפר, א"כ הרי קדם המלאכה קצת בזמן קודם קיום מצות פסוי ועכ"פ כיון שאינו רגבים מונחים על הדם קודם פתישה אף פשפותשים אין הדם מנוסה ממנו עד שיקח בידו אפר הנידוק ויתן על הדם בכה"ג לא דמי ממש לכלאים בציצית לפי דברי הרשב"א הנ"ל דהתם אי אפשר לאחד מהם קודם בזמן לחבירו וצ"ע.

והנה בכ"מ פ"ג מהלכות חו"מ על דין המוציא חמץ ביו"ט כופה עליו כלי פתב בזה"ל הוקשה בהג"ה יבערנו במקומו, והא אית ליה לר' יודא מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כו'.

והר"ם תירץ דלא שרינו לטלטלו משום דבעידנא דמטלטלו לא מקנים מצות תשפיתו ע"כ. הרי שהתחלת הקוש' שיבערנו במקומו ואף על פי כן חשוב לי מור"ם שלא בעידנא דאף שהחמץ הוא ממש סמוך לאש ע"כ מוצרך לטלטל להחמץ ולהניחו על האש הרי שפובר דאף בכה"ג לא הוי בעידנא והיינו פסברת הרשב"א הנ"ל ודלא כר"ת (ויעיין במג"א סימן תמ"ו ס"ק ג' שכתב דאם שורף מקרי בעידנא אבל אינו ראי' פל פה מדבריו שאפשר שכוננתו בגוונא שאין צריך להגביהו פלל את החמץ ויכול לשרפו בהנחת אש על החמץ) ויש להביא ראי' שדעת התוס' בגוונא הנ"ל מקרי בעידנא דלא פרב"א אלא כר"ת דבמסכת פתוב' (דף ז' ע"א) ד"ה מתוך.

ומוצא חמץ בתוך ביתו דאמרינו בפ"ק דפסחים דכופה עליו כלי ולא שרינו לשרפו משום מתוך היינו משום דאסור לשרפו מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו ע"כ. ולכאורה קשה לפי דבריהם מאי מקשה הגמרא בפסחים (דף פ"ג) על מתניתין דעצמות וגידין ונותר ישרפו בששה עשר ואמאי נייתי עשה ונדחי ל"ת וכו' דלמא הטעם במניעת שריפתו משום אסור מוקצה דהא מיד שנעשה בעצמות והגידין והבשר נותר אסורין בהנאה הנה מוקצה לטלטל כמו חמץ בע"פ שחל להיות בשבת הנשאר לאחר זמן אסורו הוא מוקצה מאז ויעיין במג"א סימן הנ"ל ס"ק הנ"ל פ"ש שלפי דעת התוס' הנ"ל העמידו חכמים את דבריהם ונעשאוהו חכמים חזוק לאיסור טילטול מוקצה לדחות על ידו מצות עשה דביעור חמץ אף שלא ביטל עדיין כמו כן נדחו מצות

שְׂרִיפֶת נוֹתֵר מִפְּנֵי אִסּוּר טִלְטוּל מְקַצָּה: וְלִיָּשֵׁב זֶה נ"ל דְּלֹא שִׁינָה לְמִימַר שֶׁחֲכָמִים עָשׂוּ חִיזוּק לְדַבְרֵיהֶם לְדַחוֹת ע"י מַצָּנֵת עֲשֵׂה נְשֵׁל תוֹרָה אֲלֵא לְפִי הָאָמֶת שְׂאִין אִסּוּר יו"ט נְדָחָה מִפְּנֵי עֲשֵׂה אִי מִשׁוּם דְּגַלִּי קָרָא אוֹ כר"א דִּיּו"ט הוּא עֲשֵׂה וּל"ת וְכִינּוּן דְּאִסּוּר תוֹרָה אִינוּ נְדָחָה שְׁפִיר מְצִינּוּ לְמִימַר שְׁגָם מַה שְׂאָסְרוּ חֲכָמִים עֲשֵׂאוּהוּ כְּשֵׁל תוֹרָה.

וְכֵן מְבֹאֵר מְדַבְרֵי הַר"ן סוֹף ר"ה עַל הַמְשָׁנָה אִין מְעַבְרִין עָלָיו אֶת הַתְּחוּם שֶׁהִבְאֵתִי לְעִיל. אָבֵל ל"ס דְּגִמְרָא שְׁמֵן הַתּוֹרָה רְאוּנִי לְהִיּוֹת שׁוֹרֵת הַדִּין שִׁיבֹא עֲשֵׂה שְׂרִיפֶת נוֹתֵר וְיִדְחָה ל"ת דִּיּו"ט לֹא הָיָה בְּיַד חֲכָמִים לְמִנּוּעַ קִיּוּם עֲשֵׂה מִחֲמַת אִסּוּר מְקַצָּה נְשֵׁל דַּבְרֵיהֶם.

דְּהָא אִף אִם אֵית' לְאִסּוּר זֶה כְּאִסּוּר לְאוּנָן דְּאוּרִיִּיתָא ג"כ נְדָחָה הוּא מִפְּנֵי מ"ע שֶׁבְּתוֹרָה אָמְנָם עֲדִינָן קִשָּׁה דְּלִפִּי סְבֵרַת הַר"ם הַנְּ"ל דְּלַעֲנָן טִלְטוּל מְקַצָּה לֹא שִׁינָה דְּחִינָי כִּינּוּן דְּלֹא הָיָה בְּעִידָנָא אֲכַתִּי קִשָּׁה קִנְשָׁי הַנְּ"ל דְּלִמָּא הַטַּעַם שְׂאִין שְׂרִיפֶת נוֹתֵר דוֹחָה יו"ט הוּא מִשׁוּם אִסּוּר מְקַצָּה דְּשׁוּנִי חֲכָמִים אִסּוּר זֶה לְאִסּוּר דְּאוּרִיִּיתָא וְאִף דְּהַבְעֵרַת הַנוֹתֵר בְּעֲצָמוֹתוֹ הִנֵּה מְוַתֵּרַת מִצַּד דְּחִינָת עֲשֵׂה ל"ת מ"מ לִיכָּא לְדַמוּיִי לִיָּה אִסּוּר מְקַצָּה דְּבִשְׂרִיפֶת הַנוֹתֵר הָיָה בְּעִידָנָא מִשְׁא"כ אִסּוּר טִלְטוּל לְהַנוֹתֵר כְּדִי לְשַׂרְפָּה וְלֹא הָיָה בְּעִידָנָא וּבִכְה"ג אִין עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת דְּאוּרִיִּיתָא הַה"ד אִסּוּר דְּרַבְּנָן דְּשׁוּנִי כְּדְאוּרִיִּיתָא וְכַמְבֹּאֵר לְהַדְיָא כֵּן בְּהַר"ן הַנְּ"ל דְּהָא דְּאִין מְעַבְרִין עָלָיו אֶת הַתְּחוּם שֶׁכ' אִף אִם לֹא הִנֵּה שׁוּם עֲשֵׂה וּל"ת ג"כ לֹא הִנֵּה בְּדִיחוּי כִּינּוּן שְׂאִינוּ בְּעִידָנָא אֲשֶׁר ע"כ גַּם פְּקוּחַ הַגֵּל שְׂאִינוּ אֲלֵא טִלְטוּל מְקַצָּה אִינוּ נְדָחָה מִפְּנֵי עֲשֵׂה דְּשׁוּפְרֵי אִי מִשׁוּם דִּיּו"ט הָיָה עֲשֵׂה וּל"ת אִי מִשׁוּם דְּלֹא הָיָה בְּעִידָנָא וְלַחֲוֹמֵר הַקְּוִשָׁי צ"ל ד"ס לְהַתּוֹס' דְּלֹא כר"ם הַנְּ"ל וְדַעְתּוֹ דְּהִיכָּא שְׁמִידָ שְׁמַגְבִּיָּה הַמְּקַצָּה יָכוֹל לְהַנִּיחוֹ תוֹף הָאֵשׁ מִקְרִי בְּעִידָנָא אִף שְׁקִדָּם כְּמַעַט רַגַע טִלְטוּל הַמְּקַצָּה לְהַתְּחַלֵּת קִיּוּם מ"ע דְּשְׂרִיפָּה וְדִלֵּא כְּרִשְׁבָּ"א הַנְּ"ל וּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא שְׁפִיר גְּבִי נוֹתֵר כו' אֲמַאי גִּיתִי עֲשֵׂה כו' וְאִם נִכּוֹן מִשְׁ"כ דְּהָא דְּאִמְרִינוּ כְּאִן בְּהַדִּי דְּכַתִּישׁ קָא מְכַסֵּה נְרָאָה סִיּוּעַ לְדַעַת ר"ת וְתוֹס' הַנְּ"ל א"ש מַה שְׂרַמְזִתִּי לְעִיל דְּהָא דְּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא ס"ס יו"ט עֲשֵׂה וּל"ת הוּא יְסוּדָה מְדֹאֵסוּר שְׂרִיפֶת נוֹתֵר בִּיּו"ט וְצָרִיכִים לְטַעֲמָא דר"א דִּיּו"ט עֲשֵׂה וּל"ת דְּאִין לְדַחוֹת דְּלִמָּא שְׁמֵן הַטַּעַם כְּתַנָּא דְּבִי חֲזַקָּי אוֹ אֲבִי אוֹ רְבָא דְּהָא לְדִידְהוּ אִין שׁוּם עֲשֵׂה דוֹחָה אִסּוּר דִּיּו"ט וְהַה"ד מ"ע דְּכִסּוּי כְּמוֹ שֶׁהֶאֱרַכְתִּי לְעִיל.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה הִנֵּה מְקוּם לּוֹמֵר דִּיּו"ט לֹא הָיָה אֲלֵא ל"ת לְחוּד וְהָא דְּאִין שְׂרִיפֶת נוֹתֵר דוֹחָה יו"ט הוּא מִשׁוּם אִסּוּר טִלְטוּל מְקַצָּה שְׂעֲשֵׂאוּהוּ חֲכָמִים כְּשֵׁל תוֹרָה וְאִינָה נְדָחִית מִפְּנֵי שְׂאִינוּ בְּעִידָנָא וְלָזָה הַקְּדִים הַגְּמָרָא לְהַקְּשׁוֹת כְּאִן דְּאֲמַאי יֵשׁ לְדַחוֹת יוֹם טוֹב בְּעֲשֵׂה דְּכִסּוּי הָא לֹא הָיָה בְּעִידָנָא וְהוֹצֵרָה לְשׁוּנִי הָא ל"ק דְּבְעִידָנָא דְּכַתִּישׁ מְכַסֵּה מִמִּילָא נְשַׁמַּע מִזָּה דְּאִף הִיכָּא שְׂאִסּוּר מְתַחִיל קִצָּת קוֹדֵם הַתְּחַלֵּת קִיּוּם הַמַּצָּנָה מִקְרִי בְּעִידָנָא כִּי כֵּן גַּם בְּכִלְאִים בְּצִיּוּת שְׂהֵאִסּוּר כְּלֵאִים הִיא בְּהַתְּחַלֵּת הָעֵיטוּף וְאֶתְחַלְתָּא דְּמַצָּנֵת צִיּוּת אִינוּ אֲלֵא בְּגִמְרַת הַלְּבָשָׁה וְא"כ דְּבִכְה"ג מִקְרִי בְּעִידָנָא מְשַׁכַּחַת שְׂיָהִיָּה גַּם בְּשְׂרִיפֶת נוֹתֵר בְּעִידָנָא לְעִנְנֵי אִסּוּר מְקַצָּה בְּטִלְטוּלוֹ לְהַנִּיחַ מִידָּ בְּאֵשׁ הַסְּמוּף לו.

וְקִשָּׁה קִנְשָׁיִת הַגְּמָרָא אֲמַאי אִין שְׂרִיפֶת נוֹתֵר דוֹחָה יוֹם טוֹב. וְצ"ל דִּיּו"ט עֲשֵׂה וּל"ת הוּא. וְקִשָּׁה כְּמוֹ כֵּן אֲמַאי עֲשֵׂה דְּכִסּוּי דוֹחָה וְא"ש הַמְּשָׁף לְשׁוֹן הַגְּמָרָא הָא ל"ק דְּבְהַדִּי דְּכַתִּישׁ מְכַסֵּה ס"ס יוֹם טוֹב עֲשֵׂה וּל"ת הוּא. אוּלָּם אִין מִזָּה רְאוּי לְשִׁיטַת ר"ת וְר"י הַנְּ"ל מְכַאֵן דִּיּו"ט לְדַלְעוּלָם בְּעִינָן שֶׁהוּא יְקִיָּים בְּשַׁעַת עֲבִירַת הַלְּאוֹ אֶת הָעֲשֵׂה כְּסְבֵרַת הַרְּשָׁבָ"א הַנְּ"ל רַק הִכָּא גְּבִי יו"ט שְׂאִינִי

וּכְמוֹ שֶׁבְּאַרְתִּי בְּמָקוֹם אַחֵר לִיִּישָׁב דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בִּיצָה (דף ז' ע"ב) וְהָא קָעָבִיד כְּתִישָׁה וּמְפָרֵשׁ רַש"י דְּלִר"י פְּרִיָּה דְאָמַר וְהוּא שְׂיֵישׁ לוֹ דְקָר נְעוּץ.

אַלְמָא טַעְמָא דְּמִתְנִיתִין לָאוּ מִשּׁוּם דְאֵתִי עֲשֵׂה דְּנִכְסָהוּ בְּעַפְרָ וְנָחִי אֵת ל"ת כָּל מְלָאכָה אֱלָא מִשּׁוּם דְּכָבֵר חֲפוּר וְעוֹמֵד הוּא עַכ"ל וּמִקְשָׁה הַפ"י דְלִמָּא ר"י ג"כ סוֹבֵר דְעֲשֵׂה דְכִסּוּי דוּחָה ל"ת דְּכִתִּישָׁה דְּבְכִתִּישָׁה יֵשׁ בְּעֵידָנָא בְּהַדִּי דְכִתִּישׁ קָא מְכַסֵּה מִשָּׂא"כ בְּחִפְיָה דְאִינוּ בְּעֵידָנָא דְאִי אֶפְשָׁר לִזְמַר בְּהַדִּי דְחֲפַר מְכַסֵּה דְהָא צְרִיָּה לְכַתְּנֵשׁ רַגְבִּים קוֹדֵם שְׂיִכְסָה: וְנִרְאֵה לִי לְתַרְזַן דְהָא דְמַצְרִיבֵינוּ בְּעֵידָנָא הוּא מִשּׁוּם דְדַחֲתִת עֲשֵׂה ל"ת אֲתִי מְפָלְאִים בְּצִיצִית וְלָא שְׂמַעִינוּ רַק דְּוָמְנִי דְכִלְאִים בְּצִיצִית.

וְהִנֵּה הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דף ה' ע"ב) ד"ה פְּנִלָה מִשְׁעֻטָּז כְּתָבוּ בִּזְה"ל וַא"ת וְלָמָּה לֵן קָרָא לְמִילָף מְפָלְאִים בְּצִיצִית גִּילְיָף מְשֻׁרְיַפְת קְדָשִׁים מְדַהֲוֶצְרָף הֵתָם קָרָא דְלָא דָחִי מִשּׁוּם דִּיכּוֹל לְהַמְתִּין מְפָלְל דְּבַעֲלָמָא דוּחָה וְאוֹמַר ר"י דְהֵתָם אִיֶּצְטָרָף קָרָא שְׁלָא תֵאמַר שְׂדַחוּ מִשּׁוּם שְׂאֶפְיָלוּ אִנְכֵל נֶפֶשׁ שְׂרִי וְכו' יְעו"ש.

הָרִי דְסִבְרַת הַתּוֹס' דְלָאוּי דִּיו"ט קִילִי וְלִכְף לָא הָוִי מְצִינֵן לְמִילָף לְכַהֲת"כ שְׂעֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְהָא דְלָא יִלְפִינֵן לְהִיָּפָף דְכָשֵׁם שְׂשֻׁרְיַפְת קְדָשִׁים אִינוּ דוּחָה יו"ט כְּף בְּכַהֲת"כ אִין עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת מְתַרְצִים שְׁם בְּתוֹס' דִּי"ל דְלִכְף לָא דָחִי שְׂרִיַפְת קְדָשִׁים מִשּׁוּם דְאֶפְשָׁר לְהַמְתִּין עַד לְמַחַר: אֲמַנָּם בַּאס"ז בְּסוּגִי דְכָאן מְבִיא בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א שְׂמַקְשָׁה דְאֵמַאי ס"ד דְאֵתִי עֲשֵׂה דְכִסּוּי וְדוּחָה ל"ת דִּיו"ט הָא אֶפְשָׁר לְקַיֵּים שְׂנִיָּהֶם כְּשִׂימְתִין עַד לְעָרַב.

וְתִרְזַן ז"ל פִּינֵן שֵׂא"א לְקַיֵּים שְׂנִיָּהֶם לְאַלְתַּר וְדָחִי כו' וּמוֹרֵי נִר"ו כ' כו' וְהִבִּיא נִר"ו רֵאִי מְדַאֲצְטָרָף קָרָא בַּפ' ב"מ לִזְמַר שְׂאִין שְׂוֹרְפִין קְדָשִׁים בִּיו"ט דְּמִשְׁמַע דְאִי לָאוּ קָרָא אֲתִי עֲשֵׂה דְשְׂרִיַפְת קְדָשִׁים וְנָחִי ל"ת דִּיו"ט וְאֵמַאי הָרִי אֶפְשָׁר עֲשֵׂה זֶה לְקַיֵּים לְמַחַר כו' א"ו דְכָל שֵׂא"א לְקַיֵּים עֲשֵׂה לְאַלְתַּר לָא קָרִינֵן בִּי אֶפְשָׁר לְקַיֵּים שְׂנִיָּהֶם כו' ע"כ.

וְיֵשׁ אַרְיִכוֹת בְּזֵה בְּחִדּוּשֵׁי הַרְשָׁב"א בַּמַּס' שִׁפְת (דף כ"ד) בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְנִשְׁמַע שְׁם מְדַבְרִיו דְאָף שְׂיִכּוֹל לְקַיֵּים לְמַחַר לָא קָרִינֵן בִּי אֶפְשָׁר לְקַיֵּים שְׂנִיָּהֶם. וְלָא אֲמַרִּינוּ דְמַדְגְּלִי קָרָא דְשְׂרִיַפְת קְדָשִׁים לָא דָחִי גִילְיָף דְלִיָּא דְחוּי דְהִיָּכָא אֶפְשָׁר לְקַיֵּים לְמַחַר וְכַדְבְּרֵי הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת וַצ"ל שְׂפּוֹבְרִים זֶה לְסִבְרָא פְּשׁוּטָה דְאִין לְמַצְנָה אֱלָא מְקוּמָה וּשְׂעֻתָּה.

וְע"כ מַה דְלָא דָחוּ שְׂרִיַפְת קְדָשִׁים בִּיו"ט הוּא גְזֻזְרַת הַפְּתוּב וְלָא מִטַעַם דְאֶפְשָׁר לְקַיֵּים לְמַחַר וְאִדְרָבָה לְהִיָּפָף נִשְׁמַע מְדַבְרֵי הַאס"ז הַנ"ל שְׂמַדְאִיֶּצְטָרָף קָרָא לְשְׂרִיַפְת קְדָשִׁים דְלָא לִידְחִי יו"ט ש"מ דְּבַעֲלָמָא דָחוּ אָף הִיָּכָא דְאֶפְשָׁר לְקַיֵּים אַחֵר זְמַן.

וְיַעֲוִינֵן בַּס' יִרְאִים מְצָנָה קִי"ג שְׁפָתָב דַּא"א לְמִילָף מְשֻׁרְיַפְת קְדָשִׁים דְאָסוּר לְעֲשׂוֹת מְלָאכָה בִּיו"ט לְצוּרָף מְצָנָה מִשּׁוּם דְהָוִי ג' כְּתוּבִים יְעו"ש. עַכ"פ נִשְׁמַע דִּישׁ לְלַמּוֹד מְדַגְלִי קָרָא בְּשְׂרִיַפְת קְדָשִׁים דְלָא דָחִי דְבַעֲלָמָא דָחִי.

אֲמַנָּם עַכ"ז לָא הָוִי מְצִינֵן לְמִילָף לְכַהֲת"כ דְעֲשֵׂה דוּחָה ל"ת דִּי"ל דְשָׂאֲנִי לְאוּי דִּיוֹם טוֹב דְקִילִי. אֲבָל לְגַבֵּי לְאוּי יו"ט עֲצָמוּ הִיָּכָא שְׂיֵישׁ דְחוּי עֲשֵׂה ל"ת דִּיו"ט שְׂפִיר יֵשׁ לְמִילָף דְדָחִי עֲשֵׂה ל"ת דִּיו"ט.

מדאיצטן קרא למעט שריפת קדשים שלא ידחה יו"ט ומפלאים בציצית ילפינו דעשה דוחה ל"ת בכהת"ד. והשתא דאתינו להקא דלדחות עשה ללאו דיו"ט לא צריכים ללמוד מפלאים בציצית רק מדגלי קרא גבי שריפת קדשים דלא דחי מפלל דשארי מצות עשה דחו לאו דיו"ט יש לחדש דבר דלמ"ד שחייבים על משאצ"ל יש ללמוד מה דגלי קרא גבי שריפת קדשים דלאוי דיו"ט דקילי נדחו מפני עשה אף היקא דליכא בעידנא דבשער המלך פ"א מהלכות יו"ט הלכה ד' כתוב בשם רבו בס' מקראי קודש דה"ט דשריפת קדשים דהוי עשה ול"ת ולא אמרינו מתוך משום דבשרא אגומרא הוי מכבה ובכבוי לא אמרינו מתוך.

ואף דהוי משאצ"ל דעת רבינו הרמב"ם ז"ל דמשאצ"ל חייב כמו שכתב בפ"א מהלכות שבת כו' ע"ש. הרי שהנחתו שכל שריפת קדשים יש כבוי א"כ קשה למה הוצרך הקרא למעט שריפת קדשים ביום טוב דמה"ת ס"ד דדחי.

אי משום מתוך הא לענין מלאכת כבוי לא אמרינו מתוך. ואם משום דדחי עשה ל"ת.

הא לא הוי בעידנא דהא בכבוי שפאה פשמניח הבשר על האור ליכא מצות שריפה רק שצריכה היא לצורך השריפה שתבא אח"כ וכה"ג לא הוי בעידנא א"ו דלדחי לאו דיו"ט לא צריך בעידנא, והא דמקשה הגמרא לקמן בסוגיא דין אימר דאמרינו עשה דוחה ל"ת היקא דבעידנא כו' א"ש לפי ההלכות דפסקינו משאצ"ל פטור משא"כ למ"ד משאצ"ל חייב: והנה במ"מ פ"ק א' מהלכות שבת מבואר דרב שפובר כר' יהודא דמחייב דבר שאינו מתכונן מכ"ש שחייב במשאצ"ל יעו"ש והרי מרא דהאי שמעתתא והוא שיש לו דקר נעוץ הוא רב יהודא תלמידו של רב והאי קומתא בעפר תחות אמר ר"ח בר אשי בשם רב ולשיטתם שפוכרים כר"י לחייב במשאצ"ל יש ללמוד משריפת קדשים מדגלי קרא בשריפת קדשים מפלל דמפני מצוה אחרת נדחו לאוי דיו"ט אף היקא דליכא בעידנא.

ומיושב קישית הפ"י ה"ג דאי ס"ד דטעמא דרב יהודא דהפתישה מותרת משום דחיות עשה ל"ת ל"ל דקר נעוץ תדחה מצות פסוי גם מלאכת חפירה ואין לדחות דלמא סובר ר' יהודא דבעינו בעידנא דהא לפי ההנחה דעשה דכסוי דוחה ל"ת דכתישה אף שאפשר לעשות מצות פסוי לאחר יום טוב בליקלה ע"כ צ"ל דסובר לסברא פשוטה דהא לא חשיב אפשר לקיים בשניהם דאין לה במצוה אלא מקומו ושעתו כדברי הרשב"א והרמב"ן ומה שלא דחי שריפת נותר ביו"ט הוא מגזירת הפתוב דגלי קרא.

וממילא אפשר ללמוד להיפך מדגלי קרא דשריפת נותר אינו דוחה יום טוב שארי מ"ע דוחין לאו דיום טוב. וכיון דשריפת קדשים אחי נשמע דגם בעידנא לא בעינא.

דהא לדידי' שפובר שחייבים על מלאכה שאצל"ג גם בשריפת נותר איכא חיוב מלאכה משום מכבה שהוא שלא בעידנא שמקיים לעשה דשריפת קדשים דהכבוי הוא קודם התחלת השריפת נותר ואעפ"כ אי לאו דגלי קרא הוי דחי יו"ט ש"מ דלא בעינו לגבי לאוי יו"ט דקילי בעידנא: פ"ק שני גם מדברי התוס' בפסחים (דף מ"ז ע"ב) נראה דס"ל לסברא פשוטה כדעת הרשב"א והרמב"ן ה"ג דאף אם יכול לקיים העשה לאחר אותו יום לא מקרי עי"ז אפשר לקיים שניהם דבתוס' שם ד"ה אחרונה לא לחייב כתבו בזה"ל אם היה מבקש עפר אחר יגב הדם ע"כ הרי דמירי בגוונא דאם ימתין עד לערב לא יהיה בידו לקיים מצות פסוי.

ובתוס' ד"ה פתישה הקשו דהיכא פריד הכא דליתי עשה דכיסוי ודחתי לאו דיו"ט הא אין יו"ט נדחה מפני עשה דהא תנן אין שריפת קדשים דוחה יום טוב ובפ' ב"מ גליף לה מקרא ע"כ ולכאורה נש' לדחות קושיותם דלפי מה שפיתבו ביבמות כמו שהבאתי לעיל דהיינו טעמא דשריפת קדשים אינו דוחה משום דאפשר לקיים לאחר יום טוב העשה א"כ אין ללמוד משריפת קדשים מדחיות עשה ל"ת דמ"מ היכא דמתין עד למחר לא יהיה בידו לקיים העשה כגוןא דהכא גבי פסוי אם ימתין יגב הדם.

ואין מקום לקושי הנ"ל א"ו דהתוס' שבכאן מחולקים על התוס' שביבמות ובלא"ה יש סתירה בדברי התוס' שבכאן לדברי התוס' שבמס' יבמות דמשם נראה דלאני דיו"ט קילי ולכך ס"ד שיודחו מפני עשה אף אי לא הוי בכהת"כ דין דחית עשה ל"ת וכאן בתוס' משמע דלאוי דיום טוב חמירי וע"כ אין שריפת קדשים דוחה אותו ולזה הוקשו דגיליף משריפת קדשים דלאו דיום טוב לא נדחה מפני עשה וכן מדוניק בלשונם שפיתבו הא אין יו"ט נדחה מפני עשה כו'.

הינצא לנו מזה די"ל דלאני דיום טוב לא בעינו בעידנא דילפינו משריפת קדשים. וא"כ אין ראי' מהא דאמרין בהדי דכתיש קא מפסי לשיטת ר"ת דס"ל דלא בעינו בעידנא ממש פנ"ל די"ל דבעלמא בעינו ממש בשעת עבירת הלוא קיום העשה פדעת הרשב"א הנ"ל ורק גבי יום טוב ילפינו משריפת קדשים דלא בעינו בעידנא ממש פנ"ל ובעלמא לא ילפינו מיום טוב דשאני לאני דיו"ט דקילי וכדברי התוס' ביבמות הנ"ל: אולם כבר הוכחתי דרבא ס"ל דלאני יום טוב חמירי דהנה בר"ה (דף ל"ב) אמרין שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום והטעם דיום טוב עשה ול"ת היא ומפרש הר"ן דשבות דרבנן פועין דאורייתא תיקון.

וכתב עוד הר"ן דהמ"ל דלכך לא דחו משום שאינו בעידנא וכתב הט"א שטעמו של הר"ן צריכין למ"ד דיום טוב אינו אלא ל"ת. וא"כ לפי דברי הש"ל בשם ר"ת דלכך לא אמר בגמרא הטעם משום דבעינו בעידנא הוא פיון דמצנת עשה דשופר הוי מצנה דרבים ולא צריכים בעידנא א"כ נשאר קשה למ"ד דיום טוב אינו אלא ל"ת מ"ט לא דחי עשה דשופר איסור השבות המנוכר במשנה.

ולתרץ זה אקדים מה שקשה לי לפי הנראה מדברי רבא במס' שבת (דף קל"ג) שסובר שם שהטעם שהצרעת לא דחי עבודה משום דאפתי גברא לא חזי ולא נחית להטעמא דרב אשי שם דהטעם משום דלא הוי בעידנא משמע דרבא סובר דעשה דוחה ל"ת אף היכא דלא הוי בעידנא וכן פתוב בספר אבן העזר וכתב נראה מדברי רבא במס' זבחים (דף צ"ז) דגיליף דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש מדאמרה התורה ועצם לא תשברו בו לרבות אפילו עצם שיש בו מוח.

מקשים שם בתוס' תיפוק ליה דלא הוי בעידנא ומה שמתרץ שם בפסקי התוס' אינו מוכן. אמנם לפי דברי אבן העזר הנ"ל א"ש דרבא לשיטתו דלא מצריף בעידנא ומינשב בזה מה דאיתא שם רב אשי אמר מקדש עשה היא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וקשה תיפוק לי' דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כנלמד מפסוק ועצם לא תשברו בו ולפי הנ"ל לא קשה מידי דלרב אשי לשיטתו דסובר דכל דחית ל"ת בעינו בעידנא ליכא הוכחה מפסוק דעצם לא תשברו בו שאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש.

ורבא הוא שפוסבר ג"כ דיום טוב אינו ל"ת לבד לפי דעת התוס' במס' ביצה (דף ח' ע"ב) ד"ה סוף סוף. ואתני' להו מדברי רבא מסכת שבת (דף כ"ד) דיליף מלבדו למילה שלא בזמנה שאינו דוחה יו"ט.

וא"כ לשיטתו דרבא שלא מצריף בעידנא וסובר שיו"ט ל"ת גרידא. הרי נשאר קושנית הגמרא פאן מ"ט לא דחי מ"ע דשופר שבות דרבנן השנוי במשנה.

גם על סיפא דמתניתין אין חותכין אותו כו' ובין בדבר שהוא משום ל"ת קשה אמאי אין חותכין יבא עשה דשופר ונדחה אפילו ל"ת דאורייתא דיו"ט: ליישב קושני' הג"ל אציע לשון התוס' בפסחים (דף מ"ז ע"ב) תוס' ד"ה פתישה שכתבו בזה"ל ועוד תימא היכי פריף הקא דליתי עשה דכסוי ולדחי לאו דיום טוב הא אין יו"ט נדחה מפני עשה דהא תנן בפירק פיצד צולין (דף פ"ג) דאין שריפת קדשים ביום טוב.

ובפירק ב"מ (דף כ"ד) יליף לה מקראי או משום פדמסיק רב אשי התם ופירש הרשב"ם וכו' ור"ת מפרש דבחרשה דכלאים קאי דליכא אלא לאו גרידא אבל יום טוב לא קאי א"כ הרי נשמע שדעת רשב"ם ור"ת דלהנהך אמוראים שפוסברים דיום טוב לא הוי אלא ל"ת לבד ונלמד רק מקראי שאין עשה דוחה יום טוב אין לחלק בין עשה דנותר או דקרפנות או דמילה שלא בזמנה ובין שארי מ"ע נקטינן לכלול פינו דגלי קרא דלא נדחה ל"ת דיום טוב מפני עשה דנותר או דקרפנות דהיינו לחזקת דיליף בנותר.

ולאביי דיליף מפסוק עולת שבת בשבתו שעולת חול לא קרב ביום טוב. וכן לרבא דיליף מפסוק הוא לבדו דאין מ"ע דמילה שלא בזמנה דוחה יום טוב הה"ד לכל שארי מ"ע שאין ל"ת דיום טוב נדחית מפניהם.

וכדי שלא יהיה קשה פקושנית התוס' ביבמות (דף ה' ע"ב) ד"ה פולה אדילפינו מפלאים דעשה דוחה ל"ת גיליף מיום טוב דגלי בי קרא שאין עשה דוחה ל"ת. צ"ל שיש סברא דלאוי דיום טוב חמירי.

ולזה מדייק בתוס' הג"ל דהא אין יום טוב נדחה מפני עשה פנונתם ז"ל דשאני לאוי דיום טוב משאר לאוני. ויש להסביר שהוא ע"ד שאיתא ביבמות (דף י') בסוגי' דעלי' דשאני שבת דחמירי ומפרש שם רש"י דקי"ל מחלל שבת כעובד ע"ז כמו פן יש לומר שיש חומר בלאוי דיום טוב דאיתא בפסחים (דף קי"ח) פל המבזה את המועדות פאלו עובד ע"ז.

הינצא מזה דלרבא דיליף מלבדו לענין מילה שלא בזמנה ואתני' ליה מזה דגם שריפת קדשים אינו דוחה יום טוב כ"כ אין עשה דשופר דוחה לאוי דיום טוב דהא דקאמר בגמרא הקא מ"ט יום טוב עשה ולא תעשה היא קושטא דמילתא נקיט דלפי מה דפסקינו כר"א דלא נחית לדברי חזקיה ואביי ורבא הג"ל דאין מניעת דחיית יום טוב בשריפת נותר רק משום דיום טוב עשה ול"ת הוא כמו כן הקא גבי שופר אין טעם במאי דלא דחי יום טוב רק משום דיום טוב הוו עשה ול"ת.

ומינה דהיכי דגבי יום טוב איכא איסור לאו בלא עשה ע"ד שאבאר לקמן מהראוי שינדחה מפני עשה דשופר דהא להך מ"ד שפוסבר דיו"ט עשה ול"ת ולא מקראי יליף אין לנו להוציא מדעתינו דלאוי דיו"ט חמירי שפיר ישנו בדחני' היכא דליכא עשה דיו"ט רק ל"ת ועתה בזה יישוב נכון על קושניתו הנ' ועל קושנית הט"א שפקשה על ר"ת המובא בש"ל דלר"ת לשיטתו למ"ד דיום טוב אינו אלא ל"ת ויליף להו מקראי אין שום עשה דוחה לאוי דיום טוב אף שאין מהם עשה

אלא ל"ת לחודא וקונשית הגמרא קכא מ"ט אינו אלא למ"ד דלית ליה הך דרשה דחזקה ואביי
ורבא והוא כעין הקונשיא שמקשה הגמרא גבי שריפת קדשים מ"ט וכשם שמתרץ שם רב אשי
דיום טוב עשה ול"ת הוא פן מתרץ הגמרא הכא ולהלכה תפסוק פרב אשי.

ולית לי' שום לימוד שלא יהיה לאוי דיום טוב נדחו מפני עשה אי לאו שמניעת הדחוי הוא מפני
שיום טוב עשה ולא תעשה היא. וקונשית התוס' פסחים וקראי' ור"ת הוא על דרף ממ"נ דלמ"ד
דיום טוב אינו אלא לא תעשה דלדידהו צריכים ללמוד מקראי דאין שריפת קדשים דוחה יום
טוב משמע שאין לאוי יום טוב נדחו מפני שום עשה ולרב אשי שמתרץ שם דיו"ט עשה ול"ת
הוא כ"כ גם מצות עשה דכסוי לא מצי לדחות עשה ול"ת ולמה פריה הגמרא דלתי עשה דכסוי:
פרק שלישי ועתה אציע השייף לזה מה שיש לפלפל בדברי הגמרא בר"ה השתא בדרבנן אמרת
לא דאורייתא מבעי'.

ומפרש רש"י איסור תחומין ופקוח הגל דליכא למגדר אטו דאורייתא אמרת לא דאורייתא רוכבין
כו' ומקשה בט"א מאי קושני' מתחומין הא איכא למימר דהך מ"ד ס"ל דתחומין דאורייתא.

ויותר קשה לשיטת הסוברים דתחומין י"ב מילין לכ"ע דאורייתא וגזרו רבנן על תחומין ב' מילין
א"כ גם איסור תחומין דרבנן הוא אטו דאורייתא. ומה שמפרש עוד ברש"י דקונשית הגמרא נמי
מן מפקחין את הגל מקשה בט"א דגם בפקוח הגל איכא למגזר אטו דאורייתא דלמא אתו לפקח
במרא ונחצינא: קונשיא הראשונה מתחומין יש לנישב לפי דברי הגהת מרדכי בפרק קמא דקדושין
דבתחומין ליכא איסור שביתת בהמתו דלמען ינוח שורף לא קאי אלא על דברים שיש שם מלאכה
עליהם.

אבל תחומין אפילו למ"ד דאורייתא אינו בכלל שם מלאכה דאי הוה מלאכה היתה מנוי במספר
מלאכות והיה עליו חיוב פרת וסקילה כמו בשאר מלאכות א"ו שאינו פלל בכלל שם מלאכה.

ולפ"ז פשוט דלמ"ד יום טוב עשה ול"ת היא משום דכתיב ביום טוב שבתון עשה היא ז"א אלא
במה שהוא בכלל מלאכה שמניחין מלעשותה קרוי' שבתון אבל תחומין לא אתי אלא מפסוק אל
יצא איש כו' ולא משום לתא דמלאכה אין עליו רק אזהרת הל"ת דאל יצא ולא עשה דשבתון.

וא"כ מן הראוי שיבא עשה דשופר וידחה הל"ת דתחומין אף דלא הוי בעידנא שהרי כתבתי לעיל
בשם ר"ת דבשופר שהוא מצוה דרבים לא בעינו בעידנא והינו פשהולף להביא שופר מחוץ
לתחום לצורך רבים.

וצ"ע פירש רש"י על אין מעבירין עליו את התחום שמפרש שהולף אדם לשמוע ת"ש ולמה לא
מפרש שהולף להביא שופר שהוא רבותא טפי ממילא למ"ד תחומין י"ב מילין דאורייתא וב'
מילין דרבנן אטו דאורייתא מהראוי שיודחו שניהם מפני עשה דשופר לפי דברי הגמרא פאן
שהטעם במתניתין דלא דחי היא משום דיו"ט עשה ול"ת נזה לא שייף גבי תחומין.

א"ו דתנא דהך מתניתין סובר דליכא פלל איסור תחומין דאורייתא וכל איסורו אינו אלא שבות
דרבנן ושפיר י"ל דרבנן שוני' למלאכה וכל דתיקון כעין דאורייתא תיקון דהינו כמו מלאכה
גמורה שיש בו מדאורייתא גם עשה דשבתון: שוב ראיתי בספר אנהל דוד שכתב ביישוב קונשית
הט"א הג"ל כעין דברי.

אבל יסודו על דברי הרשב"א ביבמות (דף ו') מה שפכת שם בשם רבינו יונה כיון דעשה במלאכת שבת אתי מקרא דבבב"א ובבב"א אין העשה רק במלאכה שיש עלי' חיוב פרת וסקילה ודחית דבריו שפנדאי לא אמר רבינו יונה סבא הנ"ל רק למ"ד שפוכרים דביו"ט ליפא רק ל"ת ושבתון לא מקרי עשה שתיבת מילת שבתון היא שם שבתה ולא ציווי ולא אתי בשבת המצות עשה רק מחמת דכתיב בלשון ציווי בבב"א ובבב"א.

שפירש הרי"ף דעשה זו לא נאמרה רק במלאכות שיש עליהם חיוב פרת וסקילה. אבל לפי הסוגיא דהא דקאמר דיו"ט עשה ול"ת הוא והיגו כדברי רב אשי דשבתון עשה הוא הרי להדיא דאיפא עשה אף בלאני יו"ט שאין עליהם חיוב פרת וסקילה כ"כ במלאכת שבת דכתיב בי' שבתון ולא צריכים ללמוד העשה מבב"א ובבב"א.

אבל מ"ש עפ"י דברי הגהת מרדכי נכון ומתקון ולפי מאי דמסיק הגמרא תחילה דטעם המתניתין דהא דיו"ט עשה ול"ת הוא ולא כדברי המ"ד דילפי מקראי שאין לאונן דיום טוב נדחים מפני שום עשה.

ממילא באיסור תחומין למ"ד דאורייתא דליפא רק ל"ת לחודא מהראוי שידחה מפני עשה דשופר ע"כ צ"ל דתנא דהא מתניתין סובר דתחומין לאו דאורייתא ולזה מקשה הגמרא שפיר השתא דרבנן אמרת לא כו'.

אבל לאפיי ורבא דס"ל דיום טוב אינו רק ל"ת לחודא ומקראי הוא דילפינן דאין לאני יום טוב נדחים מפני עשה א"ש גם למ"ד דתחומין דאורייתא דכל לאני דיו"ט חמירי ואין נדחין מפני עשה וכל הרהיטא דשמעתא היא לפי ההלכתא דמסקינן כר"א דיום טוב עשה ולא תעשה הוא.

ולפי דברי הנ"ל אחדש להמציא עוד חדשות בס"ד. ואקדים קושית הט"א ב"ד ק"ט דמסיק רבא הטעם איסור תקיעת שופר בשבת הוא משום שפא יעבירו ד' אמות הא תינח לדין דפסקינן כב"ה דיש עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום טוב אבל לב"ש שפוכרים שיש עירוב והוצאה גם לענין יום טוב מה סבא יש לחלק בתקיעת שופר בין שבת ליום טוב ובפרט לדברי מהר"ם פאדוי והגהות מיימוני שמוכא במג"א סימן תקפ"ח שפכת דלכך הוצרך רבא לומר הטעם שפא יעבירו ולא אמר משום שמתקן פלי שיר דאי מטעם זה הי' צריכים לאסור גם ביום טוב מה ענה רבא לדברי ב"ש של דיניה צ"ל שלא עשו חז"ל גדר רק בחשש איסור פרת ולא בחשש איסור לאו.

כמו כן ה"ל לרבא לומר גם אליבא דידן ולמה הוצרכו לחדש גזירה דשפא יעבירו אחר שפכל תקיעה אפילו דרשות אסור מסב"ר דשפא יתקן והנני מעתיק מ"ש בזה בגליון ט"א בספר בינה לעתים בפרק א' בהלכות יו"ט רוצה לחדש דאף אי עירוב והוצאה ליוה"כ מפל מקום אין מדאורייתא איסור מעביר ד"א בר"ה דמעביר בשבת אינו אלא הלמ"מ ואין למידן מהלכה ובתוס' מס' ביצה (דף י"ט ע"א) ד"ה שפא.

ולחד תירוץ בתוס' מסכת סנפה (דף מ"ג ע"א) דליפא למגזר על הוצאה מרה"י לר"ה דאית להו היפרא. א"כ י"ל קושית המחבר לב"ש וליפא למגזר רק משום מעביר שאינו אסור מדאורייתא אלא בשבת ולא ביו"ט וכן ביוה"כ: אמנם בתוס' מסכת שבת (דף קי"א ע"א) בד"ה לא ס"ד ובתוס' ישנים מסכת יומא (דף פ"ח) מבואר בפשיטות דכשם שאסור הוצאה בשבת כף אסור ביו"כ ונהרי איסור הוצאה היא משום גזירה דשפא יעבירו ד"א בר"ה.

ולפי דעת הבל"ע הג"ל דליכא מדאורייתא ביוה"כ איסור מעביר ד"א ברה"ר יש לומר דהזאה לא נאסרה ביוה"כ. ודע דלפי מ"ש המחבר במס' מגילה (דף ד' ע"ב) דהחשש דשמא יעבירונו הוא מחמת שטריו ובהיל לעשות המצוה ישפח שהיום שבת קשה דלב"ש גם ביום טוב יש איסור הזאה א"כ אף אם ישפח שהיום שבת מ"מ לא יעביר מחמת איסור יום טוב שאין שכתה לפניו דהא כל טרדתו רק לתקוע תקיעת מצוה של ר"ה ואמאי אסור לב"ש לתקוע בר"ה שחל להיות בשבת.

ויעניין ברש"י מסכת סוכה (דף מ"א ע"ב) ד"ה שהוציא ברשות שכתב בזה"ל טעה במצוה וממהר לעשות ומתוך כך טעה ושכח שהוא שבת עכ"ל וכעין זה נשמע מדברי הפני יהושע במסכת ביצה (דף י"ט) ד"ה: עוד יש להקשות לכאורה לפי דעת הט"א שכתב דלמ"ד דיום טוב אינו אלא ל"ת הא דאין מעבירין עליו את התחום ושאר איסורים שאסורין לעשות לצורך מ"ע דשופר הוא משום דבעינן בעידנא.

ל"ל לרבא לחדש דאיסור תקיעת שופר בשבת הוא משום שמא יעבירונו הא בלא"ה יש איסור שבות בתקיעת שופר דאסרוהו חכמים כמלאכה אשר ע"כ כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות שופר דין ו' בזה"ל יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר בכל מקום אע"פ שהתקיעה הוא משום שבות.

ומן הדין הי' שתוקעין יבא עשה של תורה וינדחה של דבריהם ולמה אין תוקעין גזירה שמא יטלנו כו'. והנה לדעת הפוסקים דשופר אינו נקרא פלי שיר ולא הני בכלל איסור השמעת קול בכלי זמר משום שמא יתקן ע"כ פנונת הרמב"ם במ"ש אע"פ שהוא שבות פנונתו על שבות דמלאכה ואף שמדאורייתא אינו בכלל מלאכה מ"מ פינון שבאה ע"י מעשה עשאוהו חכמים כמלאכה וזה הוא השבות בכל תקיעת שופר של רשות.

וכן מורה לשון התוס' פאן ובר"פ לולב וערבה ובחולין (דף פ"ד ע"ב) ד"ה תקיעת שופר וכן מפורש במהרש"א פאן בד"ה רדית הפת דתקיעת שופר יש בו איסור מלאכה מדרבנן דומל' דרדית הפת.

ומפרש בזה שם דברי התוס' דאף שיש בו איסור מלאכה מדרבנן מ"מ לא הנה אוסרים בשביל זה תקיעת שופר דר"ה אי לאו משום גזירה דרבה, גם בתוס' מס' עירובין (דף צ"ו) ד"ה מיכל מפורש להדיא דתקיעה מלאכה דרבנן היא ואין לו ענין כלל לגזירה דשמא יתקן פלי שיר דאי משום גזירה לא א"ש מש"כ הרמב"ם דאתי עשה של תורה וינדחה שבות של דבריהם דהא היכא דהשבות הוא משום גזירה דלא לייתי לידי תקלה לא שייך דחיני' ומה לי חשש תיקון פלי שיר או חשש דשמא יעבירונו והלח"מ שם לא דק בזה.

א"ו פנונת הרמב"ם שאינו אלא שבות מצד עצמו שאף מעשה חכמה אסרו חכמים ואם היו החכמים ז"ל מעמידין שבות זה שיהיה דינו כמלאכה דאורייתא לא הני מצי לחלק בין שבת ליום טוב לפי דעת הרמב"ם דפסקינן כר"א דיום טוב עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וכדי שלא לעקור מפל וכל מצות תקיעת שופר.

גם ביו"ט לא עשו חכמים חיזוק לשבות זה דלגוי כדאורייתא א"כ גם שבת הנה מותר לתקוע דאתי עשה דתקיעת שופר ודחי השבות בעלמא פי האי ע"כ הוצרכו חז"ל לחדש איסור אחר בשופר של מצוה משום שמא יעבירונו וגזירה זו לא שייכא ביום טוב פן תורף פנונת הרמב"ם.

לפ"ז לפי שיטת התוס' מס' ביצה שרְבָא סוּבַר דְיוּם טוֹב אֵינוֹ אֵלָּא ל"ת וּלְדַבְרֵי הַט"א דְלִמְאֵן דְסוּבַר פֶּן דְיוּם טוֹב אֵינוֹ אֵלָּא ל"ת הָא דָּאִין מְעַבְרִין עֲלֵיו אֶת הַתְּחוּם הוּא מְשׁוּם דְלֹא הָוֵי בְּעֵידָנָא קִשָּׁה לְמָה צְרִיךְ רְבָא לְשִׁיטָתוֹ לְחַדֵּשׁ דְתַקִּיעַת שׁוּפָר בְּשַׁבַּת אָסוּר מְשׁוּם גְּזִירָה שְׂמָא יַעֲבִירְנוּ הַל"ל דְאָסוּר מְשׁוּם שְׁבוּת דְתַקִּיעַה וְהָוֵי מְלֹאכָה דְרַבְּנָן וְעֵשְׂאוּהוּ חֲכָמִים חִיזוּק לְדַבְרֵיהֶם פְּשָׁל תוֹרָה וּמְלֹאכַת שַׁבַּת אֵיפָא עֲשֵׂה וּל"ת וְדִין הַשְׁבוּת שָׁל דְבַרְיָהֶם ג"כ פְּעֵשֶׂה וּל"ת ע"כ אֵינוֹ נִדְחָה מִפְּנֵי מ"ע דְתַקִּיעַת שׁוּפָר.

משא"כ ביו"ט אף אם נחשב השבבות כפשל תורה אינו אלא ל"ת לבד דשבתון לאו עשה היא לדעת רבא משא"כ בשבת דכתיב בהדיא תשפנות דהוי עשה גמורה למלאכת שבת: אמנם לפי מה שהעליתי דלרבא יש הוכחה מקרא שהוא לבדו דלאוי דיום טוב אף שאין בהם רק ל"ת מ"מ אינו נדחין מפני עשה ל"ק קוש' זו דליפא למימר שטעם איסור תקיעה בר"ה שחל להיות בשבת הוא משום שבות דמלאכה דשני' חכמים פדאורייתא דא"כ גם ביו"ט של ראש השנה שחל להיות בחול יש לאסור התקיעה דהא לאוי דיו"ט חמירי ולא נדחין מפני שום עשה: והשתא דאתינן להכי מובן מאליו לנישב גם קוש' הראשונה די"ל דב"ש לא ס"ל דלאוי דיו"ט חמירי והא דאין שריפת קדשים ומילה שלא בזמנה דוחה יום טוב.

אינו מטעם חומר איסורא דיו"ט רק משום שאפשר לעשות לאחר יום טוב. אבל היכא דאי אפשר לעשותן לאחר יום טוב גם לאוי דיום טוב נדחו מפני עשה וכינן שפן לא צריף לשיטת ב"ש גבי תקיעת שופר בשבת גזירה דשמא יעבירנו.

ובפרט לפמ"ש לעיל אליבא דב"ש לא שייף לחוש לשמא יעבירנו. דאי מחמת שהיא כהול על עשיית המצוה דאף אם מחמת שהיא כהול על עשיות ונשכח שהיא שבת ע"כ יתיה גזור מעצמו מלהעביר ד"א מצד שאיסור יום טוב דהא לב"ש יש עירוב והוצאה ליו"ט וביו"ט לא שייף גזירה זו דאם ישפח שהוא יו"ט למה ירצה לתקוע.

אבל איסור התקיעה בשבת הי' משום דבכל תקיעה אפילו דרשות אסור מדרבנן ועשאוהו חכמים כדן מלאכה דאורייתא. וכינן דבשבת איפא עשה ול"ת דכתיב גבי' תשפנות שהיא ציווי ליכא דחי' גם בשבות דדבריהם דדינו פעשה ול"ת דאורייתא פדברי הגמרא פאן מ"ט יום טוב עשה ול"ת וכפירוש הר"ן הנ"ל אבל ביום טוב אין לאסור משום שבות זה לתקוע דאף ל"ת דאורייתא דיום טוב נדחית מפני עשה בכה"ג שהיא בעידנא דאין אפשר לאחור אבל רבא סובר דלענין דחוי עשה לל"ת אין לחלק בין היכא דאפשר לעשותן אח"כ או לא ומדגלי קרא דמילה שלא בזמנה אינו דוחה יום טוב למידן דל"ת דיום טוב חמירי ואינ' נדחית מפני עשה.

הן אמת שלפי דברי רש"י בפסחים דף פ"ד סוף ד"ה ולא מילה שלא בזמנה מבואר דלפי האמת דגלי קרא דלא דחי הטעם משום דאפשר לשהוי' עד למחר וכן דשריפת קדשים אמנם מדברי התוס' פסחים דף מ"ד שהבאתי לעיל שמקשים היכא פריף הקא דליתי עשה דכסוי ולידחי לאו דיו"ט הא אין נדחה מפני עשה דהא תנן בכ"צ דף פ"ג אין שריפת קדשים דוחה יום טוב ובפרק במה מדליקין גליף מקרא כו' מבואר שסוברים דאין לחלק לענין דחיות עשה לל"ת בין היכא דאפשר לשהוי' לאחר זמן או לא.

דאל"כ אין מקום לקוש' הנ"ל לפי מה שפירשו התוס' שם בעצמם דאיירי כגון שאם היה הולך לבקש עפר אחר היה הדם נבלע בקרקע ע"ש. וא"כ מאי ראיה משריפת קדשים או ממילה שלא

בזמנה הלא שני ושני דהתם אפשר לשהוי לקיים המצנה אחר יום טוב וגבי פסוי הדם דמיירי בגוונא שנינגב הדם תהיה מצות פסוי נדחית לגמרי.

א"ו שם התוס' לא ס"ל פל דברי הג"ל ויעניין בחדושי הרשב"א במס' שבת דף כ"ד ד"ה הא דאיבעי לן שפתיב גם בשם הרמב"ן דגבי דחית עשה לל"ת ליפא חילוק בין היכא דאפשר לעשותו למחר או לא ומחזיק דברי הרמב"ן הכי משמע פדבריו פדמוכח בפ"ק דיבמות דאמרינן אלא אתי מבנין בית המקדש דתני מאי לאו בבונה נסותר ואם אית' איך אפשר לומר פן דהא בנין בה"מ אפשר למחר ואפשר לקיים את שניהם וא"כ דכונתי' איך אפשר לומר דדמינן כו' יעו"ש דאף דאי לא נחתינן לחלק בין היכא דאפשר לשהוי או לאו.

וע"כ יפה הקשו התוס' בפסחים וכיון דגלי קרא דאין שריפת קדשים דוחה יום טוב שמעינן דלאוי דיו"ט אינם נדחים פלל מפני שום עשה אף מפני עשה דכסוי. אבל מדברי התוס' ביבמות דף ה' ד"ה פוליה משעטנו מבואר שנתתו לסברת רש"י הג"ל ולדחות ראיתו של הרשב"א (אין פאן מקומו להאריך בזה) וי"ל דמתלי תלי במחלוקת המ"ד בנדו"נ אם קרבין ביו"ט או לא דלב"ש שסוברים דנדרים ונדבות אין קרבים ביו"ט ואף עולות ראין אין קרבין ביום טוב פיון שיש לו תשלומין ואפשר לעשותן לאחר יום טוב לא דחי פמבואר פן בשיטת ב"ש כמ"ש מס' ביצה דף י"ב אבל המ"ד דנו"נ קרבים ביום טוב אף דאפשר לעשותן לאחר יום טוב נראה פסברת הרמב"ן ולפי פירוש התוס' דפסחים דף פ"ד ע"ב ד"ה הא דאמר רבא דאתי' לי' מק"ו פירשו מנדרים ונדבות שסובר רבא דנדרים ונדבות קרבים ביום טוב וא"ש פל מה שפכתתי לעיל דב"ש לשיטתו אזיל ורבא לשיטתו אזיל שפוסק כמ"ד שחולק על ב"ש וסובר דנדרים ונדבות קרבים ביו"ט ואין חילוק בין אפשר לעשותן למחר או לא.

וכיון דגלי קרא דמילה שלא בזמנה לא דחי יום טוב אמרינן דחמירי לאוי דיום טוב ואין נדחין מפני שום עשה ושאיני נדרים ונדבות דצורף גבוה הוא. וע"כ לשיטתם אי אפשר לומר דאיסור תקיעת שופר בשבת הוא משום שבות דרבנן לאסור אף תקיעת רשות דאם חזקו אותו שבות להוי פדאורייתא גם ביו"ט שחל בחול יהיה שורת הדיו לאסור תקיעה של מצנה אף דליכא רק ל"ת דהא לשיטתו דרבא חמירי לאוי דיום טוב דאין ל"ת דיו"ט נדחית מפני שום עשה.

א"ו דלא עשאוהו חז"ל שבות זה כשל תורה ואף בשבת היה עשה דתקיעת שופר דוחה שבות זה וללא דחידשו חז"ל לאסור תקיעה של מצנה משום גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים וגזירה זו אינו אלא בשבת אבל לא ביום טוב דאין עירוב והוצאה ליום טוב.

אבל ב"ש לשיטתו ל"ל פלל דרשה דלכדו למעט מילה שלא בזמנה והא דאין שריפת קדשים ומילה שלא בזמנו דוחה יום טוב הוא מפני דאפשר לשהוי למחר ודמי לנדרים ונדבות דלשיטתיהו דב"ש אינו דוחה יום טוב מהאי טעמא פנ"ל אבל היכא דאי אפשר לשהות למחר נדחה ל"ת דיום טוב מפני עשה שפיר י"ל דשבות דתקיעה חזקו חז"ל פדאורייתא וכיון דבשבת איכא במלאכות דאורייתא עשה ול"ת גם שבות זו הוי בעשה ול"ת ואינו נדחה מפני עשה דת"ש.

ולכך אין תוקעין ביום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת. אבל יו"ט שחל להיות בחול אף שנתחשב השבות דאיסור תקיעה פמלאכה דאורייתא מ"מ פיון שאינו אלא לא מעשה דוחה עשה דשופר הל"ת של שבות: פרק רביעי ולפי דברי הקודמים עלתה לי פירש נכון בסוגי' דאפר פירה מוכן במסכת ביצה דף ח' ע"ב דאיתא שם אמר רבה אפר פירה מוכן לנדאי ואין מוכן לספק כו' ודאי

נמי נגזור משום פתישה ודאי כי קא עביד פתישה אחי עשה ודחי ל"ת ס"ס יום טוב עשה ול"ת אלא אמר רבא כו' ועיין בתוס' ד"ה סוף סוף ותימא דהקא משמע דרבא אית ליה דיום טוב עשה ול"ת מדדחיק נפשי' לשנויי ובפרק ב"מ אמר רבא הוא ולא מכשיריו כו' ורב אסי אמר יום טוב עשה ול"ת כו' משמע דרבא ל"ל האי טעמא.

וי"ל דדחיק נפשי' לאוקמי מלתא דרבא אליבא דהלכתא דיום טוב עשה ול"ת אע"ג דרבא בעצמו ל"ל האי סברא עכ"ל. מלבד שתירוץ זה דחוק מאוד ובפרט שמשמעות לשון הגמרא אלא אמר רבא הוא שרבא בעצמו אמר כן ועוד לא יתכן לפי דברי הגמרא ש'לפנינו לעיל אמר רבה אפר פירה כו' ולא רבא.

וממילא מה שאמר אלא אמר רבא פוננתו שרבא דחה דברי רבה והעלה סברא אחרת ונשאר קושיות התוס'. אבל לפי מ"ש א"ש דאף שרבא סובר דיום טוב אינו אלא ל"ת לא שינוי דחיי' דלשיטתו דרבא נלמד ממעוטי דקרא לבדו ולא מילה שלא בזמנו דלאני דיום טוב אינם נדחים מפני עשה.

א"כ אי אפשר לומר דהטעם בודאי משום דאחי עשה דכסוי ודחי רק אליבא דרבא דס"ד דגמרא דסובר דגם ל"ת דיום טוב נדחה ועל זה הוא דקשי' להגמרא ס"ס יום טוב עשה ול"ת הוא דהא מדלא דחי שריפת קדשים איסור יום טוב הוא ע"כ צ"ל באחד משני אופנים.

או משום דיום טוב עשה ול"ת היא או משום דגלי קרא וכיון דבעינן למימר לרבה דלכך מותר לכסות ודאי משום דאחי עשה דכסוי ודחה קשה עליו ממ"נ מה טעם אסור שריפת קדשים ביום טוב אם נחית לדרש תנא דבי חזק' ואביי ורבא הרי גלי קרא דאין ל"ת דיום טוב נדחה מפני עשה.

ואם סובר טעמא דרב אשי דיום טוב עשה ול"ת הוא כמו כן א"א למצות עשה דכסוי לדחות עשה ול"ת דיום טוב ומדוקדק יותר בזה ולשנא דגמרא סוף סוף פלומו דלפי שיטתו דרבא דלית ליה דרשה דחזקיה ודאביי ודרבא.

ע"כ צ"ל דיום טוב עשה ול"ת היא דאל"כ מ"ט אין שורפים קדשים ביום טוב. ואין לומר דרבא סובר דלכך אין שריפת קדשים דוחה יום טוב משום שאפשר לעשותו לאחר יום טוב דא"כ גם מצנת עשה דכסוי לא ידחה יום טוב דאפשר להמתין עד לערב היכא שאין לחוש שיבלע כל הדם בקרקע וכן מבואר להדיא באס"ז פאן דאחד מראיותיו לסברת הרמב"ן דלענין דחייית עשה ול"ת דאין לחלק בין אפשר להשהותו או לא הוא מהקא מדס"ד דעשה דכסוי דוחה יום טוב אף היכא דאפשר להשהותו עד לערב שני.

ובלא זה מוכח כל זה בשיטתו דרבא מדקוצרו לטעם דגזירת חכמים בתקיעת שופר בשבת שהיא משום ש'מא יעבירונו ד' אמות. ולא אמר דעשאווהו חכמים השבות מלאכה דרבנן בתקיעת שופר כמלאכה דאורייתא אשר ע"כ לא אחי עשה דשופר ודחי השבות דמלאכה דרבנן ש'בכל תקיעות תהני פעשה ול"ת דאורייתא ש'בכל מלאכת שבת יש גם עשה מדאורי' משא"כ ביום טוב ש'ל ר"ה שחל בחול דאף אם נחשוב שבות זה כדאורייתא מ"מ לא תמור מלאכה דאורייתא שאין בו ביום טוב רק ל"ת לחוד.

א"ו ש'סובר רבה דיום טוב ג"כ עשה ול"ת היא ומקשה הגמרא שפיר אליבא דרבא ס"ס עשה ול"ת היא. ואין לומר ש'סובר רבה דביו"ט ליכא עשה ועכ"ז לא הני מ"ל ש'טעם איסור תקיעה

בשבת היא משום נשבות משום שסובר כתנא דבי חזקיה או פאביי או פרבא דילפי מקראי שהל"ת דיו"ט אינה נדחת מפני עשה דא"כ גם העשה דכסוי אינו דוחה ל"ת דיו"ט והדרא קושלי' ראשונה לדוכתי': שוב מצאתי בחידושי הרשב"א למסכת שבת בד"ה הא שפתיב להדיא בשם התוס' בזה"ל א"כ דמ"מ ס"ל לרבא דאין עשה דכסוי דוחה יום טוב דדריש לי' מלבדו ע"כ ואף שאין תירוצי זה בתוס' שלפנינו מ"מ הדברים מבוארים מדברי התוס' בפסחים שהבאתי לעיל שפתיבו בשם הרשב"ם ור"ת דאין יום טוב נדחת מפני עשה: ובדברים הנ"ל מתנישב לי מה שהקשיתי בדברי הירושלמי בפרק ב' דביצה המובא בתוס' בדרף כ"ג ע"א ד"ה על גבי חרס דפליגי התוס' בנר של בטלה חזקה אסור ור"י מתיר יעו"ש רב נחמיה אהנוה דרב עילאי קמי דר' יוחנן אמר לא תאסור ולא תשרי הרי דר"י סובר שמדינה הבערה מותרת ביום טוב אפילו שלא לצורך כלל וכמבואר מדברי התוס' הנ"ל בכ"י הירושלמי.

וקשה הא ר"י סובר דהלכה כסתם משנה וממשנה הנ"ל דעצמות וגידין ונותר ישלפו בששה עשר מבואר להדיא דהבערה אסור ביום טוב ולרב אשי הוי עשה ול"ת ולשאר אמוראים דלא הוי יום טוב אלא ל"ת גלי קרא דאין ל"ת דיום טוב נדחת מפני העשה על כל פנים אליבא דכ"ע אסורה הבערה שלא לצורך דיום טוב מדאורייתא וקאי באזהרה: אמנם לפי דברי הנ"ל יש לומר כיון דלפי האמת אין לאוי דיו"ט נדחין מפני עשה שפיר יכולין לומר חכמים עשו חיזוק לאיסור מוקצה דדבריהם כדין מלאכת יום טוב והא דעצמות וגידין אינם נשפרים ביו"ט אינו מחמת איסור הבערה דהבערה אין עליו שם מלאכה ומותרת אפילו שלא לצורך.

אבל מניעת השריפת נותר היא משום איסור טילטול מוקצה דעשאוהו כמלאכה האסורה מדאורייתא ביום טוב שאינה נדחת מפני עשה דשריפת נותר. או משום דגלי קרא.

או דהוי עשה ול"ת ודע שלפי דעת דעת התוס' הנ"ל שלמ"ד דהבערה מותר ביום טוב סובר דהבערה ללאו יצאת ואין עליו שם מלאכה קשה דהאוי אפטר לומר פה דהא ר"י ג"כ מתיר הבערה ביום טוב והרי בסתם משנה בפרק כלל גדול חשיבי הבערה כמנין האבות מלאכות.

ולכמה אמוראים סובר ר"י דהלכה כסתם משנה וקצת בדרף רחוק יש לומר ר"י סתמא אחרניא אשפח דמוכח מנה דאמרין כמ"ד דהבערה ללאו יצאת דכבר נתעורר התיו"ט וכמה מחברים להקשות סיפא דמתניתין חל עשה עשר להיות בשבת ישלפו בשבעה עשר הוא משנה שאינה צריכה חזא מהיכי תיתי ס"ד שידחה איסור שבת שיש בו מיתה והוא בלאו ועשה יהיה נדחה מפני עשה דנותר.

ועוד הא כבר תנא רישא שאין שריפת נותר דוחה יום טוב ק"ו שבת. אמנם אי אמרינן דההו ספא דמתניתין קאי למ"ד הבערה ללאו יצאה סרה הקושלי' הראשונה דליכא בהבערת שבת לא חיוב מיתה ולא עשה דתשבות או שבתון דלא קאי רק על מנוחה ממלאכה והבערה למ"ד ללאו יצאה אין עליו שם מלאכה.

ומיושב ג"כ הקושלי' השניה דלא הוי אתי' שבת מק"ו דיום טוב דהא לפי מה ההעליתי לעיל בדעת ר"י טעם איסור שריפת נותר ביום טוב אינו משום עבירה רק משום איסור מוקצה דשני' חכמים כמלאכה גמורה שיש בה משה ול"ת ובשבת דלית בה איסור מוקצה ואין מניעה בשריפת הנותר רק שצד איסור עצמות הבערה וכיון דהבערה ללאו יצאה ומחמת שאין עליו שם מלאכה אין בו רק ל"ת ונשפיר הוי ס"ד דליתי עשה דשריפת נותר ולדחי הל"ת דהבערה בשבת ולכך הוצרכו

משנה לאשמעין דאף בשבת אין עשה דשריפ' נותר דוחה הל"ת דחמירי לאני דשבת דאינו נדחים
כלל מפני עשה וסברא זו הבאתי לעיל מדברי הגמרא ב'מות דף ה' והתנא דבי חזקני' דמפרש
טעמא דמתניתין משום דכתיב בי' עד בוקר שני לשריפתו.

א"ש לשיטתו שסובר כנ"ל בירושלמי דהבערה אסורה ביום טוב ולפירוש התוס' דסוברים
דהבערה לחלק יצאה ע"כ לא הוי לדידני' סיפא דמשנה אם חל ט"ז בשבת כמשנה יתירה כמו
שכתב התוס' יום טוב דלתנא דבי חזקני' שפיר צריכא סיפא דמתניתין וכוננתו דאי לא הוה תנא
במתניתין רק עצמות וגידין כו' ישרפו בט"ז ה"מ למיטעי דלא משום איסור הבערה ביום טוב
נדחית מצות עשה דשריפת נותר רק הוי ס"ד דגזירת הפתוב הוא גבי נותר דפסח שלא ישורף
ביו"ט שנתותר כ"א למחרתו (פן צריכים לפרש הפנונה בדברי התוס') ע"כ שנו במתניתין דאם
חל עשה עשר בשבת: פרק חמישי ובדרהו חידוד יש לישוב בדברי הג"ל מה שמדקדקין כל
המפרשים בלשון הגמרא חל עשה עשר להיות בשבת כו' ואמאי נייתי עשה ונדחי ל"ת והרי
קושני' זו קאי על רישא דמתניתין ולא על הך בבא דאם חל עשה עשר להיות בשבת כו' ועל פי
מ"ש יש לבאר דברי ירושלמי בפרק ב' דשבת ולא בשמן שריפה אמר רב חסדא זאת אומרת
שאסור להצית את האור במדורת קדשים והיא דולקת והולקת בשבת והא דתנו ומאחיזין את
האור כו' אמר ר' יוסי בשבת פתיב לא תעשה כל מלאכה נעשו הוא מאליו ברם הקא התורה
אמרה אין שורפים הקדשים ביום טוב ואצ"ל בשבת מה ראית לומר פן לא תותירו ממנו עד בוקר
כו' אחד בוקר של ט"ו ואחד בוקר של ט"ז וכתוב והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישורף
ע"כ ומה שמפרש בק"ע אינו מוכן ולפענ"ד נראה דרב חסדא סובר שאין כלל איסור בהבערה
ביום טוב ואף שלא לצורך כלל מותר אי מטעם דסובר דהבערה ללא יצאה ואין על ההבערה
שם מלאכה או דסובר כמו שאיתא בירושלמי ביצה.

מדכתיב לא תבערו אש ביום השבת בשבת אין אתה מבכיר אבל מבכיר אתה ביום טוב כו' יעו"ש
ומה שהצריך התוס' במס' ביצה דף כ"ג לומר דלמ"ד נר של בטלה מותר סובר כמ"ד ללא יצאה.
נכון לפי המבואר במפרשים דלמ"ד לחלק אין להתיר הבערה ביום טוב במיעוטו דביום השבת
דהא איצטרך ביום השבת למעט יום טוב מחילוק מלאכות פירש דמביום השבת ממעטין יום טוב
מחילוק מלאכות.

אבל להתיר מלאכת הבערה ביום טוב אי אפשר למילף מביום השבת רק למ"ד דהבערה ללא
יצאה ולא לחלק: אמנם לפי מ"ש עוד שם המפרשים דאין חילוק מלאכות ליו"ט דענין בלא
מעוטו דביום השבת יעויי"ש יש לומר דאף למ"ד הבערה לחלק יצאה ילפינו מביום השבת שאין
איסור הבערה ביום טוב יהיה איהו שיהיה למ"ד דהבערה מותר ביום טוב אפילו שלא לצורך כלל
אין שום טעם של איסור הבערה נותר ביום טוב אם לא דגזירת הפתוב הוא שלא יהיה קדשים
פסולין מתבערים ביום טוב וא"כ אף להצית אש בערב יום טוב שיתבערו מאליו ביום טוב גם פן
אסור פן הוא שיטה דר"ח שבירושלמי הג"ל (רק שיש לדקדק דהא האמורא ר' יוסי הגזפר פאן
בירושלמי בא לחזק דברי רב חסדא ונשמע מדבריו שסובר דהבערה מותרת ביום טוב פנ"ל.

ובירושלמי דביצה הג"ל לפי גי' התוס' הג"ל מבואר דר' יוסי הוא דאסר נר של בטלה. ואין לומר
דר' יוסי דהתם הוא תנא דהא התנא ר' יוסי סובר דהבערה ללא יצאה אשר ע"כ כתב במרכבת
המשנה דר"י דהתם אמורא אבל בירושלמי שלפנינו ליתא שם במס' ביצה כלל ר' יוסי) וכדי
שלא יהיה על דעת לומר מה שצונתה התורה ליתן בוקר שני לשריפת נותר אינו מחמת שצאסר

הבְּעֵרַת קִדְשֵׁים פְּסוּלִין בְּיוֹם טוֹב רַק דְּכַף גְּזִירַת הַפְּתוּב שְׁלֵא יִהְיֶה נוֹתֵר נִשְׁרָף בְּאוֹתוֹ יוֹם טוֹב שְׁנוֹתֵנֹתָר כ"א לְמַחְרָתוֹ וְלִזְמַן מְסִינִים הִירוּשָׁלַיִם לְכַתְּנוֹב וְהַנּוֹתֵר מִבְּשָׂר הַזְּבַח בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף כְּלוֹמֵר מִדְּפָסוּק זֶה מִבְּאֵר דְּנוֹתֵר שֶׁל שְׁלֵמִים שְׁנַעֲשֶׂה נוֹתֵר בְּיוֹם טוֹב בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי נִשְׂרָף בּוֹ בְּיוֹם הָרִי דְמַצֵּד קִיּוֹם מְצֻנֵת שְׂרִיפַת נוֹתֵר אֵין לְאַחַר עַד יוֹם שְׁלֵאֲחַר יו"ט שְׁנוֹתֵנֹתָר א"ו דְּמַה שְׁצוֹנֹתָה הַתּוֹרָה דְּהַנּוֹתֵר מִהַפְּסוּח לֹא יִשְׂרָף עַד בְּנִקְרָ שְׁנֵי הוּא מְגִזֵּירַת הַפְּתוּב שְׁלֵא יִתְעַבְּרוּ קִדְשֵׁים פְּסוּלִין בְּיו"ט וְאֲתֵי שְׁפִיר כָּל דְּבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם הַנְּ"ל: מַה שְׁהַקְּשִׁיתִי לְעִיל לְפִי דְּבָרֵי הַט"א דְּאַלְיָבָא דְּב"ש דְּגַם בְּיוֹם טוֹב יֵשׁ אִיסוּר הוֹצָאָה שְׁיִיף ג"כ הַחֲשָׁשׁ שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ וְכו' וצ"ל דְּהָא דְּאָסְרוּ תְּקִיעַת שׁוֹפָר רַק בְּשַׁבָּת וְלֹא בְּיוֹם טוֹב הוּא מְשׁוּם דְּלֹאִיסוּר כְּרַת חֲשָׁשׁוֹ לְאִיסוּר לְאוֹ לֹא חֲשָׁשׁוֹ.

וּא"כ לְמַה לִּיה לְרַבָּה לְחַדֵּשׁ הַגְּזִירָה דְּשְׁמָא יַעֲבִירָנוּ דְּלִמָּא הַטַּעַם שְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׂיר. וְאִף דְּאוֹתוֹ הַגְּזִירָה שְׁיִיף ג"כ גְּבִי יוֹם טוֹב מ"מ לְאִיסוּר יו"ט שְׁהוּא רַק לְאוֹ לֹא חֲשָׁשׁוֹ: יֵשׁ לְכַאוּרָה לְתַרְנַן בְּאַנְפֵן אַחַר עַפ"י דְּאִיתָא בְּמַס' בִּיצָה דָּף י"ז ע"ב מִתְנַיִתִין חָל לְהִיּוֹת אַחַר הַשַּׁבָּת כו' דְּכ"ע מִיֵּהַת כְּלֵי בְּשַׁבָּת לֹא מ"ט אָמַר רַבָּה גְּזִירָה שְׁמָא יִטְלָנוּ בְּיָדוֹ וְיַעֲבִירָנוּ ד' אֲמוֹת בְּרַה"ר כו' הָא תִּינַח בְּשַׁבָּת בְּיוֹם טוֹב מֵא"ל גְּזָרוּ יוֹם טוֹב אֲטוֹ שַׁבָּת ע"כ וְקָשָׁה דְּכַשֵּׁם שְׁגָזְרוּ שֶׁם בְּטְבִילַת כְּלֵי יוֹם טוֹב אַחַר שַׁבָּת כ"כ הו"ל לְגִזְרוֹר תְּקִיעַת שׁוֹפָר יוֹם טוֹב אֲטוֹ שַׁבָּת: שׁוֹב מְצֻאֵי שְׁמַקְשָׁה כֵּן הַט"א וְי"ל דְּהָא דְּגִזְרִינָן יוֹם טוֹב אֲטוֹ שַׁבָּת אִף דְּהוּי גְּזִירָה לְגִזְרָה בְּיָאָרוּ הַתּוֹס' שֶׁם בַּד"ה גְּזִירָה בַּז"ל דְּיוֹם טוֹב וְשַׁבָּת אַחַת הוּא ע"כ.

וּמַעֲתָה פְּשוֹט לֹמֵר דְּסִבְרַת הַתּוֹס' לֹא שְׁיִיכָא רַק בְּגוֹנוּנָא דְּאִיסוּר טְבִילַת כְּלֵים דְּבְכָל שַׁבְּתוֹת הַשְּׁנָה נִאָסֵר הַטְּבִילַת כְּלֵי וְכִינֵן דְּיוֹם טוֹב ג"כ שַׁבָּת מְקַרֵי הוּי יוֹם טוֹב וְשַׁבָּת חֲדָא גְּזִירָה.

אֲמַנָם בְּגוֹנוּנָא דְּהִכָּא לְעִנְיֵן תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּשַׁבָּת שְׁמַצֵּד גְּזִיר' דְּשְׁמָא יַעֲבִירָנוּ אֵין אִיסוּרוֹ רַק בְּשַׁבָּת שֶׁל יו"ט שֶׁל ר"ה שְׁחֲשָׁשׁוּ חַז"ל דְּכִינֵן דְּבַהִיל לְקַיָּים מְצֻנֵת תְּקִיעַת שׁוֹפָר יַעֲבִיר אַרְבַּע אֲמוֹת וְזֶה לֹא שְׁיִיף בְּכָל שַׁבְּתוֹת הַשְּׁנָה דְּהַתְּקִיעוֹת בְּהֵם רְשׁוֹת וְכִינֵן דְּגִזְרָה זֹו אֵינוֹ מִיּוֹחֲדָת רַק לְשַׁבָּת אַחַת בְּשַׁנָּה כְּשֶׁהוּא בְּיוֹם טוֹב שֶׁל ר"ה וְנִדְּאֵי לֹא שְׁיִיף לֹמֵר דְּיוֹם טוֹב וְשַׁבָּת חֲדָא גְּזִירָה הִיא.

כְּעִין סְבָרָא זֹו נְעַל אֲנְפֵן אַחַר מְצֻאֵי בַצַּל"ח עַל בִּיצָה שֶׁם רַש"י ד"ה לֹא שְׁכִיחָא לַפ"ז י"ל דְּשְׁפִיר הַנּוֹצֵרָה רַבָּה לֹמֵר דְּהַטַּעַם אִיסוּר תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּשַׁבָּת שֶׁל ר"ה הוּא מְשׁוּם גְּזִירָה חֲדָשָׁה לְגַבֵּי תְּקִיעָה שֶׁל מְצֻנָה שְׁגָזְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ ד' אֲמוֹת שְׁהַטַּעַם מְשׁוּם שְׁבוֹת שְׁיֵשׁ בְּכָל תְּקִיעוֹת אִף דְּרְשׁוֹת מְשׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׂיר דַּא"כ הִי צְרִיכִין לְאַסוֹר אִף בְּיוֹם טוֹב.

וְאִף דִּי"ל דְּלֹא חֲשָׁשׁוֹ לְאִיסוּר לְאוֹ מ"מ קָשָׁה נִיגְזוֹר יוֹם טוֹב אֲטוֹ שַׁבָּת וּבְשַׁבָּת אִיסוּר מְחֲשָׁשׁ אִיסוּר סְקִילָה הָרִי ק"ו דְּטְבִילַת כְּלֵים דְּבִיּוֹם טוֹב לֹא שְׁיִיף כְּלָל לְגִזְרָה שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ דְּמַעֲבִיר מְנוֹת בְּיוֹם טוֹב עַכ"ז אִיסוּר הַשְּׁבוֹת שְׁבִטְבִילַת כְּלֵים בְּשַׁבָּת גְּזָרוּ גַם בְּיו"ט אֲטוֹ שַׁבָּת דְּשַׁבָּת יוֹם טוֹב חֲדָא גְּזִירָה הִיא.

מַכ"ש בְּתְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּיוֹם טוֹב שְׁיֵשׁ ג"כ אִיסוּר לְאוֹ בְּתִיקוֹן כְּלֵי שִׂיר רַק שְׁבִמְקוֹם מְצֻנָה לֹא חֲשָׁשׁוֹ לְאִיסוּר לְאוֹ מ"מ כִּינֵן שְׁנַאָסֵר בְּשַׁבָּת יֵשׁ לְאַסוֹר גַּם בְּיוֹם טוֹב אֲטוֹ שַׁבָּת שְׁגָזְרוּ בּוֹ מְשׁוּם אִיסוּר כְּרַת וּמַה שְׁתַּרְצָתִי לְעִיל לֹא שְׁיִיף הִכָּא דְּהָא הַגְּזִירָה מְשׁוּם שְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׂיר הוּא בְּאַמַּת עַל כָּל הַשַּׁבְּתוֹת.

לְכֹן צ"ל דְּמַצֵּד הַשְּׁבוֹת דְּשְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׂיר לֹא נִאָסֵר כְּלָל תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּשַׁבָּת דְּר"ה. וּמַטַּעַם דְּמַהְר"ם פְּאִדוּנָה דְּאֵי הוּי אִיסוּר מְשׁוּם שְׁבוֹת זֶה הוּי צְרִיכִים לְאַסוֹר ג"כ בְּיוֹם טוֹב וְהוּי כְּבִיטְל

מפל וכל מצנה דאורייתא דתקיעת שופר וע"כ לא אסרו חז"ל תקיעת שופר דמצנה רק משום גזירה דשמא יעבירו דלא שייכי ביום טוב ולגזור יום טוב אטו שבת ג"כ לא שייך לפי הגזירה ההיא דהא בתקיעת שופר דרשות שאינו בהול ליפא חשש דשמא יעבירו וליפא איסור גזירה זו רק לענין תקיעת מצנה בשבת אחת פשחל בו יום טוב של ר"ה וכה"ג לא שייך לומר דיו"ט ושבת חזא גזירה היא פנ"ל.

א"כ א"ש דאף לב"ש דס"ל דמעביר אסור גם ביום טוב מ"מ הא דלא גזרו רק בשבת ולא הוא כמ"ש בט"א דבמקום מצנה לא חששו רק לאיסור פרת ולא לאיסור לאו דהא דלענין גזירה דשמא יעבירו לא שייך למיגזר יום טוב אטו שבת לפי הנחה הנ"ל יש לתרץ מה שהקשתי לעיל בפסחים (דף ס"ט ע"ב) איתא משמיה דרבא דאיסור הזאה בע"פ לרבי אלעזר הוא משום גזירה שמא יעבירו כו' ומקשה הגמרא ולרבי אלעזר יעבירו דהא אמר רבי אלעזר מכשירי מצנה דוחין את השבת.

ומשני אמרי ה"מ דהיכא דגברא גופא חזי ורמי חיובא עלי'. אבל היכא דגברא גופי' לא חזי ולא רמי חיובא עלי' ע"כ.

וקשה דהא ביום טוב של ר"ה שחל בשבת דרמי חיובא תקיעת שופר אגברא דמותר מדאורייתא להעביר אף בשבת לצורך תקיעה דמצנה לשיטתו דר"א במסכת שבת (דף קל"א ע"ב) דשופר וכל מכשירו דוחה שבת א"כ אמאי אסרו התקיעה בשבת משום שמא יעבירו דהא גם אם יעבירו לא אתי לידי איסור דאורייתא.

לתרץ קוש' זו אקדים בראשונה דמה שהוצרך הגמרא שם בביצה לומר דגזרינן יום טוב אטו שבת דשבת ויום טוב חזא גזירה היא זה אינו מוכרח רק לשיטתיהו דב"ה אליבא דרבא דמפרש דטעמא דב"ה באיסור טבילת פלים בשבת הוא משום שמא יעבירו.

וקשה הא תינח שבת יום טוב מא"ל וצ"ל דס"ל לביית הלל דגזרינן יום טוב אטו שבת אבל לב"ש שם דאוסרים גם טבילת אדם בשבת ולא שייך טעמא דחשש מעביר וע"כ הטעם משום מתקן הוא וטעם זה שייך גם ביום טוב ולא צ"ל גזירה יום טוב אטו שבת וכתבו שם המפרשים דא"כ גם טבילת אדם ליתסר שלא נחית רבה לסברת רבא שם שפחלק בין אדם לכלים דבאדם נראה כמיקר ממילא נשמע לב"ש שאסרו גם טבילת פלים וטבילת אדם משום מתקן ליפא הוכחה שפוכרים כב"ה דשבת ויום טוב חזא גזירה היא.

שנית אף לר"א שפוכר דגם מכשירין דוחה שבת מ"מ מכשירין שיש בהם מלאכה דאורייתא אינם מותרין אלא כשלא הנה אפשר לעשותן מערב יום טוב (וענין תוס' מסכת שבת (דף קל"ד ע"ב) ד"ה דלר"א שפחלק אליבא דר"א במכשירין שאפשר לעשותן מעיו"ט בין דאורייתא לרבנן וא"כ פשוט דתיקון פלי שופר שהנה אפשר לתקן מערב שבת וכה"ג אסור מדאורייתא אף כשהתיקון הוא לצורך מצות תקיעה והא דלא אסרו מטעם זה גם ביום טוב.

לא קשה די"ל פדברי הט"א הנ"ל דלאיסור פרת חששו ולאיסור לאו לא חששו והא דלא גזרו יום טוב אטו שבת ג"כ לא קשה די"ל דר"א לא סביר' לי סברא דשבת ויום טוב חזא היא לענין גזירה לגזירה דלא כב"ה ובפרט דר"א הוא מתלמידי ב"ש דלדידהו איסור טבילת פלים משום מתקן וע"כ אסור גם ביום טוב ולא משום גזירה יום טוב אטו שבת.

ובלא"ה יש בזה סוגיות חלוקים עיין בתוס': אמנם תירוצי הנ"ל על קושית הט"א אפתי קשה אליבא דרבא שפוסבר שם בביצה הטעם איסור טבילת פלים משום מתקן ולטעם זה הוצרכו לדחוק ולומר הא דמתיר טבילת האדם בשבת הוא משום דמתניו כמיקר וב"ש חולק עם ב"ה בסברא זו. וקשה למה נד רבא מטעמא דרבה דב"ה אסרו טבילת פלים מטעם שפא יעבירנו ד"א ברה"ר. ולתריז קושיא זו העלו גדולי המפרשים שהיה קשה לרבא הא תינח בשבת ביום טוב מא"ל ולא ניחא לי' לומר גזירה ביום טוב אטו שבת.

ולפי זה דלית לי' לרבא הך סברא אפילו לב"ה נשאר קושית הט"א הנ"ל ולשיטתו דרבא אמאי מותר אליבא דב"ש תקיעת שופר ביום טוב שחל בחול דהא לב"ש שפוסברים דעירוב והוצאה ביום טוב שייך גם ביום טוב גזירה דשפא יעבירנו וא"ל כתיבצו כמו שמתריז הט"א דלאיסור פרת חששו ולאיסור לאו לא חששו דא"כ גם לדידן לא היה רבא צריך לטעמא דרבה גבי תקיעת שופר ובפשיטות הו"ל דטעם איסור תקיעה בשבת משום גזירה שפא יתקן פקושית מהר"ם פאדונה ובשבת דאיכא חשש איסור פרת חששו וביום טוב דליכא איסור פרת לא חששו במקום מצנה כנ"ל: פרוק ששי ולולא דמסתפינא עלה בלבי לומר חילוק אחר נכון.

לתריז הקושיא של הט"א הנ"ל שמקשה למאן דלית ליה יו"ט עשה ול"ת אמאי אין מפקחין וכו' והא הרמב"ם במגן המצות מצנה קנ"ט כתב בזה"ל הוא שצוננו לשבות ביום הראשון מקרא קודש פ' בא כפי' קדושהו והוא שלא תעשה בו כל מלאכה אלא מה שמיוחד לאכילה לבד כמו שביאר הפתוב וכבר קדם לשון אמרם שבת (דף כ"ה) האי שבתון עשה כלומר כל יום טוב שאמר השם בו שבתון הוא כאילו אמר שבות או תשבות כו' יעוי"ש וכן במצנה ק"ס וקס"א וקס"ו תפס לעשה מקרא קודש ולפעמים תופס לעשה שבתון ולפי זה י"ל דאף המ"ד שחולק אדרב אשי וסובר שאין לחשוב שבתון לעשה כיון שנאמרה שלא בלשון צווי מ"מ מקרא קודש הוי עשה שאמורה בלשון צווי בפרשה בא מקרא קודש יהיה לכם.

ובפרשת אמור מקרא קודש יהיה לכם אשר תקראו אתם מקראי קודש. ומן הסברא דאם העשה אינו למודה רק ממקרא קודש שאין משמעותה רק להחזיק את היום בקדושתו בכל מצותיו ולמנוע מלעשות בו מה שהוזהר לעשותו וכמו שפרבינו ממקרא קודש האמור ביו"כ לקדשו בכסות נקי' וכדומה שאין שם מניעת מלאכה מפונרשת בתיבת מקרא קודש רק פלל הוא שיהיה היום בכל קדושתו ולא יעבור בו על אחת ממצנות ל"ת או עשה האמורים בפסוקים אחרים לקדושת יום זה.

ואם אנו באנו לדון על איזה מלאכה האסור בו אז צריכים פסוק אחד המורה לנו האיסור על זה וממילא ניתוסף עליו גם העשה מפסוק מקרא קודש אבל ידיעת המניעה בפסוק מיוחד אין להמציא פלל איסור עשה מתיבת מקרא קודש.

אבל למ"ד שהעשה נלמדת משבתון דהוי כאילו פתוב שבות או תשבות היא בעצמותה פתרונה על שבייתה שישבות אדם מפל מלאכה. לפי זה י"ל דרבא אינו חולק על רב אשי אלא במה שפוסבר דשבתון עשה הוא אבל מודה שיש ביום טוב עשה הנלמדת ממקרא קודש ואם לא היה מיעוט שיהיה אסור שריפת קדשים ביום טוב ה"א דשריפת קדשים דוחה לא תעשה דיו"ט ותו לא משפחת שיהיה איסור הבערה בכלל ל"ת מלאכה הנאמר ביו"ט דהא בפסחים (דף מ"ז) מפלפל הגמרא דאבהערה לא מחייב מטעם הואיל נחזו לצורף.

ומסיק שם הגמרא אפיק הבערה ועייל עצי אשיקה כו' עיי"ש הרי לך"ד שסובר הואיל לא משפחת איסור הבערת עצים כ"א בעצי איסור הנאה דלא חזי לצורף יום טוב. אמנם לאותו ס"ד שיהיה מותר שריפת קדשים ביום טוב גם בעצי איסור הנאה היה שיהיה הואיל דחזי לשרוף בו קדשי דמצות לאו ליהנות ניתנו ולא נשאר גוונא שיהיה שריפת עצים שלא יהיה שיהיה בהם לומר הואיל נחזי לצורף מצוה.

וכמו שרוצה הגמרא לומר שם בפסחים דאחרישה לא לחייב מטעם הואיל נחזי לכסות בו דם ציפור שהתירה ג"כ אינה רק מצד דחיני' דעשה דכיסוי דוחה איסור מלאכת חרישה כמו כן היינו יכולין לומר בהבערה לאותו ס"ד שיהיה מותר ביום טוב שריפת קדשים ותרומה טמאה וכל דברים הטעונים שריפה כגון חמץ בפסח ודכוותיהו ויהיה משפחת בכל יום טוב כמה גוונא שהי' הבערת עצים אף של איסור הנאה חזי לצורף הבערת שמצוה לשרפו וכיון שבזה מוציא הבערה מכלל איסור ל"ת דמלאכת יום טוב ממילא ליכא כלל עשה בזה מכלל דקרא מקרא קודש כפי מה שביארנו לעיל שאין להמציא מתיבת מקרא קודש עשה כ"א על דבר שיודעים בראשונה איסורו מפסוק אחר.

וזה אינו לגבי הבערה לאותו ה"א דשינה ביה הואיל ויוצא מכלל הלאו דלא תעשה כל מלאכה לך מצריף רבא ללמוד מקרא איסור שריפת קדשים ביום טוב. אבל רב אשי חידש דשבתון עשה הוא שמשמעותה לדעתו כמו שבית או תשבות שהיא ציווי מבוארת בעצמותה על השביתה מכל דבר שהוא מלאכה ובכללה גם הבערה ואף אם היה מוציאים הבערה ביום טוב מכלל ל"ת כל מלאכה היה נשאר באיסור מצד העשה דשבתון.

ולכך לא צריף לדידי' למעט שריפת קדשים ביו"ט: ולפי זה מיושב קושיות התוס' שהתחלנו בה דהא גבי פתישה אף דהוי אמרינו שיהיה מותר לכתוש לצורף פיסוי והוי אמרינו גם הואיל להתיר ביום מ"מ שם איסור פתישה אסור ביום טוב בדברים שאינם ראויים לזריעה פי דברים שאינם ראויים לזריעה אינם ראויים לכסוי ולא שיהיה בהם הואיל וכיון שיש גוונא שלא יהי' שיהיה בהם הואיל ונשאר איסור הפתיש' הרי כלולה גם מלאכת פתישה בכלל לא תעשה מלאכה הנאמר ביו"ט וממילא חל בזה גם עשה הנלמד ממקרא קודש ותו לא אפטר להתיר הפתישה אף לצורף הכסוי דיו"ט עשה ול"ת: ובזה תרצתי גם בסוגי' דבפסחים (דף מ"ז ע"ב) שלשה קושיות דמאי מקשה הגמרא אחרישה לא לחייב הואיל נחזי לכיסוי דם ציפור תיפוק ליה דיום טוב עשה ול"ת.

שנית ג"כ קושיות התוס' ד"ה פתישה ביום טוב מי שרי שהקשה ריב"א מאי פריף הא ונדאי שרי כמו חרישה. וקוש' שלישית דלפי מסקנת הגמרא נראה דלפי מה דפסקינן פרבה דאמרינו הואיל ליכא חיוב בחרישה רק במתונתא (ולמה פסק הרמב"ם בסתם דהחורש ביום טוב חייב ולא ביאר דז"א רק במתונתא) ולפי דברי הג"ל יש ליישב דשפיר מקשה הגמרא אחרישה לא לחייב דלאותו ה"א דלא משפחת כלל חרישה שלא יהיה חזי לכיסוי דחרישה אינו אלא בדבר הראוי לזריעה וכל הראוי לזריעה ראוי לכסוי וע"י הואיל תהיה מותרת גם שלא לצורף פיסוי ובזה יוצאת פולה מלאכת החרישה מכלל ל"ת דלא תעשה כל מלאכה וממילא ליכא למשמע איסורא דעשה על זה מפסוק מקרא קודש, ומתוך הגמרא באבנים מקורזלות וע"ז הקשה הגמרא הא חזי לכותשן וא"ש תירוצו של הגמרא פתישה ביו"ט מי שרי דהא אף אם נתיר פתישה לצורף פיסוי ונאמר הואיל גבי פתישה עכ"ז לא תצא מלאכת פתישה מכלל הלא תעשה דאפתי משפחת פתישה אסורא בל"ת בכותש דברים שאינם ראויים לכיסוי וכיון שהוא עכ"פ בכלל הל"ת דיום טוב אתי על מלאכת

החרישה גם העשה ממקרא קודש והוי יום טוב עשה ול"ת ואינה נדחת אף בצורך מצנות פיסוי הרי מנושבים ב' קנשיות התוס' הנ"ל והשתא מסולקת גם הקושני' השלישית דלפי המסקנא במתונתא הרי גם במלאכת חרישה יש גנונא דלא שניף הואיל וע"כ גם מלאכת החרישה ביום טוב מקלל ל"ת דלא תעשה מלאכה וחלה גם עשה מקרא דמקרא קודש ותו אינה נדחית אף לצורך פסוי כמו שביארתי לענין פתישה ולכך חייבים מלקות על כל חרישה ביום טוב דלא שניף הואיל כנ"ל ולחזק דברי הנ"ל אציע מה שמקשים התוס' ברכות (דף כ' ע"א) ד"ה שב ואל תעשה שאני וא"ת נזיר וכ"ג קום עשה הוא דיטמא למת מצנה.

ותירץ רש"י דקרא גלי לן דלאוי דלא יטמא לא נאמר גבי מת מצנה. ולא נהירא דא"כ כל מקום שעשה דוחה ל"ת לקרי שואל"ת והאיה קרא לי' דחני' אימא שאינו דחני' דהתם לא נאמר הלאו וכו' יעוי"ש הוצא מקלל דברי החוס' שיש צד סבא לומר לכאורה בכל דחית עשה ל"ת שלא יהיה נקרא דחי רק דהתם לא נאמר הלאו.

ומה שפאמת אין אומרים כן גבי דחית עשה ל"ת שהיא מצד סבא הנ"ל כיון שאף שפומר אותו דבר מצד דחי מ"מ אין הפקעת האיסור מפל וכל דהא עדיין אותו לאו נשאר בתוקפו למנוע עשות דבר זה במקום שאין עשה כנגדה.

וכיון שכן גם במקום עשה לא הוי אלא דרף דחי. משא"כ היכא שאי הוי אמרינו שאין איסור הלאו במקום עשה וע"ז לא תהא מנוע גם שלא במקום עשה כמו במלאכת יו"ט.

דמצד הואיל יכולים להתיר גם שלא במקום מצנה כנ"ל שפיר יש סבא לומר שאינו בגדר דחי רק שלא נאמר פלל הלאו ע"ז. ותו אין לומר עשה מקרא דמקרא קודש.

בגוף הראי' שהבאתי משיטת דר"ת וכו' יש לומר בענין אחר. וגם דיקדוק הגמרא יתיישב בלשונו סוף סוף וכו' פאשר דקדמתי כבר יתיישב בזה פאשר אבאר דלכאורה יש להקשות מאי מקשה יום טוב עשה ול"ת דהא באמת לא מורינו להשואל יכתוש לצורך פיסוי רק שיוציא הדקר געוץ בעפר תחום ובספק לא מתירין גם בזה דדלמא ינדמן שיהיה רגבים ויבא לידי פתישה אבל בודאי אף אם יבא לכך ג"כ לא יעבור על הל"ת משום דעשה דכסוי דוחה ל"ת (ויעויין ברש"י ד"ה שכ' שעפ"י רוב אין בא לידי פתישה) ולפי זה י"ל אף שיו"ט היא ל"ת ועשה מ"מ כשיהיה המקרה שייבא לידי פתישה לא יעבור על הל"ת דל"ת נדחת כדברי הריב"א בתוס' מס' חולין (דף קל"ט ע"א) וכן כתב הריטב"א בחידושו לב"מ והוא שם באס"ז דאף שיש עשה ול"ת נדחה הל"ת מפני עשה ולא נשאר רק עשה דאין עשה דוחה עשה דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה ממילא פשיט לומר פאן גבי פיסוי שפומתרין להוציא הדקר הנעוץ בעפר תחום דלכך לא חששו שמא ינדמן שייצאו רגבי עפר ויבא לידי פתישה דאף אם יהיה כף לא יעבור על הלאו דיו"ט דעשה דכסוי דוחתו ולא יבא רק לידי איסור עשה דיום טוב משום ספק איסור עשה דיום טוב לא חששו לדחות העשה שלפנינו שמחויב לכסות דמה"ת לדחות בודאי העשה אשר לפנינו מצד חשש דלמא ע"ד מיעוט ינדמן שעי"ז יעבור עשה אחרת ויעויין בפתיחת ספר משבצות זהב שמפלפל אם בכלל ושמתם את משמתי שגלמד ממנו לעשות משמרת למשמרת הוא לעשות משמרת מ"ע יעוי"ש.

אבל בכוי חששו שמא אינה חייבת פסוי וכשיכתנש רגבים לצורך פסוי יעבור על ל"ת דמלאכה יו"ט ומאי מקשה הגמרא: ונראה לי דלכאורה גם תירוצי הגמרא בהדי דכתיש קא מכסה צריף ביאור דהא באמת הבא לשאול אין מתירין לו לכתוש.

ודברי הגמרא אינם רק באם ישגה אדם ויכתנש ג"כ לא יכשול משום דעשה דכסוי דוחאת וע"ז מקשה הגמרא דהא לא הוי בעידנא פלומר א"כ אם באמת יבא לידי כתישה יעבור אלאו.

ולפי זה מאי מתרץ הגמרא בהדי דכתיש קא מכסה מאי פסקא שיצמצם הטועה ועושה שלא בהוראת ב"ד שיהיה הכתישה ופסוי בב"א. הוה החשש לעינים דלמא פשיהי' רגבים יכתושם ואח"כ יכסה ובכה"ג דליכא בעידנא לא יהיה מקום לדחיית.

ואפשר לומר דהא פילפול זה היא אדברי רבה שמחלק בין ספק לנדאי מטעם חשש כתישה ודרי רבה סבר בר הואיל. וכינן שמשפחת שתהיה נדחית ל"ת דכתישה מפני עשה דכסוי דהיינו בגנונא ושהיא בעידנא היינו היכא שבהדי דכתיש קא מכסה ממילא מותר אף שלא בעידנא מצד הואיל וכמו שהקשה רב חסדא לרבה פדאימא בפסחים דף מ"ו.

אחרישה לא לחייב הואיל וחוזי לכסוי דם ציפור וכו' יעוי"ש. דמוכח להדיא דמצד הואיל הי' ראוי להתיר הכתישה ביום טוב אף שלא לצורך פסוי מכ"ש שיש להתיר כתישה שלא בעידנא דמכסה מצד הואיל דבהדי דכתיש קא מכסה ומוכן שפיר תירץ הגמרא דבהדי דכתיש קא מכסה.

ולפי זה א"ש סוף סוף יום טוב עשה ול"ת ואין לתרץ פנ"ל דלמא לא העמידו דבריהם לבטל מ"ע דכסוי רק משום חשש עבירת ל"ת וכנ"ל ז"א דעכ"פ כינן שיש ביום טוב גם עשה א"א עוד לומר הואיל דמותר בעידנא דבאמת גם פשהיא בעידנא אסורה הפסוי מחמת העשה דיום טוב שאינו נדחת מפני העשה דכסוי וכינן שיש גם בעידנא מניעה מצד העשה דיום טוב תו אי אפשר לומר הואיל דלא דמי להואיל דאי מקלעי אורחים דאי מקלעי אורחים הוי היתר גמור משא"כ כאן דאף אי מקלעי שכיסה בהדי דכתיש עובר אעשה דיום טוב ולא אוצ"ל לו מצות עשה דכסוי רק לדחות הל"ת דיום טוב ואין זה בגדר ההיתר שנאמר מחמתו הואיל.

וממילא פשפוטש ואין הפיהוי בהדי דכתיש שאינה בעידנא עובר על הל"ת דיום טוב דכינן שלא הנה בעידנא ליכא דין דחי' והואיל ג"כ לא שייך שספנ"ל ומקשה הגמרא שפיר סוף סוף וקוש' זו אינו רק אחר התירוצי הקדום בהדי דכתיש קא מכסה.

והפוננה דאכתי קשה דלמא לא יצמצם לכסות בהדי דכתיש ויבא גם לידי איסור ל"ת דא"ל דגם באינו בעידנא מותר מטעם הואיל שמוותר בעידנא ז"א דהא יום טוב עשה ול"ת היא ודרי יש גם בעידנא איסור מצד העשה ותו לא שייך דין הואיל להתיר הל"ת פשאינו בעידנא ואין לדחות דברי הראשונים דאי מטעם הואיל א"כ גם בכוי ליכא עבירה דהא פל כתישת עפר מותר מהאי טעמא ביום טוב מצד הואיל וחוזי לכסוי דם במקום מצוה דלנה יש לומר דהא אף לרבה שפובר הואיל מ"מ אסור מדרבנן והעמידו דבריהם באיסור זה לדחות פסוי כוי שהוא ספק משא"כ חיל או עוף נדאי: אי בעינו שפאותו הדבר שעובר על הלאו יתנים העשה: פרק ראשון הנה בס' ט"א חידוש סברא זאת דבעינו שפאותו דבר בעצמו שעובר הל"ת יתקיים העשה דומיא דכלאים בציצית ועי"ז יתורץ קושית התוס' בעירובין דלכך לא דחי עשה דמתן ד' את הלאו דבל תוסיף.

ואח"כ דחה סבא זו דא"כ מאי פריף הגמרא בזבחים גבי יוקדש להיות כמוהו לייתי עשה ולדחי ל"ת הא באכילת הפסולין שנגבלעו לא מקנים העשה רק בהכשר שנגבלע בו ש"מ דלא בעינן באותו דבר בעצמו.

והנה לפע"ד נראה דאין מזה סתירה דלעולם י"ל דבעינן באותו דבר ממש קיום העשה והכא שאני דבלא"ה נפלאו רבים בקאן על דברי רב אשי שמתרץ יקדש עשה והוקשו דא"כ אמאי אמר רב אשי בפסחים דהוי נזיר וחסאת שני פתובים הפאים פאחד דהא אי לא הוי פתיב יקדש בחטאת אף דהוי ילפינן מנזיר להמלא"ס הוי נדחה האיסור מעשה דאכילת קדשים: עוד ראיתי קוש' שמביא בשער המלה בשם חדושי הרשב"א דבעירו בין דף ק' אם נתערב דם מתן א' במתן ד' ר' הושנע אומר ינתן במתן א' ולא במתן ד' משום בל תוסיף.

ומקשי' בתוס' דליתי עשה דמתן ד' ולדחי ל"ת דבל תוסיף ומתרצים דלא דמי פלל לכלאים בציצית דהכא ע"י פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלוא עכ"ל א"כ מאי מקשה הגמרא בקאן וניתי עשה כו' הא בכה"ג דבא ע"י פשיעה אינו דוחה ל"ת.

גם יש לדקדק בלשון רש"י בד"ה אמאי תפסול משום האי פורתא למה מדייק רש"י בדבריו שהוא פורתא ועוד הא רש"י בעצמו פתב שם בד"ה עד שיבלע כו' מפאן אנו למידן המל"א בקדשים א"כ אמאי קרי להו פורתא: ונראה לתרץ הפל דאיתא בפסחים דף נ"ט אין לה דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבבים אלא קטורת ונרות ופסח ומחוסר כפורים בע"פ שטובל שנית ואוכל את פסחו לערב וקאמר שם בגמרא דהטעם דעשה פסח שיש בו פרת דוחה לעשה דהשלמה ומקשים התוס' דהא לא הוי בעידנא.

ומתרץ ר"י דדוקא בל"ת דחמיר בעינן בעידנא וכו' אבל עשה דחמיר דוחה עשה הקל בכל ענין וכו' יעו"ש והספרת הדבר דהא דצריכים גבי דחי עשה לל"ת שיהי' בעידנא היא משום דבעינן דומיא דכלאים בציצית פדאיתא בשבת (דף קל"ב) אמר רב אשי היכא אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת כגון מילה בצרעת א"נ פלאים בציצית דבעידנא דמתעקר לאו קא מקנים עשה כו' והדבר פשוט הא דצריכים לימוד לדחיית עשה לל"ת מכלאים משום דמסבא חיצונה היינו אומרים פיון דלאו חמור מעשה אינו נדחה מעשה אבל בחמור נגד קל לא צריף לילף מכלאים בציצית דבלא"ה ידעינן מסבא דחמור דוחה הקל ואמרינן חטא פדי שיזכה ולכף לא בעינן דומי' דכלאים ולא צריף בעידנא כמו כן מה שמחלקים התוס' בבא ע"י פשיעה היא ג"כ משום דבעינן דומי' דכלאים אינו רק במקום שאינו חמור נגד הקל אבל בחמור נגד הקל דוחה אף ע"י הפשיעה.

ומזה הטעם דוחה עשה דפסח ומחוסר כפורים עשה דהשלמה אף שהדחי' באה ע"י פשיעה ששכח להביא קרבנותיו קודם התמיד. א"כ לכאורה י"ל בפשיטות לפי המבואר בתוס' מסכת שבועות דעשה חמור מאיסור דחצי שיעור א"כ חמיר העשה דיאכלו מאכלים קדשים מהאיסור שיש בה ע"י בליעה מקדשים פסולים פיון דלא נבלע אלא פורתא רק דעדיין קשה פיון דהיתר מצטרף לאיסור אינו בגדר חצי שיעור פיון דלולי הדחי' הנה חיוב מלקות ע"ז משום דהיתר מצטרף להחצי שיעור של איסור ושב פאלו פל הזית איסור לכן נראה לי דביבמות דף ה' איתא דלכף לא ילפינן נזיר ממצורע דעשה דוחה ל"ת ועשה דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה וכמו כן בכמה מקומות בש"ס מבואר דדבר שישנו בשאלה קיל נגד דבר שאינו בשאלה.

והנה התוס' בנבחים בסוגי' דיקדוש ד"ה גימתי עשה כתבו לאו אתאכל פחומר שבה פריה שתאכל בלילה ולמחר פשלים דהאידין דה"ל נותר ואין עשה דוחה ל"ת שיש בו פרת אלא אם פסולה היא תפסול כו' א"כ אשאר פסולין דליכא פרת כגון שגשחטה בלילה ולן דמה חוץ למקומה.

וא"ת דגזיה"כ היא כו' וי"ל דקרא איכא לאוקמי בבשרה אתאכל פחומר שבה כו' עיי"ש. ובקרייתות דף י"ג ע"ב על משנה דיש אוכל אכילה אחת וחיוב עלי' ד' חטאות ואשם א' טמא שאכל חלב כו' כתבו בתוס' ד"ה ד' החטאות ואשם אחד וא"ת אמאי לא חשב ה' כגון נשבע שלא לאכלו ואכלה וי"ל מידי דאימתי בשאלה לא קתני ומקדשין דתנא אף על גב דהוי בשאלה מ"מ השתא שגשחטה ונזרקה דמן פהלכתו ליתא בשאלה כו' ע"ש.

לפי זה לגבי מ"ע דאכילת קדשים לא משפחת שיהיה בשאלה פיון שיהי נעשה פהלכתו ליתא תו בשאלה וקדשים פסולין שגפסלו ע"י שחיטה או זריקה שלא פהלכתו ישגו בשאלה.

א"כ הוי איסור אכילת קדשים פסולין קיל מחמת שישגו בשאלה נגד העשה דאכילת קדשים כשרים והוי חמור נגד קל ולא צריך דומי' דכלאים ושפיר מצי למדחי אף כשבאה ע"י פשיעה.

וא"ל דהא הברייתא דיקדוש הוא מספרא ולפי המבואר תוס' מס' פסחים מבואר, פספרא דחולין שגשחטו בעזרה אסורין מדאורייתא ולדברי רש"י שם אף לר"י חולין שגשחטו בעזרה אסורין באכילה מדאורייתא וסתם ספרא ר"י א"כ תו ל"ל דלכך מדחה איסור דאכילת קדשים פסולין משום שישגו בשאלה דהא אף לאחר שאלה יהיה אסור משום חולין שגשחטו בעזרה.

ז"א דהא פיון דאין היסור מצטרף לאיסור רק בקדשים א"כ בחשב"ע אין המל"א ולא הוי רק חצי שיעור משום פורתא שגבלע דקילא טפי ועומדת לדחות בלא"ה מהעשה דאכילת קדשים לכן מדייק רש"י אמאי תפסול משום האי פורתא פיון דאין רק פורתא הוי ממ"נ חמור נגד הקל כנ"ל: ומעתה מיושב קושיות העולם הנ"ל דא"ל דגילף מנזיר דהמל"א בכל איסורין דא"כ למה לי דכתב רחמנא יקדש גבי חטאת דהא כל איסורין ילפינו מנזיר דא"ל דס"ד דבבבטאת תדחה העשה את הל"ת דז"א דהא בבא ע"י הפשיעה אינו נדחת רק בחמור נגד קל וכאן ליכא קולא באיסור הנבלע אי משום דאימתי בשאלה הא ישוב לאיסור חשב"ע ולמאי דסברינן הא דינא דבכל איסורין המל"א גם בחשב"ע ולא הוי פורתא פיון דהמל"א הרי כל הבשר לאיסור יחשב כנ"ל.

הינצא לנו מזה דחמור נגד קל לא צריכין שום דבר שיהיה דומה לכלאים בציצית ממילא י"ל כסברת הט"א דבכל מקום בעינן שבאותו דבר שמקיים העשה נדחה הל"ת ואף על פי כן מקשה הגמרא גבי יקדש דהא לא הוי אלא פורתא והוי חמור נגד קל ואי משום המל"א ז"א דההיתר שגשעה ממנו איסור מחמת הצירוף יש קיום העשה דאכלו את הבשר בעצמותה ותוכל לדחות אף ל"ת גמור דלענין זה הוי דומי' דכלאים ונגד הבליעה הוי חמור נגד הקל: ובהמשך זה תנרץ קושית המפורשים בסוגי' דפסחים דף ל"ה אלו דברים שאדם יוצא ידי חובתו בפסח בחטים ובשעורים כו' ויוצאי בדמאי ובהקדש שגפדו והפגנים בחלה ובתרומה אבל לא בטבל פי' רש"י אבל ישראל בתרומה לא פדליף לקמן לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאינו מוזהר על חמוצו אלא משום חמץ אמה יוצא בו י"ח מצה יצא זה יש איסור מחמת איסור אחר וכו' עכ"ל ובגמרא שם ת"ר יכול יוצא אדם בטבל שלא נתקן כו'.

אלא בטבל שלא נתקן כל צרכו שגטלה ממנו תרומה גדולה ולא נטלה ממנו תרומת מעשר ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין ת"ל לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים וגו' שאיסורו משו' בל

תאכל עליו חמץ יצא' זו שאין איסורו משום כל תאכל חמץ אלא משום כל תאכל טבל ואיסור' דחמץ להיכא אזלי אמר רב ששית הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור דתניא ר"ש אומר האוכל גבילה ביוה"כ פטור (ר"ל מחטאת) רבינא אמר אפילו תימא רבנן מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל חמץ בלבד אלא משום כל תאכל טבל מידי בלבד פתיב אלא מחונרתא פדרב ששית עכ"ל הגמרא.

ומקשים לפי מסקנת הגמרא מה שאין יוצאין בטבל אינו רק אליבא דר"ש שסובר אין איסור חל על איסור א"כ לדידן דס"ל אחע"א מהראוי שייצא אדם י"ח בטבל והרמב"ם פוסק דאין יוצאין בטבל ובכל איסורים סובר אחע"א.

והנה בר"ן מפרש הטעם במשנה משום מצוה הבאה בעבירה. וקשה לפ"ז ל"ל לר"ש למילף מפסוק דלא תאכל הא ר"ש בעצמו סובר מצוה הבאה בעבירה לא הוי מצוה פמבואר ריש פ' לולב הגזול ומבואר שם שפמה קדמונים שאף לשיטת הסוברים מצוה הב"ע אינו אלא מדרבנן אליבא דר"ש היא מדאורייתא דהוא יליף מקרא דדברי קבלה והבאתם את הגזול ואת הפסח גזול דומי' דפסח מה פסח אין לו תקנה אף גזול בין לפני יאוש בין לאחר יאוש והתוס' שם מקשה קושני' פנין דמצוה הבב"ע מדאורייתא ל"ל למעט טבל ת"ל משום מצוה הבב"ע וגם מקשים המפרשים דמאי מצוה הבב"ע שייך כאן בגוננא שאין לו מצוה אחרת דיכולה העשה דמצוה לדחות הל"ת דאיסור ומתיר בשא"ר דשאני טבל שהיא במיתה ואין עשה דוחה ל"ת שיש בו מיתה בידי שמים והגיה בקושני' על הרמב"ם דפוסק דבכל איסורין אין יוצאים אף היכא שיש לאו בעלמא כגון היכא שלא ניטל ממנה מעשר עני יעוי"ש שהאריך.

ובמס' קידושין דף ל"ח ע"א מביאים בתוס' קושני' הירושלמי על פסוק ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מעיקרא לא אכל דאקריבו עומר וחדר אכל דהא הי' צריכים לאכול מצוה דעשה דמצוה דוחה ל"ת דחדש.

ומביאו שם שתירץ בירושלמי דאין עשה דקה"ד דוחה. אמנם בריש יבמות מביא דאדרבה עשה דקה"ד חמירי א"כ ע"כ צ"ל שבודאי אכלו אז מצוה מחדש וקרא לא חשיב ליה פנין שלא היה אכילת קבע שאין לה הפסק כמו ממחרת הפסח ואילך וכמבואר בחידושי הריטב"א.

עכ"פ נשמע מני' דעשה דמצוה דוחה ל"ת של מאכלות איסור א"כ נשאר הקושני' על הרמב"ם ונ"ל דלשיטת הרמב"ם ליכא דין דחית עשה לל"ת במאכלות אסורות רק בהנהג' שני מקומות שמיצינו מפורש גבי יקדש להיות פמוהו וגבי מעבור הארץ.

ואקדים לתירץ קושני' חכמי לנני' על הרמב"ם בפסחים דף כ"א דאמר ר' אבהו כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל א' איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע עד שיפרוט לה הכתוב כדרך שפרט לה בגבילה כו'.

בשולחן אר"מ דאמר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה מדאיצטרף קרא למשרי גבילה בהנאה הא כל אסורין שבתורה אסורין בין באכילה בין בהנאה) אלא לר"י דאמר לדברים ככתבן הוא דאתי הא כל איסורין שבתורה מנ"ל דאסורין בהנאה.

נפקי לי' מלכלב משליכון אותו אותו אפה משליף לכלבים ואי אפה כו' ור"מ אותו אפה משליף וכו' ואי אפה משליף חולין שב"ע ואיך חשב"ע לאו דאורייתא והרי גיד הנשה דרמנא אמר ע"כ לא יאכלו בני ישראל את גיה"נ.

ותנן שולח אדם גרף לנכרי וגיה"נ בתוכו מפני שמקומו ניפר קסבר ר' אבהו פשהותרה גבילה הוא וקלפה וגידה הותרה הניחא למ"ד יש בגידין בנ"ט אלא למ"ד אין בגידין בנ"ט מא"ל מאן שמעת לי דאמר אין בגידין בנ"ט ר"ש דתנא האוכל מגיד הנשה של בהמה טמאה ר"י מחייב שתים ור"ש פוטר ר"ש ה"נ דאסר בהנאה דתנא גיה"נ מותר בהנאה ור"ש כו' עכ"ל הגמרא ורמב"ם פוסק דאין בגידין בנ"ט וסובר דגיה"נ מותר בהנאה אף שסובר כר' אבהו.

והמ"מ מביא בשם הרמב"ן דלרונחא דמלתא אתמר האי סוגי' אבל למסקנא מותר גיה"נ בהנאה אפילו אס"ד דאין בגידין בנ"ט יעו"ש ובפ"י פתב דזה דוסק שיהיה שקלא וטריא לרונחא דמלתא כו' יעו"ש.

ובלא"ה צריכים להבין למה באמת לא מתלי דין הנאת גיד בינן בגידין בנ"ט או לא: ונראה לי דהרמב"ם במנין המצות ל"ת קפ"ז פתב בזה הלשון ודע המקשה כי איסור הנאה אין ראוי למנותו מצוה בפ"ע מפני שהיא נאכילה ענין אחד כי אכילה מין ממין הנאה ואמרו בדבר שהיא לא אוכל אמנם דמיון מדמיוני הנאה והפנונה שהוא לא יהנה לא באכילה ולא בזולתו.

והוא אמרם כ"מ שנאמר כו' ואח"ז מקשה שם למה הוצרכו בתורה על לאו בבב"ח לאיסור הנאה ותירוצו תירוץ שם להמדקדק בדבריו פינן דבב"ח אסור אף שלא פדרף אכילה אף שאינו נהנה א"כ אין הנאה בכלל איסור אכילה יעו"ש לפי"ז קשה מאי מקשה הגמרא הניחא כו' אלא למ"ד אין בגידין בנ"ט כו' אדרבה י"ל למ"ד אין בגידין בנ"ט א"כ ליכא באכילה הנאת אכילה בגרונו ויעו"ש בדברי הרמב"ם שמדקדק עד שיהנה בגרונו וממילא ליכא למכלל בכלל איסור מאכלים דחייב על הנאות גרונו ובגיד ליכא רק מלוי מעיים וי"ל או דהגמרא רוצה לתרץ אף אליבא דר"ל שסובר דהחייב על הנאת מעיים ויע"ש בחולין דף קל"א או דהקושני' היא אליבא דר"ש דסובר כ"ש למלקות ולדידהו לפי סברת מהר"י בן ל"ב ומהר"ש"ל בשבועות דף ק"ג בכל איסורי אסור אף שלא פדרף אכילתו וממילא ליכא למימר טעמו של הרמב"ם הנ"ל היוצא מדברי הנ"ל דלפי האמת דפסקינן כר' אבהו פל איסורי מאכל שהמה מאיסורי בהנאה אמרינן דגם איסור אכילה הוא משום הנאת אכילה ואותם שאינם אסורים בהנאה אמרינן שלא אסרוהו התורה רק הנאת אכילה אבל עכ"פ עיקר האיסור אינו אלא מפני הנאתה ולכך שלא פדרף אכילה מותר אף שיש בו מילוי מעיים.

והנה בת"ח בחולין דף ק"ח מבואר דיוצאין באכילת מצה אף כשאוכל שלא פדרף אכילתו וראייתו מדברי רבא בפסחים בערבי פסחים בלע מצה יצא ומתיר בזה קושיות התוס' בחולין דף הנ"ל ולקמן אבאר מה שהחזיקתי סברתו לפי זה לסברת הט"א הנ"ל דאין עשה דוחה ל"ת כ"א היכא שמצוה מתקיימת בעצמו הדבר שעוברים בו על הל"ת.

וי"ל דלכך לא אתי עשה דמצה ודחי ל"ת של מאכלות אסורות פינן דעיקר הל"ת דמאכל האיסור אינו רק מחמת הנאת אכילה ומצוה שיש באכילת המצוה אינו תלוי בהנאת אכילה נמצא אין קיום המצוה באותו דבר שעובר בו הל"ת ולכך הוי מצוה הפאה בעבירה.

משא"כ לר"ש לדידן' לא שייך סברא הנ"ל דהוא סובר דגם איסור אכילה אינו משום הנאתו א"כ שפיר הוי מצי עשה דמצוה לדחות הל"ת לכך צריך למעט פדי שלא יצא אדם בטבל ובשאר איסורים מפסוק לא תאכל עליו חמץ והרמב"ם לשיטתו פנ"ל ופוסק שפיר ואין יוצאין במאכלות אסורות אף לדידן' דסובר איסור חל על איסור לא נוכל למילף מלא תאכל עליו חמץ וזה דקאמר

בנבחים גבי יקדש ואמאי וניתי עשה וכו' דשאני התם דהא העשה דנאכלו את הפשר צ"ל פדרף
אכילה דלמשחה ולגדולה פתיב פדרף שהמלכים אוכלים ששייך גם באכילת הפעלים ובלא"ה
כל סתם אכילה הוא פדרף אכילה מלבד גבי מצה והטעם בזה להסביר עפ"י המבואר בלבוש א"ח
סי' יעו"ש ובפרט אם נאמר דתיבת נאכלוהו דכתיב בקרא דשל מצות ומרורים לא קאי על מצה
רק על פסח ומה שבלע מרור לא יצא הוא מטעם שלא טעם טעם מר: פ"ק שני אמנם עדיין
צריכין יישוב אמאי מקשה בירושלמי דליתי עשה דמצה ולידחי ל"ת דחדש ולתריז זה אקדים
לתריז דברי הרמב"ם דבחולין דף י"ז איתא בעי רבי ירמ' איברי ב"נ שהכניסו ישראל עמהם
לארץ מהו אימת אילימא בשבע שכבשו השתא דבר טמא אשתרי להו דכתיב ובתים מלאים כל
טוב ואמר רב ירמיה בר אבא פתלי דחזירי ב"צ מבועי' אלא לאחר מפאן ואבעית אימא לעולם
בשבע שכבשו כי אשתרי להו שכל של פותי' דידהו לא אשתרי תיקו, והרמב"ם פוסק בהלכות
מלכים שלא הותר במלחמה רק כשאין להם מה לאכול ולא חילק לשלל דידהו לשל ישראל
ומתמיהים עליו אחרונים בתרתי מסוגיא זו: ונראה לי לתריז דר' ירמיה לשיטתו דאיתא בר"ה
דף י"ב אמר רב אשי אמר ר' יוחנן א"ק מקץ שבע שנים במנעד שנת השמיטה בחג הסוכות שנת
השמיטה מאי עבידתי' בחג הסוכות שמיני הוא אלא לומר לה כל תבואה שהביאה שלישי בשביעית
לפני ר"ה אתה נוהג בה מנהג שביעית בשמיני כו' א"ל ר' ירמיה לר' יוחנן וקים להו לרבנן בין
שליש לפחות משליש כו' הדר אמר רב ירמ' לאו מלתא היא דאמרי דבעי מני' חברי' דרב פהנא
עומר שהקריבו ישראל בכניסתם לארץ מהיכן הקריבוהו אם תאמר דעניל ביז נכרי קצירכם
אמר רחמנא ולא קציר נכרי ממאי דאקריבו דלמא לא אקריבו לס"ד דכתיב ויאכלו מעבור הארץ
ממחרת הפסח ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דאקריבו ונהדר אכול מהיכן הקריבו א"ל
כל שלא הביא שלישי ביז נכרי ודלמא עניל ולא קים להו אלא קים להו ע"כ.

ומקשים בתוס' שם ובקדושין בשם הראב"ע הא ממחרת הפסח היינו בט"ו בניסן ר"ל ממחרת
שחיטת הפסח פדכתיב בפ' מסעי ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביז רמה. ומתריצים דגם ששה
עשר מקרי מחרת הפסח, ובקדושין כתב עוד דכאן מייירי בט"ז דאי ט"ו מאי בין ט"ו לקודם ט"ו
כיון דאפתי לא אקרויב עומר.

וכתבו עוד בר"ה בזה"ל ובפרק ב' דחלה בירושלמי פלוגתא הוא דאמוראי ונהכי איתא שם ר'
יונה בעי קמי' דר' ירמיה בשעה שייפנסו ישראל ומצאו קמה לחה מה שתהא אסורה משום חדש
א"ל למה לא עד פדין לחה אפילו יבישה א"ל אפילו יבישה אפילו קצורה מעתה ואפילו חזיטין
בעלי' כף אנו אומרים לא אכלו ישראל מצה בליל פסח אמר ר' יונה מאן דנפקית תהית דלא א"ל
שני' הוא שמ"ע דוחה ל"ת ע"ד דר' יונה דאמר מ"ע דוחה ל"ת אעפ"י שאינו פתיבה בצדה ממה
שהיו תגרי נכרים מוכרים להם וכו' ישמעאל דאמר כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר י"ד נאמרו
שבע שכבשו ושבע שחלקו התיב ר' בון בר פהנא הא כתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח
לאו בט"ז הכתוב ר' אליעזר בר יוסף קמיה דר' דוסא וקא כתיב ממחרת הפסח יצאו ב"י לאו
בט"ו יצאו ע"כ לכאורה קשה למ"ד דמחרת הפסח היינו ט"ו מה חילוק הנה בין ט"ו לקודם ט"ו
ואיתא בחזיושי ריטב"א דהפוננה ממחרת הפסח היינו ליל ט"ו אבל זה דוחק שיהיה בכלל
ממחרת הלילה ולא היום ולשיטת הרמב"ם דחילק בין יש מה לאכול לאין מה לאכול יש לומר
בפשיטותפנין דכתיב וישפוט המן ממחרת הפסח לכה הנה מותרת לאכול מאז אף איסור חדש
קודם לעומר אבל קודם ט"ו שהיה להם מן לא יכלו לאכול מחדש ולמ"ד ממחרת הפסח היינו

ט"ז צ"ל דסובר דליכא לחלק בין יש להם לאכול לאין להם א"כ תו ליכא לחלק בין ט"ו לקודם ט"ו ע"כ ממחרת הפסח היינו ט"ז ומשום דאקריבו עומר.

אבל אפתי קשה למה באמת לא אכלו גם מקודם ט"ו שהקריבו העומר משום היתר איסורי מאכלות בשעת מלחמה נ"ל פסגנון תירוץ דדידהו לא אשתרי ומה שנתמלא התבואה מעת בואם לארץ הנה דידהו לפי זה ר' ירמיה' לשיטתו דסובר דממחרת הפסח היינו ט"ז ע"כ סובר דליכא חילוק בין אין להם כו' וסובר לחלק בין פותים לדידהו ולפי המבואר בריש פ"ב דחלה תלמוד בבלי דידן חולק על הירושלמי במה שמחלק בדחיית עשה בין פתובה בצידה א"כ ע"כ צ"ל דמניאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח היינו ט"ו פינו דע"כ מצות אכלו צ"ל דאכלו משום שהיה שעת מלחמה א"כ ע"כ גם שלל ישראל מותר רק החילוק בין יש להם מה יאכלו פנ"ל, וא"ל אמאי לא אכלו מתבואה שבעליי מאשתמד כבר תירץ זה בט"א פינו דארץ ישראל מחזקת הנה רק גוים א"כ י"ל דהוי שלל גוים ונהיה להם חלק במה שזרעו הנה כל התבואה כמו שנתפסם וכדין ישראל ונכרי שלקחו שדה בשותפות דאמרינו טבל וכולין מעורביו זה בזה למ"ד אין ברייה פדאימא בגיטין דף מ"ז ומפרש רש"י ר"ל דכל חטה וחטה יש בה טבל וכולין ולכך יכולין להפריש מני' ובי' והתוס' חולקים שם וסוברים דלמ"ד אין ברייה יכולין לומר על כל העיסה דלמא פולה של עכו"ם ולהיקף וכדומה ואין לעיסה זו שום תקנה.

והרמב"ם בפ"א מהלכות תרומה סובר פדעת רש"י יעוי"ש בכ"מ א"כ לדידן בכל פזית הי' חלק פותים וחלק ישראל ואיסור אכילה לא הנה רק מפני חלקו של ישראל לדעת הירושלמי דאין מחלק בין יש להם לאין להם רק בין שלל פותים לשלל ישראל ולכך א"ש דברי הירושלמי במה שפלפלו בדין דחיית עשה לל"ת דאין לומר דלא שיקף דחי' פינו דהעשה אינו בהנאת האכילה והאיסור הוא על הנאת האכילה וכנ"ל.

דז"א רק פשיש לאו באכילה אבל בחצי שיעור שהוא איסור בעלמא נדחה מפני העשה אף בגוונא שאין קיום המצוה במה שיש עצמות האיסור וק"ל: ונוכל לומר עוד לפי דברי הרמב"ם דיש חילוק בין אין להם מה יאכלו באמת ממחרת הפסח היינו ט"ז דמקודם לא הנה יכולין לאכול קודם העומר וגם מצות מצה לא הנה יכולין לאכול פינו דהנה להם מה לאכול הנה כל פזית איסור ותו לא נדחה ל"ת דאכילה שאיסורו משום הנאת אכילה מהעשה דמצה שקיומה אינו תלוי בהנאה.

ועכ"פ פינו דליכא הוכחה כלל בין שלל פותים לדידהו אין לחלק מסברא משא"כ לר' ירמיה' דלא ס"ל לחלק בין יש להם מה יאכלו ע"כ צריכין לחלק פנ"ל: ובאופן אחר נראה לי ליישב דברי הרמב"ם הנ"ל מה שמחלק בין אין לו מה יאכל ובין יש לו מה לאכול ומקושית הגמרא על האיבעי' דר' ירמיה' נראה דאין לחלק דבפ"י בפסק חדש מביא דעת רבינו ברוך שחדש אינו נוהג בחו"ל.

ומקשה בפ"י דהא מגמרא דמנחות דף ס"ח ע"ב מבואר שחדש נוהג בח"ל דאימא התם ר"פ ור"ה בריה דרב יהושע אכלו חדש באורתא דשיתסר נגהי שיקסר סברי חדש בח"ל דרבנן ולספיק' לא חיישינו ורבנן דרב אשי אכלו בצפרא דשיקסר דקא סברו חדש בח"ל דאורייתא.

אמר רבינא אמרה לי אם אביך לא אכל אלא באורתא דשיקסר דנגהי תמניסר סבר לה כר' יהודה דכל יום הגוף אסור מה"ת וחדש אסור בח"ל דאורייתא וחייש לספיקא עכ"ל. הרי דרבינא סובר

חֲדָשׁ בַּח"ל דְּאוֹרֵייתָא וְהִלְכֵתָא כְּבִתְרָא וְאִמְאֵי פֶסְקֵי הַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ דְּחֲדָשׁ בַּח"ל דְּרַבְּנֵי וּכְבָר הַעִיר עַל זֶה הָרָא"ש בַּפ' עַרְבֵי פֶסְחִים.

וְנִרְאֶה לִי דְרַבִּינָא לְשִׁיטְתוֹ דְּלְכָאוּרָה מִחֲמַת קוֹשְׁנֵי הִירוּשְׁלַמִי דְּאִמְאֵי לֹא אָכְלוּ מִצֵּה מִחֲדָשׁ מִטְעַם דְּחִינִית עֲשֵׂה וצ"ל דְּהֵיזָה לְהֵם מִתְגָּרִי עֲפוּ"ם מוֹכַח דְּחֲדָשׁ אֵינוֹ נוֹהֵג בְּשָׁל עֲפוּ"ם וּכ"כ בַּח"ל כְּמִבְּנָאָר בַּפ' דַּח"ל וְעֲפוּ"ם שְׁוִין.

אֲמַנְם לְשִׁיטַת רַבִּינָא דְסוֹבֵר דְּאֵף לְרַבְּנֵי דְּאִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אֵין יוֹצֵאִין בְּמִצֵּה שֶׁל טָבֵל דְּיִלְפִינּוּ מִלֹּא תֹאכֵל עָלְיוֹ חֲמִץ מִי שְׁאִסּוּרוֹ בְּכָל תֹּאכֵל חֲמִץ בְּלִבָּד אֵין הִתְחַלָּה לְקוֹשְׁנֵי הִירוּשְׁלַמִי דְּלֹא הָיוּ יְכוּלִין לְצִאת בְּמִצֵּה שֶׁל חֲדָשׁ פִּינּוֹן שְׁהֵיזָה עָלְיוֹ עוֹד אִסּוּר מְלִבָּד אִסּוּר חֲמִץ שְׁחָל עָלְיוֹ כְּשֶׁנִּתְחַמֵּץ.

אָבֵל לְמֵאֵי דְּאִסִּיק בְּגִמְרָא דְּלֹא כְּרַבִּינָא דְּאִמְר מִיּוֹדֵי בְּלִבָּד כְּתִיב ע"כ צְרִיכִין לְתַרְץ כְּתִירוּץ הִירוּשְׁלַמִי דְּאָכְלוּ מִמָּה שְׁהֵיזָה לְהֵם מִתְגָּרִי עֲפוּ"ם וְהָרִי הוֹכְחָה גְלוּנֵי' כְּדַעַת רַבִּינוּ בְּרוּךְ: אֲמַנְם יֵשׁ לְתַרְץ שִׁיטַת הַחוֹלְקִים עַל רַבִּינוּ בְּרוּךְ דְּהֵיזָה רַבִּים נְבֻכִים בְּפִירֵשׁ דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי בְּמָה שְׁאִמְר מָה שְׁהֵיזָה תִּיגְרָהוּ מוֹכְרִים לְהֵם וְכר"י דר"י אָמַר כָּל בִּיאוֹת שְׁנֵאָמְרוּ בַתּוֹרָה לְאַחַר י"ד שָׁנִים נִאָּמְרוּ וּמְפָרֵשׁ הַב"ח בַּתְּשׁוּ' דְּתִיבַת כִּי תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ וְגַם וְהִבְאַתֶּם אֶת הָעֹנֶמֶר הַנֶּאֱמָר בַּפ' אֲמֹר לֹא קָאֵי רַק לְעֲנִין מִצְּנוֹת הַבָּאָת הָעֹנֶמֶר אָבֵל לֹא עַל אִסּוּר חֲדָשׁ וּמְפָרֵשׁ בְּכּוֹנֵנַת הִירוּשְׁלַמִי דַּלְר"י ע"כ צ"ל דְּאָכְלוּ כָּל הַי"ד שָׁנִים מִמָּה שְׁהֵשִׁיגוּ מִתְגָּרִי נְכָרִים כְּמוֹ כֵּן נִיחָא לְדִידֵיהּ וּבִאֲמַת דְּבָרֵי דְּחוֹקִים הֵם גַּם הֵשִׁיגוּ עָלְיוֹ דְּמָה בְּכָף שְׁלֹא נִצְטוּוּ עַל הַקְּרַבַּת הָעֹנֶמֶר וְכִי בְּשִׁבִיל זֶה לֹא הֵיזָה לְהֵם הִיָּתֵר מִגְּמַר הַגָּף וְאֵילָף כְּמוֹ בַּזֶּה"ז.

לְכֹן נִרְאֶה לִי שְׁפִסְיָגוֹן פִּירֵשׁ הַב"ח יֵשׁ לְהַמְתִּיק דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי בְּפָנִים אַחֲרִים דְּמִדְּבָרֵי הָרָא"ש בְּסוּגֵיָא דְּאִיבְרֵי בַּח"ל מְבֻנָּאָר דְּעֵיקָר הָאִיבְעֵיָא מָה שְׁהֵיזָה כְּבָר בִּיּוֹדֵי יִשְׂרָאֵל וְחָל עָלְיוֹ הִיָּתֵר אֲכִילָהּ וּכ"ש לְדִידֵין כְּגוֹן ב"ד שְׁעֲשׂוּ אִסּוּר עַל גְּבִינּוֹת נְכָרִי אִם בְּכָלֵל הָאִסּוּר גַּם שְׁבָא כְּבָר לִידֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵיזָה אוֹכֵל וְהוֹלָף.

מִעֲתָה י"ל דְּאֵם נְפִשׁוּט הָאִיבְעֵי' דר"י לְקוֹלָא הֵיזָה הִיָּתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְאַכּוֹל מִתְּבוּאָה הַחֲדָשׁ שְׁהֵיזָה כְּבָר בְּיָדָם מָה שְׁקֵנוּ בְּהִיוֹתָם בְּמִדְּבָר מִתְגָּרִי עֲפוּ"ם וְכִדְּאִיתָא בְּיוֹמָא וְהִי אוֹכְלִים מְמַנָּה שַׁע"ז לֹא חָל הָאִסּוּר חֲדָשׁ שְׁנִצְטוּוּ בְּכִנְיִסְתָּן לְאַרְץ.

אֲמַנְם י"ל דְּזֶה ל"ש רַק לְעֲנִין אִסּוּר לֹא חֲדָשׁ שְׁבָא לְחוּל עַל הַתְּבוּאָה וְלֹא לְעֲנִין מִצְּנוֹה דְּנִגְדַּד הַבִּיאָכֶם אֶת הָעֹנֶמֶר שְׁהִיא אַקְרָפְתָא דְּגַבְרָא וְז"ל הַגְּמָרָא בְּמִנְחוֹת ר"י ור"ל דְּאִמְרוּ תְּרַוּוּיָהּוּ אֲפִילוּ בְּזִמְן שְׁבִית הַמְּקַדָּשׁ קִיָּים הָאִיר מְזַרְח מִתִּיר.

וְהָא כְּתִיב עַד הַבִּיאָכֶם לְמִצְּנוֹה מִעֲתָה כֵּן הִתְכַּח יְרוּשְׁלַמִי שְׁאָכְלוּ מָה שְׁתְּגָרִי עֲפוּ"ם מְכָרוּ לְהֵם ר"ל מָה שְׁהֵיזָה בְּיָדָם מְכָבָר שְׁקֵנוּ וְאָכְלוּ מְמַנָּה קוֹנָדָם שְׁחָל אִסּוּר חֲדָשׁ וְשְׁלֹא תִקְשֶׁה דַּעַפ"כ לֹא נִפְקָא בְּזֶה הַמִּצְּנוֹה שְׁנִלְמַד מִעַד הַבִּיאָכֶם לְזֶה מְסִיָּים וְכר"י דְּאִמְר כָּל בִּיאוֹת כו' א"כ לֹא הֵיזָה כָּלֵל מִצְּנוֹת עוֹנֶמֶר רַק אִסּוּר חֲדָשׁ לְבַד וְאִסּוּר חֲדָשׁ לֹא הֵיזָה חָל עַל הַתְּבוּאָה שְׁהֵיזָה לְהֵם מְכָבָר.

אֲמַנְם לְפִי זֶה קִשָּׁה לְשִׁיטַת הַבְּבִלִי דְּקוֹנָדָם הַדִּבְעוּר אֵלִים טְפִי צְרִיכִין לְתַרְץ הִירוּשְׁלַמִי הַנָּ"ל מִמָּה שְׁתְּגָרִי עֲפוּ"ם כו' נְפִשׁוּט הָאִיבְעֵי' דר"י לְכֹן נִרְאֶה לִי דְּלְכָאוּרָה קִשָּׁה פִּינּוֹן שְׁבִמְלַחְמָה הֵיזָה מוֹתֵר כְּתִלֵי דְּחִזְרֵי וְכָל אִסּוּרֵי מְאָכְלוֹת א"כ לֹא הֵיזָה אֲזַ כְּלָל אִסּוּר חֲמִץ כָּל י"ד שָׁנִים.

ואיך יצאו ידי חובת מצה דהא אין יוצאין אלא בדבר ששייך בו ל"ת דחמץ וצ"ל כמו שמתרין הט"א לענגן איסור חדש דאיסור שהוא לזמן לא הותר פינו שיהיה יכולין לקיים בו ואכלת שלל אויביה או משום דשל ישראל אסור.

אמנם לתירוץ הראשון צ"ל דעכ"פ לא היה איסור דהשבתה א"כ מאי איסור פולל היה שייך אז באיסור חמץ פינו שכל התבואה נאסרו אז משום חדש ולא היה יכולין לצאת י"ח מצה במצה של חדש אף לדין דפסקינן אהע"א ולא קשה קושניית הירושלמי ולא אפשר אבע"י דר"י וכל זה אי ליכא חילוק בין אין לו מה לאכול ליש לו מה לאכול אבל אם יש חילוק פנ"ל א"כ הי' איסור חמץ פולל והי' נשאר קושניית הירושלמי וצריכי' לתירוץ הירושלמי דאכלו ממה שתגרי עפוי"ם הביאו ע"כ איפשר אבע"י דר"י ודו"ק פ"ק שלישי אולם יש לישדא נרגא בכל זה דהנה בש"א סימן צ"ד פתב שלפי דברי הירושלמי שמוכא בתוס' קידושין דף ל"ט דלכך לא דחי עשה דמצה ל"ת דחדש משום דהוי עשה שלפני הדיבור אף לטביל שאינו טביל אלא למעשר ג"כ ל"צ קרא דכינון דלא שייך דחיינת עשה ממילא ידעינן דלא יוצא משום דהוי מצוה הבאה בעבירה.

ונראה לי דיש לומר בפשיטות דהא דמחלק הירושלמי לענגן דחיות עשה לל"ת בין לפני הדיבור בין לאחר הדיבור הטעם משום דלהא דעשה דוחה ל"ת בכל התורה לא שמעינן אלא מפלאים בציצית ע"כ מדמינן דומי' דכלאים בציצית דעשה דציצית נאמרה לאחר הדיבור כמו הלאו דכלאים ויעניין בתוס' פסחים דף נ"ט דבחמור נגד קל לא בעינן בעידנא ואף שדברייהם ז"ל לענגן דחיות עשה לעשה פ"ק הוכחתי במ"א דגם בדחיות עשה לל"ת אם יש להעשה חומר נגד הל"ת דוחה ה"ל"ת אף פשאינו בעידנא והטעם דהא דצריכים בעידנא משום דלא ידענא דחיות ל"ת אלא מפלאים בציצית וע"כ בעינן דומי' דכלאים בציצית אבל בדחיות קל נגד חמור ל"צ לילפונא מפלאים בציצית ומסברא אתי' לה דחמור דוחה קל ממנה ע"כ אין חילוק בין בעידנא ללא בעידנא ומעתה יש לומר אף לפי שיטת הירושלמי הנ"ל דעשה דקודם הדיבור אינו דוחה ל"ת היינו משום דלא דמי לכלאים בציצית מ"מ היכא דהעשה דלפני הדיבור יש לה חומר בעצמותה מה שאין בכמותה בהל"ת דוחה ל"ת דלאחר הדיבור אם הוא קל ממנה דבכה"ג לא בעינן דומיא דכלאים בציצית.

לפי זה י"ל דע"כ לא אמר הירושלמי דעשה דמצה פינו דחיותה לפני הדיבור לא דחי ל"ת אלא לענגן חדש דהא שיטת הירושלמי קאי למ"ד דחדש נוהג בכל מקום ובכל זמן דכל מושבותיכם בכל מקום שאתם יושבים וליכא שום חומר גבי מצות עשה דמצה נגד הל"ת דחדש ע"כ ב בעינן לענגן הדחי' דומי' דכלאים אבל הכא דקאי לענגן לאו דטביל ומעשר עני שאינו נוהג אלא בארץ בזמן הבית ומצות מצה נוהגת בכל מקום ובכל זמן הרי חמורה עשה דמצה נגד הל"ת דטביל הטביל למעשר עני ובחמור נגד הקל אין לחלק בין קודם הדיבור לאחר הדיבור ע"כ שפיר הוי ס"ד דליתי עשה דמצה ולדחי הל"ת דטביל ולכך הנצ"ח ה'קש' דלא תאכל עליו חמץ: ועפ"ז מיושב קושניית השער המלך מה שמקשה לפי דעת הריטב"א בחידושי' למס' קידושין שכ' דלכך לא ממעטינן אשה מאיסור פלאים מהיקשא דלא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך דהיקש פנה שהיא לסתור פלל שבכל התורה פולה לא ילפינן אלא היכא דמייתרא.

ולפי דבריו קשה למה ילפינן דנשים חייבות במצה מהיקש דלא תאכל כדאיתא בפסחים דף מ"ג דהא ההיקש אינו מיותר דצריכא לילפות' דהכא דאינו יוצא במצה של טביל ונהרי ר"ש בעצמו

ג"כ סובר דנשים חייבות במצה פדאיתא לקמן דף צ"א בשלמא לולא דברי הריטב"א הנ"ל הוי אמינא דתיתי שמעינן מהך היקשא.

אבל לפי דעת הריטב"א אין לנו ללמוד מהיקשא זה אלא ילפוטא דהכא שאינו יוצא במצה של טבל ולא לסתור הפלל שבכל התורה דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא כן תנרף קושניית השער המלך: ולפי מ"ש א"ש דאף אי לא ילפינן מהך היקשא דלא תאכל וכו' אלא למעט דאין יוצאין במצה של טבל ממילא מוכח דמצות מצה נוהג ג"כ בנשים דאל"כ קשה למה לי מעוטא על מצה של טבל ת"ל דהוי מצוה הבאה בעבירה.

ואין לומר דס"ד דיבא עשה דמצה וידחה ל"ת דטבל הא עשה דלפני הדיבור אינו דוחה. ואין לומר דאיסור טבל ומעשר עני חשוב קל פנגד עשה דמצה כנ"ל דז"א דהא כל שאינו שנה בכל מיקרי קל פדאיתא בריש יבמות גבי נזיר מצורע ומבואר מזה דאף דנזיר נוהג בכל זמן וטהרת מצורע אינו נוהג אלא בפני הבית מ"מ הוי איסור הקפה בנזיר מיקרי קל כיון שאינו שנה בכל.

ואם נאמר דנשים פטורות ממ"ע דמצה יש צד קולא למצוה זו נגד ל"ת דטבל שהוא שנה בכל ואף דבאמת אף עשה שאינו שנה בכל דוחה ל"ת השנה בכל זה אינו מן הסברא אלא מפלאים בציצית דילפינן דעשה דציצית אינו שנה בכל לפי ההלכתא דנשים פטורות מציצית.

וכיון דלא אתי אלא מפלאים בציצית בעינו דומי' דכלאי' וליכא דחי' אלא היכא דהעשה היא אחר הדיבור וכנ"ל. אכן לכאורה אין מקום לכל דברי הנ"ל לפי המבואר במפרשים דתלמודא דידן חולקות על ירושלמי הנ"ל ורא' לזה מהא דאיתא ביבמות דף ד' ע"ב מה לפסח ומילה שכן ישנו לפני הדיבור הרי מבואר דאדרבה עשה דלפני הדיבור אלימא טפי ונ"ל להוסיף עוד ראי' ממה דאיתא בחולין דף ק"ב ע"ב דטעמא דר"י דגיה"נ נוהג בטמאה משום דמבני יעקב נאסר.

ומחמת זה חשוב איסור חמור. ומינה דעשה דקודם הדיבור ג"כ חמירי מיקרי וא"כ אף לפי מ"ש לעיל דכוננת הירושלמי דהא דאין עשה דקודם הדיבור דוחה ל"ת דלאחר הדיבור הו' מטעם דבעינו דומי' דכלאים בציצית.

מ"מ הרי העליתי לעיל דבחמור נגד קל לא בעינו דומי' דכלאים א"כ נשאר קושניית הירושלמי דאמאי לא דחי עשה דמצה ל"ת דחודש דאף דאינו דומי' דעשה דציצית בכלאים כיון שהוא לפני הדיבור מ"מ משום האי חומרא גופא שהי' ג"כ לפני הדיבור מהראוי שתהא אלימא לדחות ל"ת דלאחר הדיבור כמשפט פל חמור נגד קל דלא בעינו דומי' דכלאים בציצית: ונראה לי ליישב דקודם הדיבור לא מקרי חמור לענין דחיית עשה ל"ת אלא היכא דלא נשתנית המצוה לאחר הדיבור כמו שפסח ומילה ותמיד דהציווי שבהן בעשייתן במועצו שנה לאחר הדיבור כמו שהיה קודם הדיבור.

אבל במצות אכילת מצה אם באת לדחות ל"ת דאכילת איסור אין להחשיב לחומר מה שנוצטונו ג"כ לפני הדיבור דהא פל השיעורין לא נאמרו אלא הלכה למשה מסיני אבל קודם הדיבור לא נאמרו שיעורין.

וע"כ פתב הרמב"ם בהלכות מלכים דב"נ חייב על בשר מן החי אפילו בכ"ש דלא נאמרו שיעורים לב"נ. פוננתו דסתם אכילה בכל שהוא ושיעורא לא נאמרו אלא בהלמ"מ ולבני נח שלא ניתן להם הלמ"מ נשאר להם איסור אזהרת בשר מן החי כפי משפט לשון פשטא דקרא בשר כו' לא תאכלי וא"כ קודם הדיבור כשנאמרה מצות אכילת מצה היתה די באכילת כ"ש דהא לולא הלמ"מ

שנתחדשה אח"כ סתם אכילה בכ"ש וכשניתנה התורה נתחדש הלכה שאין יוצאין די מ"ע דאכילת מצה כ"א בכזית וכן נאמרו השיעורין לענן אכילת אסורין: ומעתה נחזי אנו מה"ת תדחה עשה דאכילת מצה ל"ת דחדש אי משום הפלל שבתורה דכל עשה דוחה ל"ת.

הא לא נלמד דחזית עשה לל"ת אלא מפלאים בציצית דבעינו דומי' דכלאים בציצית שפאמרה העשה דציצית לאחר הדיבור ואי משום עצמית חומר המצנה דאכילת מצה פינון שהיתה נוגהת ג"כ קודם הדיבור.

הא תינח אי יוצאים למ"ע זו ג"כ לאחר הדיבור בכ"ש כמו לפני הדיבור, אבל באמת פינון דאין יוצאים באכילת מצה בפחות מפזית כ"א בכזית ועל אכילת פזית לא היה קודם הדיבור כלל מ"ע ואם לא היתה נתחדשה הלכה להצריך פזית באכילת מצה אף בלא דחזית עשה לל"ת היה אפשר לאכול מצה של אכילת אסור פינון דלענן אכילת אסור בעינו פזית דוקא וא"כ עיקר צורך הדחי' שפאה מצות אכילת מצה לדחות הל"ת של האסור אינו אלא משום דלאחר הדיבור ג"כ באכילת מצה בעינו דוקא בכזית ולענן זה לא היתה המ"ע דאכילת מצה שהיא קודם הדיבור.

וא"כ למה תקרא מצות אכילת מצה לענן דחזית ל"ת למצנה חמורה לדחות ל"ת דבאכילת פזית אסור מפניו ולפי זה אין כלל סתירה נגד הירושלמי לא מדברי הגמרא דמס' יבמות ולא ממשנה דחולין: והשתא דאתינו להכי יש ליישב כמה קושיות.

נדא מה שמקשה השאגת ארי' על הגמרא יכול יוצא אדם י"ח במצה של טבל שלא נטלה הימנו תרומת מעשר מה"ת ס"ד שיוצא במצה זו הא הני מצנה הפאה בעבירה ודחזית עשה לל"ת לא שייך בזה.

דזה טבל במיתה. ועוד מקשים כל המפרשים דלפי המסקנא בגמרא אין ללמוד מהיקשא דלא תאכל עליו חמץ דאין יוצאים במצה של טבל אלא לר"ש דל"ל אהע"א וכינון דלית הלכתא כר"ש למה סתם רבי במתניתין דאין יוצאים במצה של טבל אשר ע"כ כתב הר"ן דטעמא דמתניתין משום דהוי מצנה הפאה בעבירה וקשה אליב' דא"כ ל"ל לר"ש ללמוד מהיקשא דלא תאכל עליו חמץ הא עיקר מרא דזה דיןא דמצנה הב"בע לאו מצנה היא היא ר"ש פדאיתא בר"פ לולב הגזול דיליף ליה מקרא דונהבאתם גזול: ליישב כל זה אקדים מה שפמה גדולי המפרשים העלו בספריהם אשר יש להם להסתפק אליבא דר"ש דאמר כ"ש למלקות ולא אמרו פזית אלא לענן קרבן אם גם במצות עשה דאכילה די לר"ש בכ"ש וספק זה תלוי במחלוקת שבין המפרשים דטעמא דר"ש שפובר כ"ש למלקות בחדושי הריטב"א למס' מפות דף י"ז בתירוץ קמא פתב דגמרא גמר לה לפי דעתי י"ל דר"ש סובר סתם אכילה האמורה בתורה היא פזית לכך לענן מיתה וקרבן בעי פזית ולענן מלקות גמרא גמר לה בכ"ש או בטעם שני שכתב הריטב"א בשם הרא"ה דאחשבי' לאיסורא ללקות עליו וזה לא שייך אלא גבי אכילת אסור ולא גבי קיום אכילת מצה וע"כ לענן קרבן דלא נאמרה הלמ"מ לחייב בכ"ש וגם אחשבי' לא שייך כמ"ש הריטב"א נשאר כפושטא דקרא דאין אכילה פחות מפזית.

ולפי זה גם באכילת מצה בעינו פזית אף אליבא דר"ש. ויש סוברים להיפך דר"ש סובר דסתם אכילה היא בכ"ש אלא דלענן קרבן וכתב נאמרה הלכתא שלא לחייב אלא בכזית ולענן חיוב מלקות נשאר כפושטא דקרא דאף אכילת כ"ש מקרי אכילה.

ממילא כמו כן לעגנו מצות אכילה. (ויעניין במל"מ בפ"א מהלכות חו"מ הלכה ז' שמביא דברי הר"א על הסמ"ג שדעתו שסתם אכילה בכ"ש.

אלא דהלכתא אפקא מפשטא דקרא ולדבריו נ"ל דגם לעגנו אכילת קיום מ"ע נאמרה הלכה להצריף פזית ולכאורה סעד לדברי הר"א הנ"ל מדברי הרמב"ם שהבאתי לעיל מ"ש פיון דלא נאמרה שיעורין לב"נ חייב אף על כ"ש מבשר מן החי הרי להדיא דלולא הללמ"מ סתם אכילה בכ"ש) ולפ"ז פשוט לומר לר"ש אי סובר סתם אכילה בכ"ש גם אכילת מצה בכ"ש לאחר הדיבור ולהכי מדייק ולא אמרו פזית אלא לעגנו קרבן ולא מדייק מיניה רק לעגנו חיוב פרת דחויבא דקרבן וכרת חזא היא כל שזדונה פרת חייב על שגגתה חטאת וסובר ר"ש דלעגנו זה לבד נאמרה הלכה להצריף פזית ולכאורה סעד לדברי הר"א הנ"ל מדברי הרמב"ם שהבאתי לעיל מ"ש פיון דלא נאמרה שיעורין לב"נ חייב אף על כ"ש מבשר מן החי הרי להדיא דלולא הללמ"מ סתם אכילה בכ"ש) ולפ"ז פשוט לומר לר"ש אי סובר סתם אכילה בכ"ש גם אכילת מצה בכ"ש לאחר הדיבור ולהכי מדייק ולא אמרו פזית אלא לעגנו קרבן ולא מדייק מיניה רק לעגנו חיוב פרת דחויבא דקרבן וכרת חזא היא כל שזדונה פרת חייב על שגגתה חטאת וסובר ר"ש דלעגנו זה לבד נאמרה הללמ"מ להצריף פזית לחיוב קרבן וכרת אכל לעגנו מלקות לא נאמרה יש חיוב אף בכ"ש משום דסתם אכילה האמורה בתורה הוא בכ"ש.

ומינה דגם לקיום מ"ע דאכילה די לר"ש בכ"ש או י"ל דר"ש סובר דסתם אכילה בפזית ורק לעגנו מלקות נאמרה הללמ"מ לחייב בכ"ש ממילא ג"כ לעגנו אכילת מצה בעינן פזית והי' שנה בזה לפני הדיבור כמו לאחר הדיבור דגם לפני הדיבור הנה מצות אכילת מצה דוקא בפזית פיון דסתם אכילה היא בפזית וכיון דלשני הפנים הנ"ל אליבא דר"ש שנה שיעור אכילת מצה לפני הדיבור כמו לאחר הדיבור.

או דגם עתה בכ"ש או דגם קודם הדיבור בפזית א"ש הא דהצריף ר"ש לשיטתו למיעוטא דקרא דלא תאכל עליו חמץ כו' דאין יוצאין במצה של טבל דאי לא קרא הוי ס"ד דיוצאין ומצנה הבאה בעבירה ליכא דהוי אמרינן דליתא עשה דמצה ולדחות ל"ת דטבל.

ומש"כ הש"א דא"א לומר פן דהא טבל הוא במיתה וכשם שאין עשה דוחה ל"ת שיש בו פרת משום דבעינן דומי' דכלאים בציצית דליכא אלא ל"ת שאין בו פרת כמו כן אין עשה דוחה ל"ת שיש בו חיוב מיתה בידי שמים.

וכן מ"ש עוד הש"א דבטבול למע"ש אף דליכא חיוב מיתה בידי שמים מ"מ פיון שיש בו עשה ול"ת אין מקום הוא שיודחה מפני עשה דמצה. פל זה לא אתי שפיר אלא לדין דמצריכי' לאכילת מצה שיעור פזית דוקא וקודם הדיבור הנה בכ"ש כמש"ל בשיטת הרמ"ה והרא"ם וע"כ אף דנאמרה גם לפני הדיבור לא מקרי חמור לעגנו דחיי' כמש"ל דהא לפי המצנה דלפני הדיבור הי' די בכ"ש ומה שצריף עתה לאכול פזית לא הנה פלל לפני הדיבור והמצריף לבא לידי דחיי' היא מה שנתח' דשה הלכה דאין יוצאין באכילת מצה בפחות מפזית וזה לא הנה המצנה קודם הדיבור.

אבל לר"ש שסובר באחד משני פנים הנ"ל או דהו לפני הדיבור והו לאחר דיבור שיעור אכילת מצה בכ"ש או דהו לפני הדיבור והו לאחר הדיבור בפזית דסתם אכילה בפזית. ולשיטתו דלפני הדיבור ולאחר הדיבור שווין בשיעורן מקרי שפיר חמור מפני שהנה ג"כ לפני הדיבור ע"כ אף שאיסור אכילת טבל היא בעשה ול"ת ובמיתה פיון שיש עליו מצות עשה דאכילת מצה מה שאינו

באיסור אכילת טבל דמ"ע דאכילת מצה היתה נוהגת אף קודם הדיבור ומ"ע דקודם הדיבור יכולין למילף מפסח ומילה ותמיד כשם שהיה דוחין שבת אף שיש בה מיתה ועשה ולא תעשה ולכה ס"ד שפיר דיוצאים במצה של טבל והוי אמינא דילפינו עשה דמצה דהיא לפני הדיבור ממילה ופסח ותמיד פיון דהיו לפני הדיבור אלימי לדחות אף שבת שהיא עשה ול"ת שיש בה גם מיתה כמו כן גם מצות אכילת מצה תדחה לא תעשה דטבל הטבול לתרומת מעשר וכן הטבול למע"ש וכן"ל ולכה צריף ר"ש הקישא דקרא: וביותר נכון לפי פירוש השני של הריטב"א שרמזתי לעיל של הר"מ דטעמא של ר"ש דכ"ש למפות הוא משום דאחשבי' לחומר איסורי משא"כ לענין קרבן דלא שייך אחשבי' פיון שאכלו בשוגג כו' יעוי"ש הרי להדיא שדעת ר"ש דסתם אכילה הוא אכילה חשובה דהינו דוקא כזית רק גבי איסור אם אכל במזיד אחשיב האוכל אותה אכילה לחיוב בכ"ש וזה לא שייך לענין קיום מצות אכילה דבמאי אחשבי' וממילא פשוט דאין יוצאין מצות אכילה כ"א בכזית וזה השיעור היה ג"כ לפני הדיבור ואין שום מקום נוטה לומר לפי פירוש השני של הריטב"א דר"ש סבר פדברי הרא"ם שסתם אכילה היא בכ"ש ואדרבה עיקר מחלוקת של ר"ש ורבנו הוא בזה דר"ש סובר דסתם אכילה בכזית יוצא מן הכלל לענין חיוב מלקות מטעמא דאחשבי' ולענין קרבן ואכילת מצה לא שייך אחשבי' משערינו כמשמעות הלשון דאכילה בכזית.

ורבנו דפליגי ע"כ דעתם דסתם אכילה בכ"ש וללמ"מ הנה לבעי דוקא כזית. וכינון שנאמרה הלכה אין חילוק בין קרב, ומלקות וקיום מצות בכולן השיעור בכזית ומעת אותו הדיבור ואילף.

משא"כ לדין דבעינו עתה באכילת מצה כזית וקודם הדיבור היה די בכ"ש ליכא לענין דחי' באכילת כזית איסור חומר דלפני הדיבור גבי מ"ע דאכילת מצה כנ"ל בגמרא דסברי סתם אכילה בכזית וכינון דליכא עילוי דלפני הדיבור לגבי מ"ע דמצה לענין דחי' איסור ל"ת שיש בה מיתה או איסור שיש בה לאו ועשה ע"כ לא צריכין כלל למעוטה דקרא דכל שישנו ופשוט דטעם דאין יוצאים במצה של טבל הוא משום דכיון שאין האיסור נדחה הוי מצוה הבאה בעבירה.

וכמו שפירש הר"ן טעם זה במשנתנו ומה שיש להקשות על רבינא שמפרש הברייתא אפילו אליבא דרבנו דר"ש הא לפי האמת למאן דסובר לפי הלכה דסתם אכילה בכזית אין צריכין ללמוד הא דאין יוצאין בטבל מהקישא דקרא דהא פיון דליכא דין דחי' הוי מצוה הבאה בעבירה יש לדחות דלא פסקא מלתא לומר דרבנו דר"ש סוברים כר"ש דמצוה הבאה בעבירה לא הוי מצוה.

א"כ איצטרף להיקשא ללמוד דאם עבר ואכל מצה של טבל אינו יוצא ידי חובת מצה. ועוד לפי דעת הש"א דבטבל שאינו טביל רק למעשר עני ליכא אלא ל"ת גרידא ושפיר צריכין קרא למעוטי דאף בזה אינו יוצא ידי חובת מצה ואף לשיטת הירושלמי דעשה דקודם הדיבור אף ל"ת גרידא לא דחי הרי פבר העליתי לעיל פיון דמצות מצה נוהג בקל מקום ובכל זמן משא"כ איסור טבל של מעשר עני ויש להוסיף עוד דאיסור טבל של מעשר עני מקרי יש היתר לאיסורו דהוי כשפרישין המ"מ ליכא שום איסור וגם המורים מ"ע מותר באכילה ועדיף טפי מהא דאיתא ביבמות (דף ד') מה לגזיר ומצורע שפן ישנן בשאלה.

וא"ש אף אם נאמר דגם בטבל הטבול למ"ע איכא עשה ולא תעשה כאשר כתבתי בגליון הש"א ותליתי במחלוקת דלמ"ד מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמי מותר למפור טבל לנכרי כ"נ מדברי התוס' רי"ד במסכת קדושין סוף פ' האיש מקדש פי אין חיוב מ"ע דהפירשה אלא לצורך

הפקעת איסור טבול למי שרוצה לאכול ממנו משא"כ למ"ד מתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמי וכיון דפתיכו המעשר בתוך הטבול קודם הרמה ונדאי אסור למפור טבול לנכרי להפקיע זכות הפהגים והלויים ונעניים במה שמוכן להם לתרומות ולמעשרות.

פרק רביעי לנישב דברי הר"ן ורש"י בסוגי' זו: אקדים דברי הגמרא פסחים (דף ל"ה) מידי בלבד פתיב אלא מחנורתא פדרב ששת ויעניין בר"ן באלפסי שכתב הטעם במתניתין משום מצנה הבאה בעבירה אף ברש"י במתניתין איתא בזה"ל והפהגים בחלה ובתרומה אבל ישראל בתרומה לא פדיליף לקמן לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאינו מוזהר על חמוצה אלא משום חמץ אתה יוצא בה ידי חובת מצה יצא זה שאסור מחמת איסור אחר ע"כ ותמהו רבים הא למסקנת הגמרא איך דברי רבינא ולמ"ד איסור חע"א ליפא למעט מהיקשא דקרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות שאין יוצאין בטבול מידי בלבד פתיב.

ועוד קשה אף אם רש"י לא נחית לומר הטעם במתניתין דאין יוצאין בחלה ובתרומה משום מצנה הבב"ע פדברי הר"ן עכ"ז לא הנה לתפוס פדברי רבינא דאיך דהדיא פנ"ל והנה לו לתרץ דמתניתין אתי' כמ"ד אין אחע"א ואף דהלקתא אחע"א מ"מ י"ל דמשנה זו נשנת כמ"ד אין אחע"א דהא במסכת מלקות (דף כ"א) מתניתין דיש חורש כו' משני בגמ' שם האי תנא אחע"א ל"ל: עוד יש דקדוק מן רגש בלשון רש"י שמתחיל בתרתי חלה ותרומה וסיים בחדא אבל ישראל בתרומה לא.

עוד יש לדקדק בפריקתא יכול יוצא ידי חובתו בטבול שלא נתקן כל צרכו למה לא תפס בקיצור יכול יוצא י"ח בתרומה. לתרץ כל ה"ל י"ל דקושניית הגמרא מידי בלבד פתיב אינו אלא מחמת דליפא שום יתורא בההו הקישא דלא תאכל כו' דהא צריכין הוה הקיש' לדרוש מינ' דאין יוצאין י"ח מצה אלא בדברים הבאים לידי חימוץ.

ומצד אין היקש למחצה היא דמצינו ללמוד מההו הקישא ג"כ לענין טבול והיינו דמקשינן להדדי בדברים שיש גבייהו הלאו דלא תאכל עליו חמץ הוא דשייך שבעת ימים תאכל מצות וממילא אימעוט טבול פיון דלא שייך גבייהו אזהרת לאו דלא תאכל עליו חמץ.

והוי פועל כל הקישות דאמרינן בהו פיון דאין היקש למחצה מקשינן לכל מילי וז"א אלא אי אמרינן דאין אחע"א ולא חל פלל אזהרת חמץ על טבול כ"ז שהיא טבול. אבל למ"ד אחע"א דלדידן' חל אזהרת דלא תאכל חמץ גם גבי טבול וליפא למעוטי בדרהו היקש שלא לצאת י"ח מצה בטבול אף דכלל גדול דאין היקש למחצה דבכה"ג אינו בגדר היקש אלא פשאר דרשות הנלמד מיתורא דקרא וא"ש דחזית הגמרא מידי בלבד פתיב: אמןם לכאורה אף בלא הקישא ה"ל הוי דענין דאין יוצאין באורז ודוחסן לפי מה דאיתא בירושלמי דהא דאין יוצאין ברבוכה אתי לן מקרא ושמתם את המצות מצה שצריכה שמירה יוצאין בה יצאה זו שאינה צריכה שימור גם הרמב"ן בספר מלחמות בנה יסוד על דברי ירושלמי ה"ל דכל מצה שאינה צריכה שימור מחימוץ מימעט מקרא דושמתם דאין יוצאין בה דהא בעינן שיהא משומר לשם מלה שמהאי טעמא אין יוצאין בלחמי תודה מכ"ש באורז שאין בא כלל לידי חימוץ דשייך בהו מצנת שימור יעוי"ש וכיון דידעין בזה למעט שאין יוצאין במצה של אורז ודוחסן מיותר סמוכים דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות ויש לדרוש מיתורא דאתי למעט שלא לצאת במצה של טבול וכדברי רבינא דדרשינן מי שאין איסורו משום כל תאכל חמץ יצא זה שאיסורו משום כל תאכל טבול.

אמנם יש לומר דדבר זה תלוי במחלוקת. ואקדים דאיתא במסכת חלה פ"ג מ"ז עשה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חגיגת בחלה ויוצא בה י"ח בפסח ע"כ וכתב הרמב"ם פ"ו מהל' חו"מ (והשיג עליו הראב"ד) והוא שיש שם דגן פדי שיאכל כא"פ כו' ובהרא"ש בסוף הלכות חלה מאריך בזה ומובא בפ"ח א"ח סימן תנ"ג ס"ק ב' הינצא מדבריהם דלשיטת הסוברים דטכע"ק לאו דאורייתא צ"ל הא דיוצאין בשיש בה טעם דגן היינו פשהתערובו' הוא בכזית בכא"פ דהוי טעמא וממשא דלוקין בכה"ג בכל איסורים וממילא אין חילוק בין פשהתערובו' העיסה מחיטין ואורז או משעורין ואורז העיקר תלוי במה שיש בתערובות כזית דגן בכא"פ ובהרמב"ם דלא מצריך שיג' בתערובות כזית בכא"פ ואף שסובר בכל איסורין דטעם פשיקרא לאו דאורייתא וע"כ צ"ל דאזיל בשיטת הרמב"ן שכתב שטבע חיטין למגרר גם האורז לחימוץ והוי כל העיסה כעיסת חיטין ומינה דנוקא בחיטין ואורז הדין פן אכל לא עיסה משעורין ואורז דאין טבע שעורין לגרור האורז לחימוץ ולשיטת הראב"ד אין הטעם משום גרידה אלא משום דטעמא וממשא לוקין עליו בכל איסורין ולכך יוצאים בכה"ג ידי חובת מצה משא"כ פשליכא כזית בכא"פ אף דטעם פשיקרא דאורייתא מ"מ אין יוצאין פיון דליכא טעמא ולא מששא רק איסור ולא אזהרת לאו ומלקות פן תנרף דברי הפ"ח.

ופשוט דזה לא א"ש אלא אי ילפינו מלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דאין יוצאין אלא במצה שישנו משום לא תאכל עליו חמץ והיינו דוקא בשישנו בלאו דלא תאכל משא"כ פשאינו אלא טעם דאף אם נתחמץ ליכא באזהרת הלאו דלא תאכל אלא איסור בעלמא ככל טעמו ולא ממשו ולכך אי אפשר לצאת מצד תערובת דגן אלא פשיש מן הדגן כזית בכא"פ.

אבל אי לא הוי ידעינו למעט עיסה מן האורז ומן הדוחן אלא מדכתיב ושמתם את המצות שאין יוצאין אלא בדבר שצריך מצות שימור מחימוץ הוי מצינו למימר דיוצאין בעיסה מן האורז וכשנתערב דגן ויש בה בנ"ט אף דליכא כזית דגן מ"מ שימור בעי מן החימוץ למ"ד שטעם פשיקרא מדאורייתא אף בטעמו ולא ממשו נאסר כל התערובות ולכך צריכנא למעט מהקישא דלא תאכל דמזה ילפינו דאין יוצאין בעיסה מדגן ואורז אלא פשיש מן הדגן כזית בכא"פ דאם נתחמץ קאי באזהרת לאו דלא תאכל.

וכיון דאתינו להכי י"ל דרבינא דיליף מההו הקישא דלא תאכל עליו חמץ מי שאין באיסורו אלא משום כל תאכל חמץ סובר דטעם לחוד אפילו איסור' בעלמא ליכא ובגנתערב פחות מפזית דגן בתוה פדי א"פ דאורז לא שיהו כלל מצות שימור וממילא נלמד דאין יוצאין בהם מדכתיב ושמתם את המצות.

וא"כ לא צריכנא לזה למעט מהקישא דלא תאכל עליו חמץ וכיון דמיתורא דההו הקישא דרשינו מינ' דאין יוצאין אלא בדבר שאין בו אלא הלאו דלא תאכל עליו חמץ בלבד. וידוע דסתם גמרא הוא רבינא ורב אשי כדאיתא במסכת ב"מ (דף פ"ו ע"א) והכי דמצינו בגמרא הא דרב אשי בדוהא היא רבינא הוא דדחי דברי רב אשי.

וכמו כן להיפך דהכי דמצינו בסתם דחיי' לדברי רבינא רב אשי הוא דמדחי. וא"כ א"ש דמה דאמרין פאן מידי בלבד כתיב הוא מימרא דרב אשי ולשיטת' י"ל דסובר טעם פשיקרא דאורייתא כאשר הארכת' בזה במקומות אחרים ויסודי בזה מה דאיתא בחולין (דף צ"ח ע"א) ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל לדיקולי דבשרא סבר מר בר אשי לשיעורי' בתלתין פלגי דזיתא א"ל אבוה

לא אמינא לה לא תולזל בשיעורי דרבנן ופירש"י פלומר אפי' במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תולזל בשיעורין ע"כ ועוד הא אמר רבי יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה ע"כ.

הרי אף דלא הי' רק חצי זית בתערובות דלא הוי רק בטעמא ולא בממשא קשוב לי' רב אשי לאיסור דאורייתא ומזה נשמע לכאורה דרב אשי סובר טעמו ולא ממשו ג"כ הוי דאורייתא דאל"כ לא הוי ליה לחזק דבריו מהא דאמר ר' יוחנן ובפשיטות ה"ל למדחי למר ברי' דכל איסורין בעינן דוקא ששים.

דאי טעם פעיקר לאו דאורייתא כל שהתערובות אינו פשיעור כא"פ מה לי פזית מה לי חצי זית דעצמית האיסור יכול להתבטל ברוב וטעמו אינו מדאורייתא פשאין בו פזית בכדי א"פ אלא ודאי פנ"ל וא"ש מה שדחה רב אשי לדברי רבינא מידי בלבד פתיב דלשיטתו פנ"ל דטעם פעיקר דאורייתא לא מיתורא דהקישא דלא תאכל עליו חמץ דצריכים למעט מינ' שלא לצאת בעיסה מן הארז ומן הדגן היכא דליכא פזית בכא"פ וישנו במצות שימור מאיסור טעם חמץ ולא הוי ממעט מקרא דנשמרתם את המצות ע"כ צריכים להקישא למעט דאף בכה"ג אין יוצאין משום דליתא באזהרת לאו דלא תאכל עליו חמץ.

וכיון דליכא תורא להה' הקישא אין ללמוד מינ' פדדריש רבינא וידוע מסקנת רש"י בחולין שם ע"ב דפסקינן להלכה דטכע"ק דרבנן ולפי שיטה זו א"ש דברי רבינא. ע"כ א"ש מה שמפרש רש"י במשנה דאין יוצאין בתרומה הוא משום דבעינן שלא יהיה אלא באזהרת חמץ יצא זה שאיסורו משום דבר אחר: והא דדחי רב אשי מלאוקמא הברייתא פדרבנן דר"ש ולא מתרץ דהברייתא אתי' כמ"ד טכע"ק לאו דאורייתא ומיתורא הקישא דלא תאכל עליו חמץ למדרש מינ' פדברי רבינא.

לק"מ דאף רבינא בעצמו דאמר אפילו תימא רבנן אין הפנונה דגופא דברייתא אתי' פרבנן דסברי אחע"א דהא בפרייתא מבואר להדיא דאין אחע"א דקתני יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל חמץ אלא משום כל תאכל טבל א"ו דלא בא רבינא אלא להוסיף דדינא דהה' פרייתא דאין יוצאין בטבל אתי' מהקישא דלא תאכל גם לרבנן דר"ש ור"ש דסובר אין אחע"א דריש בפשיטות מהה' הקישא יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל חמץ כו' דהא אין איסור חמץ חל פלל על איסור טבל.

ולרבנן דסברי אחע"א נלמד מהה' הקישא דבא למעט אף שאיסור חמץ חל מ"מ פיון שיש עוד איסור אחר אין יוצאין בו. אבל עצמית הברייתא פלשונה גם רבינא מודה דלא נאמרה רק לר"ש דאין איסור חע"א וא"כ א"ש הא דדחי רב אשי לדברי רבינ' וכמש"ל דלרב אשי לשיטתו שפובר דהלכ' כמ"ד טעם פעיקר דאורייתא אין לנו ללמוד מהה' הקישא למעט מצה של טבל: והנה לכאורה י"ל בשינוי לשון שפסוג' דכאן וסוגיא דמלקות (דף כ"ב) דהתם מסיק הגמרא אלא האי תנא איסור פולל ל"ל ולא מזכיר פלל ר"ש דאיכא עוד מ"ד דלית ליה איסור פולל וכאן מדייק הגמרא רב ששת ואמר הא מני ר"ש דלית ליה איסור חל על איסור.

ולכאורה יש לומר בפשיטות לפי מה דמבואר במס' פרייתות (דף כ"ג) דר"ש סובר דאף באיסור מוסיף אין איסור חע"א וא"ש מה דדייק רב ששת הא מני ר"ש היא דהא חמץ לגבי טבל הוי איסור מוסיף דהא חמץ אסור בהנאה ועכ"ז אמרו פאן בפרייתא דאינו חל על איסור טבל ע"כ לא אתי אלא כר"ש דהוא יחידאי בזה במה שפובר דאף איסור מוסיף אינו חל ושאר התנאים אף

שחולקים וסוברים דאין אחע"א בכולל מ"מ במוסיף מודים ובמס' מלקות דהקוש' שם דליתני שבווע' שלא אחרונש בין ביו"ט בין בחול דהוי רק פולל משני הגמ' בפשיטות האי תנא איסור פולל ל"ל ולא צריכי לומר ר"ש היא רק דא"כ אפתי נשאר עוד דיקדוק הנ"ל לפי סברת הרמב"ם דאיסור הנאה לא מקרי מוסיף.

אמנם אחר העיון י"ל דגם מלבד איסור הנאה מקרי חמץ איסור מוסיף לגבי טבל דבש"א סימן ע"ו מביא קושניית התוספת דבכריתות שמקשים מנ"ל שר"ש לית ליה אף איסור מוסיף הא נבילה ביוה"כ ליכא אלא איסור פולל.

ומתרץ השאגת אריה דאיסורי דיוה"כ היא אף באוכל שלא פדרף הנאה דכיון שמילא פריסו הרי מיתבא דעתו ואינו מתענה ונהוי בזה מוסיף נגד איסור נבילה שאין חיובו אלא פדרף אכילה והרמב"ם בפ"ד מהמ"א פתב בזה"ל כל האוכלין איסורין אינו חייב עד שיאכל אותו פדרף הנאה כו' ומפרש ואזיל שם דבכלל זה הוא האוכל חלב חם עד שונכה גרונו או באוכל חלב חי ותערוכת דברים מרים ומסיים בזה"ל או שאכל אנוס איסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה פטור עכ"ל.

ויש ללמוד מזה דבחמץ שדינו כשאר שחייבין על אכילתו אף שאינו ראוי לאכילה וע"כ גם בנפסל מאכילת אדם באיסורו קאי כמבואר בש"ע א"ח סי' תמ"ב סעיף ט' בזה"ל חמץ שנתעפש קודם זמן איסורו ונפסל מאכילת הפלב או שנשרפו באש קודם זמנו ונחרף עד שאינו ראוי לכלבים כו' וכתב המג"א בס"ק י"ד בזה"ל אף על גב דבשאר איסור הנאה כל שאינו ראוי לאכילת אדם מותר שאני חמץ אפילו אינו ראוי לאכילת אדם ראוי לחמץ בו עיסות אחרות ואין חילוק בין חמץ לשאור (הרמב"ם פ"ק א' ובמ"מ דלא פהראב"ד) עכ"ל ויעניין אריכות דברים בזה בפ"מ בהלכות פסח בפתיחה כמו כן יש לחייב בחמץ אף באוכלו חם ונכה גרונו דאיסור' דחמץ היא אף בלא הנאת גרון דהא אף כשיפסול מאכילת אדם וליכא הנאת גרון מ"מ חייב ומיקרי אכילה מצד הנאות מיעו במילוי פריסו וא"כ שפיר הוי איסור חמץ מוסיף נגד איסור טבל.

ולכן הוצרך רב ששת לומר הא מני ר"ש היא דר"ש אף איסור מוסיף ל"ל כמבואר בגמרא דכריתות הנ"ל: ועפ"ז עלתה לי ליישב מה שדקדקתי לעיל בהך ברייתא יכול יוצא אדם בטבל כו' שנטלה תרומתו כו' למה לא תני יכול יוצא אדם בתרומה וי"ל כיון דהך ברייתא אתי כר"ש דסובר אין אחע"א יש סברא לומר דאין למעט מהך הקישא דל"ת חמץ אלא טבל וכדומה אבל תרומה אי לאו משום מצוה הבאה בעבירה שפיר יש לצאת בו בדיעבד ואקדים דברי הגמרא במסכת יומא (דף פ"א ע"א) אמר רבי שיזבי אמר ר' יוחנן זר שבלע שזיפין של תרומה ונהקיאן ואכלן אחר ראשון משלם את הקרן ואת החומש שני אינו משלם אלא דמי עצים לראשון בלבד וכתב בתוס' שישנים דבור המתחיל זר כו' בזה"ל תימא לר"י דהכא משמע שהקיאן ובטלן היא למיכל כלל אלא כמו עצים בעלמא היא ואלו בשיליה גיה"נ אמרינן דאכל חצי זית ונהקיאן וחזר ובלען חייב שהרי נהנה גרונו בכזית כו' והר"ר חיים תירץ דהכא מייירי בתרומה שנתחללה באכילת הראשון ונפקא ליה מתורת תרומה כדאיתא פ"ק דכריתות (דף ד') פהו שפסד בשמן של תרומה בן בתו ישאל מתרגל בו ואינו חושש דכתיב ומתו בו פי וסללוהו פרט זו שמחוללת ועומדת להכי פטור השני אבל בחולין מייירי בחלב כו' עכ"ל וכן פתבו התוס' במס' מנחות (דף ס"ט ע"ב) ד"ה דבלע ובר"ש מס' אהלות פי"א מ"ז ד"ה פדי שתפול כו'.

(וְכָל זֶה אֲשֶׁתְּמִיט מִבְּעַל מְשֻׁנָּה לְמִלְךָ פָּרַק י"א מה' תְּרוּמוֹת דְּנִחִית לְחֶלֶק בֵּין סִיכַת פֶּהוּ שֶׁהִי בְּהִיטֵר וּבֵין בְּלִיעַת זֶר שֶׁהוּא בְּאִסּוּר). הַיּוֹצֵא מִזֶּה דְּאִסּוּר קַדְוֹשֵׁת תְּרוּמָה מִןפְּקַע כְּשֶׁנֶּאֱכַל וְנִהְיָה מִגְרוֹנוֹ אִף דְּלֹא הָיָה הַנָּאֵת מְעִיּוֹ דְּהָא בְּהִקְיָאוֹ נִתְבַטַּל הַנָּאֵת מְעִיּוֹ וְהָיָה כִּלְיָה רַק בְּלִיעֵסָה לְחֻדָּא אִינְהּ מִןפְּקַעַת מִקְדְּוֹשְׁתָּהּ כְּנִשְׁמַע מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' יִשְׁנִינִים מִס' פְּתוּבוֹת (דָּף ל"ג ע"ב).

לְפִי זֶה גֵּרָאָה דְּבִאוּכָל תְּרוּמַת חֶמֶץ אִף דְּאִין אִסּוּר חֶמֶץ חָל עַל אִסּוּר תְּרוּמָה מ"מ כִּי נִפְקַע קַדְוֹשֵׁת הַתְּרוּמָה בְּהַתְחַלַּת הַבְּלִיעָה מִצַּד הַנָּאֵת הַגְּרוֹן אֲזִי שְׁפִיר מְצִי לְמִיחַל אִסּוּר חֶמֶץ וּמִתְחַיֵּיב עָלָיו דְּהַנָּאֵת מְעִיּוֹ מִלְּיָוִי פְּרִיָסוֹ מִהַחֶמֶץ.

וְגַם לְעֵנִן מְצוֹת אֲכִילַת מִצָּה דִּיּוֹצֵא אִף דְּבָלַע מִצָּה שְׁלֵא נִהְיָה גְרוֹנוֹ וְכֹאשֶׁר בִּיָּאֵר לְהַדְיָא בְּלִבוּשׁ א"ח (ס' תפ"ד ס"ג) בְּהִגָּה דְּעֵיקָר מְצוֹת אֲכִילַת מִצָּה קִיּוּמוֹ בְּהַנָּאֵת הַמְּעִיּוֹת בְּמִלְּיָוִי הַכָּרִס יְעוּי"ש א"כ לר"ש דְּאִית לֵיהּ אִין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וּמְפָרְשֵׁינוּ הַקִּישָׁא דְּלֹא תֵּאֱכַל חֶמֶץ לְמַעַט דְּאִין יוֹצֵאִין בְּטָבֵל שְׂאִין אִסּוּרוֹ מִשּׁוּם חֶמֶץ אֲלֵא מִשּׁוּם טָבֵל תּוֹ לֹא מִיִּתְרָא הֵךְ הַקִּישָׁא.

וְאִין לְלַמּוּד מִנִּי גַם לְמַעַט בְּגוֹנוֹנָא שְׂיֵשׁ אִסּוּר חֶמֶץ בְּהַנָּאֵת הַמְּעִיּוֹת שְׂאֵז הוּא ג"כ קִיּוּם מְצוֹת אֲכִילַת מִצָּה וּמִתְקִינִים בְּפִשְׁיטוֹת סְמִיכוֹת הַקְּרָא לֹא תֵּאֱכַל עָלָיו חֶמֶץ שְׁבַעַת יָמִים תֵּאֱכַל עָלָיו מְצוֹת דְּהָא בְּשַׁעַת קִיּוּם מְצוֹת אֲכִילַת מִצָּה אִם הָיָה זֶה חֶמֶץ הִי חָל ל"ת חֶמֶץ מִצַּד הַמְּלִיּוֹת הַמְּעִיּוֹת וּמִפְּאֵת שְׁהֵיָה תְּרוּמָה אִין מְעַצוֹר דְּהָא כְּבָר נִפְקַעָה מִקְדְּוֹשְׁתּוֹ בְּהַנָּאֵת הַגְּרוֹן.

וְא"ש מַה דְּלֹא תְּנִי בְּהֵךְ בְּרִיָּתָא דְּאִין יוֹצֵאִין בְּתְרוּמָה אֲבָל לְמ"ד אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְאִי אֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ הֵךְ הַקִּישָׁא דְּמִי שְׂאִין אִסּוּרוֹ מִשּׁוּם בַּל תֵּאֱכַל חֶמֶץ אֲלֵא מִשּׁוּם בַּל תֵּאֱכַל טָבֵל כְּדִרְרִישׁ ר"ש דְּהָא גַם בְּטָבֵל חָל תְּיַכְרֵהּ אִסּוּר חֶמֶץ.

וְכִיּוֹן דְּמִיִּתְרָא הֵךְ הַקִּישָׁא צְרִיכִין לְמַדְרֵשׁ מִינֵי' כְּדִרְבִּינָא מִי שְׂאִין אִסּוּרוֹ רַק מִשּׁוּם בַּל תֵּאֱכַל חֶמֶץ בְּלִבְד יֵצֵא זֶה שְׂאִיָּסוּרוֹ אִף מִשּׁוּם בַּל תֵּאֱכַל טָבֵל וּבְהֵךְ הַקִּישָׁא יֵשׁ לְמַעַט גַּם תְּרוּמָה דְּהָא ע"כ"פ בְּתַחֲזִילַת הָאֲכִילָה שְׂיִשְׁנוּ בְּבַל תֵּאֱכַל חֶמֶץ לֹא הָיָה אִסּוּר זֶה לְבַד כִּי הָיָה גַם בְּהַנָּאֵת הַגְּרוֹן אִסּוּר דְּאֲכִילַת תְּרוּמָה וְאִף דְּלִעֲנִין אֲכִילַת מִצָּה עֵיקְרוֹ הַנָּאֵת מְעִיּוֹת מ"מ מִמַּעַט בְּכַה"ג דְּהַתּוֹרָה הַקִּפִּידָה שְׁלֵא יִהְיֶה בְּאֲכִילָה רַק אִסּוּר דְּלֹא תֵּאֱכַל עָלָיו חֶמֶץ בְּלִבְד וּבְתְרוּמָה הָיָה ע"כ"פ בְּתַחֲזִילַת הָאֲכִילָה עוֹד אִסּוּר אַחַר וְאִינוּ בְּכָלֵל בְּלִבְד וְשְׁפִיר יִלְפִינּוּ מִהֵךְ הַקִּישָׁא דְּאִיתָא בְּתְרוּמָה.

א"כ מַה שְׁהַקְשִׁיתִי לְעֵיל דְּלָמָּה הַצְּרִיף לְרִשׁ"י לְפָרֵשׁ הַמְּתַנִּיתִין כְּדִרְבִּינָא הָא הָוִי מ"ל דְּמִתְנִיתִין אֲתִי כר"ש דְּלִית לֵיהּ אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר מִיּוֹשֵׁב שְׁפִיר דְּלר"ש דְּמַצִּינּוּ לּוֹמֵר דְּהֵךְ הַקִּישָׁא לֹא אֲתִי לְמַעַט אֲלִיו הֵיכָא שְׂאִין אִסּוּר חֶמֶץ יְכוּל לְחוּל כְּלָל אִין לְנוּ לְיָמוּד לְמַעַט גַּם בְּגוֹנוֹנָא דְּלֹאוּ דְּלֹא תֵּאֱכַל חֶמֶץ חָל א"כ בְּתְרוּמָה שְׁהוֹתְרָה לְגַמְרֵי וּנְפִקְעָה מִקְדְּוֹשְׁתָּהּ בְּגַמְרֵי הַנָּאֵת הַגְּרוֹן דְּאֵז חָל אֲזַהְרָה דְּחֶמֶץ לִיכָא לְמַעוּטֵי מִהֵךְ הַקִּישָׁא אֲשֶׁר ע"כ לֹא נִזְכָּר דִּין מִצָּה שֶׁל תְּרוּמָה בְּהֵךְ בְּרִיָּתָא דְּאֲתִי' כר"ש מִשָּׂא"כ בְּטָבֵל לְפִי הַמְּבֹרָךְ בְּתוֹס' מִס' יְבָמוֹת (דָּף ל"ג ע"א) ד"ה אֲלֵא מְלִיקָה כו' דְּלר"ש דְּסוֹבֵר אִין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אִף עַל אִסּוּר בְּעֻלְמָא לֹא מְצִי לְמִיחַל אִסּוּר אַחַר אִף אִם נֹאמֵר דְּעַל בְּלִיעַת מְעִיּוֹת לִיכָא בְּאֲזַהְרָתוֹ לֹאוּ דְּטָבֵל דְּעֵיקָר אֲזַהְרָה אִינוּ אֲלֵא עַל הַגְּרוֹן מ"מ אִסּוּרָא דְּאוּרִיָּתָא אִיכָא.

לֹא מִבְּעַיְ' לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּבְכָל אִסּוּרֵי מֵאֲכִלוֹת יֵשׁ אִסּוּר דְּאוּרִיָּתָא בְּאוּכָל שְׁלֵא כְּדִרְךָ הַנָּאֵה רַק דְּלִעֲנִין חַיּוּב מִלְּקוֹת בְּעֵינּוּ שְׂיִהְיֶה כְּדִרְךָ אֲכִילָה א"כ בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ אִסּוּר טָבֵל בְּהַנָּאֵת הַמְּעִיּוֹת וּמִדְּחָה מְלַחֵל אִסּוּרָא דְּלֹא תֵּאֱכַל חֶמֶץ.

אָלָא אַף לַאִינֶזָה מֵהַפּוֹסְקִים דְּשָׁלָא כּד"א לִיכָא אִיסוּר כְּלָל בִּהְנָאָת אַכִּילָה שְׂבַמְעִינִים. פְּשִׁיט לֹאמַר דּו"א אָלָא הֵיכָא שְׁהַבְּלִיעָה הִי שְׁלָא פְּדַרְךָ אַכִּילָה כְּמוֹ דְּאָכַל חֵלֶב חֵי אוֹ דִּנְכֹּה גְרוֹנוֹ וְכדוּמָה מִשָּׂא"כ הֵכָא דְכָל הָאִכִּילָה הֵיךָ דְרַךְ אַכִּילָה פְּדַרְכוֹ שְׂאָכַל וְנִהְנֶה בְּגְרוֹנוֹ מֵהֵיכִי פִתְי לֹא יִהְיֶה עַכ"פּ אִיסוּר בִּהְנָאָת הַמְעִינִים וְשִׁפּוּר מְמַעַט לר"ש דָּאִין יוֹצֵאִין בְּמַצָּה שֶׁל טָבֵל מִדְּכֶתִיב לֹא תֹאכַל עֲלִיו חֶמֶץ כּו' מִי שְׂאִיסוּרוֹ מִשּׁוּם בַּל תֹּאכַל חֶמֶץ יֵצֵא זֶה שְׂאִיסוּרוֹ אִינוּ אָלָא מִשּׁוּם כּו' ע"כ דְּהָא אַף בִּהְנָאָת הַמְעִינִים עֲדִינִין אִיכָּא אִיסוּר טָבֵל א"כ אִי אֲפָשֶׁר לְמִיחַל אִיסוּר' דְּחֶמֶץ.

מִשָּׂא"כ בִּתְרוּמָה דְּכִינּוּן שְׁנַתְחַלְלָה בִּתְחִילָה בִּהְנָאָת הַגְּרוֹן הַתְּרָה וְנִפְקַעָה מִקְדוּשָׁתָהּ מִפְּלֵ וְכָל וְאֵף אִיסוּר' בְּשִׁלְמָא לִיכָּא. וְא"כ גַּם מַה שְׂדַקְדַּקְתִּי בְּדַבְרֵי רִש"י דֵּהֲתַחִיל בְּתַרְתִּי בְּחֵלָה וּבִתְרוּמָה וּמְסִינִים בְּחֵדָא אָבֵל יִשְׂרָאֵל בִּתְרוּמָה לֹא מִיּוֹשֵׁב שִׁפּוּר דְּמַה שְׁהוֹצֵרָךְ רִש"י לְפָרֵשׁ הַטַּעַם בְּמִשְׁנֵה פְּדַרְיִשׁ רַבִּינָא לֹא הוֹכֵרַח לְזֶה אָלָא מִמַּה דְּנִשְׁמַע מִדַּבְרֵי הַמְּשַׁנֶּה דִּישְׂרָאֵל אִינוּ יוֹצֵא בִּתְרוּמָה אָבֵל הָא דָּאִינוּ יוֹצֵא בְּחֵלָה א"ש גַּם אִם לֹא נִדְרַשׁ הֵךְ הַקְּיִשָּׁא דְלֹא תֹאכַל עֲלִיו חֶמֶץ כּו' אָלָא פְּדַרְיִשׁ ר"ש וּמִטַּעַם דָּאִין אַחַע"א וְלִיכָּא כְּלָל אִיסוּר' דְּחֶמֶץ דָּאֵף כְּשָׂבָא לְמַעֲיַנִּים מוֹנַע אִיסוּר דְּטָבֵל חֵלוֹת לֹא דְחֶמֶץ וְאִינוּ כְּלָל בְּבָל תֹּאכַל עֲלִיו חֶמֶץ אָלָא אִיסוּר טָבֵל בְּלַבַּד.

וְלִזְה מְדִינָא בְּבִרְיָתָא יֵצֵא זֶה שְׂאִין אִיסוּרוֹ מִשּׁוּם בַּל תֹּאכַל חֶמֶץ אָלָא מִשּׁוּם בַּל תֹּאכַל טָבֵל. וְאִין לְהַקְשׁוֹת לְהַךְ מ"ד דְּדַחָה דַּבְרֵי רַבִּינָא וְסוּבֵר דְּלֹא דְרַשִּׁינּוּ לְמַעַט טָבֵל מֵהַךְ הַקְּיִשָּׁא אָלָא לְמ"ד דָּאִין אִיסוּר חָל אִיסוּר אָבֵל לְמ"ד אַחַע"א לֹא דְמִידי בְּלַבַּד כְּתִיב.

א"כ הָאִיךָ הִי מְפָרֵשׁ דְּטַעַמָא דְּמִתְנִיתִין מַה דָּאִין יִשְׂרָאֵל יוֹצֵא בִּתְרוּמָה דְּבִנְה צְרִיכִים דּוֹקָא לֹאמַר דְּדַרְשִׁינּוּ מֵהַךְ הַקְּיִשָּׁא דְלֹא תֹאכַל עֲלִיו חֶמֶץ לְמַעַט אַף דִּישְׁנֹו בְּאִיסוּר חֶמֶץ אִם יֵשׁ בּוֹ ג"כ אִיסוּר אַחַר פְּדַרְיִשׁ רַבִּינָא כְּפִירוּשׁ רִש"י דְּמִתְנִיתִין כְּנ"ל י"ל לְפִי מִש"ל דֵּהֲמַדְחָה, דַּבְרֵי רַבִּינָא הוּא רַב אֲשִׁי וְלִשְׁיטְתוֹ אֲזִיל שְׁפוּבֵר טַעַם כְּעִיקָר דְּאוֹרְיָתָא וְלִדְיָדִי לֹא מִיִּתְרָא הֵךְ הַקְּיִשָּׁא דְלֹא תֹאכַל דְּאִיצְטְרָךְ לְמַעַט שְׂאִין יוֹצֵאִין אָלָא בְּדַבְרֵי הַבָּא לִידי חֶמֶץ וְאִין יוֹצֵאִין בְּעִיסָה הַבָּאָה מִן הַדְּגָן וּמִן הָאוֹרֵז אַף כְּשִׁישׁ בּוֹ טַעַם דְּגָן אִם אִין בּוֹ כְּזִית בְּכדָא"פ דְּבַכָּה"ג לֹא הוּי יְדַעִינּוּ לְמַעַט מִנְשִׁמְרָתָם אֵת הַמַּצּוֹת כְּנ"ל.

וְהַךְ בְּרִיָּתָא יְכוֹל יוֹצֵא אָדָם בְּטָבֵל כּו' יֵצֵא זֶה שְׂאִין אִיסוּרוֹ אָלָא מִשּׁוּם בַּל תֹּאכַל טָבֵל בְּוֹדָאִי לֹא נִאֲמָרָה אָלָא מִפִּי ר"ש שְׁפוּבֵר אִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר דְּלְמ"ד אַחַע"א לֹא שְׁיִיךְ לֹאמַר אָלָא מִשּׁוּם טָבֵל וְרַבִּינָא דָּאֵמַר א"ת רַבְּנָן לֹא נִתְפַּוּן לֹאמַר דְּלִישְׁנָא דַּבְּרִיָּתָא אֲתִי כְּרַבְּנָן זֶה א"א שְׂמַפְרֵשׁ לְהַדִּיא בְּבִרְיָתָא שְׂאִין אִיסוּרוֹ אָלָא מִשּׁוּם טָבֵל וְלֹא מִשּׁוּם חֶמֶץ רַק רַבִּינָא בָּא לְחַדֵּשׁ דְּהַךְ דִּינָא דַּבְּרִיָּתָא דָּאִין יוֹצֵאִין בְּטָבֵל אַף שְׁלָא אֲמָרָה אָלָא ר"ש שְׁפוּבֵר אִין אַחַע"א וְלִית הַלְכָתָא כְּוֹתִיָּה דר"ש דְּהָא אֲנִי פְּסִקִינּוּ אַחַע"א מ"מ הִדִּין דָּאִין יוֹצֵאִים כּו' בְּטָבֵל כּו' דִּין אֲמַת גַּם לְרַבְּנָן דֵּהֲלַכְתָּא כְּוֹתִיָּהוּ דַּאחַע"א דְּכִינּוּן דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר א"א לְמַדְרַשׁ מֵהַךְ הַקְּיִשָּׁא כּו"ש וּמִיִּתְרָא הֵךְ הַקְּיִשָּׁא ע"כ דְּרַשִּׁינּוּ דְּהַךְ הַקְּיִשָּׁא אֲתִי לְלַמּוֹד דָּאִין יוֹצֵאִין אָלָא הֵיכִי דְלֹא שְׁיִיךְ אָלָא אִיסוּר חֶמֶץ בְּלַבַּד וּע"ז דְּחָה רַב אֲשִׁי מִידי בְּלַבַּד כְּתִיב כְּוֹתִיב לֹאמַר דְּלְפִי דַּעַת רַב אֲשִׁי דְטַכַּע"ק דְּאוֹרְיָתָא לֹא מִיִּתְרָא הֵךְ הַקְּיִשָּׁא כְּלָל וְאִי אֲפָשֶׁר לְמַעַט טָבֵל מֵהַךְ הַקְּיִשָּׁא אָלָא לר"ש דל"ל אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר ע"כ אַף דְּלֹא מִיִּתְרָא הֵךְ הַקְּיִשָּׁא נְלַמַּד דָּאִין יוֹצֵאִין בְּטָבֵל בְּכָלֵל הַמְּסוּר בְּיַדִּינוּ דָּאִין הֵיךְ שֶׁלֵּךְ לְמַחְצָה כְּמוֹ שְׂפַתְבִּתִּי בְּהַתְחַלַּת דַּבְּרֵי בְּזֶה כֵּן תוֹרַף כְּוֹנֵת רַב אֲשִׁי בְּמַה שְׂדַחָה דַּבְּרֵי רַבִּינָא שְׁחֹלֵק עֲלִיו בְּעִיקָר הִדִּין הַלְכָתָא אָבֵל מוֹדָה רַב אֲשִׁי דְלְהַךְ תַּנָּא דְּסוּבֵר דְטַכַּע"ק לֹא דְאוֹרְיָתָא וְגַם סוּבֵר אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר מִיִּתְרָא הֵךְ הַקְּיִשָּׁא דְל"ת עֲלִיו חֶמֶץ לְמִדְרַשׁ מִינֵי כְּאִילוּ הֵיךְ כְּתִיב בְּלַבַּד.

א"כ יש למעט דאין ישׂראל יוצא במצה של תרומה ואתני מתניתין פהה תנא. רק לפי דברי רב אשי שסובר להלכה דטכע"ק דאורייתא אידחי הך מתניתין והך דינא דבריייתא דיכול דיוצא אדם בטבל כו' מהלכה וכעין זה כתב הרמב"ן במלחמות ר"פ כ"ש דהך מתניתין לא אתי אלא כמ"ד אין איסור חל על איסור וכיון שאין הלכה כן יוצאין בדיעבד במצה אסורה ודלא פהה מתניתין שנושגית בדברי יחיד ולפי שיטת רש"י י"י דס"ל כמ"ד טעם פעיקר לאו דאורייתא שפיר ילפינן אף לדין למעט מהך הקישא דל"ת עליו חמץ פאילו הנה פתיב בהדני בלבד ואתי מתניתין פהנ"ל: ולכאורה יש עוד ראי' דתנא דמתניתין דריש מיתורא דהך הקישא פאילו הנה פתוב בלבד דבספר מקור חיים (סי' תנ"ד) מקשה אהא דתנו בתנא דאין יוצאין בהקדש ואמאי נימא מדלעסי קנאו ויצא לחולין.

ומה שגחית לתרץ דמתניתין מירי שאכלו במזיד ואין הקדש מתחלל אלא בשוגג לא מחנור כלל דהא הגמרא מפרש לישנא דמתניתין בהקדש שלא נפדה דהיינו שנופדה ולא נפדה פהלקתא וכגון שפדאוהו ע"ג קרקע ומסתמא הפודה פן סבר שמועיל הפדיון ושגגות הוראה בדין הוי שגגה גמורה פמבןאר בתהד"ש סי' רט"ז ומובא בב"ש אה"ע (סי' י"ג ס"ק ט"ז) גבי הנושא אשה תוך ג' חדשים למיתת בעלה דאם לא ידע הדין מקרי שוגג וא"כ יצא לחולין.

ומה שמתרץ עוד המקור חיים דהטעם דאין יוצאין בהקדש אף שנתחלל היא משום מצוה הב"ע ואתני לי' פן מדברי הרא"ש שפסק דאין יוצאין במצה גזולה דבעינו מצתכם אמאי נימא פשלעסה קנאה א"ו שהטעם משום מצוה הבאה בעבירה.

והנה נעלם ממנו דברי הריטב"א בחידושו למס' סנפה (דף ל"ה) דאם הנה הקני' בלעיסה לא מקרי מצוה הבאה בעבירה פינו דקדמה הקני' קצת לקיום המצוה גם מדברי הרא"ש שפוסק שאין יוצאין במצה גזולה אין הכרח שסובר הטעם משום מצוה הב"ע די"ל דהרא"ש סובר פשיטת הרמב"ם פ"ב מהלכות גזילה דין י"ד וט"ו לפי דברי המ"מ ולח"מ שם בפשינוי שאין עמה שינוי השם אינו קונה יעוי"ש.

אמנם בלא"ה לא קשה קושניית המקור חיים הנ"ל דגבי הקדש דכל היכא דאיתא בי גנא דרחמנא איתא וכל מי שבידו ההקדש הוי פגזבר עליו אף שהגביהם ע"מ לקנות לא הוי פגנב ולא מעל ומטעם זה גם בלעיסה כ"ז שאינו נהנה לא הוי רק פמזיק הקדש וליכא מעילה.

ותורה דברים אלו מתבארים מתוך דברי הר"ן במס' נדרים (דף ל"ד) גבי פכר זה הקדש ומדברי הראב"ד פ"ו מהלכות מעילה ויענין בספר הפלאה למס' פתובות (דף ל' ע"ב) ד"ה עוד נראה לפי ע"ד שלמד מדברי הראב"ד הנ"ל דגם בתרומה ביד ישׂראל אף אם נטלה ע"ד להחזיק לעצמו ולא שיניף שם גניבה ולא קנה מדאגבהה.

ומ"ש עוד בזה"ל ואפשר לומר דס"ל להתוס' דאפילו בתרומה שלו אפתי שיניף קושני' שני' פינו דלעסה קנאה דאפילו בתחב עצמו לתוך גרונו מ"מ פינו דממאס כו' א"כ פכר נחייב לשלם פדין מזיק תרומה כו' יעוי"ש.

לא מחנור לפי ע"ד דהא מזיק מתנות פהונה קודם שבא ליד פהן פטור פדאיתא פמסכת חולין (דף קל"א) יעוי"ש ולפי הנחה זו ליכא כלל שם הוצאה מרשות גבי הקדש או בתרומה ובמעשרות בעודן ביד ישׂראל שהפריש תבואתו דהוי פגזבר עליהם עד שקיים פהו מצות נתינה.

ואף אם הגביהו ע"ד לאכלו וגם לעסן בפיו לאכילה עודנה פאשר הי' שיניכים ליתן לכהן ולוי להסקה ואין על הישראל שם גנב שיהיה קני' ע"י שינוי דמי למשנה חפץ של חברו שלא בדרך קניית גניבה או גזילה דגניבה או גזילה לא מקרי אלא בהוצאה מרשות חברו לרשות עצמו אף דבפקדון מקרי הנפקד גנב פשוט יד בפקדון וכבר רמז בזה בתוס' מס' תגיגה (דף י"א ע"א) ד"ה בגזבר.

י"ל דשאני פקדון דיד הנפקד פיד. הבעלים וכל זמן שמונח ביד הנפקד ושמירתו על הבעלים הרי רשותו ויד פרשות ויד הבעלים בעצמם וכששולח יד בפקדון על דעת ליטלו לעצמו מסולק שמירתו ואין עוד רשותו וידו פרשות ויד המפקיד אלא של הנפקד ולכך הוי כגניבה בהוצאה מרשות לרשות שהוציא מרשות הנפקד לרשות עצמו ויש סמוכין לזה מדברי הרמב"ן במסכת ב"מ בפרק אלו מציאות ומוכא ג"כ באס"ז בסוגיא נטלה ע"מ לגזלה ויתר הדברים אביא לקמן אי"ה.

העונה מזו דקושנית המקור חיים דגבי הקדש נימא מדלעסה יצא לחולין לא קשה וממילא ליכא ראני' לדחות סברת הריטב"א שכתב דבכה"ג לא הוי מצנה הבאה בעבירה פיון דקדמה הקני' אבל עדיין יש להקשות פיון דנהנה מן ההקדש מעל ונהנת אכילה יש תיקוף בין התניכים כמו שכתבנו במס' חולין וזה בכלל הנאת הגרון א"כ אמאי אין יוצאין בהקדש שגפדה שלא פדיו בשוגג נימא מיד שנהנה ממנו בין התניכים נפקע מקדושתו ויצא לחולין ובכה"ג אם היה חמץ הוי מצי איסור חמץ למיקל מיד אחר פקיעת הקדושה במעילה בהנאה: אמנם לפי מ"ש א"ש דגם בכה"ג ממעט מלצאת ידי מצה פיון דהיה איסור אחר בתחילת האכילה וליכא באזהרת דלא תאכל חמץ בלבד ודמי לתרומה דממעטינוי מהאי הקישא: אמנם אכתי איכא לדקדק בדברי רש"י במתניתין שכת' במעשר של הלויים משמעות דברים אלו מורים להדיא שדעת רש"י דדוקא אם כבר בא המעשר ליד הלוי ונתן לישראל משא"כ פשהחזיק הישראל לעצמו המעשר אחר שהפרישה וטחנה ואפה אותה ועשאה מצה היינו ע"כ משום דלא מקרי מצתתם.

וקשה אמאי לא נימא שקנה הישראל אותו מעשה דרף גזילה בשינוי דטחינה ואפי' נהרי גבי פאה היכא דלא הפריש מן העמרים ומן הקמה וטחנה ואפאה למ"ד דשינוי קונה הי' מיפטר מלינתו עוד אי לאו דגלי קרא תעזוב יתירה כדאיתא במס' בבא קמא (דף צ"ד ותמורה דף ה') יעוי"ש וגבי מעשר לא מצינו דגלי קרא וגדולה מזו איתא בחידושי הריטב"א דאף מצה של טבל ותרומה מקרי לכם משום דקנאו האוכל בלעיסה ומסיים דלא משכחת במצה למעט מטעם דבעינון שלכם אלא מעשר שני אליבא דר"מ שהוא ממון גבוה.

ולכאורה קשה על דברי התוס' דפסחים (דף ל"ח) ובסוטה (דף ל"ה) שכתבו דטבל לא מקרי שלכם מחמת חלק הפהנים ואמאי לא נחתו לסברת הריטב"א דקנאו בשינוי. ואף אם נאמר שגם התוס' ס"ל פדעת הרמב"ם הנ"ל דלעיסה מקרי שינוי לענין קני' גמורה.

אכתי קשה דלמא לא יוחשב לשינוי הטחינה והלישה והאפי' וצ"ל שדעת התוס' דשאני טבל שרכב האיסור עליו וישנו בחיוב הפרשה דאין השינוי מועיל להפקיע איסור הטבל וכיון שעכ"פ אף אחר השינוי עודנו בטבלו וישנו בחיוב הפרשה ממילא הא גם בחיוב נתינה לכהן פדכתוב בפ' תבא פי תכלה לעשר ונתת ללוי וגומר בפרט לשיטת הרמב"ם בשורש י"ב למנין המצות שכתב דהפרישה ונתינה נחשבת למצנה אחת ע"כ אינו מועלת השינוי הנעשה בעודנו בטבלו לפטור מחיוב נתינה לכהן ולא אחר הפרשה.

אבל היכא שפבר הפריש מעשר ראשון ונתפנון לגזול ולהחזיק לעצמו ועשה בו שינוי בטחינה כו' אמאי לא יהיה קני' להישראל פדין גזול חטים מחבירו ועשאו קמח וא"כ מהראוי שגם במעשר ראשון שהי' שניף ללוי אם עשה ישראל ממנה מצה ואכלו שיהיה הדין שיוצא בו דקרי מצותכם מאז שקנאה בשינוי נחזיר לענון ראשון לומר בדרך אחר דרב אשי סובר דמקרי מצנה הב"ע אף היכא שקדמה העבירה לקיום המצנה א"כ י"ל הטעם במתניתין משום מצנה הבאה בעבירה ורש"י דלא מפרש טעמא דמתניתין משום מצנה הב"ע היא משום שתופס להלכה דלא מקרי מהב"ע אלא היכא דעבירה והמצנה באים פאחת ודעת לנבון נקל מתוך דברי רש"י ותוס' דריש פירק לולב הגזול ובהנ"ל א"ש בדברי רש"י בד"ה דמאי הא לא חזי לי' שמפרש קושניית הגמרא משום הקישא ולרב אשי משום מהב"ע ע"כ מפרש רש"י ב' הטעמים.

וא"ש סתימות קושניית הגמרא בין לרבינא בין לרב אשי: עוד אמרתי דמה דדחה הגמרא מידי בלבד פתיב דחזי' עצומה היא לשיטתו דרבינא אבל לפי ההלכתא לדין אינה דחזי' וא"ש מה שמפרש רש"י הטעם במתניתין משום הקישא דלא תאכל עליו חמץ ועתה אציע דברי הן הקדמתי לעיל דאם הסמוכים דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מיותרא יוכל לדרוש ממנו למעט טבל ושאר אסורים פאילו היה פתוב בהדי' בלבד.

וא"כ יש לדקדק לכאורה לפי מה שהעליתי לפי דברי הירושלמי דהא דאין יוצאין באורז כו'. ידענו מפסוק ושמתם את המצות ממילא מיותר ה' סמיכות דלא תאכל עליו חמץ למדרש מינ' פדריש רבינא ואם פן מאי דחה הגמרא מידי בלבד פתיב: אמנם יש ליישב בפשיטות דאף למ"ד איסור חל על איסור אין הכרע למידרש מיתורא דהאי קרא למעט פדרבינא דאיכא למימר דלא אחי למעוטי אלא היכא דאי אפשר ללאו דלא תאכל עליו חמץ למיחל פלל וכדברי הברייתא יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל עליו חמץ אלא כו' ואין לדחות דהא למ"ד איסור חל על איסור לא משפחת פלל שיהיה מנוע חלות איסור חמץ על איסור הקדום דהא איסור' דחמץ הוי נגד פלל איסורי מאכלות איסור כולל שפולל כל החמץ שבעולם ז"א די"ל דקרא היה צריכים למעט על זמן התחלת פניסה לא"י שאז היה כל התבואות שבעולם באיסור חדש עד הקרבת העומר ומשום איסור חדש לבד לא היה מניעה מלאכול מחדש לקיים מצות מצה פקושניית הירושלמי המובא בתוס' קידושין דעשה דמצה דוחה ל"ת דחדש רק משום דלא היה אפשר אז לאיסור חמץ לחול על איסור חדש אף למ"ד אחע"א דהא חמץ לא היה אז כולל פלל דבכל חמץ שבעולם קודם איסור חדש ע"כ לא היה אפשר להם לצאת ידי מצה באכילת חדש דבכה"ג שפיר ממעט מל"ת עליו חמץ וכיון די"ל דהיה צריכים קרא דלא תאכל למעט בזמן הנ"ל תו לא מיתרא ואין ללמוד למעט גם היכא דאיסור חמץ מצי מיחול אלא שאינו בלבד (אין זה דוחק לומר דלא אחי קרא אלא לזמן ההוא דהא מצינו פן בפסחים (דף ל"ח ע"ב) לא נצרכה אלא לגוב וגבעון יעוי"ש ברש"י).

אמנם דברי אלה אינם נכונים אלא למ"ד דחדש היה תיכף בביאתם לא"י ודרשינו בכל מושבותיכם בכל מקום שאתם יושבים ונוהג ג"כ בחוץ לארץ. וידוע דהספמת רוב הפוסקים דהלכה כמ"ד דחדש אינו נוהג בחוץ לארץ ובא"י אינו נוהג אלא לאחר רבושה וישיבה ולהד' שיטה א"א לומר דמעוט' דקרא דל"ת קאי על עת פניסה ישראל לארץ וממילא לא משפחת עוד שום גוונא שיהיה מניעת חלות איסור חמץ על איסור הקדום.

אָלָא לְמַד אֵין אַחַע"א. אָבֵל לְמַד אִיסוּר חַע"א בְּכוֹלֵל הָרִי חֲמִיץ תְּמִיד פּוֹלֵל כִּנ"ל וְכִינּוּן דְּמִינּוּתָא הַרְּ הַקִּישָׁא ע"כ אֲתִי לְמַעַט שְׁלֵא לְצִאת יָדֵי מְצָה בְּדָבָר אִיסוּר מְחַמַּת שְׁגָם אִיסוּר הַשְּׁנִי חָל וְכֵאֵילוּ הִיָּה פְתוּב בְּלִבָּד וְלֹא א"ש דְּחִיָּית הַגְּמָרָא מִיָּדֵי בְּלִבָּד פְּתִיב אָלָא לְרַבִּינָא דְבַמָּס' מְנַחֲחוֹת (דָּף ס"ח) אִיתָא אָמַר רַבִּינָא אָמְרָה לִי אַם אָבִיָּה לֹא הִיָּה אָכִיל חֲדָשׁ אָלָא בְּאוּרְתָא דְשִׁיבְסָר נִגְהִי תְמַנְיָסָר דְסָבָר כּוּר' יְהוּדָא דְחִיָּישׁ לְסַפִּיקָא ע"כ הָרִי דְסוּבָר דְחֲדָשׁ נוֹהֵג בּוֹזָה"ז וְבַחוּץ לְאַרְץ וְלִשְׁיטָתוֹ י"ל דְּמַעוּטָא דְקָרָא הָוִי צְרִיכִים בְּעַת פְּנִיסָתָם לְאַרְץ כִּנ"ל וּמְקַשָּׁה הַגְּמָרָא שְׁפִיר עָלִיו מִיָּדֵי בְּלִבָּד פְּתִיב.

וּא"ש פִּירֵשׁ"י בְּמַתְנִיתִין לְפִי הַהִלְכָתָא דְחֲדָשׁ אֵינוֹ נוֹהֵג בְּחוּ"ל וְשְׁפִיר יְלַפִּינּוּ מִיְתוּרָא דְלֹא תֹאכֵל לְמַעַט כְּאֵילוּ פְתוּב בְּהִדְלֵי בְּלִבָּד: וּמָה שְׁיֵשׁ לְדַקְדָּק עַל כִּל הַנְּ"ל דְּבִלֵּא"ה לֹא מִיְתוּרָא הַסְּמִיכוֹת דְּהֵאִי קָרָא לֹא תֹאכֵל עָלִיו חֲמִיץ דְּאִיצְטְרָף לְלִמּוּד מְהִיקְשָׁא לְחִיב נְשִׁים בְּאָכִילת מְצָה אָבָאָר אִי"ה בְּסוּף הַקְּוִנְטוּרוֹס (נִדַּע דְּדָבָרִים הָאֵלוּ אֵינָם נְכוּנִים אָלָא לְפִי סְבָרַת הַרְמַב"ם בְּנִקְוֹדָה נְפִלְאָה דֹאָה"נ לֹא מְקָרִי א"מ.

שׁוּב מְצִאתִי בְּסִפְר הַמְּקָנָה בְּמַס' קִידוּשִׁין (דָּף ל"ח) שְׁפָתָב כְּדָבָרֵי הַנְּ"ל דְּבָדִין פְּנִיסַת יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ לֹא הִיָּה חָל אִיסוּרֵי חֲמִיץ עַל אִיסוּרֵי חֲדָשׁ מְטַעַם שְׁפָתָבְתִּי וַיֵּשׁ עוֹד מְקוּם עֵיוֹן דָּאָם נְאָמַר דְּכוֹלֵל הַבָּא לְאַחַר זְמַן מְקָרִי ג"כ כּוֹלֵל הִיָּה גַם אִזְ שֵׁם כּוֹלֵל לְאִיסוּרֵי חֲמִיץ נִגְדַּד אִיסוּר חֲדָשׁ.

דְּאִיסוּרוֹ דְּחֲמִיץ כִּל ז' וְאִיסוּרוֹ דְּחֲדָשׁ הַנּוֹתֵר בְּהַקְרַבַת הָעוֹנָם. וּפְלִפּוֹל בְּזָה מְבוֹאָר לְהַמְעִינּוּ בְּש"ף חו"מ סִימָן ע"ג ס"ה וּבְהַגְהוֹת ח"צ עַל הַטו"ז שֵׁם וּבְהַפְלָאָה לֹא"ע סִימָן קי"ח וְהַבֵּאתִי דְבָרִים בְּזָה בְּצִיּוֹן בְּגִלְיוֹן הַפְּלָאָה וּבְפִילְפוֹל בְּדָבָרֵי הַתּוֹס' דְּסוּף נְדָרִים מָה שְׁהַנִּיחוּ בַצ"ע דְּלֹר' יוֹסִי דִל"ל א"כ אֲמַאי תְּהִיָּה נְטוּלָה מִן הִיָּהוּדִים הָא לֹא חָל בְּעוֹדָה א"א וְאִם נְאָמַר דְּכוֹלֵל דְּלֵהָבָא מְקָרִי כּוֹלֵל מְמִילָא כְּמוֹ כֵּן מְקָרִי מוֹסִיף דְּלֵמ"ד דִּל"ל א"כ רַק מוֹסִיף י"ל דְּגַם בְּמוֹסִיף דְּלֵהָבָא חָל וְא"כ לֹא קִשָּׁה קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' הַנְּ"ל דְּבִנְטוּלָה אֲנִי מִן הִיָּהוּדִים אִיכָא מוֹסִיף דְּלֵהָבָא.

וּא"ל דְּשִׁאֲנִי בְּנְטוּלָה אֲנִי מִן הִיָּהוּדִים דָּאָם נְאָמַר דְּאֵינוֹ חָל בְּעוֹדָה א"א וּפְקַע הַנְּדָר פִּינּוּן שְׁאֵינוֹ חָל לְשַׁעְתוֹ וְלֹא יְחוּל גַם לְאַחַר גִּירוּשִׁין ז"א דְּלִכְאוּרָה נִרְאָה לְהִיפּוֹף דְּכָה"ג אָמְרִינּוּ שְׁחָל לְאַחַר זְמַן וְהוֹסְפָה זוֹ דְּלֵאַחַר זְמַן גּוֹרָם שְׁיְחוּל גַם בְּעוֹדָה א"א וְרָא' לְזָה מְהָא דְּשְׁבוּעָה עַל שְׁבוּעָה חָל בְּכוֹלֵל כְּגוֹן דְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא אוֹכֵל תְּאֲנִי וְחוּר וְנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֹאכֵל תְּאֲנִים וְעַנְבִּים אָמְרִינּוּ מְגוֹ דְּחָל עַל עַנְבִּים חָל גַם עַל תְּאֲנִים וְלֹא אָמְרִינּוּ לְהִיפּוֹף דְּלֹא יְחוּל עַל תְּאֲנִים וְתְּהִיָּה הַשְׁבוּעָה שְׁנִיָּה שְׁל תְּאֲנִים וְעַנְבִּים בְּטָלָה מְפֵל וְכֵל כְּדִין שְׁבוּעָה שְׁבָטָלָה מְקַצְתָּה בְּטָלָה כְּוָלָה.

וַיֵּשׁ לְהֵאָרִיף בְּזָה עַפ"י תְּשׁוּבַת רַדְב"ז ח"א ס' רע"ח וְתְּשׁוּבַת מְשֻׁפְטֵי שְׁמוּאֵל ס' ק"י מְבוֹאָרִים בְּס' שִׁוְכָה"ג יו"ד בְּהַגְהוֹת אוֹת ב' וּבִיּוֹתֵר מוֹכַח כֵּן מְדָבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי בְּשְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל מְצָה דְּחָל בְּכוֹלֵל וְאֲמַאי הָא אִיכָא לְמִימַר בְּהִיפּוֹף דְּאֵינוֹ חָל עַל מְצָה שְׁל מְצָנָה וְלִהְיוֹ עי"ז כְּנִדָּר שְׁהוֹתֵר מְקַצְתוֹ הַתּוֹת כִּלּוֹ וְלֹא יְחוּל אִף עַל מְצָה שְׁל רְשׁוּת א"ו בְּגוֹנוֹנָא כְּמוֹ זָה יֵצֵא רֵאשׁוֹנָה לְהַחְזִיק כִּל נְדָר מְטַעַם כּוֹלֵל: אִי עֲשׂוּח דְּקִים וְעֲשָׂה דְּחִי עֲשָׂה דְּשָׁב וְאֵל תְּעַשָּׂה פְּרָק רֵאשׁוֹן הִנֵּה בַפ"י דְּכְתוּבוֹת (דָּף מ"ב) כְּתִב עֲשָׂה דְּהוּי מְנִיעַת עֲשִׂיָּית אֵינָה דְּבָר הָוִי כְּלָאוּ שְׁנִידְחָה מְפָנִי עֲשָׂה שְׁיֵשׁ בְּקוּם וְעֲשָׂה וְרָא' לְדָבָר יֵשׁ מְדָבָרֵי הַגְּמָרָא חוֹלִין (דָּף קמ"א): גְּמָרָא מֵאִי אוֹלָמִי דְּהֵאִי עֲשָׂה מְהֵאִי עֲשָׂה.

יֵשׁ לְדַקְדָּק עַל כִּל הָאֵרִיכוֹת הַסּוּנְגָא דְּכָאֵן מִן הַתְּחַלַּת הַקו' עֲשָׂה וּל"ת הִיא שְׁהִיא לְכְאוּרָה אִף לְמוֹתֵר כִּי אַם לְהַגְדִּיל הַפְּלִפּוֹל דְּהָא בְּפִשְׁטוּת הָוִי מְצִי לְהַקְשׁוֹת טַעְמָא דְּכְתִב רַחֲמָנָא תְּשַׁלַּח כו'

מאי אולמי דהאי עשה מהאי עשה: ונ"ל לינישב בפשיטות דסברת מאי אולמי לא שייכי אלא היכא שקהעשה שאנו באין לדחותה יש בקיומה עשיית מצוה אבל היכא דהעשה אינו מצוה רק מגיעת עשיית כמו חייבי עשה ודומיהם דהוי פלאו הבא מכלל עשה י"ל שנגדחת מפני העשה שיש בקיומה עשיית מצוה דקום ועשה מצוה עדיף.

וכעין שכתב הפ"י לכתובות (דף מ') יעוי"ש באס"ז. והא דמקשה הגמרא פאן מאי אולמי דהאי עשה מהאי עשה א"ש דהא בעשה דשלוה הן יש ג"כ קנים מצוה.

אמנם לפי שביארנו דעיקר הקו' דמאי אולמי אינו רק משום עצמית קיום המצוה דשילוח ולא מצד העבירה שיש במגיעת קיומה על דרך איסור לאו הבא מכלל עשה. יש לכאורה סברא לומר דאלימי מצות עשה דמצורע ממצות עשה דשילוח דהא קיום מצות עשה דמצורע היא חיוב מן חלקט ואין ביד המצורע לפטור את עצמו מה שאין פן מצות עשה דשילוח שאינו חיוב על האדם כי אם.

כשרוצה ליקח הבנים אבל אם אינו רוצה ליקח הבנים ואינו רוצה לזכות מן הן יכול להניח ולילך לדרך כי אין אדם מצוה לחזור אחר זה ועשה פזו לא אלימי כמו העשה המוטלת על האדם בחיוב לעשות זה וסמוכין לדברינו מדברי הגמרא דכתובות (דף מ') ומ"א פ"ג דאי אמרה לא בעינא כו' יעוי"ש באס"ז שפירש שם בשם פמה קדמונים דעשה זו הוי עשה קלה ואין להקשות דאפתי איסור הלאו הבא מכלל עשה דשילוח הן היא אלימי דהא אין האפשרות שיהיה בידי אדם לדחות האיסור זה ולהחזיק לעצמו האם הרוכצת בקו והוי פלאו הבא מכלל עשה על הלוקח האם לעצמו ז"א דהא ביארנו לעיל שקהעשה תוכל לדחות איסור לאו הבא מכלל עשה כמו שדוחתת ל"ת גמורה וסברת מאי אולמי אינו רק מצד קיום המצוה שיש בהעשה שאנו דנין לדחותה וכאן גבי שלוח הן מצוה זו דהקיום השלוח היא קילי פנ"ל פ"ג שפ"דו לומר לא בעינא ליקח הן ולא יתחייב בשלוח ואלימא נגדה מ"ע דמצורע ולכך לא מקשה הגמרא תיכף מאי אולמי האי עשה מהאי עשה דהא פשאנו באין לדין בעוד האם על הבנים אם יקח לטהרת המצורע או ימנע מחמת עשה דשילוח הן יש סברא לומר דעדיפא מצות טהרת מצורע שהיא חל עליו בחיוב ולא כן מצות שלוח שאם אינו רוצה ליקח מהן אינו מחוייב לשלח ומחמת זה הוי מצוה קלה ולכך לא הקשה הגמרא תחילה אלא מצד עשה ול"ת.

אבל אחרי שפסיק הגמרא בעבר ונטלה ושיש עתה מצות דשלח תשלח ובאותה חיוב מצוה דשילוח אחר שפבר לקח האם בידו ליפא עוד צד לומר לא בעינא ואלימא כמו מ"ע דמצורע ושפיר מקשה הגמרא מאי אולמא ולכאורה גם לפי סברא הנ"ל לא דהא מיז פשיקח האם לידו לטהרת מצורע יחול עליו חיוב שלוח האם שהוא פבר בידו לא מצי עוד למפטר נפשי' מחיוב שליח.

אמנם י"ל דהגמרא רוצה להקשות אליבא דכ"ע לרבנן ולר"י ולשיטת ר"י דשלח מעיקרא משמע ולא אחר שפבר נטל בידו והעשה דמעיקרא גבי שלוח הוא קיל' דהא בידו לעזוב הן ולא יהיה עליו חיוב דשילוח משא"כ עשה דטהרת מצורע ואין לומר דגם מצות ציצית דמינה ילפינן דחייבת עשה לל"ת היא קיל' דהא ביד אדם למנוע א"א מלבישת טלית בת ד' פנפות פבר נתעורר על זה הריטב"א לכתובות ומביא שם בשיטה מקובצת וכתב פ"ג דאי עביד הכי מיענשי וכדאמרינן במעשה דרב קטינא ולכך לא קיל' וסברא זו לא שייך גבי מצות שה"ק שאין בו שום חיוב על אדם שיימציא א"ע ליקח את הבנים כדי שיהיה חיוב לשלח האם רק תלוי ברצון האדם.

אָמַנְם לְפִי סִבְרָא הָאֲחֵרָת שְׁפָתַב עוֹד שֵׁם הָרִיטְבִי אַ דְּשֵׁאנִי מְצֹנָת צִיצִית דְּאַרְף דְּמַצִּי לְמִפְטָר א"ע בְּטִלִית שְׁאִינוּ בַת צִיצִית מ"מ אִיתָא לַעֲשֵׂה רַק שְׁהוּא פּוֹטָר א"ע מִשֵּׂא כ"ב בְּמ"ע דְּלוּ תְהִיָה לְאַשָּׁה פִּי אָמְרָה לֹא בְּעִינָא עוֹקְרָת לַעֲשֵׂה לְגַמְרֵי דְלִיתָא לְהַעֲשֵׂה בְּעוֹלָם עכ"ל.

יְסוּד דְּבָרֵי הַנֵּ"ל נִסְתַּר דְּהָא גַם בְּשִׁילוּחַ הֶקֶן אַרְף דְּמַצִּי לְמִפְטָר נִפְשִׁיָה בְּמַנְיַעַת הַנְּדַקְקוֹת לְקַן מ"מ הַעֲשֵׂה הִיא בְּעוֹלָם וְאִינְהָ מְעוֹקְרָת וְלִקְמָן אֲדַבֵּר מְזֵה: וְנִחְזוֹר לַעֲנִין שְׁהַזְכָּרְנוּ בְּסִבְרַת הַפ"י דַּעֲשֵׂה שְׁהִיא בְּשׂוֹא"ת לֹא עֲדִיפָא מַל"ת וְנִדְחַת מִפְּנֵי הַעֲשֵׂה וְלִכְאוּרָה רֵאִי פְּשׁוּטָה לְדְכָרֵי מְדְבָרֵי הָרַמְב"ם פ"י מְהֵלְכוֹת יְבוּם שְׁפָתַב בּוֹזֵה"ל הֵיטָה הֵיבְמָה אֲסוּרָה עַל יְבָם אִיסוּר לֹא אִיסוּר עֲשֵׂה כּו' וּמִן הַדִּין הֵיךְ שְׁתַּתִּיבָם שְׁיָבוּם מ"ע כ"ב מִשְׁאֵתָה מוֹצֵא עֲשֵׂה וּל"ת יָבֵא עֲשֵׂה וְיִדְחָה ל"ת כּו' יְעוּי"ש וְהַשִּׁיג עָלָיו מְהֵרָש"ל בִּיש"ש בִּיבְמוֹת פ"ב ס' ג' דְּהָא אֵין עֲשֵׂה דוֹחָה עֲשֵׂה וּל"ת כ"ב בְּחִיבֵי עֲשֵׂה אִם בְּעַל הֵיבָם לֹא קִנִּי כְּמוֹ בְּחִיבֵי עֲשֵׂה וּל"ת יְעוּ"ש.

אָבֵל לְפִי סִבְרַת פ"י לִק"מ דְּחִיבֵי עֲשֵׂה שְׁאִינָם רַק לְהִיּוֹת בְּשׂוֹא"ת הֵנָּה כַּל"ת וְנִיְדְחַת מִפְּנֵי עֲשֵׂה שְׁיֵישׁ בְּהָ קוּם עֲשֵׂה. וּבְזֵה יֵישׁ לִיִּישׁב קוֹשְׁיַת הָרַמְב"ן עַל הָרַמְב"ם בְּסִפְרַת הַמְּצוֹת שְׁמַשִּׁיג עָלָיו לְמַה לֹא חָשִׁיב לִמ"מ שְׁנִצְטוּיָנוּ לְאַכְוֹל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וּבְכוּרוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וְהִיא אָמְרוּ וְאַכְלַת לְפָנֵי ד' אֱלֹהֵיךָ כּו' וְכַתַּב שֵׁם הָרַמְב"ן עוֹד בּוֹזֵה"ל וְאֵין אֲנִי תָמָה עַל הָרַב בְּזֵה וְאִם אִוִּילִי הֵיךְ דַּעַתוֹ שְׁאִינוּ אֱלֹא לְמַנְעֵ אֲכִילַת חוּץ לִירוּשָׁלַיִם וְהוּא הִלָּא שְׁמַנְאוּ הָרַב קמ"א שְׁלֵא לְאַכְוֹל מ"ש חוּץ לִירוּשָׁלַיִם וְהִלָּא הוּא ז"ל הַמוֹנָה לְאוּנִין מְפָלֵל עֲשֵׂה שְׁבַחְשׁבוֹן מ"ע כּו' עכ"ל וְיֵישׁ לוֹמֵר עוֹד דְּכַשֵּׁם הִיכָא שְׁיֵישׁ ב' או' ג' לְאוּנִין בְּדְבָר אֶחָד אֵין הָרַמְב"ם מוֹנָה לְמִסְפָּר תְּרִי"ג מְצוֹת כ"א לֹא אֶחָד וְכְמוֹ שְׁבִיָּאָר בְּאַרְיִכוֹת בְּשׁוֹרֵשׁ שְׁרִיבּוּי אֲזַהְרוֹת אֵינָם אֱלֹא לְחִזּוּק הָאִיסוּר כְּמוֹ כֵּן פְּשִׁישׁ ל"ת וְלֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֵׂה שְׁהוּא ג"כ אִיסוּר מוֹסִיף עַל הַל"ת אֵין לְחֻשׁוֹב אֱלֹא הַל"ת לְחוּד.

וְכַשְׁנִשְׁפִּיל וְנִדְקְדַק מְפָל מְנִין הַמְּצוֹת שֶׁל הָרַמְב"ם לֹא נִמְצָא שְׁהַעֲלָה בְּחֻשְׁבוֹן לֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֵׂה כ"א בְּאֶחָד מִג' פְּנִיִם שְׁאֶבְאָר מְצוֹת עֲשֵׂה שְׁיֵישׁ בְּהָ קִיּוּם מְצוּהָ כְּמוֹ שְׁבִיטָה בְּשִׁבְתָּ וּוּ"ט אַרְף שְׁהוּא בְּשׂוֹא"ת מ"מ הַשׁוֹבֵת וְאִינוּ עוֹשֵׂה שׁוּם מְלֵאכָה קִיּוּם מ"ע.

שְׁהַשְׁבִּיטָה הִיא עֵצָם הַמְּצוּהָ וְיֵישׁ בְּכָלֵל מְצוּהָ זוֹ דְּשְׁבִיטָה קִיּוּם מְצוּהָ גַם לֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֵׂה עַל מִי שְׁאִינוּ שׁוֹבֵת וְאַרְף שְׁבַמְנִין הַמְּצוֹת עֲשֵׂה הִיכָא שְׁיֵישׁ בְּלֹא"ה אֲזַהְרַת לֹא אֵין לְחֻשׁוֹב עוֹד הִלָּא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֵׂה מ"מ עֲשֵׂה פנ"ל שְׁיֵישׁ בְּקִיּוּמָה מְצוּהָ לְנוּ לְחֻשׁוֹב צְנוּתָה מְצוּהָ מְפָלֵל מְצוּהָ.

ב' לֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֵׂה שְׁהִיא עֲשֵׂה הִיכָא דְלִיכָא כָּלֵל אֲזַהְרַת לֹא כְּמוֹ בְּעוֹלָה לְכַה"ג שְׁחֻשְׁב הָרַמְב"ם בְּמְצוּהָ ל"ח וּבְמַנִּין הַמְּצוֹת שְׁנִקְרָא אִיסוּר עֲשֵׂה מִצַּד הַכָּלֵל לֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֵׂה עֲשֵׂה כְּמוֹ בְּהַקְרָבָה מוֹסֵר זְמַן שְׁבִיָּאָר בְּמְצוּהָ ס' שְׁיֵישׁ בּוֹ אִיסוּר לֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֵׂה וְלִיכָא גְבִי' אֲזַהְרַת ל"ת וְיֵישׁ שְׁחֻשְׁב בְּמְצוּהָ פ"ד לַעֲשֵׂה הַקְרַבַת הַקְרַבְנוֹת בְּבֵית הַבְּחִירָה אַרְף שְׁיֵישׁ עַל הַקְרַבְנוֹת חוּץ גַם אֲזַהְרַת ל"ת מ"מ הוּא מִן הַמַּנִּין בְּמ"ע מִצַּד קִיּוּם הַמְּצוּהָ שְׁיֵישׁ בְּהָ שְׁמִי שְׁיִקְרִיב בְּפְנִיִם מְקִיּוּם הַמ"ע דְּשֵׁם תַּעֲלָה עוֹלְתָהּ וְשֵׁם תַּעֲשֵׂה וְהוּא פְּעִין מַה שְׁפָתַבְתִּי לַעֲלִיל בְּמ"ע דְּשְׁבִיטָתָה שְׁבִיטָתָה יוּם טוֹב.

ג' ע"ד שְׁפָתַב בְּמְצוּהָ צ"ו קמ"ט קנ"ב שְׁדִינֵי הַטּוֹמְאָה וְדִינֵי סִמְנֵי הַבְּהֵמָה חִי' וְעוֹף כּו' הוּא מ"ע וְלִקְדָּ חוֹשְׁבָם הָרַמְב"ם אַרְף שְׁיֵישׁ עַל אֲכִילַת בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת וְדִגִּים טְמֵאִים אֲזַהְרַת לֹא פִי אִינוּ מוֹנָה מִצַּד הָאִיסוּר עַל אֲכִילָה שְׁנִשְׁמַע מֵאוֹתוֹ עֲשֵׂה ע"ד לֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֵׂה רַק מִצַּד הַצִּיּוּהָ שְׁבִיבָהּ לִיבְדוּק בְּאִילוֹ הַסִּמְנֵים.

ובזה מדוּק לְשׁוֹן הַרְמֵב"ם בְּמִצְוֵה קנ"ב שֶׁפֶתֵב שְׂצִינְנו לְבָדוּק בְּסִימְנֵי הַדְּגִים וְכו' וּבְבִיאֹר אָמְרוּ
בְּגִמְרָא דְחֻלְיִין דְּרַף ס"ו ע"ב הָאוֹכֵל דְּג טָמֵא עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה וּל"ת כּו' הִנֵּה גִתְּבָאֵר מֵאָמְרוּ אֵת זֶה
תֵּאֲכְלוּ מ"ע וְהַעֲנִין בְּאוֹמְרוּ זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה מֵה שְׂזַכְרְתִי לָךְ.

וְהִיא הַיּוֹתְנוּ מִצְוִוִּים לְדִין בְּאֵלוֹ הַסִּימְנִים וְלוֹמֵר שְׂזֵה מוֹתֵר לְאֲכֹלָה וְזֵה אֵינוֹ מוֹתֵר לְאֲכֹלָה עכ"ל
הַרִי מְבִינָא רַמְבַּם שֶׁמִּתְבָּרֵר בְּכַוֵּנָת דַּעַת הַרְמֵב"ם: מַעֲתָה מִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁבֵי הַרְמֵב"ן דִּי"ל דְּלִכְף לֹא
חֹשֵׁב הַרְמֵב"ם הִלְאוּ הֵבֵא מְכַלֵּל עֲשֵׂה שְׂלֵא לְאֲכֹל מ"ש חוּץ לִירוּשָׁלַיִם מִשּׁוּם שְׂאִין בְּזֵה מ"ע שְׂל
קִיּוּם רַק אִיסוּר בְּאֵ מְכַלֵּל עֲשֵׂה זֶה וְהַרִי כְּבָר בְּאֵ בְּחֻשְׁבוֹן ל"ת אֲזַהֲרֵת לָאוּ עַל אִיסוּר אֲכִילְתָּן חוּץ
לִירוּשָׁלַיִם.

אֲמַנְם בְּסִפֵּר הַפְּלָאָה בְּכַתְּוִבוֹת דְּרַף מ' פֶּתֵב שֶׁמִּדְּבָרֵי הַגְּמָרָא פְּסָחִים דְּרַף נ"ט ע"א גְּבִי מְחֻסֵּר כְּפוּרִים
שְׂמֵבִיא קְרַבְנוֹתֵיו בַּע"פ אַחַר הַתְּמִיד לְדְּבָרֵי הַת"ק וּר' יִשְׁמַעְעָאֵל בְּנוֹ שְׁל רִיב"ב סוֹבֵר אֶף מְחֻסֵּר
כְּפוּרִים בְּשָׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה וּמִקְשָׁה שֵׁם הַגְּמָרָא בְּשִׁלְמָא לַת"ק יָבֵא עֲשֵׂה דְפָסַח שְׂיֵשׁ בּוֹ פֶּרֶת
וְיִדְחָה עֲשֵׂה דְהַשְׁלֵמָה אֱלָא לר' יִשְׁמַעְעָאֵל מֵאֵי אֱלִימָא דְהֵאֵי עֲשֵׂה מֵהֵאֵי עֲשֵׂה כּו' מוֹכַח דְּלֹא פְּדָרֵי
הַפ"י דְּאֵי פְּדָרֵיו מֵאֵי מִקְשָׁה הַגְּמָרָא מֵאֵי אֱלִימֵי הֵא עֲשֵׂה דְהַשְׁלֵמָה אֵינוֹ אֱלָא פְּלָאוּ הֵבֵא מְכַלֵּל
עֲשֵׂה וּבְדָרְךָ רַחוּק קִצֵּת אֲפֹשֶׁר לוֹמֵר דְּבִלֵא"ה לֹא שְׂיִיף גְּבִי מַחו"כ דִּין דְּחֻשְׁבֹּן עֲשֵׂה דְהֵא לֹא דְמֵי
לְכֻלָּאִים בְּצִיצִית שְׂמֵי שְׁעוֹבֵר עַל הַל"ת דְּכֻלָּאִים הוּא שְׂמֵקִיָּים הַמִּצְוָה דְּצִיצִית.

אֲבָל בַּמַּחו"כ הַפְּהֵגִים הַמְקַרְיָבִים קְרַבְנוֹתֵיו עוֹבְרִים אֲעֲשֵׂה דְהַשְׁלֵמָה וּמִדְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּשִׁבְת דְּרַף ד'
ד"ה וְכִי אוֹמְרִים לִי לְאֲדָם כּו' נִרְאֶה שְׂדִין הַנ"ל בַּמַּחו"כ הוּא ע"ד גִּיחָא לִיה לְחַבְר לְמִיַּעֲבֵד אִיסוּר
קְלִי לֹא כּו' יַעוּיִ"ש וְלַחֲד תִּירוּצָא שֵׁם אֵין הָיִתֵר בְּזֵה כ"א בְּמִצְוֵה רַבָּה וְאֵין זֶה פְּדִין שְׂאֵר דְּחֻשְׁבֹּת
עֲשֵׂה לַל"ת מְלַבֵּד זֶה בְּדְחֻשְׁבֹּת עֲשֵׂה לַל"ת בְּעֵינֵין בְּעֵידָנָא דְמִיַּעֲקָר לָאוּ וְכֵאֵן לִיכָא בְּעֵידָנָא כְּבָר
הַעִירוּ ע"ז תּוֹס' פְּסָחִים, ד"ה אֲתֵי עֲשֵׂה וְצ"ל דְּחֻשְׁבֹּת כֵּאֵן הוּא מִשּׁוּם דְּבַחְמוֹר נֶגְדַּ קַל לֹא בְּעֵינֵין
בְּעֵידָנָא וְהַטַּעַם הַזֶּה דְּחֻשְׁבֹּת הַעֲשֵׂה לַל"ת פִּינּוֹן דְּלֹא אֲתֵי אֱלָא מְכַלָּאִים בְּצִיצִית צְרִיכִים שְׂיִהְיֵ'
בְּעֵידָנָא דְוּמְי' דְּכֻלָּאִים בְּצִיצִית אֲבָל חֲמוֹר נֶגְדַּ קַל לֹא צְרִיכִים לְמִילָף מְכַלָּאִים בְּצִיצִית לְכּוֹן לֹא
בְּעֵינֵין בְּעֵידָנָא וְגַם יְכוּלָה שְׂתַהֲיָה הַדְּחִי' ע"י אַחַר שְׂאֵינוֹ מְקִיָּים הַמִּצְוָה וְע"ד גִּיחָא לִי לְחַבְר.

וּא"כ י"ל דְּזֵה פְּנוּנָת קוֹשְׁבֵי הַגְּמָרָא מֵאֵי אוֹלְמֵי דְהֵאֵי עֲשֵׂה מֵהֵאֵי עֲשֵׂה כְּלוֹמֵר פִּינּוֹן דְּלֹא אֵילְמֵי
אֵין לוֹ דִּין דְּחִי' בְּכַה"ג דְּלִיכָא בְּעֵידָנָא דְהַפְּהֵגִים הֵם הָעוֹבְרִים עַל הַעֲשֵׂה דְהַשְׁלֵמָה. וְרִאֲיָה לְזֵה
דְּבַחְמוֹר נֶגְדַּ קַל דּוֹחָה בְּכָל עֲנִין מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' מִפּוֹת שְׂהַקְשׁוּ גְּבִי כְּהֵן אֲמֵאֵי לוֹקָה וְאֵינוֹ מְחֻזֵּר
גִּיחֵי עֲשֵׂה וְנִדְחֵי לָאוּ וְעֲשֵׂה שְׂאֵינוֹ ש"ב וְתִירְצוּ מִשּׁוּם דְּאֵי אֲמָרָה לֹא בְּעֵינָא לִיתָא לְעֲשֵׂה וְכו'
וְלְכֹאֲוֵרָה קִשָּׁה לְפִי דְּבָרֵיהֶם בַּמַּס' עִירוּבִין דְּהִיכָא דְבָא ע"י פְּשִׁיעָה אֵינוֹ דּוֹחָה ק' הֵא הֵתֵם בְּא
הַעֲשֵׂה ע"י פְּשִׁיעָה שְׂגִירְשָׁה א"ו פִּינּוֹן דְהַל"ת וְהַעֲשֵׂה אֵינוֹ ש"ב קִיל גְּדֻחֵי אֲפִילוּ ע"י פְּשִׁיעָה אֶף
לפ"ז קִשָּׁה מֵאֵי מִקְשָׁה הַתּוֹס' הֵא גְּבִי קָרָא דְּבְעֵינֵין רֵאוּי' לְקִיָּמָה גִּימָא דְּקוֹשְׁבֵי הַגְּמָרָא לִיתֵי עֲשֵׂה
וְלִדְחֵי קִאֵי אֲפֵהֲגִים דְּהַעֲשֵׂה וְהַל"ת דִּידְהוּ קִיל מִשּׁוּם הֵכִי גְּדֻחֵי'.

אֲבָל בְּשָׂאֵר חֲזִיבֵי לְאוּיִן דְּחֻמִּיר אֵינוֹ גְּדֻחֵי' דְּגִלֵי קָרָא דְּבְעֵינֵין רֵאוּי' לְקִיָּמָה וְהַטַּעַם מִשּׁוּם שְׂבָא
הַעֲשֵׂה ע"י פְּשִׁיעָה שְׂבָא עֲלֵיהָ אֲבָל בְּכַהֲנִים דְּהַעֲשֵׂה וּל"ת דִּידְהוּ קַל גְּדֻחוּ מְפָנֵי עֲשֵׂה אֲפִילוּ שְׂבָא
ע"י פְּשִׁיעָה.

וְלָכֵן יֵשׁ לוֹמֵר דַּע"כ לֹא אָמְרוּ הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין דַּעַל יְדֵי פְּשִׁיעָה אֵינוֹ. דּוֹחָה הֵינֵנוּ הִיכָא דְּהַעֲשֵׂה
הִתְּהָה יְכוּלָה לְהַתְּקִיָּים בְּלִתֵי פְּשִׁיעָתוֹ.

אבל פשיעה א"א להתקיים בלתי זולת הפשיעה שפיר דוחה. ולהכי הכא דהעשה ולו תהיה לאשה א"א להתקיים בלתי הפשיעה שפיר דוחה את הל"ח ועפ"ז לא צריכין לסברת התוס' שכתבו לא אנמצא בה דבר ערוה פריה דהוי עשה ול"ת דבלא זה פיון דמה שזנתה היא ע"י פשיעה והעשה דולו תהי' כו' וקיום המצוה דולו תהיה לאשה יכולה להתקיים בלי צורך דחי' (ומצד פשיעתה שזנתה תחת בעלה או שנסתרה לפני בעלה בלא עדים אחר קינוי וסתירה שאין יכולין להשקותה והיא אסורה מטעם ספק סוטה צריכין לדיו דחי' ע"ז שנייה סברת התוס' בעירובין הנ"ל שבכה"ג אין עשה דוחה ל"ת.

וארנוח לן בזה לתרץ מה שהיה אפשר לכאורה להקשות לפי התוס' הנ"ל בכוננת דברי הגמרא פיון דאי אמרה לא בעינא פיון דאיהי מוזהרת כמוהו אין לה לעבדן בלאו משום עשה דידן' דאפתי קשה היכא דהיא אינה אסורה עליו אלא מחמת שקינא לה ונסתרה וא"א להשקותה שאסורה עליו בלאו הפא מפלל עשה וכמ"ש התוס' בסוטה לענין זה ספק סוטה פנונדי והדבר פשוט דאיסור לאו הפא מפלל עשה הנ"ל אינו אלא על הבעל דלגבי דידיה יש ספק אם נטמאה באותה סתירה או לאו.

אבל לגבי דידיה אם יודעת בעצמה שלא זינתה ליכא איסור סוטה וא"כ בכה"ג איך מלמדין אותה שתאמר אינה רוצה וכופין אותה הב"ד ע"ז כמ"ש באס"ז שכן פנונת רש"י או לשיטת התוס' דלגבי דידיה לא שנייה דחי' הא בגוונא הנ"ל יכולה היא שתאמר אני יודעת שלא זניתי ואין עלי שום איסור לדור עמו והאיסור שעליו צד ספק סוטה דחי' לגבי דידיה ע"י מעשה דולו תהיה לאשה אבל לדברי הנ"ל בגוונא דלעיל הוי כבא ע"י פשיעה דהא אפשר הנה קיום העשה בלי צורך דחיית איסור.

והשתא דאמינו להכי י"ל שגם בכהן שגירש לא שנייה דיו דחי' פיון שבא ע"י פשיעה מה שגירשה וצ"ל דהא דמקשה התוס' בכהן שגירש דליתי עשה ולדחי ל"ת היא לפי המסקנא דכל ימיו היא העשה על החזרה והוי פאלו נאמר' בפירש לעשה מיוחדת על אחר הגירושין והוי באונס ב' עשה ולו תהי' לאשה קאי אתחילת נשואין וכל ימיו אחר הגירושין וכיון שכן גם שכהן שגירש יש מקום לומר שתבא עשה דכל ימיו ותדחה איסור פהונה דאין לומר דהוי כבא ע"י פשיעה הנה עשה זו דכל ימיו אינו רק אחר הפשיעה ולולא הפשיעה לא הייתה התחלת עשה זו: ולכאורה ראי' דלא כסברת הפ"י ולעולם עשה אינו נדחה אם הוא בשוא"ת והוא בהציע הסוגיא דפסחים.

אמר רב בשר שחוטא שמן שצלאו עם בשר נבילה פחוש אסור מ"ט מפטמי מהדדי ולא אמר אפילו בשר שחוטא פחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן מותר מ"ט ריחא בעלמא הוא וריחא לאו מלתא היא.

עבד לוי מלתא בי ריש גלותא בגדי וד"א מיתבי אין צולין שני פסחים פאחד מפני התערוכות מאי לאו תערוכות טעמא וקשיא ללוי לא מפני תערוכות גופן ה"נ מסתברא מדקתני סיפא אפילו גדי וטלה אא"ב מפני גופן היינו דקתני אפילו גדי וטלה אא"א מפני תערוכות טעמים מה לי גדי וטלה מה לי גדי וגדי אלא מאי ע"כ מפני תערוכות גופן היא דאסור אבל תערוכות טעמים שרי לימא תהוי תיובתא דרב.

אמר ר' ירמיה הב"ע כגון שצלאו בשתי קדרות. בשתי קדרות ס"ד אלא אימא פעין שתי קדרות והכי קאמר אין צולין ב' פסחים פאחד מפני התערוכות מאי תערוכות טעמים ואפילו

כַּעֲשֵׂי קְדִירֹת דְּלִיכָא תַעְרוּבוֹת טַעְמִים אָסוּר מְשׁוּם תַעְרוּבוֹת גּוֹפֵן וְאַפְּיִלוּ גְדִי וְטָלָה ע"כ וְהַקְשָׁה תּוֹס' בְּמַסְכַּת ע"א דף ס"ו לָמָּה לֹא מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא לְרַב מִמְּשַׁנָּה דְכַמּוֹן גַּם יֵשׁ מְקַשִּׁים לָמָּה לֹא מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא אֶלִיבָא דְאַבְיֵי מִמְּשַׁנָּה דְאֵין צוֹלִין וְעַל הַאֲלָפְסִי קוֹנְשֵׁי מְהֵרִי"ל בְּתַשׁוּ' סִי רִי"ד מֵאֵי מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא מֵה לִי גְדִי וְטָלָה וְכו' דְלָמָּה תִּנָּא דְבְּרֵייתָא סוֹבֵר דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בְּטַל וְהוּי שְׁפִיר רְבוּתָא מֵאֵי דְאַשְׁמַעִינוּ אַפְּיִלוּ גְדִי וְטָלָה שֶׁהוּא אֵינוּ מִינוּ לְמֵאֵי דְפִסְקִינוּ פְּרָבָא דְאֶזְלִינוּ בְּתַר שְׁמָא יַעֲוִינָן בְּפִלְתֵי שְׁמַתְרִין דְקוֹשְׁנֵית הַגְּמָרָא אֶלִיבָא דְאַבְיֵי דְאֶזְלִינוּ בְּתַר טַעְמָא וְהוּי גְדִי וְטָלָה גַּם פֶּן מִין בְּמִינוּ: אֲמַנְם מְדַבְּרֵי הַאֲלָפְסִי שְׁפַתְבּ דְלָכָּה יֵשׁ לְפִסְוֹק דְלֹא פֶּרַב מְשׁוּם דְאַלִיבָן' א"א לְתַרְץ הַבְּרֵייתָא דְאֵין צוֹלִין כ"א בְּשִׁנּוּי דְחִיקָא וּלְפִי דַעַת הַפְּלִתֵי דְקוֹשְׁנֵית הַגְּמָרָא אֵינוּ רַק לְאַבְיֵי הָרִי לְדִידוֹ דְפִסְקִינוּ פְּרָבָא מִתּוֹרַצַת הַבְּרֵייתָא דְאֵין צוֹלִין אֶלִיבָא דְרַב בְּשִׁנּוּי רְוִיחָא פְּדַבְּרֵי מְהֵרִי"ל וְלָמָּה נִדְחָה דְבָרֵי רַב מְהֵלְכָה.

וְלִכְאוּרָה י"ל דְהָא קָשָׁה מֵאֵי דְמְשַׁנֵּי הַגְּמ' אֶלִיבָא דְרַב דְהָאִיף כָּלֵל תִּנָּא דְבְּרֵייתָא מֵה דְאָסוּר מִחַמַּת תַעְרוּבוֹת טַעְמִים עִם הַנְּצִלָּה בְּכַעֲשֵׂי שְׁנֵי קְדִירֹת שְׁאָסְרוּ מְשׁוּם תַעְרוּבוֹת גּוֹפֵא דְמוֹתַר בְּדִיעֵבַד כְּשִׁמְפִיר כ"א אֵת פִּסְחוֹ וְהַנְּצִלָּה בִּיחַד שְׁאָסוּר מְפָנֵי תַעְרוּבוֹת טַעְמִים אָסוּר אַפְּיִלוּ דִיעֵבַד.

אֲמַנְם לְדַבְּרֵי הַאֲלָפְסִי דְרַב לְשִׁיטְתוֹ סוֹבֵר דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בְּטַל כו' י"ל דְתִנָּא דְבְּרֵייתָא סוֹבֵר דְּמִין בְּמִינוּ בְּטַל וְאַף בְּתַעְרוּבוֹת טַעְמִים מוֹתַר בְּדִיעֵבַד וְכִמוֹ כֵּן בְּגְדֵי וְטָלָה דְהוּי פְּשׁוּיִם בְּטַעְמָם וְכִלְאֵי מִינְכַר הָאִיסוּר וּבְטִיל וְהֵן כַּעֲשֵׂי שְׁנֵי קְדִירֹת וְלִיכָא אִיסוּרָא רַק לְכַתְחִילָה וּלְפִי זֶה לְכְאוּרָה מִינְשָׁב קוֹשְׁנֵית מְהֵרִי"ל הַנְּ"ל דֹּא"א לְתַרְץ דְתִנָּא דְבְּרֵייתָא סוֹבֵר דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בְּטִיל וְסוֹבֵר דְּגְדִי וְטָלָה הוּי מִין בְּשִׁאֵינוּ מִינוּ מִצַּד שְׁאִינְם שְׁוִים בְּשְׁמָא דֹא"כ יְקַשָּׁה אִיף כּוֹלְלִם תִּנָּא דְבְּרֵייתָא בְּחַד דִּינָא דְהָא בְּגְדֵי וְגְדֵי אָסוּר אַפְּיִלוּ דִיעֵבַד דַּמְב"מ לֹא בְּטִיל וּבְגְדֵי וְטָלָה מוֹתַר בְּדִיעֵבַד: אֲמַנְם לְכְאוּרָה יֵשׁ לְדַחֹת דְבָרִים אֵלוּ דְאַף אִם מְב"מ לֹא בְּטַל מ"מ מוֹתַר בְּרִיעֵבַד מְשׁוּם דְאֵתִי עֲשֵׂה דְפִסְח וְדוּחָה הָאִיסוּר שַׁע"י הַבְּלִיעָה שְׁאָסוּרוֹ מְשׁוּם שְׁלֹא לְמַנּוּי דְהוּי לֹא הִבָּא מְכַלֵּל עֲשֵׂה שְׁנִדְחָה מְפָנֵי הָעֲשֵׂה וְלֹא דְמִי לְבַלִּיעַת קְדָשִׁים פְּסוּלִים דְאֵית בִּי עֲשֵׂה וּל"ת פְּדַבְּרֵי רַב אֲשֵׁי בְּזַבְּחִים דָּף צ"ז שְׁמַתְרִין עַל הַקּוֹנְשֵׁי שֵׁם וְאַמַּי גִּיתִי עֲשֵׂה כו' יְקַדֵּשׁ עֲשֵׂה הִיא וְאֵין עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְעֲשֵׂה וּפְשׁוּט לֹא מֵר דְזֶה אֵינוּ רַק בְּקַרְשִׁים שְׁאִיסוּרוֹ מִצַּד פְּסוּל כְּמוֹ פִּגְוֹל וְנוֹתַר אֲבָל הָאִיסוּר שְׁלֹא לְמַנּוּי אֵינוּ פְּסוּל בְּזַבְּח הַפִּסְח וְלִיכָא ל"ת שְׁכַל שְׁבַקְוֹדֵשׁ פְּסוּל וְלֹא עֲשֵׂה דִיקַדֵּשׁ רַק עֲשֵׂה דְשְׁלֹא לְמַנּוּי (וּמָה שְׁיֵשׁ לְפַלְפֵּל לְפִי תִירוּצוֹ שֶׁל רַבָּא אֲבָרָא לְקַמֵּן אִי"ה) דְהוֹכַחַת רַבָּא דְאֵין עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת שְׁבַקְוֹדֵשִׁים מְעַצֵּם לֹא תִשְׁבְּרוּ אֵינוּ רַק לְשִׁיטְתוֹ שְׁסוֹבֵר דְבְּדַחֲחֵית עֲשֵׂה וּל"ת לֹא בְּעֵינוּ בְּעֵידָנָא יַעֲוִינָן שְׁבַת דָּף קל"ה ע"ב) וְרַב אֲשֵׁי סוֹבֵר שֵׁם דְבְּעֵינוּ בְּעֵידָנָא וְכִינוּ דְמֵאֲרֵי' דְתַלְמוּדָא הוּא רַב אֲשֵׁי קָשָׁה לְכְאוּרָה קוֹשְׁנֵית מְהֵרִי"ל הַנְּ"ל דְדַלְמָא תִּנָּא דְבְּרֵייתָא סוֹבֵר מְב"מ לֹא בְּטַל וּלְכָּה שְׁפִיר אָמַר אַפְּיִלוּ גְדִי וְטָלָה לְרְבוּתָא אַף שְׁהֵמָה אֵינוּ מִינוּ וְאַעֲפִי"כ לִיכָא חִילּוּק בְּדִין תַעְרוּבוֹת טַעְמִים בְּגְדֵי וְגְדֵי וְגְדִי וְטָלָה דְגַם מִין בְּמִינוּ מוֹתַר בְּדִיעֵבַד לְאַכּוֹל מִצַּד דַּחֲחֵית עֲשֵׂה ל"ת הִבָּא מְכַלֵּל עֲשֵׂה דְתַכְנוּסוּ עַל הָשָׂה וּלְפִי הַהֲלַכְתָּא דְבְּעֵינוּ בְּעֵידָנָא אַף בְּקַדְשִׁים עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וּבְשִׁבְרֹת עֲצָם לֹא דַחֲי מְשׁוּם דְלֹא הוּי בְּעֵידָנָא א"כ יֵשׁ שִׁנּוּי רְוִיחָא גַּם אֶלִיבָא דְרַב וְלָמָּה דַּחָה הַאֲלָפְסִי מְהֵלְכ' וְא"כ ע"כ שְׁמַעִינוּ דְלֵהֲרִי"ף לִיתָא לְסַבְּרַת הַפ"י אוּלַם י"ל דְבָרֵי הָרִי"ף בְּאֶנְפֵן אַחַר וְהוּא בְּהַקְדָּם מְשַׁנָּה בְּמַס' חֲלָה פ"א מְשַׁנָּה ט' הַחֲלָה וְהַתְרוּמָה חֲיִיבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחוֹמֶשׁ וְאָסוּרִין לְזָרִים כו' וְאִיתָא בְּפִירוּשְׁלָמֵי פ"ב דְבְּכּוֹרוֹת מְתַנִּי' מְסִינֵע לר' יוֹחָנָן וְאָסוּרִים לְזָרִים פְּתַר לָהּ פְּחוֹת מְכַשְׁיַעוּר עַכ"ל וְאִיתָא בְּאֶס"ז ל"ב מ"ד דָּף נ"ג ע"א ד"ה וְאָסוּרִים לְזָרִים בְּזוּה"ל וְתִימָא מֵה חִידוּשׁ בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ כָּאן מ"ש מְפַל אָסוּרִין שְׁבַתוֹרָה דַּחֲצִי שְׁיַעוּר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה לר' יוֹחָנָן כְּדֵאִית לִי וּר"ל כְּדֵאִית

לי' כו' וי"ל דאִיצְטְרוֹפִי מִשׁוּם דְּמַרְבֵּינָן ח"ש מְפַל חֵלֶב וּסְד"א דְּוִמְנֵי דְּחֵלֶב דְּאִיסוּרוֹ שְׁנֵה בְּכָל וּלְר"ל נְמִי סְד"א הֵכָא לֹא הִתְמִירוּ כִּינּוּן דְּשָׂרֵי לְכַהֲנִים קמ"ל הֵךְ מִתְנִיתִין דְּאִין חִילוּק ע"כ.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה קָשָׁה מִנ"ל בְּאַמַּת אִיסוּר חֲצִי שְׂעוֹר בְּתְרוּמָה דְּמַחֲלֵב לֹא אֲתִי כְּנ"ל וּגְדוּלָה מְזוּ מְצִינּוּ בְּדַבְרֵי הֶרֶמְב"ם שְׁפַתְב בְּהִלְכוֹת חו"מ פ"א דִּין ז' בּוּזָה"ל וְהַאוּכַל מִן הַחֲמִץ עֲצָמוּ בְּפֹסֶח כ"ש הָרִי זֶה אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה שְׁפַתְב לֹא יֹאכַל כו' עכ"ל וְכַתֵּב שֶׁשׁ הַמִּשְׁנָה לְמַלְךָ בְּשֵׁם תְּשׁוּבוֹת מְהֵרִי"ל חֲבִיב ס'י שְׂ"ה שְׁלֵכָה צָרִיכִים לִיְמוּד בַּפ"ע גְּבִי חֲמִץ כִּינּוּן שְׂאִין אִיסוּרוֹ אִיסוּר עוֹלָם לֹא אֲתִי מַחֲלֵב יַעו"ש.

וְנִרְאֶה לִי דְּבַרְיֵשׁ פָּרֶק בְּתָרָא דִּיּוֹמָא אִיתָא אָמַר ר' יוֹחֲנָן חֲצִי שְׂעוֹר אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה מ"ט כִּינּוּן דְּחֲצִי לְאִיצְטְרוֹפִי אִיסוּרֵי קָא אָכִיל כו' תְּנִיָא כְּנוּתֵי דר' יוֹחֲנָן אִין לִי פִל שְׂיִשְׁנּוּ בְּעוֹנָשׁ יִשְׁנּוּ בְּאִזְהָרָה כו' לְחֲצִי שְׂעוֹר שְׂאִינוּ בְּעוֹנָשׁ יָכוֹל אִינוּ בְּאִזְהָרָה ת"ל פִּל חֵלֶב וּמִקְשִׁים ל"ל לר' יוֹחֲנָן רִיבּוּי דְּכָל אִיסוּר חֲצִי שְׂעוֹר ת"ל דְּחֲצִי לְאִיצְטְרוֹפִי וּמִסְבָּרָא יֵשׁ לְאַסְרוֹ: וְנִרְאֶה לִי דְּבַאמַת מְצַד הַסְּבָרָא זֶה יֵשׁ לְאַסְרוֹר חֲצִי שְׂעוֹר רַק בְּחֵלֶב ס"ד דְּלִישְׁתָּרִי מְצַד סְמִיכוֹת אִזְהָרַת הָאִיסוּר לְהַעֲוֹנָשׁ וְכַמְבָּרָא לְהַדְיָא שֶׁשׁ מְדַבְּרֵי רש"י וְכֵן מְבָרָא בְּיוֹמֵר בְּדַבְּרֵי קָרְבָן אֶהְרֹן פְּרִשָׁה צו עו"ש וּלְפִי זֶה לֹא צָרִיכִין לְתִירוּצוֹ שֶׁל מְהֵרִי"ל ב"ח דִּי"ל בְּפִשְׁטוּת כִּינּוּן דְּבַחֲמִץ יִלְפִינּוּ בְּיַעוֹר וְאָכִילָה מְהֵרֵי וְאִזְהָרַת הַבְּיַעוֹר נְאֻמָּה בְּסִמּוּכִין עִם עוֹנָשׁ כְּרַת שֶׁל אָכִילָה כְּדַכְתִּיב תְּשַׁבִּיתוּ כו' כִּי פִל אִיסוּר מְחַמְצָת וְנִכְרַתָּה וּלְכַמָּה מִיָּלִי אָמְרוּ בְּגִמְרָא דְּאִיתְקִישׁ שְׂאוֹר לְאָכִילַת חֲמִץ.

וי"ל שְׁנֵה טַעַם הַפּוֹסְקִים שְׂסוּבְרִים שַׁח"ש א"ל בְּיַעוֹר וְכִדִּי שְׂלֹא נִילִיף גַּם לְהַתִּיר אָכִילַת חֲצִי שְׂעוֹר צָרִיכִים לְרִיבּוּי מְלֹא יֹאכַל וּבִשְׂאָר כָּל אִיסוּרֵי חֲצִי שְׂעוֹר שְׂלֵהֶם אִיסוּר מְצַד הַסְּבָרָא דְּחֲצִי לְאִיצְטְרוֹפִי וי"ל דְּלִכְּהָ גַּם בְּתְרוּמָה אִיסוּר חֲצִי שְׂעוֹר אֵף דְּלֹא אֲתִי מַחֲלֵב מ"מ יְדַעִינּוּ בִּי הָאִיסוּר מְסָבָרָא הַנָּל: אָמְנָם לַפ"ז לְכַאוּרָה קָשָׁה מֵאִי מִקְשָׁה הַגְּמָרָא בַּמַּס' ע"א דָּף ס"ז לְאַבִּי דְּאוּסָר בְּבַת תִּיהָא מִמִּשְׁנָה דְּכַמּוֹן.

הָא י"ל אֵף דְּאַבְיֵי אוּסָר הָרִיחַ בַּב"ת טַעַמוֹ מִשׁוּם דַּעֲכ"פ מִשְׁהוּ אִיכָּא וְאַף שְׂאִינוּ אֵלָא חֲצִי שְׂעוֹר וְלֹא שְׂיִיף חֲצִי לְאִיצְטְרוֹפִי מ"מ כִּינּוּן דְּאִיסוּרוֹ אִיסוּר עוֹלָם דְּתַקְרׁוּבוֹת ע"א אִין לֵה בְּיַטוּל שְׂפִיר אֲתִי לֵה לְאִיסוּרֵי מַחֲלֵב אָבֵל בְּכַמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה שְׂמַחֲלֵב לֹא אֲתִי כְּנ"ל דְּתְרוּמָה קִילִי שְׂאִין אִיסוּרוֹ שְׁנֵה בְּכָל וְאִין לְאַסְרוֹר בּוֹ חֲצִי שְׂעוֹר רַק מִטַּעַם דְּחֲזוּ לְאִיצְטְרוֹפִי וּסְבָרָא זֶה לֹא שְׂיִיכָא בְּרִיחַ וי"ל דְּלִכְּהָ מוֹתֵר בְּכַמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה (וּבְיוֹמֵר קָשָׁה לְפִי שִׁיטַת הֶרֶמְב"ם בַּר"פ י"א מֵהַמ"א דְּבִי"נ יֵשׁ חִיּוּב מְלָקוֹת עַל שְׂתִינֵי כ"ש דְּאִיסוּרֵי עַפּו"ם אִין לוֹ שְׂעוֹר יַעוִי"ש) אֵף דְּנִיכְרַ בְּפַת רִיחַ הַכַּמּוֹן כָּל עֲצָמֵי הָרִיחַ אִין לְאַסְרוֹר דְּהָא לֹא חֲצִי לְאִיצְטְרוֹפִי: וְנִרְאֶה לִי בְּהַקְדָּמָה לְתַרְזַן קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּחֻלְיִן דָּף ק"ח ע"א דְּאַבְיֵי יִלִּיף טַעַם כְּעִיקָר מְבָשֵׁר בְּחֵלֶב וּבְמַס' נְזִיר דָּף ל"ו אָמַר אַבְיֵי דְּמִשְׁפַּרְת יִלְפִינּוּ וְנִרְאֶה לַפַּע"ד בְּהַקְדָּמָה לְשׁוֹן יְרוּשְׁלָמִי בְּנְזִיר פ"ו ר' אַבְנָהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחֲנָן כָּל נוֹתְנִין טַעַמָא אִין לִוְקִין עֲלֵיהֶם עַד שְׂיִטְעוּן טַעַם מְשֻׁשׁ שֶׁל אִיסוּר הִיְתִיב ר' חִיָּיא ב"ר יוֹסֵף קִמְיָה ר' יוֹחֲנָן הֲכִי בַב"ח וְלֹא טַעַם מְשֻׁשׁ שֶׁל אִיסוּר וְאֵת אָמַר לִוְקָה כו' יַעו"ש, וְנִרְאֶה לְהַפְּלוּגְתָא שְׂבִירוּשְׁלָמִי הַנָּל הוּא פְּלוּגְתָא דְּבַעֲלֵי תוֹס' וּר"ת הַמְּוַזְכֵּר בַּתּוֹס' וּבְהֵרָא"ש בְּסוּגְיָא דְּזִרְוּעַ בְּשִׁילָה וּבְסוּף מַס' חֲלָה וְהַמְּעִינִין יִרְאֶה דר"ח כְּהֵן סוּבְרַ אֵף דְּטַעַם כְּעִיקָר לֹא אָמְרִינּוּ דְּנִהְפָּה הִתֵּר לְהִיּוֹת אִיסוּר וְכֵן פּוֹסֵק הַטּוֹר בִּיּו"ד סִימָן צ"ח (וַיַּעֲוִינּוּ טוֹר א"ח ס'י תַּמ"ב וְתַנ"ב) וְלִישְׁטַת ר"ת כִּינּוּן דְּטַעַם כְּעִיקָר נִהְפָּה הִתֵּר לְהִיּוֹת אִיסוּר כִּינּוּן שְׂיִשׁ בּוֹ טַעַם אִיסוּר הַנְּרָגָשׁ בּוֹ כְּאֵלוֹ כָּל עֲצָמוֹ אִיסוּר וְלוֹקָה עַל כָּל כְּזִיּוֹת מְמַנּוּ וְלְכַאוּרָה רֵאִי שְׂלֹא כְּדַבְּרֵי ר"ת מְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי הַנָּל שְׂלִפִי פִּירֵשׁ ר"ת בְּדַבְּרֵי ר'

יִתְחַנֵּן שְׂבָמָס' ע"ז דָּף ס"ז טַעְמוֹ וְלֹא מִמָּשׁוֹ אֵין לִוְקִין שְׂקָאֵי עַל מַב"מ אֵינוֹ מוֹכֵן קוֹשֵׁית ר' חֵיָא בַר יוֹסֵף הַגָּל מַבְב"ח דְּהָא בַב"ח אֵינוֹ מֵינוּ הִיא.

עכ"פ מְבוֹאֵר מְדַבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי הַגָּל דְּלֹר' יוֹתְנָן אָף בְּמִין בְּאֵינוֹ מֵינוּ לִיכָא מְלָקוֹת בְּטַעְמוֹ וְלֹא מִמָּשׁוֹ וְצ"ל לְדִידֵיךְ דְּלֹא חָשׁ לְקוֹשְׁיֵית ר' חֵיָא בַר"י מַבְב"ח דְּסוֹבֵר דַּבְב"ח חִידוּשׁ הוּא כ"כ שָׁם הַק"ע וּר' חֵיָא בַר יוֹסֵף נִרְאֶה דְּסוֹבֵר פְּאַבְיֵי דַּבְב"ח לֹא מְקַרֵי חִידוּשׁ וְלִקְדָּה סִבֵּר לְמִילָף מַבְב"ח דְּגַם עַל טַעְמוֹ וְלֹא מִמָּשׁוֹ יִהְיֶה חֵיָב מְלָקוֹת בְּכָל הָאִסוּרִים.

וּמַעֲתָה מֵיְנוֹשֵׁב קוֹשְׁיֵית הַגָּל עַל אַבְיֵי דְהִנְהָ בַבְב"ח יֵשׁ תְּרֵי הַפְּכִים בְּנוֹשָׂא אֶחָד שֶׁהַבְּיָשׁוּל אִסוּר וְהַפְּבִישָׁה מְוַתְרַת וְלֹא יִדְעִינוּ אִם הָאִסוּר חִידוּשׁ אוֹ הֵקִיתָר חִידוּשׁ וְאִם לֹא הִנְהָ לָנוּ לְיָמוּד מִמְּשָׁרְתָה דַּעכ"פ יֵשׁ אִסוּר בְּטַעַם פְּעִיקָר ה"א דַּבְב"ח אֵין הֵקִיתָר הַפְּבִישָׁה חִידוּשׁ רַק אִסוּר.

הַבְּיָשׁוּל שַׁבְב"ח הוּא הַחִידוּשׁ וּבְאַמַּת הוּי אֶמְרִינוּ פִּינוּ דְּהַחֲנוּמָרָא הוּא הַחִידוּשׁ פִּי לֹא נָתַן טַעַם נְמִי. אֶמְנָם הַשְׂתָּא דִּינְדְעִינוּ מִמְּשָׁרְתָה דַּטַּעַם אִסוּר אָף דְּמִשָּׁם לֹא מוֹכַח שְׁנֵהֲפֹף הֵקִיתָר לְאִסוּר מִצַּד הַטַּעַם דִּי"ל דְּשָׁם מֵיְרֵי שְׂיֵשׁ פְּזִית יֵין פְּלוּעַ מ"מ פִּינוּ שַׁעכ"פ מוֹכַח מְזָה טַעַם פְּעִיקָר דְּאוֹרֵינְתָא מִמִּילָא ע"כ מַה שְׁמִוּתָר הַפְּבִישָׁה בַב"ח אָף שְׁנֵהֲבַלַע חֶלֶב בְּבִשָּׁר הִיא חִידוּשׁ וְלֹא מְחַזְקִינוּ עוֹד לְחִידוּשָׁא הַחֲנוּמָר שַׁבְב"ח מַה שְׂאִסוּר בְּבִישׁוּל וְיִלְפִינוּ מַבְב"ח לְכָל הָאִסוּרִים גַּם לְמַלְקוֹת וְאֶמְרִינוּ שְׂאָף בְּטַעַם וְלֹא מִמָּשׁוֹ יֵשׁ מְלָקוֹת פִּי הֵקִיתָר עֲצָמוֹ שְׂבֹו הַבְּלִיעָה טַעַם אִסוּר שְׂבָה לְעֲצָמוֹת אִסוּר וְלוֹקִין עַל פְּזִית מִמָּנֹו וְכַשִּׁיטַת ר"ת וְכַדְבְּרֵי ר' חֵיָא שְׂפִירוּשְׁלָמִי (וְתַמְצִית דְּבָרֵי אֵלֶּה נִמְצָא גַם בְּפִלְתֵי דָּף ק"ט ע"א) הִינְצָא לָנוּ מְזָה שְׂלִישִׁיטַת אַבְיֵי דִילִיף טַעַם מַבְב"ח אֶמְרִינוּ שְׁנֵהֲפֹף הֵקִיתָר לְהִיּוֹת אִסוּר.

וְהִנְהָ בַס' תְּמִים דְעִים דָּף נ"ג ע"א אֵיתָא שָׁם בְּשֵׁם הַרָאָב"ד (עַל הַשְּׁגוֹת הַרְז"ה בְּדַבְרֵי אֶלְפָסִי שְׂפַתְבָּ דָּרַב לְטַעְמוֹ שְׂסוֹבֵר מַבְב"מ לֹא בְטִיל) כְּתַב בְּזֵה"ל וְמַה שְׁהִקְשָׁה עַל מַה שְׂאָמַר בְּמִשְׁהוֹ וְהִקְשָׁה לוֹ פַת חֲמָה וְכו' וְאֶנִי אוֹמֵר שְׂלֹא אֶמַר רַב כֹּף אֵלֶּה בְּבִשָּׁר שְׂאֵין רִיחוֹ נִיכָר בּוֹ הַלְפָף הוּי לִיהָ בְּמִשְׁהוֹ אֲבָל מַבְשָׂא"מ פִּינוּ שְׂהִיא נִיכָר לְמ"ד רִיחָא מְלִתָּא הִיא פְּנוֹתָן טַעַם דְּמִי עַכ"ל (גַּם בְּמַלְחָמוֹת הַרְמָב"ן בַּפ' כ"צ כְּתַב דְּלֹאֲבֵי רִיחַ פְּטַעַם וְכַטוּעַם אִסוּר מִמָּשׁ) וְלִפִּי זֶה נִרְאֶה דָּאִם בְּטַעַם פְּעִיקָר יֵשׁ מְלָקוֹת מִצַּד שְׁנֵהֲפֹף הֵקִיתָר לְאִסוּר כְּמוֹ כֵן מִהֲרָאוּי שְׂיִהְיֶה מְלָקוֹת גַּם עַל מִאֲכָל שְׂקֵלֵט רִיחַ אִסוּר אִם נִיכָר וְנִרְגָּשׁ בּוֹ הֲרִיחַ כְּנו"ט דְּמִי וְלֹא יִקְרָא עוֹד בְּשֵׁם חֲצִי שְׂעִיּוֹר דְּהָא מִצַּד הַהֲרָגֵשׁ הֲרִיחַ שְׂבֵהֲמִאֲכָל נִהֲפֹף פְּלוֹ לְעֲצָם אִסוּר וְהוּי שְׂעִיּוֹר שְׂלָם בְּמִשָּׁא גְמוּר.

וּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא שְׂפִיר אֵלִיבָא דְאַבְיֵי מִמְּשָׁנָה דְכַמוֹן וְהִרְוֹחְנוּ בְּזֵה לִינְשֵׁב קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' שָׁם שְׂמִקְשִׁים לְמָה לֹא הִבִּיא הַגְּמָרָא מִשְׁנָה דְכַמוֹן עַל פְּלוּגְתָּא דְרַב וְלוֹי יַעו"ש וְלִפִּי הַגָּל נִיחָא דְלִרְב לִיכָא לְהַקְשׁוֹת מִמְּשָׁנָה דְכַמוֹן דִּי"ל דְרַב ל"ל שְׁנֵהֲפֹף הֵקִיתָר לְאִסוּר וַא"כ לֹא שְׂיִיךְ בְּרִיחַ אִסוּר חֲצִי שְׂעִיּוֹר דְּהָא לֹא חֲצִי לְאִצְטְרוּפִי וְמַה שְׂאִסוּר הַבְּשָׂר שְׂחוּטָה שְׂנִינְצָלָה כּו' הִינְנוּ מְשׁוּם דִּילִיף מִחֶלֶב דְכַתִּיב בִּי כָל לְרַבּוּי אֶפִּילּוּ כ"ש.

וּמִמִּילָא גַם הֲרִיחַ אִסוּר וּבִיּוֹתָר מֵיְנוֹשֵׁב לַפ"ד הִירוּשְׁלָמִי בְּנִזִיר דְּגַם גְּבִי נְבִילָה יִלְפִינוּ אִסוּר חֲצִי שְׂעִיּוֹר מִדְּכַתִּיב כּו' אֲבָל בְּתְרוּמָה דְקִילָא וְלֹא אֲתִי מִחֶלֶב אֵין לְאַסוּר ח"ש דִּידֵיךְ רַק מִצַּד הַסְּבָרָא דְחֲצִי לְאִצְטְרוּפִי וְזֵה לֹא שְׂיִיךְ בְּרִיחַ דָּאָף כְּשָׂבָא לְתַעְרוּבוֹת פִּינוּ שְׂאֵינוֹ מִהֲפֹף הֵקִיתָר לְאִסוּר אֵין בְּזֵה אִסוּר רַק הֲרִיחַ וְאֵינוֹ שְׂעִיּוֹר פְּזִית דְּכָלֵל רִיחַ כְּמִשְׁהוֹ וְחֲצִי שְׂעִיּוֹר הוּא.

התוס' שמי שאין לו קרקע פטור מפסח ועכ"פ אליבא דר"ש מצינו מפניו בתוס' הנ"ל שלדידיה אין איסור שלא למנויו נוהג בהן וא"ל דהא ר"ש סובר כ"ש למלקות ז"א דאף לפי דברי התוס' דפליגי על רבינו יקיר ומחליטים דלר"ש אף בתערובות כ"ש למלקות י"ל דז"א רק במין בשא"מ ומטעם פנין דטעם פניקור הוי פבעין וכו' לא שניק במב"מ בטעמא ובסוף הקונטרס יבואר יותר.

והרי איסור זה אינו שנה בכל ובלא"ה איסור זה וקל מאוד שהוא הותר למנויו ואסור לשאינו מנויו אשר ע"כ סברת הראב"ד המנופר בתמים דעים ומוכא ברמב"ן במלקמות פ' כ"צ. גם הרשב"א בתוה"ב הארוך נחית לסברתו לומר דאף לשיטת לוי שסובר דלכתחילה אסור ריחא מ"מ הסברא שבצליית שני פסחים יהיה מותר אפילו לכתחילה פנין דהיתר והיתר הוא הרי שמוחלטת איסור זה לקל עד שאינו אצלם בגדר אין מבטלין איסור לכתחילה על אחת כמה וכמה שאין ללמוד לאסור בזה חצי שיעור מילפוחא מחלב דהא אף איסור גמור שיש בו אזהרת לאו ומיתה כמו תרומה אינו נלמד מחלב וכיון שפנין אין לאסור בחצי שיעור שלא למנויו רק מצד הסברא דחזי לאיצטרופי וזה לא שניק בריח וא"כ מאי מקשה הגמרא לרב מברייתא דאין צולין כו' מפני התערובות הא י"ל דסובר תנא דברייתא שבאיסור זה אין לאסור ריח ומטעמים הנ"ל דבריח לא שניק חזי לאיצטרופי ואף אם היה ראי' שהתנא דברייתא סובר דטעמו ולא ממשו לוקין שהטעם מהפך ההיתר לאיסור ג"כ לא קשה מידי דהטעם שמהפך ההיתר לאיסור אינו רק במבשא"מ בטעמא אבל מב"מ בטעמא אף למ"ד דמב"מ לא בטיל מ"מ אין ההיתר נהפך לאיסור פנין שלא נשתנה טעמו ע"י האיסור והדברים מבוארים מתוך דברי חידושי הרשב"א בסוגיא דזרוע בשילהי שמטיק שם דמב"מ לא שניק פלל דין טעם פניקור הו לרבנו והו לר' יהודא יעוי"ש ובתוה"ב דף ק"א דמב"מ ממשא בלא טעמא מקרי והו גדי וגדי והו גדי וטלה נקראים שנים בטעמא כמו חמרא חדמא בעינבא ונראה לי דלר' שמעון לשיטתו שסובר דאין פסח נאכל לב' חבורות יש גם בנשים איסור לאכול מפסח שלא במקום החבורה של אותו הפסח ואיסור זה היותו שנה בכל וחל גם על חצי שיעור (יעניין בפסחים דף פ"ו) ומקשה הגמרא שפיר: ודע דאף לר' יהודא דפליג על ר"ש יש פאן לכאורה עוד איסור דחויז למחיצתו הנלמד מפסוק ובשר בשנה טריפה כו' שהוא אזהרה על כל הקדשים שהמה חויז למחיצת אכילתו (ויעניין ברמב"ם הלכות ק"פ פ"ט ובירושקמי פ' כ"צ) ומצד הסברא אסור אף שפירש קודם שנתנועדו החבורה לאכילת הפסח דאף שאין חלות האיסור בעת הפריש' עכ"פ מעת יחילו החבור' באכילת פסחים אסור עליהם הנפירש מקודם ואינו אז במחיצתו ודינו ככל קדשים פסולים שאסור לכל ועומד לשריפה והא דלא הזכירו מאיסור זה לענין צליית ב' פסחים י"ל דמצד שפיר חל בשעת הצלי איסור שלא למנויו וכשנבלע הריח מאותו הפסח לפסח השני היה מחמת זה בליעת איסור בהיתר והיה צריך לביטול ונתבטל בריבוי דהיתרא למ"ד מב"מ בטל וכיון שחל שם בביטול שוב אינו מתעורר עליו אח"כ איסור דחויז למקומו והוי מחיצה להריח הנבלע במקום החבורה של פסח שבה בליעת הריח ושם מקומו ולא דמי לחמץ שנתערב קודם פסח במשהו שאוסר הרמב"ם בפסח כמבואר בדבריו ס"פ מהלכות חו"מ דשאני התם משעת הביטול לא היה שם איסור על הפלוע לדעתו שהיתר בהיתר לא שניק שם בביטול ולכן פשיבא זמן האיסור בפסח חל האיסור משהו שבתערובות יעניין בר"ן בנדרים דף נ"ב אבל היכא שיש בעת התערובות שם איסור ושניק בי' בביטול י"ל בפשיטות שאף הרמב"ם מודה שהוא כמבטל לגמרי ולא יחול ע"ז עוד איסור המתחדש אח"כ שהיה לחול על אותה בליעה אם לא היתה בתערובות והסברא פשוטה לדעתי ובפרט הכא דמיד שנתבטל אין עוד שניכות רק לאותו פסח הפלוע בו וקובע למחיצה בחבורות אותו פסח ע"כ פאן

פִּינּוֹן שְׁבַעַת הַצֵּלָה! יֵשׁ אִיסוּר עַל הָרִיחַ הַיּוֹצֵא מִפֶּסַח א' לְחִבְרֹו מֵצַד אִיסוּר שְׁלֵא לְמַנּוּיָו הָוֵי בְּלִיעָתוֹ כְּכֹל בְּלִיעַת אִיסוּר בְּהִיתָר וְחַל עָלָיו הַבִּטּוּל בְּפֶסַח הַשְּׁנַי וְשׁוֹב אֵין מִתְחַדֵּשׁ עָלָיו עוֹד אִיסוּר חוּץ לְמַחֲצִיחָה שְׁאֵין חִלּוּתוֹ רַק בְּעַת אֲכִילַת הַפֶּסַחִים כֹּל אֶחָד לְחִבּוּרְתּוֹ וְהָרִי נִתְבַטֵּל אוֹתוֹ הָרִיחַ כְּבָר בְּעַת הַצֵּלָה בְּפֶסַח אַחַר וְשֵׁם מְקוֹמוֹ: וְכִינּוֹ דְאִתִּינּוּ לְהִכֵּי מְנַשֵּׁב הַקּוֹשֵׁיָא שְׁל מְהָרִי"ל הַנְּ"ל דְאִי אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּתַנָּא דְאוּתָהּ בְּרִייתָא סוּבְר דַּבְּמַב"מ לִיכָא בִּטּוּל וּלְכָה אָמַר לְרַבּוּתָא אֶפְּלוּ גְדִי וְטָלָה דַּא"כ קָשָׁה לְמָה כֹּלֵל הַתַּנָּא אוּתָן שְׁנַי דִּינִים הֵלֵא לֵא יִצְדָּקוּ יַחַד דְּבַתְעָרוּבוֹת טַעַם גְּדִי וְטָלָה מוֹתָר בְּדִיעְבַד פִּינּוֹן שְׁשִׁינְיָה בִּי בִּטּוּל בְּעַת הַתְעָרוּבוֹת תּוֹ לֵא חַל עָלָיו אַחַר כֶּה אִיסוּר דְּחוּץ לְמְקוֹמוֹ כַּנְּ"ל אֲבָל בְּגְדִי וְגְדִי שְׁהֵם מַב"מ דְּלֵא שְׁיִינְיָה בִּי בִּטּוּל אֵין מַעְצוֹר לְאִיסוּר חוּץ לְמְקוֹמוֹ לְחוּל בְּעַת אֲכִילַת הַפֶּסַחִים וְאִיסוּר זֶה שְׁוָה בְּכֹל וְאִיסוּר בּוֹ גַם חֲצִי שְׁיַעוֹר.

וְגַם הַעֲשֶׂה דְאֲכִילַת פֶּסַח אֵינוֹ דוֹחָה דְהִיתָר מֵצִטְרָף לְאִיסוּר בְּקַדְשִׁים דְּהָא זֶה מֵאִיסוּר פְּסוּלֵי הַמְּקוֹדְשִׁים כְּמִבְּנֹאֵר מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם הַנְּ"ל וְיֵשׁ בּוֹ עֲשֶׂה דִיקְדָּשׁ גַּם ל"ת כְּמוֹ בְּכֹל פְּסוּלֵי הַמְּקוֹדְשִׁין וּלְכָה אִיסוּר גַּם בְּדִיעְבַד מִשָּׂא"כ בְּגְדִי וְטָלָה שְׁהוּא אֵינוֹ מֵינּוּ שְׁשִׁינְיָה בִּי בִּטּוּל בְּעַת הַבְּלִיעָה וְתוֹ לֵא אִתִּי וְחִייל אִיסוּר דְּחוּץ לְמַחֲצִיחָה.

וּא"ל דְּעַדִּינּוּ קָשָׁה מֵאִי מִקְשָׁה הַגַּמ' לְרַב מֵאוּתָהּ הַבְּרִייתָא דְלֵמָא סוּבְר הַתַּנָּא דַּבְּמַב"מ לֵא בְטָל וְגַם סוּבְר דְּמַחֲמַת שְׁלֵא לְמַנּוּיָו לִיכָא אִיסוּר בְּרִיחַ פִּינּוֹן שְׁאֵינוֹ שְׁוָה בְּכֹל וְהוּן בְּמֵינוֹ וְהוּן שְׁלֵא בְּמֵינוֹ לֵא שְׁיִינְיָה שְׁם בִּטּוּל הֵינּוּ מִשׁוּם שְׁבַשְׁעָה שְׁיִבְלַע הֵינּוּ הִיתָר בְּהִיתָר וּבְשִׁנְיָהם אַח"כ אִיסוּר חוּץ לְמַחֲצִיחָה וְאִיסוּרִים הַפֶּסַחִים גַּם בְּדִיעְבַד.

דו"א דְּהָא גְדִי וְטָלָה אִי שְׁאֵינָם שְׁוִים בְּשִׁמּוֹן וְנִקְרָאִים מִבְּשָׂא"מ לְעַנְיָן בִּטּוּל מ"מ שְׁוִים בְּטַעְמָא וְאֵין הָרִיחַ נִיכָר בּוֹ וְהוּי כְּמַשְׁהוֹ שְׁבַטָל גַּם בְּבִלְעַת אִיסוּר קְדָשִׁים פְּסוּלִין וּלְשִׁיטַת הָרִי"ף כֹּל רִיחַ אִי לְרַב אֵינוֹ אֵלֵא כְּמַשְׁהוֹ רַק דַּעַכ"ז אִיסוּר בְּשָׂא"מ פִּינּוֹן דְּנִרְגָּשׁ הָרִיחַ הָרִי מִינְכֹּר הָאִיסוּר וְחֲשִׁיב לְמ"ד רִיחָא מִקְלָתָא כְּמוֹ טַעַם הַנִּרְגָּשׁ וּכְדַבְּרֵי הַתַּמִּים דְּעִים מִשָּׂא"כ כְּשִׁשְׁוִין בְּטַעְמָא וּבְרִיחָא פִּינּוֹן שְׁאֵין הַנִּרְגָּשׁ הָרִיחַ מִתְבַטֵּל בְּבִשְׂר פֶּסַח הִתְיָתָר שְׁהוּא אֵינוֹ מֵינּוּ בְּשָׂמָא.

וּבְדַבְּרֵינוּ הַנְּ"ל אַרְנוּחַ לָן מַה שְׁיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְמָה לֵא נַחֲתִית הַגְּמָרָא לְהַקְשׁוֹת לְאַבְיֵי מְבַרִייתָא דְאֵין צוּלִין כְּמוֹ שְׁהַקְשָׁה לְרַב וְצָרִיכִים לְדַחוּק בְּשִׁיטָתוֹ בְּתִירוּץ הַבְּרִייתָא אֲשֶׁר זֶה אֶחָד מִטַּעְמֵי הָרִי"ף לְדַחוּת דְּבָרֵי רַב מֵהִלְכָתָא.

אֲמַנָם לְפִי דְּבָרֵי הַנְּ"ל דְּלֵאבְיֵי לְשִׁיטָתוֹ סוּבְר דְּאֲזַלִּינּוּ בְּתַר טַעְמָא וְגַם גְּדִי וְטָלָה הָוֵי מִינּוּ בְּשָׂא"מ י"ל דְּלֵא קָשָׁה מִיִּדֵי לְדִידָן מֵהַבְּרִייתָא דִּי"ל דְּהַבְּרִייתָא סוּבְרַת שְׁגַם בְּדִיעְבַד פְּסוּלִים הַפֶּסַחִים מִשׁוּם דְּמִין בְּמֵינוֹ לֵא בְטָל.

וְאֵין לֹאמַר הָא בְּדִיעְבַד מוֹתָר מְשַׁעָה דְּחִייתְעֲשֶׂה דְּפֶסַח י"ל דְּהָאִיסוּר הוּא מִשׁוּם חוּץ לְמַחֲצִיחָה וְהוּי פְּסוּל קוֹדֵשׁ וְהוּא גּוֹפָא אֲשֶׁמְעִינּוּ הַבְּרִייתָא דְּגְדִי וְטָלָה נְמִי מַב"מ מְקָרִי. וְאִי דְאֵבְיֵי סוּבְר בְּנִזִּיר דָּף ל"ו דְּהִיכָא דְנִפְיִשִׁי הִיתָרָא לֵא אֲמַרִינּוּ הִיתָר מֵצִטְרָף לְאִיסוּר מִמִּילָא לְכַאוּרָה לְדִידָן מֵהָרָאוּי שְׁיִוְדָקָה עֲשֶׂה דְאֲכִילַת פֶּסַח הָאִיסוּר בְּעִלְמָא שְׁיֵשׁ בּוֹ מֵצַד הָרִיחַ.

אִי אִם הָאִיסוּר הוּא מֵצַד חוּץ לְמַחֲצִיחָה הֵלֵא אֵינוֹ אֵלֵא הָרִיחַ דְּחֲשִׁיב מְשַׁהוֹ וּבְחֲצִי שְׁיַעוֹר לֵא שְׁיִינְיָה עֲשֶׂה וּל"ת רַק אִיסוּר. י"ל דְּאֵבְיֵי מוֹדָה בְּקַדְשִׁים גַּם בְּנִפְיִשִׁי הִיתָר' אֲמַרִינּוּ הִיתָר מֵצִטְרָף לְאִיסוּר דַּא"כ לְמָה לִּי לְדִידָהּ יְקַדָּשׁ לְפִי מֵאִי דַּס"ד דְּבְכֹל אִיסוּרִין הַמֵּל"א מִמְשַׁרְתָּ א"ו סוּבְר דִּיקְדָּשׁ

אתי לאחמורי בקדשים שנגאמר המל"א אפילו דנפיש היתר' וכמו שסברתו אליבא דר' אליעזר דבכותח הבבלי אף דנפיש היתרא אמרינו המלא"ס משום דדריש כל גבי חמץ.

וכן מבואר בפסחים (דף מ"ד ע"א) ד"ה אלא. ולפי דעת התוס' בלא"ה לא קשה דהיכא דלא שייך ביטול גם בנפיש היתר' אמרינו היתר מצטרף לאיסור ודו"ק: בדין הלאו הניתק לעשה אי בעינו דוקא לקיים העשה או דמשפחת איזה לאו הניתק לעשה דלא בעינו דוקא לקיים העשה ואעפ"כ אינו לוקה: פרק ראשון הנה הרמב"ם בפ' י' מהלכות קרבן פסח פסק וז"ל צריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר פסח עד בוקר שנגאמר לא תותרו ממנו עד בוקר ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנגאמר והותר ממנו עד בוקר באש תשרפו כו'.

ומקשה המשנה למלך דלפי טעם שכתב הרמב"ם יש לחייבו מלקות היכא דלא קיים העשה והותר נאכד או שאכלו ארי ובאמת גם בכה"ג פטור מטעם לאו שאין בו מעשה. וא"כ תמי' על הרמב"ם למה פתב הרמב"ם הטעם לפוטרו ממלקות משום דהוי לאו הניתק לעשה שאינו פטור רק כ"ז שבידו לקיים העשה והו"ל למינקט הטעם משום דהוי לאו שאין בו מעשה ומטעם זה פטור בכל גוונא וכדי לתרץ קושיא זו אקדים מה שיש לדקדק עוד שפכ"ל לאו הניתק לעשה שזכר ברמב"ם ביאר הרמב"ם להדיא דין קיימו לא קיימו.

וכאן גבי נותר סתום ואין זכרון דבר מתנאי דיני ניתק לעשה. הנראה מזה שפובר הרמב"ם שמתמת טעם זה שנוותר הוא ניתק לעשה הוא פטור בכל גוונא אף בלא קיים העשה.

ולכאורה מורה פן גם לשון דר' יהודה במתניתין שאומר בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר שאין לוקין עליו משמע דמתמת שניתק לעשה אין בו מציאות מלקות כלל. דאם פוונת ר"י אינו אלא שבידו לקיים העשה לפי פירוש הרמב"ם בשיטת המ"ד דקיימו ולא קיימו או כ"ז שלא ביטל עשה מ"ד ביטלו ולא ביטלו, הו"ל לר"י לפירוש פמו שביארו חכמים להדיא גבי שילוח הקן משלח ואינו לוקה.

וכן גבי אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה. וכדי ליישב כ"ז אקדים דברי רש"י בפסחים (דף פ"ד ע"א) ד"ה בא הכתוב כו' שכתב שם בזה"ל כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו דמשמע זו היא תקנתו אם תעבור על הלאו עשה זאת והנצל ועוד לא דמי ללאו דחסימה עכ"ל מה שכתב רש"י ועוד הוא לכאורה אף למותר.

וגם אינו מוכן. דאי מטעם זה לחוד א"א לפטור ממלקות די"ל כדברי רבא בסוגיא דידן וכי משום דכתיב בי' עשה יתירא מגרע גרע.

והקשה ליה ר"פ ע"ז א"ה לאו שניתק לעשה נמי והוצרך רבא לומר שהוא לנתוקי לאוי היא דאתי הרי שישוד הטעם הוא מפני שניתק. וי"ל דלכאורה קשה איה יש בלאו הניתק לעשה חיוב מלקות כשלא קיים העשה, הא יש סברא לומר פיון שהוא ניתק לעשה ועכ"פ פטור ממלקות כשקיים העשה ממילא קיל לאו זה מלאו דחסימה דהא בלאו דחסימה ליכא שום גוונא לפוטרו ממלקות וכיון דלא דמי ללאו דחתימה מה"ת שיהא בו שום צד חיוב מלקות ומהראוי לפוטרו ממלקות אף כשלא קיים העשה מטעם שהוא לאו קל ולא דמי ללאו דחסימה וצ"ל דלאו הניתק לעשה אף כשאין בו מלקות כשקיים העשה אין זה מצד קלות הלאו אדרבה העשה היא לבטל המעשה אשר עשה ע"ד משל כשגזל עבר על לאו דלא תגזול ומצד העשה דוהשיב מחויב להחזיר הגזילה ולא אהני מעשיו וכן בשילוח הקן ובאונס שגירש וכיון דלא אהני מעשיו מצד קיום העשה נתבטל

מה שעשה שלא פדת ופוטך' אותו התורה ממלקות משא"כ פשעומד במרדו ואינו מתקן העויות אשר עשה בעברו על הלאו דבכה"ג דמי ממש ללאו דחסימה ונהנה סברא זו לא א"ש רק בלאוויים הניתק לעשה פנ"ל שיש בקיום העשה ביטול העיוו' ועונול המעשה בעבירות הלאו והי' פלא הנה.

אבל נותר שהעבירה היא שלא להותיר מן הקדשים עד לאחר זמן אכילתו ועיקרו כדי שיהיה נאכל פולו בזמנו. ואם הותיר ושרפו אין בשריפה זו עקירת העונול אשר עשה במה שהותיר ולא אכלו בהכשרו בזמנו ורק גזירת הפתוב מה שניתק הפתוב את עונש המלקות על הלאו דנותר ע"י העשה דשריפת הנותר שאין בזה תיקון העויות ובסברא זו קדמוני פבר הפ"י בחידושו לענין אחר.

וכיון שלא נותר מנותק עכ"פ ממלקות ע"י עשה שאין בו תיקון הקולקול אשר נעשה יש להחשיב לאו דנותר ללאו קל ומצד קלותו אין לדמותו ללאו דחסימה. ותו ליכא לחייב מלקות על לאו דנותר אף היכא דלא מקיים העשה כלל דהא לא דמי ללאו דחסימה וא"ש סתימת דברי ר"י דאמר בא הפתוב כו' לומר לך שאין לוקין עליו שפוננתו דבנותר ליכא שום גנונא לחיוב מלקות שמצד הנחה ראשונה דלאו דנותר הוא ניתק לעשה נחשוב לאו זה ללאו קל ולא דמי ללאו דחסימה ע"כ אין עוד שום חיוב מלקות על אותו לאו וזה פנונת רש"י הנ"ל בפסחים במה שכתב הטעם תחילה דהוי ניתק לעשה והוסיף שוב בטעם דלא דמי ללאו דחסימה שהטעם השני נצמח מצד הנחת הטעם הראשון.

ומינש"ב ג"כ דברי הרמב"ם הנ"ל שמצד לאו דנותר הוא ניתק לעשה וליכא בי' חיוב מלקות אף היכא שביטל את העשה דשריפת נותר כי משפנה דינו בזה מדין שארי לאוין הניתקין לעשה מצד סברתו הנ"ל ומינש"ב הכל: פרק שני אף לכאורה מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בהלכות דאם העשה אינו כוללת כמו הלאו לא מקרי ניתק משמע לכאורה איפכא ממה שכתבנו לסברא מונחת דאם הלאו קיל פעם אחת שוב אינו לוקה.

אמנם לפי מה שביארתי דבריו א"ש בהקדים דברי הגמרא מס' מכות (דף ט"ו) משום דקשה ליה אונס מקשים הקדמונים הא ר' יוחנן בעצמו אמר כדאיתא לקמן כל ימיו בעמוד והחזיר א"כ לא קשה מאונס: ונראה לי ליישב בהקדים דברי הרמב"ם פ"א מהלכות נערה בתולה הלכה ו' שכתב בזה"ל אף על פי שנאמר באונס לא יוכל לשלחה פינן שקדמה עשה שנאמר ולו תהיה לאשה הרי זה ניתק לעשה ואין לוקין עליו כו' יעו"ש.

ולכאורה קשה אף שסובר הרמב"ם דגם הלאו שקדמה עשה אין לוקין מ"מ לא הנה לו לומר פינן שקדמה עשה דלשון זה מורה דדוקא משום דקדמה אין לוקין משא"כ אם הנה העשה מאוסרת ללאו.

גם קשה הא לפי מה דמסיק בסוגיא דכל ימיו בעמוד והחזיר הרי יש כאן גם עשה מאוסרת ע"ק למ"ד לאו שקדמה עשה אין לוקין עליו לפה לי' כל ימיו: וליישב פל הנ"ל ל"ל דהמ"ד דסובר לאו שקדמו עשה אין לוקין סובר כאב"י דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני וצריכים קרא דכל ימיו דלא נימא אי עבר וגירש אין צריך להחזירה דאי עביד מהני וכן איתא להדיא במס' תמורה (דף ה' ע"א) מייתיב אונס שגירש כו' קתני אם ישאל הוא מחזיר כו' תיבתא דאב"י.

שאני התם דרמנא אמר כל ימיו בעמוד והחזיר. ורבא כו' ולהכי פתב קרא כל ימיו לשוויי' לאונס ללאו שניתק לעשה דאין לוקין עליו ע"כ הרי דרק לרבא מוכח דכל ימיו אתי לנתק הלואו.

אבל לאבני בלא"ה איצטריף כל ימיו דלא נימא אי עביד מהני וא"כ א"ש ל"ד לאו קדמו עשה אין לוקין וכנ"ל לפ"ז י"ל עוד מה שקשה לי לכאורה דלפי מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות ריש תמורה ובריש הלכות תמורה דלכף לא הוי תמורה ניתק לעשה משום שהלאו פולל יותר מן העשה דלא יחליפו קאי גם על השנותפים וציבור דעושין תמורה והעשה והיה הוא ותמורתו לא שייך בהם דאין הציבור עושין תמורה.

וא"כ מאי מתרץ הגמרא פאן דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי הא עשה דכל ימיו שקאי אחר שגירשה שיהיה מחויב להחזירה אינו שייכא רק בישאלים ולא בכהנים דהא פהו לוקה ואינו מחזיר והלאו דלא יוכל לשלחה קאי גם על הפהנים א"כ הרי ל"ת פולל יותר מהעשה ובכה"ג לא מקרי ניתק לעשה.

וצ"ל דסברא זו לא היה שייכא אלא בעשה שצריכה לגופה ודיינינו על ידה את הלאו הניתק לעשה הוא דאמרינו דלא חשיב לניתק כ"א היכא שהוא פולל כמו הלאו אבל היכא דלא צריכים העשה לגופה כ"א לנתק הלאו אף שאין העשה פולל כמו הלאו מ"מ מנתקת הלאו דהא גלי קרא ולכף א"ש מה דחשיב רבא כל ימיו לעשה מנתקת הלאו אף שאינו פולל כמו הלאו משום דרבא לשיטתו דסובר דאי עביד לא מהני ל"צ לגופה רק לנתק הלאו ממלקות אתי.

ועתה י"ל דר"י אף שסובר דכל ימיו בעמוד והחזיר מ"מ לא חשיב ניתק לעשה שהוא סובר פאבני דאי עביד מהני וצריכין כל ימיו לגופי' וכיון דלא מנותר רק ממילא הוי עשה אחר הלאו לא חשיב ניתק לעשה לפטור ממלקות משום דהו עשה דכל ימיו אינו פולל כמו הלאו דלא יוכל פנ"ל ואי אפשר לפטור ממלקות רק מצד ניתק העשה שקדמו ללאו והיינו עשה דולו תהיה לאשה שהיא עשה פוללת שנוהגת גם בפהנים לכן הדר ביה ר' יוחנן ממה שאמר תחילה דלאו שקדמו עשה לוקין.

ועיין שם בתמורה דס"ד שם להוכיח מדברי ר' יוחנן שסובר ריבית קצוצה אינה יוצאת בדיינים שסובר דאי עביד מהני. ואף דדחי שם ראיה זו מ"מ י"ל דר"י סובר פאבני והוכחה לזה מדהדר ר"י מצד הקושץ ליה מאונס שגירש דהא לשיטת רבא ל"ק פלל מאונס שגירש דלדידן מותר כל ימיו ולא בא רק לנתק הלאו הרי גלי קרא דלא לילקו ישראל שגירש היכא שמתזיר ואפשר שזה טעמו של הרמב"ם ממה שפוסק בכמה דנקתא פאבני דאי עביד מ והשתא א"ש ומדוקדק היטב לשון הרמב"ם מ"ש כיון דקדמו עשה דלשיטתו דסובר פאבני לא הוי ניתק לעשה מחמת עשה דכל ימיו דהא עשה זו דכל ימיו אינה פוללת כמו הלאו ע"כ אין להחשיב לאו זה דלא יוכל לשלחה בכלל ניתק לעשה דאין לוקין עליו כ"א ע"י העשה דולו תהיה לאשה שהיא קודמת ללאו וקאי על נשואים הראשונים שאז היתה מותרת גם לכהן והוי עשה פוללת משא"כ העשה דכל ימיו שהיא אחר הגירושין דלא שייכא בפהנים ואינה פוללת כמו הלאו וא"ש הפל: עוד י"ל לכאורה דסברת הרמב"ם הנ"ל לפי הגירסא שהי' לפניו בתמורה (דף ד') דלא חשיב ניתק לעשה רק היכא שהעשה שנה עם הלאו ואין בכלל הלאו יותר ממה שיש בכלל העשה.

נכונה הוא למאן דס"ל קיימו ולא קיימו. וכמו שפוסק הרמב"ם דרובם מהקדמונים לפי גירסתם בסוגיא זו דר"י סובר קיימו ולא קיימו ועובר על הלאו מיז וקיום העשה מנתקת את הלאו ואין

פח בעשה שאינה פוללת לנתק את הלאו הפולל יותר מהעשה אבל למ"ד ביטל ולא ביטל שאין עבירת הלאו נגמר כ"א בביתויל עשה והוי לאו התחלת האיסור וביתויל העשה הגומר אין סברא לחלק בין אם העשה ההיא פולל או לא דהא העשה אינה מנתקת מה שפכר עבר רק כ"ז שלא ביטל העשה הוי פאלו עדיין לא גמר עבירת הלאו.

ולפי זה י"ל דלפי מה דאסיק בגמרא לפי גירסת הרמב"ם והקדמונים הנ"ל דמ"ד קיימו ולא קיימו ע"כ סובר דהתראת ספק שמיה התראה. ומ"ד לא שמי' התראה צריכים לומר ביטלו ולא ביטלו ושייך בי' התראת ודאי וכשמבטל העשה שאז גמר עבירות הלאו.

וכיון שפן ע"כ צריכים לומר שרבא סובר ביטלו ולא ביטלו דהא רבא סובר דהתראת ספק לא שמי' התראה וכדאימתא בחולין (דף פ"א ע"א) ע"ש וא"ש מה דס"ל לרבא דכל ימיו הוי גיתק לעשה דאף שאין פולל כמו הלאו פנ"ל אבל ר"י לשיטתו שסובר קיימו ול"ק ולדידנ' שייך לחלק פדברי הרמב"ם דיש לומר שאין פח בעשה לנתק הלאו שפכר עבר עליו אלא היכי ששונה ללאו משא"כ היכא שהלאו פולל יותר מהעשה שאז אין בכח העשה לנתקו ולכך אף שר' יוחנן ג"כ סובר דכל ימיו קאי על אחר הגירושין ודריש כל ימיו בעמוד והחזיר מ"מ אין בכח העשה דנכח ימיו שאינו שייך אלא בישראלים ולא בכהנים לנתק הלאו דלא יוכל לשלחה שכולל גם כהנים וליכא גיתק לעשה רק מצד דולו תהיה לאשה הקדום ללאו לכך שפיר הדר ר"י ממה שאמר מעיקרא דל"ת שקדמו עשה לוקין עליו משום דקשני' לי' אונס שאגרש כו': פרק שלישי בדרף אחר יש לתרץ דברי הרמב"ם פי"ח מהלכות פסולי המוקדשים דבלאו דנותר אף למ"ד דלוקין על לאו שאין בו מעשה וא"א דליפטרי ממלקות רק משום דניתק לעשה מ"מ הפטור כולל הן אם קיים עשה הן אם לא קיים: דלכאורה קשה מאי פסיקא מלתא לומר דהמותר אינו לוקה משום דניתק לעשה הניחא לזכרים דאיכא גבוייהו עשה דשריפת נותר אבל נקיבות לילקי דהא שריפת קדשים אינו נוהג אלא ביום וכמו שפוסק הרמב"ם בפ"ט מהלכות פסולי המוקדשי' והוי מצות שריפה מצות עשה שהז"ג וכמ"ש הפ"י במס' קידושין (דף ל"ד) ד"ה בא"ד.

אף הקשה רבינו יוסף למה שנגראה שם מדברי התוס' דמ"ע דשריפה נוהג גם בנשים אינו אלא בשריפת תרומה שעיקר מצוותו לשריפה להדלקה בלילה משא"כ שריפת נותר בקדשים פסולים.

וא"כ לאו דנותר בקדשים לגבי נשים לא ש ניתק לעשה וצ"ל פיון דילפינו מאיש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם דהשנוה הפתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה אם יש לפטור הזכרים ממלקות על הלאו משום דגבוייהו ניתק לעשה ממילא גם הנשים פטורים ממלקות דהא לענין העונשים השווים לזכרים וזה מן המשפילי הראשונים דלענין הפטור בנשים ליכא לחלק פלל אם נשרף הנותר או לא דהא לגבוייהו ליכא פלל מצות שריפת נותר וע"כ מיד שגלמד שהנשים פטורות ממלקות על לאו דנותר נשמע ממילא דהן אם בא לידי שריפה אם לא פטורים דהא אף אם שורפים הנותר לא מקיימה מ"ע ואין הלאו ניתק רק למ"ע וכיון שהשנוה הפתוב אשה לאיש לכל עונשין ילפי בהיקוש זה לפטור הזכרים ג"כ בכל גוונא הן אם נשרף הנותר או לא.

דאם נחלוך ננאמר הזכרים חייבים מלקות כשלא קיימו העשה לא יהיה השנואה שוים עם נקיבות דהא הנקיבות פטורי' אף בלא קיום שריפת הנותר פנ"ל. ולפי זה מיושב גושניית המל"מ הנ"ל דהטעם של הרמב"ם משום דניתק לעשה היא טעם פולל למפטור אף כשלא יתקיים העשה כדמוכח בהקישא דאיש או אשה פנ"ל: וע"ד הנ"ל יש ליישב מה שיש לפלפל בתוס' קידושין (דף ל"ד ע"א) בד"ה מעקה.

שָׁפֶתָב בַּזֶּה"ל. אַף הַקִּשָּׁה רַבִּינוּ יוֹסֵף מֵא"י עַל פִּי זֶה א"כ גַּבִּי אֵין מְדַלִּיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרִיפָה בְּיוֹם טוֹב (שְׁבַת דָּף כ"ה) מִשּׁוּם דְּיוֹם טוֹב עֲשֵׂה וּל"ת וּשְׂרִיפֵת קִדְשִׁים אֵינוֹ אֵלָא עֲשֵׂה אִשָּׁה שְׂאִינָה חֵיבָת בַּמ"ע דִּיו"ט דְּהוּי מ"ע שֶׁהַזִּמ"ג וְכִי תוּכַל לְהַדְלִיק בְּשֶׁמֶן שְׂרִיפָה בְּיוֹם טוֹב וּכ"ת אַה"נ אִמָּאֵי לֹא אִישְׁתְּמִיט תַּנָּא דְלֹא אָמַר פֶּה אֵלָא מֵאֵי אִית לָךְ לְמִימַר דַּעֲשֵׂה שְׂיִישׁ עֲמוּ לָאו אַף הִלָּאוּ אֵלִים וְלֹא דְחֵי לִי עֲשֵׂה אַף הִכָּא הִלָּאוּ אֵלִים ע"כ.

וּבְתוֹס' חֻלִּין (דָּף קמ"א ע"א) ד"ה ל"צ מוּבָא בְּשֵׁם רִיב"א דְמִפְרֵשׁ הָא דְמִקְשָׁה הַגַּמ' בְּפִסְחִים (דָּף מ"ה) אַחֲרֵי־שָׁה לֹא לְחֵיב הוּאִיל וְחֻזִי לְכִסּוּי דָם צִיפּוֹר אַף דִּיו"ט עֲשֵׂה וּל"ת הוּא מ"מ נְהִי דְלֹא דְחֵי מִיְהוּ אִם עֶבֶר עַל אוֹתוֹ לָאו אֵינוֹ לוֹקָה דְהָא דְלֹא דְחֵי הֵינּוּ מִשּׁוּם עֲשֵׂה אֲבָל הִלָּאוּ כְּמֵאן דְלִיתָא דַּעֲשֵׂה דוֹחָה לִיהַּ כּו' יַעו"ש.

הָרִי דְסִבְרַת הָרִיב"א דְלֹא אֵלִים הִלָּאוּ מִחֲמַת הָעֲשֵׂה וְא"כ הִדְרָא קוֹשְׁיַת הָר"י מֵא"י לְדוֹכְתֵי וְכִי מוֹתֵר לְאִשָּׁה לְשָׂרוֹף קִדְשֵׁי בְּיוֹם טוֹב דַּע"ל דַּס"ל לְרִיב"א וְל' דְמַצּוֹת עֲשֵׂה דְשְׂרִיפֵת קִדְשִׁים ג"כ אֵינוֹ נוֹהֵג בְּנָשִׁים דַּמ"ע שֶׁהַזִּמ"ג הוּא דְאֵינוֹ נוֹהֵג בְּלִילָה וְקוֹשְׁיַת רַבִּינוּ יוֹסֵף אֵינוֹ אֵלָא מְשְׂרִיפֵת תְּרוּמָה וּכַמ"ש הַפ"י דְאֲזִיל בְּשִׁיטַת הַתוֹס' בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְגַם שְׂרִיפֵת תְּרוּמָה מְצוּה דְאוֹרֵי־תָא אֲבָל הָרִיב"א סוֹבֵר פְּרִש"י וְכַדְעַת הָר"י דְשְׂרִיפוֹת תְּרוּמָה אֵינוֹ אֵלָא מְדַרְבְּנָן וְלִיכָא מְצוּה דְאוֹרֵי־תָא בְּשְׂרִיפָה רַק בְּקִדְשִׁים וְכִינּוּן דְשְׂרִיפֵת קִדְשִׁים אֵינוֹ אֵלָא בְּיוֹם הָיִי מ"ע שֶׁהַזִּמ"ג וְלִשְׁיטָה זֹו אֵין מְקוֹם הַתְּחִלָּה לְקוֹשְׁיַת רַבִּינוּ יוֹסֵף הַגַּמ'.

וְדַע דַּלְפ"ד הַתוֹס' בְּחֻלִּין שְׂמַדְחָה דַּעַת הָרִיב"א וְלַדְעָתָם הִיכָא דְאִיכָא עֲשֵׂה וּל"ת שְׂאִינוֹ נִדְחָה מִפְּנֵי עֲשֵׂה אַף אִם עֲשֵׂה הָעֲשֵׂה חֵיב מִלְּקוֹת. וּבְמִקּוֹם אַחַר בִּיאָרְתִי שִׁמְש"כ הַרְמַב"ם פֶּרֶק י' מִהִלְכוֹ שִׁילּוּחַ הַלְכָה י"ט בַּזֶּה"ל וְאִם לֹא שְׁלַח לוֹקָה שְׂאִין עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְעֲשֵׂה וְעֲשֵׂה וּל"ת דוֹחָה עֲשֵׂה עַכ"ל כְּנוֹנְתוֹ שְׁלוֹ לְסִבְרַת הָרִיב"א וְלָזֶה פְּתַב דַּעֲשֵׂה וּל"ת דוֹחָה עֲשֵׂה.

וְא"כ אַף שְׂהַחֲזִיק הַצִּיפּוֹר לְטַהַרְת הַמְצוֹרָע מִלְּקִינּוּ לִי עַל לָאו דְלֹא תִקַּח הָאָם דְהִלָּאוּ וְהָעֲשֵׂה דְשְׁלַח תִּשְׁלַח דְחֵי הָעֲשֵׂה דְטַהַרְת מְצוֹרָע וְאִם עֶבֶר וְהַחֲזִיקוּ לְטַהַרְת מְצוֹרָע לֹא פִקַּע מִמְּנוּ חֵיבוֹב מִלְּקוֹת.

לְפִי זֶה יֵשׁ לְתַרְץ קוֹשְׁיַת רַבִּינוּ יוֹסֵף דְאֵי אֶפְשָׁר לומר שִׁיְהִיָּה מוֹתֵר לְנָשִׁים לְשָׂרוֹף קִדְשִׁים בְּיוֹם טוֹב מִצַּד דְּחֵי־תָה הָעֲשֵׂה ל"ת דַּא"כ לֹא א"ש הַשְּׁנוּאֵת אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל עוֹנָשִׁים שְׁבַתוֹרָה דְאִישׁ הַשְּׂוֹרָף קִדְשִׁים בִּיו"ט דְלִגְבִי יֵשׁ בְּיוֹם טוֹב עֲשֵׂה וּל"ת שְׂדוּחִים עֲשֵׂה דְשְׂרִיפֵת קִדְשִׁים וְקָאֵי בְּחֵיבוֹב מִלְּקוֹת אַף כְּשִׂשׂוֹרָף הַקִּדְשִׁים בִּיו"ט.

וְא"ל דְשִׂאֲנֵי שְׂרִיפֵת קִדְשִׁים פִּינּוּ דְמַנּוֹתָם בְּקִיּוֹם הַשְּׂרִיפָה לָאו דְנוֹתֵר וְהוּי גַם בְּזֶה לָאו וְעֲשֵׂה ז"א דְלִדְחוּ עֲשֵׂה וּל"ת דִּיו"ט ע"י שְׂרִיפֵת נוֹתֵר אֵין לָנוּ רַק עֲשֵׂה לְחוּד' מ"ע דְשְׂרִיפָה דְחִבִּיבָא מְצוּה בְּשַׁעֲתָה וְהִלָּאוּ דְנוֹתֵר לֹא חֻזִי לְאִיצְטְרוּפִי דְהָא אֶפְשָׁר לְנַתְקוּ ע"י שְׂרִיפָה בְּחוּל וְלִגְבִי עֲקִירַת הִלָּאוּ לֹא שִׁיְדוּ חִבִּיבָא מְצוּה בְּשַׁעֲתָה (דְּבָרֵי אֵלֶּה מוּבָנִים עַפ"י ד' הַרְשֵׁב"א בְּחִידוּשִׁים בַּמַּס' שְׁבַת דָּף כ"ה) וְאִשָּׁה הַשְּׂוֹרָפֵת קִדְשִׁים בְּיוֹם טוֹב מִפְּטָרָה מִמְּלָקוֹת וְגַם לְכַתְחִילָה מוֹתֵרַת לְשָׂרוֹף הָרִי יֵשׁ דְּבָר שְׂהַזְכֵּר לוֹקָה וְנִקְיָה פְטוּרָה וְהִלָּא הַכְּתוּב הַשְּׁנוּה אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל עוֹנָשִׁין אֵלָא וְנִדְאֵי דְגַם אִשָּׁה אֲסוּרָה לְשָׂרוֹף קִדְשִׁים בְּיוֹם טוֹב: פֶּרֶק רְבִיעִי עוֹד מִילִין בְּפִי בְּסוּגֵיָא דְפִסְחִים (דָּף מ"ד) אַחֲרֵי־שָׁה לֹא לְחֵיב כּו' הָא רָאִינָן לְכוֹתְשֵׁי פְתִישָׁה בְּיוֹם טוֹב מִי שְׂרִי וּמְפָרֵשׁ הָרִיב"א דְאֵף דִּיו"ט עֲשֵׂה וּל"ת תּוֹ לִיכָא מִלְּקוֹת וּלְפ"ד א"ש גַם דְּבָרֵי הַגְּמָרָא הַגַּמ' לְכַתְשָׁה בִּיו"ט מִי שְׂרִי פְלוֹמֵר אַף

דעשה דכסוי דוחה גם ל"ת דכתישה מ"מ לכתחילה אסור לכתוש משום עשה דיו"ט וכן מפנרש להדיא בספר אבן עזר.

אף לכאורה עדיין קשה דאפתי שייך הואיל ונחזי לכיסוי נאי משום פתישה הנה אפשר למכתש ע"י אשה דלגבה ליפא עשה דיו"ט רק ל"ת לחודא נאמי עשה דכיסוי דנוהג גם בנשים ודוחה הל"ת דכתישה א"ו צ"ל דהריב"א סובר דגם עשה דיו"ט אף שהיא מצנת עשה שהז"ג נוהג בנשים: אמנם לפי מ"ש עיקר הוכחה שנוהג בנשים מדהשווה הכתוב כו' והוכחה זו לא שייך לשיטת הריב"א דלדידן אף באנשים דאיפא עשה ול"ת מ"מ אם קיים העשה הדנות ל"ת לא לקי א"כ אף אם נאמר דעשה דיו"ט אינו נוהגת אלא באנשים מ"מ לא יהיה חילוק לענין חיוב מלקות על מלאכת יו"ט בין זכרים לנקבות דבלא קיום עשה הדנות ל"ת יש מלקות גם בנקבות ובקיום עשה הדנות ל"ת גם זכרים ליפא מלקות אף שעבר על עשה דשביתה דיו"ט אין עליו אלא איסור עשה ועל הלאו לא לקי שנדחה מפני קיום העשה א"כ מנ"ל שיהיה מ"ע דשביתה ביום טוב שהוא מ"ע שהזמן גרמא נוהגת גם בנשים: ובדדך פלפול י"ל דאף לשיטת הריב"א נצב הוכחה הנ"ל.

דהנה לכאורה קשה על פירש הריב"א דמפרש על חרישה לא לחייב דאף דיו"ט עשה ול"ת היא מ"מ כיון דל"ת נדחה ליפא לחיובא מלקות הא י"ל דהאי תנא דיש חורש סובר דמצנה הבאה בעבירה דאורייתא וכדאיתא בירושלמי אלא המצות אם עשייתן כמצותן הן מצות שלא כמצוותן אין מצות וא"כ מחמת שבחרישתו ביו"ט אף שנעשים בעפר מצות פסוי מ"מ הרי עבר על עשה דשביתה שאינה נדחת מפני עשה דכיסוי ונשבה מצות פסוי להיות מצנה הבב"ע והוי פאלו לא קיים המצנה שפיר מתחייב מלקות על לאו דל"ת דיו"ט דלא נדחת כלל מפני עשה כיון שהעשה באה בעבירה והוי פאלו לא עשה: שוב מצאתי בספר נודע ביהודא בקונטרס אחרון שנתעורר בזה אבל באמת ל"ק דמצנה הבאה בעבירה לא הוי אלא היכא שהעבירה גורמת המצנה וזה לא שייך בחריש' ביו"ט דהא העבירה גבי חרישה מפני שצריך להגומא אבל בחורש ואינו צריך אלא לעפרה ליפא איסור מלאכת יום טוב א"כ אין איסור המלאכה שבחרישה צורך אל מצנת הכיסוי דאם לא הי' במחשבתו אל הגומא כ"א לעפרה ג"כ היתה מתקיימת מצות הכיסוי וע"כ אף בשעבר ועשה החרישה ובמלאכת מחשבת כי היה מחשבתו אל הגומא מ"מ כשמכסה בעפר החרישה את הדם הצריך פסוי הוי מצות הפסוי כמצותה ואינה נקראת מצנה הבאה בעבירה.

לפ"ז א"ש דברי הגמרא הנ"ל פתישה ביו"ט מי שגרי ולא צריך לפירש אבן העזר הנ"ל אלא כף פירושה כיון דכתישה עצמית המלאכה בה היא פתישת העפר הן פותש לצרכו או לצורך פסוי בכל גוונא הוי מלאכה הצריכה לגופא ואם מכסה בעפר שפוטש ביו"ט שאף אם נאמר שהעשה דכיסוי נוחית הלאו דלא מעשה כל מלאכה.

מ"מ ישאר עליו העשה דשביתה יו"ט ומחמת עשה נחשבת מצנת פסוי מצנה הבאה בעבירה כי לא הנה אפשר לקיים הפסוי בלתי עברת על עשה דשביתה יום טוב דכתישת אבנים. וכיון שפן מתבטלת מצנת הפסוי והוי פאלו לא עשה מצנת פסוי כלל ולא היה ביו"ט עשה כלל ורביע עלי' ממילא חיוב מלקות על הלאו כי הל"ת אינה נדחת אלא מפני עשה שאין בה עבירה ולא מפני עשה הבב"ע.

ולפ"ז מיושב מה שהקשיתי לעיל לשיטת הריב"א הלא אפשר לעשות הפסוי ע"י נשים דז"א דלשיטתן ג"כ ע"כ נשים חייבות במ"ע דשביתה דאל"כ בטלה השוואת אשה לאיש לכל עונשין שבתורה דהא יש גוונא דאיפא מלקות לגבי אנשים ולגבי נשים יהיה היתר גמור דאי ליפא גבי

אשה מ"ע דשבייתה ביו"ט אלא הל"ת לחודא בינדה לכתנש לצורף פיסוי ואם איש יעשה פן ילקה: דין דחניית ל"ת משום כבוד הבריות: פרך ראשון הרמב"ם בהלכות פלאים בסופו כ' בזה"ל תרומה פלאים של תורה על חבירו אפילו הנה מהלך בשוק קופץ לו וקורעו מעליו מיד ואפילו הנה רבו שלמדו חכמה שאין כבוד הבריות דוחה ל"ת המפניש בתורה.

ולמה נדחה בהשבת האבידה מפני שהוא לאו של ממון ולמה נדחה בטומאת מת מצוה הואיל ופרט הפתוב ולאחותו מפי השמועה למדו לאחותי אינו מטמא אבל מטמא הוא למ"מ עכ"ל: ומקשים המפרשים למה לא כתב עוד דלקה לא ילפינו מלאחותו דשב ואל תעשה שאני.

עוד קשה (העיר ע"ז הלח"מ מהלכות אבל פרך ג' הלכה ח') דבהלכות אבל שם גם בהלכות נזירות פ' ז' הלכה י"ב כ' הנה מהלך בדרך ופגע במת שאין שם מי שיקברנו הרי זה מטמא לו וקוברו ודברו אליו דברי קבלה הן עכ"ל הרי שם כ' שהוא בקבלה וכאשר באמת הרא"ם בפ' אמור כ' בהדין שדעת הרמב"ם שאין זה רק הלמ"מ וכל הדרשות חז"ל בזה אינו אלא אסמכתא ונהי בהלכות פלאים הנ"ל מביא בעצמו הדרוש דולאחותו: ונראה לי בהקדים דברי התוס' בפרכות הנ"ל בד"ה שב ואל תעשה שכתבו דלקה לא ילפינו מפהן משום דאינו שנה בכל ומנזיר משום דאיתא בשאלה ונהרשב"א בחידושי שם גם הבעל המאור מביאין שפן גירסא בש"ס וכ"ת גילף מפהן כו' וכ"כ הרמב"ן בס' תורת האדם (דף מ"ז ע"ב) רק שמקשה ע"ז א"כ לפי האמת טומאת פהו נדחה אף בקום ועשה ואידחה לי' פולה סוגיא דלעיל דבא בטומאה באין עמו בטומאה היא אפילו בטומאה דאורייתא ומדלגין ע"ג ארונות אפילו בשאין בו פותח טפח כו' והוא קולא גדולה ברם נראין דברי רש"י כו' ע"ש ומלבד דבריו קשה על ר' אליעזר בר' צדוק מאי רבותא אשמעינן שהיה מדלגין ע"ג ארונות הא סתם ארונות פותח טפח שאינו אלא טומאה דרבנן ובאמת איסור טומאת פהו מותרת אף פשהיא טומאה דאורייתא.

וא"ל דבאמת ר' אליעזר בר' צדוק מייירי בארונות שיש בהם פותח טפח דהא ונדאי מפני כבוד מלכי גוים לא הנה מתירין טומאה דאורייתא דזה לא נשמע מהיתר פהו למת מצוה והוא אומר לא לקראת מלכי ישראל בלבד: הן אמת שבתומים סי' כ"ט מתמה על הרמב"ן דלא קשה מידי קושיותו לפירוש התוס' בשבועות (דף ל' ע"ב) דשם איתא אמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן דיזע סהדותא וזילא בי' מלתא למיזל לבית דינא דזוטר מינן' לאסהודא קמי' לא לזיל.

אמר רב ששת ברי' דרב אידי אף אגון נמי תנינא מצא שק או קופה כו' ה"מ בממונא אבל באיסורי אין חכמה ואין תבונה כו' עכ"ל הגמרא ומקשים התוס' ת"ל דהוי שב ומתציים דגם בשוא"ת אינו מותר אלא בבזיון גדול כמו במ"מ דגנאי גדול למת שאין לו קוברים כו' יעו"ש עכ"ל א"כ אף לפי גירסא שבגמ' וכ"ת גיליף מפהן כו' לא מדחי שקלני' וטרני' דלעיל הנה באין עמו בטומאה ומדלגים ומצא שק דשם הפל בזיון קטן וקושיות הגמרא ונגמור מיניה אינו אלא לענין דינו של רב בהמוצא פלאים בשוק שהוא גנאי גדול עוד קשה מאי קאמר בגמרא דשוא"ת שאני דהא מ"מ מוכח דכבוד הבריות אלים טובא שדוחה מצות פסח ומילה כו' והמה מדחים בקום ועשה פמה לאנין בשבת וכעין דברי הגמרא בסנהדרין (דף ל"ה) ותהא קבורת מ"מ דוחה שבת מק"ו מעבודה ומקשים שם בתוס' ד"ה שבת דנימא דיו שאינו דוחה רק בשוא"ת.

ומתציים דבכה"ג לא שניף דיו. פינן דגוף העבודה נדחת מפני מ"מ אין לנו לומר שתהא חמורה הימנו בשום דבר יעויי"ש בחידושי הר"ן.

ובתומים מקשה להיפך מה"ת גיליף מדחנית מ"מ לפסט שידחה גם שבת הא פבוד הבריות אינו דוחה בשום מקום רק בשוא"ת לפי תירוץ הגמרא שוא"ת שאני: וי"ל בהקדים דברי הש"ע יו"ד סי' שע"ב פהן ששוכב ערום והוא באנהל על המת כו' אם פבר הגידו לו אסור להמתין עד שילבש א"ע כו' והוא מתה"ד סי' רפ"ה ומקשה באבן עזר דהא לשיטת התוס' ושאר פוסקים שמחזיקים בגירסא הישינה.

וכ"ת גיליף מכהן מדחני' טומאת פהן אף טומאה דאורייתא ובקום ועשה משום בזיון גדול ואין בזיון גדול מזה שצריך לצאת ערום: ונראה לי בהקדים לדקדק דבכל הסוגיא לשון הגמ' ולגמור מיני' וכאן הגירסא וכ"ת גיליף מיני' דמשמע שיש לו קשר עם מה שמתרץ שוא"ת שאני.

עוד קשה אמאי לא מקשה תחילה מכהן ונזיר שגלמדים מהנאמר ראשון בפסוק לאביו ולאמו כו' ואח"כ מפסח עוד קשה קושית הפ"י דגיליף במה הצד מפסח ונזיר לכהן דליפא אף פירכא פל דהו (באמת דעת לנבון נקל לדחות קושית הפ"י).

ונראה לי דהנה הפ"י נחית להוציא שי"ל שאין פבוד הבריות לבד גורם הדחי' במ"מ רק מחמת שיש בו גם מצנה דהעוסק בקבורת המת היא מצנה יעוי"ש מ"ש בזה: אבל לכאורה היא לפי דברי הרמב"ם במנין המצות מצנה רל"א ולפי המבואר ברמב"ן בשורש א' מצנה עשה גמורה בכל מת לקברו וכשיש קרובים המצנה על הקרובים וכ"ג ונזיר נפקעים ממצנה זו בקרוביהם וכשאין קרובים מצנה על פל אדם ובדרך המצנה על פל מוצאו א"כ יש פאן מ"ע גמורה ומה"ת לגיליף מזה מעלת פבוד הבריות לדחות.

וצ"ל בפשיטתה דאי משום מצנות עשה לא היתה דוחית מצנות פסח ומילה שהן מצנות עשה של פרת א"ו שהטעם הדחי' משום פבוד הבריות וז"ל הרמב"ם במצנה רל"א פי קבור תקברנו זו מצנות עשה וה"ה בשאר מתים ר"ל שיקבור פל מתי ישראל ביום מותם.

ולכן המת שאין לו מי שיתעסק בקבורתו נקרא מ"מ פלומר המת שמצנה ע"כ אדם לקבורו באמרו קבור תקברנו עכ"ל. א"כ לפ"ז ל"ק קושית התוס' דגיליף מכהן ונזיר דהא שם ליכא פרת ונוכל לומר דלא משום פבוד הבריות של מ"מ נידחת טומאת הכ"ג ונזיר רק המ"ע דקבור תקברנו והוא שדוחית לאו דטומאה כמו פל דחיות עשה לל"ת וצריכין לומר דמ"מ צריכים לתירוצו של התוס' דאיסור טומאת כה"ג אינו שנה בכל דאל"כ לא היתה נדחת מפני עשה דקבורה מדין דחית עשה לל"ת דהא בכה"ג איכא עשה ול"ת וקושני' הגמרא בב"מ (דף למ"ד) למאי איצטרף קרא לכהן והוא בבית הקברות.

פשיטא האי עשה והאי ל"ת ועשה לכהן צריכים לסברא זו דשאני לאוי דכהונה שאינו שנה בכל והל"ת ועשה שגבייהו שאינם שנה בכל נדחות מפני העשה ששנה בכל וכאשר באמת העירו בזה שם בתוס' מאי מקשה פשיטא כו' הא עשה ול"ת שאינו שנה בכל נדחה מפני העשה ומתמצים דהגמרא סמוך על קושני' ב'.

ותו מי דחינן איסורא מקמי מונא יעוי"ש. ובאסיפת זקנים מביא בשם איזהו חכמים שרצו לתרץ עשה דאבידה הוי ג"כ אינו שנה בכל עכ"פ פאן לענין מ"מ שפיר י"ל דאין הדחי' מצד פבוד הבריות רק מחמת חיוב עשה דקבורה השנה בכל שדוחה לאו ועשה דכהנים שאינו שנה בכל ומעשה נומתק התכת הגמרא.

וכ"ת גיליף מפהן אחר שמתרץ שוא"ת שאני. דהנה ברש"י שם בב"מ ד"ה האי עשה איתא ונא על גב דל"ת נמי איכא אין ל"ת מועיל לדחז' כו' יעויי"ש באלפסי ותורף הסברא שלעגנו דחזי' אין הפעולה רק העשה שהיא הדוחית.

אבל בס' אס"ז מתרץ קושל' רש"י באו"א, והמ"א בסי' תס"ו בס"ק ב' הביא סברא זו של רש"י וקרי"ף ואינו מחליט הדבר, ואני פבר הוכחתי מדברי הרמב"ם שאינו סובר פדעת הר"ף שפסוף פ"ג מהלכות שחיטה פתב בזה"ל אסור לטול האם מעל הבנים ואפי' לטהר את המצורע שהוא מצנה אם לקח חייב לשלח ואם לא שלח לוקה שאין עשה דוחה לל"ת ועשה, ועשה ול"ת דוחין עשה עכ"ל ובשא"ר הלכות ציצית סימן ל"ג נסתבף מאוד בכוננת דברי הרמב"ם ופרשתי דכוננתו לתרץ קושל' דפסחים (דף מ"ו) מקשה בגמרא על יש חורש תלם אחד כו' ואם איתא (דאמרין הואיל) אחריתה לא לחייב הואיל וחוזי כו' ומקשים בתוס' הא יו"ט הוא עשה ול"ת ומתמצים דמ"מ ליכא מלקות דהל"ת נידחת וקשה לפ"ז אמאי במצורע שלקח אם על בנים לטהר את המצורע למי דנימא דהעשה דוחית ללאו של לא תקח ולא נשאר רק העשה לכך פתב הרמב"ם ועשה ול"ת דוחה עשה א"כ מצטרפים העשה ול"ת שבמניעת לקיחות אם על בנים נדחים העשה דמצורע ושפיר נשאר בחיוב מלקות אבל עשה דיום טוב דקיל לא מפענ' להסוכרים דעשה דיו"ט אינו נוהג בנשים דהוי מ"ע שהזמ"ג אלא אף להחולקים מ"מ קיל שהעשה דשביטה הוי היתר מפללי, והארכתי במקום אחר שאף אם הל"ת דיו"ט אינה נקראת היתר מפללי דבלאו עצמו מרופז תיקף היתר באוכל נפש מדכתיב מלאכת עבודה מ"מ עשה דשבתון הוי נדאי היתר מפללי וסמוכין לדברי מדברי תוס' בחולין (דף קי"ד ע"ב): פרק שני נחזור לדברי הראשונים דדעת הרמב"ם אף לעגנו דחזי' מצרפינו הל"ת ולכאורה דבר זה תלוי' בפלפול הסוגיא דעירובין (דף ק') דאיתא שם עלה באילן תני חזא ירד ותני חזא לא ירד כו' אמר רב הונא ברי' דר"י פתנאי כו', ארבע במתן א' ר"א אומר ינתן במתן ד' ר הושע אומר ינתן במתן א' אמר לי' ר"א הרי הוא עובר על כל תגרע א"ל ר"י הרי עובר על כל תוסיר ועשית מעשה בידך וכשלא נתת עברת על כל תגרע ולא עשית מעשה בידך, ור"א דאמר התם קום עשה עדיף וה"נ ירד כו' ע"כ לא קאמר ר"א התם קום ועשה עדיף אלא היכא דקא עביד מצנה אבל הכא דלא עביד מצנה ה"נ לא ירד כו' יעויי"ש ולפ"ז כשיש עשה ול"ת נגד עשה ול"ת אם דנין מי נדחה מפני מי מתלי תלי בפלוגתא דר"א ור"י אי שוא"ת עדיף או קום ועשה עדיף, ואי אמרינן שוא"ת עדיף לא הנה מצנת קבורת מ"מ דוחה לל"ת ועשה דכהן לילא הטעם דכבוד הבריות ומוכח מיני' לכאורה דגדול כבוד הבריות ובה נכון דבלא זה לא הנה קשה דגילף מפהן דגדול כבוד הבריות דהא יכולין לומר דטומאת פהן נדחית מחמת מ"ע שפבקורה, וא"ל דהא בטומאת פהן איכא עשה ול"ת, דמה בכך דהא גם בקבורת מ"מ יש עשה הנ"ל גם ל"ת דלא תלין וכיון ששניהם שוין בה עשה ול"ת ובה יש עשה ול"ת אמרינן קום ועשה עדיף, אבל אחרי שהקדים הגמרא בתירוצו דלכך לא ילפינו מפסח משום דשוא"ת שאני מקשה שפיר וכ"ת גיליף מפהן דכיון דשוא"ת עדיף תו ליכא למימר דבטומאת פהן בא הדחז' מצד דחית עשה ול"ת דהא שוא"ת עדיף ולזה הוצרך הגמ' לתרץ דשאני טומאת פהן שאינו שנה בכל ולכך העשה ול"ת שגבי' נדחה אף מפני עשה גרידא ותו ליכא הוכחה כלל למעלות כבוד הבריות היכא דליכא קיום מ"ע וא"ש דין הש"ע בשם התה"ד: אמנם קשה לפי זה מאי מקשה הרמב"ן דלפי הגירסא וכ"ת גיליף מפהן מדחית כל הסוגיא דהא לפי דברי הנ"ל א"א לילף כלל מפהן לעגנו כבוד הבריות די"ל דלכך מותרים הפהנים לטמא למ"מ מחמת דחית המ"ע דקבור תקברנו, לכן י"ל בהקדים ליישב קושיות התנאים הנ"ל דמאי מקשה הרמב"ן

דְּהָא מַמַּת מְצוּנָה לֹא נִשְׁמַע רַק בְּבִיזוֹן גְּדוֹל אֲבָל בְּאַמַּת לְדִידֵי לֹא קִשָּׁה מִיַּד דְּהֶרְמַב"ן לְשִׁיטָתוֹ שְׁמִפְרֵשׁ בִּס' תּוֹרַת אָדָם מַה שְּׁאָמַר בְּגַמ' אֵיזְהוּ מ"מ פֶּל שְׁקוֹרִין וְאִין אַחֲרִים עוֹנִים הַפְּנוּנָה אַף בְּמִצְאוֹ סְמוּךְ לְעִיר וּכְשִׁילָהּ מְעַט כְּבִרְת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲנָשִׁים מ"מ מִן מִתְר וּמְחַנֵּיב לְטַמָּא לֹא שְׁאָסוּר לְזוּז מִמֶּנּוּ אַף רַגַע אֶחָד וְכֵן לְשׁוֹן הַש"ע בִּיזוֹן ד' סִי שֶׁע"ד אֵיזְהוּ מ"מ שְׁמִצְאוֹ בְּדֶרְךָ אוֹ בְּעִיר שֶׁל עֵפוֹ"ם וְאִין לֹא קוֹבְרִין וּמִמְקוֹם שְׁמִצְאוֹ אֵינּוּ יְכוּל לְקָרוֹת לְיִשְׂרָאֵל שְׂעִינְהוּ וְיָבֵא לְטַפֵּל בּוֹ וּלְקַבְּרוֹ אָסוּר לֹא לְזוּז מְשֵׁם וּלְהַנִּיחַ אֶת הַמַּת וְאֶפְיָלוּ לִילָהּ לְעִיר לְהִבִּיא קוֹבְרִין אֲלָא יְטַמָּא עֲצָמוֹ וְיִקְבְּרֵנוּ כּו' ע"ש וְכַתֵּב שֵׁם בִּט"ז בְּשֵׁם רַש"ל לְעוֹלָם הוּא מ"מ עַד שְׂיֵהָא שֵׁם נוֹשְׂאֵי הַמַּטָּה וְקוֹבְרִין רוֹקַח, עכ"ל, וְכֵן מְבֹאֵר מְדַבְּרֵי הֶרְמַב"ן בְּתַה"א וְיָדוּעַ דְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּב"מ (דָּף ל' ע"ב) ד"ה אֲלָא לְזִקְוֹן כּו' שְׁפָתָבוּ שֵׁם דְּלִכָּה הָיָה בְּמ"מ בִּיזוֹן גְּדוֹל פֶּן יִסְרִיחַ אוֹ יֵאֲכַלְוֵהוּ הַפְּלָבִים, וּלְפִי דְּבַרֵי הֶרְמַב"ן מִן מִתְרַת הַטְּוֹמָאָה לְמ"מ אַף דְּלִיכָא חֲשִׁשׁ זָה, לֹא מְבַעֲיָא חֲשִׁשׁ סְרַחוּן לִיכָא בְּשַׁעָה מוּעֲטַת שְׂיֵלָהּ לְעִיר אֲלָא אַף חֲשִׁשׁ אֲכִילַת הַפְּלָבִים מְשַׁפַּחַת דְּלִיכָא בְּשַׁעָה מוּעֲטַת וּבְגוּוֹנָא שְׁמוֹנָח בְּמִקְוִם מְשׁוּמָר מְזָה וּבְפֶרֶט כְּשִׁישׁ עוֹד אֶחָד עֲמוֹ שְׂיִכּוּל לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ לְשִׁמְרוֹ, וְהָרִי דִין דְּמ"מ נְאָמַר בְּכ"ג וְנִזִּיר שְׁהִלְכוּ יַחַד וּפְגַעוּ בְּמַת, א"ו דְּהַדְחִי' הִיא רַק מְשׁוּם כְּבוֹד הַמַּת וְאַף דְּלִיכָא בִּיזוֹן גְּדוֹל לְכָה מְקַשָּׁה הֶרְמַב"ן שְׁפִיר דַּא"כ לְפִי הַמַּסְקָנָא תְּהָא טְוֹמָאָת כְּהֵן נְדַחִית בְּקוּם וְעֲשָׂה מְפָנֵי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת אַף דְּלִיכָא בִּיזוֹן גְּדוֹל וְאִין לְדַחוֹת עוֹד כְּנ"ל דְּהַטְעַם הִיא מְשׁוּם מְצוֹת קְבוּרָה דְּהָא אֶפְשָׁר לְקַיֵּים מְצוֹת הַקְּבוּרָה עַל יְדֵי אֲנָשִׁי הָעִיר לְכָה צָרִיךְ הֶרְמַב"ם לְאַחֲזוֹ בְּשִׁיטַת רַש"י דְּבִלֵּא"ה א"א לְמִילָהּ פְּלִל מְכַהֵן וְנִזִּיר דְּלֹא נְאָמַר טְוֹמָאָת כְּהֵנִים לְגַבֵּי מ"מ כְּמוֹ טְוֹמָאָת קְרוֹבִים: וְהִנֵּה יָדוּעַ פְּלִגְוִמַת הַקְּדָמוֹנִים אִי בְּטְוֹמָאָת קְרוֹבִים מִן מִתְר אַף שְׁלֵא לְצוֹרְךָ, בְּתוֹס' פ"ק דְּפִסְחִים (דָּף ט') סוּף ד"ה בְּשַׁפְּחָתוֹ שֶׁל מְצִיק מְבֹאֵר דְּאֵינּוּ מִן מִתְר רַק לְצוֹרְךָ וְכֵן הִבִּיא בְּשֵׁם תַּה"ד וּבְתַה"ב מְתִיר אַף שְׁלֵא לְצוֹרְךָ וּפְלִגְוִמַת זֹה תְּלוּי בְּחִלּוּקֵי דַעוֹת אִי אֶמְרִינּוּ דְּתַנָּאֵי הִיא בְּלֵאוֹ אוֹ לֹא וּבְפֶרֶט לְדְבַרֵי הַנְּ"ל י"ל לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּטְוֹמָאָת קְרוֹבִים לְכַהֵן הַדְּיוּט הוּא ג"כ מִן מִתְר רַק מְשׁוּם דְּחִינִית מְצוֹת הַתְּעַסְקוֹת בְּקְרוֹבִים שְׁקְבוּרָתוֹ מוּטֵל עָלָיו לְכֵן אֵינּוּ הִיתֵר רַק לְצוֹרְךָ, וְיָדוּעַ הֶרְמַב"ן דְּהָיָה כְּתַנָּאֵי בְּלֵאוֹ הִתֵּר כְּלוֹ, וְהָרֵא' שְׁהֶרְמַב"ן בְּתַה"א מְתִיר אַף בְּכַה"ג בְּמ"מ אַף אַחַר שְׁבָאוֹ מְסִייעִים לְקַבְּרוֹ כִּינּוֹן שְׁכָבֵר חֲלָה עָלָיו מְצוֹת קְבוּרָתוֹ טְרָם שְׁבָאוֹ קוֹבְרִים ע"ש, וְהִנֵּה ז"ל הֶרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת אֲבָל סוּף פ"ד הַטְּוֹמָאָה לְקְרוֹבִים דְּחוּי הִיא וְלֹא הַתְּרָה לְפֶל לְפִיכָה אָסוּר לְכַהֵן לְהַתְּמָא אֶפְיָלוּ בַּעַת שְׁמַתְמָא לְקְרוֹבִים כּו' וְכַוּוֹנָתוֹ שְׁלֵא נִימָא הוּאִיל וְאִישְׁתְּרִי אִישְׁתְּרִי לְכָה כְּתֵב שְׂהִיא דְּחוּי': א"כ מְבֹאֵר בְּפִירֵשׁ שְׂאֵינּוּ סוֹבֵר כְּסִבְרַת רַש"י וְקִשָּׁה אֲלֵיבֵי' קוֹשְׁיִית הֶרְמַב"ן לְכֵן י"ל דְּבַאֲמַת מִיְתוּרָא דוֹלְאַחוֹתוֹ לֹא נִשְׁמַע הִיתֵר לְמ"מ רַק כְּשִׁלָּא הִנֵּה מְטַמָּא הִנֵּה נֶעְדָר קְבוּרָה דְּבַכָּה"ג מְצוֹת קְבוּרָה הִיא שְׂדַחִית אֶת הַטְּוֹמָאָה וּמַה שְּׁאָמְרוּ בְּגִמְרָא אֵיזְהוּ מ"מ פֶּל שְׁקוֹרִין וְאִין עוֹנִים דְּמְבֹאֵר מְזָה דְּאַף בְּסְמוּךְ לְעִיר וּכְשִׁילָהּ מְעַט יְכוּל לְהַשִּׁיג קוֹבְרִים ג"כ מְצוּנָה לְטַמָּא לֹא זָה הוּא פְּקַבְּלָה הַלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינֵי וְכִינּוֹן דְּלֹא אֲתִי מְקַרָא אֵינּוּ לְמִיזוֹן הִמְנּוֹ דְּאִין לְמִיזוֹן מְהַלְכָה וְזָה שְׁמַדְיִיק הֶרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת נְזִירוֹת אַחַר שְׁפָתָבּוּ וּפְגַע בְּמַת שְׂאִין לֹא שֵׁם מִי שְׂיִקְבְּרֵנוּ מְסִינֵים וּדְבַרֵי אֵלּוּ דְּבַרֵי קְבִלָה הֵן, ר"ל דְּמ"מ דְּכָה"ג לֹא נִשְׁמַע מִיְתוּרָא דוֹלְאַחוֹתוֹ רַק מְהַלְכָה לְמ"מ וּמ"מ שְׂאִין לֹא קוֹבְרִים פְּלִל הַנְּלָמָד מוֹלְאַחוֹתוֹ בִּלֵּא"ה לִיכָא לְמִילָהּ דְּמְצוֹת קְבוּרָה דוֹחָה וְקוֹשְׁיִית הַגְּמָרָא וְלִיגְמוֹר מִינֵי' אֲלָא מְהוּלָהּ לְשַׁחוּט פְּסָחוֹ וְדָשָׁם אִיכָא עֲשָׂה דְּכַרְת וְהֶרְמַב"ם אֵינּוּ אֵינּוּ אֵינּוּ מְבִיא דִין דְּמ"מ בְּהוּלָהּ לְשַׁחוּט פְּסָחוֹ וְאִי"ה בְּסוּף אֲבָרָא טַעְמוֹ שֶׁל הֶרְמַב"ם בְּזָה: פֶּרֶק שְׁלִישִׁי הַדְּרוֹן לְמִילְתָא דְּלִשִׁיטַת הֶרְמַב"ן קוֹשְׁיִית הַגְּמָרָא וְלִיגְמוֹר מִינֵי' מְהוּלָהּ לְשַׁחוּט פְּסָחוֹ הוּא דַּא"ל מְשׁוּם מְצוֹת קְבוּרָה דְּהָא כְּשִׁילָהּ לְעִיר יְמַצָּא קוֹבְרִים וְע"ז מְתַרְץ הַגְּמָרָא שְׁפִיר שׂוֹא"ת שְׂאֵנֵי דַּא"ל הָא בְּקוּיִם מְצוּנָה קוּיִם עֲשָׂה

עדיף דהא הכא מחמת זה לא התירה לו התורה לזוז ממקומו יבא ג"כ לקיום מצוה בקיום עשה בקבורת המת שיהיה על ידו.

פינו שאינו הולך משם ואין לו שאר קוברים עליו חיוב הקבורה וי"ל דזה פנונת הגמרא שוא"ת שאני ר"ל שפבוד הבריות גורם שיהיה שוא"ת וממילא עליו מצנת קבורה שדוחה פסח ויתכן יותר לדברי האו"ת שפתב שלמ"ד נשים בשני רשות קילא מצנת פסח שלענין פרת בראשון יש לו תשלומין ואם נזדמן בפסח שני הרי אינו שנה בפל: אמנם הוא פתב סברתו לענין דחזית פבוד הבריות ובאמת אף מצוה שיש לה תשלומין אינה נדחית בפני פבוד הבריות בבניזון קטן ולדעת הרמב"ן במ"מ הוא בניזון קטן.

אבל לדברי הג"ל ניחא שמצנת הקבורה הוא שדוחית. ומתנרץ ג"כ מה שקשה לשיטת הרמב"ן שאינו מחלק בין בניזון גדול לקטן א"כ ל"ל והתעלמת דהא בשוא"ת מוכח מןלאחותו.

אבל לפי דברי ניחא שאין מעלה לשוא"ת רק בקיום מצוה כמו גבי מ"מ דע"י השוא"ת מקיים מצנת קבורה ולכך מקשה הגמרא בסנהדרין שפיר ותהא קבורת מ"מ דוחה שבת דבשבת נמנע הקבורה מפל וכל ע"י שבת טוב יותר שיקיים מצנת קבורה בקום ועשה וכן ברמב"ן על התורה מבואר שלכך עשה דוחה לא תעשה משום דבקיומו יש קיום מצוה ובשוא"ת אינו עושה מצוה בימים: פרוק רביעי עוד י"ל לתרץ קושית הרמב"ן על ר' אליעזר בר צדוק בהקדים דברי הגמרא בגזיר (דף מ"ג ע"ב) אמר רב חסדא אמר רב נקטע ראשו של אביו אינו מטמא מ"ט אמר קרא לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר כו' מיתבי לה יטמא לה הוא מטמא ואינו מטמא לאברים לפי שאינו מטמא לאבר מן החי של אביו אבל הוא מחזיר על עצם כשעורה לאו למימרא דאי מחסור פורתא האי ר' יהודא היא דתני רבי יהודא אומר כו' יעוי"ש ומסיק בגמרא מעשה כו' ושאל את ר' יהושע וד' זקנים שעמו ואמרו לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר עכ"ל הגמרא והאלפסי פוסק דמטמא אף לעצמות אביו ותמהו עליו הקדמונים למה פוסק דלא פרב ומסקנת הגמרא שפן נעשה מעשה ע"י ר' יהושע וד' זקנים.

גם מקשים דהא לכאורה נראה דאף ר' יהודא אינו מתיר לטמא לעצמות כ"א ע"י חזרה יעניין מה שהאריכו בזה בתה"א והרא"ש. והנה לכאורה עלה בלבי שיש לאלפסי ראי' מסוגלי' ערוכה דמסקת סוטה (דף ג') לה יטמא רשות דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר חובה מ"ט דר"י אידי דכתיב אמור אל הפהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו איצטרכי למכתב לה יטמא ור"ע מוכי אם לשארו נפקא לה יטמא ל"ל לחובה ור"י לה יטמא ואינו מטמא לאברי' ור"ע א"כ ליכתוב רחמנא לה יטמא ל"ל ש"מ.

ור"י אידי דכתיב לה פתיב יטמא לכדתני דבי רבי ישמעאל דתני דבי ר"י כל פרושה שפאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה. וכתבו שם בתוס' ד"ה ור"ע כו' תימא לרב חסדא דאמר בפרק ג"מ לאביו בזמן שהוא שלם לדידן' לא איצטרף לה לאברים מה הוא דריש בלה יטמא.

וי"ל דהוא דריש כר"ע לחובה ואידי דכתיב יטמא פתוב לה עכ"ל התוס'. והנה מאוד דחוקים דבריהם הא אינו פה רק לשיטת תנא דבי ר"י דסבר כל פרושה שפאמרה כו' ור"ע ל"ל פן פדמוכח שם בפלוגתא דלעולם בהם תעבדו וקנא את אשתו יעוי"ש גם קשה פינון דלשיטת הפוסקים הג"ל הלכה פרב למה מפלפל הגמרא דלא פהלקתא ובפשיטות היינו יכולין לומר דר"ע סבר

לאביו פשהוא שלם ולא פשהוא חסר לכה מיותרא תיבת לה נקאי למצנה ור"י סובר כר"י דאינו סובר דרש דלאביו פשהוא שלם ואיצטרף לה למעוטי אברים ולא ידעינו למצנה ולחובה אלא נדאי פשיטת האלפסי: אמנם י"ל דמסוגי' זו אין ראי' לשיטת האלפסי דהנה קושנית התוס' דלפי שיטת ר"ח בשם רב ל"ל לה מנושב בפשיטות דבספרי איתא הובא באלפסי לה יטמא ואינו מטמא לספק.

אמנם הרמב"ן בתה"א כתב שהיא אסמכתא בעלמא דבלא"ה מה"ת להתיר ספיקא אבל בחידושי אנשי שם איתא דכיון דלה יטמא מצנה הני אמיןא דספק מצנה דוחה ספק איסור טומאה: ולפי"ז לר' ישמעאל דסובר לה יטמא רשות ל"צ למעט ספיקא לכו הוצרך בגמרא לומר אליבין דלה ממעט אברים אבל לדידן דיטמא אתי למצנה איצטרף לה למעט ספיקא.

ולפי"ז יתורץ קושני' הנ"ל שהקשיתי מאי פריף הגמרא על ר"ע דלמא ר"ע סובר פהלקתא דמלאביו ממעטינו פשהוא חסר א"כ לא איצטרף לה על אברים. דהנה בנדאי נראה דמה ששמעטינו פשהוא חסר מלאביו מפת יתורא הוא דאתי דאי מפשטות הלשון למה סמכו דינא אמלת ולאביו המאןחר בקרא ולא אתיבת ולאמו המוקדם בפסוק א"ו מפת יתורא כיון דכתיב ולאמו מכ"ש לאביו וע"כ לאביו ממעט פשהוא חסר.

והנה בספרא בפ' אמור יאמר לאמו ולא יאמר לאביו מה אמו שהיא מתחלת הרי הוא מטמא לה לאביו שאינו מתחלל אינו דין שיטמא לו אלו פן הייתי אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע אביו חזקה מנין ת"ל לאביו.

ומביא בתשובת הרשב"א סי' ד"ז שהקשה אותו גדול א' מחכמי פריבונצא דליטמא ליה לאביו ממ"נ אי אביו שפיר מטמא לי ואי לאו אביו הוא א"כ ממזר הוא ואינו מנוקה על הטומאה. והשיב דאיצטרף למי שמוחק לו עפ"י עדים שהוא פהן ואח"ז בא אחד ואמר לו שהוא אביו ונוהג עמו כאב ומת שיטמא לו ומקשה הרשב"א הא חזקה בלא"ה דאורייתא אף באיסורי פרת ואתי זה מק"ו ומאי אולמ' דהאי ק"ו מק"ו דילפינו אב נדאי מאמו נדאית ע"ש שפדחיק את עצמו דס"ד דשאני היתר טומאת פהנים דחידוש היא ובשיטתי י"ל בפשיטות דשאני ק"ו זה מק"ו דהני ילפינו אב נדאי מאמו נדאית והוא מדאיתא ביבמות (דף ה') דתני זקנו מה תלמוד לומר לפי שצאמר ופאת זקנם לא יגלחו שומע אני אף פהן מצורע פן ת"ל זקנו ואם אינו ענין ללאו שאינו שנה בפל תגהו ענין ללאו השנה בפל.

ואפתי איצטרף סד"א דשאני פהן הואיל וריבה בהם הכתוב מצוות יתירות כו'. ע"ש ברש"י וכן בדף קי"ד גבי אזהרה לגדולים על הקטנים אמרו שם ואי אשמעונין טומאה פהנים דשאני משום דריבה הכתוב בהן מצוות יתירות.

וכן קידושין (דף כ"א) לענין יפ"ת (ודף ל"ה ל"ו) לענין ק"ו מבני אהרן ולא בנות אהרן ובסנהדרין (דף נ"א) אמר מר יכול אפילו חיללה שבת (ת"ל לזנות) חיללה שבת בת סקילה הוא אמר רבא כו' סד"א הואיל ואחמור בה רחמנא בפהנים דרבה בהן מצוות יתירות תידון בשריפה קמ"ל.

מ"ש מיני' דידי' סד"א איהו דאישתרי ליה שבת לענין עבודה כו' יעוי"ש (ויענין מכות דף כ' תמורה דף ד'). לפי זה י"ל בפשיטות דלכה לא הני ידעינו באב חזקה דאף דבכ"מ הולכין אחר חזקה ה"א שאני ה"א גבי טומאת פהנים דריבה בהן מצוות יתירות משא"כ בהק"ו של הספרי

דגיליף לאביו מלאמו דלא שניף לחלק דהא תרנונייהו בכהן הוא: ועתה נחזי אנו דהדבר פשוט דסברא זו דשאני פהגים לא שניף רק היכא שע"ז שמוסיפין איסור או מצוה על הפהגים אבל לא היכא שע"י זה יגרעו ממצות שהפהגים נתרבו בהן נגד הישראליים והנה למ"ד לה יטמא מצוה ולשיטת הרמב"ם והרשב"א בתשובה הנ"ל ובתשובה ס"י אין מצוה טומאה לקרובים רק בכהגים ולא בישראליים וריבה הפתוב בזה מצוה לפהגים וכשאנו אומרים שלאב תזקה לא יטמא הרי אנו באין לדיו לגרוע ממנו במצות שריבה בכהגים מהישראליים.

לכו נראה פשוט דלמ"ד לה יטמא מצוה ל"צ לאב תזקה דילפינו מקל איסורים ולא שניף שאני פהגים דריבה בהן הפתוב מצות יתירות דאדרבה במה שמטמא א"ע לאביו תזקה הוא לריבוי למצות פהגה.

דהא על ישראלים ליכא מצות טומאה לקרוביהם. א"ו דלאביו קאי להורות בזמן שהוא שלם ולא כשהוא חסר וכ"ז אי ידעינו בלא"ה דמצוה הוא לטמאות אבל אי נאמר דלה יטמא רשות שפיר איצטרף לאביו על אביו תזקה פנ"ל דלא נימא שאני פהגים הואיל וריבה בהם הפתוב מצות יתירות ולא ממעטינו חסר ואיצטרף לה למעוטי אברים: ומינשב הסוגי' הנ"ל דבפשיטות אין לתרץ דלקה יליף ר"ע לחוב מלה משום דסובר דלאביו ממעט חסר דהא קשה מנ"ל דלה לחוב דלמא דלה יטמא רשות ולא מייתרא כלל תיבת לאביו דצריכים לאב תזקה ואין לנו מיעוט כשהוא חסר (וצריכים לה למעט אברים רק לפי האמת דמיטמא מוכח לחוב אתי לאביו למטט כשהוא חסר) ולה למעט ספקדלא נימא דגם לספק מחוייב לטמא כסברת חידושי אנשי שם הנ"ל.

והנה במס' אבל מבואר שר' אליעזר בר' צדוק ליקט עצמות אביו א"כ צ"ל לדידי' שסובר דלה יטמא רשות ולמ"ד רשות בנדאי טומאת קרובים רק פתנאי בלאו וכשיטת רש"י ז"ל משא"כ לדידן דפסקינו כר"ע: פרק חמישי וליישוב דברי הרי"ף י"ל באופן אחר בהקדים דברי הגמרא בסופה (דף כ"ה) דיליף דהעוסק במצוה פטור מן המצוה מדכתיב בשבתה בביתה.

ומקשה בגמרא מהכא נפקא מהתם נפקא דתניא (במדבר ט') ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם כו' עד אבל התם דאיכא פרת אימא לא. וכתב שם רש"י בד"ה טמא מת מצוה דמ"מ לאו דוקא כו' יעוי"ש והוכרח לומר פן דמ"מ גמור ליכא הוכחה דעוסק במצוה דהא מ"מ דוחה פסח אפילו בזמנו וכן מבואר שם בתוס' ד"ה משום וכו' וקשה מנ"ל להגמרא להקשות דלמא הי' מ"מ ממש אף אם נדחוק דהיה פשוט להגמרא שלא הי' במדבר מ"מ וקשה דהא לכאורה אם העוסק במצוה אינו פטור ממצוה א"כ כל המתים בתוך ז' לפסח לא יבואו לקבורה הוא מ"מ גמור ולפי המפורש בדברי רש"י בחומש ובנזיר בדברי תוס' שם וביבמות (דף צ"ג) ושאר מקומות בפוסקים (ומלבד זה די"ל פנונה אחרת בדברי הרמב"ם) ומבואר בהרא"ש דבעיר של נכרים מת ישראל הנמצא בתוכה הוי מ"מ גמור וצ"ל דאין לעשות המצוה ע"י נכרי וכ"כ מצינו בכמה מקומות שנדחה עד לאחר שבת ויו"ט ואינו נעשית ע"י עכו"ם בשבת ויום טוב וכמו כן על ידי קטנים פיון דאין להם דין שליחות הוי פאלו לא עשו המצוה כלל וכן למדתי מדברי הרשב"א בתשובה סי' שנ"ה ובלא"ה לא היה אפשר לדעת ר' יצחק לעשות ע"י הקטנים לפי דעת התוס' בפרק האיש מקדש שסובר ר' יצחק שקטן חייב להמנות על פסח.

וצ"ל דסובר כמ"ד במכילתא שיה לבית אבות דאורייתא ומצורע ונבין היה צריכים שילוח מתנות כל חד כדינו ואם היה מת במחנה לוי' לא היו יכולין לבוא שם להתעסק עמו ונשים טהורות היו מחוייבים בעצמם לעשות הפסח כפי ההלכה דנשים בראשון חובה ומה"ת ניקום לר' יצחק דלא

פהלקתא ונימא שפוכר כר"ש דנשים בראשון רשות ובלא"ה נראה פינון שפוכר שיה לבית אבות דאורייתא גם נשים בכלל לעגנו המצנה רק שצריה דעתן.

וא"ל פינון דבקטנים ליפא פרת בנדאי היו יכולין להדחות על התעסקות בקבורת מת ז"א דהא קושניית הגמרא דלא נלמוד העוסק במצנה פטור מבשבתה בביתה רק מפסח א"כ אף במצנה קלה שאין בה פרת לא הוי ידעינו והמתרץ הוא דאסיק הצריכתא.

גם לדעתי בלא"ה לא שייך גבי קטן העוסק במצנה פינון דאין עליו מצות קבורת מ"מ אבל חיוב אכילת הפסח רמי התורה עליהו למ"ד הג"ל שיה לבית אבות דאורייתא: עוד קשה לפי מה שכתבו התוס' בריש פ' מי שהיה טמא בד"ה אלו פטורין סתמא מתניתין שם מורה דשוחטין וזורקין על טמא שרץ וא"כ אין הלכה כר' יצחק דהא רב שפוכר דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ קאי בשיטת ר' יצחק כדאיתא בפסחים (דף צ') סבר לה כר' יצחק וא"כ מאי מקשה הגמרא פאן והאי מהכא נפקא כו' דהא אנו לא סברינו, כר' יצחק.

עוד יש קושני' בהבנת לשון הגמרא שם בפסחים שבתחילה אמר מי לא עסקינו שחל שביעי שלו בע"פ דהיינו טמא שרץ ומיד אח"ז אמר וכ"ת ממאי דתנא דהכ' סבר לה כר"י כו' יעוי"ש ברש"י שמדחיק א"ע בזה: דהנה התמי' מפנורסמת מאי מקשה אותן האנשים מי ונראה לי היו ויעניין בריטב"א שכ' שהיו חשובים אבל לא עלת' בזה ארנכ' בשיט' ר' יצחק שאמר שהיו טמאי מ"מ דהיינו קרוביה' לכן נראה לי דהנה בתרגום פ' בהעלותה על פסוק ויהי אנשים כו' מתרגם בזה"ל והווי גברי' דהווי מסאבין לטמי נפשא דאינשא וכן מתרגם בפ' נשא על פסוק וכל טמא לנפש.

ומפרש רש"י שם דהיא לשון עצמות אדם יעוי"ש וכתב הרא"ם ושאר מפרשים דמלת לנפש מורה שלא נגע רק בעצם או בדבר שנגע במת שיתכן עליו שם לנפש כמו ידו של אדם רגלו של אדם דשם אדם עצמו אינו רק בראשו ורובו וחלק ממנו נקרא לנפש שהיא חלק מפל: והנה בירושלמי נזיר פ' כ"ג איתא פי קבור תקברנו מפאן שאין נעשה מ"מ עד שיהיה ראשו ורובו וכן פוסק האלפסי והרמב"ם ושאר פוסקים.

ומעתה י"ל פוננת הסוג' הג"ל שמדכתיב לנפש נראה דהיינו רק לעצמות ממת (יעניין באלפסי ונימוקי יוסף) שמפסוק לנפש לא יטמא ממלת לנפש ילפינו אף לעצמות אסור לטמאות.

נהרי מורה כדברי התרגום הג"ל וקשה פינון דבעצמות ליפא חיוב קבורה ולמה טמאו א"ע לדחות הפסח דלא שייך עוסק במצנה. ובספרי איתא ויאמרו האנשים מגיד שהיו אנשים פשרים וצדיקים וחרידים על המצות וכינון שהי' בקדשי קדשים הוצאה בכלונסאות א"כ לא נטמאו מצד, נגיעה דמת עצמו פי כשהוציאן לחוץ כבר נתפזרו שילדו ושייך שפיר הל' לנפש ולזה מתרץ ריה"ג נושאי ארונו של יוסף שהיו בו עצמות יוסף וידוע שהבשר בלה במצרים ור"ע מתרץ שהיו מישראל ואלצפון שנדב ואביהו נשרפו ור' יצחק חולק עליהם ומתרץ שהי' טמאי מ"מ פי סבר שלקרובים צריכים לטמא אף לעצמות שלהם וכדברי ר' יהודא ולא דנוקא במחזיר רק אפילו לכתחילה ולכן מקשה הגמרא שפיר דמהכא נפקא דעוסק במצנה פטור מצנה דא"ל דמ"מ גמור הי' דבעצמות גרידא ליפא דין מ"מ רק דין מצות קרובים נהרי הסוג' מבוארת להלכה באלפסי הג"ל: ועתה יתורץ קושני' הג"ל שהקשיתי דהא ר"י דלא פהלקתא לשיטת התוס' שפוכרים דסתם משנה שוחטין וזורקין על טמא שרץ דלכאורה אין מקום לדברי הג"ל, דהא רב הוא שפוכר

לאביו פשהוא שלם ולא פשהוא חסר והוא סובר כר' יצחק: ונראה לי דהנה הרמב"ם בהלכות ק"פ (פ"ו) כתב דטמא מת בטומאה שניזיר מגלח עלי' חמור ביום הז' מטמא שרץ.

ואמת שפסיכות לדבריו מניזיר פ' כ"ג ובפרט מהירושלמי שם יעוי"ש בק"ע. ומקשי' דא"כ איך מוכיח רב דטמא שרץ אינו שוחט משום דסובר כר"י שחל שביעי שלהן דלמא שאני טמא מת.

לכן י"ל דהא קשה לרב לשיטתו דלקרובים אין לטמא רק פשהם שלימים א"כ למה פתב לנפש דמשמע לעצמות, לכן נראה עפ"י המבואר בהרמב"ם בפ"ז מהלכות נזירות בזה"ל יש טומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהם ולא סותר את הקודמין אע"פ שנטמא בהן טומאת ז' לפי שלא נאמר בו וכי יטמא לנפש אלא וכי ימות מת עליו עד שיטמא טומאות שהן בעצמן של מת כו' עכ"ל וכן מבואר מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות במס' נזיר: ומינשב בזה מאי שמקשה הרא"ם על התרגום דלמה בפ' אמור מתרגם לנפש לא יטמא על מת לא יסתאב דהנה בתיבת לנפש יכולין לפרש ב' פירושים א' שקאי על עצמות או על טומאה שאין הנזיר מגלח עליו פגון בגולל ודופק.

ולשיטת הראב"ד כל שאינו נוגע במת עצמו הוי טומאה שאין הנזיר מגלח ולפי מאי דפסקינן שוחטין וזורקין על טמא שרץ ע"כ צ"ל שאותן הטומאות הי' טמאים בטומאה שהנזיר מגלח עליהן דבנגיעה אף בעצם א' נזיר מגלח עליו ולכך צ"ל דלנפש היינו עצמות (דידוע דלנפש יורה שאינו נוגע באדם שלם שמת רק או בעצמות או בדבר שנגע במת) אבל גבי טומאת פהנים דפרשת אמור יכולין לומר שמייירי בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה ויכפי שיטת ר"ת דאף על טומאה זו פהנים מוזהרים לכך מפרש שם התרגום על מית.

ורב לשיטתו סובר שלעצמות קרובים אין מטמאים וליכא מצוה כלל. ע"כ.

צ"ל דטמאים לנפש אדם היינו בטומאה שאין הנזיר מגלח עלי' בגולל ודופק של מת שלם או בטומאה בחבורן בנגיעה לאדם שנגע במת. לכך מוכיח שפיר לשיטתו דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ.

אבל מאיש איש פי יהי טמא אף דאיירי שחל שביעי בע"פ אפתי ליכא הוכחה דדלמא מייירי בעצם שהנזיר מגלח עליו וזה פונת הגמרא אחר אמרו דהיינו טמא שרץ מקשה וכ"ת ממאי דהכי היא ר"ל אף דמייירי אף דחל בשביעי דלמא היינו בטומאה שהנזיר מגלח עליו דלא אתי מינן' טמא שרץ ולכך פתב סתם דמייירי בכל גוונא בחל שביעי פנ"ל ובטומאה שאין הנזיר מגלח פשהוא בתוך ז' לזאת מתרץ סבר לה כר' יצחק, ויש לומר עוד דבאמת מדברי ר' יצחק לחוד ג"כ א"א למיזק דדלמא מייירי שלא הנה, להם ושהות להזות וכן מקשים המפרשים או פן לשיטת התוס' דלמא כל ששה שלהן כו' רק פנין דעכ"פ אשר היו טמאים מייירי בטומאה שאין הנזיר מגלח עלי' א"כ כ"כ תשובת משה רבינו שאמר להם איש איש פי יהנה טמא לנפש מייירי כמו כן בטמא פזה ומי לא עסקינן שחל שביעי שלו בע"פ ומוכח דאין שוחטין על טמא שרץ: ובזה יש ליישב קושיות התוס' (בדף צ"ד ע"א) ד"ה ר"ע סובר אין שוחטין וזורקין כו' יש תימא מנ"ל יעוי"ש ולפי הנ"ל י"ל דר"ע לטעמי' שסובר דמישאל ואלצפן הי'.

והנה לפי שיטת התוס' לא טמאו רק היותם מוזהרים בתוארים ומבואר במפרשים שלא נטמאו מהם. מישאל ואלצפן או כמבואר בתשובת מעיל צדקה שנטמאו ע"י בגדי נדב ואביהו רק על הפלונסאות של ברזל שתחבו בהם היותם על עמדם בצורתם פי כאשר יצאו מבית קדשי הקדשים נתפור.

וא"כ לא היתה רק טומאה שאין הנזיר מגלח ומינה גם תשובת משה רבינו איש איש כי יהיה טמא מיני גם כן בטומאה פזו ומי לא עסקינו בחל ז' פנ"ל: ולהבין הדברים העתקתי עוד קונטרס שמצאתי ובהו יובן היטב (נזיר דף י"ד) אמר רב חסדא נקטע ראשו של אביו אינו מטמא לו מ"ט אמר קרא לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר כו' מיתבי לה יטמא כו' ואינו מטמא לאברים לפי שאינו מטמא לאמ"ה של אביו כו' ההיא רבי יהודא היא כו' ורב דאמר כי האי תנא כו' הרמב"ם וכל הפוסקים פוסקים כרב אבל האלפסי פוסק כר' יהודא ותמהו עליו הקדמונים כמבואר בהלכות טומאה, ולכאורה נראה דהיה לאלפסי הוכחה מסתם גמרא דאין הלכה בזה כרב דאיתא בסוטה (דף ג') לה יטמא רשות דברי ר' ישמעאל ור"ע אמר חובה מ"ט דר"י אידי דכתב אמור אל הפהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו איצטרכי לכתוב לה יטמא, ור"ע מפי אם לשאר נפקא לה יטמא ל"ל לחובה ור"י לה יטמא ואינו מטמא לאברים, ור"ע א"כ לכתוב רחמנא לה ולישתוק יטמא ל"ל ש"מ ור"י אידי דכתוב לה כתב נמי יטמא ע"כ ומקשה שם בתוס' תימא לר' חסדא דאמר לאביו בזמן שהוא שלם כו' לדידן לא איצטרף לה לאברים ומה דריש לה, וי"ל דדריש לחובה כר"ע ואידי דכתיב יטמא כתב לה עכ"ל התוס', ומלבד שתירוצם דחוק מאוד דאי ר"ע סובר דאמרינו דהתורה פתבת תור תיבה אידי לימא כר"י דלה אתי ולא לאברים ויטמא נכתב אידי גם קשה למה הנצרך הגמרא לתרץ אליבא דר"ע א"כ לכתוב רחמנא לה הא בפשיטות י"ל דר"ע ור"י פליגי בפלוגתת התנאים בדרב חסדא אמר רב ה"ל דר"ע סובר דלאביו פשהו שלם ולא פשהו חסר א"כ ל"ל תו דלה אתי למעט איברים וע"כ דרש דלה יטמא מצנה, אבל ר"י ל"ל הא לימוד דלאביו פשהו שלם א"כ איצטרף לה ולא לאברים וליכא לימוד שיהיה מצנה א"ו דאין הלכה כרב פנ"ל ורצה הגמרא לתרץ דברי ר"ע אליבא דהלכתא ולכך הנצרך לשנויי אליבא דר"ע א"כ לכתוב רחמנא לה ולישתוק יטמא ל"ל א"כ מוכח פדעת רב אלפסי וקשה על הרמב"ם ושאר פוסקים שחולקין על האלפסי: אבל לכאורה נראה לי לתרץ ויתורץ גם קושיות התוס' ה"ל דלכאורה אינו מוכן מהיכא יליף רב מתיבת לאביו פשהו שלם ולא פשהו חסר דהפנונ' אף פשהו חסר מקצת פשעור' כמבואר בפנונ' ה"ל ובפוסקי' ובמאי פליגי התנאי בזה גם יש לדקדק דהא בפסוק כתיב לאמו ולאביו וכמו דתיבת לאביו משמע דוקא פשהו שלם כ"כ תיבת לאמו והיה לרב לתפוס תיבת לאמו שהוא ברישא, לכן לדעתי ע"כ רב דריש מיתורא ולר' יהודא שחולק בזה לישב יתורא וכאשר אבאר דבספרי פ' אמור איתא בזה"ל יאמר לאמו מה ת"ל לאביו מה אמו שהיא מתחלת הרי הוא מטמא לה אביו שאינו מתחלת אינו דין שיטמא לו אלו פן הייתי אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע אביו חזקה מנין ת"ל לאביו ע"כ, ומקשה בשו"ת הרשב"א דל"ל קרא דליטמא לאביו ת"ל ממ"נ אם הוא אביו מטמא לו ואם הוא אינו אביו הרי הוא ממזר ואינו מונהר על הטומאה יעו"ש מה שמתרץ באריכות, ותוכן דבריו דיתורא דקרא בתיבת אביו אתי להורות, דאף בגוונא שהוא מוחזק לכהן רק נולד ספק מי הוא אביו רק עפ"י עד אחד הוחזק איש אחד שהוא אביו פשמת זה מיטמא לו אף שאינו ידוע שהוא אביו כ"א עפ"י חזקה ונהדר מקשה שם בתשובת הרשב"א ה"ל דאף על זה לא צריך קרא לרבוי דהא פסקינו דסוקלין ושורפין עפ"י חזקה, ודחק שם לתרץ דס"ד דמה שהכהן מטמא לקרוביו הוא חידוש ואין לה בו אלא חידוש דוקא לאמו שהיא ודאי ולא לאביו היכא שאינו ידוע לאב כ"א ע"י חזקה: ולכאורה אפשר לומר בפשיטות דהא מצינו שאני פהו הואיל וריבה בו הפתוב מצות יתירות וכמו כן בכמה דוכתא בש"ס ומינה א"ל דהא אף דבכ"מ אזלינן בטר חזקה לגבי טומאת פהו לא סמכינן אחזקה לה להתירו שיטמא לאביו בחזקה

ובקידושין (נ"ד י"ט ע"ב) איתא פהו מהו ביפ"ת חידוש הוא ל"ש פהו ול"ש ישראל או דלמא שאני פהנים הואיל וריקה בהם הפתוב מצות יתירות רב אמר מותר שמואל אמר אסיר.

בביאה ראשונה דכ"ע לא פליגי דשרי דלא דברה תורה אלא פנגד יצה"ר פי פליגי בביאה שני כו' נראה לכאורה דרב לא סבר לחלק בין פהנים לישראלים אף דריקה בהן הפתוב מצות יתירות א"כ לשיטתו ל"צ לאביו חזקה דמה"ת ישפנה דינא בכהנים.

וכיון דבכ"מ אזלינן בתר חזקה לא הוה מקום להעלות על הדעת שבטונמאת פהנים לא ניזיל בתר חזקה ומיותר לדידן לאביו לכה דריש מינן ליתורא דלאביו פשהוא שלם כו' והוי סיעתא לפס האלפסי לאשר סנגי הגמרא דבכ"מ שיש סברא לחלק בין פהנים לישראל א"כ איצטרף לאביו לדרש הספרי: אמנם עדיין אין הכרח בזה לפי האיפא דאמרי התם בביאה שני כ"ע לא פליגי דאסור כו' פי פליגי בביאה ראשונה רב אמר מותר דהא לא דברה תורה אלא פנגד יצה"ר כו' יעוי"ש.

אבל בלא"ה נראה דלענין אב חזקה לא שייך לומר הסברא דלמא שאני פהנים כו' רק אי לה יטמא רשות פיון דליכא שום מצוה במה שטמא הפהו לקרוביו וכשנאסר לו לטמא א"ע לאביו חזקה מוסיפין לו מצוה יתירה משא"כ אי לה יטמא מצוה הוי מה שטמא הפהו א"ע לקרוביו ג"כ ממצות פהונה דהא ישראל אינו מחויב לטמא א"ע לקרוביו רק פהנים א"כ במה שאזלינן בתר חזקה ומחייבין אותו לטמא לאביו חזקה הוא ג"כ ממצות פהונה לא שייך לומר למנוע אותו מלטמא מחמת סברא דשאני פהנים דהא מה שטמא א"ע הוא ממצות פהונה.

מעשה י"ל דהספרי דמצריף יתורא דלאביו לאב חזקה הוא לשיטת ר' ישמעאל דסובר לה יטמא רשות דליכא מצות פהונה במה שטמא א"ע רק במניעת הטונמאה לכה ס"ד דלא גיליף לילה בזה אחר חזקה אבל רב סובר כר"ע וכהלכתא דלה יטמא מצוה ולא מצריכין על אב חזקה ומיותר לאביו לדרוש פשהוא שלם ולא פשהוא חסר.

ולפי"ז מיושב גושני הג"ל דמקשה הגמרא שפיר לר"ע מנ"ל דלה יטמא מצוה דלמא כר"י ולה אתי למעט אברים דא"ל דסובר דמלאביו ממעטינן חסר ז"א דלפי סברא דלה יטמא רשות צריכין לאביו לרבויה לאב חזקה וליזה הוצרף הגמרא לתרץ א"כ לכתוב רחמנא לה וכו' וכיון שמוכח דלה יטמא מצוה ממילא מותר לאביו דתו לא צריכין לשיטה זו לרבויה אב חזקה.

וע"כ אתי לדרוש פשהוא שלם ולא פשהוא חסר לכה לשיטתנו דפסקינן כר"ע דלה יטמא מצוה ממעטינן מלאביו פשהוא חסר. וא"ש פסק הרמב"ם ופוסקים שחולקים על האלפסי: וקושנית התוס' דלרב חסדא למאי אתי לה י"ל בפשיטת דהא איתא בסיפרא והוא שם באלפסי וברמב"ם לה יטמא מטמא הוא על הודאי ואין מטמא על הספק לה יטמא ואינו מטמא לאחרים עמה כו' ומקשה בנ"י להל' טונמאה למאי צריף למיעוט ספיקות ת"ל דספיקא דאורייתא לחומרא ומתרץ בחידושי אנשי שם דס"ד פיון דמצוה לטמא גם בספיקא יהיה חל עליו לטמא א"ע דספק מצוה ג"כ לחומרא.

והרמב"ן. בס' תה"א (נ"ד ס"ט) פתב, דבאמת אסמכתא היא דלא צריף למעט ספיקא מעתה לשיטת חידושי אנשי שם מתורץ קושנית התוס'.

דלר"י דסובר לה יטמא רשות לא צריה למעוטי ספיקא לכה הוצרה הגמרא לתרץ לדידי' דלה ממעט אברים אבל לפי האמת לשיתת ר"ע דמוכח מדכתוב יטמא דהיא (מצנה ממילא איצטרך לה למעוטי ספיקא: אמנם לשיתת הרמב"ן דסובר דאף דמצנה לטמא לקרוביו.

מ"מ לא צריה למעוטי ספיקא וכתב שם בזה"ל שאין ספק מצנה מוציא מידי נדאי איסורא, א"כ אף לפי האמת דמצנה לטמא לא צריה לה למעוטי ספיקא. עכ"ז יש לתרץ קושיות התוס' דלרב אחי לה לדרש השני שבספרא לה יטמא ואינו מטמא לאחר עמה.

אבל לר"ע לשיתתו דסובר באבל רבתי דבו ביום שנטמא לקרובים ליכא איסור דאורייתא כשנוגע בטומאה אחרת ע"כ צ"ל דלה אחי למעט אברים: גם י"ל בסוגנון ה"ל. לפי שיתת הרמב"ם דספיקא דאורייתא לקולא שפיר צריכים למעוטי ספיקא וכן מפירש בשו"ת מהרי"ט בסי' א' לחלק יו"ד וכן דעת הפר"ח וכו"פ.

ולפי דעתי דין דספיקא דאורייתא לקולא או לחומרא תלוי בפלוגתא דתנאים ואמוראים בכריתות אי חייבים אשם תלוי בבחתיכה א' או בעינו חתיכה א' משני חתיכות כו' מעתה נכון דלרב לשיתתו דסובר בכריתות (דף י"ז ע"ב) דחתיכה א' משתי חתיכות בעינו דיש אם למקרא מצות קרינו א"כ צריכים לה למעוטא ספיקא דלא נימא לקולא ככל ספיקא דאורייתא.

אבל לר"י לשיתתו דסובר יש אם למסורת כדאיתא בסנהדרין (דף ד') א"כ לדידי' אף בבחתיכה א' ספק חלב ספק שומן ג"כ חייבין אשם תלוי וכדברי רב אשי מצות פתיב ויש אם למסורה ומינה דס' דאורייתא לחומרא ולא צריה למעוטי ספק בטומאת פהנים.

לכה הוצרה הגמרא לתרץ אליבא דר"י דסובר דלה אחי למעוטי אברים. וכמו כן לשיתת ר"ע דסובר ג"כ דחייבים אשם תלוי בבחתיכה א' ספק שומן ספק חלב כמבואר במס' פרייתות: פירק ששי ועפ"י דברי הראשונים יש מקום לתרץ מה שקשה לכאורה בסוגיא דגדול כבוד הבריות כו' ברכות (דף י"ט כ') ששפירש שם רש"י ששטומאה גופא שהותרה לכהן ונזיר לטמא למ"מ ליכא למילף דהתם לאו כבוד הבריות הוא דדחי דמעיקרא כשנתן ל"ת דטומאה לא על מ"מ נכתב ומדחה בתוס' שם סברת רש"י דא"כ כל מקום דאמרינו דעשה דוחה ל"ת לימא שאינו דחוי ולכהן מתרצים בתוס' דמנזיר ליכא למילף שכן ישנו בשאלה ומכהן שכן לאו שאינו שנה בכל: וכתוב בתה"א (דף מ"ד ע"ב) בזה"ל ואיכא ניסחי עתוקי דגרסי ומוספי וכ"ת גיליף מנזיר מה לנזיר שכן ישנו בשאלה וכ"ת גיליף מכהן שאני פהן שכן לאו שאינו שנה בכל.

ורבינו האי פה כתב בפירושו. והשתא משמע לפום הני ניסחי דכל לאו טומאה נדחה מפני כבוד הבריות כו' ואידחי לה פולה סוגיא דלעיל דבא בטומאה כו' ומדלגין ע"ג ארונות כו' וזו קולי קשה מאוד ברם נראין דברי רש"י כו' יעוי"ש הרי דלשיתת התוס' ורבינו האי גאון ולפי הגירסא ה"ל צ"ל דלפי מסקנת הגמרא באמת ל"צ לכל התרוצים שמתרץ הגמרא בתחילה דאף טומאה דאורייתא נדחה מפני כבוד הבריות.

אבל אי קשי' הא קשי' לי מאי רבותא דראב"ז שאמר מדלגין היינו ע"ג ארונות כו' מפנין דאמת לא הנה בדילוג זה כ"א טומאה דרבנן כדברא דאמר ד"ת אנהל שיש בו חלל טפח כו' ומפני כבוד הבריות מותר לפהן לטמא א"ע אף בטומאה דאורייתא ובמת עצמו ודוחק לומר שראב"ז שהי' מדלג ע"ג ארונות שלא הי' בהם חלל טפח דהא מבואר ברשב"א (יעוין בטור יו"ד סי' שע"ב) דסתם ארונות שהי' בזמן הגמרא הנה בהם חלל טפח ועוד הא ראב"ז אמר ולא לקראת מלכי

ישׂראל בלבד אָמרו אָלא אָפילו לקראת מלכי או"ה שָאם יזָפה יבְחון כו' א"כ ע"כ פּוֹנְתוֹ שהי' מדלגין ע"ג אַרְוֹנוֹת שהי' בָּהֶם חָלַל טַפַּח.

ובְּנֻדָּאי אין להקל להתיר טוֹמְאָה דְּאוֹרְיִיתָא בְּהִלּוּף נֶגֶד מַלְכֵי או"ה שְׂאִין בְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה פְּבוֹד ישׂראל רק שְׂיבְחִין עי"ז פְּשִׁיזָּפָה פִּינּוֹן דְּלִפֵּי הַמַּסְקָא הֵיתֵר דְּחִיָּית טוֹמְאָה מְשׁוּם פְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת לָא יִדְעִינוּ כ"א מְהָא דְּהִתִּירָא הַתּוֹרָה לְכַהֵן לְטַמָּא א"ע לַמ"מ וְאִין לְהִתִּיר כ"א דְּוּמְנָ' דְּהִתָּם שְׂבִמָּה שְׂמַטְמָא א"ע הַכָּהֵן לַמ"מ יֵשׁ פְּבוֹד בְּן בְּרִית וּמִיָּד.

א"כ ע"כ צ"ל דראב"צ לָא מִיִּירֵי בְּסֶתֶם רק אַרְוֹנוֹת שְׂהַטוֹמְאָה עֲלֵיהֶן מְדַרְבְּנּוּ לְכּוֹן נ"ל דְּאַף שְׂהַתּוֹס' חוֹלְקִים עַל סְבֵרַת רש"י הַנ"ל הִיָּינוּ דְּוֹקָא דְּלִדְיָדוֹ דְּפִסְקִינוּ כר"ע דְּלָה יִטְמָא מְצָנָה דְּהָוֵי פְּכָל דְּחִיָּית עֲשֵׂה לל"ת.

אָבַל לַמ"ד דְּלָה יִטְמָא רְשׁוֹת בְּנֻדָּאי נְכוּן פְּסֵבֵרַת רש"י דְּמַעֲיָקְרָא פְּשׁוֹנִיתוֹן ל"ת דְּטוֹמְאָה לָא עַל קְרוֹבִים נִכְתָּב וּמִיָּנָה כֵּן לְגַבֵּי טוֹמְאָת מ"מ הִי' תְּנַאי בְּדָבָר כֵּן נִרְאָה מְדַבְּרֵי רש"י דְּבְטוֹמְאָת קְרוֹבִים וְטוֹמְאָת מ"מ בְּחֵד גְּוֹנָא מוֹקְמִינוּ לְהוּ כְּזָה כֵּן זָה (יְעֻיָּין בַּפ"י).

מֵה שְׂמַסְבִּיר בְּזָה) וּבַפְּרָט לְדַבְּרֵי רש"י בְּחֻמְשׁ דְּהִיתֵר טוֹמְאָת מ"מ בְּכַהֵן הַדְּיוֹט אַתִּי מְתִיבַת בְּעַמּוּי (יְעֻיָּין) שֶׁם בְּהַרְא"ם וְתַפְאַרְת יוֹסֵף וּבַס' ק"ע מַס' נְזִיר מוֹכִיחַ מְזָה פְּדַעַת הַאֲלֻפְסֵי דְּלָא מְמַעֲטִינוּ מְלֻאָבִיו פְּשֵׁהוּא חֶסֶר) וּבַמַּס' שְׂמַחֻת פִּי"ב אִיתָא אָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר בַּר ר"צ כֶּף אָמַר לִי אָבָא בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ בְּתַחֲזִיקָה קַבְּרָנִי בְּבִקְעָה וּלְבַסּוּף לְקוּט עֲצָמוּתִי וְתָנִם בְּאַרְזִין כו' וְכֵן עֲשִׂיתִי יְעו"ש הָרִי דְּרַאב"צ סוֹבֵר דְּאַף לְאָבִיו חֶסֶר מוֹתֵר לְטַמָּא וּלְפִי הָאָמוֹר לְמָאן דְּלָא דְּרִישׁ לְאָבִיו פְּשֵׁהוּא שְׁלַם ע"כ סוֹבֵר דְּלָה יִטְמָא רְשׁוֹת דַּל"כ לָא אִיצְטְרִיף עַל אָבִיו חֻזְקָה וְלַמ"ד דְּלָה יִטְמָא רְשׁוֹת אִינוּ בְּגֵדֵר דְּחִיָּי' רק דְּמַעֲיָקְרָא לָא נְאָמַר הֲלָאוּ ע"ז.

א"כ לִיכָּא לְמִילֵיף פְּלַל דִּין פְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת שְׂיִהֵי' דוֹחָה לל"ת דְּטוֹמְאָה לְכֶף לְרַאב"צ לְשִׁיטְתִּי אַף טוֹמְאָת פְּהָנִים אִינֵם נִדְּחִין מִפְּנֵי פְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וּרְבוּתָא לְשִׁיטְתִּי' בְּמָה שְׂפִסְפֵר מַעֲשֵׂה רַב שֶׁהִי' מְדַלְגִין ע"ג אַרְוֹנוֹת כו' שְׂנֻדְּחָה טוֹמְאָה דְּרַבְּנָן מִפְּנֵי הַפְּבוֹד.

אָבַל לַמ"ד לָה יִטְמָא מְצָנָה וְכַפְסָק הַלְכָה י"ל פְּסֵבֵרַת הַתּוֹס' דְּלָאוּ נְאָמַר דְּרָף פְּלַל וְהוֹתֵרָה לְמַצְנָה זוֹ שְׂיֵשׁ בָּהּ פְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וּפְרִיף הַגְּמָרָא שְׂפִיר וּכ"ת נִילִיף מִפְּהָנִים כו' כְּגִירְסָא הִיָּשִׁינָה (וַיֵּשׁ לְרַמְזוּ בְּזָה בְּשִׁינוּי לְשׁוֹן הַגְּמָרָא) שְׂבָקוֹשִׁי רַאשׁוֹנָה קְאָמַר וּלְגַמֵּר מִיָּנִי' וְלָא וּנְגַמּוֹר מִיָּנִי' וּבְקוֹשְׁנִי' הַשְּׂנִי קְאָמַר וּכ"ת נִילִיף מִיָּנִי' דְּמַשְׁמַע הַקּוֹשְׁנִי' זוֹ לְדִידִן: עוֹד יֵשׁ לוֹמַר לְתַרְזִין וְיַתְרָז גַּם הַתּה"ד שְׂפּוֹסָק בַּסִּי' רַפ"ה בְּכַהֵן עָרוּם עַל מַטְתּוֹ שְׂמַת עָלָיו, מַת בְּאוֹהֶל אֲשֶׁר הוּא בּוֹ צְרִיף לְרוּץ עָרוּם לְחוּץ כִּי אִין פְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דוֹחָה אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא פְּדַאִיתָא בְּהַדְּיָא בְּגַמְרָא בְּפָרָק מִי שְׂמַתוֹ כו' יְעוּיִי"ש וְתִמְהוּ עָלָיו רַבִּים מְאַחְרוֹנִים אִיף לָא שְׂת לְבוֹ לְבָאָר שְׂלִפֵי שִׁיטַת הַתּוֹס' הַנ"ל שְׂחוֹלְקִים עַל סְבֵרַת רש"י וְכַתְּבוּ דְּלְכֶף לָא יִלְפִינוּ מְכַהֵן מְשׁוּם שְׂאִינוּ שְׁנָה בְּכָל א"כ עכ"פ טוֹמְאָת פְּהָנִים נִדְּחָה מִפְּנֵי פְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וְיָכוֹל הַכָּהֵן לְשֵׁהוּת בְּאוֹהֶל עַד יְכֶסֶה א"ע בְּבָבְגָד מְבִלֵי יֵלֵף לְרַחוּב עָרוּם וְהַרְמ"א בִּי"ד מְבִיא דַּעַת תַּה"ד הַנ"ל בְּלֵי חוֹלֵק.

וְנִרְאָה לַפַּע"ד דְּאַף לְשִׁיטַת הַתּו' אִין לְלַמּוֹד דְּכְבוֹד הַבְּרִיּוֹת דוֹחָה טוֹמְאָת פְּהָנִים דְּלְכָאוּרָה צְרִיכִים לְהַבִּין מֵה קוֹשְׁנִי' דְּנִילִיף מְכַהֵן שְׂכְבוֹד הַבְּרִיּוֹת דוֹחָה דְּלָמָּא שְׂאִנִי הֵתָם שְׂיֵשׁ בְּהַתְעַשְׂקוֹת מ"מ מְצָנָה וְאַתִּי עֲשֵׂה דְּקַבּוּרַת מ"מ וְדַחֵי ל"ת דְּטוֹמְאָה וּבְמַגְנֵן הַמְצָוֹת לְהַרְמ"ב"ם מְבֹאָר לְהַדְּי' דְּקַבּוּרַת מַתִּים מ"ע הַנְּלַמֵּד מְקַבּוּר תַּקְבָּרְנוּ בַּיּוֹם הַהוּא וּלְכֶף יִקְרָא בְּשֵׁם מ"מ פִּינּוֹן דְּמַצְנָה בְּקַבּוּרְתּוֹ וְכֵן

מבואר ברמב"ן בשורש א' משרשי מגן המצות ולדבריו שם פשיש קרובים המה מוקדמים לחיוב הקבורה ובמקום שאין איש כל הקודם חייב במצוה זו ואחד אנשים ונשים במצוה זו כמבואר להמעין בקשבון המצות ובספר החינוך להרא"ה מצוה תקל"ד ובמקצת דברי הג"ל העיר בפ"י וצ"ל דעכ"ז מוכח דדח"י פא מטעם פבוד הבריות דאי משום עשה דקבורה הא לא הוי בעידנא דמיעקר לאו דטומאה קיום עשה דקבורה דמיד בתחילת העסק במ"מ נדחה לאו דטומאה והמצוה אינו אלא בגמר הקבורה בארץ.

א"ו דלא הותר לכהן לטמא במ"מ משום דחייבת עשה לל"ת רק משום פבוד הבריות לכך הקשה בתוס' שפיר דגיליף מפהו אבל לפי מה שהעלו התוס' בתירוץם דשאני טומאת פהנים דהוי לאו שאינו שונה בפל.

ממילא נוכל לומר דגם טומאת פהנים אינו נדחה מפני פבוד הבריות והא דהותר לו לטמא למ"מ היא מטעם דחייבת עשה דקבורה החל על המוצאו ואף דלא הוי בעידנא לית לן בה דחמור נגד קל לא בעינו בעידנא ונחמיה מצות קבורה השונה בכל מאיסור טומאת פהנים שאינו שונה בכל וכמבואר ביבמות דלכך ליכא למיליף ממצורע פהו שעשה דדחה ל"ת ועשה דשאני איסור פהונה שאינו שונה בפל.

ומינה אף אם לא הי' בקבורת מתים רק מצות עשה לחונדא יכולה לדחות העשה והל"ת שפטומאת פהנים. ובפרט לפי שרוצה לומר בעל קרבן עדה במס' נזיר פ' כה"ג דלשיטת הרמב"ם אין דין מ"מ רק כשאינו יכול המוצא להביא מן העיר קוברים בו ביום.

א"כ בכל מ"מ אם לא יקברנו המוצאו מבוטל עשה דקבור תקברנו ול"ת דלא תלין דהא מבואר במשנה בסנהדרין (דף מ"ו) וברמב"ם פ' ט"ו מהלכות סנהדרין דעל כל המתים שלא נהרגו בב"ד קאי הלוא דלא תלין וכן מבואר באריכות בהרמב"ן פ' תצא ואף שלשון המשנה המלין את מתו וכן הוא לשון הרמב"ם נראה דבמ"מ חל הלוא על מוצאו וקרינו בי' מתו פינון שעליו חיוב קבורת מת זה ובסמ"ק מצו' ס"ט כ' בזה"ל שלא להלין מת פדדרשינו סנהדרין (דף מ"ו) מנין למלין את מתו כו' ומפאן נמי אזהרה לב"ד דעיקר קרא משמע בב"ד א"כ נכונים דברי התה"ד.

ועדיין יש לפקפק לפי המבואר בדברי הרמב"ן בתה"א בש"ע יו"ד, דמפרש דברי חז"ל איזה מ"מ כל שקורא ואין אחרים עונים ר"ל דאף אם מצא מת סמוך לעיר וכשילך להודיע לעיר יהי בידו להביא אנשים שיקברוהו בו ביום אסור להמוצאו לזוז ממקום המת והיינו ע"כ רק מטעם פבוד וכמבואר בנ"י ביבמות פ' האשה שהלכה וכן מתבאר מדברי המג"א בהלכות מגילה.

אמנם לכאורה צ"ע מנ"ל לחז"ל דמת מצוה פנה דחה לטומאת פהו דלמא לא התיירה התורה לכהן לטמא למ"מ רק היכא כשלא יקברנו המוצאו וינמשך קבורתו עד שיבואו אחרים יהי הלנת המת.

לכן באמת נ"ל דבכה"ג לא ידעינו מדרש חז"ל מלאחיו ולאחותו וצריכים אנו פנה לדברי הרמב"ם שפכת בהלכות אבל בזה"ל בדרף הזה מטמא לו אפילו כה"ג חייב לטמא לו ולקברו ואיזהו מ"מ אחד מישראל מושלך בדרף ואין לו קוברים דבר זה הלכה מפי קבלה כו' יעו"ש וכבר עלה בדעת הרא"ם בפ' אמור לומר דלדעת הרמב"ם דסובר מ"מ היא הלמ"מ ע"כ פל הדרושים חז"ל פנה המה אסמכתא בעלמא וכבר תפסו כל המפרשים דהא הרמב"ם בעצמו כתב בהלכות פלאים דהא דטומאת מת נלמד מלאחותו ודחקו א"ע לתרץ הסתירה הנראית בדברי הרמב"ם ולפי דברי הג"ל

א"ש דמקרא לחודא לא הוי ידעינן היטרא לפהן ליטמא א"ע למ"מ רק בהגוונא שיהי' מהצורף להלין את המת בלי קבורה פשלא יקברנו בעצמו וישתדל להביא אחרים ובתוס' ב"מ (דף ל"ב) פתבו וז"ל כה"ב דמ"מ חמיר טפי שמוטל בבזיון פן יסריח ויאכלנו פלבים הרי דנראה מדברייהם שמיירי בגוונא פשילף המוצאו ממנו לא יובא לקבורה לכו הוצרף לקבלה בהלמ"מ שמצנה לפהן ליטמא א"ע למ"מ כל שאין לו קובר בעת שמוצאו אף שיכול להביא קוברין מהעיר שלא יהי הלנת המת.

ויזה מזויק בדברי הרמב"ם אחרי שהקדים מה הוא מת מצו' וביאר כל שאין לו קוברין. (שהפנונ' מיד וכפי הדין) כ' ע"ז דבר זה הלכה מפי הקבלה.

ומעתה תו לא קשה דנלמד מ"מ דכבוד הבריות דוחה איסור טנומאה דממה גיליף אי ממת מצנה שנלמד מדרשת חז"ל הא לא מוכח מקרא רק היכא שלא יקברנו המוצאו לא יובא לקבורה או ימשוף קבורתו ליום אחר ומזה ליכא למילף די"ל דז"א מטעם כבוד הבריות רק העשה דמצנת קבורה החל המוצאו דוחה ל"ת דטנומאה וכו"ל.

וא"ל דהא גם בגוונא שיהי' לו קוברים בו ביום מ"מ אם אין לו קוברים מיד מ"מ נקרא ומטמא לו הפהן הא דין זה לא ידענו רק הלמ"מ ואין למידן מהלכה: ואם נאמר דבכה"ג הוי בעידנא פיון דהתחלת הטנומאה במת הוא בצרכי קבורה.

או לדעת הפוסקים ותוס' במס' זבחים פ' דהיכא דלא משפחת קיום העשה בלי בעידנא לא צריף בעידנא מ"מ א"ש דברי הג"ל לפי שיטת הסוברים דעשה ול"ת אינו דוחה עשה ול"ת פדעת רש"י ואלפסי פ"ב דב"מ ויענין במג"א א"כ אף שיש בקבורת מתים עשה דקבור תקברנו ביום שהוא ול"ת דלא תלין עכ"ז לא הי' לידחות ל"ת ועשה שפכהונה לילא כבוד הבריות או פתירוץ התוס' פיון שאינו שונה בכל ונדחית אף מפני עשה לחודא: פ"ק שביעי ולפי זה הי' מקום ליישב מה שיש לדקדק על הגירסא הישינה שהובא בתה"ד פנ"ל וכן הוא בחדושי רש"י א"כ וכו"ל גיליף מפהן כו' דקשה אמאי מקשה הגמרא תחילה נלמוד מולאחתו שהוא סיפא דקרא ואח"כ מקשה וכו"ל גיליף מפהן הנלמד מלאמו גם הלשון וכו"ל משמע דנצמח קושל' זו אחר התירוץ הקדום ולפי הג"ל מתורץ דהנה י"ל דדבר זה (מצאתי בספר אס"ז לב"מ (דף ל') בשם הר"ר נתן דלקף אין עשה ול"ת דוחה עשה ול"ת דשב ואל תעשה עדיף) אי עשה ול"ת דוחה עשה ול"ת מתלי תלוי אי שב ואל תעשה עדיף אי קום ועשה עדיף והפלוגתא בזה מבואר בעירובין (דף ק"א ע"א) לקף אחר שמתרץ הגמרא בתחילה שוא"ת עדיף לקשה הגמרא שפיר וכו"ל גיליף מפהן דלפי סברא זו דשב ואל תעשה עדיף אין לל"ת ועשה לדחות ל"ת ועשה.

א"כ בטנומאת פהן למ"מ ליכא למימר שהוא מצד דחיית עשה ול"ת לעשה ול"ת רק מפני כבוד הבריות וע"ז מתרץ הגמרא שאני פהנים שאינו שונה בכל וכיון דנחתינו לסברא זו נוכל לומר דהדחי' אינה מפני כבוד הבריות רק עשה דקבור השונה בכל דוחה ל"ת ועשה דכהן שאינו שונה בכל.

והנה בתנאים סי' ק"ח ס"ק י"ב מדחה דברי הרמב"ן בתה"א מה שהוקשה דלפי הגירסא ישנה נימא דעכ"פ טנומאת פהנים נדחית מפני כבוד הבריות ול"צ לאוקמי דמדלגין היינו הי' בטנומאת בית הפרס וכמו כן גם בא, בטנומאה כו' דלפי המבואר בתוס' דב"מ (דף ל"ב) ד"ה אלא לזקן א"א ללמוד ממ"מ רק בבזיון גדול כמו במ"מ שמוטל בבזיון פן יסריח או יאכלוהו פלבים כו' יעוי"ש

אָבֵל בְּאַמֶּת אֵין מְזַה תְּפִיסָה עַל הַרְמַב"ן דְּלִשְׁיטֶתוֹ דְּמַפְרֵשׁ אֵינָה מ"מ כֹּל שְׁקוּרָא וְאֵין אַחֲרֵים עוֹנִים אוֹתוֹ ר"ל אַף דִּיכוֹל לְהִבִּיא קוּבְרִין אַם קוּרָא בְּמִקּוּם שְׁהֵמַת מְנוּחָ אֵין מוּצָא אַנְשִׁים סִיעֵנוּהוּ זְהוּ מ"מ וְאָסוּר לְזוּז מִמֶּנּוּ.

וְכֵן פְּסָקִינוּ בִּש"ע, א"כ גַּם בִּמ"מ הֵיכָא דְלִיכָא בְּזִיוֹן גְּדוֹל וְלִיכָא חֲשֵׁשׁ שְׂיִסְרִיחַ וַיֵּאכְלוּהוּ כְּלָבִים הַתְּרָה הַטּוֹמְאָה לְפָהּ. וְהַתּוֹס' ע"כ סוּבְרִים דְּהַפְּיֵרֵשׁ כֹּל שְׁקוּרָא כו' הֵינּוּ אַף שְׂיִשְׁתַּדֵּל לִילָף וְלִהְבִּיא קוּבְרִים לֹא יִמָּצָא בּוֹ בְּיוֹם אוֹ שְׁהַתּוֹס' סוּבְרִים פְּדַבְרֵי הַנָּ"ל בְּפִירוּשׁ דְּבַרֵי הַרְמַב"ם דְּבַכָּה"ג דִּיקְהִי לוֹ קוּבְרִים רַק אֵינִם בְּנִמְצָא פְּעַת לֹא נִלְמַד מִפְּסוּק רַק מֵהַלֵּמ"מ וְאֵין לְמִידָן מִהֶלְכָּה: גַּם י"ל לְכַאוּרָה מְוֹלְאַחוֹתוֹ דְּקֵאֵי אֲמִי שְׁהִי הוּלָף לְשַׁחוּט אֶת פְּסָחוֹ כו' דְּמִטְמֵא לִמ"מ לִיכָא לְהוֹכִיחַ רַק בִּמ"מ שְׁהוּא בְּגוֹנוֹנָא שְׂאֵם לֹא יִקְבְּרֵנוּ לֹא יוּבָא לְקַבּוּרָה דְּאַי"ל דְּאֵי בַכָּה"ג לֹא צְרִיךְ קְרָא דְּוֹלְאַחוֹתוֹ ז"א פִּינוּ דְּפָסַח עֲשֵׂה שְׂיֵשׁ בּוֹ פֶּרֶת לֹא הָיָה מ"מ דּוֹחָה אוֹתָם לִוְלָא דְּגַלִּי קְרָא וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שְׁפִיר דֵּא"א לִילָיִף מְזַה כ"א בְּבִזְיוֹן גְּדוֹל אֲמַנָּם כִּהֵן שְׁמִטְמֵא לִמ"מ הַנִּלְמַד מִלְּאֲמוּ יֵשׁ לְכַאוּרָה לְלַמּוֹד אַף בְּבִזְיוֹן קָטָן דַּע"כ גַּם לִמ"מ כְּזוֹ הַתִּירוֹ הַתּוּרָה לְכַהֵן לִיטְמֵא דְּאֵלוֹ לִמ"מ שְׂאֵין לוֹ קוּבְרִים כֹּל לֹא צְרִיךְ קְרָא דְּמַה"ת לֹא יִטְמֵא דְּהָא בַכָּה"ג הִי יִדְעִינוּ מִסְּבָרָא דְּעֲשֵׂה דְּקַבּוּרָה הַשְּׁנֵה בְּכָל דּוֹחָה ל"ת וְעֲשֵׂה דְּטוֹמְאָה שְׂאֵינוּ שְׁנֵה בְּכָל.

וְאִפְשָׁר עוֹד לִזְמַר דְּתִלוּי בְּפִלוֹגְתָא אֵי מְצוּרַע מְוֹחֵלֵט אָסוּר בַּתְּהַמ"ט אוֹ מְוֹתֵר כְּמַבְּוֹאֵר (מְדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּמַסְכַּת ב"מ דָּף לָמ"ד בַּד"ה הָא עֲשֵׂה) דְּלָמ"ד מְוֹתֵר לֹא שְׂיִיךְ גַּבֵּי מְצוּרַע הַסְּבָרָא דְּגְדוֹל הַשְּׁלוֹם וּמוֹכַח שֵׁם דְּעֲשֵׂה וּל"ת דְּכַהֲנוּנָה נְדַחִית מְפַנֵּי עֲשֵׂה הַשְּׁנֵה בְּכָל.

אָבֵל לִמ"ד דְּאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ לִיכָא לְמִילָף מִמְצוּרַע כִּהֵן דְּשְׂאֵנֵי הַתָּם דְּגְדוֹל הַשְּׁלוֹם וּמִמִּילָא מִסְּבָרָא הַחִיצוֹנָה לֹא הֵינּוּ יוֹדְעִין דְּעֲשֵׂה וּל"ת דְּכַהֲנוּנָה נְדַחִית מְפַנֵּי עֲשֵׂה דְּקַבּוּרָה וּלְכַהֵן אֵיזְצֵרְךָ לְאֲמוּ לְמַעוֹטֵי לִמ"מ.

וְלַעוֹלָם י"ל דְּאֵיירֵי דְּוָקֵא בְּבִזְיוֹן גְּדוֹל אֲמַנָּם לְפִי פְּסָק הֶלְכָה וְכַמְבּוֹאֵר בְּרַמְב"ם וּבִשְׂא"ר דְּמְצוּרַע מְוֹחֵלֵט מְוֹתֵר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּיטָה ע"כ הָא דְּתַנּוּ דְּכַהֵן מִטְמֵא לִמ"מ הוּא אַף רַק בְּבִזְיוֹן קָטָן וּמִקְשָׁה הַרְמַב"ן שְׁפִיר וּבְדַבְרֵי הַתּוֹס' בִּב"מ וּבִשְׂבִיעִית לֹא נִתְבָּאֵר רַק מִהַוֹלָף לְשַׁחוּט אֶת פְּסָחוֹ א"א לְלַמּוֹד דִּין דְּחִי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת בִּשְׂאוֹ"ת כ"א בְּבִזְיוֹן גְּדוֹל אָבֵל אִפְשָׁר לִזְמַר דְּמוֹדִים דְּנוֹכַל לְלַמּוֹד מִכִּהֵן שְׁמִטְמֵא לִמ"מ שְׂמִיירֵי אַף בְּבִזְיוֹן קָטָן אֲמַנָּם דְּוָקֵא דְּוָמְל' דְּטוֹמְאָת פְּהֵגִים שְׂאֵינוּ שְׁנֵה בְּכָל: וּבִסְגוּן הַדְּבָרִים הַנָּ"ל יֵשׁ לִיִּשְׁבַּ מַה שְׂמִקְשִׁים עַל הַרְמַב"ם שְׁלֹא הִבִּיא לְדִינָא דְּבִשְׂאוֹ"ת נְדַחָה מְפַנֵּי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת אִיסוּר דְּאוֹרִיִּיתָא דְּלְכַאוּרָה צְרִיכִים לְהִבִּין מַה מְשַׁנֵּי הַגְּמָרָא שׂוֹא"ת שְׂאֵנֵי הָא בִּכ"מ עֲשֵׂה דּוֹחָה ל"ת אַף שְׁהַל"ת הִיא בִּשְׂאוֹ"ת עֲדִיף מִנֵּי הַקּוּם וְעֲשֵׂה שְׁל הַעֲשֵׂה וּמְצַנֵּת עֲשֵׂה דְּמִילָה וּפְסָח דּוֹחָה ל"ת א"כ כְּשִׁפְכוֹד הַבְּרִיּוֹת דּוֹחָה עֲשֵׂה כ"ש שְׁתַּדְּחָה ל"ת הַנְּדַחָה מְפַנֵּי עֲשֵׂה: וּבְהַשְׁכַּל עַל הַדְּבָר מְצִינוּ שְׁנֵה בְּעֲצָמוֹ הוּא קוּשְׁיוֹת הַגְּמָרָא בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף ל"ה) וְתַהֵא קְבוּרַת מ"מ דּוֹחָה שְׁבַת מִק"ו מַה עֲבוּדָה שְׁדוּחָה שְׁבַת קְבוּרַת מ"מ דּוֹחָה אוֹתָהּ פְּדַתְנָא מְלַאֲחוֹתוֹ כו' שְׁבַת שְׁנַדְחַת כו' רְצִיחָה תּוֹכִיחַ כו' יַעוּי"ש.

וּלְפִי זֶה יְכוּלִין לִזְמַר דְּבְּאַמֶּת מְצַד הַשְּׁכָל חֲמִיר בְּיִטְל הַעֲשֵׂה מְבִיטוּל ל"ת. וְעַכ"ז לֹא נוֹכַל לִילָיִף מִמַּה שְׁגָלְתָה תּוּרָה שְׁתַּהֵא הַעֲשֵׂה נְדַחִית שִׁכ"ש שְׁתַּהֵא הַל"ת נְדַחִית דְּהָא מְצִינוּ גַּבֵּי רְצִיחָה שְׁדוּחִית עֲשֵׂה בִּשְׂאוֹ"ת עֲבוּדָה וְאֵין דּוֹחָה בְּקוּם וְעֲשֵׂה לְהַמִּית בְּשְׁבַת.

לפי זה אין מקום לקושיות התנאים שמתמה בס' הנ"ל על דברי הגמרא בסנהדרין ותהא מ"מ דוחה שבת כו' דאיה אפשר לומר פן דהא אין מ"מ דוחה עבודה כ"א בשוא"ת אבל לא בקום ועשה ואם היה צורך מ"מ לבטל עבודה בקום ועשה פגון לקצוץ אבנים ממזבח לקבורתו מ"מ ועי"ז תתבטל עבודה לא דחינו פן תנרף קושיותו.

ולפי הנ"ל אין מקום לדבריו דהיא גופא שמחלקים בין שוא"ת לקום ועשה אינו אלא לפי האמת דמצינו פן גבי רציקה ולולא זאת היינו לומדים ביטול בקום ועשה מביטל שוא"ת בק"ו דהא חזינו שפן הוא בכל עשה ול"א שאמרין קום ועשה עדיף: אמנם מלשון הגמרא שוא"ת שאני נראה דכו הסבא חיצונה דנוח יותר לדחות דבר בשוא"ת מלדחות בקום ועשה פדמצינו שיש פח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשוא"ת ולא בקום ועשה.

ורש"י רמז בזה פאן בד"ה ונראה לי לפי דאיתא בעירובין (דף ק') פלוגתא דר"א ור"י בנתערב מתן א' במתן ד' דמוקי שם הגמרא פלוגתיהו אי קום ועשה עדיף או שוא"ת עדיף, ומסיק שם בגמרא ע"כ לא קאמר ר"א קום ועשה עדיף אלא דקעביד מצוה פירש"י דמקנים עשה כו' יעוי"ש הרי באמת מצד הסבא שב וא"ת עדיף.

אבל היכא שיש בהעש' קיום מצוה ובשוא"ת מניעת עבירה אמרינו אליבא דר"א קיום מצום עדיף ולפי המבואר ברמב"ן על התורה פ' זה הטעם דחית עשה לל"ת אף דל"ת חמירא וכדאיתא ביבמות משום דקיום מצוה חשובה יותר לפני השי"ת.

והנה עצם כבוד הבריות לא מצינו בכלל המצוות. אולם גבי מ"מ יש מצוה בקבורת המת אמנם מצד מצוות הקבורה לא היה הפהו רשאי לטמא לו דאפשר להתקיים ע"י אחר פשילה להודיע לאחרים רק מפני כבודו של מת שלא יהא מוטל אף שעה אחת מבלי עסק בו בקבורתו הנהירה התורה שהמוצא מת מצוה לא יזוז ממקום המת כפי דברי התה"א ופסק הש"ע שנהפךתי כפר א"כ עיקר דחית הטומאה באה רק מצד הכבוד המת שהיא כשאר כבוד הבריות.

ועי"ז ממילא הפהו מקיים מצוות קבורה פיון שאסור לו לילה משם ואין קוברים אחרים שם עליו מוטלת כל המצוה מעתה אין להפליא עוד על הגמרא במה שמתרץ שוא"ת שאני דהא חזינו בכ"מ קום ועשה עדיף פש'ש בזה קיום מצוה וכמו כן בהולף לשוחט את פסחו אמאי לא נימא דבזה קום ועשה עדיף, דז"א דשאני כל הל"ת ועשה הנפגשים יחד, דאם לא תדחה העשה לל"ת לא יהיה קיום העשה מצוה משא"כ פאן באותו שוא"ת שנדחה עשה דפסח יש קיום מצוה של קבורת מ"מ אף שאותה המצוה מצד עצמותה לא הייתה דוחית מצות פסח מ"מ פיון דמעלת כבוד הבריות גורמת להיות בשוא"ת ואם פי אינו רק פשיה' גם קיום מצוה דכבוד הבריות לבד לא הוי מצוה מ"מ הא קא יש קיום מצוה בקבורת המ"מ אשר אין כבודו של מת לא הייתה דוחית מצות הפסח לא הי' בא למצוה זו, לכה מקשה הגמרא שפיר בסנהדרין ותהא קבורת מ"מ דוחה שבת מק"ו שדוחה פסח דקאזאין לומר עוד שוא"ת שאני דז"א דעי"ז שיקבנר בשבת יהי קיום מצוה ובכגון זה קום ועשה עדיף: מעתה לפי האמת אין כבוד הבריות דוחה דאורייתא אף בשוא"ת כ"א במ"מ שיש בו קיום מצוה, אמנם בלא"ה יש פלא בהרמב"ם שלא הביא פלל הדין דהולף לשחוט את פסחו כו' מטמא למ"מ ונראה לתרץ בהקדים מה שיש ליישב מה שקשה בסוג' דנזיר (דף מ"ח מ"ט) דמקשה שם בגמרא מפדי לר"ע ל"ש כה"ג לחודא ול"ש כה"ג והיא נזיר נפקא מלאחיו לאביו ולאמו ל"ל צריכים כו' יעוי"ש לכאורה אינו מוכן פיון דעיקר קושיות הגמרא דל"ל גבי

נזיר לאביו ולאמו ולמאי הקדים הגמרא מכדי ל"ש כ"ג לחודא כו', ובתוס' שם מפני דקושיית הגמרא לאביו ולאמו ונזיר ל"ל.

גם מ"ש התוס' דהצריכות דקא עביד שם בגמרא קאי בין בנזיר בין בכה"ג קשה להבין דהא הצריכותא היא דאי כתב אביו ה"א היינו טעמא דלא מטמא לי משום שהוא חזקה בעלמא אבל אמו דידעין בלדוטי אימא ליטמא כו', וגבי כה"ג לא שייך הצריכותא דמאי נאמר דאי הני פתוב אביו לבד ס"ד דלקה אסרה תורה ליטמא לו דלמא לאו אביו הוא דז"א דא"כ הוא ממזר ואין בו קדושת כה"ג וכן קושית הרשב"א בשו"ת על דרש הספרא על לאמו ולאביו דגבי פהו הדיוט וכל התירוצים שנאמרו התם לא שייכו הכא, דעיקר התירוצים התם דהא גבי אביו ליכא מצוה פיון שאינו נדאי ומצנת פהנים לקרובים חידוש הוא, אבל פאן דגבי פהנים פתיב לאביו ולאמו על מניעת הטומאה אי הני פתיב לאביו הני ילפינן גם אמו מני, דלקה נמנע מלטמא לאביו פיון דחזקה בעלמא הוא דמה בכך הא עכ"פ איכא ממ"נ שיהא מותר ליטמא לו.

ואחרי שמ"מ אסרה תורה ליטמא לאביו כמו כן ממילא לאמו: ונראה לי ליישב לדעת הרמב"ם דלכאורה קשה פנ"ל למידרש גבי נזיר מלאחיו דאם הוא פהו ונזיר דמטמא למ"מ דלמא לא קאי רק אטומאת קרובים דלשיטת הרמב"ם וכמבואר אף בתשובת הרשב"א אף למ"ד לה יטמא מצוה אין מצנת טומאת קרובים רק בפהנים ולא בישוראליים שאינם מחויבים לטמא לקרוביהם א"כ אי לא הי' ריבוי לכהן ונזיר ה"א דוקא ישוראל נזיר הוא דאסור ליטמא לקרובים פיון דליכא גבי מצנת טומאת קרובים נשאר עליו איסור טומאה מצד נזיר אבל פשה נזיר הוא פהו פיון דמצד פהונתו יש עליו חיוב מצנת טומאה לקרוביו דחי מצוה זו איסור דטומאה דנזיר: ולכאורה י"ל לפי מה דאיתא בתוס' חולין דף ק"א ע"ב דלרבא דסובר דשבת וי"ה הני איסור בת אחת לא מפנין הברייתא דשבת וי"ה שגג ועשה מלאכה כו' ונשאר הברייתא פאשר היא לפנינו דר"ע אינו מחייב אלא אחת דר"ע סובר א"א חע"א אף בב"א.

גם לפירש"י דשם דמאן דמהפך סבר פמאן דלית לי' אחע"א בכולל ומוסיף גם בב"א לית לי' אבל למאן דסובר דיש חילוק בין ב"א לא"כ לא צריכין להפוך הברייתא וכיון שר"ע סובר אין אחע"א בב"א ומכ"ש בכולל אין איסורו טומאה דנזירות חל על איסור טומאה דכהונה הקדום דקדושתו מרחם ומתלי תלי איסור טומאה דנזירות עד שפקע איסור טומאה דכהונה דהיינו פשמת קרובו שמצד פהונה הי' מותר ומצוה לו לטמא אליו.

אז יש מקום לחול איסור טומאה דנזירות והני לענין זה פאלו לא נעשה נזיר לטומאה רק אז אחרי שהותרה טומאת הפהו. וכיון שפנ לפי מה דאיתא ביבמות דמצורע שראה קרי ביום השמיני מותר להכניס ידיו לבהונות דאמרין הואיל ואשתרי לצרעתו הותר נמי לקריו כמו כן נימא דיהי' פהו ונזיר מטמא לקרוביו הואיל ואשתרי לכהונתו ואשתרי לנזירתו.

בשלמא למ"ד אחע"א בכולל חל איסור נזירות מי' פשקיבל הנזירות לא שייך הואיל ואשתרי אשתרי דהני פמצורע שראה קרי ביום השביעי פיון שחל איסור טומאה זו קודם שהותרה הצרעת לא חל עוד ההיתר.

אבל לשיטת ר"ע הנ"ל דאין אחע"א שייך שפיר הואיל ואשתרי פנ"ל. מתבארים דברי אלו להמעין ביבמות בפסוג' הנ"ל ובמס' נזיר: אבל לכאורה אם לטומאת קרובים שייך הספרא דהואיל ואשתרי כו' שייך בפלוגמת רש"י ותוס' בברכות בפסוג' הנ"ל דגדול פבוד הבריות דלדעת

רש"י דמה שהותר לכהן טומאת קרובים ולמ"מ מציינו בנדר יוצא מכלל איסור דבתחילה פשנאסר לכהן טומאת מתים לא נאסר לו טומאת קרובים ומ"מ ולא ע"ז נכתוב איסור הטומאה א"כ מה אשתי שניף בזה.

דאין זה היתר הפא מכלל איסור דטומאה זו לא נמנע מפהנים רק מנזיר וישפיר חל איסור טומאת קרובים לנזיר וכהן פשמת הקרוב משא"כ לשיטת התוס' דחולקים על רש"י וסוברים דליכא לחלק בזה בין שארי דחיות שניף שפיר סברת הואיל ואשתי כו', ונראה עוד פלוגתת הפוסקים המובא בש"ע יו"ד סי' דלדעת הרמב"ן טומאת קרובים מותר בין לצורף בין שלא לצורף עד אחר סתימת הגולל ולשיטת התוס' אינו מותר רק לצורף תלוי ג"כ בפלוגתא הנ"ל.

דהרמב"ן לשיטתו דמחליט בס' תה"א פדעת רש"י דאמרינו דלא נכתוב כלל על טומאת הקרובים ולכך מותר לכל בין לצורף בין שלא לצורף. אבל התוס' לשיטתיהו דחולקים על רש"י לכך סוברים דאף לקרובים אינו מותר רק לצורף.

ולדעתי גם דמ"מ הדין לשיטת הרמב"ן דמותר בין לצורף בין שלא לצורף וראי' לזה מהא דאיתא ביבמות דלכך באשתו קטנה מותר ליטמא א"ע דעשאו חכמים כמ"מ. ונהרי היתר טומאה לאשתו קטנה מתבאר בפוסקים ובש"ע בהדי הקרובים שהפנה מיטמא להן א"כ ע"כ שנים הם לדינא ולקמן אבאר עוד ראי' לזה: פרק שמיני והרנוחנו בדברים אלו לתרץ קושניית הרא"ם בפרשת אמור על רש"י שמביא הדרש על פסוק לא יטמא בעל בעמיו להיתר טומאת מ"מ דל"ל להיתר מ"מ לכהן הדיוט הא נפקא מק"ו מהיתר טומאה למ"מ הנלמד מפסוק לאמו גבי נזיר על פהו ונזיר שמשמא למ"מ כן תורף קושנייתו ויעוי"ש.

אבל לפי דברי ניהא. דהנה התוס' מקשה על רש"י דבכ"מ דעשה דוחה לל"ת נימא דאינו בגדר דחי' רק דמעיקרא לא נכתוב ע"ז איסור הל"ת וביותר קשה דבגמרא מס' יבמות רוצה הגמרא לילף ממילה ופסח ותמיד שדוחים שבת דעשה דוחה לל"ת נימא דשם הוי פאלו לא נאסר אחר שבארה התורה בפירוש שמותר בשבת להקריב התמיד כו' והאריף בזה בתשובת חו"י ומסיק דעיקר סברת רש"י מחמת דהיתר טומאת קרובים והיתר טומאת מ"מ נלמד מדרש באותו פסוק שנאמר האיסור משא"כ בתמיד ופסח וכו' שדין איסור מלאכת שבת נאמר בפ"ע והיתר הקרבה נאמר בפ"ע.

מעשה לפי זה הוצרך התורה לכתוב היתר טומאת פהו למ"מ בפ' אמור באותו פסוק שנאמר איסור הטומאה דאי לא הוי ידעינו רק מדרש דאתי מלאמו דכתיב גבי נזיר לא הוי פתנאי בלאו רק כשאר דחי' וממילא הנה אסור שלא לצורף גם הנה שניף דין הואיל ואשתי ועוד שארי נ"מ. אמנם לפי זה קשה על ר"ע מנ"ל דלאביו דכתיב גבי פהו גדול לגז"ש. דלמא לגופא איצטרף להתיר טומאת מ"מ לכה"ג.

דא"ל דנלמד מהדרש מק"ו דלאחיו שגבי נזיר שקאי על היתר טומאת מ"מ לכה"ג ונזיר. הא אי מהתם לא הנה פתנאי בלאו וכנ"ל א"ו צ"ל דר"ע סובר דאף אם היתר נלמד מאותו פסוק שמבואר בו האיסור ג"כ אינו פתנאי בלאו א"כ שפיר שניף בי' הואיל ואשתי.

ואי אפשר לומר עוד לשיטתו דלאביו או לאמו שגבי נזיר קאי על פהו הדיוט ונזיר דקשה כנ"ל דלשיטתו דסובר אין אחע"א לא משפחת לאסור פהו ונזיר לטומאת קרובים דשניף הואיל ואשתי ומקשה הגמרא שפיר לר"ע לאביו ולאמו ל"ל ומקושך יפה דברי הגמרא ולר"ע מפדי

ל"ש כה"ג ול"ש כה"ג ונזיר דלולא הקדמת דברים אלו לא הנה יכול הגמרא להקשות לר"ע דה"א דר"ע סובר דהיתר דטומאת קרובים הוי פתנאי בלאו ולא שנייה הואיל ואשתרי ואסור לכהן הדיוט ונזיר לטמא לקרובים וצריכים לאביו או לאמו לכהן ונזיר וחד למ"מ.

אבל לכאורה נסתר הבנין הנ"ל דמנ"ל להקשות דלמא באמת ל"ל לר"ע שום צריכותא ואתי לאביו שגבי כה"ג להתיר מ"מ ושיהיה פתנאי בלאו ולאמו לגז"ש ואביו ואמו דגבי נזיר חד לכהן הדיוט ונזיר שיהיה אסור לטמא אף שיש מצנת טומאת קרובים מצד פהונה דלא שנייה עוד לשיטה זו הואיל ואשתרי וכיון דאמרינו תנאי בלאו וחד אתי להיתר מ"מ ולאחיו לכה"ג ונזיר דמטמא א"ע למ"מ.

ונ"ל בפשיטות דאף דבתוס' פתבו דלקה לא מצרייה ר"ע פאן לימוד לכהן הדיוט ונזיר שישטמא למ"מ משום דסברא פיון דכהן הדיוט מטמא לקרובים לא מהני טופיניא דכהן הדיוט משא"כ בכה"ג שאין לו היתר טומאה לקרובים.

אבל אין סברא זו מוכרחת דמה בקה שהכה"ג אין לו היתר לקרובים הא מ"מ לענין מ"מ הותר לטמא והלימוד לכה"ג ונזיר קאי רק למ"מ ובאמת אף לדברי התוס' בעצמם מוכרחים לומר דהסוגיא דבזבחים בפר' ט"י דדריש מלאמו לכהן הדיוט ונזיר ל"ל סברא הנ"ל.

לכן נראה לי דאפשר לומר דסוגיא דהכא סוברים בפשיטות דאמרינו מה לי חד לאו מה לי תרין לאוין והא דאיצטרף לר"ע לכה"ג ונזיר שישטמא למ"מ משום דל"ל לימוד לכל גבי כה"ג דישטמא א"ע למ"מ ולא גליף כה"ג לחודא רק מכאן.

וכיון שפן ממילא א"א לומר דר"ע סובר דלאביו דגבי כה"ג אתי להתיר טומאת מ"מ ולאמו לגז"ש. דא"כ ע"כ נצרך לומר דר"ע ל"ל מה לי חד לאו או תרי דאל"כ למה צריך גליף מלאחיו לכה"ג ונזיר וכיון שפן יקשה לר"ע מנ"ל דלאחיו קאי אכה"ג ונזיר דלמא לאביו איצטרף לאסור אף כשהוא פהן הדיוט ולאמו להתיר מ"מ לנזיר לחודא ולאחיו לכהן הדיוט ונזיר דישטמא למ"מ דכיון דל"ל מה לי חד לאו צריכין לכהן הדיוט ונזיר דאף שיש בכל א' מהם לימוד דישטמא למ"מ הא כששנים ביחד אסור לטמא.

ולפי הנ"ל מיושב הרמב"ם דלשיטתו דפסקינן כמ"ד אחע"א צריכין מיעוט על פהן ושהוא נזיר שלא יטמא לקרובים. וגם צריכין על פהן הדיוט ונזיר ובברייתא דס"פ ט"י.

ודרשינו מלאחותו על כה"ג ונזיר. ואין שום יתור לרבו מי שהי' הולך לשחוט את פסחו לקה השמיטו ובפ"י מהלכות פלאים כתב בזה"ל ולמה נדחה בטומאת מת מפני שפרט הכתוב ולאחותו מפי השמועה למדו לאחותו אינו מטמא אבל מטמא למ"מ עכ"ל הרי דסובר דנלאחותו קאי אמ"מ ולפי דברי הנ"ל בכה"ג ונזיר דמטמא למ"מ וכן מפורש בספר צל"ח: ובדברי הנ"ל מיושב קושיות התוס' שמקשים בסוגיא דנזיר הנ"ל.

דלסוגיא דטבול יום דדריש מלאביו ולאמו ולא סובר הצריכותא ל"ל לאביו ולאמו בכה"ג בחודא סגי לגז"ש די"ל דכיון דלסוגיא דט"י מצרייה ר"ע לימוד מיוחד לכהן הדיוט ונזיר אף דלכהן לחודא דישטמא א"ע למ"מ כבר נלמד מבעמיו שמביא רש"י מספרא אשר סתמא אליבא דר"ע.

ע"כ צ"ל דסובר ר"ע דשם דלא אמרינן מה לי חד לאו כו' ולכך מצריף לכהן הדיוט ונזיר כמו כן צריכין לכה"ג לחנודא לימוד בפ"ע וגבי נזיר לכה"ג נזיר וקא דצריכים בכהן הדיוט וכה"ג לחנודא ולא גלפינן בק"ו מכה"ד וכה"ג נזיר י"ל פנ"ל דלכך נכתב במקום האיסור שיהיה תנאי בלאו: פ"ק א בדין עשיית שליח לדבר מצוה ויש בו ל"ת בגמרא דשבת דף קל"ג ואב"י אליבא דר"ש כו' ואי איכא אחר ליעבד אחר כו' ומקשה בתוס' יומא דף ל"ד לשיטת הערוף המוכא בתוס' דף ק"ג דאף לפי האמת לא אסור פסיק רישא אלא היכא דניחא ליה הרי קשה קושל' זו ואי איכא אחר אף לפי המסקנא ולמה מקשה הגמרא קושל' זו רק לאב"י אליבא דר"ש דס"ד דפסיק רישא מותר הא אף לדין פסיק רישא מותר כי האי פשול אחר דלא ניחא לי'.

ועל דברי הערוף שמביא ראי' לשיטתו מסוגיא דכאן פבר תמה הרא"ש דהא קושית הגמרא פאן אליבא דאב"י ולס"ד. ואדרבה מכאן קשה על הערוף פנ"ל דאי כדבריו למה תלה הגמרא קושית זו לשיטת אב"י דהא גם לדין קשה.

ועוד קשה דא"כ למה לא פסקינן לפי האמת היכא שיש צרעת במילה ואיכא אחר שיהיה אסור לאב למול בעצמו היכא דניחא לי' בקציצת בהרת בנו ונראה לי לתרץ דבש"ף חו"מ סי' שפ"ב ס"ק ד' מחליט דאם האב מכבד לאחר למול את בנו מבטל מצנת עשה שהחויב על האב למול בעצמו את בנו ותמהו עליו בת"ש ובפ"תי סי' כ"ח דאי כדבריו למה מקשה פאן ואי איכא אחר ליעבד אחר הא יש מ"ע על האב שימול בעצמו.

ונראה לי דבתוס' לעיל בד"ה האי עשה כתבו וא"ת וקא דקיי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה נגמור ממילה וצרעת דדוחה. וי"ל דמה למילה שפן נכרתו עלי' י"ג בריתות ע"כ ונראה פשוט דהפריחת י"ג בריתות הם על עצמית מצנת המילה שיהי' פל אדם מישראל מהול אבל על המ"ע שעל האב שהוא בעצמו ימול לא מצינו הפריחת הי"ג בריתות וממילא לא אלימי מ"ע זו לדחות ל"ת ועשה ומקשה הגמרא שפיר ואי איכא אחר ליעבד אחר דאי משום מ"ע שעל האב למול אין לדחות ל"ת ועשה דצרעת: אמנם ברמב"ם פ"י מהלכות צרעת דין ה' פתב בזה"ל מי שהיתה בהרת בערלתו ימול אע"פ שהיא מילה שלא בזמנה שמ"ע דוחה ל"ת בכל מקום ע"כ.

ומקשה במל"מ דהא בשבת דף קל"ב אמרינן דבצרעת איכא עשה ול"ת השמר ל"ת ולעשות היינו עשה. ומתרץ המל"מ בזה"ל ונהראה בעיני בדעת רבינו הוא דס"ל דאיך ברייתא דדריש לעשות אי אתה עושה אבל אתה עושה בסיב שעל רגלו כו' ס"ל דליכא בתולש סימני טומאה עשה מדדרש לעשות לדריש אחריתא ע"כ, הרי למסקנא דפסקינן דפסיק רישא אסור היכא דניחא לי' צריכין לעשות למדרש מיני אבל עתה עושה בסיב שע"ג רגלו וליכא בתלישת צרעת רק ל"ת דנלמד מהשמר אבל לא עשה דהא לעשות צריכין ללמוד מיני' פנ"ל.

וכיון דליכא אלא ל"ת שפיר דחי לי' המ"ע שעל האב למול בעצמו ולכך מותר ומוטל על האב למול בעצמו גם במילה בצרעת אף היכא דאיכא אחר. וקא דמקשה הגמרא ואי איכא אחר א"ש אליבא דאב"י ס"ד אליבא דר"ש דכל פסיק רישא מותר אפילו היכא דניחא ליה.

וע"כ אמר אב"י דלעשות אבל אתה עושה בסיב שע"ג רגלו ל"צ אלא אליבא דר' יהודא שסובר דבר שאינו מתכוין אסור, וא"כ פיון דלר"ש ל"צ לזה ע"כ צ"ל דר"ש סובר דלעשות קאי לעשה על תלישת צרעת.

והרי יש בצרעת עשה ול"ת ואינה נדחית מפני העשה שעל האב למול בעצמו. ולכך מקשה הגמרא שפיר לשיטתו ואי איכא אחר ליעבד אחר אבל לדין אף לשיטת הערוף דלא אסור פסיק רישא אלא היכא דניחא לי מ"מ לא קשה ליעבד אחר דהא לדין דרשינו מלעשות אבל אתה כורף בסיב שע"ג רגלו דס"ד למיסר משום דהוא פסיק רישא דניחא ליה ותו לא דרשינו מלעשות על עשה בתלישת צרעת רק ל"ת לחודא ושפיר נדחית מפני העשה שעל האב למול בעצמו אף דאיכא אחר מותר ומוטל על האב למול בעצמו.

נדע שהת"ש מסיק היכא שהאב נותן לאחר למול בשליחותו הוי כאילו מל בעצמו וקניי"מ המ"ע שעליו וניחא לי בזה קושית הגמ' ואי איכא אחר. וא"כ בצירוף דברי הג"ל הי' נשאר קשה לפי המסקנא כפי שיטת הערוף דפסיק רישא דלא ניחא לי מותר נימא היכא דאיכא אחר לא ימול האב ואי משום המצנה שעליו הא אף כשימול אחר בשליחותו יהי לעננו, קיום מצנת המילה כאילו מל האב בעצמו.

אמנם אקדים דברי רש"י שכ' בזה"ל ואי איכא אחר שאינו חושש לטהרו ליעבד אחר ולא ליקו האב להתם כו' ע"כ. לכאורה אינו מוכן למה הוצרך רש"י דלא ליקו האב להתם.

וצ"ל דבטור יורה דעה סי' רס"ה איתא בשם בעל העיטור מנהג שאבי הבן עומד על המזהל להודיע שהוא שלוחו כדאמרינו גבי קרבן אפטר שיהיה קרבנו של אדם קרב ואינו עומד ע"ג. מעתה י"ל שסובר רש"י דאם האב ממנה אחר לשליח למול את בנו מילה בצרעת אף דלאותו אחר לא ניחא לי קציצת הבהרת מ"מ פינון שפיל בשליחותו של האב ושלוחו של אדם כמותו והווי כאילו האב בעצמו מל ממילא רביע על האב גם איסור דקציצת הבהרת דניחא לי דא"א לחלק השליחות לחצאין דנימא דאינו שליחו רק לעננו חתיכת הערלה ולא במה שנקצץ גם הבהרת דכיון שא"א זה בלא זה ונדא מעשה היא אי הוא שלוחו למול הוי כאילו האב עשה כל המעשה וא"כ ליכא תועלת במה שפיל אחר וע"כ קושית הגמרא ליעבד אחר דהיינו שלא ימול בשליחותו של אב.

רק מעצמו כפי הדין כשאין האב מל את בנו מוטל על כל ישראל למול ולכך מדייק רש"י ולא ליקו האב התם פלומר כדי שלא יהיה פעושה בשליחותו. וא"כ נסתרים דברי הת"ש הג"ל לא הועיל בתירוצו וצריכים לתרץ כמו שפיתתי לעיל.

וא"ש גם לדברי הערוף לפי האמת פינון דליכא בצרעת רק ל"ת יכול האב למול בעצמו דהעשה שעליו דוחה ל"ת דצרעת ותו אין להקשות פנ"ל. ולפי המסקנא לשיטת הערוף היכא דאיכא אחר ימול אחר בשליחותו דלפי מ"ש בכה"ג הוי ג"כ כאילו האב קצץ בעצמו הבהרת: פ"ק שני הינצא מדברי דהעושה שליח על המעשה שיש בו קיום מצנה להמשלח ובאותו דבר עשויים גם מעשה איסור לא אמרינו דמצי לשוניה שליח ויהא רק בשליחו לעננו המצנה לחודא וא"כ במילה בצרעת דהוי קצת כב' מעשים דהמצנה היא בחתיכת הערלה והאיסור היא מצד קציצת הבהרת שעליו על אחת כו"כ היכא שהמצנה והאיסור המה משולבים שמעשה המצנה הוא מעשה איסור.

וא"כ מקום יש להקשות כאשר אבאר. איתא במשנה במסכת ראש השנה ל' ע"ב.

בראשונה הנה מקבלים עדות החודש כו' פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלויים בשיר כו' וכתבו בתוס' וא"ת אמאי לא חשב קלוקל של מוסף כו' וכ"ת דמעלה ומלין בראשו של מזבח כו' הניחא למ"ד בפ' מזבח מקדש דף פ"ו אין לינה מועלת וכו' אבל למ"ד דמועלת מא"ל כו' וי"ל

דאחר התמיד יוכל להקריב מוסף של ר"ה משום דאיתי עשה דרבים ודחי עשה דהשלמה כו' ע"כ ומבאר בספר פפות תמרים פשיטות הפנונה בהקרבת הקרבנות הוי עשה דרבים שמוטל על כל ישראל ועל עשה דהשלמה אינם עוברים כ"א הכהנים העוסקים בהקרבה ועפ"ז הסברתי דברי הראב"ן שפדף מביא גושן' ה"ל שבתוס' וכתב שאסור לשחוט אחר התמיד.

ולכאורה קשה בדבריו למה נחית לחדש דבר דשחיטה אסור אחר התמיד שהיא לכאורה נגד סוגי' הגמרא דפסחים דף נ"ט ע"א יעוי"ש וע"כ צ"ל דפלוגתא דתנאי היא כמ"ש בספר טורי אבן דר' ישמעאלבנו של ר' יוחנן בן ברוקה דמתיר מחוסר כפורים כל ימות השנה בחטאת עוף או במעל' ומלינה סובר דאין אסור בשחיטה לאחר התמיד אלא בהקרב' והת"ק, שאינו מתיר אלא בערב פסח ע"כ סובר דאף שחיטה לחודא אסור אחר התמיד לכך אסר במחוסר כפורים בשאר ימות השנה.

ונהוה ליה להקשות בפשיטות דהא הקרבה אסורה אחר התמיד ומעלה ומלינה ל"ל למאן דאמר לינה מועלת ובפרט שרבא הוא שסובר שם בזבחים שלינה מועלת בראשו של מזבח ונהלכה פרבא.

ונ"ל דבמס' נדרים (דף ל"ה) מבעי' לי בגמרא אי פהגים שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא ולא אפשטא. ובמס' קידושין (דף כ"ג) איתא דאמר רב הונא ברי' דרב יהודא נהי פהגי שלוחי דרחמנא ניהו דאי ס"ד שלוחי דידן ניהו מי איכא מידי דאנן לא מציינו למיעבד ואינהו מצי עבדי.

והקשו שם בתוס' אמאי נשארינן באיבעי' דלא אפשטא שם בנדרים וכתבו ונ"ל דאורחא דגמרא הוא בכמה דוכתא דלא מופשטא אלא ממשנה או מברייתא אע"ג דמצי למיפשט מדברי אמורא וכו' ע"כ ובחידושי הרשב"א מתרץ עוד דבסברת ר"ה ברי' דר"י לא אפשט רק לענן הקרבה שפסולה לזרים.

אבל שחיטה הפשיטה בנדרים י"ל דכהנים הפה שלוחי דידן וידוע המבואר בסוגיית הש"ס דסתם אבעי' היא בש"ס בין אבני ורבא, ומעתה י"ל שנהחית הראב"ן לסברת התוס' דיש לתרץ דעשה דרבים דקרבות מוספים דוחה עשה דהשלמה וליסתור תירץ זה כתב דגם שחיטה לחודא אסורה לאחר התמיד ובשחיטה איבעיא לרבא דכהנים שלוחי דידן ולא אפשט ואם הם שלוחי דידן נראה לכאורה דגם העשה דהשלמה לענן מניעת השחיטה חל על כל ישראל ואם א' שוחט ישראל או פהו הוי כשליח כל ישראל והוי כאלו שוחטים כלם אחר התמיד ועברו כלם על עשה דהשלמה או דהוי כאלו לא קיימו מצות שחיטה דא"ל דהשוחטים כשלוחי דידן לענן קיום מצות שחיטה ולא לענן אסור שבו שנשחט אחר התמיד דבחד עשה א"א למיפלג וא"ש דברי הראב"ן.

אבל התוס' לשיטתיהו שסוברים דליכא אסור פלל מדאורייתא שחיטת אחר התמיד ורק בהקרבה ולגבי הקרבה אין פהגים שלוחי דידן וכו' ר"ה בריה דר"י מי איכא מידי דאנן לא מציינו למיעבד כו' ושפיר נדחה מפני העשה דמצות קרבנות ציבור וכנ"ל.

אבל אפתי יש לדקדק אמאי הניח הגמ' בנדרים באיבעי' דלא אפשטא אי פהגים שלוחי דידן אף דלא סמכו לפשוט מדברי האמורא ר"ה ה"ל הרי מציינו למיפשט מהו מתניתין דנתקלקלו הלויים בשיר דהא לרבא לשיטתיה דלינה מועלת בראשו של מזבח וכן פוסק הרמב"ם ק' גושניית התוס' ה"ל ובפרט לפי דעת הרמב"ם בפ"א מהלכות תמידין ומוספין שכתב שאסור לשחוט אחר התמיד א"כ הנה מניעה על השחיטה.

וצ"ל תירוץ התוס' דמצנה דרבים דחי עשה דהשלמה וממילא מוכח מנה דהפגנים אינם שלוחי דידן דאל"כ גם עשה דהשלמה חלה בהישאלה פנ"ל וצ"ל פיון דעשה דהשלמה לא נאמרה רק דרף צווי לפגנים פדכתיב פ' צו צו את אהרן ואת בניו.

ע"כ אף אם הנה שלוחי דידן אין עלינו איסור עשה זו ואינו נוהגת אלא בפגנים. ודע דבתוס' ד"ה ונתקלקלו הלויים בשיר פתבו וכ"ת מעלה ומלינה בראשו של מזבח דעליה השלם לא שינה אלא בהקטרה כו' ומקשה בט"א הא למ"ד אין לינה מועלת מוכרח לומר דעשה דהשלמה שינה אף בשחיטה דאל"כ אמאי תני בפריקתא שבגמרא פסחים דף מ"ד מחוסר כפורים בע"פ מביא קרבנותיו אחר התמיד ודוחה עשה דהשלמה הא אפשר בלא דחי' שישחוט וילין האומרים ע"ג המזבח עד ליל א' דחווה"מ וקושני' זו קשה ביותר על רבינו פריץ שבתוס' מסכת ביצה דף ה' שלפי הגהות מהרש"א שם פוננתו לתרץ פן המשנה דלא הוי קלקול המוספים פי נשחטו והאומרים העלו ע"ג המזבח והרי זה פאוחז חבל בתרי ראשין דאי ס"ל מעלה ומלינה.

ע"כ צ"ל שגם בשחיטה יש מ"ע דהשלמה וכדברי המחבר שאגת אריה הנ"ל ולא הנה אפשר לשחוט אחר התמיד: וי"ל דלכאורה יש להקשות מה"ת לא ידחה עשה דמחוסר כפורים עשה דהשלמה הא עשה דהשלמה לא נאמרה רק לפגנים וכמבואר בקרא בפרשת צו צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה וגו' והקטיר עליה חלבי השלמים שדרשו מנה עליה השלם וא"כ הוי עשה דהשלמה עשה שאינו שונה בכל ועשה שאינו שונה בכל אף עם ל"ת נדחית מפני עשה השונה בכל כדילפינו מפהו מצורע וכבר האריכו בנה בתוס' יבמות דף ה' ע"א ובתוס' ב"מ דף למ"ד ושאר מקומות דעשה דמחוסר כפורים הוי עשה השונה בכל.

ונ"ל הא דמצנה שעל הפגנים מקרי שאינו שונה בכל והקילו בנה לענין דחי' ז"א רק במצות שהיו יכולין להיות בציווי גם על הישראלים והתורה לא צינה אותם רק על הפגנים אינהו היא דקילי היות שאינו שונה בכל.

אבל מצנה דלא משפחת להיות בישראלים ולא הנה אפשר להיות בציווי רק לפגנים לא קבלו לענין דחי' ואף שאינו שונה בכל דהא מה שאינם נוהגים בישראלים אינו מצד קלות המצנה שלא נתנה לכל רק משום דא"א להיות בישראלים.

ולפי זה י"ל דמ"ע דהשלמה לא קילו, לענין דחי' אף שלא נאמרה רק לפגנים פי לא הנה אפשר שיהנה עשה אומרה לישראלים שאינם בני הקרב' ואם יגשו להקריב קודם התמיד עבודתו פסולה.

אמנם א"כ י"ל דז"א אלא אם רק בהקטרה יש עשה דהשלמה. אבל אם גם בשחיטה יש איסור השלמה ונאמר דעכ"ז לא נאמרה לישראל וכמ"ש לעיל י"ל דקיל' עשה זו היתה אינו שונה בכל שלא נצטווה על זה רק פגנים ולא ישראלים ומתראוי שתהנה נדחית מפני עשה השונה בכל.

ומעתה א"ש דלמ"ד דאין לינה מועלת יש לומר באמת שסובר שגם בשחיטה יש עשה דהשלמה אבל אינו נוהגת בישראל פי לא נאמרה עשה דהשלמה רק לאהרן ולבניו וממילא קילי היא ככל עשה שאינו שונה בכל ושפיר נדחת מפני עשה דקרבנות ששונה בכל ואין להקשות דא"כ אמאי לא התיר ת"ק דר' ישמעאל בנו של ריב"ב הבאת קרבנות מחוסר כפורים לאחר התמיד כ"א בע"פ בשאר ימות השנה נמי לשפיר.

דעשה דשנה בכל דוחה עשה דהשלמה שאינו שנה בכל י"ל על פי דברי התוס' במסכת שבת דף ד' ד"ה וכי אומרים לאדם חטא והא דאמר בפרק בפל מערבין רבי אומר ניקא ליה לחבר דליעבד איסורא קלילא שלא ליעבד ע"ה איסורא רבה כו' ועוד יש לומר דדוקא היכא דפשע קאמר וכי אמרינן לאדם חטא וא"ש הא דאמרינן בריש תמיד נשחט דאתי עשה דפסח שיש בו פרת ודחי עשה דהשלמה וקא עברו כהנים בעשה דהשלמה ומקריבין למחוסר כפורים כפרתו כדי שיביא פסחו כו' ע"כ.

לפי דבריהם יש לומר דהיינו טעמא דת"ק שלא הותר במחוסר כפורים רק בע"פ דבכל שאר ימות השנה דליכא פרת לא אמרינן לכהן חטא בשביל שיזכה ישראל דלא אמרינן פן אלא היכא שמוזכה חבירו להצילו מאיסורא רבה.

וא"כ גבי קרבנות מוספין שהמזנה גם על הפהגים ובהקרבנות מוספין הפהגים גם א"ע בכה"ג שפיר יש לדחות עשה דהשלמה שאינו שנה בכל מפני עשה דקרבנות מוספין השנה בכל א' פהגים וא' ישראלים ומינשב קוש' התוס' ה"ל וגם מה שהקשיתי לעיל על האיבעי' אי פהגים שלוחי דין דאף אי פהגים שלוחי דין עכ"ז הרי נאמרה עשה דהשלמה רק בפהגים משא"כ עשה דקרבנות שנאמרה על כל ישראל כדכתיב צו את בני ישראל וגו' ושפיר היתה נדחת העשה דהשלמה שאינו שנה בכל מפני עשה דקרבנות השנה בכל ומדפשטיה דברי רש"י בגמרא פסחים דף ע"ד שחטו ונדע שמשכו בעלים כו' נראה לכאורה דבשחיטה איכא עשה דהשלמה יעוי"ש: ולפ"ד התוספת שם בפסחים ד"ה אתי עשה שמקשים דלא הוי בעידנא ומתמצים בשם הר"י דעשה דחמיר דוחה עשה הקל בכל ענין אפילו שלא בעידנא והטעם פשוט הא דבעינן דוקא בעידנא הוא משום דצ"ל דמאי דכלאים דמיניה ילפינן דחית עשה ללא תעשה משא"כ חמיר נגד קל דאינו צריך למילף רק סברא החיצונה שופטת פן.

וידוע דעשה ול"ת שאינם שנה בכל נדחה מפני עשה אף דחשבינן לענין דחי' בקל משום דאינו שנה בכל. מ"מ מסברא לא ידעינן בכה"ג שיהיה נדחה ומילף הוא דילפינן מזקנו כדאימתא ביבמות דף ה' ע"א יעוי"ש.

וא"כ ממילא אין לדחותו י"א היכא דהוי בעידנא. וכן מבואר להדיא מדברי הקדמונים.

והנ"י פרק אלו מצאיות דף ל"ד שפלפלו שם על דברי הגמרא בכהן והוא בבית הקברות דהא לא הוי בעידנא. ומסקי דנטילת אבידה הוי בעידנא יעוי"ש.

ולפי זה פשוט דהיינו טעמא דת"ק דר"י בנו של ר"י ב"ב במה שסובר דמחוסר כפורים בשאר ימות השנה אסור להביא קרבנו אחר התמיד דלא הוי בעידנא. אבל בע"פ חמיר העשה שיש בו פרת ודוחית העשה דהשלמה אף דליכא בעידנא וכמו שמתרץ הר"י פנ"ל.

ובלא"ה י"ל כי בא' משני פנים ה"ל בשיטת הרמב"ם שדבריו בפרק מהלכות יבום שפוסק בחיובי בעלי עשה שנפלה ליבם דאם בעלי קנה מבואר שסובר דעשה שיש בו קיום מצוה דוחית עשה של איסור דהוי פלאו הבא מפלל עשה.

וכסברת הרשב"א בחידושייו לכתובות דף מ' יעוי"ש וקשה לדידהו הא עשה דהשלמה אינו אלא לאו הבא מפלל עשה וכמו שביאר להדיא הרמב"ן בס' המצות בסוף מנין המצות שמוסף לחשבון מצוה זו.

וְכַתֵּב שֶׁהוּא לֹא הִבָּא מִפְּלֵל עֲשֵׂה וְא"כ לֹא אֲלִימָא מַל"ת גְּמוּרָה שְׁנִדְחַת מִפְּנֵי עֲשֵׂה שְׂיֵשׁ בְּהַ קִּיּוּם מִצְוָה וְאִמָּי פְּרִיָה הַגְּמָרָא דָּף נ"ט מֵאֵי אֲלִימָא הַאי עֲשֵׂה מֵהַאי עֲשֵׂה. אַבְל לְפִי דְבָרֵי הַגְּמָרָא לִיחָא שִׁי"ל דְּהַקְוִשְׁיָא הוּא כִּינּוּן דְּלֹא אֲלִימָא אֵינְהָ דְּנוֹחִית רַק הִיכָא דְּהוּי בְּעֵידָנָא מִשָּׂא"כ בְּמַחְנוּסָר כְּפוּרִים דְּלֹא הוּי בְּעֵידָנָא דְּאֲכִילַת שְׁלָמִים לֹא יְהִיָּה אֱלָא בְּלִילְיָה: אֲמַנְם מ"ש לְעִיל דְּאָף אִם שְׁחִיטָה אֲסוּרָה לְאַחַר הַתְּמִיד מ"מ אֵין אִיסוּר זֶה בְּיִשְׂרָאֵל לֹא בְּרוּרֵי לִי דְּהָא פְּשוּט דְּמַעְלִי הַשְּׁלָם דְּכַתִּיב בַּפ' צו לִיפָא לְמִילָף אִיסוּר עַל הַשְּׁחִיטָה דְּבַהֲדָיָא כְּתִיב וְהַקְטִיר עֲלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים.

וּלְפִי שְׂיִטַת הַסּוּבְרִים דְּגַם שְׁחִיטָה אֲסוּרָה צ"ל דְּיִלְפִי לָהּ מֵהַפְּסוּק בְּפִרְשַׁת פְּנִחָס מְלֻבַד עוֹלַת הַבּוֹקֵר אֲשֶׁר לְעוֹלַת הַתְּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת אֵלֶּה דְּעֲשִׂי' קָאֵי עַל הַשְּׁחִיטָה וְדִין תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְשֶׁל עֶרֶב שְׂוִים וְכֵן מְבֹאָר בְּדְבָרֵי הַתּוֹסֶפֶת מִסְּכַת מְנַחֲתוֹת דָּף מ"ח יְעוּי"ש וְהָרִי פְּרָשָׁה זֶה נֶאֱמָרָה לְכָלִּל יִשְׂרָאֵל כְּדַכְתִּיב שָׁם צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּגו' וצ"ע כִּי בְּסִפְר טוּרֵי אָבֵן וּמִלְשׁוֹן רַש"י בְּפְסוּקִים דָּף ע"ד שְׂצִינְיָתִי לְעִיל נִרְאָה דָּאֵי שְׁחִיטָה אֲסוּרָה לְאַחַר הַתְּמִיד אֲסוּרָה מְעַלְיָה הַשְּׁלָם וּפְסוּק זֶה לֹא נֶאֱמָר רַק לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו: פְּרָק שְׁלִישִׁי קִיצוּר דְּבָרֵי הַגְּמָרָא דְּאִם שְׁחִיטָה אֲסוּרָה לְאַחַר הַתְּמִיד כְּשִׂיטַת הַרְמַב"ם וְהַרְאָב"ן וְהַט"א קָשָׁה בַּמַּמ"נ אֵי אֵין זֶה רַק בְּפִתְּהֵינָם וְלֹא בְּיִשְׂרָאֵלִים לְמָה לֹא הוּי עֲשֵׂה דְּהַשְּׁלָמָה כְּאֵינוּ שְׁוֵה בְּכָל.

וְאִם נֶאֱמָר דְּאִיסוּר שְׁחִיטָה אֲחַר הַתְּמִיד הִיא גַם בְּיִשְׂרָאֵלִים לְמָה לֹא פְּשֻׁט הַאיבְּעִי' אֵי כְּהֵנִי שְׁלוּחֵי דִּינּוּן כּו' מִמַּתְנֵיתִין הַגְּמָרָא לְנִתְקַלְקְלוּ הַלּוּיִם בְּשִׁיר דְּמַעְלָה וּמְלִינָה ל"ל הָא שְׁחִיטָה אֲסוּרָה לְאַחַר הַתְּמִיד וְהַאיסוּר הוּא ג"כ לְיִשְׂרָאֵלִים וּמִמִּילָא אֵי הִי' כְּהֵן שְׁלוּחֵי דִּינּוּן הוּי כְּאֵילוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים עַל עֲשֵׂה דְּהַשְּׁלָמָה.

וְאִינָם נִדְחִים מִפְּנֵי עֲשֵׂה דְּהַקְרַבַת מוֹסְפִים. וְדוֹחֵק לֹא מֵר דְּמַתְנֵיתִין לֹא אֲתִי' כְּהַלְכְתָּא רַק כּו"ר בְּנֵי שֶׁל ר"י ב"ב דְּלִדְיָדָן הֵן לְתִירוּץ ר"ח דְּמוֹקֵי בְּחֻטָּאת עוֹף וְהֵן לְתִירוּץ דּוּר"פ דְּמַעְלָה וּמְלִינָה ע"כ צ"ל שְׁפוּבֵר ר"י דְּבַשְׁחִיטָה לִיכ' אִיסוּר דְּהַשְּׁלָמָה.

א"ו שְׁפוּבֵר שְׂאָף בְּשְׁחִיטָה אֵינוּ נוֹהֵג אִיסוּר בְּיִשְׂרָאֵלִים וְהוּי אֵינוּ שְׁוֵה בְּכָל וְנִדְחָה מִפְּנֵי עֲשֵׂה דְּאֲכִילַת קִדְשִׁים. וְדַע דְּלְכַאוּרָה הִי' אֲפֶשֶׁר לֹא מֵר דְּלְפִי הַמְבֹאָר בְּנִזִּיר דְּעֲשֵׂה שְׂיֵשְׁנוּ בְּשִׂאֵלָה וְעֲשֵׂה שְׂאֵינוּ שְׁוֵה בְּכָל הַמָּה בְּמִדְרָגָה אַחַת וּלְכַף לֹא יִלְפִינוּ בְּמָה הַצַּד מְנִזִּיר וְכֵהֵן שְׂיֵהֵן עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְעֲשֵׂה א"כ א"ש קוֹשְׁיֵית הַגְּמָרָא בְּפְסוּחֵי בַּמְחוּ"כ בְּשִׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה מֵאֵי אִילְמֵי דְּהַאי עֲשֵׂה כּו' דַּא"ל דְּעֲשֵׂה דְּהַשְּׁלָמָה קִיל מְעַשֵׂה דְּאֲכִילַת בְּשִׂר שְׁלָמִים שְׁתַּקְרַב עַל מַחְנוּסָר כְּפוּרִים דְּיֵשְׁנוּ בְּשִׂאֵלָה וְיָשׁוּב לְהִיּוֹת חוֹלִין וְא"כ מִפְּל מְקוּם יֵשׁ לֹא מֵר דְּלֹא הוּי קִילְקוּל בְּמוֹסְפִין דְּשִׂאֵנִי עֲשֵׂה דְּהַקְרַבַת מוֹסְפִים שְׁלֹא שְׂיֵהֵן בִּי שׁוּם קוֹלִי וְשִׁפִּיר דְּנוֹחִית עֲשֵׂה דְּהַשְּׁלָמָה שְׂאֵינוּ שְׁוֵה בְּכָל: וְכַדִּי לְתַרְץ קוֹשְׁיֵית הַתּוֹסֶ' בְּאִנְפֹן אַחַר בְּהַקְדִּים לְתַרְץ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּבַהֲלָכוֹת גְּזִירוֹת פְּרָק ג' דִּין ט"ו כְּתִיב בְּזֶה"ל גְּזִיר שְׁנַצְטָרַע וְנִרְפָּא מְצַרְעָתוּ בְּתוֹךְ מִי גְּזִירוֹת הָרִי זֶה מְגַלַּח כָּל שְׂעָרוֹ שְׁהָרִי תְּגַלְחָתוּ מ"ע כּו' יָבֵא עֲשֵׂה וְיִדְחָה ל"ת וְהִלָּא גְּזִיר שְׂגִלַח בִּימֵי גְּזִירוֹ שְׂעָבֵר עַל ל"ת וְעֲשֵׂה כְּמוֹ שְׁכַתֵּב קְדוּשׁ יְהִי גְּדֵל פְּרַע שְׂעָר רִאשׁוֹ כּו' וְלְמָה דוּחָה כּו' מִפְּנֵי שְׁכַתֵּב גְּזִיר בְּצַרְע' וִימֵי חֲלוּט' אֵין עוֹלִין לוֹ כְּמוֹ שְׂבִיִּאֲרֵנוּ וְהָרִי אֵין קְדוּשׁ בְּהֵן וְכִטְל הַעֲשֵׂה מֵאֵלֵינוּ וְלֹא נִשְׂאָר אֱלָא ל"ת שֶׁהוּא תַעֲר לֹא יַעֲבֹר עַל רִאשׁוֹ וְלְפִיכֵף בָּא עֲשֵׂה שֶׁל תְּגַלְחַת צַרְעַת וְדוּחָה אוֹתוֹ עכ"ל הַרְמַב"ם וְכַתֵּב רַאב"ד א"א אֲנִי שׁוֹנֶה בְּרִאשׁוֹ מִס' יְבָמוֹת מִשׁוּם דְּהוּי לֹא וְעֲשֵׂה שְׂיֵשְׁנוּ בְּשִׂאֵלָה וְהִינּוּ דְּקִילֵי ע"כ הַשְּׁגָתוֹ עֲצוּמָה לְכַאוּרָה.

נדברי הכ"מ בזה תמוהים ובש' מקשה לפ"ד הגמרא ביבמות דלאו נעשה שישנם בשאלה נידחים מפני עשה נשאר קושית הרשב"א בנדרים ובחינוך להרא"ה בפ' תצנה שמקשה אמאי הנודר על מצנת סופר מצה נאסר בקיום המצנה יבוא העשה דמצנה ונדחה איסור הנודר ומתרצים דבנודר איפא עשה ול"ת.

וקשה על דבריהם דבנודר איתא בשאלה. ומנזיר מצורע איפא למילף דעשה דוחה ל"ת נעשה של איסור שישנו בשאלה: ונראה לתרץ דבנודר דף נ"ד איתא אין לי אלא ימי טומאה שאין עולין לו מן המנזן ימי חלוטו מנין כו' אמרת ק"ו כו' ומה נזיר בקבר ששערו ראויים לתחלת נזירות אין עולין לו מן המנזן ימי חלוטה שאין שערו ראויים לתחלת נזירות לכ"ש.

אין לי אלא ימי חלוטה ימי ספורו מנין כו' וכתבו התוס' ד"ה ספורו קצת קשה דתייתי בק"ו מנזיר בקבר ששערו ראוי לתחלת טהרה ע"כ. ובאמת קושני חמורה היא דמה לי ימי חלוטו ומה לי ימי ספורו הלא בתרונניהו איפא ק"ו אהד אבל לולא דמסתפינא אמינא שתמוהים מאוד פירוש התוס' בד"ה (***) ומה נזיר בקבר כו' שמפרשים ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתחלת נזירו טהרה שכן צריך לגלח בשביל צרעתו דלמה להו להתוס' לפרש פן הלא יש לפרש בפשיטות דלכך אינו ראוי לתחלת נזירות דבימי חלוטו יש איסור בגילוח פדאיתא במסכת מ"ק (דף ט"ו) וראשו יהיה פרוע אין פרוע אלא גידול שער דברי ר' אליעזר כו' יעוי"ש וכן הלכה יעוי"ש תוס' ד"ה ראשו כו' ובחידושי הריטב"א שם מחליט בפשיטות דליפא פלוגתא בזה ואף ר"ע מודה דמצורע בימי חלוטו אסור בהתגלחת ויענין במנזן המצות להרמב"ם מ"ע קי"ב שהוכיח שהיא מ"ע גמורה ממה דאיתא בספרא כה"ג אף שמונזהר שלא יגדל שערו מ"מ אם נצטרע צריך לגדל שערו דאתי עשה דראשו יהי פרוע ודוחה ל"ת דכה"ג דכתי' גבי' את ראשו לא יפרע וכיון דאיסורו בעשה דראשו יהי פרוע אינה נדחית עשה זו מפני עשה דגלוח נזיר דמא אולמי האי עשה מהאי עשה וממילא הדין שלא יגלח והוי ק"ו.

ולפי זה א"ש דברי הגמרא ימי ספורו מנין דבימי ספורו מותר המצורע בהתגלחת ואין התחלת ק"ו הנ"ל בימי ספורו. אמנם לפי המבואר ברמב"ם פ"ו מהלכות יבום דין י"א דגם בחייבי עשה אמרינן דאם בעל קנה נשמע שסובר דעשה של קיום מצנה דוחית איסור עשה שהוא בשב ואל מעשה דהוי פלאו הבא מכלל עשה.

וכעין מה שכתב הרשב"א בחידושו לכתובות דף מ"ב ובפני' שם א"כ קשה לכאורה על פירושו הנ"ל דאמאי אסור נזיר ומצורע לגלח בימי חלוטו תגלחת נזירתו לייתי עשה דגלוח נזירות שהוא קיום מצנה בקום נעשה ולידחי איסור לאו הבא מכלל עשה שיש בתגלחת מצרעתו וצ"ל אף דעשה דוחית עשה מ"מ שאני עשה דגלוח נזירות שהיא קילי דנזיר ישנו בשאלה נעשה דמצורע אלימי ואין עשה קלה דוחית עשה חמורה והשתא דאתינא להכי י"ל דאי ס"ד דמה דאיתא בשאלה אינו נחשב לקולא שפיר הוי מצינו למימר דנזיר מצורע בימי חלוטו יכול לגלח גלוח נזירתו דעשה דגלוח נזירות דוחה עשה דמצורע ואי הוי סברין פן לא הוי מצינו למילף דימי חלוטו אין עולין לו דהא ליפא ק"ו אחרי שמחזיקין דנזיר יכול לגלח א"ע תגלחת נזירתו אף בימי חלוטו וא"כ הוי הדין דימי חלוטו עולין והוי קדוש אף בימי חלוטו והי' גם עשה דקדוש יהיה גבי נזירות שייכי בנזיר אף בימי חלוטו וכיון דעכ"ז התיירה התורה בנזיר מצורע לגלח הי' נשמע דעשה דוחה ל"ת נעשה ולפי זה י"ל דזה פוננת הגמרא ביבמות דף ה' אלא אתי מראשו כו' מה נזיר

מצורע שפן ישנו בשאלה וקילי מחמת זה להיות נדחה מפני עשה דמצורע וע"ז קאמר הגמרא דאל"ה.

(פלומר אי לא נחשוב לקילי מחמת שישנו בשאלה ונאמר דלענן חומר העשה ליכא חילוק בין אי איתא בשאלה או לא) הא דקיי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ליגמור מנזיר וליכא למדחי דבנזיר מצורע ליכא אלא ל"ת לחודא כמ"ש הרמב"ם ז"א דהא סברת הרמב"ם דעשה דקדוש יהיה לא שייך בנזיר בימי חלוטו הוא רק משום דימי חלוטו אין עולין לו ודין זה אינו אלא לפי המסקנא דסברינן דעשה שהיא בהשלקמה קילי וממילא אין נזיר יכול לגלח תגלחת נזירתו בימי חלוטו דלא אתי עשה דידי' שישנו בשאלה ודוחית עשה דמצורע באיסור הגלוח.

וכיון שפן איכא ק"ו דימי חלוטו אין עולין לו. אבל אי לא הוי אמרינן דמשום דאיתא בשאלה חשוב לקילי לענן דחי' שפיר הוי מצי עשה דגלוח נזיר לדחות עשה דאיסור גלוח בימי חלוטו והיה הדין דבימי חלוטו עולין והיה בנזיר מצורע גם בימי חלוטו ל"ת ועשה והוי לן למילף בעלמא דעשה דוחה ל"ת ועשה א"ו צ"ל דחשבינן לקילי מפני שישנו בשאלה וממילא א"א פלל למילף מנזיר מצורע לענן דחיית עשה ל"ת די"ל מה לנזיר שפן ישנו בשאלה: ** (הג"ה צ"ע דבדף י"ז וי"ח בנזיר מבואר להדיא דבש"ס הפירש שאינו ראוי' לתגלחת היא משום שצריך לגלח בשביל צרעתו ולא כמו שדקימה המחבר יעוי"ש ומלבד זה קשה איך אפשר פלל לגלח בימי חלוטו הא אסור לגלח רק על הדמים ומצורע אסור לבוא למקדש ואין משלח קרבנו על ידי אחר כמבואר במס' מועד קטן וברמב"ם פ"ק ב' מהלכות ביאת מקדש ודוק: **) ה"נצא מדברי אלה דלפי האמת דימי חלוטו אין עולין ליכא אלא ל"ת ונכונים דברי הרמב"ם וסרה השגת הרמב"ד מסוג' הג"ל ביבמות ומינשב גם קושיות הש"א הג"ל די"ל דבאמת אין עשה דוחה ל"ת ועשה אף היכא דעשה ול"ת ישנו בשאלה והא דמצורע נזיר מותר בגלוח ליכא למילף דכיון שהוא מצורע וימי חלוטו אין עולין לו.

וכן ימי ספורו ליכא אלא ל"ת דקדוש יהיה לא שייך בימי חלוטו וספורו של מצורע שאין בהם קדושת נזיר כיון שאין עולים לו ולכך א"ש שהנזיר מן הסופה או משארי מצות שאין המצוה דוחה ל"ת ועשה דנדרים דאף שישנו בשאלה אינם נדחים עשה ול"ת מפני עשה ושאני נזיר מצורע דליכא אלא ל"ת לחודא.

ה"נצא מדברים הג"ל דשיטת הרמב"ם דעשה דוחה עשה ומה שהקשה עליו איזה מאחרונים מסוג' דחולין דף קמ"א ע"ב דמקשה הגמרא שם מאי אולמי דהאי עשה מהאי עשה ל"ק דשאני התם דעשה דשלוח הקן היא ג"כ עשה שיש בה קיום מצוה במעשה וכדומה שגם הש"א העיר על זה אבל עדיין קשה מסוג' דפסחים דף נ"ט ע"א שמקשה הגמרא על ר"י בנו של ר' יוחנן בן ברוקא למה מתיר למחוסר פפורים בכל השנה אחר התמיד להקריב מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ולא משני דשאני עשה דהשלקמה שאינו אלא לאו הבא מפלל עשה וכמו שכת' הרמב"ן להדיא בסוף ספר המצות להרמב"ם במצות שהוסיף יעוי"ש.

וגם על הת"ק דברייתא שם שאינו מתיר אלא בע"פ קשה לישתרי בכל ימות השנה דאתי עשה דקיום מצות אכילת בשר קדשים ודוחה עשה דהשלקמה דאינו אלא לאו הבא מפלל עשה: אמנם לפ"ד התוס' במסכת שבת דף ד' ע"א שנסמך מדבריהם הא דאמרינן בריש תמיד נשחט דאתי עשה דפסח שיש בו פרת ודוחה עשה דהשלקמה וקא עברי כהנים בעשה דהשלקמה ומקריבין למחו"כ כפירתו הוא ע"ד שאמרו בגמרא בעירובין דף ל"ב ניחא ליה לחבר ליעבד איסורא קלילא

ולא ליעבד איסורא רבה וז"א אלא בע"פ שמונע הפהן שלא יבא המחוּסר כפורים לאיסור פרת משא"כ בשאר ימות השנה ומקשה הגמרא שפיר על ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא מאי אולמי האי עשה מהאי עשה פלומר פינון שיהם שנים ליתנהו בדחין? רק פכל דחיות עשה לל"ת הנדרש מפלאים בציצית שהעובר על לבישת שעטנז הוא מקנים המצנה של ציצית המוטל עליו ולא בכהנים שפנהנים עוברים פדי שיקנים המחז"כ מצנות אכילת בשר קדשים: פרק רביעי ומעתה מנשב קושנית התוס' הנ"ל שמקשים אמאי דאיתא במשנה ונתקלקלו הלויים בשיר הא הי' קלקול יותר במניעת קרבנות מוספים.

די"ל פינון דמצנות קרבנות מוספים מוטל גם על הפנהנים המקריבים אתי עשה דידהו ודחי עשה דהשקלה דעש' דקיום מצנה באותו אדם שעושה דחי עשה שהוא לאו הבא מפלל עשה ומלבד פל הנ"ל שפתיבתי בפ"י דברי הגמרא בגזיר (דף נ"ו) לא אמנע לדקדק על פי שמפירש דלכה אינו ראוי לתגלחת גזירות שכן צריך לגלח על צרעתו.

וקשה הא תינח אם ימי חליטו פלים קודם פלות ימי גזירות אבל פשימי גזירות פלים תוה שבצעת ימי חלוטו הרי בידו לגלח על גזרו ובכל שבצעת ימי חלוטו יגלח על צרעתו מעט שערוות שיהי' לו שיעמח מיום גלוחו לגזירות עד תום שבצעת ימי חליטו דהא אין שיעור לתגלחת של מצורע.

ודע דלכאורה יש להקשות על פירשו הנ"ל בגמרא הנ"ל דאפתי למה קאמר בגמרא ימי סיפורו מנין הא אף שאין איסור בגלוח תוה ימי סיפורו מ"מ א"א לגלח אז על גזירות. דכיון שגולח על ימי חלוטו תו אין לו שער של שלשים דימי סיפורו אינו אלא שבצעה ימים ולגזירות בעיניו ולקח שער של שלשים יום.

אמנם פינון דאין מניעת הגלוח לגזירות מצד טומאת הצרעת שבימי סיפורו רק משום שעדיין אין לו שער הראוי לגלוח גזיר אין להעלות מזה לק"ו שלא יעלו ימי סיפורו לגזירות דטומאת ימי סיפורו אינם הגורמים מניעת הגלוח לגזירות רק אסיפת ימי מלאת צמחת השערות פי גולוחו בסוף ימי חלוטו.

והתגלחת סתרה גזירות של שלשים ועדיין י"ל דיהיה התחלת גזירות של שלשים ביום אחר הגלוח אף שהוא בתוה ימי סיפורו לכן א"ש דברי הגמרא אין לי אלא ימי חלוטו ימי סיפורו מנין: בסגנון הנ"ל א"ש אף לשיטת החולקים על הרמב"ם וסוברים דאף עשה דקום ועשה אינה דוחה עשה דלכאורה, מה שסיים הראב"ד בהשגתו בפ"ז דגזירות בזה"ל והיגנו דקילי ע"כ היא אף למותר וי"ל דהתוס' והרשב"א מקשים אמאי לא ילפינו בכה"ת במה הצד מפהן מצורע ונזיר מצורע דעשה דוחה ל"ת ועשה ואם נדחה מה לכהן שפן אינו שנה בפל נאמר נזיר יוכיח מה לנזיר שפן ישנו בשאלה פהן יוכיח ומתמצים לפי האמת דמסיק הגמרא בחולין (דף קמ"א) שפן גדול השלום דמצורע אסור בתשמיש המטה ליכא למילף פלל ממצורע.

אמנם תירוץ זה אינו לפי ההלכתא וכמו שפוסק הרמב"ם בפ"י מהלכות טומאת צרעת דבימי חלוטו מותר המצורע בתשמיש המטה. וא"כ הנה מקום לומר שהי' קשה להרמב"ם לפי המסקנא קושנית התוס' ורשב"א הנ"ל דנימא דעשה דוחה ל"ת ועשה דאתי במה הצד מפהן מצורע ונזיר מצורע ע"כ הוכרח הרמב"ם לחדש דבגזיר מצורע ליכא רק ל"ת דכיון דימי חלוטו אין עולין לא שנייה קדוש יהיה.

והייתה סרה בזה השגת הראב"ד: אמנם נראה לי פשוט דלפי מה שפתיב הראב"ד דעשה דאיתלי בשאלה קילי י"ל דלא קשה מידי קושיות התוס' ורשב"א הנ"ל דהא דילפינו בכה"ל במה הצד ולא דחינו מפני שיש בכל אחד צד חמור ז"א אלא היכא שאין שייכות לאותו חומר שייגרום הדין שיש במלמד אשר אנו באין ללמוד דבכה"ל הגוי דרף פירכא מה לזה שכן יש בו חומר אחר ובכה"ל חוקי התורה לבטל פירכא ההיא פשיש יוכיח מדבר אחר שאין בו אותו החומר שבעשה ממנה הפירכא ואף פשיש בהשגתי חומר אחר דגין במה הצד.

אבל בכה"ל שמה שאנו אומרים מה לכהן שפן אינו שנה בפל ומה לנזיר שפן ישנו בשאלה אינו דרף פירכא רק פטעם לדבר כלומר דלא מציינו למילף מפהו ונזיר דעשה ידחה עשה ולא מעשה די"ל דאין פח בעשה לדחות עשה ול"ל אלא היכא שהעשה ול"ל הנדחים הנה קילי וקל נדחה מפני חמור.

והוא הטעם מה שדוחה העשה להעשה ול"ל דגבי פהו וכן גבי נזיר דבשניהם העשה ול"ל קילי בעצמותן זה מפני שאינו שנה בכל נזה מפני שישנו בשאלה וקל נדחה מפני חמור ונהרי יש במלמדים צד השנה ששניה קילי ומטעם זה אמרה תורה ששניהם נדחים ואף שאין הקולו' שבשניהם מצד דבר אחד מ"מ הרי עכ"פ פל אחד לעצמו קיל ומצד קלותו נדחה אז אי אפשר למילף מהם במה הצד שיהי' בעלמא דין דחי' היכא דליכא בהעשה ולא מעשה שאנו באים לדחות שום צד קלות ודברי אלה פשוטים וברורי': וגדולה מזה מצאתי בחדושי הריטב"א למפות דף ד' ד"ה מה להצד השנה כו' יעוי"ש מ"ש בשם הרא"ה ועוד כתב גם בחידושי לכתובות בפרק אלו נערות בסוגי' ואי ממונא לקול' כו' יעוי"ש באס"ז מ"ש בשם שיטה שיינה בד"ה שפן יש בהם צד חמור (זה פנונת הראב"ד במה שמסיים והיינו דקילי) הינצא מזה דעשה שאינו שנה בפל או עשה שישנו בשאלה קילי היא ועומדת להדחות מפני עשה שאין בה שום קלות מאותן ב' קולות הנ"ל דהא דאין עשה דוחה עשה היא משום דמאי אילמא האי עשה מהאי עשה ממילא פשיש אולמית בעשה הפאה לדחות נגד העשה השני' שדגין לדחותה בנדאי נדחית היא.

והנה לפי מה שפרשתי לעיל דק"ו דאתי ממנו דימי חלוטו אין עולין לו היא משום דליתא בתגלחת נזירות שהפנונה דנמנע מלגלח גלוח נזירות משום דאיכא איסור עשה שבמצורע וראשו יהי פרוע שמצורע אסור בתגלחת ואין עשה זו נדחית מפני עשה דמצנות גלוח לנזירות דמאי אולמא עשה דנזירות לדחות עשה דמצורע לכאור' יש לדחות דהא הדין במצורע איש פורע ופורם ואין אשה פורעת ופורמת ונהרי עשה זו דמצורע אינו שנה בכל וקילי להדחות מפני עשה דגלוח נזיר ששנה באנשים ונקבות.

א"כ יכול הנזיר לגלח בתגלחת נזירותו. ואף בימי חלוטו אמנם ז"א דהא לעומת זה יש קולא אחרת בעשה דנזיר מצד שישנו בשאלה ונהרי השתחוות בין ב' העשה הנ"ל ששניהם קילי זה מפני שאינו שנה בכל נזה מפני שישנו בשאלה ומה"ל תדחה עשה דנזיר את עשה דצרעת וא"ש הק"ו הנ"ל שיימי חלוטו אין עולין לו וכל זה למאי מחזקינן עשה שישנו בשאלה לקולא אבל אם לא הנה נחתינו לסברא זו והיינו אומרים דאף שישנו בשאלה מ"מ לא מקרי מחמת זו קילא שפיר הנה מן הדין דעשה דנזיר ידחה עשה דמצורע דהא עשה דמצורע קילא היא שאינו שנה בכל ובעשה דנזיר ליכא צד קל וא"כ הנה נזיר מצורע מותר בתגלחת נזרו וממילא הנה ימי חלוטו עולין לו.

והיה מקרי קדוש אף בימי חלוטו והיה נשאר אף בימי חלוטו גם בעשה דקדוש והיה והיה בנזיר תמיד עשה ול"ת ושפיר הוי מצינו למילף דהא דהתורה התירה הגלות לצרעתו בימי נזירות שעשה דוחה ל"ת ועשה וא"ש לשון הגמרא ביבמות דאלת"ה הא אף דקיימא לן דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ליגמור מנזיר כו' וכמ"ש לעיל שהפנונה שאם לא נאמר שזה מקרי קולא מה שיש בשאלה יהיה ממילא גם בנזיר מצורע עשה ול"ת.

ועפ"י מיושב גושנית התוס' ג"כ על המשנה דנתקלקלו הלויים בפיר הא נתקלקלו גם במוספים. דלכאורה י"ל על ת"ק של ר' ישמעאל בנו של ר"י ב"ב במסכת פסחים דף נ"ט שאוסר למחול בשאר ימות השנה להקריב אחר התמיד מטעם דמאי אולמא האי עשה כו'.

נימא דאילמי עשה דאכילת קדשים שהוא שנה בכל משא"כ עשה דהשלמה שאינו אלא בכהנים. ולפי מה שהעליתי לעיל דאף אי עשה זו שייכא גם בשחיטה מ"מ אינו רק בכהנים פיון דעיקר הצווי דהשלמה לא נאמרה רק לאהרן ולבניו ויש לומר דכמו כן יש קולא בעשה דאכילת קדשים מצד שישנו בשאלה וכמבואר פן באריכות בספר טוריאבן במסכת ר"ה דף כ"ח בד"ה ה"ה עובר בבל תוסיף שמטיק דלכך בנתערב מתן דם אחת דבכור במתן ד' דשלמים אין עשה דמתן ד' דוחה ל"ת דבל תוסיף דמתן א' משום דעשה דמתן ד' דשלמים קילא שישנו בשאלה כו'.

וכתב עוד שם שטעם זה גם עשה דאכילת בשר קיל יעוי"ש. וא"ש מה דאין עשה דאכילת קדשים דקרבת שלמים של המחוטר כפורים דוחה עשה דהשלמה דבכל אחד מאותן מצות עשה איכא צד קל משא"כ בעשה דהקרבת מוספים שחל על כל ישראל דאילמא לדחות עשה דהשלמה שאינו אלא בכהנים וי"ל שזה פונת התוספת שם במסכת ר"ה ודוק היטיב: ובדין שליחות לחצאין יש מקום עיון ע"פ דברי הרמב"ם בפ"ז מהלכות מעילה דין ב' ובמשנה למלך פ"ג מהלכות גניבה יעניין דברי התוספת מסכת ביצה דף ה' ע"א בד"ה ונתקלקלו והקשה רבינו פרץ כו' ותיירץ דאפילו לא באו עד לאחר הקרבת התמיד מ"מ המוספים נקרבים דהיא דלא אפשר שאני מידי דהוי אמחוטר כפורים בע"פ כו' ומקשה מהרש"א הא התם הטעם משום דאתי עשה דפסח שהיא פרת ודחי עשה דהשלמה.

אמנם לדעתי יש מקום עיון דברש"י דפסחים שם בד"ה מחוטר כפורים כתב בזה"ל פגון מצורע או זב ששכח ולא הביא פפרתו קודם לתמיד כו' יענש פרת. ע"כ מבואר מלשון זה שהדחוי היא משום שאם לא יהיה מותר להקריב יהיה אותו מחוטר כפורים ענוש פרת כו' עד שיתקן בהקרבת פסח שני.

א"כ צ"ל שרש"י סובר דשכח מקרי פשיע' דאם נחזיק שכחה לשוגג או אונס קשה הא אם שגג או נאנס בראשון ליכא פלל חיוב פרת ויש אריכות פלפול בזה אי שכחה הוי פשיעה או אונס יעניין במג"א סימן תק"ו ס"ק י' ובמג"א תקכ"ז ס"ק מ' כתב בשם מהרש"ל דשכחה מחמת עצלות מקרי פשיעה ושללא מחמת עצלות הוי פאונס וקשה אף לפי רש"י דמייירי בשכח ושכחה מיקרי פשיעה וענוש פרת מ"מ לא הנה לי להברייתא לסתום ולפסוק דמחוטר כפורים מקריב בע"פ אחר התמיד הא משפחת שהיתה השכחה באונס או היה לו אונס אחר שאחר מלהקריב ובכה"ג ליכא ענוש פרת ומה"ת דחה עשה דהשלמה: אמנם לפי דעת הר"ר פרץ הנ"ל י"ל דהיא דנאנס ל"צ פלל לדחות היכא דלא אפשר לא נאמר פלל עשה דהשלמה.

והיכא שנתאחר בפשיעה הרי עליו ענוש פרת ועשה שפכרת דוחה עשה דהשלמה וא"כ ממ"נ מותר המחוי"כ להביא קרבנותיו שיקריבו לאחר התמיד ואף לפי דעת התוספת בעירובין דף ק' דעשה הבאה ע"י פשיעה אינו דוחה ל"ת ג"כ א"ש דהא טעמם שם משום דלא הני דומי' דכלאים בציצית דמיניה ילפינו דחזיית עשה לל"ת.

וכ"ז בעשה שאין בה פרת דדולא דילפינו מפלאים לא הני ידעינו של"ת דחמיר מעשה יודחה ע"י עשה אבל בעשה שיש בו פרת השכל שופט שתדחה עשה או ל"ת הקילי ממנה ע"כ אין לחלק בדחוי זו אם הגרם ע"י פשיעה או לא.

וי"ל הא דחמור נגד קל לא בעינו בעידנא כמ"ש התוס' שם בפסחים הוא ג"כ ע"ד שפכתתי דהא דבעינו בעידנא הוא משום דבעינו דומיא דכלאים בציצית דמיניה יסוד הדין דחזיית עשה לל"ת ובחמור נגד קל ל"צ למילף מפלאים בציצית לכה לא בעינו בעידנא והוא ע"ד ניחא ליה לחבר למיעבד איסורא קלילא כו' ומה שהקשיתי לעיל למה מקשה שם בפסחים מאי אולמא דהאי עשה כו' הא עשה דהשלמה אינו אלא לאו הבא מפלל עשה ועשה פי הדין נדחית מפני עשה שיש בה קיום מצוה מיושב דברי הנ"ל די"ל דקושניית הגמרא תינח היכא שהאחרון הקרבתו לא הנה ע"י פשיעה דבכה"ג דוחית עשה לל"ת וכמו כן לאו הבא מפלל עשה אבל אם נתאחר בפשיעה דליכא בגוונא זו דין דחזיית עשה לל"ת רק בחמור נגד קל ונהרי כאן ליכא חומר בעשה המחווסר כפורים.

משא"כ במחווסר כפורים בע"פ שאלימא משום פרת ע"כ בכל גוונא מותר מחוי"כ להקריב קרבנותיו מחוי"כ אחר התמיד בע"פ. דאם נתאחר באונס הדחי' בדין דחזיית עשה לל"ת.

ואם בפשיעה הרי רבע עליו ענוש פרת ועשה שיש בו פרת דוחית ל"ת אף היכא שבאה ע"י פשיעה וכנ"ל אבל לפי דברי אלה ליכא ראיה כמ"ש רבינו פרץ דהיכא דלא אפשר מותר להקריב אחר התמיד.

סתמת דבריו מורים דבכה"ג לא נאמרה פלל עשה דהשלמה ולפי מ"ש לעיל דשייכי עשה דהשלמה אף היכא דלא אפשר. רק פיון דאינו אלא לאו הבא מפלל עשה נדחית היא מפני עשה שיש בה קיום המצות בקום ועשה.

ועד"ז מיושב ג"כ מה שלא אמרו שנתקלקלו במניעת הקרבנות המוספים דהתם לא הנה פשיעה ונדחית עשה דהשלמה שאינו אלא לאו הבאה מפלל עשה מפני עשה דהקרבת מוספין ודוק: בדין עשה שדוחה ל"ת שישנו בשאלה בהרמב"ם בהלכות קרבן פסח פרק יו"ד הל' י"א איתא פשאדם אוכל את הפסח חותמו הבשר ואוכל וחותמו העצמות מן הפרק ומפרקן אם רוצה וכשיגיע לגיד הנשה מוציאו ומניחו כו' ע"כ ומשיג עליו הראב"ד ז"ל בזה"ל אין איסור גדול מזה שיצלה הפסח עם גיד הנשה כו' יעוי"ש וכ"הכ"מ בזה"ל כ' הראב"ד כו' י"ל שלא עלה על דעת רבינו להתיר לצלותו עם חלק שאסור מה"ת אלא עם גיד הנשה שאין בגידין בנ"ט ושמו שואין בו איסור רק ישאל קדושים שנהגו בו איסור ובפסח לא נהגו כפי שלא יבואו לחתנו בו איברים כו' יעוי"ש.

לכאורה דברי הכ"מ צריכין ביאור דהא בפסחים דף פ"ג ע"ב איתא אמר רב יהודה אמר רב פל הגידין כשר חוץ מגידי צנאר תנו העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר הני גידין ה"ד אילימא גידי בשר ליכלינהו ואי דאיתות' הנינו נותר אלא פשיטא גידי צנאר א"ב בשר נינהו אמטי להכי בעי שריפה אלא א"א לאו בשר נינהו למה טעונין שריפה.

ומפרש רש"י בד"ה אלא פשיטא בגידי צנאר קאמר ומשום דאינו נאכלין מחמת קושין מני להו
בהדי העצמות וקאמר דעיקרון לשריפה דמסתמא לא אכל להו. רב אשי אמר לא נצרכה אלא
לשמנו של גיד דתניא שמנו מותר וישראל קדושים הם נהגו בו איסור רבינא אמר בתיצון כו'
תיצון הסמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו ומפרש רש"י דאסור מדרבנן ע"כ הרי מבואר מתוך
הסוגיא הנ"ל לפי תירוצו של ר"א דאף שמנו של גיד אסור גם בפיסח.

ומדכתב הרמב"ם לכשיגיע לגיה"נ מוציא כו' משמע דאינו מוציא אלא הגיד ולא שמנו ואף אם
נדחוק דכוננת הרמב"ם דמוציא הגיד עם שמנו, קשה הא בצלי יש פליטת איסור שומן והוי
כמבטל איסור לכתחלה שאסור אף בדרבנן לדעת הרמב"ם שכ' בפ' ט"ו מהמ"א נפל בשר עוף
בחלב מרבה עליו ומבטלו כו' ע"כ הרי דוקא פנין שפכר נפל במערובות מותר להרבות עליו ולא
לכתחילה רק י"ל שלזה סברת הכ"מ הנ"ל דכיון דבשמנו של גיד אף איסור דרבנן ליכא אלא
שישראל קדושים נהגו בו איסור ולא חיישינן לביטול פליטתו אף לכתחילה ואף א"כ פוננת הכ"מ
קשה עליו דברי הרמב"ם בעצמו בפרק ח' מהלכות מ"א פתב דחלב של גיד אסור מדברי סופרים
ע"כ הרי שפובר שאסור מדרבנן כדאימתא במסכת חולין דף צ"ב ע"ב ומה שאמרו ישראל קדושים
נהגו בו איסור הנה קודם שנאסר מדרבנן כמבואר בתידושי ריטב"א שם.

עכ"פ נשמע מדברי הרמב"ם שעכשיו איסור שמנו מדרבנן ודינו כשאר איסורי דרבנן שאין
מבטלין אותן לכתחילה והארבתי בזה לפי דברי הכ"מ אבל פשוט פוננת דברי הרמב"ם פמו
שפתבתי לעיל שלא הנה מוציא רק הגיד לבד ולא שמנו ונחזק' עליו קושית הראב"ד הנ"ל: וליישוב
זה י"ל ואקדים דבשעה"מ פרק ב' מהלכות נדרים כתב בזה"ל כיצד חלות נדרים על דבר מצוה
וכו' ואם אכל או ישב לוקה כו' מדברי הרמב"ם ז"ל יש להוכיח שדעתו שלא פדעת הריב"א שכ'
התוס' בפרק שלוחת הקן דף קמ"א ד"ה לא צריכא דכ"מ שאמרו שאין עשה דוחה לא מעשה ועשה
אם עבר ודחה לא מעשה אינו לוקה משום דכיון דעשה דוחה לא מעשה נמצא שאין פאן אלא
עשה לחודא.

ומשום דעבר עשה אינו לוקה כו' יעויי"ש ועיין בהרב משנה למלה כו' וזה שהרב החינוך (פי'
בדברי החינוך) מבואר פן בהרשב"א דתידושו בנדרים דף ט"ו ע"א ד"ה קונם הקשה ונ"ל ואם
תשאל מי שגדר שלא לאכול דבר שהוא מצוה עליו לאכול איך לא יאכלנו יבא עשה וידחה לא
מעשה.

תשובתו שהגדר עשה ולא מעשה פדכתיב לא יחל. פכל היצא מפיו יעשה עי"ש.

וא"כ לדעת הריב"א ז"ל משמע ודאי דאם עבר על נדרו ואכל מצה אינו לוקה משום דלאו דלא
יחל אידחי ליה מקמא עשה דבערב תאכלו מצות ואיך פכת רבינו ז"ל דלוקה אלא משמע דלא
סבירא ליה פדעת ריב"א כו' יעויי"ש.

עוד מקשה הרא"ה דהא הגמרא מקשה ביבמות דנילה מנזיר ומצורע שמותר בתגלחת דעשה
דוחה לא מעשה ועשה ומדחה הגמרא מה לנזיר שפן ישנו בשאלה א"כ נשמע היכא דאימתא
בשאלה אף לא מעשה ועשה נדחים מפני עשה פמו כן בגודר שלא לאכול מצה נימא פנין דגדר
אימתא בשאלה אמאי לא ידחה לא מעשה ועשה מפני העשה דבערב תאכלו מצות.

ולתרץ פל הנ"ל אקדים דברי הש"ך ביו"ד סימן רל"ט ס"ק כ' דהיכא שע"י הגדר יהיה מנוע מן
המצוה כופין אותו שישאל על נדרו ובתוס' מסכת גיטין דף מ"א ד"ה מקשים אמאי אמרו שם

במשנה במי שתציו עבד ותציו בן חורין לישא שפחה אינו יכול לימי עשה דפריה ורביה ולקדחי לאו דלא יהיה קדש.

ומתמצים לחד תירוץ דהוי אפשר לקיים שניהם דכופין את רבו להוציא אותו לחירות יעו"ש ולפי תירוץ זה לא קשה קושניית הרא"ה הנ"ל דשפיר חל הנדר ואינו נדחה מפני עשה דמצה דהא אפשר בשאלה ואף שהדין שאין מקום לשאלה על נדר כ"א כשהשואל על נדרו יודע בעצמו שיש לו חרטה על נדרו.

ואם לבו בל עמו להתחרט בחרטה דמעיקרא אין בהתרת החכם פלוג. ולפי דברי הט"ז ב"ד סימן שכ"ג אף אם מתחרט מחמת מקרה כגון שנתערב לו תרומה בחולין לא מקרי חרטה לעגן שאלה.

שאני בזה כיון שהדין נותן שיכפוהו הב"ד בהפאה עד שתצא נפשו או לקיים מצות פדין באומר סופה אינו יושב לולב אינו נוטל ומתחרט ע"ז ומועלת בחרטה בכה"ג כדאיתא בנדרים דף כ"ב כ"ג ונהטעם כיון שנדרו גרם.

והרי כן פוננת הש"ס והפוסקים שכ' שכופין בהפאה שישאל על נדרו והיינו מצד יראתו מפניית ב"ד הרבע עליו ומתחרט על שנדר מעיקרא. וא"כ לא קשה קושניית הרא"ה הנ"ל.

וצ"ל דלא ס"ל להרא"ה כתירוץ זה שבתוס' ונדעתו כיון דיכול לקיים המצנה מצד דחיית עשה ללא מעשה אין רשות להב"ד להלקות ומינשב קושניית התוס' הנ"ל בשארי תירוץ הנאמרים שם בתוס' ובספרי הקדמונים וכיון שאין כפייה תו לא הוי כמצנוה לקיים העשה דמצה היא דחי' והיינו ע"י שאלה שהיכא שיודע בעצמו שאינו מתחרט בחרטה דמעיקרא על נדרו שלא לאכול מצה לא מצי מתשיל, וצריף הוא לדחות העשה ללא מעשה.

וא"ש קושניית הרא"ה והרשב"א הנ"ל והוצרכו לתירוץ שאין עשה דוחה לא מעשה נעשה וכיון שכן ישנו בכפי' שישאל על נדרו. דאם אינו שואל אסור לאכול מחמת העשה שאינה נדחית וממילא עליו להתחרט ולשאל על נדרו.

והוי כאפשר לקיים שניהם וגם הלא מעשה אינה נדחית. ע"כ אם עבר ואכל חייב מלקות על שעבר הלא מעשה אף לדעת הריב"א הנ"ל כיון שלא היה עומדת להדחות מפני העשה כיון שהיה מחוייב לשאול כדי שלא יעבור על העשה דכל היצא מפיו כו' ומחמת זה הוי כאפשר לקיים בלא דחי'.

וקצת בדרך רחוק יש ליישב בזה דברי המרדכי ריש פ"ג דשביעית דין תשנו' שכתב בזה"ל מצאתי בספר המקצועות שיסד ר"ח בנדר בעת צרתו להתענות ב' וה' ולא נזכר בעת נדרו חוץ מיו"ט שיבא בהם הו"ל שמחת יום טוב מצות עשה ומצד הנדר לא מעשה וכיון שאינו יכול לקיים שניהם יבא העשה וידחה הלאו כו' הלכך ילף אל ב"ד של מקומו וילקה בפניהם על שנשבב לעקור המצוה והם יתירו לו כל ב' וה' שיבא בהם יום טוב ויעשה שמחת יו"ט ואם אינו עושה כן עומד באיסור עכ"ל.

וממה שכתב עוד המרדכי שם מבואר דמה שכ' ע"ז בספר המקצועות ויתירו לו ב"ד היינו פדין היתר נדרים ומאוד מופלאים דברי הספר הנ"ל שדבריו סותרים זה את זה. שמתחלה כ' שלוקין

אותו שהעשה דוחה לא תעשה על שגדר לבטל מצנה פלומר על אשר זמם לבטל המצנה או דהוא מדמה דין נדר לשבועה.

דהיכא שאין אפשר שתקנים השבועה. הוי פשבועות שווא ונלקה ואח"כ כתב שילך לב"ד וילקה בפניהם ועם לא עשה פן באיסורו עומד.

ולפי דברי הג"ל י"ל פוננתו שמשורת הדין תדחה עשה ללא תעשה פיון שאינו מתחרט ולא מצי לשאול על נדרו. אמנם פיון שמצנה נוחית הגדר שב נדרו להיות פגדר השווא ותייב מלקות ע"ז או על שרצה לבטל המצנה פנ"ל ועי"ז מתחרט ומצי למישאל והוי פאפשר לקנים העשה בלא דחי' ע"כ צריף להתרת בי"ד ואין העשה דוחה ונשאר באיסורו.

ומה שמקשה השער המלך דכיון דאימת בשאלה גם לא תעשה ועשה נדחית מפני עשה יש לנישב בדברי עצמו דקשה עוד לפי דברי התוס' מסכת עירובין דף ק"א דלא אמרינו עשה דוחה לא תעשה פשהדחיה באה על ידי פשיעה ולכך בנתערב מתן א' במתן ד' אין עשה דמתן ד' דוחה לא דבל תוסיף של מתן א' א"כ מה"ת תדחה העשה דמצה הלא תעשה דנדריים שגרים בפשיעת עצמו במה שגדר שלא יאכל מצה: ויותר קשה קושיא זו על הרשב"א שמקשה ג"כ קושית הרא"ה הג"ל ולפי דברי השעה"מ בחידושי הרשב"א בכתב יד שהי' למראה עיניו על מסכת עירובין כתב בעצמו בדברי התוס' בעירובין הג"ל אמנם לפי דברי הט"א במסכת ראש השנה דף כ"ב ע"ב דכל איסורין שישנו בשאלה מיקרי קילא לענין דחיה ונדחית אף בגוונא דלא דמי לדחית עשה דכלאים בציצית.

ומעתה י"ל שפשמ שנשמע מדברי הגמרא מסכת פסחים דף נ"ט דמחוסר כפורים בערב פסח דעשה דפסח דחמיר דוחה עשה דהשלקמה אף דלא הוי בעידנא וגם הדחיה באה על ידי פשיעה שהיה יכול להביא קרבנות פפרתו קודם התמיד רק ששכח ולא הביא וכמו שמפרש רש"י שם ואף אם נאנס מ"מ ל"ד לדחית עשה דכלאים בציצית ונהרי גם בתערובת מתן ד' במתן א' משפחת שנתערב בלא פשיעה כגון באונס או ממילא ועכ"ז בכל גוונא ל"ד לכלאים בציצית וע"כ הטעם בחמור נגד קל השכל שופטת שידחה החמור את הקל ואפילו לא הוי ילפותא דחית עשה ללא תעשה מכלאים בציצית הוי ידעינו דחמור דוחה קל ולכך בכה"ג אף בבא על ידי פשיעה ומקרה אמרינו שדוחה נה"ה היכא שהלא תעשה היא קיל מחמת שישנו בשאלה נדחית מפני עשה גם פשהדחיה באה ע"י פשיעה.

וא"ת קושית הרשב"א והרא"ה הג"ל דל"ת דגדר ידחה מפני עשה דאכילת מצה. וע"ז מתרצים שפיר דבגדר איכא עשה ולא תעשה ומצד הסברא אין בידינו להמציא שיהא עשה נוחית עשה ולא תעשה אף בגוונא שהעשה ולא תעשה ישנם בשאלה רק מנזיר ומצורע למידין דגם עשה ולא תעשה שישנו בשאלה נדחית מפני עשה וכיון שפן בעינו שיהיה דומ' דנזיר ומצורע שאין הדחיה בזה מצד הפשיעה וא"ש תירוצו של הרשב"א והרא"ה הג"ל: והשתא דאיתת להכי יש לתרץ הרמב"ם הג"ל שסובר דמותר לאכול ק"פ עם שמנו של גיד.

דבש"א מקשה דברי' פ"ק גיד הנשה מקשה הגמרא מקדשין פשיטא פיון דאקדשה פקע איסור גיד. ומאי קושיא הא איכא למימר דעשה דאכילת קדשים דוחה ל"ת דגיד הנשה וכעין שמקשה הגמרא במסכת זבחים דף צ"ד יקדש להיות כמזהו ואמאי גיתי עשה ולדחות לא תעשה וכבר הספיקו שאין מקום להתחלת קוש' דש"א הג"ל דמצות עשה דאכילת קדשים לא נאמרה אלא

במה שמוותר מן הקדשים לאכילה ושאינו גבי בליעת קדשים פסולים בכשרים שעל חלק הכשר הכשר חל מעת הקטרה מצות עשה דאכילה.

רק מצד הבליעות שבתוכו אסרה התורה לאכלה וזה שייך שפיר קושניית הגמרא דניתי עשה ולידחית לא מעשה משא"כ בגיד הנשה שהיא בעצמותו איסור ולא עליו נאמרה העשה דנאכלו: אמנם א"כ קשה דאמאי יהיה אסור שמונו של גיד גבי פסח הא אין איסורו אלא מדרבנן.

ומצות עשה הפתובה בתורה ואכלו את הכשר פשוטאמרה גם שומן של הגיד היתה בכלל המצוה דמדאורייתא משרי שרי. וא"כ אף שבאו חז"ל ואסרו והעובר ע"ז קאי בלאו דלא תסור מ"מ תיתי עשה דנאכלו ותדחה לאו זה.

ואפשר לומר דבאמת מטעם זה התיר הרמב"ם שמונו של גיד באכילת הפסח. אמנם ז"א רק לפי שיטת הרמב"ם שתפס שאיסורו של שמונו הוא מדברי סופרים ולא מצד מנהג.

אבל לדברי הר"א שמוקי מתניתין בשמונו של גיד ואיסורו מפני שישראל קדושים נהגו בו איסור באשר פו הנה קודם זמן איסור שאסרו רבנן שמונו של גיד הנשה נ"ל דמה שאסור מצד מנהג דינו פנדר פמבואר בגמרא בנדריים ובש"ע יו"ד ד סימן ואף שאין לזה דין נדר אלא מדרבנן מ"מ פינו דכל דתיקון פעין דאורייתא תיקון דינו לענין דחיי' פנדר דאורייתא דאית ביה עשה ולא מעשה פהא דאיתא במסכת ראש השנה דאין מפקחין את הגל לצורך שופר משום דיום טוב עשה ולא מעשה הוא ומפרש הר"ן אע"ז דאין בזה אלא שבות דרבנן מ"מ פינו דיום טוב עשה ולא מעשה היא גבי מלאכות דאורייתא העמידו רבנן דבריהם פדאורייתא למנהגי פעשה ול"ת גבי דחיי' משום מצות עשה ולזה מדייק ה"א ל"צ אלא לשמונו של גיד דתניא שמונו של גיד מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור.

ואין להקשות לפי זה מה משני רבינא דקאי על גיד החיצון דאסור וכהנ"ל. די"ל דשאינו גיד הנשה החיצון דכיון דאין דרוך לאכלו למאי דפסקינן אין בגידו בנ"ט אף אי פעי למיכל מצי אכיל פשנתותר יש בו מצות שריפה דשריפת נותר מ"מ פינו שאינו מחוייב לאכול אינו בחיוב דנאכלו את הכשר ודמי לגדי צנאר כפי פירש"י בפסחים דאי מקרי בשר אף שאין דרוך לאכלו מ"מ אם נתותר חל עליו מצות שריפת נותר.

ומה שמקשה הגמרא ואי גיד דהיתרא היא ליכלינהו עיקר הקושני' פינו שמוותר באכילה מאי פסיקא דהתנא דלוחשביה הא יכול להיות שלא יבא לידי נותר. אבל בגיד חיצון שאסור מדרבנן ומצות עשה דנאכלו שיהיה בחיוב אכילה לא שייך בהו מצד שאין דרוך לאכלה וכהנ"ל וממילא פינו דליכא בהו עשה אין מקום לדחות האיסור דרבנן ופסיקא מלתא שמהצורך להתירו ולכך חשיב להו במשנה בהדי נותר ומצוותו מן התורה בשריפה פשריפת כל נותר דאף שאין בגידו בנ"ט מ"מ מקרי בשר וכמבואר ברמב"ם דהאוכל גיד הנשה של נבילה או של עולה לוקה שתיים משום עולה ומשום גיד ואי לא הוי מקרי בשר אף דאחשביה לענין אכילה מ"מ אזהרת נבילה ובפרט עולה לא נאמרה רק על בשר ודע לפי דברי הקונטרס הלזה עלתה לי ליישב קושניית העולם המובא גם בשעה"מ ושא"ר ספרים בסוגיא דיקדוש בזבחים דף צ"ז שמשני רב אשי יקדוש עשה הוא ואין עשה דוחה לא מעשה ועשה הא רב אשי בעצמו מתראצליבא דר"ע פדאית' במס' פסחים ד' מ"ה דלכך לא יליף ר"ע היתר מצטרף לאיסור בכל איסורים שבתורה מנזיר וחסאת שני פתובים וליכתב גבי נזיר וליתי חסאת מיניה וקא לפי דברי ר"א הנ"ל דבזבחים מיצרך צריכי

בחסטאת שתהיה עשה ולא תעשה ואי לא עשה דיקדש אף דהוי ידעינו דהיתר מצטרף לאיסור
בחסטאת הוי אמינא דאמי עשה דאכילת קדשים ודוחית: ונראה לי בהקדמי ד' קושלי' שהקשיתי
חדא לפי דעת הט"א במסכת ראש השנה דעשה דגבי קדשים מקרי איתא בשאלה והוא נחית
לומר דכל קדשים אף שנקרבו כדת איתגויהו בשאלה אבל לנו אין לזוז מדברי התוספות בכריתות
שם דף נ"ג דרק קדשים שלא נזרק דמן פהלכתו איתגויהו בשאלה לפי"ז פיון דלשיטת התוס'
בזבחים שם קושלי' הגמרא וניתי עשה לא קאי רק אם פסולה היא תפסל פגון שנושחט או נזרק
דמן חוץ למקומו או לן דמה וכה"ג האיסור' שבהן ישנו בשאלה הא עשה דנאכלו את הבשר שהוא
על חלק על קדשים פשרים קמה וגם נצבה וליתא בשאלה פיון שפכר נשחט ונזרק פהלכתו וא"כ
מה בכך דאיכא עשה ולא תעשה הא מנזיר ומצורע איכא למילף דעשה דוחה אף עשה ולא תעשה
שישנו בשאלה.

עוד קשה לדעת הריב"א שמוכא בתוס' פנ"ל דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ נדחית לא
תעשה מפני עשה א"כ קשה הא יקדש לא אמי אלא להיתר מצטרף לאיסור והינינו לחייב מלקות
נהלא הלא תעשה נדחית מפני עשה דואכלו וליכא מלקות כלל.

נחזיר לקושלי' ראשונה דאין לדחות דהכא לא שיני' לומר דקיל האיסור מצד שישנו בשאלה דהא
הך למודא דיקדש היא בבבביתא דספרא וסתם ספרא ר' יהודה ור' יהודה סובר דחשב"ע
דאורייתא א"כ אף אם יתשל על ההקדש יהיה אסור מחמת חולין בעזרה ז"א דאף ע"כ לא יהיה
עוד איסור הקדש ודין חולין בעזרה כשאר איסורין שבתורה דלא אמרינו דהיתר מצטרף לאיסור
דיקדש לא נאמר רק על פסולי הפוקדשין ולא יהיה בו עשה ולא תעשה רק לאו הבה מפלל עשה
שהוא נדחית כמו עשה הנלמד מחדושי הרשב"א במסכת פתובות דף מ'.

אבל לפי מה שהעליתי לעיל דעשה הבהא על ידי פשיעה אינה דוחית אף עשה ולא תעשה שישנם
בשאלה וגם ל"ת לחודא שאינה בשאלה אינה דוחה אבל איסור בעלמא דוחית. לפ"ז י"ל מה
שמדקדק שם רש"י בזבחים ואמאי תפסול משום האי פורתא הפונה שהיה קשה לרש"י מאי
מקשה הגמרא ניתי עשה דלמא להכי לא דחי מחמת שפא על ידי פשיעה או מקרה ולא דמי
לכלאים בציצית.

וצ"ל דשאני הכא דאיסור פסול קודש איתא בשאלה אף כשפא על ידי פשיעה נדחית מפני עשה
רק שיש לדחות דהא אף אם ישאל ישוב להיות איסור מחמת חשב"ע. אבל זה אינו דהא אם לא
יהיה איסורו רק משום חשב"ע לא יהיה בו דין המל"א ולא יהיה שם איסור רק על הפורתא
שנבלע שהיא פחות משיעור דקיל יותר מאיסור עשה כמבואר מדברי התוס' שבועות דף כ"ג
ואיסור קל פנה נדחה מפני עשה אף כשפא הדחיה על ידי פשיעה לזה כתב רש"י אמאי תפסול
משום האי פורתא.

הינצא מזה דעיקר קושית הגמרא היה דאף דבא על ידי פשיעה מ"מ עומדת הוא להדחות. וכיון
דהלא תעשה ישנו בשאלה וע"ז א"ש תירוצו של רב אשי יקדש עשה היא ואין עשה דוחה לא
תעשה ועשה וכנ"ל דעשה ול"ת אף שישנם בשאלה אינם נדחים מפני עשה גרידא.

דהא דחית עשה ולא תעשה שישנם בשאלה לא ידעינו מסברא רק מנזיר מצורע גמרינו לה.
ובעינו דומיא דהתם שאינו דחי' בא על ידי הפשיעה וכ"ז לפי המסקנא דאמרינו דנזיר וחסטאת
הוי שני פתובים ולכך לא ילפינו מינייהו שיהיה המל"א בשאר איסורים.

אבל אי הוי אַמרינון שׂבֿכֿל איסורי תורה אַמרינון היתר מצטרף לאיסור. והנה כן הדין גם בתולין שׂבֿעורה.

א"כ בלא"ה לא ס"ד דליתי עשה ולדחי לא מעשה דהא באה על ידי פשיעה. וא"ל דהא קיל האיסור דפסולי המוקדשין דאפשר בשאלה הא לא תועיל השאלה להתיר דחיני' הפקעת איסור הקדש ישוב למפרע לחול על הד' בליעת איסור דחולין בעורה ולאיסור זה ג"כ יצורף ההיתר ויהיה דינו פדין פנית איסור דלא קילי ולא יהיה באפשר להעשה לדחותה.

א"כ מןושב קושיות העולם הנ"ל מדכתיב יקדש גבי חטאת הוי שפיר פשני פתובים דאין לדחות דלמא לעולם המל"א בכל איסורין שבתורה דגמרינו מנזיר ופשני פתובים לא הוי דבחתאת מצריף צריכי דס"ד דליתי עשה ולדחות ל"ת.

ז"א דהא לפי ה"א אותו מצד דהיתר מצטרף לאיסור בכל איסורין שבתורה לא היה להעלות על הדעת דתיתי עשה דואכלו לדחות דהא הדחיקה באה על ידי פשיעה מצד שישנו בשאלה ליכא למחשב לקיל דהא פשיטתשל יהי אסור משום ח דגם בו היתר מצטרף לאיסור: ועמה יהיו דברי בישוב קושני' שהקשיתי לפי שיטת הריב"א ואקדים מה שקשה עוד על שיטת הריב"א בסוגיא דבבא מציעא דף ל' ע"א והתעלמת פעמים שאמה מתעלם כיצד כגון שהוא פהו והוא בבה"ק כו' פשיטא האי עשה והאי לא מעשה ועשה ואין עשה דוחה לא מעשה ועשה.

וקשה אי לאו והתעלמת אף דלא הוי אחי עשה ודחי לא מעשה ועשה. מפל מקום אם היה הפהו הולך לבית הקברות לצורף השבת האביד' היה פטור ממלקות על הלא מעשה דעשה דהשבה היתה דוחית הלא לזה כתב והתעלמת ואינו כלל במצות השבה ואם עובר ומשיב אינו מקיים מצוה כלל חייב מלקות גם על הלא מעשה: וליישוב קושני' הנ"ל פשוט דברמב"ם פ' מהלכות שחיטה לענין דין שלוח הגון כ' שאם עבר המצורע ולקח אם על הפנים לצורף טהרתו לוקה.

ומסיים בזה"ל שאין עשה דוחה לא מעשה ועשה ול"ת דוחה עשה, פוננתו בזה לשלול סברת הריב"א דלדעת הריב"א הל"ת נדחית וליכא מלקות. והרמב"ם סובר דאמרינון להקפף שעשה ול"ת דוחית העשה ולכך ישנו בחיוב מלקות ובשיטת ריב"א שסברתו דכיון שהוא מצורע וחל עליו מצות עשה להביא צפרים לטהרתו ואף שמנוע מליקח האם על הפנים.

מ"מ עדיין עליו מצות עשה שביא מהמזדמן צפרים לטהרתו וכיון שפן לא שייף כלל לומר שנדחת ממנו העשה. וכיון שנשארו בחיוב העשה אם עבר והביא האם על הפנים קיים בו מצות עשה דטהרת מצורע ומועלת קיום זו לפטרו ממלקות.

אבל גבי השבת אבידה דאם הוא פהו והאבידה בבית הקברות שדינו שאין עשה דוחה לא מעשה ועשה ממילא אין על הפהו הנה שום מצוה להשיב אבידה זו וצריף להתעלם כדי שלא יעבור על עשה דטומאה ושפיר יש לומר בכה"ג כסברת הרמב"ם הנ"ל שהעשה ולא מעשה דטומאה דוחית מהפהו מפל וכל מ"ע דהשבה באותו האבידה והוי פליכא פלל עשה להפהו בזה האבידה וממילא כשעובר והולך בבית הקברות להשיבה לא קיים מצוה כלל כי לא היה מחוייב בו ואדרבה מנוע הוא מצד הטומאה שיתעלם מאותו האבידה שהיא בבה"ק.

וכיון שאינו מקיים מצוה בהשבתו שפיר מלקי לקי על הל"ת: וכעין זה יש לומר גם הכא גבי בליעת פסולים דכיון דאיכא עשה ול"ת מתבטלת מפל וכל העשה דואכלו מאותו בשר שקיבל

בליעות פסולים דהוי כמפונרש שלא יאכל מאותו בשר וממילא כשעובר ואוכל אמרינן היתר מצטרף לאיסור ומלקי לקי.

ואין לפטרו ממלקות מצד קיום העשה דנאכלו דהא אדרבה שמצד העשה הנה כמצננה שלא לאכול. וסברת הריב"א לא תתכן רק גבי שלוחת הקן.

וגבי פסוי הדם דעצמית המצנה שעל המצורע שביא צפרים וכן פסוי הדם עצמית חיוב פסוי הדם אשר שחט בעת התרישה נשארת בחיוב קיום עשה ואף אם מנוע מלשלוח צפור זה שהוא אם על הבנים.

וכמו כן בכיסוי שמנוע לחלוש לצורך העפר מ"מ נשאר בחיובו לקיום הבאת צפרים ולכיסוי הדם שנתחייב בכיסוי. משא"כ בגוונא דהכא פמוכו שדחית העשה והלא תעשה מןפקע ממצנת אכילת אותו בשר שפא לתוכו בליעת איסור ואין עליו עוד עשה באכילתו: עוד י"ל ביישוב קושיות העולם בהקדים דבשעה"מ מביא בשם מהרי"ק בשורש שכתב בשם התוס' שבמסכת עירובין דף ק' דלכך אין עשה דמתן ד' דוחה לא תעשה דבל תוסיף משום שאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש.

ותירץ מובא בשם התוס' גם בחידושי הריטב"א למסכת עירובין ומקשה השעה"מ דאפתי קשה לרב אשי דלמה לא מתירץ כרבי דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש ומתירץ דרב אשי מודה בזה לרבי ומה דמשני יקדש עשה כו' לרונחא דמלתא אומר פן ודברים אלו דחוקים מאוד: ונ"ל ליישב על פי מה שבארתי בקוונטרס הקדום דמה שתוס' מתרצים דקושיות הגמרא יקדש קאי על תאכל כחומר שבה שהוא נותר ואין עשה דוחה לא תעשה שבכרת לא א"ש רק לשיטת רבי דהוא סובר ביבמות דף דאין עשה דוחה לא תעשה שבכרת אבל לרב אשי ולפי מסקנת שמעתיא דעלי' עשה דוחה אף לא תעשה שבכרת וכדאיתא בספר הכריתות ובמהרש"ל פ"ק קמ"א דיבמות יעו"ש.

ולעומת זה התירוץ השני שבתוס' דקושיות הגמרא דניליף מפאן לכל התורה כולה דאין עשה דוחה לא תעשה לא א"ש לרבי דלסברתו מהא דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש אין ללמוד לכל התורה כולה.

וכיון שכן י"ל שרב אשי סובר למסקנא דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש. ואתיא ליה מעצם לא תשברו בו דקאי אף על עצם שיש בו מוח.

והא דלא משני הכי משום דא"כ קשה לדידן' עצם לא תשברו בו ל"ל הא מדכתיב יקדש נשמע דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש דאל"כ ניתי עשה דנאכלו ולידחה הלא תעשה ואין לדחות דלמא יקדש קאי על תאכל כחומר שבה דלרב אשי לשיטתיה אין לחלק בין ל"ת שיש בה פרת או לא וכיון דמקדש ג"כ אפשר למילף דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש הוי יקדש ועצם לא תשברו בו שני פתובים.

דאף דיקדש בעינן להיתר מצטרף לאיסור מ"מ ל"ל קרא ועצם לא תשברו בו ואין למדין מהם. וראוי' לומר דבשאר דברים אף במקדש עשה דוחה לא תעשה ונהרי מהפלוגתא בנתערב מתן א' במתן ד' מוכח דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש לכך הוצרך רב אשי לומר דיקדש עשה היא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה.

א"כ אי אפשר למילף מזה דאין עשה דוחה לא מעשה שבמקדש ולא מותר הפסוק דוועצם לא תשברו בו ונשפיר ילפינו מיניה דאין עשה דוחה שום לא מעשה שבמקדש: ולפי זה מיושב קושית העולם הנ"ל דשפיר הוי נזיר וחסטאת שני כתובים דכיון דלפי האמת אין עשה דוחה לא מעשה שבמקדש אף אי לא הוי פתיב יקדש.

והוי ילפינו מנזיר להיתר מצטרף לאיסור ומעצם לא תשברו בו הוי ידעינו דאין עשה דוואכלו את הבשר דוחה לא מעשה שבמקדש ע"כ סובר ר"ע דנזיר וחסטאת ב' כתובים לענין המלא"ס לפי זה מיושב מה שהקשיתי לעיל על תירוצו של רב אשי דאף דאיכא עשה ולא מעשה מ"מ פינו שישנו בשאלה נתי עשה דוואכלו ולידחי די"ל דאי לאו הקרא דוועצם לא תשברו בו ה"א דעשה דוחה לא מעשה שבמקדש וקרא דיקדש הוי מוקמינו בתאכל כחומר שבה.

ואף דלרב אשי ליכא חילוק לענין דחית עשה בין איסור לאו לאיסור פרת כמ"ש לעיל. מ"מ בכה"ג שנושחט ונזרק דמן פהלכתו ופסולו לא בא אלא מחמת שנתותר לאחר זמן אכילתו תו ליכא בשאלה וכיון שיש בו עשה ולא מעשה אין עשה דוואכלו דוחה אותו ואפתי לא הוי ידעינו דאין עשה דוחה לא מעשה שבמקדש לכן צריכין קרא דוועצם לא תשברו בו: ואין לסתור דברי הראשונים דלמה ליה לרב אשי לומר דיקדש עשה הוא ואי משום דלא יהי קשה דא"כ קרא דוועצם לא תשברו בו ל"ל הא אי לאו האי קרא הוי צריכין למילף מיקדש דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש הוי ס"ד למילף מנזיר להיתר מצטרף לאיסור בכל התורה פולה דלאותה ה"א שהיה צורך לאותו קרא דיקדש להורות דאין עשה דוחה לא מעשה שבמקדש לא היה נזיר וחסטאת שני כתובים דמצריך צריכי פנ"ל.

אבל י"ל שהוצרך רב אשי לדבריו דיקדש עשה כדי לתרץ אליבא דרבנו דפליגא עליה דר"ע וסברי דמשרת קאי על טעם פעיקר רק יקדש קאי על היתר מצטרף לאיסור וממילא הוי נשמע מיניה דאין עשה דוחה לא מעשה שבמקדש והיה קשה א"כ ל"ל קרא דוועצם לא תשברו בו לכה הוצרך רב אשי לתרץ דיקדש עשה היא ואין עשה דוחה לא מעשה ועשה: גם הקושית השלישית שהקשיתי לעיל לשיטת הריב"א אף פי היתר מצטרף לאיסור מ"מ ליכא לחייב מלקות גבי חטאת שנבלע בפסולי המוקדשין ג"כ מיושב דלפי האמת מודה רב אשי דאין עשה דוחה לא מעשה בקדשים.

ואי לא הוי פתיב ועצם לא תשברו בו ה"א עשה דוחה ל"ת בקדשים לכן פתבה התורה יקדש להיתר מצטרף לאיסור כדי שע"י הצירוף יהיה גם העשה ולא ידחה מפני העשה דוואכלו את הבשר משא"כ אם לא היה עשה ול"ת רק איסור בעלמא: שער הפולל בדין איסור מוסיף אם האיסור השני אסור שלא פדרה הנאה אי מקרי איסור מוסיף: הנה איתא בחולין דף קי"ג ע"ב המבשל חלב בחלב חז אמר לוקה וח"א אינו לוקה.

מ"ד אינו לוקה ס"ל אין אהע"א דאיסור הנאה לא חשיב איסור מוסיף וכן פסקינו להלכה. דלא לקי על אכילה ומקשי' כמה מחברים דהא בב"ח אסור אף שלא פדרה אכילה והוי בב"ח איסור מוסיף לגבי חלב.

דחלב מותר שלא פדרה אכילה ולכמה שיטות אף איסור בעלמא ליכא מדאורייתא. ומחמת אזהרת בב"ח יש אזהרה גם שלא כד"א אלא ודאי מוכח פינו שאין דרה ב"א לאוכלו שלא פדרה אכילה

ולא להכי עומדת הני כאלו לא חל עדיין איסור זה על אותה חתיכה ולכך לא מיקרי מוסיף מחמת זה.

והוא כעין שאמרו בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת מפונש בדברי הפלתי סימן ס"ב שהפנונה דכאן דאף בלא אזהרת איסור אמ"ה לא היתה עומדת בהמה שתאכל איברים איברים. ע"כ לא שינה לומר שחל איסור אמ"ה על הבהמה בחייה דהא אף בלא אזהרת התורה לא ה"ב"א עושים פן לחתונה אבר מן החי לכך לא חשבינו חלות איסור אמ"ה אלא מעת הזמן שגחתה אמ"ה.

פן למדתי מדברי הפלתי בסימן הנ"ל ס"ה פן ה"נ באיסור שאסרה תורה אף שלא פדרה אכילה מ"מ פיון שאין שום אונקל עומד להאכיל שלא כד"א וכ"ז שלא נאכל לא הני פנומד לכך לא מיקרי אמ"מ מחמת זה דהא אף בלא איסור תורה ג"כ אינו עומד לאכילה שלא כד"א והני כאלו עדיין לא חל עליו איסור לעגנון שלא כד"א, ועפי"ז ישבתי דברי רבינו אשר בפסחים דף כ"א שכ' בזה"ל יש שרוצים לומר דלאו דוקא הנאה דה"ה נמי אכילה דעפרא בעלמא היא.

ולא מסתבר דאע"פ דבטלה דעת האוכל אצל כל אדם מ"מ פיון דקאכיל ליה אסור. ויש מי שאומרים המורגים שעושין האידנא שמשמין בו לחם קלי שמונתר לאחה"פ חדא שחמץ על ידי תערובות שעבר עליו הפסח מותר בהנאה.

ועוד שהרי חרכו קודם זמנו ומותר בהנאה אח"ז. ונאנו חזינו לרבנותא דאסרינו ליה אחה"פ דלא שרי ר"ש אלא פגון כו' אבל לערב ולשהויי לא ומשום שחרכו אימא לא חרכו יפה כו' דלא מסיק ביה פשעת עשייתו.

ועוד דלא קאמרי כו' אלא בהנאה קאמר דלאו אורחא למיכל פת חרוף פל צרכו אף גבי מורגים דארחיה כו' הכי איסור עכ"ל. וכ' האחרונים שהעולם מקשים ע"ד הרא"ש שכ' ועוד דלא אמר חרכו ק"ז מותר באכילה לאח"ז הלא הי"א מודים דאסור באכילה ולא שרו אלא בהנאה.

ולדעתי קשה יותר דאף אם דעת הי"א שמונתר אף באכילה מ"מ י"ל דע"כ לא שרי באכילה כ"א לאחה"פ דהא פל דבר שמונתר בהנאה כ"ז הפסח ולא עבר פלל על ב"י אין לאסור אכילתו לאחה"פ דהא חמץ גמור שעבר עליו הפסח אינו אסור רק משום קנס משום שעבר בב"י והכא שהיה מותר לשהותו אין בו איסור פלל אף תוף ימות הפסח אפשר שמוזדים לסברת הרא"ש שאסור באכילה.

גם בלא"ה אינו מוכן לכאורה לשון הרא"ש מ"ש אלא בהנאה קאמר משום דלאו אורח ארעא למיכל פת חרוף. הא לשיטת הרא"ש אכילה אסורה משום דכשאכלו אחשביה מטעם זה דלא אורחא למיכל אינו רק לשיטת הסוברים דחרכו מותר אף באכילה וקשה למה לא הונכר בגמרא על חרכו רק שהוא מותר בהנאה וצ"ל פיון דאין דרוך לאכול לא הזכיר אכילה כ"א הנאה שעומד לזה וכמש"כ הר"ן לתרץ לשיטתו שסובר דבחרכו אף באכילה מותר.

אבל הרא"ש שסובר דבאמת אסור באכילה לא הני אפשר למינקט רק הנאה: וליישב כ"ז אקדים דברי הב"ח בא"ח סימן תמ"א שהביא דעת הרא"ש הנ"ל מש"כ דאע"פ שבטלה דעת האוכל אצל כל אדם מ"מ פיון דאיהו קא אכיל ליה אסור.

והקשה הב"ח דמאי נ"מ באכילה דידיה וכי אם אכל עפר חייב בתמיה ובמסקת שבועות דף כ"ב ע"א אמר רבא שבועה שלא וכו' ואכל עפר פטור ויעו"ש שמתרץ בדוחק: אמנם נראה שדעת

הרא"ש דחמץ אף משנחרף ונפסל לאכילת פלב מ"מ לא נפיק מיניה שם חמץ והא דמותר בהנאה הטעם פ'עין המבואר במל"מ פ'רק י"ד מה' מ"א אבל בדברים האסורים שנפסלו ממאכל אדם י"ל שמוותרין בהנאה משום פ'ינן דאיסור הנאה מאכילה נ"ל דקיי"ל כר"א כ"מ שנאמר לא יאכל ל"ת אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע.

וכינן דליתנייהו באכילה מותרין גם בהנאה וסברת הרא"ש אף שמסתמא ליתנייהו בכלל אכילה דהא אין ד'רף ב"א לאוכלו ולכ' ליתנייהו ג"כ בכלל איסור הנאה מ"מ אמרינן שאם מזדמן אדם שאחשביה לאכילה ואכלו מקרי לדידיה אכילה וחיוב על אכילתו דהא בלא"ה שם חמץ לא פקע מיניה רק שלא ה'ה עליו שום אוכל מצד שאין ד'רף אכילה נהרי הוא אחשביה לאכילה וכן מורה לשון הה"מ שכ' בזה"ל דהא דאסרו הגאונים דלעיל חמץ שחרכו ק"ז באכילה היינו משום דאחשביה לאכילה לא איפסל לדידיה מאכילת אדם וכל שפ'ו מאכילת פלב.

וכן משמע בפשיטות לשון אשר"י לעיל יעויי"ש הרי שעיקר סברתו שבעת שרוצה לאוכלו מחשביה לאכילה וכל עליו איסור אכילה. לכ' אי אפ'שר להתיר בחרכו רק בהנאה דאי לא אכיל רק מתהני מיניה לא מחשביה לאכילה פ'לל פ'ינן דלאו א"א למיכל וכינן שאינו אוכל לית ביה איסור הנאה דאיסור הנאה במאכל אדם אינו רק בדברים ששם אוכל עליהם וכינן שאין שם אוכל אף בהנאה מותר: היצא מנה שעצמות היתר הנאה בחרכו הוא מטעם שאין עליו שם אוכל ממילא גבי מוריג'ס שיש שם אוכל על פ'לו גם הפת שנשרף ונותן לתוכו נאכל עם המוריג'ס הוא ג"כ עליו שם אוכל ונאכל הוא ואסור גם בהנאה בלא אכילה דהא פ'ל מאכל חמץ אסור בהנאה וגם אסור לשהותו בפסח.

וכשעובר והשקהו לאחר הפסח אסור גם בהנאה פ'ל חמץ שעבר עליו הפסח וכ"ד הרא"ש והר"י ברצ'לוני לאסור המוריג'ס לאחה"פ בהנאה. ולפי"ז מש"כ הרא"ש ועוד כו', פ'נונתו דהיתר הנאה הוא מטעם דלאו א"א למיכל ולכ' אינו בכלל שם אוכל.

אבל במוריג'ס דלא שני' טעם זה דהא שם אוכל עליו ד'רכו למיכל אין מקום להתיר הנאותיו דחמץ הוא וגם שם מאכל אצל פ'ל אדם עלי' זו סברת הרא"ש אבל סברת הי"א ה'ה דב'חרכו מותר מטעם דכינן דנפסל מאכילת פלב פקע מיניה שם חמץ ואף שאפ'שר אח"כ לאכלו בתערובות המוריג'ס לית לן בה פ'ינן דאין חמץ פ'לל ולדידהו גם באכילה תה"פ ליכא למיסר מטעם אחשביה וכס' הב"ח ה'ל וכן נראה מלשון המ"א סימן תמ"ב ס"ק י"ד במ"ש שם בזה"ל לכן נ"ל דה"פ דהרא"ש בא להוכיח דאין היתר בחרכו אלא בדבר שאינו ראוי לאכילה פ'לל דאי אמרת פ'ינן ד'רכו אפילו ראוי קצת לאכילה ליכא שם חמץ א"כ הול"ל מותר באכילה לאח"ז.

ע"כ פ'נונתו דלדעתם צ"ל דהטעם ד'רכו הוא משום דפקע מיניה שם חמץ ולא צרי' למיסר אכילה מטעם דאחשביה דמה בכ' דאחשביה לאכילה הא אינו חמץ ומהראוי שיהיה מותר אף באכילה פ'ל פ'ן ביאר פ'נונת המ"א ובזה סרו מע'לו השגת אחרונים.

הן אמת לכאורה יש לפקפק על ד'רף ה'ל דלכאורה לסברת ה'ל אין להתיר בהנאה כ"א פ' שאין ג'ונא לחיוב על אכילה דהיינו בכל איסורים שנפסלו מאכילת אדם והאוכלו פטור דלא אמרי' ס' אחשביה בשאר איסורין ולכ' מותר מדאורייתא אף בהנאה דכינן דאיסור הנאה נפקא ליה מלא יאכל וכינן דליכא לאו דאכילה גם לאו דהנאה ליכא.

אבל גבי חמץ לסברת רא"ש הג"ל אף דנפסל מאכילת פלב מ"מ דנין האוכלו שאחשבי' וישוו
אנכל וממילא שייך גם בחמץ בזה אזהרת איסור אכילה ומה"ת יהיה מותר בהנאה דהא פאן לא
שייך סברא זו: אמנם לפמ"ש לחדש הדבר שאין דבר ב"א לאוכלו ולא להכי עומדת לא חשבינן
חלות האיסור וי"ל נמי גם בזה דתרכו דאף שלפי סברת הרא"ש שיש איסור באכילתו מצד
אחשבי' מ"מ כ"ז שלא אכלו אדם חשבינן שאינו עומד לאכילת אדם ולא חל עליו עדיין אזהרת
אכילה ולכך מותר בהנאה.

ולכאורה סבר' זו מוכרחת דהא בתרכו לאח"ז אף שנפסל מאכילת פלב מחנניב לבערו והטעם
משום דכבר חל עליו איסור חמץ. ותו לפמ"ש הר"ן פכ"ש דפת שעפשה צריך לבער בתרכו ק"ז
א"צ לבער משום דהוי פסרוח מעיקרא שאין איסור חמץ מתחיל לחול עליו.

וקשה דהא לדעת הרא"ש גם בארפו ק"זיש אזהרת לאו על האוכלו מטעם דאחשביה וכיון
דמקשינן ביעור לאכילה מהראוי שיהיה חרוף וביעור גם בתרכו ק"ז דהא מיד פשמגיע פסח חל
עליו אזהרת אכילה.

א"ו פסברא הג"ל פיון דאכילה אינו אלא מטעם דאחשביה. ע"כ כ"ז דלא אתיא לכלל אכילה הוי
פאינו עומד ולא חל עליו עדיין שום איסור: אמנם ראיה זו יש לדחות דאף שאסר הרא"ש תרכו
ק"ז באכילה מ"מ מודה דליכא חיוב פרת באכילה זו וההיקש דהשבת שאור לאכילת חמץ אינו
אלא בחמץ שיש בו פרת באכילתו פדכתיב אף ביום כו' כי פל אנכל חמץ כו' וכמ"ש הפ"י ריש
פרק אלו עוברין שנה טעמו של הר"ת שסובר שם דא"ע היינו מעל השלחן דאיסור באכילה ואינו
בחיוב השבת דאף דאימקש השבת כו' מ"מ ל"ש הך הקישא בדבר שאין חיוב פרת באכילתו.

אבל לדברי הפ"י שם בשיטת רש"י והרמב"ם והריב"א דלמידן מהיקש הג"ל חיוב ביעור לחמץ
שאסור באכילה ואף דאין בח"פ יש מקום להוכחה הג"ל לפי הרא"ש שמדבריו בר"פ א"ע נראה
שלא הכריע בהחלט דברי הר"ת נגד דעת רש"י שם.

ודע לכאורה יש להוכיח מדברי רש"י כמ"ש המל"מ הג"ל דלכאורה צ"ע לפי שיטת רש"י דף
מ"ב ע"ב דלר"י ב"ח בשריפה הוא בשעה ו' דעדיין מדאורייתא שרי. אבל בשעת ביעורו שהוא
מזוהר מה"ת השבתו בכל דבר ויעניין בפ"י שמביא ראיה מירושלמי ממכילתא דלר"י
מדאורייתא חמץ בשריפה ק"ז פדי שיהיה מושבת בזמן איסורו קשה ל"ל שריפה הא די בתרכו
ק"ז דכיון דנחרף ק"ז איסורו תו לא חל עליו איסור וכשנשרף לגמרי אפרו מותר אף אם לא
נשרוף לגמרי רק שנחרף ע"ז לבטל טעמו ומראיתו כפי רש"י דאם נעשה פן ק"ז איסורו מותר
וא"כ היכא משפחת לר"י שיהיה חיוב שריפה לגמרי דהא לאח"ז איסורו השבתו בכל דבר
וקודם זמן איסורו די בחירוף.

ולוא דמסתפינא לומר נ"ל דנראה מלשון רש"י שכ' תרכו כו' שבטל טעמו ומראיתו כו' ע"כ
שאינו מפרש כפי' התוספות דמייירי שנפסל מאכילת פלב ומש"ה כ' פיון שנתבטל טעמו ומראיתו
דמותר בהנאה והא דאמר לקמן דמש"ה פת שעפשה נפסל מאכילת אדם.

וכלב יכול לאכלו מטמא טומאת אדם ונשרפה עם הטמאה בפסח הרי אף דנפסל מאכילת אדם
דינו בשריפה וכדאיתא שם גם בברייתא קמיייתא הפת שעפשה חייב לבער מפני שראוייה לשורקו
ולחמיע כמה עיסות י"ל דשאני דין ביעור מדין אכילה וה"נ דלענין איסור אכילה פיון דנפסל
מאכילת אדם תו לא שייך אכילה אבל לענין ביעור לא תלויה בנפסל מאכילת אדם רק מאכילת

פֶּלֶב, כְּדִין טְנוּמָאָה דְּאִינוּ תְּלוּי בְּפֶסוּל מְאָכִילַת אָדָם רַק מְאָכִילַת פֶּלֶב יַעֲוִינָן תּוּס' בְּכוּרוֹת כ"ג ע"ב
ד"ה וְאִידָהּ שֶׁכ' דִּישׁ ס' לְחֻלְקָא בֵּין דִּין אִיסוּר אַכִּילָה וְטְנוּמָאָה יַעֲוִי"ש.

כֵּן נִרְאֶה לֹמֵר דִּישׁ חִילּוּק בְּזוּה גַּבֵּי חֶמֶץ בֵּין דִּין אִיסוּר אַכִּילָה לְדִין בִּיעוּר וְטְנוּמָאָה הֵיכָא דְסָרוּחַ
מְעִיקְרָא אַף דְלֹא גַּפְסֵל רַק מְאָכִילַת אָדָם תּוּ לֹא חִייל עֲלִיו אִיסוּר חֶמֶץ לְאַכִּילָה מ"מ פֶּת בְּכַה"ג
חִיב בְּבִיעוּר מְשׁוּם דְרָאוּי לְחֶמֶיַע בּוּ עֵיסוֹת אַחֲרוֹת וּמְחַמַּת זֶה אִינוּ בְּכֻלָּל שֵׁם סְרוּחָא מְעִיקְרָא
כִּינּוּן שְׁפָן י"ל לְשִׁיטַת רִש"י דְחֶרְכוּ ק"ז חִיב בְּבִיעוּר רַק שְׁמוּתָר בְּהִנָּאָה מְחַמַּת שְׁפָקַע מִינָּה' שֵׁם
אֶבֶד כִּי אֲבָד טַעְמוֹ ע"י חִירוּף דְלֹא שְׁיִיף בִּיהַ א"א דְגַם אִיסוּר הִנָּאָה לִית בָּהּ כְּסָבְרַת הַמַּל"מ
הַג"ל אֲבָל מְחִיב בְּעוּר לֹא פָקַע לְכַף לֹא אָמְרוּ רַק חֶרְכוּ ק"ז מִןתָּר בְּהִנָּאָה.

וּמִינְשֵׁב בְּזוּה מַה שְׁהַקְשִׁיתִי עַל רִש"י מְהָא דְאִין ב"ח אֵלָא שְׁרִיפָה. וְהַמְעַיֵין בְּדַבְרֵי הַקְדָּמוֹנִים
יִמְצָאֵם שֵׁם מְבוּנָאָר לְפִשְׁט דְגַם בְּחֶרְכוּ יְכוּלִין לְחַמֵּץ עֵיסוֹת אַחֲרוֹת כ"ז שְׁלֹא גַּפְסֵל מְאָכִילַת פֶּלֶב:
הַיִּנְצָא לְנוּ מְזוּה שְׁמִינְשֵׁב דְבַרֵי רִש"י הַג"ל נִרְאֶה מְדַבְרֵי דְחֶרְכוּ הַנִּזְכָּר כָּאֵן לֹא גַּפְסֵל מְאָכִילַת פֶּלֶב
אֵלָא שְׁבִטֵל טַעְמוֹ וּמְרָאִיתוּ שְׁלֹא יִקְשָׁה עֲלִיו מִפֶּת שְׁעַפְשָׁה דכ"ז שְׁלֹא גַּפְסֵל מְאָכִילַת פֶּלֶב אֵלָא
שְׁבִטֵל טַעְמוֹ חִיב לְבַעַר מְנוֹכְרַח לְכַאוּרָה לְחֻלְקָא כַּמֶּש"כ בֵּין אִיסוּר הִנָּאָה וּבֵין בִּיעוּר אֶבֶד יֵשׁ
לְדַחוּת דס"ל לְרִש"י שִׁישׁ חִילּוּק לְחֶרְכוּ לְפֶת שְׁעַפְשָׁה דְהֵיכָא שְׁעַפְשָׁה עוֹד טַעְמוֹ בּוּ רַק מִצַּד
הַעִיפוּשׁ גַּפְסֵל מְאָכִילַת אָדָם.

אֶבֶל בְּחֶרְכוּ לְפִי דְבַרֵי רִש"י נִתְבַּטֵּל עַל יְדֵי חִירוּף טַעְמוֹ וּמְרָאִיתוּ. וְעַדִּין צ"ע כִּי לֹא מְצָאִיתִי
בְּמַחְבְּרִים מְזוּה וְהַקְשִׁיא רַאשׁוֹנָה הַג"ל הַכְרִיחֵנִי לְחֻזַּק בְּסִבְרָא הִרְאִישׁוֹנָה שְׁלֹדַעַת רִש"י יֵשׁ חִילּוּק
בֵּין הִנָּאָה וּבֵין חִיב בִּיעוּר כַּנ"ל: וְהַנְּהַה הַשְּׂאֵגְתָּ אַרְיָה סִימָן ע"ו.

דְּבַכְרִיתוֹת דָּף כ"ג אִיתָא דר"ש מְחִיב בְּאֶכֶל חֵלֶב וְנוֹתָר מְשׁוּם שְׁנִיחָם אִיתָא שֵׁם א"ל רְבָא לר"נ
מִי אָמַר ר' שְׁמַעוֹן אִיסוּר חֵל עַל אִיסוּר וְהָא תַנְיָא ר' שְׁמַעוֹן אֹמֵר הָאוֹכֵל גְּבִילָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים
פְּטוּר כו'.

דְּהוֹקְשָׁה בְּתוֹס' בּוּזָה"ל וַא"ת וּמַאי פְּרִיף דְלָמָּא שְׁאֵנִי גַּבֵּי יוֹם הַכַּפּוּרִים מְשׁוּם הֵכִי לֹא חֵל עַל
אִיסוּר גְּבִילָה מְשׁוּם דְאִינוּ רַק אִיסוּר כּוֹלֵל. אֲבָל הֵכָא גַּבֵּי נוֹתָר הוּי אִיסוּר מוֹסִיף וְנִימָא אַף עַל גַּב
דל"ל לר' שְׁמַעוֹן אִיסוּר כּוֹלֵל אִיסוּר מוֹסִיף מִיָּהָ אִית לִיהַ כו'.

ע"כ וּכ' הַשֵּׁא"ר הַג"ל בּוּזָה"ל לְדִידִי ל"ק מִיְדֵי דַע"כ ר' שְׁמַעוֹן ל"ל אִיסוּר מוֹסִיף דְּיוֹם הַכַּפּוּרִים
הוּי אִיסוּר מוֹסִיף לְגַבֵּי גְבִילָה מְשׁוּם דְקִי"ל בַּפ' כ"ש כָּל אִיסוּרִין אִין לּוֹקִין עֲלֵיהֶן שְׁלֹא כְדָרְף
אַכִּילָתָן. וְטַעְמָא מְשׁוּם דְאַכִּילָה כְּתִיב בְּהוּ וְהָא וְדָאִי גַּבֵּי יוֹם הַכַּפּוּרִים דְלֹא כְּתִיב בִּיהַ אַכִּילָה אֵלָא
כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲוֹנָה אֶפְּלוּ אִם לְאַכְלָם שְׁלֹא כד"א כְּגוֹן אוֹכֵל חֵלֶב חִי מַכ"ש בְּשֵׁר בְּהִמָּה חִי
וּבְפָרְק ד' דְּיוֹמָא דָּף פ' לֹא פְטָרִינָן אֵלָא בְּאוֹכֵל אַכִּילָה גְּסָה בִּיוֹה"כ דְכְּתִיב אֲשֶׁר לֹא תַעֲוֹנָה פְּרִט
בְּמִזִּיק.

אֲבָל שְׁלֹא כד"א דְאִינוּ מִזִּיק הָא וְדָאִי חִיב הָרִי אִיסוּר יוֹם הַכַּפּוּרִים הוּי אִיסוּר מוֹסִיף אַחְפָּצָא
דְּנִבְלָה כו'. עכ"ל הַשְּׂאֵגְתָּ אַרְיָה: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ סְתִירָה לְדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּמַסְכַּת שְׁבוּעוֹת דָּף
כ"ג ע"ב ד"ה דְמוֹקִי לֵה פְדַבְרֵי הַפֶּל שְׁכַתְּבוּ וְעוֹד דְמַצִּי לְאוֹקְמָא שְׁלֹא כְדָרְף הִנָּאָה וְאִינוּ אִיסוּר
אֵלָא מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ חֲצִי שִׁיעוּר לר"ל ע"כ.

וּמִקְשָׁה מְהִרְש"ל וּמַהֲרַב"ל דַּא"כ מַאי טַעְמָא דר' שְׁמַעוֹן דְפּוֹטֵר. וּמְתַרְצִים דְלר' שְׁמַעוֹן דס"ל
כ"ש לְמַפּוֹת גַּם שְׁלֹא כְדָרְף הִנָּאָה אִיסוּר דְדִינוּ בַּכ"ש וּלְפִי"ז אֲנִידָא לְתִירוּצוֹ שְׁל הַשֵּׁא"ר: אָמְנָם

דברי התוס' הנ"ל צריכים ביאור ואקדים קושיות מהרש"א על המהרש"ל בזה"ל אבל קשה מנין לנו לומר דחייב בשלא פדרף הנאה בכל איסורים לר' שמעון כמו בכ"ש וכן לרע"ק גבי שבועה פינן דר"י גופא מחמיר טפי בכ"ש מבשלא פדרף הנאה אולם י"ל הא דר"י מחמיר בח"ש הוא משום דח"ש לא אסור אלא משום דחזו לאצטרופי ושללא פדרף הנאה לא שייך חזי לאצטרופי דאף באוכל פמות מרובה שלא פדרף הנאה לא אתיא לידי חיוב מלקות וא"כ לר' שמעון דמחייב מלקות בכ"ש יש סברא לומר דשללא פדרף הנאה חשיב פאכילת כ"ש אכן לענ"ד נראה דגם לר' שמעון יש לחלק בין אכילת כ"ש לאכילה שלא פדרף הנאה ואקדי' לזה בתוס' מסכת ע"ז דף ס"ח ע"א מקשים דר' שמעון שסובר כ"ש למפות ל"ל לר' שמעון משרת להיתר מצטרף לאיסור ומתמצים בשם הר"ר יקיר דר' שמעון אינו סובר כ"ש למפות אלא פשהיא בעינן ולא בתערובות כגון נזיר ששורה חצי זית פת בח"ז יין יעוי"ש.

ומקשים העולם דבגמרא מסכת שבועות דף כ"א ע"ב איבעיא להו רע"ק בכל התורה פולה כר' שמעון ס"ל ת"ש רע"ק אומר נזיר ששורה פתו פינן ויש בו כדי לצרף פזית חייב ואי ס"ד בעלמא כר' שמעון ס"ל ל"ל לצרף ע"כ ואי פדברי רבינו יקיר הנ"ל אף אי רעק"א גם בעלמא סובר כר"ש דכ"ש למפות מ"מ גבי נזיר ששורה פתו פינן דהוי בתערובות אי לא צריף לא מחייב.

ותרצתי פבר קושיא זו על פי דברי הריטב"א על מסכת מכות דף י"ד ע"א ד"ה ר' שמעון אומר כ"ש למפות כו' פירושו פה דגמרא גמיר לה. והרבנינו מאיר ז"ל נתן טעם דמלקות פינן דאכל במזיד אחשביה לחומר איסור להתחייב בכ"ש.

אבל קרפן שהיא על אכילת שוגג בעי פזית לחשיבות עכ"ל. פוננתם מבוארת דמזיד שיודע שיש עכ"פ איסור באכילת מועט ואף על פי כן אכלו אחשביה לחומר איסור פלומר שיתחייב מלקות דלולא שחשוב בעיניו את האכילה מועטת לא היה אוכל באיסור.

משא"כ בשוגג שלא ידע שיש בזה איסור פלל אינו ראיה מאכילתו דאחשביה וע"כ צריף שתהיה אכילתו מצד עצמותו אכילה חשיבא ויהינו פזית. ולזה אמר ר' שמעון לא אמרו פזית אלא לענין קרפן.

ולפי"ז י"ל דרבינו יקיר סובר טעמו של הרבינו מאיר הנ"ל וגם סובר פשיטת הסוברים דח"ש אינו אסור מן התורה אלא בעינן אבל תערובות אפילו רק מחצה על מחצה מותר מן התורה והוי פאכילת היתר וממילא לא שייך לומר אחשביה לחומר איסור.

ע"כ סובר ר' שמעון דבכה"ג לא אמרינן כ"ש למפות ולכך ליפא למחייבא אם לא מטעם היתר מצטרף לאיסור וז"א אלא לפי טעמו של הרבינו מאיר הנ"ל משא"כ לפירוש הריטב"א הנ"ל או להאומרים דר' שמעון סובר סתם אכילה הוא כ"ש דלשיטת זו דהלכתא גמירי לה דכ"ש למפות מן התורה לחלק בין בעינן לתערובות.

וידוע דעת הר"ן דבנשבע שלא אוכל מותר בח"ש דאין לאסור עליו אלא מה שפכלל שבועה איסור דסתם אכילה היא פכזית א"כ אם נאמר דטעמא דר' עקיבא דמחייב בשבועה באוכל פל שהיא משום דבכה"ת כ"ש למפות לא מצינו לומר אליבא שטעמו פדברי רבינו מאיר הנ"ל פינן דאכל במזיד אחשביה לחומר איסור דהא בפחות מכוזית ליכא בעצמותו אף איסור בעלמא מחמת השבועה והוי אכילת היתר גמור ופדיף מאכילות כ"ש איסור בשוגג דלא שייך אחשביה כש"כ בזה למה מחייב ר"ע בנשבע שלא אוכל ואכל פל שהוא והיה צ"ל דר"ע סובר דגמרא גמיר לה

דָּכַל שֶׁהוּא מִיקָרִי אֲכִילָה א"כ תו ליפא לחלק בין בעינן למטרובות וְלֹא צָרִיכִין גַּבֵּי נְזִיר שְׁשֶׁרָה פתו להמלא"ס וא"ש דְּבָרֵי הַגַּמ' וְאִי ס"ד בְּעֵלְמָא ס"ל ל"ל לְצָרָה: וְהַשְׁתָּא דְּאֲתִינָא לְהַכִּי דְּאֲחֻשְׁבִּיָּה לֹא שְׁיִיךְ אֵלָא בְּדָבָר שְׁיִישׁ אִיסוּר בְּאֲכִילָתוֹ וּמוֹעִיל אֲחֻשְׁבִּיָּה לְחֹנְמֵר אִיסוּרוֹ מִשָּׂא"כ הֵיכָא דְּבָלָא אֲחֻשְׁבִּיָּה לִיפָא אִיסוּר פְּלִל וְא"כ י"ל דְּאָף שְׁמַצַּד הַסְּבָרָא יֵשׁ לְהַשְׁוֹת שְׁלֹא פְּדָרָה הַנָּאָה לְאֲכִילָת כ"ש פְּדָרֵי מְהַרְש"ל מ"מ יֵשׁ חִילּוּק גְּדוּל בֵּין הַנוֹשְׂאִים אֵלִיבָא דֵר' שְׁמַעוֹן.

דְּמֵאֵי דְּמַחֲיִיב בְּכ"ש מְלָקוֹת הוּא מְשוּם דַּח"ש בְּלֹא"ה אִיסוּר מְשוּם דְּחֻזֵי לְאֲצֻטְרוּפֵי וְכִשְׂאוּכַל דְּבָר אִיסוּר בְּמַזִּיד שְׁיִיךְ לֹמֵר דְּאֲחֻשְׁבִּיָּה לְחֹנְמֵר אִיסוּר מִשָּׂא"כ בְּאוּכַל שְׁלֹא פְּדָרָה הַנָּאָה שְׁמֹנְתֵר לְגַמְרֵי מִן הַתּוֹרָה דְּלֹא שְׁיִיךְ בֵּיהּ חֻזֵי לְאֲצֻטְרוּפֵי כַּנ"ל וְכִינּוּן שֶׁהוּא הֵיטֵר גְּמוּר לֹא שְׁיִיךְ בְּאֲכִילָתוֹ אֲחֻשְׁבִּיָּה וְא"ש תְּיָרוּצוֹ שֶׁל הַשָּׂא"ר עַל קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּכָרִיתוֹת רַק שְׁעֲדִינן קֶשֶׁה מִנ"ל לְרַבָּא דְּטַעְמָא דֵר' שְׁמַעוֹן דְּכ"ש לְמַכּוֹת הוּא מְטַעֵם שֶׁל ר"מ דְּלָמָּא סוּבֵר ר"ש דְּגַמְרָא גְּמִיר לָן לְדָבָרֵי הֵרִיטְב"א וְכַשֵּׁם שְׁכ"ש לְמַלְקוֹת כְּמוֹ כֵּן שְׁלֹא פְּדָרָה אֲכִילָה וְא"כ לִיפָא בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים לְגַבֵּי אִיסוּר גְּבִילָה אִיסוּר מוֹסִיף.

וְנ"ל דְּאָף אֵי אֲמַרִּינוּ דְּגַמְרָא גְּמִיר לָן יֵשׁ גַּם כֵּן אִיסוּר מוֹסִיף עַל דְּרָה אַחֵר. וְאֶקְדִּים פִּי רַש"י שְׁכ' דְּאָף דְּנִתְנַבְּלָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים לֹא הָיָה חַל אִיסוּר יוֹם הַכַּפּוּרִים עַל אִמ"ה וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּהֵינּוּ אֵי אֲמַרִּי בְּהַמָּה בְּחֵיָה לְאִיבָרִים עוֹמְדֵת וְדָחוּ פִּי רַש"י וְהַעֲלוּ דְּמוֹנֵעַ מְלַחוּל עַל עֲשֵׂה דְּאִינוּ זְבוּחַ וְקֶשֶׁה דְּתִפּוּק לִיָּה שְׁאֲסוּר לְשַׁחֹט בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים וְצ"ל דְּמִשְׁפַּחַת הֵיטֵר דְּזְבוּחָה לְצוּרָה חוּלָה שְׁיִישׁ בּוֹ סִפְנָה.

נִשְׁמַע מִזֶּה הֵיכָא שְׁיִישׁ מְצִיאוֹת הֵיטֵר לְאִיסוּר הַקְּדוּם לְצוּרָה חוּלָה אֵין הַמוֹנֵעַ אֶת אִיסוּר הַשְּׁנִי מְלַחוּל וְעַתָּה אֲצִיעַ דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּיוֹמָא פְּרָק יוֹם הַכַּפּוּרִים דָּף י"ב וְגַרְסִינוּ בְּכָרִיתוֹת פ' אֲמָרוּ לוֹ הַתִּירָה לְעוֹבְרָה לְאֲכוּל פְּחוֹת מְכַשְׁיַעוּר מְפָנֵי הַסִּפְנָה וּפְרִיָּה מְפָנֵי הַסִּפְנָה אָף טוּבָא גְּמִי תִיכּוּל אָמַר ר' פִּפִּי הֵכִי קִתְּנֵי הַתִּירוּ לָהּ לְעוֹבְרָה לְאֲכוּל פְּחוֹת מְכַשְׁיַעוּר בְּכַדִּי שְׁלֹא תִצְטָרֵף לְכַזִּית בְּכַא"פ וְכֵן כָּתַב בְּעַל הַלְּכוֹת.

וְנִרְאֶה שְׁבַחֲוֹלָה עוֹשִׂין כֶּף כְּדֵי לְהַקְּל מַעֲלִיו אִיסוּר פְּרַת וּמְלָקוֹת לְאִיסוּר לְבַד כּו' יַעו"ש. נִרְאֶה מְדָבְרֵי דְּבַחֲוֹלָה מְסוּכָן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים פְּשָׁדֵי לוֹ בְּאֲכִילָת פְּחוֹת מְכַשְׁיַעוּר תוֹךְ כַּא"פ אִם עֵבֶר וְאֲכַל כָּל הַשְּׁיַעוּר בְּזֶה אַחֵר זֶה תוֹךְ כַּא"פ חֵיִיב פְּרַת וּמְלָקוֹת דְּהָא לְצוּרָה הַצֵּלָת הַסִּפְנָה הָיָה דִּי לוֹ בְּאֲכִילָת פְּחוֹת וְעַד"ז גַּם בְּשָׂאֵר אִיסוּרֵי שְׁצָרִיָּה לְחוּלָה שְׁיִישׁ בּוֹ סִפְנָה לְאֲכוּל מְדָבְרֵים אִיסוּרִים וְדִי לוֹ בְּפְחוֹת מְכַשְׁיַעוּר אִם עוֹבֵר וְאוּכַל כְּזִית בְּכַא"פ רְבִיעֵה עָלִיו חֵיִיב הַלְּאוּ שְׁעֵבֶר שְׁלֹא לְצוּרָה וְיֵשׁ לְחַדֵּשׁ דֵּלֵר' שְׁמַעוֹן יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין אֲכִילָת יוֹם הַכַּפּוּרִים לְבִין אֲכִילָת שְׂאָר אִיסוּרִים לְצוּרָה חוּלָה שְׁיִישׁ בּוֹ סִפְנָה דְּפִשׁוּט דְּאָף דֵּר' שְׁמַעוֹן שְׁסוּבֵר כ"ש לְמַכּוֹת מְכַל מְקוּם בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים מוֹדָה דְּלִיפָא חֵיִיב בְּפְחוֹת מְכַכּוֹתְבַת דְּהָא אִינוּ אֲזַהֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים אֵלָא מִהַנְּפֹשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲנֶנָּה וְכִשְׂאִינוּ אוּכַל כְּפּוֹתְבַת תְּכַא"פ עֲדִינן לֹא מִיַּתְבָּא דְּעַתִּי ע"כ אָף בְּחוּלָה שְׁצָרִיָּה לְאֲכוּל גַּם לֵר' שְׁמַעוֹן אֵין לוֹ לְאֲכוּל כ"א פְּחוֹת פְּחוֹת.

אָבַל בְּאֲכִילָת שְׂאָר אִיסוּרִים גְּבִלוֹת וּטְרַפּוֹת לְשִׁיטַת ר' שְׁמַעוֹן שְׁסוּבֵר כ"ש לְמַכּוֹת אֵין נ"מ בְּאֲכִילָה פְּחוֹת פְּחוֹת דְּהָא. בְּכ"ש לְדִידִיָּה מִיקָרִי שְׁיַעוּר שְׁלָם וְא"כ פְּשַׁחוּלָה צָרִיָּה לְאֲכוּל כְּזִית גְּבִלָה אָף שְׁיִיָּה דִּי לוֹ בְּאֲכִילָה פְּחוֹת מוֹתֵר לְאֲכוּל כָּל כְּזִית בְּבַת אַחַת וְא"כ בְּחוּלָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁצָרִיָּה לְאֲכוּל גְּבִלָה שְׁיַעוּר כְּכּוֹתְבַת רַק לֹא בְּבַת אַחַת עַכ"ז מַצַּד אִיסוּר גְּבִלָה הָיָה מוֹתֵר לוֹ לְאֲכוּל כָּל הַכּוֹתְבַת אֲפִילוּ בְּבַת אַחַת.

אבל מצד איסור יום הכפורים מנוע מלאכול כ"א פחות פחות שלא יגיע לשיעור תכא"פ הרי שיש איסור מוסף מצד איסור יום הכפורים על גבלה נגד חולאים אף שיש רק מוסף לאדם אחד בעולם מיקרי מוסף ומוכח שפיר מדפטר ר' שמעון באוכל גבלה ביום הכפורים גם איסור מוסף ל"ל.

ול"ק קושניית התוס' בכריתות הנ"ל רק שלדעת הר"מ שפריטב"א הנ"ל לפי מה שבארתי דלא שייך לחייב משום אחשביה רק היכא דבלא אחשביה נמי איפא איסור וא"כ יש לומר דלר' שמעון גם בשארי איסורי מאכלות אין היתר לחולה שיש בו סכנה לאכול פזית בבת אמת אם די לו בפחות פחות מכשיעור דאף דלר' שמעון שסובר דכ"ש למפות דכל כ"ש הוי כשיעור.

ז"א אלא באכילת מזיד מטעם אחשביה וזה לא שייך גבי חולה כיון שנגרף לו לאכול עכ"פ פחות פחות מכשיעור ונהרי היתר גמור ועדיף מאכילת שוגג דלא אמרינן גביה אחשביה וליפא חיוב כ"א כשאכילה הוא בעצמותו חשיבא דהיינו באוכל פזית בכא"פ ממילא בחולה אין היתר לאכול כ"א בפחות פחות ונדמי בזה לאכילת חולה ביום הכפורים שאסור לו לאכול כ"א בפחות פחות ע"כ לא חשיב יוה"כ מחמת זה למוסף והנה לכאורה מקום לקושניית התוס' בכריתות מנ"ל לרבא להקשות דר' שמעון, אדר' שמעון דלמא טעמו של ר' שמעון כדברי ר"מ.

ולפיכא הוספה ביום הכפורים נגד איסור גבלה אף לגבי חולה דהא גם מצד איסור גבלה צריך לאכול פחות פחות ולא משכחת מוסף מצד איסור יום הכפורים כ"א בגונא פגון שאומדים שצריך החולה לאכול שני זיתים כל זית בבת אחת ובכה"ג מצד גבלה מותר לאכול ב' זיתים אפילו בבת אחת אבל מחמת יום הכפורים צריך להפסיק בין כל זית וזית שלא יבוא לידי אכילת כותבת תוך כא"פ.

ואפשר כיון שגונא זו רחוק יותר במציאות לא מיקרי מוסף והוי א"ש קושניית התוס' הנ"ל בכריתות. אבל במצורף דברי אלה עם דברי השא"ר הנ"ל שיישב קושניית התוס' הנ"ל בממ"נ דלשיטת יש מפרשים שפריטב"א הנ"ל דלדידהו לר' שמעון שלא פדרף הנאה ישנו במלקות לר' שמעון כמו בכ"ש ולא הוי בזה יום הכפורי מוסף כדברי השא"ר הנ"ל דהא גם בשאר איסורים יש חיוב לר' שמעון גם שלא פדרף הנאה פנ"ל הרי מ"מ יש מוסף לגבי חולה ולשיטת רבינו מאיר דלא שייך מוסף לגבי חולה מ"מ יש הוספה לענין אכילה שלא פדרף הנאה כדברי השא"ר אריה הנ"ל: אמנם אף לפי מה שהעליתי בשיטת הרבינו מאיר דאין לאסור לר' שמעון בשלא פדרף הנאה מטעם אחשביה הנה מקום לומר דלר' שמעון לשיטתו בלא הכי אין לחלק בין אכילה פדרף הנאה לשלא פדרף הנאה ואקדים ליישב קושניית חכמי לנבי' שהוקשו על הרמב"ם שפוסק כמ"ד אין בגידין בנותן טעם וגיד הנשה מותר בהנאה דהא כיון דאין בגידין בנותן טעם אינו בכלל גבלה ולא שייך לומר כשהותרה גבלה כו'.

ומהכ"ת לומר דגיד הנשה מותר בהנאה לשיטת הרמב"ם שפוסק כר' אבנהו דבכלל לא תאכל איסור הנאה וקושניית הגמרא בפ' כ"ש הנ"ל ונהרי גה"נ ותמציתי על פי מה שכ' הרמב"ם במגן המצות מצות ל"ת קפ"ז בזה"ל ידע המקשה פי איסור הנאה אינו ראוי למנותו מצנה בפני עצמו מפני שהוא ואכילה ענין אחד פי האכילה מין ממיני הנאה ואמרו בדבר שהוא לא יאכל ואמנם הוא דמיון מדמיני הנאה והפנונה שהוא לא ינהה בו באכילה ולא בזולתו ע"כ: ולכאורה קשה מאי מקשה הגמרא בפ' כ"ש דלמ"ד אין בגידין בנותן טעם ולא שייך לומר כשהותרה גבלה כו' אמאי מותר בהנאה הא י"ל להיפוך דלא אסרינן בהנאה מפסוק דלא יאכל אלא היכא שי"ל

שאיסור אכילה הוי מצד הנאת אכילה ושפיר י"ל פיון שהפיתוב לא אסרה האכילה אלא מפני הנאה א"כ כל הנאת במשמע והתורה אהנה אחד מדרכי הנאה והוא הדין לשארי הנאות אבל בגיד הנשה למאן דאמר אין בגידין בנותן טעם וליכא באכילה דרף הנאתו וליכא למימר דאיסור אכילה הוא משום דהוא אחד מדרכי הנאה אלא גזירת הפיתוב הוא לאסור אכילה אף שאין באכילתו מדרכי הנאה וא"כ מהכ"ת להמציא מלאו דלא יאכלו בני"י את גיד הנשה איסור הנאה בגיד.

וצ"ל דקונשיית הגמרא הוא על לישנא דר' אבנהו דהוא אמר דרף כלל כ"מ שנאמר לא יאכל כו' עד שיפרוט לה הפיתוב. נשמע מדבריו דכל היכא דליכא לימוד מקרא היתר על הנאה אסור בהנאה.

ואם פן גם גיד הנשה אף למאן דאמר דאין בנותן טעם מהראוי שיהיה אסור בהנאה. וע"ז מתרץ מאן שמעית ליה דאמר אין בגידין בנותן טעם ר' שמעון.

לר' שמעון ה"נ דאסור בהנאה. וא"ש דיוקא דר' אבנהו וממילא מיןשב קונשיית חכמי לונג' על הרמב"ם הנ"ל דהרמב"ם לשיטתו שפוסק דלכף איסור הנאה בכלל אכילה שגם אכילה הוא אחד מדרכי הנאה וזה אי אפשר לומר לגבי גידין דהא אין בגיד בנותן טעם אין באכילה איסור מצד הנאה ואף על פי פיון שהוא רוצה באכילתו יש הנאה באכילה זו עכ"ז הוי שלא פדרף הנאה דהא דרף הנאה גבי גיד אינו אלא להשליכו לכלבים וכל שלא פדרף הנאה מותר: שוב ראיתי בפלתי סימן ס"ה ס"ק ב' שכתב גם פן מסברא דנפשיה דאף דאין בגידין בנותן טעם מפל מקום יש הנאה באכילת הגיד אבל לא נחית לדבר שהוא שלא פדרף הנאה.

וזה שדייק הרמב"ם בפ"ח מה ל' מ"א הל"ט פל מקום שנאמר לא יאכל כו' עד שיפרוט לה הפיתוב או עד שיתפרש בתורה שבע"פ כו' יעו"ש. וזה הוא מפלל תורה שבע"פ פיון דאין בגידין בנותן טעם הוי הנאת האכילה שלא פדרף הנאה וע"כ גזה"כ היא ולא מצד הנאה לכן ליכא ללמוד מאכילה איסור הנאה: אמנם א"כ קשה לפי המסקנא על ר' שמעון שפוסק אין בגידין בני"י וסובר דגיד הנשה אסור בהנאה מהכ"ת לאסור בהנאה ואי משום דכתיב לא יאכלו הא אכילת גיד הנשה לאו הנאה היא ואין הנאה בכלל אכילה.

וא"ל פיון דהוא אוכל גה"נ רוצה באכילתו והוי פנהגה הרי מ"מ אותו הנאת אכילה היא שלא פדרף הנאה. א"ו דלר' שמעון דס"ל כ"ש למכות גם שלא פדרף הנאה חייב וכנ"ל.

ואין להקשות דא"כ אמאי פוטר ר' שמעון משום איסור טומאה באוכל גה"נ של טמאה ז"א פיון דאין גידין בכלל בשור אינו בכלל איסור בשור טומאה וכן מפורש בהרמב"ם בפרק הנ"ל הלכה ה' וז"ל האוכל גה"נ מבהמה וחייה הטמאים פטורים ואינו פאוכל משאר גופה שאין הגידין בכלל הבשר כמו שבארנו ע"כ.

יעויין תוס' פסחים דף פ"ד ע"א בד"ה הא הדר כו' ורש"י מסכת פסחים דף כ"ב ע"א ד"ה אלא למ"ד יעו"ש וברש"י פרק העור והרוטב: ועד"ז מתפרש יפה גם מה שמתיר ר' שמעון בכל איסורים נ"ט לפגם.

(כדאיתא במסכת ע"ז דף מ"ח) מפסוק לגר אשר בשעריה תתננה הראייה לגר קרויה נבלה שאינו ראייה לגר אינו קרויה נבלה וכן מצינו בב"ח דאף שלא פדרף הנאה אסור מ"מ מבואר להדיא בהרמב"ם בפ' ט"ו מהל' מ"א דין נ' דאף בב"ח נ"ט לפגם מותר ע"כ הטעם פיון שפגם אין עליו

שם בב"ח ותו לא שייך לומר דנהנה באכילתו מה בכה שנהנה באכילה זו וכי בשביל זה נקרא אותו הטעם שם בשר בחלב.

אבל בגה"נ שלעגנון אסורו אין צריך שיהיה עליו שם בשר שהרי התור' אסרתו אף על פי שאין עליו שם בשר רק שאכילתו אינו אכילה חשיבתו לר' שמעון שסובר אין בגידין בנ"ט וע"ז בנדאי מציינו למימר שהאכלו מתחייב עליו פיון שהוא רוצה באכילתו או נהנה בו ואף דעל הנאה זו לגבי גיד הוי שלא פדרף הנאה דעיקר הנאת הגיד הוא להשליכו לכלבים מפל מקום אף שלא פדרף הנאה יש חיוב אליבא דר' שמעון גם בכל איסורים ומינה באיסור נבלה היכי שהנבלה בעצמותה אינה סרוחה וקרויה נבלה אם אוכל.

ממנו שלא פדרף אכילה מחייב ר"ש משום דיש לכלבי הנאה באותו האכילה כמו שיש לשאר ב"א פשאוכלין דרף אכילה ע"כ ממילא גם איסור הנאה בגה"נ אתיא ליה לר"ש מפסוק דע"כ לא יאכלו בני ישראל וגו': הינצא מזה שיש הוכחה אליבא דר"ש שסובר בכל איסורים שאסור אף שלא כדה"נ וא"ש דברי התוס' בשבועות הנ"ל מה שכתבו, ועוד דהוי מצי לאוקמא בשלא כדה"נ דלרבנו שסוברים דכל שלא כדה"נ מותר חיילא השבועה.

ולר"ש שסובר שלא כדה"נ אסור לא חיילא השבועה. והשתא דאתינא להכי ליכא הוכחה דר"ש ל"ל איסור חל על איסור אף במוסיף דיש לומר דטעמו דכ"ש למפות הוא כטעם של ר"מ שפריטב"א הנ"ל משום דאחשביה באכילות איסור במזיד וא"כ גם חולה מספן אסור לאכול נבלות כ"א פחות פחות מפשיעור כמו לעגנון אכילת חולה ביוה"כ מצד איסור יוה"כ וליכא מחמת זה שום הוספת איסור יוה"כ לפי מה שכתבתי דר"ש אסור שלא פדרף אכילה בכל איסורין א"כ נשאר קושית התוס' הנ"ל דאמאי רמיא רבא לר"נ דר"ש אדר"ש הא ר"ש לשיטתיה י"ל דגבי יוה"כ על נבילה ליכא איסור מוסיף אלא כולל משא"כ בנוטר על גבי חלב דאיכא איסור מוסיף.

אמנם פשוט דמה שכתבתי לעיל דר"ש שלא כדה"נ אסור ז"א אלא אליבא דר' אבנהו כ"מ שנאמר לא יאכל ור' אבנהו הוא תלמידו דר"מ ובירושלמי בפ' כ"ש איתא הך מימרא דר"א בשם רבי יוחנן אבל אליבא דחזקת' יש הוכחה להיפוך דר"ש אינו סובר דחייבא דגה"נ הוא משום הנאת אכילה.

אקדים לזה דברי התוס' במסכת פסחים פרק פל שעה דף כ"ב ע"א ד"ה ור"ש כו' וא"ת תקשי לחזקת' מר"ש דס"ל דלא תאכלו איסור הנאה במשמע מדאסר גה"נ בהנאה וי"ל פיון דסובר אין בגידין בנ"ט סברא היא דכי אסור בהנאה גמי אסור דלא שייך ביה אכילה.

ע"כ לפי דברי התוס' אילו אליבא דחזקת' מוכח להיפוך דע"כ סובר ר"ש דהנאת אכילה לא מחשביה הנאה לגבי גיד פיון שהוא שלא פדרף הנאה דאל"כ מנ"ל לר"ש לאסור גה"נ בהנאה דלמא לא אסרה תורה רק הנאת אכילת הגיד יענין בהרא"ש במס' חולין בסוגי' השולח ירף דמסיק שם דר"ש כחזקת'.

וממילא נשמע דר"ש אינו מחויב באוכל שלא כדה"נ א ונהוי יוה"כ מוסיף לגבי נבלה לעגנון איסור אכילה שלא פדרף הנאה וא"ש קושית רבא דרמי דר"ש אדר"ש ודברי התוס' הנ"ל במס' שבועות שנשמע מהם דלר"ש כל האיסורים אסור שלא פדרף הנאה עולים יפה לשיטות ר"י שם שהוא בעל מימרא דר"א שאמר כל מקום שנאמר כו' דלדידיה.

איפא הוכחה מדאסר ר"ש גה"נ בהנאה ואחזו ליה מפסוק דלא יאכלו בני את גה"נ דגם אכילת גיד אסור משום הנאת אכילה וגם שלא כדה"נ אסור וק"ו להנאה גמורה. ע"כ אסור ר"ש גה"נ בהנאה וכן בכל התורה כולה לר"ש ולשיטה זו שפיר מצינו למימר דאף דר"ש ל"ל אסור כולל מ"מ במוסיף מודה ונבלה ביוה"כ ליפא אלא כולל ומוסיף ליפא דאף נבלה אסור באכילה גם שלא פדרה הנאה ולפ"ז דאין הוכחה דר"ש אף אסור מוסיף ל"ל אלא אליבא דחזקתא.

וממילא מוכן דלפי ס"ד דגמרא בחולין דקאמר מאי קסבר אי קסבר אחע"א לחייב נמי משום גיד בנודאי לא הוי מצינו למימר דר"ש סובר פחזקיה דאילו לחזקיה אין טעם לר"ש למיסר גה"נ בהנאה אלא לפי המסקנא דר"ש סובר אין בגידין בנ"ט וכסברת תוס' הנ"ל בפסחים ד"ה ור"ש.

ולאותו ס"ד ע"כ ה' צריכין לומר דר"ש כר"מ ס"ל ולא הוי הוכחה דר"ש סובר שלא כד"א ונהנאה מותר מה"ת שפיר הי' יכולין לומר דר"ש סובר דגם נבלה אסור באכילה שלא פדרה הנאה ולא הוי אסור יוה"כ לגבי נבלה אלא כולל והיה אפשר לומר דמודה ר' שמעון במוסיף דאסור חל על אסור וגיד אסור בהנאה לדידיה הוי מוסיף לגבי אסור טמאה.

אבל נבלה לגבי גיד אינו אלא כולל ולא חל אסור נבלה אגיד. וע"כ לא שייך לומר פשהותרה נבילה הוא וגידו הותרה וא"ש מה שסובר ר' שמעון דגיד הנשה אסור בהנאה ומינשבו הקושיא שהתחלתי בה ומתורץ גם קושיות התוס' שהבאתי בראש הקונטרס דר"ש דפותר גבי אוכל נבלה ביוה"כ לא היה לאותו ס"ד דגמ' ראי' אלא דצ"ל לר' שמעון אחע"א בכולל אכל במוסיף י"ל שסובר שחל אע"א וגיד לגבי טמאה מוסיף הוא.

ולזה אמרו בגמרא אי קסבר אחע"א לחייב נמי משום גיד ולהחזיק דברי הראשונים וישוב קוש' חכמי לונ' על הרמב"ם אמינא דלכאורה קשה לפי סברת הרמב"ם במנין המצות הנ"ל הא דאמינא אסור הנאה מאסור האכילה אינו משום דמשמעות לא יאכל הוא גם הנאה ע"ד שכ' בס' יראים פי' בפסוק אף אשר יאכל לכל נפש יעו"ש.

אלא מהטעם דאמרינן אסור אכילה היא ג"כ מצד הנאה שבו דכיון שאסרה התורה אחד מדרכי הנאה ממילא שמעינן למיסר כל הנאה. א"כ קשה ל"ל בבשר שחלב ב"פ לא תבשל אחד לאסור אכילה ואחד לאסור הנאה תיפוק לי' כיון דמלא תבשל מותר שמעינן אסור אכילה והפול מונח דאסור אכילה הוא מחמת שהוא אחד מדרכי הנאה ממילא יש לאסור גם שארי הנאות ומה לן אם אזהרת אסור אכילה נאמר בלשון לא יאכל או נאמר בלשון לא תבשל שנשמע מיניה שלא לאכול: אמנם לפ"ד הנ"ל א"ש דבב"ח אסור אפילו שלא פדרה הנאה וזה לשון הרמב"ם בפרק י"ד מהל' מ"א הלכה יו"ד כל האוכלין כו' חוץ מבשר בחלב וכלאי הכרם לפי שלא נאמר בהן אכילה אלא הוציא אכילתו בלשון בישול ובלשון הקדש לאסור אותן אף שלא פדרה הנאה ע"כ וא"כ י"ל כיון דשלא פדרה אכילה ג"כ אסור שאין זה אחד מדרכי הנאה ע"כ לא הוי שמעינן לאסור מיניה הנאה לכן פתבה התורה עוד קרא יתירא דלא תבשל לאסור הנאה.

והמענין היטב בדברי הרמב"ם הנ"ל במנין המצות יראה שנתפיון לדברי אלו אלא שלכאורה קשה עליו שכ' שם שלכך אינו מונה בכל איסורי הנאה רק לאו אחד ולא חשב אסור הנאה לאו מיוחד משום דהנאה ואכילה שניהם סוג אחד.

וגם אכילה. אינו אסורה אלא משום הנאת אכילה וסברא זו לא שייכי בבב"ח וא"כ אפתי אינו מינשב למה לא חשיב בב"ח לאו דהנאה לאו מיוחד.

עוד יש להביא ראיה דר' שמעון מחייב בקל איסורים אף שלא פדרה הנאה ואקדים דבחולין דף ק"ב ע"א איתא אמר רב אבר מן החי צריך פזית כו' איתא שם ברש"י בד"ה במשהו בשור גידין נעצמות בזה"ל דלקחי פלגינהו קרא לאבר מן החי ובשור מן החי דמחייב אבר אף שאין בו שיעור בשור והבשור אע"פ שאינו אבר ע"כ וקשה לכאורה לר' שמעון שסובר כ"ש למפות ל"ל קרא לאסור אבר מן החי תיפוק לי' פינו שיש עליו משהו בשור יש באזהרת לאו דבשור מן החי וא"ל דאי משום בשור מן החי שבאבר לחודיה הנה מותר על ידי ביטול בגידין נעצמות.

ז"א דהא אין בו דין ביטול אלא היכא דלא ניכר האיסור ובשור לא מחליף בגיד נעצם וניכר בתערובות נעצמות וגידין דין וא"ל דלר"ש אתיא לעבור בשני לאוין ללקות שמונים אפתי קשה אליבא דל דאבר מ"ה ובשור מן החי מחזד קרא לא תאכל הנפש עם הבשור נפקא אינו חייב אלא אחת כדאיתא בחולין דף ק"ב ע"ב ואף לר"י קשה דלדידיה אסור בשור מן החי נפקא מפסוק ובשור בשדה טריפה ואין איסור בשור מן החי אלא משום טריפותא שנטרפה בתלישתא מן החי כמו כל איסור טריפה כמו שמבואר ברמב"ם פ"ד מהל מ"א ה"ל הלכה י' שכ' בזה"ל וכן החותם בשור מן החי מן הטורה הרי אותו זו הבשור טריפה כו' ובאנכל ממנו פזית לוקה משום אוכל טריפה כו' דמה לי בכנולו מה לי במקצתו עכ"ל וא"כ בנדאי אין מקום לומר שאיסור זה חל קודם מעשה התלישה דהא אין שם איסור באותו חתיכה בשור רק מחמת טרפות הנעשה בתלישה דדמי לבהמה שנטרפה שאין איסור הטרפה שבה חל אלא מעת שנטרפה ואילך ולא למפרע ולמ"ד לאיברים עומדת חלות איסור אבר מן החי מעת שנוולדו באיסורם מצד החיות שבה ובזה א"ש מ"ש רש"י במסכת מכות ובמסכת קידושין ובמסכת פרייתות דלקה פוטר ר' שמעון אף בנתנבלה ביום הכפורים משום דמחיים לא חל איסור יום הכפורים על איסור אבר מן החי והיגו משום דבהמה בחייה לאיברים עומדת.

וקשה הא בזה איכא פלוגתא ולמה לא כ' רש"י בפשיטות דלא חל איסור יום הכפורים על איסור בשור מהחי דהא לדעת רש"י אף דלמ"ד דלאו לאיברים עומדת מ"מ לחתיכות בשור עומדת כמבואר מתוך דברי התוס' בחולין דף ה"ל ע"ב ד"ה שאין בו פזית שפן נשמע מדברי רש"י במה שכ' דאם יש בו פזית בשור חייב משום בשור מהחי ולפי"ד ה"ל בפשיטות דאף אם בהמה בחייה עומדת גם כן לחתיכות בשור לשיטת ר' יוחנן ורבא שפוסק תמיד הלכתא פנוניתה דר"י לגבי ר"ל דאיסור בשור מהחי אתיא מפסוק ובשור בשדה טרפה אין חלות איסור זה אלא מעת שנטרפה חתיכת הבשור מהחי משום מצנת החתיכה טריפה ולא למפרע וע"כ בסוגיא ה"ל דקאי אליבא דר' יוחנן או רבא הוצרך רש"י לפרש בנתנבלה ביום הכפורים לא חל משום איסור יום הכפורים על איסור אבר מן החי: ולפ"ז אם ר"י סובר בהמה בחייה לאיברים עומדת אין לחייב שמים באוכל אבר מן החי שיש עליו פזית בשור דהא קדום איסור אמ"ה ונוסף משנוולדה הבהמה ותו לא אפשר למיחל על אותו אבר איסור בשור מן החי ומה שאמר בגמרא אכל אמ"ה ובמ"ה לר"י חייב שמים מיירי באוכל שני זתים זית אחד הוא אבר מן החי בשור גידין נעצמות וזית א' הוא בשור טריפה שאין עליו שם אבר ואשמעינן דאע"ג דאכיל בב"א וב דא שראה כפי' רש"י שם וא"כ נשאר קושניתי ה"ל על ר"ש דס"ל כ"ש למפות לאו דאבר מן החי ת"ל שיהיה באזהרת אכילה כשיתלש מן החי מחמת איסור לאו דבהמה"ח.

ולחייב בו א"א דאיסור אבר מן החי מונע מלחול על איסור טריפות דבשור מהחי שאין התחלת איסורו בא אלא משעת חיתוף ותלישה מהחי. ודחוק לומר דמועלת הוספה לאו דאבר מן החי

אינו רק לחייב שתיים באוכל אבר מן החי ובשר טריפה בב"א דאי לאו איסורו דאבר מן החי אלא מצד הבקמה לא הנה חייב על שניהם כ"א אחת דשם אחד הוא.

ואל יתעקש אדם לומר שאין זה דוחק ליקשי לנפשיה מנ"ל לר"נ ור"י דבאמ"ה חידושה תורה שמצטרף לכזית בגידין ועצמות. משא"כ בכה"ת דלמא לא מצטרפי כמבואר ברש"י ד כ"ג ע"ב ד"ה מהי.

ומהא דפלגינהו קרא לאבר מן החי ובשר מהחי ליכא ראיה די"ל דנ"מ פנ"ל לענן חיוב שתיים באבר מן החי ובשר מן הטריפה א"ו שנה הוא דוחק גדול לומר דעצמות אזהרות הלאו על דבר אחד לא מצרכי אלא לנפקותא שאם אוכל עוד איסור אחר עמי בב"א שיהיה חייב מלקות גם על השני.

גם אין לדחות דר' שמעון סובר שאיסור בשר מהחי הוי איסור מוסיף לגבי איסור דאבר מן החי. דאף דגם באמ"ה כ"ש למכות מ"מ אינו אלא פשיש באותו כ"ש מעוט בשר וגידין ועצמות וכשמפרידין הגידין או עצמות מן הבשר אין על אותו חתיכה שם אבר כלל.

ומדברי הרמב"ם נשמע דאף לדין ששיעור בכזית היכא שהנפרד דפנות באמ"ה את הבשר מן העצם בטל מיניה שם אמ"ה וממילא כמו כן לר"ש דאף שמחייב בכ"ש צריף שיהיה על אותו כ"ש שם אבר דהיינו חיבור בשר גידין ועצמות ומחמת איסור בשר מהחי נתוסף לחייב אף בהפרד מעט הבשר מהעצם מ"מ נשאר קושני הנ"ל על ר' שמעון לשיטתיה שסובר דאף באיסור מוסיף אין איסור חל על איסור: ע"כ נ"ל דר' שממון אגיל בשיטת ר"א בר' שמעון שמחייב באוכל צפור חי משום אבר מן החי ובכהאי גו"א לא חלק בלעיסה ובלעו שלם ליכא כלל איסור בשר מהחי שאינו אלא מצד איסור טריפה דהיינו כשנחתה ונתלש מהחי פנ"ל משא"כ בעודו כולו חי וכלם ומשום אמ"ה חייב והוא על דרך דמשני הגמרא אליבא דרשב"ל בחולין דף ק"ב דלדידה לא משפחת לחייב משום אמ"ה אלא בגרומתא זעירתא.

והשתא דאתינא להכי ראיה מפירוש דר' שמעון מחייב באיסורי מאכלות אף היכא שאוכל שלא כדרך הנאותה דאין לה שלא כדרך הנאה יותר מזה שאכלו שלם ולא חלק בלעיסה. ודברי אלו מבוארין ביותר מתוך הסוגיא דחלקו מבפנים בחולין דף ק"ג ע"ב ויעו"ש בתוס' ד"ה חלקו וברש"י ד"ה בגרומתא זעירתא שכ' שאין אדם לועסה אלא בלעה משמע מזה דמה שדרכו לאכול בלעיסה אם בלעו שלם הוי שלא כדרך אכילה וכן דעת התורת חיים בחולין דף ק"ד ע"א ולא כנוב"י מהדורא קמא חלק י' סי' ל"ה שמביא ראיה לסתור דברי התורת חיים ונהפוך היא ויענין בלבוש חלק א"ח סימן תע"ה סעיף ג'.

אמנם לכאורה יש להקשות לר' יוחנן שסובר בכל איסורים אין חייבין אלא כדרך אכילה אם כן אמאי מחייב ר"א בר' שמעון באוכל צפור חי. בשלמא מדר' שמעון ל"ק אדר"י דר' שמעון לטעמיה שסובר כ"ש למכות ודמאי ליה שלא כדרך אכילה לאכילת כ"ש.

אבל ר"א בר' ש' דשמעון ליה שסובר דאין כ"ש למכות מדתני בברייתא חלקו ואכלו ובלעו שלם אין בו דרך אכילה. וי"ל דכמו דלר"י שפותר בחולק אמ"ה בחוץ מחייב פשיכנוס אבר שלם לתוך פיו בחלקו מבפנים אף דבשעת בליעה לא הנה עליו שם אבר שפכר נחלק מ"מ פיון שבשעת הפנסן לתוך פיו הנה עליו שם אבר וחיוב משום אבר מן החי אף ששחלק אחר זה קודם הבליעה וכדאיתא בירושלמי דנזיר פ"ו דר"י עבד פיו כלפנים וממילא ה"ה ר"א בר' שמעון שסובר שעל

צפור שלם חי חל איסור אבר מן החי ואזלינו בטר הכנסה לפיו ואם הכניסו שלם לפיו אף על פי שלועסה בלעיסה גמורה שלא נשאר בו שם אבר שלם מחייב בבליעתו משום אבר מן החי דבטר שעת הכנסה לתוף פיו אזלינו ומשפחת שפיר לחייב באוכל צפור חי והיינו כשאכלו פדרה אכילה על ידי לעיסה: ועפ"ז יש מקום ליישב גושניית התוס' על רש"י בד"ה שאין בו פניית די"ל דלא עלה על דעת רש"י דאף אי לאו לאיברים עומדת.

לחתיכות בשר עומדת. אלא פוננת רש"י דאי יש עליו פניית בשר מחייב גם לר"י משום בשר מהחי דהא נעשית בשר מהחי כשנחלק בלעיסה דאיסור בשר מהחי לאו חידוש הוא וחיובו אף בחלקו מבחויז.

וממילא. סרה גם גושניית התוס' שהקשו שם בסוף הדבור המתחיל שאין בו על הא דאמרינו אכל חלב מ"ה מן הטריפה חייב שלשה ומוקי לה בנטרפה עם יציאת רובה כו' אמאי נקיט טריפה בלא טריפה איכא ג' אבר מן החי ובשר מהחי וחלב ומחמת גושניית מוכיח הר"י בתוס' דאף דלמ"ד לאיברים עומדת מ"מ מודה דלאו לחתיכות בשר עומדת ע"כ: ולפי מה שכתבתי א"צ לזה דהא איסור בשר מהחי אינו אלא מצד טריפתו בתלישה ואין חלופה למפרע כנ"ל וא"א שתחול על איסור אבר מן החי וחלב שפאה תיקף משעת חיותה ולפי הנ"ל יש ליישב מה שמדייק רש"י במסכת קידושין ובמסכת פריית דר"ש פוטר אף בנתנבלה ביום הכפורים משום דקדים איסור אבר מן החי שהיה קשה לרש"י גושני' התוס' שם שמנ"ל דר' שמעון לית ליה איסור מוסיף ויום הכפורים לגבי נבלה אינו אלא כולל.

לכן מפרש רש"י דסתמא דברייתא תניא ר"ש פוטר מייירי אף בנתנבלה ביוה"כ דלא חל איסור יום הכפורים על איסור אמ"ה ולגבי איסור זה איקרי יום הכפורים איסור מוסיף דאף דלר' שמעון כ"ש למכות יש חיוב משום אבר מן החי גם במקצת אבר וליום הכפורים בעינן כותבת מ"מ הא בארתי לעיל דאותו מקצת צריך להיות בשר גידין ועצמות מחוברין משא"כ בנפרד הבשר מן העצם ומצד איסור אכילת יוה"כ ככותבת חיובא בבשר פרוז מן העצם ומשום איסור במה"ח דג"כ שיעורו בכ"ש.

אין מנוע חלות איסור יום הכפורים כמש"כ לעיל בשיטת רש"י בעוד הבהמה בחייה אין שם איסור בשר מן החי ולא שייך לומר בעוד הבהמה בחייה שאין איסור יוה"כ חל על איסור הקדום.

אלא מחמת איסור אמ"ה שחל על הבהמה משעה שנולדה לגבי זה מיקרי יוה"כ מוסיף ועכ"ז פוטר ר' שמעון ש"מ דאף באיסור מוסיף אית ליה דאין איסור חל על איסור: ולכאורה קשה אפתי לר"ל אליבא דר"ש דלר"ל בשר מן החי ואמ"ה מחד קרא נפקא ל"ל הלאו דאמ"ה תיפוק ליה פינן שיש בו משהו בשר יהיה באזהרת בשר מ"ה.

ונ"ל פשוט עפ"י דאי' בפרק העור והרוטב דף קכ"ח ע"ב פלוגתא לענין טומאת אמ"ה באבר שאין בו בשר אלא גידין ועצמות פגון ארפובה. ר"ע סובר וכי ימות מן הבהמה מה בהמה גידין ועצמות אף כל גידין ועצמות ור' סובר מה בהמה בשר גידין ועצמות אף כל בשר גידין ועצמות.

ופסק הרמב"ם דבעינן בשר גידין ועצמות וכ"ז לענין איסור טומאת אמ"ה. אבל לענין איסור אכילת אמ"ה פשוט לומר דתלי במחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש דלר' יוחנן דסובר דלאו דלא תאכל הנפש עם הבשר לא קאי רק על אמ"ה לבד בנודאי אין חייבים אלא על אבר שיש בו בשר דהא כתיב להדיא עם הבשר אבל לר"ל דמפליג הקרא על ב' אזהרות דלא תאכל הנפש קאי על

אמ"ה והבשר קאי על בשר מהחי וי"ל דאף רבי מודה שיש חיוב משום אמ"ה אף באבר שאין בו בשר מקרי גם כן נפש וא"כ ר"ל לשיטתיה אף לר' שמעון איצריה קרא על אבר מן החי דנ"מ לאסור ולחייב אף באבר שאין בו משהו בשר דליכא בו איסור בשר מהחי רק איסור אמ"ה.

ופלפולא הקדום א"ש לשיטת ר"י ובדברי אלה תיובתא למה שגראה לדברי הפמ"ג ליו"ד סי' פ"ב בש"ד דכ' דבארבנבא יש איסור אכילת אמ"ה. ולפי"ד ז"א אלא לפי פסק הלכה כר"י דכל הפסוק דלא תאכל הגפש עם הבשר אינו אלא לאזהרת אבר מהחי כנ"ל לפי"ז אם ר' יוחנן סובר בהמה בחייה לאברים עומדת אין לחייב שמים באוכל אמ"ה שיש עליו פנית בשר דהא קדום איסור אמ"ה שחל תיכף משנולדה הבהמה ותו לא אפשר למיחל על אותו אבר איסור בשר מהחי ומה שאמר בגמרא אכל אמ"ה ובמ"ה לר"י מחייב שמים מיירי באוכל שני זיתים זית אחד הוא אמ"ה בשר גידין ועצמות וזית אחת הוא פנית אחד של בשר שאין עליו שם אבר ואשמעינן דאע"ג דאכל להו בב"א ובחדא התראה כפי רש"י שם וא"כ נשאר קושל' הג"ל על ר"ש דס"ל כ"ש למפות ל"ל לאו דאמ"ה ת"ל שיהא באזהרת איסור אכילה כשיתלש מן החי מחמת איסור לאו דבמ"ה ולחייב שמים אי אפשר דאיסור אמ"ה מונע מלחול עליו איסור טריפות בשר מ"ה שאין התחלת איסור בא אלא בשעת חיתוף ותלישה מן החי א"ו דר"ש ס"ל שלא כדה"ל נמי חייב ומשפחת בבלעו שלם דאז ליכא איסור בשר מהחי וכו' ואחר שישבנו שיטות רש"י ז"ל בכריתות וקידושין נבוא לתרץ גם קושל' השניה שמקשים שם על רש"י ז"ל דנהי דלאיברים עומדת מ"מ כשנתנבלה חל יוה"כ ונבלה פאחת ומתוף דברינו לתרץ גם דברי הרמב"ם.

הרמב"ם בהל' מ"א בפ"ח הלכה ו' פוסק אוכל גה"נ של נבלה אי של עולה חייב שמים וכו' המ"מ דהרמב"ם לשיטתו שסובר אחע"א בכולל והלכה כר' מאיר דמחייב שמים פדאיתא בחולין (דף ק"א ע"א) ובפרט באוכל גה"נ של עולה דכ"ע מודים דמחייב ב' ותמהו רבים מנ"ל להרמב"ם דין זה הא פשוט לומר דר"מ דמחייב באוכל גה"נ של נבלה וחקמים דפליגי עליו בזה והודו לו בגה"נ של עולה ושל שור הנסקל שחייב שמים סוברים כמ"ד יש בגידין בנ"ט משא"כ בשיטת הרמב"ם שפוסק שאין בגידין בנ"ט ואקדים קושל' התוס' והרשב"א על רש"י בסוגיא דכאן שנשמע מפירושא באשר הוא גם מפני"ש פן להדיא פן ברש"י בסוגיא דכולל במס' פסחים (דף ל"ו) ובמס' קידושין (דף ע"ד ע"ב) ובמס' כריתות (דף פ"ג) דאנכל נבלה ביוה"כ פוטר ר"ש אף היכא שלא נתנבלה אלא ביוה"כ דכ"ז שהבהמה היתה חיה לא חל איסור יוה"כ על איסור אמ"ה והקשה ע"ז דאפילו למ"ד לאברים עומדת פי פקע איסור אמ"ה וחל איסור יוה"כ ואיסור נבלה בב"א וקא ר"ש מודה באיסור ב"א ודומה ממש למה דאי' ביבמות (דף ל"ג) דבזר שאכל מליקה חייב שמים משום דחלו איסור זרות ואיסור נבלה בב"א כשנמצוי הדם דקודם מצוי הדם לא חל לא איסור זרות ולא איסור נבלה על איסור מעילה דקדום יעו"ש: לתרץ קושל' הג"ל על רש"י אציע ראשונה דבמס' מעילה (דף ט"ו) איתא שם במשנה פל הנבלות מצטרפות זו עם זו והגמ' שם אמר רב ל"ש אלא לענין טומאה אבל לענין אכילה טהורים בפני עצמם וטמאים בפני עצמם.

ולוי אמר אפילו לאכילה נמי מצרפים ע"כ ומפרשים התוס' שם ד"ה אמר רב דרב ס"ל אין אחע"א ולקח טהורים בפ"ע וטמאים בפ"ע דאין איסור נבלה חל על איסור טומאה ולוי סובר דאחע"א נאח"פ פתב וא"ת וכי פליג רב אלוי בפלוגתא דתנאים דבעלמא דפליגי באיסור חע"א הא מדפריה בסמוך לרב אסי וקא משני קסבר האי תנא אחע"א אלקא אית להו לכולהו אמוראי דפליגי היכא דאין אחע"א ורק הקא ס"ל ללוי דאחע"א דגלי קרא בנבלה דכתיב וחלב נבלה אכול

לא תאכלוהו התורה אמרה יבוא איסור נבלה ויחול על איסור חלב וה"ה דחז"ל, נמי איסור נבלה אטומא ע"כ: ולכאורה צריף להבין מ"ט דרב דפליג על לוי הא גלו קרא בפירושו בנבלה דחל על חלב וה"ה על שאר איסורים דמ"ש.

וצ"ל כמש"כ התוס' במס' יבמות דף ל"ג ע"ב דמנבלה שחל על איסור חלב ליפא למילף בעלמא דהתם הוי איסור כולל בתמור על קל דחלב הותר מפללו אצל חיה ונבלה לח הותר מפללן פדאי' בתולין דף ק"ג ע"א ולפי"ז לר"ש שסובר אף בכולל ונתמור אין אחע"א ועכ"ז גלי קרא בנבלה דחל על איסור חלב שפיר י"ל לדידה פסברת לוי הנ"ל ומאי דלא ילפינו מנבלה דאחע"א בכולל איסורים צ"ל כמו שכתבו תוס' בתולין דף קי"ב ע"ב שלכך לא ילפינו מנבלה דאיסור אחע"א בכולל דשאני נבלה דמטמאה וכדאי' בזבחים דף ע' ואמרנו דרק נבלה חל על כל איסורים כשם שחל על חלב כף חל על שאר איסורים.

ועתה מבאר דבתוס' רי"ד במס' קידושין דף נ' ע"ב מביא בשם יש מקשים דלפי הפלל המונח בדינו כל שאינו בזה אחר זה אפי' בב"א אינו אמאי אמרי' דאף למ"ד שסובר אין אחע"א בב"א חל נימא פיון שאינם חלות בזא"ז אפי' בב"א אינו חל ונדחה קושיא זו דכל שאינו בזא"ז לא שייף רק גבי קידושין פיון שהתורה אומרת שלא יחולו הקידושין בזא"ז אף בב"א אינם חלות והוי כאלו לא קידש כלל ומסיים בזה"ל אבל כשבאים ביחד כגון א"א ואשת אח חייב שתיים דהי מנייהו מפקת.

וא"ת כל שאינו בזא"ז כו' א"כ לא יחול אחד מהן ויהיו פטור אלו הם דבריו עכ"ל: וקצת מסברת תוס' רי"ד מבאר בדברי תוס' מס' זבחים דף ל' ע"א ד"ה דבריו קיימין דבמקדש שתי אחיות פיון דשייף לומר דהי מנייהו מפקית לא חלו כלל הקידושין יעו"ש.

וממילא נשמע דאין לומר פן באיסורים הבאים בב"א דא"כ יהיה פטור מפלום וזה בודאי א"א גם דברי התוס' במס' בכורות דף ט' ע"א ד"ה אמר רב אשי יש לפרש בסגנון דבתוס' רי"ד יעו"ש. ולפי"ז י"ל דלר"ש אין אחע"א אף בכולל ונתמור ולשטתיה יש למילף בנבלה מדחל על חלב כמו כן חל על שאר איסורים וא"כ אף היכא שקדים איסור יוה"כ לאיסור נבלה שפיר מצי נבלה לחול על איסור יוה"כ דקדים וישנו איסור נבלה לגבי יוה"כ אפי' בזא"ז ולכך אפי' בב"א חל אבל איסור יוה"כ לגבי נבלה אינו בזא"ז לר"ש וכיון שאינו בזא"ז שורת הדין שגם בב"א לא יחול איסור יוה"כ מטעם דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו והסברא דהי מנייהו מפקת לא שייף הכא דהא איסור נבלה בודאי נשאר חז"ל דאיתא אף בזא"ז וא"ש דברי רש"י דאף בנתנבלה ביוה"כ מ"מ פיון דאיסור יוה"כ אינו חז"ל מחמת איסור אמ"ה וא"א שתחול אלא במתה בהקמה מצד איסור ב"א וגם בכה"ג אינו חל איסור יוה"כ מטעם דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו מותר לגמרי ג"כ אינו דהא איסור נבלה נשאר חל דלגבי איסור זה לא שייף לומר כל שאינו בזא"ז: אמנם כ"ז בנבלה דמטמאה דגלי בי' קרא שחל על איסור הקדום אבל מליקת עוף למזבח שמוותרת לפנהיים ואינה אוסרה משום נבלה אלא לזרים ולא מציינו שיהיה בה לזרים טומאת נבלה בבית הבליעה פדין שארי נבילות עוף טהור והא יש בה קדושה וטהרה להיות נאכלת לפנהיים וא"כ אף שחל לזרים איסור אכילתן משום נבלה לא אלימי איסור זה מפל שארי איסורים שאינו מטמא.

ואם נאמר בזה שאכל מליקה כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו צריכים להפקיע מפל שני איסורים וזה א"א וכיון ששייף הי מנייהו מפקת ישנו בב"א לחייב שתיים. ומיושב שפיר קוש' התוס' וקדמונים הנ"ל על רש"י ואע"ג דגם חלב של נבלה לית בה טומאת נבלה.

מ"מ שם נבלה על הבהמה לענין טומאה. משא"כ גבי מליקה.

וביותר א"ש לפי דברי המהרש"א בפסחים דף כ"ג ע"ב ד"ה ע"ב יעו"ש ויענין בקידושין דף ע"ו ע"ב הואיל ושם זנות פוסל בישראל: והנה לכאורה קשה דקאמר הגמ' דחכמים דר"מ באוכל גה"נ של נבלה הוא ריה"ג ונהרי בפסחים דף כ"ג ע"ב מסיק הגמ' דריה"ג יליף בגה"נ מותר בהנאה בק"ו דחלב ודחי ליה ר"ש מה לחלב שפן הותר מפללו ומסיק הגמרא אליבא דריה"ג דאנו בבהמה קיימינו ובבהמה לא אשתרי הרי שדעתו דחלב לא מיקרי הותר מפללו וכ"כ התו' בתולין דף ק"ב ע"ב דריה"ג ל"ל האי פירקא גבי חלב וא"כ מדגלי קרא דאיסור נבלה חל על חלב יש ללמוד דחל גם על שאר איסורים ואמאי פוטר ריה"ג באוכל גיה"נ של נבלה הא אף דבכ"מ אין אחע"א מ"מ איסור נבלה חל בפשיטות ונ"ל דסובר ריה"ג כמש"כ לעיל בשום התוס' בתולין דף קי"ב דחלות הנבלה הוא משום דמטמא ואף דבאמת החלב נבלות בהמה טהורה טהור מטומאת נבלה כדילפינו מיעשה לכל מלאכה כה מ"מ אלימא איסור נבלה מצד המטמא פיון שיש עכ"פ טומאת נבלה גם בחלב והיינו בחלב בהמות טמאות וחלב חיה אפי' טהורות ואין ללמוד מזה שיהיה אלים איסור נבלה שיחול גם על איסור גיד די"ל שאני גיד שאין עליה משום בהמה ויהי טומאת נבלה כדאי במשנה פ' העור והרוטב דגידים אינו מטמא טומאת נבלות ולענין בשור בחלב איתא ג"כ בפ' כה"ב דף ק' ע"א דאין בגידין משום בב"ח ואיתא במפרשים דהאי תנא דמחייב בגה"נ בחלב משום בב"ח וכדאי במס' ביצה דף י"ב המבשל גה"נ ביו"ט ואכלו לוקה חמש לשיטתו שסובר יש בגידין בנ"ט (ויענין בפר"ח בסי' צ"א שמאריף בזה אבל אשתמיט מיניה כמה דברים אשר רשמתי בגליון פר"ח) לפי"ז י"ל דלמ"ד יש בגידין בנ"ט ויש בגה"נ איסור בב"ח כמו כן יש בגה"נ טומאת נבלה וממילא לפי מה שהעליתי לעיל דלכך סובר ריה"ג דאין איסור נבלה חל על גיד אף דאיסור נבלה חל על שארי איסורים מ"מ שאני גיד פיון שאין בו טומאת נבלה מוכרח דריה"ג סובר דאין בגידין בנ"ט דאל"כ אמאי לא יהיה בו טומאת נבלה וא"כ קשה למה יחויב שתיים בגה"נ של עולה ושל שור הנסקל גם בשום עולה או גה"נ א"ו פדעת הרמב"ם אף לפי פסק הלכה דאין בגידין בנ"ט מ"מ יש חיוב שתיים בגיד של עולה ה"ה בגיד של נבלה לפי שיטת הרמב"ם שסובר אחע"א ובכולל ולר"י דאין אחע"א פוטר בגה"נ של נבילה לבד אבל בעולה או שור הנסקל דחזייל אסורא חייב שתיים אף שמוכח פנ"ל שסובר אין בגידין בנ"ט ויש מכאן ראי' לדברי הרמב"ם במאי שפוסק אין בגידין בנ"ט וסובר ג"כ דגה"נ מותר בהנאה וכבר השיגו בזה חכמי לונגיא ונהרי לפי דברי הנ"ל מוכח פן מריה"ג שסובר אין בגידין בנ"ט דסובר ג"כ דגה"נ מותר בהנאה דאל"כ לא הוי עולה ושור הנסקל איסור חמור נגד איסור גיד הנשה: לפי דברי הראשונים לחזק פ"י רש"י דר"ש דפוטר אף בנתנבלה ביוה"כ משום דלא חל איסור יוה"כ על איסור אמ"ה מוכח שפיר דר"ש אף איסור מוסיף ל"ל דהא איסור יוה"כ שפאכילת בשור הוא בלא עצמות וגידין משום דאמ"ה ליפא אזהרה אלא באכילת אבר כשעודנה מחובר בבשר וגידין ועצמות.

ומינושב קושית התוס' קידושין דף ע"ד ע"ב ובכריתות דף כ"ג ואפשר משום קושיא זו נחית רש"י לפרש פיון דסתמא קתני הא כל נבלה ביוה"כ ר"ש פוטר נראה דאפילו בנתנבלה ביוה"כ ומוכח שפיר דר"ש נ"ל אפי' איסור מוסיף: אמנם לפי מה שאבאר בסוף גונטרס השני דרק לר"י דיליף אזהרת במה"ח מפסוק דבשר בשדה טריפה ע"כ אף זו בהמה בחייה לאיברים עומדת ולכן חל איסור אמ"ה אף מחיים עכ"ז א"א לומר שחל מחיים איסור בשור מן החי דאף כשעומדת גם לחתיכות בשור מ"מ עיקר האיסור אינו אלא מחמת שנטרפת ע"י התלישה מהבהמה וז"א אלא

מאז ונהלצה וא"כ הא דלא חניל איסור יוה"כ על הבהמה בעודה חיים אינו מצד איסור במה"ח דהא הטריפות התלישה עדיין לא נעשה.

וצ"ל כפי' רש"י שמונע חלות איסור יוה"כ מצד אמ"ה ונגד זה הני מוסיף. אבל אם נאמר דר"ש סובר כר"ל דאיסור בשור מהחי אתיא מפסוק מלא תאכל הנפש עם הבשר מצינו למימר דר"ש מודה באיסור מוסיף הא דלא חל איסור יוה"כ בעוד הבהמה בחיים הוא משום דקדים איסור בשור מן החי ונגד איסור זה ליפא הוספה באיסור יוה"כ ואדרבא גרעון מצד בשור מה"ח יש חיוב אפילו כ"ש אף לר"ש ומצד איסור יוה"כ בעינן פפוחות דבפחות מפנה ליפא יתיבא דעתין'.

ולפי"ז מנשב קושית התוס' בחולין דף ק"א ע"א ד"ה ור"ש פוטר מאי קסבר כו' יעו"ש. דבמה דפוטר ר"ש באוכל נבלה ביוה"כ לא פסיקא לומר דלר"ש גם מוסיף ל"ל אלא לשיטת ר"י משא"כ לר"ל ואי הני אמרינן דר"ש סובר כר"ל דר"ש מודה באיסור מוסיף היינו יכולין לומר ג"כ דאיסור גה"נ חל על איסור טמאה משום מוסיף לשיטתו דר"ש דסובר דגה"נ איסור בהנאה ולכך לא נחית הגמרא להקשות דר"ש אדר"ש דפוטר באוכל נבלה ביוה"כ.

ולכך מקשה הגמ' בפשיטות יותר דחייב נמי משום גיד ולכאורה יש להקשות לפי דברי הג"ל בישוב קושית התוס' על רש"י דלמ"ד אין אחע"א גם בב"א אינו חייב שתיים אלא היכא דשייך הי מנייהו מפקת א"כ למה הוצרך רש"י בחולין דף ק"א ע"ב בד"ה שלח רבין לומר דר"י בר חנינא סובר דמאן דל"ל כולל ל"ל נמי איסור ב"א הא י"ל דלעולם א"ל איסור ב"א ומטעם הי מנייהו מפקת.

אבל בשבת ויוה"כ פיון דשבת מוסיף היא והי' יכול לחול בזא"ז ע"כ חל בב"א ואיסור יוה"כ לגבי שבת דאינו אלא כולל לא חל בזא"ז לכן גם בב"א אינו לכך ליפא למחייבא רק משום שבת אמנם המדייק בדברי רש"י שם בע"א ד"ה ואיסור כולל באיסור חמור פנ"ל יראה שדעת רש"י דריה"ג סובר דגם מוסיף לחודא אינו חל אלא היכא דאית ביה תרתי כולל ומוסיף וכיון שפן גם שבת לא היה אפשר למיחל על יוה"כ דהא שבת לגבי יוה"כ אינו אלא מוסיף לבד, וכיון שפן כששבת ויוה"כ בב"א מהראוי שילו שניהם מטעם דהי מנייהו מפקת לכך הוצרך רש"י לומר דר"י בר חנינא סובר דמאן דל"ל כולל אף איסור ב"א ל"ל: דין ב אם איסור חמצא חל על איסור גברא ואם איסור גברא חל על איסור חפצא: הר"ן במס' נדרים (דף י"ח ע"א) ובתשובת הרשב"א סי' תרט"ו כ' הטעם דקונמת דחל על שבועה משום דשבועה אינו אלא איסור גברא וקונמת היא איסור חפצא כ' עוד שם הר"ן וליפא למימר דה"נ ליחול א"ג דשבועות על א"ח דנדרים משום דבנדרים פי היכא דבהו איתא א"ח א"ג נמי אית בהו יעו"ש.

ומדברי התשובת הרשב"א סי' תרט"ו יש לקמוד ולהסביר עוד פיון דמושבוע מה"ס גם על הקונם או שארי א"ח הני שבועה עליהם פשבועה שעל שבועה שאינו חל: ובזה עלתה לי לתרץ מה שנתעורר בנוב"י מ"ק חלק א"ח סי' ל"ו בהג"ה שכתב בבזה"ל.

הן באמת שמה שאמר בכ"מ והא מושבע ועומד מה"ס ולא אמר סתם אין אחע"א משמע דאי לאו מושבע ועומד הי' השבועה חל דווקא שבועה על שבועה אינה חלה כו' יעו"ש. ויענין בדברי המאור שמפורש לקמן (דף כ"ג) מפורש גופי' תיקשי והא מושבע ועומד ופירושו ואין אחע"א ויש בו מהקושני' למה לא מקשה הגמ' סתם והא אין אחע"א גם בס' א"מ על אכן העזר ח"ב

בתשובתו סי' נ"ב נתעורר בזה: ולפי דברי הר"ן בקצת הוספת ביאור ניקח דלא הוי מצי למימר ואין אח"כ אלא היכא ששניהם א"ג או כששניהם המה א"ח.

אבל שבועה שהוא א"ג שפיר מצי למיחל על איסור נבלה שהוא א"ח. ולזה קאמר בגמ' והא נבילה דמןשבע ועומד מה"ס על אזהרת הלאו דלא תאכל כל נבלה כל אדם מישראל שלא יאכלנו ותו אין לומר שתחול עליו שבועה מצד שהוא א"ג על השבועה שהוא מןשבע ועומד מחמת נבלה ודמי לשבועות נזיר בחרצון.

לצורך הוספת סברתי הנ"ל על דברי הר"ן מצאתי און לי מדברי הריטב"א בחידושו פאן שמחליט דקונמת לא מקרי פלל א"ח רק א"ג ואת' לי מהירושלימי דכשם שקונמת חל על שבועה מפני שקונמת הוא א"ח כמו כן שבועות חלות על נדרים אם לא אנזירות שהוא ג"כ א"ג כמו שבועה אבל צ"ע להבין אף דקונמת לא מקרי רק א"ח.

מ"מ ממילא פיון שפאסר בקונם הרי מןשבע ועומד עליו מה"ס ואין שבועה חל על שבועה. גם מה שנראה מדברי הריטב"א לעיל (דף כ' ע"ב) ד"ה ג"ה דכל איסורי מאכלות לאו א"ח הוא אלא א"ג הוא אינו מוכן.

ומתנגד לדברי רש"י במס' פרייתות (דף י"ד ע"א) ד"ה איסור הנאה גם בתשובת הרשב"א הנ"ל בסוף הסי' מבואר דנבלה וכן שארי איסורי מאכלות המה א"ח וכבר רמז הריטב"א על פרייתות דבריו אשר העלה בחידושו למס' נדרים בסוג' דיש נדר בתוך נדר ועדיין לא זכינו לאור ביאור חידושי נדרים.

יענין ברמב"ם פ"ג מהל' נדרים הל' ז שכ' בזה"ל מפני מה נדרים חלים על דבר מצוה ושבועות אינו חל. שהשבועה אוסר עצמו על דבר ששבועה עליו.

והנודר אוסר דבר הנודר על עצמו. נמצא הנשבע לבטל מצוה אוסר עצמו וכבר עצמו מןשבע מה"ס הוא ואין שבועה חל על שבועה ע"כ וכשם שאין שבועה חלה לבטל שבועה כ"כ אינה חלה להוסיף על שבועה דאם נשבע פעמיים שלא יאכל אינה חל על שבועה ראשונה וה"ה בנשבע שלא יאכל נבלה פיון דמןשבע מה"ס הוא שלא יאכל נבלות א"א שתחול עוד שבועה ע"ז דאין שבועה חל על שבועה וכו"ל.

וכן בשבועה על נדרים. וא"צ למ"ש הר"ן דבנדרים הוי ג"כ א"ג.

ואפשר פוננתו פנ"ל. דכיון דאיכא בנדרים אזהרת לאו דלא יאכל הוי מןשבע ועומד.

גם בחי' הר"י מג"ש פאן אי' בזה"ל והווינו בה אמאי חייב בשבועה והא מןשבע ואין שבועה חל על שבועה ע"כ: ג"כ דע דשא"ר (סי' ע"ו מאריך לדחות דברי התוס' בקידושין (דף ע"ז) ובכריתות (דף כ"ג) שכ' דלולא שיש ראי' מרש"י ביבמות (דף ל"ג) גבי נשא מת דל"ל גם איסור מוסיף לא הוי שמעינו פן מהא דפוטרי ר"ש באוכל נבלות ביוה"כ דבזה ליכא מוסיף רק פולל ומשיג ע"ז השא"ר דיוה"כ הוי ג"כ מוסיף דמצד איסור נבלה אינו אוסר אלא באכילה כדה"נ ומחמת יוה"כ דלא כתיב בי' אכילה ואע"פ דגוף קפיד קרא אין לחלק בין אכילה כדדך הנאתו או שלא כדה"נ: ולענ"ד נראה אחר העיון בדברי רש"י לקמן (דף כ"ד ע"ב) ד"ה מידי דהוי ובפרט מ"ש רש"י יותר מבואר בפירושו למס' פרייתות (דף י"ד ע"א) ד"ה מגו כו' ובד"ה איה"נ.

אָבֵל בְּאִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו שֶׁאֵל לְדַחְתוֹ מִפֶּל וְכָל לְשׁוֹנֵי הַיָּתֵר גְּמוּר כְּגוֹן א"א וְאִשָּׁת אָח דְּחִיבֵי שְׁתֵּים דְּהֵי מִנְיָהּ מִפְּקֵת וְא"ת כֹּל שְׂאִינוּ בּוֹזֵא"ז כּו' א"כ לֹא יִחּוֹל א' מִהֵן וְיִהְיֶה פְּטוּר אֵלּוּ הֵם דְּבָרֵי בְּדוּת ע"כ תִּמְצִית דְּבָרָיו.

וּלְפִי"ז יֵשׁ סְבָרָא לִזְמַר בְּאִסּוּרָא בּב"א בְּגוֹנוֹנָא שֶׁא' מִהֵן יָכוֹל לְחוֹל עַל הַחֲתִיכָה אִם קָדְמוּ לוֹ חִלּוֹת אִסּוּר הַב' וְאוֹתוֹ אִסּוּר הַב' הִי מְנוּעַ מִלְּחוֹל אִם הִי מְנוּקָדָם לֹא אִסּוּר הָאֲחֵר שְׁפִיר יֵשׁ לְדַחְתוֹ אֶת אִסּוּר זֶה שְׂאִינוּ בּוֹזֵא"ז מִפְּנֵי הָאִסּוּר שְׂיִכּוֹל לְחוֹל אִם בּוֹזֵא"ז וְאִינוּ חָל עַל הַחֲתִיכָה רַק הָאִסּוּר שְׂיִשְׁנוּ גַם בּוֹזֵא"ז וְלֹא הָאִסּוּר שְׂאִינוּ בּוֹזֵא"ז דְּשִׁינָה בִּי לִזְמַר כֹּל שְׂאִינוּ בּוֹזֵא"ז אִם בּב"א אִינוּ: וְעַתָּה נִחְזוּ אֲנִי דְמָהָא דְנִדְרִים חָלִים עַל הַשְּׁבוּעָה נִשְׁמַע דְּאִסּוּר בְּחִפְצָא אִינוּ מוּנָע מִלְּחוֹל אִם שְׂקָדוּם לֹא אִסּוּר גְּבָרָא דְהִינּוּ אִסּוּר שְׁבוּעָה הָרִי דְבְדָבָר שְׂיֵשׁ בּוֹ א"ג וְא"ח הֵי לְעֵינֵי א"ח יִשְׁנוּ אֲפִילוּ בּוֹזֵא"ז.

אָבֵל א"ג אִינוּ בּוֹזֵא"ז דְּהָא שְׁבוּעוֹת אֵינָם חָלִים עַל נְדָרִים וּמַה"ט י"ל דְּאִם הֵיכָא דְּאִסּוּר שְׁבוּעָה וְהִנְדָּר בְּאִים בּב"א לֹא חָל רַק אִסּוּר הַנְּדָר וְלֹא הַשְּׁבוּעָה דְּכִינּוּן שְׁהַשְּׁבוּעָה אִינוּ בּוֹזֵא"ז לְגַבֵּי אִסּוּר נְדָר כְּמוֹ כּוֹן בּב"א אִינוּ אָבֵל אִסּוּר הַנְּדָר נִשְׁאָר בְּקִיּוּמוֹ עַל הַחִפְצָא דְּאִינוּ בְּדַחֲיָא כְּלָל בְּשׁוּם פְּנִים מִפְּנֵי א"ג אִם קָדְמוּהוּ וְלֹא שְׁיִינָה בִּי לִזְמַר כֹּל שְׂאִינוּ בּוֹזֵא"ז וְכְמוֹ כּוֹן לְפִי מַה שְׁהַעֲלִיתִי דְּאִסּוּר יוֹה"כ לֹא הֵי רַק א"ג וְאִסּוּר נְבִלָה הוּא א"ח כְּמוֹ כֹּל אִסּוּרֵי מְאָכְלוֹת דְּנִקְרְאִים א"ח כְּנִרְאָה מִדְּבָרֵי רִש"י בְּכָרִיתוֹת וְכְדָבָרֵי תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי"א ס' תְּרַט"ו וְכְפִירוֹשׁוֹ שֶׁם בְּדָבָרֵי הִירוֹשְׁלָמִי עֲשָׂאָה כְּנִבְלָה יַעו"ש.

וְע"כ אִם אִסּוּר יוֹה"כ בָּא אִסּוּר נְבִלָה בּב"א אִין לְחִיבֵי מְשׁוּם יוֹה"כ רַק מְשׁוּם נְבִלָה דְּלִגְבֵי אִסּוּר יוֹה"כ הוּא אִינוּ אֶלָּא א"ג דְּשִׁינָה לִזְמַר דְּכִינּוּן שְׂאִינוּ בּוֹזֵא"ז אִם בּב"א אִינוּ. אָבֵל אִסּוּר נְבִלָה שְׂיִשְׁנוּ אִם בּוֹזֵא"ז א"א לְדַחְתוֹ בְּשׁוּם טַעַם.

אֲמַנָם אִם הִיָּה אִסּוּר יוֹה"כ אֶל מְקוֹדָם אִסּוּר נְבִלָה בְּנִדְאֵי לֹא הִיָּה נִדְחָה מִפְּנֵי אִסּוּר נְבִלָה הַבָּא אַח"כ אִם שְׁנִבְלָה הוּא א"ח. כִּי כֵן גַּם בְּשְׁבוּעוֹת וְנִדְרִים שְׂאִם קָדְמוּ הַשְּׁבוּעָה לְהַנְדָּר אִם שְׁחָל אִסּוּר הַנְּדָר מִצַּד שֶׁהוּא א"ח וְלֹא נִדְחָה מִחֲמַתּוֹ אִסּוּר הַשְּׁבוּעָה שְׂקָדְמָה עַל חִלּוֹתוֹ עַל גְּבָרָא וְכַעֲיִן שֶׁכ' הָרִיטְבָ"א בְּמַס' קִידוּשֵׁין (דָּף ע"ז) אִין אַחַע"א אֲמַרִינָן אָבֵל שְׂיִיָּהּ אִסּוּר דּוֹחָה אִסּוּר הַקָּל שְׂקָדָם לֹא אֲמַרִינָן וְע"כ הַנְּצָרָה רִש"י לְקַמֵּן לְהַקְדִּים דְּבַעוֹד הַבְּהִמָּה בְּחִי' לֹא הִי מְקוֹם לְאִסּוּר יוֹה"כ לְחוֹל מִצַּד אִסּוּר אַמ"ה אֲשֶׁר ע"כ שְׂלָא הִי לְאִסּוּר יוֹה"כ שֶׁם קְדִימָה נִגְדָה אִסּוּר נְבִלָה וְא"א לְדוֹן עַל חִלּוֹת אִסּוּר יוֹה"כ רַק מְשׁוּם שְׂבָא בּב"א עִם אִסּוּר נְבִלָה.

וּלְפִי מַש"כ לֹא שְׂיִינָה אַחַע"א בּב"א הֵיכָא שֶׁא' מִהֵאֲסָרִים הוּא א"ח שְׂיִכּוֹל לְחוֹל גַּם בּוֹזֵא"ז וְאִסּוּר א' הוּא רַק א"ג וְאֲמַרִינָן לְגַבֵּי א"ג כִּינּוּן שְׂאִינוּ בּוֹזֵא"ז גַּם בּב"א אִינוּ חָל. אָבֵל לְגַבֵּי א"ח לֹא שְׂיִינָה לִזְמַר כֵּן דְּהָא בְּאֵמַת א"ח חָל אִם בּוֹזֵא"ז אִם לֹא קָדְמוּהוּ רַק א"ג כְּדִין נְדָרִים שְׂחָלִים עַל שְׁבוּעוֹת וְלִכְּהָ אִינוּ חִיבֵי רַק מְשׁוּם נְבִלָה שְׂיִשְׁנוּ אִם בּוֹזֵא"ז וְלֹא חִיבֵי מְשׁוּם יוֹה"כ כִּינּוּן שְׂאִינוּ בּוֹזֵא"ז לְגַבֵּי אִסּוּר נְבִלָה גַם בּב"א אִינוּ לְדַמּוּתוֹ לְמַה שְׂאֲמָרוּ בִּיבְמוֹת (דָּף ל"ג) בְּזֵר שְׂאֲכָל מְלִיקַת עוֹף דְּחִיבֵי מְשׁוּם זְרוֹת וּמְשׁוּם נְבִלָה מְשׁוּם דְּבָאִים כְּאֲחַד אַחֵר מְצִיאוֹת הַדָּם דְּהֵתָם שְׂנֵי אִסּוּרֵי אִסּוּר נְבִלָה וְאִסּוּר קוֹדֵשׁ לְזָר הֵם א"ח זֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא נְבִלָה וְזֶה מִפְּנֵי קְדוּשָׁתוֹ דְּכָל קוֹדֵשׁ מִקְרִי א"ח שְׂקָדְנוּשְׁתוֹ גְּרָמוּ לוֹ שְׂיִיָּהּ אִסּוּר לְזָר.

וגם א"ג יש בשניהם פי מושפעים ועומדים מה"ס על איסור זרות ואיסור נבלה וכינון שאין לאחד מאותן איסורים גלוי' להשני א"א לומר בכה"ג כל שאינו בזא"ז וכדברי התוס' רי"ד הנ"ל דאם נאמר פן א"כ לא יחול א' מהן וישוב להיתר גמור אשר אין הפה יכול לומר פן.

ע"כ חלו שני איסורים: ודע דבחי' הריטב"א למס' קידושין (דף ע"ז) מביא תרוצים שוני' על קושני' התוס' הנ"ל אמאי לא אמרינן שחל איסור יוה"כ עם איסור נבלה בב"א. וכו' עוד בזה"ל והראב"ד ז"ל פירש דלעולם קדום איסור נבלה לאיסור יוה"כ שאין דנין בענין זה בכתובה זו עצמה אלא בכתובה פיוצא בה, והאי גברא משעה שנעשה גדול קודם יוה"כ נתחייב באיסור נבלה דאע"ג דעדיין לא נתנבלה בהמה זו היא איכא פמה נבלות בעלמא דמיתסר בהו ולא חל עליו איסור יוה"כ עד עכשיו שיקרי לא הי' בו שם יוה"כ בעולם שנעשה גדול עד עכשיו כדאמרי התוס' ביבמות כו' יעו"ש ע"כ.

ומדחה הריטב"א דברי הראב"ד דלא מציינו איסור דוחה איסור ומלבד זה האריף הריטב"א בסתירת דברי הראב"ד אשר באמת מקושני' הבנה דא"כ נפל בבירא הרבה. מדינא אחע"א היכא שמצוין בעולם איסורים כאלו וכל איסוריהו על כל אדם מישראל משהביא שתי שערות לאחר שלש עשרה שנים.

יענין בשעה"מ פ' י"ז מהל' איסורי ביאה שמקשה על הראב"ד הנ"ל מסוגי' דקידושין (דף ע"ז) באלמנה לכה"ג ונעשית גרושה אמאי חל איסור אלמנה אגרושה הא מיד כשהביאה כהן שתי שערות אף שעדיין הי' הפהו הדיוט חל עליו שם איסור גרושה בכל גרושו' שבעולם אמאי חל אח"כ איסור אלמנה.

ונראה ליישב כל זה דבונדאי לא עלה על דעת הראב"ד שיהי' איסור' דחפצא נדחה מפני איסור' דגברא שקדום לו שיקרי נדרים חלים על שבועה א"ו סובר הראב"ד דהיכא שחל איסור איסורא דחפצא דוחה את איסורא דגברא אם לא הי' נאסר אגברא מחמת אסורא על אותו חפץ שאנו דנין עלי' רק שנאסר באיסור' דגברא בשאר החפצים שהי' פמוהם בעולם ובכה"ג אמרינן פיון דחל איסורא דחפצא תו לא מצי למיחל עליו איסור גברא שלא היתה עד עתה על אותו החפץ שאנו דנין עלי'.

וע"כ באלמנה לכה"ג ונעשית גרושה דכיון דחל תחלה א"ח על אותם אלמנה שמצד אלמנותה היא באיסור על כ"ג דזה מיקרי איסורא דחפצא שהוא נעשות פכתובה דאיסורא שלא תלקח לכ"ג והוא והיא השוו באזהרה דאלמנה לא יקח ומצד איסור גרושה לא הוחל עליה כלל איסור עד שנעשית גרושה ע"כ אף שיהיה חל אסורא דגופיה על הפהו גם בהיותו הדיוט על כל גרושות שבעולם מ"מ פיון שעליה לא הוחל איסור זה דגברא דוחה איסור דחפצא החל עליה באלמנותה לגבי כ"ג את איסור דהגברא אף שיהיה לאותו פהו א"ג על גרושות שבעולם הרי מ"מ לא הי' עלי' א"ג על אותו מצד גרושה כ"ז שלא היתה גרושה וכשנתגרשה ומדחינן חלות איסור גרושה עליו מפני קדימת איסור אלמנותה אינו בגדר שם איסור דוחה איסור דהא עליו לא הי' כלל איסור גרושה שקדמוהו בה איסור אלמנותה ואיסור של הפהו לגבי שאר גרושות נשארים בקיומם ואיסור חפצא עלה מצד שנעשית גם גרושה לא הוחל עלי' כלל מפאת קדימת איסור חפצא שהי' בה מקודם מצד אלמנותה ואין מהן הוא א"ח אבל כשאנו באין לדון על משפט קדימה בין ב' אסורים ששניהם אינם אלא א"ג שפיר יש סברא לומר דלא שייך קדימה על האיסור מחמת שקדם לו להיות אסור לאכול מאותו חתובה באיסורא דגברא אם פועי' איסור השני הי'

מצוינה בעולם הרי הוא איסורא דגברא על אותו איש גם על איסור השני ומצינה היכא שאיסור השני הנה פבר מצוינה בעולם והנה חל א"ג שלא לאכול לו משפט הקדימה נגד איסורא דגברא שלא הנה כלל אז בעולם ממנו.

ולא הנה שייך כלל חלות אסורא דגברא. עד"ז היא גבלה ויוה"כ דאיסורא דגברא שלא לאכול גבלות ומיחל תיגיל על כל אדם מישראל מיד בהבאת שתי שערות שמוןהר שלא לאכול מפל גבלות המצויות בעולם.

ואיסורא דגברא מצד יוה"כ אינו באה אלא בעצמו של יוה"כ הרי לענן איסורא דגברא משפט הקדומה בזמן איסורא דגברא שלא לאכול גבלות על איסורא דגברא שלא לאכול ביוה"כ: ע"כ דעת הראב"ד דאף אם נתגבלה ביוה"פ לא מיקרו איסור בב"א דהא קדום איסורא דגברא של איסור גבלה מצד שמצוינה תמיד גבלות ואיסור דגברא של יוה"כ מאןחר בזמן דאינו באה רק ביוה"כ ואף כשבא אינו אלא א"ג ולא א"ח וכשנתגבלה בהמה ונעשית גם א"ח שפיר דוחמת מלחול עמה איסור דיוה"כ שאינו אלא א"ג וכדמיון דשבועות ונדריים שפכתתי לעיל דרק כשקדים השבועה לנדך הוא דלא נדחית השבועה מפני הנדך שחל אח"כ ונשאר באיסור שניהם אבל איסור השבועה בא בב"א עם איסור נדך מונע איסור נדך שהוא א"ח חלות השבועה שאינו אלא א"ג וק"ו לגבלה ביוה"כ לפי הנחתו של הראב"ד דא"ג של יוה"כ לא הקדים לאיסורא דגברא של גבלה דאף שאותו הבהמה קודם שנתגבלה לא הנה בה מצד גבלה אף איסורא דגברא הרי מ"מ הנה על שם איסור גבלה א"ג כי גבלות מצוינה בעולם שאין לנו לדון בזה על עצמות החתיכה רק מצד הגברא והרי אגברא פבר קדים בזמן איסור אכילת גבילה.

ודברי הראב"ד נכונים ע"פ הנחות הראשונה שפכתתי. מצורף לזה מה שהעליתי דאיסור יוה"כ לא הוי אלא א"ג ואין מן הצורך ביישוב דברי הראב"ד לדברי הראשונים ביישוב פנונת רש"י ע"פ דברי התוס' רי"ד שאף אם לראב"ד לא נחית לזה מ"מ צדקו דבריו דלענן א"ג אין חילוק בין אם הי' א"ג על אותו החתיכה שאנו דנין.

או אם לא הוי רק על מצוינה בעולם שמתקרינן שחלות א"ג: אוכלם בהא צריכין להשוות דעת ראב"ד עם דעת רש"י דכ"ז שהבהמה בחי' מונע איסור יוה"כ מלחול בהמה זו כי בלא"ה באיסור אמ"ה עומדת או אפשר דעת הראב"ד דאמרינן דבהמה בחי' אינה עומדת כלל לאכילה ע"כ אין שייך לומר איסור יוה"כ דקדום על אותה בהמה וליכא מן הקושני רק דנימא דבאותו בהמה בא בב"א איסור יוה"כ ואיסור גבלה.

וע"ז מתרץ הראב"ד שפיר דכיון דכל עצמות איסור משם יוה"כ אינו רק א"ג ונגד זה משפט הקדימה דאיסור דגברא שלא לאכול גבילות המצוינן בעולם שחל תיכף על אדם בהביאו ב' שערות, ע"כ אין מצד א"ג שם בב"א לאיסור יוה"כ עם איסור גבלה אף שלא נתגבלה דהא אין דנין פעת מבהמה זו רק מאיסור דגברא.

אבל אי הי' אמרינן דאיסור יוה"כ חל על הבהמה בחיות' לא הי' לדחות איסור יוה"כ אף כשנתגבלה אח"כ הבהמה דאיסור דוחה איסור לא אמרינן ודמי לאם קדום איסור שבועה לאיסור נדריים דחל איסור נדריים באיסור דחפצא ועכ"ז אינו דוחה א"ג דשבועה דקדום ע"כ הנצרך הראב"ד לסברתו דבאיסור דגברא מחמת גבלה הקדום בזמן נגד איסור דגברא מחמת יוה"כ.

וזה מדויק בדברי הראב"ד הנ"ל שכ' שאין דנין בענין זה בחתיכה זו עצמה כו'. פנונתו דבענין זה פלומר איסור יוה"כ שאינו לא א"ג ואין לדון על הבהמה פי גם באותו הבהמה שלפנינו שנתנבלה לא הי' איסור דגבך' משום יוה"כ בעוד הבהמה בחיותה רק איסור' דגבך' הי' על אדם משקדש יוה"כ ונגד זה הרי קדים בזמן איסור' דגבך' באזקה על כל נבלה המצוי' בעולם ומונע חלות עוד א"ג מחמת יוה"כ דלא מיקרי איסור בב"א.

דאיסור' דגבך' שחל במניעות אכילת נבלה קדים מאסור' דגבך' שמצד יוה"כ פנ"ל. הרי זה חדש ונכון בעומק העיון.

ובדברי אלה מיושב גם קושני' הרשב"א בחידושו לייבמות דף ל"ג ד"ה אלא מליקה כו' שמקשה על הראב"ד דלפי דבריו גם חלב המוקדשין להוי איסור בב"א דמשנעשה גדול חלה עליו איסור הקדש ואיסור חלב בב"א ולפי מה שפתיבתי מודה הראב"ד דהיכא דקדום א"ח על החתיכה תו לא מצי למיחל עליו איסור אחר של א"ח אף שעל איסור שני כבר קדם בכוחי' המצוי' בעולם איסורא דגבך': אמנם עדיין לא עלתה לי ליישב על מש"כ הראב"ד המובא בריטב"א והרשב"א הנ"ל דלכך הוי בנר שאכל מליקת עוף איסור בב"א אע"פ שלא נמלק עוף זה עדיין (פלומר והרי קדים איסור זרות לאיסור נבלה) מ"מ הא איכא פמה נבלות טובא דמסתר בהו כו' ע"כ.

וקשה מה בכך הא מ"מ קדים איסור זרות אחפצא דהיינו העוף דהקדש נאסר מפני קדושו לזר. ואפשר דעת הראב"ד פיון דעיקר איסור אכילה הוא רק משום זרות לא מיקרי אלא א"ג וכיון שגם משום נבלות שמצויים בעולם חל איסור אגבך'.

ע"כ מיקרי איסור בב"א. דהא לא קדים על העוף אסור' דחפצא מחמת איסור זרות שעיקרו איסור גבך' כעין נזיר פיון שדעת רוב מהקדמונים פיון שאיסור בא מצד נזירותו לא מיקרי א"ח כ"א א"ג: ועכ"פ לפי סברת הראב"ד לפי מה שפתיבתי בכוננתו ומה שהוספתי עוד דאיסורא דיוה"כ לא מיקרי א"ח אלא א"ג אינו צריך עוד ביישוב דברי הרש"י שמפרש אף בנתנבלה ביוה"כ בכל מה שכת' בזה פנ"ל ע"פ דברי התוס' רי"ד דבלא"ה א"ש דברי רש"י הנ"ל.

די"ל דרש"י סובר דאיסור זרות בקדשים מיקרי א"ח וע"כ צריך רש"י לפרש גבי זר שאכל מליקה דאיסור זרות ואיסור נבלה באים פאחת בשעת מציאת הדם. אבל בנבלה ביוה"כ פיון דנבלת היא א"ח ואף קודם שנתנבלה אות' הבהמה חל איסור נבלות על גבך' מצד נבלות המצויי' בעולם וקדים איסור גבך' זה לאיסור דגבך' מחמת יוה"כ שאין אסורו אלא בהחלות יוה"כ ועל אות' הבהמה שנתנבלה ביה"כ לא הוחל ביה"כ א"ג שלא יאכל מן בהמה זו דהא קודם שנתנבלה הבהמ' הייתה בא"ח מצד אמ"ה.

וכשנתנבלה הבהמה וחל איסור נבלה באיסור חפצא אין עוד מקום לומר דתיחול גם איסור יוה"כ שהוא א"ג דהא מצד סבך' קדים איסור' דנבלות המצויי' בעולם והוי עי"ז קדימה לאיסור גבך' על נבלה נגד א"ג מצד יוה"כ ונדחה מלחול א"ג מחמת יוה"כ מפני אסורא דגבך' מחמת נבלות שבעולם שקדמו לחול על גבך' קודם יוה"כ וע"ז הוצרך רש"י לומר בהמה אי' באיסור אמ"ה עומדת דאם הי' מקום לומר שחל איסורא דגבך' משום יוה"כ על אותו הבהמ' קודם שנתנבלה ותו לא הוי נדחה איסור זה לגבי אותה הבהמה אף שנתנבלה אח"פ דאיסור דוחה איסור לא אמרינן בכה"ג דכבר הי' מוזהר אותו גבך' מחמת יוה"כ שלא לאכול בו ביום מבהמה זו ולא הי' פקע עוד מחמת איסור נבלה שבה אח"פ באותו הבהמה וכנ"ל אף דלגבי נבלות דעלמא

קדים איסור גברא: ודע דבפליתי סי' פ"ז ס"ק י"ג מקשה לשיטת הסוברים דשבועה חל על ח"ש א"כ אמאי ליכא איסור בב"ח בתצי וזית נבלה עם תצי וזית חלב הא פיון דנבלה ליכא אלא ת"ש שפיר מצי למיחל עליו איסור בב"ח פשהוא וזית שלם מצד צירוף תצי וזית חלב.

כבר כתבתי על הגליון בס' הנ"ל בזה"ל יענין מס' מעילה דף ט"ז ע"א ונשם מבואר דאף על ח"ש לא חל איסור שני אף דלגבי איסור שני יש כזית מצד צירוף מאותו המין. ולינישב דברי התוס' במס' שבועות ודעת הרמב"ם והר"ן שסוברים דשבועה חלה על ח"ש י"ל דשאני גבי שבועות דהלאו דשבועה כשחל הוא על אותו ח"ש דנבלה שנושבע עליה בלי שום צירוף משא"כ בצירוף נבלה מטמאה ומטהורה דאף שהטמאה ליכא אלה תצי וזית מ"מ לא חל עליו איסור נבלה דגם מחמת איסור נבילה ליכא באותו חתיכה רק ח"ש.

רק ע"י צירוף תצי וזית מנבלה יהיה שיעור שלם וע"י צירוף משפחת שישאר איסור הטמאה פשיצרה לה תצי וזית מטמאה. ולפי סברא זו מיושב קושית המחבר מבב"ח ע"כ בגליון.

ואחר שהתבוננתי נ"ל לתרץ באופן אחר לפמש"כ דהא דאין שבועה חל על איסורא אף דשבועה הוא א"ג ונבלה וכדומה הוא א"ח מ"מ לא חל משום דגם על נבלה וכל איסורין מושבע מה"ס והוי כמו שבועה על שבועה שאינו חל כמו שאין חל איסור על איסור פאשר הבאתי לעיל דברי הר"י מג"ש שכ' להדיא פיון דמושבע ועומד מה"ס הוי כמו שבועה שעל שבועה.

ולפי"ז א"ש דעת התוס' והר"ן שכתבו להדיא דח"ש דכיון שאינו מפורש בתורה לא מיקרי מושבע מה"ס א"ש דמצי השבועה למיחל עליה דאף דח"ש אסור פיון דאיסורא רק א"ח לא מצי דוחי' חלות השבועה שהוא א"ג.

ומשום דאין שבועה חלה על שבועה לא שייך הכא דהא ח"ש לא מיקרי מושבע ועומד. וכ"ז רק לענין חלות שבועה על ח"ש אבל לענין בשר נבלה בחלב או בנבלת טמאה אף דח"ש דידהו לא מיקרי מושבע ועומד מ"מ לא מצי למיחל על אותו ח"ש איסורא דבב"ח או שארי איסורין מטעם דאין אחע"א דהא גם איסור בב"ח ואיסור נבלה הבא לחול הוא ג"כ רק א"ח ובאסורים שונים אמרינן אין אחע"א אף בחמור על קל.

ובפרט דגם איסור השני לא מיקרי חמור נגד איסור הראשון. עד"מ תצי וזית בשר נבלה עם חלב דעל אותו תצי וזית נבלה גם משום בב"ח ליכא אלא ח"ש רק מחמת צירוף החלב נעשה שיעור שלם הלא כמו כן לענין איסור נבלה מצי לצרף עם עוד תצי וזית נבלה ולהוי שיעור שלם וכן עד"ז גבי תצי וזית נבלה טמאה וח"ז נבלה טהורה שאין איסור השני חמור מן איסור הראשון רק שפאיסור השני יש עתה שיעור שלם מצד צירוף עוד תצי וזית מן נבלה טהורה כמו כן יכול להיות לענין איסור טומאה שיהיה נעשה שיעור שלם בצירוף עוד תצי וזית מבשר טמא והוא ע"ד שכ' בקיצור בגליון הנ"ל.

ועם מה שהוספתי פנת פנ"ל, א"ש הן לפי טעם התוס' מפורש ביותר בחי' הר"ן דח"ש לא מיקרי מושבע ועומד והן לפי טעם חי' הריטב"א שכ' משום דחמור על קל חל דח"ש קל הוא לכך חזקתו עליו שבועה יעו"ש.

ואין לדמות לזה חלות איסור בב"ח וחתצי וזית בשר נבלה עם תצי וזית חלב או תצי וזית בשר נבלה וטמאה עם תצי וזית בשר נבלה טהורה פנ"ל: ועפ"ד יש להמתיק דברי הגמרא בשבועות וזה נבלה דמושבע ועומד מה"ס הנה דכי חרצן לגבי נזיר דמי' יש לכאורה דברים אלו דמושבע ועומד

כו' הָמָּה אַף לְמוֹתֵר דְּהָא פְּשוּט דְּאִיסוּר גְּבִלָּהּ הוּא כְּמוֹ אִיסוּר חֶרֶץ לְנִזְיָר וְאִם הִי שׁוּרְתָּהּ הִדִּין לֹמַר בְּשׁבוּעַת נְזִיר עַל חֶרֶץ דְּדַעְתֵּי' עַל פְּחוּת מְכַזֵּית דְּאֵהֲתִירָא קָא מְשַׁתְּבַע מֵהַכ"ת לֹא נֶאֱמַר כֵּן גְּבִי גְּבִלָּהּ.

וְאִקְדִּים לְתַרְזֵן הֶרְמֵב"ם פ"ה מֵהַל' שְׁבוּעוֹת הֶלְכָה ט' בִּזְה"ל. וְכֵן הַנְּשַׁבֵּעַ שְׁלֵא לְאַכּוֹל חֶרֶץ וְאֶכַל מִמֶּנּוּ פְּחוּת מְכַזֵּית הִרִי זֶה סֶפֶק.

הִי הַנְּשַׁבֵּעַ נְזִיר שֶׁהוּא אִיסוּר בְּחֶרֶץ בְּכַזֵּית וְאֶכַל מִמֶּנּוּ פְּחוּת מְכַזֵּית אֵינּוּ חַיִּיב בְּשׁבוּעַת בִּיטוּי שְׁהִרִי אֵינּוּ דַעְתוֹ בְּשׁבוּעַתוֹ אֵלֶּא בְּכַזֵּית שֶׁהוּא מְשַׁבֵּעַ עָלָיו וְאֵינּוּ שְׁבוּעָה חֵלָה עָלָיו עַכ"ל.

וְכ' הַל"מ בִּזְה"ל יֵשׁ תִּימָא עַל רַבִּינוּ ז"ל כו'. וְעוֹד תִּימָא עַל רַבִּינוּ דְּלְדַבְּרֵי א"ד בַּגְמ' תִּפְשׁוּט דְּבַעֵי רַבָּא שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכַל עֶפֶר הָא שְׁאֵנִי וְשְׁאֵנִי דְּגְבִי גְּבִלּוֹת הוּא מְשַׁבֵּעַ וְאֵמְרִי דַעְתֵּי' אִיסוּרָא אֶבֶל לְגַבֵּי עֶפֶר דְּאֵינּוּ מְשַׁבֵּעַ לֹא ע"כ.

וְלִינִישׁב קוֹנְשֵׁי' זֶה אִקְדִּים מִש"כ הַל"מ בְּעַצְמוֹ לְסִבְרַת הֶרְמֵב"ם ז"ל תְּלִינּוּ שְׁנִשְׁבַּע עַל כַּזֵּית דְּאִיסוּרָא כְּדִי לְזַרְזוּ א"ע עַל דְּרַף שְׁאֵמְרוּ בַּמַּס' נְדָרִים דְּף ז' מִנִּין שְׁנִשְׁבַּע לְקִיָּים הַמְצָנָה כו' וְלְכַאוּרָה אֵינּוּ מוֹכֵן דְּהָא בְּאֵמַת גְּבִי נְזִיר גַּם חֶזִי שְׁיַעוּר אִיסוּר וְהָא דְקָרִי לִי הַגְמ' הֲתִירָא אֵינּוּ אֵלֶּא לְגַבֵּי אִיסוּרָא שְׁבוּעָה אֶבֶל מֵאַחַר שַׁעַכ"פ אִיסוּר שְׁפִיר י"ל שֶׁהִי כְּנֻנְתוֹ בְּשׁבוּעָה עַל ח"ש לְזַרְזוּ אֵת נַפְשֵׁי' שְׁלֵא יִפְשַׁל אִפִּי' בְּאִיסוּר קַל ח"ש.

וּמִדְּבַרֵי הֶרְשֵׁב"א בַּח' ד"ה פִּינּוּ כו' נִרְאֶה שְׁמִפְרֵשׁ דְּבַרֵי הַגְמ' אֵהֲתִירָא קָא מְשַׁתְּבַע כְּלוֹמַר דְּמַצַּד ח"ש לִיכָא אֶפְלוּ לר"י רַק אִיסוּר בְּעֵלְמָא וְלְזַרְזוּ נַפְשֵׁי' שְׁלֵא יֵאכַל מִמֶּנּוּ קָא נִשְׁבַּע הִרִי לְהִדְנִי דְגַם ח"ש י"ל דְּהַשְׁבוּעָה הִתְהָה לְזַרְזוּ נַפְשֵׁי' וְכַמְעַט זֶה וּמִן הַמְשַׁפְּלָת הִרְאֵשׁוּנָה שְׁיִוְתֵר צְרִיף אָדָם לְזַרְזוּ אֵת נַפְשֵׁי' בְּשׁבוּעָה מִמְכָּשׁוֹל אִיסוּר קַל וְא"כ מֵהַכ"ת לִיתְלָא בְּנִזְיָר שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכַל חֶרֶץ שְׁלֵא הִי דַעְתוֹ רַק עַל כַּזֵּית וְלְזַרְזוּי נַפְשֵׁי' הָא בְּסִתָּם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכַל חֶרֶץ לֹא אִיפְשָׁטִי הַאִיבְעֵי' וּבִסְפִיקָא קָאִי פִּינּוּ דְלָא מִתְאַכִּיל בְּעֵינֵי' וְלָמָּה נִשְׁמַנָּה הִדִּין בְּנִזְיָר שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכַל חֶרֶץ וְאִי מִשׁוּם דְּתִלְיִנּוּ גְּבִי נְזִיר שְׁנִתְכַּנּוּן לְזַרְזוּי נַפְשֵׁי' מִן הָאִיסוּר לו'.

הֵלֵא גַם בַּח"ש יֵשׁ אִיסוּר נְזִירוֹת דְּשִׁינֵי ג"כ לֹמַר דְּנִשְׁבַּע לְזַרְזוּי נַפְשֵׁי': וְכְדִי לְתַרְזֵן קוֹנְשֵׁי' זֶה אִקְדִּים מֵהַ שְׁבַּאֲרֵתִי בַּמַּק"א. דְּבַנְּשַׁבֵּעַ שְׁלֵא יֵאכַל עֶפֶר וְשְׁלֵא יֵאכַל חֶרֶץ דְּקָאִי בְּסְפִיקָא אִם שֵׁם אֶכִּילָה גַם בְּאֵלוּ פִּירוּשׁוֹ בְּהִזִּית אוֹ לֹא.

אִף אִם אֹמַר הַנְּשַׁבֵּעַ שֶׁהִי בְּלָבוּ עַל פְּחוּת מְכַזֵּית מ"מ אֵינּוּ בַּחֲיוּב שְׁבוּעָה וְדָאִי עַל פְּחוּת מְכַזֵּית פִּינּוּ דְּסִלְקָא בְּתִיקוּ וּמָה שֶׁהִי בְּלָבוּ עַל פְּחוּת מְכַזֵּית הִוִּי כְּדְּבָרִים שְׁבַלְב שְׁאֵינּוּ דְּבָרִים וְכִינּוּ שְׁמָה שְׁיַצָּא מִפִּיו שֵׁם אֶכִּילָה סְפִיקָא מְסַפְקָא לָן אִם פִּי' בְּכַזֵּית כְּכֵל סִתָּם אֶכִּילָה אוֹ פִּירוּשׁוֹ פ' מְכַזֵּית פִּינּוּ שֶׁהַשְׁבוּעָה הוּא עַל דְּבָרִים שְׁאֵינָם רְאוּיִים לְאֶכִּילָה הִוִּי רַק סֶפֶק שְׁבוּעָה וְלֹא אֲזִלִּינּוּ בְּתַר מִחְשַׁבְתּוֹ דָּאִם שֵׁם אֶכִּילָה שְׁיַצָּא מִפִּיו דְּאוֹתוֹ הַשְׁבוּעָה נִתְפָּרֵשׁ כַּזֵּית לָמָּה תַּחוּל הַשְׁבוּעָה גַם עַל פ' מְכַזֵּית הָא לְבִטָּא בְּשַׁפְּתֵי' כְּתִיב וְלֹא אֲזִלִּינּוּ בְּתַר מִחְשַׁבְתּוֹ כְּשִׁפּוּתֵר מְשַׁמְעוֹת דְּבַרֵי הַשְׁבוּעָה שְׁיַצָּא מִפִּיו עַד"מ הַנְּשַׁבֵּעַ שְׁלֵא יֵאכַל הִיִּתֵר שְׁפִירוּשׁוֹ מִסִּתְמָא עַל אֶכִּילַת כַּזֵּית וּבְנִדָּאִי לֹא יַעֲלָה עַל דַּעַת לֹמַר דָּאִם הַנְּשַׁבֵּעַ מוֹדָה בְּעַצְמוֹ שֶׁהִי בְּלָבוּ לְאִסוּר א"ע בְּשׁבוּעָה אִף בְּפְחוּת מְכַזֵּית שְׁיַהֲלִי מְחַיִּיב בְּשׁבוּעַת פֶּס עַל פְּחוּת מְכַזֵּית כְּמוֹ כֵּן בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכַל עֶפֶר אוֹ חֶרֶץ דְּהִוִּי לְעַנְנֵי פ' מְכַזֵּית רַק ס' שְׁבוּעָה אֵינּוּ מִחְשַׁבְתּוֹ מְשׁוּנָה לְנִדָּאִי הֵן אִם יֹאמַר שְׁלֵא אִם רַק לְכַזֵּית עַכ"ז אֵינּוּ לְהִתִּיר לְאַכּוֹל

ממנו פחות מפיזית וכן להיפוך אם אומר שהי' בלבד פ' מפיזית מ"מ אין חיוב קרבו שבועה על פ' מפיזית וכיון דסלקא בתיקו תו לא אזלינן בתר מחשבתו.

וכן מדויק מלשון הרמב"ם שכ' בזה"ל שבועה שלא אוכל עפר וכיוצא. מדברים שאינם ראויים לאכילה אם אכל פיזית חייב אכל פחות מפיזית ה"ז ספק שמא יתחייב בכ"ש מפני שאין זה דרפו לאכילה כדי להצריכו שיעור ע"כ הרי שלא הזכיר כלל שהספק הוא אם דעתו' הי' על פיזית או פחות מפיזית כי באמת אין מקום לתלות בדעתו דכיון שעלתה הגמרא בתיקו ממילא אף אם הי' דעתו על חד משני הפנים הוי כדברים שבלב שאין נפרים מתוך מעשיו או דבריו ובכה"ג דברים שבלב לאו דברים.

ואין סתירה לזה מגמ' דקאמר פינו דמתאכיל ע"י תערוכות דעתו אפיזית. א"ד פינו דלאו בעינא כו' דעתו' אמשהו.

הרי שסוד הספק האיה הי' דעתו דז"א אלא לענין התחלות הספק דאם הי' אפשר למפשט לנודאי האיה הי' דעתו בא' משני הפנים היתה מחשבה זו כדברים שבלב הנכרים מתוך עיון המעשה דהוי דברים והוי אזלינן בתרי'.

אבל פינו דלא אפשרטי' וקאי בספיקא ואין לנו להחליט האיה הי' דעתו ממילא שבדעתו בזה הדברים שבלב שאינם נכרים ואינם פלום. וכעין סברא זו אמרה ברא"ש מס' ב"ב דף קמ"ח דגבי ש"מ שהקדיש והפקיר נכסיו.

שנית צריך לדעת שמהא דנשבע שלא יעבור על ל"ת פגון בנשבע שלא יאכל גבלות ואף שלא כלל דברים המותרים מ"מ יש בו מן הזירוז. ונשמע כדברי הפמ"ג או"ח פתיחה להל' פסח במ"ז דף י"ט ע"ג שמסיק להלכה פלישנא דגמרא ביבמות דף ל"ג ע"ב נ"מ לקונברו בין רשעים גמורים דאף דאין אחע"א ז"א אלא לענין עונש אבל הוספת איסורא דאורייתא איכא מחמת איסור השבועה וא"כ דעתו דבנשבע שלא יאכל גבלות אף דאין השבועה חלה בלא פולל מ"מ איסור דאורייתא יש גם מצד השבועה כו' יעו"ש וא"כ מש"כ הרמב"ם בנזיר שלא יאכל חרצן שהרי אין דעתו בשבועתו אלא על פיזית שהוא מןשבע עליו.

וכוננתו כמ"ש הל"מ שנתפונן לזרוזי נפש' מן האיסור גזירות ואם נאמר פינו דאין השבועה חלה על איסור גזירות לענין קרבו אף הוספת איסורא בעלמא ג"כ ליכא מחמת השבועה לא שייך כלל שום זירוז מחמת השבועה פינו דהוי כאלו לא נשבע.

ויענין במהרי"ק שורש קס"ה שמרחיק א"ע לומר דתלינן שטעה הנשבע וסבור שבועתו תחול על איסור גזירות. ובאמת אין דוחק גדול מזה מהכ"ת לומר דאף דבסתם נשבע על החרצן בספיקו קאי דלמא השבועה וגם על פחות מפיזית ובנזיר שנשבע על חרצן נחזיק לנדאי שטעה בדין ולא הי' דעתו אלא על פיזית לזרוזי נפש' לפו טעותו אדרבא מהראוי לומר שלא טעה בדין ונתפונן בשבועתו גם על פחות מפיזית שחלה עליו השבועה ויש מחמת זירוז.

שלישית דלקיום המצנה אמרי' לה בגמ' דנדרים שנשבעים לזרוזי נפש' ואתו' ליה מפסוק נשבעתי ואקיימה וגו'. והקשו כמה מחברים לדעת הרמב"ן שסובר במלחמות דנשבע לקיים המצנה ולא קיים אינו חייב מלקות מה שם יש זירוז בשבועה זו ומזה הוכיח הקצה"ח על ח"מ בסי' ע"ג דאף לדעת הרמב"ן דליכא לאו מחמת השבועה על קיום המצנה מ"מ איסורא איכא עד"ז צ"ל גם בשבועה על איסור אף דמצד האיסור מןשבע ועומד מה"ס וע"כ אין שבועה חלה

על שבועה מ"מ יש הוספת איסור מחמת השבועה ולהכי הוי זירוז כמש"ל ודלא כדברי א"מ ח"ב בתשובתיו ב' יעו"ש ואכ"מ: ואחרי כל האמור בצירוף דעת הפר"ח בפשיטת הרמב"ם דאף בספיקי דחיקו אמרי דספיקא דאורייתא לקולא ואינו אסור אלא מדרבנן כמו כן בנשבע שלא אוכל חרצן דקאי בספיקא אם חלה השבועה על פחות מפזית או לא אין איסור דאורייתא מחמת השבועה דספיקא דאורייתא לקולא.

וכיון שח"ש אסור מדאורייתא מצד איסור נזירות תו לא שנייה לומר שהשבועה היתה לזרוזי נפש'י מח"ש דהיינו פ' מפזית חרצן דהא מחמת הנזירות דינש בח"ש איסור דאורייתא ומחמת השבועה שהוא רק בספיקא לא נתוסף רק איסור דרבנן האיה שנייה לומר שנתכונן לזרוזי נפש'י על איסור דאורייתא מצד הוספת איסור דרבנן וכי מזריזין על החמור באיסור הקל ממנו: לפי דברי הצ"ח במס' ביצה בסוגי' דאפרוח דגם באיסור דרבנן אמרינן אאחע"א י"ל בפשיטות יותר דלא מצי למיחל פלל הך איסורא דספיקא שאינו אלא מדרבנן על איסור ח"ש שהוא דאורייתא וכיון דלא חל פלל מה זירוז איכא באותה השבועה אלא ודאי שנתכונן בשבועתו אפזית חרצן ובכזית חרצן איכא שבועה ודאית מדאורייתא דשפיר יש תועלת בשבועה זו לזרז בהוספת איסור דאורייתא וא"ש מה שפסק הרמב"ם בגזיר שגשבע שלא יאכל חרצן אמרי' שדעתו על פזית דאיסורא.

ומכוננים דבריו ביותר במה שהקדים באותו הלכה דבנשבע שלא יאכל חרצן קם בספיקא וליכא חיובא על פחות מפזית וממילא גם איסור דאורייתא ליכא דס' דאורייתא לקולא פנ"ל ולא שנייה פלל זירוז מחמתו על איסור ח"ש בגזיר וכנ"ל.

ולכן אמרי' דהי' פוננתו על פזית חרצן. ולפי"ז שפיר י"ל קוש'י הל"מ הנ"ל דהא דמקשה הגמ' ותפשוט דבעי רבא שבועה שלא אוכל עפר ע"כ הפוננה דמדברי רשב"ל שאמר אי אתה מוצא כו' מוכח שלא נסתפקו פלל הנשבע על דבר שאינו ראוי לאכילה שאם היה ס"ד דחל השבועה על פחות מפזית דאם הי' הוא מסופק בדבר כמו רבא האיה החליט לומר אי אתה מוצא הא י"ל דתנא דמתני' מפשט פשיטא (ובפרט כי אין דרף התנא להיות מסופק אם חייב או פטור כמש"כ תוס' לעיל דף כ' ע"א ד"ה איסור) דבנשבע על אוכלים שאינם ראויים לאכילה אמרי' דדעתו על פחות מפזית וא"כ אף בנשבע שלא יאכל גבלות פיון שהם אינם ראויים לאכילה אמרי' דעת'י על פ' מפזית והוי שבועת ודאי על פחות מפזית ותו ליכא סברא לומר דשאני גבי גבלות דתלינן יותר שהי' דעת'י אפזית בכדי לזרוזי נפש'י מאיסורא דהא גם בח"ש נבלה אסור עכ"פ מדרבנן ושנייה בה ג"כ לזרוזי נפש'י שגשבע כדי שיהי' גזר ע"י שבועה זו ממכשול איסור דרבנן של איסור ח"ש מנבלה.

ואדרבא י"ל סברא שהוצרך לזרז מאיסור דרבנן יותר פיון שעכ"פ גם על הח"ש שנייה זירוז אין לתלות שהי' שבועתו רק על פזית וקם דינא פזית נשבע שלא יאכל עפר פיון שאינו ראוי לאכילה דעת'י, אפחות מפזית: גם מדברי אגדה במדרש רבה ויקרא כ"ג שלשה הם שתקף יצר הרע עליהם יוסף ובועז ודוד.

מבואר שיש זירוז בשבועה גם על דבר האיסור מדאורייתא בל"ת: לפי האמור כפי' המבואר בחי' הר"ן והריטב"א דמאי דמבעי' לי' לר"א בגזיר שאמר שלא יאכל חרצן בהמה דכיון דכזית איסורא דאורייתא כי קא משתבע אהמירא קא משתבע.

הכנונה דיותר יש לתלות שגשבע על הח"ש וְחִלָּה הַשְּׁבוּעָה עֲלֵי דְאָף דח"ש לר"י איסור
מְדַאֲוֵרֵיָתָּ מ"מ לֹא מִיקָרִי מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד וְחִיָּלָא הַשְּׁבוּעָה וְהוּי זִירוּז גְּמוּר מְצַד חוֹמֵר הַשְּׁבוּעָה
עַל אִיסוּר בְּעֵלְמָא מִשָּׂא"כ עַל שְׂעוּר שְׁלֵם פְּאָשֵׁר הַתְּבַאֲרָתִי לְעִיל פִּינּוּ דְאִין הַשְּׁבוּעָה חִלָּה רַק
לְהוֹסְפוֹת אִיסוּר בְּעֵלְמָא כנ"ק יֵשׁ סְבָרָא לומר דְּלֹא זִרְיָא הוּא.

משא"כ אם נחליט מצד סבָרָא זו שהי' דַעְתָּי' עַל ח"ש וְכִזְרוּז בְּשְׁבוּעָה וְדַאֲיִת חִלָּה עַל ח"ש
שְׂאִינוּ מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד גַּם לְעִנְיָן קָרְבָן וְכָל עוֹנְשֵׁי דְמַחְמַת אוֹתוֹ הַסְּבָר' דַּאֲהֵתִירָא קֵא מְשַׁתְּבַע הוּי
פְּמַחְשְׁבָתוֹ נְכָרִית מִתּוֹף עִנְיָן הַשְּׁבוּעָה וְכֵאֵילוּ פִּירֵשׁ לְהֵדָי' שְׁשִׁבּוּעֵתוֹ הוּא עַל מַשְׁהוּ פִּן תּוֹרָף
פְּוֹנֵת הַאִיבְעָי': פִּלְלוּ שֶׁל דְּבָר דְּלִכְּהָ אִיבְעָי' בְּנִזִיר מִשׁוּם דס"ד שְׂאִין לְתִלוֹת שְׁשִׁבּוּעַ עַל, פְּזִית
לְזִרוּ דְּהָא בְּלֹא"ה מְוֹזָהר עֲלֵיו בְּלֹא וּבְשִׁבּוּעֵת] הַנִּזִיר שְׁלֹא אֲנִיכְלוּ אִין בּוֹ הוֹסְפָה כ"א לְאִיסוּרָא
בְּעֵלְמָא דֵאֲחַע"א וְלֹא נ"מ רַק לְעִנְיָן לְקַבְּרוּ בְּרִשְׁעִים גְּמוּרִים הִי' מְקוּם לומר דְּאָף שְׂאִין אַחַע"א
ז"א אֵלָא הִיכָא שְׁשִׁנִי אִיסוּרִים שְׁוֹנִים דְּהֵינּוּ אוֹ שְׁשִׁנִיָּהֶם הֵם בְּאִיסוּר חֲפָצָא אִי שְׁשִׁנִיָּהֶם בֵּא"ג
דְּלֹא אֲתִי א"ח וְחִיָּל עַל א"ח דְּקָדִים וְכֵן לֹא אֲתִי א"ג וְחִיָּל עַל א"ג דְּקָדִים מִשָּׂא"כ כִּשָּׂא' א"ג
וְאַחַד אִיסוּר חֲפָצָא: וְהִיּוֹצֵא לְנוּ מִזֶּה דְּאִי לֹא דְנִחְתִּינּוּ לְהָךְ טַעְמָא דְּכָל אִיסוּרֵי הַתּוֹרָה מוֹשְׁבְעִין
וְעוֹמְדִין מֵה"ס הִי' מְקוּם לומר שְׁאִיסוּר שְׁבוּעָה תְּחוּל עַל אִיסוּרִים שְׁהֵמָה א"ח וּבְשִׁבּוּעוֹת מוֹסִיף
בְּאִיסוּר עַל גּוּפֵי' וְעכ"ז לֹא הִי' מְקוּם לומר פִּן כ"א בְּאִיסוּרֵי מְאָכְלוֹ נְבִלוֹת וּטְרִיפוֹת וְדוּמִיָּהוּן
שְׁהֵמָה א"ח.

אָבֵל בְּאִיסוּרֵי נִזִיר שְׁרוּבָם מְקַדְמוּנִים סוּבְרִים דְּלֹא מִיקָרִי א"ח אֵלָא א"ג. וַיַּעֲוִין בְּתוֹשִׁבַת מֵהֲרִי"ט
ח"א ס' נ"ג וְכֵן נִשְׁמַע מִמָּה דְּפִסְקִינָן בִּי"ד ס' ר"מ סְעִיף ה' נִזִירוֹת שְׁהוּצִיאוּ בְּלִשׁוֹן שְׁבוּעָה ד"ה
אִיסוּר וְטַעַם דְּנִזִירוֹת הוּא א"ג כְּמוֹ שְׁבוּעָה וְכֵן כ' הַגָּאוֹן מוֹוִיִלְנָא בְּס' רט"ו כְּמוֹ שְׁבוּעוֹת וּבְנִדְאִי
אִין פְּתַחוּן פֶּה לומר שְׁתַּחֲוִיל הַשְּׁבוּעָה עַל נִזִירוֹת דֵּא"ג עַל א"ג בְּנִדְאִי אִינוּ חַל כְּמוֹ כָּל אִיסוּרִים
הִיכָא שְׁשִׁנִיָּהֶם הֵמָּה אַחַד אַחַע"א וְכִינּוּן שְׁפִין שְׁפִיר הִי' מְקוּם לומר דְּרַק הַנִּזִיר יֵשׁ לְמַבְעֵי' בְּעִי'
דְּרַב בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאָכֵל חֲרָצִין שְׁדַעְתּוֹ לֹא הִי' אֵלָא אַהֲתִירָא דְּחִיָּל עֲלֵי הַשְּׁבוּעָה דְּעַל ח"ש אִינוּ
מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד וְלֹא הוּי כְּמוֹ שְׁבוּעָה עַל שְׁבוּעָה מִשָּׂא"כ עַל פְּזִית חֲרָצִין שְׁהוּא א"ג א"א שְׁתַּחֲוִיל
הַשְּׁבוּעָה מְצַד שְׁהוֹת א"ג.

דְּהָא גַּם מַחְמַת נִזִירוֹת יֵשׁ עַל פְּזִית א"ג וְלִיכָא מַחְמַת הַשְּׁבוּעָה חוֹמֵר שְׁבוּעָה שְׁיָהֵהּ בּוֹ צַד זִירוּז.
אָבֵל בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאָכֵל נְבִלוֹת הוּי מְצִי לְמִימַר דְּלֵר"ל בְּאַמַּת חִיָּל הַשְּׁבוּעָה עַל אִיסוּר נְבִלוֹת
מִטַּעַם דְּשְׁבוּעָה הוּא א"ג וְנְבִלוֹת הוּא א"ת וְהָא דְּמַצְרִיף ר"ל לומר דְּמַתְנִי' מִיָּרִי אֵלִיכָא דְּרַבְּנָן
בְּמִפְרָשׁ ח"ש וְהוּי מְצִי לְמִימַר דְּלֹא מְפָנִי שְׁסוּבֵר שְׂאִין אִיסוּר שְׁבוּעָה חַל עַל נְבִלָה אֵלָא שְׁבַאמַּת
חַל דֵּא"ג חַל עַל א"ח רַק דְּאִינוּ בְּחִיּוּב קָרְבָן פִּינּוּ דְּלֹא מְשַׁפְּחַת בְּהוֹן: וּבְזֶה צְרִיכִין לומר בְּיָשׁוּב מֵה
שְׁקִשָּׁה לְכַאֲרָה לְפִי פִי' הַתּוֹס' וְכֵמָּה מֵהַקְּדוּמִים דְּאִיבְעָי' דר"א קָאִי גַּם אֵלִיכָא דר"י דְּקִי"ל פְּוֹתִי'
וּבְפִרְט שְׁדַבְּרִי ר"א לְמַר בְּרִי דֵּאִי בְּמַס' חוֹלִין דָּף צ"ח ע"א נְרָאָה פְּמְבּוֹנָר לְהֵדָי' דר"א סוּבֵר
כר"י דח"ש אִיסוּר מֵה"ת וְעכ"ז מְבַעֲי' לִי לר"א גְּבִי נִזִיר דְּלֵמָּא אַהֲתִירָא קֵא מְשַׁתְּבַע דְּהֵינּוּ ח"ש
דְּמִקָּרִי הַתִּירָא לְעִנְיָן שְׁבוּעָה וּמְדוּמִיָּהוּן ר"י לְקַמּוֹן מַתְנִי' דְּשְׁלֹא אוֹכֵל נְבִלוֹת דוֹקָא בְּכוֹלֵל דְּבָרֵי'
הַמּוֹתֵרִים וְלֹא בְּסַתָּם.

מִיפְשֵׁט אִיבְעָי' דר"א דְּלֹא אֲמַרִּינּוּ גְּבִי אִיסוּרִים דְּנִתְפּוֹנוּן לְפַחוֹת מְפִשְׁעוּר וּמְלִשׁוֹן הַגַּמ' כָּאֵן טַעְמָא
דְּפִרְשׁ כו' מְשַׁמַּע דְּלֹא מְפִשְׁטִינּוּ אִיבְעָי' דר"א אֵלָא מְדַבְּרִי ר"ל דְּאָמַר אִי אַתָּה מוֹצֵא כו' וְכֵן מְפִרְשׁ
רש"י לְהֵדָי': אָבֵל לְפִי הַאֲמוּר נִיחָא דְּמִדְּר"י לִיכָא לְמִפְשֵׁט דְּמַצִּינוּ לְמַדְחֵי דר"י סוּבֵר בְּאַמַּת

דאם נשבע סתם שלא אוכל מאיסורים הו נזיר בחרצון או נשבע שלא אוכל נבלה אמרי דלהתירא קא משתבע היינו ח"ש והא דלא משני הכי דמתני' לקמן הוא דכיון דלאו פולל אף דשבועה חל על ח"ש מ"מ ליכא חיוב קרבן כיון דלא משפחת בהו.

כמש"כ התוס' לקמן דף כ"ג ע"ב ד"ה דמוקי לה כד"ה דבח"ש לר"י ליתא בהו כ"א בלאו ע"כ מוקי בכולל וכפ' רש"י ב"ד ע"ב ד"ה הכולל. פלומר אם הי' נשבע הגבלו' לבדן כו'.

אבל מה שאמר לא יאכל סתם פולל דברים המתירים כו' יעו"ש. ובשלא אוכל סתם שפיר משפח' בהו וכן דעת הרשב"א בתשובה סי' תרי"ו דבח"ש לא משפחת הו.

ואת' לי ממסכת יומא ריש פ' יוה"כ ואף דהרמב"ם סובר דגם בהו חל שבועה על ח"ש יענין במהרי"ק שורש קס"ה ולס"ד בגמרא שם ביומא סבר דלא שייך הו בח"ש. אבל למסקנא אמרינו דגם שבועה בהו חל בח"ש.

וכיון דלא ברור הו דינא ברא' מבנדרת תו לא הוי מצוי הגמרא למיפשט איבעי' דר"א מדר"י דהנה מציינו למימר דלמא סובר ר"י דלא חל שבועה בהו על ח"ש וכיון דלא משפחת בלאו והו.

הוצרך לאוקמא המתני' שנשבע סתם שלא יאכל בשר ולא בזכר נבלה ובכה"ג מיקרי גבי נבלה כולל ומשפחת בהו. ואם היינו אומרים כן לא הי' אפשר למיפשט האיבעי' דר"א מדברי ר"ל דהי' אפשר לומר דרק גבי איסורי נזיר דהוא א"ג ואין השבועה חלה על פזית הוא שיש ספק לומר דנשבע אהתירה.

משא"כ בנבלה ושאר איסורי מאכלות דשבועה שהיא א"ג חלה גם על פזית נבלה וכדומה שהיא א"ח יש ג"כ בכנות זירוז חומר שבועה ומהכ"ת לומר דנתפנין אהתירה לכך מדניק הגמ' דהא נבלה מושבע מה"ס פלומר אף דנבלה הוא א"ח מ"מ א"א שתחול עליה שבועה דכיון שמושבע ועומד הוא אי שבועה חל על שבועה וכקוש' הגמ' לקמן והא מושבע יעומד.

ולזה הוצרך ר"ל לאוקמי מתניתי בח"ש. וא"כ דמי איסור נבלה לענין מניעות חלות השבועה על פזית ממנו כמו איסור חרצון דנזיר ולזה מדניק שפיר לשון הגמרא והא נבלה דמושבע מה"ס בחרצון לגבי נזיר דמי' וטעמא פדפרישית.

פלומר דכמו דבשבועת נזיר על חרצון כיון דאין השבועה חלה על פזית רק לאיסור בעלמא. ולא הוי זירוז בחומר שבועה על לאו דנזיר יש לנדר לומר דאהתירה קא מושתבע דהיינו ח"ש שהשבועה חלה בכל חומר שיש בו לזרזא כ"כ גם בנשבע שלא אוכל נבילת כיון דעל פזית מושבע מה"ס ואין שבועה חל על שבועה רק להוספת איסור בעלמא מהראוי לומר ג"כ דמסתמא לא נתפנון אלא אהתירא ולמה אמר ר"ל א"א מוצא דלמה תנא דמתני' סובר בהחלט דמסתמא אהתירא קא משתבע ולא על פזית איסורי שהשבועה מנוע שתחול עליו וע"כ פל הנשבע שלא אוכל נבלה בסתם הוי פאלו הוי מפרש ח"ש דלמאן דפשיטא לי' פנ"ל דתלינו דאהתירא קא משתבע הוי כמתחבתו נכרית מתוך מעשיו וכאלו בוטה בשפתיו שלא יאכל ח"ש מנבלה וכנ"ל: דין ג' אם אמרינו שחל איסורין ביחוד פשנעשה בן י"ג הנה בחידושי הרשב"א ביבמות מביא בשם ר"ח שפרש דאיסור ב"א הוא בטמא שאכל חלב דמירי שנטמא קודם שהביא שתי שערות וכשהביא ב' שערות חלה עליו יחד איסור חלב ואיסור טומאה ואי' ברשב"א שפן יש גירסא בכריתות וכן מפורש בפ' המשניות להרמב"ם במשנה דיש אוכל יעוי"ש ועפי"ז יש לכאורה ליישב קושית התוס' בשבועות דף כ"ד ע"ב ד"ה שלא יאכל תמרי' וחלב תימא אמאי לא פריד

נמי לר"י מהכא דלכאורה י"ל דהאי תנא ל"ל איסור כולל כולל והמתני' מייירי שכל האיסורים חלו עליו בב"א כגון שהביא ב' שערו' ביוה"כ פאשר העיר ע"ז הש"אר ובשבועה לא משפחת איסור ב"א דאם נשבע אחר שהביא ב' שערות חלו עליו פבר שאר איסורים ואי נשבע קודם שהביא ב' שערות דחל השבועה דמנפלא סמוך לאיש מדאו' מ"מ מחמת שהי' קטן לא הי' עליו איסור אכילה ומתלי תלי עד הביאו ב' שערות ז"א דאיתא במס' נדה דף מ"ו ע"ב לפי שמצינו שהשנ' הכתוב הקטן פגדול לזדון שבועה ולאיסור כל יחל יכול יהיה חייב על הקדשו קרפן ת"ל וזה הדבר וכו' ממ"נ אי מנפלא סמוך לאיש מדאו' לילקי נמי לילקי ואי מנפלא סמוך לאיש ל"ד איסור נמי ליפא כו' הבע"ס כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרי' ומפרש שם התוס' דהו"ל לאוקמי כגון שאכל הוא בעצמו כשהגדיל כו' יעו"ש הרי מבואר מזה דאף הוא בעצמו שהגדיל אינו חייב על הקדשו קרפן ודבר פשוט לכאורה שכ"כ ליפא חייב קרפן שבועה כשעובר על שבועתו משהגדיל ולכך לא תני בבב"א דאיתא רק זדון שבועה ומזה הדבר ללמוד שאף שבועות והקדשות של מנפלא סמוך לאיש ליפא חייב קרפן א"כ לא משפחת עוד שתחול השבועה בב"א שיחייב ע"י קרפן ומאי מקשה הגמ' ליחשב נמי שבועה כו' והי' אפשר לומר לכאורה לפי מה דאי' בחולין דף ק"א וריה"ג ל"ל איסור כולל והתניא שבת ויוה"כ שגג ועשה מלאכה מנין שחייב ע"ז בעצמו וע"ז בעצמו כו' ומקשה רש"י דלמא התי' שאני דהוי איסור ב"א ומתיר דהסוגיא אזלא בשיטת המ"ד דמאן דל"ל איסור כולל גם ב"א ל"ל ומפרש שם בריטב"א שרש"י סובר דדברי הגמ' וריה"ג ל"ל איסור כולל הוא דברי רבא מרא דשמעתא כדאיתא שם מקודם אמר רבא ריה"ג הוא עיי"ש שדבריו מוכרח מאוד ליישב דברי רש"י ז"ל בד"ה שלח רבין וכו' שמצא פן בתוס' הינצא מזה לדברי רש"י הנ"ל לרבא מאן דא"ל איסור ב"א סובר ע"כ דגם א"כ אחע"א א"כ מקשה הגמ' שפיר ודייק אליבא דרבא וליחשוב נמי שבועה דא"ל דהתנא מייירי בב"א פנ"ל דהא גם בב"א אינו חל אם לא שפובר אחע"א בכולל אבל לר"י הוי מצינו לתרץ דהאי תנא ל"ל איסור כולל אמנם פדי לתרץ דברי הגמרא ביבמות דאמר מאן תנא דא"ל איסור אחע"א בכולל כו' ור"מ הוא דהא מהתם לא מוכח רק אח"ע בב"א כקונשית השאר עוד מקשה פיון דמייירי דבלא הביא ב' שערות רק אחר שהקדש הבהמה שחל עליו בהכיואו ב"ש איסור אכילת קדשים בטומאה ואיסור חלב יחד מה צריכים עוד לומר אקדשים מ'גו דאתוסף אוה"נ תו"ל דבלא"ה חל מחמת איסור ב"א לכן נ"ל דהמביא ב"ש אינו מביא ע"ע תלת איסורים יחד רק איסורי' שאינם על החפץ כ"א אקרקפתא דגברא והכא מחמתו כגון טמא שנטמא קודם שהביא ב"ש מתלי תלי עליו איסור שבו מצד טומאתו עד שהביא ב"ש אבל איסור הקדש אם אינו חל על החלב בעת הקדשו תו לא יחול בעת שמביא הוא ב"ש דגידולו אינו גורם על הוספות איסורי' על החפץ מצאתי פן במהר"ם אבל יתר דבריו שם שלא בדקדוק ה"ה יעוי"ש: ומעתה מקום י"ל קושני' התוס' הנ"ל דהנה ה' במתני' דיש אוכל כו' ליפא הוכחה דהאי תנא איסור כולל א"ל מחייב טומאה וחלב דבא בב"א לפי גירס' הנ"ל בהבאת ב"ש והקדש הוי איסור מוסיף וכ"כ נותר ולא נשאר הוכחה רק מהא דמחויב על יוה"כ דיש סברא לומר דבהבא' ב"ש אינו גורם חלות איסור יוה"כ על האוכלין (ובמהר"ם מצדד לזה) ויש ס"ל דאיסור יוה"כ אינו רק אקרקפתא דגברא ונ"ל שבסברא זו נחלקו הקדמונים ואעתיק מש"כ בחידושי הריטב"א לקידושי' דף ע"ז ואי' בה"ל ויש שפירשו דמש"ה פטור מיוה"כ ולא חייב חתיכה זו שנתנבלה ביוה"כ באיסור ב"א משום דאיסור נבלה בא קודם לאיסור יוה"כ ולא הוי ב"א דנבלה שיעורה בכזית ויוה"כ שיעורו בכפותכת ולא נהירא דאנו לאו לחייבא לאוכל אמינו אלא לדון באיסורים היאך חלין וחתיכה שיש בה כותבת הרי

קדים ותייל בי' איסור יוה"כ פשם שחל איסור נבלה על כזית שבו אין א' מהם קודם לחבירו וזה פשוט מאוד עכ"ל ודעת הי"מ נראה דסוברי דאיסור יוה"כ אינו חל על אוכלין רק על אדם דהוי אוכלין המותרין בשעת איסור מעתה ממ"נ א"א לומר דהבאת ב"ש יגרום עליו איסור אכילת יוה"כ דאי דנין איסור אכילת יוה"כ על האוכל אין הגדלות שבו גורם פלל כמו שאינו גורם לענין איסור הקדש ואי בתר דידי' דיינינין פדעת י"מ שגראה שמיד שהביא שתי שערות חל אקרפתא איסור מניעות אכילה מ"מ קדים עליו שאר איסורים שאסורים בכזית ואיסור יוה"כ אינו באה עליו כ"א בהשלמת הכותבת פדברי י"מ הג"ל לענין נבלה ביו"הכ אבל לכאורה בלא"ה דברי הי"מ מןקפיקי דשפיר חל עליו בב"א גם איסור יום הכפוי דהאי משפחת שאוכל בב"א פכותבת שהוא ב' זיתים: אמנם כ"ז לדידן דפסקינן דכותבת הוא מעט פחות מפביצה (יעני' במג"א סי' תפ"ו) אבל לשיטת רבא דסובר דכותבת הוא יותר מפביצה פדאי' ביומא אמר רבא פכותבת הגסה שאמרו יותר מפביצה י"ל סברת הי"מ וליכא למשפח לשיטתו שיחול איסור יוה"כ מחמת ב"א מצד שהביא ב"ש וכנ"ל וע"כ האי תנא איסור פולל א"ל ומקשה הגמ' שפיר דנוקא לרבא וליחשב נמי שבועה: אמנם לפי מה דאיתא במרדכי פ' ע"פ מובא במג"א סי' תע"ה סק"ד דע"י לעיסה בית הבליעה מחזיק ג' זיתים מןפרכים דברי הג"ל ונ"ל דכבר דשו רבים לתרץ המשך דברי התוס' בשבועות במ"ש מפרש ר"ת לאתא בלאו והו דמשמע נמי בחלב שעל גבי הקיבה כו' ותימא אמאי לא פריי' נמי לר"י מהקא דהתוס' בכריתות פתבו לתרץ קישית הגמ' והרי הקדש דכיון שגשחו ונזרקו דמן פהלקתו לית' בשאלה ומקשה המהרש"א על דבריהם שהוא נגד סוגיא דידן דחזיק לאוקמא בבכור ומתרצי העולם דהא לא תני מידי דאי' בשאלה י"ל או דאפתי א"ל בשאלה אי משום דפעם א' ה' בשאלה ותירץ התוס' בכריתות אינו אלא לפי ראשון וכאן דקאי בשיטת רבא א"א כפי' הראשון דהא לרבא דסובר לקמן נשבע על הכפר ואכלו פולה ליתא בשאלה גם שבועה משפחת דלית' בשאלה: ולפ"ז לכאורה ל"ק קוש' התוס' אמאי לא פריי' לר"י דדלמא אסיק אדעת' שיש לתרץ מידי דאיתא בשאלה לא קתני רק נחית לקושטא שני והרי הקדש.

ולר"י י"ל דשאני הקדש דליתא עתה בשאלה משא"כ שבועה דאף עתה איתא בשאלה לדידן דפסקינן קינן כאמיר בנשבע ואפי' אכלו ג"כ אי' בשאלה ל דהקדימו דבלא"ה לא משפחת בלאו והו וצ"ל דאמר חלב סתם א"כ גם לרבא אי' בשאלה דלא משפחת אכלו פולה אבל לדעתי קוש' התוס' דאי' משפחת הו י"ל באופן אחר ואקדי' לתרץ קוש' התוס' דף כ"ג ע"ב ד"ה דמוקי לה כד"ה גם קוש' הפלתי סי' ק"ג לשיטת הפר"ח דברים הפוגמים בעצמם אף במוסרחים נשאר באיסורם א"כ מאי משני הגמ' משפחת לה בנבלה המוסרחת הא במשנה תני שגם שקצים ורמשים וכתו' מבואר דיש שקצים ורמשים דלא חזיא לאכילה טפי מנבלה מוסרחת וכ' שם בזה"ל מיהו לחד תירץ בתוס' דאף בלשבע לבטל את המצוה אם לא מזכיר בפירוש שם האיסור חל בכולל א"ש י"ל דבנודאי איכא שקצים ורמשים דאינם פוגמים בעצמם והרי הם פסוהין א"כ באומרסתם שבועה שלא אוכל שקצים חל על כל דהו פגומים בעצמם כו' עו"ש: אף מסתימת לשון הרמב"ם וביותר מדברי חנוף מצוה קס"ג נראה דכל השרצים אסורים אף סרוחים ומדברי הרמב"ם אין ללמוד כ"א פשהשרץ שלם שיש לו חשיבות ברי' אבל מדברי החנוף אף שפחת בלשון הרמב"ם מסיום דבריו שכ' אבל חסרו אף רגל א' אינו לוקה עד שיאכל כזית ממונו עכ"ל.

נראה דקאי אדלעיל וסובר דאף בשרצים מוסרחים יש מלקות באכלם כזית: ויש להאריך בזה והסברא נותנת פן לכאורה פינון שאסרה התורה פל מיני שקצים ורמשים ומצינו בהם בריות שהם

סרוחים מעיקרא ואעפי"כ אסורה התיירה מינה גם מיני השקצים שראויים לאכילה לא נפקא איסורן פשוט סרוחים דכולם בלאו א' נכללים דהא חזינו דהתורה אסרה מסוג איסור זה אף המוסרחים וא"כ נשאר קושית הפלתי דהא בשקצים ורמשים לא משפחת הו: לכן נ"ל לתרץ מה שמדקדק בדברי התוס' בדרך כ"ב דאי' שם בעי רבא שבועה שלא אוכל חרצן בכמה פינון דמתאפל ליה ע"י תערובות דעתיה אפזית או דילמא פינון דלאו בעיני' אכלי' ליה אינשי נשי דעת' אמשהו תיקו: בעי ר"א נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה דכיון דכזית איסורא דאורייתא ה פי קא משתבע אהיתירא קמשתבע א"ד כיון דאמר שלא אוכל דעתיה אפזית.

ת"ש שבועה שלא אוכל כו' ר"ל אמר א"א מוצא כו' והא נבלה דמןשבע ועומד הוא מה"ס דכי חרצן גבי נזיר דמאי נטעמא דמפרש הא בלא"ה דעתי אפזית ע"כ וכתבו התוס' אידי דקאי בחרצן נקט חרצן וה"ה דמצי למבעי בחלב ונבלה בכל אדם ובד"ה אהיתירא קמשתבע דקו א"ע דאף לר"י דסובר ח"ש אסור מה"ת מ"מ לגבי שבועה היתירא מקרי או דהו"ל שכדה"נ: ונ"ל (ומצאתי אח"ז פועין קצת בק"ע) דלפי דעת הרמב"ם דח"ש ע"י תערובות מותר י"ל פינון דחרצן בלא"ה לא מתאכיל כ"א ע"י תערובות עם ענבים כפירש"י וגם עם פת ושאר דברים פמבואר מדברי הירושלמי בפ' א"כ אם דעת' אחצי זית ממנו הוי היתר גמור ולכך לא מבעי' רק בנזיר וחרצן ומה שמןפשט מנבלה היא מדברי ר"ל שסובר דח"ש מותר בכל איסורין הוי ח"ש אף בעינא דברים המותרין והנה הדבר פשוט בנשבע שאוכל בשר וכדומה ואוכל הדבר ההוא ע"י תערובות כ"ז שאין בו דין ביטול בנודאי יצא ידי שבועתו.

והנה הרמב"ם בפ"א מהל' אבות הטומאה כ' נבלה שנתערבה בשחוטה אם רוב מן השחוטה בטלה הנבלה בשחוטה אבל אם נשא הפל נטמא ומשיג הראב"ד דבגמ' לא הוצרך לטעם דא"א לשחוטה שמתעשה נבלה רק לר"י דסובר דמב"מ ל"ב יעוי"ש וכתב בכ"מ בשם הר"י קורקס בזה"ל נ"ל דע"כ לא מסקי בפ' הקומץ דאליבא דר"י קאמר כו' אלא משום דהנה"ס"ל דבטל לגמרי כו' לפי"ז הוי בטול זה ביטול גמור ככל ביטול האיסורין וכיון שפן רבינו אין לחלק בדין ביטול אבל פינון דאסיקנא דונוקא במגע לא מטמאה אבל במשאוי מטמאה דטומאה כמאן דאיתא דמי א"כ אין ביטול זה כשאור ביטול דחשיב הדבר כמאן דליתא כו' יעוי"ש: מעתה הדבר פשוט לדעתי בנשבע אדם שיאכל נבלה ואוכל הנבלה בתוך תערובות פינון דעדיין שם נבלה עליה וטומאתה בה מקיים השבועה אף לכאורה ז"א דאם נתבטל בשיעור בטול שלא נשאר כבא"פ גם שבועה לא יצא ואם אינו בשיעור זה יש עדיין איסור נבלה ולא משפחת רק מב"מ שפטל לאיסור נבלה ברוב אבל לא לר"י דסובר מב"מ ל"ב ולשיטות הסוברים אליבא דגם יבש בביש מ"מ ל"ב.

ומעתה י"ל מה שהקשה הגמ' ר"י מ"ט לא אמר כר"ל דשפיר משפחת בהן שיאכלו ע"י תערובת ולזה מתרץ הגמ' דמוקי לה פדברי הפל ואלבא דר"י ליכא דין ביטול דמב"מ ושב"מ לר"י כבאפ"ד וכפ' התוס' על דברי ר"י טעמו וממשו לוקין עליו ולכך מקשה הגמ' אלא לר"י הו היכא משפחת לה פינון דמוקי כד"ה לא משפחת לר' יהודה והוצרך לתרץ בנבילה מוסרחת אבל משרצים בלא"ה לק"מ לפי המבואר ביו"ד סי' שהוא בשם הרשב"א דברים המאוסים כגון זבובים ויתושים כו' בטילות לות ברוב דלגבייהו כא"פ לאו דאורייתא דהוי ממשא בלא טעמא ומעתה י"ל דלפי האמת לדין דסברין מב"מ יש ביטול ברוב שינה תמיד הו ולכך מקשה הגמ' שפיר וליחשב כמו תמרים וחלב בשבועה שלא אוכל.

וא"צ לתירץ התוס' דאמר חלב סתם וממילא משפחת דאכלו פוליה לחזור לדברי הראשונים דלרבא מקשה שפיר דלדידיה גם בשבועה משפחת דליתא בשאלה. אבל עדיין קשה הא איתא בכריתות דף י"ד וניתני חמש טטאות ונוקמא פגון דאכל פזית פיגול בחדא בהמה קמיירי בשתי בהמות לא קמיירי ונותר ופיגול בחדא בהמה לא משפחת לה אלמא לא משפחת לה פגון שהעלה אבר פיגול ע"ג המזבח דפגע פיגולי מיניה והוי נותר אלא פזית א' קמיירי בב' זיתים לא קמיירי ולא והקתני יוה"כ וביוה"כ פותבת דמחייב ובכותבת איפא שני זיתים א"ר זירא פגון שאכל פוליה פחלבא ר"פ אר"פ פגון דמלייא בתמרים ר"א בר אבא מתני חמש טטאות ומתירץ לה פגון דאכל פזית פיגול כו' וניתני שם חטאת ונוקמא פגון דאכל פזית דם בחדא אכילה קמיירי בשתי אכילות לא קמיירי ושיערו חז"ל דאין בית הבליעה מחזיק ב"ז א"כ מאי מקשה הגמ' דלמא רבא סובר פרב אדא דחישב פיגול ותו לא יכול למיחשב גם בשעה דכיון דלא אכל התמרים עדיין אי בשאלה משום התמרים דא"ל דאכל גם התמרים דהא אין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זיתים ובחדא אכילה קמיירי כו'.

וצ"ל דהקושיא היא דהא משפחת בלעיסה והא דמתירץ אליבא דרב אדא הא דלא חשיב נמי דם משום דאין בית הבליעה כו' צ"ל דאי בלעסן מבטלין זא"ז וכדברי ר"ל דאמר בזבחים דף ע"ח ע"א פיגול ונותר וטמא בללו זה בזה ואכלן פטור א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו כו' מותב רבא עשה עיסה מחיטין ואורז אם יש בו טעם דגן חייב בחלה זאע"ג דרובא אורז מדרבנן א"ה אימא סיפא אדם יוצא בה י"ח בפסח.

אלא מבשא"מ בטעמא ברובא ונ"ל דרב אדא סובר טכע"ק ל"ד א"כ לעולם מתבטל או דבב"ח הוי מב"מ והי' ביטול הפיגול ונותר כשהיה האכילה בלעיסה אבל לרבא מקשה הגמ' שפיר דבלא"ה א"א לומר דמוקי בפיגול דא"כ אי לא נשחט ולא נזרק פהלקתו גם בהקדש איפא בשאלה א"ו אף אם הי' מתני כר"א א"א לומר בפיגול א' מהן רק דם ולפי"ז הוי פולן מבשא"מ תמרים ובשר נדם ולא מתבטלין אף לכאורה צריכים להבין פונת התוס' במה שדקדקו פינו שנסחטו ונזרקו דמן פהלקתו דהא בלא"ה בכא ליד גזבר ליתא בשאלה.

ושמעתי שיש חידושי ריטב"א על מס' שבועות ומקשה ק' זו על ק' הגמרא ונהרי הקדש. ונ"ל דרש"י בד"ה ונהרי הקדש כתב בזה"ל שפא ע"י נדר וכל נדרים יש להן שאלה עכ"ל דלכאורה אף למותר דברי רש"י הנ"ל הלא ידוע פלוגתת ב"ש וב"ה אי יש שאלה בהקדש והלכה כב"ה דיש שאלה בהקדש: ונ"ל דאיתא בירושלמי נזיר פ"ה הל' א' תמן את אמרית תצא ותרעה בעדר וכה את אמרית הכין (ר"ל דלקמן בפירקין תנו מי שגזר בגזיר ונשאל לחכם והתירו והיתו לו בהמה מפונרשת תצא ותרעה בעדר ש"מ דמהני שאלה בהקדש דהא הקרבנות יוצאין לחולין וכאן את אומר אין שאלה בהקדש) אמר ר"י בר רבין תמן לגזירות נשאר מפת גזירות יצאו קרבנותיו לחולין יעוי"ש.

מפשיטות דברי הירושלמי מבואר דהיכא דאי שואל על הקדש עצמו רק על הדבר שגירם לה שיוקדש מועלת השאלה לקרבן מזה י"ל דאף שלב"ש אין שאלה בהקדש מ"מ כשקבל ע"ע בגדר ואח"כ הפריש קרבן לגדרו יכול למתשיל על גדרו.

ממילא מופקע ההקדש לכך מדייק רש"י שפא ע"י נדר ומתורץ בזה מה שמקשה לכאורה ואב"ע פי קתני קרבן קבוע קרבן עולה ויורד לא קתני ונהרי טמא שאכל את הקודש דקרבן עולה ויורד הוא בנשיא ור"א הוא דאמר נשיא מביא שער דקשה לכאורה הא לר"א דסובר בעירכין דף כ"ג

אין שאלה בהקדש לא צריף לאוקמתא קמיינתא בבכור אשר מחמת זה נחית הגמרא לומר ואב"ע דלדידנן יכולין לתרץ מידי דאיתא בשאלה לא קתני ול"ק נהרי הקדש ולפי הנ"ל ניחא דגם לר"א עכ"פ בנדר אי בשאלה וכדי לדחות דברי רש"י המציאו התוס' פגון שנשחטו ונזרקו דמן ליתא בשאלה ר"ל דהא באומר הרי עלי יוצא מידי נדרו אחר שנשחט ונזרק פדאי' במעילה א"כ גם הנדר דהרי עלי פבר אינו וליתא בשאלה דאף לרבא דסובר בנשבע על הפפר ואכלו פולה דאיכא בשאלה היינו משום דמחוסר קרבן משא"כ הקא דאף קודם שאכלו פבר נפסד מנדרו ועל גוף הקרבן ליתא בשאלה פיון דבא ליד גזפר אבל לשיטת רש"י ז"ל א"ש פנ"ל: עפ"י דברינו י"ל דברי ר' ביבי במכות דס"ל אליבא דר"ש נמי אין כ"ש למלקות וא"כ האיך מתרץ ר"ל בח"ש ועפ"י"ש א"ש לפי סוגיא דידן דר"ל ל"ל איסור פולל וע"כ לא חלה השבועה רק על ח"ש וכיון שהי מפרש על ח"ש וחלה על ח"ש שהוא היתר חלה גם על חצי' שבאכילת שיעור שלם מצד פולל ור"ש לשיטתו שאינו סובר פולל וא"ל דא"כ גם לר"ל ע"כ מדין פולל ממיירי המתני' למה לא אוקמא בפשיטות כר"י י"ל דר"ל סובר פבר ששית דשרצים אוסרים גם בטעמם אף שהוא נפגם דכיון שחידשה התור' לאסרון בעינא אף שאינם ראוי' לאכילה גם טכע"ק וכששהם בתערובות הוי ממשא וטעמא לא מבטלי בא"מ רק בתערובות יותר מכא"פ ולא משפחת הן לגבייהו ובמינם לא שייך בהם שם ביטול דכולם אסורים.

אבל בנשבע על ח"ש שפיר משפחת הן וחל על פזית שלם בכולל לכה מוקי ר"ל אי בסתם דאליבא דר"ע ואי בפירוש ואליבא דרבנן ומיירי שאוכל שיעור. ומעתה מקשה הגמ' שפיר על משנה דיש אוכל וניחשב נמי שבועה והן משפחת בביטול מב"מ דהא ר"מ סובר מב"מ בטל וגם י"ל פן לשיטת רבא ומשפחת הן בנשבע שיאכל תמרים וחלב ואכלם ע"י ביטול בתמרים בחלב קיבה ובשאלה ג"כ ליתנייהו בשיטת רבא שסובר נשבע על הפפר ואכלו פולה ליתא בשאלה: אמנם דברי אלה לא יתכנו רק לדברי רש"י וכנ"ל אבל לשיטת ר"ת שמובא דעתו בתוס' בקמות דף ע"ט ע"ב ובזבחים דאף לר' יבש ביבש בטל במינו א"כ א"א לומר פנ"ל דא"כ מאי מקשה הגמרא הן היכי משפחת לה דאין קושיא משרצים וכנ"ל רק בנבלה והא גם בנבלה משפחת לה בביטול מב"מ בשר שחוטף דנבלה בשחוטף הוא מב"מ וצ"ל דלא אמרינן הן בכה"ג א"כ נשאר קושיא על תירץ הגמרא משפחת לה בנבלה מוסרת דאפתי קשה אינה הן משפחת בשרצים דאיסורייהו גם במוסרחים פדברי הרא"ה בחינוך וכן דעת ר"ת פמבואר בתוס' ע"ז שמקשה היאך אוכלין דבש שיש בתוכו רגלי דבורים שאסורים אף שאינם ראויים לאכילה יעויי"ש ונ"ל ליישב גם בשיטת ר"ת בהקדים דברי המרדכי במס' ע"ז שכ' בשם ר"ת דנבלה בשחיטה איכא מ"ד דהוא מבשא"מ וקשה עליו מסוגיא דחולין דף צ"ט תוס' ד"ה שלא אוכל תמרים מפרש ר"ת כו' ותימא אמאי לא פריף נמי לר"י ומקשי' על דברי התוס' בקמה שהקשה קושיא אחר הצעת דבריהם בשם הר"ת והעלו קדמונינו בכמה ספריהם דהתוס' בכריתות דף י"ד פתב דלכה לא חשיב שבועה דאי בשאלה לא קתני ומהקדש ל"ק דכיון דנשחטו ונזרקו דמן פהלכתו ליתנייהו בשאלה ומקשה הפהרש"א שדבריהם סותרים מסוגיא דמקשה הגמרא נהרי הקדש.

ומתרצים מה שאמרו בגמ' מידי דאי' בשאלה לא קתני יש לפרש בשני פנים או דלא חשיב משום דאפתי אי' בשאלה ולא ברירא חיוב הקרבן דיכול למתשיל ועכ"ז שייך שפיר תירץ התוס' בכריתות דכיון שנשחטו ליתא בשאלה.

גם יש לפרש דאף אם עתה ליתא בשאלה מ"מ פינון שהיה לזה פבר שייכות דין שאלה אף שעשה ליתא בשאלה לא תני לה וכמ"ש רש"י ז"ל במכות דף כ"ב ע"א ד"ה נזיר שמשון נזיר מן הבטון דקשיא ליה האי נמי בשאלה איתא שהיה אביו יכול לשאול עליו ואפי' מת אביו בשאלה מיהו הוי בהאי שעמא עכ"ל והתוס' בכריתות שמתרצים פינון שמשחוטו כו' ע"כ ליתא להאי סברת ר"י הג"ל בשיטת הי"מ ולפ"ז אין עוד סתירה לדברי התוס' מסוגיא דהכא דהא קושית הגמרא פאן אליבא דרבא והוא סובר לקמן בשבועות הנשבע על הפפר ואכלו שליטא בשאלה אחרי שפבר אכלו ומקשה הגמ' שפיר לרבא וא"כ אין מקום לקושית התוס' מה שמקשים אמאי לא פריד לר"י דהא לפי הג"ל י"ל שהמקשה סמך על קושית השני' והרי הקדש והמקדש ל"ק רק לשיטת רבא פנ"ל אמנם לפי מה שפכתבו התוס' ראשונה שמפרש ר"ת דמשפחת הו בחלב שעל גבי הקובה ושל חיה א"כ תו לא משפחת רק באומר שאוכל חלב סתם ותמרים וישנו בשאלה גם לשיטת רבא אף אחר שאכל התמרים וחלב פינון ששבועה עדיין חלה על כל תמרים וחלב שיש בעולם וסרתו הג"ל ולכך מקשה שפיר אמאי לא פריד לר"י נמי (ולדידין' קשה מאי מקשה הגמ').

והרי הקדש דלמא מייירי התם שלא נשאר מן הקרבן רק אותה ח' נותר וכינון שאכלו ליתא עוד בשאלה אבל בשבועה דהו לא משפחת כ"א באומר חלב סתם ואיתא בשאלה). ולפענ"ד שאפתי יש לתרץ קושית התוס' דאמאי לא פריד נמי לר"י בהקד' לתרץ קושית הפליתי להגירסא משפחת לה בגבלה מוסרחת דקשה לשיטת הקדמונים דכל שרצים איסורן אפי' במוסרחין.

דהא איכא שרצים שאינם ראויים לאכילה ואסרם התורה ולמידן מזה דגזה"כ לגבי שרצים דאף מוסרחת אסורים א"כ אפתי קשה דהא במתני' תני נמי שקצים ורמשים ולגבייהו שאיסורייהו גם במוסרחים לא משפחת הו.

עוד יל"ד בדברי הגמ' שמקשי' אלא לר"י הו היכי משפחת לה למה מקשה רק לר"י הא קשה זו רק לרב ושמואל שגם הם אומרים שמתני' מייירי בכולל וי"ל בהקדים מה דלכאורה קשה שהמרדכי פ"ה דע"ז מביא לשון הר"ת דנבילה בשחוטה איכא מ"ד דהוי מבשא"מ יעויי"ש וקשה לפי"ז בחולין דף ק"א ע"א דריש רב"ח חתיכה של נבלה ושל דג טמא אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקופה ובחתיכות אוקי רב אמורא עלה ודריש פינון שנתן טעם בחתיכה החתיכה.

עצמה נ"נ ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהו מינה א"ל רב ספרא לאפניי מפדי רב כמאן אמרה לשמעמא כר"י אפילו פי לא נ"ט נמי כו' רבא אמר כו' וקשה מאי מקשה הגמ' דלמא סובר רב דנבלה בשחוטה הוי מבשא"מ ולכך מצריד שתתן טעם בחתיכות ואותן החתיכות שפיר אוסרת שאר הח' דחתיכה זו עם שאר החתיכות הוי מב"מ.

הו המת שלפי שיטת הר"י שבתוס' חולין דף ק"ח ע"ב א"ה אמאי מותר דהיכי שנ"נ מצד דבר כלא הוי מינו בתערובת זה דינו כמבשא"מ ולק"מ קושית הג"ל דאם סברת רב שנבלה בשחוטה הוי מבשא"מ גם החתיכה הנאסרת ממנה אינה יכולה שתאסור שאר החתיכות מצד מב"מ אבל לפי מה שמבואר בר"ן ובחידושי הריטב"א שהר"ת והרשב"א שמוזכר שם בתוס' שמו בחדא שיטה להצריד למ"ד מב"מ ל"ב בתערובת חתיכה ב"פ ששים שהרוטב שנבלע בחתיכות של איסור וחוזרת ומפלטת ברוטב אינה בטלה משום דהוי מב"מ ודלא כשיטת הר"י הג"ל ושללא יקשה עליהם קו' הר"י נ"ל שהם מפרשים דברי הגמ' חלב שרי היינו דשרי לגמרי וכ"נ מדברי רש"י שם בד"ה גדי דאי הי' החלב נאסרת מן הבשר היתה אוסרת כל החלב משום מב"מ עכ"פ מבואר שלר"ת אף דבר הנאסר מן א"מ אוסר בתערובת מינו פדין מב"מ א"כ נשאר קו' הג"ל

אשר ע"כ נ"ל דלר"ת בלא"ה ל"ק קו' הנ"ל דהנה מלשון הר"ת שפתיב נבלה בשחוטא ולא פתיב
נבלה ושחוטא כמ"ש המרדכי בשמו בשארי הדברים שחושבין למבא"מ וגם מש"כ איכא מ"ד
אשר לכאורה לא גילה לעינינו מי הוא המ"ד נראה שפוננת הר"ת לפלוגתת רב חסדא ור"ח
במנחות דף כ"ב שרב חסדא סובר שם שנבלה בשחוטא אזלינן בתר המבטל וא"א בשחוטא
שתעשה נבלה דשחוטא אינה בטלה בנבלה דאפשר לנבלה שתעשה שחוט' פשתסרח יעוי"ש:
אמנם הפ"ח ביו"ד סי' צ"ח פתיב דברי רב חסדא אינו אלא לענין טומאה וכן פתיב הרשב"א
בתשובה סי' רפ' ד יעני' אבל מדברי השואל שם נראה שהי' סובר שדינו של רב חסדא שייך גם
לענין איסור ונ"ל לכאורה יש סברא ברורה לחלק בין טומאה לאיסור דהא טעמו של ר"ח במה
שסובר שנבלה בטלה בשחיטה דהוי מבא"מ פינון שא"א לשחוטא שתעשה נבלה וי"ל דז"א רק
לענין טומאה דבטומאה ליכא דין טכע"ק כמ"ש התוס' בבכורות דף כ"ב ע"א ד"ה וביבש ביבש
אין סברא לומר שיהפוך ההיתר להיות איסור אבל באיסורים למ"ד טכעק"ד ואפשר לסחטו
אסור אשר בע"כ סובר חנ"נ ולשון הרש"י בפסגיא הנ"ל חולין דף ק' ד"ה חנ"נ עצמה וע"כ
לשיטת ר"ת לוקין על פזית היתר שפא לאיסור ומרנש בו הטעם דהוי פכולו עצם איסור וע"כ
פוסק הרא"ש בהל' חלה וטור א"ח סי' נ"ג דעיסה של אורז שפלע טעם דגן יצאו בו י"ח מצה
באכילת פזית מן האורז דכיון שיש בו טעם דגן ודינו פאלו הוא פולו דגן א"כ גם שחוטא נ"נ
ולכך הוי מב"מ עם נבלה דנבלה יכולה שתהיה פשחוטא ושחוטא יכולה להיות פנבלה לכך לא
דמי לדברי ר"ח דשם מייירי לענין טומאה דליכא גביה דין טכע"ק לפי"ז מקשה הגמ' שפיר לרב
אפי' פי לא נ"ט נמי דהא סובר דחתיכה עצמה נ"נ וגם סובר אפשר לסחטו אסור הוי לדידיה
נבלה בשחוטא מב"מ ומ"ש הר"ת שפמרדכי איכא מ"ד דנבלה בשחוטא הוי מבשא"מ פנונתו
למ"ד שפוסרים אפשר לסחטו מותר ול"א שנהפך להיות איסור א"כ לא אפשר לשחוטא שתעשה
נבלה והוי נגד נבלה מבשא"מ: דע דאף במב"מ למ"ד מב"מ ל"ב פשנבלע פמינו פשיעור טעם
גמור בא"מ הוי ג"כ לשיטת ר"ת פטעמו וממשו בא"מ יעניין פרשב"א לחולין דף צ"ח ד"ה
אמר רבא וע"כ לא פתיב ר"ת בתוס' ע"ז דף ס"ד ע"ב דין מב"מ טעמו ולא ממשו רק למ"ד מין
פמינו בטל פרוב אבל מין פמינו ל"ב נקרא טעמו וממשו פן יש ללמוד ממשמעות דבריו שם לכך
שיטת ר"ת פחולין דף ק' בדין ח' עצמה נ"נ שלא אמרינן חנ"נ רק פשפלע טעם גמור אבל אם
לא פלע רק משהו אף שמב"מ ל"ב מ"מ אין החנ"נ ממנה הרי שאף פמפ"מ איכא חילוק בין
פשפלע שיעור טעם או לא והנה לכאורה קשה דלפי מה דפסקינן דנבלה שנתערבה בשחוטא
מטמאה טומאת נבלה פמשאוי ולפי מה שפסביר מהר"י קורקס מובא בכ"מ הל' טומאת אוכלין
דשם נבלה לא פקע ע"י תערובות רק איסור נבלה וטומאת מגע שלזה שייך דין פיטול אבל לא
טומאת משאוי נראה לכאורה פשוט פשנשבע אדם לאכול נבלה ועירב ח' נבלה בין ח' פשר
שחוטא על אופן שנתבטלו איסור נבלה שאם אכלו האיש ששבע לאכול נבלות שיוצא ידי
שבועתו דהרי אכל נבלה ועדיף ממה שיוצא בנבלה מוסרחת לשיטת הגירסא משפחת לה בנבלה
מוסרחת ודין אין מבטלין איסור אינו רק איסור בפעלמא ולכמה שיטות אלא מדרבנן ושבועה חלה
בהן גם על איסור ח"ש ומכ"ש נגד איסור דאין מבטלין וא"כ קשה מאי מקשה הגמ' הן היכא
משפחת לה הא משפחת בכל נבלה שבועות הן דיבטל נבלה בשחוטא מפקע איסור נבלה ואף
דאסור למבטל ז"א אלא מדרבנן ונאנן לא צריכין מציאות הן רק מדאורייתא דהא לר"ל ח"ש
אסור מדרבנן ושבועה חלה גם בהן על ח"ש ובשבועתו יצא פשיאכל פל התערובות שהי' אכל
פשר נבלה דאף שאיסור נבלה הופקעה שם נבלה לא פקע מאותו ח' שבתערובות שהוא נבלה

וצ"ל דקונשי' הגמ' שהתכמים שחולקים עם ר' יהודה פדאי' בתולין דף ק"ח וסובר אפשר לסחטו מותר הוי גבלה בשחוטה מבשא"מ ומבשא"מ כבאפ"ד פדעת התה"ד המוכא בפלתי סי' ק"ט וא"א למיפקע איסור גבלה רק בתערובות יותר מכא"פ ושלא יהי' התתיכות שלמים דאם הם שלמים הרי פשבא התתיכ' של איסור לתוף פיו אכלו באכילה גמורה תכא"פ וכיון שאין מציאות ביטול רק במפירש לתתיכות קטנות וביותר מכא"פ ובכה"ג גם שבועתו לא יצא דכל הנשבע שיאכל צריף לאכלו תכא"פ פדוף פל אכילה פמבואר מדברי הרמב"ם וא"כ לתכמים שחולקים עם ר"י וסוברים אפשר לסחטו מותר לא משפחת קיום שבועה באכילת גבלה ע"י ביטול הרי לא אתי' כמ"ד אפשר לסחטו מותר ונהרי סתם תכמים דר"י הוא ר"מ וסתם מתני' ג"כ ר"מ מקשה הגמ' שפיר הן היכא משפחת לה ומלבד זה א"ש דאי פנ"ל לא מוקי מתני' כד"ה אמן ז"א רק לפי תירץ ועוד שבתוס' ד"ה דמוקי לה כד"ה יעוי"ש ומקשה הגמ' שפיר הן היכא משפחת לה וידוע דעת רשב"א בתהב"א שמוכא ביו"ד בסי' ק"ג דברים המוסרחים כמו יתושים וזבובים ואף בדאיכא כבא"פ בטל דהוי ממשא בלא טעמא יעוי"ש.

ממילא לפי"ז כ"כ בשרצים המוסרחים. לפי"ז מיושב קונשי' הפלתי הנ"ל דמוקשה דבשרצים דאסורים אף במוסרחים לא משפחת הן דלפי דברי הנ"ל בשרצים מוסרחים משפחת הן ע"י ביטול בשא"מ ובכזית בכא"פ שאיסור השרצים נפקע מצד ביטול ברוב במבשא"מ והשבועה מקיים דהא אוכל מן התורה כזית בכא"פ: ולפ"ז יש לכאורה ליישב קונשי' התוס' ד"ה דמוקי שמקשי' דהא לר"י לא משפחת בח"ש ולפ"ד הנ"ל גבי ח"ש שי"ף הן ע"י בטול דהא ליכא כזית בכא"פ אבל ז"א דאי לא מייגרי בכלל אין דבר המותר בכלל שבועתו וא"ל בשלמא גבלה מוסרחת שהוא שרי לגמרי מדאורייתא י"ל דאינה בכלל שבועתו אבל ח"ש אף שההן הוא מקוים ע"י הביטול מ"מ הא הביטול עצמו אסור מדאורייתא למ"ד אין מבטלין איסור הוא מדאורייתא הא לא מילתא דהא השתא בעינן לומר דגם על איסור בעלמא שמדאורייתא לא חל שבועה בהן א"כ פיון דלא משפחת בהן כ"א ע"י הביטול ויצטרף לעבור מדאורייתא ולבטל איסור לא חזיקה השבועה אבל אפתי יש לתרץ לפי שיטת הסוברים שאין מבטלין אסור אינו אלא מדרבנן וכיון שאף ע"י הביטול אסור מדרבנן לאכלו הוא בכלל שבועתו שנשבע שיאכל שאף שאין פנונתו רק על האיסור הרי יש ע"ז איסור דרבנן באכילתו ע"י הביטול אבל בגבלה מוסרחת שמוותרת אף לכתחלה פיון שהוא פגום מעיקרא אין להעמיד בשבועתו כ"א כשכולל גם היתר לפי סברת התוס' בזה ואפתי יש לעיין אף שלא כלל דברים המותרים ולדעתי פשוטה הסברא בנשבע שיאכל גבלה ח"ש אמרינן שדעתו הי' ההיתר ומצא בתערובות יעוי"ן כו"פ סי' ק"ג שכ' כסברתו דבאוקל אף בלא כולל יוצא במוסרחת והשתא לפי"ז י"ל דקונשי' הגמ' לרבא דלחשיב גמי שבועה שלא יאכל חלב ותאנים.

וא"ל דאי' בשאלה לא קתני הרי הקדש וא"ל פתירץ תוס' בכריתות דהקדש ליתא עתה בשאלה פיון שנשחט ונזרק הא גם שבועה משפחת דנשבע שלא יאכל תמרים אלו וחלב זה ואכלו פולה דליתא עוד בשאלה.

וא"ל דאי בכה"ג דליתא בכולל חלב דעלמא חלב קיבה וחי' א"כ לא משפחת הן ז"א דהא בנשבע שלא יאכל תמרים אלו וחלב זה משפחת הן ע"י ביטול במב"מ תמרים בתמרים חלב בחלב הקיבה דמב"מ בטל ברוב ונפקע האיסור ובשבועתו יוצא באכילת כזית תא"פ ואף לר"י שסובר דמב"מ ל"ב דעת ר"ת ביבמות דף פ' שביבש בטל ועכ"פ לר"מ מב"מ בטל ונהרי גם ר"מ סובר במשנה

דייש אוכל ונחית לאפוישי קרבנות: ולפ"ד שפך קושיא הוא דלא משפחת הן משום דכניית בכא"פ דאו' וא"ש מה דלא מקש' הגמ' לרב ושמואל דדין זה כבא"פ דאו' לא נשמע רק מר"י בפסחים ולרב ושמואל הא אפשר למדחי דסוכרים דלענין ביטול אסור כבא"פ ל"ד ומובטל גבלה ברוב שחוטה פדין מבשא"מ ברנבא.

והשבועה מקיים פשאוכל כל הג' זיתים שהרי אוכל בהם גם התתיכה של גבלה שפקע ממנה על ידי הביטול אסור גבלה ולענין קיום שבועתו עדיין שם גבלה עלי' פנ"ל ובפרט לשיטת הרמב"ם שגראה מדבריו בהל' טומאת אוכלין שמשמא טומאת משא אף .

במערוכות. בדרף אחר נ"ל לתרץ לפי סברת הרמב"ם בגנדה הנפלאה בפ"א המשניות פרייתות על משנה דייש אוכל דלקה בגבלה וקלב ל"א דחל מצד' מוסיף שבב"ח אסור בהנאה משום דאמרינן שאין התחלות אסור בבב"ח פנה וממילא ליכא גם אסור הנאה יעויי"ש ולפי"ז נ"ל לפי מה דפסקינן נדר או שבועה שהותר מקצתו הותר פולו אמאי חל שבועה בכולל נימא להיפך דלא חל על האסור וע"כ יבטל פולו ולא יחול גם על ההיתר וצ"ל דהטעם דנדר הותר מקצתו הותר פולו כמ"ש הרא"ש בנדרים דף ס"ו ע"א דאמרינן דלא נדר מעיקרא אלא ע"ד שתתקיים פולו נמצא התרת מקצתו פתח לכולו עכ"ל: וזה א"ש בגונא דקונם שאיני נהנה לכולכם והותר א' הותר לכולו אי בפותחין לשפחות ויו"ט שהוא רוצה להתענות בקביעות גם ביו"ט ואחרי שהותר בשפחות יהיה מותר לאכול בהן וי"ל דאדעתא דהכי לא נדר שדעתו הי' על תעניתם בלי הפסק אבל בנשבע שלא יאכל גבלות ושחוטות אף שאין השבועה חל על הגבלות מ"מ יהיה באסור אכילות גבלות ומש"ה אין השבועה חלה שמניעת האכילה מצד האסור ולכך אין בזה פתח לשבועתו אשר נשבע שלא יאכל גם הפשרות: אמנם לפי"ז שסברא לומר דבנשבע שיאכל פשרות וגבלות ומצד שא"א שיחול שבועתו לקיים מחשבתו באכילת גבלות הוי פפתח לבטל שבועתו אשר נשבע לאכול גם מכשרות ולכך לא היה כולל, דאמרינן להיפך שאינו חל על הגבלות ומחמת זה אינו חל גם על הפשרות דשבועה הותרה מוקצתה הותרה כולה וכו"ל ומדברי ר' יוחנן במה שאמר ששבועה חלה בכולל בנשבע שלא יאכל גבלות ושחוטות אין ראי' שספור שגם בנשבע שיאכל גבלות ושחוטות שחל בכולל: ומעתה י"ל דהא דפליגי בזה בירושלמי אם לר"י גם בנשבע לבטל את המצוה חל בכולל מתלי תלי בפלוגתא אחרת בירושלמי ומובא בתלמוד דידן ריש נדרים שם פלפל שם בגמ' אית תנא דמפיק לי' לידות מן לנדור נדר ואית תנא דמפיק לי' מן כל הניצא מפיו יעשה וכ' הר"ן שהתנא שמפיק מ' לנדור נדר מוקי כל הניצא מפיו יעשה לנדור שהותר מקצתו הותר פולו דדריש לי' הכי אם חל כל הניצא מפיו יעשה אבל אינו חל לחצאין: מעתה פשוט לומר דלמ"ד שיליף מכל הניצא מפיו וגו' דנדר שהותר מקצתו הותר פולו אף בנשבע שלא יאכל גבלות ושחוטות אי הוי אמרינן שאינו חל על הגבלות הי' בטל גם מהפשרות דלמ"ד דיליף מקרא אין הטעם פדברי הרא"ש הנ"ל אלא מגזה"כ שאין נדר חל לחצאין וכינן שפן י"ל דהמ"ד בירושלמי שמדמה לר"י בנשבע בכולל לבטל את המצוה לדינו של ר"י בכולל שלא אוכל גבלות וכשרות סובר דדין נדר שהותר מקצתו שפוטל פולו אתיא מפסוק דכל הניצא מפיו יעשה וליכא סברא לחלק בין בנשבע לקיים או לבטל דאם נימא דלקה לא מהני כולל בנשבע לבטל משום דאמרי' להיפוך שאין התחלות חלות על המצוה ועי"ז מבוטל פולו ק' דא"כ גם בנשבע בכולל לקיים יבטל פולו ג"כ מטעם הנ"ל והמ"ד בירושלמי שסובר שאף לדברי ר"י לא אמרינן כולל רק בנשבע לקיים ולא בנשבע לבטל י"ל שסובר דלא ילפינן מכל הניצא כו' פנ"ל רק מסברא הוא דאתיא שנדר שהותר מקצתו יהי' מותר פולו דאדעתא דהכי

לא נדר וקְהָרָא"ש הַנָּ"ל וסִבְרָ' זו אינָה אֶלָּא בְּנִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶבֶל לֹא לְמַיִם שְׁבִיזָה אֵין לוֹ פְּתַח כְּלָל דְּהָא יְהִי בְּאַמְתַּת בְּאַיִסוּר שְׁנִיָּהֶם הַנְּבִלּוֹת מִצַּד אִיִּסוּר תּוֹרָה וְהַכְּשָׁרוֹת מִצַּד שְׁבוּעָתוֹ: וּמַעֲתָה י"ל לְשִׁיטַת רַש"י דְּבַאֲמַת בְּהֵן לֹא חָל לְבַטֵּל הַמְצָוָה בְּכוֹלֵל שְׁהִטְעַם כַּנ"ל דְּשִׁינָה בְּזָה שְׁבוּעָה שְׁהוֹתְרָה מִקְצָתָה הוֹתְרָה כְּנִשְׁבַּע לְמַיִם אֶבֶל לְפִי הַמ"ד שְׁנִדָּר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ בְּטֵל כְּנִשְׁבַּע לְפִינּוּ מִפְּסוּק דְּכָל הַיִּצְאָה מִפִּי כו' גַּם בְּנִשְׁבַּע לְמַיִם לֹא חָל בְּכוֹלֵל דְּאַמְרִינּוּ לְהִיפָּהּ שְׁאַיִנוּ מִתְּחִיל לְחוֹל עַל הָאִיִּסוּר וּבְטֵל כְּנִשְׁבַּע לְמַיִם אֶבֶל לְפִי הַמ"ד שְׁנִדָּר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ בְּטֵל מִמְּשָׁנָה דִּישׁ אוֹכֵל לְמָה לֹא חָשִׁיב שְׁבוּעָה דִּי"ל דְּלִמָּא הַתְּנָא דִּישׁ סוֹבֵר דְּנִדָּר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ בְּטֵל כְּנִשְׁבַּע לְמַיִם לֹא כּוֹלֵל.

אֶבֶל לְרַבָּא מִקְשָׁה שְׁפִיר דְּאִי בְּנִדָּרִים דָּף כ"ה רָאָה אוֹתָן אוֹכְלִין תְּאַנְגִּים וְאָמַר הָרִי עַלְיִכֶם קָרְבָן וְנִמְצְאוּ אָבִיו וְאָחִיו וְהִי עִמָּהֶם אַחֲרִים ב"ש אוֹמְרִים הֵם מְוֹתְרִים וּמָה שְׁעַמְהֶם אִסוּרִים וּב"ה אוֹמְרִים אֵלּוּ נְאֻלוּ מְוֹתְרִים וְאִי שָׁם בְּגַמ' שְׁטַעֲמִיָּהּ דְּב"ה מְשׁוּם דְּנִדָּר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ הוֹתֵר כְּלוֹ וְאִי עוֹד שָׁם אָמַר רַבָּה דְּכ"ע דְּכָל הֵיכִי דְּכִי אָמַר אֵלּוּ הֵיטִי יוֹדַע שְׁאַבָּא בִּינִיכֶם הֵיטִי אוֹמַר כְּנִשְׁבַּע לְמַיִם אֶבֶל לְפִינּוּ אִסוּרִים חוּץ מִמְּשָׁנָה דְּכָל הֵיכִי אִסוּרִין וְאָבִיו מְוֹתֵר לֹא נִחְלְקוּ אֶלָּא בְּאוֹמַר אֵלּוּ הֵיטִי יוֹדַע שְׁאַבָּא בִּינִיכֶם הֵיטִי אוֹמַר אֶבֶל לְפִינּוּ אִסוּרִין חוּץ מִמְּשָׁנָה יְעוּי"ש וְכַתְּבֵי שָׁם הַרְשָׁב"א בְּטַעֲמוֹ שֶׁל רַבָּא שְׁלִקְהָ מִתִּירִי ב"ה מְשׁוּם דְּכַתִּיב כָּל הַיִּצְאָה מִפִּי כו' וְהָרִי מִפִּי יִצְאָה מִלַּת כְּנִשְׁבַּע יְעוּי"ש וְאִי שְׁעַתָּה ג"כ אוֹמַר שֶׁהִי אוֹמַר כְּנִשְׁבַּע רַק שֶׁהִי אוֹמַר עוֹד חוּץ מִמְּשָׁנָה ע"מ כִּינּוּן שְׁלֹא נִשְׁאַר מְקוּמָה מִלַּת כְּנִשְׁבַּע מִצַּד הַפ' כָּל הַיִּצְאָה מִפִּי כו' וְי"ל שְׁרַבָּה חוֹלֵק בְּזָה עַל רַבָּא וְסוֹבֵר שְׁדִין נִדָּר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ הוֹתֵר כְּלוֹ לֹא אֲתִיָּא מִקְרָא רַק מִסְבָּרָא שְׁהוֹי פְּתַח לְנִדְרוֹ לְכָף סוֹבֵר כְּנִשְׁאוֹמַר בְּעַצְמוֹ שֶׁהִי אוֹמַר כְּנִשְׁבַּע רַק שֶׁהִי מִתְּנָה וְאוֹמַר בְּפִירוּשׁ חוּץ מִמְּשָׁנָה אֵין כָּאֵן שׁוּם פְּתַח לְבַטֵּל דְּבָרֵי נִדְרוֹ מָה שְׁאַמַּר כְּנִשְׁבַּע וּבְדַבְרֵי אֵלָּה מְבִנְיָן מְלִשׁוֹן הַרְמָב"ם בַּפ"ק מֵהַל' נִדְרִים ה"ח שְׁכ' בְּזָה"ל כָּל נִדָּר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ הוֹתֵר כְּלוֹ וְה"ה בְּשְׁבוּעָה כִּי צַד רָאָה אֲנָשִׁים כו' אִי אִם כְּנִשְׁבַּע אֵלֵיהֶן אוֹמַר אֵלּוּ הֵיטִי יוֹדַע שְׁאַבָּא בִּינִיכֶם הֵיטִי אוֹמַר כְּנִשְׁבַּע אִסוּרִים חוּץ מִמְּשָׁנָה הָרִי כְּנִשְׁבַּע אִסוּרִים חוּץ מִמְּשָׁנָה אֵלֵיהֶן אוֹמַר אֵלּוּ הֵיטִי יוֹדַע שְׁאַבָּא בִּינִיכֶם הֵיטִי אוֹמַר כְּנִשְׁבַּע אִסוּרִים חוּץ מִמְּשָׁנָה וּמִתְּנָה עַל אָבִיו ע"ל טַעֲמוֹ בְּרוּר מְשׁוּם דְּאַחֲזִינּוּ שְׁדִין נִדָּר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ הוֹתֵר כְּלוֹ אֵינוּ מִגְזָה"כ רַק מִסְבָּרָא חִיצוֹנָה שְׁהוֹי פְּתַח לְנִדְרוֹ וְאַדְעָתָא דְּהֵיכִי שְׁלֹא יִהְיֶה אִסוּר בְּכּוֹלֵל לֹא הִי נִדָּר כְּלָל לְכָף בְּכָה"ג שְׁהוֹי בְּעַצְמוֹ מְגַלָּה דְּעָתוֹ שֶׁהִי אוֹמַר כְּנִשְׁבַּע אֵינוּ לְבַטֵּל.

אֶבֶל רַבָּא סוֹבֵר שְׁנִדָּר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ בְּטֵל כְּלוֹ מְגוֹזֵרַת הַפְּתוּב ה"א שְׁנִלְמוּד מִפְּסוּק דְּכָל הַיִּצְאָה כו' ע"כ אִי בְּכָה"ג בְּטֵל כְּלוֹ: וְיִשׁ לְהַסְבִּיר עוֹד דַּע"כ גַּם בְּכָה"ג בְּטֵל. דְּאֵל"כ לְמָה אֲתִי הַפְּסוּק דְּכָל הַיִּצְאָה כו' דְּהֵיכִי שְׁיִשׁ פְּתַח לְנִדְרוֹ יִדְעִינּוּ מִסְבָּר' חִיצוֹנָה שְׁמִבְטֵל כְּלוֹ הַיִּצְאָה מְזָה שְׁרַבָּא סוֹבֵר דְּנִדָּר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ הוֹתֵר כְּלוֹ נִלְמוּד מִכָּל הַיִּצְאָה כו' וְע"כ סוֹבֵר שְׁשְׁבוּעָה חָלָה בְּכוֹלֵל לְמַיִם וְאֵין עוֹד מְקוּם לְאוֹמַר שְׁיִשׁ תְּנָא שְׁסוֹבֵר שְׁאֵין שְׁבוּעָה חָלָה בְּכוֹלֵל דְּהָא הוּא בְּעַצְמוֹ סוֹבֵר שְׁמִבְטֵל כְּלוֹ לְלִמּוּד מִכָּל הַיִּצְאָה כו' וְע"כ דַּע"כ דְּעָתוֹ שְׁחָל בְּכוֹלֵל.

לְכֹן מִקְשָׁה שְׁפִיר לְדִידָן מִמְּשָׁנָה דִּישׁ אוֹכֵל וְלִחְשָׁב נְמִי שְׁבוּעָה וּמִינְשָׁב ק' הַתּוֹסֵף: וְעַפ"י הַנָּ"ל י"ל דְּלְשִׁיטַת רַבָּא גַּם בְּהֵן לְבַטֵּל חָל בְּכוֹלֵל דְּהָא לְדִידָן לִיכָא לְחַלֵּק בֵּין כּוֹלֵל עַל קִיּוּם מְצוּוָה וּבֵין כּוֹלֵל עַל בְּיִטוּל וְאִם הֵיךָ סוֹבֵר שְׁאַיִנוּ חָל בְּכוֹלֵל בְּבִיטוּל מְצוּוָה גַּם בְּקִיּוּם לֹא יְחוּל דְּהָא לְדִידָן גַּם בְּקִיּוּם מְצוּוָה בְּשְׁבוּעָת כּוֹלֵל שְׁיִיף דִּין הוֹתֵר מִקְצָתוֹ וְכִינּוּן שְׁסוֹבֵר שְׁחָל ע"כ צ"ל שְׁדַעְתוֹ שְׁאַמְרִינּוּ

כולל אף במקיים שאם לא הי' חל מקצתו הי' בטל כולו ודלא כסברת הרמב"ם ולא צריף לסברת ר"ת שחל בהן בחלב קיבה: ומינשב בזה עוד מה שקשה שרש"י מפרש פאן שהקדש הוא איסור כולל וביבמות דף ל"ח ובחולין דף ק"א פתב רש"י שהוא איסור מוסיף ולפי הג"ל גיחא פיון דאזלינו פאן בשיתת רבא וכאשר הוכחנו לדידן שאינו סובר סברת הרמב"ם הג"ל ע"כ צ"ל בשיתתו שאיסור הנאה לא מיקרי מוסיף דאל"כ ק' למה אינו נוהג בבב"ח בנבלה עם חלב הא הוי מוסיף וכקושני הרמב"ם ובפשיטות יותר צ"ל דמרבא מוכח דל"א בכה"ג בטלה מקצתה בטלה כולה וכטעמא של הריטב"א שאביא לקמן דבממילא לא בטלה כולה ולא פדעת משפטי שמואל וכיון שפן מקשה הגמ' שפיר ממתניתין דכריתות: ומעתה מןושב קושניית הג"ל אמר ר' ביבי בר אבני ד"ל דלדבריו בשיתת ר"ל באמת גם היכי דמבטל ממילא אמרינו היכי שבטלה מקצתה בטלה כולה ולכך לא מוקי כר"י רק במפרש ח"ש או כר"ל ומיירי שאכל פזית שלם דבנשבע על פזית שלם איסור לא חלה שבועה אבל מ"מ היכי שנשבע על ח"ש חל בכולל גם על ח"ש שבאכילת אף שיעור שלם שהוא אסור למאן דאי' לי' כולל ובכה"ג לא שייף סברא הג"ל דנימא דשבועה שבטלה מקצתה בטלה כולה דהא הוא אמר בשבועתו שבועה שלא אוכל כל שהוא וכן הוא בסתם אליבא דר"ע ואף אם לא תחול בכולל גם מזית שלם מ"מ תשאר השבועה בתקפה על כל שהוא דהא ע"ז נשבע ועליו לקיים ככל היצא מפיו יעשה ואחרי שאין לעקור השבועה מפל שהוא ממילא חל גם על פזית מצד כולל ור"ש דפותר לטעמין שאינו סובר כלל דין כולל אבל בכולל דר"י שפורט שלא אוכל גבלות וטרפות סובר ר"ל דלא הוי כולל דאמרי' להיפוף שאינו חל על גבלות וממילא מבטל גם נגד פשרות דכל היצא מפיו יעשה בעינו פנ"ל שוב מצאתי בשכנה"ג סי' רכ"ט ס"ב שכ' בשם ספר משפטי שמואל סי' ק"י בנשבע לבטל את המצוה בכולל למ"ד שאין חל על המצוה גם על הרשות אינו חל משום דנדד שנתתו הותר כולו אבל בתשו' הרדב"ז ח"א סי' רע"ח מביא בשם הריטב"א בנשבע שישלם קרן וריבית דאוריית' אף שבטל לענין ריבית דאורייתא מ"מ לא בטלה גבי הקרן דבכה"ג דממילא לא אמרינו שבועה שלא חלה מקצתה לא חלה כלה: דין דאם ב' איסורים שאינן מסוג אחד.

אם שייף בהם דין אחע"א: דבר זה במחלוקת רש"י ותוס' ביבמות דף ל"ד וז"ל הגמ' שם. ומאן האי תנא דאית ליה איסור כולל ואיסור ב"א אמר ר"י אמר רב ר"מ הוא.

דתני יש אוכל כו'. ומפרש רש"י ד"ה אם היתה שבת כו'.

אבל משום יוה"כ לא הוי מחייב הוצאה דקסבר אין עירוב והוצאה ליוה"כ כו'. ומדחייב לי' ר"מ משום הוצאת שבת אלמא א"ל איסור כולל ואיסור ב"א חיייל דכשקדש היום חלו עליו איסור יוה"כ ואיסור שבת כו' ע"כ.

ומקשה בתוס' ובחידושי רשב"א על דברי רש"י הג"ל הא דרפרם ליכא לאוכיחו ממשנה זו פדדחי בכריתות אימא אף היתה שבת ומסקו דלא פריש"י דחייב אכילת יוה"כ ואיסור הוצאה דשבת הוי איסור ב"א רק הב"א הוא איסור הוצאת של שבת ויוה"כ שחייב עליהם שתיים: ולפי מה שהעליתי במ"א ליישב דברי רפרם נתיישב בזה דברי רש"י דאיתא בכריתות דף י"ד ע"א ר"מ אמר כו' ונתיני אם הוציאו חייב כו'.

אמר רפרם זאת אומרת כו'. אלא אי איתמר דרפרם על הדא איתמר דתניא ושילח ביד איש עתי המדברה וגו'.

ונ"ל לְיִשָּׁב דָּרָךְ פִּלְפוּל שֶׁהוֹכַח רַפְרָם מֵהַךְ בְּרִיּוֹתָא שְׁבִסְיָפְרָא לֹא הִי מְקוּיָמַת לוּלֵא דְבָרֵי הַפְּשָׁנָה דְכָאן. דבס' בינה לעתים על הל' יו"ט פ"א מביא דברי מהרי"ו בשם ר"ת שְׁמֹנְתָר לְשַׁחוּק בְּכַדוֹר בִּיּו"ט בְּרַה"ר וּבִיש"ש בְּפִיֶּצָה מִתְמַה ע"ז.

וּמִתְרַץ הַבִּינָה לַעֲתִים דָּאף שְׂיִשׁ אִיסוֹר הוֹצָאָה בִּיּו"ט מ"מ אִיסוֹר מַעֲבִיר בְּר"ה לִיכָא בִּיּו"ט דְּמַעֲבִיר בְּשַׁבַּת אִינוּ אֵלֵא מִצַּד הַל"מ פְּדָאִי בְּשַׁבַּת דָּף צ"ו דד"א בְּרַה"ר הַלְקָתָא גְּמִירֵי לָהּ וְאִין לְמִידוֹן מְהַלְכָה.

וּע"כ לֹא יִלְפִינן יו"ט מִשַּׁבַּת לְזָה. וּלְפִי דְבָרֵי קָשָׁה אִיךְ מוֹכִיחַ רַפְרָם מְדַדְרֵשׁ עֲתֵי אִפִּי בְּשַׁבַּת דְּאִין אִיסוֹר הוֹצָאָה בִּיּו"ט (וְהִינּוּ מְהַר"י לְרַה"ר פְּדָמוּכַח מְרַש"י יוֹמָא דָּף ס"ו שְׁכ' עִירוּב פְּדֵי נְסָבָא.

וּכְוֹנֵת רַפְרָם פִּינוֹן שְׂאִין אִיסוֹר הוֹצָאָה אִין צָרִיךְ עִירוּבֵי תְּצַיְרוֹת. א"כ ע"כ פְּנוּנַת רַפְרָם עַל הוֹצָאָת מְרַה"י לְר"הֵר.

וּבְזָה שְׁגָה הַבֵּל"ע יַעֲוִינן מ"ש שְׁם) דְּלָמָּא הוֹצָאָה דְּכַתִּיבָא בְּפִי בְּשַׁבַּת אִיסוֹרָה בִּיּו"ט כִּי מְדַלְפִינן יו"ט מִשַּׁבַּת. וּבִפְרָט דְּכָל יְסוּד אִיסוֹר הוֹצָאָה מִפְּסוּק נִיצוּ מִשָּׁה וַיַּעֲבִירוּ וְגו' לֹא יִדְעִינוּ פְּקוּשְׁנֵי הַגַּמ' בְּשַׁבַּת דָּף צ"ו דְּלָמָּא בְּחוּל קָאִי.

וּצ"ל כְּתוּב הַגַּמ' יִלְיָף הַעֲבָרָה הַעֲבָרָה מִיּו"ט כ. הַרִי דִּישׁ ג"כ לִילְפִי שַׁבַּת מִיּו"ט כ.

כ"כ נוֹכַל לֹדְמַר לְמִילָף מַג"ש זֹה יו"ט כִּי מִשַּׁבַּת לְחִיּוּב הוֹצָאָה בִּיּו"ט כ. מִשָּׂא"כ לְעַנְיָן מַעֲבִיר ד"א בְּר"ה דְּבְשַׁבַּת גּוֹפָא לֹא יִדְעִינוּ רַק מֵהַל"מ וּמִהַלְכָה לֹא גְּמַרִינן בַּג"ש: וְנ"ל בְּהַקְדִּים לְתַרְץ מַה שְׁמַקְשִׁים עַל הַאֲלָפְסִי פ"ק דְּשַׁבַּת שְׁמַבִּיא הָא דְּאָמַר ר"י מוֹדָה בֶּן עֲזַאי בְּזוֹרֵק שְׁחִיב.

דְּמִשְׁמַע מְזָה דְּהַאֲלָפְסִי סוֹבֵר דְּר"י פּוֹסֵק בְּכֹן עֲזַאי דְּמַהֲלָף פְּעוֹמֵד דְּמִי. וְאִיךְ אֶפְשָׁר לֹדְמַר בֶּן הָא ר"י סוֹבֵר דְּהַלְכָה פְּסָתָם מִשְׁנָה וּבְשַׁבַּת דָּף צ"א ע"ב אִיתָא בְּמִשְׁנָה הַמוֹצֵיא אוֹכְלִין וְנִתְנָן כו'.

וּקְאָמַר בַּגַּמ' מִתְנִי דְּלֹא כַב"ע. וְנ"ל דְּצָרִיךְ לְהַבִּין בְּאִיזָה סְבָרָא פְּלִיגֵי תְּכָמִים וְר"מ דְּר"מ חִינְשָׁב הוֹצָאָה מִן הַשָּׁם.

עַם אִיסוּרֵי מַאֲכָלוֹת. וְרַבְּנָן הַשִּׁיבוּ לוֹ דְּאִינוּ מִן הַשָּׁם.

וְנ"ל פְּשׁוּט שַׁבְּתוֹס' ד"ה אִם הִיְתָה שַׁבַּת כו' כ' וְא"ת מַה שְׁיִיךְ זֶה לְעַנְיָן אֲכִילָה. וְתִי דְּבַלִּיעָה הִיא הַנְּחָה דְּוָמִיא דְּמוֹצֵיא ב' אוֹתִיּוֹת וּכְתָבָן פְּשָׁהוּא מְהַלָּף חִיב.

וּפְשׁוּט לֹדְמַר דְּזָה דְּוָקָא לְשִׁיטַת ר"מ דְּסוֹבֵר דְּמַהֲלָף לָאוּ פְּעוֹמֵד דְּמִי וְלִיכָא הַנְּחָה בְּמַהֲלָף וְאוֹכַל כ"א ע"י בְּלִיעָה פְּמִבְּנָאָר בְּסָתָם מִתְנִי הַנְּ"ל שְׁהוּא ר"מ. אֲבָל תְּכָמִים סְבָרֵי כַב"ע דְּמַהֲלָף פְּעוֹמֵד דְּמִי א"כ אֵף שְׁלֹא הִי בּוֹלַע יְהִי חִיב מִשׁוּם הוֹצָאָה לְכָף שְׁפִיר הַשִּׁיבוּ דְּאִינוּ מִן הַשָּׁם.

וְדָבָרֵי מְבֹנְאָרִין בְּיוֹתֵר מִדְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי שַׁבַּת דְּשָׁם אִי מֵאֵן אָמְרוּ לוֹ ר"י וְשָׁם בְּאוֹתוֹ דָּף מְבֹנְאָר בִּירוּשְׁלָמִי דְּר"י סוֹבֵר דְּמַהֲלָף פְּעוֹמֵד דְּמִי לְכָף מְחִיב בְּהוֹצֵיא חֲצִי גְּרוּגְרַת וְחִזוֹר וְהוֹצֵיא וְהַעֲבִיר דָּרָךְ עֲלֵי אֵף שְׁלֹא הַנִּיחַ כו' יַעו"ש.

הַיִּנְצָא מְזָה דְּר"מ וְתְּכָמִים בְּמִשְׁנָה דִּישׁ אוֹכַל פְּלִיגֵי בְּדִין מְהַלָּף פְּעוֹמֵד מִמִּילָא הִנֵּי בְּדִין זֶה סָתָם בְּמַסְכַּת שַׁבַּת וְאַח"כ מְחַלְוֹקַת פָּאן וְאִין הַלְכָה פְּסָתָם רַק פְּתְּכָמִים דְּאָמְרוּ לוֹ. לְכָף א"ש דְּבָרֵי הַאֲלָפְסִי.

והנה בסוגי' ה"ל בשבת תוס' ד"ה בשלמא לב"ע כו'. פתב ובירושלמי פריה על ב"ע איך אדם מתחייב על ד"א בר"ה לעולם ומשני משפחת לה בקופץ וש"ס דילן לא תשיב לי להאי פירכא פדאי' בהזורק דף צ"ו דד"א בר"ה הלכתא גמירי לה ולהכי לא קשה עלה כו' וריב"א מספקא ליה כו' וכן אם לא עמד חוץ לד"א פגון שנטלה א' מידו אי אמרינו מהלך פעומד דמי כו' ע"כ, ויעו"ש בחי' רשב"א.

ובראב"ן מחליט דבכה"ג פטור עי"ש היוצא מזה דאם נאמר פדברי הירושלמי דד"א בר"ה לא מהלכה יליף לה רק מסברא ידעינו שהוא תולדה דהוצאה. א"כ גם במעביר מהלך פעומד דמי ואינו חייב כ"א בקופץ.

אבל לשיטת הגמ' דף צ"ו דד"א בר"ה הלכתא גמירי לה ל"א פלל במעביר ד"א מהלך פעומד ולפי"ז לכאורה קשה דא"נ דבמעביר ד"א ל"א מהלך פעומד. ואם בא אחר ונטלו מידו דרף הוליכו פטור.

וקשה מה השיבו חכמים לר"מ אינו מן השם אפתי קשה עליהם למה לא חשבו עוד חטאת בינש אוכל כו' העבירו ד"א ברה"ר דבנה לא מהלך פעומד וליכא הנחה כ"א בבליעתו וקני מן השם עם שאר חייבי קרבנות שבאו עליו מצד הבליע' ומדלא חשבו מעביר ע"כ צ"ל לכאורה דגם במעביר אמרינו מהלך פעומד פשיטת הירושלמי דמעביר לא ידעינו מצד הל"מ רק מחמת שהוא תולדה דהוצאה וכיון שפן ממילא דין מעביר ד"א והוצאה א' הוא ואם איסור מעביר אינו נוהג ביוה"כ נדאי גם איסור הוצאה ליכא ביוה"כ וא"ש דברי רפרם מאי שהוכיח מברייתא דעתי אפי' בשבת דאין עירוב והוצאה ליוה"כ דאף אם נאמר שפוננה שאם חלה יעבירו ד"א בר"ה שהי' מותר ביוה"כ לבד ממילא נשמע שגם הוצאה מותרת ביוה"כ כתולדה פן האב.

פי קושיותו על רפרם לא הי' רק שנהזיק דמעביר הלכה גמירי לה. אבל לפ"ד ה"ל מוכח ממשנה ה"ל מחכמים דר"מ שלא חשבו מעביר פשיטת הירושלמי ומצומדי' שפיר דברי רפרם בהוכחתו מהספרא דעתי אפי' בשבת על יסוד דברי המשנה דא"ל ולקמן יתבאר בדרף מורנוח יותר דראיות רפרם מברייתא אינו רק לפי הדחי' שרצו להדחות ראיותו ממשנה זו ולפרש דברי ר"מ חייב אף משום שבת: אמנם לכאורה א"א לומר פן דא"כ סוגי' דשבת דף צ"ו דמסקו דמעביר ד"א הלכתא גמירי לה מן פריה ממתניתין דא"ל פנ"ל אולם א"נ פשיטת רש"י א"ש דבטור וש"ע או"ח סי' תר"ח איתא דאוכלין ומפסיקין קודם ביה"ש ומפרשים כו' דביה"ש בלא"ה אסור משום ספיקא ע"כ מצות הוספת יוה"כ קודם ביה"ש וכן מבואר בבבאורי הגאון מהרא"י זצ"ל ופסק הלכה דיוה"כ צריף הוספה במניעת אכילה וגם מלאכה ידוע שיטת הסוברים אף דספיקא דאורייתא לחומרא מ"מ ספק איסור הל"מ לקולא מדאורייתא וממילא יש לומר דלענן מניעת מעביר ד"א ברה"ר שאינו רק מהלכה ל"מ די מדאורייתא להוספה ביה"ש לבד וא"צ להוסיף קודם ביה"ש אבל לענן איסור אכילה ביוה"כ דספיקו בלא"ה אסור מה"ת אסור מה"ת ביה"ש וע"כ צריכין להוסיף קודם ביה"ש ותו לא הוי איסור אכילה ביוה"כ ואיסור מעביר ד"א ברה"ר בשבת איסור ב"א דאיסור אכילה בא מבעוד יום בזמן חייב הוספה ואיסור מעביר לא חל רק בביה"ש ולכך לא חשבו מעביר רק הוצאה דכתיבא באורייתא וגם ספיקא לחומרא וצריכין להוסיף באיסורה קודם ביה"ש וכמ"ד שגם בשבת צריכין להוסיף וכל יחד עם איסור אכילה ביוה"כ ומוכח שפיר פדברי רש"י דמה שאמר רב דר"מ סובר ב"א פנונתו על איסור הוצאה

ואיסור אכילה ביוה"כ דא"ל כפי' התוס' דדברי רפרם נדחו ומה שאמר רב דר"מ סובר איסור ב"א חל היינו איסור הוצאה דשבת ויוה"כ.

אבל לענין איסור אכילה והוצאה לא צריכין לאחז"ל בב"א וכדברי התוס' דאינם מסוג אחד א"כ קשה למה לא חשבו מעביר ד"א: ובסגנון זה יש לתרץ המשנה דברי הגמ' בריש הזורק מפדי זריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה גופא האיה פתיבא ויענין גירסת ר"ה גאון שנתקשו בה רבים.

ונ"ל דמה שנתקשו הירושלמי ובבבלי אם מעביר ד"א ה' גמירי לה (ואעפ"כ הוא תולדה דהוצאה) כמבואר בתוס' ריש שבת ובמאור ובכ"ן ריש הזורק או דמסבא ילפינן לה מהוצאה ביסוד דברי בעה"מ ריש פ' הזורק ויענין בחי' הרשב"א פ"ן דד"א של אדם הוא רשות אדם הני המעביר חוץ לד"א כמוצא מרה"י לרה"ר) פנראה מדברי הירושלמי מתלא תלי' במחלוקת שיש בין הבבלי וירושלמי אם זורק ד"א ברה"ר הני במשפן דלדידן דמסקינן בשבת דף צ"ו דזורק ד"א לא הי' במשפן מסבא א"א לומר דזורק ד"א ברה"ר וכן מעביר אותו מחמת שהמה תולדה דהוצאה דהא לא הני במשפן ואף דא"צ להיות במשפן רק אבות ולא תולדות שאני תולדות הוצאה דמלאכה גרוע הוא כמ"ש התוס' בריש שבת ר"ה פשט בעה"ב ומוכחה לה ממתיני' דהזורק שני גוזזוטראות כו' המושיט והזורק כו' שפך היתה עבודת הלויים כו' ומפלפל שם בגמרא בזריקה ברה"ר יעו"ש.

אבל ירושלמי סובר כמ"ד שהי' זריקה ד"א ברה"ר במשפן כדברי ר' יאשי' או רב חסדא שמוכא בדף צ"ו. וגדולה מזה איתא בירושלמי ר"פ הזורק דרב יהודא עביד ד"א ברה"ר מלאכה בפ"ע דמתופרי יריעות למד ומבואר שם ממשמעות הירושלמי פ"ן דאשפחן זריקה ד"א ברה"ר במשפן אתיא ממילא גם מעביר ד"א ברה"ר יעו"ש ולכך סובר הירושלמי דד"א ברה"ר לאו הלמ"מ ולמ"ד מהלך פעומד דמי אינו חייב רק בקופץ: והשתא א"ש בדרך פלפול התכות דברי הגמ' מפדי זריקה תולדה דהוצאה והוצאה גופא היכא פתיבא דבפשיטות בריש שבת יציאות השבת ובר"פ פלל גדול דחשיב הוצאה בין אבות מלאכות א"א להקשות מנ"ל די"ל דהלקת' גמירי לה כמו שבאמת צריכין לומר במעביר ד"א ויענין ברמב"ם הל' שבת שבאמת כל המלאכות שמעינן גם בהלקות למ"מ.

אמנם זה א"א לומר באם הלקתא הוא ספיקא להקל וא"צ להוסיף קודם ביה"ש. וקשה למה אמר ר"מ אף אם היתה שבת והוציאו הא לא הני איסור ב"א עם איסור אכילה של יוה"כ שתוספתו חל קודם ביה"ש אבל אפתי יש לומר שפונות ר"מ הוא אף אם היתה שבת שחייב ב' משום הוצאה של שבת ויוה"כ שבאים כאחד וכפי' התוס' אמנם לפי"ז קשה פנ"ל דא"כ מה השיבו דאינו מן השם אפתי לחשבו שהעביר ד"א ברה"ר דמעביר ל"א דמהלך פעומד אינו חייב רק מצד שהי' הבליעה הנחה דהוי שפיר מן השם.

וע"כ צ"ל כפי' רש"י דב"א הוא איסור הוצאה ואיסור אכילה ובמשביר שהוא הלמ"מ אינו ב"א דס' הלמ"מ לקולא. א"כ ממילא נשמע דהוצאה פתיבא דאי גם הוצאה לא ידעינן רק מהל' איה אמר ר"מ אף המוציא בשבת הא לא הני איסור בב"א.

אמנם עדיין י"ל דהוצאה לא פתיבה ואיסור ב"א הוא משום שבת ויוה"כ כפי' התוס' והא דלא חשבו חכמים מעביר משום דס"ל דגם במעביר ד"א מהלך פעומד פשיטות הירושלמי דמעביר לא אתי' מהלכה רק מסבא מחזקינן לה לתולדה דהוצאה ובאמת לא מחייב מעביר ד"א ברה"ר כ"א בקופץ לזה מקדים הגמרא מפדי זריקה תולדה דהוצאה ואעפ"כ צריכי למצוא בה שהיתה

במשפך הינו ע"כ משום פינון דהוץר' מלאכה גרוע היא גם התולדה צריף להיות במשפך ומינה מעביר ד"א ברה"ר שלא הי' במשפך וא"א ללמוד מהסברא מהוץאה וע"כ צ"ל דהל' גמירי לה.

א"כ לא אמרינו גבי' מהלה פְעוּמָד כמ"ש התוס'. וצ"ל דהא דלא חשבו פניש אןכל וְהַעֲבִירוּ בפיו וְהוּי מ"ה פינון דהל' הוא ספיקא להקל וְלֹא הוּי אִסוּר ב"א עִם אֲכִילַת יוה"כ פנ"ל.

לפי שיטת פי' רש"י. מבואר מזה מדחשיב ר"מ הוץאה שהוץאה פתיכה באורייתא ס' להחמיר ותוספת קודם ביה"ש פמו אסור אכילת יוה"כ וְהוּי שפיר אסור ב"א לזה מקש' הגמ' האיה פתיכה אולם בירושלמי פ"ג דשבועות ה"ג משמע פדברי התוס' ונ"ל ר' בא בר ממל בעי על דעת ר"י דא' שפולל שבועות חלות על האסורין ניתני שבועה שלא אוכל ואכל לא איתנו מתני אלא דברים שאין להם היתר אחר אסורין שבועות יש להן היתר אחר אסורין דא' אמרה שאין אבות מלאכות ביה"כ אלו מי שעשה פולם בהעלם אחד פלום חייב אלא א' על פולם אלו מי שעשה פל א' בפ"ע שפא אינו חייב על פל אחד ואחד.

והא בלא פתרון לכאורה. ונ"ל ליישב דבפסחים דף כ"ט איתא האוכל חמץ של הקדש במועד מעל וי"א לא מעל מאן י"א אמר ר"י ר' נחב"ה היא דתנן רנחב"ה הי' עושה יוה"כ פשבת לתשלומין.

תוס' ד"ה ר"נ הוא אע"ג דהכא בשוגג איירי מדקתני מעל ולא מעל מ"מ קי"ל פדחזקת דאמר חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין וה"ה פרת לר"נ הקשה ריב"א אמאי פטורין הכא מקרבן מעילה משום דקלב"מ הא אמר בהמצניע דף צ"ג המוציא אוכלין בכלי שגג באוכלין והזיד בכלי חייב על האוכלין חטאת ועל הפלי סקילה.

אלמא קלב"מ לא פטר מקרבן. ותירץ פינון דפטור מקרבן וחומש פטור נמי מקרבן שאין אשם מעילות בא אלא פשיש קרבן וחומש ומקשה הפליתי בשם הגאון מ' וואלף ז"ל דלפמ"ש מאי קסבר ר"מ אף אם היתה שבת והוציאו הא פינון דמחמת הוץאה הוּי מחייבי מיתות שוגגין ע"כ ליכא למחייבא אשם מעילות ולכאורה י"ל דבשבועות דף כ"ב איתא פכר זה הקדש ואכלה בין הוא בין חבירו מעל לפיכך יש לה פדיון פכר זה עלי הקדש הרי הוא מעל חבירו לא מעל כו' דברי ר"מ נחכמים אומרים בין הוא בין חבירו לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות. והדבר פשוט במעילה בקונמת פשאמר פכר זה עלי דלית בי' פדיון לא שייף בי' דין קרבן ומ"מ חייב אשם מעילות.

לפ"ז אף לדברי ר"מ משפחת אשם מעילות פשאסר על עצמו החלב קודם שנעשה הקדש בקונם יעו"ש. דקונם הוא הקדש.

ולדברי התוס' ל"ק אמאי לא חשיב גם קונמת דהא פכר חשיב מעילות משום ההקדש עצמו שעל החלב אבל לדברי ר"מ פשבצר אשם מעילות מאכילת חלב ההקדש בא תחתיו אשם מעילות מחמת קונם אבל לכאורה ז"א לדברי ר' יוחנן דבשבועה חל בכולל וקשה לדידן קושני' הגמ' והירושלמי למה לא חשיב שם במתני קרבן שבועה.

וצ"ל דמידי דאיתא בשאלה לא קתני א"כ גם קונמות א"א דג"כ איתא בשאלה ולדברי ר"ה שמתרץ בדרך כ"ה פי קתני מידי דחנייל אמדי דאית בי' מששא שבועה דחנייל אמדי דלית בי' מששא פגון שאישן ולא אישן ל"ק ג"כ אין לתרץ דלכך חשיב קונמת דאינו חנייל כ"א בדבר שיש בו ממש פדאי' בדרך כ"ה ת"ר חומר בפדרים שהפדרים חלים על ד"מ פדבר הרשות יש חומר

בשבועות שהשבועות חלות על דבר שאין בו ממש פֶּדָר שֵׁישׁ בו ממש משא"כ בַּנְּדָרִים ע"כ דְּהָא לר"ה מסיק הגמ' דף כ"ב אִיפּוּף וְסוּבֵר ר"מ דְּאִין מְעִילָה בְּקוֹנְמַת אֶפְשֵׁר דמ"מ י" דר"מ לדבריהם דַּרְבָּנָן קְאָמַר דְּלִדִּידְהוּ דִּישׁ מְעִילָה בְּקוֹנְמַת מִשְׁפַּחַת אָשֶׁם מְעִילָה אַף כְּשֶׁהוֹצִיאוּ בְּשֶׁבֶת.

עכ"פ לשיטת הירושלמי דמתרץ לר' יוחנן שבועות יש להם היתר אחר איסורן לא תני א"א לומר דמתני' איגרי בקונם: אַמְנָם י"ל דלשיטת הירושלמי בלא"ה יש לתרץ קוש' הגאון הַנ"ל דביבמות דף ל"ד בַּתּוֹס' ד"ה אִם הֵיטָה שֶׁבֶת כו' אֵיתָא וּא"ת וְהִיכָא חָשִׁיב ר"מ חָיִיב דְּהוֹצְאָה בְּהֵדִי חָיִיב דְּאֲכִילָה מֵאֵי עֲנִין זֶה אֲצֵל זֶה דכ"כ ה'י יָכוֹל לומר דָּאִם עָשָׂה מְלֹאכָה בְּשֶׁבֶת חָיִיב.

ואור"י משום דבשעת בליעה אתי נמי חיוב הוצאה אע"ג דאפתי לא נח משום דבליעתן זו הוא הנחתן. כְּדָאֵמַר רַבָּא בַּפ' הַמוֹצֵא יֵינן דף פ"ג וְהוֹצִיאוּ ב' אוֹתִיּוֹת וְכַתְּבָן כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּף חָיִיב דְּכַתְּבָתוּן זו היא הנחתן עכ"ל.

אָבֵל בִּירוּשְׁלָמִי ר"פ א' דְּשֶׁבֶת יֵשׁ פְּלִפּוּל אֵי מַתְנִי אֵתִי כמ"ד מְהַלֵּף כְּעוֹמֵד אוּ דְּהַבְלִיעָה הוּא הַנְּחָתָה. א"כ אֵי אֲתִינָן עָלָה מִטַּעַם מְהַלֵּף כְּעוֹמֵד נוֹכַל לומר דְּחָיִיב שֶׁבֶת בָּא עַל הַהוֹצְאָה בְּפִי קוֹדֵם שֶׁבְּלִיעָה וְתוֹ לֹא מִפְּטֵר בְּאֶשֶׁם שֶׁבָּא עַל הַבְּלִיעָה וְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק פִּינָן דְּמַתְנִי נְחָתִי לְאֶפּוּשֵׁי בְּחֻטָּאת דְּאֵמַאי לֹא תְנִי גַם מְעַבֵּיר ד"א בְּרַה"ר דְּהֵינּוּ שֶׁהוֹצִיָא וְהֵעֲבִיר בְּשֶׁלְמָא לַש"ס דִּילָן לֹא קָשָׁה דְּהָא ה"ל דְּאֶתְוֹלְדָה בְּמָקוּם אָב אֵין חָיִיבִין שְׁפִיטִים כְּדָאֵיתָא בְּשֶׁבֶת דף ע"ו וצ"ו וּמְעַבֵּיר הוּא תוֹלְדָה דְּהוֹצְאָה כְּדָאֵיתָא בַּתּוֹס' רִישׁ שֶׁבֶת וּבְר"ן ר"פ הַלֵּל גְּדוּל וּבְמֵאוֹר ר"פ הַזּוֹרֵק אָבֵל בִּירוּשְׁלָמִי ר"פ הַזּוֹרֵק (וְהוּבָא בַּח'י רִשְׁבִּי"א שֶׁבֶת דף צ"ו וּכ' שֵׁם דְּשִׁמוּאֵל פּוֹסֵק כֵּן אֲלִיבָא דר' יְהוּדָה וְכֵן כְּתִיב רַבִּינוּ הַגָּאוֹן) ה"ה אֵיתָא תְנִי בְּשֵׁם ר' יְהוּדָא זֶרֶק ד"א בְּרַה"ר חָיִיב ר' יְהוּדָא ד"א בְּרַה"ר מְלֹאכָה בַּפ"ע כו' ר' זְעִירָא ר' יֵאֶשְׁבִי בְּשֵׁם ר"י מְתוּפְרִי יְרִיעוֹת לְמַד ר"י שְׁהִי תוּפְרִי יְרִיעוֹת מְזַרְקִין אֵת הַמְּחַטִּין אֵלּוּ לְאֵלּוּ כו' יְעו"ש.

וצ"ל דְּסוּבֵר דְּזוֹרֵק וּמְעַבֵּיר בְּהֵדִי אֵתִי (וְדָלָא פְּסוּגֵי הַבְּבִלִי שְׁמִסִּיט בְּשֶׁבֶת צ"ו וְתוֹ מִי שְׁאִילִי מְהַדְדִי כו' וְתוֹ מְעַבֵּיר ד"א בְּרַה"ר מַנ"ל דְּמַחְיָבִי אֵלָא מְעַבֵּיר ד"א בְּרַה"ר גְּמָרָא גְּמִירָא לָהּ. וּמְפָרֵשׁ בְּר"ן הַנ"ל דְּהָא דְּאֶמְרִינָן מְעַבֵּיר ד"א בְּרַה"ר הַלַּמ"מ הֵינּוּ לְחָיִיב מְדִין מוֹצִיָא כו' יְעו"ש) וְסַתֵּם ת"ק דר"מ הוּא ר"י וְהִי יָכוֹל ר"מ לְהַקְשׁוֹת שְׁיַחְשׁוּב גַּם מְעַבֵּיר.

וא"נ דְּהַנְּחָה הוּא הַבְּלִיעָה א"א שְׁיַחְיִיב מִשׁוּם מוֹצִיָא וּמְעַבֵּיר. דָּאִם חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ לְהַנְּחָה הַבְּלִיעָה הָוִי כְּהוֹצְאָה אֲרִיכְתָא כְּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי רִשְׁבִי"א בְּשֶׁבֶת דף צ"ב ע"ב ד"ה וְלֵמַאי דַּס"ד כו' וְתִרְצָן הַגַּמ' שֵׁם לֹא שְׁיָיֵף לְכַאוּרָה לְשׁוֹן הַגַּמ' שֵׁם אֵי לְהַכִּי קָבְעִי לָהּ לְהַכִּי לֹא קָבְעִי לָהּ בְּאוּמָר כ"מ שְׁתַּרְצָה חִלּוֹת.

אָבֵל כְּשֶׁנֶּאֱמַר דְּהִלִּיכָה הָוִי כְּהַנְּחָה מִשְׁפַּחַת חָיִיב מִשׁוּם הוֹצְאָה וּמְעַבֵּיר שֶׁבֶת־חֲלַת בּוֹאוֹ לְרַה"ר הִי הַנְּחָה לְהוֹצִיָאָה וְאַחַר ד"א הִי הַנְּחָה לְהַעֲבֵרַת ד"א. אָכֵן ז"א לְפִי סִפְקֵי שֶׁבֶת־תּוֹס' שֶׁבֶת דף ה' ע"ב ד"ה בְּשֶׁלְמָא לַב"ע שִׁי"ל דְּבְמְעַבֵּיר דַּל"א בִּי מְהַלֵּף כְּעוֹמֵד גַּם לְעֲנִין הַנְּחָה בְּחוּץ לַד"א ל"א כְּעוֹמֵד אִם נָטְלוּ אַחַר מִיָּד.

אָבֵל עכ"ז מִשְׁפַּחַת חָיִיב מִשׁוּם הוֹצְאָה וּמְעַבֵּיר דְּלִגְבֵי הוֹצְאָה הִי הַנְּחָה מִחֻמַּת מְהַלֵּף כְּעוֹמֵד וְלִגְבֵי מְעַבֵּיר הִי גַּמֵר הַבְּלִיעָה הַנְּחָה. וצ"ל דְּלִכְּף לֹא חָשִׁיב גַּם מְעַבֵּיר פִּינָן דְּגַבְלִי מְעַבֵּיר לִיכָּא הַנְּחָה רַק הַבְּלִיעָה א"כ יִפְטֵר מֵאֶשֶׁם מְעִילוֹת כְּקוֹשְׁתֵי הַגָּאוֹן הַנ"ל.

אבל אי אמרינו דגם ביוה"כ יש חילוק מלאכות נשאר קושני' הני"ל דליחשב גם מעביר. ואף שעיי"ז הוא ממעט חיוב קרבן אשם מעילות הי' הוספת חיוב קרבן דכל מעביר חייב ב' חטאות משום שבת ומשום יוה"כ.

אבל אם נאמר דאין חילוק מלאכות ביוה"כ א"כ לא הי' נוסף חיוב קרבן רק משום שבת ונגד זה הי' בציר קרבן אשם. ובזה התכת דברי הירושלמי אחר שתיירן לר"י דלא תני מידי דאיתא בשאלה יש להקשות פיון שכן גם אשם דקונמות אין לחשוב במתני' א"כ קשה קושני' הגאון הני"ל דעי"ז שהוציא בשבת בציר קרבן אשם ומשמעות דברי ר"מ באמרו אף אם הי' שבת נראה דכל הקרבנות שמונזכר בדברי ת"ק נשארים בחיוב על האדם ונוסף עליו עוד משום הוצאה וזה ליתא פנ"ל דאינו חייב אשם מעילות משום דקלב"מ ואשם מעילות של קונם אא"ל דהא מידי דאיתא בשאלה לא קתני לזה צ"ל דסובר ר"מ מהלך פעומד וחייב משום שבת קודם הבליעה וחיוב אשם מעילות בא בשעת הבליעה וליכא עוד פטור דקלב"מ אבל לפ"ז קשה פנ"ל דלחשיב נמי מעביר ד"א דעל הוצאה מרה"י לרה"ר ההילוף הוא פהנחה ולגבי מעביר יהי' הבליעה פהנחה ואי דעי"ז ינפטר מקרבן אשם מעילות אפתי יש הוספת חיובי קרבנות דעל מעביר חייב ב' משום שבת ויוה"כ לזה אמר הדא אמרה אין חילוק מלאכות ליוה"כ וכדי שלא נאמר דלעולם יש חילוק מלאכות ביוה"כ והא דלא חשיב מעביר משום דאין איסור הוצאה ומעביר ביוה"כ א"כ ליכא הוספת מחיובי קרבנות דנגד קרבן שיחויב משום מעביר בשבת ינפחת חיוב קרבן אשם מעילות פנ"ל ולזה מסיים הירושלמי אלו מי שעשה כ"א בפ"ע שפא אינו חייב על כל אחד ואחד ר"ל דז"א שגם סברא דיהי' סברא שיהי' מלאכות שינפטר עליהם ביוה"כ ודלא פנפרי' שפאמר בכריתות דף י"ד עו"ה לשבת ואין עו"ה ליוה"כ לכה נצבה הראי' שאין ח"מ ביוה"כ פנ"ל ובר"ן וברא"ש בשבת דף ה' על גמרא ת"ר המוציא מחנוות לפלטי' דרף סטיו חייב וב"ע פוטר כו' אמר ר"י ומודה ב"ע בזורק מבואר בדעת האלפסי מדקאמר ר"י ומודה ב"ע בזורק דסובר ר"י כב"ע. ולהבין דברי הני"ל יענין בשבת דף צ"ו ע"ב מרה"י לרה"י ועבר ד"א ברה"ר ר"י מחייב נחמם פוטרם ומפרש שם ר"י דר"י מחייב ב' אחת משום הוצאה וא' משום העברה ומפלפל שם הגמ' אי ר"י מחייב אתולדה במקום אב.

ולפ"ד הני"ל מןושב מה שמקשי' על האלפסי שפוסק כב"ע הא בשבת דף צ"א אי' המוציא אונקלין ונתנו על האסקופה בין שחזר והוציאן בין שהוציאן אחר פטור ומפרש בגמ' דאסקופה פרמלית והא קמ"ל טעמא דנח בכרמלית הא לא נח בכרמלית מחייב מתני' דלא כב"ע דתני' המוציא כו' הרי דסתם משנה דלא כב"ע דא"ל דהאלפסי הוכיח מפח קושני' הגאון הני"ל דגבי יש אוכל כו' החיוב על הוצאה הוא מחמת מהלך פעומד וא"כ יש תרתי סתם מתני' דסתרי.

ומינה פיון דר"י אמר ומודה ב"ע נראה דהחליט לפסוק פסתם מתני' דכריתות. וביותר ינמקו דברי הני"ל לפי מה שמבואר בדברי הרי"ף בשם הראב"ן דב"ע אינו סובר דמהלך פעומד רק ברשות אחרת אבל לא ברשות אחד ולכך לא שייך במעביר ד"א ברה"ר דין דמהלך פעומד ומש"ה פוטר ר"י בשבת דף ה' במעביר חפץ מזוית לזוית ונמלך עליהן להוציאן שלא הי' עקירה משעה ראשונה לכה (וצ"ע מדברי ר"י שם הי' טוען אונקלין ומשקין כו') ומ"ש בתוס' שם בשם הירושלמי דמעביר ד"א אינו אלא בקופץ ליתא בירושלמי שלפנינו ודברי הירושלמי שלפנינו כף רב חסדא שאל לרה"ה ע"ד דב"ע אין אדם מתחייב בתוף ד"א לעולם.

וכינו שהוציאן נעשה כמו שהונחה על כל אמה ואמה ויהא פטור ע"כ ותו לא מידי (ובמ"א אבאאר מה שיש לפרש הירושלמי הג"ל ע"פ דעת הר"י דכוננתו במעביר אחר הוצאה מרה"י): עתה נבוא לבאר עוד מאמר א' בירושלמי דב"ק פ"ד ונ"ל ה"א מתני' זימני' דמרבינו לה ומסייעו לר"ל.

זימני' דמרבינו לה ומסייעו לר"י. ובכריתות ה"ג יש אוכל אכילה א' וחיב עליה ד' חטאת ואשם א' טמא שאכל חלב כו' אימת דמרבינו ומסייעו לר"י הוציאו בשבת פאן הנחה.

ולמה אמרו אינו מן השם. אימת דמותיבן ומסייעו לר"ה ביוה"כ יהא פטור אמר ר"י בר פון אתי דר"מ כר"ע דתנן מנין ליוה"כ שחל להיות בשבת שנג נעשה מלאכה מניין שחיב על זה בעצמו ועל ידי זה בעצמו תלמוד לומר שבת הוא יוה"כ הוא דברי ר"ע ור"ש אומר אינו חיב אלא אחת: ובאבא דברי נאפתח במה דמסייע זימני' דמותיבנו ומסייעו לר"ל דקנש' הגאון הג"ל יש לתרץ בפשיטות דאף דבציר קרבן אשם מ"מ יש הוספה בקרבנות דעל שבת ויוה"כ חיב ב'.

ולפי"ז י"ל דקנש' הירושלמי הוא דעל הוצאה אין לחיב רק משום שבת ולא משום יוה"כ א"כ ע"כ צ"ל דבאמת לא הוסיף ר"מ לחיבי רק משום שבת וכדברי רפ"ם דאין עו"ה ליוה"כ ונשא קנש' הגאון הג"ל וצ"ל פתירו צו הראשון דמשפחת אשם מעילות בקונם.

וא"כ ע"כ חשיב במתני' מידי דאיתא בשאלה וקשה לר"י דסבר בשבועה אחע"א אמאי לא חשיב שבועה א"ו דאין אחע"א בשבועה וקונם חל דנדרים חלו על איסורין וכדברי רש"י בשבועות דף כ"ד ע"ב ומתיר הירושלמי דר"מ סובר כר"ע דמחיב ב' ול"צ לאוקמי באשם דקונם דבלא"ה יש הוספה כנ"ל וה' פשיטת האלפסי הג"ל דמהלך פעומד יתכן יותר ה' דאמרו לו אינו מן השם פיון שאין החיוב על הוצאה מחמת הבליעה א"כ לפי"ז יקשה למה לא חשבו מעביר דל"א בי' מהלך פעומד.

והבליעה הוא הנאה והוי מן השם וצ"ל כנ"ל דא"כ בציר לי' קרבן אשם מעילות. אבל קשה עדיין יהי' למחשבי מעביר ומעילה בקונם.

וצ"ל מיהי דאי' בשאלה ל"ק. יש לכונן זה בבא קמא שביירושלמי לפי המבואר במפרש להירושלמי הג"ל דאין פאן הנחה ר"ל יש פאן הנחה.

עכ"פ לדברי הג"ל מוכח דלא פרפ"ם דלדעת ר"י שביירושלמי שלדברי ר' יהודא מעביר אב מלאכה בפ"ע ולדברי רש"י א שצינתי לעיל גם שמואל סובר פן אליבא דר' יהודה א"כ ודאי אף אם הוצאה אינה אסורה ביה"כ היינו משום דממעטי מפסוק לא תוציאו משא ביום השבת (וכדאי' פן בש"א ריש ה' יוה"כ) מדברי רפ"ם גם אם הי' חולה מרפיבו נ' דכוננתו גם על מעביר מ"מ גם מעביר אסור ביוה"כ פיון דאב בפ"ע הוא וליכא מיעוט ע"ז.

א"כ א"נ פרפ"ם דהוצאה ליתא ביוה"כ ולא חידש ר"מ רק לענן לחיב קרבן א' משום שבת. וקשה דטפי הו"ל למימר אם העבירו שהוא מן השם גמור כנ"ל ואף דעי"ז יבצר קרבן אשם יהי' הוספת בחיובי קרבנות דעל שבת ויוה"כ גם יש לפרש הירושלמי הג"ל דביבמות דף ל"ד אי' ומאן האי תנא דא"ל איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור ב"א אמר ר"י אמר רב ר"מ היא דתני יש אוכל אכילה א' כו' ומפרש רש"י דאיסור ב"א הוא משום מלאכת שבת ואיסור אכילת יוה"כ ותוס' מפרשים דקאי על איסור הוצאה דמחויב משום שבת ומשום יוה"כ דברי רפ"ם שאמר אין עו"ה נדחו מהלכה ומקשים התוס' ע' רש"י דמה ענן זה לאיסור חע"א דבשביל מלאכת שבת אם הוא תחלה לא יומנע איסור אכילת יוה"כ לחול אחרי שעדיין לא נאסר זה מחמת השבת

והדבר פשוט שספרת רש"י הי' פיון שהבליעה גורמת העבירות האכילה ואיסור שבת שפא ע"י הנחה בבית הבליעה אי לאו דאיסור חע"א לא הוי חייב ב': והנה בחולין דף ק"ב אי' חלקו בחוץ פטור.

מבפנים ר"י אמר חייב ור"ל אמר פטור. ר"י אמר חייב הרי נהנה גרונו בכזית ור"ל אמר פטור אכילה במעיו בעינו (ומדברי הפר"ח באו"ח נ' דלר"י ליכא פלל חייב על הנאת מעיו ולכך אם פרך איסור בסיב פטור) מעתה י"ל דזה פנונת הירושלמי דיש סיוע לר"י וקנש"ל מדאמרו לו דאינו מן השם ע"כ סוברים דחייבם על הנאת גרון דאל"כ דאין החייב רק על הנאת מעיו אמאי אמרו דאינו מן השם דהא באותו בליעה שמתחייב אכילת איסורין בא עליו איסור הוצאה שנגמרה באותו בליעה ולזה אמר אין פאן הנחה ר"ל הא יש פאן הנחה באותו אכילות איסור ולמה אמרו דאינו מן השם.

וזמנין דמותבינו לר"י ומסייען לר"ל הוא דעל הוצאה ביוה"כ אין לחייב דמבנאר בחולין דף ק"א. דלולא הלימוד משבת היא ויוה"כ הוא ל"ה מחייבין ב' ביוה"כ ושבת אף דבכ"מ באיסור ב"א חייב ב', וכמבנאר שם בחי' ר"ן וריטב"א דשם חד הוא א"כ ע"כ צ"ל דאין עו"ה ליוה"כ.

לכך הוצרך ר"מ לומר אם היתה שבת כו' וא"כ ע"כ צ"ל דאיסור ב"א הוא וכפ"י רש"י איסור אכילה ומלאכת שבת וז"א רק באכילת איסור ורק בהנאת מעיו דאי כר"י דעל הנאת גרונו מחייב מאי איסור ב"א יש הכא דהוי פאוכל ואחר כך עשה מלאכה.

ומתוך דר"מ סובר כב"ע ונשפיר מתחייב ב' משום הוצאה והב"א הוא באיסור הוצאה לבד וכפ"י התוס' ה"ל וכו"ל. ובלימוד הישיבה אמרתי לפום רהיטא בדרך חידוד לפרש דברי הירושלמי ה"ל ונקדים לפרש הא דקאמר בגמ' דרפרם בדוהא היא.

ובאמת מחזיק רש"י לפי האמת דינו של רפרם ונראה דדוקא לרפרם לשיטתו מוכח בדוהא הוא. על פי מה שהעליתי במק"א פיון דמחזקינו לפי האמת דחייבי מיתות שוגגין פטורין משלומין פטור מקרבן אשם.

א"כ ע"כ ר"מ מוסיף ב'. אמנם ע"כ שיטת התוס' דהיכא דפטור מקרבן וחונמש פטור נמי מקרבן אינו רק לשיטת ר"י דמשני בפסחים דף כ"ט מאן י"א ר' נחונג' בן הקנה.

אמנם לאידך שנוי' דמשני אמוראי דפליגי בפודין ההקדש להאכילן לכלבים אי בדבר הגורם למזון פמזון דמי י"ל דסובר דקלב"מ אינו פטור מקרבן. אמנם תוס' שם ד"ה אין פודין מקשים לב"ש אע"ג דאין פודין נמעול דהא לאחר שנשרוף ונעשה אפר יכול לנדותו ומותר בהנאה וי"ל דכיון דכמו שהוא עקשיו לא שיי' מידי ל"ש בי' מעילה כו' ואפ"י אי דבר הגורם למזון כמ"ד ומעל ל"ד דהתם חזי לאחר הפסח כמו שהוא בעין עכ"ל.

ובב"ק דף ע"א תוס' ד"ה קסבר לה מקנשי ול"ל דר"י סובר כר"ש הא ר"מ מחייב אף בדיני דגרמי ומחייב אף בשורף שטרותיו של חבירו וכ"ש בדבר הגורם. ות"י דר"ש מחייב בדבר הגורם למזון אף שאינו ממזון רק לזה בלבד כו' וריב"א מתרץ דגרמי אינו רק מדרבנן יעו"ש ושם בדרך צ"ח אי' דרבה פוטר בשורף שטרותיו של חבירו, אמר רב דימי הא דרבה מחלוקת ר"ש ורבנן הוא כו'.

מתקין לה ר"ה ברי' דרב יהושע אומר דשמעת לי לר"ש דבר הגורם למזון בדבר שעיקרו ממון כו' ובדבר שאין עיקרו ממון כו' הוי עובדא וכפני' רפרם לר"א ואגני' פי פשירא לצלמא.

ומפרש רש"י ששטר של חבירו בילדותו ויעניין ט"ז או"ח סימן מ"ג ס"ק ב' ובמג"א ס"ק ד' שמיציין שם בנ"ח סימן תרצ"ב. וכמזנומה שראי' קושני' לשיטת הריב"א דגרמא הוא קנס אמאי קנס רפרם על מה שעשה בילדותו דאין מחיבין לגדול על מה שעשה בקטנותי' רק על מה שמחויב בדין.

וצ"ל דרפרם סובר כרב דמי' דלב"ש אמרי' דבר הגורם למזון כמ"ד אף אם אין עיקרו ממון. א"כ לפי"ז נדחה סברת תוס' בפסחים הג"ל פינו דאמרינן בשטר דהגיל"מ כמ"ד.

מכ"ש בחזקת שיהיה ממון כששטר וכנ"ל. ע"כ תרוצא דר"י רנב"ה הוא א"כ ע"כ חייבי מיתות שוגגין פטורין מקרבן.

ולשאר קושני' הגאון הג"ל ונ"ל דר"מ מוסיף ב' א"כ מוכח דרפרם בדוּתא. וי"ל עוד דלרפרם ל"ש תי' דר"א ה"ם עיי"ש בפסחים ד"ה ר"א ודו"ק: ועפי"ז אמרתי לתרץ הירושלמי הג"ל.

ונ"ל בתחלה לתרץ בפשיטות דהא לכאורה קשה למה אמרו דאינו מן השם ת"ל דחייב שבת לא בא אלא בהנחה שע"י הבליעה וכמפורש בתוס' ושפיר הוי מן השם ובפרט לפי המבואר בשבת דף ק"ב עיי"ש בתוס' ד"ה והוציאן ובאשר"י ובעיר בין דף צ"ט אין זה דרוך הוצאה בפיו רק מחמת שאכלו.

ונ"ל דלכוף לא חשיב מן השם לפי דפסקינן כר"י דסובר דעל כל איסורין חייבין על הנאת הגרון שאכלו. וחייב שבת לא בא אלא בשעת הנחה במעי'.

וכ"נ מהירושלמי ר"פ קמא דשבת דזהו טעם של רבנן שאמרו אינו מן השם נמצא תיובתא לר"ל דסובר דאין חייב רק על הנאת מעיו וזה פוננת הירושלמי אין פאן הנחה ולמה אמרו אינו מן השם וסיום דברי הירושלמי מפורש ע"פ דברו הג"ל.

דבצל"ח מתרץ על קושני' הגאון הג"ל דחייב פאן על הקרן מי'ד כשעלעסי' וקלב"מ אינו פוטר מחומש קרבן שהוא לכפרה ועיין פ' אלו נערו דף ל' ע"ב תוס' ד"ה זר שאכל דמחליטין פינון שהתשלומין לכפרה ל"ש קלב"מ גבי חומש עיי"ש.

ובירושלמי פ' א"נ אי' בזה"ל תמן תנינן האוכל תרומה מזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ותנינן אלו הן הלוקין ה"כא את אמרת לוקין וה"כא אמרת משלם. אמר ר"י לצדדין הוא מתני' אם התרו בי לוקה אם לא התרו בי משלם כו' ובע"ב אי' על דעת' דר"ל כו' והא כ' איש כי יאכל קודש בשגגה.

אלא מסבר סבר רשב"ל חומש קרבן. ואפי' תימא חומש קרבן קרן קרבן אמר ר' יודן ב"ר שקלם מתני' אמרה שיהקרן קנס ומפרש בק"ע שקנסו התורה והוי כמו קרבן עיי"ש בד"ה אפי' תימא בגירסא השנוי' שמה.

עכ"פ יש להוציא משם דבזה פליגי ר"י ור"ל דר"י סובר דאף בתשלומין שהמה לכפרה שייך קלב"מ לכוף הוצרף לאוקמא ה"א דמשלם באוכל תרומת חזקת היינו בשגגה וכשיטתי' דחייבי מלקות שוגגין חייבין בתשלומין.

ולר"ל דפוטר אף בחייב ול"ש צ"ל דתשלומין שהוה לכפרה או לקנס חייבין אף בחייבי מיתות שוגגין או במלקות שוגגין כדמוכח מאיש כי יאכל קדש כו' וזה פוננת הירושלמי הנ"ל אימת דמותבין לר"י ומסייען לר"ל הוציאו ביוה"כ יהי פטור וא"ל דאה"נ וכרפרם מה הוסיף ר"י הא עי"ז דל מהכא אשם הא פינו דאין פאן חומש לשיטת ר' יוסי דאף תשלומין שהוה לכפרה פטורין בקלב"מ.

אשר לכה מוכרח לתרץ לצדדין פנ"ל לא נוכל פרפרם ע"ז מתרץ ר' יוחנן ר"מ כר"ע ודו"ק: דין ה למ"ד ל"א אין עונשין מן הדין, ואם דבר א' יש בו שני איסורין לפטור דאין עונשין מן הדין: הנה בתוס' פרייתות דף ג' ד"ה לומר שאעמ"ה שפכת בזה"ל א"כ קשה הא דלקמן דף י"ג תנן יש אוכל אכילה אחת וחייב כו' ואמאי דילמא לא מחייב פינו דחמיר טפי כו'.

ויש מתרצי דשא"ה דליכא אלא איסור אחותו ונחמור טפי ב' צדדין מצד א' להכי אמרינן אין עונשין מן הדין. אבל לקמן דאיכא אסורים אחרים כו' עיי"ש.

ונ"ל להסביר דלפי הטעם דאעמ"ה דכיון דחמירי. י"ל דאין לו כפרה בעונש האמור בתורה על הקל מזה י"ל דז"א רק גבי אחותו די"ל הטעם דכיון דהיא אחותו מאביו ומאמו דחמירי לא מתכפר בכפרה שאמרה תורה על איסור אחותו מאב או מאם.

אבל היכא שציטרפו ובא איסורים מכמה שמות בתתיקה א'. ואנו באים לחייב כמה קרבנות על כל איסור ואיסור קרבן דא"א למפטרי' מתמת אעמ"ה דמה"ת לא יהי לזה כפרה כשמביא קרבן על כל איסור ואיסור וכי חמיר מאלו אוכל כמה זיתים של איסורי' שוגי' שמתכפר כשמביא קרבן על כל איסור ומכ"ש כשהמה פולם בתתיקה אחד ומביא קרבנות כפי מספר איסורים שחלו יחד באותה חתיקה עד פאן ל"ש בזה אעמ"ה: ולפי"ז אמרתי ליישב קושני' תוס' בקולין דף ק"ב ד"ה ור"ש פוטר המ"ל הא ר"ש ל"ל אחע"א גבי האוכל נבלה ביוה"כ בהקדים ליישב הגמ' פאן ור"ש ממ"נ אם אחע"א כו' שלכאורה צריך ביאור פינו דהתחלת קושני' הגמ' למה פוטר ר"ש משום טמאה וא"כ מאי קאמר אי אחע"א וכי בשביל זה שפובר אחע"א תתכן מאי שפובר שפוטר משום טמאה.

ע"כ נ"ל שבאמת הי' פ"פ לומר דאי סובר אחע"א יש סברא מאי שפוטר משום טמאה דיש להבין לכאורה דלר"ש באמת סובר אחע"א וקא דפטור באוכל נבלה ביוה"כ הטעם משום דשם מייירי לענין חיוב על אכילת יוה"כ חטאת.

ועל איסור נבלה ליכא חיוב קרבן כלל. וא"כ כשחייב על אכילה זו שאכל נבלה ביוה"כ.

א"א למחייבי' רק קרבן א' ובה תהנה פפרתו י"ל דאין עמה"ד דאפשר פינון דחמיר איסורי' שעבר באכילתו גם על איסור דנבלה לא מתכפר בקרבן על אכילת יוה"כ מעתה א"ש בלשון הגמ' ור"ש ממ"נ אי קסבר אחע"א כלומר אמאי פוטר ר"ש משום טמאה וא"ל משום דחמיר איסורי' דאחע"א.

והרי עבר באכילה זו גם על אזהרת איסור גיד ומשום דחמיר איסורי' פטרני' ר"ש מפל וכל כדין אין עמה"ד ע"ז מקשה לחייב גמי משום גיד וכיון שיכולין לחייב ב' ויקבל עונשו על כל איסור ואיסור שעבר באכילה זו בודאי מתכפר ול"ש אין עמה"ד וכנ"ל: ואין לדחות דברי אלה דהא ר"ש סובר עמה"ד בסנהדרין דף ע"ז ע"א ז"א דהתם מייירי מדין ניתן להצילו בנפשו שאין העונש לכפרה רק להציל מעבירה.

ובזה ל"ש סבָּרָא הַנָּ"ל פִּינּוֹן דְחִמִּירִי לֹא מִתְכַּפֵּר וי"ל דְרַק בְּכַה"ג סוֹבֵר ר"ש דַעֲמַה"ד אֲבָל הֵיכָא שְׁהַעֲוֹנָשׁ בָּא לְכַפְרָה גַם ר"ש מוֹדָה דַאֲעֲמַה"ד דְדִילְמָא מְשׁוּם דְחִמִּירָא ל"ל פְּפָרָה בְּעוֹנָשׁ הַפְּתוּב וּלְכַף הַנּוֹצְרָה הַגַּמ' לֹאמַר לְחִיבֵי נְמִי מְשׁוּם גִּיד דְבְכַה"ג דְאִיכָא לְחִיבּוֹ עַל כָּל אִיסוּר וְאִיסוּר כ"ע מוֹדִים דְמִחִיבֵי עֲלֵי דל"ש בְּזַה דְאִין עֲמַה"ד וְכַנ"ל.

בְּדַבְרֵי הַנָּ"ל עֲלֵתָה לִי לְפָרֵשׁ דְבְרֵי הַגַּמ' חֲוָלִין דְרַף ק"א רַבִּין כו' כֶּף הַצְעָה שֶׁל הַמְשָׁנָה וְאִיפּוּף וּמְפָרֵשׁ רַש"י כֶּף נְדָאִי הַצְעַת הַמְשָׁנָה בְּמָקוֹם שֶׁנְשָׁנָה שָׁם כֵּן אֲבָל מְשׁוּבָשֶׁת הִיא וְאִיפּוּף כו' ע"כ.

וּבְאֵמַת כ"מ שְׁמַצִּינוּ בַּש"ס כֵּן הַצְעָה שֶׁל הַמְשָׁנָה לֹא מִתְפָּרֵשׁ הֵכִי אֲלֵא לְהִיפּוּף כְּלוֹמַר וְלֹא כְּאִשְׁרֵי שְׁנִיתָ אֲתָה אֲלֵא כֶּף הַצְעַת הַמְשָׁנָה עַכ"פ לְפִי רַש"י אִף לְמוֹתֵר דְבְרִים אֵלּוּ כֶּף הַצְעַת הַמְשָׁנָה וְלֹא הו"ל לְמִימַר רַק אִיפּוּף.

ע"כ נ"ל דְבַהֲקָדָם דְבַתּוֹסְפָתָא פ"ב דְכְרִיתוֹת אִי בְהַף בְּרִייתָא שְׁבַת וִיוֵה"כ ור"ע פּוֹטֵר. מְשַׁמְעָתוּ שְׁפוֹבֵר הִיא תַּנְא דְהַעוֹשָׂה מְלָאכָה בְּשַׁבַּת וִיוֵה"כ אִף אַחַת אִינוּ חִיבֵי.

וְלְכַאוּרָה מְנוֹפְלָא הַדְבָר לְמָה פְּטוּר מִכָּל וְכָל. אֲמַנְם לַפ"ד הַנָּ"ל א"ש דַּלְפ"ד תּוֹס' כְּרִיתוֹת הַנָּ"ל נִרְאָה שְׁמַחְלִקִין דְהֵיכָא שְׁהַאִיסוּר מְשִׁם אֶחָד חֲמוּר מְשִׁנֵי צְדָדִים שְׁיִיף אַעֲמַה"ד.

אֲבָל הֵיכָא שְׁנַצְטְרָפוּ אִיסוּרִין מִכְּמָה שְׁמוֹת ל"ש אַעֲמַה"ד. וּמַעֲתָה י"ל דְבְשַׁבַּת וַיְנַה"כ שְׁפִיר יֵשׁ לְמַכְטְרֵי מִכָּל מְטַעַם דַאֲעֲמַה"ד.

דְהֵכָא הָיוּ שְׁם אֶחָד. וּמַצְאֵתִי אוֹן לִי בְּחִדּוּשֵׁי הַר"ן שְׁכ' וַיְנַה"ל ור"ע ס"ל דְאִינוּ חִיבֵי אֲלֵא אֶחָד דַאֲע"ג דְמוֹדָה ר"ע דְאִיסוּר ב"א כו'.

הֵכָא הֵינּוּ טַעֲמָא דר"ע מְשׁוּם דס"ל דְשַׁבַּת יוֵה"כ חַד שְׁמָא נִינְהוּ דְבַתְרֹנְוִיָּהוּ שְׁבַתוֹן כְּתִיב בְּהוּ. וְכַחֲדָא אִיסוּרָא דְמִי כו' עכ"ל.

וּא"כ י"ל דְבְזַה טַעַם הַתַּנְא דְבַתּוֹסְפָתָא דְפוֹטֵר וְאִינוּ מְחִיבֵי כָּלֵל. דְסַבְרָתוּ פִּינּוֹן דַחַד שְׁמָא הַמָּה דְמִי לְאַחוּתוֹ שְׁהִיא בַת אָבִיו וּבַת אִמּוֹ דג"כ אִינוּ חִיבֵי כָּלֵל מְשׁוּם דַאֲעֲמַה"ד: אֲמַנְם לְפִי גִירְסָא זוֹ דְבַתּוֹסְפָתָא שְׁתַּנְא אַחְרוֹן חוֹלֵק עַל ת"ק וְסוֹבֵר שְׁאִף אַחַת אִינוּ חִיבֵי צ"ל שְׁאוּתוֹ תַנְא סוֹבֵר אַחַע"א וְכִינּוֹן שְׁחֵלוּ שְׁנֵיהֶם חִמִּיר אִיסוּרִם וְכִינּוֹן שְׁהַמָּה מְשִׁם אֶחָד אַעֲמַה"ד וּא"כ לֹא יֵהִי חִיבֵי כְּלוּם.

אֲבָל לְפִי הַגִּי' שְׁלַפְנִינוּ בְּאוּתָה בְּרִייתָא ור"ע אוֹמַר אִינוּ חִיבֵי אֲלֵא א' שְׁפִיר יְכוֹלִין לְמִיפָּה וְלוֹמַר דְתַנְא אַחְרוֹן הוּא רִיָּה"ג דל"ל אִיסוּר חַע"א וְלְכַף אִינוּ מְחִיבֵי אֲלֵא אַחַת ע"כ כְּשֶׁשְׁלַח רַבִּין לְתַרְזַן הַבְּרִייתָא וְלְמִימַר אִיפּוּף הַנּוֹצְרָה לְהַקְדִּים כֶּף הַצְעָה שֶׁל הַמְשָׁנָה כְּלוֹמַר שְׁגִירְסַת הַבְּרִייתָא הוּא יְשָׁרָה כְּאִשְׁרֵי הוּא לְפָנֵינוּ שְׁבַדְבְּרֵי תַנְא הָאֲחְרוֹן אִיכָא אִינוּ חִיבֵי אֲלֵא אַחַת וְאִיפּוּף שְׁרִיָּה"ג הוּא תַנְא בְּתַרָא ור"ע הוּא הַת"ק.

אֲבָל אִם הִי תּוֹפְסִין הַצְעַת שֶׁל הַבְּרִייתָא כְּאִשְׁרֵי הוּא בַתּוֹסְפָתָא שְׁתַּנְא אַחְרוֹן פּוֹטֵר וְאִף אַחַת אִינוּ מְחִיבֵי. לֹא הִי מְתַרְזַן הַקּוֹנְשֵׁיא בְּתִי דְאִיפּוּף דְאִי תַנְא אַחְרוֹן הוּא רִיָּה"ג קָשָׁה אֲמַאי פּוֹטֵר וְאִינוּ מְחִיבֵי אִף אַחַת, וְאִי מְשׁוּם דְאִין עֲמַה"ד הָא הוּא סוֹבֵר דַאֲחַע"א וְלִיכָא לְדִידִיָּה הֵכָא רַק עֲבִירָה א' מַה"ת הַנּוֹפְטֵר מְחִיבֵי קֶרְבָּן וְע"כ צ"ל דְהֵאִי תַנְא סוֹבֵר אַחַע"א וְחֲמוּר אִיסוּרִם וְשְׁיִיף אַעֲמַה"ד וְלְכַף פּוֹטֵר: דִּין ו' אִי אֲמַרִינּוּ כּוֹלֵל כְּשֶׁהַאִיסוּר הַשְּׁנִי אִינוּ בָּא בְּזַמַּן אֶחָד: פָּרַק ג' יְעוּיָן בְּהַפְּלָאָה בְּקוֹנְטְרַס אַחְרוֹן סִי' קו"ח וּבְשַׁעַה"מ הַלְכוֹת בִּיאָה שְׁמַפְלָפֵל אִי אֲמַרִינּוּ כּוֹלֵל אוֹ מוֹסִיף כְּשֶׁהַאִיסוּר שְׁגוֹרֵם הַכּוֹלֵל אוֹ הַהוֹסְפָה אִינוּ חַל מִיַּד רַק לְאַחַר זְמַן.

כגון בנשבע בליל פסח שלא יאכל מצה. ואציע תחילה המשנה סוף נדרים.

ש'לשה נשים יוצאות ונוטלות פתותם כו' ונ"ל הטור יו"ד סי' רל"ד ואלו הדברים שבינה לבינו כגון תשמיש וכיוצא בו דברים שגורמים איבה בינו לבינה וכגון שאסרה הנאתה עליו שאמרה הנאת תשמישך עלי כו' ואם אמרה קונם תשמישי על כל העולם יפר חלקו ותהיה מותרת לו עד שתתגרש ואז אסורה לו גם כן וכתב ב"י בזה הלשון ורבינו פתב באמרה קונם תשמישי על כל העולם ואיפכא מב'על' לי' למימר קונם תשמיש כל העולם עלי וכן יש לתמוה על מה שכתב סתם דלאחר שתתגרש תהיה אסורה לו דאפילו את"ל דהוי פנדרים שבינה לבינו הרי פסק הוא ונ"ל דהפך מהני אף לאחר שתתגרש כ"ז שלא נשאה לאחר ע"כ.

והנה על קושיא הראשונה מתרץ בשער המלך הלכות נדרים ובקצות החושן כיון שאסרה א"ע על כל העולם הו' קונם כללי וקונם כללי מפקיע מידי שיעבוד. ולפענ"ד נראה לדחות דברים אלו דהא מה שקונה כללי מפקיע הטעם דלא אלמוהו רבנן לשיעבודי' רק מחשש שלא יעשה הלנה איסור קונם על נכסיו נגד המלנה.

אבל בקונם כללי אין לחוש שאין אדם מפסיד א"ע לאסור נכסיו על כל העולם. וזה לא שייך כאן גבי נטולה מן היהודים דהא למשנה אחרונה אמרו דאינה נאמנת מטעם שחוששין דעשתה בכוננה ע"ע בקונם כללי כדי שתפקיע א"ע מב'עלה.

והר"ן מסביר שחוששין שע"ד כשתתגרש תלך למקום שאין יודעין בנדרה. או י"ל שתלך אס"פ אצל חכם ותשאל על הנדר.

גם בלא"ה קשה לכאורה איך אפשר לומר גם קונם הנאת תשמישי הטעם דאלמוהו כדי שלא תפקע עצמה מב'עלה הא ביד הבעל להפר עוד קשה דמאי הועילו חכמים בתקנתן הא יכולה לומר קונם תשמישך עלי כה"ג נדרה קיים כ"ז שאינו מופר.

גם תי' הב"ח והדרישה דחל נדרה מצד פולל קשה לשמוע דלא מצינו שיועיל דין פולל לאסור דבר שאינו שלו. וכיון שהיא משועבדת לו מה"ת שיהיה בינה שתאסור הנאתה עליו מצד פולל דכולל לא מצינו רק לענין דין אאחע"א.

עוד יש להקשות לפי דברי התוס' מה שחל נדרה על כל היהודים אף שעתה היא א"א היא מטעם פולל כיון שחל לגבי בעלה חל נמי על אחרים כדן אחע"א בכולל. ואם נאמר דמייירי שאמרה קונם תשמישי על כל היהודים אין כאן שום אחע"א בכולל דמאינה צד יחשב לאיסור פולל דהא כל אחד בפ"ע אינו ראוי לחול איסורה על בעלה אינו חל דמשועבדת לו ואיסורה על אחרים אינו חל דהא היא עתה א"א וא"כ שורת הדין שלא יחול כלל מנדרה דכולל לא אמרינן רק היכא שהאיסור הגורם הפולל חל בנדאי ומגו שחל על אותו האיסור גורם שיחול על מה שלא היה לו לחול מתמת שבלא"ה אסור כעין תרומת חמץ בפסח או גבילה ביוה"כ.

אבל בנטולה מן היהודים בגוונא שאמרת קונם תשמישי על כל היהודים מאינה צד שאנו באין להתחיל. לנו לומר שאינו חל.

ולפע"ד ליישב דברי הטור באופן אחר ויתיישב גם קושית התוס' מה שמקשים דהא הך מתניתין דנדרים הוא דברי ר' יוסי. והרי ר' יוסי סובר דלא אמרינן אחע"א בכולל.

א"כ אמאי ח' נדרה על כל היהודים דהא היא עתה אשת איש. ומה שמתרץ בתוס' יו"ט דהכא הוי איסור מוסיף.

ובמוסיף מודה ר' יוסי תמוה וכמו שמשגיג עליי בשעה"מ פי"ז מהלכות א"ב דהא באמרה הנאת תשמיש כ היהודים לי אינו היא פחפץ האיסור רק השמיוש של כל היהודים הוי לגבה פחפץ איסור ובכה"ג מקרי פולל ולא מוסיף ונ"ל לתרץ ואקדים לומר דקושא השני של הב"י על הטור במאי שפוסק שהבעל אסור בה לאחר שתתגרש יש לתרץ לכאורה ד משנה הראשונה לא הנה ביד הבעל להפר ח קו רק למשנה אחרונה כשראו שמצי שאה"ל נותנת עיניה באחר תקנו חכמים שלא להאמינה וממילא בידו להפר חלקו.

וא"כ איכא למימר דאם באמת הנה נודע לנו שהתשמיש קשה לה והיא כאנוסה לא הנה ביד הבעל להפר רק שא"צ להאמין לה פיון דמשועבדת לו וכמו שמבאר הר"ן באריכות לענין דין טמאה אני לה דלכף למשנה אחרונה מותר בה משום דאוקמי אדינא שא"צ להאמין וא"כ הטעם א"ש מה שאסורה להבעל לאחר גירושין דהא לגבי דינא היא נאמנת וע"כ מיד שנתגרשה פקע השועבד דיינינו לה לפי דבריה אשר אמרה שהתשמיש קשה לה ואין בהפרת הבעל הפרה לנדרה ולכף אסורה עליו ודמי לדין אכילת תרומה באומרת טמאה אני לה שאף שאוכלת תרומה בעודה תחתיו ו מ"מ לאחר שנתגרשה אסורה היא בתרומה אמנם א"כ הסברא קשה מדברי הגמרא דף פ"א ב'ע"י מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן עינוי נפש או דברים שבינה לבינו א"ל תניתוה נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ומשמשותו ותהנה נטולה מן היהודים ואי אמרת נדרי ע"נ הוא אמאי תהי' נטולה מן היהודים ש"מ דברים שבינו לבינה הוי כו' ע"כ וקשה דהא יש לומר דלעולם ע"נ היא וקא דצריכה להיות נטולה מן היהודים הטעם משום דלפי דברי שהתשמיש קשה לה אינה גבה נדר ע"נ דהא התרת נדר ע"כ אינו מחמת קפינא דבעל רק מחמת קפינא דינא כמו שמסביר הר"ן בנדריים פ"ב סוף ד"ה ורב אסי אמנם לכאורה מ"מ יש ראיה מהה' משנה דנטולה אני מן היהודים דתשמיש המטה אינו קרוי ע"נ דהא איתא בדר' פ"ז אמרה קונם תאנים וענבים אלו כו' הפר לתאנים אינו מופר עד שיופר אף לענבים.

ואיתא שם בגמ' הטעם דיפרנו כתיב עד שיפר לכולו. ומבואר בר"ן וברא"ש דף פ"ב דרב נדרי ע"נ הדין כף שצריף להפר דוקא כולו ואם לא הפר רק מקצת אין פלוס בהפרתו דיפרנו בנדרי ע"נ כתיב.

ומסביר עוד שם בר"ן דנדרי ע"נ משום קפינא דינא היא דמצי מיפר דעינויים גבה היא. ומש"ה אינו בדין שופר לחצאין דהא מענה לה טפי.

אבל בנדריים שבינה לבינו משום קפינא דבעל היא הלכך במאי דלא קפיד לא קפיד. וכן דעת הרא"ש והרמב"ן והר"ן להלכה כדאי' ביו"ד סי' רל"ד סעיף ל"ו דאם הפר הבעל מקצת אינו מופר כלל.

וא"נ דתה"מ מקרי ע"נ האף תני במתניתן יפר חלקו ותהנה משמשותו ותהנה נטולה מן היהודים הא אם תשמיש אינה קשה לה מקרי נדר ע"נ ובגדר ע"נ אם לא יפר כולו אינו מופר כלל ואין מקום להתירה לבעלה ע"פ הפרתו כ"א כשאומר שמופר כל הנדר דיפרנו כתיב.

ואף שעכ"ז שתהנה אסורה מספק לכל היהודים מחמת שלפי דבריה שתשמיש קשה לה לא הוי נדר ע"נ אין בהפרת הבעל תועלת רק לגבי דינא ולא לאחרים. מ"מ אי אפשר שתהנה מותרת

לבעל מצד הפרתו רק פשאומר הפרתו בסתם אבל פשאומר בהדיא שאינו מיפר רק חלקו במשמעות לישנא דמתניתין דתני יפר חלקו אסור לדור עמה דהא למשנה אחרונה כל היסוד הוא במה שאינו מאמין לה דאמרין שאין התשמיש קשה ובכה"ג הוי נדרה נדר ע"נ שצריף להיות מיפר פולו גם יש מציאות שתהיה מותרת לכל העולם פשאומרת אחרי שמתגרשת שפאמת לא הי' תשמיש קשה לה רק כדי להפקיע א"ע מבעלה אמרה שקר.

וכעין זה דעת הראב"ד בפ"ח מהלכות א"ב דאשת פהו שאמרה טמאה אני לה דאם אמרה אחרי שמת בעלה ששקר אמרה שנתנה עיניה באחר מורה אמתלא זו שתהיה מותרת לכהן ויעויי"ש דעת הרמב"ם אמנם א"כ קשה האיד פסקינן להלכתא פדברי המשנה באומרת נטולה אני מן היהודים שיפר חלקו א לפי דברי הרא"ש וסייעתו קמו בבעיניא דלא אפשרטא אי תשמיש המטה מיקרי דבר שבינו לבינה או ע"נ ולפי דברי הב"י פן דעת הטור וא"כ למה מועיל הפרת חלקו לבד דלמא מיקרי תשמיש ע"נ ובגדר ע"נ פשלא הופר פולו אף מקצת לא הופר.

ומצאתי און לדברי בפירוש המשניות להרמב"ם במ"ש דיפר חלקו מאמר דחוייה היא כו' עיי"ש אבל השתא דאחינא להכי יש ליישב ב' קושיות הב"י הנ"ל ואקדים סברא פשיטא דמאי שמשועבדת לבעל לתשמיש אינו רק פשאין התשמיש קשה לה אבל פשהתשמיש קשה לה לא ורא' לדבר מדברי הרימ"ט בתשובותיו ח"א סי' ה' אבל לענן דין הפרה מצד דברים שבינה לבינו שהיא מצד קפידא דבעל אין נפקותא אם התשמיש קשה לה או לא וכ"ז פשיושבת תחתיו ועל רצונו משמש עמה בידו להפר.

וגם לפי משנה ראשונה הי' בידו להפר. לה מצד הדין כ"ז שיושבת תחתיו.

רק פיון שהי' הדין להאמין לה כופין את הבעל לגרשה ולכהן לא הוי דברים שבינה לבינו דהא בעמוד וגרשה קאי וכן מורה לשון הרא"ש דף צ' בד"ה נטולה אני מן היהודים שמסיים בזה"ל וסופרה משנה ראשונה דאפילו דברים שבינה לבינו לא הוי דאפשר שיגרשה ע"כ.

וא"כ קשה לומר דלפי משנה אחרונה שהדין שא"צ לגרשה ובידו לכופה לתשמישו פי א"צ להאמין לדבריה ממילא כב להיות נדרה שנדרה לגבי דידי' פכל נדר שבינו לבינה ואף אם פדבריה פן היא שקשה עליה התשמיש מ"מ פיון שהוא א"צ לפרוש מפנה ויכול להחזיקה בע"כ הוי לגבי דידיה מניעת התשמיש נדר שבינו לבינה ויכול להפר חלקו: והנה ידוע דע"א ואפ' אשה נאמנת באיסורין אף בשל אחרים היכא שבידו לאוסרו פמו באומר נתנסה יינה פיון שהיה בידו לנסה מעתה י"ל דאף שאין בידי האשה להפקיע א"ע מיד הבעל לפי משנה אחרונה ואינה נאמנת לומר לענן תביעת הגט שהתשמיש קשה לה.

מ"מ לענן איסור נדר להצריף להבעל להפרה יש להאמינה דאף פשאומרת הנאת תשמישה על כל העולם צריף הבעל להפר חלקו. דהא אם פדבריה פן הוא פאמת אינה משועבדת לו וחל נדרה וצריף הפרה דלא יכול הבעל לומר דאף לענן איסור להצריף הפרה אינה מאמינה דהא פידה הוא שתצריכו הפרה פשתאמר הנאת תשמישה עלי דבכה"ג חל נדרה אף שמשועבדת לו ואסור לדור עמה עד שיפר וכיון שבידה צריף לחוש לדבריה ולהפר חלקו אף בגוונא שכ' הטור באומרת קונם תשמישי על כל העולם, ומעתה מכוננים שפיר דברי הטור.

וסרה מפנו ב' קושיות הב"י שהטור אהז הדין כפי לשון המשנה יפר חלקו ולדידן דמבעי לן אי תשמיש המטה מיקרי נדר ע"נ לא משפחת דין זה באומרת הנאת תשמיש כל היהודים עלי דבכה"ג

יש לחוש דלמא תשמייש מקרי ע"נ וצריף הפרה בכולו ואם אינו מפר רק חלקו אינו מופר כלל ואסורה גם לו.

ולקף פתב הטור דין זה דנטולה מן היהודים באומרת קונם תשמיישי על כל העולם כגון בזה צריף הבעל להפר חלקו מטעם שפתבתי דלענין איסור עליו להאמינה להצריף הפרה דדלמא באמת התשמייש קשה לה ואינה משועבדת לו חל נדרה.

אבל פשמייפר חלקו מותרת היא עכ"פ דאם תשמייש קשה לה הרי הפר חלקו ודי ואם אין התשמייש קשה. לה ואין בהפרתו כלום אם תשמייש המטה מיקרי ע"נ פינון שלא הפר כולו לרי בלא"ה לא חל נדרה לגבי דידיה הא פינון שהתשמייש אינו קשה לה השועבדת היא לו, אבל פשמייפר אסורה לו דלמא לא הי' התשמייש קשה מה והיה נדרה ע"נ וכינון שלא הפר כולו רק חלקו לא היה בזה שום הפרה ולא הותרה לו בעודה תחתיו רק משום שמשועבדת לו ע"כ אחר ששמייפר ופקע השיעבוד אסורה היא לו.

וכן הדין מפני שדרישה ובש"ף סי' רל"ד באומרת קונם תשמיישי עליך. אם לא הפר בעודה תחתיו אסורה לו פשמייפר כדין קונם מה שאני עושה לפיך שסובר ריב"ל שייפר שמה יגרשנה כו'.

וא"ל דא"כ האף רוצה הגמ' לפשוט מהך מתניתין דתשמייש המטה לא מיקרי ע"נ הא י"ל דתהמ"ט מיקרי ע"נ רק מתניתין מייירי באומרת קונם הנאת תשמיישי על כל היהודים די"ל דמשמעו לישון המשנה ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים נראה דאין עליה איסור רק נגד כל היהודים אבל לא לבטלה הן בעודה תחתיו הן פשמייפר וחוזר לנשאה.

ואפשר לזה אי' לישנה יתירה שבמשנה ותהיה משמשתו ולא כדברי הט"ז בסי' רל"ד שרוצה להוכיח להיפך מלשון זה יעו"ש וכדעת ב"י אליבא דהרמב"ם דאף פשמייפר מותרת לבעלה ואין עליה איסור רק לעלמא וכינון שפן אי אפשר לומר דמתניתין איירי פשמייפר קונם תשמיישי על כל העולם דהא בכה"ג פשהבעל מפר חלקו אינו מותרת לו רק בעודה תחתיו ממ"נ.

אבל פשמייפר אסורה לו כמ"ש לעיל בכוננת הטור. היוצא מזה דלדברי ר"י שסובר דתשמייש המטה בודאי אינו נדר ע"נ פשמייפר קונם תשמיישי על כל היהודים מותרת אף לאחר גירושין כי יפר חלקו בעוד' תחתיו דהא אף אם אין התשמייש קשה לה לא הוי נדר ע"נ רק נדר שבינו לבינה.

וכינון שהפר מופר לה לעולם. וא"כ יש להעמיד המשנה דאתיא כר' יוסי בגוונא שכתב הטור.

מעשה לפי שיטת התוס' דהקונם על כל היהודים אין לחול על איסור א"א כי אם למ"ד אהע"א בכולל א"כ לר' יוסי דל"ל אהע"א בכולל יש לומר באמת לא משפחת דין דנטולה מן היהודים היכא שאמרה קונם תשמייש כל היהודים עלי דבכה"ג ליכא אלא כולל וא"כ לא לזר ונחשב לומר דנטולה מן היהודים דמתניתין שהוא דברי ר"י באמת לא מייירי בכה"ג דהא לא חל וכנ"ל אלא מייירי באמרה קונם תשמייש כל היהודים עלי דמפר חלקו דדלמא התשמייש קשה לה ואינה משועבדת לו וכל הנדר פשמייפר חלקו מותרת היא לעולם.

דהא לר"י תשמייש לא מיקרי ע"נ. והטור שאוסר אותה לבעלה אחר גירושין לשיטתו אגיל שסובר כדעת הרא"ש אביו דלדין איבעי' דלא איפשטא היא אי תהמ"ט מיקרי ע"נ וצריכין

לחוש דלמא אין התשמיש קשה לה והוי נדרי ע"נ וכשהפר חלקו לבד לא היפר כלל וכנ"ל:
ומעתה מיושב קושית התוס' ולר"י אף שסובר אין אחע"א בכולל מ"מ במוסיף מודה בכה"ג
פשאמרה קונם תשמישי על כל העולם דשוני' נפשה פחפין איסור לבעלה ולכל היהודים מיקרי
שפיר איסורמוסיף פיון דחל חליה איסור לגבי בעלה חל עלה לגבי אחרים והרי הוא כמו חלב
קדשים שנעשה נותר פיון דאיסורף על החתיכה חלב איסור לגבי גבוה איסורף נמי להדיוט:
אמנם עדיין יש להקשות דלדברי התוס' שמקשים דאיה חל איסור נגד היהודים על איסור מבואר
שסובר דאי אינו חל בעודה א"א גם לאחר שמגרשה אינו חל.

וכבר עמד על דבריהם בספר שעה"מ דהא בקונם נם שאני עושה על פיה אף שאינו חל בעודה
תחתיו מ"מ כשגרשה חל כמבואר בדברי ריב"נ יפר שאמא יגרשנה ותהיה אסורה לו. י"ל דסברת
התוס' פיון שאינו חל בעודה תחתיו מחמת שאין אחע"א א"א הוי כגדר שהותר מקצתו והותר
כולו גם לאחר שמתגרשת.

נדמי למ"ש בשו"ת כנה"ג ביו"ד סי' רכ"ט בשם תשו' משפטי שמואל דמי שנשבע לעבור על
המצוה בכולל שלא חל שבועתו לא חל אף על ההיתר יעו"ש שכ' שהרדב"ז בשם הריטב"א חולק
ע"ז ושאני בקונם שאני עושה על פיה דמה שאינו חל בעודה תחתיו הוא משום שאין בינה
להפקיע א"ע משיעבודה לבעלה והוי כאוסרת דבר שאינו נשלה על אחר שאין בכה"ג שום נדר
ולכך לא דינינו מחמת זה פהותר מקצתו לומר מחמתו סותר כולו.

וא"ש המשנה דקונם מה מה שאני עושה על פיה שאסורה עליו מעשה ידיה לאחר גירושין. וכמו
כן המשנה דריש פרק המדיר.

ועיין בשעה"מ הלכות נדרים פיו"ד. וא"כ י"ל דאף אי תהמ"ט מיקרי ע"נ.

מ"מ באומרת נטולה אני מן היהודים והפר חלקו מותרת היא לבעלה אף אחר שנתגרשה ממ"נ
אם התשמיש קשה לה הרי הופר חלקו. ומותרת היא לעולם.

ואם לא היה התשמיש קשה לה הרי לא חל הנדר לגבי דידי' דנשתעבדת לשמושי וכיון דלא חל
לגבי דידיה לא הוי לא כולל ולא מוסיף לגבי שאר היהודים ולא חל הקונם לגבי שאר היהודים
בעודה א"א וכיון שלא חל לגבי שאר היהודים מטעם אין אחע"א הוי פהותר מקצתו והותר כולו
ובטל כל הנדר ואמאי תהיה אסורה לו אחר שנתגרשה וא"כ נשאר קושית הראשונה דמאי ס"ד
למיפשט ממתניתין דתהמ"ט לא מיקרי ע"נ דלמא לעולם תשמיש הפטה מיקרי ע"נ ומתניתין
מייירי בגוונא שפתב הטור באומרת קונם תשמישי על כל העולם ומותרת היא לבעלה כשהיפר
חלקו בממ"נ אם התשמיש קשה לה הרי הפר חלקו ואם אין קשה הרי לא חל נגד בעלה דהא
משועבדת לו פיון שלא חל לגבי' בעודה תחתיו לא חל לגבי שאר היהודים וכיון דנתבטל הנדר
לגבי שאר היהודים ומטעם דאין אחע"א הוי פהותר מקצתו ובטל הנדר מכל וכל ואין עליו כלל
איסור כגדר זה מעולם.

וא"ש לישנא דמתניתין דמשמעות שמונתרת לבעלה לעולם. אבל עכ"ז צריכה להיות נטולה מכל
היהודים הא לפי דבריה שהתשמיש קשה לה הי' חל נדרה גם לגבי בעל ובתפתי לא הותרה רק
לו ולא לאחרים וא"כ ליכא למפשט כלל: וצ"ל דהנדר לגבי כל היהודים יכול בלא"ה לחול גם
בעודה א"א מצד כולל כי אף שאינה אסורה לבעלה הוי כולל מחמת שכולל עלי' איסור להיות

נטולה מן היהודים אחר שנתגרשה וא"כ יש ראי' מזה דאף איסור שיחול לאחר זמן יש גם חסרון מעשה מקרי כולל מכ"ש היכא דאין מחוסר מעשה.

והזמן ממילא בא: אמנם משמעות לשון התוס' הנ"ל בנדרים נראה דלא הוי כולל רק מחמת שאסורה גם לבעלה ולדבריהם י"ל דקושיא הנ"ל בלא"ה יש לדחות דלדין דסברינן אחע"א בכולל אף פשליכא מוסיף והוי נטולה מן היהודים פשאומרת תשמיש כל העולם עלי.

וממילא מדתני במתניתין סתמא נטולה אני מן היהודים יש במשמעותה גם בכה"ג שאסרה תשמיש כל העולם ע"ע ובכה"ג אי הוי תהמ"ט מיקרי ע"נ לא היתה מותרת לבעלה בהפרת חלקו לבד דיפרצו משמע פלו ולא א"ש למיקם לישנא דמתניתין סתמא תני נטולה אני מן היהודים דלא מיירי אלא באמרה קונם תשמיש כל היהודים עלי.

אבל לר' יוסי דל"ל פלל דין אחע"א בכולל דלדין פשאומרת קונם תשמיש כל היהודים עלי. דלא הוי אלא כולל אין ממש בהקונם ואינה נטולה מן היהודים.

מוכן מאליו באומרת נטולה אני מן היהודים הוא רק בגונא שחל הנדר שאינו רק באומרת קונם תשמיש על כל העולם שיש בזה איסור מוסיף ומתפרש בזה לשון המשנה האומרת נטולה אני מן היהודים מיירי דווקא באומרת קונם תשמיש על כל היהודים כי רק בכה"ג נטולה היא מן היהודים לשיטת ר"י דל"ל אחע"א בכולל רק במוסיף ולא בכולל ולכאורה קשה אי נימא דלאחר זמן לא מיקרי כולל מסוגיא דנודרת דלפי דברי שעה"מ באוסר עליו דבר הקדש פיון דלא חל הנדר בעודו הקדש תו לא מצי לחול אף אחר דמשכח רנוחא בפדיון ההקדש אי הנטע רבעי וראיתו מדברי התוס' סוף מסכת נדרים על המשנה דיפר חלקו דנשמע מדבריהם שם דאם אין הנדר על כל היהודים חל עליה בעודנה א"א משום דאחע"א גם לאחר גירושין או לאחר מיתה הבעל לא חייב.

וכעין דבריו כתב בפתיחה להלכות פסח פרק א'. קשה מסוגיא דנודרת בכהן הנושא נשים בעבירה ובהמקדיש נכסיו מה תועלת יש בזה שמדירין אותה או אותו דלמא יער מי ויאסרו ע"ע מקונדם על יום או ימים ושוב לא יחול הנדר שידירו אותם הב"ד משום דאין נדר בתוה נדר ואף לדין דסברינן דאחע"א בכולל הלא בכה"ג דאין הכולל בעת הנדר אלא לאח"ז לא מיקרי איסור כולל כמו שמבואר באריכות בזה בספר הפלאה בקונטרס האחרון להלכות פתובות סי' קי"ח וכיון דלא חל בעת הנדר תו לא מצי למיחל אף בכלות זמן איסור ראשון שנדרה בינה לבין עצמה: הן אמת לדעתנו נראה פשוט דהיכא שנדר אדם על דבר לזמן ואח"כ אסרו ע"ע אותו דבר עצמו ומפרש להדיא שיהי' לעולם אסור בדבר זה בכה"ג חל הנדר השני בכלות זמן ראשון דהוי פאילו אמר בהדי' תיקף בשעת גדרו שיהי' אסור בזמן הפקעת איסור הראשון וכמו בנדר לאחר זמן (יעניין במס' נדרים דף כ"ח ע"א באומר נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו שפודאן וחוזרות וקודשות עד שיקצצו ונחשבותי שבכוננה כתב רש"י בעירוכין שם על המשנה המקדש נכסיו בזה"ל ידור שלא יחזירנה לעולם כו' דאי אינו אמר לעולם אף שכל נדר בסתם אם אינו קובע לו זמן הוא קיים לעולם מ"מ בעיניו שיהי' מפורש בהדיא לעולם פדי לגדור בפני ערמה וכנ"ל דבאומרת בסתם שאוסר ע"ע דבר פלוני אף שנשאר באיסור לעולם מ"מ צריף שיחול מיד וממילא יומשה עד לעולם פיון דלא קבע לו זמן ואם א"א לו לחול מיד גם לאחר זמן אינו באיסור דהא לא נדר אז דבתחלת דיבורו לא פירש האיסור לאח"כ משא"כ כשפירש בהדי' לעולם דהוי כמפרש בהדי' תיקף האיסור לאחר זמן שיהיה מקום לחול: אמנם כמזכיר שעה"מ לא נחית לחלק בקד

דאל"כ נשאר קונשיתו על התוספת הנ"ל בנדרים שמקשים גבי תהיה נטולה מן היהודים הא אין אחע"א הא י"ל דמה שאומרת תהא נטולה מן היהודים פוננתה שאוסרת עצמה בנדר מפניש הנאת תשמיש פל היהודים עליה לעולם.

גם קשה דלמה לא נחית רש"י שפי' פן בסוגי' דנודרת גבי פהו שנשא נשים בעבירה שמדירין אותו בקדני' על איסור עולם. וביותר קשה על הרמב"ם בפירושו המשניות בנודרת שכתב בזה"ל כגון דאמרו לה אמרי פל פירות שבעולם אסורין עלי אם קבלתי מזאת הפתובה שום דבר כו' ע"כ.

הרי שבאר פל נוסח הנדר ולא שת לבו להעיר שצריך שתאמר לעולם. הן אמת לפי מ"ש דהרמב"ם סובר דיש נדר בתוך נדר אין מקום לדקדוק זה רק לפי מ"ש הלח"מ שמה שמפרש פירוש אחר בדברי הרמב"ם.

ולדעתו גם הרמב"ם סובר שבסתם נדר על נדר אינו חל קשה פנ"ל. ואי נימא שגם רש"י ז"ל סובר פשיטת הסוכרים דיש נדר בתוך נדר י"ל ע"ד פלפול על מאי שדקדקתי לעיל בדברי רש"י למה לא ביאר רש"י במשנה דנודרת גבי נודר ועובר שמדירין בפירוש באיסור לעולם ולא נחית רש"י לבאר זה רק במשנה דעירוכין המקדיש נכסיו ואקדים דבחיגה דף י' על המשנה היתר נדרים פורחים באויר איתא שם בגמ' תניא ר"א א"א יש להן על מה שייסמוכו איש פי יפליא פי יפליא כו' אחת לאיסור ואחת להיתר כו' ע"ש מקשה שם בטורי אבן דמסוגי' פאן בעירוכין דמסיק הגמ' דר"א ס"ל כב"ש דאין שאלה בהקדש וכשם דאין שאלה בהקדש פה אין שאלה בנזירות דהא כתיב בי' קדוש הוא לב"ש אין שאלה בנזירות עיין במס' נזיר דף ל"ז והמענין שם יראה דלא נשמע פלל שפוכרים ב"ש דא"ש בהקדש אלא מהא דתניא בבבביתא הי' מהלכין בדרה כו' שם סוכרים ב"ש דנזירות בטעות חל עליו והוי נזיר מזה נלמד דב"ש סוכרים דאין שאלה בהקדש וממילא נשמע דר"א דקאי בשיטתו נמי סובר דאין שאלה בנזירות וכן מורה לשון הגמ' פאן בעירכין דאמר רבר"ש הן הן הדברים ב"ש וב"ה וכן דברי ר"א ור' יוסי וא"כ קשה האין קאמר כתוב אהד בעירכין ופסוק אהד כתוב איש פי יפליא לנדר נזיר להזיר לה' ולדידי' הן בעירכין הן בנזירות ליפא שאלה והוספתי דברים לחזק קונשי' זו למען יבין המבין שאין מקום לתירוצו של השאגת ארי' שם במה שרצה לחדש דר"א סובר כב"ש בחדא דאין שאלה בהקדש ופליג עלי' בחדא דסובר דיש שאלה בנזירות.

עוד מקשה שם בע"א לב"ש דסוכרים דגם בנזירות ליפא שאלה פי יפליא להיתר למאי מוקי לה: ונראה לתרץ לפי מה דאיתא בתשובת מהרמ"א מפאני' סי' ס"ב שמקשה על האי קונמתא דרבה בפסחים דף מ"ז בפסגיא דכיצד מפרישין כו' דטעמא דר"א שם בחלה הואיל ואי בעי מיתשל הא חלה ג"כ מיקרי קונדש ולר"א אין שאלה בהקדש ומתרץ דמאי שאין שאלה בהקדש לב"ש הטעם משום דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא וטעם זה ליתא בחלה שבידו ליתן בתו פהו ע"ש וצ"ל לסברת מהרמ"ע הנ"ל דגם בנזיר שנעשה גופו קדוש דינו לשאלה ככל הקדש דשייך שהוא קנין לגבי גזא דרחמנא, סמך לזה מה דאיתא בספרי פרשת נשא קדוש הוא לה' הרי קדושת הגוף: ומעתה יש להמציא דאף לב"ש שפוכרים דאין שאלה בהקדש ובנזיר יש לומר דז"א אלא במקדיש מעכשיו או באומר הריני נזיר היום שמיד נתקדש גופו וקנוי מיד להקדש והוי כמסירה להדיוט שאין מועיל חזרה ושאלה עיין מה שפארף בזה הש"ף בח"מ סי' רנ"ה.

אבל במקדיש או נזדר בנזיר לאחר זמן שפיוס נדרו עדיין לא תפס הקדש רק עליו חיוב הנדר שיהיה הוא או אותו החפץ קדוש וקנוי לגבוה לעת ידוע הזמן: לשיטת הר"ן בתשו' סי' נ' ומוכא בב"י סי' רכ"ח דבכה"ג יכול החכם להתיר קודם זמן דזמן ממילא אתי' ולא דמי לנזדר בתנאי אם יהי' פה או אם יעשה פה שאין מתירין אלא כשיחול הנדר ע"י קיום התנאי י"ל דגם אליבא דב"ש יש שאלה כ"ז שלא הגיע הזמן שיהי' קדוש וקנוי לגבוה כמסירה להקדוּט.

ולפ"ז לשיטת הר"ן והרשב"א בסוגי' דנדר בתוך נדר בנדרים דף י"ז דהא דילפינו שם מנזיר להזיר דנזירות חל על נזירות אין הפוננה בו שיהי' חייב שמים בעובר על נזירתו בשלשים יום זמן נזירות הראשונות דאין נדר ונזירות חלה על נדר ונזירות בזמן אחד.

אלא מנזיר ולהזיר ילפינו דכיון שנדר בפעם ב' חייב לנהוג נזירות אחר פלות שלשים יום זמן נזירות הראשון אבל בבת אחת לא חייב אם העביר לעבור על ב' איסורים בפעם אחת ובכה"ג לפמ"ש י"ל דאף בנזירות ראשון ליתא בשאלה אליבא דב"ש דהא כבר נתפס בקדושתו והנה לענין זה כמסיר' לגבוה.

מ"מ על נזירות השני שעדיין לא חל רק ממילא יבא אח"כ יכול לשאול לחכם מקודם שנתפס בו הקדושה. וא"כ אף לב"ש א"ש מה דכתיב ואיש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר כו' לפרש להתיר ע"י שאלה והיינו על נזירות השני שעדיין לא נתפס בקדושתו ולא הוי עליו אלא חיוב נדר בעלמא כשהגיע הזמן ינהג נזירות.

ומיושב קושית הט"א הנ"ל. ונפיר אמר ר"א דיש להם על מה שייסמוכו מקרא דכי יפליא דכתיב בנזירות ומיירי בנזירות דלאחר זמן דבזה מהני שאלה, וכיון שפן דלר"א לשיטתו' ע"כ צריכין לפרש הקרא דנזיר להזיר ע"ד הנ"ל שמפרש הר"ן ממילא נשמע שאין נדר בתוך נדר שיחול בבת אחת דאל"כ דחל בב"א ובדעת הרמב"ם ושאר מפרשים אמאי מועיל שאלה דהרי כבר נתפס בו הקדושה מחמת הנזירות הראשון והשני דהא הוא נזיר מחמת שניהם בב"א ובזמן אחד.

וכשם שאין שאלה על נזירות הראשון פה אין שאלה על נזירות השני. וכי מגרע גרע תפיסת הקדושה של נזירות השני מחמת שפבר קדוש באותו זמן עצמו מחמת נזירות הראשון שיהי' מועיל בו שאלה א"ו דלא קאי אלא לחייבו בנזירות שני' לאחר פלות זמן נזירות ההוא לכה יש שאלה לשני' וע"ז קאי כי יפליא להיתר ומאחר שביירנו דלר"א אין נדר בתוך נדר נשאר קוש' הנ"ל אמאי אמר ר"א המקדיש נכסיו ידירנו הנאה הא עדיין יכול להערים שיאסור א"ע בתחילה בזמן מה ועי"ז לא יחול עוד עליו הנדר השני שידיירו אותו בב"ד אף כי משפח רוןחא כמו שמוכח השעה"מ מדברי התוס' סוף נדרים על דברי המשנה תהא נטולה מן היהודים יפר חלקו כמו שהבאתי לעיל.

לכה הנצרה לפרש ידור הנאה לעולם שמפרש בהד"ל לעולם וכנ"ל: ועפ"י הקדמה הנ"ל דלא חשיב איסור כולל מחמת איסור שיחול לאחר זמן יש ליישב קושית התוס' סוגי' דנזירות ד"ה ותני עלה נזדר ועובד דמה הנצרה לאתויי הברייתא דנזדר ועובד יורד ומגרש ליפרה ממתניתין דתני פסול עד שיידור הנאה, דביו"ד סי' רכ"ח סעיף ט"ו מוכא דעת הסוברים דנדר על דבר איסור היכא שחל הנדר כגון בנדר שלא לשחוק אם הותר אינו מותר וכ' הש"ף בשם הב"ח שמקשה איה אפשר שלא הותר בדיעבד דא"כ קשי' כו' ליקשי מרב פפא גופא כו' ועוד דפריה

בש"ס ה'תם ל'מ"ד א"צ לפרט את ה'גדר ממתני' ד'יורד ועובד דליחוש דלמא שרי ל' חכם מאי קוש'ל' הא אינו מותר פלל א"ו מוכח ה'תם מ'פול' סוג'ל' ד'מותר ב'דיעבד'.

אבל אינו נידון פלל לענין שלפנינו ד'התם מ'יירי ב'כול'ה ש'מע'ת'ת'א ש'ה'גדר אינו ד'בר מ'צנה או מ'לת'א ד'איסור'א אלא ש'ת'ל'ה ב'ד'ב'ר א'סור כ'גון ש'א'מר ק'ונם ע'לי פ'י א'ם ע'ב'ר'ת'י או א'ע'ב'ר ע'ב'ר'ה פ' כ'ו עכ"ל ו'לכ'א'ו'ר'ה ק'ש'ה ה'א ג'ב'י נ'ו'ד'ר ו'ע'ו'ב'ד ה'גדר ה'וא ש'ל'א י'ה'נ'ה מ'מ'נ'ה ה'רי נ'ד'ר ע'ל א'יסור'.

וכן מ'פ'ר'ש ב'ר'ש"י מ'ס'כ'ת ב'כ'ו'ר'ו'ת ד'ף מ"ה ש'ג'ד'ר ש'ל'א י'ה'נ'ה ה'וא מ'מ'נ'ה ו'ה'י'א מ'מ'נ'ו. א'מ'נ'ם ל'ש'י'ט'ת ה'ס'ו'ב'ר'ים ש'א'ין נ'ד'ר ח'ל ע'ל א'יסור'ין ל'א מ'ש'פ'ח'ת ג'ב'י כ'ה'ן ה'נ'ו'ש'א נ'ש'ים פ'ס'ו'ל'ו'ת ש'י'ח'ו'ל נ'ד'רו ע'ל א'יסור' ת'ש'מ'י'ש ד'ב'ל'א"ה א'יסור'ו ב'א'ז'ה'ר'ה ל'או מ'ן ה'ת'ו'ר'ה ו'ל'א מ'ש'פ'ח'ת ש'י'ח'ו'ל א'ל'א א'ם כ'ו'ל'ל ג'ם ש'א'ר ה'נ'א'ו'ת ש'א'ין ב'ה'ם א'יסור'.

וי"ל ד'ב'כ'ה"ג א'ם ה'ת'ר ע"י חכם מותר ב'דיעבד חלק ה'גדר שהי' על ד'ב'ר'ים ה'מ'ו'ת'ר'ים ו'פ'ק'ע ל'מ'פ'ר'ע ו'ה'ו'י פ'אל'ו ל'א נ'ד'ר ר'ק ל'ת'ש'מ'י'ש ו'א'ין נ'ד'ר'ים ח'ל'ין ע'ל א'יסור'ין: ו'ב'פ'ש'י'ט'ו'ת ל'י'כ'א ל'ת'ר'ץ פ'י'נ'ן ש'ה'ת'ר מ'ק'צ'תו ה'ת'ר כ'ו'ל'ו ד'א"כ ל'א ה'ו'י א"ש ל'ד'ע'ת ה'ר'מ'ב"ן ש'מ'ב'י'א ה'ר"ן ב'נ'ד'ר'ים ד'ה'י'כ'א ש'א'ין ה'גדר מ'ת'ר ע"י ח'ר'ט'ה ד'מ'ע'י'ק'ר'א א'ל'א ע"י ח'ר'ט'ה ד'ה'ש'ת'א א'ף ש'נ'ע'ק'ר ה'גדר ל'מ'פ'ר'ע מ"מ ל'א א'מ'ר'י'נ'ן ב'כ'ה"ג נ'ד'ר ש'ה'ת'ר מ'ק'צ'תו ה'ת'ר כ'ו'ל'ו.

וא"כ היכא ש'ח'ו'ש'ש'י'ן ש'פ'ה'ן נ'ו'ד'ר ב'ע'ר'מ'ה ש'ב'כ'ה"ג א'ף פ'ש'י'ת'יר ע"י ח'כ'ם ל'א י'ת'יר ע"י ח'ר'ט'ה ד'מ'ע'י'ק'ר'א א'ם ל'א י'ו'ע'י'ל ה'ה'ת'ר ב'דיעבד ר'ק ע'ל ח'ל'ק ה'ה'ת'ר ל'א י'ב'ו'ט'ל ע"י"ז מ'ה ש'ח'ל ע'ל ח'ל'ק ה'איסור ב'ט'ע'ם נ'ד'ר ש'ה'ת'ר מ'ק'צ'תו ד'ה'א א'ו'תו מ'ק'צ'ת ש'ה'ת'ר ל'א ה'ת'ר ע"י ח'ר'ט'ה ד'מ'ע'י'ק'ר'א ע"כ ה'צ'ר'כ'ת'י ל'מ"ש ש'י'ו'פ'ק'ע ה'גדר מ'ח'ל'ק א'יסור' מ'ש'ו'ם ד'א'ין נ'ד'ר'ים ח'ל'ים ע'ל א'יסור'ין א'ל'א ב'כ'ו'ל'ל ד'ב'ר'ים ה'מ'ו'ת'ר'ים.

וכיון ש'מ'ו'פ'ק'ע ל'מ'פ'ר'ע ה'גדר ב'ח'ל'ק ה'מ'ו'ת'ר ה'ו'י פ'ל'א נ'ד'ר פ'ל'ל ר'ק ע'ל א'יסור' ו'ל'י'כ'א כ'ו'ל'ל ו'כ"ז ב'ע'ו'ד'נ'ה א'ש'ה פ'ס'ו'ל'ה ת'ח'ת ב'ע'ל'ה ש'א'ס'ו'ר'ה ע'ל'יו ב'ל'או ו'א'ין ה'גדר ח'ל כ"א ע"י כ'ו'ל'ל ד'ב'ר'ים ה'מ'ו'ת'ר'ים.

אבל אם כ'ב'ר ג'ר'ש'ה כ'ה'ן א"צ פלל כ'ו'ל'ל ל'כ'ל'ו'ל ד'ב'ר'ים ה'מ'ו'ת'ר'ים ל'פ'י ש'י'ט'ת ה'ר'מ'ב"ם ו'ס'י'ע'ת'ו ד'ב'כ'ע'ל ו'ק'י'ד'ש א'ינו ל'ו'ק'ה ו'ל'י'כ'א א'ז'ה'ר'ת ל'או ר'ק א'יסור' ב'ע'ל'מ'א כ'מ'ב'ו'א'ר ב'פ'ו'ס'ק'ים ו'ד'מ'י ל'ח'צ'י ש'י'ע'ו'ר פ'י'נ'ן ש'א'ינו ב'א'ז'ה'ר'ת ל'או ו'ע'ש'ה ח'ל ע'ל'יו א'יסור' א'ח'ר כ'מ"ש ה'ת'ו'ס' ב'ש'ב'ו'ע'ו'ת ד'ף כ"ג א"כ מ'צ'י'נו ל'ה'ד'יר א'ו'תו ב'ס'ת'ם ש'ל'א י'ה'נ'ה מ'א'ש'ה זו ה'פ'ס'ו'ל'ה ע'ל'יו מ'ה'נ'א'ת ת'ש'מ'י'ש פ'י'נ'ן ד'א'י'נ'ה א'ש'ת'ו כ'ע'ת ו'ל'י'כ'א א'ל'א א'יסור' ב'י'א'ה ל'ב'ד ש'פ'יר מ'צ'י' ל'ח'ו'ל ע'ל'יו ה'גדר ב'ל'י צ'ו'ר'ך כ'ו'ל'ל ד'ב'ר'ים ה'מ'ו'ת'ר'ים א"כ א'ף ה'ת'ר ב'דיעבד אינו מותר ל'פ'י ש'י'ט'ת ה'פ'ו'ס'ק'ים ה'נ"ל ד'נ'ד'ר ע'ל ד'ב'ר א'יסור' א'ין לו ה'ה'ת'ר: ו'ל'פ'י"ז מ'י'נ'ו'ש'ב ק'ו'ש'י'ת ה'ת'ו'ס' ה'נ"ל ד'מ'מ'ת'נ'י'ת'י'ן ל'א ה'ו'י מ'צ'י' ה'ג'מ' ל'מ'פ'ר'ך ד'ל'מ'א א'ז'י'ל ל'ג'ב'י ח'כ'ם ו'ש'ר'י ל'י ד"ל ד'מ'י'ר'י ש'כ'ב'ר ג'ר'ש'ה ו'נ'ו'ד'ר ר'ק מ'ה'נ'א'ת ת'ש'מ'י'ש ב'ל'י ת'ע'ר'ו'ב'ת ה'נ'א'ת ה'ה'ת'ר ו'ב'כ'ה"ג א'ינו מ'ו'ע'י'ל ה'ת'ר'ת ח'כ'ם א'פ'י'לו ב'דיעבד ו'ל'כ'ך מ'ב'י'א ה'ג'מ' ה'ב'ר'י'ת'א ד'נ'ו'ד'ר ו'ע'ו'ב'ד י'ו'ר'ד ו'מ'ג'ר'ש ו'כ'י'ו'ן ש'מ'י'ר'י ש'ע'ד'י'ין ל'א ג'ר'ש'ה ו'י'ש ב'ת'ש'מ'י'ש'ו ע'מ'ה א'ז'ה'ר'ת ל'או ו'א'י א'פ'ש'ר ל'מ'י'ח'ל ע'ל'יו ה'גדר א'ם ל'א ב'כ'ו'ל'ל ש'א'ר ה'נ'א'ו'ת ש'ל ה'ה'ת'ר ו'ק'ש'ה ש'פ'יר ד'ל'מ'א י'ל'ך ל'ח'כ'ם ל'ה'ת'יר ח'ל'ק ה'מ'ו'ת'ר ו'מ'פ'י'ל'א ל'א י'ח'ו'ל ה'גדר ע'ל ח'ל'ק א'יסור' ל'ב'ד כ'נ"ל: א'מ'נ'ם ל'כ'א'ו'ר'ה ק'ש'ה ד'א'ף ב'ע'ו'ד'ה ת'ח'ת'יו מ'ש'פ'ח'ת ש'י'ח'ו'ל ה'גדר ע"י כ'ו'ל'ל ו'ש'ל'א י'ה'נ'ה לו ה'ה'ת'ר א'פ'י' ב'דיעבד ו'ה'י'נו ש'י'ד'ו'ר ה'נ'א'ת ת'ש'מ'י'ש'ה ל'ע'ו'ל'ם ה'ן ב'ע'ו'ד'נ'ה ת'ח'ת'יו ו'ה'ן ל'א'ח'ר ש'י'ג'ר'ש'נ'ה ד'ב'כ'ה"ג ח'ל ב'ע'ו'ד'ה ת'ח'ת'יו ה'גדר מ'צ'ד כ'ו'ל'ל ש'כ'ל'ל א'יסור' ה'גדר ג'ם

לאחר גירושין ושאי לא יהיה על הביאה בלא קידושין אלא איסור בעלמא ויחול עליו הנדר כנ"ל וכשם שחל בכולל דברים המותרים כף חל בכולל דברים האסורים שהדין שיחול עליו איסור אחר מצד קלותו של איסור הראשון כמו חצי שיעור וכו"ל ועי"ז חל בכולל גם דברים האסורים באזהרה לאו וכולל כזה אי אפשר להתיר ואם הותר אינו מותר אפילו בדיעבד כיון שאין בכל נדר שום חלק היתר שיחול עליו היתר החכם.

נהרי אף רק בנדר שלא לשחוק שהיא רק איסור דרבנן אינו מועיל היתר אפילו בדיעבד כנ"ל. וא"כ גם הברייתא דנודר ועובד לא קשה מידי א"ו פדעת ספר הפלגה שהבאתי לעיל דכולל ע"י דבר שיחול לאח"ז לא הוי פולל וממילא בעודה אשה הפסולה תחת בעלה פהו לא משפחת פולל בנדרה רק אם פולל הנאת היתר בכה"ג אפשר להתיר ע"י חכם חלק ההיתר וכו"ל ממילא יפקע חלות הנדר גם הנאת איסור וכו"ל ומקשה הגמ' שפיר: אף באמת קשה עדיין מסוגיא דנודרת דניחוש לערמה דהנה בשעה"מ בפ' ו' מהלכות שבועות סוף הלכה י"ח חידוש מדעתו דלפי שיטת הרשב"א הנ"ל שיש נדרים שניתרו שלא בחרטה דמעיקרא אם אינו מתחרט בחרטה דמעיקרא אין הנדר נעקר אלא משעת התרת החכם ואילו ולא למפרע ומתיר בזה מה שקשה על דברי התוס' במס' גיטין מסוגיא דנודרת שמקשה שתשבע שלא תאכל כפר זה ותאכלנו לאלתר שאינו בשאלה וקשה על התוס' דהא הלכה בנשבע על כפר ואכלו פולו איתא בשאלה א"ו כנ"ל דהיא דליכא חרטה דמעיקרא אין עוקרת הנדר או השבועה למפרע וממילא באכלו פולו ליתא בשאלה על מה שפבר עבר כן תנרף דברי שעה"מ וקשה לי דהא השעה"מ מסיק בעצמו בפ' י"ג מהלכות א"ב דמי שאסר על עצמו בנדר פירות הקדש או נטע רבעי ואח"כ פדאן דכיון שבשעה ששבוע או נדר עליהן לא חלו איסור השבועה או נדר דאין חלין על איסורין אף דאשכח רנוחא אח"כ כשנפקע איסור הקדש ע"י פדיון.

מ"מ לא חזיל הנדר ולא דמי לנשבע על כפר שלא יאכלנו ונודר ונשבע שבועה שניה ושלישית דכשואל על הראשונה חזילה השניה וכשואל על השניה חזילה השלישית שאני התם כיון דהחכם עוקר שבועה הקדומה למפרע והוי שבועה שלא חזרה פאלו היא ראשונה וחלה מיד בעת שיצאה השבועה מפיו של הנשבע.

משא"כ כשלא היה אפשר שתחול השבועה בשעת השבועה מחמת איסור חפץ. ומייתי ראיה לדברי אלה מדברי התוס' סוף נדרים על משנה דנטולה אני מן היהודים.

ומביא גם דברי הש"ך ביו"ד סי' רל"ח שכתב בזה"ל דהא דאמרין נשאל על הראשונה שניה חלה עליו הנינו דוקא בשאלה משום שהחכם עוקר הנדר מעיקרו. אבל בהפרכת הבעל דמיגז גניז אף שהפר ראשונה אין השניה חלה ע"כ.

לפ"ז כשנשבע אדם או נדר על דבר שאין תכלית פנונתו בזה לעצמות הנדר והשבועה אלא לצורך דבר אחר דבכה"ג דעת הרשב"א שיש התרה בלא חרטה דמעיקרא ולפי דברי השעה"מ בשיטתו כשניתר בלא חרטה דמעיקרא אינו ניתר אלא משעת היתר ואילו נעקר למפרע והוי דומיא דהפרכת הבעל דמיגז גניז.

וא"כ אם האיש הוא נשבע או נדר שנית על אותו דבר עצמו קודם שנשאל לחכם על הראשונה אין השניה חלה עליו פלל דבשעת השבועה או הנדר לא יכולה שתחול מפני הראשונה ואף כשחזר ונשאל אח"כ על הראשונה הרי לא נעקרה הראשונה למפרע רק מזמן השאלה ואילו

וכינון שלא חלה השגיחה בעת הגדר והשבועה תו לא חזילה אף פשיש רנוחא מצד השאלה על הראשונה ודמי לגודר שלא יאכל מדבר הקדש ואח"כ נפדה אותו דבר הקדש דאין הגדר חל פנ"ל א"כ קשה מאי הועילו חכמים בתקנתן גבי אלמנה הפאה לגבות פתובתה שתהיה נודרת ליתומים הא בגדה להערים שתקדים היא א"ע ותאסור ע"ע בגדר או בשבועה אותן הדברים שעל דעת יתומים להדירה בהם וכינון שאין תכלית פנונתה באותן הדברים להיות אסורה בהן וכל חפצה בגדר זה רק שעי"ז לא יחול עליה הגדר לאח"ז פשתודר ליתומים.

א"כ מועיל התרת גדר עצמה בלא חרטה דמעיקרא פדעת הרשב"א הנ"ל ובכה"ג אין החכם עוקר למפרע וא"כ אף שהדירו אותה היתומים אח"כ לא יחול נדרם מצד הגדר שיש עליה מפבר. ואף פשתשאל אח"כ לחכם על הגדר עצמו לא ישוב לחול עליה הגדר של היתומים דכינון דלא חל בשעת הגדר תו לא חזילה אף כי איכא רנוחא דהא אין הגדר הראשון נעקר למפרע פינון דאינו נעקר ע"י חרטה דמעיקרא וביותר קשה קושא זו בפסוגיא דידן ממקדיש נכסיו שמדירין את הבעל מאשתו שלא יחזירנה לעולם דהרי יודע הוא קודם שנוקק לעמוד בפני ב"ד שיוטל עליו נדר כזה הרי בידו להערים ולהקדים עצמו בגדר כזה שלא ישוב לעולם לקחת את אשתו ועי"ז לא יחול עליו הגדר שהדירו אותו הב"ד ואח"כ ישאל על נדר הראשון והשני לא יחול למפרע וכנ"ל: ולשיטת הרמב"ם בפ' ג' מהלכות נדרים הלכה ב' כפי הנראה מפשיטות לשונו סובר להלכה כשיטת אינה מהפוסקים דגדר חל על גדר אף לא בכולל א"ש.

אבל לדעת הרשב"א בחידושו לנדרים דף י"ז דכ"ע אנו גדר חל על גדר מטעם דאין אחע"א רק בגזירות גלי קרא דנזיר להזיר שיהא גזירות חל לאחר שלשים של גזירות ראשונה. וא"כ נשאר קושתי פנ"ל: אמנם לפי סברת התוס' ביבמות דף ל"ג ע"ב ד"ה אמר ר' יוסי דלכך חל איסור טריפה על איסור אמ"ה אף בלא כולל פינון דלטריפה אין היתר לאיסורו ולאמ"ה יש היתר לאיסורו וא"כ י"ל גם בגדרים היכא דהגדר שגדר שנית אין לו היתר כגון למ"ד ברבים אין לו התרה מציי חזילה על הגדר שקדמו אם הגדר הראשון לא הי' ברבים ויש היתר לאיסור ע"י שאלה.

ואפשר ה"ה למ"ד גדר שהותר על דעת רבים אין לו התרה אם הגדר השני הוא על דעת רבים מציי למיחל על גדר הראשון שלא הי' ע"ד הרבים: ולפי זה עוד מה שקשה לי עוד בפסוגיא דידן בתוס' ד"ה מר סבר מקשה רזר וא"ת נהי נמי דיש לו הפרה מ"מ הא קיימ"ל דצריף לפרט את הגדר וא"כ אי אתי קמי חכם לא מפר ליה וי"ל דא"צ לפרט הגדר כ"א הלשון שגדר בו אבל אינו צריף לפרט למה נדר כו' יעי"ש.

וקשה לשיטת הרשב"א בתשובה המובא בש"ע יו"ד סי' רכ"ח שדעתו פדעת רש"י בבכורות דף מ"ה ע"ב דלמ"ד צריף לפרט את הגדר צריף לפרט הסיפה למה נדר נשאר קושית התוס' הנ"ל באשר התוס' בעצמם מקשים שם קושא זו בפסוגיא דנודרת במס' גיטין ולא נחתו למה שכתבו בעירובין ביישוב קושא זו דא"צ לפרט הסיפה.

ולפי דברי הנ"ל א"ש דאם מניעת התרת הגדר אינו מצד חוקר הגדר אלא פינון שצריף לפרט הגדר אין החכם רוצה להתיר זה לא מיקרי אין היתר לאיסורו דהא יש לו היתר רק שהחכם אינו רוצה להתיר ואם הותר מותר ע"כ לא מציי למיחל הגדר שקדמו דאין גדר חל ע"נ משא"כ בדעת רבים דמדינא אין לו התרה לשיטת רוב הפוסקים מלבד רבינו אביגדור פמבואר ביו"ד סי' רכ"ח ובש"ף שם דאף בדיעבד אינו מותר בכה"ג מיקרי אין היתר לאיסורו ומציי לחול הגדר הקדום שלא הי' על דעת רבים ויש היתר לאיסורו ע"כ אין גדר מפני חשש הערמה הנ"ל דלמא נדר

הבעל קודם הגישתו לב"ד הנאה מאשתו כ"א פשמידין אותו בב"ד על דעת רבים שפיר מצי למיחל על הנדר הראשון של הבעל שהיה על דעת שיהיה בידו לשאול להחכם ולהתיר אבל אם אין מדירין אותו בב"ד על דעת רבים אף שהדין שצריכין לפרט את הנדר מ"מ איפא למיחש להערמה הנ"ל פי אף שאין החכם רוצה להתיר את הנדר זה מ"מ פיון שאין הנדר חמור מצד עצמו לא מצי למיחל אם קדמו נדר שגדר הבעל בפ"ע הנאה מאשתו זו: ועפ"ז יש ליישב גם מה שמקשה הב"ש בסי' ק"ב על הרמב"ם דגבי המקדש נכסיו והי' עליו פתובת אשה לא הונזר כלל שיהיה הנדר על דעת רבים ולפי הנ"ל י"ל דבלא"ה די לגזור בפני הקונניא אף בנדר סתם דפסקינן דצריף לפרט הנדר וי"ל דהרמב"ם סובר דצריף לפרט גם הסיבה ולא ימצא חכם שיצא להתיר לו ואם מפני חשש הערמה שמא נדר בפ"ע מקודם זאת אינו לשיטת הרמב"ם דהא סובר דנדר חל על נדר וסוגיא דגמרא דצריכין אלא אלפיא דר"ה ור"ה לשיטתו שסובר בנדרים דף י"ז דאף גזירות אין חל על גזירות מכ"ש שסובר דאין נדר חל על נדר ושפיר איפא למיחש לערמה פנ"ל על פו הוצרף הגמ' לומר שמידי בריבם ולמ"ד בריבם יש לו התרה ידיר על דעת רבים.

אמנם דברי הראשונים יש לסתור לכאורה דלמ"ד צריף לפרט הנדר וגם הסיבה ליפא למיחש פנ"ל שיקדים א"ע בנדר פדי שלא יחול השני ז"א דהא אם יעשה פן לא ימצא היתר על נדר הראשון דהא יצטרף לפרט הסיבה וכשישמע החכם שגדר בפ"ע פדי שלא יחול השני לא יתיר לו הנדר הראשון וינשאר באיסורו מצד נדר הראשון ולקמן אבאר אי"ה שיש מקום להחזיק דברי הראשונים: ודע שמש"כ בנדר שע"ד רבים מיקרי חמור מצד עצמותו לכה יכול לחול על נדר שקדמו שיש לו התרה יש לתלות במחלוקת הפוסקים דלשיטת הסוברים שהטעם מה שאין היתר בנדר שעל דעת רבים משום שאין רבים מתחרטין לכה לדבר מצוה יש לו התרה דלדבר מצוה מסתמא דעת פולם שנה להתיר א"כ י"ל דגם עד"ר לא מיקרי הנדר חמור דהא אית ליה ההיתר בחרטת כל הרבים דחרטה שוניה בהספקמה אחת על התרת הנדרים ובכה"ג אפילו לדבר רשות יש היתר כמש"כ התוס' בבכורות ואין מניעת היתרו מצד חנוך הנדר רק מחמת אפיסת הספקמתם.

אבל לפי דברי ר"ת שמביא ברשב"א בסוגיא דנודרת שכתב דאף לדבר מצוה אין התרה לנדר שגדר עד"ר אלא בכגון מעשה דמיקרי דרדקי שהרבים אביהם של התינוקת שעל דעתם הי' הנדר הי' שייכים לאותו דבר ע"כ מועיל גם חרטתם אבל הנדר עד"ר שאין להם שייכות לזה הנדר אף לדבר מצוה אין מתירין דהאיף ישאלו על דבר שאין מושפעין עליו אלא דעתם נדר הנודר.

פן תמצית סוף דברי ר"ת ובפרט לפי דברי הריטב"א בחידושי מפות דף ט"ז בשם הר"ת דאף לדבר מצוה אין היתר בעד"ר אלא היכא שהי' טעות גמור מעיקר הנדר ע"ש. ע"כ הטעם משום דאלים הנדר בעצמותו פשהוא עשוי עד"ר דאף בהספקמתן אין היתר ולדבריו שפיר י"ל דנדר פנה עד"ר שאין בו פלל מציאות היתר וחרטה אלים וחל על נדר שיש היתר לאיסורו וכשנתפס שלא כר"ת ונאמר דנדר עד"ר לא מיקרי חמור ואינו חל על נדר שקדום לו יש מקום ליישב קושית התוס' בסוגיא דנודרת ד"ה אבל נשאת דנדרה עד"ר דאין לו התרה דהא ידוע דרק חכם עוקר מעיקרו אבל בעל מיגז גיזו ואם אשה תחת בעלה נודרת וחוזרת ונודרת די לה בהפרת נדר הראשון דהנדר השני לא חל פלל וכן מבואר בש"ף סי' רל"ח ס"ק כ"ו כמו שהבאתי לעיל.

וא"כ לפי מה דסובר ר"ה דאין נדר חל על נדר יש לחוש לאלמנה שנשאת שמתערים ותידר תחילה בפ"ע על כל הדברים שקשה עליה אשר מהם יבחרו היתומים להדירה עליהן. וכיון שגדר פנה

הבע"ח של המלנה על פה יכול לגבות מיזן נרק אשה בשטר פתופתה משא"כ אם נשאל הבעל על ההקדש וישובו הנכסים להיות ב"ח ויטרוןף אותם הבע"ח המוקדם.

ותרצתי בפשיטות דאף למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. מ"מ אם מקדיש אדם נכסיו בעוד שם הקדש עליהם מוכר או נותן לאחד בהקנאה גמורה פשוואל על ההקדש ונעקר למפרע איסור הקדש קנימת למפרע מכירה או מתנה.

וא"כ אף אם בע"ח בע"פ מוקדם ביד הבעל להקנות לאשתו הנכסים קודם שישאל על הקדשו ונגד זה תעשה היא לו שובר על הפתופה ואח"ז ישאל על הקדשו ויתגלה למפרע שהיה הנכסים האלו קנויים להאשה פקניית פל מקחי קרקע ולא יהיה לבע"ח בע"פ שום זכות לטרוןף מאותן נכסים דבע"פ אינו גובה מיד לקוחות או מקבל מתנה.

ולפ"ז י"ל דשאני במקדיש נכסי' ואמר מנה לפלוני בידי דהתם דוקא בשכיב מרע לא חיישינן לקנוניא. אבל בבריא חיישינן דאף שבידו לשאול על הקדשו יש לחוש דלמא בע"פ מוקדם וירא לשאול על הקדשו פנ"ל ולגזור בפני חשש זה בהקנאת נכסיו דרף מכירה או מתנה לאותו האיש אשר יאמר שחייב לו מנה ג"כ הוא מתירא פן יחזיק האיש ההוא הנכסים לעצמו ע"י שטר מתנה או הודאת מכירה שיהא בידו שאודייתא קונה אף שלא מכר לו משא"כ פשאנו נותן לו שום שטר רק שמודה לו ששקר שיש לפלוני מנה בידו ואינו אומר בהדיא חייב אני לפלוני מנה בשטר לא מיקרי אודייתא להתחייש עי"ז פיון שלא אמר בשטר וגם לא אמר הו ע"י עדים (עיין בחו"מ סי' מ') דכיון שהאיש ההוא יודע בעצמו שאין לו אצלו פלום לא יערב לבבו לגזול ממנו וכעין סברא זו פתבו התוס' במס' פתופות דף י"ט ע"א ד"ה וכוון שחב לאחרים עי"ש שכתב דלא אמרינן שם שיהא המלנה שאומר שטר אמנה הוא נאמן אף בחב לאחרים במגו דאי בעי מחל די"ל דלאו מגו היא דשמא אין דעתו למחול ולהפסיד חובו דעכשיו שאומר שטר אמנה הוא לא מפסיד מידי פיון שאין הלנה גזלן ע"כ ונהרי מתורץ קושית התוס' פאן בד"ה בשאלה שהבאתי לעיל.

וממילא אין סמך ראיה שיש לחוש לקנוניא במקדיש נכסיו והי' עליו פתופת אשתו לפי מה דפסקינן שיש שאלה בהקדש והדרא קושית הקדמונים הנ"ל אמאי צריף הבעל להדיר הנאה ממנה פשמגרשה הא פיון שבידו לשאול על הקדשו אין לחוש לקנוניא: ונראה לי לתרץ דאיתא ביו"ד סי' רכ"ח סעיף ז' בדין היתר נדרים בזה"ל ומיהו צריף שיתחרט בעיקר הנדר שהיה רוצה שלא נדר מעולם אבל אם אמר שעמה הוא מתחרט ועד עמה הוא חפץ במה שפנדר לא הוי חרטה שצריף שיעקור הנדר מעיקרו וינהר הנודר שלא יאמר שמתחרט מעיקרא אא"כ אי ברור לו שהיה רוצה שלא נדר מעולם שאל"כ אין ההתרה התרה ועומד באיסור פל ימיו עכ"ל.

ולפי זה קשה פסונגא דידן על ראבר"ש דמוקי פלונגתיהו דר"א ור' יוסי בפלונגתא דב"ש וב"ה דר"א כב"ש ור"י כב"ה דיש שאלה בהקדש ולכף לא חיישינן לקנוניא הלא לא פסיקא מלתא דיש לו חרטה דמעיקרא על ההקדש וא"כ אף אם ילף לחכם וירמה אותו פי יאמר לו שיש לו חרטה דמעיקרא ידע בנפשו שאין בהתרה זו ממש ויהא מועל בהקדש ע"כ טוב לפניו לגרש את אשתו ותרופה פתופתה מן ההקדש כדן ואף אם יחזור ויקחנה לו לאשה אין למו מכשול איסור מעילה בהקדש רק שבתחבולות מרמה גרם שתגבה מן ההקדש ובדין יצא לחולין וכדי שלא יאמרו העולם הקדש יוצא בלא פדיון עושה הוא פתקנת חז"ל שפודה בדינר וכדאיתא במשנה הסמוכה: ולכאורה דמייתי לדחות קושיתא זו דבידו להערים ולומר לחכם שמתחרט מעיקרא ויתיר

לו הקדשו פיון שיהיה הדבר מוחזק ושאל על הקדשו אף פשגגרש אח"כ את אשתו בב"ד לא עלה על דעת הב"ד להצריכו שידור הנאה מאשתו שלא יחזירנה וממילא אם יודע בעצמו שאין מתחרט מעיקרא ולא ישא את נפשו להיות מועיל בהקדש ויגרש את אשתו ותגבה פתובתה בדין ולקב יתירנה: אמנם א"כ יושאר קושית התוס' בד"ה בשאלה דהקדש קמפלגי ואין מקום לתירוץ דקנוניא דשבועה דבר שהוא קל עביד ולא יושאל על הקדשו אבל גבי גירשה פי האי לגרש את אשתו פדי להחזרה לא עביד פיון דמצי שאיל על הקדשו דהא לפי מש"כ גם גבי פתובה אף פשוואל על הקדשו אם יודע בעצמו שאינו מתחרט מעיקרא צריה הוא לאותו מעשה דגירושין פדי שלא יוכשל באיסור מעילה דהקדש.

וא"כ אין ראיה במאי שגגרש את אשתו שאין פונתו לקנוניא דאפשר דכוננתו לקנוניא ומפני שאין מתחרט מעיקרא על ההקדש צריה הוא לגרש את אשתו: וכדי לחזק דברי התוס' ולתרוץ מה שהקשיתי נראה לי מאי דפסקינן שאין היתר החכם מועיל אלא בחרטה דמעיקרא ובכה"ג נדר טעות מיקרי אינו אלא לדין דפסקינן דאין פותחין בנולד והטעם פיון שאין בא להתיר נדרו אלא מצד נולד שאין מצוי ולא היה למנוע א"ע מנדרו מצד ספק הנולד לכך לא הוי כנדר טעות מעיקרא דליכא חרטה דמעיקרא אבל לר"א שסובר שפותחין בנולד בנדרים אף כי אינו מתחרט מעיקרא רק בשעה שבא להתיר את נדרו אינו רוצה בקיום של נדרו לא גרע חרטה דהשתא מנולד יכול החכם להתיר לו ע"כ הוצרך ר"א בר ר"ש לומר דר"א כב"ש דאין נשאלין על הקדש דאם הי' סובר ר"א נשאלין על הקדש לא הי' לו לחוש לקנוניא דאף אם אינו מתחרט מעיקרא נשאל על הקדשו פיון שרצונו עתה לחזור ולזכות הנכסים שהקדיש בנדאי נולד.

לו אינה דבר ומביאו לזה שיהא רצונו באותן הנכסים. ועפ"י נולד זה צריכים לשאול על הקדשו. וצ"ל ג"כ דלר"א בר"ש שסובר דטעמא דר"י דסובר כב"ה דנשאלין על הקדש גם ר"י סובר דפותחין בנולד. אבל לדין דפסקינן פתכמים דאין פותחין בנולד שפיר יש לחוש לקנוניא.

ולכך אמרינן דצריה הבעל להדיר הנאה דחיישינן דלמא אינו מתחרט מעיקרא אף שיכול להערים ולומר דמתחרט מעיקרא לאו מגו הוא וכנ"ל ומדווייקים בזה דברי הרמב"ם בפ"ז מהלכות עירכין ה"ג שכתב בזה"ל המקדיש כל נכסיו ואח"כ גירש את אשתו וגבתה פתובתה מן הפודה מיד ההקדש אינה גובה עד שידירונו ה אה שפא קנוניא עשו על ההקדש.

ואין אמרים אילו רצה הי' אומר בטעות הקדשתי וישאל לחכמים על הקדשו ויחזור לו ע"כ פונתו פנ"ל דאין זה מגו מה שבידו לומר שבטעות הקדיש דהא יודע בעצמו שאין מתחרט מעיקרא ולא הי' טעות בהקדשו.

וכיון שכן קשה קושית התוס' על ר"ה שאמר ש"מ כו' אבל בכריא לא. ואמאי הא בידו לשאול ואף אם אין לו חרטה דמעיקרא יכול לשקר בפני החכם ויאמר לו שיש לו חרטה דמעיקרא ואין לומר דלמא אינו רוצה למעול בהקדש שידע בעצמו שאין לו חרטה דמעיקרא הא גם אם משקר במה שאמר מנה לפלוני בידי ובאמת אינו חייב לו ג"כ הוא מועיל בהקדש.

ומש"ה הוצרך התוס' לתרוץ דש"ה באומר מנה לפלוני דדבר שהיא קל עב ד ולא ישאל על הקדשו. וסמוכין לכל מ"ש גם מדברי התוס' הנ"ל דאם נאמר דבכל גוונא יש שאלה על הקדשו לנו לומר לא שביק אינש היתרא ועביד איסורא ומה"ת לחוש שמה שאמר מנה לפלוני בידי הוא שקר ובשואט נפש יוציא את ההקדש לחולין הא בידו להוציא את ההקדש ע"י שאלה לחולין.

א"ו כמ"ש דחיישינן שאין לו חרטה דמעיקרא ואין לו מנוס ממעילה בהקדש. וטוב לפניו ליעבד איסור זה ע"י אמירה בעלמא שאומר מנה לפלוני בדי מלעשות ערמה ע"י שאלה: ובדברי הג"ל מנושב מה שמקשה בקה"ח סי' רנ"ה ס"ק ג' על סברת התוס' והר"ן הג"ל דדיבורא קיל משאלה אבל בגירושין יש מעשה דהא באומר יש לי בנים נאמן משום דבידו לגרשה וכן בגירשתי את אשתי נאמן משום דבידו לגרשה.

אלמא אמרינן מגו כה"ג ואע"ג דהאי דבורא והאי מעשה ולפ"ד לא קשה דהא הטעם דלא שביק אינש היתרא ונעביד איסורא: ועפ"י הג"ל י"ל מה שיש לדקדק וכבר העיר בזה א' מהאחרונים שפטור ובש"ע א"ע סי' ק"ב סעיף ז' שם גבי ערב לאשה בכתובתה פתבו פשמיגרשה הבעל ידירנה על ד"ר.

ובסעיף ח' גבי המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשתו איתא בסתם עד שידירנה הנאה ולא ביאר שההדרה תהיה עד"ר. וליישוב זה אקדים דבתשובת הרשב"א סי' ובמיוחסות סי' רנ"ה ומביאה הב"י יו"ד סי' רכ"ח סעיף ט' מקשה האייף התירו הסנהדרין לצדקיהו את השבועה שנשבע לנבוכדנצר הא לא הי' לו חרטה דמעיקרא דכי הי' רוצה שיחתוף נבוכדנצר את ראשו ומחמת קושא זו המציא הרשב"א דין מחודש דהיא שאין אדם חפץ בנדרו בעצמותו אלא שנדר לצורך דבר אחר יכול להתיר לעצמו ע"פ חרטה דהשתא אף שאין לו חרטה דמעיקרא.

ודין זה המחודש שחידש הרשב"א לא ראיתי מוזכר בש"ע להלכה (וביישוב קושא זו של הרשב"א ושאר הראיות שמביא שם לחזק דין זה אאריף אי"ה לקמן): ועתה נחזי אנו אם אין הדין בדברי הרשב"א הג"ל קשה בסוגיא דידן למה צריכים שיפור הבעל עד"ר כדי שלא ישאל על נדרו הא עיקר צורך הנדר הוא כדי שלא יגרש אדעתא דקנוניא ובמחשבתו לנדר הנאה וילף אצל חכם להתיר את נדרו הרי ליכא חרטה דמעיקרא דהא בשעת הנדר הי' מחשבתו לנדר לצורך הקנוניא וא"כ לא יהיה מקום להתרת חכם בשלמא גבי נודרת ליתומים שאוסרת לעצמה איזה דבר שבררו היתומים בתנאי אם נהניתי בכתובתי יכולין לחוש שמה נהנת בכתובתה ולא הבת המזון לגבות כתובתה שנית נתרצית בשעת הנדר שתהיה גדורה מהנאות אותן הדברים שנדרו הנאה מהן לרצון היתומים וכשיעבור הזמן מה ותרגיש בעצמה שקשה לה לפרוץ מדברים אלו תתחרט בחרטה גמורה מעיקרא שטוב הי' לפניך אם לא הי' נוטלת כתובתה שנית ולא הי' נודרת הנאה ויהי' היתר החרם פדת בחרטה ומעיקרא: שוב מצאתי בדברי אלה בתשובת מהרי"ט סי' א' ח"א וקרוי לשמוע אף אם במחשבתה פן תיכף בשעת הנדר שרוצת בקיומו של נדר רק אם יכפנה יצרה לתאנה לאותן הדברים שנדרה ממנה עד שעי"ז תרגיש בעצמה חרטה מעיקרא תלף לחכם ושרי לה ומועיל התרה פיון שעכ"פ הי' דעתו לנדר ומתרגזה בקיומה עד שלא תתחרט בחרטה גמורה למפרע אבל פאן במגרש את אשתו שאנו חוששין לקנוניא שאינו מגרשה רק כדי להתזירה ומדיר הנאה לא משפחת חרטה דמעיקרא דהא מיז בשעת הנדר הי' במחשבתו לנדר שימיר לעצמו הנאה ואין בכה"ג שם חרטה במה שנדר דהא אין מתחרט על שנדר ואם מתיר החכם אין בהיתרו כלום א"כ גם בלא דעת רבים אין לחוש שילף אצל חכם להתיר: אמנם בלא"ה יש לדקדק דלמה הצרכו חז"ל שלא יתזרנה לעולם הלא הי' די לגדור בפני חשש הקנוניא אם יאמר הבעל שאם בלבד פעת לקנוניא מדיר הנאה ממנה ואם אין בלבד פעת לקנוניא מה לנו לאסרו עליה פשישתנה דעתו ויהא בידו להתזיר גרושתו.

וצ"ל שרצו חכמים לגדור בגדר אמיץ פן יקל בעיניו עון נדר ובשאת נפש יעבור על נדרו ע"כ לא היה מועיל אם היה מודר פנ"ל כי בגדר פנה אם יחזירנה לא ידוע שעבר על נדרו משא"כ בגדר בהחלט שלא יחזור ויקחנה שאם יעבור ויחזירנה יהיה גלוי לב"ד שעבר על נדרו ויכופו לגרשה וקרוב לשמוע שהיא בכלל הנושא נשים בעבירה שפופין להוציא פדאיתא ביבמות דף פ"ז ובאה"ע סי' קנ"ד לפ"ז מיושב קושיא הנ"ל דשפיר צריכים להדירו עד"ר שאין לזה כלל התרה כי אם לא נדר אותן אלא בגדר סתם שיש לו מציאות התרה ע"פ חרטה דמעיקרא נשאר החשש שמה דעתו לקנוניא ואף שבכה"ג לא שינה חרטה דמעיקרא ולא יהיה לו מציאת היתר לנדר חיישינו שמה דעתו לעבור על נדרו ולפני ב"ד לא יהיה גלוי על שעבר על נדרו כי יהיה בידו להצדיק א"ע שבשעת הגדר לא הי' באמת דעתו לחזור ולישאנה ונדר ממנה הנאה בלב שלם.

ואחר כך פשהרגיש בעצמו חרטה דמעיקרא ימצא פתח להתיר נדרו ע"כ צריכים לנדר עד"ר ומעתה י"ל דדוקא לערב לאשה בכתובתה הוא דצריכים עד"ר מטעם הנ"ל אבל במקדיש נכסיו ובמגרש את אשתו די בגדר סתם דהא לפי מ"ש לעיל לכה אינו נאמן במגו דאי בעי מתשל דחיישינו שידוע בעצמו שאין לו חרטה דמעיקרא על ההקדש ישאל בערמה ואם שיאמר לחכם שיש לו חרטה דמעיקרא לא יהיה בהיתר החכם פלום ויהיה לו מכשול מעילה בהקדש לכה אנו דנו דנין להצריכו הדרת הנאה א"כ ממילא די בגדר סתם דאם במחשבתו על קנוניא אין לו מציאות חרטה דמעיקרא ולא יהיה יכול למצוא היתר לנדרו.

ואם על דעתו להיות פרוץ בגדר מה לו להכשיל א"ע להיות באיסור נדר כל ימיו שיהיה עם אשתו הלא בידו לשאול בערמה על הקדישו כי יאמר בפני חכם שמתחרט על הקדישו בחרטה דמעיקרא אף שבאמת אינו מתחרט מ"מ פיון שמועיל בהקדיש נכסיו שהיא קדושת דמים יצא לחולין ולא יעבור רק פעם א' על אזהרת מעילה דקילי נגד עון נדר כל ימיו לכה לפי המסקנא דיש שאלה בהקדש אינו צריך לגבי המקדיש נכסיו ומגרש שיהיה נדר עד"ר וכנ"ל דבממ"נ אם בלבד לעבור על איסור הי' בוחר בעצמו בקל לשאול על הקדישו בערמה ואם אין בלבד לעבור על איסור הגדר אנו סהדי שלא יגרשה לקנוניא דהא אם דעתו לקנוניא לא יהי' לו מציאות היתר החכם פנ"ל: אמנם גבי ערב לכתובה שפיר יש תועלת שמדירין אותה עד"ר דמנדר סתם יש לחוש שמגרש לקנוניא ואינו חושש לעבור על נדרו ושלם יהי' לב"ד גלוי שעבר על נדרו ילך לחכם קודם שיחזיר את אשתו וישאל על נדרו בחרטה דמעיקרא פנ"ל.

ולסברת הנ"ל שמצאתי גם במהרי"ט לדחות ראי' הרשב"א מסוגיא דנודרת עלתה דעתו ליישב דברי התוס' דנודרת שמקשו וידינה הנאה שלא תאכל כל כפר זה ותאכל לאתרי בפנינו וכן קשה לקמן דפריה וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה ע"כ מקשים המפרשים דהא הדין אם נשבע על כפר אף אכלו פולו נשאלין עליה דחכם עוקר למפרע להציל מעונש שבועה ומחמת קושיא יא זו כתב בשעה"מ בהלכות שבועות פרק ו' הלכה י"ח שדעת התוס' כדעת הרשב"א הנ"ל דבגדר פנה לא בעי חרטה דמעיקרא והוסיף עוד שהיתר שלא ע"י חרטה דמעיקרא אינו נותר למפרע רק מיגז גיזו יעוויש: ולפי עד"נ שיש לומר להיפך שהתוס' לא ס"ל כשיטת הרשב"א ודעתם דליכא היתר חכם בלא חרטה דמעיקרא ושלם יהיה קשה דא"כ למה חיישינו בגדרת ליתומים שתלך אצל חכם ושרי לה הא ליכא חרטה דמעיקרא וצ"ל פתירן מהרי"ט דחיישינו דבשעת הגדר דעתה על קיומה ואח"כ שהוקשה עליה לקיים נדרה באמת תתחרט בחרטה

דמעיקרא וזה לא שייך בנודרת על כפר זה ואוכלת מיד בפני ב"ד, וא"כ קשה קושית התוס' דבכה"ג פיון דליפא חרטה דמעיקרא לא תמצא היתר חכם להתיר הנדר.

ובאפס חרטה דמעיקרא אין פלל היתר חכם לעקור הנדר: אמנם א"כ קשה על הרמב"ם והרשב"א שפחדושיהו על גיטין מקשים קושית התוס' ומתמצים דאף באוכלו פולו נשאלין עלי' ונ"ל שסוברים שיש היתר בחרטה דהשתא לעקור הנדר גם למפרע ודלא כשעה"מ הנ"ל גם מדברי רשב"א בסוגיא הנ"ל נראה פן מדלא הקשה פקושית התוס' אלא לענון חשש הפרת הבעל הקשה ונדירנה על כפר ותאכל לאלתר ולא הקשה גם קושית השניה של התוס' לענון חשש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה א"ו שפמה על התירץ של הרמב"ם ששהחכם יכול להתיר אף אחר אכילת הכפר: אולם לפי דברי שעה"מ יש ליישב פירוש המשניות להרמב"ם במס' בכורות פ"ז בסופו על המשנה דהנושא נשים בעבירה איתא בזה"ל ומפני מה הצריכו בנשיאת נשים נדר לא הספיקו פטומא שיקבל בלבד לפי ששם יצרו מתגבר עליו לפיכך אינו נמנע אלא בנדר וע"מ שידור עד"ר שאין לו הפרה אלא לדבר מצוה כמו שמבואר בגמרא ואין אנו חוששין שילף אצל חכם ויאמר לו נדר נדרתי עד"ר אבל דבר מצוה בא לידי ואני רוצה להתיר הנדר מתמתו לפי שהחכם יאמר לו על איזה דבר נדרת לפי שעיקר בידינו דצריף לפרט הנדר עכ"ל הינצא מדברי הרמב"ם שסובר פדעת רבינו אביגדור שנדר עד"ר אם הותר ע"י חכם מותר א"כ קשה על הרמב"ם דמוקי שם הסוגיא דהמקדיש נכסיו בנדר על דעת רבים לפי מה שהספיקו אחרונים וכן הוא בתשובת הרמ"א שמבואר מדברי הרמב"ם בהלכות נדרים שסובר פדעת התוס' פאן ד"ה מר סבר דאף למ"ד צריף לפרט הנדר אינו צריף לפרט רק הלשון שנדר ולא סיבתה א"כ אף בנדר עד"ר אין תועלת דיכול להערים לילף לחלם ולומר לו אסרתני הנאה מאשתי שגרשתי שלא יחזירנה בנדר עד"ר ועתה רואה אני שיש מצוה לחזור ולישאנה ולדבר מצוה יכול החכם להתיר וכשיתיר לו יהי הנדר מותר אף שהטעה את החכם במה שאמר לו שהוא לדבר מצוה.

וכדמוכח מדברי הרמב"ם הנ"ל. ואף שהעליתי לתרץ מסוגיא דנודרת דמאן דמוקי התם בנדר ועובד שנודר עד"ר דלאותו מ"ד אם הוא נודר עד"ר אף בדיעבד אינו מותר ז"א אלא כפי סוגיא דאינו צריף לפרט את הנדר ויש הוכחה לשיטתו מפסוק אם אלתו וגו'.

וגם בדיעבד אינו מותר אבל בסוגיא דעירכין דאף למ"ד צריף לפרט את הנדר מ"מ א"צ לפרט הסיבה צריכים גם אליביה לתרץ דמדירין עד"ר ונהרי לאותו ס"ד שסובר שצריף לפרט את הנדר ליפא הוכחה מפסוק הנ"ל וקם דינא דאף נדר שהנדר עד"ר אם הותר בדיעבד הוא מותר וכפסק הרמב"ם והר"א הנ"ל א"כ קשה פנ"ל.

ולתרץ קושית זו אקדים מה שקשה עוד מדברי הרמב"ם הנ"ל פיון דלפי סוף דבריו עיקר הסמיכה פיון שצריף לפרט את הנדר ולולא זה לא הי' תועלת בנדר עד"ר פיון דבידו להטעות החכם ולומר שדבר מצוה בא לידו.

וא"כ אף למותר מה שמדירין עד"ר ובל"ז מבואר להדיא מסוגיא דנודרת דאף לס"ד דנדר שהנדר ברבים ועד"ר יש לו הפרה הי' די גבי פהו מה שמדירין אותו למ"ד צריף לפרט הנדר ובקושית זו העיר בבה"ז בסוף מנחות ומה שתירץ ע"ז המג"א סי' קכ"ח ס"ק נ"ח דחיישינו דלמא אזיל לגבי חכם שיהא סובר דאינו צריף לפרט הנדר לא א"ש רק לתרץ שלא יהיה קשה על הרמב"ם מסוגיא דגיטין אבל עדיין קשה מה שהקשיתי על הרמב"ם בפירוש המשניות דבעד"ר אין תועלת פי יכול להטעות לחכם ולומר מצוה בא לידי ואין שיעור למניעות היתר הנדר רק פיון שצריף

לפרט את הגדר נהרי סתירה מדברי פ"ה המשניות הנ"ל: עוד קשה הא באלמנה הנודרת ליתומים המונפר ברמב"ם פ' ו' מהלכות אישות לא ביאר שיהיה הגדר עד"ר.

ולתרץ כ"ז נ"ל בפשיטות דרק לס"ד שם בגמרא בגיטין דעדיין לא אסיק שיש תקנה בגדר ברבים או עד"ר הי' כדי סמיכה דכיון שצריף לפרט את הגדר וישמע החכם שגדר הי' במלתא דאסורא ולא יתיר לו ואין לומר דאפתי יש לחוש דלמא יכוף יצרו של כהן להחזיק הנשים פסולות עוד זמן מה בעבירה ואף שאסרה ע"ע בגדר יתברר בלבו שאחר מלאת תאנתו ילף אצל חכם ויבקש התרה למפרע להצילו מעון הגדר באשר פן עשה צדקיהו שעבר על שבועתו ואח"כ גולה לפני הסנהדרין קודם התרה אשר נשבע לנ"נ שלא יגלה ולולא זאת לא הי' אפשר בסנהדרין להתיר לו למ"ד דצריף לפרט הגדר וכ"כ הפ"י בסוגיא דנודרת ז"א דאף כה"ג היכא שנכשל אדם בשבועה או גדר ומצה על החכם להיות זריז בהתרה למען להציל הנודר לעקור ממנו גדרו למפרע אשר נכשל בה עכ"ז בכה"ג שישמע החכם באשר יפרט לפניו הגדר שהוטל עליו למען לא יפשל עוד בנשים פסולות ימנע החכם עצמו להתיר לו כי צורף הוא בקיום של הגדר על האשה ההיא כדי שלא יחזיר גם להלאה את הנשים הפסולות.

אבל לפי האמת דמסקינו דגדר שהגדר עד"ר אין לו התרה צורף גדול הוא להדיר מיז הפהן הנושא נשים בעבירה דוקא בגדר עד"ר ואם לא נדירהו עד"ר יהי' לחוש פנ"ל שיחזיק הנשים הפסולות לו בעבירה עוד איזה זמן כי יתחכם שיהיה ביזו להציל א"ע מעין עונש הגדר שילף אח"כ אצל חכם ויודה לפניו שפבר עבר פנ"ל ונצטרף החכם להתיר לו למען יסור עונו מעבר וביז החכם יהיה לתמן להבא כי ידירו מאז והלאה בגדר עד"ר וכיון שפן הוצרכו חכמים לתמן שיהי' נידר מיז עד"ר שפבה יהיה הסרת מכשול נשים פסולות בעבירה מפל וכל ואל ישוב הפהן עוד לאינולת רשעו אפילו פ"א ומדויק פן בלשון הרמב"ם במ"ש בפ"ו מהלכות ביאת מקדש ה' ט' בזה"ל כהן שהיה נושא נשים בעבירות אין עובד עד שידוריה ב"ה על דעת רבים כדי שלא יהי' לו התרה שלא יוסיף לחטוא עכ"ל הרי מיושב קושית ברה"ז גם מה שהקשיתי וכל עיקר עיפוב עבודה ככהן הוא רק להצילו מעבירה אף מזמן מה דהא בלא"ה כופין כהן הנושא נשים בעבירה שיוציאה פדאיתא במס' פתובות דף ע"ז ובש"ע אה"ע סי' ו' וכל הנושא נשים בעבירה אפילו רק שניות כופין להוציא פדאיתא ביכמות דף פ"ז ובאה"ע סי' קנ"ד.

ולפ"ז א"ש מה שלא הצריף הרמב"ם באלמנה הנודרת ליתומים שידירה עד"ר: ועתה נבאר מה שקשה לכאורה עוד בדברי פ"ה המשניות הנ"ל שכתב בראשית דבריו ואין אנו חוששין שמא ילף אצל חכם ויאמר לו גדר גדרתי עד"ר אבל דבר מצוה בא לדי למה ליה להצריף כ"כ הנה ליה למימר בפשיטות שילף אצל חכם ומעלים שהי' גדר עד"ר אף דלפי האמת דפסקינו דצריכים לפרט את הגדר יש סברא לומר דאם גדר עד"ר צריף לפרט גם זה שגדר עד"ר מ"מ קשה דהא עדיין לא נחית הרמב"ם בראשית דבריו למה שמסיק בסוף שעיקר בידינו דצריף לפרט את הגדר.

לתרץ זה נ"ל דידוע מחלוקת הפוסקים דרוך הפוסקים סוברים דגדר שעד"ר שאם הותר שלא לדבר מצוה אף בדיעבד אינו מותר רק שדעת רבינו אביגדור שפדיעבד מותר ומדברי פירוש המשניות מבואר שדעתו פדעת הר"א: אמנם לכאורה שיקול הדעת שלא פדעת הר"א דכיון שגדר עד"ר מהראוי שלא יהיה לו עוד היתר מצד חרטתו לבד דהא פבר תלה הגדר פדעת אחרים וביטל דעתו נגד דעתם.

וצ"ל דמה שמוטר בדיעבד היא פשוטו כפשוטו על דעת רבים ומתחרט יש בתרבותו זו חרטה על הגדר וחרטה על מה שפלה עד"ר וע"י התרת החכם נעקר גם מה שפלה בדעת רבים ועוקר הגדר ודמי לנשבע על דבר וכלל בשבועתו שלא יתיר על זה החכם שהדין שהחכם יכול להתיר בב"א הב' שבועות כמו שאיתא בתשו' רדב"ז חלק ב' סי' תקע"ה יעוי"ש וא"כ אף אי הוי פסקינן דא"צ לפרט הגדר מ"מ בנודר עד"ר צריף להודיע לחכם שיהיה נדרו עד"ר ומתחרט גם ע"ז ואם העלם יעלם זה מחכם ולא יהיה עוקר מה שפלה עד"ר לא יהיה ממש בהתרת החכם את הגדר כי א"א שיהיה היתר לנדר ע"י חכם אם לא מצורף עמו עקירה למפרע במה שפלה עד"ר ומינשב בזה מה שמקשה הש"ף ביו"ד סימן רכ"ח לשיטת ר"א הג"ל ניהוש דלמא אגזיל גבי חכם ולא יודיע לחכם שגדר עד"ר.

ולפי מ"ש א"ש דאם אין מודיע לחכם כף אף בדיעבד אינו מותר: ועפ"ז יש לתרץ קושיותי שהתחלתי בה להקשות דלדעת הרמב"ם בממ"נ אם צריף לפרט גם הסיבה למה צריף במקדיש נכסיו לגרש את אשתו שידור עד"ר וכי א"צ לפרט הסיבה גם עד"ר יכול להערים ולומר לחכם שמצוה בא לידו כצ"ל די"ל שדעת הרמב"ם שא"צ לפרט הסיבה ועכ"ז אין לחוש שי רים פנ"ל דהא פשוטו לקנוניא כדי שתטול היא פתובתה ליכא חרטה דמעיקרא ואף בהתרת חכם ליכא עקירה למפרע רק משעת ההיתר ואילך כמ"ש לעיל בשם שער המלך: ולפי מ"ש בדעת רבים צריף ה היתר גם על זה דהיינו דמתחרט על שפלה בדעת רבים ונהרי בכה"ג שגדר עד"ר דקנוניא גם אותה חרטה לא תהיה חרטה דמעיקרא ואף פשיטתו לו החכם תלייתו בדעת אחרים בחרטה ע"ז פיון שיהיה אותה חרטה דמעיקרא לא תועיל ההיתר אלא משעת חרטה ואילך וינושא תחילת הגדר בתוסף נדר שעל דעת רבים ולגדר כזה ליכא התרה פיון דלא מתעקר למפרע ע"י התרה מה שפלה נדרו בשעת הגדר עד"ר.

וממילא אין היתר לעצמות הגדר אף משעת התרה ואילך דהא רביע עליו מה שפלה הגדר בשעת נדרו עד"ר ואין תועלת בהפקעת אמירת עד"ר מעת התרת החכם ואילך דעכ"ז פיון שפלה נדרו בדעת רבים אין תועלת בתרבותו על עצמות הגדר כי אם בהסכמת הרבים שגדר דבכה"ג אגזילין בתר תחילת הגדר שנעשה אז עד"ר ועל זה שפלה עד"ר אין לו חרטה דמעיקרא.

אבל בנודר ועובד שיכול להיות שבשעת הגדר הי' דעתו לקיים הגדר רק שאח"כ לתאנות יצרו מתחרט בכה"ג הוי חרטה דמעיקרא כמו שמבואר בתשו' הרשב"א דלא הוי פתוח בנולד דמצוי הוא הסתת היצר ואלי ידע שתתגבר יצרו עליו לא יהיה נודר ובחרטה דמעיקרא עוקר למפרע מה שפלה בדעת רבים ועצמות הגדר על פן יהיה מקום לחוש שפלה יבא לחכם ויאמר מצוה בא לידי לכו הוצרך הרמב"ם למ"ש שעיקר בידינו שצריף לפרט את הגדר ואי קשיא הא קשיא להרמב"ם בפ"א המשניות הג"ל דבג"ט, בסוגיא דנודרת מקשה הגמ' למ"ד שאין צריף לפרט את הגדר ממתניתין דנודר ועובד ומסיק דמדינן עד"ר.

מה בכך הא פיון שא"צ לפרט את הגדר ולא ידע החכם דמלתא דאיסירא הוא ויהיה ביז פהן הנושא נשים פסולות להערים בפני החכם ויאמר לו נדר נדרתי עד"ר ומצוה בא לידי ויתיר לו חכם וכיון שהותר מותר בדיעבד.

וכעין קושית זו מקשה הפ"י לשיטת הסוברים דגדר שהנדר עד"ר דאם הותר בדיעבד מותר ניהוש שפלה לא יודיע לחכם שהי' עד"ר ומתיר דלמ"ד א"צ לפרט את הגדר הי' תקנת חכמים דגם בדיעבד לא יהיה מותר ע"ש שפארף בזה ודבריו דחוקים מה"ת להמציא תקנה חדשה: וע"ד

פלפול נ"ל דיש מקום לומר דלאותו מ"ד שפובר דא"צ לפרט יש לשיטתו להוכיח מקרא דבגודר ע"ד חבירו אם הותר אפי' בדיעבד אינו מותר וה"ה בגודר עד"ר דדעת חבירו או דעת רבים שהגדר על דעתם עיכובא הוא שלא יהיה מותר בלא דעתם אבל ממה דפסקינן דצריכים לפרט את הגדר ליפא הוכחה מקרא שלא יועיל היתר בדיעבד ואין מניעת היתר לכתחילה אלא מטעם דאיתא בירושלמי דחשד ובושה: ואקדים לזה דברי הגמ' בגדרים דף ס"ה ע"א תניא הגודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו (ואיתא שם בפירוש הרא"ש בזה"ל פירש שגדר לדעת חבירו אין מתירין לו אלא בפניו פירוש מדעתו כמו אין חבין לאדם אלא בפניו דהיינו מדעתו כיון דלדעתו גדר אין להתיר שלא מדעתו) מנה"מ אמר רב נחמן דכתיב ויאמר ה' אל משה וגו' וגם במלך נ"נ מרד על אשר השביעו באלקים חיים כו' ע"כ ובחידושי רשב"א גיטין בסוגיא דגודרת מוכא דעת ר"ת דבדיעבד מותר וע"ז פתב בזה"ל וראב"ד ז"ל השיב עליו מדאמרינן בגדרים גבי צדקיהו שהתירו לו שלא בפניו של נ"נ דהיינו דכתיב א"ל אלתי אשר בזה ובגריית אחר הפר ונתתו בראשו ואם בדיעבד מותר הרי לא בזה ולא הפר והם שהתירו עכ"ל יעו"ש: ונראה לתרץ קושית הראב"ד דאיתא בפ"י דלמ"ד צריף לפרט את הגדר עבר צדקיהו על השבועה קודם שנשאל עליו דהא נשבע לנ"נ דלא ליגלי דאכל ארנבת חיי' ונמצא פשהלף להתיר שבועתו הוצרך לגלות על מה נשבע ועבר על שבועתו ומסיק דאף לזה שפבר עבר מועיל לו התרת סנהדרין ונפקרה השבועה למפרע.

אמנם לפי דברי השעה"מ בשיטת הרשב"א דגבי צדקיהו לא הי' היתר בחרטה דמעיקרא והיתר שלא בחרטה דמעיקרא אינו מתעקר למפרע א"כ אם גילה צדקיהו לפני סנהדרין קודם שנשאל באמת נשאר עון שבועה עליו במה שגילה קודם שהתירו לו הסנהדרין דהא אף שהתירו לו הסנהדרין מיד אח"כ לא הי' מועיל אלא מאז ואילף וצדקיהו את עונו נשא על שגילה קודם ההיתר וא"ש דברי הקרא הג"ל א"ל אלתי אשר בזה ואת ברייתו אשר הפר והסנהדרין לא הרשיעו בדבר זה.

וממילא אין רא' לסתור דעת ר"ת שאף בגודר לדעת חבירו אם הותר בדיעבד מותר. וכן דעת הרמב"ם בגודר עד"ר כמבואר מדברי הפירוש משניות שהבאתי לעיל וה"ה בגודר לדעת חבירו כנראה מדבריו מפ' ו' מהלכות גדרים שתפס טעם של הירושלמי מפני החשד ועיין שם בכסף משנה ובלח"מ.

אבל למ"ד שפובר שא"צ לפרט את הגדר אין לתרץ פנ"ל דכיון שלא היה צורך לצדקיהו לגלות קודם ההיתר בנדאי לא גילה ונשאר קושית הראב"ד למה פתיב אם לא אלתי וגו' א"ו צ"ל שדין נותן שגדר עד"ר אם הותר אפילו בדיעבד אינו מותר ולא היה התרת סנהדרין דצדקיהו ע"כ הי' עליו עון השבועה ולשיטתו יש הוכחה מקרא דצדקיהו דגם בדיעבד אינו מותר וה"ה בגודר עד"ר אלא כף יש תועלת בכהן שנשא נשים פסולות שמדירין אותו עד"ר.

ומה שפוסק הרמב"ם דגם הגודר עד"ר אם הותר מותר בדיעבד אינו אלא לפי שיטתו שפוסק כמ"ד שצריף לפרט הגדר וליכא ראי' במעשה דצדקיהו שלא יועיל היתר בדיעבד וקרא אם לא אלתי וגומר מתפרש יפה פנ"ל וכיון שלא איתי מקרא שלא יועיל ההיתר בגודר עד"ר חבירו ואין לנו אלא לאסור אלא לכתחילה וכדברי הירושלמי הג"ל: הנני חוזר על דברי הראשונות לפלפל בדברי הרשב"א בתשו' המנוחסת סי' רנ"ה שהבאתי לעיל לבאר הפל היטב אציע דבריו וז"ל ועוד שקרוב אני לומר בזה וכיוצא בזה שפוחתין אפילו בחרטה דהשתא דלא בעינו חרטה

דמעיקרא אלא בנדר שעקרו מחמת עצמו פנודר מן היין שרוצה לנדר עצמו מן היין וכיוצא בזה כו' אבל כל דבר שאסור ע"ע שלא מחמת עצמו של דבר הנדר אלא קנס בעלמא קיל משאר נדרים לפי שאין תכלית פוננת הנודר מחמת עצמו ואפילו בתרטה דהשתא סגי והא ראי' משל משה וצדקיהו ונדרה של אלמ' ה' כו' וכן צדקיהו מי נתחרט חרטה דמעיקרא והי' רוצה שיתחנה נ"נ ראשי עכ"ל והראי' מצדקיהו מדחה ר"י מטראני בתשובותיו ח"א סי' א' וכתב בזה"ל והא דמיייתי מצדקיהו בקא גופא טעה דסבר לומר אדעתא דהכי לא נדר פי לא הי' הדבר תלוי בו וליתא דע"ד נבוכדנצר נדר ופוק חזי מה סליק בי' עכ"ל.

המבין יבין שאין בו תירץ אלא דחוייה בעלמא לקישי הרשב"א והכא בשביל שהיה טעות לצדקיהו להתיר הנדר שנדר ע"ד אחר שדין זה לא פסיקא כל פה נימא שטעה עוד וסבר שיש היתר בלא חרטה דמעיקרא.

ע"כ ע"ד לתרץ קושית הרשב"א בסגנון דברי מהר"י טראני באופן נאות וקרוב לשמוע דבתשובה המיוחסת סי' רע"ג שהעלה מתחלה שם דנדר שעושין ע"י אונס לית בו מששא ובכה"ג דברים שבלב דברים כ' ע"ז בזה"ל וא"ת והלא נדרו של צדקיהו פה הי' כו' דהא אנוס הי' בשעת שבועה ונתון הי' ביה נ"נ ואם אמר הרגו היו הורגים וסתמא דמלתא דאם לא הי' נשבע הי' הורגין אותו ואפ"ה חלה שבועתו ונצטרף התרת חכם לא היא דהתם לא אשפחן דנשבע צדקיהו מחמת אונס דהרי לא אמר שם משתבע לי ואי לא קטלינא לך אלא שלבסוף נתחטא שהיה מצער על שלא יכול לגלותו.

ואדרבה אפשר שהיה נהנה בשבועתו בשעתה דסבר שיכבדני אותו נבוכדנצר על שהי' יודע סודו ולא גילה ומדת כל אדם היא זו נראה נכון וברור עכ"ל. וקשה לפי דברי אלה לכאורה אין מקום לראייתו שמביא בסי' רנ"ה המובא לעיל מצדקיהו דיש לומר דה' לצדקיהו חרטה דמעיקרא על מה שהי' במחשבתו בעת קבלת השבועה לפני נ"נ שמרצה בלב שלם על נדר זה כדי שיכבדנו דאם לא הי' מרצה בלב אף שהי' נשבע לא הי' עליו שם שבועה והי' פנודר אונסין דאם היה בועט מלידור ה' ה' ביד נ"נ לחתנה ראשו אף שלא אמר לו שמאנס אותו שישבע מ"מ ידע צדקיהו בעצמו פי בפנשו הוא אם ימלא רצונו של נ"נ וכמ"ש בעצמו בתשובה סי' רנ"ה וגם בתשו' סי' רע"ה כתב בעצמו תחלה שסתמא דמלתא אם לא הי' רצה לישבע הי' הרגו ומ"ש לבסוף דלא אשפחן דנשבע צדקיהו מחמת אונס כו' אינו אלא לחזק דבריו שלבסוף שאפשר שהיה נהנה בשבועתו כו': ליישב שיהיה מקום לראייתו של הרשב"א אקדים לשון הרמב"ם פ"ב מהלכות גירושין הלכה כ' שכתב בזה"ל מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש בב"ד של ישראל בכל מקום ובכ"ז מפין אותו עד יאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא פשר כו' ולמה לא ביטל גט זה שהרי הוא אונס בין ביד עפו"ם בין ביד ישראל שאין אומרים אנוס אלא למי שגלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב בו מדין תורה כו' אבל מ' שתקפו יצרו הרע שלא לעשות מצוה או לעשות עבירה והנכה עד שעשה דבר שחייב לעשות או עד שיתרחק מן הדבר שאסור לעשות אינו אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מ' ישראל ולעשות כל המצוות ולהתרחק מן עבירות ויצרו הוא שתקפו וכינון שהנכה עד שתשש יצרו ואומר רוצה אני כבר גירש לרצונו עכ"ל דברי הרמב"ם הללו צריכין תבלין דאפתי קשה וכי פסיקא מלתא שתשש יצרו דלמא עדיין עומד באונולתו שלא לשמוע דברי חכמים: אמנם הא דאונס מבטל המעשה אף דבכל מקום אמרינו דברים שבלב אינם

דברים הטעם דכיון דהוא אנוס הנה כמחשבתו נזכרת מתוך מעשיו דכל הרוצה ושומע יודע שאין לבו של זה לעשות המעשה ובכה"ג דברים שבלב דברים וממילא כשיש מקום לומר אף דכך ספק דלמא גמר בלבו לעשות זה ברצון שלם אף אם אין פן בלבו הנה מחשבה זו כדברים שבלב בדברים שאין מחשבתו נזכרת מתוך המעשה שהמעשה קיים: ועפ"ז טעם הדין דתלוהו וזבין זבני זבין דאמרין אנב זויזי גמר ומקנה נהרי יכול להיות שאפשר שחשובה בעיניו הקרקע כ"כ שלא הנה גמר ומקנה ואף שנתנה לו דמי השדה עכ"ז כיון דעכ"פ יכול להיות שגמר ומקנה תו ל"ל למיחש שמא אין בלבו להקנות דברים שבלב בכה"ג שאינם נזכרים וגלויים לא הוי דברים וא"כ טעם הרמב"ם הנ"ל בהקשר הגט הנעשה בכפניו דכיון שיש סברא שתשש פוחו ויצרו ומגרש בלב שלם ע"כ אף אם אין בלבו פן הלא אין מחשבתו הרעה נזכרת ושוה להיתר פי כל דברים שבלב אינן דברים היכא דאין מחשבתו נזכרת לכל לפי"ז במעשה דצדקיהו לפי דברי הרשב"א בתשובה סי' רע"ג שיש סברא לומר שברצונו נדר כדי שימצא חן בעיני נ"נ פלומר פי אף שלא איים עליו באיום עונש ממילא הי' רצונו ע"כ אף אם הי' אז במחשבתו של צדקיהו שאין מקבל אז שבועה זו ברצון ובלבו לבטלה הנה מחשבה זו כדברים שבלב שאינם נזכרים שהדין בהם שאין מבטל מעשה ושבועה הינצא מפיו וא"כ א"ש קושית הרשב"א בתשו' סי' רנ"ה שלא הי' לו חרטה דמעיקרא ותו אין לדחות כמ"ש שהיה מתחרט מעיקרא על מה שהיה בלבו בשעת השבועה ברצון דהא אף לא הי' מרוצה בלבו בשעת השבועה ג"כ היתה שבועתו קיימת ולא הי' פח לדברים שבלבו לבטל השבועה שהוציא דהוי כדברים שבלב שאינם גלויים מתוך המעשה וא"ש דברי הרשב"א: אמנם א"כ יש מקום אתי לתרץ דברי הרשב"א בדרך אחר ואקדים דברי הגמ' נדרים דף כ"ג ע"א איתא במשנה ראב"י אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו יאמר כל נדר שעתידי אני לידור הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר ואיתא עוד שם בגמ' ע"ב בדרך הנ"ל הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בר"ה ויאמר כל נדר שאני עתיד להדיר יהי בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר אי זכור עוקרו לתנאי וקיים לנדריו.

ובמסקנת הגמרא שם ובלבד שלא יהא זכור בשעת נדרו וכתב הר"ן ע"ז בזה"ל אי זכור בשעת הנדר עוקרו לתנאי וקיים לנדרו שאל"כ למה הוא נודר עכשיו ול"ד למאי דאמרין לעיל לא שמע לי' ולא אתי בהדני דאלמא אין תנאי בטל דכשהוא נודר ע"ד ראשונה הוא עושה כו' ועוד דבשלמא לעיל איכא למימר שאע"פ שיודע שאין בנדרו ממש נודר לזרז את חבירו אבל פאן שהם נדרי עצמו אי לאו דעקרני לתנאי למה הוא נודר וזה ברור עכ"ל.

ולפ"ז נראה דה"ה בנדר נדר פגון נדרו של צדקיהו לנ"נ שהוא עכ"פ צריף לישבע לנ"נ רק משום אנוס לחוד לא הי' השבועה מבטלת פשוטת אונסין. ושוב כיון דאיכא למימר שמא מרוצה לזה בלב שלם את דברים שבלבו מבטלין השבועה פנ"ל דמחשבה שאינו נזכרת לכל אין מבטל השבועה שנעשה בדיבור עכ"ז אם התנה מתחילה קודם הנדר או השבועה שמה שידור או ישבע יהי בטל אין השבועה או הנדר שאח"כ מבטלת את התנאי.

וא"ל אם רוצה בתנאי למה נדר הא בעינינו שהי' צריף שידור או שישבע מפני אימת המדיר ואין הנדר או השבועה מתקיים אלא מבטל בלבו התנאי ורצונו בקיום הנדר. ולפ"ז אם לא הנה צדקיהו מרוצה בתחילה על קבל השבועה הנה בידו להתנות בתחילה בפ"ע בביתוי שפתיים שהמציא א"ע שאם ישבע בפני נ"נ תהא השבועה מבטלת וע"י תנאי זה היתה השבועה מבטלת פאילו לא נשבע כלל דהיינו אם הי' בלבו בשעת השבועה של נ"נ שאין על דעתו שיהיה השבועה זו ממש

והוא סמוך ונשען על התנאי שהתנה תחילה שמועיל אף התנה בלחש זמן הרבה קודם הגדר והשבועה או בסמוך כמבואר בחדישי רש"י א"ש לנדרים ונדברים של תנאי מבטל נדר או שבועה שיוציא מפיו אח"כ אבל צדקתו לא עשה כן כי באמת בשעה שנזקק לשבועה הנה מרצה בלב שלם על השבועה ואח"כ פשנתחרט הי' לו חרטה דמעיקרא על שנתרצה בשעת קבלת השבועה דהא הי' לו מציאות לעשות כרצון נ"נ לישיבע לו ושלם ויהיה בו ממש אם הי' מתנה מקודם או אפשר כה' דרפן של הראשונים לבטל בר"ה או ביוה"כ כמנהג שלנו שהוא מנהג ותיקון מזמן הקדמונים כל מה שעתידין לדור או לישיבע אותה השנה.

רק מחמת שהיה רצונו של צדקתו בשעת שבועה לקיים השבועה לא הי' מועיל התנאי זה לבטל השבועה לכן הוצרך התרה בפתח וחרטה ע"ז שהי' רצונו על קיום השבועה ואף שמבואר בתוס' ומוכח בר"ן וברש"י דתנאי קודם הגדר ושבועה כנ"ל אינו מבטלין אלא בשבועות ונדברים שנשבע ונדר לעצמו אבל מי שהשביעו חבירו או הדירו אין ביטול זה מועיל לו כלום שעל דעת חבירו נשבע ונדר כמו שמבטל תנאי לגמרי דמי כו' עכ"ל מ"מ נראה שז"א אלא בנדר לדעת חבירו לטובתו שבכה"ג בטל דעתו נגד דעת חבירו וע"כ דעת הרבה פוסקים שבכה"ג אין היתר שלא ברצון חבירו מ"מ נראה פשוט דשאני במעשה דצדקתו שלעצמות השבועה אף שהיתה לדעתו וטובתו של נ"נ הנה צדקתו מוכרח ולא הנה מקום שתחול השבועה לולא הטעם שאמרנו דדלמא נתרצה צדקתו מרצונו על קיום השבועה ובכה"ג שפיר היתה בטלה השבועה כאילו לא הי' אם באמת לא הי' צדקתו מרצה לשבועה והנה מתנה מקודם משעה שנשבע והי' סמוך על התנאי שמקודם שתהא השבועה בטילה ובפרט לפי טענתו של צדקתו כמ"ש בשם מהר"י טראני שסבר שאין הגדר תלה אלא בו ולא בנ"נ גם התנאי הי' מועיל ונמשך מזה ממילא שלפי שטתיה הנה לו היתר על שבועתו בחרטה דמעיקרא כנ"ל ואם כן מיושב קושיות הרש"י א: וגדולה מזו דעת הרש"י א בעצמו בחדישי שם בנדרים דמאי שאמר שם בגמ' שאם זכר לתנאי בעת הגדר קיים ז"א אלא חומרא בעלמא וגדר בפני ע"ה ולצורבא מרבנן אף בכה"ג שזכר בשעת הגדר לתנאו מבטל הגדר ע"י התנאי אם בדעתו בשעת הגדר שסומך על התנאי ואין רצונו בקיום הגדר: דין חילוק מלאכות ביום טוב דיו ז' חילוק מלאכות ביום טוב הדבר תלוי בפלוגתא דתנאי למ"ד בשבת ילפינן מאחת מהנה לא שיהי' זה ביו"ט דביו"ט אינו רק חיוב מלקות ולא שיהי' קרא דחטאת לגבי יו"ט ולמ"ד דילפינן מלא תבערו דלחלק יוצאת א"כ שבת ויו"ט שנים דלענין איסור מלאכה הוקש יו"ט לשבת וראי' לזה מדברי רש"י מס' ביצה דף י"ב ע"ב ד"ה משום הבוערה שהוא אב מלאכה לעצמה וקסבר יש חילוק מלאכות ליו"ט ללקות שתיים כו'.

ע"כ פונת רש"י בזה פלומר דהאי תנא דברייתא סובר חילוק מלאכות ביו"ט וי"ל דזה תלוי בפלוגתא אחרת למ"ד ילפינן חילוק מלאכות מאחת מהנה דכתיב גבי חטאת בנודאי ליפא למילף מיניה שהחילוק מלאכות ביו"ט שחילק בהם ללקות אבל למ"ד דילפינן ח"מ מלא תבערו י"ל דלמדין ח"מ גם ביו"ט מהקישא דיו"ט לשבת וכמ"ש פאן הריטב"א בחי' וכן הוא סברת המקשן ולילקי נהי משום זורע הרי שי"ל דין זה תלוי בפלוגתא דתנאי וכן משמע נמי מדברי הגמ' מס' מכות דף כ"א א"א רב ענלא לרב נחמן וילקי נמי משום זרע ומוכח בשעה"מ מהלכות שמקשה ויובלים ה"א בשם חי' הרמב"ן מס' מכות אמרינן דיש חורש כו' והקשה לפי מה דפסקינן התם דמספה את הורעים חייב משום זורע וז"ל ואי קשיא לך לחייב נ' משום חורש בשביעית איכא למימר דאין חילוק מלאכות בשביעית פשם שאין חילוק מלאכות ביו"ט וא"ד בריש מס' מועד קטן דחורש בשביעית אינו לוקה עכ"ל והנה לכאורה משמע מדברי הר"י מס' ביצה דף י"ב פוק

תנא לברא הבְּעֵרָה ובשׂוּל אֵינָה מְשַׁנָּה יעוּי"ש שְׁסוּבְרָ שְׁיֵשׁ חִילוּק מְלֹאכוֹת בִּיּו"ט דאל"כ לְמָה אָמַר וְהִיא מְשַׁנָּה ב"ש היא הָא אפִי' לב"ש צ"ל דְּהִבְעֵרָה אֵינָה מְשַׁנָּה פְּקוּשָׁי' הַגַּמ' פֶּאן הַבְּעֵרָה לֹא לְחֵיב דְּהָא מְחֵיב לִי מְשׁוּם בְּיִשׁוּל וְהָרִי הֵר"י סוּבְרָ הֵכִי דְּמַחְפָּה בְּכִלְאִים חֵיב מְשׁוּם זֹרַע וְנִשְׂאָר קִשָּׁה לְדִידָן וְלִקְלִי נְמִי מְשׁוּם זֹרַע בִּיּו"ט וְאָף אִם נִדְחוּק לֹמַר בְּוִישׁוּב ק' זו דר"י סוּבְרָ דְבִאֲמַת מְחֵיב תֵּנָא דְּמַתְנִי גַם מְשׁוּם זֹרַע בִּיּו"ט וְהָרִי ב' מְשׁוּם יו"ט וּמְקַדְּשִׁין לֹא חֵשִׁיב אֲלֵא תָדָא אֲפַתִּי לְפַמ"ש הַתּוֹס' מַס' מַע"ק דָּף ג' ד"ה ר"א לְמַסְקָנָא שָׁם אָפְשָׁר דְּר"י סוּבְרָ דְּחוֹרֶשׁ בְּשִׁבְעִית לֹקְהָ א"כ פִּינּוּ דֵיִשׁ ח"מ אִיפָא לְחֵיב גַּם מְשׁוּם שְׁבִיעִית שְׁתִּים מְשׁוּם חוֹרֶשׁ וּמְשׁוּם זֹרַע דְּכָשָׁם שְׁיֵשׁ ח"מ בִּיּו"ט פֶּה יֵשׁ חִילוּק מְלֹאכוֹת בְּשִׁבְעִית וְאִיפָא לְחֵיב בְּגוּנָא דְּמַתְנִי ט' מְלִקוֹת ב' מְשׁוּם יו"ט ב' מְשׁוּם שְׁבִיעִית וּמְשׁוּם פְּלֵאִי בְּהֵמָה וְכִלְאִי זְרַעִים וּמְשׁוּם פְּהוּ וְנִזִּיר וּמְשׁוּם מְקַדְּשִׁין א' הָרִי בְּכִלִּים תִּשְׁעָה וּבִיּוֹתֵר יֵשׁ לְחִזּוּק קוּשְׁיָא זֹו דְּלִפִּי דְּמַסִּיק הַגַּמ' מַס' מַע"ק דָּף הַגָּ' לֹא דַכ"ע ל"ל דְּרַבִּי אֶבְיָן אַמ"ר אֲלַעֲאִי מ"ד לֹקְהָ שְׁפִיר מ"ד אֵינּוּ לֹקְהָ אָמַר לָךְ מְפָדִי זְמִירָה בְּכִלְל זְרִיעָה וּבְצִירָה בְּכִלְל קְצִירָה לְמָה הִלְכְתָא פְּתִיבְנִהוּ רַחֲמֵנָא לְמִימַר דְּהֵנִי תוֹלְדוֹת הוּא דְּמַחְיֵיב עַל תוֹלְדוֹת אַחֲרֵינִי לֹא מְחֵיב וְאִי שָׁם בְּחִידוּשֵׁי רִיטְבָ' אַ בִּזְה"ל דְּבִהֲנִי תוֹלְדוֹת כּו' לֹא גָרַס רַש"י ז"ל תוֹלְדוֹת וְטַעֲמָא מְשׁוּם דְּכִתִּיבִי אָבוֹת נִינְהוּ וְנ"ל דְּשְׁפִיר גָרַס לִיהָ וּמְשׁוּם דְּשִׁבְתָּ הֵנִי תוֹלְדוֹת קָאמַר הֵכִי וְהֵכִי פִירַשׁ"י בְּהֵנִי תוֹלְדוֹת דְּמַחְיֵיב הֵכָא מְשׁוּם דְּעַבִּידְנִיהוּ אָבוֹת הָא בְּאַחֲרֵינִי לֹא דְאַתְלֵדָה לֹא מְחֵיב ע"כ.

הִינָצָא מִזֶּה דְּלִפִּי הֲאָמַת גַּם זְמִירָה וּבְצִירָה הֵמָּה אָבוֹת בְּשִׁבְעִית פִּינּוּ דְּכִתִּיבִי בְּהִדְיָא וְכֵן נִשְׁמַע מִדְּבָרֵי רַש"י מַס' שְׁבִיעִית דָּף ס"ח ע"א ד"ה אֵית בִּי אָבוֹת כּו' יעוּי"ש וְא"כ לְמ"ד יֵשׁ ח"מ בְּשִׁבְעִית הַזֹּרַע וְהַזֹּמֵר אוֹ הַקּוֹצֵר וְהַבּוֹצֵר בְּשִׁבְעִית חֵיב שְׁתִּים פִּינּוּ שְׁעֵבֵר אֲשֵׁתִי אָבוֹת מְלֹאכוֹת מַה שְׂא"כ אִי לֹא הָוִי פְּתִיבָה זְמִירָה וּבְצִירָה בְּקִרְא בְּהִדְיָא וְהָיָה עֲלֵיהֶן רַק שָׁם תוֹלְדוֹת לֹא הִי אָפְשָׁר לְחֵיב עֲלֵיהֶן בַּפ"ע פְּשָׁנְעֵשׂוּ אָבוֹת שְׁלֵהֶן דְּהָא אַתְּוֹלְדוֹת בְּמָקוֹם אָב גַּם בְּשִׁבְתָּא מְחֵיבִין דַּל"ע ח"מ בְּאָב וְתוֹלְדָה דִּידָהּ וּלְפִי זֶה קִשָּׁה מִנ"ל לְמַעַט בְּשִׁבְעִית מִתּוֹלְדוֹת וְאִי מְדַפְרֵט הַפְּתוּב זְמִירָה וּבְצִירָה הָא פְּשׁוּט לֹמַר דְּלִהֲשִׁבִין לְאָבוֹת פּוֹרְטָן הַפְּתוּב וְנ"מ לְחֵיב עֲלֵיהֶן בַּפ"ע אָף פְּשָׁנְעֵשׂוּ עִם הַזְרִיעָה וְהַקְצִירָה וְכִינּוּן שְׁכֵן אֵין לְמַעַט חֲרִישָׁה בְּשִׁבְעִית מִמְּלִקוֹת וְא"כ אִי סוּבְרָ ר"י דֵיִשׁ ח"מ בִּיּו"ט יֵשׁ לְפִשׁוּט דְּר"י הוּא דְּסוּבְרָ חוֹרֶשׁ בְּשִׁבְעִית לֹקְהָ דְּהָא פִּינּוּ דֵיִשׁ ח"מ בִּיּו"ט וְיֵשׁ ח"מ בְּשִׁבְעִית פְּנִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַרְמְבִין הַגָּ' לְוְהַשְׁנוּם בְּזֶה לְהַדְדִי וְע"כ טַעֲמִי דְּהָא גַם שְׁבִיעִית אַתְּקַשׁ לְשִׁבְתָּ כְּדָאִי בַּמַּס' מַע"ק וְכִינּוּן שְׁכֵן לֹא מְשַׁמַּע לְמַעַט תוֹלְדוֹת בְּשִׁבְעִית מְדַפְרֵט הַפְּתוּב זְמִירָה וּבְצִירָה דְּהָא מְצָרִיף צָרִיכִי לְהַחְשִׁיבֵן אָבוֹת לְחֵיב עֲלֵיהֶן בַּפ"ע אָף פְּשָׁנְעֵשׂוּ עִם הַזְרִיעָה וְהַקְצִירָה וְכִינּוּן שְׁר"י סוּבְרָ חוֹרֶשׁ בְּשִׁבְעִית לֹקְהָ וְנִשְׂאָר קוּשְׁיָתוֹ הֲרֵאשׁוּנָה וְגַבִּי יֵשׁ חוֹרֶשׁ לְחֵיב ט' גַם ק' הָאִיף ס"ד דַּגְמ' שָׁם בַּמַּע"ק דְּר"י סוּבְרָ חוֹרֶשׁ בְּשִׁבְעִית אֵינּוּ לֹקְהָ הָא לְפִי הַמַּסְקָנָא דַכ"ע ל"ל דְּר' אֶבְיָן יֵשׁ הוֹכְחָה דְּר"י מְחֵיב חוֹרֶשׁ בְּשִׁבְעִית.

אָמְנָם אִי נִימָא דַּח"מ בִּיּו"ט תְּלִיא בְּפִלְגוּגְמַת דְּתַנְאִי א"כ י"ל דְּר"י סוּבְרָ דָּאִין ח"מ בִּיּו"ט כ"כ אֵין ח"מ בְּשִׁבְעִית וְכַסְתָּם מַתְנִי דְּהֵכָא וְלֹא מְחֵיב בְּיֵשׁ חוֹרֶשׁ רַק א' מְשׁוּם יו"ט וְא' מְשׁוּם שְׁבִיעִית וְעַכ"ז לֹא הָוִי מְצִי דְּחִי מְטַעַם זֶה לְהַתְנָא דְּתַנִּי קַמִּי הַבְּרִייתָא הַמְבַּשֵּׁל גִּיה"נ דְּהִבְעֵרָה וּבְיִשׁוּל לֹא מְשַׁנָּה הִיא דְּהָוִי מְצִי לְמִימַר דְּתַנְא דְּהָף בְּרִייתָא דְּסוּבְרָ דְּלִפְנֵין ח"מ מְלֵא תְּבַעְרוּ דְּהִבְעֵרָה לְחִלְקָא יְצָאָת וְיֵשׁ גַּם בִּיּו"ט ח"מ דְּמַקְשִׁין יו"ט לְשִׁבְתָּ לְכָף מְדַיִיק רַש"י שָׁם בְּלִשׁוֹנוֹ מְסַכְתָּ בִּיצָה מְשׁוּם הַבְּעֵרָה שְׁהוּא אָב מְלֹאכָה דְּלָמ"ד הַבְּעֵרָה לְלֵאוּ יְצָאָה אֵינּוּ עַל הַבְּעֵרָה שָׁם אָב מְלֹאכָה כְּמִבְּנֹאֵר

בפירוש"י מס' פסחים דף ה' ע"ב ד"ה ש"מ מדקאמר שהיא אב מלאכה ס"ל כר"נ דהבבא לחדק יצאת.

וביותר א"ש דלפי דברי התוס' מס' ביצה דף כ"ג ע"ב ד"ה ע"ג דמאן דמתיר נר של בטלה סובר הבבא ללאו יצאה וקרי הר"י סובר בירו' כר"פ דמסכת ביצה דנר של בטלה מותר מדינא א"כ ע"כ סובר דהבבא ללאו יצאת ואינה מלאכה וצריכים ללמוד ח"מ מאחת מהנה לקה ליכא ח"מ ב"ט משא"כ להך תנא דמבטל גיה"נ דמחייב אהבבא דע"כ סובר הבבא לחדק יצאת יכולין לומר דגם לשיטתו גם ב"ט איכא ח"מ דלמדין י"ט משפת בהיקוש וא"כ א"ש מה דאיתא בירושלמי מס' שבועות דר"י הוא שסובר דחורש בשביעית אינו לוקה אף אם ל"ל דר' אבין ונש הוכחה למעט חרישה מדפרט הכ' זמירה ובבבא.

ודע שתוס' בד"ה חורש שור מקשי לפי הקונטרס שפירש דחמיר לקי משום לאו דהזיד במעילה דבגמ' קאמר מידי דאיתא בשאלה לא קתני ומתרץ באה"ע"ז דס"ד דלא קתני מידי דאיתא בשאלה וליכא בחשבון משום הזיד במעילה הוי מ"ל דיש ח"מ ביו"ט ויש ביו"ט ג"כ משום זורע פן תורף דבריו ולפי דברי הנ"ל יש לכאורה לדחות תירץ זה דאי ס"ד דיש ח"מ ביו"ט הוי גם בשביעית ח"מ וא"כ נוסף מלקות א' דגם משום שביעית חייב שתיים על חרישה ועל זריעה וא"ל דהוי אמרינ' דתנא דמתני' סובר שליכא מלקות על חרישה בשביעית וליכא מלקות בשביעית אלא משום זריעה דהא לפמ"ש אם יש ח"מ בשביעית ליכא למוד למעט מלקות על חרישה בשביעית ולוקין גם על החרישה: כל דבריו הראשונים מיוסדים לפי המסקנא שם במסכת מ"ק אמנם לפי גירסת רש"י לא דכ"ע ל"ל דר' אבין דלהך מסקנא ליכא למעוטי מלקות בחרישה רק מדפרע קרא זמירה ובבבא רה ולימוד ז"א אלא אי אמרינן אין ח"מ בשביעית אבל לר' אבין דסובר דשביעית הוי רק פלל ופרט ובלא"ה ליכא לחייב מלקות אחריתה א"כ אש תירוצא של הא"ע די"ל דלס"ד דמידי דאיתא בשאלה לא קתני לא הוי מצי הגמ' להקשות וקרי חמור דהול"ל דבאמת אין בחשבון מלקות דמעילה אלא דיש ח"מ ליו"ט ויש ב' משום מלאכות והא דאין לוקין גם משום חרישה בשביעית הטעם משום דהוי רק פלל ופרט בשביעית וכדר' אבין וממעט חרישה בשביעית דאין בפלל אלא מה שפירט ועפ"ז י"ל מה שיש להקשות לפ"ד הא"ע הנ"ל לתי' פירש"י דמפרש דחמור היינו חמור בדה"ב ומשום מעילה עדיין קשה מאי קושיא ולקלי נמי משום זורע ביו"ט דלמא באמת החיוב משום זורע ולא איירי פלל במתני' בחמיר בדה"ב ואף דחשיב התנא גם מידי דאיתא בשאלה מ"מ לא חשיב גם מעילה בד"ה משום דלמעילה צריכים שיעור ש"פ וכמ"ש התוס' במס' פסחים דף מ"ג בד"ה ומקדשין לשיטתו דמטעם זה לא חשיב התנא מעילה דבה"ב וא"ל בשיטת רש"י פיון דתני במתני' מוקדשין לשון רבים ע"כ צ"ל דנחית התנא למיחשב גם חמור בדה"ב זה א"א לומר לפי תירוץ של הא"ע דאם הלשון והו מוקדשין מכריח לפרש כפירש"י דבמוקדשין פלול הקדש דחמור בדה"ב שאר קושיות התוס' דלס"ד דלא תני מידי דאי בשאלה למה חשיב חמור בדה"ב: אמנם לפימ"ש י"ל דעולא ור"נ ורבה שפלו בק' זו ולחייב נמי משום זורע אינם סוברים כר' אבין דשביעית אינו אלא פלל ופרט אלא ס"ל שהיא פלל ופרט וכלל וליכא למעוטי לחרישה בשביעית ממלקות רק מדפרט הכ' בשביעית זמירה ובבבא וז"א אלא לפי האמת דמסקינן דאין ח"מ ליו"ט אבל אי הוי אמרינן דיש ח"מ ליו"ט ומתחייב באמת שתיים משום יו"ט הנה למחייב גם משום שביעית שתיים והא דלא הקשה משביעית ששנויים ראשונים במתניתין דלילקי נמי משום זורע בשביעית י"ל משום דהמ"ל דבאמת נחשב שביעית לשתיים ולא מייירי מתני' בחמור בדה"ב פיון דלמעילה צריכים שיעור לא

חשיב ליה לכה הוצרכו להקשות ולילקי נמי משום זורע ביו"ט השנוי במתני' אחר ובשביעית וכינון דאיתא להקא א"צ לכל דברי הא"ע בתירוצו וי"ל בקיצור דר' ינאי שהוא מתרץ לר' זעירא מידי דאיתא בשאלה לא תני סובר כר' אבין וליפא מלקות בתרישה בשביעית א"כ י"ל דתנא דמתני' לא חשיב כלל חמור בדה"ב ויו"ט חשיב דיש ח"מ ליו"ט ואין הברת דידיה דהתנא חשיב מידי דאיתא בשאלה רק מדתניא נזיר ולפ"ד יש לנישב מה שתמי' לכאורה לפי דברי הירושלמי בשם ר"י שאמר נר בטלה ביו"ט לא תשרי ולא תאסר ולפי התוס' שהבאתי לעיל ע"כ סובר ר"י הבערה ללא יצאה וקא בכלל גדול במשנה אבות מלאכות נחשבת הבערה בין הל"ט אבות מלאכות ור"י סובר הלכה כסתם משנה אבל לפמ"ש י"ל דר"י אשפח סתמא אחריתא דמתני' דהקא ויש חורש מוכח דלדידני' דאין ח"מ ליו"ט ע"כ הטעם משום דח"מ לא איתא מהנה אבל אי הוי ח"מ גלמד מלא תבערו היינו למדין יו"ט משבת דלכל מלאכות שבת ויו"ט שוין ולפי הג"ל יש לנישב הגי' הישנה שמחק המפרש ומוכא בחי' הריטב"א אהבערה לא לחייב דהא חזינא לצרכו, וכבר אחיובי' משום בשול'י דהא לכאורה אינו מוכן מה מקשה אב"י לרבה מה פרייתא דלמא סובר כב"ה דרק תנא דמתני' יש חורש סובר אין ח"מ ליו"ט אבל תנא דברייתא דמבשל גיד סובר דיש ח"מ דהא לפי מ"ש י"ל דדין אה"מ ליו"ט מתלי תלי בפלוגתא אי הבערה ללא יצאה או לחלק וצ"ל דהא רבה בעצמו מתרץ במס' פסחים דף מ"ז אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה ולא שנייה הואיל וחזינא לצרכו א"כ לחייב תרתי משום מלאכת הבערה ומשום הכנה דמקרי אליב' מלאכה כדאיתא במס' פסחים שם וצ"ל דרבה סובר דהו' תנא דברייתא דמבשל גיד סובר דהבערה ללא יצאה וליפא למחייבי' רק משום הכנה דמקרי מלאכה וכינון שפן דהו' תנא סובר הבערה ללא יצאה ואין למידן ח"מ רק מאחת מהנה א"כ שפיר קשה אמאי חייב תרתי הא אה"מ ליו"ט וא"ש הגירסא הג"ל דע"ד ממ"נ הי' קושניית אב"י לרבה ומינושב גם בזה במסכת פסחים דמתחלה אותיב אב"י לרבה מפרייתא דמבשל גיה"נ אהבערה לא לחייב דהא חזי לצורף ואחר שתיגרץ לו רבה דאפיק הבערה ועייל עצי מוקצה דחי' ליה דמוקצה ל"ד ועוד הוסיף להקשות לו וקא אה' הוא דאמרת ח"מ לשבת ואה"מ ליו"ט ותמי' לכאורה דקושניא זו אה"מ ליו"ט הי' יכול להקשות לרבה מיד ואין לה שייכות למה שתיגרץ לו אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה אבל לפי הג"ל א"ש דטרם דאסיק עייל עצי מוקצה לא הי' יכול להקשות לרבה הא אתה הוא דאמרת אה"מ ליו"ט דהמ"ל שלא אמר פן רק לתרץ משנה דיש חורש שהתנא שהוא סובר אה"מ ליו"ט ועכ"ז י"ל דהתנא דברייתא דמבשל גיה"נ חולק וסובר דיח"מ גם ליו"ט ופלוגתייהו בפלוגתת התנאים אי הבערה ללא יצאה או לחלק אבל אחרי שהשיב רבה לאב"י אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה ע"כ צ"ל דהתנא דברייתא סובר הבערה ללא יצאה דאל"כ לחייב משום הבערה דלא משפחת לצורף ומשום הכנה דחשיבי מלאכה וכינון שע"כ צ"ל דהתנא סובר הבערה ללא יצאה מפילא ע"כ סובר ג"כ דאין חילוק מלאכות ליו"ט דהא לרבה אי ילפינן ח"מ מאחת מהנה אה"מ ליום טוב: אמנם יש לדחות דברי הג"ל לפימ"ש כפר בגליון צל"ח על מש"כ בפסחי' דף מ"ז ד"ה המבשל גיד כו' בזה"ל ולכאורה נפלא פיון דמירי בעצי מוקצה וליפא הואיל כמ"ש רש"י א"כ יתחייב שם דלחייב משום מוקצה ומשום הבערה ולפיע"ד פתבתי שהכנה בלא טורח מלאכה אין בכלל אזהרה רק פשהכנה נעשה ע"י טורח מלאכה פמו הקא שנעשה בהבערה חשיבא מלאכה וכעין סברא זו מצינו בתוס' מס' ביצה דף כ"ז מ"ב בד"ה ועל החלה יעויי"ש מש"כ אבל הקא אין פאן טורח מלאכה יעויי"ש וע"כ צ"ל דאל"כ יהיה לרבה בשבת ארבעים מלאכות או שסברת רבה שטורח מלאכת הבערה בעצי מוקצה הוא שנהשבת למלאכה מחמת הכנה וכינון שמחמת טורח

מלאכת הבערה אתינו עלה הוי כמשם א' ול"ד לח"מ בהבערה ובכישול וכדומה אמנם בלא"ה קשה דל"ל לרבה לומר ואזהרתו מהכאמהכא כו' תי"ל פנין שמייירי בעצמי מוקצה לא שנייה הואיל דהא לא משפחת לצרכו ויש לחייבו משום הבערה וכמו שגנראה מדברי רש"י בד"ה ועייל עצי מוקצה: אמנם לשיטת ריב"א שבתוס' פסחים דף ה' ע"ב בד"ה לחלק נ"ל דלולי שהכנה הוא בכלל אזהרת ל"ת כל מלאכה לא הוי למידן יו"ט משבת לענין איסור הכנה וקנשית הט"א בחי' אבות מלאכות למס' חגיגה שמקשה מנ"ל איסור הכנה ביו"ט דלמא לא אסרה התורה רק ההכנה ליו"ט לשבת דשבת חשיבא וצריכה הכנה מחול אבל יו"ט לא חשיבא ול"צ הכנה כמו דליכא דין הכנה לגבי חול ומירצתי דרבה לשיטתו שסובר שהכנה מיקרי מלאכה ולכל דיני מלאכות איתקש יו"ט לשבת דגם ביו"ט פתב אזהרה לכל מלאכה ואיתקש בפ' אמור לשבת שכל מה שאסור בשבת משום מלאכה הוא גם ביו"ט בכלל הלאו דכל מלאכה לא יעשה בהם רק שנסתר מה שתי הגירסא הישנה: אמנם נ"ל לתרץ הגירסא הישנה באופן אחר דיש להבין דברי אב"י מה שאמר לרבה ועוד והא אתה הוא דאמרת אין ח"מ ליום טוב דבמסכת חגיגה איתא בדרף י"ז אלא למאי הלכתא פתבה התורה לחג הסוכות לאקושי לחג המצות מה חג המצות טעון לינה אף חג הסוכות טעון לינה והתם מאי טעמא דכתיב ופנית בפוקר (דברים ט"ז) ומפרש רש"י ופנית בפוקר שהוא חו"ה דאלו ביו"ט תחומים אסור ע"כ מבואר מדברי רש"י דאף דתחומין לא נאמר גבי יו"ט ואינו בכלל המלאכות דשבת (כמו שהאריך בגמ' דקדושין פנין שאין עליו סקילה וכרת אינה חשובה בכלל מלאכות שבת ואשר ע"כ דעת המרדכי שם דאין איסור שביתת בהמתו בהולכתה חוץ לתחום דשביתה לא נאמר רק על המלאכות יעוי"ש) מ"מ גם ביו"ט יש איסור תחומין וע"כ הטעם מדאיתקש יו"ט לשבת בקרא למידן אני לאסור ביו"ט כל מה שאסור בשבת ור"ל אזיל בה לשיטתיה שבמסכת פסחים ש"מ הבערה לחלק יצאת לא מפרש כפירש ריב"א שם ובמחלוקת רש"י וריב"א נחלקו גם בה"ג והרמב"ן המובא באב"י מלואים למס' חגיגה שדעת בה"ג שלמידן יו"ט משבת גם לענין שביתת עבדים והרמב"ן חולק עליו וסובר דאין למידן יו"ט משבת רק במה שהוא מפלל דל"ת מלאכה משא"כ בדבר שפרט התורה בשבת בלאו בפ"ע וכן מובא בכל בו שמביא בב"י א"ח סי' רצ"ה מחלוקת לענין איסור שביתת בהמה במחמר שיש אוסרין ביו"ט ויש מתירין ביו"ט ומפרש הב"י שהטעם של המתירין משום דשביתת בהמה ומחמר לאו בכל ל"ת כל מלאכה נינהו שהרי אינו בכלל ל"ת מלאכות ולא מתולדותיהן אלא בפני עצמו ייחד להו קרא וכינון דכ"כ אינו ביו"ט הינצא מהנ"ל שדעת רש"י דלכל מקלי ילפינן יום טוב משבת בהיקישא דקרא (יעניין בתוס' מסכת שבת ד"ה והתניא דין והא דלא ילפינן ח"מ מיו"ט לשבת אף אי ילפינן ח"מ לשבת מלא תבערו ומבואר ממש"כ הריטב"א בחי' שכ' בזה"ל וביו"ט הוא דסבר אח"מ משום דאיתקש לשבת שיש בה ח"מ ואפ"י בהא תי' לי שאח"מ אלא בדבר שזדונו בקרת וכדנפקא לן מלא תבערו וכו' עכ"ל ופשוט דח"מ דאיצטריך למילף מקרא לענין על מזיד בעשה ב' בב"א בשני התראות אינו אלא היכא דעל השנים שעבר ליכא אלא אזהרה א' כמו ל"ת כל מלאכה שכל המלאכות פלולים בלאו הזה והעושה ב' מלאכות לא עבר בשניהם כ"א על לאו א' וס"ד דאין לחלק ע"כ צריכין ללמוד מקרא משא"כ פשיש על כל מעשה אזהרה מיוחדת וכינון שפן פשוט לומר דאם אמרין הבערה ללאו יצאת אינה בכלל ל"ת כל מלאכה והני נתייחדו באזהרה כ"כ כשלימדן איסורא גם ליו"ט הוי גם לגבי יו"ט כאלו נתייחדה באזהרה באזהרה ואינה בכלל הלאו על מלאכות הנאמרים ביו"ט ואם עשה הבערה עם א' מהמלאכות שעליו אזהרה כל מלאכה ל"ת הסבירא נותנת לחייב שתיים דהא עבר אשתי אזהרות פנין שהבערה גם בשבת

אינה בכלל ל"ת כל מלאכה ונתתיחדה עליו בשבת אנהרה מנוחדת ולאו בעלמא ואינה בכלל אבות מלאכות וא"כ לא הי' מקום לקו' אבני דאקשי לרבה והא את' הוא דאמרף אח"מ ליו"ט הא י"ל אף דליפא ח"מ מ"מ ז"א אלא בגוונא דזריעה וחרישא ושנייהם אסורים מאנהרת לאו דל"ת פל מלאכה אבל לא בהבערה ובישול דאתיא מב' אנהרות שהבישול אנהרתו מצד מלאכה והבערה אנהרתו מלא תבערו ע"כ הקדים אבני להקשות לרבה דלא לחייב על הבערה משום דתניא לצרפו ואחר שתי' לו ע"ז דעגיל מוקצה ואנהרתו מל"ת כ"מ ונשפיר אקשי ליה והא את' הוא דאמרית אח"מ דהא הבערה מוקצה הוא ג"כ מאנהרה דל"ת כ"מ ונהרי הבערה זו ובישול שניהם מאנהרה א' נאסרו ובכה"ג ליפא ח"מ: ועד"ז מ'נשב גם הגירסא הישנה אהבערה לא לחייב משום דתני' לצרפו וע"פ דברי הראשונים שכ' דאי יש ח"מ ליו"ט וכן בשביעית א"א אבות שיהיה הזומר והזרע בב"א או הקוצר ובוצר בב"א חייב שמים מ'נשב קו' מה שהקשו במוע"ק דף ג' דלמ"ד חורש בשביעית לוקה למה פרט הכ' זמירה ובצירה דלפי הג"ל י"ל דאותו המ"ד סובר יח"מ ליו"ט ולשביעית ובזה יש עוד ל'נישב מה שקשה לי בסוגיא דהואיל פסחים דמ"ד ע"ב לרבה דאמר הואיל אחרישא לא לחייב הואיל וחו'י לכסוי דם צפור ומפרש"י אי מ'נדמנו לי' צפרים וסיות טובא והי'נו הואיל דלהבא ופשוט דהואיל פנה לא שייף רק לענן מלאכת החרישא דאי יזמן ליה עופות יהי' למפרע הצורך בחרישא שיהיה לו עפר לכסות הדם אבל לענן מלאכת הזריעה במה שמכסה פעת הזרעים לא שייף הואיל וא"כ קשה מאי מקשה אחרישא לא לחייב דלמא האי תנא דמתני' סובר דלוקין על חרישא בשביעית ויש לחייב א' משום שביעית דלענן אסור עבודה בשביעית ל"א הואיל ועל יו"ט חייב משום זרע וכמו דאי' שם ברש"י שהחרישא לכסות הזריעה הוא תולדה דזרע אבל לפ"ד הראשונים א"ש דלמ"ד חורש בשביעית לוקה צ"ל דיש ח"מ בשביעית דאל"כ למה פתבה התורה זמירה ובצירה א"כ תו ליפא למימר דהתנא דש חורש סובר דלוקין על החרישא א"כ לחייב שמים משום שביעית על חרישא ועל זריעה וא' משום יו"ט ואיפא תשעה מלקות.

ודע שקשה לכאורה מאי מקשה הגמ' ולילקי נמי משום זרע דלמא לא מיירי מתני' במתונתא וליפא לחייב משום יו"ט על החרישא וחיובא רק משום זרע ועל החרישא חייב משום שביעית בשלמא לשיטת רמב"ן דמדבריו נשמע דיש ח"מ ליו"ט כ"כ יש חילוק מלאכות בשביעית ל"ק דא"כ יש לחייב ב' משום שביעית דלס"ד יש ח"מ ליו"ט אבל לפמ"ש הרימב"א דאפשר לומר דשביעית פשיטא ליה דאין בו ח"מ פ'נון דאין בו ח"מ פ'נון דהוי ליה לא גרידא וביו"ט הוא דסובר בר דיח"מ משום דאיתקש לשבת כו' ע"כ קשה פנ"ל וא"ל דלפמ"ש א"ש דאי מחליטין דאין ח"מ בשביעית ממילא נשמע דליפא מלקות אחרישא בשביעית דאפתי קשה דלמא מתני' לא ארי' במתונתא וכו"ל והתנא סובר דאין לוקין אחרישא ישה בשביעית חיוב ב' מלקות היא רק על הזריעה בשביעית ומשום יו"ט והא דנקט במתני' החורש הוא משום אסור דחרישא בשור ובחמור ולעולם דתו ליפא מלקות בהחרישא לא מצד שביעית דהא החורש בשביעית אינו לוקה ולא מצד יו"ט דהא לא מיירי במתונתא שייף הואיל וצ"ל דכוונת הקושיא אמאי לא אמר התנא דינו בחרישא במתונתא ולקו'י ט' מלקות וכן נראה מדברי חידושי הריטב"א לקמן ד"ה והקשו בתוס' דלא שייף תנא ושייר פשיכול להיות מלקות יותר בדבר שהזכיר התנא דמתני' ולקו' הקשה הגמ' לקמן ולחשוב נמי שבועה שלא אחריש ביו"ט וא"כ י"ל דכאן הקושיא למה לא נסיב התנא לומר דיש חורש וסייב ט' והי'נו חורש במתונתא וארנוח לן בנה לתרץ מה שצריך ביאור היאך עלה בדעת ר"נ דתנא ושייר הא פ'נון שעושה בגוונא השנויים במתני' יש עליו חיוב תשעה מלקות

ובנודאי לא שנייה להיות פוחת מענין החיוב ולומר שמנה תחת תשעה אבל לפ"ד הנ"ל גיחא דהא דתניא במתני' רק המנה א"ש אי לא איירי במתונתא דליכא באמת רק חיוב שמנה מלקות ול"ק רק למה לא נחית התנא לתשוב תשעה וכגוןא אחרניא והנינו שהחרישה במתונתא וא"כ לא לזר יחשב זה שהשיבו ר"ן תנא ושייר אבל עולא לא קבל דבריו שדעתו שגם בכה"ג לא שנייה תנא ושייר פנין דמשפחת גוןא דמחייב יותר הנה להתנא לומר דינו באותו הגוןא פדי לאפוישי בחיוב המלקות וכמו שמסביר הריטב"א פנין דאיירי מיו"ט הו"ל למתני כל לאוי דאפשר ביו"ט ודו"ק: ועפ"ז יתיישב במה שנתקשה הריטב"א במכות דף כ"א על הא דאמר במתניתין מני ר"ע הוא דאמר המקיים פלאים וכו' הריטב"א בזה"ל וא"ת ומנ"ל דר' ינאי לרבין קאמר ומשום זורע דלמא לר"ע קאמר ומשום מקיים וי"ל דא"כ אמאי נקט המחפה בכלאים לימא המקיים נהרי יש בכללו מחפה יכל קיום ע"כ.

יל"ד דלמא לעולם פנונת ר' ינאי לר"ע הוא והא דקאמר המחפה ולא אמר סתם המקיים לאשמעינן אחי דאין חיוב על המקיים כ"א כשקיים במעשה ונ"ל לתיישב ולהעמיד לר"י ולר"ל דכ"א אגזיל לשיטתו דלכאורה קשה דלפ"ד התוס' פאן דכלאי הפך חשיב כשתיים מחמת פלאי הנרעים וכלאי הפך ועוד חזקו דבריהם בתוס' פסחים דאי כפירש"י דכה"כ לא חשוב רק תדא למה תניא במתניתין בכרם ליתני פלאים סתם וגם הרמב"ן בחידושו מקשה קושיא דלפי' רש"י למה תני במתני' בכרם א"כ מאי אמר ר"ל לר"י אי לאו דקילסו גברא רבא ה"א מתני' מני רע"ק דאמר המקיים בכלאים הא אזהרה על המקיים לא מצינו רק בכלאי זרעים פדברי המפרש פאן דנלמד מדכתיב בהמתה לא תרביע פלאים שדה לא תזרע פלאים וכגירסת הישנה שפגמ' שמחקה מהרש"א ודרשינו פלאים שדה לא.

וגם רש"י מפרש פן במס' ע"ז דמ"ד ובכה"כ ליכא למדרש הכי דאזהרה דכלאי הפך הוא בפ"ע ולא תזרע פרמה פלאים וא"כ המקיים פלאי הפך ליכא לחיוביה מצד מקום דליכא אזהרה רק על קיום פלאי זרעים דכלאים שדה לא וכיון שלכא אלא אזהרה זו אף אם הפלאים הוא בחטה שעורה וחרצן כר"א ליכא רק מלקות א' מחמת קיום הפלאים דזרעים לבד.

הו אמר דבירושלמי רפ"א דכלאים מבואר לימודן מיוחד על איסור קיום כה"כ ונ"ל פתיב לא תזרע פרמה פלאים אין לי אלא זורע מקיים מנין ת"ל פךם לא פלאים וא"כ קשה הנ"ל מתורצת דגם משום פלאים יש לחייב ב' בכלאים דכרם מדאמר בגמ' פאן מ"ט דר"ע לא הביא אלא הדרש בפסוק בהמתה לא תרביע פלאים שדה לא ולא רמז דבר מלימוד מיוחד שגבי כה"כ קדריש הירושלמי הנ"ל נראה דתלמודא דידן לא ס"ל פהירושלמי ואף דתני במתני' רפ"ח דכלאים אסורים מלזרוע ומלקיים י"ל דאיסורא בעלמא הוא דלאסור כה"כ מצינו למילף בק"ו מפלאי הנרעים אבל למלקות לא דאין מזהירין מה"ד ומטעם זה הוצרך הירושלמי לדרוש כה"כ מדרשא מיוחדת גם מבואר בירושלמי להדיא דאוקי המתני' גם לרבנן ולאיסורא בעלמא וא"כ עדיין נשאר ק"ו הנ"ל ואי הוי תלמודא דידן סובר פדברי הירושלמי דגורעין ומפרשינו לא פרמה פלאים לא הנה צריה ללמוד גם פלאי הנרעים מסמיכות פלאי בהמה דכתיב בהמתה לא תרביע פלאים שדה לא כו' וכמבואר בפירש"י מס' ע"ז וא"כ היאך אפשר לומר כר"ע דהחיוב הוא משום מקיים הא במקיים ליכא מלקות אלא משום פלאי זרעים ונקט פךם בכדי.

ואף אם נאמר דאי הנה מוקמינו כר"ע הוי מפרשינו חמור במתני' כפירש"י חמור בדה"ב והוא המשלים למנין שמנה מלקות אפתי לא מתורץ למה תני במתניתין בכרם דהא מצד תניא בכרם

במתני' הוכיחו התוס' והרמב"ן דמתני' תני פלאי דכרם לחייב שנים ומפרש"י דזה לא הנה תני
אם ליכא פלל חיובא משום הפך רק מצד הנרעים: וליישוב קושיא זו אקדים דבתוס' מס' ע"ז
דס"ד ע"א ד"ה ר"ע אומר כתבו בזה"ל פי בקו' שעשו להן סניג וגדר בקוצים פדי לקנים ויפה
פיון דהא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דלא כפי' הערוף דפי' מקנים בהנחה דכלאים לגדל
תוף שדהו ליקח ואי' ליה לאו שאין בו"מ לוקין עליו ע"כ וכן כתבו התוס' לעיל דף ד' ע"א ד"ה
הא ל"ק והנה מה שדחו התוס' פי' הערוף חוזר ונראה עפ"י דברייהם במס' שבועות דף ד' ע"א
ד"ה לפי פי' המהרש"א שם דיליף ר"ע משבועה וממציא שם דלוקין על פל לאו שב"מ נמי כו'
ובמפרש דכאן איתא ג"כ כפי' הערוף שבד"ה מי משפחת מרגניתא כתב בזה"ל אלא משום מקנים
דשביק ולא עקר להו גם בירו' רפ"ח דכלאים מבואר במחלוקת דר"ע ורבין הוא בלא עביד מעשה
אמנם לכאורה אינו מוכן איהו אפשר לעבור ביו"ט משום מקנים דכיון דשביק ולא עקר להו הא
אסור למיעקר ביו"ט דהוי תולש או קוצר וממשנה מס' פלאים פ"ז מ"ו והאנס שזרע את הפך
ויצא מלפניו קצרו אפי' במועד לא שמעינו להתיר אלא בחו"ה אבל לא ביו"ט ואף שאפשר לומר
דשא"ה דליכא איסור קיום מדאורייתא כמ"ש הר"ש והברטנורה שם שאין אדם אוסר דשא"ש
וא"צ לקצור אלא שלא יהי' נראה כמקנים משא"כ פשיש איסור פלאים דאורייתא אפשר דשרי
אף ביו"ט ז"א הא ל"מ ל"ת דוחה ל"ת וגבי מתן ב' שנתערב במתן ד' פסקינו במס' עירובין דף
ק' שב ואל תעשה עדיף ואף למ"ד שם קום ועשה עדיף אינו אלא היכא דבמעשה מקנים מ"ע
אבל היכא דליכא פלל מ"ע רק ל"ת מה"ת לומר דקום ועבור ל"ת עדיף מביטול ל"ת בשב ואל"ת
עכ"פ ליכא לחיובא מלקות מחמת שלא עקר בידיים ביום טוב: אמנם לפ"ד התוס' במסכת מ"ק
ד"ב ע"ב ד"ה וצריף לעצים שכתבו בזה"ל לעצים אבל אם צריף לעצים לא נאמר בו דחייב
משום קצירה דלא דמיא לקצירה דקוצרין למאכל או מידי דצריכין לאיזה דבר כגון לרפואה
וכיוצא בזה כו' יעויי"ש וע"פ סברא זו כתבו התוס' מסכת שבת דף ע"ז ע"ב ד"ה וצריף לעצים
דאף דר"י מחייב מלאכה שא"צ בעינו צריף לעצים דל"מ בעצים קוצר פי' אם בענין זה ומעתה
י"ל דאף פל מלאכה שא"צ אסור מדרבנן מ"מ בקצירת דבר שאסור בהנאה דלית גבי' שם קצירה
דהא לא חזי למידי אף מדרבנן מותר פי' אין דרוף לקצור דבר דלא חזי למידי וא"כ מותר למיעקר
כה"כ אף ביו"ט דהא כה"כ אסורין בהנאה ואין בתלישתו לא שם קצירה ולא שם תלישה וגם
א"צ לגופה פי' פנונה בהתלישה רק למעט התפלה של הפלאים והא דלא התירו גבי אנס שזרע
פלאים למיעקר רק בחו"ה שאני דלא נאסר פלל דא"א אסור דשא"ש וא"ל דהא במתני' מיירי
והר"מ פוסק בשביעית הלכה כר"ע דזורע כה"כ בשביעית אינו קודש דא"א דשא"ש דהא
בלא"ה ק' מה אומר ר"ל אי לאו דקילסו גברא רבא ה"א מתני' ר"ע הוא פנ"ל הא ר"ע סובר
בפ"ז דכלאים משנה ה' בזורע פרמו בשביעית אינו מקדיש א"כ גם משום מקנים ליכא לפי הנראה
מבואר מדברי הר"ש והברטנורה שהבאתי לעיל שדעתם גבי אנס שזרע ליכא איסור בקיום רק
מדרבנן משום מ"ע וצ"ל דאי הוי מוקמינן מתני' כר"ע הוי אמרינן דהמתני' מיירי שכה"כ פבר
נודעה קודם שביעית ועתה בשביעית שהלף לכרמו וראה הפלאים ולא עקרו מחייב משום מקנים
וכיון שאסור בהנאה ויכול לתולשן אף ביו"ט אם לא עקרו להו חייב משום מקנים ומתורץ קו'
הנ"ל שהקשיתי דאי משום מקנים למה תני במתניתין בכרם דלפי הנ"ל אי לא הוי אלא פלאי
זרעים שמוותר באכילה והנאה ושייף בהם שם קצירה ותלישה אף כשאין תולשן לצרכו אסור
עכ"פ מדרבנן ותו ליכא לחייביה משום דלא עקר להו דהא לא מצי עקר להו אמנם כ"ז לא א"ש
רק לפי פי' הערוף והמפרש כאן שהחיוב בקיום הוא אף בלא מעשה וליכא לחייב על מקנים

ביו"ט כ"א בכה"כ שְׁבִידוֹ לְעֶקְרוֹ פּנ"ל אָבֵל לְפִי תוֹס' וְרִש"י דָּאָף לר"ע לִיכָא חַיִּיב מְלָקוֹת בְּמִקְוִים כ"א ע"י מַעֲשֵׂה וְאֵם נֹאמַר מִתְּנִי ר"ע וְנִצְטָרָה לֹאמַר שְׁמִקְנִים בְּמַעֲשֵׂה דְהֵינּוּ ע"י מְחַפָּה וְחַיִּיב זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת אִף בְּיוֹם טוֹב וְגַם בְּכִלְאֵי זְרַעִים בְּלֹא פְּרִים וְיִשְׁאָר ק' לָמָּה תִּנְיָא בְּמִתְנִי בְּכֶרֶם אָמְנָם ר"ל לְשִׁטְתֵּי שֶׁהוּא סוֹבֵר לָאוּ שֶׁאֵב"מ לֹוֹקִין עָלָיו וְשִׁפִּיר הִי מְצִי לְאוֹקְמֵי מִתְנִי כר"ע וּמְשׁוּם מְקַנִּים וְלֹא בְּמִחְפָּה כ"א מְשׁוּם בְּמָה דְשִׁבִּיק וְלֹא עֶקֶר לֵהוּ וְכֵה"ג לִיכָא חַיִּיבָא רַק פְּשָׁנְאָסְרוּ הַזְרַעִים וְלֹא שִׁינְיָה בְּהֵם שׁוּם קְצִירָה וְהִנֵּה יָכוֹל לְתוֹלְשָׁן בְּיוֹ"ט ע"כ הַנְּצָרָה הַתִּנְיָא דְמִתְנִי לֹוֹמַר בְּכֶרֶם אָבֵל ר"י לְשִׁטְתֵּי שֶׁסוֹבֵר לָאוּ שְׁאִין ב"מ אִין לֹוֹקִין עָלָיו וְלֹא מְשַׁכַּחַת מְלָקוֹת בְּמִקְנִים רַק ע"י מַעֲשֵׂה א"כ תו א"א לֹוֹמַר דְּמִתְנִי ר"ע הוּא וּמְשׁוּם מְקַנִּים דֹּא"כ לָמָּה תִּנְיָא בְּכֶרֶם מַעֲתָה מְנֻשָּׁב קו' דְּהִרִיטְב"א הַנְּ"ל שְׁמִקְשָׁה דְלָמָּא ר' יֵנְאִי לר"ע קָאָמַר וז"א דָּאָף אֵם פֶּן הוּא עַכ"פ מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי ר' יֵנְאִי שְׁאָמַר הַמְּחַפָּה בְּכִלְאֵים לֹוֹקָה שְׁלִיכָא חַיִּיב לר"ע עַל הַקִּיּוּם כ"א ע"י מַעֲשֵׂה וְתו ל"מ לְמִימַר דְּמִתְנִי ר"ע הִיא דָּאֵי מִיִּירֵי מִתְנִיתִין בְּמִקְוִים בְּמַעֲשֵׂה לָמָּה תִּנְיָא בְּכֶרֶם דְּהָא עַל קִיּוּם כֵּה"כ לִיכָא אֲזַהְרָה פּנ"ל וְלִיכָא לְחַיִּיבִיָּה רַק עַל קִיּוּם הַכ"ז וְכַנְּ"ל א"א לֹוֹמַר פֶּן דָּאֵי לָאו דְּהוּי דְכֶרֶם שְׁאָסוּר בְּהִנְיָא וְלֹא הוּי מְצִי לְעֶקְרוֹ בְּיוֹם טוֹב תו לֹא הוּי מְחַיִּיב עַל כ"ז מְשׁוּם מְקַנִּים דְּהָא קְנִימִינֵן דְּחַיִּיב קִיּוּמִי הוּא מְחַמַּת הַמַּעֲשֵׂה שְׁעוֹשֵׂה בְּיָדִים בְּהַחְפוּי וְאֵם עֲשֵׂה פֶּן בְּיוֹם טוֹב אִף בְּכ"ז בְּלִבְד בְּנוֹדָי חַיִּיב מְשׁוּם קִיּוּם בְּמַעֲשֵׂה וְכֵה מְדוּנִיק מַה שְׁאָמַר ר' יֵנְאִי לר"י אִי לָאו דְּדִלְאֵי לָךְ חֶסֶף אֵל מְשַׁכַּחַת מְרַגְנוּתָא תוֹתָה דְלִכְאוּרָה אִינוּ מוּבָן הַשְּׁבִיחַ הַנֵּה הָא אִף לר' יֵנְאִי דְמַחְיִיב אֲלִיכָא דְרַבְּנָן בְּמִחְפָּה מְשׁוּם זֹרַע אַפְתִּי לֹא בְּרוּרֵי דְמִיִּירֵי בְּמִתְנִי בְּמִחְפָּה וְאֶפְשָׁר לֹא מִיִּירֵי בְּמִחְפָּה וְאֲתִיָּא כר"ע דְּמַחְיִיב מְשׁוּם מְקַנִּים וּבְיוֹתֵר קָשָׁה בְּדַבְּרֵי ר"מ שְׁאָמַר הִיא חוֹרֵשׁ דְּמַחְיִיב מְשׁוּם פְּלִאִים הִיכִי מְשַׁכַּחַת לֵה מַנ"ל דְּהַחְיִיב בְּמִתְנִי מְשׁוּם חוֹרֵשׁ דְלָמָּא מִתְנִי אֲתִיָּא כר"ע וְהַחְיִיב מְשׁוּם מְקַנִּים פְּלִאִים אָבֵל לְפִי הַנְּ"ל נִיחָא: שׁוּב הַתְּבוּנָתִי לְחֻזֵק דְּבָרֵי הַנְּ"ל דְּבַמְס' מ"ק ד"ב ע"ב אִי מ"ט דר"ע דְּתִנְיָא שְׁדָּה לֹא תִזְרַע פְּלִאִים אִין לִי אֲלֹא זֹרַע מְקַנִּים מַנ"ל ת"ל פְּלִאִים שְׁדָּה לֹא וּמְרִש"י בִּזְה"ל וְאֵע"ג דְּכַתִּיב לֹא תִזְרַע פְּלִאִים גּוֹרְעִין וְדוֹרְשִׁין לֹא פְּלִאִים לֹא יִהְיֶה פְּלִאִים מ"מ צָרִיף עֲתָה לְבַטְלוֹ ע"כ.

וְלִכְאוּרָה דְּבָרִים אֵלוּ סוֹתְרִים סוּגְיָא דִּיזֵן פָּאן מַס' מַפּוֹת דְּהִכָּא נְדָרֵשׁ אִיסוּר מְקַנִּים מְדַכְּתִיב בְּהַמְתָּה לֹא תִרְבִּיעַ פְּלִאִים וְסָמִיף לְלֹאוּ דְשְׁדָּה וְאֶמְרִינֵן פְּלִאִים שְׁדָּה לֹא. וְלִיִּישָׁב סְתִירָה זֹו אֲמִינָא דְלִכְאוּרָה צָרִיף בְּיֹאוּר לָמָּה רָצָה ר"ל לְאוֹקְמִיָּה לְמִתְנִי דְלֹא פְּהִלְכְתָּא וְכר"ע הִלֵּא טוֹב יוֹתֵר לְתַפְּנוֹס פְּדַעַת ר"י וְאֲתִיָּא פְּרַבְּנָן דְּמִתְנִי וצ"ל דְּהוּי דְּחִיקָא לר"ל לֹוֹמַר דְּמוֹקְדָּשִׁין שְׁבַמְתְּנִי לִיכָא אֲלֹא מְלָקוֹת א' פְּפִירֵשׁ הַתּוֹס' וּמוֹקְדָּשִׁין דְּתִנְיָא לָאוּ דְנוֹקָא הוּא ע"כ הוֹטֵב יוֹתֵר לְדַעַת ר"ד לֹוֹמַר דְּבַאֲמַת דְּנוֹקָא תִּנְיָא מוֹקְדָּשִׁין לְשׁוֹן רַבִּים לְחַיִּיב ב' מְשׁוּם מוֹקְדָּשִׁין מְשׁוּם לֹא תַעֲבֹד וּמְשׁוּם חֲמוּר דְּבִדָּה"ב וְהִנֵּה קָשָׁה לִיָּה דֹא"כ יֵשׁ תַּשְׁעָה מְלָקוֹת דְּבְכִלְאֵים בְּפֶרֶם אִיכָּא ג"כ לְחַיִּיב תְּרַתֵּי מְשׁוּם כ"ז וּמְשׁוּם כֵּה"כ ע"כ הוּי נִיחָא לִיָּה יוֹתֵר לֹוֹמַר דְּמִתְנִי אֲתִיָּא כר"ע וְאִין הַחְיִיב רַק מְשׁוּם מְקַנִּים וְס"ד דְּטַעְמִי דר"ע בְּאִיסוּר מְקַנִּים אִינוּ מְשׁוּם גּוֹרְעִין וְדוֹרְשִׁין רַק מְשׁוּם סְמִיכוּת דְּקָרְאֵי בְּהַמְתָּה לֹא תִרְבִּיעַ פְּלִאִים שְׁדָּה לֹא כו' הוּא דְיִלְיָף וְלִיכָּא לָאוּ עַל מְקַנִּים רַק בְּכ"ז וְלֹא בְּכֵה"כ וְא"ש הָא דְתִנְיָא בְּמִתְנִי שְׁמִנָּה וּבְסוּגְיָא דְמ"ק דְּאֲזוּלֵי שְׁם אֲלִיכָּא דְרַבָּה א"ש פְּמִסְקָנָא דְהִכָּא אֲלִיכָּא דר"י דְּמוֹקְדָּשִׁין אִינוּ נִחְשָׁב רַק לְמְלָקוֹת א' וְכֵה"כ נִחְשָׁב לְתַרִּי וְלִשְׁיטַת רַבָּה שְׁם אֲתִיָּא הַמְתְּנִי כר"ע וּמְשׁוּם מְקַנִּים הוּא דְמַחְיִיבִינֵן תְּרַתֵּי לְכֵן הַנְּצָרָה הַגְּמָרָא שְׁם לֹוֹמַר דְּאִיסוּר דְּמְקַנִּים יִלְיָף ר"ע בְּמִדָּה דְּגוֹרְעִין וְדוֹרְשִׁין וְעַד"ז לְמַדִּין אֲנוּ אֲזַהְרָה מִיּוֹחַדָּת גַּם בְּכֵה"כ דְּכַתִּיב לֹא תִזְרַע פְּרָמָה פְּלִאִים וְגוֹרְעִין וְדוֹרְשִׁין לֹא פְּרָמָה פְּלִאִים וְכַדְאִיתָא בְּיָרוּ שְׁהַבְּאֲתִי לְעִיל וְאִיכָּא מְצַד אִיסוּר קִיּוּם ב' לְאִוְנֵן

במקנים כה"כ דאיפא בי קיום פלאים זרעים וקיום כה"כ וא"ל מנ"ל דרבה סובר שהטעם משום גורעין ודורשין דלמא גם הוא סובר כר"ל דליפא במקנים רק הלוא שגלמוד מסמיכת אנהרת פלאי בהמה ז"א דלרבה לשיטתיה שסובר להדיא אליפא דר"ע כפאשר אבאר לקמן דלוא שאין ב"מ אין לוקין עליו וצ"ל הקיום במעשה יהי אף למותר מה דתנא במתני' בכרם וע"כ צ"ל דגם על קיום פרום יש חיוב מלקות וכינון שפן ע"כ צ"ל דר"ע סובר דגורעין ודורשין ויש גם בכה"כ אנהרת לאו על קיומו פן היא לשיטת רבה אבל ר"י סובר כר"ל דליפא במקנים רק לאו אחד לגבי פלאי זרעים שגלמוד מסמיכת דכלאי בהמה ע"כ לא יהי אפאשר לו להעמיד המתני' כר"ע דלשיטתיה דליפא חיובא במקנים אליפא דר"ע כ"א במעשה יהיה אף למותר מה דתנא במתני' בכרם דהא מצד פרום ליפא חיובא במקנים והוכחה מבוארת דרבה אליפא דר"ע סובר דלוא שאין ב"מ אין לוקין עליו דבמסכת מכות דף ד' ע"ב ד"ה הא ל"ק שהבאתי לעיל דחו פ"י הערוף דר"ע מחייב אף במקנים בלא מעשה דהא לר"ע דסובר דעדים זוממין קנסא הוא לא מצינו למילף מעדים זוממין ללקות אלאו שאין ב"מ ובתוס' מס' שבועות דף ד' ע"א ד"ה ר"ע כו' מתרצים די"ל דסובר פרום דימי דאמר בפ"ק ג' דף כ' אכלתי ולא אכלתי שבועת שוא ולקי עליו משום לא ונקה ע"כ ולכאורה ק' דא"כ דר"ע סובר דלוקין אלאו שאין ב"מ מהיכי אתיא ליה לר"ע דעדים זוממין קנסא הוא ונהרי סובר ר"ע דאין עדים זוממין משלמין עפ"י עצמן ואי' שם בגמרא מ"ט דר"ע קנסא הוא וקנס אינו משלם עפ"י עצמו אמר רבה תדע שהרי לא עשו מעשה ונהרגין ומשלמין ואי' יש מלקות לר"ע אלאו שאין ב"מ י"ל דגם חיוב מיתה יכול להיות אלאו שאין ב"מ ועכ"פ מה"ת יחשב לחידוש דרוך קנס חיובא דעדים זוממין לתשלומין דהא אף חיוב מלקות יש על לאו שאב"מ ומנ"ל לר"ע דעדים זוממין קנסא וצ"ל דסבירא ליה דמסבירא אחרת פשיטא ליה לר"ע דעדים זוממין קנסא הוא דכל המשלם יתר על מה שהזיק חשיב קנס ונהרי בעדים שהוזמו לא נעשה שום הניגה דהא הגמ"ד שהי' ע"י עדותם נתבטלו וכבר העיר ע"ז הפ"י בחידושי מכות דף ב' בד"ה פירקא יעוי"ש אמנם מדברי רבה שאמר תדע שהרי לא עשו מעשה מבואר דמה שסובר ר"ע בעדים זוממין שקנס הוא לא אתיא אלא מדחייבים אף שלא עשו מעשה משא"כ בכה"כ שאין לוקין וממיתין אלאו שאב"מ וליפא לחייב לר"ע במקנים כ"א בקיום ע"י מעשה וממילא פיון דאתיא לדידיה מתני' דיש חורש כר"ע עכצ"ל דיש חיוב ב' מלקות בקיום כה"כ דאל"כ למה תנא במתני' בכרם ומוכרח דרבה סובר אליפא דר"ע שיליף אנהרה למקנים במדה דגורעין ודורשין ודרשין גם כה"כ לא פלאים ואתי שפיר סוגיא דמ"ק וליפא סתירה מסוגיא דכאן דהתם אזלא אליפא דרבה והא אליפא דר"ל וכנ"ל: אף דא"כ לפי הנחה הנ"ל דר' יוחנן מפרש במתני' דעל פלאים בכרם חייב ד' וקשה מהא דאיתא במס' ביצה דף י"ב תני קמיה דר"י המבשל גיה"נ כו' א"ל פוק תני לברא הבערה ובשול לאו משנה ואת"ל משנה ב"ש הוא כו' יעוי"ש ברש"י ד"ה הבערה ובשול שכתב בזה"ל משום הבערה שהוא אב מלאכה בפ"ע קסבר יש ח"מ ללקות שמים על ב' מלאכות משום יו"ט ע"כ מוכרח לומר פן לשיטת ר' יוחנן דאל"כ אפי' לב"ש צ"ל דהבערה אינה משנה כקו' הגמרא פאן אהבערה לא לחייב וכן הקשה אב"י לרבה פדאי' בפסחים דף מ"ז ומ"ח ועוד הא את' הוא דאמרת אין ח"מ ליום טוב וא"כ צ"ל דלר' יוחנן ישאר קושית הגמרא פאן ולילקי נמי משום זורע ביו"ט ואם היינו מצ"ל דר"י לא חשיב כה"כ בשמים הי' אפאשר לתרוץ דבאמת לר"י יש חיוב ביום טוב משום שמים חרישה ומשום זריעה ומקדשין לא חשיב תנא דמתני' רק מלקות א' ואין בכלל רק שמנה לאוין אבל לפי האמור לעיל דעל פרום צ"ל דר' יהודה חשיב פלאי הפרם בשמים נשאר קושיא ונהא איפא עוד משום

זורע ביום טוב דהא לךבריו יש ח"מ ביום טוב אוילם לפי מה שפכתבתי דזה תלוי בפלוגתא א"ש ודו"ק: שער הואיל ומתוך דין א הואיל אי מותר אפי' מדרבנן ואם לאו ואם כל עניני תואיל הדין פן בין הואיל שהוא בידו או אינו בידו: הנה זה"ל הרמב"ן במלחמות בסוגיא דהואיל מסקנא דשמעתין הוא דקם ליה רבה כר' אליעזר והלכתא פנותיה היינו דשרי רב קמחא דבני חילא משום יניקא פדאיתא במס' ביצה דף כ"א ל"ש למאן דאית ליה יניקא ול"ש למאן דלית ליה יניקא ודרבה ורב חסדא נמי לאו משום דליכא אורחים קמן פליגי אלא בכל הואיל שאין דעתו לכה פליגי פדאמר ליה רבה לר' חסדא בשלמא לדידי דאמינא הואיל ואי בעי למיכל מצוי אכיל מש"ה ישחוט אלא לדידהו כו' עכ"ל הרמב"ן פננתו דבאמת יש סברא לחלק בין הואיל שבידו ובין הואיל שאין בידו ורבה ע"כ סובר דגם הואיל שאין בידו אמרינן דהא סובר ואי מקלעי אורחים ור"ח ע"כ גם הואיל שבידו ג"כ לא ס"ל דאל"כ אמאי הקשה לי רבה מבהמה מסופנת דלמא שא"ה דשם יש הואיל שבידו דהא תלי לדעתיה פשירצה יצלה ויאכל א"ו דשמעינן ליה לרבה מרב חסדא שהיה פליגי עליה ואמר דגם הואיל שבידו ל"א.

ונ"ל להסביר שמגוף המחלוקת שבין רבה ור"ח מוכח גם הואיל שבידו ל"ל דבפלוגתתם בסתם אופה מיום טוב לחול דלר"ח לוקה ולרבה אינו לוקה ומיירי הן פשאופה פת אחת או כמה פתות והא דהוצרך רבה להואיל דאי מקלעי ליה אורחים הטעם פינון שהוא לאחר הסעודה ואף אם ירצה לאכול לא יכול לאכול רק דבר מועט ומשום צורך פזית א' פת א"א להתיר אפיית כמה פתות דשאני במסופנת פינון דר"א לכזית בשור בלא שחיטה די פשיכול לאכול פזית אחד משא"כ בפת לחם שכ"א בפ"ע לכן הוצרך רבה לומר דאמרינן באפייה הואיל ומקלעי ליה אורחים ור"ח שמתייב מלקות בכל אופה לצורך חול אף פשאינו אופה אלא פת א' ע"כ ס"ל דאף הואיל שבידו לא אמרינן דהא בפת אחד שייך הואיל ואם יכול לאפות קצת מאותו פת וכשאוכלין קצת מפת ליכא לתא דמלאכת יום טוב שלא לצורך באפיית כל הפת כמבואר ממה דאיתא בפסחים דאמרינן הואיל ואי בעי בצע מפל חדא פורתא כו' יעוי"ש.

וגדולה מזה מצינו דמותר לאפות כל התנור פת היכא שע"ז הפת נאפה יפה אף שא"צ אלא לפת א' ויש להוסיף עוד פינון דר"ח מתייב בכל אופה מכלל אף פשאינו אופה אלא פזית א' דבכה"ג שייך הואיל שבידו שאם ירצה יכול לאכול אותו פזית אף שפכר סעד סעודתו וכינון שנשמע מדברי ר"ח דאף הואיל שבידו ל"ל שפיר אקשי' ליה רבה מהא דמסופנת ועכ"פ נשמע לנו שיש מקום לחלק בין הואיל שבידו ובין הואיל שאין בידו פגון הואיל ואי מקלעו לי אורחין רק רבה סובר דאמרי' אף הואיל שאין בידו פלל פמו הואיל ואי מקלעו ליה אורחים ועכ"ז י"ל דהואיל כזה פגון שהוא בידו ליכא איסור אפי' מדרבנן ואף לכתחלה מותר לעשות ע"י הואיל כזה אע"ג דבשאר הואיל קיי"ל דאסור מדרבנן עכ"פ י"ל דאינו אסור אלא הואיל שאינו בידו פגון הואיל ואי מקלעו ליה אורחים אבל הואיל שהוא בידו פגון במסופנת הואיל ויכול לאכול פזית ליכא איסור אפי' מדרבנן ואפילו לכתחלה מותר לעשות ע"י הואיל כזה וכן מוכח מדברי רבה גופא דמקשה בפסחים דף מ"ו ע"ב ובביצה דף כ"ה לר"ח מבהמה מסופנת לא ישחוט אלא כדי שיכול לאכול הימנה פזית צלי מבע"י יכול לאכול אע"ג דלא בעי למיכל בשלמא לדידי דאמינא הואיל הואיל ואי בעי למיכל מצוי אכיל מש"ה ישחוט אלא לדידהו דאמרת ל"א הואיל אמאי ישחוט כו' עכ"ל ולכאורה יל"ד לרבה אמאי א"צ לאכול הא אם לא יאכל אין ההיתר אלא מטעם הואיל ואף דשייך הואיל יש אד"ר וצ"ל שהתירו פאן במסופנת אד"ר מפני הפסד ממונו והרי בידו לאכול פזית ולא יצטרך להגיע באד"ר ויצא גם מהפסדא עכ"ל שסובר רבה דהיכי דשייך הואיל שבידו

אף אד"ר ליפא וליפא למנוע רק משום טירחא שלא לצורך יום טוב וכמו דאסרינן ביום טוב פל טרחת שלא לצורך אף היכא דליפא לתא דמלאכה ובמקום הפסד ל"מ טירחא שלא לצורך ולכך מותר במסוכנת לשחוט אף פשאין דעתו לאכול רק שיש שהות לאכול דיש הואיל שפידו דאי בעי למיכל בעצמו אכיל ונדמי למה דאיתא במס' ביצה דכ"א גבי עיסת הרועים הואיל ואפשר לפייסן בגבלה וא"ש בזה מה שתפס הברייתא שהביא רבה אם יכול לאכול דהיינו הואיל שפידו דאף דלרב' שאמר אף הואיל שאינו פידו כמו הואיל דאי מקלעו ליה אורחים מ"מ אי משום זה הו"ל אד"ר אבל מחמת שכיכול לאכול בעצמו יש הואיל שפידו ליפא שום נדנוד איסור מלאכ' דרבנן והלשון קו' רב' עול' יפה מאוד עפי"ז: ובאמת עדיין אינו מספיק דברי בזה דלפי הנחה זו דלגבי מסוכנת לא נחתינן להואיל שראוי' פל הבהמה לאורחים ולא אתינין בהיתר שחיטתה רק הואיל שפידו לאכול כזית בעצמו ולכך מותר אפי' לכתחלה יש לכאורה מקום עיון ואקדים דברי הגמ' במסכת ביצה דף כ"א בעא מיני' ר' אבהו סבא מר"ה בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטו ביום טוב או לא ואמר ליה מותר א"ל וכי מה בין זה לנו"נ כו' וטעמא מאי חצי' של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטו ביו"ט משום דא"א לכזית בשר בלא שחיטה אבל נדרים ונדבות אסור לשחוט ביו"ט דכהנים כי קא זכי משלחן גבוה קא זכי ואיתא בתוס' מסכת ביצה דכ"ז ע"ב בזה"ל דמצוה גבוה לא בטלה חלק דהדיוט וגבי שלמים שאני משום דעיקר ההקדשה בשביל גבוה כו' עכ"ל יעניין תוס' מסכת שבת דכ"ה וכן מורה לשון התוס' פסחים דף מ"ו ע"א ד"ה לא תקרי כו' וסיימו שם דלמ"ד נו"נ קרבים ביום טוב עיקר שחיטה לצורך אדם הרי דלענין מלאכת יום טוב אולינן בטר העיקר למה המלאכה לעשות וא"כ קשה אמאי האופה מיום טוב לחול פטור ממלקות מטעם הואיל ואי מקלעו אורחים הא א"מ עיקר האפייה אינה נעשית לצורך אורחים רק לחול ומה לי אם עיקר המלאכה לצורך גבוה או לצורך חול.

וליישב זה אציע דברי התוספות במנחות דף ס"ד דשם פליגי רבה ורבא בפורש מצודה להעלות דגים והעלה דגי' ותינוק רב' אמר פטור זיל בטר מעשיו ורבא אמר חייב זיל בטר מחשבתו ומקשה בתוס' שם לרבא דמחייב מהא דאופה מיו"ט לחול דפטרין בהואיל יעוי"ש ש' לשונם מגומגם וכוננתם דכמו שבאופה מיום טוב לחול לא אולינן בטר מחשבתו פן לא ניזיל בטר מחשבתו בהעלה דגים ותינוק ומתראים התוס' בזה"ל דהתם הוא דאפייתו חזינא לצורך יום טוב אבל הכא צידת דגים לא חזינא בשבת עכ"ל פוננתם דהיכא שפל המלאכה שעושה חזינא לצורך יום טוב כמו באופה שפל מה שאופה משפחת שיהיה ראוי' ביום טוב כי יבואו אורחים בכה"ג לא אולינן בטר מחשבתו אבל בתינוק ודגים שלגבי דגים עצמם לא משפחת שיהיה חזינא להיות מותר בהן דצודה בשבת ואין להפקיע האיסור צידה שבהן רק מחמת שניצוד עצמם התינוק ובלתי דשניהם באו יחד למצודה לא הנה באפשרי להיות היתר לקחתם בכוננה ע"כ אולינן בטר מחשבתו ונהרי איסור מלאכה כצידת הדגים דמחשבתו לא הו' על התינוק ולפי"ז יש לחלק בין אפייה מיום טוב לחול ובין נו"נ גבי אפי' מיום טוב לחול אף שמחשבתו לחול פינן דמשפחת דכל מלאכת אותו האפי' חשוב להיות לצורך יום טוב ע"כ לא אולינן בטר מחשבתו אבל בנדרים ונדבות שהחלק שנשאר לגבוה לא מקרי פלל לצורך יום טוב רק חלק ההדיוט שבהן מקרי לצורך יום טוב ומחמת שנתקן בשחיטתה נו"נ גם חלק הגבוה דלא מקרי צורך יום טוב אולינן לענין תקינן חלק הגבוה בטר המחשבה דעיקר שחיטת הנו"נ לצורך גבוה ע"כ אסור להקריב נו"נ ביו"ט למ"ד נו"נ אין קריבין דבאותו שחיטה מתקן גם חלק הגבוה ועיקר השחיטה לגבוה ובזה החלק לא משפחת לה שיהיה קרויה צורך יום טוב והשתא דאתינין הכא יש להקשות למה סובר רבה דכיכול לאכול כזית א'

מותר לשחוט המסונפנת אע"ג דלא יכול הא הואיל זה אינו שנייה אלא בכזית א' שהיה בידו לאכול ולא בכל הבהמה והואיל ואי מקלעו לי' אורחים לא אמרינו הכי כמ"ש לעיל ועיקר השחיטה הוא לצורך חול דהא גם כזית זה שיכול לאכול אינו בדעתו לאכול ולא אכיל כלל וא"כ עכ"פ נגד כל הבהמה חזי כזית א' שבידו לאכול היה לנו לילה אחר עיקרו ונהרי עיקר שחיטתו ומחשבתו לחול ולמה מועיל הואיל הא בשחוט זה נתקן בבהמה מה שישאר לחול ולא היה בו שניכות הואיל ומה שמשפחת להנשא שיהיה חזי לצורך יו"ט שהוא ראוי לאורחים אשר אי יבואו אינו מועיל רק שלא יתחייב באיסור מלאכה של יום טוב ובאמת מ"מ מועיל אפי' היתר הואיל שיהיה מותר לכתחלה מדאורייתא אבל בשביל זה איסור מדרבנן לא פקע מיניה מה שאסור לכתחלה לשחוט אם עיקר שחיטתו שלא לצורך יו"ט ולא עדיף מאלו לא שנייה בו כלל הואיל ואי מקלעי לי' אורחים מפני שהואיל הנה אינו עושה רק לפעול להתיר מדאורייתא וגם עשה פעולתו שהותר חלק הנשא לשחוט מצד איסור דאורייתא והני כלא היו לענין אד"ר הן אמת שלפי הגירסא שלנו שם במנחות דרבה פוטר י"ל דרבה לשחיטתו דאף בצידת דגים אולינו בטר מעשה ולא בטר מחשבתו הרי דלא אולי בטר מה שהוא עיקר מלאכתו אמנם בהשגת הראב"ד בפ"ב מהל' שבת מבואר שהי' לפנינו הגירסא רבה מחייב דאולינו בטר מחשבתו.

ונ"ל דהא דהוצרך הגמ' לחלק בין הבהמה דחצי' של עכו"ם וחצי' של ישראל וכן נ"נ ומטעם דכהנים משלחו גבוה קא זכו פנ"ל דאולינו בטר שעיקרו נשחט לצורך גבוה ז"א אלא לרב הסדא שפובר דצרכי שבת נעשים ביום טוב איסור הקרבנות דנו"נ אינו כ"א מטעם הנ"ל אבל לרבה לשחיטתו דסובר צרכי שבת אין נעשים ביום טוב י"ל שאין איסור הקרבנות נ"נ משום דאולינו בטר עיקר הקרבנות אלא משום דבשעת שחיטה לא חזי לאכילה עד אחר זריקה והקטרה וכמ"ש רש"י פן בכוננת רבה שם בפסחים ח"ג דמ"ז ע"א ד"ה ביום טוב ומבואר שם בתוס' ואף שהתוס' שם דחו פירש"י מ"מ מה שכתבו בדף ה' ע"א ד"ה ואומר שכ' א"נ פינן דתחלת הבערה אינו יכול ליהנות ממנו יש איסור כמו נ"נ שאין קרבין ביו"ט למ"ד אע"ק שיש בהן מאכל הדיוט לבסוף כו' עכ"ל נטו לסברת רש"י דבכה"ג הני הליכא בי' צורך הדיוט כלל משא"כ בבהמה מסונפנת אף דעיקרו לחול מ"מ חזי כזית א' ממנו ליו"ט דאי בעי למיכל מצי אכיל ואף שמתקן בשחיטה זו כל הבהמה שעיקרו לחול י"ל דל"ל בה וא"ש דברי רבה: ובזה יתורץ מה דקשה לו על הרמב"ם שפ"א מהלכות יום טוב פתב בזה"ל מי שהיתה לו בהמה מסונפנת לא ישחוט אותה ביום טוב אא"כ יודע שיכול לאכול ממנה כזית צלי מבע"י פדי שלא ישחוט מה שיאכל בחול עכ"ל.

ופשיטות דבריו מורים שפובר שצריך לאכול ודלא כרבה דאמר דמטעם הואיל מותר אפילו באינו אוכל. וכ"כ בב"י שפוננת הרמב"ם פנ"ל וצ"ע על הרמב"ם למה פסק פאן דלא כרבה הא גבי האופה מיום טוב לחול פוסק כרבה ולפי הנ"ל א"ש דהרמב"ם לשחיטתו שפובר לענין זה כר"ח דצרכי שבת נעשים ביום טוב כמ"ש הב"י בא"ח סי' י' וצ"ל דהא דנו"נ אין קרבין ביום טוב הוא משום דאולינו בטר עיקר השחיטות שהוא לצורך גבוה וכיון שכן היכא דלא שנייה הואיל בבהמה כ"א על כזית א' אסור לשחוטו דאף דלענין אותו כזית לא אולינו בטר מחשבתו פינן דחזי ליום טוב כשירצה מ"מ לגבי כל הבהמה דלא שנייה בה הואיל אולינו בטר מחשבתו ועיקר שחיטת הבהמה היא רק לצורך חול דהא גם כזית א' אין דעתו לאכול רק אי בעי מצי אכיל כזית א' ותו לא ע"כ שפיר פוסק הרמב"ם גבי שחיטת בהמה מסונפנת שצריך לאכול ואי לא הכי אסור לשחוט מדרבנן ככל הואיל שאינו מותר אלא מדאורייתא אבל מ"מ אסור לעשות לכתחלה מדרבנן ומדוניקים דבריו מה שהוסיף וכתב פדי שלא ישחוט ביו"ט מה שאכל בחול וכיון שגמר בדעתו

לאכול פזית א' הוי כעיקר שחיטתו לצורך זית זה וכן מדוניק בלשון רש"י שם בפסחים ד"ה משום הפסד שכ' והו"ל כצריף לזית ביום טוב ומשום הא זית בעי למשחטי לכולה כו' ע"כ.

והא דפוסק הרמב"ם גבי צידת תינוק ודגים דפטור י"ל שאני התם דכינן דאיגלאי למפרע שיהיה צריף פ"נ בצידה זו הוי פלא עבר פלום במעשה כ"א במחשבתו ולקף ליפא לחיבו קרבן: ועפ"י הנ"ל יתכנו היטב דברי הטור א"ח סי' תצ"ח פתב דין מסונפת ובזה"ל אסור לשחוט אא"כ יש שהות ביום לאכול ממנה פזית מבע"י וכו' עכ"ל וכתב הב"י יש לתמוה למה השמיט מלת צלי דמסתמא הלכה כת"ק ושמא י"ל כינן דאין דרף לאכול בשר חי פל שאינו אומר חי בהדיא ממילא נשמע דצלי קאמר עכ"ל הב"י ותיירץ זה דחוק מאוד דהא חזינו דפליגי ת"ק ור"ע בזה הנה על הטור להזכיר הלכה כדברי מי אי בעינו שיהיה שהות כדי לאכול צלי דוקא או די ביש שהות לאכול פזית חי ובלא"ה לפי הכרעת האחרונים שגם הטור ס"ל דא"צ לאכול רק אם יש שהות לאכול די ומשום הואיל ואי בעי למיכל מצוי אכיל התירו לשחוט מסונפת וכדבעי רבה בפסחים דף מ"ו ע"ב וכן פסקו הרבה מגדולי הפוסקים וממ"ש הטור שיכול לאכול קודם בדיקת הריאה ליפא להזכיר שסובר הטור דבעי למיכל אלא פוננתו שהצריכו חז"ל להתיר במסונפת שיהי' בידו לאכול ממנו כשירצה בלא בדיקה כדי שיהיה שייף הואיל ואם ירצה לאכול יאכל ממנה דאם לא היה מתירין לאכול ממסונפת שנשחטה ביום טוב בלא בדיקת הריאה היה מהצורך להמסונפת שיהיה שהות גם על הבדיקה א"כ מה בכך שאין דרף לאכול בשר חי מ"מ שייף הואיל ואי בעי למיכל חי פאשר פן הוא דעת ר"ע א"כ הנה לו להטור לפרש בהדיא אם צלי או חי ולפ"ז לא א"ש תירוצו של הט"ז שמתירן שהטור סובר דהלכה כר"ע דא"כ הו"ל להטור לבאר בהדיא כדי אם יכול לאכול פזית חי דהא בסתימת דבריו של הטור אפשר למטעי שפינו שאין דרף לאכול בשר חי לא מתירין לשחוט המסונפת אלא אם יכול לאכול צלי וליישב דברי הטור אלו תחלה אבאר מה שיש לפלפל בסוגיא זו בביצה דכ"ה שמקשה הגמ' מאי קמ"ל אילימא לאפוקי מדר"ה כו' והא אנו תנו מתני' כדר"ה דתנו ר"ע אומר אפי' פזית חי מבית טביחתה וקשה לי הא מבאר מדברי התוס' פסחים דכ"ד ע"ב ד"ה פרט לאוכל חי כו' וביותר מדברי המרדכי שם בשם הראב"י דאכילת בשר בהמה חי הוי שלא פדרף אכילה רק שיש שיטות פוסקים שסוברים שמדרבנן אסור שלא פדרף אכילה ואף לפי שיטה זו היכא שיש ספק איסור אין לאסור האכילה כ"א כד"א דהוי ס' דאורייתא אבל שלכ"א דבונדאי איסורו אינו אלא מדרבנן מה"ת לאסור בספקו הא הוי ספק דרבנן וכל סד"ר לקולא א"כ קשה מאי פריף הגמרא והא אנו תנו במתני' כדר"ה כו' הא אף אי הי' בדיקת הריאה מדאורייתא ז"א אלא ברוצה לאכול כד"א דבכה"ג הוי ספק דאורייתא דדלמא הבהמה טרפה אבל ר"ע מייירי ברוצה לאכול בשר חי דזה הוי שלכד"א שאינו אסור אלא מדרבנן ומצוי למיכל אף קודם בדיקה משום דסד"ר לקולא ונהרי הס' לפנינו אין הבהמה טרפה ואף אם נאמר דגם סד"ר אינו מותר היכא דאיפא לברורי מ"מ הך במסונפת הוי פליפא לברורי דאם נאסר לאכלה מספק יהי' מנוע מלשחוט הבהמה ביו"ט ותמות הבהמה וכ"נ מדברי היש"ש דמה שיהתירו במסונפת לאכול בלא בדיקת הריאה אף שהצריכו חז"ל לבדוק הריא' תמיד הוא משום טעם הנ"ל דבדיקת הריאה אינו רק משום דאפשר לברורי משא"כ במסונפת וכעין זה י"ל לענן דין סד"ר וכמש"ל וביותר קשה לפי שיטת הראב"י שבמרדכי שאף מדרבנן ליפא איסור באכילה שכד"א וכן פוסק הש"ף פנותי' ביו"ד א"כ אמאי התיר ר"ע לשחוט מסונפת כשיכול לאכול פזית חי ומטעם דא"א לכזית בלא שחיטה וכדאייתא בפסחים דמ"ה הא אכילת בשר חי מותר בלא שחיטה פלל לדעת ראב"י גם מדרבנן והשחטה עבודה אף למותר.

עוד קשה היא היתר ביום טוב ידענו מקרא אף אשר יאכל וגו' הרי אכילה בכ"מ דוקא דרף אכילה ומנ"ל להתיר מלאכה ביום טוב לצורך שכד"א ואף אי נימא דשילכד"א מקרי צורך קצת מ"מ לא אמרינו הואיל והותרה לצורך התרה נמי שלא לצורך והיינו צורך קצת כמ"ש התוס' שם ד"ה לא אמרינו וכן פתיבא להדיא במסכת ביצה די"ב ע"א דהו"ל לאוקמי הכרייתא דהשוחרט עולת נדבה כר"ע דל"ל מתוך והרי התם איכא צורך קצת כמ"ש בתוס' שם דלא יהיה שלחנה מלא ושלחן רבף ריקם ואמאי מתיר פאן לשחוט בכדי לאכול פזית בשר חי היא אכילת בשר חי אינו ד"א עכ"פ לא תקרי אלא צורך קצת ולר"ע דל"ל מתוך אסורה מלאכה ביום טוב אם לא לצורך גמור: וליישוב זה נ"ל דהא דחשבינו אכילת בשר חי שכד"א אינו אלא פשאוכל תפל אבל בגמלח מקרי ד"א וכדברי אלה נשמע מדברי הגמ' במסכת שבת דף קכ"ח אתמר בשר מלוח מותר לטלטלו בשבת בשר כו' ר"ח אמר אסור לטלטלו הרי דבשר מלוח חזי לאכילה חי וכן מורים דברי התוס' ביבמות דמ"ו דבשר מלוח חי חזי לאכילה אלא דלא הוי אכילה חשיבא והא דאיתא במשנה פרק י"א דמנחות דשעיר של יוה"כ שחל להיות בע"ש אכלו הבבלים ממנו בשבת פשהו חי ג"כ מיירי אחר מליחה יעוי"ש בתוי"ט שכתב פיון שאין עיבוד הי' אפשר לאכלו ע"י פה ואף שהתוי"ט לא נחית שם לזה רק לדעת הרמב"ם ששמצריף מליחה אף באומצא מ"מ לפי דברי הג"ל ובתפל חי לא חשיבא אכילה נודאי אין יוצאין ידי חובת מ"ע דאכילת קדשים כ"א פדרף אכילה ע"כ צ"ל שלא אכלו הבבלים חי לגמרי כ"א במליחה דאז הוי דרף אכילה למי שדעתו יפה ולפי"ז י"ל דהא דאמר ר"ע פדי לאכול פזית חי ג"כ אין פוונתו על בשר חי תפל כ"א חי מלוח דמקרי דרף אכילה ומותר לשחוט פזה אף למאן דל"ל מתוך אמנם נשאר קשה קושיות האס"ז וזה"ל ומפאן שמעינו דבשר אומצא לא בעי מליחה דאי לא הרי כתבו הגאונים דשעור מליחה פשיעור צליה וימאי איכא בין שיעורא דת"ק (דאמר אם יש שהות לאכול פזית צלי) לשיעורא דר"ע דהא ר"ע מיגל יותר מת"ק דבעי שיהי' שהות ביום פדי לצלות והלכה כת"ק ולפימ"ש ע"כ ר"ע מניח קאמר וא"כ אמאי הקיל ר"ע נגד הת"ק היא תפל לא מקרי אכילה וא"א להתיר שחיטת מסופנת רק לצורך אכילה פדרפה והיינו חי מליח ומיז שגמלח קצת מתחיל הדם להתפרש אסור לאכלו עד שישקה במלחו פל שיעור מליחה לצורך הוצאת הדם והרי שיעור מליחה פשיעור צליה: הן אמת שיש לדחוק בדוחק דאפשר לומר דלמהוי בשר חי ראוייה לאכילה א"צ רק למלחו אבל לא להניחו במלח פשיעור מליחה להוצאת הדם א"כ משפחת שיהיה רק שהות לאכול חי ולא צלי והיינו פשאין שהות אלא לחלוטו בחומץ להצמית דמו דבכה"ג יכולים לאכול אח"פ במליחה קצת וא"צ עוד להשהות פשיעור מליחה דאף שגמלח קצת אין הדם מתפרש פיון שפבר נצמת בחומץ או פרותחין אבל זה דחוק שוב ראיתי בשעה"מ שמדחה האס"ז הג"ל דאף אם נאמר דבאומצא אסור ג"כ בלא מליחה פדעת הרמב"ם פ"ו מהל' מא"א מ"מ א"ש דברי ר"ע דיכול לאכול חי ע"י חליטה דבכה"ג א"צ מליחה ולקמן אבאר אי"ה דברי בזה עכ"פ האס"ז לא נחית לזה דאפשר בחליטה ומלבד פל הג"ל יש להקשות קושיא עצומה ואקדים מש"כ בתבואות שור סי' כ"ז ס"ק א' שמביא דעת רש"י בחולין ד' קכ"א שסובר דאסור אכילה מבשר מפרפסת קודם שתצא נפשה אינה אלא מדרבנן וכתב ע"ז בזה"ל ויש לתמוה מאין יצא לרש"י לומר דהוי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא הא בהדיא אמרינו במסכת סנהדרין דף ס"ג מנין לאוכל מן הבהמה כו' אמר ר' אבין על פולם אינו לוקה משום דהו"ל לאו שבבבלות ע"כ אלמא מלקי הוא דלא לקי הא אסורה דאורייתא איכא ומי הכריחו לרש"י להוציא הדברים מפשטן ואפשר דיצא לו לרש"י ו"ל מדתנו בביצה דכ"ה בהמה מסופנת לא ישחוט אלא א"כ יש שהות ביום לאכול ממנה פזית צלי

ר"ע אומר כו' וקשני' ליה לרש"י אע"פ דמסונפנת הוא מ"מ לפעמים הוא שוהה למות ואיך שרי בדאיכא שהות לחתוף מבית טביחתה ולאכול חי היאך יודע מתי תמות הבהמה וא"ל שיקרב מיתתה בידי' דרש"י לשיטתו דס"ל בןחולין דף קי"ג דשובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה מבעי' דלמא אסורה לדידיה אפילו בצלי או מליחה וכ"ש לאכול חי נהרי ס"ל לרש"י דאיסור אכילה קודם צאת נפשה אינה אלא מדרבנן שלא יהיה נראה כרעבתן כו' ובמקום פסידא שרי עכ"ל התבואת שור ז"ל: אמןם לדעתו נשאר קושיותו לכל הפוסקים ומשמעות הטי"ד סי' כ"ה שסוברים דאיסור הוא לאכול בשר מפרפסת עד שתמות הבהמת ומה שמתרץ התב"ש דיכול לשפור מפרקתה לא א"ש דהא מחמת האופעינא דלא איפשטא שם בןחולין דף קי"ג פסק הלכה דשובר מפרקת אסור לאכול באנהצא בלא מליחה פדרפה וא"ל שניתוף בעודה מפרפסת כזית בשר מבית טביחתה ואח"כ ישפור מפרקתה שתמות הבהמה הא בכה"ג אותו בשר שנתוף בעת הפרפוס אסור אף לצלי בלא מליחה כמבואר להדיא בןחולין ל"ג הרוצה שיבריא חותף כזית בשר מבית טביחתה של בהמה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין עד שתצא נפשה וכתב שם הרשב"א ומוכא גם כן"ן ומולחו יפה יפה פלומר אפילו לצלי דאי לקדירה אמאי נמתין עד שתצא נפשה דמסתמא ונדאי בכדי שיעור מליחה ובישול תצא נפשה אלא לצלי קאמר ואע"ג דקיי"ל דלצלי לא בעי מליחה בעלמא כו' הכא שאני פיון דמבית טביחתה קא חתף עד שלא תצא נפשה ועד שלא תצא נפשה הדים מתמצה דרף שם ונעקר ממקומו ובא לכאן ולפיכך לא מקרי דם איברים אלא פדם שפירש עכ"ל הרשב"א: הינצא מדבריו שהפרפוס יכול להתמשך כדי שיעור מליחה וצלי' ומעט יותר אבל לא כדי שיעור מליחה ובישול א"כ לפ"ד התב"ש דבהשוחט את המסונפנת צריך לחוש דלמא מפרפס הרבה א"כ צריך שיהיה שהות כדי שיעור פרפוס הרגיל להיות לכל היותר היינו כשיעור זמן מליחה וצליה ומעט יותר א"כ קשה מאי קולא יש בדברי ר"ע שאמר כדי לאכול כזית חי דאיך שיעשה יהי שיעור כדי צליה דהא צריכין שיהי' שהות כדי שיעור כל הפרפוס לכל היותר וממילא יש שיעור מליחה וצליה דהא לפעמים שוהה הפרפוס כשיעור זה ומעט יותר ואם אין שהות ע"ז אין להתיר השחיטה כ"א מצד שבידו לשפור המפרקת ונהרי בכה"ג אסור לאכול באומצא ואסור לחלוטו ברותחין או בחומץ וצריך מליחה פדרפה א"כ ממילא איכא שיעור גם לצלות דהא שיעור מליחה כשיעור צלי' וא"ל שיהיה בידו לחתוף כזית בשר קודם שבירת המפרקת מבית טביחתה ואח"כ ישפור המפרקת למנוע הפרפוס ז"א דהא בכה"ג ג"כ צריך למלחן פדרפה הכזית בשר שחתף מבית טביחתה קודם שתצא נפשה כמבואר לעיל חותף כזית בשר מבית טביחתה ומולחו יפה יפה וכן פסקינו ביו"ד סי' ס"ז יעוי"ש ואף דבכה"ג איכא] נ"מ בין ר"ע לת"ק דלת"ק צריכין מליחה וצליה דבחותף כזית קודם שתצא נפשה אף לצלי בעינו מליחה ולר"ע שאין צריך רק לאכול חי די בשיעור מליחה מ"מ קשה דלמה לי לחתוף קודם שבירת המפרקת ישפור תחלה המפרקת ואח"כ לחתוף הכזית בשר ויהיה מותר לצלותה בלי מליחה לשיטות הפוסקים החולקים על רש"י וסוברים דאף בנשבר המפרקת די במליחה או צלי' לבדה יהיה ביש שהות לזה לחודא אפלת"ק דשיעור מליחה וצלי' חדא הוא וא"כ לכל האופנים יש ממילא שיעור לצלות ונ"ל דבפסחים דף נ"ח ע"א איתא חל ערב פסח להיות בערב שבת דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת מוקמינן ליה אדינא ביש ומהצצה וכתב הב"י ביו"ד סי' ס"ט בשם תשובת תה"ד סי' קס"ז שמפאן ראי' לשיעור מליחה שהוא לדעת הרא"ש כשיעור צלי' שיהיה שעה א' וכתב בעל המחבר ספר תבואות שור בבכור שור בזה"ל ותמיה לי טובא דהא ונדאי שיעור שעה לאו שיעור התחלת צלייתו עד גמרו הוא דמתני' ערוכה הוא בשבת

משלשלין את הפסח עם חשיכה כו' וצ"ל דהאי צלייתו דלא דחי שפת דקאמר הכא היינו הכנת הצלי ולקא בעינו שעה א' פהא דאמרינו בפ"ק דף י"ב דיהבו רבנו שעה א' ללקט ב' עצים א"כ אין מפאן ראיה פלל לשיעור צלי פנ"ל הינצא מזה דמה שאמרו שיעור מליחה פשיעור צליה ויהינו פשיעור עצמית הצלי לחודא פשפבר יש מוכן אז להניח הפשר עליו לצלותו א"כ נ"מ גדולה בין ת"ק לר"ע דלת"ק אם אין לו עצים ואש מוכן בעת שפא לשחוט המפרכסת אסור לו לשחוט אא"כ יש שהות על הכנה לצליה ושיעור הצלי עצמה ולר"ע שדי לאכול פזית חי מליח אף בליכא אלא פשיעור זמן ומלוח שאינה אלא פשיעור צליה עצמה לבדה ולא פשיעור הכנה לצליה והצליה וא"כ לר"ע מותר לשחוט אף פשאין לו עצים ואש וליכא שיעור רק לאכול פזית חי מליח מותר לו לשחוט המסופנת משא"כ לדעת הת"ק ומינושב שפיר קושנייתו הנ"ל ונדחה בזה גם הוכחת האס"ז הנ"ל דאף אם פל הפשר באומצא אסור באכילה בלא מליחה מ"מ איכא נפקותא וקולא גדולה בדברי ר"ע שאינו מצריף לאכול צלי ודי פיש שהות לאכול פשר חי דאם השיעור לאכול צלי צריף שיהי' שהות גם על הכנת עצים ואש וכן"ל וא"כ תמוהים דברי האס"ז איף מביא ראי' מפאן דלאומצא לא בעינו מליחה האף שלא נחית לכל מש"כ על יסוד התב"ש בס"י כ"ז הנ"ל הו"ל להאס"ז לדחות ראנייתו די"ל דלאומצא בעי מליחה ועכ"ז יש קולא בדברי ר"ע שאין צריף שהות גם על הכנת עצים ואש: ולינשב דברי האס"ז נ"ל שפובר האס"ז דכיין שמתירין לשחוט מסופנת מצד הואיל וכדברי רבה תו א"צ שיהיה שהות גם על הכנת עצים ואש דאף שאינו מוכן בידו אם יש שהות פדי צלי אם היה האש מוכן מ"מ יש להתיר שחיטת המסופנת מטעם הואיל ואי הוי מקלעי ליה אש לצלות עליה הכזית פשר.

וגדולה מזה מצינו בתוס' פסחים דף מ"ז ע"ב ד"ה אחריתה לא לחייב שמפרשים הואיל וחיזי לכסוי דם צפור אם היה דם צפור במקום חרישה כו' יעוי"ש ובפשיטות יותר יש לומר הואיל ואי מנדמן ליה מיד בגמר שחיטתו אש לצלות עליה הכזית פשר מותר לו לשחוט או הואיל שיהיה הכזית זה ראוי לאכילה למי שיש לו אש מוכן ובידו להניחו עליה מיד הכזית לצלותו ולאכול דהואיל פזה אמרינו כמו שפותר לאפות לבני חילאי בהואיל שחיזי למי שיש לו ינוקא ואף פשאין לזה האופה ינוקא כמ"ש הרמב"ן ומבואר לקמן וא"כ שפיר הוכיח האס"ז דלאומצא לא בעינו מליחה אמנם א"כ ישאר קשה קושנייתו הנ"ל לפי דברי התב"ש דע"כ גם לר"ע יהיה שהות פדי צלי הן אם מצריף שיהיה שהות פדי שיעור פירפוס או לעשות תקנה בשבירת המפרקת: וכדי לינישב קושניא זו אקדים מה שקשה לי עוד דלפ"ד רבה שמפרו יכול לאכול אע"פ שאינו אוכל ומטעם הואיל מסתמא פן גם פנונת ר"ע שאמר אפי' פזית חי פי ע"כ דבריו קאי אדברי ת"ק וסובר ר"ע פשיש שהות לאכול פזית חי אף שלא יאכל מותר לשחוט וא"כ ע"כ צ"ל שגם ר"ע סובר הואיל וקשה דהא איתא בתוס' פסחים דף ה' ד"ה ואומר פל מלאכה כו' ואע"ג דכששורף ועושה גחלים הנאתו מותר כו' ואומר ר"י דסברא הוא דקרא דתשביתו מיירי בכל ענין אפי' א"צ לגחלתו ע"כ.

ואיתא במפרשים דלפ"ז צ"ל דר"ע ל"ל הואיל דאל"כ אפי' א"צ לגחלתו יהיה מותר לשרוף מצד הואיל ואי מקלעי לי שיהיה צריף לגחלתו הרי דלפי תירץ הר"י ל"ל לר"ע הואיל וא"כ אמאי מתיר במסופנת לשחוט היכא דיכול לאכול פזית חי אף שאינו אוכל וצ"ל דיודע שיש חילוק בין הואיל שבידו לעשות ובין הואיל שאינו בידו כמו שהבאתי לעיל בשם הרמב"ן במלחמות בסוגיא דהואיל.

ועפ"ז י"ל דר"ע סובר דלא אמרינו אלא הואיל שבידו ולכך מתיר שחיטת מסופנת היכא שיש שהות לאכול פזית חי דהואיל זה בידו הוא אם ירצה יאכל בעצמו פזית אבל הואיל שאינו בידו לא אמרינו וא"ש תגרץ הר"י, הנ"ל אליבא דר"ע דסברא הוא דקרא דתשביתו מיירי בכל ענין אפי' א"צ לגחלתו ובכה"ג צריכים לומר הואיל ואי יזמן ליה שיהי' לו צורך להגחלי' והואיל פזת הוא הואיל שאין בידו והשת' דאמינו להכי א"ש דברי ר"ע אפי' בפזית חי וכמש"ל דהיינו חי מליח ואף דשיעור מליח פשיעור צליה מ"מ יש קולא לשיטת' דאם הי' מצריף שעות פזי לצלות הי' מהצורך שיהיה פשיעור הכנת עצים ואש לצלות בה פזית בשר דאם אין לו מוכן ליכא אלא הואיל שראוי למי שמוכן לו אצלו עצים ואש והואיל פזת שאינו בידו לא ס"ל לר"ע לכך אמר פזי לאכול פזית חי והאכילה בידו הוא: היצא מזה דליכא נפקותא במה שאמר ר"ע פזי לאכול חי רק לשיטתו שסובר שהואיל שאינו בידו לא אמרינו אבל לדין דפסקינו להלכה פרבה דאמרינו אפי' הואיל ואי מקלעי לי אורחים דהוי הואיל שאינו בידו ה"ה בשחיטת המסופנת אף פשאין לשוחט ההכנה לצלי' ג"כ מותר לשחוט המסופנת ודי שיהיה שהות לצליית פזית בשר ולאכול דבכה"ג אמרינו הואיל שראוי לאכילה למי שיש לו הכנה לצלי' כמו שהתיר רב לאפות לבני חילאי אף למי שאין לו ינוקא הואיל וחיזי למי למי שיש לו ינוקא פדברי הרמב"ם הנ"ל וא"כ ממילא ליכא שום הפרש בין אי אמרינו יש שהות לאכול צלי אינו ראוי לאכילה וכשאמרינו פזית חי סתמא פפירושו חי מליח דבשר תפל אינו ראוי לאכילה כולל לשום אדם כמו שהוכחתי לעיל ובשל תפל שאסור לטלטלו בשבת ובטור סי' שמ"ח אינו מתיר בטלטול רק משום שראוי לכלבים ובין שיעור השהיה פזי לאכול צלי או פזי לאכול חי מליח ליכא שום הפרש דהא שיעור מליחה פשיעור צלי' לכך לא הוצרך הטור לפרש פזי לאכול פזית צלי ודי במה שאמר פזי לאכול פזית פנין דאין ראוי לאכול בשר חי תפל פשוט שהפונה בשר מליח וכינן שמתחילים למלוח בשר חי צריכים להשהות במליחה הבשר הנמלח לבישול וברי שיעור מליחה פשיעור צלי ושניהם חד שעורא הוא וברי יש שהות פזי לאכול צלי פדברי הת"ק והא דהנזכר במשנה בפסחים פזי לאכול ממנה פזית צלי הוא משום דכך האמת גם שייך להזכיר ע"ז דברי ר"ע שסובר פזית חי ולדידיה דל"ל הואיל לאו חד שעורא הוא ודע דבחי'דושי רשב"א במסכת שבת דף ל"ט ד"ה הא דתנו כ"י נראה שסובר דמאן דל"ל מתוך כ"ש דל"ל הואיל ואף הואיל שבידו כדמוכח ממה שהוכיח שם לא יחזיק אדם חמין לרגליו אא"כ ראוי' לשתיה דהיינו שהוחמו לשתיה דאל"כ אמאי מותר הא ב"ש ל"ל מתוך וכ"ש דל"ל הואיל הרי שמחליט דמאן דל"ל מתוך גם הואיל שבידו ל"ל, וא"כ לר"ע דל"ל מתוך פדאי' בפסחים דף ה' אף הואיל שבידו ל"ל ונשאר ק' הנ"ל לרבה שפרש דברי הת"ק יכול לאכול אפי' שאינו אוכל ומטעם הואיל איך מפרש דברי ר"ע והא ר"פ ל"ל הואיל: וכדי ליישב קושיא זו נראה שלשון המשנה באשר הוא לפנינו אא"כ יש שהות ביום לאכול פזית צלי אין הכרח לפרש פדברי רבה וי"ל דהיינו שאם יש שהות לאכול ויאכל וע"ז א"ש דברי ר"ע שאמר אפי' פזית חי ורבה לא אקשה לר"ח ממשנה זו רק מברייתא דתני בה פזי שיכול לאכול אע"ג דלא בעי למיכל ויעניין בהגהת מהרי"פ שכתב נראה ברייתא הוא דמיייתי ויכול להיות שברייתא זו לא נזכר דברי ר"ע דר"ע לשיטת' דל"ל הואיל לא מהני מה שיכול לאכול רק צריף שיהיה דעתו לאכול וכן פוננתו בדבריו שפמשה אפי' פזית חי והיינו שיאכלו ולאורה היה נראה שלפי"ז נכון יותר תירוץ הנ"ל בשחיטת הטור רק שא"כ קשה פנין שהטור תפס ל' המשנה הי' לו לבאר להדיא לדינא פדברי רבה דא"צ לאכול אלא די ביכול לאכול ואע"ג שאינו אוכל וכאשר פסקו פן להדיא רובם מהפוסקים הקדמונים פמבואר במ"מ והב"י ואם נאמר

שֶׁהַטּוֹר אָחֻז שִׁיטַת הָרֶנֶן"ה בִּס' הַמְּאֹר שְׁאִין הֶלְכָה כַּרְבָּה אֶלָּא כַּר"ח א"כ תּוּ אִין מְקוּם לְכָל מִש"כ בְּיָשׁוּב דְּבָרָיו אֲשֶׁר לֹא בִּינְאָר אִיךָ יֵהִי אֶכִּילַת הַכְּזִית צְלִי אוּ חֵי דְהָא אִי ל"ל הוּאִיל יֵשׁ הַפְּרָשׁ דָּאָם שְׁיַעוֹר הַשְּׁהִינָה פְּדִי אֶכִּילַת צְלִי אִם אִין לּוֹ הַכְּנַת עֲצִים וְאֵשׁ צָרִיךְ שְׁיַעוֹר יוֹתֵר מִשָּׂא"כ אִי לֹא בְּעֵינֵן שְׁיַעוֹר שְׁהִינָה רַק פְּדִי אֶכִּילַת פְּזִית חֵי מְלִיחַ א"ו צ"ל שֶׁהַטּוֹר לֹא נָחִית לִמ"ש בְּיָשׁוּב דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א לְחַלֵּק בְּכַוֵּנְתּוֹ הַלְשׁוֹן שְׁבַמְשַׁנָּה מִפְּפִי הֵל' שְׁהַנְפִיר רַבָּה פִּי אוֹתִיב לַר"ח וְאִם חֲזַר בִּמִש"ל בְּיָשׁוּב דְּבָרֵי הַטּוֹר וְשֶׁהוּא סוֹבֵר כַּרְבָּה דֹּא"צ לְאַכּוֹל וְדִי פְּשִׁישׁ שְׁהוּת בִּי"ט שְׁיַהֲיִה אֶפְשָׁר לְאַכּוֹל הַיִּמְנָה וְא"כ תּוּ לֹא הַנְצָרָךְ לְבִאָר צְלִי אוּ חֵי דְכִינֵן דְּאֶמְרִינֵן הוּאִיל צְלִי וְחֵי מְלִיחַ חַד שְׁעוֹרָא הוּא וְא"ש וְדו"ק: דִּין ב' הֵיכָא שְׁשִׁינָךְ הוּאִיל מְדֹאֲרִינָתָא וְאִיסוֹר דְּרַבְּנֵן מְעַכְבַּ מְלַהֲיוֹת בּוּ צוֹרָךְ יו"ט אִי מְנַפְקַע ע"י הַהוּאִי הָאִילְסוֹר דְּאֶרְיִינָתָא אוּ לֹא: הִנֵּה מְדַבְּרֵי רַש"י בְּפִסְחִים דָּף מ"ז ע"ב ד"ה פְּלִאָחַר יָד שְׁפַתְבּ בּוֹה"ל ע"י שְׁנוּי דְשָׁבוֹת בְּעֶלְמָא הוּא וְכִנּוּי דְמְדֹאֲרִינָתָא שְׂרִי פְקַע לִיה מְלָקוֹת עַכ"ל.

נִרְאָה דַּה"ה הֵיכָא דְשִׁינָךְ הוּאִיל מְדֹאֲרִינָתָא אַף שְׁאִיסוֹר דְּרַבְּנֵן מְעַכְבַּ מְלַהֲיוֹת בּוּ צוֹרָךְ יו"ט מ"מ מְנַפְקַע ע"י הַהוּאִיל אִיסוֹר דְּאֶרְיִינָתָא וְכֵן מִשְׁמַע מְסוֹנְגִיא דְּבִינָה דָּף כ' ע"ב גְּבִי כְּבִשִׁי עֲצָרַת אִם זָרִיק שְׁדַעַת הַמְחַבֵּר ט"א בִּמְס' תְּגִיגָה דָּף ז' ד"ה עוֹלִים דָּאָף לְמ"ד נו"נ קַרְבִּין בִּי"ט מ"מ עוֹלוֹת אִינָם קַרְבִּין וְכַדְבָּרָיו אִי בִּס' תְּמִים דְּעִים דָּף ט"ו בְּשֵׁם רַבִּינוּ אֲשֶׁר ב"ר יִצְחָק וּמַה שְׁקָשָׁה ע"ז מְסוֹנְגִיא דְשָׁפַת דָּף קי"ד ע"א פְּשַׁתְמַצָּא לּוֹמֵר לְדַבְּרֵי ר"י נו"נ קַרְבִּין בִּי"ט כו' יַעו"ש מְבִאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.

גַּם הַצִּל"ח כ' פְּדַבְּרֵי הַט"א הַנ"ל. וְע"כ מְקָשָׁה דְלָמָּה הַצִּידוּ הָאִיבְעִיא לְמ"ד נו"נ אִין קַרְבִּין אִם עֵבֶר וְשַׁחַט מֵאִי הָא גַּם לְמ"ד קַרְבִּין אֶפְשָׁר לְמַבְעִי' וְהִינְנוּ בְּעוֹלָה.

וּבְעוֹלָה הוּי מְצִי רַבָּא וְרַבָּה בַּר ר"ה לְפִלּוּגֵי דְלָרְבָּא לֹא זָרִיק פִּינֵן דְּלִיכָא בְּשָׁר לְאַכִּילָה וּלְרַבָּה בַּר ר"ה זָרִיק וּמ"ש הַצִּל"ח אֶתִּי לְאַשְׁמוּעֵינוּ שְׁמוּדָה רַבָּא דְהֵיכָא דְאִיכָא בְּשָׁר לְאַכִּילָה מוֹתֵר לְזִרוּק יֵשׁ לְדַחוֹת דְהָא דִּין זֶה לֹא הַנְצָרָךְ רַבָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּבִרְיִינָתָא עֲרוּכָה הִיא כְּבִשִׁי עֲצָרַת כו' הַדָּם יְזָרוּק וְהַבְּשָׂר יֵאָכַל הֵרִי לְהַדְיָא דְמוֹתֵר לְזִרוּק הַדָּם הֵיכָא שְׁהַבְּשָׁר מוֹתֵר בְּאַכִּילָה וּמַה לִּי כְּבִשִׁי עֲצָרַת פְּשִׁישׁוֹחֶטֶן שְׁלֹא לְשִׁמֵּן אוּ שְׁלֹא בְּזַמְנֵן וּמַה לִּי נו"נ וְנ"ל דְּלַכְּאוּרָה קָשָׁה לְרַבָּא שְׁסוֹבֵר הֵיכָא שְׁנַטְמָא אוּ שְׁנַאָבַד לֹא יְזָרוּק הָא אִיתָא בִּמְס' שְׁפַת ד"ד בְּהַדְפִּיק פַּת בְּתַנּוּר שְׁהַתִּירוּ לּוֹ לְרְדוּתָהּ קוֹדֵם שְׁיִבּוֹא לִידֵי אִיסוֹר סְקִילָה וּמַצַּד הַסְּבָרָא אַף שְׁלֹא יָבּוֹא לִידֵי אִיסוֹר לְאוּ גְרִידָא ג"כ מְהֵרָאוּי לְהַתִּיר אִיסוֹר שְׁבוֹת וְיָדוּעַ שְׁהַעוֹשָׂה מְלָאכָה בִּי"ט עוֹבֵר בְּלָאוּ וְעֲשָׂה וּבְשַׁחֲסוּת נו"נ בִּי"ט אַף לְמ"ד אִין קַרְבִּין לִיכָא אֶלָּא אִיסוֹר עֲשָׂה דְלָכֶם וְלֹא לְגְבוּתָהּ לְפִי הַהֶלְכָה דְּאֶמְרִי' מִתּוֹךְ וּבְנו"נ הוּי צוֹרָךְ קַצַּת פְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁלַחְנָךְ מְלֵא וְשְׁלַחְנֵן רַבָּה רִיקָם.

כַּמ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל בְּדָף י"ב א"כ בְּעֶבֶר וְשַׁחַט נו"נ אִם לֹא מִתִּירִין לּוֹ הַזְּרִיקָה וְהוּי הַשְּׁחִיטָה שְׁלֹא לְצוֹרָךְ פְּלֵל עֵבֶר בְּלָאוּ וְעֲשָׂה. אֲבָל פְּשִׁזוֹרֵק וּמִתְפָּשֵׁר הַקְּרָבֵן לִיכָא אֶלָּא עֲבִירַת הַלָּאוּ הַבָּא מְכַלֵּל עֲשָׂה דְלָכֶם וְלֹא לְגְבוּתָהּ וְא"כ מְהֵרָאוּי לְהַתִּיר הַזְּרִיקָה פְּדִי שְׁלֹא יָבּוֹא לִידֵי אִיסוֹר לְאוּ וְכִשְׁיִזְרוּק יִהְיֶה הַקְּרָבֵן פְּשָׁר וְיִהְיֶה צוֹרָךְ קַצַּת וְלֹא עֵבֶר רַק אַעֲשָׂה דְלָכֶם וְלֹא לְגְבוּתָהּ.

אֲמָנָם י"ל דְּבִבְאָמַת הִי יְכוּלִין לְהַתִּיר מִטַּעַם זֶה הַזְּרִיקָה אֲבָל אַחֲרֵי שְׁבִלָא"ה מוֹתֵרַת הַזְּרִיקָה ע"מ לְאַכּוֹל הַבְּשָׂר אִם אִיבְרַע שְׁנַטְמָא הַבְּשָׂר אוּ שְׁנַאָבַד שְׁפִיר יְכוּלִין לְאַסּוֹר הַזְּרִיקָה וְתוּ לֹא שְׁיַיִךְ לְהַתִּיר פְּדִי שְׁיִזְכָּה שְׁלֹא יָבּוֹא לִידֵי אִיסוֹר לְאוּ דְמְלָאכַת יו"ט דָּאָף בְּלֹא זָרִיקָה הֵרִי כְּבָר פְּקַע מְמַנּוּ אִיסוֹר לְאוּ בְּעוֹד הִיָּה הַבְּשָׂר קַיָּים וְטָהוֹר וְהִנֵּה רְאוּי לְזָרִיקָה וְהִנֵּה עַל הַשְּׁחִיטָה שָׁם צוֹרָךְ קַצַּת

ואף שְׁנֵאבֵד אַח"כּ הַבֶּשֶׁר וּמְנוּעַ מִמֶּנּוּ הַזְרִיקָה תּוֹ לֹא רַבֵּעַ עָלָיו אִיסוּר לָאוּ דִּהָא לֹא עֵבֶר כָּלֵל עַל הֵלָאוּ בְּשַׁחֲיִטַת גְּדָרִים וּנְדָבוֹת דִּהָא בְּעַת הַשְּׁחִיטָה הוּא עוֹמֵד לְזִרְיָקָה.

ואם נִטְמָא הַבֶּשֶׁר אַח"כּ דְּמִי לְמַבְשָׁל בְּיו"ט וְהַמְאָכֵל נִתְקַלְקַל אַח"כּ דְּאִין עַל הַמְבָשָׁל אִיסוּר בְּיִשׁוּל שְׁלֵא לְצוֹרֶף פִּינּוֹן דְּמִחְזִי הִנֵּה חֲזִי בְּעַת הַבְּיִשׁוּל כ"כ הֵכָא גַבֵּי גְדָרִים וּנְדָבוֹת וּלְפִי"ז י"ל בְּפִשְׁיטוֹת דְּגַבֵּי עוֹלוֹת נו"נ לֹא אֵיבְעִיָא לְהוּ.

וגם רָבָא הִנֵּה מוֹדָה שְׁמוֹתָר לְזוֹרוּק וּמִטְעַם כְּדִי לְהַצִּילוֹ מֵאִיסוּר לָאוּ דְּאִם נֶאֱסַר לוֹ לְזוֹרוּק דָּם עוֹלוֹת גְּדָרִים וּנְדָבוֹת שְׁנִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם טוֹב הֲוִי כְּלָא אַתְחֲזִי בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה שְׁיִהִיָּה עָלָיו שֵׁם צוֹרֶף קֶצֶת וְעֵבֶר עַל לָאו דְּמִלְאֲכַת יוֹם טוֹב שְׁלֵא לְצוֹרֶף וְרָבָא לֹא פְּלִיג אֱלָא בְּנו"נ שְׁלֵא שְׁלָמִים הֵיכָא שְׁנִטְמָאוּ אוּ שְׁנֵאבֵדוּ הַבֶּשֶׁר אֲבָל לֹא בְּעוֹלוֹת נו"נ שְׁעֵבֶר וְשַׁחַט דְּבְּעוֹלוֹת א"א לְמִנּוּעַ מִמֶּנּוּ הַזְרִיקָה כְּדִי שְׁלֵא יִבְנוּא לִידֵי אִיסוּר לָאוּ וְכַנ"ל.

אַמְנָם לְפ"ז קֶשֶׁה לְפ"ד הַמְפָּרְשִׁים דִּהֵיכָא שְׁהַבֶּשֶׁר וְהָאִיסוּרִים קִיָּמִים לֹא מִתְאַפֵּל הַבֶּשֶׁר וְלֹא יְזוֹרוּק אַפְתִּי יִהְיֶה מוֹתָר לְזוֹרוּק כְּדִי לְהַצִּילוֹ מֵאִיסוּר לָאוּ וּנ"ל דְּלִפִּי מַה שְׁבִּאֲרִיתִי בְּמִק"א וְהוֹכַחְתִּי מִדְּבָרֵי ר' ש"י הַנ"ל דִּהֵיכָא דְשִׁינָה הוֹאִיל מְדִאֲוִרֵיָּתָא אַף כְּשִׁאֲוִרֵיָּתָא דְרַבְּנָן מְעַכְבֵּב מְלֵהוּיּוֹת בּוֹ צוֹרֶף יוֹם טוֹב מ"מ מוֹפְקָע ע"י הַהוֹאִיל אִיסוּר דְּאֲוִרֵיָּתָא וְכ"נ מִדְּבָרֵי ר' ש"י פְּסוּחִים דָּף מ"ד ע"ב ד"ה כְּלֹאֲחַר יָד וּא"כ י"ל שְׁאֵף שְׁאֲחַר שְׁגָזְרוּ חֲכָמִים שְׁבוֹת עַל הַזְרִיקָה מ"מ פִּינּוֹן דְּמִן הַתּוֹרָה מוֹתָר לְזוֹרוּק אִין עָלֶיהָ עֲבִירוֹת לָאוּ דְּמִלְאֲכַת יוֹם טוֹב שְׁלֵא לְצוֹרֶף דִּהָא אִי זְרִיק יִהְיֶה הַקְּרָבּוֹן כְּשֶׁר וְיִתְאַפֵּל הַבֶּשֶׁר וְיִהְיֶה צוֹרֶף גָּמוּר וְלֹא עֵבֶר רַק עַל אִיסוּר עֲשֵׂה דְלָכֶם וְלֹא לְגְבוּהַ דְּנִלְמוּד מִמֶּנּוּ לְאַסוּר בְּעֲשֵׂה הַקְּרַבַּת שְׁלָמִי גְדָבָה.

וְכִינּוֹן שְׁפָן א"ש מַה דְּלֹא הִתִּירוּ שְׁבוֹת דְּזִרְיָקָה דְּאֵף בְּלֹא הִתִּיר הַזְרִיקָה אִין עָלָיו אִיסוּר לָאוּ דְּמִלְאֲכַת יו"ט: וְאִין לְהַקְשׁוֹת דֹּא"כ נִסְתָּרִים דְּבָרֵי הָרַאשׁוֹנִים שְׁפַתְבְּתִי שְׁקָרְבַן עוֹלוֹת נו"נ מוֹדָה רָבָא שְׁמוֹתָר לְזוֹרוּק כְּדִי שְׁלֵא יִבְא לְאִיסוּר לָאוּ הָא פִּינּוֹן דְּמוֹתָר מְדִאֲוִרֵיָּתָא לְזוֹרוּק מוֹפְקָע מִמֶּנּוּ אִיסוּר לָאוּ בְּהוֹאִיל דְּאִי בְּעִי זְרִיק ז"א דִּי"ל דִּהוֹאִיל וּמִתּוֹף בְּהַדְדֵי ל"א וְכַבֵּר הָעִיר ע"ז בַּס' ט"א.

וְגַבֵּי קָרְבַן עוֹלָה פִּינּוֹן שְׁאֵף אַחַר זְרִיקָה לֹא מוֹפְקָע אִיסוּר הֵלָאוּ רַק מִצַּד מִתּוֹף דְּבִאֲמַת אִין בּוֹ צוֹרֶף יוֹם טוֹב כ"א צוֹרֶף קֶצֶת שְׁלֵא יִהְיֶה שְׁלַחְנָהּ מְלֹא וְשַׁלְחַן רַבָּה רִיקָם וְהֵיכָא שְׁמִנּוּעַ מְדָרְבָּנּוּ הַזְרִיקָה נְצַטְרָף לְזוֹמֵר גַּם הוֹאִיל וְהִינּוּ פִּינּוֹן דְּמְדִאֲוִרֵיָּתָא שְׁיִנָה הוֹאִיל וְאִי בְּעִי זְרִיק וְכִשְׁיִזְרוּק הַדָּם יִהְיֶה שְׁלַחַן מְלֹא שְׁיִנָה מִתּוֹף וְהָרִי צְרִיכִים לְהוֹאִיל וּמִתּוֹף שְׁנִיָּהֶם יַחְדָּיו וּבְכַה"ג לֹא מִיפְטָר מִעֲבִירוֹת הֵלָאוּ דְּמִלְאֲכַת יוֹם טוֹב דְּלֹא פְּטָרִינּוּ מְלֹאוּ אֱלָא בְּהוֹאִיל לְחוֹדָא וּמִתּוֹף לְחוֹדָא.

מִשָּׂא"כ כְּשִׁצְרִיכִים לְזוֹמֵר הוֹאִיל וּמִתּוֹף. וְז"א כ"א בְּעוֹלוֹת מ"נ אֲבָל בְּשַׁלְמֵי נו"נ שְׁרִי בְּהוֹאִיל לְחוֹדָא כְּשִׁיזְרוּק הַדָּם יִהְיֶה צוֹרֶף גָּמוּר שְׁפִיר מִיְקָרֵי אִיסוּר הֵלָאוּ אַף כְּשִׁמְנוּעַ מְדָרְבָּנּוּ לְזוֹרוּק פִּינּוֹן דְּמְדִאֲוִרֵיָּתָא מוֹתָרַת הַזְרִיקָה וְשִׁנָה הוֹאִיל לֹא עֵבֶר אֱלָאוּ כ"א עַל עֲשֵׂה דְלָכֶם וְלֹא לְגְבוּהַ ע"כ אִין לְהִתִּיר שְׁבוֹת דְּזִרְיָקָה רַק ע"מ לְאַכּוֹל הַבֶּשֶׁר אֲלִיבָא דְרָבָא אוּ ע"מ לְהַקְטִיר אִיסוּרִים אֲלִיבָא דְרָבָא בַּר"ה וְכֵן כְּשִׁהַבֶּשֶׁר וְהָאִיסוּרִים קִיָּמִים וְטְהוּרִים דְּאֵף לְשִׁיטַת הִי"מ שְׁפַתּוֹס' דְּבַכַּה"ג אִין הִתִּיר לְאַכּוֹל הַבֶּשֶׁר קוֹדֵם הַקְטָרַת הָאִיסוּרִים מ"מ מְדִאֲוִרֵיָּתָא מִקָּרִי לְאַחַר זְרִיקָה צוֹרֶף גָּמוּר לְהַדְיוּט לְפִי דְּבָרֵי הַפ"י שְׁכַתְבֵּי דְּבַנּו"נ בְּעֵבֶר וְשַׁחַט מוֹתָר מְדִאֲוִרֵיָּתָא לְהַקְטִיר הָאִיסוּרִים וְרַבְּנָן הוּא דְּאָסְרוּ.

וכינן דמגיעות הקטרה אינו אלא מדרבנן שפיר מןפקע האיסור לאו מצד הואיל דאיכא מדאורייתא דאי הוי זרין ומקטיר האומרים הי' אוכל הבשר. ותו ליכא בזה קפידיא אם זרין או לא ולכך לא התירו הזריקה בכה"ג לשטת הי"מ: ועפ"ז יש ליישב מה שמקשים התוס' על דברי הי"מ מבריייתא דכבשי עצרת דתניא הדם זרין ושם מייירי שהבשר והאומרים קיימים והפ"י מסביר דבריו דלכך בעבר ושחט יש להתיר מדאורייתא הקטרת האומרים משום דחביבה מצוה בשעתה.

ונדוע שפסקרא זו פליגי תנאים במנחות דף ע"ב דר"ש סובר דהקטרת חלבים ואברים בשבת הוא משום דחביבה מצוה בשעתה וראב"ש פליג עליו וסובר דשאני הקטרת חלבים ואברים מקרבנות שבת שפיר דחתה השחיטה את השבת.

וסברת ראב"ש לא שייך גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא בזמן שהיה השחיטה באיסור וליכא למשרי ההקטרה בו ביום שהוא יו"ט וכינן שפ"ט הוי פעולה ומותרת הזריקה כדי שלא יבוא לאיסור לאו דמלאכת יו"ט.

ומעתה י"ל דהבריייתא דכבשי עצרת אתיא כראב"ש וסייעתו שאינם סוברים שמוותר לדחות משום חביבות מצוה בשעתה ולכך זרין הדם. והא דתניא והבשר יאכל הוא דין בפ"ע וכמ"ש רש"י דאשמעינן דאף שנשחטו שלא כדת הבשר מותר באכילה.

והיתר אכילת הבשר הוא בערב לאחר הקטרת האומרים או ביום אם נדמן שנטמאו האומרים. וא"ש ביותר לפרש כן דלפי פ"י תוס' דהיתר זריקת דם הוא כדי להתיר הבשר הו"ל להבריייתא לומר הכי הדם זרין להתיר הבשר ומדלא תני אלא הדם זרין והבשר יאכל נראה קצת שכ"א דין בפ"ע הוא ואף כשאין הבשר נאכל זורקים הדם: וליישב מה שקשה על הרמב"ם שאינו נזכר בחיבורו מדין עבר ושחט נו"נ שיזרק הדם ויתיר הבשר וגם לא הזכיר דין כבשי עצרת ששחטן ביום טוב שלא לשמן.

ונ"ל דידוע דעת הרמב"ם דלא אמרינן מתוך רק בהוצאה והבערה ולא בשאר מלאכות ולפ"ז קשה מנ"ל דבעבר ושחט שיהא אסור מדאורייתא להקטיר האומרים ביום טוב הא י"ל דמעוטם דלכם ולא לגבוה אינו מצד איסור שחיטת נדרים ונדבות.

דאף שיש היתר אכילת הבשר להדיוט מ"מ פנין דעיקר השחיטה לצורך גבוה ולא חשבינן צורך ההדיוט כ"א לצורך קצת ושחיטה אינה מותרת לצורך קצת משא"כ הקטרת האומרים שאין בה אלא מלאכת הבערה כדאי' ביבמות דף ל"ג ע"ב והבערה מותרת אף לצורך קצת.

וגם נר של בטלה מותר אף שאינו אלא לכבוד היום ולא לשום צורך אחר וא"כ י"ל דבעבר ושחט נדרים ונדבות ביום טוב שיכולין להתיר הקטרת האומרים ביום טוב שגורם היתר אכילת הבשר דאף דעיקר הקטרה לגבוה.

מ"מ צורך קצת מקרי להדיוט ושאיני שחיטות דנדרים ונדבות דשחיטה אינו מותר רק לצירוף גמור: ולפ"ז אפ"ש לומר דלשטת הרמב"ם באמת ליכא איסור דאורייתא בהקטרת אומרים נו"נ כשעבר ושחט ביו"ט רק שמדרבנן אסור ההקטרה פנין שעבר ושחט וא"כ י"ל דאין דין האומרים כדין האומרים שנטמאו או שנאבדו פנין דמדאורייתא מחזי חזי להקטרה וכ"כ בפשיטות בס' ט"א בחגיגה דף ז' ד"ה עולות נו"נ דהכא האומרים ראויים מד מדאורייתא להקטרה.

אף שמונעים מהקטרה מצד איסור דרבנן אין דינם כמו שנטמאו או שנגאבדו ומעכבים אכילת הבשר ולא פדברי התוספות בפסחים דף נ"ט ע"ש. וכינון שפן בעבר ושחט נדרים ונדבות ביו"ט מנוע מלאכול הבשר ביום טוב דכל כמה דלא מקטירים האימורים הבשר לא מתאכיל.

וכינון שאין היתר אכילה ביום טוב אין להתיר הנריקה. ונדוע שהמ"ד בירושלמי שמתיר להדליק נר של בטלה ביום טוב יליף לה מדכתיב לא תבערו ביום השבת דמיום השבת יליף למעט יום טוב שמתיר בו הבערה אף לצורך קצת.

וכן דעת הרמב"ם. והמ"ד דאוסר נר של בעלה סובר דהבערה לחלק יצאת קאי יום השבת למעט יום טוב מחילוק מלאכות וכן ברש"י במס' מפות דף ד' ולא נשמע שיהיה הבערה מותר לצורך קצת ושהיה איסור הבערה לאיסור שאר מלאכות שאין מותרים אלא בצורך גמור וממילא כשם שאסור מדאורייתא שחיטת נדרים ונדבות כה אסור מדאורייתא הקטרת האימורים וכינון דלא חזי מדאורייתא האימורים להקטיר דינם פאלו נטמאו או נאבדו ואין מעכבים אכילת הבשר.

ומותר לזרוק הדם ע"מ לאכול הבשר. ולפי"ז י"ל דהברייתא דכבשי עצרת אתיא כמ"ד דל"ל מתוך בהבערה ונדברי רבא פן הוא דעת ר"ע פדאיתא בפסחים דף ה' אמר ש"מ מדר"ע תלת ש"מ לא אמרנון שמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך וש"מ הבערה לחלק יצאת פי וי"ל שרבא סובר פן מדינא ולכך התיר רבא בעבר ושחט נדרים ונדבות ביום טוב לזרוק הדם ולאכול הבשר דלשיטתו שהקטרת האימורים של נדרים ונדבות אסור מדאורייתא הו"ל כנטמאו או שנגאבדו ואינם מעכבים אכילת הבשר.

משא"כ לשיטת הרמב"ם שפוסק דלא פרבא וסמך על מסקנת הגמרא לעיל דף י"ב בדברי ר' יוחנן שאמר לתנא דתני קמי המבשל גיה"נ פוק תנא לברא כו' דאי ב"ה אהבערה לא לחייב כו' ע"ש.

ומה שתפס ר"י בראשית דבריו גם בישול כפר נאמרו בו תרוצים הרבה. וגם אני ישבתי בכמה אופנים ותפס הרמב"ן פנשמע מדברי ר"י שהקשה אהבערה לא לחייב דמתוך כו'.

והיינו פשיטת הרמב"ם דל"א מתוך אלא בהבערה וה"ה בהוצאה מדכתיב בירמיה י"ז לא תוציאו או משא מבתיכם ביום השבת ולא בשאר מלאכות ולכך לא הזכיר ר"י בסוף דבריו מבישול כ"א מהבערה אהבערה לא לחייב כו'.

הוא היסוד להכרעת הרמב"ם שפוסק דאין דין מתוך אלא בהוצאה והבערה: ועפי"ז תניינשב בסוגיא דביצה דף כ"ו ע"ב מתיבי כבשי עצרת אם זרק דיעבד אין לכתחלה לא. מדקדקים המפרשים דהו"ל להגמ' להקשות בפשיטות מרישא וברייתא דתנא אם היתה שבת לא יזרוק.

ונ' ליישב דבפסחים דף נ"ט איתא אמר רב פהנא פתיב לא ילין וגו' עד פוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה ילין וכתיר והקטיר עלי חלבי השלמים כו'. הוא מותיב לה והוא מפרק לה פשנינתותר.

ומפרשים פשנינתותר מקרבנות שזרקו דמן קודם תמיד ולא הספיקו להקריב דכינון דנראה להקרבה קודם לכן על התמיד של שחר הוא מושלם ע"כ ולפי"ז יש סברא לומר שהיכא שלא הי' עומד להקטיר ביום כגון בכבשי עצרת ששחטן בשבת שלא לשמן או לפני זמן כו' גם לערב אסור להקטיר.

והגוי א"ש מה דתגוי הבריייתא ואם הי' שבת לא יזרוק וְלֹא הוּי מְצִי לְאִקְשׁוּנֵי מַה דְּמַתִּיר רַבָּה בַר"ה בְּנוֹ"נ שְׁעֵבֶר וְשִׁחְטוֹן בִּיּוֹ"ט לְהַקְטִיר אֵימּוּרִים לְעֶרְב דְּהוּי מְצִינּוּ לְמִימַר דְּרַבָּה בַר"ה סוֹבֵר דְּהִיכָא שְׁהָאֵימּוּרִים קְיָיִמִים וְלֹא נְטֻמָּאוּ אֲסוּר לְאֶכֶל בְּשַׁר כָּל פְּמָה דְּלֹא מְקַטִּיר הָאֵימּוּרִים.

וסובר ג"כ שמונתר להקטיר האימורים ביום טוב לצורך הכשר אכילת בשר לשמחת יום טוב וכמ"ש הפנ"י. וְהָא דְאָמַר ע"מ לְהַקְטִיר הָאֵימּוּרִים לְעֶרְב אֵינּוּ אֶלָּא שְׁנֻטְמָא הַבְּשַׁר אוּ שְׁנֻטְמָא דְּבַכָּה ג פְּלֻגְתָּא דִּידְנָה עִם רַבָּא.

ובזה דליכא גם הכשר בשר אסור להקטיר אימוריהן ביום טוב. וְלֹא הוּי קָשָׁה דֹא"כ דְּלֹא חֲזִינָא לְהַקְטִירָה קוּדָם תְּמִיד שָׁל בֵּין הָעֶרְבִים.

גם בלילה יהיה אסורים להיות נקרבים מחמת עשה ודעליה השלם. ז"א דשאני הקטרת אימורין אלו דהא קודם שנטמא הבשר הי' ראון ועומדין להיות נקטרים ביום אחר הנריקה לצורך הכשר הבשר פוגן שהי' ראויים שעה א' להיות נקטרים ביום תו לא שנייה עלי' השלם ומותר להקטירן אף אחר תמיד של בין הערביים משא"כ בכבשי עצרת שנטמא בשבת שלא לשמן או שלא בזמן וא"ש הבריייתא אם היה שבת לא יזרוק ולכן הוצרך הגמ' להקשות מסיפא דבריייתא דתגוי בהדיא אם זרק הורצה להקטיר האימורים לערב.

הרי להדיא דמותר להקטיר האימורים לאחר התמיד אף שלא היה ראויים להקטרה ביום וכיון שכן קשה לרבה בר"ה. דאמאי לא יזרוק לכתחלה ומינשלב קושית המפרשים: אָמְנָם אֶפְתִּי צ"ע לְפִי דַעַת רַש"י הַגָּ"ל בְּמַס' פְּסָחִים לְמַה מְוֹתֵר אֵימּוּרֵי כְּבָשִׁי עֲצָרַת שְׁנֻטְמָאוּ שְׁלֹא לְשִׁמְן לְעֶרְב לְאַחַר הַתְּמִיד הָא לֹא הוּי רְאִיָּה לְהַקְטִירָה קוּדָם הַתְּמִיד.

ואף אם נדחוק לומר פנין שהכבשים היה עומדים להיות נשחטים ונקרבים לשמן קודם התמיד הוי ג"כ כמו ניתנת ומקרי השלמתן על תמיד של שחר וכעין סברא זו מציינו סמוכין קצת ממ"ש התוס' ביומא דף כ"ט ד"ה אלא עיי"ש עכ"ז לא אתי שפיר היכא שנטמא הכבשי עצרת בשבת לפני הזמן דבכה"ג לא הי' ראויים באותו יום להיות נשחטים ונקרבים.

עוד יש להקשות על דברי הראשונים דהאיף ס"ד לומר אליבא דרבה בר"ה דהיכא שיהא אימורים אינם ראויים להקטרה בו ביום גם בלילה אין נקטרים דא"כ גם בעבר ושחט בנו"נ אף כשהבשר קיים אין להתיר הקטרת אימורין ביו"ט משום להכשיר הבשר לאכילה מכום דכל פמה דלא מיקטר הבשר לא מתאכיל הא אדרבא אם לא יהיה היתר להקטיר האימורים ביום טוב לא יהיה כשרים להקטרה גם בערב אחר התמיד ויהיה האימורין הללו פסולין ויהיה הבשר מותר באכילה בלא הקרבתו כמו בנטמא או שנטמא אָמְנָם לַפ"ד הַתּוֹס' בְּיוֹמָא שְׁצִינְתִּי לְעִיל י"ל דְּבַנו"נ בִּיּוֹ"ט אֵי הוּי אֲסוּר לְהַקְטִיר הָאֵימּוּרִין לֹא הוּי מְתַאֲכִיל הַבְּשַׁר וְשֹׁאנֵי בְּנֻטְמָאוּ אוּ שְׁנֻטְמָאוּ הָאֵימּוּרִין שֶׁהִי רְאִוּיִם לְהַקְטִירָה קוּדָם שְׁנֻטְמָא וְשֹׁאֵין מַחוּ"כ בַּע"פ שְׁהִיָּה קֶרְבָּנוּ רְאִוּיָא לְהַקְרָבָה בְּיוֹם קוּדָם הַתְּמִיד.

ע"כ לא אכפת לן במה שהמתין עד אחר התמיד משא"כ בנו"נ ביום טוב דלא עמדו להקרבה ביום טוב ע"כ אם מנוע הקטרת פאימורין בעבר ושחט הוי פלא היו ראוייה מעולם האימורין להקרבה באותו יום.

ובכה"ג גרע מנטמא או שנטמא האימורין ולא מתאכיל הבשר ודמי למשכו הבעלים את ידם מהפסח שיוצא לבית השריפה ודו"ק דין ג היכא ששייך מתוך מדאורייתא ואיסור דרבנן מעכב

אי מןפקע ע"י מתוך האיסור דאורייתא או לא: דבט"א באבגי מלואים סוף מגילה כתב בזה"ל ולמאי דפרישית גיח) הא דביצה דף י"ב גבי מבשל גיה"נ כו'.

חייב משום מבשל גיד ואוכל גיד ומבשל בב"ח ואוכל בב"ח ומשום הבערה כו'. והקשה התוס' מאי צנרף איכא במבשל גיד פנין שהוא אסור פנין שהיה בדעתו של זה לאכלו היינו צנרף יו"ט.

ולמ"ש אין צריף לדחוק דהא אם יש צנרף יו"ט מה"ת דהא יכול לאכלו שלא כד"א והנאתו כו'. ע"ש דמסיק ר' יוחנן לשיטתו פדאמרינו בןחולין דף קי"ו דיליף לאיסור בב"ח באכילה ובהנאה מפסוק לא תאכלו ונהרי פתיבא אכילה ע"כ גם בב"ח מותר שלא כד"א והנאה זו תנרף דבריו אבל יש לדחות דבריו לכאורה דאף דר"י סובר פרבי דיליף איסור בב"ח מלא תאכלו מ"מ פנין דתנא דבי ר"י יליף מג' פעמים ל"ת הו"ל לר"י לאוקמא הך פרייתא כר"י או פשאר תנאים דילפי מג"ש דקודש קודש ולדידהו לא הוי פתיבא אכילת פשר בחלב ואסור בב"ח אף שלא כד"א וליכא אף צנרף קצת: ולפום רהיטא נ"ל להביא ראיה מסוגיא זו מה שפדקדקים בדברי ר"י שפתיח בתרתי ומסיים בפתיח בהבערה ובכישול אינה משנה וסיים אהבערה לא לחייב.

ואמרת שא"ש לשיטת הרמב"ם דבכישול ל"א מתוך רק בהוצאה והבערה והא שהזכיר ר"י גם בכישול לא נתפנון רק לחזק דבריו שהבערה אינה משנה דאם הוי מקשה אהבערה לחודא היינו יכולים לשנויי ה"ל דהך פרייתא אתיא כמ"ד דבב"ח אסור אף שלא פדנרף אכילה והנאה וליכא אף צנרף קצת דאכילת איסור אינו בכלל לשם צנרף.

אבל אם נאמר פן יוקשה אמאי מחייב על הכישול דהא בכישול זה הוי מקלקל גמור א"ו צ"ל דתנא דהך פרייתא סובר כמ"ד שבב"ח מותר בהנאה ולא הוי מקלקל או שסובר דבב"ח מותר שלא כד"א והנאה והוי הכישול מתקן קצת לזה א"כ אהבערה לא לחייב וא"ש קושית ר"י ע"ד ממ"נ: אמנם לפי מה שבארתי במק"א ראית הט"א שהוכיח דאם יש צנרף יום טוב במה שייכול לאכלו מה"ת אף שפדנרפן אסור ולא הוי צנרף קצת פלל מןפקע ע"י מתוך האיסור דאורייתא ממה שפנאמר דלמ"ד מתוך הבערה ובכישול אינה משנה אע"פ שהגיד אסור אינו רא'.

ואקדים תחלה הסוגיא ה"ל. המבשל גיה"נ בחלב לוקה משום מבשל גיד.

ולכאורה קשה הא קדים בכישול החלב ולמה לא אמר לוקה משום מבשל חלב דקדים בשוליה לבכישול גיד. ונ"ל דלכאורה קשה אמאי חייב על בכישול גיד בחלב משום בכישול יום טוב הא מקלקל באותו בכישול דהא התנא דבריייתא ע"כ סובר דיש בגידין בנו"ט גה"נ מותר בהנאה דכשהותרה נבלה היא וסלבה וגידה הותרה ומחמת שבכישול הגיד בחלב נאסר הגיד אף בהנאה משום בב"ח וא"כ הוי מקלקל גמור ואף שיש בו תיקון לבנ"ח שמוותר להם בב"ח וגיה"נ משום הא לא מקרי רק תיקון פל דהוא ובכה"ג לא מקרי מתקן וכאשר אבאר לקמן דרק גבי חטאת בשבת מקרי זה לענין תיקון מה שהוציא מאיסור אבר מן החי לבני נח לפירוש רש"י בפסחים דף ע"ג.

מה שאין פן הכא ואף שדעתו הי' לאכול הגיד באיסור מפל מקום נראה דהוי מקלקל פנין שהגיד בעצמותו נתקלקל ונאסר יותר מחמת אותו הכישול דהא אכילתו באיסור לא מקרי אלא צנרף קצת כמבואר פאן בסוגיא.

וממילא הסברא נותנת דמה שמתשבתו לאכול באיסור לא מקרי רק תיקון כ"ד. ועצם הקלקול הגיד עצמו יתר על התיקון.

הן אמת שלפ"ד תוס' חולין דף ח' ע"א ד"ה מותר לשחוט כתב הא דבשוחט בשבת לא אמרינן דמקלקל היא שפתייה היתה עומדת לשלשה דברים כמו שאמרינן בשוחט בספין של ע"ז משום דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה.

ובתקון כ"ד חשיב מלאכת מחשבת דלכך נתפנון אע"פ שקילקולה יתר על תיקונה כו' ע"ש וה"ה הכא. אמנם במק"א הארכתי בזה שאין הכרח לומר כסברת התוס' הנ' ובקושניית התוס' שם משוחט בשבת יש לתרץ דשאני בשוחט בשבת פיון דבתחלת השחיטה נעשה נקיבת הנשט ותו אין הבהמה עומדת לא לגדל ולדות ולא לחרישה ע"כ אין עוד מקלקל במה ששוחט אח"כ ושפיר יש לחייבו משום חילול שבת על מעשה השחיטה שעשה אחר התחלת השחיטה שהרי כבר ניקב הנשט בתחלת נגיעת הספין.

ונאפילו לפי הא אוקמתא בחולין בסוגיא דרבוצה שהשוחט חטאת בשבת כו' מיירי בעוף ונחצי קנה פגום ג"כ ל"ק קושניית התוס' הנ"ל דהא עוף אינו ראוי למלאכה וכנ"ל דלגבי עוף לא מיקרי שחיטה קלקול אף לענין שחיטה בספין של ע"ז.

ואף פשהעוף הוא חולין דהא ברש"י שם איתא בחולין דף ח' ד"ה מקלקל בזה"ל. ואף זה הנאה דבחי' עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה ע"כ.

ועוף אינו עומד לחרישה ומלבד כל זה נראה דבקדשים וחטאת לא שייך גם בבהמה קלקול בשחיטה לשלשה דברים כפרש"י דהא לא הנה עומדת לא לחרישה ולא לגדל ולדות כי חטאת היא.

לכך די למיחשב לתקון מה שהוציא בשחיטה מאיסור אמ"ה ויש להאריך בזה ואין פאן מקומי ואין מקום לקושני' התוס' רק מחיוב בשחיטת בהמת חולין ובבהמת חולין בשבת י"ל כנ"ל דהוי כמתקן מצד שפכר ניקב נשט בתחילת השחיטה ולא בהיתר עוד עומדת לא לחרישה ולא לגדל ולדות וכנ"ל.

ובשוחט עוף חולין בשבת אף שאינו שוחט אלא הקנה י"ל פיון דאין קלקולו כל כך בשחיטה דעוף אינו ראוי למלאכה וכנ"ל אם פן צ"ל כסברת התוס' וכנ"ל: ונראה לתרץ לכאורה דהמשל בב"ח ביום טוב אף שדעתו לאוכלו ליכא לחייבו על מלאכת הבישול ביו"ט דמיקרי קלקול לעצמות הגיד שאסרו בהנאה ע"י בישול זה.

אמנם ז"א דהא מיד בהתחלת הרתחה נאסר משום בב"ח פיון שקבלו טעם זה מזה. וכיון שפכר נאסר תו לא מיקרו עיקר הבישול אח"כ מקלקל וחשבינו למתקן פורתא פיון שדעתו לאכול הבב"ח באיסור א"כ א"ש במה שמחייב במבשל גיד בחלב גם משום יו"ט דהא הגיד פכר נאסר אף בהנאה מהתחלת הרתחה בקבלת טעם מהחלב ומלאכת בישול גיד לא הוי רק פשנאמר בישולו עכ"פ כמאכל בן דרוסאי כדאיתא בחולין דף ק"ח ע"ב באיזהו בישול אמרו כו' ע"ש.

ובכו"פ סעיף י"ג ולפי דבריו שם בשם הגאון מוה' יונה לאנד סופר ע"פ דברי הרא"ש בשבת הלחלוחות שבבשר מתבשל תיכף ברתחה ראשונה פך הברייתא לענין מלקות נישנה ולית בהלחלוחית שיעור ע"כ צריך הבשר להתבשל פדי בישול ב"ד להתחייב עליו משום בב"ח.

משא"כ לענין איסור אכילה והנאה שפאסר לזה תיכף מהתחלת הרתחה. וע"כ הוצרך הגמ' לאוקמא משום דברי רב פזית בשר שנפל לתוך יורה חלב רותחת דמיירי בקדם וסילק ע"ש

בְּחֻלִּין דָּף ק"ח ע"ב: ולפ"ז מְיֻשָּׁב קוֹנְשֵׁי הַגָּזֵל דְּלָמָּה לֹא תָנִי בְּבְרִייתָא שְׁחֵיב מְשֻׁם בְּיִשׁוּל
חֵלֶב בְּיו"ט י"ל כִּי וְשֶׁהַחֵלֶב מִתְבַּשֵּׁל מִיַּד הָיוּ בְּיִשׁוּל אַח"כ כְּבִישׁוּל אַחֵר בְּיִשׁוּל דְּלֹא מִקְרִי בְּיִשׁוּל
בְּעֵנְיוֹ מְלֹאכֶת בְּיִשׁוּל בְּיו"ט דְּהָא עַל אוֹתוֹ רְתִיחָה נְאֻסְרָה הַחֵלֶב לְשִׁתְּיָה וְהִנָּאָה וּמִקְרִי מְקַלְקֵל.

אָבֵל לְעֵנְיוֹ מְלֹאכֶת בְּיִשׁוּל הַגִּיד שְׁפִירֵשׁ לְחֵיבּוֹ דְּלֹא חֲשִׁיב מְקַלְקֵל בְּמָה שְׁמִתְבַּשֵּׁל הַגִּיד אַחֵר
שְׁפָבֵר נְאֻסֵר אַף בְּהִנָּאָה. וּמְשֻׁם בְּב"ח בְּהִתְחַלֵּת רְתִיחָה אֵין בְּיִשׁוּל אַחֵר בְּיִשׁוּל לֹא שְׁיִינָה בְּגִיד
הָא בְּרְתִיחָה רֵאשׁוּנָה לֹא הָיָה עֲדִינָן מְבֹשֵׁל וּבְיִשׁוּלוֹ אֵינּוּ אֶלָּא פְּשֵׁהוּא מְבֹשֵׁל קֶצֶת עַכ"פ שְׁיִינָה
רְאוּיָם לְאֶכִילָה קֶצֶת כְּמֵאֵכֶל ב"ד וע"כ חֵיבּוֹ מְשֻׁם בְּיִשׁוּל יוֹם טוֹב בְּגִמְרַה הַבְּיִשׁוּל שְׁלֹא הָיָה
מְקַלְקֵל וְכִינּוּ דְלֹא הָיָה בְּזָה מְקַלְקֵל מִקְרִי מִתְמַן קֶצֶת מְצַד שְׁדַעְתוֹ לְאֶכִילָה בְּאִיסוּר דְּחֲשִׁיב פְּתִיקוֹן
פְּנִירְתָא לְחֵיבּ מְשֻׁם מְלֹאכֶת בְּיִשׁוּל: וְדַע דִּיסוּד דְּבְרִי אֶלְהָ עַל דְּבְרֵי הַפְּלִיטֵי בְּסִי"פ פ"ז ס"ג שֵׁנ"ל
בְּסִבְרָא שְׁגַם בְּב"ח אֵין בְּיִשׁוּל אַחֵר בְּיִשׁוּל.

וְשׁוֹב הַקְּשָׁה מְהָא מַה דְּאִמְרִינָן דְּלָכָּה אֵינּוּ עוֹלָה עַל שְׁלֶחַן אֶחָד מֵאֵכֶל בְּשָׂר וּגְבִינָה שְׁמָא יַעֲלָה
בְּאֶלְפָס רוּחָם וְהָיוּ אִיסוּר תוֹרָה כְּמִבְּנָאָר שָׁם בְּגַמ' עֵי"ש וּמְסִיִּים וצ"ע. וּבְפִרְמ"ג כְּתִב בְּפִשְׁטוּת
בְּסִי"פ פ"ז ס"ק ב' בְּב"ח יֵשׁ בְּיִשׁוּל אַחֵר בְּיִשׁוּל עֵי"ש בְּשִׁפְתֵי דַעַת.

וּלְפַעֲנִ"ד נִרְאָה ג"כ פְּשׁוּט דְּהִיכִי שְׁנִתְבַּשֵּׁל בְּשָׂר בְּפ"ע וְחֵלֶב בְּפ"ע כְּשִׁמְתְּעָרְבִין אוֹתָן אַח"כ יַחַד
דְּרָף בְּיִשׁוּל חֲדָשׁ בְּנֻדָּי אֵית בִּי מְשֻׁם בְּיִשׁוּל בְּב"ח דְּהָא קוֹדֵם לְזָה לֹא הָיוּ תַעֲרוּבוֹת בְּב"ח
וּבְיִשׁוּל עִתָּה מְשֻׁנוּה לְהוּ בְּב"ח וְא"ש דְּבְרֵי הַגַּמ' שְׁמָא יַעֲלָה בְּאֶלְפָס רוּחָם.

אָבֵל עַכ"ז י"ל דְּבְשָׂר שְׁנִתְבַּשֵּׁל בְּחֵלֶב וְנִצְטַנּוּ כְּשִׁחֻזְר וּמְבַשְּׁלוֹ אֵינּוּ עוֹבֵר שְׁנִית מְשֻׁם לְתַא דְּבַב"ח
דְּהָא כְּבָר נַעֲשָׂה בְּב"ח ע"י בְּיִשׁוּל הָרֵאשׁוֹן. וּבְזָה א"ש דְּבְרֵי הַש"א בְּסִי"ל"ח וְהַמְנוּ"נ בְּסוּלָת
בְּלוּלָה בְּמָה שְׁמִפְלָפֵל כְּשִׁנְאֻסְרָה חֲמָאָה בְּתַעֲרוּבוֹת בְּשָׂר ע"י בְּיִשׁוּל שְׁנֵאֻסֵר בְּהִנָּאָה אָבֵל מוֹתֵר
לְהַדְלִיק לְגַר חֲנוּכָּה.

וְהַשִּׁיג עֲלֵיהֶם בְּאֶלְיָהוּ זוּטָא בְּא"ח סִי' תַרְע"ג דְּהָא שְׁהַדְלַקְתָּ הַנְּרוֹת לְגַר חֲנוּכָּה עוֹבֵר עַל בְּיִשׁוּל
בְּב"ח. וּלְפִי דְּבְרֵי הַגָּזֵל ל"ק מִיַּד: וְרֵאזָה לְזָה מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְש"ע גְּבִי טַפַּת חֵלֶב שְׁנִפְלָה עַל
חֲתִיכַת בְּשָׂר שְׁמוֹתָ לְנַעַר אֶת הַבְּשָׂר לְתוֹף הַקְּדוּרָה שְׁהַעִיר ע"ז בְּפְלִיטֵי ס"ק הַגָּזֵל.

דְּאִמְרֵי לֹא אִמְרִינָן דְּמָה שְׁנוּעֵר אֶת הַבְּשָׂר בְּיָדִים הָיוּ כְּמִבְשֵׁל שְׁנִית אֶת הַחֵלֶב בְּתוֹף הַחֲתִיכָה בְּשָׂר
שְׁנִפְלָה עֲלֵיהָ. לְדְבְרֵי הַגָּזֵל א"ש דְּבָהָה חֲתִיכוֹת בְּשָׂר כְּבָר קִבְּלָה טַעַם חֵלֶב ע"י בְּיִשׁוּל תוֹ לִיכָא
גְּבִי אִיסוּר בְּיִשׁוּל לְתַא דְּבְיִשׁוּל בְּב"ח.

(עוֹד נ"ל דְּקוֹנְשֵׁי הָא"ז ל"ק דְּשְׁרִיפַת חֲמָאָה לֹא מִקְרִי דְּרָף בְּיִשׁוּל): וְלְכַאוּרָה רֵאזָה לְזָה מְמַשְׁנָה
דְּתַמּוּרָה דָּף ל"ג ע"ב דְּחָשׁוּב בְּב"ח מִן הַנְּקֻפְרִים. וְאֵיתָא שָׁם ר"י אוֹמֵר אִם רָצָה לְהַחְמִיר ע"ע
לְשָׂרוּף אֶת הַנְּקֻפְרִים רִשְׁאֵי כו'.

וּמִשְׁמַע דְּקֹאֵי גַם עַל בְּב"ח. גַּם יֵשׁ לְכַאוּרָה קֶצֶת מְשֻׁמְעוֹת לְזָה מְרִישָׁא דְּמַתְּנִיתִין אֶת שְׁדַרְכוּ
לְשָׂרוּף יִשְׂרוּף אַף דְּקֹאֵי עַל עֲרֵלָה וְכִלְאֵי הַפְּרָם.

מ"מ נִרְאָה דְּגַם בְּחֵלֶב שְׁנֵאֻסְרָה מְבַשֵּׁר פִּינוֹן שְׂאִין דְּרָף שֶׁל מְשָׁקָה בְּקַבּוּרָה שׁוֹרְפִים וצ"ע. וּלְפ"ד
הַגָּזֵל א"ש דְּשְׁרִיפָה לֹא הָיוּ דְּרָף בְּיִשׁוּל אוֹ מְשֻׁם דְּהָיוּ בְּיִשׁוּל אַחֵר בְּיִשׁוּל אַחֲרֵי דְּכְבָר הִי יַחַד
הַבְּב"ח בְּאוֹתוֹ חֲתִיכָה ע"י בְּיִשׁוּל הָרֵאשׁוֹן: אָמְנָם לְפִי הַנְּזָה זוֹ דְּחֵלֶב שְׁנֵאֻסְרָה בְּבִישׁוּל בְּשָׂר תוֹ
לִיכָא אִיסוּר בְּבִישׁוּלוֹ שְׁנִית צ"ע בְּסוּגְיָא דְּטַפַּת חֵלֶב בְּחֻלִּין דָּף ק"ח חֲצִי זֵית בְּשָׂר וְחֲצִי זֵית חֵלֶב

שְׁבִשְׁלֹן זע"ז אָמַר רַב לֹקֵה עַל אֲכִילָתוֹ וְאִינוּ לֹקֵה עַל בִּישׁוּלוֹ מ"נ אִי מִצְטָרְפִין אֲבִישׁוּל נְמִי לִקְהָה כּו' עֵי"ש.

וְקִשָּׁה הָא בִּישׁוּל הַחֶלֶב וְקִבְלָה הַטַּעַם בְּשֵׁר קוֹדֵם בִּישׁוּל הַבֶּשֶׂר וּמִיָּד שְׁנִתְבַּשְׁלוּ הַחֶלֶב וְהַבֶּשֶׂר וְקִבְלָה טַעַם הַבֶּשֶׂר שֶׁיֵּצֵא מִחֲתִיכָה רֵאשׁוֹנָה תּוֹ לִיכָא גַבֵּי חֶלֶב אִיסוּר בִּישׁוּל ב"ח בְּמָה שְׁעוֹמְדָת עוֹד עַל הָאוּר עִם הַבֶּשֶׂר וּבְגִמְרַה בִּישׁוּל הַבֶּשֶׂר שֶׁעוֹר רֵאוּל' לְהִיּוֹת רֵאוּיָה לְמֵאֲכַל ב"ד.

לְהִיּוֹת חַל עַל כְּבֶשֶׂר אִיסוּר בִּישׁוּל ב"ח וְא"כ הָיָה כְּמוֹ בְּמִבְשָׁל תְּחִלָּה חֲזִי זֵית ב"ח וְאַח"כ חוֹזֵר וּמִבְשָׁל אַח"כ חֲזִי זֵית ב"ח אַחֵר דְּאִין שְׁיֵיף לָאו דְּלֵא תְּבַשְׁל ב"ח הַשְּׁעוֹרוֹ בְּכִזְיַת ב"ח אֲבָל צִירוּף לֹא מְצִינוּ בִּי כְּמוֹ בְּאִיסוּר אֲכִילָה שְׁמִצְטָרְפִין תּוֹכָא"פ.

וְא"כ נְכוּנִים דְּבָרֵי רַב בְּמָה שֶׁאִינוּ מְחַיִּיב בְּבִישׁוּל חֲזִי זֵית בְּשֵׁר וְחֲזִי זֵית חֶלֶב מִשׁוּם ב"ח דְּהָיָה כְּמוֹ בְּשֵׁר לְחֻצָּאִין חֲזִי זֵית אַחֵר חֲזִי זֵית דְּהָא חֲזִי זֵית חֶלֶב נִתְבַּשְׁל תְּחִלָּה וְתוֹ לִיכָא גַבֵּי עוֹד מִשׁוּם בִּישׁוּל ב"ח דְּמָה שְׁנִתְבַּשְׁלָתָּ לְהֵלָאָה שְׁכָרָה נִתְבַּשְׁלָה וְקִבְלָה טַעַם מִהַבֶּשֶׂר וּבִישׁוּל חֲזִי זֵית בְּשֵׁר אִינוּ בָּא אֱלָא אַח"כ.

וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְדַחוּת דְּהַחֲיוּב בְּמִבְשָׁל ב"ח הוּא מִצַּד הַתְּחִלַּת הַבִּישׁוּל כְּמוֹ בְּשִׁבְתָּ שְׁהַמְבִּיא הָאוּר אוֹ הַעֲצִים וְהַמְעַמִּיד הַקִּדְרָה חֲיִיב כְּשֶׁנִּגְמַר הַבִּישׁוּל ע"י הַכְּנָה. אֲמַנָּם יֵשׁ לְפַקְפֵּק ע"ז ע"פ דְּבָרֵי הַתּוֹס' פ"ק דְּשִׁבְתָּ דָּף ד' ד"ה קוֹדֵם שְׁיִבְנָא לִידֵי אִיסוּר סְקִילָה וּמִמִּילָא נִסְתַּרְהָ רֵאוּיָתוֹ לט"א הַגָּ'ל: אֲמַנָּם דְּבָרֵי הַט"א הַגָּ'ל בְּלֵא"ה צ"ע דְּהָא לְשִׁיטַת הַתּוֹס' לֹא אֲמַרְיָנוּ מִתּוֹךְ אֱלָא בְּדֵאִיכָא צִוְרָה קִצָּת.

וְהָרִי לְדְבָרָיו שֶׁל הַט"א שֶׁאִינוּ נוֹחַ לוֹ סְבֵרַת הַתּוֹס'. וְסוֹבֵר שֶׁאֵף צִוְרָה קִצָּת לֹא הָיָה בְּאֲכִילַת אִיסוּר שֶׁפִּיר יֵשׁ לְחֲיִיבוֹ עַל הַבְּעָרָה פִּינּוֹן דְּבִאֲמַת לֹא אֲבָל הַגִּיד רַק כְּדָרָה אֲכִילָה.

וּבִכְה"ג אֵף צִוְרָה קִצָּת לֹא הָיָה וְא"א לְפָרוּשֵׁי מִטַּעַם מִתּוֹךְ: גַּם מָה שֶׁמְחַלִּיט הַט"א הַגָּ'ל דְּכִינּוֹן שְׁמוֹתָר מִה"ת בְּאֲכִילָה שֶׁלֹּא כד"א אֵף שֶׁאִיסוּר מְדַרְבְּנָן מִפְטוּר מִטַּעַם מִתּוֹךְ צ"ע. וְאִשְׁרֵי אֲחֻזָּה אֲנִיכֵי שֶׁאֲפָשֶׁר לֹאֵר שֶׁאֵף דְּאֲכִילוֹת אִיסוּר לֹא שְׁמָה אֲכִילָה וְאִינוּ בְּכָלֵל שֵׁם צִוְרָה יו"ט.

מ"מ פִּינּוֹן דְּלר"י לְשִׁטְתֵּי בְּחֻלִּין דָּף ק"ג ע"ב שֶׁסוֹבֵר הָאִיסוּר בְּמֵאֲכָלוֹת אִיסוּרוֹת הוּא הַנְּאוֹת הַגְּרוֹן אֵף שֶׁלֹּא בָּא הָאִיסוּר מִמַּעַיּוֹ. וְלְדְבָרָיו נִרְאָה לִי דְּהַנְּאוֹת מַעַיּוֹ לֹא נִכְלָל אִיסוּר דְּמֵאֲכָלוֹת דְּאִיסוּר הַתּוֹרָה שֶׁאִיסוּרָה בְּמֵאֲכָלוֹת אִיסוּרוֹת אִינוּ רַק מִשׁוּם הַנְּאוֹת הַגְּרוֹן לְבַד.

וּבְכָרָה אִיסוּר בְּסִיב וְאֲכָלוֹ כֶּף לֹא עָשָׂה כָּלֵל אִיסוּר. וְכִנְרָאָה מְלִשׁוֹן הַמ"ל פ' י"ד מִהַמ"א דִּין י"ג שֶׁכ' בִּזְה"ל ה"נ בְּאִיסוּרֵין דְּרַחֲמָנָא אָמַר לֹא תֵאֲכְלוּ אִם פְּרָכָן בְּסוֹב דְּלֹא נִגְעָה אֲכִילַת הָאִיסוּר בְּגְרוֹנוֹ לֹא עָבַר אֶהְרָמָנָא דְּמִלְכָּא עכ"ל.

וְכִינּוֹן שְׁכָן אִם נֹאמַר דְּב"ח אִינוּ אָסֵר רַק בְּאֲכִילָה וְלֹא בְּהַנְּאוֹה שֶׁפִּיר יֵשׁ צִוְרָה קִצָּת בְּבִישׁוּלוֹ בְּיוֹם טוֹב בְּהִתְרַם גְּמוּר שֶׁאֵף בְּכַה"ג אִינוּ בְּכָלֵל אֲשֶׁר יֵאֲכַל שְׁנֵאֲמַר גַּבֵּי יוֹם טוֹב דְּאֲכִיל' שְׁבִתּוֹרָה לֹא הָיָה אֲלִיבָא דר"י רַק הַנְּאוֹת הַגְּרוֹן מ"מ לְעַנְנֵי מְלֵאכֶת יוֹם טוֹב הָיָה הַנְּאוֹת מַעַיִים לְחֻדָּא בְּכָלֵל צִוְרָה קִצָּת שֶׁהוּא בְּכָל מִינֵי הַנְּאוֹה שֶׁאִין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְשִׁיף שֶׁפִּיר גַּם ב"ח מִתּוֹךְ בְּדָרָה הִתְרַם וְאֵף שֶׁאֲכַל הַב"ח פְּדָרְפוֹ שֶׁלֹּא בְּכִרִיכָה בְּסִיב שֶׁאֲכִילָתוֹ בְּהַנְּאוֹת גְּרוֹנוֹ הִי בְּאִיסוּר וְלֹא מִיְקָרֵי אֵף צִוְרָה קִצָּת מ"מ מִגְּמַרְיָ הַנְּחַת הַב"ח בְּמַעַיּוֹ אִין לְהַפְקִיעַ מִשְׁם צִוְרָה קִצָּת, וּבְפָרְט

ומאריכים המפרשים בכוננת הרמב"ם. ונראה לי לתרץ בדרך פלפול וניהיה מתורץ מה שמדקדקים דר"י פתח בתרתי הבצרה ובישול אינה משנה וסיים בתדא דאי ב"ה ה"נ מתוך שהותרה הבצרה לצורך כו': ואקדים דברי הגמ' פסחים דף כ"ד ואמר ר' יוחנן הניח חלב של שור הנסקל ע"ג מפתו פטור לפי שכל איסורין אין לוקין עליהן אלא בדרך הנאתן כו'.

אמר אב"י הפל מודים דבכלאי הפרם שלוקין עליהן אפילו שלא כדה"נ מ"ט משום דלא פתיב בי אכילה מתיבי איסי בן יהודא אומר מנין לבב"ח שהוא אסור נאמר כאן פי עם קדוש אתה ונאמר להלן ואנשי קודש תהיה לי מה להלן אסור אף כאן אסור ואין לי באכילה בהנאה ומנין אמרת ק"ו ומה ערלה שלא נעבדה בו עבירה אסור בהנאה בב"ח שנעבדה פי עבירה אינו דין שיהיה אסור בהנאה מה לערלה שפן לא היתה לי שעת הפנשר תאמר בב"ח שהיה לו שעת הפנשר חמץ בפסח יוכיח שהיה לו שעת הפנשר ואסור בהנאה.

מה לחמץ בפסח שכ' ענוש פרת תאמר בב"ח שאין ענוש פרת פלאי הפרם יוכיח שאין ענוש פרת ואסור בהנאה. ואם איתא נפרך מה לכלאי הפרם שפן לוקין עליהן אפי' שלא כד"א ונהנתן.

ואב"י תאמר במאי תאמר בב"ח שאין לוקין עליהם אלא בדרך הנאתן אטו בב"ח אכילה פתיב בי'. ואינדך דקא מותיב לה סבר להכי קגמר מנבלה מה נבלה דרך הנאתה אף בב"ח דרך הנאתה.

ואב"י לא להכי לא פתיב אכילה בגופה לומר שלוקין עליהן אפי' שלא כדה"נ עכ"ל ונסתפקתי בעצי איסור הנאה שאין איסורין רק בדרך הנאתן פגון עצי ערלה פשמבשל בהן מאכל שאסור רק כד"ה ונתרם שלא כדה"נ היכי דייגינן ליה לעגנן איסור הנאה דעצים אי אמרינן דלגבי עצים הוי בדרך הנאתן דהא עשה בהעצים למה שהן עומדין או נאמר כיון דלא פעל בבישול זה רק שיהיה נצמח לו הנאה מהמאכל שמתבשל עמהם שלכה"נ הוי גם לגבי העצים רק גרם הנאה שלכה"נ והוי כמו מבשל דבר שאינו ראוי: ונראה לי לפשוט ס' זה מהא דאי' במפות דף כ"א אומר רבא יש חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט.

אתיב"י אב"י ואין ח"מ ליום טוב והתנן המבשל גיד בחלב ביום טוב לוקה חמש לוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל ביום טוב שלא לצורך ולוקה משום מבשל גיד בחלב ולוקה משום אוכל בב"ח ולוקה משום הבצרה ואם איתא משום הבצרה לא לחייב דהא איחייבי' ליה משום בישול.

אפיק הבצרה ועייל גיה"נ של נבלה והתנא רבי חייא לוקה שמים על אכילתו לוקה שלש על בישולו. ואם איתא שלש על אכילתו הוא חייב.

אפיק הבצרה ועייל עצי אשירה ואזהרתו מהקא ולא דבב בידך מאומה וגו' א"ל ר"א ברי' דרבא לרבא. ולילקי נמי משום ולא תביא תועבה אל ביתך.

אלא הב"ע פגון שבישל בעצי הקדש ואזהרתו מהקא ואשריהם תשרפון באש לא תעשו פן לה' אלקיכם. ומקשים בתוס' ולילקי נמי משום הזיד במעילה באזהרה.

וכתב בריטב"א בזה"ל ורבינו מאיר הלוי תירץ כיון דאיסור הנאה היא ולא מצי להתהני מיניה בהתיירא לית ביה משום מעילה אע"ג דכל הקדש איסור הנאה כו' ע"ש. ולכאורה קשה לתי' של רבינו מאיר ז"ל מאי מתרץ הגמ' לעיל עצי אשירה דהא גם שם הוא החיוב משום הנאה וצריכה הנאת שנה פרוטה ואמאי יחשב כאן להנאה כיון שבישל בהן דבר שאסור בהנאה ולכאורה לא

אדע לחלק בין איסור הנאה דהקדש לאיסור הנאה דעצי אשה: לכן נ"ל דכשמשל אדם בעצי איסור הנאה דבר שאסור בהנאה כדה"נ ומותר שלא כדה"נ חשיב גם לגבי העצים שלא כדה"נ הנאת הבישול ובחולין דף קי"ד ע"ב איתא אמר רב אשי מנין לבב"ח שאסור באכילה שנגאמר לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך ה"ה בב"ח ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין כדר' אביהו דא"ר אבנהו אמר רב כ"מ שנגאמר לא תאכל כו' הרי דלרב אשי איסור הנאה בב"ח מל"ת כ"ת והוי פכתיב אכילה בגופיה וכן מבואר בספרים גדולים.

ובפסחים דף כ"ה אביי סובר לא אפשר וקמכוון שרי ואי' שם אמר אביי מנא אמינא לה דתניא אמרו עליו על ר' יוחנן בן זכאי שהיה יושב בצילו של היכל ודורש כל היום פולו והא הכא דלא אפשר וקמכוון ושרי.

ורבא אמר שאני היכל דלתוכו עשויה ומפרש בתוס' שאין זה דרוך הנאתה. והא דאסור בפ' כל הצלמים לישוב תחת אשה כו' דגבי ע"ז לא פתיב אכילה עי"ש.

הרי דע"ז אסור אפילו שלא כדה"נ והקדש מותר שלא כדה"נ. ולפי"ז מנישב קושיא הנ"ל דלגבי עצי הקדש ליפא חיוב מעילה משום דהבישול הוא בב"ח שאסור בהנאה ואף שמתיר שלא פדרו הנאה לא חשיב לגבי העצים בישול רק להנאה שלא כדה"נ ובכה"ג ליפא חיוב מעילה משא"כ בעצי אשירה שפיר חייב משום לא ידבק בך מאומה דאף דזה בב"ח אסור בהנאה כדה"נ יש היתר שלא כדה"נ להנות ממנה וגרם לו העצי אשה הנאה זו ובעצי אשה חייב אף על הנאה שהיא שלא כדה"נ.

ולפי זה קשה אמאי אמר ר"י פוק תני לברא כו' הא איתא בביצה דף כ"ז בהמה שמתה לא יזינה ממקומה ומעשה ששאלו את ר"ט עלי' ועל החלה שנטמאו ונכנס לביהמ"ד ושאל ואמרו ליה לא יזיזם ממקומם.

ומפרש"י דלכך אסור בהסקה אף דיכולין להנות ממנה בשעת הסקה ממש אסור דרחמנא אחשבי' להבערת דכתיב באש ישורף הלכך מלאכה הוא עכ"ל. ומפרשים האחרונים דסברת רש"י היכא ששייך מצוה בהבערתה מחשבי' מצוה להבערה למלאכה ואסור אף לצורף יו"ט.

ומהם הקשו לפ"ז על דברי הגמ' פסחים דף ה' ר"ע אומר א"צ ה"ה אומר אף ביום הראשון תשביתו שאור מפתים וכתוב כל מלאכה לא תעשו ומצינו להבערה שהוא אב מלאכה כו'. ואמר שם ש"מ מדר"ע תלת ש"מ ל"א הואיל שהותרה הבערה לצורף כו' עיי"ש.

וק"ל דלמא אף דסובר הואיל הכא קאי בלאו משום דמצוה בהבערה ואחשבי' רחמנא ואסור אף כשהוא לצורף. ומתמצים פיון דחמץ של עכו"ם מותר אין חשיבות בהבערת החמץ דעיקר מ"ע מן התורה שלא יהי' לישראל החמץ פי לא גזרה התורה דרוך פלל שחמץ יהי' מבוער מן העולם.

מעתה גבי ע"ז שהמזנה שהע"ז תהנה מבוערת שייך שפיר סברת רחמנא אחשבי' א"כ י"ל דלעולם הברייתא כבית הגלל הוא ומה שפחתיב על הבערה היינו משום דמירי בעצי אשה דלא אמרינן בי' מתוך.

וא"ל דהא דחו לה בגמ' דאי מירי בעצי אשירה פשו להו לאני לא ידבק ולא תביא לנה י"ל דב"ה סברי דאיסור הנאת בב"ח לא אתיא מלא תאכל כל תועבה רק מק"ו מערלה. או מג' פעמים לא תבשל גדי וכפסק הלכה.

ואף לדרש רבי שמביא ר"י בחולין דף קט"ו אמר ר"י פְּעוּרָה זו שְׁשֻׁנָה רבי לא תאכלנו בבב"ח הפתוח מדבר. ומפרש רש"י לא תאכלנו יתירה דכתיב בפ' ראה גפי פסולי המוקדשין רק הדם לא תאכלנו על הארץ חשפנו וקא דכתיב לא תאכלנו למען ייטב לה וזה"ל יש דעות בהרבה ספרים דכיון דלא נלמוד רק באא"ע הוי פלא פתיב אכילה בגופו ואסור שלא כדה"נ עכ"פ אין להקשות מזה לסתור דברי ב"ה דלמא סובר פשאָר תנאים כר"י דיליף מל"ת ג"פ.

או פאיסי בן יהודא דיליף מערלה וכה"כ. א"כ בב"ח אסור אף שלא כדה"נ וממילא אין לחייבו משום הנאה על העצי האשרה פיון דליפא שום הנאה בהיתר מתבשל בב"ח שאסור אף שלא כדה"נ.

לכן נראה לי שהיה לר"י הוכחה דע"כ תנא דהוא ברייתא סובר דבב"ח מותר שלא כדה"נ דהנה התוס' פסחים דף מ"ז מקשי' אמאי לא חשיב האי תנא גם נבילה וליתני ג"ה של נבלה. ומתרצים הרבה מפרשים דהאי תנא אסור פולל ל"ל רק אסור מוסיף ולכך לא חל אסור נבלה על אסור גיד ואסור בב"ח חל על אסור גיד דהוי מוסיף שאסור בהנאה משום בב"ח.

אמנם ז"א לשיתת הרמב"ם ומהתוס' לדעתם דאסור הנאה לא הוי מוסיף וא"ל דמיקרי אסור מוסיף מצד אסור הבישול דאסור הבישול לא נחשב למוסיף במה שנוגע לענין חלות אסור אכילה בב"ח כמבואר בגמ' בחולין דף קי"ו ע"ב.

וברמב"ם פ"ט מהל' מ"א רק די"ל דהאי תנא אסור פולל באסור חמור אית לי' ולפי דברי התוס' בחולין דף ק"א אסור הנאה אסור חמור מיקרי: נראה מדברי המפרשים. ובפרט מס' א"ר דלכך מחייב האי תנא משום בישול בב"ח ויו"ט דהוי כמו אסור ב"א.

וצ"ל דכוננתם דאיתא בחולין דף ק"ח חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשולן זע"ז סובר לוי דל דליקה על בישולו וקאמר בגמ' וכן תנא לוי במתניתין כשם שלוקה על אכילתו כף לוקה על בישולו ובאיזה בישיל אמרו בבישול שאחרים אוכלין אותו מחמת בישולו ומפרשים פלומר שנתבשל כ"צ.

אמנם בפר"ח סי' פ"א סק"ו מפרש דהיינו כמאכל ב"ד. וכן מפרש הרמב"ם דקודם לזה ליכא מדאורי' שם אסור תורה.

א"כ עיקר הבישול אינו חל רק בעת שהוא קרוב לגמר בישולו שיהיה ראיה למאכל ב"ד. וגם על בישול ו"ט אין חיוב רק כשפועל בבישול שיהיה ראיה למאכל ב"ד.

ועיין ברמב"ם פ"ט מהל' שבת ובכ"מ שם ובמנחות דף נ"ז ובאו אז האיסורים בב"א. ויש להסביר עפ"י הגמרא שם לא צריכא דאי לא היפך בה כו' ע"ש ובפלתו סי' צ"ב ר"ל דלמ"ד בב"ח אסור שלא כד"ה חייבין על אכילת בשר בחלב אף קודם שנתבשל כמאכל ב"ד.

ולכך השמיט הרמב"ם דין זה באיזה בישול אמרו. ודעתו שם לחדש דעל בישול בב"ח חייבים תיכף בתחלת בישול.

אבל לא כן שארי פוסקים הנ"ל. ומשמעות לשון הגמ' הנ"ל שלא כדבריו.

וכמו שאין חייבים על אכילה בעוד שלא הגיע לשיעור מאכל ב"ד כמו כן לא חיישינן על הבישול אבל נוכל לומר דאם בב"ח אסור שלא כדה"נ חייבים על אכילת בב"ח אף קודם שנתבשל כמב"ד רק אתחלת בישול.

מתלי דין זה בפלוגתא דתנאים ודברי ר' יאשי' ור' יוחנן מהיכא ילפינן איסור אכילה והנאה לבב"ח דלרב אשי דיליף מל"ת כל תועבה צריכים שיעור מאכל ב"ד ולמ"ד דיליף מג"פ לא תבשל או מערלה וכה"ג חיישינן אתחלת בישול.

ולפ"ז צ"ל דהאי תנא דחשיב איסור בישול בב"ח ויו"ט לאיסור ב"א פנ"ל ע"כ סובר דבב"ח מותר שלא כדה"נ והשתא יבואר התכת דברי ר' יוחנן במה שהתחיל בתרתי הבערה ובישול וסיים בתדא ה"נ מתוך שהותרה הבערה לצורך וכו'.

דבאמת סובר דבישול ל"ש מתוך. ואין הקושיא רק מהבערה ולכו הזכיר בדבריו גם בישול פדי שלא יהיה מקום לדחות דבריו דלעולם ב"ה אמר והו' ברייתא רק דמיירי בעצי אשרה ולכו לא שניי' מתוך פנ"ל וא"ל דאי יש עוד חיוב מלקות משום לא ידבק בך ולא תביא י"ל פנ"ל דב"ה סברי דבב"ח אסור אף שלא כדה"נ וכיון שאין העצים פועלים שום הנאה בהיתר ליכא לחיובא פנ"ל פדברי ר"מ הלוי ז"ל: אמנם לפ"ז ע"כ צ"ל דבישול אינה משנה דכיון דהאי תנא סובר דבב"ח אסור שלא כדה"נ חייבים גם אתחלת בישול ובישול יו"ט לא אתיא רק פשנגמר הבישול כמב"ד א"כ לא הוי איסור ב"א ואי' מצי לחול איסור בישול ביו"ט להאי תנא דל"ל איסור כולל פנ"ל ודו"ק: דין הפריס על גבי קרקע אם מותר לשחוט ביו"ט הנה בחולין דף נ"א ע"א אי' אמר ר"נ בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים כו' ובחז' הר"ן כ' שפירשו הראשונים שר"נ אתא לאשמעינן דאף במקשה לילד אין חוששין לר"א דאי בשאינו מקשה פשיטא דאין בו משום ריסוק אברים דא"כ רוב הנולדים ימותו.

וע"ז כ' הר"ן בזה"ל וילדי ק"ל דא"כ דמאי מקשה מעגל שנולד ביו"ט כו' ומהא דשנוין נולדין ואצטרקני לאוקמינהו כגון שיצא דרו' דופן א"נ בשפריס ע"ג קרקע לאוקמינהו באינו מקשה וכדי ליישב ק' זו אקדים דברי הט"ז ביי"ד ט"ו ס"ק ב' אחר שהביא סוגיא הנ"ל כ' בזה"ל מזה תמהו רבינו ירוחם ומהר"י בן חביב ומהרי"ל מש"כ הרא"ש רפ"ק דביצה וז"ל והא דשרי לאכלו ביום הלילה היינו היכא דקים לי' שפלו לו חדשיו אבל אם לא קים ליה שפלו לו חדשיו אסור עד ליל שמיני פדאי' בפרק ר"א דמילה גם צרי' שיפרנס ע"ג קרקע שיצא מס' ריסוק פדאי' בפ' אלו טרפות עכ"ל וכ"כ הטור והוא נגד הלכה דבאמת אין צרי' למפרס ותי' ב"י בשם הריב"ח דלענן יו"ט החמיר הרא"ש טפי וכ"כ הרמ"א שיש חשש שמצא ריעותא באברים הפנימים ונמצא שחט שלא לצורך וא דק בזה שתלמוד ערוף בפ"ד דביצ' בעי מינ' ר"מ מר"ז מה לשחוט ביו"ט עורף שנדרסה בפותל שצריכה בדיקה שמא נתרסקו אבריו מי מחזיקינן ריעותא דלמא משתכח טרפה ושחט שלא לצורך כו' ואפסיק הלכתא שמותר לשחטו ביו"ט והנה הדברים בק"ו דמה התם דבחול אסור בלא בדיקה ואין לה רוב להיתר כו' ואפ"ה שחטינן ביו"ט עגל זה שפחול אין צרי' בדיקה ואין בו חשש פלל ורובן פכולם להיתר ולמה נחמיר ביו"ט טפי כו' ותו דכאן בעגל אין צרי' לשום חזקה פלל כי אין פאן ס' והוי כשאר בהמות שרובן פשרות כדפירש"י ועדיף מהם שהרי א"צ בדיקה עכ"ל: פדי לתרץ דברי הד"מ אקדי' מה שיש לדקדק בקצת דבריו שכ' שמא ימצא ריעותא באברי' הפנימי' למה תפס בלשונו חשש ריעותא הו"ל למימר פשוט שמא תמצא טרפה אמנם פשוט דלפי פירוש הרא"ש דכל עצמו אתי לאשמעינן אף היכא דאיכא ריעותא דלא עמדה.

י"ל דאף דוזה לא מקרי ריעות לחוש מחמתו שנתרסקה פי מצוי חסרון עמידה מחמת חולשת הלילה ביום הולדו מ"מ פשנמצא באמת לאחר שחיטה ריעותא דריוסוק מה באברי' הפנימי' אפשר דכה"ג חיישינו מחמת ריעותא פזו שנתרסקה ריוסוק גמור המטריף ע"י דחיקא דבית הרחם.

ואין סברא לומר דאף לריעותא פזו אין לחוש. רק אם נאמר שהי' קים' להו דביה"ר אין בו לתא דריוסוק פלל אבל אם יש צד מציאות ריוסוק ע"י ביה"ר מהראוי שיהא שורת הדין דאף שרוב הנולדים חיים וקיימים מ"מ אם חזינו ריעותא באברים הפנימים בריסוק מה מהראוי לחוש שפא נתרסקה בריסוק המטריף ועדיין לא נתגלה פל הריסוק האף שיש רוב שאין דרף ביה"ר לריסוק שאני פזו דחזינו ריעותא מה מעין הריסוק הפאה ע"י הדחק: לחזק דברי אלה אציע מה שכ' הרשב"א בתשובה ח"ג סי' רמ"ט שאלה בהמה שפלה מהגג והלכה הלוח יפה פדרפה ושחטה ונמצא הפכד והריאה מרנסקים מי אמרינו פינון שהלכה ואסיקנא הלכה א"צ בדיקה פללא הוא לכל שהלכה אין לחוש פה ואפי' נמצאו אברים מרנסקים או דלמא בדיקה הוא דל"צ הא בדקוהו ונמצאו אברים מרנסקים חוששים לה.

תשובה מסתברא דכל שעמדה והלכה אפי' נמצא שינוי באברי' אין חוששים לה דכל שהלכה פידוע שאין לה ריוסוק גדול המביא לידי טרפות אלא חוזר לברייתו ולפיקה פל שלא נמצא בו טרפות אחר פנקיבת הריאה כו' אין חוששין לה כו' ואשמעינו להו לרבנן שאע"פ שיראה פריסוק באברים מ"מ אין הריסוק מביא לידי טרפות מ"מ המחמיר פמו שהחמרת אתה תע"ב ע"כ.

הינצא מדבריו שסברת הרשב"א פינון שהולף הוי פברור גמור שלא היה פה ריוסוק המטריף ע"י אותה נפילה ע"כ אפי' נמצא אינה ריוסוק לא הוי פריעותא לחוש מחמתו שנטרפה בריסוק זה וכשרה הבהמה פמו דמכשיריני' בריסוק פזו הנמצא בהמה שלא נפלה דריסוק לבדו הפא שלא מחמת נפילה אינה טרפה והשואל שלא לחוש לסברתו להחזיק בהילוח פברור גמור ע"כ חשש להחמיר להטריף הבהמה פשנמצא הריעותא בריסוק מה עאכ"ו לפי הנאה הנ"ל די"ל דגם ר"נ מודה דהיכי דנמצא ריעותא באברים מיד אחר הלילה דיש לחוש דביה"ר גרם ריוסוק זה.

ל"מ לדעת השואל הנ"ל אלא אף לתשובת הרשב"א ז"ל י"ל דבכה"ג יש להטריף אף דלא שכיחי שיהיה פה ריוסוק המטריף ש"ה דהרי הריעותא לפניה דהא עכ"פ נראה שפא לידי ריוסוק מה מדחוק ביה"ר ויש להסביר הדברים ביותר דהא דאין חוששין לריסוק אברים ביה"ר הוא משום שרואים בחוש דרוב פל הנולדים חיים וקיימים וכ"ז פשאנו נראה הריעותא לפנינו משא"כ היכא דאיכא ריעותא לריסוק מה מה"ת לא נחוש מצד אותו הריעותא דלמא נתרסק אותו הולד ע"י ביה"ר בריסוק המטריף ומחמת שעדיין בתוף מעל"ע לא ניכר פל היסוק הא חדא: עוד י"ל דאף דחזינו דרוב הנולדים לא נתרסקו ע"י ביה"ר בריסוק המטריף דהא רובם חיים מ"מ י"ל דביה"ר גורם ריוסוק מה חזינו ריוסוק החוזר לברייתו וע"כ רוב הנולדים חיים וקיימים וכ"ז אם אנו פאין לדון לענין טרפות העגל דלמא נטרפה בדחוק בית"ר אזלינו פתר רובא דרוב אינם מתרסקים בריסוק המטריף אבל לענין חשש שפא ימצא אחר שחיטה בעגל ריעותא דריסוק מה לענין זה אין לנו פירור ע"י רוב שלא ימצא פו דאפשר שכיח ריעותא פאלו פרוב הנולדים ביום הלילה רק חוזרים לברייתם וע"כ רובם הנולדים חיים וקיימים.

ונוכל לומר דרף משל חצי מהנולדים אינו מתרסקים פלל ע"י ביה"ר ובחצי' שמתרסקה יש שהריסוק אינו ריוסוק המטריף ויש שהגיעו לריסוק המטריף. וע"כ לענין חשש טרפות יש רובא דהיתירא אבל נגד חשש מציאות הריעותא בריסוק מה דליכא רוב רק שכ"ז שלא נראה לעינים

הריעותא מ'כשרי'נו ה'ולד מצד ה'רוב ד'הא יש ר'נבא ד'כשרות מהם ש'אינו נ'תרסקין כ'לל ו'מהם ש'אין ר'סוק ר'סוק המ'טריף ו'חוזרים ל'ברייתם ועכ"פ ר'נבם אין מ'תרסקים ב'ריסוק המ'טריף א'בל כ'ש'אנו רואים ל'הק'יא ר'יעותא ד'ריסוק מה א'ף ש'יכול ל'היות ש'אינו ר'סוק המ'טריף מ"מ מ'ידי ס' לא נ'פקא ו'הרי ר'יעותא ל'פנינו ו'יש ל'דמות זה ל'דין ב'דיקת ה'ריאה ו'סרכות ש'אם נ'אבדה ה'ריאה ב'לא ב'דיקה כ'לל כ'שרה ד'אזלינו ב'תר ר'וב ב'המות כ'שרות יש ש'אין ל'הם ס'רכות כ'לל ו'יש ש'יש ב'הם ס'רכות א'בל אינם ס'רכות המ'טריפים ו'בכ'ללן א'יפא ר'נבא ד'כשרות ע"כ כ'שר פ'שנ'אבדה ה'ריאה א'בל ב'ריאה ש'נמצא ב'ה ס'רקה ש'לא כ'סדרן ד'צריף ב'דיקה ב'נפיקה ו'כדומה רק ש'מנוע ה'בדיקה כ'גון ש'נתק'ע ה'ריאה ב'מקום ה'ריעותא מ'טריפינו.

ו'הטעם כ'ינו ש'רואין ר'יעותא ד'הס'כא ל'יפא ר'נבא ד'כשרות ד'הוי כ'ס' ה'שקול אם הוא ס'ר'כא מ'טרפת או לא. א"כ ב'דברי ר"נ ש'מצינו ל'מימר ש'גם ר"נ מודה היכי ש'אנו רואין ה'ריעותא ל'פנינו ב'ריסוק מה ח'וששין ש'מא נ'תרסק ב'ריסוק המ'טריף ע"י ביה"ר ו'אף ד'הר"ן ב'עצמו פ'וסק ל'הלכה ד'אף ב'מקשה ב'לדמה אין ח'וששין ל'ריסוק י"ל ש'סובר מ'סב'רא ד'נפ'שי ד'ק'שי ל'ינה אין ר'יעותא כ'לל ד'ק'שי אינו מצד ד'ח'ק ביה"ר רק ש'הולד אינו יכול ל'התעורר ל'צאת א'בל ר'יעותא ב'אברים פ'נימי' ב'ריסוק מה ש'דרכו ל'בוא ע"י ד'ח'ק ב'ונדאי נ'חשב ל'ריעותא מ'הראוי הי' ש'יהיה א'סור ל'שוחטו ב'יו"ט ע'גל ה'נולד בו ב'יום ד'אף ד'רנבם מ'הנולדים מ'חזקין ב'חזקת כ'שרות מצד ה'רוב מ"מ אין ל'החליט מ'חמת ר'וב זה ש'יהיה נ'ראה ל'עין אינה ר'יעות ב'אותו ע'גל א'חר ש'חיטה ו'כ'ש'יהיה כ'ן י'צטרף ל'הטריף מ'ספק ד'הא ת'וה מ'על"ע אין ש'ום ת'קנה ב'בדיקה ל'ריסוק המ'טריף ו'כ'ינו ד'נצטרף ל'הטריף ח'שוב ה'שחיטה ל'היות ש'לא ל'צורף או"נ ו'הוי ל'ענן א'סור מ'לאכת ה'שחיט' כ'ס' ה'שקול ו'ספיקא ד'אורייתא ל'חומרא ו'כ'ינו ד'נחתינו ל'הכי מ'יושב ק'י ה'ר"ן על פ'ירוש ה'ראשון ד'א"ש ס'יעתא ד'רבא ל'ר"נ מ'עגל ש'נולד ב'יום טוב ד'מוכח ע"ד ק"ו ד'אף ש'נמצא ר'יעותא ב'אברים הפ'נימים מ"מ לא ח'יישינו ל'ריסוק ע"י ה'רחם כ'י אין ד'רכו ש'ל ביה"ר ל'רסק כ'לל מ"כ ש' ב'לינה ע"י ק'ושי לא ח'יישינו ש'אל"כ ש'יש מ'ציאות ל'ביה"ר ש'ירסק רק ש'רוב הוא ש'ביה"ר אינו מ'רסק ב'ריסוק המ'טריף א"כ אין ל'התיר ש'חיטת ע'גל ב'יו"ט ד'הא א'יפא ל'ענן ח'שש א'סור מ'לאכה ב'יו"ט ש'לא ל'צורף ס'פק ה'שקול ד'למא י'ראה ל'עיני' ר'יעותא מה א'חר ה'שחיטה בא' מ'אבריו וע"ז י'היה מ'ניעה מ'לאכול ד'הא א"א ל'ב'ודקו ת'וה מ'על"ע ו'תהיה מ'לאכת ה'שחיטה ש'לא ל'צורף י'ום טוב ו'מדתניא ב'ברייתא מ'ותר ל'שחוט ב'יום טוב ע'גל ה'נולד בו מ'וכח ד'מצד ביה"ר אינו כ'א ש'ום ר'סוק כ'לל וע"כ א'ף אם מ'צא א'דם ר'יעותא בא' מ'אברים הפ'נימים לא נ'יחוש ל'ריסוק המ'טריף ד'הא לא נ'פל ו'ביה"ר אין בו מ'שום ר'סוק כ'לל ו'דמי מ'מש למש"כ ה'רשב"א ב'תשובה ה'נ"ל כ'ינו ד'הלכה מ'וציאה מ'ס' ר'סוק א'ף אם ח'זינו ר'יעותא ש'ל ר'סוק מה ל"ל ב'ה ו'כ"כ כ'ינו ש'אין ד'רף ביה"ר ל'רסק ה'נולד לא ח'יישינו א'ף ב'מציאות ב'אברים הפ'נימים וע"כ ה'טעם ש'היה ק"ל ל'ר"נ ד'ליכא כ'לל ל'תא ד'ריסוק ע"י ביה"ר ו'לכ' מ'ותר ל'שחוט ב'יו"ט.

ו'יש ל'הוסיף עוד כ'ינו ש'אין ד'ח'ק ביה"ר מ'רסק א'פ'שר ד'הוי ר'וב ג'מור גם ל'ענן ח'שש מ'ציאות ה'ריעות ק'לה א'חזוקי ר'יעותא ב'אפ'ס ד'בר לא מ'חזיקין: א'מנם ל'העמיק על ה'דברים ה'נ"ל י"ל ש'יסוד ה'ראי' ה'נ"ל מ'דמ'ותר ל'שחוט ב'יום טוב מ'וכח ד'אף ב'מקום ר'יעותא ב'אברים הפ'נימים לא מ'טרפינו מ'ספק מ'תלי ת'ני ב'מחלוקת ו'אקדים ד'ברי הגמ' מ'ס' ח'ולין ד"ת ע"א א'מר ר"נ ס'פין ש'ל ע"ז מ'ותר ל'שחוט ב'ה ו'א'סור ל'חתוף ב'ה כ'שר מ'ותר ל'שחוט ב'ה מ'קלקל הוא ו'א'סור ל'חתוף ב'ה מ'תקן הוא ו'איתא ב'תוס' ש'ם ד"ה מ'ותר ו'אע"ג ד'בסוף פ' א"ד פ'סחים ד'ף ע"ג מ'חייב ל'ענן ש'בת ג'בי ש'חט ב'שבת ו'חויף ל'ע"ז מ'שום ת'יקון כ"ד ד'תיקון ל'הוציא מ'ידי אמ"ה ש'אני ש'בת ד'מלאכת

מחשבת א"ת וכינון שיש תיקון פורתא חשיב מלאכת מחשבת דלכך נתפגין אע"ג שקלקולו יותר על תיקונו ע"כ.

ולכאורה אינו מוכן למה מביא התוס' ראי' מהא דפ' א"ד תיפוק לי' דאם נאמר דגם לענין מלאכת שבת הוי בכל שחיטה קלקול היאך משפחת חיוב על שחיטת בהמה בשבת נימא דהוי קלקול.

דבנדאי זה מן המושפלות הראשונות דשחיטת בהמה המכשירה לאכילה מלאכת מחשבת היא דהא השחיטה הוא דרף הפשרה. והתוס' רצו להוכיח דאף שחיטה שאינה מכשרת לאכילה מקרי מלאכת מחשבת פשיש תיקון כ"ד לזה הביאו ראי' מפ' א"ד שם מבואר דאף היכי שנספסקה הבהמה ע"י שחיטה פגון בשוחט ונמצא טרפה או בשוחט חטאת בחוץ לע"ז מ"מ שם מלאכת מחשבת על אותו השחיטה מצד תיקון כ"ד שיש ע"י אותה השחיטה שמתקנו מידי אמ"ה: ובר"ן לאלפסי לחולין על מימרא ה"ל ונ"ל וכינון דאתעביד מחשבתו ובמה שחשב איכא תיקון קצת אבל מדברי הר"ן ה' בפרק האורג נראה שלא נחית לסברת התוס' ה"ל דמצד תיקון כ"ד מקרי מלאכת מחשבת דעיקר סברתו שם דשחיטה מקרי מלאכת מחשבת משום דרף הפשרה בכך פדי שלא יהיה קשה עליו דהא השוחט טרפה או השוחט חטאת בחוץ לע"ז שאין השחיטה דרף הכשר הבהמה אדברא ע"י אותה השחיטה נפסלה הבהמה עכ"ז מקרי מ"מ י"ל עפ"י דברי רש"י ו"ל שם בחולין ד"ה מקלקל הוא שכ' ואין זו הנאה שפסטי' הנה דמיה מרובין מלאחר שחיטה שפסטי' עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה ע"כ וי"ל דתיקון כ"ד אף לענין שבת אינה יוצא מגדר מקלקל רק היכי דליכא קלקול מריבה מצד השחיטה עצמה ובזה אף פשיש רק תיקון כ"ד חשיב תיקון.

מה שא"כ היכי דנגד התיקון כ"ד הבא ע"י שחיטה ישק קלקול רב לעומתו הבא ג"כ ע"י שחיטה בכה"ג הוי מקלקל גמור דהא נתקלקל על ידי שחיטה מרובה על התקון כ"ד וכל מקלקל לאו מלאכת מחשבת היא לכן בשוחט בהמה בריאה שיש קלקול גמור בשחיטה לבהמה למה שהי' עומדת קודם השחיטה לג' דברים אף שנתקן בשחיטה מאיסור אמ"ה לאכילה מ"מ פנין דלא הוי בשום תיקון נגד ריבוי הקלקול שבא ע"י השחיטה לא הי' לחייב משום מלאכת מחשבת רק מצד סברת הר"ן דכל שחיטה המכשרת הוי מ"מ דהא דרף הפשרה בכך ולא דרף השחתה אבל השוחט בשבת חטאת בחוץ לע"ז שפיר מקרי לתקון מה שהוציאו מידי אמ"ה דהא חטאת שאינו עומד לא לחרישה ולא לגדל וולדות ונולד חטאת מתות ומיד קודם השחיטה פשהתחיל לחתוף הצנאור נעשה בעל מום ולא היתה ראויה גם להקרבה א"כ בעצמית השחיטה ליכא קלקול נגד הבהמה דהא לא הי' עומדת לשום דבר ע"כ אף תיקון כ"ד מה שמוציאו ע"י שחיטה מידי אמ"ה חשיב תיקון לחשבו מ"מ ובשוחט בהמה טרפה בשבת דלא שייך סברא זו חיובה משום תיקון להוציאו מידי אמ"ה אף שזה אינו אלא תיקון כ"ד מ"מ חשיב לתקון פנין שאין הקלקול בעצם הבהמה מצד השחיטה דהא טרפה הוא ולא עמדה לשום דבר רק אכילת פלבים פדאי' במסכת ביצה בסוגיא דאפרוח ולפי"ז י"ל דלשיטת הר"ן דאם שוחט אדם בהמה פשרה בשבת בספין פגום ליכא לחייבו משום מלאכת שבת אף שגם בזה נתקנו להוציאם מידי אמ"ה מ"מ הרי נגד תיקון כ"ד זה מרובה עליו הקלקול שהיה לבהמה זו ע"י אותה השחיטה שקודם שחיטה היתה עומד לאכילה ולחרישה ולגדול וולדות וע"י השחיטה נתקלקלה מפל זה ולא הגיע רק לתקון כ"ד ביציאתו מאיסור אמ"ה וע"כ הוי כמקלקל דרף השחתה ויש להאריך בזה בדברי תוס' שבת דף ק"ו ד"ה חוץ והקוש לזה בשוחט עגל הנולד ביו"ט שפינון דרוב הנולדים אינם מתרסקים

בריסוק המטריף ואף אם הגיע לידי ריסוק מה ישוב לברייתו הרי הנה עומד עגל זה בחייו לג' דברים הנ"ל כשאר כל הבהמות ואם יהנה נראה לעינים אחר השחיטה איזה ריעותא ויהנה שורת הדין להטריפה מספק כנ"ל פיון דא"א בפדיקה תוף מעל"ע נתגלה למפרע שהי' שחיטת אותה בהמה קלקלה נגד מה שהיה מחזקת מצד רוב הנולדים שתהא עומדת לג' דברים ובכה"ג לא יבוא השוחט בשחיטתו שלא לצורך על מלאכה דאורייתא פיון דנתגלה שהיה ע"י שחיטה זו קלקול הבהמה ויש לדמותו קצת למש"כ התוס' מס' שבת דף הנ"ל ד"ה החובל דהמבעיר באיסורי הנאה שסובר שמוטר ליהנות הוי משאצ"ל מחמת מחשבתו מלאכת מחשבת פיון דאסור ליהנות הוי קלקול וא"כ אין ראי' מהא דשוחטין ביום טוב דאף בדאיפא ריעותא לא חיישינן לריסוק ע"י ביהר"ח די"ל דר"נ לא אמר דבריו רק היכא דליכא רעותא באברים הפנימים וא"ל אמאי מותר לשחוט ביום טוב נחיש דלמא ימצא ריעותא אחר שחיטה ותהיה השחיטה שלא לצורך ז"א דהא אם יהיה פן לא יהיה בכלל עובר אמלאכה דאורייתא פיון דשחיטה הוי בכה"ג קלקול ואף דמקלקל אסור ג"כ מדרבנן מ"מ פיון דבספיקא קאי אם ימצא ריעותא או לא הוי לענן מלאכת קלקול רק ספק דרבנן שהוא לקולא נגד חשש מלאכת איסור דאורייתא יש בשעת עשיית מלאכת השחיטה ס"ס ספק דלמא לא ימצא ריעותא פלל ותאכל ואת"ל שתמצא בה ריעותא ותהיה אסורה מלאכול מספק מ"מ דלמא לא נדרסה בביה"ר בריסוק המטריף הריעותא מה שימצא בה הי' עומד להבראת ויגרם בשחיטה זו קלקול לאותו הנולד ולא היתה מלאכת השחיטה מלאכת תיקון רק מלאכת השחטה והשתא דאחינון להכא יש ליישב קושית הט"ז על הד"מ ואקדים גם קושית הפר"ח שמקשה דאיך אפשר לומר פדעת הרא"ש דלענן מלאכת יום טוב מחמירין טפי ולהכי מצריך הרא"ש הפריס על גבי קרקע הא לס"ד דרבא דאתיא ראיה לר"נ מהנהג' ב' ברייתות דעגל שנוולד לא נחית לאוקמא דמייירי בהפריס ועכ"ז הנה מותר לשחוט ביום טוב משום דר"נ דביה"ר אין בו משום ריסוק אברים.

ותירצתי בפשיטות דהא מה שפאמת מחמיר הרא"ש ביום טוב טפי מוכא בב"י משום מהר"י פן חביב משום דיום טוב הוי דשיל"מ גם בפליתי סימן ט"ו מחליט בפשיטות דיש להחמיר ביום טוב יותר משום דהוי דשיל"מ.

רק מה שהפריז שיש להחמיר מטעם זה אף היכי דאיפא רובא בטבעי לא מחנור פאשר כתבתי בגליון הפלתי ולפי"ז י"ל דרק לדין דתפסינן להלכה כר"א דמסיק במס' ביצה דף ב' לעולם ס' יום טוב ס' חול הוי לי' דשיל"מ וכל דשיל"מ אפי' בא"ף ל"ב ומפרש"י פיון שהחמירו לענן ביטול פה החמירו לענן ספיקו ע"כ בכל ספק מלאכת יום טוב אף במלאכה דרבנן חוששין זן לחומרא ומטעם זה מצריך הרא"ש שפריס משא"כ לשאר אמוראים שחולקים על רב אשי ומתם רבא כמבואר בסוגיא דביצה דף מ' דמקשה הגמ' שם ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה ומשני רבא דתבלין לטעמא עבידי ולא בטלו ור"א תירץ פיון דהוי דשיל"מ אפי' מדרבנן ל"ב נשמע דרבא אינו סובר כר"א ועוד כמה אמוראים חולקים על ר"א בזה כמבואר בסוגיא ד"א ביצה שנוולדה ביום טוב גם בסוגיא דעצים שנשרו מן הדקל דף ד' שם דדייקו הגמ' שם ולר"א דאמר דשיל"מ אפי' בא"ף ל"ב משמע שר"א לבדו הוא דחידוש דין זה ע"כ ל"ק קו' הפר"ח דרבא דמיייתי הך סייעתא לשיטתי' אזיל דאין סובר להחמיר פלל בדרבנן אף אם הוא דשיל"מ ע"כ אף דלא אסיק למימר דמייירי בהפריס עג"ק לא הי' לחוש לאסור שחיטת הנולד ביום טוב דכיון דביה"ר אין בו משום ר"א אף שעכ"ז אם ימצא ריעותא בו יצטרף לחסרה לא יבוא לידי איסור דאורייתא במלאכה בשחיטה דישוב להיות מקלקל כנ"ל אבל לדין דפסקינן כר"א דאף לספק איסור דרבנן

אסור היכי דה א דשיל"מ דעת הרא"ש שאסור לשחטו בינם טוב משום ספק מלאכה דאף במקלקל יש אד"ר.

לפי"ז י"ל דהרא"ש סובר דגם ר"נ מודה היכי דחזינן ריעותא באברים הפנימים צריכים לאסור מספק ריסוק גמור ע"י ביה"ר פינון דהריעותא לפנינו פנ"ל וכינון דלנגד חשש מיאות הריעותא זו ליכא רוב פנ"ל אסור לשחוט ביום טוב מספק דלמא הוי נראה הריבנותא והיה אסור לאכלו ותהיה השחיטה שלא לצורך ע"כ אסור הרא"ש שלא לשחוט עגל שנולד ביום טוב כ"א בהפרי' והיינו בהלקה פינון דהליכה מוציאה בנודאי מחשש ריסוק ואף אם יהי' נראה הריעותא ולא יהיה אפשר לבדקה פינון שהוא תוף מעל"ע מ"מ יהי' מותר העגל באכילה וכדברי הרשב"א בתשובה הנ"ל אף בעוף שנדרס פינון דחייב בדיקה אינו אלא מדרבנן ויהיה אפשר לבדקו דהא כבר שהתה מעל"ט תלינו שנוודאי אתכשר ע"י הבדיקה ותתברר שאין לה ריעותא המטריף ותהיה ראויה לאכילה ולא יבוא פלל בכלל מלאכה ביום טוב שלא לצורך וזה פנונת הד"מ ביישוב דברי הרא"ש שלא כ' שחוששין שמה ימצא טריפה רק שחוששין שמה ימצא ריעותא באברים הפנימים דהיינו ריעותא בעלמא ומצד הריעותא יצטרף לאסור מספק ואף שעכ"ז לא יהיה פנוכשל באיסור דאורייתא במלאכת יום טוב דהא בשעת שחיטה היה לבהמה חזקת פשרות מצד הרוב וגם לענין איסור מלאכה דאורייתא היה ס"ס כ"ז שלא נראה הריעותא הנ"ל דאם הולד באמת פשר הוא רק מצד השחיטה תוף מעל"ע שא"א בבדיקה צריכים לאסרה הרי ישוב למפרע שהיה השחיטה לקלוקל עכ"ז גם מפני חשש מלאכת קלוקל שאינו אלא מדרבנן צריכים ליחוש גבי יום טוב דהוא דשיל"מ ונגד חשש מלאכת קלוקל ליכא אלא ספק א' דלמא לא ימצא הריעותא וספיקא לחומרא פינון דיום טוב דשיל"מ הוא ומה שפייס הרא"ש דצריף שיפריס עג"ק שיצא מספק ריסוק כדאיתא בפרק א"ט אין הפנונה בזה דשם מוכח שצריכים שיפריס אכל פנונתו להיפך פלומר שלא יעלה ע"ד לומר דאף אחרי שהפריס דהיינו הלכה אם הריעותא נמצא יש לחוש וא"כ גם הפריס אינו מועיל לענין חשש איסור יום טוב ע"ז פתב הרא"ש דבהפריס יוצא מפלל ספק ריסוק כדמשמע מפ' א"ט וכד' הרשב"א הנ"ל דאתיא לי' מדאמרין שם בא"ט הלכה א"צ בדיקה ההליכה מוציאה מפלל וכל מחשש ריסוק ואף אם מוציאין ריעותא אין לחוש פלל פנ"ל ויענין חולין דף ע"ג ושם מבואר דהפריס היינו הלכה רק בדרף נ"א מפרש רש"י הפריס היינו ננערה לעמוד והטעם שסובר רש"י שמיד שאין בה הריעותא שלא עמדה תו ליכא למיחש לריסוק ביהר ודי בעמידה לבד.

לכך הוצרך לדחוק שם דהפריס ל"ד כמשמעותא דהיינו הלכה דהא מיד בננערה לעמוד אין לחוש אכל מש"כ הרא"ש מס' ביצה וגם צריף שיפריס פירושו כפשוטו דהיינו הלכה וכן בערוף ערוף הפריס כו': ולפמ"ש א"ש מש"כ עוד בד"מ בזה"ל ואין להקשות לפי"ז דא"כ הי' לו לרא"ש ולרבינו בעה"ט לפרש לענין טריפות דאם נמצא בו שינוי טריפה ע"כ פנונתו דהוי ליה לאשמעינן דאף בנמצא בו ריעותא שאין בעצמותו טריפות מטריפין בכה"ג דחוששי' שמה נתרסק ריסוק המטריף ע"י ביהר"ז ע"ז מתרץ הד"מ וזה"ל וי"ל שסמך על מש"כ בדין נפולה שאם שהתה מעל"ע אעפ"י שאמרין שיצאה מפלל ריסוק אברים מ"מ צריכה בדיקה באברים הפנימים כמ"ש ביו"ד סי' נ"ח ולכן עגל שנולד אף דלא צריף בדיקה מ"מ פשרואין בו שינוי טריפה ע"כ י"ל דכוננתו פינון שמדין נפילה ששהתה מעל"ע נשמע שאף שמוחזק מחמת השחיטה שלא נתרסק מ"מ אפשר להיות שנטרף לכך צריף בדיקה מכ"ש כשיצא מביהר"ח ומוציאין ריעותא האף שקודם מציאת הריעותא החזקנו אותה לכשרה מ"מ מחמת הריעותא אשר לעינינו ונדאי צריף בדיקה

וכיון שתוף מעל"ע א"א לבדוק צריכים להטריף וקרוב לשמוע דאם נפלה ושהתה מעל"ע ומוצאין ריעותא שאין טרפה בבירור וא"א לבדקה מחמת חסרון בקיאות הוי פלא נבדקה ונדעת הד"מ שכ"כ בעגל שמוצאין בו שינוי אחר שחיתטו ביום טוב שנולד פיון שא"א לבדקו מחמת שלא שהשתה עדיין מעל"ע ואז אינו ניכר הריסוק מטריפין להו ואף שתיירץ זה על הרא"ש הוא דוחק מ"מ מלשון הד"מ נראה שנתפנין לתירוץ זה: שוב התבוננתי שהרא"ש שפכתב במס' חולין דר"נ אתי לאשמועינן דביה"ר אין בו משום ריסוק אברים אף היכא דאיכא ריעותא שאינו עומד ע"כ מפרש מה דאמרין שם פגון שהפריס היינו עמידה לבד כפירש"י.

וכדי שלא יהיה סותר בזה מדברי הנ"ל בפירוש פנונתו עפ"י דברי הד"מ נ"ל דאפשר לומר דמחלק הרא"ש בין חדא לריעותא ובין תרתי לריעותא וע"כ כ"ז דליכא אלא חדא לריעותא דאינה הולכת לא חיישינן שנתרסקה ע"י ביה"ר ואף בדיקה א"צ אבל בנמצא אחר שחיתה עוד ריעותא באברים הפנימים מיקחשב לתר"ל צריכים לאסור מספק פשנשחטה תוף המעל"ע תי אי אפשר בבדיקה אבל אם עמדה אחר הלידה אף אם נמצא ריעותא באחד מאברים הפנימים פיון דלא הוי אלא חדא לריעותא ע"כ סובר הרא"ש דאם הפריס מתר לשחטה ביום הלידה אף ביום טוב דהא בכה"ג אף אם מצא ריעותא לאחר השחטה לא גיחש לה ומקור להדין זה מדעת הראב"ד וסייעתו דפוסקים שמחלקים בטרפות הריאה בין חדא לריעותא ובין ת"ל לנסמכו יתדותיו על חילוק זה בדברי הגמ' בריש מסכת נדה ובעמדה אף שלא הלכה ל"ה ריעותא פלל אשר ע"כ מפרש"י במסכת חולין דף נ"א דהפריס היינו ננערה לעמוד דמניעת הלוח ביום הלידה לא מקרי ריעותא וזה שפכתב הרא"ש שצריך שיפריס כו' פדאי' במס' חולין או י"ל דסובר הרא"ש שאין לחוש לשמא ימצא ריעותא מה אחר השחטה רק פשוטאין ריעותא בחיי הנולד שאינה עומד משא"כ גבי הפריס דהיינו עמדה דלא הוי הרגש ריעותא בחיי הנולד אין חוששין שמא תגלה במציאות ריעותא בריסוק מה באחד מאברים אחר השחטה ובזה א"ש הפל על נכון: ודע דכל מש"כ לעיל בשיטת הרא"ש אינו אלא לפי המבואר בדברי התוס' והר"ן בשם הראשונים דכיון דחזינין ברוב הנולדים דחיים לא היה צריך ר"נ לאשמעינן כ"א באיכא ריעותא אבל לשיטת הר"ן שפכתב דמיתות הנולדים אינו רק מעוטא דמעוטא אין מקום לדברי הנ"ל במש"כ לענין חושש איסור מלאכת שחטה ביום טוב דכיון דהטרפות אינו אלא מעוטא דמעוטא אף אם נאמר שעכ"ז יש שנמצאים בהם ריעותא דריסוק מה רק שעתידים לבראות עד"מ נתפס מספר עשרים בהמות שמפלקן לא ימותו רק חלק חמישית דהיינו ארבעה מהם טרפה וששה עשר מהם הפשרים אם נאמר שבודד פלל אין ברוב הנולדים שום ריעותא אף בריסוק מה אין לחוש שמא יהיה נראה אחר השחטה ריסוק מה ואם רוב מהמרוסקים בריסוק מה הם פשרים ג"כ אין לחוש דאף אם ימצא ריסוק מה נכשר מפח רוב פיון דממ"נ איכא רובא דהיתירא או שפרובא ליכא שום ריסוק או שהרוב מהמרוסקים פשרים ליכא שום חושש איסור מלאכת יום טוב דאף דלמא חציה אינו מרוסקים פלל וחסדי' מרוסקים בריסוק מה ובאותו חציה פלגא פשרים ופלגא טרפות הרי בכללן חלק רביעי טרפה ובכה"ג דלא מקרי מעוטא דמעוטא ובאמת אין הכרע לומר דהטרפות דריסוק ביום הלידה הוא מעוטא דלא שכיח ובפרט לשיטת הסוברים דלכך בעינו שהיה שלשים יום מפני חושש נפלים דמעוטא דשכיח הוא ואם זה שכיח שיזדמן מיתות ולדות תוף למ"ד יום ללידתו תו א"א להחליט דריסוק דביה"ר הוא מעוטא דלא שכיח דהא אפשר שאותו שמתו תוף למ"ד לא הוי נפלים רק בטרפות הריסוק מתו ובסיגנון מה שחידשתי בראשית דברי י"ל דברי רש"י במס' ב"ק דף י"א ע"ב שם נאמר עולא אמר ר"א בכור שנטרף תוף שלשים יום אין פודין

אותו וכן תני רב"ח מתוך שנאמר פדה תפדה יכול אפילו נטרף תוך שלשים ת"ל אף חלק וכו' רש"י ד"ה אין פודין אותו בזה"ל אין צריק לפדותו ואם מת מעצמו לא אצ"ל דהא כתיב ופדוינו מן חנדש תפדה אבל השתא אצטריו לאשמעינן דל"א אי לא איקטל הוי חי ולא נפל הוא ולפרקי' עכ"ל ומקשי' בתוס' פמה קושיות על רש"י חדא הרי מפדוינו מן חנדש מוכח דתוך שלשים יום אין בר פדיון אף דרוב וולדים אינם נפלים ועוד דהא גם בידוע דכלו לו חדשיו ג"כ אינו מועיל הפדייה דתוך שלשים אם נתאפל המעות קודם שלשים ועוד דאסיק הגמ' אף חלק.

הא פיון שנהרג תוך שלשים יום. מפדוינו מן חנדש נפקא כו' עיי"ש ולפע"ד נ"ל לפי שיטת רש"י היכי דמת תוך שלשים יום הרי הוי פריעותא לענין זה דל"א עוד באותו הולד פיון דרובא דהנולדים אינם נפלים גם זה אינו נפל.

וכן דעת הרמב"ן במס' שבת דף קל"ה ע"ב בסוגיא דכל ששהה שלשים יום באדם כו' עיי"ש אע"ג דמתה מאליה הנה ויכול להיות בטבע פמות כל אדם מ"מ אם המיתה הוא תוך שלשים יום מיום הלידה לנו לספוקא אם מיתתו הנה בטבע או מחמת שהיה נפל ונדנין על מיתה שאירע נולד זה תוך למ"ד שלא להתזיקו ברוב ולדות שאינם נפלים ושב להיות כספק השקול אם הוא נפל או לא וכיון דמספיקא לא מפקינן ממונא לא היל' לחייב את אביו בפדיונו אחר שמת הבן תוך למ"ד וכיון שפן גם בעוד שלא נראה ריעותא נולד דהיינו כל תוך למ"ד אף שהוא חי לפנינו ואין רמז לריעותא אין לחייב את האב בפדיונו מצד רוב הנולדים אינם נפלים דאף דרובא פן הוא מ"מ אם אנו באים לספוקי דלמא ימות אותו ולד תוך למ"ד או לא ולא יתנגד לזה שום רוב דאף אם אינם נפלים מ"מ יכול להיות שבתוך שלשים ימות בדרף הטבע כמו בכל אדם חי דחיישינן שמא ימות בשעה מועטת דנגד מה שיקרה לאדם להבא ליכא לא רוב ולא חזקה כדאי' במס' גיטין דף כ"ד שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן וכיון שפן אף אם היל' דינא דאוריית' דבידוע דכלו חדשיו ישנו בחיוב פדיון מיום הלידה מ"מ אם לא הנה ידוע בנודאי דכלו לו חדשיו כ"א מצד רוב דרוב ולדות אינם נפלים היל' עלינו להתזיקם שאינם נפלים מ"מ הנה נותן שורת הדין שלא לחייב את האב שיפדנו תוך למ"ד וכ"ז שלא עברה עליו למ"ד קאי בספיקא לענין חיוב פדיונו על האב דהא יכול להיות שימות דרף הטבע תוך למ"ד דשמא ימות חיישינן ואם יהיה פן יפטור האב מחיוב פדיונו פי ע"י מיתה זו נותן הדין שלא לומר בנולד זה שהוא פנודאי פרוב הנולדים וכנ"ל: והשתא דאתינן להכא י"ל דמפדוינו מן חנדש תפדה ליכא להוכיח אם ידוע דכלו לו חדשיו אינו בר פדייה עד לאחר למ"ד די"ל דבכה"ג הוא בר פדייה מיד דמה שאינו בר פדייה עד שיהיה מן חנדש ומעלה הוא בסתם ולדות דלא ידעינן בהו בבירור שפלו לו חדשיו אף דרובא דאורייתא בכל התורה וכיון דרוב הנולדים אינם נפלים הוי מחמת רוב זה בפירור שאינו נפל מ"מ לא חייבה התורה את האב בפדיונו דכיון דכספק השקול דלמא ימות בדרף הטבע תוך למ"ד וכשיהיה פן יפקע את האב מחיוב פדיון דאף שיהיה לתלות המיתה בטבע עם כ"ז לריעותא יחשב לענין חשש נפל כנ"ל: ולפי הנראה זו אם היל' ידוע בנודאי שפלו לו חדשיו פגון שפירש הבעל מאשתו כל ט' חדשים הנה חל חיוב הפדיון על האב מיד אחר לידת בנו וכ"כ משפחת שיהיה חייב האב לפדות בנו תוך למ"ד אף בלא ק"ל דכלו לו חדשיו והיינו ששנהרג הבן תוך למ"ד ובכה"ג ליכא שום ריעותא ולא חשש התחדשות שום ריעותא תוך שלשים דהא פבר נהרג ואלומא הרוב שיש לכל הנולדים אינם נפלים ורוב הוא פנודאי וע"כ ס"ד דבנטרף תוך למ"ד כפירש"י שיהיה על אביו מוטל לפדותו פיון דלא שיקי' בזה לחוש עוד שמא ימצא ריעותא לאורעי לגבי רובא דאי פבסתם לכל ולדות שאינם נפלים פה היא ס"ד לומר אי לא דאשמעינן ר"א בשם ר"י דגם בכה"ג אינו

חייב פדיון ואתיא ליה מדכתוב אף חלק וכיון דאשמעינו מקרא דגם בכה"ג אף דהוי רוב גמור דרובם אינם נפלים ומציאות הריעותא בעתיד ליפא למיחש דהא פבר מת בהריגתו.

עכ"ז פטרוהו התורה בחיוב פדיונו ממילא נשמע דגזה"כ הוא דאף בידוע שפלו חדשיו ליתא בפדיון תוך למ"ד דמה לי ידוע ומה לי היכא דאיפא רובא והא בכל התורה רוב פנודאי לכו לפי האמת הדין אם פדה תוך למ"ד ונתאפלו המעות אין הבן פדוי אף דהנולד חי לאחר שלשים דאיגלאי מלתא שלא הנה נפל מ"מ הלא גזה"כ הוא שאין פדיון פחות משלשים וכ"ז לא ידעינו רק ממה דנלמוד מקרא דאף פדה למעט מפדיקה אף בכור שנטרף שחרוב מעיד בו שאינו נפל עכ"ז אין האב מחיוב בפדיונו: אמנם לפי הנ"ל קשה לכאורה די"ל דמה שאמר רשב"ג כל ששקה שלשים יום באדם אינו נפל שנאמר ופדויו מכן חודש תפדה אין פנונתו בזה להוכיח מהאי קרא דתוך שלשים יום הוי ספק נפל דהא לפי הנ"ל אף אם לא הנה ס' נפל כל עוד שלא הנה נראה מת תוך למ"ד מ"מ לא הנה מקום לחייב את האב בפדיונו מצד דאיפא לספוקי דשמא ימות תוך למ"ד ותהנה מיתה זו גרמא שלא נתחייב בפדיונו וכנ"ל ומצד הספק דלמא יהנה פו גם בחיותו של הנולד כ"ז שהוא בתוך למ"ד אין לחייב את האב לפדותו עכ"פ מוכח מדחייבה התורה לפדות אחר שלשים שמיד שעברה עליו למ"ד שוב ליפא עליו שום צד ס' נפל אף אם ימות ביום ל"א נשאר האב בחיוב פדיונו פאשר פו הדין באמת וכיון שי"ל פו בכוננת ר"ג מאי מקשה הגמ' בשבת מימיהל היכי מהלגינין הא י"ל דרשב"ג ג"כ מודה דאזלינו בתר רובא דהנולדים והוא לא בא לחדש רק דאחר שלשים הותר ואפילו מיעוטא ליפא: אמנם לפי מה דמשמע מלשון רש"י ז"ל שם בשבת ד"ה דהאי הא לא שקה ספיקא הוי הוא סיוע דברי רשב"ג שאמר רשב"ג להדיא אם לא שקה ס' הוי: ובאופן אחר יש ליישב עפ"י דברי הרש"ל ומובא בט"ז סי' ט"ו סק"ב וז"ל וראיתי ברש"ל פ' א"ט סי' ס"ג וזה"ל מה אעשה שלא הבינו פולם את דברי הרא"ש וקראו בדבריו ולא עיינו בשגו וטעו כי מש"כ הרא"ש וצריך שיפרוס כו' קאי אמש"כ דאי לא פלו לו חדשיו אסור עד ליל ח' וגם צריך שיפרוס כו' דלא אמר ר"נ דלא חיישינו לריסוק אברים אפילו אית בי ריעותא אלא בכלו לו חדשיו אבל בלא פלו לו חדשיו חיישינו וכמ"ש הרוקח: ואני אומר פבורו במקומו מונח וכאן לא דק פלל חדא דהא כתב הרא"ש פדאי' בפ' א"ט ושם לא הזכיר מדין פלו לו חדשיו פלוס ותו דעירב ב' דברים להדדי שאין להם ענין זה לזה דהא דבעינו שיהא פלו לו חדשיו היינו שייצא מחשש ספק נפלים פדאי' בהדיא בפירק ר"א דמילה אבל אין ענין לומר פיון שלא פלו לו חדשיו יהי' מקום לומר שיש בו משום ר"א זה דבר שא"א לאמרו כו' יעויי"ש.

ונ"ל ליישב פנונת רש"ל ואקדים מה שכתב בחידושי הר"ן שכתב בזה"ל אמר ר"נ ביהר"ח כו' כתבו הראשונים אפילו במקשה לילד קאמר דאי בשאינו מקשה לילד פשיטא כו' ולדידיה קשה לי לפי סוגיא הנ"ל לפיקדו נ"ל דר"נ אתי לאשמעינו דהוי מיעוט דלא שכיח ול"צ לברורי.

לכאורה י"ל דלפי פ"ה הר"ן לא מוכח דאף במקשה לא חיישינו ור"ן בעצמו בפירושו לאלפסי כתב פשיטות דאפ"ה במקשה ל"ח: וצ"ל דר"ן קיימא סברא דנפשי' דקושי לידה אינה בכלל שם ריעותא ללעגנין לעגנין חשש ר"א דהקושי אינו מורה על דחוק ביה"ר דאף באפס דחוק פלל תרבינה הסיבות בהחלש פח הדוחה ליציאת הנולד וכדומה: אמנם א"כ היכי שמוצאין הריעותא בנולד עצמו המורה שנחוק הנולד ביציאתו ושמה בדחיקא זו נתרסק בריסוק המטריף אינו ראי' לפי פירוש הר"ן שגם בכה"ג יהנה הנולד מותר תוך מעל"ע דהא הריעותא לפנינו: ונ"ל לפי המבואר וידוע שהנולד מיד אחר הלידה ליפא ריעותא פלל במה שאינו הולך רק אם פבר עברו

אינה נשעות ועכ"ז אינה ננערה להליכה מחזיק הריעותא ואי' בקולין דף ט' גופא אמר רב הונא נשחטה בתזקת היתר עומדת עד שינדע במה נטרפה ונימא נשחטה הותרה הא קמ"ל אע"ג דאתיליד בה ריעותא ויש מחלוקת הפוסקים בזה היכא דאתיליד ריעותא בתייבהמה יש סוברים פנין דבהמה בתייה בתזקת איסור עומדת שאינה זבוחה חוששין לריעותא דטרפות הנראה בעוד לא יצאת מחזקת איסור דאינה זביחה: אמנם בדברי התוס' מס' יבמות דף ל"ד ד"ה אשה זו בתזקת היתר עומדת כו' מוכח דאף ריעותא דתיים לא חיישינן פי ו"ל שם אע"ג דאמרינן בספק דרוסה או בישב לה קוץ בנשט דטרפה דהתם הטעם משום דשכיחא ומוכחא מילתא לאסור טפי מלהתירא אבל בשאר ספק אע"ג דאתיליד ריעותא מתיים מוקמינן אחזקה עכ"ל והתוס' אלו לשיתטיהו דסברו דחזקת אמ"ה או איסור א"ז פנין דאית לי' תקנה בשחיטה אינה בכלל שם חזקת איסור ואדרבה מקרי שם חזקת היתר שבהמה עומדת להיות מותר ע"י שחיטה דדמי לאשה שאף בעודה תחת בעלה אמרינן שאשה זו בתזקת היתר עומדת פשיגראשנה או ימות בעלה וע"כ לא מקרי חזקת איסור לענין ספק הנולד בה אחר כף בגירושין של צרתה ועיי"ש תורה הדברים מבואר בתשובת מהר"ם לובלין המובא בש"ף יו"ד סי' נ': אמנם לכאורה ליכא הוכחה מזה לשיטת התוס' כ"א בריעותא דאתי לאסורה מעת הריעותא פגון בדריסה דלעולא דשכיח יותר לאסורא הוי אמרינן דאוקמי בתזקת פשרות שהיה בה בנודאי קודם שנולד ריעותא זו אבל בריעותא דיש לחוש מחמתה שנטרפה הבהמה בריעותא זו מעת הלידה אפשר לומר דגם התוס' מודים דחוששין לריעותא פזו המסתפקת לנו דלמא לא היה להבהמה שום חזקת פשרות דנטרפה תיכף ביום הולדה בריסוק.

ונראה דבכה"ג נמי מתלי תלי בדעת הט"ז ביו"ד סי' י"ח סק"י דשם איתא שחט בספין ונאבד קודם הבדיקה ואח"כ נמצא והוא פגום שחטתו פשרה הואיל ויצא בהיתר וכתב הט"ז בזה מתורץ מה שיש להקשות מסע"ף ט"ו שכתב אבל מספק אין תולין כו' וכאן אנו מקילין מספק וכן מסע"ף י"ו שפסק דוקא בדק הספין אחר שחיטה אמרינן שיבר בה עצמות וכאן אמרינן אפילו לא בדקה אחר שחיטה ובאמת הכל ניחא דנודאי בכל התורה הולכין אחר החזקה אלא א"כ הדבר לפנינו לבדקו לא סמכינן אחזקה כמ"ש המרדכי כו' וכן הוא פאן בספין דכל שהוא לפנינו לבדקו אנו מחוייבין לבדקו וכ"כ הר"ן כו' ע"כ כל שלא בדקו אזלי ליה חזקת ספין שהיה יפה בשעת שחיטה שפדקו קודם מ"מ חייב עכשיו לבדקו שנית.

ומש"ה בדין ט"ו וט"ז שלא נאבד הספין ממילא חייב לבדקו וכל שלא בדקו אין לו חזקה טובה ולא הי' לו נשעת הפנשר שום פעם עדיין אלו בא לשאול קודם שנולד ספק זה של עכשיו שנמצא פגום לא היינו מורים להיתר ואין פאן שום זמן להיתר ע"כ יש להחמיר מס' פאלו אין פאן חזקה משא"כ פאן שנאבד הספין שהיה לו חזקה אז ואלו בא אותו פעם לשאול היינו מורים לו היתר נמצא שהיה זמן להיתר ע"כ אמרי' דאף בנמצא אח"כ והוא פגום פנין שאפשר שנפגם אחר השחיטה וכבר הי' היתר אלו בא לשאול.

אין הספק אוסרו אחר כף ונמצא הכל על נכון עד פאן לשון הט"ז: ולפי"ז מוכח אפילו אם יש לתלות לחוש מחמת הריעותא למפרע נמי מוקמינן אחזקה שהיה קודם שנודע הריעותא כמו בספין: הינצא מזה אם יש חזקת היתר אפילו אתיליד ריעותא מתיים לא אסרינן ואוקמינן אחזקה וה"ה פאן בריסוק אברים אי אמרינן דצריף להמתין אחר לידה אפילו אין בה ריעותא עדיין פנ"ל אלא מחמת כל היכא דאיכא לברורי צריף להמתין א"כ אין לה זמן להיתר ואין לה חזקה וכשנולד

בה הריעותא אחר שעות שאינה ננערה לעמוד טרפה משום ספק ר"א עד שתשקה מעל"ע והטעם משום דלא הי' לה חזקה מעולם אבל אי אמרינן דא"צ להמתין דמתזיקינו בעוד שלא נראית הריעותא דביה"ר אין בו משום ריסוק אברים א"כ יש חזקת פשרות מיד אחר לידה דאז עדיין לא נראית הריעותא ושוב לא איכפת לן אם יהיה נתגלה ריעותא אח"כ דכבר היה לה חזקת היתר ועדיף מדין ספין שנגאבד דאף פשנמץא אח"כ והוא פגום ל"ל בה פיון דכבר יצא בחזקת היתר נמצא הא בקא תליא אם היה הדין דצריף להמתין מפני חשש ר"א ליפא פלל חזקת היתר אבל לפי דברי ר"נ דא"צ להמתין מפני חשש ר"א משום דבסתם אין ביה"ר מרסק ממילא מיד פשנולד הנולד מחזיקים בחזקת פשרות ע"כ אף אם נתגלה אחר איזה שעות שאינה עומדת וזה הוי פריעותא מ"מ מעמידין את הנולד בחזקת שהחזיקו בו קודם שנתגלה הריעותא דהא אם היה שואל בא לשאול תיכף אחר הלידה מיד אם ישחטנה או לא היינו מתירין לו לשחטו וכיון שיצא בחזקת היתר אינו יוצא מאותו חזקה אף בדאיתליד בו הריעותא כמו שמסביר הט"ז בספין שנגאבד ואח"כ נמצא פגום ואף שהריעותא עתה לפנינו מ"מ פיון שאם היה שואל בא לשאול קודם מציאת הספין היינו מורים לו ששחיטה פשרה וכנ"ל ע"כ א"ש דאף לפירוש הר"ן בדברי ר"נ יש לפסוק גם בנמצא הריעותא אחרי איזה שעות אחר הלידה ל"ל בה פיון דכבר קדם החזקת פשרות אף כ"ז בכלו לו חדשיו שפיר י"ל דמיד בשעת הלידה יש להנולד חזקת היתר לשחיטה ויאכלה אבל אם עדיין לא פלו לו חדשיו שערמר מלידתו עד תום ז' ימים בספק נפל א"כ לא שייף לומר פלל חזקת היתר באותו נלד כ"ז שלא יצא מספק נפל וא"כ אם בתוך ז' ימים בעוד לא הוחזק לכשרותו ונולד הריעותא דחשש ר"א כי אינה עומדת שפיר יש לחוש מחמת ריעותא זו לר"א פיון שאין שייף באותו נלד לומר שהיה לו חזקת היתר קודם מציאת הריעותא האף לפ"ד התוס' אף בריעותא מחיים לא חיישינן ז"א אלא משום דאיסור הראשון הוא מחמת איסור אמ"ה או א"ז שאינה בגדר חזקת איסור דהא לאיסור זה יש היתר בשחיטה ואדרבא נהפוך הוא דמקרי חזקת היתר עי"ז ונדמי לא"א דאף בעודה תחת בעלה אמרינן בה דאשה זו בחזקת היתר עומדת משא"כ כשהספק איסור היה מחמת ספק נפלים שאם הוא נפל לא הגיע לחזקת היתר פלל ע"כ פשנצמח הריעותא לספוקי בי' על חשש ר"א הוי עכ"פ כמציאת הריעותא בעוד שלא היה להנולד שום חזקת היתר דהא היה בספק איסור מחמת ס' נפלים והשתא דאמינן להכא מיושב ק' הט"ז על הרש"ל דרש"ל תירץ שפיר דרא"ש איירי בלא פלו לו חדשיו.

וא"כ אין לו חזקה עד ח' ימים ואיכא ריעותא דאינה הולף קודם החזקה ושפיר יש לאסור מצד הריעותא ע"כ צריף הפריס דלא יהיה הריעותא. אבל ר"נ איירי דכלו לו חדשיו שעומד תיכף אחר לידתו להיות ניתר בשחיטה ולאכילה ויהיה להנולד חזקת פשרות מש"ה אף אם אחרי איזה שעות נראה הריעותא שלא הפריס ל"ל בה פנ"ל דהוי כמציאות הריעותא אחר היתר חזקת גמור ומה שכתב הרא"ש פדאי' בפרק א"ט קאי על סוף דבריו שהפריס צריף להוציא מס' ריסוק ומה שמקשים עוד על הרש"ל דהא צריף להשהות ז' ימים הרי שעבר מעל"ע הוי פעמדה י"ל דלק"מ דהא אף בשהיית מעל"ע צריף בדיקה וא"כ אם לא עמד הנפל יחשב מחמת זה לריעותא לחוש שמא נתרסק בביה"ר ח ואף בשהיות מעל"ע הי' צריכים לבדוק משא"כ כשהפריס לא הוי ריעותא פלל אין חוששין עוד שמא נתרסק בביה"ר ח ואף בדיקה א"צ.

דהא דעמדה צריכה בדיקה ז"א אלא בנפילה אבל בנולדה פדרפה אין התחלת צד חשש ריסוק ביה"ר ח כ"א פשנראה הריעותא דאינה עומדת וכשאומתה ריעותא היה בהנולד שעדיין לא היה בו שום חזקת היתר וכנ"ל דהיינו בנולד שלא פלו לו חדשיו ואין היתר לשחיטתו כ"א בשהיות ז'

ימים ואף שאח"ז נתגלה למפרע שלא היה נפל מ"מ כיון שהיתר זה לא מתברר עד עתה הוי חזקה דלמפרע חזקה שלא נתברר דל"מ חזקה כמו שכתבו התוס' והרא"ש בחולין דאף דפרה אדומה היא בת ב' שנים וטרפה אינה חיה מ"מ אי לא הוי אזלינן בתר רובא היינו צריכים לחוש דלמא טרפה היא ולא היה מועיל מה שנתגלה עתה שלא נולדה טרפה דחזקה שלא נתבררה לא מקרי חזקה.

ובדרה זה י"ל ג"כ דברי הרמב"ם דבביצה דף ל"ד ע"א תנו התם דרסה או שטרפה בפותל או שרצתה בהמה מפרסת ושהתה מעל"ע ושחטה פשרה אמר ר"א בר ינאי משום ראב"א צריכה בדיקה בעי מינן ר' ירמיה מר' זירא מהו לשוחטה ביום טוב מי מחזיקינן ריעותא ביום טוב או לא וכתב הר"ן ולא איפשטא אבעיא הלפך מסתברא דנקטינן בה לחומרא דהוי לה ספיקא דאורייתא אבל ברמב"ם פ"ד מהל' יום טוב ה"ד כתב בזה"ל בהמת חולין שגפלה מן הגג ועמדה ושחטה מעל"ע וה"ה צריכה בדיקה שוחטים אותה ביום טוב ותבדק אפשר שתמצא פשרה ותאכל עכ"ל ואי' שם במ"מ שגם הרשב"א מסכים לזה ומקשה בשא"ר סימן ס"ד דלמה הקילו הרמב"ם והרשב"א הא כיון דלא איפשטא אבעיא הו"ל ספיקא דאורייתא לפירוש הר"ן ומתריץ דבדיקה זו אחר מעל"ע אינה אלא מדרבנן והר"ן הוא שסובר דבדיקה היא מדאורייתא וע"כ הקמיר יעוי"ש באריכות דברי הש"א שמתחילת להלכה גמורה שדעת הרמב"ם והרשב"א דבדיקה זו אינו אלא חומרא דרבנן.

דבריו אלה הנה תמוהים וכתבתי עה"ג בזה"ל דברים אלו לא יתכן לומר רק לשיטת רש"י והרא"ה בבד"ה שלדעתם טריפת הנפילה שמשמש פירוק באברים וזה אינו ניכר כלל רק דקים להו לחז"ל דאם נתפרקו אין יכולין לחיות מעל"ע ואם שהתה מעל"ע יצאה מחשש ריסוק דהיינו פירוק אברים ומה שצריכה גם אחר מעל"ע בדיקה הוא מפני חשש שאר טרפות מ"ל דבדיקה זו אינה אלא מדרבנן והלמ"מ שצאמרה דנפילה בבהמה או בעוף בגוונא דמשפחת בה דרסה או טרפה בפותל היו רק מפני חשש ריסוק דהיינו פירוק אברים ועל הבדיקה לאחר מעל"ע א"ל שאינה אלא מדרבנן אבל לשיטת הרמב"ם והרשב"א בת"ה הארוך דשהיה מעל"ע הוא רק כדי שיהיה אפשר להפיר בהריסוק ויהיה אפשר בבדיקה וכ"ז שלא נתברר ע"י בדיקה שלא נתרסק מטריפין אותה מצד הלמ"מ דנפולה אסורה עד שיהיה היפר ע"י בדיקה שלא נתרסקו א' מאבריה הרי דכל הכשר טרפות נפילה מדאורייתא אינו אלא ע"י בדיקה וע"כ אם לא עמדה וגם שהתה מעל"ע ונשחטה טרפה משום שגפלה וכן בעוף מפני שדרסה וטרפה בפותל שהר"ן והרשב"א כ' להדיא דדין דרוסה בעוף בפותל הוא ממש כדין נפולה בבהמה דטרפות דנפילה הלמ"מ בבהמה ובעוף לכ"א לפי דרכו בהמה מתרסקת בנפילה ממקום גבוה י"ט ועוף נתרסקה בדריסה וטרופה בכותל או שרצתה בהמה וכן נשמע מל' הרמב"ם מהל' שחיטה ובלא"ה הרי הרמב"ם בהל' יו"ט ה"ג"ל כתב להדיא בהמה שגפלה מן הגג ומה שמתריץ הפר"ח דהיכא שייכול להיות שתמצא פשרה הוי עכ"פ שחיטה כצורך קצת ושייך לומר מתוך שהותרה לצורך ולכן הקילו בה אבעיא דר' ירמיה אף דלא איפשטא תירץ זה אינו נכון לומר רק לשיטת הרשב"א אבל עדיין קשה על הרמב"ם שמדבריו פ"א מהל' יו"ט נראה שסובר להלכה דל"א מתוך כ"א במלאכת הוצאה והבערה עיי"ש במ"מ ובספרי האחרונים: ונ"ל לתרץ דברי הרמב"ם לשיטתיה דידוע שדעת הרמב"ם דכל ספיקא דאסורה מדאורייתא לקולא לכאורה קשה הא מדנמסר הלמ"מ טרפות דנפולה נשמע דספק טרפות לחומרא דכל הנפולה אינו אלא ספק שמה נתרסק וכדמשמע מל' הרמב"ם שכתב בנפילה חוששין שמה נתרסקה וברש"י מס' זבחים דף ע"ד ע"ב איתא להדיא

דנפולה הוא ס' טרפה וכן הגירסא לפנינו בטוי"ד ומה דאמרין בכמה נוכתא פל היכא דאיכא לברורי מבררין פבר העלו האחרונים דז"א אלא מד"ר וע"כ היכא שצריכים טרחא יתירה לבדוק א"צ לברר והיא הטעם שא"צ לבדוק אחר הי"ח טרפות.

ואין להמציא שדעת הרמב"ם דרק היכא דאיכא רובא להיתירא הוא שא"צ מדאורייתא לברורי מחמת חשש המיעוט אבל בספק השקול גם מדאורייתא צריכים לברר דאף אם נאמר פן מ"מ לא היה לאסור היכי דנשחטה הנפולה תוף מעל"ע ותו ליכא לברורי ומה שעבר ושחט אינו אלא כמבטל הבדיקה שפידו לעשות וכיון דעתה תו ליכא לברורי הוי ס' השקול בטרפות אותו הבהמה ומדאורייתא ספק לקולא: וליישב זה בדברי הט"א באבני מלואים למס' תגיגה ד"ד ופר"מ סי' ק"י בכללי הספקות במה שכתב ליישב ק' הרשב"א ונהר"ן על הרמב"ם מסוגיא מנ"ל דאזלינן בתר רובא דנשמע משם דלולי דאזלינן בתר רובא הוי אסרינו מספיקא והעלו דהרמב"ם סובר דהיכא שנולד הריעותא דטרפה בחיי הבהמה ספיקו להחמיר דהוי כס' במקום חזקה דמתזיקין מאיסור לאיסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת רק בכל סתם בהמות לא הוי פספק טרפות מחיי הבהמה לפי דאזלינן בתר רובא וע"כ פל סתם בהמה שנשחטה אמרינן נשחטה הותרה כמו שמשביר רש"י מס' ביצה דף כ"ה אבל אי הוי אמרינן דלא אזלינן בתר רובא הי' צריכים לאסור כל הבהמות מס' טרפה כיון דהספק הוא תיכף בשעת לידת הבהמה דאז עדיין הוא בחזקת איסור דאמ"ה או שא"ז א"כ ל"ק דנפלה אסורה מדאורייתא דהא בנפילה אתיליד הספק בחייתה דבהמה וכן חוק התורה דאף היכא שאין חזקת דאיסורא לענין עצמות איסור שאנו דנין בספיקו רק חזקה של איסור אחר שאם בעוד לא סרה אותו איסור ונדאי נולד ספק איסור אחר ספיקו לחומרא ומתזיקין מאיסור לאיסור ונ"ל פשוט דלא יתכן לומר פן רק לענין ספק באכילת בשר אותה הבהמה דכיון שנולד ספק באכילתה בעוד לא הותרה מאיסור אחר שיש ע"י מניעת אכילת הבשר האף שאין שום מקום לומר בחזקה דאיסור אחר תהיה כמברר את הספק לאיסור מ"מ פן שורת הדין אף שהס' בעצמותו הוא בשקול לי שנה אסרינו לה מספיקא.

ומוכן מאליו שאם באנו לדון לענין חשש איסור מלאכה ביום טוב שלא לצורך דהיינו בספק טרפה דחשש איסור מלאכה ביו"ט בשחיטת בהמה שיש בה ס' טרפה דלענין איסור מלאכה בשחוט לא היה מועיל בבהמה זו חזקת איסור שלא לשחטה דחזקת איסור אמ"ה ושא"ז הוא רק על האכילה עד שתשחוט שורת הדין נותן שיהא ספק זה לקולא מדאורייתא לדעת הרמב"ם ז"ל דכל ספק דאורייתא לקולא וממילא מוכן שאף אם היה נפשט האבעיא דר' ירמיה שיהיה אסור לשחוט בהמה ביום טוב שצריכה בדיקה לא הי' אסור בשחיטה רק מדר' וכיון שעכ"פ ליכא חשש איסור דאורייתא לענין מלאכת יו"ט והאבעיא דר' ירמיה לא הי' רק דלמא מדר' אסור לשחוט בכה"ג כמו בכל ספיקא דאורייתא שאסרו רבנן ע"כ כיון דלא נפשטה האבעיא מקרי ספיקא דרבנן ואזלינן לקולא ובזה א"ש פסק הרמב"ם לשיטתיה שמוטר לשחוט ביום טוב נפולה ויש להסביר בשיטת הרמב"ם עוד במה דאבעיא לר' ירמיה אי מתזיקין לריעותא ביום טוב אין פירושו כפירוש"י מפני חומר יום טוב אלא הפנונה להיפך שהיה ר' ירמיה מסופק דדלמא מחמת שמחת יום טוב לא החמירו בו חכמים לאוקמא אדינא דספק דאורייתא לקולא פי כן מציינו שהקילו חכמים באיסורי דרבנן מפני שמחת יום טוב יען פי תירץ זה א"א לומר בשיטת הרשב"א שהוא מהחולקי על הרמב"ם שסובר ספיקא דאורייתא לחומרא דאורייתא ומה שמתרץ הפר"ח הנ"ל אינו מוכן לכאורה דאם בכה"ג מקרי צורך קצת למה בעי ר' ירמיה אם מותר לשחטו ביו"ט הא היכא שיש צורך קצת בנדאי מותר ואף אד"ר ליכא ואם הו' סברא גופא אם בכה"ג ששוחט

מצד הס' שְמָא יְהִי רְאוּיָה לֹו מְקָרִי צִוְרָה קֶצֶת אוּ לָא קַמְבַּעֵיָא לֹר' יְרֻמְיָה אֶפְתִּי קִשָּׁה לְרִשְׁבִּי"א לְמָה מִיָּקֵל בְּאַבְעֵי' דְלָא אִיפְשָׁטָא פִי הָאֵי דְלָמָא אֵינֹו בְּכָלֵל צִוְרָה קֶצֶת כְּלָל וְאִסּוּר מְדַאֲרֵיִתָּא לְשַׁחוּט דְהוּי לִי סְפִיקָא דְאִוְרֵיִתָּא: וְנ"ל לְהַמְצִיא דְבָר חֲדָשׁ דְהִנֵּה פְּשׁוּט דְבִאֲוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לְחוּל לְרַב חֲסֵדָא דִל"ל הוּאִיל וְלוֹקָה מ"מ אִם גְּזַדְמֵנוּ אוּרְחִים וְנֶאֱכָל אוֹתוֹ פֶת בִּי"ט הִלָּא נְתַגְלָה לְמַפְרַע שְׁעֵשָׂה בְּמִלְאָכָה זֹו צִוְרָה יוֹם טוֹב וְלֹא עָבַר הָאוּפָה עַל אִסּוּר מְלָאכָת יו"ט שְׁלָא לְצִוְרָה וְדָמִי לְמַכְנִיס יָדוֹ לְהוֹצִיא בְּשֶׁר חֲזִיר וְהַעֲלָה בְּשֶׁר פֶּשֶׁר וְגִדּוּלָה מִזֹּו מְבֹאָר בְּמִנְחוֹת דִּס"ד בְּפוּרָשׁ מְצוּדָה בְּשִׁבְתָּ לְהַעֲלוֹת דְגָיִם וְהַעֲלָה דְגָיִם וְתִינוּק פּוּטֵר רַבָּה מִשּׁוּם דְאֶזְלִינֵן בְּתֵר מַעֲשָׂה וְכֹו פְּסֵק הֶרְמֵב"ם וְאִף לְרַבָּא שְׁפוּבֵר דְאֶזְלִינֵן בְּתֵר מַחְשְׁבָתוֹ ז"א אֶלָּא מִשּׁוּם דְצִיּוּת הַדְגָיִם בְּעֶצְמוֹתוֹ הוּא מְלָאכָה וְהוּי כְּגַמֵּר מַחְשְׁבָתִי וּמַעֲשָׂה בְּאִסּוּר אֶבֶל בְּאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל וְנִזְדַּמְנוּ אַח"כ אוּרְחִים וְשָׂבָה מְלָאכָת הָאֶפְיָיָה שְׁאָפָה לְהִיּוֹת צִוְרָה יו"ט לִיכָא כָּאֵן מַעֲשָׂה שֶׁל אִסּוּר גַּם רַבָּא מוֹדָה דְלָא מַחְשְׁבֵינֵן לִי מִשּׁוּם מַחְשְׁבָתוֹ שְׁהִיָּה לְצִוְרָה חוּל וְתוֹרָה סְבָרָא זֹו מוּבָן מִתּוֹךְ דְבָרֵי הַתּוֹס' שֶׁם וּעִפִּי"ז אִף אִם הִיָּה פְּשָׁטֵינֵן דְעֵשִׂיָּת מְלָאכָה לְצִוְרָה בִּי"ט ע"ד שְׁמָא יְהִי מוֹתֵר לְאֶכְלוֹ בִּי"ט ל"מ צִוְרָה קֶצֶת וְלֹא הוֹתֵר בְּמִתּוֹךְ מ"מ אִם עָבַר אָדָם וַעֲשָׂה כֹן וְנִמְצָא פְּשָׁרָה וְאֶכֶל מִמֶּנּוּ בִּי"ט נְתַגְלָה הַדְּבָר לְמַפְרַע שְׁלָא עָבַר עַל אִסּוּר מְלָאכָה בְּיוֹם טוֹב דְהָא הִגִּיעַ עַל יָדוֹ צִוְרָה גְּמוּר בְּאֶכְלִיתוֹ מִמֶּנָּה בִּי"ט: מַעֲתָה י"ל פִּינֹן דְלָא אִיפְשָׁטָא אַבְעֵיָא לֹר' יְרֻמְיָה יֵשׁ לְהַתִּיר מִטַּעַם ס"ס דְלָמָא לִיכָא אִסּוּר כְּלָל בְּמִלְאָכָה זֹו פִּינֹן שְׁיֵשׁ בָּהּ בְּשַׁעַת עֵשִׂיָּת מְלָאכָה ס' צִוְרָה יו"ט הוּי כְּעֵשִׂיָּתוֹ צִוְרָה קֶצֶת שְׁאִף אִם תִּמְצָא טְרַפָּה מ"מ פִּינֹן דְבִשְׁעַת מְלָאכָת הַשְּׁחִיטָה הִי בְּסַפֵּק וּמַחְמָתוֹ הִי בְּכָלֵל צִוְרָה קֶצֶת הוֹתֵר לְגַמְרֵי בְּמִתּוֹךְ שְׁהוֹתֵרָה לְצִוְרָה וְלֹא אִיכְפַת לָן שְׁיִמְצָא אַח"כ טְרַפָּה וְאִת"ל דִּל"מ בְּכַה"ג לְצִוְרָה קֶצֶת דְכְּשִׁימְצָא טְרַפָּה תְּבוּרָר לְמַפְרַע שְׁעֵשָׂה מְלָאכָה שְׁלָא לְצִוְרָה עַכ"ז לְעוֹמְתוֹ יֵשׁ כָּאֵן סַפֵּק דְלָמָא יִמְצָא פְּשָׁרָה וְתֹאכֵל הוּי ס"ס גְּמוּר וּמִתְהַפֵּךְ וּר"נ דְמַסִּיק לְחוּמְרָא לְאַסּוּר מְסַפֵּק י"ל שְׁפוּבֵר כְּשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְאִיבַעֵיָא דְלָא אִיפְשָׁטָא וְיֵשׁ עוֹד חֲד סַפֵּק ל"מ ס"ס וּמַחְלֻקָת שְׁבֻזָּה מְבֹאָר בְּאַרְיִכוֹת בִּס' מְנַחַת יַעֲקֹב כְּלָל א' בְּכָלֵל סְפִיקוֹת וְאִנִּי הֶרְחַבְתִּי בְּזָה בְּגִלְיוֹן סֵפֶר דְגוּל מְרַבָּה עַל הָא"ע ס' קנ"ד גַּם מִהֲדוּרָא בְּתָרָא ס' ס"ד מְבִיא מַחְלֻקָת קַדְמוּנִים בְּזָה וּלְפַמ"ש א"ש מָה שְׁהַשְּׁמִיט הָאֵלְפָסִי הַאֲבַעֵיָא זֹו דִּר' יְרֻמְיָה דִּי"ל שְׁדַעְתוֹ כְּדַעַת הֶרְשֵׁב"א וְכִינֹן דְלָא אִיפְשָׁטָא אִיבַעֵיָא מְצַרְפִּינֵן גַּם הַסַּפֵּק דְדִלְמָא תִּמְצָא פְּשָׁרָה וְתֹאכֵל וְהוּי ס"ס וּמוֹתֵר: אִמְנָם בְּשִׁיטַת הָרָא"ש לְפַמ"ש בְּקוֹנְטְרָס הַקְּדוּם לְפִי פִי' הַד"מ שְׁאִסּוּר שְׁחִיטַת עֶגֶל הַנוֹלָד בִּי"ט עַד שְׁיַפְרוֹס הוּא מִטַּעַם דְחִיָּשִׁינֵן שְׁמָא יִמְצָא רִיעוּתָא וְתִהְיֶה אִסּוּרָה ע"כ צ"ל שְׁפוּבֵר דְעֵשִׂיָּת מְלָאכָה לְצִוְרָה ס' אִוְכֵל נֶפֶשׁ בְּנוֹדָאֵי אֵינֹו עֲלִיו שֶׁם צִוְרָה קֶצֶת כְּלָל דָּאִם סְפִיקָא מְסַפֵּקָא לִיָּה בְּזָה הִלָּא יָכוֹל לְהַתִּיר שְׁחִיטַת הָעֶגֶל מִטַּעַם ס"ס דְלָמָא מוֹתֵר לְשַׁחוּט מִטַּעַם מִתּוֹךְ וְדִלְמָא לֹא יִמְצָא כְּלָל רִיעוּתָא וְלִשְׁיטְתִיָּה א"א לֹוּמֵר שְׁפוּבֵר דְאִבַּעֵיָא דְלָא אִיפְשָׁטָא לָא מְצַרְפִּין לִס"ס הָא דַעַת הַסּוּבְרִים כֹּן טַעֲמִיָּהוּ דְכָל ס' אִיבַעֵיָא מְקָרִי ס' חֲסֵרוֹן יְדִיעָה וְלִדִּידְהוּ גַּם סְפִיקָא דְרַבָּנֵן מְצַד אִיבַעֵיָא דְלָא אִיפְשָׁטָא אִסּוּר וּמִדְבָרֵי הָאֵלְפָסִי וְרָא"ש מִס' שְׁבַת דָּף ס"ה ע"ב גְּבִי פוּרְפַת עַל הָאָבֹן מְבֹאָר דְאִף אִיבַעֵיָא דְעֵלְתָה בְּתִיקוֹ אִמְרִינֵן סְפִיקָא דְרַבָּנֵן לְקוּלָא.

אִמְנָם יֵשׁ לְהַקֵּל לְדַעַת הַמְּנַחַת יַעֲקֹב בְּתִיקוֹ יוֹתֵר מְסַתָּם אִיבַעֵיָא דְלָא אִיפְשָׁטָא דְתִיקוֹ אֵינֹו בְּגִדֵּר סַפֵּק חֲסֵרוֹן יְדִיעָה פִּינֹן שְׁאֵינֹו בְּיַד שׁוּם אָדָם לְפִשְׁטוֹ עַד בִּיאַת הַתְּשֻׁבִי: שׁוּב מְצִאתִי בְּלְבוּשׁ הַעֲט"ז ס' נ"ח שְׁכַתֵּב בְּזָה"ל אִם לֹא שְׁהִתָּה מַעַל"ע טְרַפָּה דְנוֹדָאֵי נְתַרְסְקוּ אַבְרָיִם וּמְפָרָשׁ הַפ"מ שְׁכַתֵּבֵנֵנוּ דְרַבָּא מְתַרְסְקוּ דְכִינֹן דְרַבָּא דְאִוְרֵיִתָּא הוּי כְּנוֹדָאֵי וְאִם הִיָּה אֶפְשָׁר לֹוּמֵר שְׁגַם הֶרְמֵב"ם סוּבֵר כֹּן וְע"כ אִף דְלִשְׁיטְתוֹ ס' דְאִוְרֵיִתָּא לְקוּלָא מ"מ נְפִלָּה אִסּוּר פִּינֹן דְאִיכָּא רַבָּא לְאִסּוּרָא וּמְיוֹשֵׁב

בפשיטות פל מה שהקשה הרשב"א והר"ן מסוגיא דמנ"ל דאזלינן בטר רובא דדלמא לא אזלינן בטר רובא דאין חוששין דלמא טרפה הוא משום דס' דאורייתא לקולא א"א לומר דאם הנה הדין שלא ליזל בטר רובא הי' פל ספק ברובא ומיעוטא פספק השקול בו מחצה על מחצה וכאשר באמת פן הוא לר"מ דחגיג' למעוטא והן בכל קביעות פיון דלא אזלינן בטר רובא מקרי ספק מחצה על מחצה וממילא הנה מוכח ממה דנאמר הלמ"מ דנפולה טרפה דעכ"פ גבי איסור טרפות אסור מה"ת רק בספיקא וכיון דלאותו ס"ד הנה מוכח לומר דספיקא דטרפות אסור מה"ת שפיר קשה מפסח ועולה ושאר קרבנות דא"ל לבדקו דניחוש דלמא טרפה: ונדע דלפי מ"ש הפ"ח ולפי מה שבארתי לעיל דאיבעיא דר' ירמ'ל הוא אם עשיית מלאכה ביו"ט בס' שמה ינה בו צורך קצת יו"ט מקרי צורך קצת ושייך ביה מתוך שהותרה לצורך ונדאי ליו"ט הותרה נמי לצורך ספק יש לבדקו לכאורה דא"כ אף אם היינו מפרשינן דאיסור ליבון הרעפים מפני שצריך לבדקו ליכא למיפשט האבעיא דר' ירמ'ל דהא פל ליבון הרעפים אינם אלא מכשירי או"נ ולפי דעת הפ"י במס' ביצה דף י"ב לא אמרינן מתוך גבי מכשירי אמןם יש לדחות דבליבון הרעפים אף נפקעו ליכא בהם איסור מלאכה דהפקיעה הוא מקלקל ובהבטחה לצורך הליבון אמרינן ב"י מתוך וכמה שיטות.

גם הבטחה שלא לצורך פלל מותר ואין החשש שצריך לבדקו רק משום טירחא שלא לצורך כמ"ש רש"י ואם מפני זה היינו חוששים שלא ללבן הרעפים מכ"ש שהנה לחוש בעוף שגדרס ולכך הוצרך ר"י לומר אנו מפני שצריך לחוסמן תנינן ליה ודו"ק: דין אי אין אדם אוסר דשא"ש הוא דאורייתא או דרבנן הנה הכו"פ ר"ל שהוא דרבנן והוכיח זה מפת קישיותו שהקשה דלמסקנא דמודה ר"נ דהיכי דלא שייך לצעורי אדם אוסר דשא"ש א"כ אמאי הקשה ר"נ לר"ה מבריייתא דהשוחט בשבת הא גם לדידה קשה דגבי שחיטת חטאת לע"ז בשוגג לא שייך לצעורי מכמה טעמים ומתוך הפלתי דר"נ אינו אוסר אלא מדרבנן וע"כ מתיר היכא דא"צ לצעורי פיון דבכה"ג הוי ספק דרבנן ולכך לא הנה קשה ליה מבריייתא דהשוחט חטאת בשבת פיון דמדאורייתא א"א אוסר דשא"ש מקרי ראוי לבוא לפתח אוה"מ ושפיר חייב משום שחוטאי חוץ אבל לר"ה שפיר אותיב פיון שאוסר ר"ה בשחיטת בהמת חבירו ואינו הותר מטעם לצעורי ע"כ סובר שאדם אוסר דשא"ש מדאורייתא ע"כ דעתו דאי דרבנן הוי ספק דרבנן ולקולא ונימא שפיון לצעורי ע"כ תוכן דבריו: אמןם לפי דעתי יש להוכיח פן ולא מטעמיה דסתירת דבריו מוכן מתוך דברי הרשב"א בתוה"ב הארוך והטור ומ"ל הרמב"ם בפ"ד מה"ש שנ' מדעתן דס"ל שא"א דשא"ש הוא מדאורייתא ומה שמתירין היכא דאיכא למימר לצעורא קמכוון הוא מדין חזקה דנודאי דיינינן שלא פיון אלא לצעורו וכמו שכתב הטור שנודאי לא פיון לאוסרו אלא לצעורו וגם בתורת הבית הארוך איתא דחזקה שלא פיון וגם מה שכתב הפלתי סי' ד' שס"ז ד"ה וכו' יוכנו דברי התוס' שם חולין ד"ה פיון כו' ר"ל שרצה להוכיח דין הנ"ל מדברי התוס' הנה תמוהים דהא התוס' בסוגיא זו בנודאי לא נחתו לסברתו שהי' דלכך תלינן לצעורי משום שאד"א ש"ח רק מדרבנן והוי ספק דרבנן לקולא דא"כ אמאי כתב בד"ה בישראל מומר בא"ל שנותפות מתירין מטעם דלצעורי קמכוון ונהרי בשנותפות יש ס' איסור דאורייתא דאם לא נתפנו לצעורא אסור חלקו ומצד התערבות אסור הכל.

ונ"ל להוסיף עוד דאם הנה הדין דרק מדרבנא מדרבנן דשא"ש מ"מ לא הנה מקום להתיר בספיקא דלצעורי אם לא מדין חזקה פנ"ל דלכאורה קשה פיון שאומר בפיו שעושה זאת לע"ז אף אם לבו בל עמו אי אינו מתפנין רק לצעורי מ"מ ינה אסור דהא קיי"ל בכל התורה פולה

דברים שבלב אינם דברים ולמה מבטלינו פאן מה שהוציא בפיו ע"י מה שחשב בלבו אמנם לפי הנ"ל דהוי פתוקה שלא פינון אלא לצעורי א"ש דהוי פמחשבתו ניקרת מתוך מעשיו דבכה"ג דברים שבלב דברים: והשתא דאתינו להכא נ"ל דגם במומר יש לספק בשחיתותו בהמת ישראל חבירו לע"ז דלמא לא פינון בזה רק לצעורי ובפרט לפי סברת התב"ש בסי' ו' דדיינינו שאינו רוצה לעבוד הע"ז רק בשלו גם מלשון הפרישה ביו"ד סימן ד' סק"ו מבואר דבעפוי"ם ומומר לא אסרי' רק מחמת דחיישינו דלמא לא הוה פנונתם לצעורי אלא לעבודה לע"ז: ומה שפחלק ר"נ בין מומר לאחר י"ל דשאני במי שאינו מומר דאיכא חזקה גמורה שמסתמא לא הוה דעתו לאסור את של חבירו והוי פידוע מחשבתו שלא פינון אלא לצעורי אבל במומר דליכא חזקה זו ושב לספק השקול אם פינון לצעורי אי לא וממילא לא הוה עוד גבי' פמחשבתו ניקרת ע"כ אף אם באמת הוה פנונתו לצעורי לא מהני דברים שבלבו לבטל איסור ע"ז שהוציא במאמר פיו פשוט לע"ז לפי"ז נ"ל דלפי מש"כ התוס' ד"ה לפני ע"ז דר"ה מייגרי במומר וכינון ששחט לע"ז נתפנין לע"ז הרי דמייגרי שלא נשמע מפיו ששחט לע"ז בכה"ג אף בספיקא דלצעורא יש להתיר אם הדין שא"א דשא"ש אינו אלא מדרבנן דהא ספיקא דרבנן לקולא ואע"ג דר"נ אוסר במומר שא"ה שמנסה שלא בפני ע"ז וע"כ מייגרי שאמר להדיא שמנסה לע"ז ובכהאי גוונא דברים שבלב אינם דברים אם לא פשהמחשבה ניקרת ובמומר פינון דלא שייך גביה חזקה והוי רק ספק שקול תו לא הוי המחשבתו ניקרת ע"כ אף אם באמת לא פינון רק לצעורי לא מועיל מחשבתו לבטל דבורו ולכך חל איסור ונדאי מצד דבורו משא"כ בדין ר"ה בשוחט לפני ע"ז דמייגרי שלא הוציא פלל מפיו ששוחט לע"ז רק מצד שהוא מומר ושוחט לפני ע"ז אנו באים לדון שמסתמא פינון לע"ז הרי לעומת זה יש לצדד ולומר להיפך דלמא לא הוה פלל במחשבתו לע"ז רק לצעורי פינון ולכך שחט הבהמה בהיותה רבוצה לפני ע"ז פדי להטעות ולצער חבירו בו כי ידמה ששחט לע"ז.

מעשה אם נחזיק דברי הפלתי שר"נ סובר שהדין א"א דשא"ש הוא רק מדרבנן פשוט לומר שלדידיה אף במומר היכא ששוחט בהמת חבירו לפני ע"ז ואינו מוציא מפיו מותר מטעם ספיקא דרבנן לקולא דבכה"ג לא בעינו מחשבתו ניקרת דהא לא הוציא מפיו שעושה זה לע"ז שפיר יכולין להתיר פשיש ספק השקול אף באפס חזקה ור"ה דאסר גם בכה"ג ע"כ סובר דאף מדאורייתא א"א דשא"ש ותו ליכא להקל מצד ספק רק היכא שיש חזקה וליכא אסור במומר פינון דליכא גביה חזקה וצריכים להחמיר אף בספיקא ושפיר הקשה ר"נ לר"ה מברייטא דהשוחט חטאת בשבת כו' פינון דלשיטתו מדאורייתא א"א הוי פמחשבה בעפר: ולמדן א' הקשה דלפי דברי למה אסר ר"נ במעשה דעל נכרי לחנותא בע"ז דנ"ז דמהראוי שיהיה דין נכרי פדין מומר ונאמר דבסתם יש לנו לספק דלצעורי פנון והשיבותיו שאף אם פדבריו פן הוא שאין לחלק בזה בין נכרי למומר מ"מ לק"מ דלפי האמת דהיכי שאין הנכרי המשכשך מתפנין לצעורי יכול לאסור דשא"ש ולנסה יין של ישראל לאוסרים מגעו של נכרי אף פידוע שלא נתפנין פלל לנסה דמשום בנותיהם גזרו עיקר הגזירה ואסרו גם בהנאה פי עבדי רבנן דין היין פינון שנתנסה לפני ע"ז כמ"ש התוס' מס' ע"ז דף כ"ט ע"ב ד"ה יין או כמ"ש כ"ה ר"ן בפא"מ שאביא לקמן אי"ה רק דאי לא משפחת פלל שהוה פיד הנכרי לנסה יינושל ישראל שלא ברשותו בא הוה מקום לאסור משום ע"ז מגע של נכרי פינון ישראל משא"כ לפי האמת ובמעשה דנכרי דעל לחנותא מבואר בהדיא שלא חששו שנתפנין לנסה היין ואעפ"כ אסרו ר"נ (יעוין תוס' ע"ז דנ"ח ע"א ד"ה איקלע עוד תדע שלפי הגי' שלפנינו לא נזכר שם ר"נ): היוצא לנו מפל הנ"ל דמדברי הראשונים משמע דגם לר"נ א"א דשא"ש מדאורייתא ורק חזקה אמרינו שפנון לצעורי אולם נ"ל שדבר זה במחלוקת

שנוניה בין הסוגיא בע"ז דף נ"ב ע"ב איתא בעיא מיניה ר' יוסי בן שאול מרבי פלים ששמשו בהן בבית חוניו מהו שישמשו בהן בבה"מ וקמבעיא ליה אליבא דמ"ד בית חוניו לאו דע"ז הוא דתנו פהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש כו' איתיבי' כל הפלים אשר הזניח אחז במלכותו במעלו היכנו והקדשנו מאי לאו כו' עד היכנו שנגזו כו' לימא מסייע ליה מזרחית צפונית בה גזו בית חשמונאי את אבני המזבח כו' אמר רב ששת ששקצו לע"ז אמר"פ כו' עד מי לא אמר ר' אושיעא בקשו לגנוז פל פסר ונהב שבעולם כו' עד הקא פיון ששמשו בו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיוטא ע"כ תוכן דברי הגמ' הצריה לעניינהו.

ובדף נ"ד ע"א איתא אמר להו ר"נ כו' פבר תירגמא ר"ה לשמעתינ בבבא, דאמר ר"ה היתה בקמת חבירו רבוצה לפני ע"ז פיון ששחט בה סימן א' אסרה מנ"ל דאסרה אילמא מפהנים כו' ואלא מאבני מזבח ודלמא כדר' פפא ואלא מפלים דכתיב את כל הפלים אשר הזניח כו' ואמר מר היכנו שנגזו כו' והא אא"א דשא"ש אלא כ"א דעביד בהו מעשה איתסרו להו ה"נ פיון שעשה בו מעשה אסרה מקשי' בתוס' ד"ה ת"ש ב' אוחזיו כו' ותורף קושיותם פיון דר"ה ועולא אוסרים אף להדיוט וברי דאחז ע"כ צ"ל דס"ל דהפלים נאסרו אף להדיוט ובההוא פרק הג"ל באיבעי' הג"ל מוכח דמפלי' דאחז לא נשמע לאסור רק לגבוה ולא להדיוט.

ומה שמתרצים בתוס' ע"ז אין מקום לשיטת רש"י שם בדף נ"ד ע"ב ד"ה איתסר להו שכתב בזה"ל גזרו עליהן חזקיה וסייעתו איסור עולם אף להדיוט דקתני גזוזם ול"א ליפרקו וליפקו לחן לין עכ"ל הרי דאיכא הוכחה שנגאסרו גם להדיוט הוא מדלא התירו הפלים ע"י פדיון: אמנם לכאורה דחוי' דאי' לפי דברי התוס' מנחות ד"ק ע"ב ד"ה וכ"ש דלמ"ד יש מועיל אחר מועיל בכ"ש אין להם פדיון מדאורי' וכ"כ הרמב"ם במלחמות פ' ר' ישמעאל וכן הלכה דיש מועיל אחר מועיל בכ"ש: אמנם נ"ל דהא הטעם שאין פדיון לכ"ש הוא משום דקדושתם קדושת הגוף ודינם פקרבנות למזבח שאינם יוצאים ע"י פדיון רק פשהומו יענין ברמב"ם פ"ו מהל' מעשה הקרבנות שכתב דלכף אין לכ"ש פדיון לפי שאינו בהעמדה והערכה כתב בשעה"מ דגם לטעם זה צריכים לצרופי הטעם משום דכ"ש קדוש קדושת הגוף דאי לא הנה להם רק קדושת דמים הנה נפדין דומיא דנסכים ומנחות אע"ג דליתנייהו בהעמדה והערכה מעתה י"ל דלפ"ד רש"י בסוגיא ד"ה מחתף בעפר דאיסור ע"ז מפקיע שם קדשים כ"כ אם כ"ש נאסרים לגבוה משום ע"ז מופקע מהם שם קדושת הגוף רק שעכ"ז יכול להיות נשאר עליהם שם קדושת דמים שיהיה להם פדיון לצורך הדיוט והדמים יהיה לגזא דרחמנא כמו בקדושת בהמה טמאה שהוקדש דמיה לבדה"ב וא"כ מדהצריה גניזה לכלים דאחז שפיר מוכח דאף להדיוט נאסרו דאל"כ אלא לגבוה נאסרו אמאי נגזו הא הנה אפשר בפדיון מצד שפבר פקע מהם ע"י איסור דע"ז שם קדושת הגוף ולא נשאר רק לקדושת דמים ולזה מועיל פדיון ע"כ לר"ה ועולא לשיטתיהו שסוברים דמה שנגאסרו פלים דאחז לגבוה הנה מדאורי' שפיר יש להוכיח מפלים דאחז דאף להדיוט אסור דאל"כ אמאי נגזו הא הנה להם תקנה בפדיון אבל בסוגיא דף נ"ב שרצו למיפשט דין פלים דבית חניו מפלים דאחז הוא בשיטת הסוברים שפלים דאחז לא נאסרו לגבוה רק מצד קנס באד"ר ולכן רצו שם למיפשט מהם לכלי בית חניו לאסרם ג"כ דרך קנס להדיוט ומדאורי' לא חל עליהם שם ע"ז דא"א אדשא"ש ולפי"ז לא נפקעו מקדושתם והנה דין אותן כ"ש מדאורי' ככל שארי כ"ש שהו בקדושתן פקדושת קרבנות למזבח ע"כ ליכא למשמע ממה שנגזו פלים דאחז שנגאסרו אף להדיוט די"ל דלעולם להדיוט לא נאסרו והא דלא איפרקו הוא משום דמדאורי' נשאר בהיתר גם לגבוה ובקדושתיהו קיימו ע"כ לא הנה להם פדיון כמו כל שארי כ"ש שאינם יוצאים

מקדושתם ע"י פדיון וא"כ א"ש דלפי הסוגיא שבדף נ"ב י"ל שאין לאסור מדרבנן רק לגבוה ואם פסברת הנ"ל כן הוא שאף שמןפקע שם קדשים מ"מ הוי עדיין פקדושת לדמים אם יש בו היתר הנאה יש לחדש דבר דלקאורה דברי התוס' ד"ה פינו דקניא ליה שכתבו דסוגיא דף קי"ד היינו כר"ה דלעיל יעוי"ש יקשה ממ"נ אי סברין דא"א דש"ש אפילו במעשה ע"כ צריכים לשנוי דהכא פינו דקניא ליה לכפרה פדידה דמי ואי סברין ד"א דש"ש ובמעשה מאי מקשה הגמ' שם בנבחים דמוקצה ונעבד לא משפחת לאחר דאקדשינהו הא שפיר משפחת פגון דעביד מעשה ומש"כ מהרש"א דהתם מיירי בלא מעשה אינו מוכן דהא הקנשיא הנ"ל היא פינו דבפשיטות יש גוונא למשפח מוקצה ונעבד אחר דאקדשינהו למה הוצרך הגמ' לאוקמי מתני' דשם כריה"ג ועוד קשה לשיטת הפוסקים דאין הלכה כריה"ג מה"ת למיקם מתני' דלא פהלכתא היכא דמצינו לשנויי בפשיטות יעוי"ש בלח"מ בהלכות איסורי מזבח פ"ד שהקשה מנ"ל להקשות דלמא מיירי בעבד מעשה בהקצאתו ועבדתו לבהמה ונ"ל דעל תירץ הגמ' שם קדשים קלים אליבא דריה"ג י"ל לפי דעת רש"י פאן שפאסרו הבהמה משום ע"ז פקע שם קדשים מיני' וליכא למחייבי משום שחיטת קדשים בחוץ א"כ עדיין ק' למה הוצרך במתני' למעט מוקצה ונעבד לאחר דאקדשינהו מיתורא דקר' לפני משפן ד' ת"ל פינו שפאסר משום ע"ז פקעה הקדושה וא"כ אף אי לא הוי ממעטינו מואל פתח א"מ היכא דנראה ונדחו דס"ד פינו דחזי פבר ואידחי ראוי' קרינו בהו שפראו פבר מ"מ מה"ת הנה עולה על הדעת לחייב משום ש"ח בכה"ג היכא שבעת ששחטה פבר פקע מבהמה זו שם קדשים וליכא עתה לתא שם שחיטת קדשים ונ"ל שי"ל ע"פ מה דאיתא בנבחים דף קי"ג ע"ב אי קרפן שומע אני אפי' קדשי בה"ב קראו קרפן ת"ל ואל כו' ולא הביאו מי שראוי לבוא כו' יצאו קדשי בדה"ב שאינן ראוי' כו' הרי דמה שאין בקדשי בדה"ב חיוב ש"ח לא ידעינו רק מפסוק ואל פתח א"מ א"כ אי ס"ד דמואל פתח לא ממעטינו היכא דנראו ונדחו כ"כ היינו יכולין לומר היכא שהיתה הבהמה קדשי מזבח וע"י גרם מעשה הר ממנה קדושת מזבח ועכ"ז עוד עליה שם קדושה לא גרועה מקדשי בדה"ב ושפיר ה"א ששייך גבה ש"ח דהא הוא קודש עכ"פ מצד שעדיין עליה שם קודש לדמי' פשהומם ואל פתח א"מ ג"כ שייך גבה דהא קודם שנדחה מקדושת מזבח הנה ראויה להקרבה אל פא"מ וגם עתה קרינו ביה קרפן ד'.

דהא דמיה פשתומם יעלו להקדש ולפי"ז לפי"ד הראשונים דמחמת חלות איסור ע"ז על בהמת קדשים היכא שלא נאסרה גם להדיוט לא נפקע ממנה רק שם קדשי מזבח ועוד עליה קדושה מצד שיש לה פדיון כשיפול מום ויהיה הדמים לבדה"ב ולקרפנות וכדמוכח פן מדין מוקצה ונעבד שדמיהן אחר שהוממו שייך לגבוה וא"כ א"ש תירוצ הגמ' בקדשים קלים ואלבא דריה"ג ותו ל"ק קושיא הנ"ל דהא מחמת שנעשו מוקצה ונעבד פקע שם קדשים מיני' ז"א דהא מוקצה ונעבד בלא מעשה אינו אסור אלא לגבוה ולהדיוט משרי שרי וא"כ עדיין נשאר על אותה בהמה שם קדושה לדמיה פשתומם ותפדה וכינון שעמה לא גרוע עכ"פ מקדשי בה"ב ואל פתח א"מ פבר היתה ראוי קודם שפאסרה משום מוקצה ונעבד והוי נראה ונדחו וא"כ שפיר ס"ד לחייב משום ש"ח ולכך צריכים למעוטי מפסוק אל משפן ד'.

והשתא דאמינו להכא מיושב גם קושית הלח"מ הנ"ל דהגמ' לא הוי מצי לשנויי שמשפחת מוקצה ונעבד אחר שאקדשינהו וכגון דעבד בה מעשה דאי בכה"ג דעבד מעשה הרי אסורה גם להדיוט ואצ"ל נעבד כמבואר ברש"י פאן ריש הסוגיא וברמב"ם הל' ע"א פ"ח ד"ב וכינון שפן גם שם קדושה לקדושת בדה"ב ולקנות קרפנות בדמיה לא שייך גבה דהא אין לה דמים לא למזבח ולא לבד"ה ומה"ת יהיה ס"ד לחייב בשחיטה משום ש"ח הא ל"מ שם שחיטת קדשים בחוץ דהא פבר

פְּקֻעָה קְדוּשָׁתָהּ וְאִם נֹאמֵר דְּמוֹקָצָה אֵינוֹ אֶסוּר כָּלֵל רַק לְהַקְדִּישׁ אֶשֶׁל לְהַדְיוּט לִיכָא אֶסוּר מִצַּד
דְּמוֹקָצָה יֵשׁ ג' כ' לְהַחְזִיק דְּבָרֵי הַנְּ"ל עֲפֵמֶשׁ כ' הַלַּח"מ דְּמוֹקָצָה אִף בְּמַעֲשֵׂה אֵינוֹ אֶסוּר בְּדִשָׁא"ש
לְגַבּוּהַ וְא"כ בְּפִשְׁטוּת א"ש קוֹשְׁטָה הַגַּמ' מְמוֹקָצָה וְק' הַגַּמ' מְנוֹעֵבַד א"ש עֲפ"ד הַנְּ"ל דְּנוֹעֵבַד אֶסוּר
גַּם לְהַדְיוּט אִם עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה: אָמַנְם נ"ל לומר דְּלֹא שְׁיִיךְ לומר דְּפָקַע שְׁם קְדָשִׁים מִיְנֵיהּ רַק
פְּשָׁנְאָסְרוּ גַם לְהַדְיוּט אֲבָל בָּאֵם לֹא נֶאֱסְרוּ רַק לְגַבּוּהַ וְלְהַדְיוּט אֵינְם אֶסוּרִים לֹא פָקַע שְׁם קְדָשִׁים
וְכַן מְדוּקָה מְלִשׁוֹן רַש"י שְׁפָתַי בֵּינוֹן דְּנֶאֱסְרוּ וְכוּ' נַעֲשִׂית כו' עֲפָרָא בְּעֵלְמָא אֲבָל בְּגוֹנוּנָא שְׁלֹא נֶאֱסְרוּ
אֲלֵא לְגַבּוּהַ וְלְהַדְיוּט אֵינְהּ אֶסוּרָה הָרִי דְּלֹא נַעֲשִׂית שְׁל ע"א וְנ"מ כָּלֵל תְּקַרְוֶת ע"א רַק מ"מ
פְּסָלָה הַתּוֹרָה לְגַבּוּהַ בֵּינוֹן שְׁנוֹעֵבַד בְּהַ עֲבַרְת ע"ז ע"כ פְּשׁוּט לומר שְׁאֵינְהּ לְגַבִּי גַבּוּהַ אֲלֵא כְּשֶׁאֵר
פַּה מ"ק וְמַה"ת דְּנִפְקַע מִיְנֵיהּ שְׁם קְדָשִׁים ע"כ כְּשֶׁיִּקְרַב הַשּׁוֹחֵט וְשִׁחְטָהּ בַּחוּץ הֵיטָה עוֹמֶדֶת וְרֹאוּי
לְפָתַח א"מ וְלִמְשַׁכּוֹן ד' שְׁפִיר יֵשׁ לְחַיִּיב מִשּׁוּם ש"ח עַל תְּחִלַּת הַשְּׁחִיטָה הַגַּם שְׁתִּיכְפַּר כְּשֶׁהִתְחִיל
לְשַׁחוֹט נִפְסָלָה שׁוּב לְגַבּוּהַ מִחֲמַת תְּקַרְוֶת ע"א מ"מ הֲלֹא כָּל ש"ח כֵּן לְמ"ד יִשְׁנָה לְשִׁחְטָה
מִתְחִלָּה וְעַד סוּף שְׁמִידָה שְׁשַׁחַט בְּהַ פּוֹרְתָא אֵינְהּ רֹאוּיָהּ לְפָתַח א"מ וְעֵינֵן ב"ק דָּף ע"ב ע"א ד"ה
דְּאִי יִשְׁנָה שְׁהַקְשׁוּ כֵּן וּפְשׁוּט לומר דְּלִרְש"י לֹא הָיָה נִיחָא תִּירָץ הַתּוֹס' שְׁם ע"כ סוֹבֵר רַש"י כֵּינּוּן
דְּגַלִּי קָרָא בְּחִיּוּב ש"ח הַגַּם דְּלֹאֲחַר שְׁשַׁחַט בְּהַ פּוֹרְתָא תוֹ אֵינְהּ רֹאוּיָהּ עוֹד לְפָתַח א"מ כ"כ אִם
ע"י תְּחִלַּת שְׁחִיטָה נּוֹסֵף עוֹד אֶסוּר מִשּׁוּם ע"א מ"מ אֵינְהּ פּוֹטְרָה מִשּׁוּם ש"ח אֲלֵא בֵּינוֹן שְׁהֵי
רֹאוּי, טָרַם שְׁהִתְחִיל לְשַׁחוֹט מְחַנְיָב עַל ש"ח ע"כ הַצְּרִיף רַש"י לְפָרֵשׁ דְּקוֹשְׁטָה ר"נ כָּאֵן אֵינְהּ מִצַּד
שְׁאֵינְהּ רֹאוּיָהּ לְפָתַח א"מ רַק מִשּׁוּם דְּפָקַע שְׁם קְדָשִׁים אֵינְהּ בֵּינוֹן שְׁנֶאֱסְרוּ מִשּׁוּם ע"ז וְלִכְּהַ מְדִיִּיק
ר"נ דְּמַחְתָּף בְּעַפְרָה הוּא אֲבָל כ"ז כְּשֶׁנֶּאֱסְרוּ רַק לְהַדְיוּט אֲבָל כְּשֶׁאֵינְהּ אֶסוּרָה רַק לְגַבּוּהַ שְׁפִיר
חַיִּיב עַל תְּחִלַּת הַשְּׁחִיטָה וּמִש"ה ל"ק לְמָה לֹא פְרִיף ר"נ אֲדַעְנוּלָא דְּמַדְעוּלָא לֹא מִשְׁמַע שְׁאֶסוּר גַּם
לְהַדְיוּט וְכ"כ הַתּוֹס' בְּמַסְכַּת ע"ז דַּנ"ד ע"א ד"ה הֵיטָה שְׁעוּלָא אָמַר דֵּינוּ לְאֶסוּר לְגַבּוּהַ אֲבָל נֶאֱסוּר
לְהַדְיוּט לֹא נִשְׁמַע מְדַעְנוּלָא אֲבָל לר"ה דְּאֶסוּר אִף לְהַדְיוּט שְׁפִיר הַקְשָׁה ר"נ בֵּינוֹן דְּחַל אֶסוּרָא אִף
לְהַדְיוּט מְקַרִי אֶסוּרָא תְּקַרְוֶת ע"א וּפָקַע שְׁם קְדָשִׁים מִיְנֵיהּ וְהָיָה כְּמַחְתָּף בְּעַפְרָה וְשַׁעֲפִי"ז יֵשׁ
לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַגַּמ' וְהָא עוּלָא מַעֲשֵׂה כ"ד קֹאמֵר שְׁלֹא כְּדָבְרֵי רַש"י וְתוֹס' רַק הֵכִי פִירוּשָׁה מְדַסְתָּם
עוּלָא דְּבָרֵי וְלֹא הַזְכִּיר מַעֲשֵׂה רַבָּה פּוֹנוֹתוֹ בּוֹנוֹדָי מַעֲשֵׂה כ"ד וְעַל מַעֲשֵׂה כ"ד בֵּינוֹן דְּאָמַר ר"ה
בֵּינוֹן שְׁשַׁחַט בְּהַ סִי' א' אֶסְרָה וְאֶסְמְכִינוּ אֲדַעְנוּלָא נִרְאָה דְּמֵאֵי שְׁאָמַר סִי' אֶחָד הוּא לֹאוּ דְּנֹקָא א"כ
גַּם בְּחֻטָּאת עוֹף קָשָׁה בֵּינוֹן שְׁהִתְחִיל לְשַׁחוֹט פּוֹרְתָא וְנֶאֱסְרָה מִשּׁוּם ע"ז גַּם לְהַדְיוּט פָּקַע שְׁם קְדָשִׁים
מִיְנֵיהּ וּלְפ"ד מִיְנֵיהּ גַּם ק' הַפְּלִיגִי בְּסִי' ד' ס"ק ג' עַל דְּבָרֵי ר"פ אִי לֹאוּ דְּאָמַר ר"ה סִי' א' פְּנ"ל
דְּהָא עכ"פ מְפָלִים דְּאֶחָז שְׁמַעֲנוּ דְּלְגַבּוּהַ אֶסוּר אִפִּי בְּשִׁמוּשׁ כ"ד יַעוּיִ"ש וּלְפִי"ז א"נ לְכַל דְּבָרֵי
הָאֲרִיכוֹת הַנְּ"ל וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַגַּמ' בְּזִבְחִים דְּקְדָשִׁים קָלִים וְאֲלִיבָא דְּרִיָּה"ג דְּמוֹקָצָה וְנוֹעֵבַד
בְּלֹא מַעֲשֵׂה אֵינְם אֶסוּרִים אֲלֵא לְגַבּוּהַ דְּבַע"ח אֵינְם נֶאֱסְרִים לְהַדְיוּט בְּלֹא מַעֲשֵׂה וּבְכַה"ג שְׁאֵין
עָלָיו שְׁם תְּקַרְוֶת ע"א רַק שְׁנִפְסָל לְגַבּוּהַ לֹא פָקַע מִיְנֵיהּ שְׁם קְדָשִׁים מִשָּׂא"כ אִי הָיָה אוֹקְמִינִי'
בְּאֵק דְּשִׁיָּה וְאֶקְצִיָּה בְּמַעֲשֵׂה לַע"א אוֹ עֲבָדוּ בְּמַעֲשֵׂה דְּבַכָּה"ג אֶקְרִי תְּקַרְוֶת ע"א וְאֶסוּר גַּם לְהַדְיוּט
פָּקַע שְׁם קְדָשִׁים וְהַסְבְּרָא שׁוֹנְפְטָה דְּלִיכָא גַבִּי' שְׁם שְׁחִיטָה קְדָשִׁים בַּחוּץ וְנ"צ לְזָה לְקָרָא אֵל מִשְׁכּוֹן
ד' דְּלֹא שְׁיִיךְ הַסְבְּרָא בֵּינוֹן דְּנִרְאָה רַק הֵיכָא שְׁאָחַר שְׁנִדְחָה מ"מ עֲדִינֵן שְׁם קְדָשִׁים עָלֶיהָ מִשָּׂא"כ
הֵיכָא דְּהָיָה כְּמַחְתָּף בְּעַפְרָה וְרֹאנִי לְדְּבָרֵי אֲלֵה מָהָא דְּאֵיתָא בְּתַמּוּרָה דָּף כ"ט ע"ב דְּמוֹקָצָה וְנוֹעֵבַד
אֵין לְהֵם פְּדִיוֹן כ"א כְּשֶׁהוּמָמוּ הָרִי דְּלֹא פָקַע מִיְנֵיהּ הַקְדוּשָׁה וּלְפִי"ז נִסְתַּרְהָ דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים
בִּישׁוּב קוֹשְׁטָה דְּבָרֵי הַתּוֹס' ד"ה ת"ש ב' שׁוֹחֲטִין שְׁפָתַי.

דכיון שנאסרו כ"ש לגבוה מצד ע"ז נפקעו מקדושת הגוף והיה מועיל להם פדיון ונהרי פאן ברתמי דאם אין איסור מצד ע"ז רק לגבוה לא נפק הקדושה ואם דין דלא שינה בכלים מה"ת יועיל להם פדיון הרי בהמה שנאסרה לגבוה משום מוקצה או נעבד אין לה פדיון כ"א אחרי שהוממו.

אמנם עדיין י"ל סתירת הסוגיא הנ"ל די"ל דא"ש למ"ד שם במנחות דכ"ש טהורין אינם נפדין וכ"ש שנטמאו טהורין דמי משום דא"ל טהרה במקנה ע"כ לפי הסוגיא בדרף נ"ב שלא היה איסור בכלים דאחזו אלא מדרבנן ומדאורייתא היה ראוי להמלאכת הקודש לזה היה דינם לענן פדיון דכ"ש טהורין שאין להם פדיון לכה גנזום והסוגיא בדרף נ"ד שסוברים דכלי אחזו נאסרו מדאורייתא היה דין כ"ש ככלים טמאים דכיון שלא היה תקנה לאותן הפלים היה מהראוי שיועיל להם פדיון דשאני טמאים בטומאה דעלמא שיש להם טהרה במקנה מה שאין פן בכה"ג שנפסלה לגבוה מצד ע"ז באפס מציאות תקנה (יעוי"ש בשעה"מ פ"ז מהל' מ"ה סוף ד"ה וכו' הרב): ודע ששבאר מדברי התוס' מס' מנחות דף ק"א ע"א שיש חילוק בכלי המקדש בין אותן פלים שהיה שמוש בהם מקרי שימוש מזבח בין פלים שנשתמשו במקדש לשארי דברים דלראשונים הי' הדין כ"ש והיה בהם דין מועיל אחר מועיל משא"כ הפלים שלא היה עליהן שם כ"ש פגון קדושות לבקע בהן עצים שעליהם לא היה קדושת הגוף ולפ"ז י"ל דרש"י סובר דברי התוס' והרמב"ן הנ"ל שאין לכ"ש פדיון מדאורייתא דקדושתו קדושת הגוף לדין דקיי"ל דיש מועיל אחר מועיל לכ"ש (ולא בתוס' במעילה דף י"ט ע"ב ד"ה מ"ט ומ"מ דייק רש"י שפיר פלי אחזו דאף להדיוט נאסרה דהא כתיב בקרא וכל הפלים אשר הזניח אחזו במלכותו במעלו אשר מעל ממלת כל נשמע דאף הפלים שלא היה דינם ככ"ש נגנזו ואמאי הא לכלים אלו היה להם תקנת פדיון דהא לא היה עליהם קדושת הגוף א"ו דנאסרו גם להדיוט ומדויק בזה לשון רש"י בע"ז דף נ"ד ע"ב ד"ה ואלא מפלים שכתב בזה"ל של ביה"מ ולפ"ד אלה י"ל דסברת רש"י בד"ה רביצה דאם הגביל קנאה בהגבהה ונעשה שלו ויכול לאסרה מוכרחת הוא לשיטת רש"י ולא לשיטת תוס' ואקדים לזה דברי הגמ' מס' ב"ק דף ע"א דמוקי שם ר' יוחנן הברייתא דטבח ומכר בשבת בטובח ע"י אחר ומקשה הגמ' שם ור"מ אמאי מחייב שוחט לאלילים פנין דשחט בה פורתא אסרה אינדה איסור הנאה הוא ולא דמרי' קטבח יעוי"ש בתוס' ד"ה בשלמא שכ' הו' סוגיא אתיא כמ"ד בחולין דף מ' א"א דשא"ש פוננתם דלמ"ד דא"א דש"ש א"א לאסור משום ע"ז דאף דמסקי התם בתוס' שמיירי שיתן הגנב רשות להשליח להחזיר פרוצו אפילו לע"ז מ"מ אין פנין השליח לאסור דהא בהמה אינה של הגנב והגנב שעצמו אינו יכול לאסור על בעל הבהמה (והפ"י שגג בזה) ולפי"ז קשה מאי מקשה הגמ' ור"מ אמאי מחייב הא המ"ד שסובר א"א שא"ש יליף לה מפלים אשר הזניח אחזו ונהרי ר"מ שסובר בקדושין דנ"ד ע"ב דהקדש במזיד מתחלל ליכא למשמע דא"א דשא"ש מפלים דאחזו דהא אחזו מעל בהפלים בשימוש לצרכו לע"ז ויצאו בזה לחולין והוי כשלו דקנאוהו בהפקירא פועין דברי רש"י בע"ז דנ"ב ע"ב ד"ה דכתיב ובאו בה פריצים וחללוהו כו' וכיון דנפק לחולין פקנינהו בהפקירא והו"ל דידהו וכשנשתמשו ששתמשו בהן לע"ז נאסרו עכ"ל הרי אף דמסתמא לא נתפוננו האויבים על קניית האבנים מ"מ מפילא נעשו פשלהם ושפיר היה יכול לאסורן וצ"ל דלר"י בקדושין דנ"ה ע"ב שפדחה התם תירוצו של ר' אושעיא יעוי"ש ומשני דברי המשנה בהמה שנמצאת כו' מתתין לה עד שתומם כו' יעוי"ש אצ"ל דר"מ סובר דגם קדושת הגוף מתחלל במזיד וסברינ' דע"כ לא קאמר ר"מ דהקדש במזיד מתחלל אלא בקדושת דמים אבל קדושת הגוף לא מתחלל ויעוי"ש במפרשים שמשקו פן אליבא דר"י וכיון שכ"ש

המה קדושים בקה"ג לא נתחללו במעלו שפעל בהם אָחוּ עכ"ז נאָסרו ומוכח שפיר גם לר"מ דא"א דשא"ש.

אבל עכ"ז קשה דאפתי ליכא הוכחה לר"מ מפלים דאָחוּ רק שאָדָם יכול לאָסוֹר דשא"ש לגבוה אבל להדיוט א"א למשמע די"ל דבאמת לא נאָסרו רק לגבוה וממה שגנזו ליכא ראיה דלכלים שָהיו כ"ש וְהָיָה עֲלֵיהֶם קה"ג לא הועיל פדיון ואי מפלים של ביה"מ לא הָיָה עֲלֵיהֶם קדושת הגוף שָהָיָה מועיל להם פדיון הא פלים פאלו שמועיל בהן פדיון יוצאים לחולין ע"י מעילה וְהָיָה אָחוּ מעל וְאָף שָמוּעִילָתוֹ הָיָה בָהֶם בְּמִזִּיד הָא לר"מ עכ"פ קדושת דמים אף בְּמִזִּיד מִתְחַלֵּל וּלְכַף הַצָּרִיכוֹ לְגַנוּז פֶּל הַפְּלִים וְאִין ראי' מפלים דאָחוּ שִׁהָיָה בִּיד אָדָם לְאָסוֹר דשא"ש אף להדיוט ומאי מקשה הגמ' ר"מ אמאי מחייב שוחט לאלילים כו' אה"נ הוא כו' הא לר"מ ליכא למיסר בהנאה להדיוט דמה"ת אָתֵיָא לָה שִׁהָיָה בִּיד אָדָם לְאָסוֹר דשא"ש להדיוט.

אָמַנְם לְשִׁיטַת רש"י שְסוֹבֵר דְהִיכִי דַאֲגָבָה קִנְיָא וְהָיָה כְּשִׁלּוֹ שִׁהָיָה בִּידוֹ לְאָסְרָה אֲפִילוּ לְמ"ד אא"א דשא"ש ל"צ פֶּלֶל פְּדֻבְרֵי הַתּוֹס' הַנ"ל דְסוֹגְיָא דב"ק אַתִּי' כמ"ד דאָדָם אִסוֹר דשא"ש דאָף לְמ"ד אא"א דשא"ש א"ש פִּינּוֹן שְפִיז הַגָּבַב מְשֻׁגָּבוּ וְנִעְשִׂית כְּשִׁלּוֹ לְאָסְרוֹ שְפִיר נְאָסֵר גַּם ע"י שְלוּחוֹ שְנִתָּן לוֹ רְשׁוּת לְשַׁחֲטוֹ כְּרִצּוֹנוֹ אָף לַע"ז וּכְדֻבְרֵי הַפ"י שְרַמְזִיתִי לַעֲיֹל: וּלְפִי"ז יֵש לְיִנְשֵׁב הַמְּשֻׁף לְשׁוֹן הַגַּמ' שֶׁם שְנִרְאָה שְקוּשִׁית הַגַּמ' וּר"מ אֲמַאי מְחַיִּיב בְּשׁוֹחֲט לַע"ז אִינוּ אֶלָּא לְפ"ד ר"י וְסִייעָתוֹ דְמוֹקִי בְטוֹבַת ע"י אַחַר דר"מ מֵת וּמְשַׁלֵּם ל"ל וְעַכְמ"ש דְעֵיקָר הַקּוּשָׁא דאָף אִם נֹאמַר דְלר"מ אא"א דשא"ש מ"מ נְאָסֵר מִשׁוּם שְחִיטַת ע"ז שְנִעְשָׂה בְרְשׁוּת הַגָּבַב דְהָיָה פְדִידָה מְדַאֲבָה אָמַנְם יֵש לְדַחוּת דָאִין שֶׁם קִנְיָי' לְגַבַּב לְדָמֵי הַחֶפֶץ שְגָבַב כ"ז שֶׁהִיא בְעֵינֵי וּל"א מְדַאֲבָה קִנְיָא אָבֵל לר"י שְסוֹבֵר דר"מ ל"ל מֵת וּמְשַׁלֵּם עַכְצ"ל שר"מ סוֹבֵר דַאֲמַרִּינּוּ מְדַאֲבָה קִנְיָא מְדַמְחִיב בְּמִנְסָף וְאָף שְמִיירֵי בַח"ל שְוִתְפוֹת יְפִטוֹר מְדִין קִלְב"מ א"ו צ"ל מְדַאֲבָה קִנְיָא וְלֹא מְשַׁעַת אֲנָסִין כְּשׁוֹאֵל וּמְקִשָּׁה הַגַּמ' שְפִיר וּר"מ אֲמַאי מְחַיִּיב בְּשׁוֹחֲט לְאֵלִילִים וּלְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּלֹא ה"ל ל"ק דְהַתּוֹס' לְשִׁיטְתֵיהוּ בְכָאן כד"ה ת"ש מְפָרְשִׁי דְקָרָא דְכָל הַפְּלִים וְנִדְאֵי אֵיירֵי לְגָבוֹה וּמ"מ אֵייתִי ראי' לַעֲוֹלָא דְכִינּוֹן דְאִסוּרֵי אַע"פ שְלֹא עָשָׂה בְהֵן אָחוּ שׁוּם שִׁנּוּי אֶלָּא שְנִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן לַע"ז א"כ הִיכָא דַעְבַּד מְעָשָׂה גָמוּר שְמִתְחִיל לְשַׁחֲט הַבְּהֵמָה אֲי"ל לְמִימַר דְאִסוּר אֲפִילֵי לְהַדְיוּט עכ"ל לְדֻבְרֵיהֶם אִין הָרָאִי מְפִלִים דַאָחוּ כְפִירש"י מְדֵלֵא נְפֵדוּ מַעֲתָה י"ל דְגַם לר"מ מוֹכַח מְפִלִים דַאָחוּ דַאָף בְּלֹא מְעָשָׂה א"א דשא"ש לְגָבוֹה וְיִלְפִינּוּ מִזָּה דְבַמְעָשָׂה אִסוּר אָף לְהַדְיוּט וְאִין לְדַחוּת דְשִׁאֲנֵי בְכָלִים דַאָחוּ שְיִצְאוּ לְחוּלִין מִחֲמַת שְמוֹעַל בָּהֶם אָחוּ כְנ"ל דְאֲפִתִי מוֹכַח דְשְגָנְזוּ גַם הַכ"ש דְקִדְוִשְׁתָּם הָיָה קה"ג וּכְמ"ש לַעֲיֹל דְלר"י אֵלִיבָא דר"מ הַקִּדְוֵשׁ בְּקה"ג אִינוּ מִתְחַלֵּל בְּמַעֲיָלָה וְעַדִּין קִשָּׁה לְשִׁיטַת הַר"ן שְבַפ' ר"י אָחוּ פִירש"י דִילְפִינּוּ לְהַדְיוּט מְדֵלֵא נְפֵדוּ וּבְחִי' כָּאן כְּתַב שְגַם רש"י מוֹדָה דַאָף בְּאֲגָבָה א"א לְמִסֵּר דשא"ש א"כ נִשְׂאָר קוּשִׁיתִי הַנ"ל מֵאֵי מְקִשָּׁה הַגַּמ' וּר"מ כו' פִינּוֹן דְשַׁחֲט בָּה פוֹרְת אֲסָרָה וְדַע שְלַפ"ד הַנ"ל בְּשִׁיטַת רש"י אֵלִיבָא דר"מ לֹא נִשְמוֹעַ שֵׁא"א דשא"ש לְהַדְיוּט וּלְכֹאוּרָה נִרְאָה בְפִשִׁיטוֹת שְלַמ"ד שְמִפְרֵשׁ הַמְתַּנִּי הַמְטַמֵּא וְהַמְדַמְעַ וְהַמְנַסֵּף מְנַסֵּף מְמַשׁ כ"כ מְתַפְרֵשׁ הַבְּרִייתָא שְבְּגִיטִין דָּף נ"ג ע"ב הַמְטַמֵּא וְהַמְדַמְעַ וְהַמְנַסֵּף א' שׁוֹגֵג וּא' מִזִּיד חִיב דְבְרֵי ר"מ וּא"כ יֵש לְהַקְשׁוֹת לר"מ מְנַסֵּף, וְהָא אא"א דשא"ש וְאִין לוֹמַר דְאִית לָהּ שְוִתְפוֹת דְהָא ר"מ סוֹבֵר דַאֲמַרִּי בְרִירָא בְּמַתְנֵי בְלוֹקֵם יִין מִבִּין הַפּוֹתִים כו' וּמִיחַל וְשׁוֹתָה מִיד דְבְרֵי ר"מ וּא"כ יְכוּלִין לְחַלֵּק הַיִּינוּ מֵה שִׁהָיָה לְשִׁיתוּף בְּחֻלְקוֹ הַשְּׁנֵי מְדִין בְּרִירָא יְהָיָה מוֹתֵר וּא"ל מְדַאֲבָה קִנְיָא וְהִי בִידוֹ לְאָסְרָה דֹא"כ מֵאֵי מְקִשָּׁה הַגַּמ' כָּאן אֵלִיבָא דמ"ד אא"א דשא"ש מְמַתְנִיתִין דְמְנַסֵּף וּבְאֲמַת פֶּן קוּשִׁית הַתּוֹס' בַּד"ה רְבוּצָה דְלַפ"ד רש"י דְכִי אֲגָבָה יְכוּל לְאָסְרָה מֵאֵי מְקִשָּׁה הַגְּמָרָא

ממנסה ותירצתי דרש"י סובר דהסוגיא דהקא לא נחתי לפרש במנסה שהגביה ע"מ לגולה אלא ע"מ לאסרה וכן הוא פאן ברש"י ד"ה פטור מלשלם כו' משעה דהגביה ע"מ לאסרו חייב לשלם ע"כ ובכה"ג אינה נעשית כשלו אלא אם בידו לאסרה משא"כ למ"ד אא"א דשא"ש שאף שהגביה ע"מ לאסרה לא עשה כלום דהא לא יהיה בידו לאסרה ומקשה הגמ' שפיר למ"ד אא"א דשא"ש ממנסה: שוב שמעתי שקצת מסיגנון הנ"ל העיר פבר א' מהחברים עכ"פ יצא לי מזה דלמ"ד אא"א דשא"ש לא שינה במנסה מדאגבה ע"מ לאסרה קשיא דהא ע"ז אנו דנין שלא יהי' בידו לאסרה ולא הוי הגבהתו ע"מ להזיק ובפרט לפמ"ש לעיל ל בפשיטות יותר דא"כ אמאי נאסר הינו שניסה בשוגג שפיין שלו או שסבר שפיין שלו או שסבר שפיין נאסר בזה ולכך צריכין לשנויי דגמרא אינרי באנ"ל שותפות ותירץ זה א"א לומר לר"מ דא"ל בריה וכו"ל וא"כ קשה גם לפי האמת דמסקינן דגם ר"נ וסייעתו סוברים דא"א דשא"ש היכי דלא שינה לצעורי מ"מ לר"מ אא"א דשא"ש להדיט דמהיכי אתיא ליה דלפמ"ש ליפא הוכחה לר"מ מפלי אהו ואין לאסור להדיט במנסה יין חבירו וכן לפמ"ש תחלה דראנ"ל מפלי אהו הוא משום דמיד שפאסרו משום ע"ז הנה לתת פדיון ג"כ אין ראי' לר"מ דלשיטתו דבמיד מתחיל יצאו לחולין אחר שפאסרו לגבוה: אמן לפ"ד הר"ן בע"א פ"ט דף נ"ד ע"ש דילפי מפלי אהו דגם להדיט אסור צ"ל דלא ס"ל הסברא שאמרו בדרב נ"ב דלכך לא הותרו אבני המזבח להקדש משם דאשתמיש בהו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיט דאל"כ מנ"ל דכלי אהו נאסרו להדיט מצד ע"א דלמא משום דלאו אורח ארעא כו' יעוי"ש מ"מ י"ל דלפי האמת יש הוכחה לר"מ דצי"א דשא"ש מאבני מזבח ואין לדחות דלמא כר"פ דקרא מצא ובאו בה פריצים וחללוהו וא"כ קשה קושית הגמ' ולשקלינהי ולתברינהו ולנפשייהו א"ו צ"ל דלא כר"פ שלא יצאו לחולין ע"י ביאת הפריצים ומ"מ נאסרו משום דא"א דשא"ש וכיון שלא זכי בה הפריצים הנה דינם כע"ז של נכרי ביד ישראל וכעין מש"כ הר"ן בפ' ר"י בסוגיא דנאשריהם תשרפון באש ממילא לפי שיטת בעה"מ בפ' ר"י דאבני מזבח אין דינם ככ"ש כי אין קדושתם כקה"ג קשה אמאי נגזזו הא הנה אפשר להוציאם לחולין ע"י פדיון א"ו דיכול אדם לאסור דשא"ש אף להדיט וא"ל דלמא מש"ה נאסרו אבני המזבח משום שפיצאו לחולין במעל האויבים שמעלו בהם לר"מ הקדש במזיד מתחיל ז"א דאף שר"ע סובר דגם מעילה במזיד מתחלת מ"מ ז"א אלא כשהמעילה ע"י ישראל דבני מעילה ניהו אכל נכרי לאו בני מעילה ניהו וכ"כ המאור יעוי"ש (רק שיש מקום לפקפק דאליבא דר"מ דבמיד מתחיל דיש קנין דרוה גולה מהקדש אפשר אין חילוק בין נכרי לישראל ואי"ה אבאר).

הינצא מזה דלדעת הר"ן ה דאבני מזבח לא הי' פדיון כ"ש למעילה ופדיון יש לפי המסקנא אף לר"מ ראי' מאבני המזבח דא"א דשא"ש אף להדיט: אמן לפ"ד המלחמות שסובר דאבני המזבח הי' קדושתן קה"ג ככ"ש ב א"א למילף מאבני מזבח דא"א דשא"ש להדיט די"ל דלא נאסרו אלא לגבוה ולפדותן א"א דאין פדיון בכ"ש ואם נחזיק במ"ש לעיל דאיסור ע"א מפקיע קה"ג גבי כ"ש ומועיל להם פדיון אם יש להם היתר להדיט גם לדעת הרמב"ן י"ל דר"מ יליף מאבני מזבח דא"א דשא"ש אף להדיט דאל"כ קשה למה נגזזו אבני מזבח הא מחמת שיקויז האויב נאסרו לגבוה ובטל מהם שם קה"ג ושוב הנה אפשר לפדותן ולהתירן להדיט א"ו דנאסרו אף להדיט אכל לפמ"ש הר"ן בבר"י בשם הרמב"ן דאף למ"ד א"א דשא"ש במעילה מ"מ אם נכרי אוסר בע"ז במעשה דבר של ישראל שלא מרצונו מועיל בפיטול לע"ז זו ע"י נכרי וטעם הדבר פיון דלענין האיסור נחשב כשלו ע"י המעשה ע"ש יכול לאסרו כ"כ הוי כע"ז של הנכרי לענין הפיטול א"כ א"א לומר דלר"מ הילפותא דא"א אף להדיט אתיא מאבני מזבח דאי מטעם זה נאסרו אבני

מזבח קשה קושית הגמרא ליתבריהו ע"י נכרי ויתבטל איסור ע"ז ומכרחים אנו לומר פתירץ הגמ' בדנ"ב ע"ב לאו אורח ארעא וכו' ולגבני' לא הועיל ביטול הנכרי דלגבני' יכולים לאסור אף בלי המעשה ולא מטעם דחשיב פשל הנכרי וכיון שלא הוי פשל נכרי אין מועיל ביטול וכיון שע"כ צ"ל הסברא דלאו אורח ארעא תו ליפא הוכחה מאבני מזבח דא"א דשא"ש אף להדיוט: המעיין בדברי הרמב"ן הנ"ל שמוכא בר"ן יראה שפוננתו כמ"ש דרבק אם אינו יכול לאסור של ישראל אלא במעשה אמרינו שהטעם דכיון שעבד מעשה נחשוב פאלו ומשום זה יכול לאסור ע"כ מועיל ליה ביטול פדין ע"ז של נכרי משא"כ אם היה הדין שא"א דשא"ש אפי' בלא מעשה דכיון דאף בלא מעשה אוסר ע"כ תו ליפא לומר שהטעם שפחשב פשל העפוי"ם ואין מועיל ביטול וכו' פוננת הגמרא בע"ז דנ"ג פתיב ואשריהם תשרפון כו' והא אא"א דשא"ש פלומר דהא דאא"א דשא"ש אלא במעשה והיינו שע"י המעשה נחשב פאלו הוא של האוסרו ונמשך ממילא מזה שמועיל ביטול הע"ז ע"י עפוי"ם היכא שאסרו על ישראל בכח המעשה שלו: ודע דמהא דאוסר ר"מ במספד גפנו על תבואתו של חבירו ליפא למשמע בעלמא שפוסר אא דשא"ש דא"כ לא א"ש תירוצו של הר"ן בפ' ר"י שכתב שהקושית והא אא א דשא"ש קאי למ"ד דאף במעשה אינו אוסר ונהרי הסוגיא אליבא דרב שם דהוא מרא דשמעת' שם בישראל שזקף לבינה ואמר ר"א שלמד דין זה מנאשר הם תשרפון פאש והא במספד גפנו ע"ג תבואתו של חבירו פסק רב כר"מ פדמסקינו שם ביבמות דפ"ג ע"ב עוד קשה דהא בב"ק דע"א אמרינו מאן חכמים דפטר' בשוחט לע"ז ר"ש כו' ומפרשי התוס' דהך סוגיא אתיא כמ"ד א"א דשא"ש ונהרי ר"ש מתיר במספד גפנו כו' א"ו דמפלוגתא דר"מ ור"ש ור"י במספד ליפא למשמע מיני' כמבואר למעיין פירו' פ"ח דכלאים על המשנה דמספד יעוי"ש בדברי הרא"ה בבדה"ב דף י"א שכתב טעם למ"ד שאוסר במספד גפנו משום דהתם האיסור שייך במילתא נחשוכי תרווייהו כשנתפין ומאן דמתיר טעמו משום דכלאים לא מיתסרו לעולם אלא בדניחא ליה וסבר האי תנא דניחא להו לכולהו בעלי' בעיניו ויעיין בר"ש במשנה הנ"ל הן אמת שלפי מה שהקשיתי לעיל ל לפי האמת אליבא דר"מ דלדידה דא"ל ברירה לא משפחת מנסה בא"ל שנתפות דחוי מעיקרא לפמ"ש התוס' בגיטין דכ"ה דר"מ ל"ל ברירה רק בגנונא דשני לוגין דאתני בפירוש תחלה שאני עתיד אבל בחלוקת אחין ל"ל ברירה וממילא גם בשנתפין שחלקו ל"ל ברירה אמנם עכ"ז יל"ד קצת על לשון הגמ' פאן שלא העמידו קושיתא ממשנה דמנסה רק לר"נ ור"י ור"ע שפוסרים דאא"א דשא"ש ולמ"ד מנסה ממש ונראה דלר ה"ל ק והא אף לר"ה שפוסר א"א ג"כ קשה מבבביתא דמנסה א' שוגג וא' מזיד חייב דברי ר"ע דהא לר"מ מהראוי שיהיה הדין שלא יהיה פיד אדם לאסור דש"ש וכנ"ל דהא ר"מ לא יליף לאסור רק מפלי אהז ולר"מ ליפא למילף מפלי אהז לא איסור דאורייתא ולא איסור דרבנן כ"א לגביה ויותר היה אלימא קושית הגמ' אליבא דר"ה שהוא מתלמידי רב ורב אמי מנסה ממש איך היה מפרש דברי ר"מ במנסה דהא לר"מ אא"א דשא"ש וצריכים גם לר"ה לשנויי דגמ' דמיירי באי"ל שנתפות ועכ"פ קשה שפנחזיק פדברי הרשב"א במה"ב דין ע"ב דקיי"ל כר"ה ועוד שהרי הקשו בגמ' על ר"נ ור"ע משוחט חטאת ו וממטמא ומדמע ומנסה ואע"ג דשנינהו אשניי לא ניקום ונסמוך יעוי"ש שפחזיק למסקנא לדוסק להעמיד מנסה בשנתפות ולכה מחליט שהל' כר"ה ונהרי לפימ"ש אף לר"ה צריכים לתרץ פן בבביתא דאף לאד"ר ליפא למילף אליבא דר"מ מפלי אהז ולכאורה י"ל דלר"מ יש בלא"ה הוכחה פשוטה דא"א דשא"ש דאי' בע"ז דנ"ג ע"ב אמר ר"י אמר רב ישראל שזקף לבינה כו' דאמר רחמנא

ונאשריהם תשרפון באש מפדי ירושה הוא להם מאבותיהם ואא"א דשא"ש כו' אלא בנחו לעגל גלי אדעתיהו דניחא להו כו' דלמא בעגל הוא דניחא להו במידי אחרניא לא.

א"ק אלה אלקיה ישראל מלמד שאויו לאלקות הרבה כו' ע"כ ובגלקוט פ' עקב אי' והשתחויתם להם כו' וכן הוא אומר וישתחוו לו וינבחו לו ויאמרו אלה אלקיה ישראל אחרים אומרים אלו לא שתפו ישראל שמו של הקב"ה בע"א פלים היו מן העולם וכו' רשב"י או' כו' אלה אלקיה ישראל מלמד שעשו עגלים הרבה.

הרי דאחרים סברו דאלה אלקיה ישראל קאי על שיתוף ולא שאויו לאלהות הרבה וסתם אחרים הוא ר"מ פדאיתא בהוריות די"ד דאסקו לר"מ בשם אחרים (יעניין תוס' סנפה די"ב ע"ב ד"ה אחרים) וא"כ קשה לר"מ אמאי הוצרכו לשיתוף האשרים בכניסתן לארץ ואי משום דפלחי לעגל גלי אדעתיה דניחא להו דלמא בעגל הוא דניחא להו וכן נשנית הגמ' או צ"ל דא"א דשא"ש וגם לר"ש לשיטתו יש הוכחה זו דא"א דשא"ש וא"ש סוגיא דב"ק דף ע"א אפילו למ"ד אא"א דשא"ש דהא ר"ש הוא שפוטרי בשוחט לע"א ולדידן מוכח מקרא דא"א דשא"ש: אמן לפמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן בפ"ק ר"י דאף אי א"א דשא"ש במעשה מ"מ פיון שאין האיסור אלא מצד שעשה המעשה והוי מחמת זה כשל האוסרו הנה לאותן האשרים דין ע"ז של נכרי והנה מועיל להם ביטול וא"ש הוכחת רב אף למ"ד א"א דשא"ש במעשה, א"כ קשה לפי הרמת לר"מ ור"ש שמוכא שם בגלקוט שאינם מפרשי מאלה אלקיה שאויו כנ"ל א"כ קשה למה נצטוו לשרוף אשריהם הא הנה מועיל ביטול גם לפ"ד הנ"ל דלר"מ מוכח מנאשריהם תשרפון דא"א דשא"ש יש להקשות דא"כ אמאי מקשה הגמ' לר"נ ור"ע ור"י ממתני' דב' אוחזין כו' הא סתם מתני' ר"מ ולשיטתו מוכח מקרא דא"א דשא"ש וא"צ לדחוק דמיירי בשותפת וא"ל דאף לר"מ לאו מוכח מקרא דנאשריהם תשרפון רק דבמעשה רבה יש לאסור דהא אשריות אינם אסורים אלא כשנטעו אותן מתחלה לע"ז וזהו מעשה בה ומלבד זה י"ל שהנה צריכים לחוש דלמא נעשה בהם ע"י הנכרי מעשה רבה לע"ז ומקשה הגמ' שפיר ממתני' דב' אוחזין דשם לא הוי אלא מעשה כ"ד כמ"ש הר"ן בה' שיטות ז"א דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה מאי מקשה הגמ' בב"ק לר"מ מפי שחט בה פורתא אסרה הא לפי הנ"ל לא מוכח לאסור אליבא דר"מ אלא במעשה רבה עכ"פ הרנוחנו בדברי הנ"ל ליישב קושית הפלתי בסי' ד' ס"ק ג' הנ"ל בקוצר ותורף דבריו שלפ"ד התוס' בע"ז דילפינו הואיל ומעשה זוטא אוסר לגבוה ש"מ דלהדיוט אוסר מעשה רבה קשה למה אמר ר"פ אי לאו דאמר ר"ה סי' א' לא הוי חטאת תיבתא מאי מעשה מעשה רבה והא אף אי בהדיוט אינו אוסר רק מעשה רבה ולא זוטא.

מ"מ לגבוה אסור אף במעשה זוטא דילפינו מפלי אחז רק של הדיוט נחתנו לדרגא שלא לאסור רק במעשה רבה דאם נאמר שלא ילפינו מפלים דאחז ענ"ל למיסר להדיוט במעשה רבה וא"כ דלגבוה אסור אף במעשה כ"ד אפתי קשה על ברייתא דהשוחט חטאת כו' ולפמ"ש מיושב דאי הוי אסרינו מאי מעשה רבה היינו יכולין לומר דלאסור להדיוט במעשה רבה מנאשריהם תשרפון באש דילפינו דס"ל כר"מ ור"ש שאלה אלקיה לא דרשינו שאויו לאלקות הרבה וכן"ל ומפלי אחז לא ילפינו פלל ולכה גם לגבוה לא אסרינו במעשה זוטא ודע שהקשיתי לעיל לפ"ד הרמב"ן שמועיל ביטול לע"ז היכא שלא נאסרה רק ע"י נכרי אמאי נתבטלו ע"י נכרי האשריות י"ל דבע"ז דף מ"ד איתא דר"ה רמי פתיב ויאמר דוד וישרפם באש וכתוב וישאם ל"ק פאן קודם

שָׁבָא אִתִּי הַגַּתִּי כּו' וְאִיתָא בְּתוֹס' תִּימָא לְמָה לֹא לָקַח עִפּוּם לְבַטְלָא בַּע"כ כּו' יַעוּיִי"ש בְּפָנֵי מֹשֶׁה
עַל הִירוּשְׁלַמִּי דִּי"ל שְׁהִיָּה נּוֹחַ לְדוֹד לְקַיִּים מְצֻנָת שְׁרִיפָה.

וּלפ"ד צ"ב קוֹשְׁתֵי הַגַּמ' בְּדָף נ"ג וְאִי מִשּׁוּם הֵנָּה דְמַעֲיָקְרָא בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי לְהוּ מַה בְּכָף דְלִמָּא
נְאָמַר וְנֶאֱשְׁרִיחֵם תְּשַׁרְפוּן לְמַצְוָה (וְכִיּוּצָא מִזֶּה מְצִינּוּ גְבִי חֲמִיץ שְׁמַצְוֹתוֹ בְּשְׁרִיפָה וְאִם מְבַטְלָא בְּלַבּוֹ
א"צ לְשַׁרְוֹף וּמוּבָא בְּמַרְדְּכִי פְסָחִים בְּשֵׁם רִיב"א שְׁאִין לְבַטְלָא חֲמִיץ קוֹדֵם שְׁרִיפָה כְּדִי שְׁיִקְיִים מְצֻנָת
שְׁרִפָה עַד"ז י"ל דְלַגְבֵי אֲשֵׁרוֹת פֶּה נֶאֱמָרָה הַמְצָוָה לְשַׁרְפוֹן אִם לֹא יְבֹטְלוּ ע"י נְכָרִי) וּפְרַשְׁתִּי
בַּמ"א שְׁלִפֵי הַנ"ל צ"ל שְׁפִינּוֹת הַגַּמ' וְאִי מִשּׁוּם הֵנָּה דְמַעֲיָקְרָא בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי אִינוּ כַּפִּי רַש"י
שְׁמַפְרֵשׁ שְׁהִיָּה לְבַטְלָא ע"י נְכָרִי.

אֲלֵא פֶּאֶשֶׁר אֲבָאָר דְבַע"ז דָּף ס"ד ע"א מְסַקְנַת הַגַּמ' בַּע"ז שֶׁל נְכָרִי שְׁנַתְּגִינְרוּ שְׁדִינָם כַּע"ז שֶׁל
נְכָרִי שְׁנַתְּבַטְלָא דְכִינּוֹן דְדַעְתָּי לְאֲגִיּוּרָא וְנוֹדָאי בְּטִלָּה וּמַתּוּף דְבָרֵי הַפּוֹסְקִים וּמַרְדְּכִי בִּינְרַתִּי
שְׁהַפְנוּנָה שְׁמַמִּילָא נְתַבְטְלָה הַע"ז לִפִּי"ז י"ל דְכָל אֲשֵׁירוֹת מְדוּרוֹת הֶרְאִישׁוּנִים קוֹדֵם שְׁזָנְהָ בָּהֶם
אֲבָרְהֶם אָבִינוּ ע"ה הֵנִי פְנַתְּבַטְלָה ע"י אֲבוֹתֵינוּ וְכִשְׁנַגְּשׁוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְהַכְנֹת קַבְלַת הַתּוֹרָה וְאִף
בְּעוֹד שְׁהִיָּו בְּמַצְרִים כְּשֶׁמִּשְׁכּוּ דִיָּהֶם מַע"ז בְּטִלוּ בְּלַבָּם כָּל הַע"ז הַשְּׁיִיף לָהֶם וּבִיטוּל זֶה הִיָּה
מוֹעִיל גַּם לְהֶאֱשִׁירִים שְׁבֵא"י ז"י שְׁהִיָּה שְׁיִיף לָהֶם בְּחֻזְקָת א"י שְׁהַחֲזִיקוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְא"ש קוֹשְׁתֵי
הַגַּמ' בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי לְהוּ וְתוּ לֹא הִיָּה מְקוּם לְקַיִּים מְצֻנָת שְׁרִיפָה בְּאוֹתוֹן הָאֲשִׁירִים שְׁהֶם כְּבָר
מְבֹטְלִים עַע"ז וּלִפִּי"ז אִין מְקוּם לְקוֹשְׁיָא זוּ רַק לְאֲשֵׁרוֹת דְמַעֲיָקְרָא אֲבָל אִם כָּל הָאֲשֵׁרוֹת נֶאֱסְרוּ
מִצַּד א"א דְשֵׁא"ש אִף שְׁהִיָּה מוֹעִיל לָהֶם בִּיטוּל א"ש הַקְרָא וְנֶאֱשְׁרִיחֵם תְּשַׁרְפוּן דְהִיָּנוּ כְּשֶׁלֵּא
יְתַבְטְלוּ וְכֵן צְרִיכִים לְפָרֵשׁ הַפּוֹסְקִים לֹא תַחֲמוּד כְּסָף וְנִזְהָב עֲלֵיהֶם וְלַקְחַת לָהּ וְנַתְּצַתֶּם אֶת
מִזְבְּחֹתֶם וְשִׁבְרַתֶּם אֶת מִצְבֹּתֶם: וְדַע דְבַחְגִּיגָה ע"א מְקַשָּׁה הַגַּמ' אֲלֵא טְמֵטוּם סְפִיק' הוּא מִי
אִיצְטְרִיף קְרָא לְמַעוּטֵי סְפִיקָא וְכַתֵּב בְּתוֹס' מִמִּילָא הֵנִי פְטָרִינִין לִיהָ כִּי הִיָּכִי דְלֵא לִיתִי חֲוָלִין
בַּעֲזָרָה כּו'.

וְא"ל וְלִיתִי עַל תְּנָאִי וְאִם הִיא אִשָּׁה לְהֵנִי נִדְבָה כּו' וִי"ל דְמְבַטְלָא לִיהָ מְסַמִּיכָה אֲמַנָּם רַש"י לֹא
פִּירֵשׁ כֵּן שְׁפַתְבָּ שֶׁם בּוֹזֵה"ל ל"ל קְרָא מַה"ת לְחִיּוּבֵי ע"כ וְכּוֹנֵנְתוֹ דְמַסְפֵּק אִין לְחִיּוּבֵי וּבַחֲדוּשֵׁי
הַר"ז לְחֲוָלִין דָּף כ"ג הַרְפִּיב מִשְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים וְכַתֵּב בּוֹזֵה"ל אִיצְטְרִיף קְרָא לְמַעוּטֵי סְפִיקָא כְּלוּמַר
דְלֵא פְשִׁיטָא לָן וְנוֹדָאי לֹא מֵיִתְיָנִין עוֹלוֹת רֵאִי שְׁמָא יְבִיא חֲוָלִין בַּעֲזָרָה וְכ"ת יְתַנְדָּב וְיָבִיא עַל
הַסְפֵּק לֹא קוֹשְׁיָא הוּא שְׁאִין לוֹ חִיּוּב לְהַתְנַדָּב בְּנִדְבָה עַכ"ל מְסוּף דְבָרֵינוּ נִרְאֶה דָּאִף שְׁחֹלְקָא עַל
הַרְמַב"ם וְסוּבֵר דְסד"א לְחוּמְרָא מ"מ בְּסַפֵּק חִיּוּב קִיּוּם מ"ע מוֹדָה שְׁאִין מְחַיִּיבִין מְדֹאֲרִייתָא וְאִף
שְׁלַכְאוּרָה לֹא נִמְצָא בְּזֶה בְּפוֹסְקִים שְׁהִיָּה חֲוָלִין בֵּין סְפֵק ל"ת וּבֵין סְפֵק עֲשֵׂה וְכ"כ בְּפִשְׁטוּת
בַּפ"מ א"ח ח"א סק"ג בְּפִתְיָה אֲפֶשֶׁר לוּמַר ד"א אֲלֵא הִיָּכָא דְלִיכָא דְרָרָא דְמְמוּנָא וְכַעֲיִן זֶה נִרְאֶה
מִדְבָרֵי הַתּוֹס' בְּיוֹמָא דָּף פ"ה ע"א ד"ה לְהַחֲזִיר שְׁפַתְבָּ דְמַחְצָה עַל מַחְצָה א"צ לְהַחֲזִיר אֲבִידָה
מְסַפֵּק יַעוּיִי"ש הָרִי אִף שְׁבַהֲחֻזְרַת אֲבִידָה יֵשׁ קִיּוּם מ"ע וְשֵׁם לֹא שְׁיִיף חֻזְקָת מְמוֹן גְּבִי מוּצָא
אֲבִידָה מ"מ לֹא מְחַיִּיבִין מַס' (יַעוּיִין חֲוָלִין דָּף קל"ד ע"א דְסַפֵּק לְקַט לְקַט צְרִיכִין לְמִילָף מַפ'
דְעַנִּי וְרַשׁ הַצְּדִיקוּ יַעֲיִין בְּש"ף יו"ד סוּף הַל' רִיבִית וּבַהֲל' צְדָקָה) וְאִם נֹאמַר דְבָכָל סְפֵק מְצוּהָ
ל"א לְחִיּוּב מַס' דְאֲוִרִייתָא א"ש קוֹשְׁתֵי הַגַּמ' וְאִי מִשּׁוּם הֵנָּה דְמַעֲיָקְרָא וְהִיָּנוּ מְסַפִּיקָא בְּבִיטוּל
בְּעֵלְמָא סְגִי כְּלוּמַר לְעַנְיָן אֲזַהֲרַת אִיסוּר ע"ז מוֹעִיל הַבִּיטוּל וְאִין לְחוּשׁ רַק לְעַנְיָן קִיּוּם מ"ע
דְשְׁרִיפּוֹת ע"ז מַס' דָּאִם אִין הָאֲשֵׁרָה מִהֵנָּה דְמַעֲיָקְרָא אִף ע' לִיכָא וּמְסַפִּיקָא בַּמ"ע לְחֻזְדָּא לֹא
מְחַיִּיבִין לְעַקוּר וּלְבַעַר אֲבָל לִפִּי הַמְסַקְנָא דְהַצְרִיכוּ נֶאֱסוּר מַס' ע"א שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְבַהֲדִי עֲגָל מְקָרִי

ע"ז של ישראל ואיכא ס' לאו על ההנאה מהאשירות ספיקו לחומרא ואף אם נאמר דגם ס' בחיוב מ"ע לחומרא מדאורייתא להסוברים דסד"א לחומרא י"ל דז"א אלא במ"ע שהמניעה מלעשותה עבר על עשה ועוונו בו שביטל ע' ובפרט בדבר שאיסורו בעשה דספיקו הוא ס' איסור משא"כ בעשה פי האי דגבי שריפת הע"ז דאי מבטל ע"י הנכרי מופטר הישראל מחיוב ביעורו וגם לא עבר על מ"ע רק שאם לא היה מבטל הע"ז ע"י נכרי והיה מבער הע"ז בשריפה היה מקיים מ"ע וכשנתבטל הע"ז ע"י נכרי לא בא הישראל לקיים ע' אבל לא עבר על ע' ודמיונו בטלית בת ד' פנפות שהמטיל בה ציצית ולבשה מקיים מ"ע וכשאינו לובשו או עושה הפגד רק ג' פנפות לא קיים העשה ולא ביטל וסמוכין לדברי מל' רש"י בחולין ד"ט ע"ב ד"ה הלכה גמירי כו' שפכת בזה"ל וכל ספק דאורייתא נמי לחומרא בעינו למיזל שמה יעבור עכ"ל הרי שרש"י סובר דכן סבא החיצונה שיהיה ספק איסור לחומרא משום דדילמא יעבור וסבא ל"ש בגונא הנ"ל דלא יבוא לידי איסור ולא לעבירה בביטול ע' דהא כשמבטל הנכרי הע"ז פקע חיוב הע' מביעור ע"ז: דין ב' במעשה רבה אי אדם אוסר דשא"ש מה"ת הנה הר"ח המוכא פרא"ש והוא הי"מ שמביא רש"י בסוגיא דריש ביצה כ' דאף ללישנא קמא אודו ר"נ ור"ע ור"י דבמעשה רבה א"א דשא"ש ולכאורה קשה מנ"ל לומר כן דע"ז צריכין לדחוק דקושית הגמרא ממנסה דנה נחשב כמעשה זוטא מה"ת לומר כן ואי משום קושית התוס' מהא דעל נכרי לחנותא ואסר ר"נ הא לשיטת ר"ח דניסוף הוא מעשה זוטא א"כ קושית תוס' במקומה עומדת למה אסר ר"נ אמנם לפ"ד הרא"ש דמנסה ל"מ מעשה זוטא רק למ"ד הניזק שאינו ניכר לאו שמיה הניזק י"ל דר"ח סובר דסוגיא דהכא שמקשה מהמטמא קאי לתרץ למ"ד הניזק שא"נ לאו שמיה הניזק ור"נ סובר שמיה הניזק ומקרי מעשה רבה ולכך אסר לגבי נכרי דעל לחנותא ולכאורה יש ראי' לדברי ר"ח והי"מ פאשר אבאר ומתוכן יתבארו ליישב קוש' הפלתי בסי' כ"ג שמקשה לר"א בר אבהו שסובר במס' ע"ז דף נ"ד דא"א דשא"ש במעשה כ"ד וגם סובר בריש פ' השוחט דבעוף לא מהני שחיטת הקנה רק הנשט נשאר קשה לדידיה פיון ששחט פורתא אסרה דלדידיה ליכא לתרץ בחצי קנה פגום: אמנם קוש' זו יש לדחות דבתוס' תענית ד"ט איתא דתני ר' אבא היה אחד מחביריו דרב ושמואל וא' תלמיד רבא.

אבל בפשיטות יש להקשות על ראב"א דס"ל ונשט לא קנה דלדידיה לא משפחת בחק"פ מאי אריא חטאת עוף אפי' חטאת בהמה נמי כמו שמקשים פאן בסוגיא למ"ד אא"א דשא"ש ובדרף פלפול יש לתרץ ומתוך הדברים האלו יתבארו הרא"י לשיטת ר"ח והי"מ ולכאורה יש ראיה לדברי ר"ח והי"מ ואקדים מה שמבואר מדברי ס' היראים סי' ש"ץ שמקשה לר"ל דסובר אינה לשחיטה אלא לבסוף איסור ש"ח היכא משפחת לה הא קודם גמר שחיטה כבר נעשה בעל מום (וכדבריו מבואר ברש"י לחולין דף למ"ד ע"א ד"ה מדמי פסח יע"ש דתחלת שחיטה מקרי מום) ומתרץ פיון דדרף הכשר קעביד אין נקרא מום דכל מום קדשים מפסח ועור גמרינו שאינו דרף הכשר הלכך כל כמה דמקרב סוף שחיטה לא מקרי מום להדחות מפתח אוה"מ עכ"ל: פנונת דבריו פיון דלר"ל אין לשחיטה אלא לבסוף ויכולה שתהי' תחלת השחיטה עד סמוך לשחיטה לגמרה חוץ למקדש ובלבד שיעשה הגמר במקדש ע"כ הוי תחלת השחיטה עד סמוך לגמרה אף שנעשה בחוץ מהכשר השחיטה ואינה קרויה מום ואין להקשות א"כ לדברי ר' יוסף שם בחולין דכ"ט דאף למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף מ"מ נאסר משום שחיטת חוץ בסי' א' ותו לא תזי לבוא לפתח א"מ וא"כ מקרי שפיר לבע"מ ז"א מה בכך שמחשב לבע"מ בגמר שחיטת סי' א' הרי כבר נתחייב משום ש"ח על שחיטת סי' הא' דכ"ז שלא נגמר שחיטת סי' א' לא הי' בע"מ

דְּהָא הֵיזְה רְאוּיָה לְבוֹא לְפִתְחָא א"מ וְלַגְמוֹר שְׁמֵהּ הַשְּׁחִיטָה וְכֹן צ"ל לר' יוֹחָנָן דְּלְדִידְיָה שְׁסוּבְרָ יִשְׁנָה לְשְׁחִיטָה מִתְחִלָּה וְעַד סוּף וּמִיָּד שְׁמִתְחִיל לְשַׁחוּט בְּחוּץ נְאָסֵר וּמִקְרִי בַע"מ וְחִיבוּ מִשּׁוּם ש"ח עַל תְּחִלַּת הַשְּׁחִיטָה ע"כ לֹא הִתְחִיל בַּס' יִרְאִים לְהַקְשׁוֹת רַק לר"ל אָמְנָם א"כ י"ל דְּלְשִׁיטַת ר"ל בְּתַמּוּרָה דל"ב דְּלִרְבִּנּוּ דר"ש יֵשׁ פְּדִיּוֹן לְקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ אַף אַחֲרֵי מִיתַתָּם דְּלֹא בְּעֵינָן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה בְּקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ וּבב"ק דַּע"ו פֶּתַח הַתּוֹסֵף לְהַקְשׁוֹת דַּא"כ אִמָּאי אִין מוֹעִיל פְּדִיּוֹן בְּש"ח וּמִתְרַצִּים דְּאִין מִקְרִי מוּם רַק בְּגִמְרַה הַשְּׁחִיטָה וְהָיִי מוּם דְּלֹאֲחַ"מ אָבָל לַפ"ד הַנִּזְלָל עֲדִינּוּן קָשָׁה לר' יוֹסֵף הַנִּזְלָל דְּלְדִידְיָה גַם לר"ל דְּסוּבְרָ אִין לְשְׁחִיטָה אֲלֵא לְבִסוּף מ"מ בְּשְׁחִיטַת ס' א' מִקְרִי ש"ח א"כ מִיָּד כְּשִׁשׁוּחַט ס' א' נִפְסַל מִלְּבוֹא עוֹד לְפִתְחָא א"מ וְאֲפָשֵׁר עוֹד לְקַרְבַּהּ הַכָּשֵׁר לְשְׁחִיטָה וּמִמִּילָא מִקְרִי בַע"מ וְהָיִי מוּם דְּקוֹדֵם מִיָּתָה א"כ אַף כְּשִׁנְגָמֵר הַשְּׁחִיטָה כְּנֹלָה מִהֲרָאוּי שְׁיִוְעִיל פְּדִיּוֹן וְצ"ל דְּאַף דר' יוֹסֵף סוּבְרָ דְגַם בַּס' א' הָיִי ש"ח אַף לְלוּי דְּאָמַר ר"ל מִשְׁמִיָּה דְּאִין לְשְׁחִיטָה אֲלֵא לְבִסוּף מ"מ ר"ל שְׁאָמַר בְּשֵׁם לוי לֹא ס"ל בְּזָה כר' יוֹסֵף אֲלֵא כְּרַבָּא דְּאִם אִין לְשְׁחִיטָה אֲלֵא לְבִסוּף אַף בַּס' א' לִיכָא ש"ח: עכ"פ לַפ"ד הַס' יִרְאִים הַנִּזְלָל צ"ל דְּבִאֲמַת מוֹעִיל פְּדִיּוֹן מִדְּאֹרְיִיתָא וּמִדְּרַבִּנּוּ הוּא דְּלִיתָא בְּפְדִיּוֹן כְּמוֹ מְטִיל מוּם בְּקַדְשִׁים כִּינּוּן שְׁעָשָׂה הוּא הַמוּם בְּיַדִּים כְּאֲשֶׁר רְצוּ הַתּוֹסֵף בַּב"ק לֹמַר כֹּן יַעוּי"ש וְכַנ"ל לְמַסְקָנָא בְּשִׁיטַת הַר"מ שְׁמוּבָא בְּתוֹסֵף קוֹדְשִׁין דָּף נ"ז ע"ב ד"ה מַה שְׁלִי בְּשִׁלְחָה דְּלְדַעֲתִי אִין אִיסוּר מִדְּאֹרְיִיתָא בְּאֲכִילַת וְהִנָּאת ש"ח אָמְנָם א"כ הִיכָא שְׁש"ח הוּא בְּשׁוּגָג מוֹעִיל פְּדִיּוֹן דְּגַם בְּצוּרָם אֲנָן בְּכוֹר אִין הָאִיסוּר אֲלֵא מִשּׁוּם קִנְס וְדוּקָא כְּשִׁעָשָׂה בְּמִזִּיד כְּמַבְּן לְמַעֲיִין בְּבִכּוּרוֹת דָּף ל"ד שְׁאִין הָאִיסוּר אֲלֵא מִשּׁוּם קִנְס וְלֹא קִנְסוּ בְּנוֹ אַחֲרֵיו וּלַפ"ד הַשְּׁש"ף הַל' בְּכוּרוֹת אִין הָאִיסוּר רַק עַל הַמְטִיל מוּם וְלֹא לְאַחֲרֵים וּלַפ"ז הִכָּא בְּשׁוּחַט חֲטָאת בְּשַׁבַּת בְּחוּץ לַע"ז דְּמִיָּירִי בְּשׁוּגָג י"ל דְּלְשִׁיטַת ר"ל דְּלִרְבִּנּוּ יֵשׁ פְּדִיּוֹן לְקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ אַף לֹאֲחַ"מ שְׁפִיר מוֹעִיל פְּדִיּוֹן כִּינּוּן שְׁנַעֲשָׂה בַע"מ בְּשְׁחִיטוֹת ס' א' דְּאָז הִיָּתָה הַבְּהֵמָה עוֹדָה חַיָּה וַא"כ מִקְרִי הַשְּׁחִיטָה תִּיקוֹן גְּמוּרָ דְּהָא עוֹמֵד לְפָדוֹת מִשּׁוּם הַפְּסֵד קְדָשִׁים כַּמ"ש הַתּוֹסֵף בְּחֻלִּין דַּפ"ו דְּהָא מוֹתֵרַת בְּאֲכִילָה אָמְנָם אִם אִיָּירִי בְּחֲטָאת עוֹף לִיכָא לְמִיָּמַר כַּנ"ל דְּהָא אִין פְּדִיּוֹן לְעוֹף כְּדָאִי בְּמִשְׁנָה דְּמִנְחוֹת ד"ק דְּלֹא נְאָמַר פְּדִיּוֹן בְּקַדְשִׁים קה"ג רַק בְּבִהֵמָה וּכְשִׁהוּמָמוּ וְלֹא בְּעוֹפוֹת אַף שְׁנַפְסָלוּ צ"ל שְׁהִתִּיקוֹן הָא לְהוֹצִיא מֵאִמ"ה לַב"נ אוֹ שְׁיֵשׁ עכ"פ הַסֵּרַת אִיסוּר א' שְׁלֵאֵמ"ה לַפ"ז מִיָּנֹשֵׁב קוֹשִׁיא הַנִּזְלָל לר' אַבָּא דִּי"ל דְּהוּא סוּבְרָ כר"ל דְּקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ אִינָם בְּהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה וַיֵּשׁ לְהֵם פְּדִיּוֹן גַּם אַחֲרֵי מִיָּתָה וּבִלְבַד כְּשִׁהוּמָמוּ עוֹדָם חַיִּים וְאִי הָיִי תַנִּי בְּהֵמָה לֹא הָיִי נִשְׁמַע דְּתִיקוֹן אִמ"ה לַב"נ מִקְרִי תִיקוֹן דְּבִהֵמָה תִקְנֵוּ כְּתִיקוֹן כָּל שְׁחִיטַת דְּכִינּוּן דַּא"א דַּשֵּׁא"ש וְלִיכָא אִיסוּר ע"ז עַל הַבְּהֵמָה אֲלֵא אִיסוּר ש"ח וְלָזָה יֵשׁ פְּדִיּוֹן וְתִהְיֶה הַבְּהֵמָה מוֹתֵרַת לְאֲכִילָה לְכֹן תַנִּי חֲטָאת דְּמִיָּירִי בְּעוֹף דְּלֹא שְׁיָיָה פְּדִיּוֹן וְלִיכָא תִיקוֹן לְאֲכִילָה רַק לִאִמ"ה לַב"נ לְמַעַט אִיסוּר שְׁיָהְיָה מוֹפְקָע עכ"פ אִיסוּר אִמ"ה אוֹ לְהוֹצִיא אוֹ מִטְּוִמָאָת גְּבִלוֹת עוֹף לְטִמָּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה וְנִשְׁמַע חִידוּשׁ דִּין זֶה אֲשֶׁר לֹא הִיָּה נוֹדַע אִם הִיָּה הַתַּנָּא שׁוּנָה הִדִּין בְּבִהֵמָה דְּבִהֵמָה הַתִּיקוֹן כְּכֹל שְׁחִיטוֹת בְּהֵמָה שְׁהִתִּיקוֹן הוּא לְאֲכִילָה וִירֵהִיטָא דְּסוּגִיא הוּא אֲלִיכָא דַּהֲל' דְּפִסְקִינּוּ כר"י דְּלְדִידְיָה בֵּין לר"ש וּבֵין לְרַבִּנּוּן קְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ בְּכֹלל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה וְאִין לְהֵם פְּדִיּוֹן אַחַר גְּמֵר שְׁחִיטַתָּם אָמְנָם אִפְתִּי קָשָׁה הָא מְבוֹאֵר בְּתוֹסֵף תַּמּוּרָה דַּל"ג ע"ב ד"ה כְּדַתְנִי דְּגַם לר"י אִיכָא חַד רַבִּנּוּ דְּסִבְרוּ בְּקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ אִינָם בְּכֹלל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה דְּהִינּוּ רַבִּנּוּ דְּפִלִּיגוּ עִם רַבִּי בְּמַעֲלִילָה דִּי"ט ע"ב א"כ י"ל דְּהַבְּרִייתָא דְּהַשׁוּחַט בְּשַׁבַּת אִתִּי כְּהָרַבִּנּוּ דְּלְדִידְהוּ ש"ח בְּבִהֵמָה הָיִי תִיקוֹן גְּמוּרָ שְׁרָאוּי לְפָדוֹת כִּינּוּן שְׁנַעֲשָׂה בַע"מ ע"י תְּחִלַּת הַשְּׁחִיטָה לַפ"ז קָשָׁה מֵאִי מִקְשָׁה הַגְּמֵרָא דְּלַמְ"ד אַא"א דַּשֵּׁא"ש אִפִּי חֲטָאת בְּהֵמָה נְמִי הָא י"ל דְּתַנָּא דְּהָרַבִּי בְּרִייתָא סוּבְרָ כְּרַבִּנּוּ דְּרַבִּי בְּמַעֲלִילָה שְׁיֵשׁ פְּדִיּוֹן בַּק"ה שְׁהוּמָמוּ וּמִתּוּ וּלְפִי"ז גַּם בְּש"ח יֵשׁ פְּדִיּוֹן מִחֲמַת מוּם

שנעשה בתחלת השחיטה ל"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או עכ"פ בסי' א' אף ל"ד אין לשחיטה אלא לבסוף לפ"ד ר' יוסף דאף ל"ד אין לשחיטה אלא לבסוף מןפסל הקרבן פשנשחט סי' א' בחוץ ואין מניעת הפדיון בש"ח רק מדרבנן מצד קנס כמו שקנסו בצורם אונן בכור וז"א אלא פשנעשה המום במזיד משא"כ בשוגג א"כ יש פדיון אף מדרבנן בחטאת ששחט בחוץ בשוגג והוי השחיטה תיקון גמור שמכשירו לאכילה פיון שעומד לפדות ומצוה לפדותו כמ"ש התוס' בתולין סוף פ"ק פסוי דם ובפרט לפ"ד הרמב"ם שכתב בפ"א מהל' איסורי מזבח ד"י בזה"ל ומ"ע היא לפדות קדשים שנפל בהם מום ויצאו לתולין ויאכלו שכ' כו' ע"כ אי הוי תני חטאת בהמה לא הוי נשמע דתיקון כ"ד לטהר מידי גבלה או להוציא מידו אמ"ה לב"נ שאינה רק תיקון קל מיחשב לתיקון ע"כ תנא דהו' ברייתא שרצה להשמיענו חידוש דין זה דאף תיקון קל מקרי תיקון הוצרך להעמיד הדין בחטאת עוף דלא שייך ביה פדיון וליכא רק תיקון כ"ד ונשמע דגם תיקון כ"ד מקרי תיקון לחייב משום חלול שבת: אמנם לשיטת ר"ח והי"מ דר"נ ור"י ור"ע מודים דבמעשה גמור א"א דשא"ש ונאסרה בהמה בגמר השחיטה פשנשחט לע"ז ואין לה היתר לא לאכילה ולא להנאה ומקשה הגמ' שפיר מאי אריא חטאת עוף אפי' בהמה נמי דאי הוי תני בהמה ג"כ הנה נשמע דתיקון כ"ד מקרי תיקון דהא אינה היתר פלל דהא נאסרו משום ע"ז בגמר השחיטה הרי מוכח לכאורה פשיטת ר"ח והי"מ ה"ל: ולשיטת רש"י דלר"נ וסייעתו גם במעשה רבה א"א לאסור נשאר לכאורה קושיא ה"ל וצ"ל דרש"י לשיטתיה שבפ' ראה על פ' ולא תאכל כ"ת מפרש שקאי על בב"ח וצורם אונן בכור הרי שמשנה פב"ח עם מטיל מום בקדשים ע"כ לשיטת ר"ה בתולין דקי"ד דיליף איסור בב"ח באכילה ונהנה מלא תאכל' כל תועבה גם במטיל מום בקדשים יש לאסור האכילה ונהנה מדאורייתא מפסוק זה לפי"ז י"ל דקושית התוספות בב"ק דף ע"ו ה"ל שיועיל פדיון בש"ח אינו רק לר' יהודא ור"ל דלא ס"ל כר"א ה"ל ויליף איסור בב"ח מקרא אחרניא פדאיתא בתולין דף קט"ו ומזה נראה שדעתם שהלאו דלא תאכל כ"ת לא קאי על דבר שנעבדה בה עבירה ואין איסור מדאורייתא מטיל מום בקדשים או בצורם אונן בכור רק מדרבנן משא"כ לר"א דיליף איסור בב"ח מן ל"ת כ"ת כ"כ ילפינן מהאי קרא למטיל מום בקדשים לפ"ד רש"י שמפרש הלאו דל"ת כ"ת על בב"ח וצורם אונן מעתה י"ל דסתם הגמ' דכאן בסוגיא הוא ר"א מחבר הגמרא דלשיטתיהו ליכא פדיון בש"ח אף היכא שנעשה המום מחיים דהא רבע עליו איסור דל"ת כ"ת ומקשה שפיר אפילו חטאת בהמה נמי.

הינצא מכלל דברי ה"ל דלשיטות ר"ח והי"מ א"ש קושית הגמ' אפילו חטאת בהמה נמי משום דנאסר' במעשה רבה וליכא עוד היתר לבהמה זו א"כ תו' ל"ק אליבא דראב"א רס"ל שט ולא קנה די"ל דראב"א סובר דאף במעשה רבה א"א דשא"ש והוי תיקון גמור בשחט בהמה בחוץ דאי"ל פדיון ולכן תני חטאת עוף פנ"ל ולשיטת רש"י שהקושיא א"נ רק לשיטתיה דר"א מסדר הגמ' שלדידי' קדשים שהוטל בהם מום אסורים מדאורייתא מל"ת כ"ת לא קשה אליבא דראב"א די"ל שראב"א סובר דל"ת כ"ת לא קאי על בב"ח ולא לאסור קדשים שהטיל בהם מום וליכא איסורא בצורם אונן בכור וכל קדשים אלא מדרבנן מדין קנס כפשטות משמע הסוגיא שפכורות דלד וכינון שבכל קדשים כשהוטל בהם מום אין עליהו איסור מדאורייתא שפירש"י פדיון לש"ח להנהיג רבנן דסברי דקדשי מזבח שהוממו ומתו מועיל פדיון וא"ש הו' דתני דוקא בחטאת עוף ואגב אציע דבר מה בענין הטלת מום בקדשים דבפליתי ריש סי' פ"ז מקשה לשיטת הרמב"ם דליכא מלקות של איסור הנאת בב"ח ל"ל חד לא תבשל דקאי על איסור הנאה הו' מל"ת כ"ת נפקא ואי"ל דאי מל"ת כ"ת ליכא מלקות דהוי לאו שבכללות דהא גם לפי מאי דילפינן מלא

תבשל דעת הרמב"ם דאין לוקין יעוי"ש וכתבתי על הגליון בזה הרמב"ם פוסק דבב"ח אסור
אף שלא כדה"נ ואי לא הוינן ידעינן אה"נ בבב"ח רק מל"ת כ"ת הנה אפ"ש להתיר שלא כדה"נ
דהוי דכתי' אכילה בגופה ידעתי גם ידעתי שיש לצדד ולומר דאי ילפינן מל"ת כ"ת ויהוי פלא
פתיב אכילה בגופה פיון שאין הלאו מפרש רק על בב"ח וכמזונה לי שיש פלפול בזה באחרונים
אמנם בלא"ה אין מקום לדברי הפלתי פי מבואר ברמב"ם פי"ח מהלכות פהמ"ק דין ג' וד'
שלמדנו מפי השמועה דל"ת כ"ת הוא רק לאזנה על פי"ח ודברי הרמב"ם אלו מנסדי' על דברי
הספרי בפ' ראה אחרים אומרים בפהמ"ק הכ' מדבר ויליף לה ה"ת מג"ש ונהו מפי השמועה
שכתב הרמב"ם והמעיין ברמב"ם שם בפ"ב מהל' בכורות דין ה' יראה שדעתו לחלק דרק פהמ"ק
שהטיל בהם מום.

בידים אסורים מקרא דל"ת כ"ת אבל צורם אונן בכור אינו בכלל זה ולכך אין אסורו רק בקנס
תקמים כמשמעות הסוגיא בכורות דל"ד ויעניין שם בתוס' ד"ה ומי קנס: וביותר תמוהים דברי
השעה"מ בהל' יסה"ת שכתב שגם להרמב"ם אסור בב"ח ידעינן מל"ת כ"ת ולעיניו היו דברי
הרמב"ם בפ"ח מהל' פסהמ"ק ולא ש"ת לבו למש"ה הרמב"ם שם בדין ד' בזה"ל מפי השמועה
למדו שאין הפתוב מזהיר כ"א על פהמ"ק ובדין ה' שם כתב שקדשים שהוטל בהם מום האוכל
מהם פזית לוקה הרי הם בכלל כ"ת כו' ע"כ הרי שסובר דל"ת כ"ת אינו רק על פהמ"ק ומדכתיב
כ"ת מרבינן גם בהוטל מום בקדשים ועכ"ז לא אתיא מיניה צורם אונן בכור דשאני שארי קדשים
דאף שהוטל בהם מום עדיין הנה בקדושתם ואינם יוצאים לחולין כ"א ע"י פדיון ומקרי שפיר
פהמ"ק משא"כ בבכור דמיד שגפול בו מום פקע קדושת בכור אין עליו שם קדשים פסולים וסרה
בזה מה שמתמה במל"מ בפ"ד מהל' בכורות על הרמב"ם ה"ל: וצע"ג על דברי הסמ"ג מצות
ל"ת סי' רנ"ט שמוכא שם במל"מ שלא נחית לדברי ה"ל שגראים לכאורה פשוטים בכונת
הרמב"ם ומש"כ לעיל לדברי הס' יראים למ"ד שסובר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ולשיטת
רבנו דסברו קדש מזבח שמתו יש להם פדיון מהראוי שיועיל פדיון לכל ש"ח ומדרבנן הוא
דאסור כמו מטיל מום בקדשים אף שבתוס' ב"ק דע"ו מבואר שדוחק לומר פן מצאתי און לי
מתוס' קדושין דנ"ו ע"ב ד"ה מה שלי שלף כו' והקשה הר"מ וכו' וכ"כ נאמר שהשחיטה הוציא
מידי אסור אמ"ה ויהיו מותרין לאכילה יעוי"ש במקנה שגחית לומר שדעת הר"מ שאסור
אכילה בש"ח דקדשים אינם אלא מדרבנן יעוי"ש ודבריו תמוהים דלא הזכיר פלל מדברי תוס'
ב"ק ה"ל: ודע דבפשיטות י"ל דבשוחט חטאת בחוץ בשבת מקרי בע"מ לכ"ע תיכף בתחלת
שחיטה דהא מצד שבת אינו רשאי לגמור השחיטה בחטאת יחיד רק שהוא גומר השחיטה בשבת
בשוגג אבל לדינא נעשית הבהמה בע"מ מאז החל קצת בשחיטת ופשט או כשנפסק רוב הקנה פי
אינה עומדת להגמר בשחיטה גמורה לקרבן מצד חלול שבת וא"כ יש עוד מקום עיון לפ"ד התוס'
פסחים דמ"ו ע"ב ד"ה הואיל שכתב לחד תירוץ דלכך ל"א בחמץ על הקדש דלהוי פדיד' מצד
הואיל ואי בעי פריק משום דכיון שנתחמץ שום אדם לא יפדנו י"ל דלמאן דא"ל הואיל שגם
בחטאת שהוקמו בתחילת השחיטה בחוץ וכנ"ל מקרי דידיה דהא בידו לפדותו כל מום זה ובפרט
שעומד הוא לפדות פי מ"ע הוא לפדות פסה"מ ובהואיל בזה אפ"ש כ"ע מודים דאמרינן פיון
שמצנה לפדותו וא"כ הוי בעל החטאת עכ"פ פא"ל שותפות בבהמה זו דהא יש לו זכות מעתה
לפדותה ולהוציאה לחולין לצרכו כשלו וגדולה מזו נשמע מדברי הרא"ה בבד"ה דף י"א ע"ב
דהיכא שיש להאוסר שם שייכות בחלק מדבר הנאסר ע"י יכול לאסור אף מה שאין לו בה שום
זכות ולפ"ד שם זהו טעם המ"ד דמספך גפנו על תבואתו של חבירו אוסרו יעניין בפלתי סי' ד'

סק"ג שפכתב דלשיטת הרמב"ם ורש"י באי"ל שנתפוח יכול לאסור פולו ולא פדברי התוס' שכ' שאין האיסור בחלק חבירו רק מצד מערב: ולפע"ד מבואר פן ממש"כ רש"י דבהגביה ונהרביצה הוי פשלו ויכול לאסרו וקלא אין להגזלן קני' גמורה במה שגזל ושייך לנגזל א"ו פיון דעכ"פ יש לו שייכות בגנה מצד חיוב אונסין על הגזילה שחל עליה משעת הגביה יכול לאסרה וה"ה בשנתפוח גמור ויעניין בתוס' ב"ק דנ"ו ע"ב סוף ד"ה פשיטא שכ' בזה"ל ועוד פיון דגזלן קמה ליה ברשותו גם לענין אונסין יש לחשוב בעלים יותר משיתוף וא"כ יש לדקדק מה הקשה ר"נ לר"ה מברייתא דהשוחט חטאת הא גם לדידה קשה דמיד פשהתחיל לשחוט נעשית הבהמה בע"מ ועמדה לפדיון מצד הדין רק שהוא הנה שוגג בדבר וא"כ נעשה פאלו יש לבעל קרבן זה זכות בגנה דאי בעי יפדנו וכיון שנעשית אז פשלו הנה פידו לאסרה לע"ז וכיון ששחט בה עוד פורתא נאסרה לע"ז ובגמר השחיטה הוי כמחמה בעפר: אמנם יש לדחות דהא בשבת א"א לפדות א"כ תו לא משפחת פדיון אם הנה נזכר בשבת הנה פוסק משחיטתו וממתין עד אחר שבת ביני ביני תהיה הבהמה טרפה מחמת שהייה בשחיטה דהתחלת השחיטה הנה בשבת והגמר לא הנה כ"א אחר שבת ואין פודין קדשים להאכילו לכלבים וכשנגמרה השחיטה בשבת גם פן אין לה פדיון דאין פדיון לקדשי מזבח לאחר .

מיתה כפי ההלכה כר"י וכמ"ש לעיל: אם פן ממ"נ לא משפחת שיהיה לבהמה זו פדיון ולכה לא הנה קשה לר"נ מברייתא זו ומעתה מיושב לראב"א די"ל דסובר פודין קדשים להאכילו לכלבים ושייך הואיל ואי בעי פריק מיד אחר שהתחיל קצת לשחוט דנעשית פשלו באשר יש לו זכות בגנה פשייחנה כה ויפדנה לכלבים לאחר שבת בעוד לא תמנת וע"כ פשוחט שוב פורתא לע"ז נאסרה וגמר השחיטה הוי כמחמה בעפר דדידה הוא מיד שנעשה בע"מ ואח"כ אסרה לע"ז ולכה לא נקט התנא דהו ברייתא בקרבן בהמת כ"א בעוף דאין עוף נפסל במום דאין תמות וזכרות בעופות וגם לאו בת פדיון הוא משא"כ בבהמה פנ"ל פיון שבמקצת שחיטה מקרי הבהמה בע"מ ונעשית פדידה אז מצד זכותו שפידו לפדותה ואסר אותה בהוספת כ"ש לע"ז ובגמר השחיטה הוי כמחמה בעפר: ודע דלכאורה יש לפקפק על דבר הנ"ל דלפמ"ש דכשוחט בשבת בחוץ נעשה הבהמה בע"מ תיכף בתחלת שחיטה פיון שאין ראוי לגמור מצד חילול שבת מהראוי שלר"ל לא יהיה ש"ח בשבת דהא החיוב של ש"ח אינו בא אלא בסוף שחיטה ונהרי הבהמה נעשית פכר בע"מ בתחלת השחיטה וכזה לא שייך סברת הס' יראים דכ"כ דמקרב השחיטה לא מקרי מום ז"א אלא פשהשחיטה הוא בחול שאפשר להכניסה לפנים ולגמור השחיטה משא"כ בשבת שא"א לגמור מצד חילול שבת ואם פן א"א למשכח ש"ח בשבת כ"א בעוף.

ולפ"ז יצטרף לומר דר"נ דאקשיה לר"ה מברייתא דהשוחט חטאת ולא נחית לתרץ דמייירי בחטאת עוף ע"כ סובר כר' יוחנן שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דאי אינה לשחיטה אלא לבסוף הי' לו להקשות לעצמו מברייתא דהשוחט חטאת דאמאי חייב בבהמה על ש"ח הא פיון ששחיטה הוא בשבת נעשית הבהמה בע"מ תיכף בתחלת השחיטה וכקיש' הס' יראים ותו ליכא למחייביה בגמר השחיטה על ש"ח: ונהרי היש"ש בפ' השוחט מסיק להלכה כר"ל ולפי הנ"ל נ' מפל הסוגיא דהכא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דאל"כ אף אי אמרינן דא"א דשא"ש ולא פיון דמניא לכפרה פדידה דמניא מ"מ לא משפחת חיוב ש"ח בבהמה פשהשחיטה בשבת ומאי מקשה הגמרא אפילו חטאת בהמה נמי אמנם נ"ל דלפי דברי התוס' שמה שמחייבין משום ש"ח בשבת ולא פטרין משום דאינה ראויה לבוא היום לפתח א"מ הוא מטעם משום דכיון שאם עלו לא ירדו הוי פראוי לבוא לפתח א"מ כ"כ א"א למיפטר משום שחיטת בע"מ דהא אם הנה מכניס

הבהמה אחר התחלת השחיטה בחוץ לפא"מ ונהיה גומר שם השחיטה בפנים הי' הדין דאם עלה לא ירד ולא יהיה על הקרבן שם פסול מום ע"כ אם גומר השחיטה בחוץ לא הוי פשוט קרבן בע"מ בחוץ וז"א רק לעגנו חיוב ש"ח אבל לא לעגנו היתר פדיון הבהמה ונכון מש"כ שמיד בהתחלת השחיטה היתה בהמה זו עומדת לפדיון מצד המום ומטעם הנ"ל דכיון שבאמת אינו רשאי לגמור השחיטה ואם היה נזכר שהיום שבת היה פוסק משחיטתו הוי תחלת השחיטה כמוה קבוע באותה בהמה רק שהיא לא ידע ואשם בהעלמת שבת גם בגמר השחיטה אבל לפי האמת היתה הבהמה פבר בע"מ ונהיה לבועלים זכות פדיון פכל פהמ"ק והוי פשלו למיתפס עלה איסור ע"ז בהוספת שחיטה לע"ז וגמר השחיטה היה פמחתה בעפר: ולפי מה שהבאתי לעיל אין יישוב לקושית התוס' ד"ה ר"נ רק לשיטת אית דמפרשי ורבינו חננאל שלפ"ד י"ל דר"ג סובר הדין שאינו ניכר שמיה הדין ומקרי מעשה רבה ולכך אסר ר"נ במעשה דעל נכרי לחנותא במס' ע"ז דנ"ז אבל לשיטת רש"י דגם במעשה רבה לא אסר ר"נ נשאר קושית התוס': ונ"ל לתרץ קושית התוס' דהנה בתוס' ד"ה מקשה דס"ד דגמרא דר"נ סובר דגם נכרי א"א דשא"ש א"כ בעובדא דעל נכרי לחנותא והוי חמרא ודבלא שדי בי' נכרי ידו שכשה ביה ואסרם ר"נ בהנאה אמאי אסרו הא אא"א דשא"ש ונ"ל ליישב דבר"ן לאלפסי מס' ע"ז פ' א"מ כתב בזה"ל וא"ת דהכא משמע דסתם יין נאסר משום לתא דיי"נ ואלו לקמן בגמ' אמרינו דמשום גזירת בנותיהו נאסר וי"ל דא"ל משום לתא דיי"נ מסתייע למיסרי' בשתי' משום בנותיהו דומיא דפתם ושמנ' אבל כיון דיין שנתנסה ודאי אסור בהנאה הנצרכו לאסור אף סתם יינ'ם אף בהנאה אע"פ שלא נאסר אלא משום בנותיהו שאם לא היינו אוסרים אותם כ"א בשתי' הרואים סוכרים לומר שמשום ניסוה נאסר ויבוא להתיר אף יי"נ ודאי בהנאה כו'.

וא"ת א"כ גזירת בנותיהו ל"ל תירץ רבינו שמואל דיי"נ שנתנסה לפני ע"ז מיעוטה הוא ולמיעוטה לא חיישינו ורמב"ן מוסיף בזה דברים דלשמה נתנסה לא חיישינו דאם איתא דנסכיה לא הוה מנדבן ליה פדאמרינו בר"פ בגמ' אם איתא דאקצייהו לא הוה מנדבן לי' כו' עכ"ל ולפי"ז מןושב קושית התוס' הנ"ל דיי"נ מגע של נכרי אסור בשתי' משום בנותיהו וממילא איכא חשש טעות הרואים דיסברו דא"א דשא"ש ע"כ ידמו דלכך נאסר יין במגע של עכו"ם דדלמא נסכיה לע"ז ואם לא יהי' אסור בהנאה יהיה טעותם לומר דיי"נ של עכו"ם שנסכו לע"ז ג"כ מותר בהנאה ע"כ גם לר"נ שכשוף נכרי אסור גם בהנאה אבל במטמא ומדמע ומנסה דמיירי בישראל שפיר הקשה לר"נ דאי נתכונן לצעורי אף בשתי' ליכא למיסר.

אמנם לפי"ז יש להקשות לשיטת הסוכרים דאף בפעם א' נעשה אדם מומר מאי מקשה הגמרא תחלה למ"ד אא"א דשא"ש במטמא ומדמע ומנסה הא י"ל הא אף שאינו אוסר מ"מ הוא נעשה מומר בשכשוכו לע"ז ותכ"ד שנעשה מומר נאסר היין ע"י בגגיעתו דמומר אוסר יין בגגיעה כמו נכרי כמ"ש בתוס' ובש"ע יו"ד וכיון שאסור היין בשתי' ממילא צריכים לאסור גם בהנאה כמ"ש לעיל ונ"ל דאי' במס' ע"ז דנ"ט ע"ב אמר רב אשי האי עכו"ם דנסכ' לחמרא דישראל בכוננה אע"ג דלבוני העכו"ם אחרני אסור שרי ליה למשקל דמי מהאי עכו"ם וכתב הר"ן אע"ג דלעכו"ם לא יהיב דמים אא"כ יהיב ליה ישראל חמרא לא איתסר משום הכי דמ"מ הרי מחויב לו דמי נזקו ומשום תשלומי נזק שקיל להו לדמי לא מתורת מקר וברמב"ם פי"ג מהל' מ"א דין כ"ח כתב בזה"ל עכו"ם שנגע ביינו של ישראל לאנסו מותר למכור את היין לאותו העכו"ם שאסרו לבדו שפיון שנתכונן זה העכו"ם להזיק ולאסור יינו הרי זה כמו ששיבר או ששרפו שחייב לשלם עכ"ל וכתב הכ"מ וא"ת וכי לא נתכונן נמי אמאי לא מחויב לאשלומי הא תנן אדם

מועד לעולם בין כו' י"ל דה"מ בדברים שהם דועים לכל העולם שהם נזקין בהנהו אמרינו שאין טענת שוגג או אין מתפנין פטרותו אבל נגיעה בעלמא ביין כל שלא נתפנין להזיק אינו חייב לשלם עכ"ל ומה שהביאו להרמב"ם דין זה הוא שהי' בגי' רס"תו בגמ' ה"ל כ'מו' שהוא לפנינו דנסכיה כו' בכונה ובתוס' מס' ע"ז דנ"ח ע"ב ד"ה פתבו בזה"ז אי חזינן דעת' דנכרי שנוגע בינו של ישראל פדי להכעיס ולהפסידו שרי אפי' בשתיה דבכה"ג לא גזרו רבנן כו' יעוי"ש וכן פסקינן ביו"ד סי' ככ"ד עכו"ם שנגע בינו של ישראל פדי לאסרו עליו מותר אפילו בשתיה.

ודע דבש"ע בש"ף פסקינן בעכו"ם שנגע ביין שלנו אע"פ שאסור בהנאה מותר ליקח בו דמים לכאורה קשה ממ"נ אם נתפנין לאסור הרי לא נאסר כלל היינו ואם לא נתפנין לאסור הרי אינו חייב לשלם ההזיק ואמאי מותר ליקח מאותו העכו"ם דמי היינו ונ"ל מה שחולקים על הרמב"ם במש"כ דווקא בכונה וכן מבואר מש"כ הש"ף בס' קל"ב בזה"ל שאסרו משמע אפי' אסרו בשוגג דבכה"ג פטור מלשלם פדאיתא בח"מ סי' פ"ה אפ"ה מותר ליקח דמיו מאותו העכו"ם דמ"מ ה'זקו וכ"פ הרשב"א והב"ח עכ"ל הרי שלא פהרמב"ם אמנם לענין חיוב תשלומין י"ל שמודים דדינא של הרמב"ם הוא אמת דאם לא נתפנין לאסור דינו כשוגג ולא מתחייב בתשלומין עפ"י דין וסוברים דמ"מ פשיהיב דמים לא הוי פדמי היינו רק דמי ה'זק ולפי"ז י"ל דבמומר כשאוסר היינו רק מצד נגיעתו פדין האסור ע"י מגע נכרי אי אפשי' למחייבי' בתשלומין במזיד דאם ידע שאסרו בכה"ג ליכא אסור כלל בזה"ז פדברי התוס' ואי לא ידע שאסרו בזה ליכא עליו חיוב תשלומין וכמו שפן הדין בזה"ז פ"ה הי' שורת הדין אפי' בזמן הגמרא למ"ד א"א דשא"ש דלשיטתו ליכא למיסר יין ששכשף בו עכו"ם או מומר מחשש יי"נ דהא א"א דשא"ש ואין מקום לאסרו רק משום גזירת בנותיהן וממילא מסתעף מזה גם אסור הנאה מחשש הרואים שישטעו שנגאסר בשתיה משום ע"ז ויבואו להתיר בהנאה גם יין שנתנסף ממש לע"א כמ"ש לעיל בשם הר"ן א"כ יסוד האסור תחלה אינו אלא משום בנותיהן ובהאי גזירה לחודא אנו מקילין היכי שידוע שנתפנין הגוי או המומר לאסרו והוי זה הדין כמו לדברי התוס' בזה"ז שאין עכו"ם ע"ז דכיון שאין יסוד האסור אלא משום בנותיהן לא חששו חז"ל לאסור היינו אלא היכא שלא נתפנין הגוי לאסור היינו וכ"ש במומר א"כ א"ש קושית הגמ' תחלה לס"ד א"א כו' ממתניתין דמנסף דא"ל דנגאסר משום מגע מומר דהא מייירי במזיד והיה מחשבתו להזיק פדאי' במס' גיטין למ"ד ה'זק שא"נ שמיה ה'זק השתא לאזוקי קא מכנין כו' ובכה"ג אינו אוסר במגעו פינן דליכא לתא דע"ז רק מגזירת בנותיהן שלא חילקו בזה בין נכרי בין מומר קם הדין כמו בזה"ז לדין וכנ"ל דהיכי דנתפנין לאסור אינו נאסר היינו ע"י מגע פשליכא שום ניסוף לע"ז ודע דכל מ"ש הוא לפי התחלת לשון התוס' שם בע"ז דף נ"ח ע"ב שי"ל בכוננתם שהא"ז לא אמר דינו רק בזה"ז ויענין מ"ש אח"כ וכן מוכח הסוגיא וממ"ש המרדכי והאגודה נראה שדעתם שאף בזמן הגמ' שהיה הנכרי בחזקת ע"ז מ"מ לא נאסר היינו בנגיעתו היכא שנגאסר שנתפנין להכעיס לאסרו על הישראל וסיימו במרדכי ובאגודה בשם רבינו ברוך דהטעם משום דא"א דשא"ש היכא דלצעורי קא מכנין ונראה שפוננתו בזה דאף דלענין הגזירה משום בנותיהן י"ל כמ"ש התוס' בשם הא"ז דבכה"ג לא גזרו רבנן מ"מ ה'ה עדיין לחוש לאסור משום לתא דע"ז דלמא נסכיה לע"ז לזה פתב דגם משום זה אין לאסור דא"א דשא"ש היכא דלצעורי קא מכנין ודמיתי לומר שסוברים דהיכא שנ' דכוננתו לאסור היינו על הישראל להכעיסו גם בנכרי אמרינו דלא נתפנין לע"ז רק לצעורי אבל א"כ צ"ע הא דמשני המתני' דהמנסף במזיד חייב דמייירי בישראל מומר הא החיוב במנסף הוא משום שלא יהא כ"א הולף ומטמא טהרותיו של חבירו הרי דחשבינו

ליה למנסה בכונה פדי לאסור על חבירו ובה"ג אף במומר אין לאסור לפ"ד המרדכי והאגודה הנ"ל דא"א דשא"ש היכי דלצעורי ק"מ ונהרי התם לאזוקי ק"מ אשר ע"כ נ"ל שי"ל לכאורה דגם ר"ב לא התיר רק במגע בלא ניסוף בפירוש לשם ע"א אבל בנסכו בכ"ל לע"ז מודה שאוסרין בנכרי ומומר שחזקת עשייתו לע"ז ואם נאמר פן יש לסתור מש"כ התוס' ד"ה ה"נ בישאל מומר בזה"ל להנה אמוראי הומ"ל בהנזקין דנ"ב מנסה היינו שנגע בו עכ"ל ונהרי לפי מ"ש בדעת המרדכי ונהרשב"א והאגודה בנגיעה לחודא אף במומר אין היינו אסור היכי שנתפוגן לאסורו על בעל היינו וצ"ע ומדברי הב"י בי"ד סימן קל"ב מבואר שהיה פשיטא ליה דאף במנסה להדיא לע"ז היכא שראוין שנתפוגן להכעיס להישאל אין היינו נאסר וכ"מ בפשיטות מתוך דברי התוס' בשם ריא"ז אבל לפמ"ש פשוט שאין ראי' מדברי ריא"ז שהביאו בתוס' אם לא מדברי המרדכי בשם רבינו ברוך וגם זה אינו מוכרח.

שוב ראיתי בספר לחם סתרים מס' ע"ז דף נ"ט שכתב בד"ה אמר רב אשי דדברי התוס' בשם הריא"ז אינם רק בזה"ל שאין הנכרי ע"ז כלל אבל בזמן האמוראים אף היכא שנסכו להכעיס את הישראל להפסידו נאסר היינו ואתאי לי' משמעטא דשם שהוא נכרי דנסכיה לחמריה דישאל בכונה וקבר הארכתי בזה: ודע דבתוס' מס' גיטין דנ"ג בסד"ה מנסה מסקו בזה"ל י"ל דטעמא דשמואל אע"ג דהגבחה לאו צורך ניסוף הוא אפ"ה פטור פינון דאשעת ניסוף לא מחיוב דקלב"מ אשעת הגבחה נמי מיפטר דאמר ליה הש"ל כמו בתרומה ונטמאת כו' ורב סובר כו' יעוי"ש ולכאורה דבריהם אליבא דרב דחוקים ונשאר קשה על רב לימא ליה הש"ל ואי משום דנסכיה בידיהם הלא על ע"ז ליכא למחייביה דקלב"מ וכאשר באמת פן סברת שמואל ואמאי חלק רב ע"ז: ובדרך פלפול ידמה לתרץ דלפי ההנחה בתחלת דברי הנ"ל דאע"ג למ"ד אא"א דשא"ש מ"מ מיתסר היינו גם בהנאה במגע נכרי או מומר י"ל מאי פריה הגמ' שם בגיטין ואידך פלומר דקשה לרב דאמר מנסה ממש אמאי חייב במזיד הא קלב"מ הא י"ל דרב לשיטתו דאי' במס' ע"ז דף נ"ג ע"ב אמר רב יהודא אמר רב ישראל שזקף לבניה להשתחנות לה וקא נכרי והשתחנה לה אסרה מנ"ל דאסר אמר ר"א פתחלה של א"י דאמר רחמנ' ואשריהם תשרפון באש מפדי ירושה הוא להן מאבותיהן ואא"א דשא"ש יעוי"ש הרי נשמע שרב סובר דאא"א דשא"ש ומדמוקי המשנה במנסה ממש צ"ל דמיירי באי"ל שנתפות אבל לפ"ד הנ"ל י"ל דבאמת רב לא מוקי בשנתפות והא דנאסר היינו אינו מצד שכשוף בנסוכי לע"א רק פינון שנעשה מומר לע"ז מיד פשמתחיל לשכשוף נאסר היינו אח"ז תכ"ד בנגיעתו בהוצאת ידו מן היינו ע"ד דאיתא במס' ע"א דנ"ט ע"ב האי אתרוגא דנפל לחבותא דחמרא אידרי נכרי וישקלי א"ל רב אשי נקטי לידן' פי היכי דלא לשכשוף בי' ובמ"א פלפולתי דמשכשוף מיד וחוזר מיד ומשכשוף באותו יין י"ל דליכא חיוב מיתה בשכשוף השני לע"ז דשכשוף הוא פעין עבודת זריקה בפנים ודם שזרק שוב אינו ראוי לזריקה גם פינון שהניסוף הוא תקרובת ע"ז ואחרי שכבר הקריבו לע"ז בשכשוף הראשון הוי כבר של ע"ז: ובלא"ה י"ל דאינו נעשה מומר עד גמר כל השכשוף לע"ז והיינו לשיטת התוס' שסוברים בשחיטה דבאותה שחיטה לא נעשה מומר משא"כ אחר גמר השכשוף בהוצאת ידו ככל נגיעת מומר ביין שאוסרים היינו בהנאה ואם פן ליכא למקפטיה מתשלומין מדין קלב"מ דהא כבר נתחייב מיתה בשכשוכו לע"ז ואיסור היינו בא אחר כה: ולכאורה יש לתרץ דב"ק דף ס"ו אי' איתבי' רב יוסף לרבה גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הש"ל והאי פינון דמטי עיזון דאיסורא ונדאי מייאש ואי ס"ד ייאוש קונה אמאי אומר לו הש"ל דמי מעליא בעי לשלומי ליה א"ל פי קא אמיןא אנא זה מייאש וזה רוצה לקנות האי זה מייאש וזה אינו רוצה לקנות ע"כ מפרשי שקושית

הגמ' שָׁרְגַע קוֹדֵם זְמַן הָאִסּוּר נִתְיָאֵשׁ וְאִזּוּ יִקְנֶה הַגְזֵלָן דְּאִי בְּזַמְנֵי הָאִסּוּר אֵין הַגְזֵלָן יְכוּל לְקַנּוּת לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים שְׂאִין קִנְיָן בְּאִסּוּר הַנְּאָה לְכַאוּרָה י"ל דְּהַסְבְּרָא הַגְזֵל וְנָה אֵינוֹ רוּצָה לְקַנּוּת לֹא שְׂיִיף אֶלָּא בְּגוּזֵל חֲמִיץ שְׂגוּזל בְּזַמְנֵי הַיְתֵר הַחֲמִיץ וּמַצֵּד שְׁעֵבֵר עַל עֲבִירַת הַגְזֵל אֵין לְחַשְׁדּוֹ שְׂרוּצָה לְפַגְנֵעַ בְּאִסּוּר חֲמִיץ בְּפֶסַח ע"כ אֲמַרְיָנָן ז"א רוּצָה לְקַנּוּת דְּכִי מְטִי זְמַן אִסּוּרָא וְגַם רָגַע קוֹדֵם זְמַן אִסּוּרָא גַם הַגְזֵלָן לֹא נִיחָא לֵיהּ דְּלִיקְנֵי אִסּוּרָא שְׂיִהִיָּה בְּב"י וְכַנ"ל אֶבְל בְּמִי שֶׁהוּא מוֹמְרָא לַע"ז מֵה"ת לּוֹמֵר שְׂאֵינוֹ רוּצָה בִּי"נ שֶׁהוּא בְּעֵצְמוֹ מְנַסְכִּיהָ לְדַעְתּוֹ לַע"ז וּבַפְּרָט פְּשֵׁהוּא הַפֶּל בְּמַעֲשֵׂה ח' שְׁבַעַת שְׁעֵשֶׂה הַגְזֵל מְנַסְכִּיהָ לַע"ז וּלְפִי"ז י"ל פִּינּוֹן שְׂרוּצָה לְגוּזֵל הֵינּוּ וּלְנִסְכּוֹ הֵרִי חֲפִיץ אִזּוּ בְּקַנְיָתוֹ פְּשִׁישׁ בְּזָה יִיאֹוֵשׁ בְּעֵלִים קוֹנֶה הוּא הַגְזֵלְיָהּ וְיִדּוּעַ שָׂרֵב סוֹבֵר בְּמַס' ב"ק דְּיִיאֹוֵשׁ פְּדֵי קִנְיָה מַעֲתָה וִי"ל דְּמִיד שְׂרוּאָה בַּעַל הֵינּוּ שְׂזָה גוּזֵל מִמֶּנּוּ הֵינּוּ אִף דְּבִסְתָם גְּזֵלְיָהּ לִיכָא יִיאֹוֵשׁ מ"מ בְּכַה"ג פְּשֵׁמְכְנִיס הַגְזֵלָן יָדוּ לְשִׁכְשֻׁף הֵינּוּ לַע"ז יוֹדַע בַּעַל הֵינּוּ שְׂיִהִיָּה אִסּוּר מַחֲמַת זָה גַם בְּהַנְּאָה מְדִין מַגַּע מוֹמְרָא עַכ"פ הוֹצֵאת יָדוֹ מִן הֵינּוּ בְּנוֹדָאֵי מִתְיָאֵשׁ מִיד מְאוּתוֹ הֵינּוּ וְכִינּוֹן שְׂמַנְסָף אֵינוֹ חֲשׂ לְאִסּוּר ע"ז דְּלֹא שְׂיִיף גְּבִיָּהּ לּוֹמֵר שְׂאֵינוֹ רוּצָה לְקַנּוּת וּבַפְּרָט שֶׁהַפֶּל בְּמַעֲשֵׂה א' שְׂנִתְכַנּוּן לְגוּזֵל וּלְנִסְכּוֹ הֵרִי אִזּוּ בְּדַעְתּוֹ לְקַנּוּת וְכִינּוֹן שְׁבַעַל הֵינּוּ מִתְיָאֵשׁ קוֹנֶה הוּא הֵינּוּ וְהוּי פְּשִׁלוֹ לְגַמְרֵי בְּהַכְנַסַת יָדוֹ לְנִסְכּוֹ לַע"ז וְחַל אִסּוּר ע"א עַל הֵינּוּ עוֹד בְּהַתְחַלַת הַשִּׁכְשׁוּף דְּשִׁלוֹ אִסּוּר וְאִזּוּ קַלְב"מ וְתוֹ לִיכָא לְמַחְיִיבִיהָ מַחֲמַת אִסּוּר הֵינּוּ עַל הַנְּגִיעָה אַחַר כֶּף בְּהוֹצֵאת יָדוֹ מִן הֵינּוּ דְּהָא בְּלֹא"ה כְּבָר נֶאֱסַר הֵינּוּ בְּשַׁעֲהָ הַשִּׁכְשׁוּף וְעַל הַשִּׁכְשׁוּף לַע"ז לִיכָא לְמַחְיִיבִיהָ דְּהָא קַלְב"מ וְהוּי כְּמוֹ בְּבָא בְּמַחְתֶּרַת דְּאֲמַרְיָנָן בְּדָמִים קִנְיָהוּ כְּדֵאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין דָּף ע"ד וּמִקְשָׁה הַגַּמ' שְׁפִיר וְאִידָף הֵינּוּ לְרַב דְּמִיפְטֵר מְדִין קַלְב"מ וְאִף שְׁקִדְמָה הַקִּנְיָן מִיד בְּהַכְנַסַת הֵיזְד קוֹדֵם הַשִּׁכְשׁוּף ז"א דְּהָא הַכְנַסַת הֵיזְד הוּא צְוֹרָף הַשִּׁכְשׁוּף וְכַה"ג שְׁפִיר פְּטֻרִינָן בְּדַקְלָב"מ וְע"ז מְתַרְץ הַגַּמ' כְּדָרְב יִרְמְיָה מְדַאֲגָבָה קִנְיָא פִּינּוֹן שְׂאִין הַהַגְבָּהָה לְצוּרָף נִיטוּף לֹא שְׂיִיף קַלְב"מ וְהִיָּה עֲלֵיו שֵׁם גְזֵלָן לְהִיּוֹת מְחֻיָּב בְּהַשְׁבָּה אוֹ בְּתַשְׁלוּמִין דְּמִים מִהַתְחַלַת הַהַגְבָּהָה קוֹדֵם שְׁהַתְחִיל לְהַכְנִיס יָדוֹ לְשִׁכְשׁוּף ע"כ אֵינוֹ יְכוּל לּוֹמֵר עֲתָה אַחַר שְׁנִסְכּוֹ הַש"ל דְּהָא מִיד שְׁהַכְנִיס יָדוֹ לְשִׁכְשׁוּף לַע"ז נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעֵלִים וְנַעֲשֵׂה שֶׁל הַגְזֵלָן פְּשִׁלוֹ בְּקִנְיָן גְּמוּר ע"י יִיאֹוֵשׁ וְלֹא שְׂיִיף אִזּוּ בְּזָה דִּין הַש"ל כִּי כְּבָר יִצָּא הֵינּוּ לְגַמְרֵי מִן הַבְּעֵלִים וְקָם בְּקִנְיָן גְּמוּר מְדִין יִיאֹוֵשׁ בְּחֻזְקַת הַגְזֵלָן הַמְנַסֵּף וּלְכֶף בְּמִזִּיד חֲיִיב לְשַׁלֵּם וְא"ש לְשִׁיטַת רַב דַּס"ל יִיאֹוֵשׁ פְּדֵי קוֹנֶה אֶבְל שְׂמוּאֵל סוֹבֵר יִיאֹוֵשׁ פְּדֵי לֹא קִנְיָה וְשְׂיִיף אִף בְּמַנְסָף לּוֹמֵר הַש"ל וְאִי מְשׁוּם דְּהָא אֲזִקִּי בִּידָן בְּנִיטוּכּוֹ הֵרִי קַלְב"מ וּלְכֶף הַנּוֹצֵרָף שְׂמוּאֵל לְפָרֵשׁ מַעֲרַב גַּם לַר"נ לְשִׁיטַתִּי שְׂפּוֹבֵר בְּמַס' בְּבָא קַמָּא דְּיִיאֹוֵשׁ פְּדֵי לֹא קִנְיָה לִיכָא לְמִימַר דְּהוּי פְּשִׁלוֹ מַצֵּד הֵינּוּ אִיִּיאֹוֵשׁ מְבַעֲלִים בְּשִׁהַכְנִיס יָדוֹ לְשִׁכְשׁוֹ וְכַנ"ל וּמִקְשָׁה הַגְמָרָא שְׁפִיר לַר"נ מְמַשְׁנָה מְמַנְסָף אֶבְל אַפְתִּי קִשָּׁה בְּקוֹשְׂיָא הֵרֵאשׁוּנָה אֲשֶׁר הַחִילוּתִי בָּהּ דְּמֵאֵי מִקְשָׁה בְּמַתְנִי לְמ"ד אַא"א דְּשֵׁא"ש מְמַנְסָף הָא מ"מ נֶאֱסַר הֵינּוּ ע"י הַמַּגַּע שְׁלוֹ אַחֲרֵי שְׁעַבְד לַע"ז בְּנִיטוּכּוֹ לַע"ז נַעֲשֵׂה מוֹמְרָא וְאִם נֶאֱמַר כְּתִירוּצֵי הַקְדוּם שְׁכַתְב ע"ז דְּלְמ"ד אַא"א דְּשֵׁא"ש לִיכָא לְתָא דַּע"ז בְּנְגִיעַת הַמוֹמְרָא אֵין הֵינּוּ נֶאֱסַר כְּשִׁפְנוֹנְתוֹ לְאִסְרוֹ עַל בַּעַל הֵינּוּ לְאֲזִיקִי דְּבַכַה"ג לֹא גְזָרוּ חֲכָמִים הִיכִי דְּלִיכָא מְשׁוּם בְּנוֹתִיהֶן וְכַנ"ל מְמִילָא יֵשׁ סְתִירָה לְדַבְרֵי הָאֲחֵרוֹנִים שְׁכַתְב בְּכּוֹנְנַת הַגַּמ' מְסַכְת גִּיטִין וְאִידָף כּו' כּוּדַר יִרְמְיָה כּו': וְכַדִּי לְמַצוֹא יִישׁוּב בְּסוֹנְגִיָּא דְּמַנְסָף בְּמַס' גִּיטִין וּבְמַסְכַת חוֹלִין אֲצִיעַ עוֹד דְּבָר.

דַּע דְּבִיּוֹתֵר צ"ע לְשִׁיטַת הַרַא"מ בְּמַה"ב, דָּף י"ד וִי"א דְּפּוֹס וִינִיציָאָה מְסִיק דְּאִף ר' יְהוּדָא בְּן בְּבָא וְר' יְהוּדָא בְּן בְּתִירָא דְּפְלִיגִי אַת"ק בְּנְכָרֵי שְׁנִסְפָּה יֵינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹדִים דְּמַגַּע נְכָרֵי בְּיֵינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אוֹסֵר בְּשִׁתְיָה וּבַהַנְּאָה מְדַרְבְּנָן וּפְלִגְתָּתָם עִם הַת"ק אֵינוֹ אֶלָּא לַעֲנֵן אִסּוּר דְּאוֹרִיָּתָא וּבְדָף י"ח ע"ב חוֹלֵק עַל הַרְשָׁב"א שְׁכַתְב בְּשׁוֹחַט לַע"ז אֵינוֹ מוֹמְרָא בְּאוֹתָהּ שְׁחִיטָה וְנַעֲתוֹ שֶׁל

הרא"ה שאף באותה שחיטה נעשה מומר וזה"ל נכתב המכתב שאין שחיטתו אסורה אלא מראשונה ואילה ואינו נכון שפסולו ופסול שחיטתו באין פאחד ולא לתר ונדאי פסולה שחיטתו וכו' עכ"ל א"כ מאי פריה הגמ' למ"ד אא"א דשא"ש מהמנסה הא בנסיכו טע"ז ונהרי הוא מומר ובא כא' גם נוסף היין בנגיעתו בעת שכשוף הנסוף ע"ז ואין לדחוי דא"כ לא א"ש הא דמתני' במתני' בשוגג פטור דהא בשוגג אינו מומר ולא נאסר היין ולא שנייה שם פטור על התשלומין ז' א' דשוגג ומזיד דמתני' אינם לענין שנגה בעצמות העבודה לע"ז דמתניתין לא מיירי רק לענין חיוב תשלומי היין ושוגג ומזיד קאי לענין אסור היין שפמו שפירש רש"י בשוגג היינו שלא ידע שיהיה היין נאסר בזה או שפבר שהיין הוא שלו אבל יכול להיות שהיה מזיד שידע שעושה בזה עבודה לע"ז כי עבדה במזיד וכיון שהזיד בזה אף ששגג שלא ידע שיהיה היין אסור נאסר היין בנגיעתו בעת שנעשה מומר והנזק בעל היין שנאסר יינו עוד יש לכאורה להקשות לפמ"ש לעיל דלרב דלרב שפובר ייאוש קונה קנה המנסה את היין בייאושו של בעל היין כפראה שהכניס זה ידו לנסף היין דא"כ אמאי בשוגג פטור הא אף שהנזק שא"נ לאו שמיה הנזק מ"מ פיון דאגבהה ע"י לגזלה נתחייב בהשבה וכיון שקנה את"כ היין בייאושו של בעל היין תו לא מצי למימר הש"ל: ויש ליישב לפי דברי הרמב"ם שמוכא באה"ע סי' כ"ח שכתב בזה"ל המקדש את האשה בגזל או בגניבה או בחמס אם נתקיישו הבעלים ונודע שקנה אותו הדבר בייאוש ע"כ ופירש איזה מהאחרוני' דהיא שהנגזל מייאש כ"ז שלא נודע להגזלן שנתקיישו אינו קונה בייאוש לפ"ז דברי רב דאגבהה ע"מ לגזלו ע"כ ידע שהיין אינו שלו, ע"כ הפי' בשוגג הוא כפירש השני שברש"י ששגג שלא ידע המנסה שיהיה היין נאסר בנסיכו זה ממילא לא ידע שבעל היין מייאש דלמה יתקייש אם אין היין נאסר ע"כ אף אם בעל היין ידע שיהיה היין אסור ונתקייש מ"מ לא זכה הגזלן היין וממילא לא היה יכול לאסרו כשלו.

ועכ"ז יש על היין אסור מצד נגיעת המומר אחרי ש ויש הנזק ומ"מ מקפטר מתשלומין פיון שהיה שוגג וא"ש דברי המשנה בשוגג פטור: ולפי ההנחה הראשונה שפכתתי לדעת התוס' בשם הריא"ז ליכא לאסור במנסה מטעם מצע מומר פיון דידוע שיהיה היין אסור ובכה"ג לא גזרו חכמים יש לתרץ קושית התוס' בד"ה ת"ש המטמא כו' שכתבו למ"ד בהנזקין דנ"ב מנסה ממש פריה וא"ת ומאי קא משני דא"ל שנתפות בגנוה הא אמר התם למ"ד מנסה ממש לא בעי למימר מערב משום דהיינו מדמע וכיון דאוקמה דא"ל שנתפות בגנוה ולא נאסר חלק חבירו אלא משום שמערב בשלו וא"כ אפתי הא היינו מדמע וי"ל כו' ע"כ.

ולפי דברי הנ"ל דלרב היכי ביש ייאוש שנודע לגזלן קנה הגזלן י"ל פיון דא"ל שנתפות ונאסר היין עכ"פ מדין מערב ממילא מתקייש בעל היין כפראה שזה רוצה לנסף יינו וכיון שמתקייש קנה המנסה גם חלק שנתפו מיד בהכניס ידו לנסף ונעשה כל היין שלו ואסרו פלו בנסיכו ממש ולא מצד תערובות בלבד וששוגג אף דכה"ג אינו מועיל ייאוש פנ"ל מ"מ נאסר היין עכ"פ מצד תערובות וגם נאסר במגע מומר אחרי שנעשה מומר בנסיכו לע"ז דכיון דלא נתפון לאסור היין מגעו אסור וא"ש לשון מנסה דהיינו מנסה ממש דבין במזיד בין בשוגג נעשה כל היין נסף: וע"פ הנ"ל תירצתי עוד מה שהקשיתי כבר מאי מקשה הגמרא בגיטין ואידך דהיינו לרב דנפטר משום דקלב"מ הא רב סובר דאא"א דשא"ש ולדידה ע"כ צריכין לאוקמי דין דמנסה בא"ל שנתפות וחיוב המיתה בא על הנסוף חלקו בהיין וחיוב התשלומין הוא ע"ח חבירו שלא חל נסוף בה והוי כמו ממון לזה ונפשות לזה ולפי הנ"ל ניחא דגם חלק חבירו קנה אבל שאמת בל"ז לק"מ דאף בחלק חבירו שנייה קלב"מ דאף אם אין היין נאסר מ"מ הוא עע"ז כשנספו דאף אי אא"א

דשא"ש מ"מ העובד חייב מיתה פמבןאר בפסגיא זו: פיון דאמינו לכל הני מילי הרונחנו לנישב
ב' הסוגיות ובסוגיון הראשון במס' גיטין מקשה הגמ' שפיר ואידך דהיינו לרב דמפרש מנסה מש
קשה הא ק ב"מ ואין לדחות דרב סובר אא"א דשא"ש פדמשמע מס' ע"ז ומה שנאסר היין אינו
אלא מצד נגיעת מומר וכנ"ל דבשכשוף ע"ז נעשה מומר ומיד תכ"ד אוסר היין בנגיעה ואין חיוב
התשלומין המיתה באין כא' שקדום חיוב המיתה.

ז"א דכיון שמתכוין לאסור הוי ומזיד אין לאסור בנגיעתו פנ"ל למ"ד אא"א דשא"ש וע"כ צ"ל
לרב דמירי בא"ל שותפות שעכ"פ נאסר היין בשכשוף מצד עירוב חלקו של המנסה שיוץ שפן
אף קודם שנעשה השכשוף מתניאש הנגזל מיינו ונקנה היין ביאוש להגזלן בעת שמיאש בעל
היין פשוואה שמכניס זה ידו לנסכו וממילא יכול לאסרו פולו פי פבר שלו הוא וקשה שפיר
דליפטר מדין קלב"מ דכיון דהכנסת ידו לנסה הוא צורך הנסוה ועל גוף הנסוה אמרו קלב"מ
מיפטר גם בכה"ג פשהקני' הוא בהכנסת ידו וא"כ א"ש קושית הגמ' ואידך וע"ז מתרץ הגמ' כדר'
ירמ' כו' מדאגבה קניא דתיכף משעת ההגבהה חל עליו חיוב השבה ואף שאח"כ בעת הנסוה
רובץ עליו חיוב מיתה לא מיפטר על חיוב שעליו מצד ההגבהה דהא ההגבהה אינו צורך נסוה
ונשאר עליו חיוב ההשבה.

נהרי בתחילת פניסת ידו לנסה היין קנה היין ביאושו של הנגזל ע"כ תו לא מצי למימר הש"ל
דכבר נפקע שם בעליו מאותו היין אבל אם נסוה בשוגג שלא ידע שיהיה נאסר היין לא נקנה
היין לזה ביאוש כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם שאין קנין לגזלן ביאוש הנגזל כ"א פשידע הייאוש
לכף יכול לומר הש"ל וסוגיא דכאן בחולין ג"כ א"ש דקושית הגמ' למ"ד אא"א דשא"ש ממתניתין
דהמנסה הוא לרב שמפרש מנסה ממש ולשיטתיה א"ש תירץ הגמ' דא"ל שותפות וכמש"ל דכיון
שלא ימלט היין מהיות אסור עכ"פ מצד תערוכות קודם ייאושו של הנגזל ונעשה כל היין של
הגזלן ואסור פולו בנסוהו וא"ש הפל: אמנם לפי שיטת הרמב"ם בפ"ה המשניות במשנה דהשוחט
בשבת דבפ"א נעשה המחלל שבת מומר וכשחילל שבת בתחילת השחיטה נקראת סוף שחיטתו
שחיטת מומר ממילא כמו כן הדין במנסה לע"ז שמיד בשכשוכו לע"ז הוא מומר ואוסר היין מיד
אח"כ בנגיעתו וכבר הבאתי לעיל שמדבריו בפ"ג מהל' מ"א מבןאר שאינו סובר בדברי הרי"א ז'
ואף במתכוין להפסיד אוסר הנכרי יינו של הישראל בנגיעה ומסתמא כ' הדין גם במומר שהוא
בנכרי לכל דבריו וא"כ ק' לדידה מאי מקשה הגמ' למ"ד אא"א דשא"ש ממשנ' דהמנסה וצ"ל
דהרטב"ם סובר דלמ"ד אא"א כו' ליכא במגע עכו"ם ביינן ישראל רק איסור שתייה משום
בנותיהן ולא איסור הנאה וראב"א ור"י בן בתירא דפליגו את"ק בנכרי שנסוה יינו של ישראל
אף מדרבנן לא אסרו ולא פדברי הרא"ה במה"ב: ודע דמש"כ לעיל שהמנסה קנה היין ביאוש
י"ל דא"ש גם בגנונא שפעל היין לא הנה באותו מעשה ולא ראה שפא זה לגזול יינו ולנסה אף
דבכה"ג הוי ייאוש שלא מדעת וההלכה דייאוש שלא מדעת אינו ייאוש שאני בכה"ג דהוי כזוטו
של ים דאף שלא מדעת מקרי ייאוש פיון דאבודה ממנו ומכל מעולם כ"כ ביינן פשיתנסה לע"ז
יהיה אבוד מכל ישראל ולא יהיה אפשר למכרו או ליתנו לעכו"ם ויהיה החיוב לבערו בשפיכה
ואף דדין זה של זוטו של ים ודכונתיה לא שמענו רק גפי אבידה ול"מ למילף מאבידה לגזילה
דשאני בגזל דבאיסורא בא לידיה ז"א דחילוק זה בין גזילה ואבידה אינו רק למ"ד דייאוש פדי
לא קנה בגזילה ומטעם הנ"ל דלא ילפינן מגזילה דבאיסורא אתי לידיה מאבידה דבהיתירא אתי
לידיה אבל רב שסובר בגזילה ג"כ יאוש פדי קנה ויליף ליה מאבידה ע"כ ל"ל לחלק פנ"ל בין
גזילה לאבידה כ"כ מצינו לשיטתיה למילף שיועיל בגזילה יאוש שלא מדעת היכי שהיאוש הוא

כמין יאוש זוטו של ים כמו שמועיל יאוש כזה באבידה אף שלא מדעת: דין אשה שאמרה לבעלה
טמאה אני א' נדרים דף צ' ע"ב קושית הר"ן פיון דלמשנה הראשונה היתה נאמנת למה התירו
במשנה אחרונה וכי איסור שבה להיכן הלה: ב' להסביר מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בפ' י"ח
מהל' איסורי ביאה דין ט': ג' מה שהקשיתי על הרמב"ם דלמ"א האיסור פרוה בקו ההיתר דע"ז
שאינה נאמנת סר החשש באמירתה טא"ל שעשתה פן משום דעיניה נתנה באחר דהא יודעת
שלא תועיל בדבריה ממילא איפא סברא דאומרת אמת וכה"ג מן ההיתר נמשך סברא לאיסור
ומהאיסור יש סברא להיתר צריכים לילה לחומרא וכעין זה כתבו התוס' במס' פסחים דף כ"ו
ד"ה עלה עליה זכר ובב"מ ד"ל: ד' התוס' במסכת פתובות דף ס"ג בטוענת מאוס עלי אין כופין
דאל"כ אף למ"א בידה לטעון מאוס עלי שוב דחו ראי' זו דכיון דבמאוס עלי הפסידה פתובתה
לא תרצה לצאת מבעלה בטענה זו קשה לי לפי פ"ה הר"ן במשנה וברש"י ביבמות דף ק"ב דלמ"א
חששו באומרת נטולה אני מן היהודים שמה תלה למקום שאין מכירין בה ובגדרה ותנשא והרי
תהיה באיסור כ"י ולמה נחוש לזה הא לצאת מבעלה בגט בלא פתובה בידה לבא בטענת מאוס
עלי ואי משום הפסד פתובה הא מדברי המשנה דמס' גיטין דף ל"ד אין אלמנה נפרעת מנכסי
יתומים אלא בשבועה ומנעו מלהשביעה התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו
הרי שאין אשה חשודה לעבור על איסור נדר כ"י משום הרנוחת דמי הפתובה: ה' מה שאמר
רה"מ ת"ש האומרת טמאה א"ל כו' אינו מוכן כלל דהא גבי טמאה א"ל לא שייך חזקה דאין
אשה מעינה שאין הבעל יודע פשמשקרת וע"כ מה שהיתה נאמנת למ"ר הוא מאיזה טעם אחר
ולפיכא ללמוד מיניה באומרת גרשתני גם אמאי לא הקשה המקשן רישא דמתני' על סיפא דמתני'
דמשמים ביני לבינה דרישא דמתני' מוכח כרה"מ ומסיפא תיובתא דרה"מ: ו' הרא"ש מחזיק
דברי רה"מ להלכה מטעם דאין אשה חשודה לקלקל א"ע שתהיה באיסור א"א כל ימיה ותמיה
לרבים דא"כ מה קאמר בגמ' השמים ביני לבינה דמ"א תהוי תיובתא דרה"מ דהא גבי השמים
ביני כו' שתצא בגט לא תהיה באיסור א"א וליפא אלא חזקה אחד דאין אשה מעינה ויעני'
בשעה"מ פ"ט מה"א הל' ט"ו שפירש פנונת הרא"ש דמצד צירוף ב' חזקות נאמנת באומרת
גירשתני גם למה אמרו בגמרא תיובתא דרה"מ ולא אמר דרה"מ ודר' משרשיא דהא ר' משרשיא
דחה דברי רבא מרישא דמתני' וע"כ קם בשיטתיה דרה"מ: ז עוד קשה על הגירושלמי למה במ"ד
היתה נאמנת ליטול גם פתובה הא הבעל מכחיש בברי ולפי"ד הרא"ש בתשובותיו ה"ל ליפא
חיוב פתובה בכה"ג שהבעל מכחיש בברי: וליישוב כל ה"ל נקדים דברי הגמ' מתיב רב משרשיא
השמים ביני לבינה דמ"ר תיובתא דרבא כו' השמים ביני לבינה דמ"א תהוי תיובתא דרב המנונא
כו' קסבר רב המנונא כו'.

לכאורה יש לדקדק לפי המבואר בחידושי הריטב"א לחולין פלל גדול בסוגית הש"ס היכא דאיפא
שקלא וטרפא בגמ' ומנזפר שם אינה אמורא באינה קושיא גם השקלא וטרפא שאחרי הנאמר
בסתם הוא ג"כ מדברי אמורא שנוצר ראשון ואם פן נראה דהמקשה לרב המנונא מסיפא הנה רב
משרשיא שהקשה תחילה לרבא מרישא ואח"כ הקשה לרה"מ מסיפא והלא מאוד למה לא הי'
מקשה רב משרשיא לעצמו דברי המשנה דקושיא סיפא לרישא: ועוד מקשה מהריב"ל ח"ג סי'
ק"ב שהרא"ש בעצמו בתשו' פלל מ"ג דין י"ב פתב בזה"ל לאה שתובעת ראובן שעלה לדין
וטוענת עליו שאין לו גבורת אנשים לבא עליה פדרה כל הארץ ותובעת ממנו שיגרשנה ולא
תובעת פתובתה בב"ד נאמנת כו' פדמוכח בגדרים דבכל מידי שהבעל מפיר בשקרה נאמנת אף
למ"א ואם תובעת גט ולא פתובה יגרשנה ולא יתן לה פתובה פההוא דרה"מ שאמרה גירשתני

דנהי דמהימנא לגבי נפשה לאפקועי ממנה איסור א"א שעליה מטעם חזקה דאין אשה כו' מ"מ אין לב"ד להוציא ממנו ממון פנין שעומד וצנח שלא לגרשה ול"ד לאשה שאמרה מת בעלי שגובה פתובה על פיה דהתם אין אדם מכחישה ומספר פתובה גלמד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתב לכי ומה שכתבתי שיגרשנה ולא יתן לה פתובה אם הדין פה שכופין אותו להוציא עפ"י דבריה דמהימנא פה הוא דרה"מ אבל לענן ממון פנין שעומד וצנח שגבורת אנשים יש לו ובא עליה פדרה כל הארץ ושלא פדין הוא מגרשה וכופין להיות אצלה אין פח ביז הב"ד להוציא ממנו ממון כו' אבל אם בלא פפיה נאות לגרשה יתן פתובה פנין שמדעתו מגרשה ע"כ: ודברי הרא"ש הללו סותרים דברי עצמו גם פסקיו הנ"ל שכ' דבאומרת גרשתני יש סברא גדולה להאמינה דחזקה שלא תתן עיניה באחר להיותה באיסור א"א כל ימיה משא"כ בטא"ל שמבקשת גט ונהרי הקא גבי מעשה דהרא"ש שבתשובה שטוענת שאין בעלה יכול להזקק אלי וע"כ רוצה שיגרשנה בגט ולא תהיה באיסור א"א וא"כ מנ"ל להרא"ש ללמוד שתהא נאמנת גם בכה"ג מדין אומרת לבעלה גרשתני לישב כל הנ"ל אקדים מה שקשה עוד בדברי הרא"ש שם בתשובה דלמה לא יהיה לה פתובה הא פנין שמגרשה ממילא מחויב מצד מדרש פתובה לכשתנשאי תטלי מה שכתב לכי ומה בכך שהוא טוען פרי מ"מ פנין שיתחייב ליתן לה פתובה כשתנשאי לאחר ונהרי הוא מגרשה ותנשא לאחר עליו ליתן לה פתובה וגם מדברי הירושלמי בסוגיא דכאן שמפרש השמים ביני לבינה פמה דשמיא רחיקא מן ארעא פה האי איתתא רחיקא מבעלה ואפ"ה למ"ר הנה חייב ליתן לה פתובה וע"כ מטעם מדרש פתובה הרי אף כשהבעל מכחיש בטענת פרי מ"מ פנין שמחויב לגרשה ממילא מחויב ליתן לה פתובה מחמת מדרש פתובה לכשתנשאי לאחר כו' ועוד ראי' הרא"ש מדין האומרת גרשתני אינו מוכן דהרי הרא"ש בעצמו כתב בזה"ל פנין שעומד וצנח שלא גרשה כו' ע"כ סברא זו לא שייך אלא באומרת גרשתני והוא טוען שלא גרשה ועדיין היא אשתו דבכה"ג לפי טענתו לא שייך לחייבו במדרש פתובה דהא לפי דבריו א"א גמורה היא ואם תנשא באיסור תנשא ולא ע"ז הנה חייב בתנאי פתובה לכשתנשאי משא"כ היכא שבאמת מגרש עתה לפני ב"ד והב"ד מתירים לה שתנשא ע"ק על הירושלמי שלפי פירושו השמים ביני כו' פמה דשמיא רחיקא כו' שהבעל מכחיש בפרי גם למ"א תהא נאמנ' מטעם חזקה אין אשה מע"פ כמו באומר' גרשתני וכפסק הרא"ש בתשובה הנ"ל וכן מבואר בתוס' פ' המדיר: גם צריך להבין מה שמחלק הרא"ש דאם נותן גט ע"י פפיה א"ל לית לה פתובה ואם מגרשה מדעתו צריך ליתן לה פתובה אמאי הא פנין שהבעל יודע שב"ד לב"ד לכופו בשוטים על הגירושין וכמ"ש הרא"ש שם שפפיה זו היא בשוטים אף שמגרשה בלא פפיה עדיין יכול הבעל לעמוד בטענתו נגד הפתובה ששקר טענה עליו ומה שמגרשה מדעתו אין ראיה דהיא אומרת דמאחר שאינה רוצית לדור עמו ובאה עליו בעלילות שקר מגרשה ברצונו ואעפ"כ יכול הבעל לעמוד בטענתו ואם נימא דעכ"ז מחויב בפתובה מדרש פתובה לכשתנשאי תטלי מה שכתוב לכי כו' גם פשוטן הגט ע"פ פפיה ב"ד יש לחייבו בפתובה משום זה דהא הב"ד מתירים אותה להנשא בגט זה לאחר.

גם לשון הרא"ש שכתב ומה שכתבתי שיגרשה ולא יתן לה פתובה היינו אם הדין פה שכופין אותו להוציא אז כופין אותו להוציא עפ"י דבריה דמהימנא כו' אבל אם בלא פפיה נאות לגרשה יתן פתובה פנין שמדעתו מגרשה ע"כ נ' פמגומגם קצת ובייתור לשון דכיון שכ' מקודם דנאמנת לא שייך לשון אם הדין פה דנראה כאלו יש קצת מקום ספק בדין זה: לתרץ כ"ז אקדים דברי המהרי"ק בשורש ק"ז שכתב בזה"ל ונאשר הבאתי ראי' ממה שכתב מהר"מ דאין ראוי להאמינה

בדורות הללו אפי' היכא דאיכא חזקה דרה"מ פשיטא דלא דמי כלל דהתם היינו טעמא דמהר"מ משום חומרא דא"א דכינן דפרוצות בדורות הללו אם באנו להאמינה נמצא גט מענושה שלא כדין וגט בטל ובניה ממזרים דס"ל למהר"מ דהאינדנא איתרעי חזקה דרה"מ כו' ע"כ וקשה לפי"ז לדעת הפוסקים דבטוענת מאוס עלי כופין את הבעל לגרשה אף שלא ידעו שאומרת אמת ואיכא למיחש שפא עיניה נתנה באחר מ"מ בספיקא דשפא אומרת אמת שורת הדין לכוף את הבעל לגרשה וכמו שכו' הרמב"ם פי"ד מהל' אישות הל' ח' בזה"ל אם אמרה מאסתי ואינו יכול להבעל לו מדעת כופין אותו לשעתו לגרשה לפי שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה ע"כ.

ופירשו גדולי קדמונינו שפסיקא שפא אומרת אמת הדין נותן שייגרשה וקשה פינו שיש ספק ואם משקרת הגט בטל ובניה ממזרים כפי הנראה בכדומה לזה מדברי מהרי"ק הנ"ל האייך מתירין אותה לעלמא בגט זה אף שטוענת ברי היא אין דבר שבערנה פחות משנים וחזקה דרה"מ לא שייך הכא דאין הבעל יכול לידע אם באמת הוא מאוס בלבה או לא ויכול להיות שאינו מאוס בעיניה רק שעיניה נתנה באחר ע"כ נ"ל דידוע דגט מענושה בישראל פשר אף שהעישוי הוא בשוטם וזה לשון הרמב"ם סוף פ"ב מהל' גירושין ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד עכו"ם בין ביד ישראל שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מקוים בו מה"ת פגון כו' אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והנפקה עד שנעשה דבר שחייב לעשותו כו' ואין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצוות כו' ויצרו הוא שתקפו וכינון שהנפקה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו עכ"ל ותורף דברי הרמב"ם יסודם מדברי הגמרא במס' ב"ב דף מ"ח ע"א דגט מענושה בישראל מהני משום דמצוה לשמוע דברי חכמים אלא שהרמב"ם הפליג במתק דבריו להסביר יותר, מעתה לפי"ז י"ל בבמאוס עלי פינו שממשפטי התורה שיהיה על הב"ד לחוש אף מספיקא שלא יהיה בנות ישראל כשבויות תחת בעליהן וע"כ שורת דינים שתגורש מבעלה ותהא מותרת לכל אדם כמו כן מוטל על הבעל לעשות מצונו כדת של תורה לגרש את האשה דהא גם לפניו הספק דלמא מאוס הוא בעיניה וחלילה לו להחזיקה כשבויה ואם אינו רוצה לגרש דעת רעה היא והתגברת יצרו ואם כופין אותו בשוטם ומגרשה מחזקין שפונדאי תשש יצרו וגירש בלב שלם ולכך מועיל הגט להתירה לעלמא ואף אם היא הטעיתו ושקרה בדבריה אשר אמרה מאוס עלי עכ"ז אין הגט בטל פינו שהגירושין הנה מצוה להבעל שמתרצה לשמוע דברי חכמים ורצון חכמים הנה מחמת הספק שהיה אז לשעתו שייגרש בלב שלם כדי שתהיה מותרת ובפונדאי פן עשה אבל היכא שהכחשה בין איש ואשה בטענת ברי דהיינו שהיא טוענת שאינו מזדקק לה והוא מכחיש בברי את טענתה אע"פ ששורת הדין מטעם חזקה דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה נאמנת היא בטענתה וע"כ כופין את הבעל מ"מ אם הבעל בעצמו יודע שהיא משקרת מה"ת נחזיק שהיא מגרשה בלב שלם ואי משום דמצוה לשמוע ד"ח היא מה שהחכמים כופין אותו על הגירושין הוא משום שהדין פן שהיא נאמנת ואם הנה להב"ד צד ספק לא הנה מצויה וכופין על הגירושין והבעל שידוע בעצמו ששקר ענתה בו למה ישנה את דעתו ורצונו לגרשה בלב שלם הלא לא יצרו תקפו שלא לגרשה אלא ידיעתו אמיתת הדבר הוא היסב את לבו שלא לגרשה ואף אם מגרשה בע"כ לבו פל עמו רק שלפי דעת הב"ד שמחזיקים בטעם חזקה דאין אשה מעיזה שהיא אומרת אמת יש ג"כ סברת הרמב"ם הנ"ל שאינו פלל כאנוס אלא הוא שאנוס א"ע ביצרו הרע וכשתשש יצרו ע"י כפייה ונותן הגט בפונדאי מגרש בלב שלם ולכך מותרת היא ע"פ הב"ד בגט זה לכל אדם משא"כ לפי ידיעתו של הבעל

שְׁהֲאֵמַת אֹתוֹ וּבְעִזּוֹת יִתְיַרְה עֲנֹתָה אֲשֶׁתוֹ שְׁקַר בְּפָנָיו בְּנוֹדָאֵי אֵינוֹ גּוֹמֵר וּמְגַרֵּשׁ בְּלִבּוֹ לְזֶה א"ש דְּבָרֵי מַהֲרִי"ק הַנָּ"ל בְּכּוֹנֵנַת מַהֲר"מ שֶׁהִתְקַמֵּיר בְּדוֹרוֹת הַלְלוֹ שְׁלֵא לְגַרֵּשׁ בַּע"כ מִדְרַה"מ כִּינּוּ שְׁנֵי אֵינָה פְּרוּצוֹת בְּדוֹרוֹת הַלְלוֹ וְיָכוֹל לִהְיוֹת שְׁיִזְדַּמֵּן שְׁתַּעֲזִיז אִשָּׁה בְּפָנָי בַּעֲלָה בְּשֶׁקֶר וּבִכְה"ג אִם יִהְיֶה הַגֵּט ע"פ כְּפִיָּה יִהְיֶה הַגֵּט בְּטֵל וּבְנִיָּה מְמַזְרִים וְאִף שְׁאִין בְּיַד חֶכֶם לְשִׁנוֹת דִּין מְדִינִים הַקְּבוּעִים בְּגִמְרָא מ"מ מְחֻמָּר אִסּוּר א"א וּמְמַזְרִים חֲשֵׁשׁ הַמַּהֲר"מ אִף לְמַעוּטָא וְדָן שְׁבִזְמַנֵּינוּ לֹא נִכְּפֹף אֶת הַבַּעַל אִף שְׁבִסְתָּם נָשִׁים אִיפָא חֲזָקָה דְרַה"מ: הֵינְצָא מְזַה דְהִיכָא שְׁהַבַּעַל בְּעַצְמוֹ יוֹדֵעַ שְׁאֲשֶׁתוֹ מְשַׁקֶּרֶת וּבְשִׁחְרוּתֵי גְרָמָה שְׁיִאֲמִינוּ הַב"ד לְדְבָרֵיהָ לְכוּפּוֹ בְּשׁוֹטִים עַל הַגְּיָרוּשִׁין בְּנוֹדָאֵי לֹא גָמַר וּמְגַרֵּשׁ וְהָרִי הִיא לְפִי יְדִיעָתוֹ עֲדִינּוּ אֲשֶׁתוֹ וּבְאִסּוּר א"א עַל כָּל הָעוֹלָם א"כ מִיִּנְשָׁב קוֹשֵׁית מְהַרִּיב"ל עַל הָרָא"ש בְּתִשׁוּבָה וְכָל שְׁאָרֵי הַקּוֹשֵׁית שְׁהַקְשִׁיתִי לְעִיל דְכָשֵׁם שְׁיִשׁ בְּאִשָּׁה שְׁאֲמָרָה לְבַעֲלָה גְרָשְׁתַּנִּי ב' חֲזָקוֹת א' שְׁאִין אִשָּׁה מְעִיזָה פְּנֵיהָ בְּפָנָי בַּעֲלָה ב' שְׁאִין אִשָּׁה חֲשׂוּדָה שְׁתַּהֲיֶה בְּאִסּוּר א"א כָּל יָמֶיהָ כ"כ יִשָּׁנָם אֵלּוּ ב' חֲזָקוֹת כְּשִׁטּוּעָנָת עַל הַבַּעַל שְׁאִינוּ מְזַדְקָק לָהּ וְהוּא מְכַחֵּשׁ בְּבָרִי וְהַב"ד כּוֹפִין אֶת הַבַּעַל בְּשׁוֹטִים לְגַרֵּשׁ דְּבִכְה"ג אִם מְשַׁקֶּר' בְּנוֹדָאֵי לֹא גָמַר בְּלִבּוֹ לְגַרֵּשׁ וְנִשְׁאַר' הִיא א"א וְא"ש ג"כ מַה שְׁפִטֵר הָרָא"ש אֶת הַבַּעַל מִנְתִּינַת הַפְּתוּבָה דְכִינּוּ דְמַצַּד חֲזָקָה לֹא הֲאֲמִינוּהָ חו"ל אֶלָּא לְעַנְן אִסּוּר וְלֹא לְעַנְן מָמוֹן.

וְהַבַּעַל עוֹמֵד בְּטַעֲנָתוֹ שְׁשֶׁקֶר עֲנֹתָה בּוֹ וּלְפִי טַעֲנָתוֹ זֶה אִף שְׁמְגַרֵּשָׁה בַּע"כ ע"י כְּפִיָּה עֲדִינּוּ אֵינָה גְּרוּשָׁה וְדָמִי מִמֶּשׁ לְטוּעֵן לֹא גְרָשְׁתִּיהָ וְתוֹ לֹא מְצִינּוּ לְחַיִּיב אוֹתוֹ מִדִּין מְדַרֵּשׁ כְּתוּבָה לְכִשְׁתַּנְשְׂאֵי לְאַחַר דְּהָא לְפִי טַעֲנָתוֹ בְּאֵמַת אִסּוּרָה הִיא לִינְשָׂא לְאַחַר וְעֲדִינּוּ הִיא אֲשֶׁתוֹ וְלֹא גִירָשָׁה כָּלֵל וְלִזְהָ מְדוּקָדֵק הֵיטִיב לְשׁוֹן הָרָא"ש שְׁכ' אֲבָל לְעַנְן מָמוֹן כִּינּוּ שְׁעַמַּד וְצָנַח שְׁגַבּוּרוֹת אֲנָשִׁים יֵשׁ לוֹ וְכֹא עָלֶיהָ כְּדָרָף כָּל הָאָרֶץ וְשֵׁלָא כְּדִין הוּא מְגַרֵּשָׁה וְאִין כַּח בְּיַד הַב"ד לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מָמוֹן ע"כ כְּלוּמַר הָא לְפִי דְבָרֵינוּ שְׁלֵא כְּדִין הוּא מְגַרֵּשָׁה וְכָשֵׁם שְׁגָט מְעוּשָׁה שְׁלֵא כְּדִין אֵינוֹ מוֹעִיל כְּמוֹ כֵּן הִכָּא אִף שְׁהַב"ד עוֹשִׂים כְּדִין שְׁפוּמְכִים עַל הַחֲזָקָה לְהֲאֲמִינָה מ"מ לְפִי יְדִיעָתוֹ שֶׁל הַבַּעַל אֵינוֹ מְחֻיָּב לְגַרֵּשָׁה וְהוּי לְפִי טַעֲנָתוֹ עֲדִינּוּ אֲשֶׁתוֹ ע"כ לִיכָא לְחַיִּיבוֹ מִשׁוּם מְדַרֵּשׁ כְּתוּבָה מִשָּׂא"כ כְּשִׁנְאָמְנַת לוֹ לְגַרֵּשָׁה מִדְּעָתוֹ שְׁלֵא מְחַמַּת אֲנוּס כְּפִיָּה בְּכַה"ג שְׁמְגַרֵּשָׁה בְּלִבּ שְׁלָם יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה מִמְדַרֵּשׁ כְּתוּבָה וּמ"ש מְקוּדָם אִם הַדִּין כָּף שְׁכּוֹפִין אֲזִי מְהִימָנָא מִדְרַה"מ דְּהָא אִם אֵינָה אֲמָרָה אֵמַת הִיא בְּאִסּוּר א"א כָּל יָמֶיהָ אֲבָל אִם לֹא הָיָה דִּין כְּפִיָּה דְּבִכְה"ג אִף אִם אוֹמְרַת שְׁקַר יִהְיֶה גִיטָה גֵּט וְלִיכָא חֲזָקָה דְּאֵינָה חֲשׂוּדָה לְהִיֹּת בְּאִסּוּר א"א כ"י וּבְאֶפְסֵי צִירוּף חֲזָקָה זוֹ אֵינָה נְאֻמְנַת ע"כ מַה"ת נְאֻמְנַת לְאֵיִם אֶת הַבַּעַל בְּדְבָרִים שְׁיִוְצִיאָנָה וְלִזְהָ לֹא מְשַׁכַּחַת דִּין דִּיוֹצִיא אֶלָּא כְּשֶׁהַדִּין שְׁיִכּוּף אוֹתוֹ דְּהֵינּוּ בְּשׁוֹטִים כְּדִמְסִיִּים הָרָא"ש בְּעַצְמוֹ שֶׁם בְּתִשׁוּבָה דְכְּפִיָּה הֵינּוּ בְּשׁוֹטִי' דְּבְדְבָרִים לֹא מְקַרֵּי כְּפִיָּה כָּלֵל אוֹתוֹ לְהוֹצִיא כְּוֹנֵנָתוֹ דְּדוּקָא אִם הַדִּין דְּכוּפִין וְכְלוּמַר בְּשׁוֹטִים כְּסִתָּם כְּפִיָּה שְׁבִשׁ"ס לְפִי"ז גַּם הַקּוֹשֵׁיא הָרָאשׁוֹנָה שְׁהַבְּאֵתִי בְּשֵׁם רַבִּים מִהַחֲבָרִים דְּמֵאֵי מְקַשָּׁה גְּמָרָא עַל רַה"מ מ"מ אִף דְּשָׁמִים בִּינֵי לְבִינָה דְלָמָּא רַק בְּאוֹמְרַת לוֹ גְּרָשְׁתַּנִּי נְאֻמְנַת דְּאִיכָא ב' חֲזָקוֹת מִשָּׂא"כ בְּהַשְׁמִים בִּינֵי לְבִינָה שְׁתַּתְּגַרֵּשׁ בְּגֵט וְלֹא תַהֲיֶה כָּלֵל בְּאִסּוּר א"א ל"ק דְּהָא לֹס"ד דְּמְקַשָּׁה דְּגַם הַבַּעַל יוֹדֵעַ בִּיּוֹרָה כַּחֲזָקָה וְכְשִׁטּוּעָנָת הַשְׁמִים בִּינֵי לְבִינָה הוּי הַכְּחֻשָּׁה בְּבָרִי וּבְרִי וּבְכַה"ג אִם הָיָה נִשְׁאַר כְּדִין מַה"ר לְכוּף אוֹתָהּ לְגַרֵּשָׁה רַק שְׁלֵא יִתֵּן לָהּ כְּתוּבָה הָיָה לְהֲאֲשִׁיחַ נְאֻמְנוֹת לְעַנְן אִסּוּר ב' חֲזָקוֹת כְּמוֹ בְּאוֹמְרַת לוֹ גְּרָשְׁתַּנִּי דְּהָא אִם הִיא מְשַׁקֶּרֶת יוֹדֵעַת הִיא שְׁהַגֵּט שְׁתַּשִּׁיג מִבְּעָלָה ע"י כְּפִיָּה לֹא יִהְיֶה בְּלִבּ שְׁלָם כִּינּוּ שְׁהַבַּעַל יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ דְּמְשַׁקֶּרֶת וְלֹא יוֹעִיל לָהּ כְּלוּם וְתַהֲיֶה בְּאִסּוּר א"א כָּל יָמֶיהָ וּמִשְׁנֵי הַגַּמ' דְּאִיהוּ לֹא יוֹדֵעַ בִּיּוֹרָה כַּחֲזָקָה וְא"כ אִף חֲזָקָה אַחַת לִיתָא דְּהַעֲזָה לִיכָא כִּינּוּ דְלֹא יוֹדֵעַ וְחֲזָקָה דְלֹא תַהֲיֶה בְּאִסּוּר א"א כָּל יָמֵי ג"כ לֹא שְׁיִיף כִּינּוּ דְאִיהוּ לֹא יוֹדֵעַ וּמְטוּל עָלָיו מְסַפֵּק לְגַרֵּשָׁה מְגַרֵּשָׁה בְּלִבּ שְׁלָם

לשמוע דברי חכמים פי כן שורת הדין ומצוה לשמוע דברי חכמים: אמנם קושיא זו אינו אלא לרה"מ לשיטתו אבל לר' משרשיא לשיטתו אין מקום לקושיא זו למשנה אחרונה דהמענין במסכת בב"ב דף מ"ח ע"א וראה מבואר דר' משרשיא סובר דאף גט מעושה שלא פדין עפ"י נכרים הוי גט מה"ת ורק מדרבנן אינו גט מתקנה פדי שלא יהיה בנות ישראל תולות עצמם בדנקרי ומפקיעים א"ע מידי בעליהן ומבואר שם ברשב"ם שטעמו דכיון שהיא אינה רוצת לדור עמו אינה כמפסיד בגירושין עכ"פ נשמע דרב משרשיא לא נחית כלל לסברא דמצוה לשמוע דברי חכמים ומגרש בלב שלם (ומדברי התוס' בכתובות דף ס"ג ע"ב ד"ה אבל מבואר דאף אם צריף ליתן לה גם הפתובה בעישוי ע"י נכרים מ"מ הגט פשר מדאורייתא לר' משרשיא מכ"ש היכא דהפפיה היא בלא נתינת פתובה) ורה"מ סובר שם להדיא דתלויה וזבין לא הוי זביני ואתיא ליה מהא דתנו לקח מסיקריקון ואח"כ לקח מבעה"ב מקחו בטל כו' יעו"ש ולידידיה הא דגט מעושה פדין בישראל פשר אינו אלא משום דכיון דמצוה לשמוע דברי חכמים מסתמא גמר ומגרש ולפי סברא זו נכון מה שפכת לעיל אבל ר' משרשיא אף היכא שהבעל יודע בשיקרא אם מגרש ע"י פפיה ב"ד גטו גט דלא תיקנו מדרבנן לבטל גט עשויה אלא פשהיה פפיה ע"י נכרים ומטעם הנ"ל פדי שלא יהיה בנות ישראל כו' ממילא גבי השמים ביני לבינה אם היה הדין למשנה אחרונה לכוף אותו לגרשה ובפרט אם היה הפתובה שלא יתן לה פתובה היה הגט פשר אף אם היתה יודעת בעצמה, ששקרה בטענתה נגד הבעל וליכא חזקה דאין אשה מקלקלת א"ע כ"א חזקה דאין אשה מעיזה א"כ ל"ק כלל משמים ביני לבינה דמ"א למאי דסובר כרה"מ דבאומרת גרשתני נאמנת דשאני התם דאיכא ב' חזקות משא"כ בטענה דהשמים ביני לבינה.

אבל רה"מ לשיטתו שסובר דאף בתלויה וזבין זביני לאו זביני אף דלא מפסיד ובגט מעושה הטעם משום דמצוה לשמוע דברי חכמים ולידידיה גבי השמים ביני לבינה אם היתה משקרת היה בטל הגט שנותן הבעל ע"י פפיה דאדרבה דרצון חכמים הוא שלא תהא מגרשת בכה"ג פדי שיהיה בטענה זו חזקה דאין אשה מקלקלת א"ע להיותה באיסור א"א כי אם אותו חזקה מאמינים לה לכוף את בעלה לגרשה ממילא יש להאמינה מצד ב' חזקות דהא גם בהשמים ביני לבינה איכא נמי חזקה שלא תקלקל א"ע להיות באיסור א"א כל ימיה ע"כ א"ש מה שדדיקו בגמ' השמים ביני לבינה דמ"א תיובתא דרה"מ דדוקא לרה"מ לשיטתו הוי תיובתא ולא לר' משרשיא אף שמודה דברי רה"מ באומרת לו גרשתני והשתא דאתינו להכי א"ש גם דברי הירושלמי שפפרש השמים ביני לבינה פמה דרחיקא שמיא מן ארעא כו' דהוי הכחשה בברי והקשיתי לעיל דא"כ למה לא המנהג במ"א מטעם חזקה דאין אשה מעיזה כמו באומרת גרשתני אבל לפי"ז נ"ל דהירושלמי לשיטתו אזיל דכל עיקר יסוד דברי הנ"ל בישוב דברי הרא"ש בתשו' דגם בטוענת שאינו מזדקק לה אם היא משקרת וגורמת הגט ע"י פפיה היא באיסור א"א אינו אלא לשיטתו של הרא"ש שפכת בתשובה להדיא שפפיה היא בשוטים ואזיל בזה בשיטת הר"י בעל התוס' שמוכא בכמה מקומות ובתו' פתובות דע"א ד"ה יוציא דכל היכא דתני במתני' יוציא היינו בכפיה בשוטים ודלא כר"ח שאחז שיטת הירושלמי דהיכא דלא מתני בהדני' כופין אלא יוציא אין הכפיה בשוטים אלא בדברים שאומרים לו שאם לא יגרש נקרא עברנין וידוע דכפיה בדברים לא מקרי כלל עשויה לבטל הגט וא"כ לשיטת הירושלמי היכא שטוענת השמים ביני לבינה אף אם היה הדין שיוציא אין הכפיה בשוטים אלא בדברים ובכה"ג לא מקרי אונס כלל וגטו גט אף אם היה מתברר שפשקרה טענה שהבעל היה מרוחק ממנה וכיון שכן אם היה הדין שגירשה הבעל בכפיה בדברים אף אם יודעת בעצמה ומשקרת לא היה לה לחוש שתהיה באיסור א"א ולא נשאר רק חזקה דא"א

מענינה פניה לכה אינה נאמנת למ"א לדעת הירושלמי ולא דמי לאומרת גרשתני דאיפא ב' תזקות וא"ש לפי הירושלמי לשיטתו דלמשנה ראשונה מה שהיה מחויב הבעל ליתן לה פתובה אף שמכחיש טענתה בכרי מ"מ פיון שאינו מגרש ע"י פפיה בשוטים וגיטו גט אף אם טענה בשקר בדין הוא מותרת בטענתה וממילא שינה חיוב פתובה ממדרש פתובה פשתנשאי לאחר תטלי מש"כ לכי משא"כ לשיטת הרא"ש שסובר דהפפיה בשוטים וכשהפפיה בשוטים אם היא יודעת בעצמה שמשקרת היא באיסור א"א ודמי ממש לאומרת גרשתני: אמנם אף לפי הנחה הנ"ל יש לכאורה להקשות לפי המבואר מדברי רש"י במס' גיטין דף מ"ו גבי המוציא את אשתו משום ש"ר דמפרש הגמ' לחד טעמא משום קלקולא וכתב רש"י שם ד"ה טעמא דהחפש דקלקולא היא דאם יטעון הבעל שאם היה יודע שהשם רע שקר לא היה מגרשה והיה לפי דבריו בטל הגט ובניה ממזרים ודעת התוס' שם שאף אם הוטעה הבעל בזה פיון דלא היה תנאי מפורש שאם דבר זה שקר לא יהא גט ורק גלוי מלתא הי' שמגרשה משום זה ליכא אלא לעז בעלמא דגלוי מלתא בזה לאו מלתא היא כ"ז שלא היה תנאי כדני התנאים וזה תמצית הדברים שם: הרי דאף במוציא אשתו משום ש"ר אף דבשעת נתינת הגט היה לפני הבעל ספק גמור לחוש על אשתו שהיא פרוצה ולצאת י"ש הוא צריך לגרשה ולפי"ד אז גמר ומגרש עכ"ז אם נודע לו אח"כ שהיה השם רע שקר בטל הגט.

וע"כ הטעם דהוי פגט בטעות וכ"כ מהראיוו שיהיה הדין באשה שטוענת מאוס עלי שאם האמת שאין הבעל מאוס בעיניה רק מחמת שהיא נתנה עיניה באחר טענה כן בשקר אין בגיטו של הבעל כלום דהא הטעית את הבעל ואת הב"ד וגרמה בטענת שקר לכוף אותו על גט א"כ הדרא קושיא לדוכתה דהיכא מצינו למימר דבטענת מאוס עלי יהיה הדין שיכוף את הבעל לגרשה מה התועלת בגט זה דהא א"א להתירה לעלמא בגט זה דאין לה גלוי הדעת יותר גדול מזה ממה שיש בכה"ג שאין הבעל נותן גט מרצונו רק בכפיה ומטעם שחוששין הב"ד שפא אומרת אמת ותהיה כשבויה ואם לפי אמימת הדבר היא משקרת הרי הטעית את הב"ד ואת הבעל והוי כלא נתגרשה וכיון דאי דבר שבפירוה פחות משנים אין לסמוך על דבריה להתירה לעלמא אחר הגט וגם לשיטת התוס' שאין לבטל גט כ"א בתנאי מפורש ז"א אלא היכא דליכא אלא גלוי מילתא בעלמא כגון התם שהיה בידו להתנות ומדלא התנה בפירוש לא אולינו בתר ג"מ משא"כ בכה"ג שפופין אותו לגרשה ואין מניחים אותו להתנות כלל דהא ע"י הטלת התנאי תשאר היא עגונה כל ימיה שלא יהיה אפשר להתירה לעלמא וא"כ בין לרש"י ולתוס' מהראוי שיהיה הדין בטוענת מאוס עלי שאם משקרת בטענתה שיהיה הגט בטל וכיון שלא ידעו אם משקרת או לא למה מתירים אותה לעלמא אמנם י"ל פיון דבאומרת מאוס עלי לנו לחוש מספיקא שלא תהיה בנות ישראל כשבויות ואם נאמר דאם היא משקרת אין הגט פלום כנ"ל ממילא לא יהיה תועלת בגט דהא לא תהא נאמנת שתנשא לאחר וכנ"ל ע"כ גם זה מפלל השקידה שלא תהא בנות ישראל כשבויות שיהא הבעל גומר ומגרש בלב שלם אף אם היא משקרת וכיון ששורת הדין כף ביד הב"ד לכופו על הגט שיתן אותו בלב שלם ושללא יבוטל אף אם הטעיתו וכיון שמצוה לשמוע דברי חכמים גומר ומגרש וליכא שום קלקול בגט.

ובזה עלתה לי להבין סוגיא דגמ' פאן איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו אמר רה"מ ת"ש האומרת טא"ל ויפלא מאוד פאשר הקשיתי לעיל מה ס"ד דרה"מ בטעם הנאמנות באומרת טא"ל אשר הוציא מזה ללמוד שגם בגרשתני תהיה האשה נאמנת אם נחית רה"מ לסברת רבא שהטעם במתני' למ"ד דנאמנת משום דלא עבידה לבזול' נפשה אין מקום להשוות לזה באומרת גרשתני

וכאשר באמת דחה רבא לרה"מ בזה ונזקה דאין אשה מעינה ג"כ לא שינה גבי האומרת טא"ל דהא הבעל אינו יודע בשיקרה: ולתרוץ זה אפשר לומר דארף לפי האמת מודה רה"מ דמצד הנזקה שפונדאי אין אשה רוצית לקלקל א"ע שתהיה באיסור א"א כל ימיה אם לא חזי לאיצטרופי גם נזקה דאין אשה מעינה פניה אין האשה נאמנת ומטעם זה פשאומרת אשה שלא בפני בעלה גרשתני דלא שינה נזקה דאינה מעינה סובר רה"מ דאינה נאמנת אף דאיכא נזקה דאין אשה מקלקלת א"ע להיות באיסור א"א כ"י ועל האי נזקה לחוד לא סמכינן ז"א אלא לפי מ"א בקלקול הדורות שאינה נשים נתנו עיניהם באחרים ולתוקף יצרה אפשר אינה חוששת לאיסור א"א ולא אלימי כ"כ הך נזקה להאמינה מחמתה וכעין זה נשמע מדברי הר"ן במשנה מ"ש בד"ה תזרו לומר כו' דשמא תלך למקום שאין מכירין בה ובגדרה ותנשא וכן מפרש רש"י ביבמות דף קי"ב ע"א הרי אף דעון נדרים הנה חמירא להם יותר משבועה בפרט באיסור כ"י כמבואר בגיטין דף ל"ד ע"ב נמנעו מלהשביע התקין ר"ג הגזן שתהא נודרת ליתומים פל מה שירצו כו' מ"מ חששו חז"ל במ"א שלתוקף יצרה בנתינת עין באחר לא תחוש לאיסור כ"י ובחד דרנא י"ל דיותר אינה חוששת לאיסור א"א אם עיניה נתנה באחר ע"ד האמור כאן בסוף הסוגיא מה"ד איסורא עבד והאי דאמר ליה דניחא ליה דלא לימנות בעל דתהוי אינתתי עלי' מים גנובים ונתתו ומפרשי בתוס' שהוא ע"ד שאי' בסנהדרין דף ע"ה נטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה ואף דמסיק הגמ' קמ"ל ומפרש רש"י דלא אמרינן הכי י"ל דארף שיימתק להנאף מים גנובים מ"מ נוח לו יותר אם האשה בלא בעל שאז מצוי' לו תמיד לכל חפצו וזה לא שינה גבי אשה היוצאת מתחת בעלה ברשות ב"ד ויושבת תחת יד אחר אשר נתנה עיניה בו בחזקת שהיא אשתו ע"כ למ"א איתרעי הך נזקה דגם תהיה באיסור א"א ואין להאמינה כ"א בצירוף נזקה דאין אשה מעינה פניה אכל למ"ר שלא עלה על דעת חז"ל לחוש באשה שמא נתנה עיניה באחר והיה פל הנשים בחזקת כשרות בצניעות אף שאין דבר שבפערונה פחות משנים מ"מ הנה גדולה נזקה זו שלא יאות להאשה להיות באיסור א"א כל ימיה דחששו חז"ל נזקה זו כאנו סהדי שפדבריה פן הוא וסובר רה"מ שמטעם זה אותה האשה נאמנת במ"ר באומרת טא"ל דאם אמרה שקר אין בגיטה פלום דהוי גט בטעות וכמו שכ"ל לפי שיטת רש"י ונשארה באיסור א"א ומה"ט הנה שורת הדין למ"ד דבאומרת גרשתני ג"כ תהיה נאמנת מטעם נזקה זו ולא הנה צריך רה"מ לחזקה זו דאין אשה מעינה בפני בעלה אלא לפי מ"פ וא"ש דברי רה"מ שאומר ת"ש האומרת טא"ל דלמ"ר חד טעמא איכא להאמינה באומרת טמאה ובאומרת גרשתני מצד נזקה שאין אשה מקלקלת א"ע להיות באיסור א"א כל ימיה ולזה אמר רה"מ עוד ואפי' למ"א פלומר פיון שחוששין שמא עיניה נתנה באחר תו לא אלימי הך נזקה לבדה מ"מ באומרת גרשתני נאמנת משום דאיכא עוד נזקה דאין אשה מעינה: ועפי"ז יש ליישב מה שמקשה הר"ן במתני' בזה"ל ואיכא למידק אמתני' פיון דמדינא דאמרה טא"ל מיתסרא אבעלה כמ"ר משום שלא תהא נותנת עיניה באחר האיך התירוה וכי איסור שבה להיכן הלך ע"כ ולפי מ"ש א"ש דזה פשוט פיון דדשב"ע אין פחות משנים אין לחוש כלל לאמירתה שאומרת טא"ל אלא דלמ"ר בעוד לא חשו חז"ל לעיניה נתנה באחר אף דעכ"ז אינה נאמנת דלא עדיפא מעד כשר שאמר אשתה זינתה שא"צ הבעל להשיג על דבריו.

מ"מ גדולה נזקה שאין אשה רוצית להיות באיסור א"א כל ימיה והוי כאנו סהדי ומחמת שכופין את הבעל לגרשה אם היא אומרת שקר הוי גט בטעות שמצד שיקרה הוכרח הבעל לגרשה ויודעת הוא בעצמה שמשקרת בדבריה לא תהיה מגורשת בגט שימתו לה בעלה בטעות ותהי' באיסור א"א כל ימיה ולא דמי לטוענת מאוס עלי דהתם אין הגט מחמת שמאמינין לה אלא מצד הספק שלא

תהי' כשבוינה שורת הדין שיגרשנה בעלה וכיון דאין מחזיקינן בנודאי שאומרת אמת לא הנה בידה שתנשא לאחר דלמא שקרה בטענתה ונהוי גט בטעות ע"כ הוצרכו חז"ל להעמיד הדין והתקנה שלא ינפסל הגט אף אם הטעיתו וכנ"ל וכיון שפן רצון חכמנו ז"ל גם הבעל גמר ומגרש דמצוה לשמוע דברי חכמים אבל פאן באומרת טא"ל דמ"ר להפוך הוא דבנה שהדין שאם היא משקרת בטענתה כגט שנזמן הבעל ע"י כפייה בטל וגרם שיהיה נאמנותה בחזקה אלימתא דאין אשה רוצית שתהיה באיסור א"א כל ימיה וכיון שנאמנת מצד החזקה הוי כשני עדים ומותרת היא לעלמא בלי פקפוק ובנודאי לא הטעיתה את הבעל ואת הב"ד להיות באיסור א"א כל ימיה דהא למ"ר עדיין לא עלה בלב לחוש לשימת עין באחר ובאפם חשש זה אלימי החזקה דאין אשה מקלקלת א"ע להיות באיסור א"א כל ימיה אבל למ"א פשראו חז"ל שיש לחוש שמא עיניה נתנה באחר ותו ליכא סמיכה על החזקה הנ"ל דאם עיניה נתנה באחר אינה חוששת אם היא באיסור א"א ממילא אין מקום להאמינה מדין חזקה ובטל הדין כפייה להבעל על הגירושין ובאפס חזקה אף שאומרת טא"ל לא עדיף מע"א פשר דעלמא וכיון דאין דשב"ע פחות משנים אין על הבעל לחוש לדבריה וסמוכין לדברי אלה מדברי היש"ש פ"ב דיבמות דין י"ח שכתב בזה"ל בשלמא שהאשה אינה נאמנת לאסור א"ע על בעלה שהתורה לא אסרה אותה על בעלה היכא שלא ידע שנשטמאה אם לא בקינוי וסתירה וא"כ אפ"י את"ל האמת שזינתה התירה התורה לו והיא משועבדת לו וקרע עולם לפניו אבל כו' עכ"ל: וארנוח לן בזה ליישב גם מה שהקשיתי על הרמב"ם שבפרק י"ח מהל' א"ב הלכה ט' בזה"ל אשת פהו שאמרה לבעלה נאנסתי אעפ"י שהיא מותרת לבעלה כמו שביארנו הרי היא אסורה לכל פהו שבעולם אחר שימות בעלה שהרי הודה שהיא זונה ואסרה עצמה נעשית פח יפה דאיסורא ע"כ ובהשגות כ' הראב"ד ז"ל אעפ"י שאמר דבר חכמה אין שמועתו מכוננת שאם אמרה אחר מיתת בעלה לא אמרתי אלא כדי שיגרשני בעלי למה אינה נאמנת והלא לא הודית לעצמה הודאה לאיסור כו' ע"כ וכ' המ"מ ע"ז בזה"ל ומ"ש הר"א ז"ל אפ"י לומר שאין לסמוך על דבריה דהא בעלה לא הי' מצוה לגרשה כו' כיון שלא היה בעל מחויב להאמינה ולגרשה כנזכר למעלה אין דבריה פלוס כו' ע"כ פוננת המ"מ פשוט לכל מעיין דלית לה אמתלא דמשום שעיניה נתנה באחר אמרה לבעלה שנשטמאה הא היא יודעת שהדין שאינה נאמנת ולא יצא מחשבתה אל הפועל שתהא יוצאת מבעלה (ובסוף הקונטרס אבאר טעם המחלוקת בזה שבין הרמב"ם והראב"ד) וקשה לפי"ז דכיון דלמ"א דאינה נאמנת שוב להיות כמבוכר שמה שאומרת שנשטמאה ולא הי' מחמת שימת עין באחר ונהרי עי"ז שהדין שאין מאמינים לה מבטל החשש שאמירתה שנשטמאה היא מחמת שימת עין באחר וכיון שפן שלא נתנה עיניה באחר ועומדת בדבריה שנשטמאה שורת הדין שתהא נאמנת ונהוי כתיי הפוכים בנושא א' שאיסור פרוף בעקבי ההיתר וכה"ג צריף לחוש להחמיר כעין המבואר בדברי התוס' פסחים דף כ"ו ע"ב ד"ה עלה עליה זכר פסולה וכן בתוס' ב"מ דף ל': לפי מש"כ לעיל א"ש דמה שהיתה נאמנת למ"ר לא הי' מטעם דלא מבזי נפשה לבד דזה לחודא לא אלימי להיות כשני עדים ובדבר שבערוה בעיני עדים ולא הוי פעדים אלא חזקה דאין אשה חשודה שתקלקל א"ע להיות באיסור א"א וכנ"ל וחזקה זו נתבטלה למ"א מחשש שמא עיניה נתנה באחר ולא הי' עוד אפשריות להעמיד הדין שתהא נאמנת שיצטרף הבעל לגרשה וכיון שפן אין האשה מכנסת א"ע באמירתה טא"ל בחשש איסור א"א דהא א"צ לגרשה ואם מגרשה לרצונו הטוב אף אם הטעיתו לא יהיה ביטול הגט פי לפי"ד הרמב"ם כאשר אבאר למטה אף לצאת י"ש א"צ לגרשה בכה"ג וכאשר מורה לשון ר"נ לקמן בסוגיא לא תשגיחו בה לית בה מששא וכיון שפן אף דאיכא

סבֵּרָא דְאִי לָאו דְאִמְרָה אֲמַת לָא הִיְתָה מְזַלְזְלָה עֲצָמָה בְּכַדִּי דְהָא לִמ"א יוֹדַעַת הִיא שְׂאִינָה נְאֻמָּת
וְכִסְבֵּרַת הַמ"מ ז"א דְהָאִי סְבֵּרָא לְחַוְדָא לָא תְּשִׁיבָא פְּעֻדִים לְעַנְנֵי אִיסוּר אֲשֶׁה עַל בְּעֵלָה מְדַבְרִי
הָר"ן סוּף נְדָרִים ד"ה בְּכֻלָּי בָּבָא וּמְדַבְרֵי הָרֶשֶׁבַּ"א בַּד"ה הִנֵּי עוֹבְדֵי שְׂפִתְבוּ דְאִי לָאו טַעְמָא דְאִם
אִיתָא דְעֵבְדֵי אִיסוּרָא אַרְכּוּסִי מְרָמָס וְכֵן בְּמַעֲשֵׂה דִתְחִלִּי אִם אִיתָא דְעֵבְד אִיסוּרָא נִיחָא לֵיה דְלִיכּוּל
וְלִמּוּת הִי מְקוּם לְהַחְמִיר ע"ע מִי שְׂדַעְתּוּ לְצִאת י"ש וְאִין הִכְרַע מְדַבְרֵיהֶם אִם דְעַתָּם כֵּן בְּכָל
אוֹמְרַת טא"ל אוּ בְהִנְהוּ תְרֵי עוֹבְדֵי שְׂהִי קִצַּת רְגְלִים לְדָבָר מְצַד יְחוּד הַנוֹאֵף אֲבָל פְּשִׁלִּיפָא פְּלָל
שׁוּם רְגְלִים לְדָבָר אִף לְצִאת אִין עַל הַבְּעַל לְחוּשׁ וְכֵן נִשְׁמַע מִלְשׁוֹן ר"נ וְהִנְהוּ תְרֵי עוֹבְדֵי בְּאֵהְלוּי
וְנִפְטוּי שְׂהִשִּׁיב ר"נ לִית בֵּה מְשִׁשָּׂא וְלֹא תִשְׁגִּיחוּן בֵּה מְשִׁמַּע שֵׁא"צ הַבְּעַל לְחוּשׁ פְּלָל אֲבָל
בִּירוּשְׁלַמִּי מְבֹאֵר לְהִדְיָא דְלִמְשִׁנָּה אַחְרוּנָה אִף שְׂאִין אִיסוּרוֹ עַל הַבְּעַל מ"מ חֲבַר יְחוּשׁ לְעַצְמוֹ
וְלְכֹאוּרָה יֵשׁ לְהַשְׁוֹת בְּזֵה תְלַמִּיד בְּבָלִי וִירוּשְׁלַמִּי דְוּדָאִי פְּשוּט דְהִיכָא דְחֻקִּים הִתִּירוּ אִיסוּר
בְּכַח שְׂפִינְדָם עַפ"י הַתּוֹרָה לְהַתִּיר דְבָר מַה"ת לְמִגְדָר מְלִתָּא אִין מְקוּם לְחוּשׁ פְּלָל לְהַחְמִיר לְצִאת
י"ש דְהָא הִיתָר גָּמוּר הוּא וְהוּא מִמְצַנַּת הַתּוֹרָה לְשִׁמּוּעַ בְּזֵה לְדַבְרֵי חו"ל וְכֵן נִשְׁמַע לְהִדְיָא מְדַבְרֵי
הָרֶשֶׁבַּ"א בְּחִידוּשָׁיו בַּד"ה חֲזָרוּ וּמְסִיִּים בִּזְה"ל וְכָל שְׂהִיּוּ רוֹאִין לְהַתִּיר לְצוּרָה מִתָּר מַה"ת ע"כ:
עוֹד הוֹכַחְתִּי בַמִּק"א דְהִיכָא שְׂהִיָּה בְּיַד חֻקִּים לְהַתִּיר בְּהַפְקָר ב"ד לָא עָקְרוּ אִיסוּר תּוֹרָה רַק
הִתִּירוּ מִדִּין הַפְקָר ב"ד וּלְפִי"ז בְּאוֹמְרַת טא"ל הִינְנוּ שְׂנֵאֲנָסָה מְכַשֵּׁר דְבַכָּה"ג יֵשׁ לְהַתִּיר מְטַעַם
הַפְקָר ב"ד דְהַפְקִיעוּ הַקִּידוּשִׁין מְעִיקְרָא אִין הִתִּיר מְחַמַּת עֲקִירַת דְבָר מַה"ת אֲלֵא מְטַעַם הַפְקָר
ב"ד וְכִינּוּן שְׂבַכָּה"ג שְׂנֵפְקַע הַקִּידוּשִׁין לְמַפְרַע וְיִשׁוּבוּ כָּל בְּעִילוּתֵי שָׁל הַבְּעַל לְבִיאַת זְנוּת ע"כ
אִם הוּא חֲבַר מְהֵרָאִי לוֹ לְחוּשׁ שְׂמָא נְטֻמָּאָה וְאִינְהוּ מְוַתֵּר לוֹ אֲלֵא בְּהַפְקַעַת קִידוּשִׁין וְהַפְקָר ב"ד
וְיִשׁוּבוּ בְּעִילוּתֵי בְּעִילוּת זְנוּת וּז"כ הִירוּשְׁלַמִּי אִם הִיָּה חֲבַר יְחוּשׁ פְּלוּמ' שְׂיַחוּשׁ שְׂלֵא יְהִיָּה לְמַפְרַע
בְּעִילוּתֵי בְּעִילוּת זְנוּת ע"כ יוֹצֵאָה וְלֹא יְהִיָּה פְּלָל הַפְקָר ב"ד אֲבָל בְּאוֹמְרַת נְטֻמָּאִי מְנַכְסִי
שְׂבַכָּה"ג אִין תּוֹעֵלַת בְּהַפְקָר ב"ד דְהָא אִף פְּנוּיָה שְׂנַבְעֵלָה לְפִסּוּל מְקַרִי זִוְנָה נְאֻסוּרָה לְכַהֵן אִין
הַתִּירָה לְבַעֲלָה לִמ"א רַק מְצַד הַפַּח שְׂיִישׁ בְּיַד חו"ל לְעַקּוֹר לְצוּרָה דְבָר מַה"ת וְלִשְׁנוֹי הִיתָר גָּמוּר
מַה"ת אִין פְּלָל מְקוּם חַיִּיב בְּזֵה לְחוּשׁ אִף לְחַבַּר דְבְּעִילוּתֵי לֹא יִשׁוּבוּ לְהִיּוֹת זְנוּת וִיְדִי שְׂמִים יְצֵא
בְּשִׁמּוּעוֹ דְבָרֵי חו"ל שְׂאֲמָרוּ שְׂהִיתָר גָּמוּר הוּא וְאִף אִם נְטֻמָּאָה לִית לְגַבְיָה סְרָף אִיסוּר פְּלָל וַא"ש
מַה שְׂהִשִּׁיב ר"נ בְּתֵרֵי עוֹבְדֵי שְׂהִי לְפָנָיו לִית בֵּה מְשִׁשָּׂא וְלֹא תִשְׁגִּיחוּן בֵּה דְבַהֲנָה עוֹבְדוּי לְפִי
דְבָרֵיהֶּ נְבַעֲלַת מְנַכְרֵי וְאִין תּוֹעֵלַת בְּהַפְקָר ב"ד כ"א בְּעֲקִירַת אִיסוּר מְפָל וְכָל: וְעַפ"י"ז י"ל פְּנוּנָה
נְכוּנָה בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' רִי"ד בַּמַּס' קִידוּשִׁין דָּף י"ב בַּד"ה אֲמַר לִיה לָאו כָּל פְּמִינָה כו' שְׂפַתְבּוּ בִּזְה"ל
הָא דִּיהוּדִית דְמָיָא לְהִנָּה תְרֵי עוֹבְדֵי בְּשִׁלְהֵי נְדָרִים דְאֲמַר ר"נ עֵינֵי נְתַנָּה בְּאַחַר וְלֹא מְהִימְנָה ע"כ
וְקֻשָּׁה עַל דְבָרֵי לְמָה הַנְּצָרָה לְהִבִּיא רֵאִי מְהִנָּה תְרֵי עוֹבְדֵי וְהָא מְשִׁנָּה עֲרוּכָה הִיא דְלִמ"א אִינְהָ
נְאֻמָּת וְאִף אִם נֹאמַר שְׂפִנוּנְתּוֹ לְהִבִּיא רֵאִי מְדַבְרֵי ר"נ דְאֲמַר לִית בֵּה מְשִׁשָּׂא לֹא תִשְׁגִּיחוּן בֵּה
דְאִף לְצִאת י"ש לִיכָּא חַיִּיב ע"כ לָא חֲשַׁשׁ ר"ח פְּלָל לְדַבְרֵי אֲשֶׁתּוֹ מ"מ אִינוּ מְדוּקְדָק לְשׁוֹן הַרִי"ד
מַש"כ וְהָא דִּיהוּדִית דְמָיָא לְהִנָּה תְרֵי עוֹבְדֵי לְמָה נְקִיט דְוּמָיָא דְהָא מְדַר"נ נִשְׁמַע בְּכָל אֲשֶׁה הַבָּאָה
לְאַסוּר א"ע עַל בְּעֵלָה שְׂאִין מְאֻמִּינִין לָה וְאִף חֲבַר א"צ לְחוּשׁ פְּלָל אֲבָל לְפִי דְבָרֵי הַנְּ"ל י"ל
דְהַתּוֹס' רִי"ד סוּבֵר שְׂהַטַּעַם בַּמ"א שְׂאִינָה נְאֻמָּת הוּא מְשׁוּם דְאִפְקַעִינְהוּ רַבְּנֵי לְקִידוּשָׁיו וּבְמַעֲשֵׂה
דִּיהוּדִית א"א לֹאמַר טַעַם זֶה דְאִם פְּדַבְרֵי כֵּן הוּא שְׂנַתְקַדְשָׁה בְּקַטְנוּתָה ע"י אֲבִיָּה מַה"ת לְאַפְקוּעֵי
קִידוּשָׁיו שָׁל זֶה א"כ אִין לְלַמּוֹד בְּכַה"ג מ"מ א"א אֲבָל מְהִנָּה תְרֵי עוֹבְדֵי דַר"נ שְׂלַפ"ד נְבַעֲלַת לְנַכְרֵי
דְלֹא שְׂיִיף לְהַתִּיר מְחַמַּת הַפְקָר ב"ד מוֹכַח שְׂהִיָּה בְּיַד חֻקִּים לְעַקּוֹר הָאִיסוּר וּכְמוֹ כֵּן בְּיַד חֻקִּים
סְפִק אִיסוּר א"א לְמַגְדָר מִלְתָּא לְצוּרָה שְׂלֵא יְהִיָּה נְשִׁים נוֹתְנַת עֵינֵיהֶם בְּאַחֲרִים וְיֹאמְרוּ

לבעליהן שפכר נתקדשה לאחרים וכשם שפכה תרי עובדי דר"ל פיון שההיתר הנה מצד עקירה
אמר ר"נ לית בה מששא לא תשגיחון בדבריה שהדברים אלו שכל שאין מהצנרף לחוש פלל
לדברי האשה דאף אם פדבריה פן הוא סר האיסור ונעשה היתר מה"ת בכח שיש לחז"ל לעקור
דבר מה"ת למגדר מילתא לצנרף כ"כ במעשה דיהודית וע"כ אף שר"ח הנה תנא לא חשש פלל
לדברי אשתו ולזה מדוניקים דברי התוס' רי"ד במה שפכת ודמנ' להנה תרי עובדי דשלהי נדרים
כו': משנה בראשונה כו' האומרת טא"ל כו' חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר כו'
בר"ן ואיפא למידק אמתני' פיון דמדינא דאמרה טא"ל כו' לכאורה י"ל דאף למשנה הראשונה
לא היתה נאמנת נגד הבעל שיהא עליו איסור בביאתו עליה רק שגבי עצמה היתה נאמנת מדין
שוני' אנפשה חתיכה דאיסורא וכיון שהוא אסורה שתדקק להבעל ולא תהא יכולה שתדור עמו
כופין אותו לגרשה ומספר פתובתה נלמד פשתנשא לאחר תטלי מה שכ' לכי ע"כ למשנה
הראשונה יוצאה ונוטלת פתובתה ולמשנה האחרונה ונה רא' חכמים לחוש שפא עיניה נתנה
באחר, ע"כ עקרו האיסור שעליה מצד דין שניה אנפשה חד"א ועקירה זו אינה אלא שוא"ת
דאשה קרקע עולם היא ועל הבעל גם למשנה הראשונה לא הנה איסור דמה"ת יצטרף להאמין
לה הא אין דבר שבפירו פחות משנים אבל לכאורה יש לדחות דמלשון הרא"ש שפכת המנה
חכמים לאסור עצמה על בעלה כו' מספר פתובתה נלמוד כו' ע"כ נראה דדוקא אי מאמינים
לדבריה מחויב ליתן לה פתובה משא"כ אם נאמר דאינה נאמנת למשוי איסור על בעלה רק משום
דשניה אנפשה חד"א צריף הבעל לגרשה ובכה"ג אין לחייב את הבעל ליתן לה פתובה מספיקא
דדלמא משקרת ונתנה היא אצבע בין שניה ע"כ נ"ל לומר באופן אחר דלמה"ר פיון שעכ"פ הי'
איסור עליה מטעם דשוניה אנפשה חד"א פנ"ל ושורת הדין לכונן אותו לגרשה ואם היא משקרת
הגט בעל דהוי גט מעושה שלא פדין וכן מצאתי בתשובות מהרי"ק סי' ק"ז יש להאמינה שנטמאה
מטעם חזקה דבנדאי לא משקרת לגרום כפיה ויתהא באיסור א"א פל ימיה וסברא זו נשמע מדברי
הרא"ש בשמעתין וכיון שנאמנת היא לגמרי מדין מחויב הבעל ליתן לה פתובה ולמ"א שחששו
שפא עיניה נתנה באחר עקרו בשב ואל תעשה שלא לכונן הבעל על הגע וברצוני תלויה אם ירצה
לחוש לדבריה יגרשה ואם לאו לא יגרשה וכיון דבטלה הפפיה ממילא ליכא חזקה הנ"ל דהא
אם יגרשה מרצונו אף שיודעת בעצמה שאמרה שקר תהא מגורשת גמורה ולא תהיה באיסור
א"א וכיון שבטלה החזקה ליכא שום אסור על הבעל אלא עלה דידה בלבד דשוני' חתיכה דאיסורא
ואיסורא דידה הוא רק שב ואל תעשה ובכהאי גוונא בינד חכמים למיעקר ומינושב קושית הר"ן:
סוגיא דפלגין דיבורא סנהדרין דף ט' ע"ב אמר רבא פ' בא על אשתי כו' היינו הך מהו דתימא
אדם קרוב אצל עצמו כו' הך דינא השמיט הסמ"ג ואמרת דרף פלפול דלהסמ"ג לשיטתו ליכא
לפסוק בזה פרבא ואקדים מ"ש בסמ"ג במצנת ל"ת רי"ג פתיב בפ' שופטים לא יקום ע"א באיש
לכל עון ולכל חטאת כו' ותנא בספרי בכל לרבות את האשה כו' ולמדנו מפאן שע"א שיודע
בחבירו עון דבר שאינו ראוי להשביעו שלא יקום להעיד עליו ואם קם והעיד עליו לוקה דשם
ביש הוא דקא מפיק עליה פדאמרי' בפסחים דף קי"ג טוביה חטא אתא זיגוד קמסהיד עליה נגד'
רבא לזיגוד פי' משום לאו דלא יקום אמנם אותו מלקות מדרבנן הנה שהרי במס' סנהדרין למדן'
מכות מדיני נפשות בגז"ש דרשע רשע וד"נ אין דנין אלא בזמן שפנהדרין נוהגות ומה שמצינו
בקידושין דף ס"ו באותו סומא שהעיד שליח שזינתה אשתו א"ל מר שמואל אי מהימן לך פבי
תרי זיל אפקה ולא גער בי' מר שמואל על מה שהעיד ביחידות כו' י"ל הפרשת אסורא שאני
עכ"ל.

ויעניין בס' משנת חכמים דאתי' ליה מלשון הסמ"ג דהעובר על הלואו דלא יקום חייב מלקות מדאורייתא אף דאין בו מעשה ויילפינו לה ממש"ר ומעדים זוממים וע"כ הוצרך הסמ"ג לבאר דמאי דנגדיה רבא לזיגוד לא הנה מלקות דאורייתא פינו שלא הנה בזמן הבית אבל בזמן הבית יש חיוב מלקות דאורייתא: היצא מדברי הסמ"ג הנ"ל דאם ע"א יחידי מעיד על אדם שעבר עבירה ולא הנה תועלת בעדותו לא לחייב שבועה ולא לאפרושה מאיסורא עובר על לאו שיש בו מלקות, ועמה נחזי אנו מדאמרינו פאן מהו דתימא אדם קרוב אצל אשתו לא אמרי' והפנונה דס"ד שיהיה הבעל מהימן גם על אשתו מיגו שנאמן על חבירו או כפי' הרב"ד דס"ד דלא הוי כמעיד לחצאין והוי עד פסול לגבי אשתו דאמרי' עדות שבטלה מקצתו בטלה פלו ואין לחייב מיתה את הבעל לשני פירושים הללו ע"כ צ"ל דליכא פועלת להבע בעדותו שעי"ז ינפטר מכתובת אשה דאם יש לו תועלת שבקיום עדותו על אשתו ינפטר מכתובתה פינו שזינתה תחתיו קשה לפי פי' רש"י מהיכי פתי יהיה ס"ד לומר פינו דנאמן על הבעל נאמן גם על אשתו הא אם נאמר פן אין לה נוגע גדול בעדותו יותר מזה ומה"ת יקום עדותו על הבעל ומחמת זה יהי נאמן גם על אשתו א"כ מרויח בעדותו על הבעל מה שיהי' נאמן עי"ז גם נגד אשתו וינפטר פתיכותו ואף לפי' הרב"ד הנ"ל ע"כ צ"ל גם פן דליכא נפקותא בעדות זה לענין פתובתה דאי איכא נ"מ אף אם לא הי' אמרינו דבעל פאשתו לא הי' מקום לומר עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה דהא בעדותו על אשתו הוא נוגע לטובת עצמו נוגע הוי כבע"ד ממש ואין עליו שם עד פלל ומה"ת הנה ס"ד לומר בכה"ג עדות שבמ"ק בטלה פולה א"ו צ"ל דמייירי בנו בגונא דליכא נ"מ לענין פתיבת אשתו פגון שבלא"ה אבדה פתובתה לפי"ז קשה אמאי אמרינו הוא ואחר מצטרפים להרוג את הבעל אמאי לא אמרינו שהעד השני שהעיד על האשה עבר פלאו דלא יקום ע"א באיש והה"ד באשה דהא לגבי דינה לא הנה שום תועלת בעדותו דלאפרושי מאיסורא לא שייך דהא בלא"ה פכר נאסרה מבעלה בדברי הבעל בעצמו דשוויה אנפשיה חתיכא דאיסורא באמירתו שזינתה עם פלוני ולחייב את האשה שבועה ולהכחיש את העד ג"כ לא נ"מ דהא כשע"א מעיד על אשה שזינתה והיא מכחישתו ליכא חיוב שבועה על האשה כ"א פשתובעת פתובתה והרי לדברי הנ"ל דהכא מייירי שאף בלי עדות הבעל פכר הפסידה פתובתה וכינון שעבר אותו העד פלאו דלא יקום פסול הוא לעדות והאיך מצטרפין עדותו לחייב את הבעל מיתה.

וא"ל דרבא לשיטתו שפובר פדאי' לקמן דף כ"ז דאף האוכל נבילות להכעיס פשר לעדות משום דבעינו רשע דחמס הא מסקינן שם בגמ' דגם רבא מודה בעד זומם שפסול לעדות פינו שהוא רע לשמים ורע לפריות והכא עדותו על האשה שזינתה נעשה העד יחידי שהעיד עליה רע לשמים ולפריות.

דהא פלגינן דיבורא ואמרינו שזנה עם אשה אחרת ולא עמה פדמוכח מדברי התוס' בד"ה א"א משים עצמו רשע במש"כ דלא אמרינו פלגינן דיבורא אלא בתרי גופי כו' ותדע דאם הנה פהן נשוי אחותו והוא ואחר מעידין שפ' בא עליה סברא הוא לרבא דמצטרפין להורגו אבל לא להורגה אפי' לאוסרה על בעלה אעפ"י שנאסרת באונס ע"כ.

לתרץ קוש' זו אקדים עוד מה שיש להקשות לכאורה דבתוס' מס' גיטין דף ל"ג ע"א ד"ה ואפקיענהו כו' פתבו בזה"ל ועוד הקשה רבינו שמואל דהיכי מחייבינן לעולם מיתה א"א שזינתה הא התראת ס' הוא דשמא ישלח לה גט ויבטלנה ועוד כו' ולומר ר"ת דבכה"ג לא הוי התראת ספק דאזלינן פתר רובא ורוב ב"א אין מגרשין את נשותיהן וכששולחין גט אין מבטלין ע"כ

ויעזבן בפ"י מס' גיטין דף ע"ב ע"א ד"ה בא"ד ונראה לר"ת כו' שמפרש לפי שיטתו שפ והיה שניה בגט שנזמן אורף' דין אפקעינהו דמה שצינה דוד על אוריה שישוב לביתו היה פדי שיגרום ע"ז הפקעת קידושין למפרע ויגובה מעון דבת שבע: ולפ"ז יש להקשות לכאורה לדברי הר"ן סוף מס' נדרים דלמשנה אחרונה שתקנו חז"ל דאומרת טמאה אני לה אינה נאמנת ומותרת היא לבעלה הטעם משום דאפקעינהו רבנן לקידושין מיניה א"כ האיה מחייבין מיתה הבא על א"א דלמא אמרה האשה שזינתה לבעלה ט"א לה ונפקע הקידושין וביותר קשה דכל אשה שתזנה תחת בעלה ותירא לנפשה מחייב עונש מיתה שיחול עליה תאמר לאישה ט"א ל ותשאר תחתיו מצד תקנת חכמים בהפקעת קידושין למפרע ועד"ז יכולים אנו לטהר כל ממזרים בעולם: אמנם הא פשוט לדינא דאם זינתה אשה תחת בעלה ואמרת לו ט"א לה והותרה כתקנת חכמים עכ"ז אם באו עדים אח"כ שזינתה שאוסרים אותה כמש"כ פ"עין זה באס"ז למס' פתובות דף ג' בפ"ש הרשב"א דאף דהא דמתירין אשה עפ"י ע"א או עד מפי עד כו' הוא מטעם דאפקעינהו רבנן לקידושין וכמש"כ רש"י במסכת שבת דף קמ"ה ע"ב עכ"ל פי אחי הבעל תצא מזה ומזה והולך ממזר והטעם דלא אפקעו חכמים לקידושין רק על אופן אם לא יתברר הדבר אח"כ בעדים יעו"ש ועד"ז צריכים לומר גם באומרת ט"א לה דחכמים אינם מפקיעים קידושין רק אם לא יתברר זנות בעדים וכ"ז שאין עדים לפנינו אנו תולין שמסתמא לא יבואו עדים ובפרט דזנות בעדים לא שכיח אבל פשפאים עדים יתגלה למפרע שלא הנפקע קידושין ומינשבים בזה קושיא הג"ל: אמנם א"כ אין לחייב הבא על א"א במיתה כ"א היכא שהעדים מעידים גם על האשה דבכה"ג לא שניה אפקעינהו ואף כי אמרה לבעלה קודם שבאו העדים ט"א לה ליכא הפקעת קידושין אחר שנתברר אח"כ בעדים שבאמת הייתה טמאה לו בזונתה לפנייהם אבל היכא שהעדים אינם יודעים להעיד רק בסתם פלוני בא על א"א ואינם יודעים מי הייתה האשה רק שהיה ידוע להם שהייתה א"א בכה"ג פשאותה אשה שזינתה אומרת לבעלה ט"א לה נפקעי' קידושין ונשאר פה בהפקעה לעולם א"א לחייב מיתה את הבעל דהא איכא ס' התראה לעדים דלמא אותה אשה שזינתה עמו אמרה לבעלה ט"א לה ונפקעו קידושין ולא ישובו לעולם למפרע דהא ליכא עדים עליה והרי לא בא על א"א כ"א על פנויה וא"כ למה אמר רבא פלוני בא על נערה מאורסה והזנמו נהרגים ולא משלמים ממון הא מיירי שמעידין סתם בלי הזכרת איזה נערה מאורסה הא בכה"ג א"א לחייב את הבעל מיתה דלמא אמרה לארוס שה ט"א ל וצ"ל דאף למשנה אחרונה דאומרת ט"א לה אינה נאמנת ז"א אלא באשה היושבת תחת בעלה שחשוי חכמים לתקנת האנשים שלא יפקיעו א"ע מתחת בעליהן אבל בארוסה שבלא"ה עדיין אינה משועבדת לארוס שלה להבעל לו ובידה שתמנע א"ע להכניס לחופה עמו לא תקנו חז"ל וקם דינא שהיא נאמנת למשווי נפשה חתיכה דאסורא וסתמא דמתני' לא מיירי אלא באשה נשואה דשניה ביה גם טענת שמים ביני לבינה ונטולה אני מן היהודים ששנוי שם במתני' דשילש נשים: אמנם אפתי קשה בהא דאמר רבא פ' בא על אשתי דמיירי בסתם אשה נשואה הוי בת תחת בעלה דהוא ואחר מצטרפין להרוג את הבעל מטעם דפלגינן דיבורא שהכנונה בו לפי פי' התוס' דאמרינן דלא עם אשתו פלוני זינה כ"א עם אשה אחרת הא בכה"ג ליכא למחייב מיתה את הבעל פ"נן דאם זינה עם אשה אחרת ואינו ידוע עם מי הרי ליכא עדים על האשה שהיא טמאה לבעלה ואם אמרה האשה לבעלה ט"א לה נפקעי' קידושין ושבה להיות למפרע פנויה ואמאי יהרוג הבעל הא איכא ס' הרגיל להיות דלמא האשה ההוא שזינתה עמו אמרה לבעלה אחר שזינתה עם זה ט"א לה ונתעקרו קידושין: לתרץ קושיא זו נ"ל דאליבא דתוס' ל"ק דהא מדברי התוס' במס' יבמות דף כ"ב נראה מבואר

שלא נחתו פלל לסברת הר"ן הנ"ל דבאומרת ט"א לה שאינה נאמנת הטעם משום הפקעת קידושין אלא משום דראו חז"ל משום דרוב האומרות פן משקרות פן נתנו עיניהם באחר ואין מקום לקושיותו הנ"ל רק לשיטת הר"ן ולשיטתו שמפרש הסוגיא כפי הראב"ד דהא דקאמר הגמ' מ"ד אדם קרוב אצל עצמו אמרינן אצל אשתו לא אמרינן הפנונה דבקרוב אצל עצמו לא שייך עדות שבטלה מקצתה דהוי בע"ד רק אי הוי אמינא דאצל אשתו לא אמרי' לא הי' דינו כבע"ד רק עד הפסול והיה שייך עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה וקמ"ל דאדם קרוב אצל אשתו אמרי' דאשתו פגופו והוי כבע"ד ולא שייך ביה עדות שבטלה מקצתה דאין עליו שם עד פלל רק בע"ד ונדמי להורג ורובע שאין מבטלין העדים בדין נמצא קרוב או פסול דבע"ד לא שמיה עד מדקתיב יקום דבר במקמימי דבר הפתוב מדבר: ולפי פ"א זה א"צ לומר דפלגינן דיבורא פירושו כפי התוס' דהא בהורג ורובע אין מציאות לומר שלא היו הם בעת המעשה ודי במה דמדחינן להו משם עדים פיון שהם בע"ד כמו כן באומר פלוני זינה עם פלוני ולא עם אחרת וכדברי הבעל והעד שעמו מ"מ מועיל עדותו בצירוף עדות אחר על הבעל לחייבו מיתה על הזנות עם אשתו של פלוני דאף שהבעל יודע ומעיד גם על זנות אשתו אין מצד אותו עדות בטול למה שמעיד על הבעל פיון דאותו עדות על האשה לאו שמיה עדות דבע"ד לאו עד מקרי לענין זה לבטל עדות על האחר מדין עדות שבטלה מקצתה בטלה פולה וכיון שפן תו לא שייך ביטול הקידושין ע"י אמירת ט"א לה דמחזיקין שעם אותה אשה זונה והיא באמת אסורה לבעלה פיון שהבעל בעצמו אמר שיודע שזינתה ומינשב קושיא הנ"ל וכיון דאתינן להכי מינשב גם מה שהקשה לשיטת הסמ"ג די"ל דרבא לשיטתו שסובר דלא מפסל עד לעדות מחמת עבירה כ"א היכא שהוא רשע דחמס או שהוא רע לשמים ולבריות ובכה"ג שהבעל והעד מעידים אף שלגבי אשה הוי העד האחר כעד יחידי וכמה שאומר על אשה שזינתה לרצונה ובהתראה סובר על לאו דלא יקום קודם ע"א באיש וה"ה באשה פיון דלא היה צריך להעיד רק על הבעל שפא על אשה זו אבל להעיד שהיא זינתה ברצון ובהתראה אף למותר מ"מ פיון שלפי דבריו האמת אתו שהאשה היא זינתה ברצון ובהתראה ולא הוי בעדותו עליה שם רע לבריות רק לשמים עבר דאף על דבר אמת אסרה תורה לעד יחידי שיעיד וכדברי חז"ל טוביה חטא זיגוד מנגיד מ"מ מחמת זה אין עליו פסול דרע לבריות כ"א מה שרע לשמים ובכה"ג היכא דליכא עבירה דחמס פשר הוא לכל עדות אליבא דרבא וא"ש וממילא מובן דלדין דפסקינן כאפיי דכל רשע פסול לעדות אף שאינו רשע דחמס ולא רע לבריות רק לשמים באמת לא משפחת הך דינא דרבא ע"כ לא הובא דין זה בסמ"ג ועל הרמב"ם שהביא הך דינא נא בלא"ה אין התחלת קושיא דהרמב"ם חולק על הסמ"ג וסובר דלא יקום באיש אינו אלא לאזהרת לאו על העד אלא ע"א קאי על הב"ד שלא יפסקו ע"פ ע"א ולפי"ז אם עד יחידי מעיד על עבירה בדבר עבירה אף שעשה איסור פיון דלא קאי באזהרת לאו אינו פסול לעדות ואף מדרבנן לא מצינו שיהיה הולך רכיל פסול לעדות: דין אין אדם משים עצמו רשע: באותו סוגיא דפלגינן דיבורא מדברי רבא שאמר פלוני בא על אשתי כו' אבל לא להורגה נשמע דמירי שהעד השני מעיד ג"כ להדיא שאשתו של זה זינתה עם פלוני וכיון דלגבי עדות הבעל צריכים לפלגינן דיבורא שלפי פ"א התוס' הפנונה דהוי כמעיד שפא על אשה אחרת עכ"ז מצטרף עדותו עם עדות האחר שעמו להרוג את הבעל ש"מ דבכה"ג לא הוי הכחשה בבדיקות ועל דרך זה י"ל גם בפלוני רבעעני לרצוני דאמרי' פלגינן דיבורא מצטרפים לעדות האחר אף היכא שעד הב' מעיד ג"כ כדבריו שהרובע רבע את זה וברצון פשניהם היתה הרביעה ויעניין בראב"ן דף קי"ז ע"ד שפחית מסברא דנפשה לומר שמירי שאין השני מעיד ע"ז שנרבע לרצונו דבכה"ג היה מהראוי לפסול

עדותו כל הנרבע וכ"ז פתב לשיטתו בפירושה במימרא דנספא ר"א דאף שאין אדם ישים עצמו רשע מ"מ אם יש עוד ע"א נעשה רשע פן תורה פוננת הראב"ן אבל גדולי קדמונינו לא הספימו עמו בזה עכ"פ גם מדברי הראב"ן מוכח פשמעיד גם עד השני עליו לא מופסל משום הכחשה בבדיקות אלא משום דנעשה רשע עפ"י עצמו היכא שיש צירוף עד אחר לפי"ז לשיטת החולקים על הראב"ן י"ל דפ' רבעני לרצוני מירי שגם עד השני מעיד פן עליו ועל הרובע והשתא דאתינן להכי אציע מה שיש להקשות לכאורה בפסג' דיבמות (ד' כ"ה ע"א) שם במשנה מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו ר' יהודא אומר הרגתיו לא תנשא אשתו כו' ומקשה בגמרא הוא ניהו דלא ישא את אשתו הא לאחר תנשא והאמר רב יוסף פ' רבעני לאונסי הוא ואחר מצטרפי להרגו לרצוני רשע הוא והתורה אמרה אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס ע"כ ויעו"ש גם בעמוד ב' ברש"י ד"ה ואין אדם מע"ר שכ' בזה"ל את עדותו אצל עצמו לעשות רשע והא דקיי"ל הודאת פיו פמאה עדים דמי הנ"מ לממונא אבל לקנסא ולענש מלקות וליפסל לא ע"כ וכעין זה איתא ברש"י מס' (פנתובות דף י"ח ע"ב) ולפי"ז נ"ל דרב יוסף דפליג דאדם מע"ר טעמו משום דמשווי פיסול עדות להודאת ממון ע"כ דעתו דכמו לענן חיוב ממון אמרינן הודאת בע"ד פמאה עדי' דמי כ"כ לפסול א"ע נאמן מדין הודאת בע"ד וידוע המבואר בש"ע דא' משותפי שהודה לאחר שפגיע לו מדמי שותפות כף וכף נאמן לגבי עצמו לשלם חצי' מדין הודאת בע"ד ולנגד שותפו לא הני אלא כע"א ועד"ז י"ל אליבא דר"י היכא שמשים ע"ר להיות פסול לעדות ולשבועה אף דלר"י אדם מע"ר ז"א אלא מחמת הודאת בע"ד פמאה עדי' דמי אין להשוותו פשנים אלא לגבי עצמו אבל היכא שע"י עדותו של זה במה שמשים ע"ר נוגע לאחרי' לא הני אלא כע"א ולא עדיף אמירתו על עצמו מע"א דעלמא וכשם שאם היה עד דעלמא בא ומעיד על א' מעדים שהוא רשע לא פסלינן עדותו דאין אדם נפסל עפ"י ע"א כמו פן לא פסלינן את הנרבע לעדות על הרובע מחמת שהנרבע מעיד על עצמו שהוא רשע וכי משום דלגבי' נפש' נחשב פשנים מדין הודאת בע"ד מ"מ לגבי אחרי' הני עדותו ע"ע רק פעדות ע"א דעלמא עליו פן י"ל לכאורה והא דאמר ר"י פ' רבעני לרצוני רשע הוא י"ל דמירי דגם עד השני מעיד עליו שרבע לרצונו והני שפיר ב' עדים הפסולי' וא"כ מאי מקשה הגמ' לרב יוסף ממשנה דהרגתיו דלמא שאני התם דליכא רק הודאת עצמו בלי צירוף שום עד ואפשר דבכה"ג גם רב יוסף מודה שאינו נעשה פסול לאחרי' מחמת הודאת עצמו ולא עדיפא מעדות ע"א דעלמא: ונ"ל שיש הוכחה אחרת דמתלוקת רב יוסף ורבא מירי היכא שאין עד השני מעיד על הנרבע רק על הרובע ואקדים מה שפכר נודע למשגב קוש' דו"ז הגאון מ' חיים יונה זצ"ל על שיטת הרמב"ם בפ' מהל' עדות דהיכא הכחשה והנמה יחד לא מקרי הנמה אמאי מועיל לעדות באומר פ' רבעני לאונסי הא פשוים יהיה גם הכחשת הענן: ואני הקשיתי פעין קוש'א זו לקמן (דף ס"ז) המסית כו' אמר לשנים הן עדיו ומביאין אותו לב"ד וסוקלין אותו וק' ג"כ הא פשוים אותן עדי' שאומר' שהסית אותם תהיה גם הכחשת הענן ובספר המקנה למס' קידושין (דף מ"ג) בסוג' דהו הו עדיו מקשה ג"כ פעין קוש'א הנ"ל דאם נאמר דעדי קידושין צריכי' דו"ח ממילא בעינן ג"כ שיהיה אפשר בהנמה האיה יכולים השלוחים להיות עדים הא הני עדות שאי א"ל ומסיק דבעדי קידושין לא בעינן דו"ח: ונ"ל לתרץ ואגב זה יתישב קוש' התוי"ט במשנה הנ"ל דמסית דאי' שם אמר לא' הוא אמר יש לי חבירי רוצים בכך ואם כי ערום ואינו יכול לדבר בפניהם מכמיני' לי עדי אחורי הגדר כו' ומקשה התוי"ט למה צריף להכמין ב' עדים הלא די בע"א שבצירופו עם הנסיח יהיה ב' עדים על המסית ובדרך פלפול יהיה אפשר לפרש גם דברי הירושלמי דמס' קידושין בסוג'א דהנ"ל ובד"ה אין שלים נעשה עד

דברי ב"ש וב"ה אומרים שלים נעשה עד הנה עבידא שולח שנים הן שלוחיו הן עדיו (פן הוא לחד גיורסא) ומקשי' המפרשי' מאי מקשה הנה עבידא הא סתמא כפירושו שאם המקדש שולח שלים א' לקדש אשה יכול לקדשה בפני עד א' והוי פמקדש בב' עדים כיון שהשלים נעשה עד ולמה הנצרה הירושלמי לומר דמייברי ששולח ב' שלוחי'.

ונ"ל דמקור הדין שכ' הרמב"ם דהכחשה נהזמה לא הוי פהזמה הוא ממה דאיתא במס' מפות (דף ה') שם במשנה אין העדים נעשין זוממין עד שיזימו את עצמן כו' ואיתא שם בגמרא מנא הני מילי אמר רב אדא דאמר קרא ונהגה עד שקר העד ענה עד שתשקור גופה של עדיות דבי ר"י תנא לענות בו סרה עד שאסרה גופה של עדיות וברש"י איתא בזה"ל גופה של עדות גופן של עדים ע"כ ובפ' המשניות להרמב"ם אי' בי"ל אמרה תורה ונהגה עד שקר העד ולא נאמר עדות שקר ע"ד שתהני העדות על עצם העדים לא על הדבר שהעידו עליו והוא עדות מוכחשת ונדחה דבריהם של אלו כאלו אין שם עדות כל עיקר עכ"ל: וברש"י עה"ת פ' שופטים פתב בזה"ל לענות בו סרה שהוסר העד הנה מכל העדות הא כיצד שאמרו להם כו' וכתב הר"ם בזה"ל פי' העד הנה שנמצא זומם קראו אותו הפתוב ענה בנסרה מפני שהוא סר מכל העדות ואין לי ביה אפי' קצת מהעדות כגון שאמרו להם העדי' האחרוני' ונהלא עמנו הייתם כו' שנמצא שבאותו היום לא נמצאו כלל עם אותו שהעידו עליו ולא יודעים ענינו מאומה אם לנה מפלוני או לא לנה משא"כ בהכחשת העדים שהם מסירים אותו מפללות העדות שאם העידו הראשוני' ראובן לנה כו' אומרי' האחרונים שלא לנה שנמצא שבבעדות זו לא יסירו העדים האחרונים מפללות העדות שאפשר שגם הראשונים שם היו באותו יום וראו שראובן לא לנה משמעון כלום כמו שראו האחרוני' אלא שהם משקרי' בעדותן זו ומפני שהעד זומם הוא מוסר מכל העדות בכללו קראו הפתוב לענות בו סרה עכ"ל: תוכן דבריו שצריך שתהא הזמה על אופן שלא הנה לה ניזמי' שם עדים כלל בענין שהעידו לא כפאשר העידו שנעשה המעשה ואף על הפוכו דהיינו שלא נעשה המעשה ג"כ לא הנה להם שיה עדי' וכנה מדויק מלשון הרמב"ם בפ' המשניות שהבאתי לעיל שצריכים שתשקור גופן של עדי' שע"י הזמה מבורר שלא הנה להראשונים שם עדים כלל בענין הנה לא על הן ולא על לאו ועמה נחזי' אנו היכא שבאים שני עדים ומעידים על אחד שהסית לפלוני ופלוני ואותן פ' ופ' מעידין שלא הסית אותם אותו פ' נ' לכאורה דעדותן של הראשונים שמעידים על ההסתה קיימת דהם עדים גמורים שמשפחת בהם הזמה אבל על עדותן של האומרים שלא הוסתו לאו כלום הוא דהא לא משפחת בהו דין הזמה דאם יוזמו שלא הי' במקום פלוני ביום פ' הרי פדבריהם פן היא שלא הוסתו ביום פ' מאיש פ' והוי הזמה לגבי הראשונים וכיון דכל עדות שאי' ל' לא שמי' עדים לא משפחת כלל שיהנה שם עדים על המסותי' אם יעידו שלא הנה בהם הסתה מאיש פ' אבל כשמעידים שהוסתו מאיש פ' הוי שם עדים ואם יוזמו יהנה שפיר לענות בו סרה או שתשקור גופן של עדים דהא אין שם עדים עליהם רק על הסתה ולא על הפוכו שפנין שלא הי' ביום פ' במקום פ' לא הנה עליהם כלל שם עדים דאם הי' מעידים שלא הי' הסתה בלא"ה לאו כלום הוא דעדות כזו ליתא בהזמה ומה דליתא בהזמה אין שם עדות עליו אם פן אתי שפיר הא דבהסית לשנים שמקבלים עדותן על המסית דהוי שפיר עדות שאי' ל' אבל בהסית לא' אף שהנה עוד ע"א אין לצרפם לקבלת עדות מהם דהא לגבי עד השני שהוא לא הנה מוסת אלא מעיד על משמע תו שהסית להשני לא משפחת הזמה דהא אם יוזמו המוסת ואיתו העד לא יהנה שני' גבי אותו העד לענות בו סרה דהא הוא אינו סר מכל העדות ע"י אותו פ' מאיש פ' ומהצורך שתקנים לענות בו סרה בשני העדים לכן צריכים להכמין ב' עדים שיפידו על המסית ומינשב

שפיר קושית התוי"ט הנ"ל וכן עד"ז מנושב קוש' ד"ז הגאון מ' חיים יונה הנ"ל דכשנינים האישי שאומר פ' רבעני הוי סר מפל העדות דהא על שלא נרבע בלא"ה לא היה מעולם עליו שם עד דהא אינו בהזמה וממילא מוכח דמייירי שהעד שמצטרף עשו לא העיד לל רק על הרובע ולא על הנרבע דאם העיד גם על הנרבע לא משפחת בהזמה דאם יזום הוא לא יהי סר מפל העדות דהא ה"א יכיל להעיד בהיפוך שלא רבע אותו פלוני והזמה לא נקראת הסתה מפל העדות אלא היכא שע"י ההזמה נתברר שלא היה על שני העדים שם עדים פלל בענין הזה לא על קיום המעשה או בבטלו ושיש להוסיף עוד לכאורה דמיתי דגבי פלוני רבעני אין על הנרבע שם עד כ"א פשמעיד שנרבע אבל פשאמר שלא נרבע הוי פנוגע שמעיד לזכותו שלא פא לידי תקלה וקלון רק שיש לדחות שיכול להעיד שנרבע מאחר ולא מזה או שאמר שפאמת נרבע מזה אבל לא היה התראה לרובע ע"כ צריכים לדברי הראשונים ולפי"ז יש לתרץ דברי הירושלמי בקידושין גבי שליח נעשה עד שהבאתי לעיל שי"ל, שהירושלמי סובר דבעידי קידושין בעינו דו"ס ושיהיה עדות שאי"ל ע"כ לא מועיל שליח וע"א פיון דלגבי עד לא משפחת הזמה שיהיה מוסר מפל העדות על הן או לאו משא"כ פששנים שלוחים הן העדים דלגב' שלוחים לא שייך פלל שם עדים אם יכחישו העדים וכנ"ל.

ומה שכתבתי לעיל דגבי מנסת אי ליכא רק ע"א המצטרף אל המנסת לא משפחת לגבי אותו העד הזמה שיהיה מוסר בו מפל העדות אין לדחות הא משפחת היכא שהוא מוזם בפ"ע ע"י פת אחת שאמרים שהוא היה עמהם והמיסת לא היה עמהם ועוד פת אחרת הם מזימי את המיסת ולא את העד שנצטרף עמו ומפללן של הב' פתות אלו יש הזמה להמנסת ולהעד ובכה"ג הוי גם העד מוסר מפל העדות דעל אפיסת הסתה להמיסת ג"כ לא היה עליו שם עד דהא לא היה באותו היום במקום אחד עם המיסת ז"א דבעדות ד"נ לא מהני הזמה בכ"ג לא מבעי' לשיטת האלפסי בסוגי' דדבר ולא חצי דבר ב"ק (דף ע' וב"ב ד' נ"ו ע"ב) דמיקרי חצי דבר אף היכא שלא הי' העדי יכולי לראות יותר א"כ בכה"ג דכת אחת מזימי לא משני עדים הראשונים והפת ב' מזימים לעד הב' הוי לגבי כל פת וכת חצי דבר דהא אין דין הזמה אלא פשהונו שני העדים אלא אפי' לדעת התוס' דאם לא היה העידים יכולים לראות יותר ממה שמעידים לא מקרי חצי דבר מ"מ בלא"ה לא הוי הזמה בד"נ בכה"ג דגרע מעדים מיוחדת שאין מצטרפין לחיוב נפשות ומה"ת יצטרפו להזמה ב' כתו' עדי נפרדים שאין כל פת מזים אלא אחד מהעדים ודברי אלה מבוארים מתוך דברי הכ"מ בפ"ד מהל' עדות הל' ז ועוד גרע הכא טפי ממה דאי' בב"ק (דף ע"ג ע"א) שמועיל הזמה תרי לחד ותרי לחד ז"א אלא בעדות מוזן יעו"ש בתוס' ד"ה דאסהידו ומלבד זה לא פרי לי בעדות מוזן כה"ג דהיינו שפת ראשונה העידו שהיו ביחד וראו זה את זה שנעשה הלואה בפניהם ואח"כ יש הזמה לכל עד בפ"ע א' ע"י פת אחת וא' ע"י פת אחרת אם מיקרי הזמה די"ל פיון דכל פת אינו מזימים אלא א' ונגד השני שעמו ליכא מהם הזמה רק הכחשה והוי פהזמה לאחד שמתוכו יש הכחשה לשני' הראשונים שלפי עדותן הראשונים היו יחד במקום פ' ולפי עדות הנזימים יש הכחשה ע"ז ואפשר בכה"ג הוי פעדות שבטלה מקצתו דהא לענין הכחשה הוי פתרי ותרי: ודע שאם נאמר רק מטעם עדות מיוחדת אינו מועיל גבי ד"נ היכא שהזמה ע"י ב' פתות תרי לחד ותרי לחד מצינו למימר למ"ד בתלמודינו שליח וע"א מהני בקידושין סובר ג"כ דעדות נשים הוא כד"נ מטעם שכ' הר"ן מס' גיטין דהא יכול לבוא לידי ד"נ ע"י עדות זו אם תזנה אשה עם א' עכ"ז ז"א אלא לענין עצמות קיום הקידושין אבל בהזמת עידי קידושין אפשר מועיל פשהזמה היא ע"י עדות מיוחדת דהיינו ע"י ב' כתו' תרי לחד ותרי לחד דהא בהזמת עדים

ליפא גבייהו גונוא ד"נ פל פמה שלא זיננה האשה וא"כ משפחת שיהיה הנזמה על העד המצטרף לשליח קידושין שיהיה מוסר מכל העדות פי פשוטום העד ע"י עדות שאמרו אתה לבד עמנו היית אבל השליח לא היה עמנו הרי לא היה לאותו עד שם עד לא על הקידושין ולא על אפיסת הקידושין דהא לא ה" עם השליח ואם אשה ואיה היה יכול להעיד אם היה הקידושין אם לא ע"כ אתי שפיר מה דמהני קידושין בשליח ועד אחד פן יש לומר בגישיב תלמודנו דמהני שליח ועד אחד אבל בשיטת ר'ושלמי לפי מ"ש שפוסבר דלא מהני שליח וע"א י"ל שפוסבר דגם בהנמת עידי קידושין אף שאינו כד"נ מ"מ לא מהני הנזמה תרי לחד ותרי לחד מטעם הראשון שכתבתי דבכה"ג הוי חצי דבר וכסברת האלפסי דאף היכא שלא היה העדים יכולים לראות הפל מקרי ח"ד אבל לרבנן דר"ע ועכ"פ לר"ע דסבירא ליה דבכל ענין הוי ח"ד ואלפינ' צריכין לומר דב"ה דאמרו שליח נעשה עד לא מיירי לענין שליח וע"א אלא בשלח שני שלוחים וא"ש קושנ' הירושלמי הוי עבידא לפי הפלל הידוע שיכולים להקשות על התנאים מדברי דב"ה דב"ש במקום ב"ה לא משנה הוא: לפי מה שכתבתי בראשית דברי בקונטרס זה שיש סברא לומר דאף אי אמרינו אדם משים עצמו רשע אינו כב' עדים לענין זה רק לעצמו מטעם הודבע"ד כו' אבל להיות פסול לאחרים לא מחשיב הודעתו של זה על רשעתו אלא כע"א ומקום יש לנישב בסוגי' בכתובות (דף י"ח ע"ב) דמסיק התם הגמרא אלא פי איתמר דרב"ח ארישא כו' מ"ט אין אדם מע"ר ותמ' לרבים הא גם לפי ס"ד דרב"ח קאי אסיפא היה צריכין לטעם זה דאין אמע"ר דאל"כ אף דכתב ידם יוצא מקום אחר להימני' דהא לפי הס"ד היה סובר רב"ח דגבי שטר לא אמרינו פיון שהגיד שוב אינו חוזר וניגיד: לנישב זה אמינא דלס"ד דקאי אסיפא הוי מצינו למימר לעולם דאדם משים עצמו רשע ומטעם הודעות בע"ד כו' ע"כ פיון שבהודעתו זה פא לפסול השטר שפיז המלוה לא הוי בהודעתו נגד המלוה רק כע"א ולא עדיף מאלו ה" פא ע"א דעלמא והיה אומר שהעד החתום בשטר זה הוא פסול וכמו כן עד אחר שמעיד על השני שהוא פסול דלא פסלינו בזה את השטר ואף לפי המבואר מדברי חידושי הרשב"א שם דאנוסי' היינו פירושו שכל א' מעיד על עצמו ועל חבירו שהיו אנוסי' וא"כ הוי כב' עדים על פל א' בפסול רשעת ז"א דהא מיד שנחזיק א' מאותן שני עדים לרשע מחמת הודעת עצמו ועדותו של השני עליו שהיה אנוס מחמת ממון הוי פסול גמור ותו ליתא מששא בדבריו אשר יאמר על חבירו שהיה גם הוא אנוס מחמת ממון ממילא ליפא על חבירו כ"א הודעת עצמו שאינו דינו אלא פעדות ע"א ונשאר השני פשר א"כ עכ"פ הוי שטר זה כשטר בע"א דא"ל אף כע"א לא הוי משום דאמרי' נמצא א' מהן קרוב או פסול עדותן בטילה ז"א לא מבעי' לשיטת הסוברי' דדין דנמצא א' מהן קרוב או פסול לא שייך אלא בעדות ע"פ ולא בשטר אלא אפילו להסוברי' דגם בשטר אמרי' נמצא א' מהן קרוב או פסול בטל השטר מצינו למימר דז"א אלא לפי האמת דמסיק רבא כדר"ל דעדים החתומים על השטר נעשה פמי שנחקרה עדותן ודמי לכל מילי עדות בשטר לעדות בע"פ אבל לפי ס"ד דרב"ח שפיר הוי מצינו לחלק לענין דין נמצא א' מהן קרוב או פסול בין עדות בע"פ לעדות בשטר ובלא"ה לחד תי' בתוס' במס' סנהדרין (דף ל"א ע"א) ד"ה שבשטר לא אמרי' נמצא א' קרוב או פסול רק היכא שידוע מי הוא הפסול אבל כשאינו ידוע לא מתבטל עדות הכשר גם הכא בעדות אנוסי' היינו מחמת ממון י"ל דלא שייך לומר דוקא בשטר בע"א לא הוי משום שא' מהעדים הוא פסול ודינו כנמצא קרוב או פסול שעדות שניהם בטלה דהא הכא שב' עדים מעידים תכ"ד יחד שהי' אנוסים אינו ידוע מי מהם הפסול רק ידוע שבונדאי א' משניהם פסול מחמת הודעת עצמו ועדות חבירו עליו אבל לברר מי מהם להחשיב לפסול אי אפשר ובכה"ג לא שייך נמצא א' מהן קרוב או פסול

ויש להחשיב השטר כשטר בע"א ולפי מסקנת הגמרא דפלוגתא ר"מ ורבנן הוא במודה בשטר שכתבו מיירי מתני' שהלנה אינו בא לפטור א"ע אלא בטענת פרעתי ולדעת הרמב"ם גם נגד שטר בע"א לבד ג"כ אין הלנה נאמן לומר פרעתי במגו דלהד"מ דהוי כמגו להכחיש את העד וא"כ לס"ד דרמב"ח שהיה קאי אסיפא הוי מציינו למימר דאדם משע"ר רק דלא הוי אלא כע"א ולכך לא נפסל השטר בעדות אנוסים היינו מחמת ממון פינון דאף אם נחזיק א' מעדים לפסול ע"י שני עדים אי אפשר לפסול את השני ונשאר שטר כע"א שאין הלנה נאמן לומר פרעתי אבל לפי מסקנא דרמב"ח קאי ארישא דאיפא מגו דהפה שאסר והיה להאמין אף אי לא נחשב כעדותו שנים הוצרך הגמרא להטעם דלכך אינם נאמנים משום דא"א משא"ר אופן זה אינו אלא לשיטת הרמב"ם גבי שטר בע"א פנ"ל ע"כ אמינא עוד אופן שני שיש בו יישוב גם לדעת החולקי על הרמב"ם בדין הנ"ל ונאקדים שמדברי הר"ן לאלפסי בשמעטתא דבבבא תפס בע"ח מיני' תורא דיתמי מס' פתובות (דף פ"ד ע"ב) ומדברי הריטב"א בחידושו פסוג' דאבימי שם ד' פ"ה מבואר להדי' דבגונא היכא שהעיד העד עדותו אם לא נאמן עדותו יבוא לידי הפסד הוי כבע"ד ואין עליו שם עד אף שאם לא היה מעיד כלל והי' מודה לדברי שפנגדו לא היה מקום תביעה עליו מ"מ פינון שלפי עדותו טוב והיה לפניו שתקובל עדותו כי אם לא יקובל יצטרכו לשלם מדין פושע נעשה כבע"ד ממש ואין ממש בעדותו והסבא נותנת דבכה"ג ממנועט מעדות מדכתיב יקום דבר ולא במקיימי דבר שלפי הראב"ד הפונה בבע"ד אין עליו שם עד וכעין זה דעת הע"ש מובא בסמ"ג ונש"ף חוה"מ סי' ל"ו דפסול נוגע אינו משום דחשבינן ליה למשקר להנאת עצמו אלא משום דנוגע הוא כבע"ד לענין קיום עדותו ואין בע"ד עד: ויש אריכות בזה מתוך דברי חידושי רמב"ן לכתובות דף מ"ד ע"ב ומ"ה ע"א לפי מה דמבואר בחוה"מ סי' מ"ו דעדים שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון פינון דלא מהימני למפטר את הלנה מחויבי' הם לשלם להלנה מה שגרמו לו היזק בעדות' מחמת אונס ממון אבל באנוסים מחמת נפשות אין מחייבי' אותן מדיני דגרמי ויש אריכות בזה בי"ש ב"ק פ"ה א"כ אף הוי אמרי' אדם משע"ר שפיר יש לחלק בין פשאומרי' אנוסים היינו מחמת ממון ובין פשאומרי' אנוסים מחמת נפשות דבאנוסי' מחמת ממון א"א להאמין אותם מדין עדות דהוי כבע"ד ממש דהא אם לא יאמינו בעדותו ויפסק ששטר פשר לגבות בו מהלנה יהיה עליהם חיוב תשלומין נהליה מצד הודאת פיהם שמצד אונס ממון חתמו עליו שקר אבל באנוסים מחמת נפשות שאין חיוב על העדים מדינא דגרמי אין להם נפקותא בקיום עדותן: אמנם אי לא הוי מאמינים לעשות אנוסים מחמת ממון אלא משום טעם זה דהוי כבע"ד היה מציאות להכשיר עדותן דבר"ן ומרדכי בקידושין דף מ"ג פסוג' דהו עדין דמסיק ה"ת בגמרא והשתא דתיקון רבנן שבועת היסת כו' מבואר דאף אם הלנה פוטר את העדים משבועה לא מהני ויש בזה שני טעמי' א' דכיון דקודם הפטור לא הי' עליהם שם עדים הוי תחילתן בפסלות פינון שלא היה להם להמלט מן חשבוה השבועה אם לא בקמה שפוטר אותן הלנה הוי כנטילת שטר בעד העדות פלומו שמחמת הטובה שעושה להם הלנה בפטירתו אותן משבועה שיש לו להטיל עליהן מעידים לזכותו: והנה לפי טעם זה השני לא הי' מקום בביתול העדות אנוסים מחמת ממון רק מטעם שכתבתי דהוי כבע"ד הי' מקום להכשי' עדותן אם הי' הלנה פיקח לומר שפוטר את העדים אלו מתביעתו וע"י פטור זה הי' סר מהם שם בע"ד מעדות זו וממילא הי' מתקיים עדותן.

לכטל השטר וא"ל משום זה שהטיב הלנה עמהם לפנותם העידו לו שהשטר פסול דהרי אם עדותן בזה שקר ובאמת לא הי' אנוסים לא הי' התחלת מקום תביעה מן הלנה עליהם ומה הי'

להם לשקר להיות נצרך לפטורו של בלנה ובמתני' סתמא תנו דבאומרים אנוסים היינו אינם נאמנים מפללו אף כשפוטרו הלנה אותן אינם נאמנים אולם אף שטעם הב' לא שייך הכא מ"מ גם גבי אנוסים מחמת ממון שייך טעם הראשון דלא יועיל פטור הלנה פיון דקודם פטור לא היה מהני עדותן ופסולי לעדות זה מדין תחילתו בפסלות א"כ לא צריכים לטעם הגמרא דאין אדם משע"ר פי מציון למימר פנ"ל דאף דמשום ע"ר מ"מ א"א לקבל עדותן בזה דהוי כבע"ד ופטור הלנה ג"כ לא מהני להכשיר עדותן פנ"ל הוא הדבר אשר לס"ד דגמרא דרמב"ח קאי אפיא דמתני' לא נחית לטעם דאין אדם משע"ר דהוי מציון למימר פנ"ל אבל לפי האמת דרמב"ח קאי ארישא דמתני' צריכי' דוקא לטעם דא"א משע"ר וכאשר אבאר: דבחידושי הר"ן בסוגי' דידן מקשה דבאומרי' פתב ידיונו הוא זה אבל אנוסים היינו מחמת ממון היכא שאין כתי' יוצא ממק"א אמאי לא מבטלינו עדותן שהוא כתי' מדין עדות שבטלה מקצתו דכשם שבטל מה שאומרים שאנוסים היו כף ליבטל מה שאומרים כתי' הוא זה ומתריץ הר"ן דכיון דא"א משע"ר משום דאדם קרוב אצל עצמו אין עליו שם עדות כלל כפי היסוד שיסוד הראב"ד דלא אמרינו עדות שבטל' מקצתו אלא היכא שפסול עדותו אינו מצד שהוא בע"ד אלא מצד פסלות שהתורה פסלתו ונקרא עד הפסול משא"כ היכא שהוא בע"ד ממש ואין לחול עליו שם עד וע"כ כשואמרים כתי' הוא זה אבל אנוסים היינו מחמת ממון פלגי' דיבורא כמו בפלוני רבעני לרצוני ונ"ל פשוט דהיכא שהעד בשעה שראה את העדות היה בע"ד רק אח"כ נסתלק מלהיות בע"ד ואין עליו עוד שם בע"ד רק שפסול לאותו עדות משום שתחילתו היא בפסלות וגזה"כ הוא מי שהיה תחילתו בפסלות הוי עד פסול לגבי זה אם מעיד תכ"ד עוד עדות שהיה נאמן עליו מ"מ מבטלי' עדות זו מחמת ביטול עדות הראשונה שאינו מתקיים משום שהי' עליו תחילתו בפסלות דבכה"ג שפיר י"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה האף דהיכא דפסולי משום בע"ד לא שייך עדות שבטלה מקצתו שאני זה דבשעת עדותו כבר סר ממנו שם בע"ד מפל מה שהעיד אלא שמקצת עדותו מתבטלת מטעם שהיה פעם א' בפסלות והוי ככל ביטול הבא מחמת פסול עדות דאמר' בי' עדות שבטלה מקצתו בטלה כולה: לפ"ז לפי המסקנא דקאי רמב"ח ארישא דאין כתי' יוצא ממק"א שפיר צריכים לומר שהטעם מאי דאינם נאמנים באנוסים מחמת ממון הוא משום דאין אדם משע"ר וכפי' הר"ן הנ"ל פיון דאדם קרוב אצל עצמו הוי כבע"ד ע"כ אף שמתבטל מה שאומרי' אנוסים היינו מ"מ מתקיים עדותן בקיום כתי' אבל אם היינו אומרי' דלכך אינם נאמנים באמירה אנוסים היינו מחמת ממון משום דהוי כבע"ד שאם לא יאמן עדותם יצטרכו לשלם להלנה היה ביד הלנה להיות פיקח ולומר שפוטרו את העדים מתביעתו והי' סר בזה מהם שם בע"ד ואף שעכ"ז לא היה נאמנים באמירת אנוסי' מצד שתחילתן היא בפסלות מ"מ היה ממילא בטל מה שאומר כתי' הוא זה מדין עדות שבטלה מקצתו בטלה כולה דהא אחר שפטרן הלנה אין פסול עדותן בכנוסי' היינו מצד ב"ד רק משום דתחילתו בפסלות דזה היא כשאר פסולי' בעדות דאמרי' בהו עדות שבטלה מקצתו לכן מסיק הגמרא מ"ט אין אדם משע"ר ולמה דמשיני נפשי' רשיעא הוי בע"ד ממש ולא הוי בכלל שם עדות וממילא לא שייך שבטלה מקצתו בטלה כולה: ואופן אחר נ"ל לתרץ קושני' דודי זקני הגאון מוה' חיים יונה זצ"ל גבי פלוני רבעני ויתרץ בזה גם מה שהקשיתי אני בסוגי' דמסית פנ"ל ונקדים לשון הגמרא במס' מכות (ד' ה' ע"א) באו שנים ואמרו בחד בשבת הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרים עמנו הייתם בחד בשבתא אלא בתרי בשבת הרג פ' את הנפש ולא עוד אלא אפי' מערב שבת הרג פ' את הנפש נהרגי' כו' ונ"ל הרמב"ם פ' י' מהל' עדות הלכה ב' שנים שאמרו בא' בשבת הרג זה את הנפש במקום פ' ובאו שנים ואמרו ביום זה עמנו

הייתם במקום אחר רחוק אבל ביום שלאחר יום זה הרגו בנודאי כו' ע"כ הרי זה ההורג עם עדי הראשונים נהרגים שהרי הוזמו ע"כ ומדכתב הרמב"ם אבל ביום שלאחר יום זה הרגו בנודאי מבואר להדיא שהמזימים מעידים שאותו פ' שנהרג ע"י פלוני לא נהרג ממנו ביום שהעידו הראשונים המוזמי' אלא ביום שלאחריו הרגו הרי לפי דבריהם יש גם הכחשה מבוארת שלפי דברי המוזמים נהרג ביום א' ולפי דברי המוזמי' ה'ה חי ביום א' פי לא נהרג ע"י אותו ההורג כ"א ביום שלאחריו א"כ קשה דבכה"ג להגי' פהזמה והכחשה פאחת א"ו צ"ל דלא מתבטלת הזמה מחמת הכחשה שעמה רק היכא שהכחשה הוא לזכות הנידון דהיגנו שלפי דברי המוזמי' יש בעדותן הכחשת המעשה מפל וכל אבל היכא שהמזימים בעצמם מעידים לחייב את הנידון בגווא דלעיל שמזימים את העדים הראשונים ומעידים עוד שאותו פלוני עשה מעשה רשע ההוא ולו משפט מות רק שלא היה המעשה באותו יום שאמרו הראשונים בכה"ג לא מקרי כלל הכחשה בעדות רק הזמה על העדים וע"כ הורגין את העדים הראשונים ואת הנידון ולפי ההנחה זאת משפחת גם בפלוני רבעני הזמה מעל' דהא המעיד פ' רבעני צריף להעיד באיזה יום היתה הרביע' ואם באו שנים ואמרים באותו היום עמנו הייתם רק שהרביע' היתה ביום אחר דגם אותן המזימים מעידים שהיתה הרביע' לא מקרי הכחשת העדות רק הזמה ונגד הפלוני שהעיד שנהרע ביום פ' פי לא באותו היום היתה הרביע' וקיום העדות ג"כ יש דהא גם הם מעידים דחייב את הרובע ונהרג הוא מעדי' הראשונים ועד"ז כ"כ גבי מסית משפחת הזמה היכא שמזימי' מעידים ג"כ על אותי פ' שהסית לפלוני ופלוני רק שלא היה הסתה באותו היום שהעידו המנסתים ובכה"ג המסית והעדים הראשונים נהרגים הוא נהרג מפני שהסית והעדים נהרגים מפני שהעידו שקר במה שאמרו שהסתו היתה ביום פ' במקום פ' ונהרי הוזמו שבאותו היום לא הי' במקום פ' וא"ש הפל ולברר יותר אקדים דברי תוס' במס' פתובות (דף ל"ג ע"א) בתוס' ד"ה אלא אפשר בזה"ל וא"ת אמאי לקי אעדות דבן גרושה הא הוי עדות שאין אתה יכול להזימה וי"ל דלא חשיב עדות שאין אג"ל אלא במעידין על הטריפה דא"א לקיומו בשום דבר לא במיתה ולא במלקות דגברא קטילא בעי למיקטל אבל הכא נתקיימה הזמה במלקות עכ"ל ותמוהי' לרבים מה ס"ד דתוס' להקשות אמאי לוקה דמה"ת לא ילקה פיון שהיה מועיל עדותן הרי עבר על לאו דלא תענה הכי ה"ל להקשות אמאי מועיל עדותן הא הוי עדות שאין אילה"ז וכאשר הקשו פן באמת התוס' מס' מכות דף ב' וכבר התעורר ע"ז חכם מספרד בתשובותיו בס' נודע ביהודא חלק אע"ה סי' ולומר הקוש' אבאר תחלה דלכאורה אינו מוכן למה נהרגים המוזמים היכא שהמזימי' בעצמם מעידים לחייב את הנידון ואין בהזמתו נגד העדים רק מה שטענו שקר בזמן מעשה ההריגה שהם אמרים שהיתה המעשה ביום א' ולפי דברי המזימים לא היתה באותו יום כ"א ביום שלפניו או שלאחריו ונהרי עכ"פ לא ענו שקר הראשונים בגוף המעשה רק בחילוק הזמן אשר אין בו נפקותא בענין החיוב מיתה על הנידון ובאמת גם הוא נהרג מצד אותו המעשה שהרג את פ' ומה לנו אם היה ביום זה או ביום אחר וצ"ל דרק גזה"כ שאף אם עדים אינם משקרים בגוף המעשה כ"א בזמן המעשה הוי מוזמים דכל עצמות ההזמה אינו תלוי רק בזמן ובמקום שהם מפלל הדרישות והתקירות ולהבין יותר אציע לשון הרמב"ם בפ"א מהל' עדות הלכה ה' הדרישות ונקירות הן הדברי' שהן עיקר העדות ובהן יתחייב או יפטר והן כו' וכיוון הזמן והמקום שבהן יזומו העדים או לא יזומו אין אנו יכולים להזים העדים עד שיכוננו הזמן והמקום ע"כ הרי שמסביר הרמב"ם דלכך מקרי הזמה בעיקר עדות על הזמן והמקום פיון שאי אפשר לחייב או ליפטר כ"א בכיוון הזמן והמקום שאפשר שתחול ע"י הזמה והפנונה דהיכא דלא משפחת הזמה אין בעדותן פלוס

ע"כ תשיב פניו הזמן והמקום עיקרו של עדות לכו פשהומו ע"ז הוי הזמה גמורה בעיקור העדות ודי בזה לעשות דין הזמה בעדי' אף פשמתברר שפלוגי ההוא שהעידו עליו עשה באמת אותו מעשה הרשע רק לא באותו יום שאמרו העדי' לפי"ז נ"ל לחדש דבר דאף שהזמה על הזמן והמקום לחודא מיקרי הזמה בעיקר העדות ז"א אלא היכא שלא היה מתקבל לעדות עדותן אם לא היה מעידין בפירוש בכיוון הזמן והמקום וע"כ הוי פניו הזמן והמקום עיקר העדות היות מבלעדם לא היה שם עדות הוא הטעם בכל עדות דבעינו שיהיה אפשר לקיים הזמה וע"כ מקלל החקירות פניו הזמן והמקום דהא בלא זה הוי עדות שאין א"ל אמנם בעדות ששורת הדין בו שמתקיימת אף אם לא היה אפשר בהזמה ממילא יוצא מקלל חיוב דרישה על כיוון הזמן והמקום כאשר פן באמת הדין גבי עדות ממון לאחר תקנת חז"ל מפני נעילת דלת שאין צריכין דרישה וחקירה: ולפי דברי הג"ל היכא דלא בעינו עדות שא"ל ומסתבר מזה שאין צריכין דו"ח אף כשאומרי' עדים בעצמם בעדותן כיוון הזמן והמקום אין זה מעיקר העדות דהא גם אם לא הי' מזכירים כלל בדבריהם הזמן והמקום ג"כ היה עדותן מתקיימת ושב הזכרת הזמן והמקום לשפת יתר פי הוא ללא צורך לענן קיום עדותן ומומילא יש סברא לומר שאם הוזמו על כיוון הזמן והמקום הוי בהזמה שלא בעיקר עדות ואין עליהם משפט חיוב הזמה לפי"ז לפי תי' השני שבתוס' ריש מס' מכות דגבי עדות דבן גרושה וכן חלוצה לא בעינו כל שיהי' בו דין הזמה בנודאי שורת הדין דלא יצטרף דרישה וחקירה על כיוון הזמן והמקום וממילא אף כשאומרי' העדים הזמן והמקום כלומר שהעידו יום פלוגי נשא אביו של זה הפהו גרושה או חליצה ומפנה הוליד ב' זה מ"מ אם הן אמרו הזמן והמקום בשקר מפני זה לבד אין לחייב אותם מלקות אזהרת לאו דלא תענה ברעף כו' דהא פנו הזמן והמקום גבי עדות דבן גרושה לא הוי מעיקר העדות פי לא היה צר כי' להזכיר כלל זמן והמקום ודי היה אם העידו באיש פ' שהוא בן גרושה ולא הים לחקור אלא בענן עצמות המעשה ולא על זמן המעשה ונ"ל שזהו באמת קוש' התוס' במס' פתובות שפחתו תחילה לתי' השני שבתוס' מסכת מכות שבעדות דבן גרושה וכן חלוצה לא בעינו כלל שיהיה אפשר בהזמה דכאשר זמם לא קאי ע"ז וע"כ מועיל עדותן להשוות בן גרושה וכן חלוצה רק שא"כ ק' למה יולקו פשהם מוזמי' בעמנו הייתם דהא לאו שמי' הזמה כלל פניו שאין כיוון הזמן והמקום מעיקר העדות והוי פמילי דכדי פעין זה הוא גבי פלגין דיבורא גבי האומר לדידי אוזיף בריבית שתפסינו לעדות זה שאמר שאוזיף בריבית ומשליכין הדברים מה שאמר לדידי וא"ש קוש' התוס' וע"כ הוצרך לתרוצי' דגם גבי עדות דבן גרושה מיקרי קיום הזמה במלקות וכינון שפן צריכין ג"כ דרישה וחקירה בכיוון הזמן והמקום והוי עיקר העדות א"כ רביע על המוזמים אזהרת לאו דלא תענה ברעף עד שקר אם נתברר ע"י הזמה שישקרו בזמן והמקום וצ"ע ליישב דברי התוס' ותירוצי' השני וברי' מס' מכות פי קמה וגם נצבחה על דבריהם הקוש' הג"ל ולכאורה יש להוסיף עוד פשניזמי' עדות בן גרושה וכן חלוצה ובעמנו הייתם ביום פ' אמאי בטל עדותן של הראשונים הא ליכא הזמה בעיקר העדות וי"ל דפלגין דיבורא ונחזיק לאמת מה שהעידו שזה בן גרושה וכן חלוצה והיה פלא היה מה שאמרו שקר בכיוון הזמן והמקום שלא היה צורך בזה לעדותן שזה בן גרושה וכן חלוצה או היה כפשוטי מילי דשיקרא שאין נ"מ בין לענן עצמות העדים ואין לדון בזה רק מדין, הכחשה בפדיקות מקור יון לזה סנהדרין ד' למ"ד ע"ב אמר רב יהודא ובלא"ה קשה לומר תי' השני בתוס' הג"ל אין צריכין דו"ח גבי עדים דבן גרושה וכן חלוצה מדלא מצינו בשום מקום שיהיה מדאורייתא שם עדים בל' דו"ח.

ולגי'שב זה אקדים מה שנתעורר הש"ך בחו"מ סי' ל"ג בקונש'י סתירות שבין הפוסקים בענין עדים ממון דלפעמים נשמע מדבריהם דלאחר התקנה דלא בעינו בעדו' ממון דו"ח גם עדות שאי"ל לא בעינו בעדות ממון ובכמה מקומות מבוואר ובפרט כמה שכתבו התוס' בטעם אין עד נעשה דין שלא יהיה עדים קרובים לדני'ני' משום שלא יקבלו הנזמה על קרוביהם ומה שתי' ע"ז הש"ך אין מתקבל על הדעת אשר ע"כ פתב התנמי' בזה"ל וכל דברי הש"ך ברור שפילדותו פתב כו' יעוי"ש.

ומה שמתרץ התנמים שם על קוש' הש"ך מחוסר ביאור וכתבתי בגליון התנמים בזה"ל ונלענ"ד להוסיף דמפלל צורה שיהיה בעדים עדות שא"ל יש ב' דברים א' שצריך שיהיה משפחת שיוזמו העדים ולזה הצורה התירה שיאמרו העדים באיזה יום ובאיזה שעה כדי שיהיה מציאות הנזמה על עדותו והוא הטעם של דו"ח כדי שיהיה אפשר בהנזמה שנית צריך שיהיה אפשר לקיים בכל העדים עונש הנזמה פשוטו וזה נלמד מקרא ונעשיתם לו כאשר זמם ומשמעותו דכל עדים שמוזמים יש לקיים בהם עונש הנזמה וכיון דבעינו קרא פדכתיב נשמע דאף אם משפחת שיוזמו העדים רק שלא יהיה אפשר להשית עליהם עונש הנזמה אין בעדותו פלים ופסוק זה נאמר גם בעדים ממון דהא נלמד מסיומא דהך קרא ולא תחוס עיניך נפש בנפש עין בעין וגו' דבפירוש ריב"ת תורה עדים זוממים בתשלומים (פתובות ד' ל"ג) ומינה דאף שמפני געילת דלת דלא תיקנו חז"ל שלא להצריך דו"ח בדנ"מ ומקבלים עדים אף שאינם יודעים באיזה יום ובאיזה שעה היה שממילא לא יהיה שום מציאות שיבואו לידי הנזמה מ"מ מה שהצריך' התורה שאם יוזמו יהיה משפחת לעשות בהם עונש הנזמה גם בד"מ פן הוא אף לאחר התקנה שלא היה צורך מפני געילת דלת כ"א להכשיר אף אם אינם יודעים לומר באיזה יום שעי"ז לא יהיה אפשר להזימם אבל החלק השני הנלמד מכאשר זמם שצריך שיהיה אפשר לקיים עונש הנזמה פשוטו העדים לא עקרו חז"ל בתקנתם מפני געילת דלת וקם פדינא דאורייתא גם בעדות ממון אף לאחר התקנה דאין בחיוב תנאי זה חשש געילת דלת ולא היה פח בינד חכמים לעקור דבר תורה היכא שאין צורך תקנה ע"כ לא עקרו רק הדין הא' והכשירו לקבל עדים בלא דו"ח אף שלא יהיה אפשר שיוזמו העדים עכ"ז אין מפלל זה להכשיר עדות העדים אף בד"מ בגנונא שלא יהי' אפשר לקיים בהם עונש הנזמה פשוטו ובזה מיושב הרבה סתירות בדברי הקדמונים שהעיר עליהם הש"ך ע"כ תנרף דברי בגליון התנמים: לפי"ז נכון עוד יותר לומר דאף לפי תי' השני שבתוס' במס' מכות דגבי עדים פן גרושה ונחלוצה פיון דלא משפחת בהם פלל עונש הנזמה עדותו קיימת הרי יסוד דבריהם שם בזה"ל ועוד י"ל דגבי עדים דבן גרושה ונחלוצה לא חיישינן פלל באתה יכול להזימה דמהיכי נפקא לן דבעינו עדים שאי"ל מכאשר זמם הא מוכח בגמרא דכאשר זמם לא נכתב לגבי עדים דבן גרושה ולא קאי פלל עלי' שום צד שפעולם עכ"ל ז"א לענין עונש הנזמה דאף דבכל עדים בעינו שיהיה אפשר לקיים בהם עונש הנזמה פגלמד מפסוק דכאשר זמם מ"מ יוצא מפלל זה עדים דבן גרושה וכן נחלוצה דכאשר זמם לא קאי עלי' בשום צד שפעולם.

אמנם הדין הראשון בתנאי העדים צריך שיהיה אפשר הנזמה העדים דזה לא נלמד מכאשר זמם רק מפסוק ונדרשת וחקרת וכל עצמות צורה הדו"ח כדי שיהיה מציאות להזימם אין להוציא מפלל זה אף עדות דבן גרושה ונחלוצה וע"כ אף שאין בהם עונש הנזמה מ"מ צריכין דו"ח כדי שיהיה אפשר שיוזמו ויפסול עדותם ובאפס דו"ח שאי אפשר שיוזמו אין בעדותו פלים וכיון שפן גם בעדים דבן גרושה ונחלוצה עיקר עדותו תלה כמה שאומרים באיזה יום ובאיזה שעה לכן כשזוממים ע"ז מתבטל עדותו ויש עליהם חיוב מלקות כמו בשארי עדות דהא גם מעידים דבן

גרושה ונחלוצה תלה עיקר העדות בכיוון הזמן והמקום שהוא מקלל דו"ח ומה שכ' התוס' דבעדים דכו גרושה ונחלוצה לא חיישינן פלל באג"ל אין פונותם בזה כ"א לענין עונש הזמה דלא חיישינן אף שא"א לקיים בהם עונש הזמה אבל בהא ונדאי חיישינן שיהיה אפשר שיבואו לידי הזמה וכנ"ל וכעין לשון זה מצאתי בדברי הרמב"ם פ"ק שני מה' רוצח הלכה ט' שכתב בזה"ל אדם טריפה שנהרג את הנפש כו' אבל בפני עדים פטור שמא יוזמו ואם הוזמו אין נהרגין שהרי כו' וכל עדות שאינה ראוי' להזמה אינו עדות בד"נ ע"כ הרי דאף שאפשר שיוזמו רק שלא יהיה אפשר לעונשן בעונש הזמה קרא לי' הרמב"ם עדות שאינה ראוי' להזמה והפוננה שאין ראוי לעונש הזמה ועוד למדתי מדברי הרמב"ם ממה שמסיים אינה עדות בד"נ נראה שדעתו דבעדות ממון פי האי גוונא דאפשר שיהיה מוזמי' ליפא לקיים בהם עונש הזמה: בגיטין דף מ"ז ע"א מ"ח ע"ב סוגיא דקנן פירות: תוס' ד"ה ולא דאמר ר"י כו'.

הקשה רבינו תם ואנו איך מצאנו ידונו ורגלינו דקי"ל כר"ל דלאו כקה"ג דמי כו' וקי"ל נמי דבדאורייתא אין ברירה כו'. וי"ל דדוקא בהאי לחודא בכותב לבנו כו' קיי"ל כר"ל דלא כו' משום דאבא לגבי ברא אחולי אחול ע"כ ולתרוץ זו עדיין תמוה מה שמקשים המפרשים כיון דמסיק בגמרא פאן וכתולין דר' ל"ל ברירה ובמס' ב"ב (דף קל"ז) מבואר דר' סובר דקנן פירות לאו כקה"ג דמי.

קשה אליבני' האיך משפחת הבאת בכורים וקריא'. עוד פתבו בתוס' ועוד י"ל דדוקא ר"י סובר דמתזירין זל"ז ביוכל אבל שאר אמוראים סוברים אע"ג דלקוחות הן אין מתזירין דמכר הוא דאמר רחמנא דלהדר אבל ירושה ומתנה לא ויסוד לדברי התוס' הוא ממה דאי' לעיל (דף כ"ה ע"א) וצריכא דאי איתמר בהא.

בהא קאמר ר"י דאין ברירה משום דבעינן לה לשמה אבל התם מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביוכל אבל ירושה ומתנה לא. אבל צ"ע לפי דברי הפ"י שם סוף ד"ה גמ' צריכא שכתב בזה"ל לכו הוצרכו הש"ס לומר דה"א מכר הוא דאמר רחמנא דליהדר אבל לא מתנה וירושא דבנדאי לא מצי למימר לחלק בין מכר לירושא לחוד דמה"ת.

הא כיון דמספקא לן אי אמרינן אין ברירה וא"כ היינו מכר היינו ירושה לכו מסיק דהוא גופא קמ"ל דסד"א ניהו דאחין שחלקו אין ברירה אפתי מנ"ל דלקוחות ניהו דלקמא מקבלים מתנה היו זה מזה ומתנה לא אמר רחמנא דלהדר קמ"ל דלקוחות הן עכ"ל.

וזה לא א"ש אלא לר"מ שסובר דמתנה אינו חוזרת ביוכל ממילא נשאר קושית תוס' לדיון דפסקינן להלכה פרבנו דר"מ שלמדו מקרא פדאי' במס' בכורות (דף י"ב ע"ב) דגם מתנה חוזרת ביוכל שוב ראיתי ביש"ש ב"ק בדיני ברירה שמקשה פן על התוס' והניח בצ"ע: ונלע"ד לתרץ קושני' התוס' באופן אחר דהנה כבר נסתפקתי במפקיר שדהו בזמן שהיובל נוהג אם הזוכה בה מחויב להחזיר ביוכל והסברא נותנת שי"ל דבמתנה דגלי קרא גלי.

ובהפקר דלא גלי קרא מנ"ל שיהיה בחיוב החזרה ביוכל. וקצת ראוי לנה מדברי הרמב"ם מהל' שמייטה יובל שכ' דאף דירושת הבעל מדרבנו מ"מ אינו חוזר ביוכל דתקמים עשו חזוק לדבריהם פשל תורה וידוע דכל חילי' דרבנו בעקירת דבר מה"ת הוא משום הפקר ב"ד ואם נאמר גם בהפקר יש מצות החזרה ביוכל למה יועיל הפקר ב"ד לבטל מצות היובל וכי עדיף הפקרת ב"ד מאם הבע"ד בעצמו מפקיר שדהו (יעניין בירושלמי ריש פ"ה דמס' פאה) והרי

העקירה בירושת הבעל שלא תחזיר ביוכל הוי פקום נעשה שבעל מחזיק באותו קרקע פאדם בשלו.

ובקום נעשה אין בנד חכמים לעקור כ"א מפת הפקר ב"ד או בדבר הדומה לדאורייתא ולירושת הבעל לא מצינו דבר הדומה בדאורייתא א"ו דבהפקר לא שייך חיוב החזרה להבעל ביוכל דליכא לא מכר ולא מתנה רק מצד ההפקר יצא מרשותו של בעליו.

והנה במסכת יבמות (נ"ז ע"ב) אי ספק ובני יבם שפאו לחלוק בנכסי יבם. לבתר דפליג בנכסי מיתנא בני יבם אומר אייתי ראי דאחינו את ושקול אמר להו ספק מ"מ אי אחונן אנא הבו לי מתנא בהדיכון ואי בר מיתנא אנא הבו לי פלגא דפליג אבונון בהדאי.

ר' אבא אמר רב קם דינא ר' ירמני אמר הדר דינא ע"כ נכתב בתה"ד סי' ש"י בזה"ל ופקו רוב המספרים כר"א. ונראה הטעם דנדאי הסברא הוא לעולם דשקיל ספק ממ"נ.

אלא היכא דפליג כפר ע"פ הדין אסח דעתו ונתניאש מאותו חלק דשקיל יבם ונעשה אותו חלק ליבם פשאר ממונו ששוב לא יוכל לחזור עלי' ממ"נ עכ"ל. ומעתה י"ל לפי שיטת רש"י בכמה מקומות דיאוש הוא מטעם הפקר אם הדין דהפקר אינו חוזר ביוכל כ"כ היכא שנתניאש הבעלים משדוניהם א"כ קשה לר"י למה מחזירין זל"ז ביוכל הא אף שישנו בהחזרה בשעת היכל מ"מ הדר שקלי' כדמעיקרא כמו שפירש רש"י להדיא בדרף כ"ה ד"ה חוזר ביוכל בתחלתו משום מצנת יוכל ונהדר שקלי' כדמעיקרא ע"כ.

וכיון שכן פל' א' מאחים מסח דעתו לעולם מחלק שפיז חבירו כי בהחזרה ביוכל אין שום יתרון זכות דביוכל בלא"ה פל' השדות מושבת מחרישה וזריעה ואין תועלת בהחזרה רק לקיום מצנת היובל ומיד אחר היובל נשאר כ"א בזכות חלקו ולא בחלק שפא כפר לנד חבירו ואין לה יאוש גדול מזה שמיד שחלקו האחים מיאש כ"א שלא יבוא עוד לחלק שגפול לאחיו ויאוש פנה הוי כהפקר וכיון שהפקר אינו חוזר ביוכל למה הם צריכים לחזור ביוכל: אכן י"ל דאף דהפקר אינו חוזר ביוכל ז"א אלא לדידן דס"ל הפקר אינו כמתנה.

אבל לפי המבואר בנדרים בשיטת ר' יוסי שפירש שם ר"י בטעמי דהפקר כמתנה וע"כ נדאי אי לא אתי לרשות זוכה יכול המפקיר לחזור והמנדר הנאה מחבירו אסור להנות מנכסי המנדר אף לאחר הפקר ממילא כמו שבמתנה יש חיוב החזרה ביוכל כ"כ בהפקר אם זכה בו אחד חייב להחזירו ביוכל לבעלים.

עפ"ז י"ל מה שקשה על הרמב"ם שפוסק דירושת הבעל דרבנן ומ"מ אינו חוזר ביוכל נהרי במס' בכורות (נ"ב ע"ב) אי שם במשנה ריב"ב אומר אף היורש את אשתו יחזור לבני משפחה וינקה להן את הדמים ומקשה הגמ' מאי קסבר כו' ואי קסברת ירושת הבעל דרבנן דמים מאי עבידתיהו.

ומשני הב"ע שהורישתו אשתו בית הקברות ע"כ הרי משמע דאי ירושת הבעל דרבנן חוזר ביוכל. אף לפמ"ש אתי שפיר דאי ס"ד דר"י ב"ב סובר דירושת הבעל דרבנן המ"ל שסובר כר' יוסי דהפקר כמתנה.

ע"כ לא הוי בנד חכמים לחזק דבריהם לבטל מצנת חזרה ביוכל דהא פל' פוחם מדין הפקר ב"ד ואי הפקר כמתנה גם במפקיר בעצמו את שדהו וקדם האחר ונקה בה מחויב להחזירו ביוכל

כמתנה: ומעתה י"ל דר' יוחנן סובר כר' יוסי ולדידך' גם הפקר חוזר ביובל ויעיין בירושלמי פכ"ש הל' ב' הפקיר חמצו בשלשה עשר לאחר הפסח מהו ר' יוחנן אמר אסור רשב"ל אמר מותר כו' אמר ר' יוסי לר' פנחס נהיר את פד הוינן אמרינן אתי לר' יוחנן כר' יוסי ודרשב"ל כר"מ כו' יענין שם ומפרש ברשב"א בתשובה סי' ע' דר' יוחנן כר' יוסי דאמר בפ' אין בין המן דר' אין הפקר יוצא מתחת ידי הבעלים אא"כ זכה בו אחר ודרשב"ל כר"מ דאמר התם פינון שהפקיר דבר פבר יצא מרשותו הרי להדי' דסברי אמוראי בירושלמי דר' יוחנן סובר כר' יוסי אף דר' יוסי מוקי פלוגתא דר"י ורשב"ל בחיישינן להרמה מ"מ י"ל דלפי שיטת הבבלי דאף דחוזרין ביובל מ"מ אין הסלקוה מבוטלת כפי פירש"י הג"ל ע"כ ר' יוחנן כר' יוסי דאל"כ אמאי מחזירין זל"ז ביובל ממילא לדידן דפסקינן להלכה כר"מ דהפקר אינו כמתנה וליתא בחזרה ביובל כמו כן באחין שחלקו דאף אם לקוחות הן מ"מ פינון שיש ספק בריירה וליפא למחייב לשום אחד מהאחים להחליף עם חבירו ואף אם יוחזר ביובל ישוב כל אחד לחלקו כמקדמ מייאש כ"א א"ע מהחלק שנפל לחבירו והוי כהפקר וא"צ אף החזרה ביובל ונפיר מצי כ"א להביא בפורים מחלקו: אמנם לכאורה צ"ע למה באמת דעת רש"י דאין החזרה ביובל רק למצנה בעלמא ואח"ז יושאר כ"א בחלקו ואמאי ואין לומר כמ"ש הפ"י דכיון דברירא ספיקא היא אוקמינן בחזקת המוןזק.

דז"א אלא במטלטלי שיש לכל אדם במה שבידו דין מוחזק משא"כ בקרקעות דהמשמש בה לא מיקרי מוחזק וכשיש ס' בקרקעות למי הם אזלינן בתר חזקה דמעיקרא כפי שהי' לידת ספק וכן צ"ל שמשמעם זה באמת דעת הרמב"ם לפי פ"י הבה"ז והכ"מ בכוננתם גבי אחים שחלקו דמחזירים זל"ז ביובל ואף דעצמות הסלקוה אינה בטילות מ"מ מחלופים האחים החלקים זה נוטל חלקו של זה וזה נוטל חלקו של זה פן ביאר פוננת הרמב"ם הכ"מ ונראה לכאורה פדבריו לפי משמעות לשון הרמב"ם במ"ש פעי"א להל' שמיתה ויובל הל' כ' וכן הבכור והמייבם אשת אחיו כו' מדכ' פן משמע דגבי אחים שחלקו הדין פן כמו בבכור ויבם ודלא כמ"ש הפ"י בסוגי' דידן.

ולכאורה יש להשוות דעת רש"י והרמב"ם. ואקדים מה שמבואר מדברי המל"מ פט"ו, מהל' טוען שהוציא מזה שכ' הרשב"א בתשובות במעשה שמכר אחד לחבירו פרמו ונולד ספק בתנאי והשיב הרשב"א דמוקמינן הכהם בחזקת הלוקח ומפרש המל"מ דאף דבקרקעות לא שייך חזקת המוןזק בה דקרקע בכ"מ שהיא בחזקת בעלים ראשונים מ"מ שאני הכה פינון שזכה הלוקח בהכרם עכ"פ דרף מכירה נדאי לזמן ע"כ אף פשיש ספק לאחר זמן לבטל חזקת הלוקח מאז והלאה מצד תנאי מ"מ פינון דכבר הוחזק עכ"פ בקנין לזמן מיקרי הוא בעל הקרקע ובספיקא מוקמינן בחזקת' ויש אריכות בזה בקונטרס תקפו פהו בקצה"ח: ולפי"ז נראה לומר דגבי ספק באחין שחלקו מתלי תלוי בפלוגתא דר"י ור"ל אי אמרינן קנין פירות כקה"ג דמי או לא דלר"י שסובר דק"פ כקה"ג דמי א"כ מיד בשעת חלוקה זכה כ"א מהאחים באותו קרקע בקה"ג וכשבא דין היובל יש ספק אם יפסוק מאז ואילך הקה"ג או לא שורת הדין לומר מעמידין הקרקע בחזקת המוןזק, בו ולכך מפרש רש"י אליבא דר"י דהחזרה אינו אלא למצות יובל אבל אחר היובל מחזיק כ"א בחלקו כמקדמ פינון דאין בריירה הוא מטעם ספק וכל ספק מוקמינן בחזקת המוןזק אבל הרמב"ם לשיטתו שפוסק, ק"פ לאו כקה"ג דמי וא"כ פשיש ספק אם ישנו בהחזרה ביובל או לא הוי כספק מעיקרא בתחילת החלוקה אם הנה כ"א מהאחים לזכות בחלק בקה"ג או שפא לא הגיע לחלקו רק לפירות עד היובל ולא הנה להאחים שום קה"ג בחלקו וכיון דהספק על התחלת החלוקה מוקמינ' בספיקא פקודם חלוקה ע"כ דעת הרמב"ם שצריכים להחליף החלקים

אחר היוכל דלשיטתני' שסובר ק"פ לאו כקה"ג דמי ליפא שום מוחזק פמה שאוכל כ"א פירות השדה מעת חלוקה ואילך עד היוכל: אמנם לפי מה שפכתבתי לעיל ביישוב קושני' התוס' דלדידן דס"ל דהפקר אינו כמתנה ואינו חוזר ביוכל ע"כ אף דאין בריה מ"מ כיון דמספיקא נשאר תמיד אחר פל יוכל ויובל כ"א מהאחים בחזקת חלקו ושפיר יש חיוב הבאת בפורים וקריא' לא א"ש דהא לפי מה דפסקינן דק"פ לא כקה"ג דמי אי אמרי' אין בריה שורת הדין גם לדעת רש"י שמספיקא מחזירים זל"ז ביוכל וגם אחר היוכל מוטל על כ"א שלא להחזיק בחלקו ומספיקא יטלו כ"א חלקו של חבירו כפי פסק הרמב"ם ע"כ נ"ל דלרש"י לשיטתו י"ל דמטעם אחר אין לבטל החלוקה אף אי אין בריה וק"פ לאו כקה"ג דמי: אקדים לזה מה דאי' ביבמות דף ל"ק ע"א ספק ויבם שפאו לחלוק בנכסי סבא אמר האי גברא בר מיתנא הוא ופלגא דידין' הוא יבם אמר את בראי דידי את ולית לה ולא מידי הוי יבם ונדאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ונדאי ומפרש רש"י בד"ה הוי יבם ונדאי יורש ויודע מפיח מי הוא בא ומוחזק בנכסים ול"ד לההוא דרב משרשריא דלעיל דהתם אע"ג דאית לי זכיו' בנכסים ממ"נ אפ"ה לא חשיב ונדאי דלא ידע מי הוא בא ליורש מפיח מה הוא בא עליהן ע"כ ויעו"ש בתוס' ד"ה הוי שהביא גם דברי רש"י ב"פ' יש נוחלין דף קנ"ח ואח"כ פתב בזה"ל ואינו נראה פלל דאטו מפני שהוא ונדאי במקצת נכסי' יהא ונדאי בכולן כו' וכן בפ"ק דב"ק (דף ט') שם גבי אחים שחלקו וקא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהן דאמר רב אסי נוטל רביע בקרקע או רביע במעות משום דמספקא ליה אי פירשין דמי או פלקוחות דלא אמרי' שלא יטול פלום שהרי זה מוחזק הוא ונדאי במקצת נכסי' וכן זה אומר בנקה שלי וז"א חצי שלי כו' ולפענ"ד פשוט דכוננת רש"י דלא אמרי' אין ס' מוציא מידי ונדאי אלא היכי דבאותו זכות שיש לו בנדאי חציו יכול לזכות גם בכולו משא"כ גבי אחי' שחלקו וקא בע"ח ונטל חלקו של א' מהן דמה שנשאר בנדאי להשני חצי' מחלקו והוא רק מחמת שלא עלה חוב הבע"ח כ"כ לגבות הפל ולא מטעם זכות ירושה דאדרבה על נכסי היורש שיעבודי' דב"ח ומה שיבא לזכות גם חצי חלקו השני הוא משום דלמא לוקח הוא משא"כ בס' ויבם שהזכות ליבם בחציו הוא ונדאי זכות ירושה דעכ"פ הוא יורש לחציו ובאותו זכות עצמו הוא בא לזכות בכולו מדין ירושה ודברי אלה יבארו יותר מתוך דברי הרמב"ם א בחידושי' שם ביבמות: ועתה אקדים דברי רש"י בסוגי' דידן (דף מ"ז ע"ב) ד"ה טבל וחוילין מעורבין שכ' בזה"ל אין לה פל חטה וחתה שאין חצי טבל ונחצי חולין כו' וישאל צריף לעשר את שלו מיני' ובי' ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו מפני שמפריש מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור אבל פי מעשר מיני' ובי' מעשר שלם נמצא מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ע"כ ולכאורה תמו' הוא כיון שיש לנכרי ונדאי חצי בכל חטה וחתה אין שם טבל על חצי של הישראל ולמה לא יועיל הפרשה ממק"א על שיעור החצי דהנה ונדאי מחיוב על החיוב וכן הוא באמת דעת רש"י בעצמו בפירושו למס' חולין דף קל"ה ע"ב.

ובטרם אשים אל עיון עיני ליישב סתירת פי' רש"י עלינו להבין ולהסביר דברי רש"י פאן וי"ל דא"ש דברש"י ד"ה של כ' בזה"ל ולת"ק אין בריה ואפ"י חלקו בספיקא הו עומדין ולכאורה גם דברי' אלו אינם מובנים דמה ספיקא יש הא ונדאי הוא בכל חטה וחתה חצי' של נכרי ונחצי' של ישראל וצ"ל שסובר רש"י דקודם החלוקה שיהיה חצי לזה וחצי לזה אבל למאן דאני' ל בריה י"ל אף דמצד השותפות יש לכ"א זכות בחצי' עכ"ז יכול להיות מבנרר ע"י חלוקה שיהיה לכ"א כל החצי שנפל לחלקו ועל דעת כן נשתתפו שמעת חלוקה ואילך יהיה קנין לכ"א חלקו למפרע וסמוכין לסברא זו מדברי הר"ן בנדרים ר"פ השותפין אמנם א"א לומר כן אלא אי אמרינן בריה

אבל אם ברירה ספיקא הוא יש לאחר הברירה ספק פאשר אבאר ספק דלמא ליפא דין ברירה מצד התלוקה וכינון שפון הרי הכל פקודם התלוקה דהחצי בכל חטה וחטה שהיה מעפום הוא חולין.

ונשאר פן גם לאחר תלוקה ואינו בחיוב מעשר רק מהחצי של כל חטה שהוא מישראל וינשנו בהפרשה גם ממק"א על חצי וספק דלמא יש ברירה והוברר ע"י תלוקה דמה שהגיע לתלקו של הישראל הוא פולו טבל פי ע"י תלוקה נשתנו מפפי שהיה קודם התלוקה וסר תלקו של העפום מכל וכל: שוב מצאתי ראי' ברורה לדברי מדברי הירושלמי בפ"ו דמסכת דמאי דעל משנה שנים שפצרו פרמיהם שמובא בפ"ה הר"ש והרא"ש שסובר ר"י להדיא בפ"ה המשנה דשם דחצי' בכל טפה הוא תמיד של כ"א ואחר התלוקה יש ספק דלמא נפל לכ"א כל תלקו או נשאר פמקדם להיות במה שפידו חצי שלו וחצי' של חבירו בכל טפה מהנין שהגיע לתלקו של ישראל והוי פולו טבל וכשרוצה להפריש ממק"א יהיה מהצורך להפריש על כל התלק ואם יעשו פן יהיו המעשרות מקיץ מקולקלים דהא בספיקא קאי דלמא אין ברירה ונשאר פקודם תלוקה ולא היה טבל רק חצי מהתלק שהגיע לתלק הישראל בהתלוקה וע"כ דעת רש"י פאן שא"א להפריש מק"א רק מיני' ובי' ומה שכתב רש"י בפירושו לתולין שיפרש גם ממק"א ז"א אלא אי אמרינן דבנדאי ליפא פלל דין ברירה ולא משתנה מצד התלוקה מאשר הי' קודם תלוקה וכן מפירש להדי' בדברי רש"י ז"ל שכ' בזה"ל נאפי' לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של נכרי הלא לו וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא אלא אין ברירה וגם זה שנשאר חצי' טבל וחצי' חולין כו' ע"כ הינצא מזה דלפי פי' רש"י בסוגי' דהכא דאין ברירה אין הפנונה בו שבונדאי אין ברירה אלא ספוקי מספקא א"כ פשחלקו האחים אנו באים לדין אצל כל אח ואח אם יש ברירה והוי פולו שלו מדין ירושה ואי אין ברירה ע"י התלוקה והוי לאחר תלוקה פמקודם תלוקה עכ"ז עכ"פ יש לכל אחד בנדאי חצי' באותו חלק שנפל לגורלו מצד ירושה פי כן הי' גם קודם תלוקה ודמי ממש לספק ויבם בנכסי סבא דהא באותו פח שיש לכ"א בנדאי בחצי' חלק שנפל לגורלו מדין ירושה יש מקום שזכה בכלם מדין ירושה דלמא הוברר לגורלו פל חלקו שהיה לו מדין ירושה ובכה"ג שורת הדין לזכותו בכלו דאין ס' מוציא מידי נדאי דהא לגבי השני הספק דלמא עתה אין לו פלל בחלקו של זה ולאותו שמתחזק בחלק גורלו יש מ"מ עכ"פ החצי' בזכות ירושה דהא אף אם אין ברירה ג"כ החצי' מחצי' שלו דרף ירושה פנ"ל ע"כ אף שמתחזרים ל"ז ביוכל משום ספק מצות יובל מ"מ לענין שלא יצטרכו להתלוי של זה בזה ושל זה בזה אחר היוכל מועיל מה שכ"א הוא נדאי בחצי' מחלקו מצד דין דאין ספק מוציא מידי נדאי פנ"ל אף למ"ד ק"פ לאו כקה"ג דמי דלא שיף חזקת מרא קמא פנ"ל מ"מ שיף אין ספק מוציא מידי נדאי וכינון דליתא בחילוף התלקי' אחר היוכל שיף סברא הראשונה דכ"א יאוישי מינאש מספק זכות שיש לו בינד חבירו והוי הפקר וע"כ ממילא לדידן גם התורה ביוכל אינו צריף ונשאר תירוצו הראשון על קושני' התוס' ומה שאמר רב יוסף אי לאו דאמר ר' יוחנן כו' א"ש דהא ר"י מצריף התורה עכ"פ ביוכל וא"כ אם היה סובר דק"פ לאו כקה"ג דאי לא משפחת דמייתי בפורים כו' והשתא דאמינא להכי יש ליישב מה שמקשים התוס' על רש"י בד"ה טבל וחולין מעורבין זה בזה דלפי פי' רש"י דאי אין ברירה אין לה פל חטה וחטה כו' מאי מקשה הגמרא על ר"י אי ק"פ לאו כקה"ג דמי והאחין שחלקו לקוחות הן לא משפחת דמייתי בפורים אלא חד בר חד הא אפי' למ"ד אין ברירה יש לו בנדאי חצי חלק בו דמחייב בפורים כו' יעו"ש: ולפי מש"כ בסוגי' דהא הפי' באין ברירה הוא דספוקי מספקא ליה וגם במס' ביצה מפרש רש"י בשיטת ר"י דהא דסובר אין

ברירה היינו משום דספוקי מספקא ליה וא"כ מןכרח לומר דר"י ל"ל סברא דרבי ואף דמדברי הירושלמי שהבאתי לעיל מבואר להדיא דר"י בעצמו סובר סברת רבי גבי שניהם שפצרו פרמיהם וקושיא זו בלא"ה קשה על דברי התוס' שדחו פירש"י והוכיחו מדברי ר' יוסף אליבא דר' יוחנן דלימא להאי סברא י"ל דאיכא לחלק בפשיטות דרק בשנ' שפצרו פרמיהם לתוף גת אחד שקודם שבא היין להגת הי' חלקו של כ"א מבנרר לעצמו ושותפותיהם באה דרך תערוכות שיתערב של זה בזה וכינון שיש בילה בלח בלח בנודאי יש לכ"א חצי בקל טפה משא"כ בשנים שלקחו שדה בשותפות ובאחי שחלקו בירושא דדעת רש"י דגם בכה"ג סובר ר"י דאמרינן שבכל חטה שנייה לכ"א חצי וצ"ל דר"י פליג עלי' בהא ואינו סובר כן אלא בגונא דשני' שפצרו דקודם חלוקה יש לכ"א החצי בנודאי בקל חטה וחטה דאם יספור כן יהיה הדין נותן לאחר החלוקה שיש ספק ברירה שינפה כ"א מהאחי בקל חלק גורלו לגמרי מדין חזקה דכינון דמוחזק בנודאי בחצי' פושט מספק חזקה זו להחזיקו בכולו וכינון שכן למה סובר ר' יוחנן דמתזירי' זל"ז ביוכל הא מדינא דאורייתא מתזיקיני' לכ"א בחלקו לגמרי מדין ירושה וכינון שבנודאי יורש בחצי' נעשה יורש בכולו ולא שנייה כלל חיוב מצות חזרה ביוכל ומדמצייה ר"י חזרה ביוכל ע"כ דעתו דקודם חלוקה לא הוי כמבנרר שיהיה שנייה לכ"א חצי' אלא זכות שניהם שנה בקל הירושא ואם אין ברירה ע"י החלוקה נעשה כ"א מהאחים מוכר ולוקח שזכות חלקו במה שנפל לגורל אחיו מוכר לאחיו ונגד זה לוקח מאחיו זכותו של אחיו שיש בחלק גורלו ואמר רב יוסף שפיר דאם היה סובר ר' יוחנן ק"פ לאו כקה"ג דמי לא היה מוציא ידיו ורגליו ולפי האמת דר"י סובר ק"פ כקה"ג דמי ומצד שהחזיק כ"א עכ"פ במקרה לזמן עד היובל מוקמינן אחר היובל בחזקתו ע"כ אין צריכי' להחליף החלקים אחר היובל ואעפ"כ בהצנרף שיתזירו זה לזה ביוכל משום ספק מצות יובל דלענן זה לא שנייה לומר דין חזקה דהא החזקה לא היה רק מצד שעכ"פ קנה מאחיו וכל הבא דרך קני' יש בו מצות החזרה ע"כ אף שהחזקה בו מועיל שלא יצטרף להחליף החלקים אחר היובל ונשארים כ"א בחלקו כמקדמ"מ ליכא בחזקה זו תועלת לענן ספק החזרה ביוכל משא"כ אם החזקה הוא ע"ד הראשון פיון שהוא יורש בנודאי מקצתו מתזיקינן אף בספיקא ליורש בכולו סמכינן אהו חזקה גם לענן שלא להצריף החזרה ביוכל ולפי"ז מה שהקשה דר' אדר' שסובר אין ברירה וק"פ לאו כקה"ג דמי א"כ לא משפחת דמייתי ביפורים מיושב בפשיטות דלפי סוגי' דהקא דר' סובר אין ברירה הוא מטעם ספק ולשיטתו שסובר דקודם החלוקה הי' לכ"א חצי בכל חטה ועד"ז בגוף הקרקע כנ' ממילא מתזיקיני' אף לאחר חלוקה כ"א בחלקו לגמרי בחזקת יורש כל חלקו מטעם דאין ספק מוציא מידי נודאי פנ"ל ואף מצד מצות יובל ליתא בחזרה שבשנת היובל וחלוקה קיימת בלי הפסק ולכך יכול כל אדם למייתי ביפורים מחלק גורל ירושתו משא"כ בטבל וחולין מעורבים פמובן דלענן איסור טבל לא שנייה סברא זו לומר פיון דבנודאי חצי טבל נחזיק כולו לטבל נודאי וזה פשוט: ולפי האמור קוש' התוס' שהתחלתי בו ותירצתי באופן הראשון יש לתרצו בפשיטות יותר דאיכא למימר דכל הגי' דסברי ק"פ לא כקה"ג דמי וגם סוברים אין ברירה דעתם כסברת רבי דקודם חלוקה יש לכ"א חצי בקל דבר השנייה לשניהם גבי חטים בקל חטה וחטה וגבי שדה בקל מקצת ומקצת קרקע וכן כ' בשא"ר סי' ואם ליכא דין ברירה כלל נשאר כמקודם ואי איכא דין ברירה מבנרר שמה שזכה כ"א היא שלו לגמרי ממילא באחים שחלקו הוי לאחר חלוקה כדן ספק ויבם ומצד חזקה זו אינם חיישי' כלל בחזרה ביוכל ושפיר מצי' כ"א להביא ביפורים ומה ראי' לפי רש"י אליבא דרבי שסובר דקודם חלוקה יש לכ"א חצי בנודאי: ובאופן אחר יש ליישב קוש' התוס' ויהיה מיושב גם התמ' ביותר

על הרמב"ם שפוסק דאחי' שחלקו מחזירי' זל"ז ביובל ולאחר היובל צריך שיחליפו חלקיהם כפי' הכ"מ והבהח, א"כ האיך משפחת הבאת ביפורים וקריא' ואקדים לשון הרמב"ם בפי"א מהל' שמיטה ויובל הל' א' ארץ ישראל המתחלקת לשבטים אינה נמכרת לצמיתות שנ' והארץ לא תמכר לצמיתות ואם מכר לצמיתות שניהם עוברים בל"ת ואין מעשיהם מועילים אלא תחזיר השדה לבעלים ביובל ע"כ וכ' הרמב"ן במגן המצות ל"ת רכ"ז ומובא בחוניה להרא"ה פ' בהר מצנה שמ"ב שטעמו של הרמב"ם הוא פועל המוכר בתמורה דאמר התם רבא חולק על אביי דכל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד לא מהני ולקי משום דעבר אהורמנא דמלפא ע"כ: והנה ידוע דהרמב"ם סובר דכל ספיקא דאורייתא לקולא וכל עוד דבספיקא קאי מותר לגמרי מה"ת דלא אסרה תורה אלא ונדאי לא ספק וכיון שפן י"ל דמה דאחי' שחלקו מחזירי' זל"ז ביובל אינו אלא כשחלקו בסתם אבל אם חלקו בפירוש שישאר לכ"א חלקו לצמיתות מהראוי שתהי' החלוקה קיימת דהא כיון דאין ברירה ליפא אלא ספק ועל ספק לא נאמר איסור הלאו דלא תמכר לצמיתות א"כ אמאי פריה ואמר ר' יוסף לא משפחת דמיתתי ביפורי' אלא חד בר חד ת"ל דמשפחת בחלקו בפירוש לצמיתות אמנם י"ל דר"י לשיטתו דאמר בכתובות דף פ"א ב"ב שכתב בנכסי אחיו כיון דאמר רבנן לא לית דבין אע"ג דזבין לא הוי זביני' זביני' ומפרש שם בס' הפלאה דר"י סובר דגם באיסור דרבנן הדין, דאי עביד ל"מ וכן מבואר להדיא בהגהת מרדכי פ"א דשבועות ואת' ליה שם מזה דגם באיסור שאדם בודה מעצמו כמו שבועה ונדר אמרי' אי עביד ל"מ דעת המרדכי דאי לא הוי שייך אי עביד ל"מ באיסור שבועה מחמת שבועה מעצמו ק"ו דלא הי' שייך באיסורי דרבנן דהו"ג כ' חידוש איסור כיון שאינו מה"ת וזה שלא כדעת התוס' במסכת תמורה ד"ה שדעתם שם לחלק בין איסור מפניש בתורה בין שבועה שלא בדה אלא מעצמו ויענין בסמ"ע בחוה"מ סי' ר"ח ובש"ך שם וא"כ לכאורה י"ל כיון דסד"א אף שמתר מה"ת מ"מ אסרוהו חכמים ועובר ע"ז הוי פועל על ונדאי איסור דרבנן ע"כ שייך גם בספק מכירה אי עביד לא מהני מצד שאסרו חכמים אף ספק מכירה: אמנם עכ"ז קשה בגונא דהכא אף מדרבנן לא שייך לחייב בהחזרה ובפרט בחילוף החלקים דהא איפא ספיקא דלמא מה שנפל לגורלו הוא שלו דרף ירושה ולא דרף קני' מחבירו וא"כ הוא אף שהוא עבר על ונדאי איסור דרבנן במה שהכניס א"ע בספק דכל סד"א אסורה ונדאי מדרבנן מ"מ וכי בשביל פן יהיה מחויב ליתן את שלו לחבירו א"כ כשאנו דנין בספק ברירה הוי עצמות הספק גם על חיוב החזרה והיינו דאם הגיע לו חלקו של אחיו מבוטל המכירה מדין דאי עביד לא מהני דאף כיון שאין מבוחר אצלנו והי' בספיקא בשעת החלוקה וגם עתה לא עבר אדאורי' מ"מ מדרבנן עבר ואי עביד ל"מ אבל בחלוקה השנית שבספק ברירה דדלמא נפל לכ"א חלק ירושתו אף שעבר אדרבנן במה שהכניס א"ע בספק זה מ"מ לא שייך לומר דלא מהני דהא אם פן הוא שלא זכה אלא בחלק ירושתו לא שייך פלל שם חזרה וכי יש קנס חכמים שמי שעובר על איסור דרבנן יפסיד משלו ויצרף ליתן לאחר א"כ בהא גופא דאי עבדי החלוקה שיהי' מהצורך להחזיר ולהחליף ליפא אלא ספק ברירה בדרבנן ונהרי' אנו פסקינן דרק בדאורייתא תא לא אמרי' ברירה אבל בדרבנן אמרי' ברירה ומה"ת יהיה חיוב החזרה וחילוף החלקי' נימא להקל בדרבנן ויש ברירה והוברר דכל מה נפל לחלק כ"א הוא חלק ירושתו לגמרי וצ"ל דבאמת הא דאחי' שחלקו מחזירי' זל"ז ביובל אינו אלא כשחלקו בסתם ולא נתפוננו לעבור פלל על איסור דרבנן וסתמא בפירוש שלא יהי' חלוקתם אלא עד היובל וביובל יחזירו זל"ז וכעין סברא זו נשמע מדברי הרמב"ן במגן המצות שכ' דלכף בסתם מכירה עד היובל אין איסור לא על המוכר ולא על הלוקח דהוי כמכירה בפירוש שלא לצמיתות רק עד היובל: והשתא דאיתנו

להכא נ' דגם דאם באמת חלקו האחי בחליקם קנימת לצמיתות אף שעברו אדרבנו מ"מ נשאר פן קנימת לעולם דאי משום לאו דלא תמכר הא סד"א לקולא ואי משום איסור דרבנו הא בדרבנו אמרינו ברירה ותליגי שהובר שכ"א זכה בחלק ירושתו א"כ שפיר משפחת בכה"ג חיוב הבאת ביפורים וקרניתו והא דמקשה ר' יוסף הוא לשיטת ר"י דר"י סובר דגם בדרבנו לא אמרינו ברירה פדאי במס' ביצה דף ל"ז ע"כ אף אם מכרו בפירוש לצמיתות צריכין להחזיר זל"ז ביוכל מדרבנו דהא אם לא הובר כ"א לחלקו רק דרף מכירה מבטל בדיעבד מדין פל מלתא דאמר רחמנא ל"ת דאף באיסור דרבנו אי עביד ל"מ פנ"ל משא"כ לדין דפסקינו בדרבנו אמרי ברירה ומינושב קושץ תוס' הג"ל וא"ש גם הרמב"ם ולפי הנחה הג"ל יש להחזיק תירוץ גם לשיטת החולקי על הרמב"ם וסוברים דסד"א לחומרא, מה"ת וכאשר אבאר ואקדים שיש מחלוקת הקדמונים בקה"ג לזמן אי מקרי קה"ג ובתשו' רבינו אביגדור שבתשו' הרא"ש פלל ל"ה סי' ב' מבואר שדעתו דקה"ג לשעה מקרי קה"ג (ויעו' קה"ח סי' רמ"א סעי' ו' שפארף בזה) ומובא דברי הר"ן בנדרים דף כ"ט ע"א ד"ה א"ל אבני כו' שכתב לחד תירוץ אליבא דאבני אף שסובר דקה"ג פקעי מ"מ במקדש אשה לשלשים יום אינה מותרת בלא גט וכ' בזה"ל והינו טעמא משום דכל קנין שאינו עולמי ק"פ בלחוד מקרי כדמוכח בס"פ השולח גבי מוכר שדה לחבירו בזמן שהיובל נוהג עכ"ל פונת דבריו דאם נאמר דקה"ג לזמן מקרי קה"ג משפחת חיוב הבאת בפורים וקריא' גם במוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג והינו פשוט מוכר בפירוש שיהיה להלוקח זכות קה"ג קרקע עד היובל וכן באחי כשחלקו על דעתא דהכי ולמה אמר ר"ל בסתם דהמוכר שדהו ביוכל מביא ואינו קורא וגם לא היה מקום לדברי רב יוסף אי לא דאמר ר' יוחנן כו' לא משפחת דמייתי ביפורי א"ש משפחת פנ"ל או דקה"ג לזמן לא מקרי אלא ק"פ: אמנם לכאורה יש לפקפק על הוכחה זו די"ל דקה"ג לא מקרי אלא היכי שביד הלוקח לשנות צורת קרקע לכל חפצו ונהי זה לשון הרמב"ם פכ"ג מהל' מכירה ה"ה המוכר גוף הקרקע לזמן קצוב הרי זו מכירה ומשתמש הלוקח בגוף חפצו ואוכל הפירות כ"ז המכירה רה ובסוף תחזור לבעלים ומה הפרש יש בין המוכר קרקע לזמן קצוב ובין המקנה אותה לפירוטי שהקונה לפירות אינו יכול לשנות צורת הקרקע ולא יבנה ולא יהרוס אבל הקונה לזמן קצוב הוא בונה והורס ועושה בכל זמן הקצוב כמו שעושה הקונה קנין עולם לעולם ע"כ הרי כמו שכתבתי דאין שם במכירה קה"ג לזמן כ"א שביד הלוקח לבנות ולהרוס ולעשות ככל חפצו: ובירושלמי ס"פ השולח אי' בזה"ל קנה שדה ביוכל ר' אילא אמר קנה קרקע ר' אבא בר ממל אמר ל"ק קרקע מתיב ר"א ב"מ לר' אילא ע"ד דאף אמר קנה קרקע יחפור בה בורות שיחין ומערות א"ל התורה אמרה ושב לאחונתו בעיני' ע"כ ולפי"ז י"ל דאף אם נאמר דקה"ג לזמן לא מקרי ק"פ אלא קה"ג ממש משום דמכר מכירה חלוטה עד אותו זמן דנמכר מ"מ ז"א אלא בזמן שאין היובל נוהג שיש רשות להלוקח לשנות צורת הקרקע לכל חפצו פנ"ל אבל בזמן שהיובל נוהג א"א שימפור להלוקח שיהיה רשות בידו לחפור בה בורות שיחין ומערות פדאמי ליה מקרא ושב לאחונתו בעיני' ע"כ אף אם המוכר מקנה להלוקח בפירוש שיהיה לו זכות לחפר בה בורות שיחין ומערות לאו פלום הוא והוי ככל מלתא דא"ר לא תעבוד דאי עביד ל"מ דהא ושב לאחונתו פתיב וא"ש דברי ר' יוסף לאי דאמר ר"י כו' לא משפחת דאף דקנין לזמן מקרי קה"ג הרי בזמן שהיובל נוהג אף קנין לזמן לא משפחת ולא התיר רק לקנין פירות: והנה פשוט דמצד הלוא דלא תמכר לצמיתות ליכא איסור רק על מכירה לעולם אבל מכירה לזמן שיהיה רשות ללוקח לבנות ולהרוס לחפור בורות שיחין ומערות אינו אסור ולא מנוע מפאת האזהרה דלא תמכר דהא בהנהרה זו מפורשת על מכירה עולמית מדכתיב

לצמיחות שפירושו לעולם רק שמחמת חיוב קיום מ"ע ושבו לאחונותו מנוע מלמפור אף לזמן בקה"ג שיהיה ביד הלוקח לחפור בורות כו' וכדומה כנ"ל וא"כ לפי הנראה משמעות דברי הר"ן במסכת חולין דף ס"ב ע"א בד"ה אלא דאף דס"ד לחומרא מדאורי' ז"א אלא בספיקא דאיסורא אבל בחיובי קיימ' מ"ע ספיקו להקל מדאורייתא ממילא י"ל דבאתי שחלקו שיש ספק בריירה יש ביד אחי' להתנות בפירוש בשעת החלוקה שיהיה ביד כ"א לעשות בחלקו לכל רצונו אף לשנות צורת הקרקע וממילא יש לכל אחד מהאחים בחלקו קה"ג לזמן עד היובל ושפיר מצי כ"א להביא ביפורים ולקרות למאן דסובר דקנן הגוף לזמן מקרי ג"כ קנן הגוף מצד איסור דרבנן שאסרו אף בספק קיום מצוה גם פן ליפא לבטל בדיעבד דהא יכול להיות שמה שזנפל לכ"א בגורלו הוא חלק ירונשתי ומותר לעשות בחלקו פכל חפצו ודברי רב יוסף שאמר דאי לא דאמר ר"י כו' א"ש לפי שיטתו דר"י שסובר דגם בדרבנן לא אמרי' בריירה ואסר מדרבנן וממילא אף שנתנו האחים רשות לשנות צורת הקרקע לאו כלום הוא מספיק' פי החמירו חכמים בס' בריירה יותר משאר ספיקא באיסורא דרבנן כנ"ל לשיטת הר"י דסובר דאף בדרבנן אין בריירה א"ו כמש"כ הפ"י דר"י סובר דבריירה לא מקרי ספק אלא ונדאי אין בריירה ולא ספיקו הוא פלל ולקד' אסור אפילו בדרבנן: ויש להסיף עוד לפי מה שהעלתי במק"א מתוך דברי הש"ך ביו"ד סי' רנ"ט ס"ק י"ד ותשו' מהרי"ט בח"ג סי' המובא בקה"ח בקונטרס הספיקות פלל א' סי' ט' דהיכא שהספק הוא בדררא דממונא וליפא חזקה לשום צד מצדדי הס' יש חילוק בין אם הספק באיסור ובין שהספק אינו אלא בחיוב קיום מצוה אם הספק הוא מחשש איסור דאו' אף שהיא בדררא דממונא ספיקו להחמיר ולדעת הרמב"ם הוא מדרבנן פכל ספק איסורים ולדעת החולקים עליו גם בזה דאיפא דררא דממונא מ"מ אסור מספיקו דבר תורה פדין פל ספק איסור אבל היכא שאין הספק אלא בחיוב קיום מצוה כמו ספק בכור שהנולד שהוא ספק בכור הוא באיסור קדושת בכור מספיקא אבל לענן מצות נתינתו לכהן אף שפונדאי בכור יש בחיוב נתינה לכהן מ"ע מ"מ בספיקא אזלינן להקל ומה"ט א"י אם נתחייבתי פטור אפי' מדרבנן אף דאיפא ס' מצוה בפרעון ויעז' בתומים בקו' תקפו פהו אפי' מדרבנן ולא החמירו חכמים בספק קיום מ"ע היכא שיש בו דררא דממונא וא"כ לפי מה שהעליתי דמניעת מכירה לזמן שיהיה רשות ללוקח לשנות צורת הקרקע בזמן שהיובל נוהג אין בו לתא דאיסור אזהרת לאו דלא תמכר לצמיחות אלא מחמת צורך קיום מצוה הנלמד מושב לאחונותו וכיון שפן בספיקא הדין כמו בכל ספק קיום מצוה בדררא דממונא אזלינן בו לקולא אף מדרבנן ע"כ באחי' שחלקו למ"ד דאין בריירה הוא מטעם ספק מותר לכ"א מהאחים לעשות בחלקו עד היובל לכל רצונו וממילא מקרי קנן לכ"א בחלקו קה"ג גמור לזמן היינו עד היובל ושפיר יכול להביא ביפורים וליקרי מן האדמה אשר נתת לי לפי שיטת רבינו אביגדור פין דאף לזמן מקרי קה"ג וז"א אלא לדין דאמרינן בדאורייתא אין בריירה ובדרבנן יש בריירה ומטעם דכל בריירה ספיקא הוא אבל ר' יוחנן שסובר דגם בדרבנן לא אמרינן בריירה להקל והיינו משום שסובר בנודאי אין בריירה וכידוע בנודאי שבכל חלק של האחי' יש שם לוקח פלומר קודם החלוקה פושט זכות כ"א בכל וע"י החלוקה נעשו לקוחות שכ"א לקח מחבירו חלק זכותו שהיה לו גם על אותו שמחזיק לגורלו ולא ספיקא הוא פלל אלא נודאי גמור ע"כ אף רק משום מצוה דושב לאחונותו מנוע כ"א מהם בנודאי שלא לשנות צורת הקרקע בעודו בידו עד היובל וליפא פלל קה"ג אף לזמן אי לאו דאמרינן דגם ק"פ לבד הני קה"ג ולז"א רב יוסף אי לאו דאר"י כו' ומינשב שיטת הרמב"ם וקושית התוס' בד"ה אי לאו כו'.

ובסגנון זה י"ל בפשיטות יותר עפ"י המבואר בדברי הרמב"ן דאף דגבי שמיטה מועיל פשיש תנאי בפירוש שלא תשמטנה בשביעית מ"מ גבי יובל לא מהני אף למ"ד מתנה על מש"כ בתורה בדבר שבממון תנאו קנים והטעם דמצות שמטות כספים הוא לטובת הלוי שיהא פטור מלשלם ע"כ מועיל תנאי דידן' משא"כ ביובל שמניעת המכירה בו לצמיתות מפורש בקרא הטעם פי לי הארץ הרי דהשלילה בו אינו מצד זכות המוכר ולקח לא כתיב לא תמכור רק לא תמכר וז"א אלא במקירה לצמיתות אבל במקירת זכות שיהא רשאי לוקח לחפור בקרקע בורות שיחין ומערות עד היובל ואינו לצמיתות לא שיניף השלילה מלאו זה ואין מניעת הלוקח בזה אלא מדכתיב ושב לאחונתו והיינו בעיני' והוא לזכותו של המוכר שישב לאחונתו והסבא נותנת דלמ"ד בדבר שבממון תנאו קנים מועיל כשמתנה הלוקח עם המוכר בהקד' שיהיה בידו לחפור בורות כו' וא"כ שפיר משפחת הקנאה לזמן עד היובל וישנו בהבאת ביפורים וקריא' ולא א"ש דברי רב יוסף רק לר' יוחנן דלפי מסקנת הגמ' במס' ב"מ (ד' צ"ד) סתימת המשנה שם כל המתנה על מש"כ בתורה תנאו בטל ואתי' כר"מ דאפי' בדבר שבממון תנאי בטל וא"כ לר"י שסובר הלכה כסתם משנה אף לענין עבודת חפירה בקרקע ולא מועיל תנאי ואף לפי מה דאי' שם בב"מ (דף נ"א) די"ל דגם ר"י מודה שמועיל תנאי היכי דלא עקר בנודאי מ"מ לפי מה שפכתתי שר"י דסובר בנודאי אין ברירה גם בכאן הוי נודאי עקר ובפרט שמפלפל הגמרא בדף צ"ד מתנה שומר חנם להיות פטור מבואר דאף היכא דליכא עקירה נודאי מ"מ לא מהני לר"מ תנאי אי לאו הסבא דגבי שומרים מעיקרא לא שיעבד נפשי': עוד אופן אחר ליישב קושני' התוס' ולהבין שיטת הרמב"ם דבתוס' ד"ה טבל וחוילין מעורבין זה בזה מקשים לשיטת רש"י מאי קאמר רב יוסף אי לאו דאמר ר"י כו' לא משפחת דמייתי בכיורים הא אפי' למ"ד אין ברירה שיש לא בנודאי חצי חלק בו דמחייב בביפורים והמותר שהוא חוילין מצי מקדיש לי' כו' ע"כ ומתמה ע"ז בס' שא"ר למה צריך להקדיש המותר הא גם המותר ישנם בחיוב הבאת ביפורים פדין המוכר שדהו לפירות דאף לר"ל מביא רק שאינו קורא באמת אשתמיטו להשא"ר דברי התוס' בב"ב (דף קל"ו ע"ב) ד"ה מביא ואינו קורא שפכתו דלר"ל אין חיוב הבאה אלא מדרבנן ולפי דברייהם גם לר"ל צריך להקדיש וכן מבואר להדני' ברשב"א בחידושו פאן שמביא קושני' התוס' הנ"ל ומסיים שיקדיש המותר כמו לר"ל במוכר שדהו לפירות ובחידושי הרמב"ן למס' ב"ב כ' דהא דסובר ר"ל מביא ואינו קורא הוא מספיקא ותורף.

פוננתו שם להמעיין בדבריו הוא דאף למ"ד ק"פ לאו כקה"ג דמי מ"מ אפשר לענין מיקרי ביפורים הוי פרי אדמתה פינון שיניקת הפירות הוא מן האדמה המשועבדת לצמיתות הפירות וסד"א הוא לכן מביא ואינו קורא פדין בכל הספיקות לגבי ביפורים לפי"ז י"ל דלמ"ד שסובר דאין ברירה הוא רק מטעם ס' שיניף שפיר לחייב אחי' שחלקו גם קריאה מטעם ס"ס ספק אהד דלמא אף דק"פ לחוד ישנו בקריאה ואף אם ת"ל שאינו בקריאה בק"פ לחוד הרי עוד ספק דלמא אמרי' ברירה והוברר דכל מה שנפל לגורלו של כ"א הוא שלו לגמרי וכיון דאיכא ס"ס גמורה ולא משם אהד מה"ת שלא יהיה ביפורים גם בקריאה וע"כ מה שאמר רב יוסף אי לאו דאמר ר"י כו' אינו אלא לפי שיטתו דר"י שסובר גם בדרבנן אין ברירה וע"כ דעתו דליכא כלל ספק רק נודאי שבנודאי אין ברירה ולא נשאר לשיטתו גבי אחי' שחלקו רק ס' אהד דלמא ק"פ לחודא יכולים לקרות או לא.

ומספיקא אינו אלא בחיוב הבאה ולא בקריאה ונשפיר אמר רב יוסף אי לאו דאר"י כו' לא משפחת דמייתי ביפורים וכפ'י' רש"י למיתי ולקרות אבל לדין שפיר מצי למיתי ולמקרי פנ"ל וא"י

להקדיש מס' דלענגן איסור חולין בעזרה איפא ג"כ ס"ס ה"ל אַבֿל לענגן חייב הַחִזְרָה בַּיּוֹבֵל לִיפֵא אֱלֵא ס' אַחַד דְּבִרְיָה אִין לְהַקֵּל וּלְקַדְּ מִצְרִיף הַרְמַב"ם בְּאַחֵי שְׁחֵלְקוּ שְׂיַחְזִירוּ זֶה לְזֶה בַּיּוֹבֵל וַיִּחְלִיפוּ חֵלְקֵיהֶם: ועפ"י דְּבִרְי הַגָּ"ל יֵשׁ לְהַבִּין דְּבִרְי הַגַּמְל' וְהַשְׁתֵּא דֵאר"ח כו' מְחַלְקֵת בַּיּוֹבֵל שְׁנֵי אַבֿל בַּיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן ד"ה מְבִיא וְקוֹרֵא דְאַפְתִּי לֹא סָמַךְ דְּעַתְּיָהּ וּבְרַמְבַּ"ם אִי בִזְה"ל הַמוֹכֵר שְׂדֵהוּ בְּזַמַּן שְׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג ה"ז מְבִיא וְקוֹרֵא בַּיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן בְּלֶבֶד שְׁעֵדִינָן לֹא סָמַכְה דְּעַתְּנָי שֶׁל מוֹכֵר שְׂתַחְזִיר לוֹ הַקְרָקַע אַבֿל אִם חִזְרָה וּמְכָרָה בַּיּוֹבֵל שְׁנֵי ה"ז מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא שְׁהָרִי סָמַכְה דְּעַתְּנָי שְׂאִין לוֹ אֱלֵא פִירוֹת וּק"פ אִינוּ כַקַּה"ג עכ"ל וְכַתֵּב הַיֵּשׁ"ש לַמַּס' ב"ק בְּדִינֵי בְרִיָּה בְּדָף מ"ז ע"ג בִּזְה"ל אַבֿל קָשָׁה לִי סוּף סוּף מֵאַחַר דִּילְפִי מְקַרֵּא מְמַסְפֵּר שְׁנֵי תְבוּאוֹת וְגו' דְמָה שְׁעַתִּיד לְצֵאת בַּיּוֹבֵל לֹא חָשִׁיב לְלוֹקַח אֱלֵא שְׂיֵשׁ לוֹ בּוֹ ק"פ וְהַגּוֹף הוּא לְמוֹכֵר כְּדִלְעִיל א"כ מָה מְהַנִּי לֹא סָמַכְה דְּעַתּוֹ ס"ס אִינוּ שְׁלֹו וְלָמָּה מְנִיחִים אוֹתוֹ לְקֵרוֹת מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּתָ לִי קְרִיאָה לְבַטְלָהּ וְלִשְׁוֹא לְפָנֵי הַמָּקוֹם וְאִם דְּבִרְי קַבְּלָה נִקְבַּל ע"כ: וְכַבֵּר הַתְּפִלָּא הַפ"י עַל הַיֵּשׁ"ש דְּאַשְׁתְּמוּטֵי מְנִי לְשַׁעֲה שְׂדִבְרֵי הַרְמַב"ם יְסוּדוֹ מְסוּנְגִי דִידֵן דֵר"ח רַק שְׁבַסוּנְגִי נ' דְתִלִי חֲכָמִים בְּסְמִיכוֹת דְּעַת הַמוֹכֵר וְהַלּוֹקַח וְהַרְמַב"ם לֹא תֵלָה רַק בְּדַעַת הַמוֹכֵר וְגַם בְּגוֹף כְּפוֹנֵת ר"ח מָה הוּא יוֹבֵל רֵאשׁוֹן וְמָה הוּא יוֹבֵל שְׁנֵי יֵשׁ שְׁנֵינּוּ בֵין פִי' רַש"י לְפִי הַרְמַב"ם אַבֿל מָה שְׁהִי קָשָׁה לְהַיֵּשׁ"ש מָה סְבָרָא יֵשׁ לְחַלֵּק בֵין יוֹבֵל רֵאשׁוֹן לְיוֹבֵל שְׁנֵי וְמָה לָנוּ לְסְמִיכוֹת דְּעַת הַמוֹכֵר וְהַלּוֹקַח אוֹ הַמוֹכֵר לְבַד אוֹ לֹא בְּאַמְת צָרִיף יֵשׁוּב וְאַקְדִים דְּבִרְי הַט"א לַמַּס' ר"ה (דָּף ח') ד"ה וְשְׂדוֹת הַחִזְזוֹרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן שֶׁכ' בְּטַעַם מָה שְׂאִין הַשְׂדוֹת חִזְזוֹרוֹת בַּיּוֹבֵל עַד יוֹה"כ אִף שְׂדִין שְׁמִיטָת יוֹבֵל הוּא מַר"ה בִּזְה"ל דְּמַצְנֵת יוֹבֵל מַר"ה וְעַד יוֹה"כ נְמִי תְלוּי בְּסַפֵּק אִי תִקְעוּ בִיּוֹה"כ חַל לְמַפְרַע מַר"ה נִמְצָא שְׁבִיעִית יוֹבֵל מְשַׁמְטִין כ"א וּלְפִי"ד אִי חֲנִיֵל אוֹ ל"ח כְּדָפִי בְּסַמוּף ה"נ קְרָקַעוֹת מַר"ה וְעַד יוֹה"כ תְלוּי וְעוֹמְדִין בְּסַפֵּק וְאִין הַלּוֹקַח מְשַׁתְּמֵשׁ בְּהֵן וְלֹא חוֹזֵר לְמוֹכֵר עַד דְּתַגְלִי מְלֵתָא בִיּוֹה"כ כו' עכ"ל וְלְכַאוּרָה לֹא נִרְאָה כְּדְבִרְי מְדְבִרֵי ר"ח כָּאֵן שְׁסוּבֵר דְּבַיּוֹבֵל שְׁנֵי סָמַךְ דְּעַתְּיָהּ רַק שְׂיֵשׁ לְדַחוֹת דְּנוֹדָאֵי מִצַּד הַסְּבָרָא יֵשׁ כְּדִי סְמִיכָה שְׁמַסְתְּמָא לֹא יִנְמַנַע מְסוּנְגִירֵי גְדוּלָה לְעַשׂוֹת כְּדַת שֶׁל תּוֹרָה לְתַקְנַע שׁוֹפֵר בַּיּוֹבֵל וְכִינּוֹן שְׁכַבֵּר הַתְּחִילוֹ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁמִיט הַקְרָקַעוֹת בַּיּוֹבֵל רֵאשׁוֹן כֵּן יַעֲשׂוּ גַם בַּיּוֹבֵל שְׁנֵי וְלְהֵלָאָה וְע"כ שְׁפִיר סָמַךְ דְּעַתּוֹ שֶׁל הַמוֹכֵר שְׂתַחְזִיר לוֹ הַקְרָקַע בְּקוֹדֵשׁ הַיּוֹבֵל וְת"ש הַעֲשׂוּנֵי לְהִיּוֹת ע"י ב"ד אַבֿל כִּינּוֹן דְּזֶה תְלוּי בְּמַעֲשָׂה לֹא אֲזַלִּין בְּתָרָא לְדִינָא דְאַף רֹב גָּמוּר אִם תְלוּי בְּמַעֲשָׂה לֹא מְקַרֵי רֹב וְע"כ לְעַנְגֵן חַיִּיב הַחִזְזוֹרֵת הַשְׂדוֹת לְבַעֲלֵיהֶן הֵנִי רַק כְּסַפֵּק עַד יוֹה"כ אִם יִתְקַע בְּשׁוֹפֵר אוֹ לֹא וְהֵנָּה יְדוּעַ מִמָּה שְׁמִבְּנֹאֵר בְּתוֹס' פ' מִי שְׂאַחְזוֹ (דָּף ע"ג) וּבְשִׁאֲרֵי מְקוֹמוֹת וּבְכַרְט בְּתוֹשׁוֹ הֵרָא"ש כָּלֵל ל"ד דִּין א' דְּבַמוֹכֵר אוֹ גוֹמֵר אִיזָה מַעֲשָׂה אַחַר בְּסַתֵּם וְנִתְחַדֵּשׁ דְּבַר שְׁעִי"ז טוֹעֵן הַמוֹכֵר שְׂאֲדַעְתָּא דְּהָכִי לֹא הִיָּה מוֹכֵר אוֹ לֹא הִיָּה מִתְחַיֵּיב וְכְדוּמָה אִם יֵשׁ אֲנוּמְדָנָא דְמוֹכֵר שְׂאִם הִיָּה מְסוּנְגִי עַל הַתְּחַדְּשׁוֹת הִיָּה מִתְּנָה בְּפִירוּשׁ עַל בִּיטוּל הַמַּעֲשָׂה דִינוּ כְּאֵלוֹ הוֹתְנָה בְּפִירוּשׁ וּכ"ז בְּדְבַר הַמְּתַחַדֵּשׁ שְׂלֵא הִיָּה לְהַעוֹשָׂה לְחוּשׁ עָלָיו בְּיוֹם הַמַּעֲשָׂה אוֹ הַקְּנָאָה אַבֿל אִם הִיָּה ס' נִרְאָה לְעֵינָי וְהוּא גָּמַר הַמַּעֲשָׂה בְּסַתֵּם בְּלֹא שׁוּם תְּנָאֵי אִין בְּטַעֲנָתוֹ כְּלוּם וְכִינּוֹן שְׂלֵא הוֹתְנָה דְּבָרִים שְׁכַבֵּל אִינָם דְּבָרִים וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְדוֹן חֲדָשׁ בְּזֶה דְּבַר דְּבַיּוֹבֵל שְׁנֵי דְסָמַכְה דְּעַתּוֹ שֶׁל הַמוֹכֵר שְׂבַנוֹדָאֵי תַחְזִיר לוֹ הַשְׂדָּה בַּיּוֹבֵל הֵנִי כְּדוּעַ שְׁמִכִּרְתּוֹ שְׂדָה לְהַלּוֹקַח לֹא הִיָּה אֱלֵא לְפִירוֹת דְּלֹא שְׂיָיָה בְּכַה"ג לֹא מַר דְּהו"ל לְאַתְנֵי דְהָא לְפִי סְמִיכַת דְּעַתּוֹ שְׂלֵא הִיָּה לוֹ שׁוּם סָפֵק עַל מְנִיעַת קִיּוּם הַיּוֹבֵל בְּתַקִּיעוֹת שׁוֹפֵר לֹא הִיָּה צָרִיף לְהַתְּנוֹת בְּפִירוּשׁ וְכִינּוֹן שְׁהָרִי שׁוֹרֵת הַדִּין שְׂאַף אִם אִירַע שְׂנַמְנַע ת"ש וְאִין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג גַּם שְׂמַצַּד מְשַׁפֵּט הַיּוֹבֵל אִין הַלּוֹקַח מְחַיֵּב לְהַחְזִיר מ"מ יִשְׁנוּ בְּחַיִּיב הַחִזְזוֹרָה מְטַעַם דְּהֵנִי כְּאֵלוֹ אָמַר לֹא הַמוֹכֵר בְּהַדְּלֵי שְׂאִינוּ מוֹכֵר לוֹ אֱלֵא לְפִירוֹת עַד ר"ה שֶׁל הַיּוֹבֵל דְּהָא הַמוֹכֵר

סמך דעתו שיהיה היובל ממילא לא היה דעתו במכירתו כ"א על הפירות וגם הלוקח לא קנה רק לפירות דהא גם דעתו היה סומכת שיהיה היובל משמט הקרקע מידו ויחויב להחזירו להמוכר פן ראוי להיות שורת הדין ביובל שני אבל ביובל ראשון דלא סמכה דעת המוכר והלוקח שיהיה היובל נוהג ועכ"ז המוכר בסתם ולא התנה דברים שבלבו לאו דברים ואין על הלוקח חיוב החזרה אלא משפט היובל אם תקעו הב"ד ביוה"כ מחזיר ואם לאו עומד במקחו לחלוטין פינו דלא אתני המוכר (נסעד לדברי הראשונים מבואר מדברי רש"י גיטין ד"ה המוכר כו' דאי בזמן שהיובל נוהג סתם מכירה לפירות הוא שהרי סופו לחזור ביובל וכן נשמע מדברי הרמב"ן במגן המצות מצנה ל"ת רכ"ז יע"ש דמותר למכור בסתם בזמן שהיובל נוהג ואינו צריך להזכיר עד היובל אני מוכר לה דבסתמא נמי אינו כמוכר לצמיתות פינו דהיובל מפקיע) לפי"ז מיושב תמיהת היש"ש דשפיר יש לחלק בין יובל ראשון ליובל שני לענין מקרא ביפורים לפי מה שהבאתי לעיל בשם הט"א הוי פל שמיטת יובל עד יוה"כ של שנת היובל בספק דלמא יהיה יובל עפ"י תקיעות ב"ד או לא וא"כ לענין מיקרא ביפורים יש לחייב הלוקח גם בקריאה מטעם ס"ס ספק דלמא בקנות פירות לחוד ג"כ ישנו בקריאה ויכול לומר מן האדמה אשר נתת לי מצד שהקרקע משועבדת ליניקת הצמחה פירותיו ואם ת"ל דליתא בקריאה הרי עוד ס' דלמא יהיה יובל פלל ותשאר הקרקע בידו לצמיתות דהא תקיעות ב"ד ביוה"כ מעכבת השמטת היובל ובאפס תקיעה אין יובל נוהג: אמנם ס' שני אינו אלא ביובל ראשון דאם יהיה מנוע תק"ש ביובל לא יצטרף הלוקח להחזיר הקרקע במשפט היובל ולא יהיה ביד המוכר לבא בטענה שלא מכר אלא לפירות דהא פינו דלא סמכה דעתו שיהיה היובל לא היה לו לימכור בסתם אלא להתנות בהדין שאף אם לא יהיה היובל נוהג תשוב אליו הקרקע או יהיה לו לפרש שאינו מוכר לפירות אלא עד שנת החמשי ומדהו"ל לאתנויי' ולא התנה נשארת המכירה בסתם קנימת אבל ביובל שני שפבר סמכה דעתו של המוכר וכן היה סמיכות דעת הלוקח שאין גמר הקנין ביניהם רק לפירות לאשר היה מוחלט אצלם שיבא היובל ושמטות תו ליכא למימר לענין קריאה ביפורים הספק השני הנ"ל אף דמשורת הדין הוי ס' פדברי הט"א הנ"ל מ"מ אף המוכר והלוקח לא אסקי' דעתיהו להסתפק פנ"ל ע"כ אף אם לא יהיה היובל נוהג יהיה ביד המוכר להוציא הקרקע מיד הלוקח בדין אומדין דעת דאומדנא דמוכח הוא שלא מכר אלא לפירות למה שהיה סמך ונשען שבנודאי תשוב אליו הקרקע במשפט היובל וע"כ לא הי' צריך להתנות וכיון שכן שעכ"פ יהיה הלוקח מחויב להחזיר הקרקע או מדין יובל או מדין אומדנא דהוי כאלו התנה לא נשאר אלא ספק הראשון ע"כ מביא ואינו קורא ויש להסביר עוד מה שתפס הגמ' בלשון רבים סמך דעתיהו דהיינו דעת המוכר והלוקח בדין נאמר דלפי שיטת התוס' במס' ב"ק (דף כ"ט) ובמס' פתובות (דף ס"ג) דלא מהני אומדן דעת המוכר היכא שתלוי גם בדעת השני דלמא לא תרצה לתנאי זה וא"כ לא יהיה ביד המוכר להפר זכות הלוקח בגוף הקרקע מטעם אומד דעתו לבדו ע"כ אמרו שגם הלוקח סמך דעתו ע"ז שתחזור הקרקע ביובל והיה לקיחתו מיד רק לפירות וכאילו נאמר פן בפרוש בריצוי שניהם: שוב התבוננתי שעפ"י דבר הרמב"ן על ב"ב שהבאתי לעיל דלענין ביפורים אף למ"ד דק"פ לאו כקה"ג דמי יש ספק אם הק"פ לחוד יכול לומר ראשית פרי האדמה אשר נתת לי מצד השייף לו יניקת האדמה יש מקום ליישב שיטת הרמב"ם וקונשי' התוס' ד"ה אי לאו כו' בפשיטות יותר כאשר אבאר ואקדים דברי התוס' במס' בכורות (דף נ"ב ע"ב) ד"ה בכור שפכתו בזה"ל אי נמי ילפינו פל חלוקת ירושה מחלוקת יהושע דאמר ביש נוחלין (דף קי"ח) דירושיה היה להם מאבותיהם ואפ"ה מודה בה ר' יוחנן דלא חזרה ביובל פדאמר חד בר חד עד יהושע פן נון דסברא

הוא דלא חזרה פנין שחלקו עפ"י נביאי באורים ותומים עכ"ל ולכאורה י"ל דאי אין בריה אינו מטעם ספק אלא דבונדאי אין בריה אין סברא לחלק בין פשנעשה החלוקה ע"י נביא או לא ומה שמקשים בתוס' למה אמר רב יוסף לא משפחת לה דמייתי ביפורים רק חד בר חד עד יהושע בן נון עפ"י מה דאי במס' ב"ב דף קכ"ב דיהושע וכלב לא נטלו בגורל דרף חלוקה עם ישראל אלא עפ"י ה' א"כ לענן מה שזכו יהושע וכלב בא"י בונדאי לא שניף לתלות בבריה דהא לא הנה וכותם דרף חלוקה רק מחמת אלקים הנה להם.

ומעתה י"ל דמה דאמר רב יוסף עד יהושע בן נון נאמר בדייק ולחזק דבריו דאם הנה סובר ר' יוחנן דק"פ לאו כקה"ג דמי לא הנה משפחת מצות הבאת ביפורים בקריאה לשום אדם מישראל דהא כל ישראל לא זכו חלקיהם רק דרף חלוקה בירושה הבאה לאבותינו אברהם יצחק ויעקב וחלוקת השבטים הנה בזמן שיובל נוהג והנה על כ"א מישראל דין לוקח ובחייב החזרה פיובל וגם בכלב לא הנה חב"ח כמבואר בדברי הימים א' ב' שכלב בעצמו הוליד בנים הרבה ואין מציאות לומר דמשפחת חד בר חד כ"א ביהושע שלא נזכר דורותיו בדברי הימים והנכרחו מזה במסכת מגילה (דף י"ד ע"ב) שלא הנה לו בנים ואף דאמרו שם דבנתן הו"ל מ"מ מקרא לא נשמע שהנה לו שתי בנות וגם מדברי הגמ' הנ"ל לא נשמע ואם משניהן באו דורות לזכיות נחלה של יהושע ויכול להיות שלא הנה לו רק בת אחת יורשת נחלתו וממנה הנה דורי דורות חד בר חד ומעתה י"ל שלהגדיל התמי' אמר רב יוסף דאי הני סבר ר"י ק"פ לאו כקה"ג דמי לא משפחת מצות ביפורים בכל ישראל רק כ"א בנרע יהושע לבד ובחב"ח עד אליו וזה מן הנמנע שיעלה על הדעת לומר שכל הפרשה של מצות ביפורים לא נאמרה לכלל ישראל אלא בנרע יהושע לבד וגם בו לא משפחת אם לא הנה רק חד בר חד: אמנם א"כ דלר"י דל"ל בריה יש הוכחה מקרא דק"פ כקה"ג דמי קשה על ר' יוחנן מה דאיתב' ר"ל דלמה לי קרא דולביתא ללמד שאדם מביא ביפורים נכסי אשתו ות"ל דק"פ כקה"ג דמי ומה דמשני לי' ר' יוחנן טעמא דידי גמי מהכא לא א"ש לפי מש"כ דבלא"ה מוכח לשיטתו דר"י דק"פ כקה"ג דמי דאל"כ לא משפחת שיהא נוהגת מצות ביפורים בכל ישראל כ"א בנרע של יהושע ובחד בר חד כנ"ל ולמה נאמרה פרשת ביפורים לכל ישראל א"ו ק"פ כקה"ג דמי ועוד יש לזקזק בדברי הרמב"ן למס' ב"ב דף (קל"ו ע"ב) ד"ה ר"ל שמבואר מדבריו דמה שסובר ר"ל במוכר שדהו לפירות מביא ואינו קורא הוא מספק דאף דק"פ לאו כקה"ג דמי מ"מ אפשר שיש בו חיוב הבאה וקריא' מן האדמה אשר נתת לי פנין ששיעבוד וניקת הקרקע לפירותי וקשה היכי מצינו למימר פן דא"כ וביתא נ"ל לרבות הבאת ביפורים בנכסי אשתו תי"ל דהא וניקת הקרקע משועבדת להבעל ומדברי ר"ל שהשיב לר' יוחנן שאני התם דכתיב ולביתא נשמע דלא גמר פלל מדין ביפורי נכסי אשתו לענן חיוב ביפורים כשמוכר שדהו לפירות וממילא צריכים לומר דמסברא חיצונה מספקא לי' לר"ל דדלמא חיוב ביפורים לא תלי פלל בקה"ג ודי במה ששיעבד וניקת הקרקע לפירות וקשה פנ"ל דא"כ ולביתא למה לי: ליישב זה אקדים לשון הרשב"ם דשם בב"ב ד"ה מביא ואינו קורא שכתב בזה"ל אבל בהבאה מחייב דכתיב אשר תביא מארצה שהרי שיעבד לו וניקת הקרקע לפירות ע"כ פשוט דבריו מורה דזוקא במוכר שדהו לפירות שע"י המכירה שיעבד המוכר שדהו להלוקח בפירותי הוא דשייף להקרות גפי לוקח מארצה.

ואדמתא, שהרי קנה וניקת הקרקע לפירותי ולדברי התוס' שם דלפי סברא זו אין לחלק בין הבאה לקריא דאי קרינא בי' אדמתא (שמות כ"ז) קרינא בי' גמי מן האדמה אשר נתת לי ע"כ הני ג"כ משום שנמכר לו ונשתעבד לו וניקת הקרקע לפירותי ופשוט דז"א אלא במוכר שדהו

לפירות וכינון דליפא קננו בדשב"ל צ"ל הקנאה בקרקע לפירות וכו' משועבד יניקת הקרקע הלוקח לפירותי אבל בנכסי אשה תחת בעלה שלפי דין תורה אין להבעל ביהן שום זכות אף לפירות אשר ע"כ הוצרך התוס' לפרש דהא דדרשו חז"ל דולביתא שדרה נשים שנותנות פירות לבעליהן ע"כ או כפי רש"י בפירות נכסי מלוג שהכניסה לו אשתו לפירות ע"כ ואין הכרע שדרפן של נשים לשעבד גוף השדה להבעל להפירות דהא פינו שהאדם יכול לחייב א"ע אף בדבר שלב"ל כמבואר בחו"מ סי' ס' סעיף ו' ובתשובות הרשב"א מובא בב"י חו"מ סי' מ"ה איתא להדיא בזה"ל ולא עוד כו' אלא שאמר הרניי מחייב עצמי לתת לה בכל שנה מעשר פירות היוצאי בשדה זו של שנה (שנה כצ"ל) וכיוצא בזה כו' ונהרי זה חייב ע"כ הרי לדעת הרשב"א אף הרמב"ם שסובר שאין מועיל קננו לחייב א"ע בדבר שאינו קצוב מ"מ בכה"ג גבי פירות שכל שנה ושנה מהני קננו וכמו כן ממילא אם מקנה באמירה משעת קידושין ולא הני בהקנאת דשלב"ל פינו דעשה דרה חיוב אין מהצורה שתקנה האשה להבעל שדה לפירות אלא די פשמחייב א"ע בשעת נשואין שאז הדברים נקנו באמירה דרה חיוב וכל פירות שיהיה מנכסי מלוג שלה תתן להבעל וא"ש לומר פן אף לפי מש"כ הרשב"א בחידושו שזה בכלל מוהר ומתן האמור בתורה ובכה"ג אין שם שיעבוד יניקת הארץ להבעל ק' שהאשה משועבדת לקיים החיוב שקבלה על עצמה ליתן פירות נכסי להבעל ולא דמי למוכר שדהו לפירות דהא מכירה לא מהני בדבר שלא בא לעולם ואין זכות להלוקח הפירות כ"א פשהקנה לו המוכר שדה לפירות וכינון שפן מנושב קושיא השניה שהקשיתי על ריש לקיש דשפיר יכולים לומר פדברי הרמב"ן דר"ל ספוקי מספקא ליה דאפשר לענין הבאת וקריה מן האדמה אשר נתת לי די פשמכר המוכר שדהו לפירות דבכהאי גוונא שעבד המוכר להלוקח בפירוש יניקת שדהו לפירותיה ואף אם הדין פן לא ה' נשמע שיהיה דין בפיכורים להבעל בנכסי אשתו לכך הוצרך קרא דולביתא ודיכי דגלי גלי ואין למדין מזה שיהיה ק"פ פקננו הגוף ודברי הנ"ל מבוארים ביותר מתוך דברי הרשב"א בחידושו למס' קידושין (דף מ"ז ע"ב) ד"ה הא דרבה לא מה שמחלק שם בין ק"פ שדה לזכות קנות השתמשות שאלת כלי שאינו נקנה במשיכת הקרדום אלא בהתחלת השימוש פדתני השואל קרדום מחבירו בקע בו קנאו לא בקע בו לא קנאו וע"כ באתרוג לצאת בו צריף שיהיה במתנת גוף האתרוג: לפי"ז גם קושיא הראשונה שהקשיתי דלר' יוחנן ל"ל קרא דולביתא הא בלא"ה יש הוכחה לפי שיטתו דק"פ כקה"ג דמי דאל"כ לא משפחת דמיתי בפיכורים כו' וכנ"ל יש ליישב דאי לאו ולביתא לא היה נשמע דק"פ כקה"ג דמי דהוי מצינו למימר דלענין הבאת בפיכורים וקריאה די פשועבד יניקת הקרקע להלוקח ואף דק"פ לאו כקה"ג מ"מ יכול לומר מן האדמה אשר נתת לי וכנ"ל דבבעל בנכסי אשתו אף שהכניסה לו פירות נכסי בדרה חיוב בשעת נשואין או בקננו ולא בהקנאת יניקת השדה לפירות הבאה וקריאה דהא בכה"ג אין לו שיעבד ביניקת הקרקע וכינון דגלי קרא דולביתא ע"כ הוצרך קרא דולביתא להורות דגם בכה"ג הבעל מביא וקורא שפיר נשמע דרה פלל פל ק"פ כקה"ג דמי ואינו תלוי פלל באם הקרקע משועבדת הוא לו או לא וראיה לזה דהא אף למ"ד דיכולים להקנות דשלב"ל ואפשר למפנר פרות השדה אף בלא הקנאת השדה עכ"ז למ"ד דק"פ כקה"ג דמי גם בכה"ג הני כקה"ג ולא מצינו חילוק בזה א"ו דלמ"ד ק"פ כקה"ג אינו פלל מצד שעבוד היניקה אלא מצד עצמותו דקננו פירות חשיב כמו קננו הגוף ומה שאמר רב יוסף אי לאו דאמר ר"י קננו פירות פקננו הגוף דמי אף א"ש לפי מה שפדנייק רש"י בפירוש דהיינו דאם היה ר"י סובר דמוכר שדהו לפירות אינו מביא וקורא פלומר שאם היה ר"י סובר פן היה נשמע מדבריו דאף היכא שניקת הקרקע משועבדת להלוקח מ"מ לא יכול לומר מן

האדמה אשר נתת לי וא"כ לא הנה משפחת הבאת ביכורים: ודרך פלפול יש לתרץ עוד מה שיל"ד על רב יוסף לאיזה צורך השמיע לנו במה שאמר אי לאו דאר"י אין בזה לא קנושיא ולא תי' ולא חידוש דין ולפי הג"ל י"ל שנתפנוין רב יוסף לתרץ שלא יהיה קשה על ר"י דמנ"ל ללמוד דק"פ כקה"ג דמי ואי מולביתה דלמא לא רבחה תורה שיהיה הבעל חייב ביכורי נכסי אשתו אלא היכא שהקנית לו הנכסי מלוג לפירותי' דבכה"ג אף אי ק"פ לאו כקה"ג דמי מציינו למימר שישנו בקריאה מצד שיעבוד הקרקע ליניקת הפירות פנ"ל.

אמנם לפי מה שכתבתי ע"כ דרש דולביתה לא קאי רק בגוונא שלא שיעבדה האשה להבעל נכסי מלוג לפירות דבכה"ג לא צריכה לרבוי דקרא לשיטתו דר"י שסובר אין בריה וק' האיך משפחת הבאת ביכורים וצריכים לומר או דק"פ כקה"ג דמי אי שדי בשעבוד יניקת הקרקע לפירות א"כ ממ"נ יש לחייב הבעל בנכסי אשתו בביכורים היכא שיעבדה לבעל הקרקע לפירותי' א"ו דולביתה קאי לרבות אף היכא שהאשה לא שיעבדה הקרקע לפירות דאף בלא זה יש בחיוב הביכורים וקריא' מטעם דקנין פירות קנין הגוף דמי שפיר אתי' ליה לר' יוחנן מדרש דולביתה דקנין פירות קנין הגוף דמי ועל דבריהם אלו נתפנוין רב יוסף במה שאמר אי לאו דאר"י כו': ולפי האמור י"ל דלמסקנא דפסקינן כר"ל נשאר לנו בספיקא אם בק"פ לחוד פינון דלאו כקה"ג דמי לא שייך הבאה וקריה או דלמא מצד השיעבוד ליניקה אף דלאו כקה"ג דמי מ"מ ישנו בקריאה ובהבאה ואין אנו יכולים לפשוט ספק זה מפרשת הביכורים דהא גם הדין בריה אנו מסופקים ויכולים לומר יש בריה ובכל חלוקה מבותר כ"א לחלקו ואין ראי' פלל מחיוב הבאת ביכורים וקריאה וכמו כן להיפוך לא מציינו למפשט הספק דברייה די"ל דלמא לעולם אין בריה ועכ"ז לא קשה האיך משפחת הבאת ביכורים דאפשר למדחי דיכולים לומר מן האדמה אשר נתת לי מצד דיניקת השדה משועבדת לבעל הפירות ע"כ אין לפשוט שום ספק מאותן ב' הספיקות דיש לומר ה"כא קא מדחי וי"ל ה"כא קא מדחי וע"כ סובר ר"ל דמוכר שדהו לפירות מביא ואינו קורא דספוקי מספקא לי' אם שיעבוד היניקה גורם לחייב בהבאה וקריאה או לא ומסתמא פל הבאת ביכורים א"א למפשט ספק זה פקושי' רב יוסף דהא מציינו למדחי דלמא יש בריה ושפיר חייבים פל ישראל בביכורים חלקיהון דהנברר שכ"א זכה בחלקו בירושה ולא דרו לקוחות אמנם פינון ששני הספיקות הג"ל תלוי זה בזה עכ"פ צריכים לומר אחת משני הפנים אם נאמר דמצד יניקת הקרקע לבד אינו בחיוב ביכורים ע"כ צריכים אנו למפשט דיש בריה דאל"כ לא משפחת דין ביכורים ואם נאמר דבנודאי אין בריה צריכים אנו למפשט דשיעבוד יניקת הקרקע לבדו מחייבת הבאת ביכורים וישנו בקריאה לפי"ז א"ש חייבי דהבאת ביכורים בכל חלוקת אחים דממ"נ ישנו בחיוב או מצד בריה או מצד שיעבוד יניקת הקרקע ואין ספק חיוב גרם שיעבד יניקת הקרקע מוציא מידי קריאה אלא במוכר שדהו לפירות דבזה ליכא ממ"נ משא"כ גבי אחים שחלקו ע"כ אף דמחזירי' זה לזה ביוכל מצד ספק בריה מ"מ לענגן חיוב ביכורים אין להפקיע מצד ספק זה דהא אי אין בריה ע"כ חיוב ביכורים מצד שיעבוד יניקת קרקע ומנושב קנושיא התוספות מפל הנה שסברו קנין פירות לאו פקנין הגוף דמי ואין בריה ודברי רב יוסף הנה רק לר"י שסובר דגם בדרכנו לא אמרינו בריה ע"כ דעתו דבנודאי אין בריה וכנ"ל: ולפי הג"ל יש להמציא טעם חדש לשיטת הסוברים דהחזרה ביוכל אינו אלא לקיים מצות יוכל ואח"כ זוכה כ"א בחלקו שפפל פבר בגורלו ומה שכ' הפ"י שהטעם דמוקמינו חלק כ"א בחזקת בעלים הראשונים פבר העלתי לעיל דלא שייך חזקה קמייתא אלא למ"ד דק"פ כקה"ג דמי משא"כ לדין דפסקינון כמ"ד דלאו כקה"ג דמי אבל, לפי הג"ל י"ל דכדי שלא יבטל מצות ביכורים בכל שנת

היובל שלאחריו וכן להלאה דיוכל אחר יובל דהא לפי מה שכתבתי א"א לעשות מצות ביפורים כמשפט' בהבאה וקריאה כ"א דרך ממ"נ או מצד שניקת הקרע משועבדת להלוקח או מדין ברירה ואם יחלף בין האחים החלקים ביובל שני לא יהיה אז לחייב בממ"נ הא אדרבה אם היה ברירה בחלוקת השני עד היובל הקדום ממילא יהיה כמבונר שבהתחלפות החלקים שזה נוטל חלקו של זה וזה של זה המה שניהם פלקוחות ולא יושאר לעונן חייב ביפורים רק ספק אחד דלמא שעבוד יניקת הקרע מחייב בביפורים ובספיקא הדין שמביא ואינו קורא דהא מהאי טעמא סובר ר"ל דמביא ואינו קורא והיה מבוטל מפל וכל במצות הקריאה ע"כ תקנו חז"ל שרק לצורך קיום מצות יובל יחזירו זל"ז ביובל עצמו ואחר היובל ישוב כ"א לחלקו כמקדמ ויהיה אפשר לקיים תמיד מצות ביפורים בקריאה כמצנת התורה ולר"י שסובר ק"פ כקה"ג דמי ולא שייך טעמא דידיה הרי לשיטתו י"ל פטעם הפ"י הג"ל.

יעניין בכ"מ פר"א מהל' שמיטה יובל הלכה ב' ד"ה וכן שכ' בזה"ל וכן הבכור והמניבם אשת אחיו כו' משנה הוא פ' יש בכור ואלו שאין חזרי' ביובל הבכור והיורש את אשתו והמניבם את אשת אחיו ואמרנו בגמ' דמתזירים זל"ז ומאי אינם חוזרים אין חוזרים לבטלה פלומר שיהא מאבד חלק בכורתו אלא חוזרים וחולקים ונוטל פי שנים כבתחלה פה פירש"י ומדברי רבינו נ' דה"ק אין מתזירי' לבטל החלוקה לגמרי ולחזור ולחלק כבתחלה כו' דאלו לפירש"י קשה מה"ת אדעתין שהיה מפסיד חלק בכורתו עכ"ל ודברי כ"מ נפלאים דטפי הו"ל להקשות מ"ט דמ"ד דהחזרה הוא לבטלה ולפי פירושו הפונה שמפסיד הבעל והבכור והיבם החלקים שירשו קודם שנת היובל וי"ל דשפיר יש לבטל ולהפקיע את הבעל והבכור והיבם מחלק ירושתו אחר החזרה ביובל דהא למ"ד האחים שחלקו פלקוחות משהגיע היובל יש דין החזרה וביטל החלוקה למכרע דור דורות כשנשמע מדברי רב יוסף שאמר לא משפחת כו' עד יב"נ ונגד זה שכ"א מתזיר זוכה בחלק שהיה ביד כנגדו ולר"י שסובר דקנין פירות קנין דמי היה כל החלקים ביד היורשים עד היובל שניהם ממש והיה בכלל שם ראוי נגד היורשים אשר לא יזפו בו אלא ע"י החזרה ביובל כמבונר מדברי רבא דאמר מתניתא מסייע לר"ל ועמה נחזי אנו בעל שירש את אשתו שדה אחוזה שהיה לה בירושה מאבי' אם לא הי' חז ב"ח כו' יש בו דין החזרה לקרובי האב שהי' חלוקה בין האב ובניהם או בין אבי האב לאחיו ואף שמוחזר ביובל מ"מ השדות שנתחלפות תחת השדה שהיה ביד האשה בירשי הבעל מקרי ראוי' לגבי אשה כי עד יום מיתתה לא היתה מוחזקת בה רק הוחזק מצד ק"פ כקה"ג ביד קרובי אבי' וכינון שאין הבעל נוטל בראוי אין לו זכות דרך ירושה במה שמוחזר ביובל נגד השדה שהיה מוחזק ביד אשתו ונפל לירושתו וכן בבכור ובביום וזה טעמו של ר' אליעזר שסובר דהחזרה הוא לבטלה וכמעט לא אדע להסביר טעמו של הת"ק שסובר דאין החזרה לבטלה אם לא שנאמר שדעתו פיון שתחת השדה שהיתה האשה מוחזקת בה נותן היורש שפנגד השדה אחרת דינו כדין השדה להיות כאלו הותקנו השדה הנחלקת וכעין סברת התוס' בפסוגיא דידן בסוף ד"ה אי לאו שפכתב וא"ת לר"י כו' תו לא משפחת שדה אחוזה כו' ור"ל פיון דתחת זו תחזיר לו אחרת כו' עכ"ל יעו"ש: ובענין הג"ל יש לתרץ קושיא התוספות בב"ק (דף פ"ח ע"ב) ד"ה באושא ובכמה מקומות דלר"י למה הוצרך לתמן פיון דקנין פירות כקה"ג דמי יש י"ל לומר דלכאורה קשה דקודם תק"א אמאי היה הבעל יורש נכסי מלוג של אשה נימא דהוי ראוי דכ"ז שהאשה בחיותה דשייך הנ"מ להבעל לפירות הוי פשלו ממש ולא של אשה ובמיתת אשה שפוסק זכות הפירות מן הבעל להיות של אשה כמו פל נכסים שנפלו לאדם לאחר מיתתו ושייך ירושת נכסים שהמה יורשים אף בראוי ולא להבעל שאינו יורש בראוי: אמנם לפי

מה דאיתא במס' ב"ב (דף קל"ט) דבעל הוא פּוֹרֵשׁ וּכְלוּקֵם דְּטַבּוּ לִיהַ עֶבְדֵי לִיהַ וְאִם הוּא פּוֹרֵשׁ הוּי פּוֹרֵשׁ מִחַיִּים מַעַת שְׁקֵנָה אֶת הָאִשָּׁה רַק שְׂאֵם הָיָה בָּא מִפֶּת יוֹרֵשׁ הָיָה בְּיַד הָאִשָּׁה לְמַפְּוֹר פּוֹמְבּוֹאָר שָׁם וצ"ע הִיכָא דְאִיכָא תְּרַתֵּי דְסִתְרֵי הִינּוּ אִם מוֹכְרָה הָאִשָּׁה נְכָסֵי מְלוּג שְׁלָה לִיּוֹרֵשִׁים וְאַח"כּ מֵתָה דְבִכְהֵאִי גִוְוָנָא יֵשׁ לְדַחּוֹת אֶת הַבְּעַל מְזֻכְיּוֹת נְכָסֵי מְלוּג לְאַחַר מֵתָה מ"נ אִם בָּא לְזַפּוֹת מַצַּד יְרוּשָׁה הָרִי הָיָה בְּיַד הָאִשָּׁה מִחַיִּים לְמַפְּוֹר וּמְכִירְתָּה קִיָּמַת וְאִם מְדִין לּוֹקֵם הָרִי קִנְיֵן הַפְּיּוֹרוֹת שְׁלוֹ פְּסֻק בְּמֵיתַת הָאִשָּׁה וְהוּי לְגַבֵּי הָאִשָּׁה פְּנְכָסִים שְׁנַפְּלוּ לָהּ לְאַחַר מֵיתַתָּה שְׂאִין הַבְּעַל יוֹרֵשׁ בָּהֶם שְׂאִין הַבְּעַל נוֹטֵל בְּרֵאוּי וְכַה"ג הָיָה תוֹעֵלַת בְּתַקְנַת אוֹשָׁא שְׁתִּיקְנוּ דְאִשָּׁה שְׁמַכְרָה בְּנ"מ בְּחַיֵּי בְּעֵלָהּ וּמֵתָה הַבְּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְּקוֹחוֹת פִּינּוּן דְּבִטְלוּ פֶּת הָאִשָּׁה מִמְכִּירָה בְּנ"מ וְאִי מְכָרָה הוּי כְּלָא מְכָרָה וְשִׁפִּיר מְצִי הַבְּעַל לְזַפּוֹת בְּנְכָסֵי מְלוּג מְדִין יְרוּשָׁה דְהוּי פּוֹרֵשׁ מִחַיִּים: דִּין דְּבָר הַגּוֹרֵם לְמָמוֹן דִּין אִם הָא דְאִמְרִינּוּ לר' שְׁמַעוֹן דְהַגּוֹרֵם לְמָמוֹן כַּמ"ד גַּם לְחַכְמִים בְּחַמְיָן אִמְרִינּוּ כּוּן.

אי שְׁיָיֵף זֶה בְּכָל גִּוְוָנָא בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא לוֹ גֵּרְמָא אוֹ יֵשׁ גִּוְוָנָא לְחַלְק בֵּינָה. וְלֹא בְּכָל זְנוּכְתֵי אִמְרִינּוּ כּוּן: הִנֵּה בְּפְסֻחִים (דף ה' ע"ב) א"ד הַנִּיחָא לְמ"ד דְהַגּוֹל"מ לָאו כַּמ"ד הִינּוּ דְאִיִּצְטְרַף לֹא יִמְצָא אֶלָּא לְמ"ד דְהַגּוֹל"מ כַּמ"ד לֹא יִמְצָא ל"ל אִיִּצְטְרַף סד"א הוֹאִיל וְכִי אֵיתִי' הַדָּר בְּעֵינֵי' לָאו בְּרִשׁוּתִי' קָאִי קַמ"ל.

וּמִקְשָׁה בַקְצָה"ח ס'י שפ"ו סְעִיף ז' בְּשֵׁם בְּנוֹ מֵהָא דְאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין (דף קי"ב) דְתַנְיָא הֵתָם הָיוּ בָּהּ קַדְשֵׁי גְדָשִׁים יְמוֹתוֹ וּפְרִיָּהּ כּוּ'. ר"ל אִמַר מָמוֹן בְּעֵלִים הוּא.

וּמִפְרֵשׁ רִש"י בְּזוֹה"ל בְּפֶרֶק הַזֶּהָב דף נ"א קַדְשִׁים שְׁחֵיבֵי בְּאַחֲרֵיּוֹתָן מָמוֹן בְּעֵלִים הֵם וַיֵּשׁ בָּהֶם אוֹנָאָה הַלְּכָף לְעַנְיָן עִיר הַנְּדַחַת נְמִי מָמוֹן בְּעֵלִים הוּא ע"כ. הָרִי לְהַדְנָ' דְאָרְף הִיכָא דְאִיתִי' בְּעֵינָא סוֹבֵר ר"ש גוֹל"מ.

וְאִין לְדַחּוֹת דְיָלִיף ר"ש לְכָל הַתּוֹרָה מְחַמֵּץ. ז"א דְאִי הוּי מְצִינּוּ לְמִילָף מְחַמֵּץ לְשָׂאָר אִסּוּרֵי תּוֹרָה מ"ט דְרַבְּנָן הַחוֹלְקִים עַל ר"ש וְסוֹבְרִים דְגוֹל"מ לָאו כַּמ"ד וְהָרִי גַבֵּי חַמְיָן גְּלִי קָרָא דְגוֹל"מ כַּמ"ד.

א"ו דְלֹא יִלְפִינּוּ מְחַמֵּץ שְׁהַחְמִירָה הַתּוֹרָה בְּיּוֹתֵר שְׁיִשְׁנּוּ בְּב"י וּבְחֵיב הַשְּׁבִתָּה וַיַּעֲנִין בְּפ"י שָׁם בְּפְסֻחִים בְּד"ה בְּהַמּוֹת אַרְנוֹנָא הָאֶרְכָּתִי בְּזָה בְּגִלְיוֹן קְצָה"ח: וְאִנִּי הוֹסַפְתִּי עוֹד לְהַקְשׁוֹת דְמֵהָא שְׁסוֹבֵר ר"ש בְּמַס' ב"מ דף נ"ח דְקַדְשִׁים שְׁחֵיבֵי בְּאַחֲרֵיּוֹתָן יֵשׁ לָהֶם אוֹנָאָה נְמִי מוֹכַח דְאָרְף הִיכָא שֶׁהוּא בְּעֵינָא וְאִין כָּלֵל הַפְּסֻד לְהַמְקִדֵּשׁ אִמְרִינּוּ כְּדִידְנָ' דְמִי מְשׁוּם גוֹל"מ דְהָא פְּחַת אוֹנָאָה אִין כָּלֵל שׁוּם הַפְּסֻד לְהַנּוֹדֵר לְהַקְדֵּשׁ.

דְהָא פּוֹטֵר א"ע אֶפְיָלוּ בְּבַהֲמָה פְּחוּשָׁה אוֹ בְּכַבֵּשׁ לְרַבְּנָן וּבְעוֹלַת עוֹף לר"א כְּדָאִי בְּפֶרֶק מְרוּבָּה (דף ע"ח ע"ב) וְמָה שְׁהַקְשִׁיתִי עוֹד בְּזָה מֵהָא דְאִיתָא בְּשִׁבְעוֹת (דף מ"ב) קַדְשִׁים שְׁחֵיבֵי בְּאַחֲרֵיּוֹתָן נְשַׁבְּעִים עֲלֵיהֶן.

אִיחַד לוֹ מְקוֹם סוּף הַקּוּוֹטְרָס אָי"ה: עוֹד יֵשׁ לְדַקְדַּק בְּדַבְרֵי רִש"י דְשָׁם. בְּסִנְהֶדְרִין מְבִיא רִש"י לְרֵאָנִי דר"ש סוֹבֵר דְגוֹל"מ הוּי מָמוֹן בְּעֵלִים וְמָה דַס"ל בְּמַס' ב"מ כּוּן לְעַנְיָן אוֹנָאָה וּבְפְסֻחִים דף הַנְּל הַבִּיא רִש"י מָה דַס"ל לר"ש בְּמַס' ב"ק (דף ע"א) גַבֵּי גוֹנֵב קַדְשִׁים לִיְיָשֵׁב כ"ז אֶקְדִּים עוֹד דְבָרֵי הַגְּמָרָא בְּמַס' ב"ק דף (קי"ב ע"ב) אִמַר רַבָּא הַנֵּיחַ לְהוֹן אֲבִיָּהוּן פְּרָה שְׂאוּלָה נְשַׁתְּמָשׁוּ כָּל יְמֵי שְׂאֵלְתָּה מֵתָה אֵינָם חֵיבִין בְּאִוְוָנָסִים.

כְּסוּבוּרִין שְׁל אֲבִיָּהוּן וְטַבְּחוּהוּ וְאֶכְלוּהוּ מְשַׁלְמִים דְמִי בְּשָׂר בְּזוּל. הַנֵּיחַ לְהוֹן אֲבִיָּהוּן אַחֲרֵיּוֹת נְכָסִים חֵיבִים לְשַׁלֵּם.

איפא דמתני לה ארישא. ואיפא דמתני אסיפא.

מאן דמתני ארישא כ"ש אסיפא ופליגא דר"פ. ומאן דמתני אסיפא אכל ארישא לא והיגו דר"פ.

דאמר ר"פ היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב שפבר נתחייב בגניבה קודם שפא לידי איסור שבת. היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור שאיסור שבת ואיסור גניבה באים כאחד ע"כ.

הרמב"ן והרשב"א ושאר הקדמונים פתבו דהלכה כא"ד שני שאין החיוב משעת משיכה אלא משעת אונסים. והוסיף עוד הרמב"ן והביא ראיה מסוגיא דשאלה ושכירות דמקשה למ"ד א"י אם התחייבתי לה פטור אמאי חייב השואל כשאומר א"י אם שאולה מתה וכיון דחשיב כא"י אם נתחייבתי מוכח להדני שאין החיוב אלא משעת אונסים.

דאי משעת שאלה להוי כא"י אם פרעתי. והריטב"א מדחה ראיה זו.

עכ"ז השווו פולם להלכה כר"פ דאין החיוב אלא משעת אונסים. ותמהו על הרמב"ם למה פוסק בפ"א מהל' שאלה הל' ה' דאם הניח להו אפנהוון אחריות נכסים אף במתה הבקמה לאחר מיתת אפנהוון חייבין לשלם.

וע"כ סובר דמשעת שאלה יש חיוב אונסים, ובאס"ז למס' פתובות הוסיף להקשות שעכ"פ פיון דאיפא מחלוקת בב' א"ד ספק ממונא לקולא: ונ"ל דיש ראיה לדברי רמב"ם מסוגיא דפסחים גבי נכרי שהלנה כו' ומקודם נבאר לתרץ קושיות הקצה"ח הנ"ל עפ"י סוגיא דב"ק הנ"ל.

דהנה ידוע מבואר מתוך דברי הקדמונים דע"י מה שאדם חייב באחריות איזה חפץ או בהמה הוי כאילו יש לו קנין באותו חפץ. וכעין זה מורה לשון רש"י כאן בד"ה קונה משכון.

פל דמי המשכון קנוי' לו ואם נאנס חייב באונסים כו'. וע"כ מצריף רש"י לענין קבלת אחריות בחמץ שיהיה חייב אף באונסים.

ואף להחולקים על רש"י וסוברים דאף דלא קבל רק אחריות דגניבה נאבדה מיקרי שלף ג"כ סברתם שיש לו צד קניני' דבאפס קנין לא שניף שיהיה חייב באחריותו ובמחלוקת לגבי שומרים אם החיוב בשעת משיכה או בשעת אונסים מוזכר באס"ז לכתובות בשם הרמב"ן שלמ"ד משעת משיכה אמרינו שיש להשומר צד קנין תיקף בשעת משיכה וע"כ התחלות החיוב מיד משעת משיכה וחסל תיקף מאז שעבוד הנכסים ומאן דסובר דמשעת אונסים דעתו דכל זמן שהפקדון הוא בעין הוא ברשות בעליו פל היכא דאית' ואין להשומר בו שום צד קנין.

וע"כ אין התחלות חיוב בשעבוד נכסיו כ"א משעת אונסים לא למפרע ולפי"ז מיושב קושיות הקצה"ח הנ"ל למאי דס"ד דגמ' פיון דאיתי בעינא לאו ברשותי' הוא. ז"א אלא לענין חיוב אחריות הבא מצד שומרים דאי אמרינו שאין החיוב רק משעת אונסים וכל כפיה דאי בעינא אין להשומר בו שום זכות ולא חיוב השעבוד בנדאי הוי מציעין למימר דבכה"ג לא מקרי גול"מ דהא בעוד שהוא בעינא לא הוחל שום צד חיוב על השומר.

אבל בקדשים שחייב באחריותן מה בכך שהבהמה הוא בעין דהא אף בעודו שהוא בעינא להקרבה עומד וע"כ דעת רש"י גבי קדשי קדשים בעה"נ דמזון בעלים מצד שהמה לו לצורך השלמת חיובו וע"נ מיקרי ממונו כמו כן לענין אונאה דאף שאין לו נ"מ במכירת הבהמה בפחות משונויה מפל מקום פיון שגוף הבהמה הוא שלו מצד שצריף לו והוי ממונו וקרינו בי' לא תונו איש את

אחיו: ועפ"ז יש ראיה לדברי הרמב"ם בסוגיא דנכרי שהלנה דאיתא שם לימא פתנאי ישראל שהלנה לנכרי על חמצו אינו עובר עליו כו'.

עד ותסבא אימא סיפא וכו' איפכא מבעי' לי' ל"ד עובר הכא אינו עובר. וקשה מאי קמקשה הגמ' הא לפי דברי הר"ן שהקשו דנימא שיהיה הישראל חייב בביעורו משום הואיל ובידו לפדות. ומתרץ דלא אמרינן הואיל רק היכא דלא צריף אלא אמירה בעלמא. כגון הואיל אי בעי מיתשל אבל לא הואיל כי האי דמחוסר ממונא.

וקשה דאף דלענן הואיל יש לחלק בין אינו מחוסר מעשה או מחוסר מעשה הא לענן דין גול"מ בנודאי אין חילוק דאין לה מחוסר מעשה כמו גול"מ מצד קבלת אחריות דאמרינן כיון דאלו מגנב או מיתבד בעי לשלומי פדידיה דמי רק במעכשיו והרהין אצל נכרי לא שייף לאסור משום גול"מ כמו בשקבל אחריות על חמצו של נכרי דביתו של נכרי אמנם א"כ פשהלנה הנכרי להישאר על חמצו.

והחמץ נשאר ביד ישראל אף פשאינו פודהו ואמרינן למפרע הוא גובה. מ"מ כ"ז שלא בא לידי גביי' הנה החמץ גול"מ להישאר דאלו מגנב או מיתבד ברשותו לא הי' בא לידי גביי' והנה מחויב לשלם להנכרי הלוואתו והי' למפרע החמץ של ישראל ומפני זה הי' חל בנודאי חובת ביעור על הישראל.

דפסח פדין כל חמץ של נכרי שבא לידי ישראל והוא לגבי' גול"מ. וא"ש ד"ה עובר דאף ל"ד למפרע הוא גובה אסור משום דהוי עכ"פ גול"מ.

ועי"ז נחשב כל ימות הפסח פשלו ל"ד מפאן ולהבא הוא גובה הי' חמצו של ישראל ממש. ומאי מקשה הגמ' איפכא מבעי' ליה.

והא לכאורה ראיה לזה מדברי הח"י בסי' ת"מ ס"ק ד' דמיייתי התם הירושלמי פ' כ"ש עפ"ם שהפקיד חמצו אצל ישראל ר' יונה אמר מותר ור' יוסי אמר אסור. אמר ר' יונה חמצו של עכו"ם.

ישראל הוא שעבר עליו הרי דמסיק הירושלמי כר' יונה דמותר עכ"ל. א"כ שפיר מקשה הגמ' איפכא מבעי' לי' דל"ד למפרע הוא גובה ליכא איסורא רק משום דבר הגול"מ אין לאסור בהנאה לאחה"פ דחמצו של עכו"ם וישראל הוא שעבר עליו.

אמנם בפרי מגדים אשל אברהם ס"ק א' מביא ראי' דלא כר"י ממ"ש הרמב"ם פ"ד מהל' חו"מ הל' ג' עפ"ם שהפקיד אצל ישראל וקיבל הישראל אחריות חייב לבערו. ואם לא קבל מותר לקיימו בפסח ומותר אחה"פ שברשות עכו"ם הוא עכ"ל היינו לומר הא ברישא אסור לאחה"פ וע"כ הרי ראי' מוכרחת שדעת הרמב"ם דאף בחמצו של עכו"ם אם עבר עליו הישראל בב"י מחמת שהיה חייב באחריות אסור לאחה"פ: בל"ז נ"ל פשוט דאף לדעת ר' יונה שמותר אחה"פ י"ל דז"א רק אם החמץ של עכו"ם הוא ביד ישראל דרף פקדון.

דאף אם אנו אוסרין החמץ ביד הישראל רשאי להתזירו החמץ לעכו"ם לומר לו הש"ל. כמ"ש המג"א ר"ס' תמ"א וא"כ ליכא קנסא פלל לגבי ישראל אבל בהלנה עכו"ם לישראל ע"ח וישאר החמץ ביד ישראל רק מצד שלמפרע ה"ג הוי פחמצו של עכו"ם אם בא החמץ ליד עכו"ם דרף גביי'.

וממילא מהראוי לאסור אותה החמץ לאחה"פ מחמת דסוף סוף עבר עליו הישראל בב"י מחמת שקהיה גול"מ פנ"ל אסור על הישראל ליתן החמץ לעכ"ם לגבות ממנו חובו דהוי פפורה חובו באיסורי הנאה וכיון דאין בא לידי גבוי אגלאי דהחמץ הוא של ישראל ועליו לשלם מפיו חובו לעכו"ם ודאי קנס גמור לגבי ישראל והוא בכלל דין המשנה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה א"כ הדרה קושיותי לדונקתי אמאי פריה הגמ' איפקא מבעי' ליה למ"ד התם עובר הקא אינו עובר.

הא י"ל דעובר הוא מטעם דהוי כגול"מ שאם יאבד החמץ לא יבוא לידי גבוי ויתברר שהחמץ הוא של ישראל: ועפ"י דברינו הנ"ל י"ל דזה תלי במחלוקת היינו גול"מ פנה שאינו באחריותו רק דאם לא יבוא לידי גבוי לא יהיה שייך למפרע ה"ג גול"מ פנה אי הוי פמון מישף שייך במחלוקת הנ"ל אם חיוב שומרים הוא משעת משיכה או משעת אונסים.

דלהסוברים דחיוב שומרים הוא משעת משיכה יש סברא לומר במה דגלי קרא דלא ימצא. דבקבל פקדון באחריות מיקרי שלף לעבור עליו בב"י הוא דכיון דאחריותו עליו תיקף משעת משיכה הוי מאז ניקני' להנפקד.

וע"כ הוא שיקרא פשלו. אבל פשהלנה הנכרי להישראל על חמצו אי אמרינו למפרע ה"ג ליכא גול"מ מצד שום חיוב אחריות.

רק דמשום דאם יאבד לא יבוא לידי גבוי ולא יהיה שייך למפרע הוא גובה ומשום גול"מ פנה לא מקרי פמון בעלים. וכיון שנשאר בעינא ואגלאי מילתא למפרע שהי' של הנכרי פמו כן אגלאי שלא היה לישראל באותו חמץ שום צד קניי'.

אין לדמותו לקבלת אחריות על חמצו של נכרי דמיד בשעת משיכה היא פקנוי' להנפקד. ומחמת זה הוא דרמי חיוב אחריותו ושעבודו ע"ז.

אבל למ"ד דבכל שומרים אין חיובו רק משעת אונסים ואילף. וכ"ז שהיא בעינא ברשות דמריה קאי ולא הוי ברשות הנפקד שום צד קנין ולא לחיוב אחריות דעכ"ז גלי קרא דלא ימצא דחייב הישראל בביערו הרי שאינו מטעם דהוי עכשיו פשלו אלא מפני שיש מציאות שישוב להיות פשלו פשיאבד או יגנב מקרי ג"כ כגול"מ לחייב הבועור פמו כן יש לחייב בביעור הנכרי שהלנה לישראל על חמצו.

ואף למ"ד למפרע הוא גובה דהא יש אפשרית שלא יהיה של עכו"ם למפרע דהינו אם יאבד שלא יבוא לידי גבוי. וכנ"ל: ולפי"ז מדמקשה הגמ' פאן איפקא מבעי' לי'.

למ"ד התם עובר הקא אינו עובר ולא מתרץ כמ"ש לעיל. דמש"ה עובר דהוי גול"מ דלמא לא יבוא לידי גבוי יש הוכחה לדעת הרמב"ם דהחיוב שומרים הוא משעת משיכה.

ואין ללמוד חיוב ביעור וגול"מ פנה דשאני קבלת חמץ באחריות דהוי פמון של ישראל בעוד החמץ בעינא ניקנים אשר ע"כ עליו חיוב אחריות תיקף משעת המשיכה. ומקשה הגמרא שפיר איפקא מבעי' לי': ועפ"י מיןשב על נכון מה דקאמר הגמרא מנא תימרא כו' דתני נכרי שהיהין פת פורני כו' ונבוכו בזה פמה גאונים בספריהם למה אלימי להגמ' ראי' מבריייתא דהההין יותר ממה דקשה מתני' נכרי שהלנה על הבריייתא דישאל שהלנה שפני הסתירה שבהם הנצרו

לאוקמתא דמעכשיו ואם נחתינו לתרין אליבא דאבניי כמש"כ התוס' בד"ה אלא הב"ע פמו כן מתורין לדידי' ברייתא דנכרי שהיהו כמ"ש התוס' בד"ה ואם אסור.

אבל לפמש"כ י"ל דמסתירת המשנה והברייתא ליפא הוכחה לסתור דברי אבניי דהוי מציינו למימר שאבניי סובר גבי שומרים ליפא חיוב משעת משיכה כ"א משעת אונסים וכיון דגלי קרא דאף בכה"ג דבעודו הקמץ בעינא לאו ברשותי' דישראל הוא פלל דהא לא הוחל שם אחריות קודם הגעת האונס עכ"ז עשאו הכתוב פאלו הוא שלו מצד שיכול להיות שיהיה חייב בתשלומין אלו מיגנב או מתבד פמו כן יש להחשיב לגול"מ גבי נכרי שהלנה לישראל אף למ"ד למפרע ה"ג וא"ש בזה גם סיפא דברייתא דתנן' ד"ה עובר ול"צ לאוקמתא ע"כ הוצרך הגמ' להביא ראיה מברייתא דהרהיו.

והוי הקושיא לאבניי דרף ממ"נ אם סובר אבניי דחיוב שומרים הוא משעת משיכה וליפא למילף מינן' דלהוי דין גול"מ היכא דשייך למפרע הוא גובה קשה קושיא ראשונה של הגמרא ד"ה עובר הא איפכא מבעני' ליה.

ואם נאמר דאין חיוב שומרים אלא משעת אונסים מיקרי גול"מ. ונפיר י"ל דגם בנכרי שהלנה לישראל על חמצו דאף דלמפרע ה"ג מיקרי גול"מ, וע"כ הא דאי' בברייתא אבל בנכרי כו' ד"ה עובר נשאר קשה מברייתא דהרהיו למה אינו עובר אף דמייירי כשפדאו עפוי"ם ולא פא לידי גבני' עכ"ז הי' לישראל גרם ממון באותו קמץ בעודו תחת ידו דאם לא הנה פודה העפוי"ם הנה שלו והנה מחוייב בביעורו מצד גול"מ.

דכל שאפשר שיתגלגל שיהיה שלו מיקרי גול"מ להך ס"ד שסובר דאין חיוב שומרים אלא משעת אונסים ולפמש"כ מה שמבואר בכה"ג המובא במג"א ופר"ח סי' תמ"ח בשם הרדב"ז דאין היתר בקמץ ליתן לעפוי"ם במתנה ע"מ להחזיר משום דכ"ז שהתנאי תלוי הוי כפקדון.

ואם נתקיים התנאי אע"פ שנמצא שלמפרע הי' של עפוי"ם מ"מ קודם קיום התנאי פכר עבר עליו הישראל ולא יועיל קיום התנאי לבטל הלאו שפכר עבר ע"כ ג"כ מיתלי תלוי בדין הנ"ל אי משעת משיכה חיוב שומרים או דלפי דעת רוב פוסקים דאין חיוב שומרים אלא משעת אונסים עכ"ז מקבל פקדון באחריות עובר בב"י אף שכ"ז שהוא בעינא לא קאי פלל ברשות הנפקד.

מכ"מ מיקרי גול"מ לענין ב"י במתנה ע"מ להחזיר פיון דבכל הפסח יש גול"מ לישראל שיכול להיות שלא ירצה עפוי"ם לקיים התנאי ותבטל המתנה ויהיה הקמץ של ישראל: עפ"י הנ"ל יש ליישב קושני' הפ"י בסוגיא דכיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט דמוכח התם דר' יהושע דאמר לא זהו הקמץ שמונזרין עליו סובר דטוה"נ אינו ממון לפי הסוגיא דמסכת קידושין (דף כ"ז) ובמס' ב"מ (דף י"א) דבמעשה דר"ג וזקנים הי' הקנאה לר' יהושע ור"י לר' אליעזר בן עזרי' במטלטלים אג"ק ע"כ סובר ר"י דטוה"נ ממון פדאי' שם בב"מ להדיא.

דאי א"מ אינו נקנית אג"ק האף שלדברי ר"פ דמתרין התם בב"מ דדעת אהרת מקנה אותן. שאני התם הקנאת ר"ג לר"י הנה ע"י חצר שאף שלא הנה משתמר לדעת זקנים הואיל משום דדעת אהרת מקנה אותן.

מפרש שם במרדכי להדיא דלתרצו דר"פ י"ל דטוה"נ אינו ממון. דעכ"ז פיון שעכ"פ פיד הנותן ליתן מעשרות ותרומות למי שירצה מיקרי דעת אהרת מקנה אותו לענין קנין חצר אף כשאינו משתמר.

א"כ לפי שנוני' דר"פ ב"ק מסוגיא דכיכד מפרישין. דלא כשא"ר שהעמיד קושיותו הנ"ל גם אליבא דר"פ עכ"ז אפתי קמה וגם נצבחה אלימת הקושיא הנ"ל לפי האוקומתא בב"מ וכן המסקנא בקידושין דף הנ"ל דמעשה דר"ג הנה הקנאה אג"ק הרי מוכח להדיא דר"י סובר טוהנ"מ.

ולמה אמר גבי הפרשת חלה מעיסה טמאה ביו"ט לא זהו חמץ שמונהרין עליו. עוד הקשה בתשו' פ"י גם בשא"ר על ר"א דמצריה שלא נקרא שם עד שתאפה כדי שלא לעבור על ב"י האף דטוה"נ ממון הי' בידו להפקיר הנוה"נ שבתלה קודם שתחמיץ ומש"כ השא"ר דלגבי טוה"נ אינו מועיל הפקר מןפ"ק מדברי הרשב"א בחידושי בנדרים (דף פ"ה) שכתב בפשיטות דלמ"ד טוהנ"מ יכולין למסור זכות טוה"נ לאחרים וכן מוכח בירושלמי שם ובדמאי פ"ו ובקידושין פ"ד ה"י מן הירושלמי מס' נדרים פ' י"א הלכה דמבואר שם להדיא דמ"ד טוהנ"מ יכולין למפור הטוה"נ לאחרים ואין מקום לתירוץו של השא"ר רק אם נאמר דר"א בעלמא ל"ל טוהנ"מ רק לענין איסור ב"י בחמץ אבל לא לענין מכירה והפקר וזה דוחק גדול.

ליישוב כ"ז נ"ל דלפי פירש"י דטוה"נ הוא שיכול ליקח דבר מועט מישאאל כדי שיתן לכו בתו פהו אינו מוכן מה שם טוה"נ שייך לחלת עיסה טמאה בפסח שעומד להתחמץ וצ"ל שפיון שאם לא יצטרף לבער אותה החלה בפסח יבוא לכלל היתר לאחה"פ ואז שפיר יהיה לו טוה"נ.

וע"כ הוי גם בפסח כשלו לענין ב"י משום דדבר הגול"מ כמ"ד לענין ב"י וכן מבואר מסוגיא דאוכל חמץ של הקדש בפסח מעל. בדף כ"ט וי"א לא מעל.

דלחד אקומתא טעמא של מ"ד מעל משום דסובר דהגל"מ כמ"ד פיון דחזי לאחה"פ מיקרי גול"מ. ומ"ד לא מעל סובר דדהגול"מ לאו כמ"ד ממילא מוכן פיון דלענין איסור ב"י כ"ע מודים דדהגל"מ כמ"ד ע"כ אם הי' מותר דהשו' חלה טמאה בפסח הנה כשלו אף בפסח מצד גול"מ.

ולפ"ז סרה הקושיא שני' של השא"ר ופ"י שמקשים שהרי בידו להפקיר החלה קודם שתחמיץ דמה שטוה"נ הוי ממון ליתא גבי חלה מעיסה טמאה בפסח רק שיהיה אסור להשהותה עד לאחה"פ דאם יהיה מותר לשהותה יעבור על ב"י מצד גול"מ.

אמנם רק לגבי ב"י הוא דאמרינן גל"מ. אבל בכל התורה פולה פסקינן דגול"מ לאו כמ"ד ע"כ אין בידו להפקיר הטוה"נ מחלה שנטמאת שכל עקרו אינו אלא מצד גול"מ.

ויש להוסיף עוד דכיון שאסור להשהותה וצריכים לבערה בפסח תו לא שייך בו שם הפקר וגול"מ אף אליבא דר"ש דס"ל בכה"ת גול"מ כמ"ד. דהא לא משפחת בו שום צד טוה"נ בפסח ועד לאחה"פ א"א להשהותה.

והמשנה עד לאחה"פ קאי למפרע בב"י מדין גול"מ וא"ש. ולפי הנחה הנ"ל מיושב גם הקושיא ראשונה של הפ"י והשא"ר די"ל דלמ"ד דחייב שומרים הוא משעת משיכה אף דגלי קרא דלא ימצא דחייב בב"י בקבלת החמץ באחריות הנכרי.

ליכא למשמע מיניה שיהיה לענין ב"י דין גל"מ רק בהך גוונא דקבלת אחריות שהוא קנויה מיד להישאאל מצד אחריות שחל תיכף עליו משעת משיכות פקדון. אבל לא גבי חמץ היכא שלא יהיה שלו רק אחר הפסח.

ובפסח אין לו בו שום צד טוה"נ א"כ י"ל דר"י ג"כ מודה דטוהנ"מ ועכ"ז גבי חלה מעיסה טמאה בפסח ליכא דין גול"מ פיון שבפסח אין לו בו שום טוה"נ ולר"פ לשיטתו' שסובר דאין חיוב

שומרים רק משעת אונסים ולדידיה מוכח דאמרין לענן ב"י דהגל"מ כמ"ד אף שאין שום צד זכות לבעל הפקדון כ"ז שהפקדון הוא בעין רק פינן דאלו מגנב או מיתבד יקה צריף לשלם כמו כן שינה לומר דמקרי גול"מ גבי טוה"נ מצד שינה לו ט"א אחה"פ ולדידין צ"ל דר"י דאמר לא זהו חמץ שמונהרין עליו סובר דטוה"נ א"מ.

ע"כ הוצרך ר"פ לשיטתו לאוקימתא דידיה במעשה דר"ג וזקנים שלא היה הקנאה אג"ק. וקתם שלא היה חצר משתמר דעת אחרת מקנה אותן שאני: ועתה אבאר מה שיעדתי לעיל לבאר ראי' דר"ש סובר בכה"ת פולה גול"מ אף היכא דאיתא בעינא דאל"כ יקשה במתני' במס' שבועות (דף מ"ב ע"ב) דתנן קתם ר' שמעון אומר קדשים שחייב באחריותו נשבעים עליהן שאין חייב באחריותו אין נשבעים עליהן.

ולכאורה יש לדקדק לפי א"ד במס' פסחים (דף ו' ע"א) דר"ש אין סובר דהגול"מ כמ"ד אלא היכא דכבר נגנב או נאבד אבל בעודה בעין אע"ג דאי מגנב או מיתבד בעי לשלומי לא מקרי גורם. ושאני חמץ דגלי בי קרא דלא ימצא יעו"ש ויעוין בפ"י בד"ה בגמ' בעא מינה דתפסינו כא"ד וכן כ' בפשיטות בשא"ר סי' ע"ז.

ולקמן אכתוב בזה אי"ה באריכות ע"כ אף לר"ש לא שינה בקדשים שבועות מ"מ היכא דהו' דמודה הוא בעינו. דבעודה בעין אין שם בעלים עליו מצד גול"מ.

דאם מודה עליו אינו כמודה לבעלים רק להקדש. וא"א שתבוא מחמת הודאה זו חיוב שבועה על הפירה דהא בכפירה או בטוען טענת גנב שהוי באבודה מבעלים ונעשי' גול"מ וחיוב את הבעלים להביא קרבן אחר הוי כפירה להדיוט והודאה לאותו שהוא בעין הוי רק הודאה להקדש ודמי להודאה לא' וכפר לא' לא מקרי מב"מ לא בהלנואה ולא בפקדון לענן שבועת שומרים למ"ד דבעינן כפירה והודאה.

ולא משפחת לר"ש ח"ש רק היכא פשמודה שנגנב או נאבד בפשיעה ונתחייבו הבעלים באחריותה והוי גם ההודאה לבעלים. ומסתימת דברי ר"ש קדשים שחייבין באחריותו וקדשים שאין חייבין באחריותו אין נשבעים עליהן, משמע דלא מחלק רק בהו' דכפירה לבד על שחייב באחריותו נשבע עלי' אף אם הו' דהודא' עודה בעינו.

ועוד יש לעיין לפי דעת המחבר בח"מ סימן רצ"ד דעיקר שבועת שומרים הוא שאינה ברשותו אבל השבועה של פושע הוא רק ע"י גלגול ומסביר שם בסמ"ע ס"ק ג' בזה"ל. ואותה שבועה דנגנב או נאנסה דמשביעין עלי' משום דיש רגלים לדבר לחשדו אם אין עדים ע"ז מאחר שפרור לו שהפקיד פקדון בידו והוא מודה לו בזה.

והשתא אין עמו. מסתבר לומר שהוא ברשותו דגניבה ואונס אין שכיחי' עכ"ל.

וכעין זה מבואר בחידושי הרשב"א לקידושין דף כ"ח ובר"ן ס"פ דכל הנשבעים. הרי דכל מפקיד בהמות אצל חבירו ותבעו עליהן עיקר תביעתו על החזרת הבהמה ולא על הדמים ואם מודה הנפקד שאבד נאבד בפשיעתו וישלם דמיו לא מקרי מב"מ לא מבעי' לשיטת הראב"ד והטור דתובע פקדון והנתבע מודה מקצת הלנואה הוי כמודה שלא ממין הטענה.

אֵלָא אַף לְהַחֲלִיקִים בְּזוּה מוֹדִים הֵיכָא שְׁתּוּבָע בְּדוֹנָקָא גּוּף הַפְּקֻדוֹן כְּמוֹ הֵכָא בְּשׁוֹר שְׁהַקְדִּישׁ. וְכֹאשֶׁר אָבָא רַחֲמָנָא יוֹתֵר לְקַמְן וְאִ"כ גַּם בְּגוֹנוֹן דְּלַעֲלִיל לִיכָא חֵיּוּב שְׁבוּעָה אַף בְּשׁוֹמְרִים לר"ח ב"א שְׁמַצְרִיף לְעַנְנֵי שְׁבוּעַת שׁוֹמְרִים ב' פְּרוֹת אַחַת דְּהוֹדָאָה וְאַחַת דְּנֶאֱנָסָה.

גַּם אֵין לוֹמֵר שְׁמַשְׁכַּחַת הֵיכָא דְּמַפְקִיד בְּעַצְמוֹ יָדַע שְׁנֶאֱבַד רַק שְׁאִינוּ יוֹדְעֵי אַם פְּשַׁע הַשׁוֹמֵר. א"כ הַתְּחִלַּת תְּבִיעֵתוֹ אִינוּ רַק עַל דְּמֵי בְּהֶמְתּוֹ ז"א דְּהָא בְּכַה"ג לִיכָא כְּלָל חֵיּוּב שְׁבוּעָה עַל הַשׁוֹמֵר.

וְאֵין נְשַׁבְעִין עַל טַעֲנַת סַפְקָא רַק הֵיכָא שְׁיֵישׁ חֵיּוּב בְּעֵיקָר הַשְׁבוּעָה דְּאִינָה בְּרִשׁוּתוֹ. וְהוּי כְּטַעֲנַת בְּרִי פְּהַסְבְּרַת סַמ"ע הַגָּ"ל דְּגִינְיָה וְאִנְסָה לֹא שְׁכִיחִי.

וְע"י שְׁבוּעָה זוֹ מְגַלְגְּלִים שְׁיִשְׁבַּע שְׁלֹא פְּשַׁע וְשְׁלֹא שְׁלַח בּוֹ יָד מִשָּׂא"כ הֵיכָא דְּהַמְפָּקִיד בְּעַצְמוֹ מוֹדָה סִיּוּדַע שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ שְׁל הַנְּפָקֵד וְגַם אֵין לוֹמֵר דְּמִינִירִי שְׁהַמְפָּקִיד טוֹעֵן בְּרִי שְׁפִשַׁע לִיכָא חֵיּוּב שְׁבוּעָה בְּשׁוֹמֵר וְאִף דְּמִלְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּב"מ (דָּף ה' ע"א) כְּגוֹן דְּאָמַר שְׁלֵשׁ פְּרוֹת מְסַרְתִּי לָךְ.

וְנֶאֱבַדְהָ בְּפִשְׁעָה וְכו'. נִרְאֵה לְכַאוּרָה דְּאִף בְּטַעֲנַת בְּרִי יֵישׁ חֵיּוּב שְׁבוּעָה עַל הַשׁוֹמֵר.

צ"ל דו"א אֵלָא אֲלִיבָא דְּרַמְב"ח דְּסוּבָר דְּבַעֲיָנָן ג' פְּרוֹת א' דְּהוֹדָאָה וְא' דְּכַפִּירָה וְא' דְּנֶאֱנָסָה הַרִי שְׁגַם בְּטַעֲנַת בְּרִי יֵישׁ חֵיּוּב ש"ש דְּהָא אַחַת בְּכַפִּירָה תּוֹבַע הַמְפָּקִיד בְּבְרִי וְגַבִּי נֶפְקֵד שְׁמַכְחִישׁוּ אִיכָא חֲזוּקָה דְּאֵין אָדָם מְעִיז הֵיכָא דְּהַכַּפִּירָה קָמָן.

וְאִכ"מ לְהַצְרִיף בְּזוּה עַכ"פ לְפִי דַעַת הַש"ף הַגָּ"ל וְלְפִי דְּבְרֵי ר"ח בְּר"א אָמַר ר"י שְׁמַצְרִיף בְּשְׁבוּעַת שׁוֹמְרִים כְּפִירָה וְהוֹדָאָה שְׁלִפִי רַש"י בְּמַס' ב"ק (דָּף ק"י ע"ב) וְכֹאשֶׁר מְבִנְיָא לְהַדְּלִי בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה לְדִיעָה זוֹ אִינוּ צְרִיף רַק שְׁתֵּי פְּרוֹת וְדִלָּא כְּמִבְנִיָא מְדַבְּרֵי הַתּוֹסֵף שְׁם (דָּף ק"ז) דְּר"ח סוּבָר כְּרַב"ח אֵלָא שְׁלֵשׁ מַחְלֻקָת בְּדָבָר לר"ח בְּר"י דֵּי בְּשׁוֹמְרִים בְּפִירָה אַחַת שְׁטוֹעֵן עָלָיו נֶאֱנָסָה וְלר"ח ב"א אָמַר ר' יוֹחָנָן בְּעֵינָא ב' פְּרוֹת אַחַת דְּהוֹדָאָה וְאַחַת דְּנֶאֱנָסָה וְלרַמְב"ח ג' פְּרוֹת כְּפִירָה וְהוֹדָאָה וְנֶאֱנָסָה.

וְכִינּוּן דְּלר"ח ב"א אָמַר ר"י לִיכָא כְּפִירָה כְּלָל רַק אַחַת דְּהוֹדָאָה וְאַחַת דְּנֶאֱנָסָה לְנוּ לְתַפְּסוּס בְּשִׁטְתּוֹ כְּדַעַת הַש"ף שְׁהַתּוֹרָה לֹא חֵיּוּב שְׁבוּעָה רַק כְּשְׁתּוּבָע הַמְפָּקִיד בְּשָׂמָא דְּרַמִּי רַחֲמָנָא שְׁבוּעָה עַלִי שְׁלֹא יִהְיֶה כ"א וְא' הוֹלָךְ טוֹעֵן נֶאֱבַד הַפְּקֻדוֹן.

שְׁהַרִי אֵין הַבְּעָלִים יוֹדְעִים אַם מְשַׁקֵּר אֲבָל אַם הַבְּעָלִים טַעֵן בְּרִי לֹא רַמִּי רַחֲמָנָא שְׁבוּעָה עָלֶיהָ דְּחֲזוּקָה א"א מְעִיז. א"כ אַם מְקַדִּישׁ אָדָם ב' שְׁנֵרִים וּמְפָקִיד בְּיַד הַשׁוֹמֵר אַם הַמְפָּקִיד אִינוּ יוֹדְעֵי כְּלָל אַם אֵין בְּרִשׁוּתוֹ שְׁל הַנְּפָקֵד וְתַבְּעוּ בְּסַתְּמָם.

וְהַנְּפָקֵד מוֹדָה בְּא' וְעַל הַב' טוֹעֵן שְׁנֶאֱבַד שְׁלֹא בְּפִשְׁעָה אַם הַשׁוֹר שְׁהוֹדָה עָלָיו לֹא נֶאֱבַד וְעוֹמֵד לְהַחֲזִיר לֹא הוּי כְּהוֹדָאָה לְבַעָלִים כ"א לְהַקְדִּישׁ כַּמ"ש. וְאַם הַהוֹדָאָה הוּא רַק עַל חֵיּוּב תְּשַׁלּוּמִין דְּמֵי הַשׁוֹר דְּהֵינּוּ שְׁנֶפְקֵד טוֹעֵן שְׁנֶאֱבַד אוֹתוֹ שׁוֹר בְּפִשְׁעָתוֹ.

הוּי כְּהוֹדָאָה שְׁלֹא מִמִּין הַטַּעֲנָה שְׁהַתּוֹבַע תַּבְּעַת הַשׁוֹר בְּעֵינָא. וְהוּא אִינוּ מוֹדָה אֵלָא בְּדָמִים וְאִף לְשִׁטַּת הַסּוּבָרִים דְּתַבִּיעָה עַל הַפְּקֻדוֹן וְהוֹדָאָה עַל הַלְוָאָה הוּי כְּהוֹדָאָה מִמִּין הַטַּעֲנָה.

הֵלֵא טַעַם הַסּוּבָרִים כֵּן הוּא כַּמ"ש הַר"ן בְּפ' ש"ה (דָּף פ"ה ע"ב) דְּאָמְרִינוּ שְׁאֵין הַתּוֹבַע מְפָקִיד לְתַבְּעוּ דְּנֹקָא גּוּף הַפְּקֻדוֹן. אֲדַרְבָּא נּוֹחַ לוֹ יוֹתֵר שְׁתַּהֲא תְּבִיעֵתוֹ עַל דְּמֵי הַפְּקֻדוֹן כְּדֵי שְׁיִהְיֶה חֵיּוּב שְׁבוּעָה דְּאוֹרִייתָא עַל הַנְּפָקֵד הוּן כְּשִׁיּוּדָה בְּמַקְצָת וְהוּן כְּשִׁיּוּדָה בְּחַפְזָא וְעֵי"ש וְזוּה לֹא שְׁיִיף הֵכָא גַבִּי תְּבִיעַת שׁוֹר שְׁל הַקְדִּישׁ.

דבנדאי ניתא ליה למפקיד להקריב קרבן מן המנבחר. פאשר נדב לבו בשור זה שהקדישו ואם נאבד השור ביד הנפקד אין מתחייב לשלם לו רק דמי כבש לרבנן או עולת העוף לר"א פדאי במס' ב"ק (דף ע"ח ע"ב) א"כ בנדאי איכא קפידיא גדולה וידוע להמפקיד לתבוע התורת השור שהקדישו.

ולא מקצת דמיו וכינון דגניבה ואבידה ואונס לא שכיח אפר ע"כ ה"ל כטענת ברי נגד השומר שהפקדון עודנו תח"י תביעתו של המפקיד בנדקא הוא על השור עצמו. כשמשיב הנפקד שנאבד בפשיעתו ורוצה לשלם אין הודאתו ממין הטענה ואם נודע להמפקיד שנאבד ממנו השוורים והיה תיכף תחלת תביעתו רק על דמיהם והוי הודאת הנפקד על שור א' שמודה בו שנאבד בפשיעתו ותייב בדמיו הודאה ממין הטענה הלא בכה"ג ליכא חיוב שבועה על השני שלא פשע דכיון שידוע להמפקיד שנאבד גם השור השני ואין לו על השומר חיוב עיקר השבועה דאינו ברשותו וליכא למרמי על השומר שבועה שלא פשעתי דאין חיוב שבועה זו באה רק על הספק ע"י גלגול פשיש חיוב שבועה דאינו ברשותו וכנ"ל.

ולא בכה"ג שהמפקיד בעצמו יודע שאינו ברשותו דאם אינו יודע אם השור השני נאבד או לא. הוי תביעתו על השני דונקא על השור עצמו כנ"ל.

והודאה על הראשון שנאבד בפשיעה חייב בדמי' אין ההודאה ממין הטענה ואם טענת המפקיד שידוע בנדאי שהשור השני נאבד בפשיעת הנפקד ליכא כלל חיוב שבועת שומרים לפי דעת הש"ך הנ"ל.

דשבועות שומרים שמחייבה התורה אינו אלא היכא שהמפקיד אינו טוען ברי. והיכא שהפקיד ב' שורים וידו להמפקיד ששניהם נאבדו מיד הנפקד רק שתביעתו בברי שנאבדו שניהם בפשיעה. ונפקד משיב שא' נאבד ממנו בפשיעה וא' שלא בפשיעתו הוי ככל מב"מ דעלמא. אבל ש"ש ליכא בכה"ג ומדתיני במתני' בדברי הת"ק דר"ש אין נשבעין י"ל שפונגה בזה לענין שבועו' מב"מ. ואח"כ תנא ש"ח אינו נשבע זה שבועת שומרים ועי"ז שנוי' במשנה. ר"ש אומר קדשים שחייב באחריותו נשבעים עליהן פשיטת.

המשמעות דר"ש חולק על התנא קמא בתרי גוונא שבועות. הן בשבועות מב"מ והן בשבועת שומרים וכן מפרש רש"י להדיא בדברי ר' שמעון שמחייב שבועת הפקדון ולפי הנ"ל לא משכחת לר"ש גבי קדשים כ"א שבועת מב' ולא שבועת שומרים: הנה בדבר זה מחלוקת הרמב"ם והרא"ש.

דהרמב"ם ז"ל כתב בפ"ד מהל' חמץ גבי נכרי שהלוה לישראל על חמצו והרהינו אצלו והוא שיהיה הזמן שקבע לו קודם הפסח. והרא"ש ז"ל מביאו וכתב עליו וז"ל הרמב"ם פ"ד מהל' חמץ כ' והוא שיהיה הזמן שקבע לו קודם הפסח אבל אם הזמן לאחה"פ אסור דהא הנכרי לא קנה לי קנין גמור עד אחה"פ וכו' עד ולא נהירא דהא אמרינן לעיל אליבא דאב"י אא"ב למפרע הוא גובה מ"ה מותר בהנאה דברשות הנכרי קאי אלמא אע"ג דבבית ישראל קאי אלא שאין האחריות על ישראל אמרינן פיון דלמפרע ה"ג חזינו כאלו כבר קודם פסח הנה ברשות נכרי כ"ש לרבא דאמר לו בהדי' קנה לה מעכשיו ואשתכח דלמפרע קני' קנין גמור להנכרי אלמא להרא"ש אליבא דהרמב"ם ז"ל דמעכשיו לא הוי קנין גמור למפרע והוא ז"ל פליג עליו דהוי קנין גמור אלא

המ"מ פ"ד הנ"ל הבין בדברי הרמב"ם שגם הוא ס"ל שקני' במעכשיו קנין גמור רק מש"ה עובר משום הואיל ואי בעי פודהו ליה.

ולפי דברי המ"מ יתורץ קושית הרא"ש הנ"ל מהא דלמפרע ה"ג, והנה התוס' דף מ"ו בפסחים ד"ה הואיל מקשים דלמא סובר ר"מ דאין יוצאין במעשר שני ובעינן שיהיה שלו ומעשר שני ממון גבוה הא אי בעי מיתשל עלי' והוי כשלו וצריכין לומר דס"ל להרמב"ם דלא פתרוץ התוס' שם רק דר"מ ל"ל הואיל וא"כ מקשה הגמ' שפיר שסובר גבי ישראל שהלנה לנכרי דעובר משום דלמפרע ה"ג א"כ איפכא מבעי' לי' בנכרי שהלנה לישראל אינו עובר מבעי' לי' דלר"מ לא אמרינן הואיל אין לחלק בין קביעות זמן קודם הפסח או לא.

אבל לדין דאית לן הואיל שפיר מצריף הרמב"ם הגעת הזמן קודם הפסח. אף עדיין קשה עוד על הרמב"ם דאם איירי בקובע זמן קודם הפסח למה לי מעכשיו.

ואי משום אסמכתא דהא הרמב"ם סובר דבמשפון לא שייף דין אסמכתא ובמ"מ מביא ראיה לדברי רמב"ם וראי' מדברי תוספתא שמפרש שהיה על תנאי כשלא ינפרע קודם פסח אמנם א"כ אין צורך למעכשיו כנ"ל: לכאורה עלה על דעתו לומר דלפי מ"ש המ"מ שסובר הרמב"ם דאם קביעות הזמן לאחזה"פ עבר הישראל על ב"י כל ימי הפסח מטעם הואיל דאי בעי לפדות דלא פסברת הר"ן כ"כ לפי דברי התוספתא שאמר אם לא אפדנו קודם הפסח שמשמעותו שבידו לפדות אף בערב פסח סמוך לחשיכה דאפתי קודם פסח מקרי וא"כ כשלא אמר מעכשיו ולא נגמר הקנין להנכרי אלא בסוף יום י"ד הרי כבר עבר הישראל מ"ע דתשביתו.

משא"כ כשאמר מעכשיו שחל הקנין למפרע בשעת הלואתו קודם זמן איסור אף דמשש שעות ולמעלה הי' שייף הואיל מ"מ לא עבר הישראל על מ"ע דתשביתו דכיון שאינו פודה את החמץ סמוך לחשיכה איגלאי מילתא שהי' חמץ קנוי למפרע להנכרי וכבר הושבת מרשות ישראל.

ואף דבזמן איסור חמץ משש שעות ולמעלה היה מיתלי וקאי והיה שייף הואיל מ"מ לא גרע מאלו לא הושבת החמץ עד סוף יום י"ד דמשש שעות ולמעלה הוא זמן השבתה עד סמוך לחשיכה וכל חצי אותו יום הוא הגבלת זמן בהשבתה לשיטת הסוברים דמ"ע דתשביתו מה"ת הוא משש ואילף עד פלות יום י"ד.

אמנם יש סתירה בזה בהרמב"ם שמדבריו במנין המצוה מצוה קנ"ו משמע כנ"ל והינו כשיטת ר"ת. אבל ברמב"ם בהל' חו"מ פ"ג ד"א נראה שמפרש עשה דתשביתו קודם זמן איסור אכילת החמץ ואין מקום לתירוץ זה לשיטת הרמב"ם רק אליבא רבינו אפרים שדעתו ג"כ פדעת הרמב"ם דבמעכשיו צ"ל קביעות הזמן קודם פסח ואפשר סובר רא"פ כר"ת וסייעתו דמ"ע דתשביתו הוא משש ואילף עד הלילה זה הוא זמן השבתה והמאחר לא הפסיד בקיום המצוה ובמה שאינו פודהו החמץ גורם שיהיה קנוי' להנכרי למפרע משא"כ כשלא אמר מעכשיו פיון שחל עליו מצות השבתה מחצות היום אם החמץ קנוי' להנכרי סמוך לחשיכה הרי מתבטל ממצות השבתה ודמי למוכר חמץ לנכרי ערב פסח סמוך לחשיכה שאינו מקיים בה מצות השבתה: אמנם לפי שיטת האחרונים דר"ש לא קניס בחמץ שעבר עליו הפסח אלא היכא שעובר אלאו דבל יראה משא"כ כשלא עבר אלא על מ"ע דתשביתו א"א לומר כדברי הנ"ל דאף כשלא אמר מעכשיו והיה נקנה החמץ להנכרי ע"פ סמוך לחשיכה ועבר הישראל על מ"ע דתשביתו מ"מ אין לאסור החמץ בהנאה לאחזה"פ.

אבל פשוט לדעתי דהיכא שהזמ"פ ע"פ סמוף לחשיכה אם לא אמר מעכשיו אין הנכרי קונה את החמץ כלל דבכל הקנן צריכין שיהיה ביד המקנה להקנות וכינן דמשש שעוה וילמעלה בע"פ אין החמץ ברשותו דישארל וכדברי ר"א שני דברים אינו ברשותו ורק לענן חיוב השבתה ואיסור בל יראה עשאן הכתוב ברשותו.

אבל להקנות לאחר נדאי אינו ברשותו דהא אינו שלו לפי שיטת רוב הפוסקים דגם לר"ש אסור מדאורייתא שהוא חמץ משש וילמעלה וא"כ אף פשקבע הישראל הזמן הלואה לנכרי שאם לא יפדה החמץ עד סמוף לחשיכה ע"פ יהיה החמץ קנוי מאז להנכרי אין בדבריו פלוס פי אין אדם מקנה דבר שאינו שלו ונשאר החמץ לענן איסור בל יראה בחזקת הישראל ולא עדיף מהשליף חמצו דרף הפקר בזמן איסור על פני חוצות שאינו נפקע בזה מאיסור ב"י מאז ואילף פמבאר מדברי הירושלמי פ"ד ה"ב מוקי ברייתא לא יראה לה אפי' בפלטייא פשהפקירו לאחר שש ועובר עליו כל ימי הפסח ע"כ הוצרך הרמב"ם לומר שהרי קנאה ובכה"ג אם אין הישראל משלם החוב להנכרי בזמן הפרעון דהיינו ע"פ סמוף לחשיכה קניה הנכרי למפרע משעת הלואה שאז עדיין לא היה איסור חמץ והני ביד הישראל להקנות החמץ שלו להנכרי.

וסעד לדברי הג"ל ממש"כ הרשב"א בתשו' סי' קע"ה בזה"ל דכל שרוצה לזכות בחמץ של נכרי בפסח אע"פ שאסור בהנאה זכה בו לאסור בהנאה לעולם ולעבור בו פחמצו והענן שאמרו בע"ז שאע"פ שאסור בהנאה וא"א לזכות בי' ומ"מ כל שדעתו לזכות בה ע"ז דישארל קרי' בי' עכ"ל וכן צ"ל בדעת הרמב"ם שפוסק הקונה חמץ בפסח לוקה האף דליכא קני' פמבאר בכמה מקומות בספרי קדמונים ומקצת דבריהם מובאים בספר אבני מלואים לאה"ע סי' כ"ח: והשתא דאתינן להכי מיושב קושל' הרא"ש מה שמקשה דהא לאב"י דלמפרע ה"ג מהני אף שלא היה הזמ"פ אלא לאחר הפסח ולפי דברי הג"ל י"ל דלכאורה קשה על הרא"ש דלמא מייירי גם מתניתין שהי' זמן פרעון קודם פסח וצ"ל שפינן שבא לכלל גבני' קודם פסח גם לרבא אין לאסור דאף שמפאן ולהבא ה"ג הרי החמץ קנוי' להנכרי קודם פסח.

אבל לפי דברי הג"ל א"ש דאף דא"א לומר שהזמ"פ הוא קודם זמן איסור חמץ וכו' לידי גבני' דא"כ מאי קמ"ל דבכה"ג א"צ לאשמעונוין במתני' וגם לרבא מהני אלא איכא למימר דמתניתין מייירי שהיה זמן פרעון קודם פסח דהיינו עד סמוף לחשיכה ע"פ ושפיר אשמעונוין מתניתין דאף בכה"ג החמץ מותר לאחר הפסח וזה א"ש לאב"י דס"ל למפרע ה"ג ע"כ אף בכה"ג קנוי' החמץ למפרע להנכרי מזמן הלואה משא"כ לרבא דס"ל מפאן ולהבא ה"ג ואין הקנני' לומר שישחול הקנן אלא בע"פ סמוף לחשיכה מפניו דכבר נאסר בהנאה הרי יצא כבר מרשות ישראל שאינו שלו וא"א להיות בחמץ זה דין גבני' חוב שחייב הישראל ואינו קנוי להנכרי כלל ונשאר על הישראל חיוב השבתה וב"י דלענן זה עשאן הכתוב פאלו הוא ברשותו לכה הוצרך הגמ' לתרץ אליבא דרבא דמייירי כשהיהנו ומטעם בע"ח קונה משכון: ובלא"ה א"ש דהא לרבא חמץ מפקיע מידי שעבוד אם נאמר דגם עשה דתשביתו מפקיע מידי שעבוד תו א"א שיהיה בו דין גבני' ע"פ לאחר זמן איסורו אבל לאב"י דסובר למפרע ה"ג אין חמץ מפקיע מידי שעבוד כמ"ש התוס' בגיטין דף ט' ע"ב (ועוד תי' אחר יבואר בסוף הקונטרס) מלבד מה שתבתי לעיל על קושל' הרא"ש על הרמב"ם דאם מעכשיו אינו מועיל אם קביעות הזמן לאחר הפסח מכ"ש שלא יועיל דין דלמפרע ה"ג ולמה אמרו בגמ' תנן נכרי שהלוה לישראל על חמצו כו'.

א"ב למפרע ה"ג אפטי להכי מותר בהנאה הא מתני' איירי בשקבע זמ"פ לאחר הפסח י"ל עוד באופן אחר לפי המבואר בב"י בשם רבינו ירוחם וכו' וכו' בפר"ח סי' תמ"א אם קבל הישראל פקדון מנכרי אינו בחיוב ביעור אלא היכא דליכא על הישראל שום צד אחריות כלל וכלל ואשר ע"כ דעת רש"י דאף אחריות פשיעה לבד מיקרי קבלת אחריות ואף שלא משמע פן מדברי הרמב"ם י"ל דהרמב"ם לשיטתו שפסוק דחיוב פשיעה אינו מדין שומרים אלא דהוי כמזיק בידים וע"כ מחייב בפשיעה אף עבדים ושטרות שאין בהם דין שומרים כמו כן אין סברא לדעתו לומר דאחריות פשיעה לבד גבי פקדון חמץ יהיה בשם קבלת אחריות עכ"ל אפתי אפשר לומר שגם הרמב"ם סובר דאף אם אין על הישראל אחריות גניבה ואבידה כ"א אחריות אונסים הוי פקבל עליו אחריות לפי"ז לפי מה שכתב המג"א בסימן תמ"א סעיף קטן ב' דאף אם אמר מעכשיו אם נאבד באונס מחייב הלנה לשלם מצורף לזה מה שהעלה הפר"ח בסי' הנ"ל מדיוק דברי הרמב"ם דאף אם אמר מעכשיו אם קביעות הזמן הנה לאחר הפסח אסור דאף שהיה הורהו ביד עכו"ם וגם אמר מעכשיו מ"מ כיון שאם היה נאנס ביד עכו"ם היה מחויב הישראל לשלם הרי היא באחריות ישראל ולכן לא מהני במעכשיו אלא פשקביעות זמן פרעון קודם פסח כמו שפרשתי דהיינו ע"פ סמוך לחשיכה דכיון דקנוי לעכו"ם למפרע מעת הגעת הזמן פרעון עד ע"פ סמוך לחשיכה אין עוד על הישראל בכל ימות הפסח שום חיוב אחריות שפכר הסתלק מהישראל בע"פ וליכא ב"י וכיון שלא עבר הישראל על ב"י כ"א בעשה דתשביתו בע"פ בעוד היה עליו אז אחריות אונסים לא קניס ר"ש לאסור לאח"ה כ"א על שעבר בב"י וכנ"ל: והנה פשוט לס"ד דגמ' שטעמא דמתני' בנכרי שהלנה לישראל הוא משום דלמפרע ה"ג הוי צריכין לומר דמתני' מיירי שישראל בפירוש הותנה שלא יהיה עליו שום אחריות דאל"כ מה בכך דלמפרע הוא.

ועוד אפתי לא אסיק דמיירי בהרהינו אצל הנכרי ובעוד החמץ ת"י הישראל אף שאם אינו מקבל אחריות כלל ממילא הוא באחריותו הישראל שאם יגנב או יאבד לא יבוא לידי גבי' לא שיהי למפרע כו' ויצטרף לשלם החוב להנכרי אלא ע"כ צ"ל דלפי' אותו ס"ד הוי צריכין לאוקמא המתניתין שהיה הישראל מתנה בפירוש שאם יאבד או יגנב החמץ מביתו לא יצטרף לשלם בכ"ש שהיה פטור אם הי' נאנס החמץ מיד הישראל וכיון שאין שום אחריות על הישראל מהני דין דלמפרע ה"ג אף אם קביעות הזמ"פ הוא לאח"ה פ' ומינשב קושיא הרא"ש: ובהנחה הנ"ל יש ליישב קושית התוס' בע"ב ד"ה הב"ע דאפ"י האיך יתירץ הברייתא דנכרי שהיה פת פורני ועל תירץ התוס' בזה דהגעתיה פירושו שאינו רוצה לפדות מקשים כל המפרשים דא"כ האיך מביא הגמרא ראי' מברייתא זו דיש חילוק בין אמר מעכשיו או לא.

ועוד מדקדקים דבברייתא ישראל שהלנה לנכרי קתני לאח"ה עובר וקאי על הנחה מחמץ זה לאח"ה ובברייתא דנכרי שהיה פת פורני רק עובר דהיינו כפי' רש"י עובר בב"י גם בהך אוקומתא דר' יצחק דעת רש"י דאם קונה משפון עובר בב"י: להבין כ"ז אקדים דהר"ן מקשה דאמאי מותר בהנאה בנכרי שהלנה לישראל על חמצו ואמר מעכשיו והרהינו דנימא הואיל ובידו לפדות הוי בחמצו של ישראל.

ומתירץ דהואיל דמחוסר ממונא לא אמרינן ושאני חלה דהתם לא מחוסר אלא דבורא בעלמא. לכאורה צ"ע לפי דברי התוס' בד"ה ואם אמר לו דאפ"י מפרש הברייתא דנכרי שהיה פת פורני דאם אמר הגעתיה היינו שאינו רוצה לפדותו והוי של ישראל למפרע ושניה למפרע ה"ג משא"כ שפדאו הנכרי כשלא בא לידי גבי' ובכה"ג לא שניה למפרע ה"ג דאף שפדאו הנכרי נימא

שישראל עבר עליו פיון דהיה שינה הואיל במחוסר פלומר הואיל ואם לא יפדה הנכרי ויהיה של ישראל וכעין זה מובא במג"א סימן תמ"ח ס"ק ה' בשם הרדב"ז ומש"כ המג"א דלא אמרינו הואיל היכא דתלוי בדעת אחר צע"ג מפמה מקומות ולהיפך מבואר להדי' בט"ז סי' תמ"א סק"ז: ונ"ל לתרץ דלכאורה אינו מוכן דלפי דברי התוס' דלאבני לא אמרינו למפרע ה"ג אלא היכא דבסוף פא לידי גבני' וביותר לפי לשון רש"י בד"ה אבני אמר גביתו שגבה עכשיו איגלאי מילתא ותוס' ב"ק ל"ג ד"ה א"ב נראה דע"י גבני' עכשיו הוא דאמרינו למפרע אבל היכא שאין המלנה גובה ממנו אף שאין הלנה פורע החוב מ"מ פל עוד שאין המלנה מחזיק לגביתו לא שינה למפרע גובה (והוכחה לזה יבאר לקמן) אמאי בישראל שהלנה לנכרי על חמצו אסור בהנאה לאבני משום דלמפרע ה"ג הא פיון דנאסר חמץ בהנאה אין לו דמים פדאי' בירושלמי על קידושין משנה דמכרן וקידש בדמיהו מקודשת לפי שאין דמיהם והוי והוי הדמים פגזילה ודעת רש"י ורמב"ם דאף אם אינה אסור בהנאה רק מדרבנן אין להם דמים יענין פסוגיא דר"ג א"ר המקדש משש שעות ולמעלה אפי' בחיטי קורדנניתא ובב"ש בס"י צ"ח ס"ק ק"ב דאפי' בתרי דרבנן אין חוששין לקידושין והטעם דהפקר ב"ד הפקר וליפא גבי' מאותו חמץ והוי פלא אתי' לידי גבני' פלל וממילא לא שינה למפרע הי' של הישראל ושב להיות פתרי הפכים בנושא אחד: אמנם מדברי תוס' לעיל (דף כ"ו ע"ב) ד"ה עלה עלי' נשמע דהיכא דאיכא תרתי דסתרי אהדדי דאם תפסוק לחומרא יש מקום להקל.

ואם נתפוס לקולא יש מקום להחמיר צריכים להחמיר וכיון שפן הדין מדאורייתא שפמו פן נוכל לומר הכא האף מחמת שנאסר חמץ בהנאה ואין עליו שם גבנייה תו לא שינה לומר למפרע ה"ג ונותן הדין שהוא אסור בהנאה ובכה"ג צריכין לאחוז לחומרא ולכך אסור בהנאה אף דלא עבר הישראל על ב"י דהא מחמת שאסור בהנאה ליכא למגבי' מינ' וכיון שאין פא לידי גבני' לא שינה למפרע ה"ג וכנ"ל: ובה מיושב מה שמפרש רש"י דמלת לאחר הפסח קאי אאסור בהנאה ולא מזכיר פלל מעבירת ב"י.

ולקמן באוקמתא דר"מ דפליגי בדר' יצחק מפרש רש"י גם לענין ב"י וכבר העירו בזה המפרשים. ולפי דברינו הנ"ל א"ש דלמ"ד למפרע ה"ג פיון דצריכים לאסור בהנאה ואינו פא לידי גבני' לא עבר הישראל על ב"י פלל משא"כ לפי האוקמתא דפליגי בדר"מ ואסור ב"י הוא מחמת שהיה לו לישראל קנין במשכון ואף שאינו פא לכלל גבני' מצד אסור הנאה שבו מ"מ הנה לישראל אזהרת ב"י בפסח מצד הקנין שהיה לו במשכון: ולפי הנחה הנ"ל דלאבני אין על הישראל אזהרת ב"י בכה"ג שצריכים לאסור החמץ בהנאה לאחר הפסח ולא יבוא לידי גבני' וממילא אין מקום לקוששיתי שדמיתי להקשות לפי דברי הר"ן גבי פת פורני אף שפודה הנכרי נימא דכיון שהיה שינה הואיל פל ימי הפסח עבר הישראל על ב"י לק"מ דהא באמת אף אם אין הנכרי פודהו לא הוי למפרע של הישראל דכיון שצריכים לאסור בהנאה אינו פא לכלל גבני' ולמפרע ה"ג לא אמרינו אלא היכא שפא לבסוף לידי גבי' וכיון דאתינו להכי לא צריכין לתרץ אליפא דאבני הברייתא דהרהין פתירוצו של התוס' דהגעתי' פירושו שאינו רוצה לפדות דזה באמת אינו במשמעות הלשון.

אבל י"ל אליפא דאבני דברייתא מירי פלא פודהו פלל שאסור בהנאה רק הברייתא אתי' לאשמעינו דעובר ג"כ על ב"י מדקתני סתם עובר דהיינו בב"י ואז מצד למפרע ה"ג פיון שנאסר בהנאה הרי אינו פא לידי גבני' ואגלאי מילתא שלא הנה החמץ של ישראל ולא עבר על ב"י ע"כ

תני בברייתא ואם אמר הגעתיך עובר פ' כשאמר מעכשיו דבמעכשיו לא צריף שתהי' בא לידי גביי' דממילא קנוי לישראל למפרע וע"כ עובר ישראל בב"י אבל בלא אמר מעכשיו אינו עובר בב"י רק שאסור בהנאה והברייתא לא נחית כלל לאשמעינן רק לענן דין ב"י שפזזה הוא דיש חילוק בין אמר מעכשיו או לא והגעתיך דתניא בברייתא מתפרש אליבא דאביי כמו לדין שי"ל במעכשיו וקרי שפיר סייעתא מהך ברייתא דגם אביי צריף להודות להך סברא שיש חילוק בין אמר מעכשיו או לא.

וקא אין לדקדק דא"כ למה תפיס בברייתא דישראל שהלנה לנכרי לאחר הפסח עובר דהיינו לאיסור הנאה הרי למאן דסובר דקונה משפון גם בב"י עובר יש לדחות משום דתכמים דפליגי אר"מ וסוברים דגם בהנאה מותר וכח דהתירא עדיף ע"כ נקיט לרבותא דתכמים מחלקת לענן דין הנאה ולר"מ באמת גם על ב"י עובר ולשיטת הסוברים דאסור הנאה דרבנן פגון חמץ לאח"כ אינו פהפקר אין מקום לדברי הג"ל: אמנם לכאורה צ"ע לפ"ד הש"ך ח"מ סי' ע"ד ס"ק ט' בשם הקדמונים שדעתם במלנה על המשפון והגיע הזמ"פ אין בידי הלנה לכוף את המלנה שיתחזיק בידי חובו המשפון אף ששנה פנגד חובו ואדברא בידי המלנה לתפוע ממנו חובו ואינו רוצה לגבות מהמשפון ועכ"ז בידי המלנה להחזיק המשפון שיהיה ברשות עד שיפרע לו הלנה חיבו וכדברים אלו מבוארים באריכות יותר בראב"ו סי' קי"א.

וקשה לפי"ז בישראל שהלנה לנכרי על חמצו וכן בברייתא דנכרי שהיהין פת פורני לישראל דלפי' התוס' דלאביי דאם אמר הגעתיך הפונה שאין הנכרי רוצה לפדות המשפון וע"כ עובר הישראל דלמפרע ה"ג ואמאי הא בידי הישראל לומר שאינו רוצה לעשות לעצמו גביי' חובו מאותו חמץ ויו אר בתביעתו על הנכרי שישלם לו חובו מפיו ולא יהיה שייך כלל דין דלמפרע ה"ג ויש להוסיף עוד שבידי הב"ד למפור המשפון בשווי' לאחרים לפרוע הדמים להבע"ח על חובו שתובע מהלנה וכיון שאין גוף המשפון נשאר להיות של המלנה דרף גביי' רק מדמי מכירתו לאחרים הוא שגובו חובו הוי לא אתי' לידי גבי' ולא שייך למפרע ה"ג לענן גוף המשפון שהרי אינו נוטלו לעצמו לגביי' אם נדחוק לומר דבאמת אם הישראל אינו רוצה גוף החמץ לגבייתו אינו נאסר רק הברייתא מיירי שנתרצה הישראל להחזיק החמץ לגבות חובו וכן יצטרף לומר בסיפא דמתני' ישראל שהלנה לנכרי לפי' אביי שהטעם שאסור בהנאה משום דכיון דלא פדאו הנכרי אמרינן דלמפרע ה"ג וז"א רק אם הישראל נתרצה לזה.

לפ"ז מה שהקשיתי לעיל בשיטת הר"ן דגבי פת פורני אף אם פדאו הנכרי יהיה אסור משום דעבר הישראל בב"י כל ימי הפסח שהיה שייך הואיל אם לא יפדה הנכרי יהיה החמץ למפרע שלו יש לכאורה לדחות דבכה"ג הוי כתי' הואיל דהא אף אם לא יפדה הנכרי יהיה בידי הישראל לומר שאינו מקבל החמץ על חובו ולא יהיה שייך למפרע ה"ג אלא אם יתרצה גם הישראל שלא לתפוע מעכו"ם רק יחזוק החמץ לגבות חובו.

ועד"ז הוי תרי הואיל. אבל במעכשיו שבידי הישראל לפדות הוי רק חד הואיל ע"כ מקשה הר"ן בנכרי שהלנה את ישראל במעכשיו נימא הואיל אי בעי פדה ולזה מתרץ דמתוסר ממונא לא אמרינן הואיל: אמנם לכאורה י"ל לפי שיטת הפוסקים דמקח שנעשה באיסור אינו מקח לשיטתו דרבא דהלכה פמותו דכל מלתא דא"ר לא תעביד אי עביד ל"מ יש לצדד דאף אם הנה אמרינן דלמפרע ה"ג מ"מ פינו שבידי הישראל לומר שאינו רוצה לגבות מהחמץ וינשאר החמץ להיות

שֶׁל נְכָרִי וְאִין מְצִיאוֹת שְׁיֵהִיָּה קְנוֹי לְיִשְׂרָאֵל רַק אִם נִתְרַצָּה בְּפִירוּשׁ לְהַחְזִיק לְעֲצָמוֹ הַחֲמִץ וְגוֹרְמַת הַרְיָצוּי הַזֹּאת שְׁיֵשׁוּב לְהִיּוֹת לְמַפְרַע חֲמָצוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעֵבֶר בּוֹב"י.

מִשָּׂא"כ אִם לֹא יִתְרַצָּה לְקִנּוּת הַחֲמִץ לְמַפְרַע דְּהֵינּוּ פְּשִׁינְשָׂאָר בְּתַבְיַעַת חוּבוֹ מִהַנְּכָרִי וְיִחְזִיק הַחֲמִץ לְמִשְׁכּוֹן עַד שְׁיִפְרַע לוֹ הַנְּכָרִי חוּבוֹ אוֹ פְּשִׁימְפּוֹר ע"י ב"ד לְאַחֲרִים וְהוּא יִקַּח הַמְּעוֹת בְּחוּבוֹ אֲבָל לֹא יִהְיֶה הַחֲמִץ קְנוֹי לְיִשְׂרָאֵל א"כ דְּלֹא מִשְׁפַּחַת שְׁיֵהִיָּה קְנוֹי הַחֲמִץ לְיִשְׂרָאֵל לְמַפְרַע כ"א פְּשׁוּרָצָה לְהַחְזִיק הַחֲמִץ לְעֲצָמוֹ דְּרַף גְּבִינ' וְעִי"ז אֲגֵלָּאִי לְמַפְרַע שְׁעֵבֶר הַיִּשְׂרָאֵל עַל ב"י אֲמָאִי לֹא נִימָא דְּבַכָּה"ג הוּי פְּמַקַּח שְׁנַעְשָׂה בְּאִיסוּר דְּאִי עֵבִיד ל"מ וְהוּי פְּלֵא הֵיָּה מַה שְׁמֵרְנָצָה הַיִּשְׂרָאֵל לְהַחְזִיק הַחֲמִץ לְעֲצָמוֹ ע"ד גְּבִינ' ע"ד פֶּל מְלֵתָא דֵּא"ר לֹא תַעֲבִיד: וְע"ד פְּלָפּוּל י"ל דְּרַק לְאַבְיִי לְשִׁטְתּוֹ יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַבְּרִייתָא דְּנְכָרִי שְׁהֵרְהִין פֶּת פְּוֹרְנִי דְּאִם אָמַר הַגְּעֵתִיָּה הַפְּוֹנָה שְׁאִין הַנְּכָרִי רוּצָה לְגַבּוֹת וְהַיִּשְׂרָאֵל נִתְרַצָּה שְׁיֵהִיָּה שְׁלוֹ וְזָכָה בּוֹ לְמַפְרַע אִף דְּבָא עִי"ז אִיסוּר הָא לְאַבְיִי לְשִׁטְתּוֹ כ"מ דֵּא"ר ל"ת אִי עֵבִיד מְהֵנִי.

אֲבָל לְדִיּוֹן א"א לּוֹמַר כֵּן דְּאִנּוּ פְּסָקִינוּ פְּרָבָא דְּמַקַּח שְׁנַעְשָׂה בְּאִיסוּר לֹא מְהֵנִי וְלֹא מִשְׁפַּחַת פְּלָל שְׁיֵהִיָּה חֲמָצוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִחֲמַת דִּין דְּלְמַפְרַע ה"ג דְּהָא אִין הַיִּשְׂרָאֵל מְוַכְרַח לְזִכּוֹת בְּאוֹתוֹ הַחֲמִץ דְּרַף גְּבִי.

וְאִף אִם מִתְרַצָּה לֹא קְנִי פִּינּוּ דְּהַרְיָצוּי בְּאִיסוּר הוּא וְאִי עֵבִיד ל"מ וְא"ש מַה שְׁאָמַר בְּגִמְרָא מְנָא תִּימְרָא דְּשְׁנֵי לֹן בֵּין הִיכָא דְּאָמַר מְעַכְשָׁיו אוֹ לֹא כּו' דְּתַנִּי נְכָרִי שְׁהֵרְהִין פֶּת פְּוֹרְנִי אֲבָל לְאַבְיִי לְשִׁטְתּוֹ לִיכָא רֵאִי מִפֶּת פְּוֹרְנִי כּו"ל.

אֲבָל דְּבָרֵי אֵלֶּה אִינּוּם נְכוּוֹנִים רַק לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּבְּאִיסוּר הַנְּאָה מְדַרְבְּנּוּ יֵשׁ קְנִינּוּ כּו' וְשִׁינְיָה בְּחֲמִץ שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפְּסָח דִּין קְנִינ' וְכֵן דִּין גְּבִינ' עַל חוּב וּמִמִּילָא לְמ"ד לְמַפְרַע ה"ג עֵבֶר הַיִּשְׂרָאֵל עַל ב"י וְזֶה לְהִיפּוֹף מִמָּה שְׁפַתְבְּתִי בְּאִנְפּוֹן רֵאשׁוֹן דְּלֹא מִשְׁפַּחַת שְׁיֵהִיָּה אִיסוּר ב"י מִחֲמַת דִּין דְּלְמַפְרַע ה"ג דְּכִינּוּ שְׁנַאָסֵר בְּהַנְּאָה אִינוּ בָּא לְיַדִּי גְּבִינ' דְּהֵינּוּ לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּגַם בֵּא"ה מְדַרְבְּנּוּ לִיכָא דִּין קְנִינּוּ וְגְּבִינ' וְא"ש מַה שְׁתַּרְצָתִי בְּאִנְפּוֹן רֵאשׁוֹן דְּגַם אֲבִיִּי מוֹקִי הַבְּרִייתָא דְּנְכָרִי שְׁהֵרְהִין בְּמַעְכְּשָׁיו דְּבָלֵא מְעַכְשָׁיו לֹא מִשְׁפַּחַת שְׁיֵהִיָּה אִיסוּר ב"י וְאִי מִשׁוּם דְּלְמַפְרַע ה"ג הָא מְצַד שְׁנַאָסֵר בְּהַנְּאָה לֹאחָה"פ אִי אֲפִשֵׁר לְגַבּוֹת מִמֵּנּוּ וְלְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּבְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּרַבְּנּוּ יֵשׁ דִּין קְנִינּוּ מִמִּילָא שְׁיֵיָּה בְּהֵרְהִין גַּם דִּין גְּבִינ' מ"מ פִּינּוּ שְׁצָרִיָּה לְזֶה הַרְיָצוּי יִשְׂרָאֵל וְע"י רִיָּצוּי זֶה יְגַרּוּם שְׁעוֹבֵר לְמַפְרַע בּוֹב"י הוּי כְּכֹל מְלֵתָא דֵּא"ר ל"ת וְאִי עֵבִיד ל"מ: אָמְנָם גַּם ע"ז יֵשׁ לְפַקְפַק וְהַנְּנִי מַעֲתִיק אֲשֶׁר רְשַׁמְתִּי כְּבָר בְּגַלְיוֹן סֵפֶר הַמְּקַנָּה עַל מִס' קִדּוּשִׁין (דְּרַף נ"ו ע"ב) ד"ה וְהָא דְּלֹא חֲשִׁיב חֲמִץ שְׁפַתְבּוֹזָה"ל לְוִלִּי דְּבְּרִיָּהֶם הֵיָּה נִרְאָה דְּבַחֲמִץ בְּפֶסַח בּוֹב"י לֹא הוּי קִדּוּשִׁין פִּינּוּ דְּקִי"ל דְּהַקְוָנָה חֲמִץ בְּפֶסַח לּוֹקָה מִשׁוּם ב"י כְּמ"ש הַרְמַב"ם דְּלֹא מִשְׁפַּחַת מְלָקוֹת בְּחֲמִץ בְּפֶסַח אֲלֵא בְּכָה"ג שְׁקָנָה חֲמִץ דְּעֵבִיד מַעֲשָׂה א"כ לְפִי"מ שְׁכ' רַמ"א בִּיּו"ד סִי' ר"ל וְכ"כ הַסַּמ"ע בַּחו"מ סִי' ר"ח דְּמַקַּח שְׁנַעְשָׂה בְּאִיסוּר אִינוּ פְּלוּם וְהָא דְּלָקִי מִשׁוּם דְּעֵבֶר אֲמַרָּא דְּרַחֲמָנָא פְּדָאָמַר רַבָּא בְּרִישׁ תְּמוּרָה א"כ בּוֹב"י אִינָה מְקוֹדְשֵׁת מִטַּעַם דְּלֹא קְנָתָה הַחֲמִץ פְּלָל וְכַתְּבִיתִי עַל הַגְּלִיּוֹן בּוֹזָה"ל צ"ע פִּינּוּ שְׁאִין הַחֲמִץ קְנוֹי לוֹ לֹא שְׁיֵיָּה לְהַטִּיל עָלָיו עוֹנֵשׁ עֵבִירַת לֹא דְּלֹא יִרְאָה לָּהּ שְׁמִשְׁמַעוֹתוֹ שְׁשִׁלָּה אִי אֲתָה רוּאָה וְשֶׁל אַחֲרִים רוּאָה וְכִינּוּ שְׁלֵא קְנָה הַחֲמִץ הַרִי עַדִּין שֶׁל אַחֲרִים לְמַה שְׁאָסוּר לְקִנּוּת חֲמִץ בְּפֶסַח אִינוּ מְצַד אֲזַהֲרַת מִיּוֹחֲדַת ע"ז כִּי לֹא נִזְכַּר בְּתוֹרָה אִיסוּר עַל קְנִינִית חֲמִץ רַק מִמִּילָא נִשְׁמַע שְׁאִין לְקִנּוּת חֲמִץ כְּדִי שְׁלֵא יַעֲבֹר בּוֹב"י א"כ עֵינְקֵר הוּלָּהּ אַחַר מִשְׁמַעוֹת אֲזַהֲרוֹת דְּלֹא יִרְאָה שְׁאִינוּ רַק עַל חֲמִץ שְׁלוֹ: וְלַפְעַנ"ד י"ל דְּבֵלֵא"ה ל"ד פְּלֵאוֹנִין שְׁיִפְנָסוּ בְּגִדְרָא פֶּל מְלֵתָא

דא"ר ל"ת דבכנלן היינו כר"י בסוגיא דתמורה מיד שאנו אומרים דל"מ אין מקום למצוא גנואן
שיהיה מתקנים בו העשה נגד המינהר ע"ז ונהרי אזהרה שוללת תמיד קיום המעשה משא"כ בב"י
השייף בתמין שלו דלא שייף בביטול א"כ ממילא א"ל שיהיה שליטה מחמת אזהרה זו.

אמנם יש סתירה לסוף דברי אלה מדברי התוס' תמורה דף ו' ע"א ד"ה והשתא כו' משמע דלא
נחתו לסברתי הנ"ל: ולפי דברי יש ישוב נכון גם על קושני' מהרשד"ם שמקשה מהשוחט בשבת
נימא שלא תועיל השחיטה משום כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד ל"מ וישוב להיות כמקלקל פן תורף
קושני'תו.

אמנם לפי מ"ש דלא אמר רבא כ"מ דא"ר ל"ת רק היכא שי"ל שאזהרה הוא לשלול קיום הענין
אשר יעשה וזה א"א לומר לענין מלאכת חבלה בשבת דהא משפחת שיעבור אדם על אזהרה זו
ולא יהיה שייף בו שליטת המעשה כגון בחובל וצריף לדם או לנקום נקם שמה שעשה עשי' וא"א
לשלול אחר שפבר עשה בשאט נפש מלאכת חבלה בשבת ע"כ לא שייף בלאו פנה לומר שפוננת
התורה באותו אזהרה היתה על שליטת המעשה וכ"כ בהנהרת ב"י ובאזהרה שלא לעבור על
שבועה ויש להאריך בזה בדברי הרשב"א בחידושי' ליבמות דף ק"ג מש"כ שם בשם הרמב"ן
ובפרט מש"כ בס' טורי אבן מסכת ר"ה דף כ"ח ד"ה שלמים דלאו בני מעילה.

ועוד יש מילין בפי ואציע דברי התוס' במסכת ב"ב דף ע"ו ע"ב תוס' ד"ה קני לה כו' אחר
שהקדימו שם דלקה המוכר שט"ח לחבירו וחסר ומחלו מחול משום דמכירת שטרות דרבנן כתבו
בזה"ל וא"ת אמאי לא קני מדאורייתא גם שעבוד הקרקע הכתובה בו דהא קרקע ניקנת בכסף
כו'.

וי"ל דכמו שאינו יכול להקדישו כדמוכח בפ' כ"ש פיון שהקרקעות אינם ברשותו כף אינו יכול
לקנותן מה"ת כו' עד פאן לשונו משמעות הדברים] מורים דרק לרבא דאמר מפאן ולהבא הוא
גובה מיקרי השעבוד אינו ברשותו וכן מפורש להדיא פתירוץ התוס' וביותר ביאור בזה"ל דקי"ל
ברבא דאמר מפאן ולהבא ה"ג לפי"ז יש לדקדק דא"כ אפתי קשה לשיטתו דאב"י דסובר למפרע
ה"ג ואי אקדיש מלנה חל ההקדש הרי דכל שעבוד נקרא ברשותו דמלנה וממה דאי' בב"מ דף כ'
ע"א דאב"י אמר אפילו תימא ליתא לדשמואל משמע שאין חולק על דינו דשמואל רק שדחה
לרבא על שרצה להוכיח דינו דשמואל מהאי דמצא שובר ואמר שאין מזה ראי' אבל עכ"ז הדין
דין אמת ונהרי לאב"י מהראוי שיועיל מכירת שעבוד מדאורייתא צ"ל דאב"י בלא"ה לא קשה
לפמש"כ התוס' בגיטין דף לא דאב"י סובר שעבודא"ד ובסוף מס' ב"ב אי' בתוס' דלמ"ד שעבודא
ל"ד אף שיעבוד בפירוש אינו מועיל וכן דעת הריטב"א בחידושי' במס' קידושין דף י"ג וכתב
הטעם דשיעבוד לשעמא לא הוי אלא חצי קנן ולא מצינו בתורה שיועיל חצי קנן וכיון דליכא
דכנותי' בדאורייתא אף שמדרבנן מועיל שעבוד בפירוש או בשטר אין עליו שם דאורייתא כלל
ועל מכירת שטר דרבנן יכולים למחול.

אבל לרבא שסובר שעבודא דאורייתא שפיר הקשה התוס' דמכירת שטרות להוי דאורייתא ולזה
הוצרך לתרץ דמקרי אינו ברשותו: אמנם א"כ נשמע דמה שסובר אב"י דלמפרע ה"ג אינו אלא
מדרבנן ולפי מה שמקשה הגמרא ותסברא אימא סיפא נכרי שהלנה את ישראל על חמצו דזה
עובר איפוף מבעי' ליה למ"ד התם עובר הכא אינו עובר יש לתרץ אליבא דאב"י דכיון דלמפרע
ה"ג אינו אלא מדרבנן א"ש מה דאזלינן לחומרא רישא דסיפא דבישראל שהלנה לנכרי אסור
לאחר הפסח דכיון דמדרבנן הנה החמץ למפרע שלו והוי חמצו של ישראל ובסיפא בנכרי שהלנה

את ישראל על חמצו אסור משום דמדאורייתא שנייה למפרע ה"ג רק מדרבנן וע"י תקנת חכמים לא נפקע הישראל מחיוב ביעור חמץ זה שהי' מדאורייתא שלו הרי עבר מדאורייתא על כל יראה: הו' אמת שיש סברא לומר דכיון דלאבני למפרע ה"ג תו לא הוי שעבוד פחצי קננו אלא קננו שלם ויש להסביר בזה מחלוקת אבני ורבא באשר יפלא לכאורה פאשר העיר ע"ז הפנ"י דלאבני שפובר שעבודא ל"ד יותר נכון לומר דאינו גובה אלא מפאן ולהבא.

ולהיפוך לרבא שפובר שעבודא דאורייתא ועלה בדעתה לכאורה לומר היא הנותנת ומפני שפובר אבני שעבודא ל"ד י"ל שהי' צורך בתקנתא דרבנן שיהיה גובה למפרע דהא פל עיקר תקנת השעבוד היה משום נעילת דלת והא דקדושת דמים אין מפקיע מידי שעבוד לא תתכן רק אי אמרי' שעבודא דאורייתא ולא היה ביד הלנה להקדיש אבל אי שעבודא ל"ד שורת הדין שאם הקדיש הלנה שיה קדש דאורייתא ידחה השעבוד שאינו אלא מדרבנן דהא אין ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה אם לא היכא שנייה הפקר ב"ד הפקר דבכה"ג.

תקנתא דרבנן פדאורייתא הוא וכבר בארתי במק"א דלא אלים פח ב"ד מדין הפקר ב"ד שיהיה ע"ז דינו פדאורייתא אלא היכא שביד בעל המון להפקיר בעצמו את שלו או להקנות לאחרים גם בכח ב"ד לעשות פן אבל במה שבעל דבר בעצמו אין יכול לעשות בשלו פגון שעבוד נכסים שלפי דברי הריטב"א אף אם הלנה בעצמו משעבד בפירוש לאו פלום הוא דחצי קננו ליתא מדאורייתא אף שתקנו חכמים שיהיה השעבוד מ"מ א"א לומר בזה דדינו פדאורייתא והוי פשאר מילי דרבנן היכא דלא שנייה בהו פח הפקר ב"ד דאין פדאורייתא א דלכל מילי לא הוי אלא מדרבנן וא"כ ע"י שעבודא דרבנן לא היה אפשר לומר שאם הקדיש הלנה שלא יחול ההקדש דהרי אתיא איסור הקדש דאורייתא ודוחה דין שעבוד דרבנן שאין ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה אם לא היכא שמצינו עכ"פ שיש לו דמיון בדאורייתא וזה לא שנייה לענין שעבוד דמדאורייתא ליכא פל שום חצי קננו ע"כ הוצרכו חכמים לתמן שיהיה הגבני' למפרע וחשיב האי שעבודא להיות קננו שלם ובה שנייה הפקר ב"ד וגם דמיונו בדאורייתא פכל שאר קנינים מדאורייתא ע"כ שב האי שעבודא דרבנן להיות פדאורייתא ממש ואם הקדיש הלנה אין חל ההקדש אבל רבא לשיטתו שפובר שעבודא דאורייתא ומה"ט אין קדושת דמים מפקיע מידי שעבוד ולא היה צורך תקנון לחכמים שיהיה ע"י שעבוד דין דלמפרע ה"ג לכן דעתו דאינו גובה אלא מפאן ולהבא: הינצא מזה דאף דלאבני שעבודא דרבנן מ"מ הוי פדאורייתא ממש אם בא לידי גבני' מצד למפרע ה"ג ומקשה הגמרא שפיר ותסברא אימא סיפא איפוך מבעי' לי' למ"ד התם עובר הכא אינו עובר דכיון דנשאר לגבני' ביד הנכרי הוי למפרע פשלו מדאורייתא מעתה י"ל עוד דגם אבני מודה לשמואל דמוכר שט"ח לחבירו וחסור ומחלו מחול ומטעם דמכירת שטרות דרבנן ושעבודא ל"ד ואף לפי מש"כ פינו דאמרינו דלמפרע ה"ג הוי פדאורייתא זה אינו דלמפרע היא גובה לא שנייה אלא פשאר לידי גבני' לא שנייה למפרע ואין השעבוד אלא מדרבנן וברבנן יכול למחול: הרי מזה ראי' למה שדקדקתי מלשון רש"י שכ' מגביתו שגובה עכשיו אגלאי מלתא משעה שהלנהו עמדו הנכסים הללו בחזקתו ע"כ דדוקא שרם בא לכלל גבני' הוא דאמרינו דלמפרע ה"ג.

אבל כ"ז שלא בא לידי גבני' אף שאין הלנה פורע החוב לא אמרינו שעמדו הנכסים בחזקת המלנה ממילא לא שנייה לומר אגלאי מלתא למפרע וגם מדברי הרא"ש בעצמו בהשגתו על הרמב"ם מהא דאמרינו אא"ב למפרע ה"ג כו' ולא נחית לומר דמתני' מיירי שיהיה הזמ"פ קודם פסח פמו

שְׁמֵפֶרֶשׁ הַרְמַב"ם עַל מַתְנֵי לֵהָ אֹקוּמַתָּא דְמַתְנֵי מִיְיָרֵי בְּמַעֲכָשׁוֹ דְהִיָּנּוּ שֶׁהַזַּמ"פ הִיָּה קוֹדֵם פְּסַח וְכ"כ הַמ"מ א"ו שְׁדַעַת הָרָא"ש דְלֹא אֶמְרִינּוּ לְמַפְרַע ה"ג אֶף כְּשֶׁהֲגִיעַ הַזַּמ"פ כ"א כְּשֶׁבָא לְיַד גְּבִינ' מִמֶּשׁ וּא"כ הָאִיף אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּמַתְנֵי מִיְיָרֵי שְׁפָבֵר גְּבַה הַנְּכָרֵי חֲמִין קוֹדֵם פְּסַח דְּמֵאִי קָא מְשַׁמַּע לּוֹ דְּמֵן הַתּוֹרָה יִהְיֶה מְקוֹם לְאַסְוֹר הַחֲמִין לְאַחַר הַפְּסַח וּבַכַּה"ג גַּם לְרַבָּא מוֹתֵר פִּינּוּן שְׁפָבֵר הַחוֹזֵק הַנְּכָרֵי דְרַף גְּבִינ' קוֹדֵם פְּסַח א"ו דְּמַתְנֵי מִיְיָרֵי שְׁעַדִּינּוּ לֹא גְבַה הַנְּכָרֵי וְנִשְׂאֵר כְּףַּד עַד אַחַה"פ וְדָמֵי שְׁפִיר לְהַקְנָאָה בְּמַעֲכָשׁוֹ וְהַזַּמ"פ אַחַה"פ וּמִקְשָׁה הָרָא"ש שְׁפִיר הָרֵי רֵאִי לְדָבְרֵי הַנְּ"ל וְצָרִיכִין לְמַש"כ בְּיִשׁוּב קוֹנְשֵׁי הָרָא"ש בְּשָׁנֵי אֹפְנִים: שְׂאֵלָה וּתְשׁוּבָה שְׂאֵלָה מֵאֵת כְּבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן מוֹה"ר דָּק"ק לְבוֹב זצ"ל: עַל דְּבָרֵי הַרְמ"א סוֹף ה' צְדָקָה בְּדִין אִם הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּחִיבָה מְעוֹת הַקֹּדֶשׁ וְחֻלְיִין זֶה אַחַר זֶה וּמַצָּא אִתְּכֶם מְעוֹת אֲזִלִּינּוּ בְּתַר בְּתָרָא.

וְאִם הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבֵית אַחַת בְּשִׁתִּיהוֹן אֲזִלִּינּוּ בְּתַר רַבָּא כו'. פְּתַב כ"ת בּוּזָה"ל וְנֹאנִי תַמַּה דְלֹא נִמְצָא בְּן בְּש"ס רַק לְעַנְיָן חֲמִין וּמַעֲשָׂר כְּמִבְּנָאָר בַּפ"ק דְּפְסָחִים דְּהוּי מְלֵתָא דְאַיְסוּרָא אֲבָל לֹא לְעַנְיָן צְדָקָה דְאַזְלִינּוּ בִּיהַ לְקוֹלָא שְׂלֵא לְהוֹצִיא מִיַּד הַפְּחוֹזֵק כְּמִבְּנָאָר בְּש"ף וּבְר"ן רִישׁ גְּדָרִים.

א"כ הָא קו"ל דְּבְמִמוֹנָא לֹא אֲזִלִּינּוּ בְּתַר רַבָּא עכ"ל. (וְעֵינִן בְּכּוֹרוֹת דְּף כ' בְּתוֹס' ד"ה ור' יְהוֹשֻׁעַ שֶׁכ' דָּאָף לְרַב בְּמִמוֹן שְׂאִין לּוֹ תּוֹבְעִים לֹא אֲזִלִּינּוּ בְּתַר רַבָּא): תְּשׁוּבָה מְרִישׁ אֶמְיָנָא שְׁמַעְלָתוֹ לֹא דָק בְּלִשׁוֹנוֹ פִּי מַה מְקוֹם תִּימָא יֵשׁ עַל הַרְמ"א דְאַזְלִי בְּשִׁיטְתֵי דַס' צְדָקָה לְחוּמְרָא וְכִמוֹ שְׁפוֹסֶק הַמְּחַבֵּר בְּסֵעִיף ה'.

רַק שְׁלִפֵי דַעַת הַשְּׁ"ף שֶׁם שְׁמַסִּיק בַּצ"ע דִּינוֹ שֶׁל הַמְּחַבֵּר וְרַמ"א יֵשׁ מְקוֹם עֵינּוֹן אִי גִיזוּל בְּתַר רַבָּא בְּהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּחִיבָה מְעוֹת צְדָקָה וְחֻלְיִין פִּינּוּ דְדִינֵינִי גַם גְּבִי מְעוֹת עֲנִינִי דְסָפִיקוֹ לְקוֹלָא לְנִתְבָּע.

מִמִּילָא י"ל דְלֹא אֲזִלִּינּוּ גַם בְּתַר רַבָּא לְהוֹצִיא מִהַפְּחוֹזֵק אֶמְנָם גְּחִזִּי אֲנִן הָעֵיָקֵר הוֹכַחַת הַשְּׁ"ף לְדַחוֹת הַאז"ק שְׁבְמֶרְדְּכִי שְׁמַבִּיא הַמְּחַבֵּר סֵעִיף ה' הוּא מְדַהֲוֶצְרַף רַבָּא לְפָרֵשׁ בְּחֻלְיִין דְּף קל"ד ע"א טַעְמָא מְשׁוּם דְקָמָה בְּחֻזְקָת חִיּוּבָא קִיָּמָא מְשַׁמַּע הָא לֹא ה"ה ה"ל ס' מְמוֹנָא לְקוֹלָא נִשְׁמַע מִזֶּה שְׁמוּדָה הַשְּׁ"ף דַּע"כ"פ הִיכָא דִּישׁ חֻזְקָה שְׁמַסִּיעַת לְהַצְדִּיק אֵת הָעֲנִינִי מוֹצִיאִין מִיַּד הַפְּחוֹזֵק וְיִדוּעַ שְׁחֻזְקָה הַנְּ"ל גְּרוּעַ מְאֹד דְכִי הוֹחֲזָקוּ הַחֲטִים שְׁנִמְצָאוֹת כְּעַת בְּהַחֲוִירִים שֶׁהוּא מְשַׁבְּלֵי הַלְקֵט רַק בְּדָרַף פְּלַל הוֹחֲזָקָה הַקָּמָה שְׁיִהְיֶה לְעַנִּינִי בְּהַ זְכוּת בְּמַה שְׁיִפּוֹל מִמֶּנָּה בְּעַת הַקְּצִיר הָרֵי דִילְפִינּוּ מִפְּסוּק עֲנִי וְרַשׁ הַצְדִּיקוֹ לְזַכּוֹת הָעֲנִינִי בְּחֻזְקָה כָּל דְּהוּ מְכָל שְׁכֵן הִיכָא שְׁיֵשׁ לְזַכּוֹתֶם בְּרוּב שְׁעַדִּיף תְּמִיד מְכָל הַחֻזְקוֹת מְלַבֵּד חֻזְקַת מְמוֹן: אֶמְנָם בְּתִשׁוּ מְהֵרָא יִי טְרָאנִי סִי ל"ט ח"א וּבְחֻזְקָה חו"מ סִימָן קכ"ד חוֹלֵק עַל הַאז"ק הַנְּ"ל.

וְלִדַּעַתוֹ שֶׁם אִין לְלַמּוֹד כְּלָל ס' צְדָקָה מְדִין ס' לְקַט וְכַתֵּב בּוּזָה"ל אֲבָל י"ל דְּהִירוּשְׁלָמִי כְּפִשׁוּטוֹ מִתְּפָרֵשׁ דּוֹקָא בְּמַתְנוֹתֵי שְׁזַכְתָּה לּוֹ תּוֹרָה וְחִיבָה אֵת הַבַּעַה"ב לְתַת לּוֹ אוֹ לְעֻזּוֹב לְפָנָיו אִינוּ רִשְׁאֵי לְזַכּוֹת בְּנִמְצָא בְּרִשׁוֹתוֹ בַּס'.

וְעִשְׂאוֹ הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ אִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ. אֲבָל מְמוֹן שְׁלֵ צְדָקָה שְׁל עֲנִינִי שְׁפָבֵר יֵצָא יְדֵי נְתִינָה אוֹ עֲזִיבָה כְּמִמוֹן אַחֲרֵי דָמֵי.

וְזֶה דַעַת כָּל הַמְּפָרְשִׁים עכ"ל. א"כ לְכַאוּרָה לַפ"ז בַּס' מְמוֹן עֲנִינִי אֶף שְׁיֵשׁ רַוּב לְזַכּוֹת לְעַנִּינִי אִין מוֹצִיאִין מִיַּד הַפְּחוֹזֵק אֶמְנָם לְדַעַת מְהֵרָא יִי בְּתִשׁוּ הַנְּ"ל הָא דְלֹא אֲזִלִּינּוּ בְּמִמוֹן אַחַר רַבָּא הוּא רַק הִיכָא דְאַיְפָא לְמִימַר אוֹקֵי מְמוֹנָא בְּחֻזְקַת מְרִי.

אבל לא היכא דהתחזק אצל אותו אדם ממון אחרים וכמו במעשה דתשוי מהר"ם על ד' וה' פיסין שהיה בתיבה ונטלה הבת הקטנה ב' דינרין וא"י מאיזה מהן נטלה דהשיב מהר"ם לפטור הנפקד מטעם פל קבוע כו'.

והמע"ה ולא מטעם דאין הולכין בממון אחר הרוב. והיינו משום דהתם ל"ש אוקי ממונא בתוקת מר"ק, רק שאין להוציא מרשות אדם מספיקא ונגד זה מועיל רוב ע"ש.

א"כ גם פאן פיון שהיה בפקדון אצלו מעות צדקה בתיבה שהשתמש שם מעותיו. אין להמעות שחל עליו הס' חזקת מ"ק דע"ז אנו דנין דלמא לא הי' מעולם שלו ובכה"ג יש להוציא מיד הפוקד עפ"י רוב המסייע להמוציא.

והמע"ה במס' ב"מ דף ק' ע"א בתו' ד"ה וליחזי ברשותי דמאן קנימי כו' יראה מבואר שמתלקי לדינא בין חזקת מ"ק לחזקה דממונא. ולכך יפה פת המוכר להחזיק אף בטענת שפא מפת הלוקח שאינו זוכה בטענת שפא אף כשהוא ברשותו ע"ש.

ואין להוכיח שמהר"י חולק על סברת מהרי"ט הנ"ל ממה שמקשה בתה"ד סי' שי"ד קו' מהרי"ט הנ"ל על תשוב' הריצב"א בפשו' מיימוני. (והיא בתשוי מהר"ם מרוטנבערג תתקצ"א) במעשה דד' וה' פיסין ולא תי' תירוצו של מהרי"ט די"ל שסובר הת"ה פיון דבמעשה שדן עליו הריצב"א הי' אם לחייב להמפקיד לשלם כעת להנפקד מפיסו הב' זהו הנלקח ע"י בתו הקטנה אף בלא דין קבוע לא היה מקום לחייב הנפקד מחמת הרוב דהוי ממש כאלו מוציאין עתה ע"י רוב ממון מהנפקד ומהרי"ט סובר פיון דאם היה הב' זהו בעין והיינו דנין עליהם של מי הם הי' מהראוי לפסוק שהמה שייכי' להמפקיד דאזלינן בתר רוב מעותיו.

ממילא כשאין בבעין חייב הנפקד להחזירם מפיסו לדעת התה"ד פנ"ל. אבל י"ל דגם התה"ד מודה דאם היה הב' זהו בעין שייכי' להמפקיד וכמו כן ביש בתיבה מעות צדקה וחולין דאזלינן בתר רובא והחילוק שבין חזקת מרא קמא לחזקת ממון למה שהוא ברשותו לבד מבואר פן מדברי הרמ"א בעצמו במה שאינו חולק על דברי המחבר בסעיף ה' במי שיש בידו מעות שהוא מסופק אם הם של צדקה חייב לית אותם לצדקה.

ואף עפ"כ פוסק פהרש"ב"א דמי שהקדיש דבר בלשון מסופק דעל ההקדש להביא ראי' דבדאי אין שום מקום לחלק בין הבע"ד בעצמו ליורשי' רק הטעם פנ"ל, וכן מבואר מדברי העט"ז דבדינו של המחבר ל"ש חזקת מ"ק דע"ז אנו דנין אוילי לא הי' המעו' מעולם שלו, משא"כ כשהקדיש נכסיו בלשון שמשופקי' בו ונראה מזה דדעת הרמ"א דלא ילפינן מפסוק דעני ורש הצדיקו לזכות לעני' יותר מלאחרי' הוא רק היכא דליכא חזקת מרא קמא רק חזקת ממון לבד וכן מבואר במהרי"ט הנ"ל בדעת האז"ק שממנו מקור הדין של המחבר ומה שדחה הט"ז בס"ק ט' דהרי מספק לקט ילפינן לה והיא מונח תוך שדהו (ר"ל ושם יש חזקת מ"ק) לק"מ די"ל דלכך מפרש רבא קמה בחזקת חייב קיימא דמועלת אותו החזקה לגרע חזקת מרא דהיתה תמיד בחיוב זה בעוד שלא נולד הס' ונפל חזקת מ"ק ולא נשאר רק חזקת ממון מחמת שנמצא ברשות בעל השדה מצדיקין העני' מפת דרש מפסוק עני ורש הצדיקו.

ואשפחנא מרגייתא ליישב בזה מה שקשה סתירות הדייקי' בדברי רבא שאמר פרה בחזקת פטורה קיימה כו'. דמשמע דאי לא היה חזקה לפטור היה מחייבין הנתינה בס' השקול.

והדר קאמר קמה בְּחֻזְקַת חַיִּיב קַיִימָה דְּנִשְׁמַע דְּבַס' הַשְּׁקוּל אֵין מוֹצְאֵין וְכַבֵּר עֲמַד ע"ז בְּתוֹשׁוֹ
מֵהַרִּי"ט ח"א ס' ל"ט וּמְתַרְץ בְּדוֹחֵק. וּבַס' ט"א לְמַס' ר"ה בְּאַבְנֵי מְלוֹאִים דָּף נ"ה ע"א רוֹצֵה
לְהַחֲלִיט פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ סְתִירַת הַדִּיּוּקִי וּמֵהַכְרַח לֹמַר דַּא' לֹאוּ דְּוִקָא נְכוּן יוֹתֵר לֹמַר דַּמ"ש רַבָּא קָמָה
בְּחֻזְקַת חַיִּיב קַיִימָה הוּא לֹאוּ דְּוִקָא דְּבִלְא"ה אֵינָה חֻזְקָה כ"כ.

וּמִשְׁיַג בְּזָה עַל הַר"ן דְּרוֹצֵה לְסְתוֹר בְּזָה דַּעַת הַרְשָׁב"א דַּס' מְמוֹן עֲנִינִי לְחוּמְרָא עִי"ש וּלְפִי הַנְּ"ל
נִיחָא ע"פ הַמְּבֹנָאָר בַּס' א"ז ספ"ק דְּכְתוּבוֹת בְּסוּגָל דְּמַצָּא תִּינוּק מְוִשְׁלָף בְּשׁוֹק שְׁכ' שֵׁם הַרְשָׁב"א
וְהַר"א וְהַרְמַב"ן דְּלִכְף בְּמוֹצְאָו בְּמָקוֹם שְׁרוּב פְּנֹתֵי חַיִּיב בְּנִיזְקִין פְּכוּתֵי וּל"א אֵין הוֹלְכִין בְּמְמוֹן
אַחַר הַרְוּב.

מִשׁוּם דְּבְּנִכְרֵי ל"ש חֻזְקַת מְמוֹן (צ"ל מִשׁוּם רָאָה וְיִתֵּר גּוֹיִם). וּמִחֻמַּת הַרְוּב אָנוּ דְּנִין שְׁהוּא נְכָרִי.

א"כ י"ל פָּאן גְּבִי פָּרָה שְׁנִשְׁחַטָּה וַאֲ"י אִם עַד שְׁלֹא נִתְגַּיֵּיר אוּ אַח"כ אֵין מְקוֹם לְפִטוֹר מֵהַמְּתָנוּת
בַּס' הַשְּׁקוּל מִחֻמַּת חֻזְקַת מ"ק. דְּמֵיז שְׁתַּלְיָנִין שְׁנִשְׁחַטָּה קוֹדֵם שְׁנִתְגַּיֵּיר אֵין לְסַיַּיע מִחֻזְקַת מְמוֹן
שְׁהִיָּה לֹאוּ אִז דְּבְּנִכְרֵי לִיכָא חֻזְקַת מְמוֹן וּמַעַת שְׁזָכָה לְהִיּוֹת לוֹ חֻזְקָה בְּמְמוֹנוֹ עֲלִיו חַיִּיב מִתְּנוֹ וְכִיּוֹן
דְּלִיכָא חֻזְקַת מ"ק שְׁיִתְנַגֵּד מֵהַרְאוּי לְהוֹצִיא מִמְּנוֹ הַמְּתָנוּת בַּס' הַשְּׁקוּל דְּגִלִי קָרָא עֲנִי וְרַשׁ הַצְּדִיקוּ
לְזָכוֹת לְעֲנִינִי לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹת אַחֲרֵים הֵיכָא דְּלִיכָא חֻזְקַת מַרִּי קָמָא בְּאוֹתוֹ מְמוֹן בְּעַצְמוֹ וְלָזָה אָמַר
רַבָּא דִּישׁ חֻזְקָה אַחֲרַת לְפִטוֹר דְּפָרָה בְּחֻזְקַת פְּטוּרָה קַיִימָת וּגְבִי חוּרֵי הַנְּמָלִי שְׁיֵשׁ חֻזְקַת מַרִּי קָמָא
בְּגוּף הַשְּׁפָלִי וְהַחֲטִיטִי לֹא הִיָּה לְזָכוֹת לְעֲנִינִי מַס' לוּלִי שְׁהַקָּמָה בְּחֻזְקַת חַיִּיב קַיִימָה שְׁבִזָּה גְּרוּעַ
וְעוֹמֵד מְעִיקְרָא חֻזְקַת בַּעַל הַשְּׂדֵה בְּקָמָתוֹ.

אַבְל לְפִי"ז פִּינּוֹן שְׁדַחֲתִי דְּבָרֵי הַמְּחַבֵּר טוּרֵי אֲבָן נֶצְבָה אֲלֻמְתוֹ רַאֲי הַר"ן לְסְתוֹר פ' הַרְשָׁב"א
שְׁפוּסֵק דַּס' מְמוֹן עֲנִינִי לְחוּמְרָא אַף בְּמָקוֹם שְׁיֵשׁ חֻזְקַת מַרִּי קָמָא בָּא בְּעֵי דִישׁ יָד לְצַדִּיקָה דַּא"כ
ל"ל לְרַבָּא לֹמַר קָמָה בְּחֻזְקַת חַיִּיבָא קַיִימָה אָמְנָם לְשִׁיטַת הַרְשָׁב"א הַמוּבָא בַּס' ק"י דַּס' אִיסוּר
דְּרַבְּנָן אִיסוּר הֵיכָא דִישׁ חֻזְקַת אִיסוּר י"ל ע"פ דַּאֲי בְּרַמְבַּ"ם וְכֵן פְּסָקִינָן בַּס' ע"ד דְּלִקְטַת שְׁכָחָה וּפְאָה
נוֹהֵג בַּח"ל מְדַרְבְּנָן א"כ אִי מִטַּעַם ס' לְבַד הִיָּה הַדִּין נוֹתֵן שְׁהַנְּמַצָּאִים בְּחוּרֵי הַנְּמָלִי בְּשָׂדוֹת שְׁבַח"ל
לֹא הִיָּה צְרִיף לִיתְנָם לְעֲנִינִי וְכַמוֹ שְׁמִיקַל הַרְשָׁב"א בְּעַצְמוֹ בְּתִיקוּ דִישׁ יָד לְבַה"כ מִשׁוּם דַּס' דְּרַבְּנָן
לְקוּלָא וּבְמִתְנֵי סְתָמָא קְתַנִּי.

לְכָף אָמַר רַבָּא קָמָה בְּחֻזְקַת חַיִּיב קַיִימָה. וְאַף בְּדַרְבְּנָן סְפִיקוּ לְהַחְמִיר (וְדַע שְׁמְבֹנָא בְּאַחֲרוֹנִים
שְׁאַף שַׁר"י מִיקַל בַּמַּס' עִירוּבִין דָּף ל"ה בַּס' דְּרַבְּנָן אַף בְּמָקוֹם חֻזְרָה אֵינּוּ רַק בְּתַחוּמֵין דְּקִילוּ
טוּבָא.

וּמוֹדָה בְּשַׁאָר ס' דְּרַבְּנָן שְׁהוּא לְחוּמְרָא בְּמָקוֹם חֻזְקָה וּבִלְא"ה י"ל דְּרַבָּא הוֹצִיָּה לְתַרְץ גַּם אֲלִיכָא
דְּרַבְּנָן וְכַמְּבֹנָאָר בְּתוֹ): עוֹד יֵשׁ לְתַרְץ קוֹ הַר"ן עַל הַרְשָׁב"א דְּלִכְאוּרָה קִשָּׁה עַל הַגְּהוֹת מְרַדְּכֵי
בְּשֵׁם א"ז דְּפַסֵּק דְּדִין ס' צְדָקָה כְּדִין ס' פְּאָה וְלִקְטַת דְּגַם צְדָקָה מִתְּנוֹת עֲנִינִי הוּא.

וּפַסֵּק בְּמוֹצְאָה בְּתִיבָה שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ צְדָקָה וְחוּלִין דְּאֲזִלִּין בְּתַר רַבָּא. הַרִי דַּאִם רַוּב חוּלִין
שְׁהַמְעוֹת שְׁנִמְצָא חוּלִין וּבְמַרְדְּכֵי פ' הַזְּרוּעַ וְהַלְחִינִי אֵיתָא בְּזָה"ל הַקִּשָּׁה רַבִּינוּ מְשׁוּלָם לְרַבִּינוּ
בְּרוּךְ הָא דְּאָמְרֵי בַּפ' הַזְּרוּעַ חוּרֵי הַנְּמָלִי כו'.

עַד הַפֵּל לְעֲנִינִי מַאי שְׁאַחוּרֵי הַקּוֹצְרִים אַמַּאי לֹא אֲזִלִּין בְּתַר רַבָּא. וְרַבָּא דְּקָמָה לְבַעַה"ב.

והשיב לו ר"ב כו'. וילעגנן שאלתא דשאילנא קדמך אמאי לא אזלינן בתר רובא גבי חורי הנמלי י"ל חדא כדמסיק התם טעמא דכתיב עני נרש הצדיקו צדק משלך ותן לו.

ותו דאמאי לא נימא פל קבוע כמחצה על מחצה דמי דכל דבר שאין בע"ח כ"מ שמונח שם הוא קביעתו דהא אינו יכול לילך משם, דהא אמרינן ט' שרצים וצפרדע א' ביניהם וכן גבי ט' ציפורים של חמץ וא' של מצה הואיל והונח שם הוי מקום קביעתו עכ"ל.

והנה תי' השני נפלא להבין פאשר פבר העיר ע"ז המל"מ פ"ד מה' מת"ע ה' ט' דהא אמרינן בכ"מ פל דפריש מרובא פריש ובנמצא הלך אחר הרוב. גם בס' ט"א כ' ע" ש אין אלו אלא דברי תימא.

וטרום נדע להסביר דברי המרדכי צריכין אנו להחזיק במחלט התי' הראשון דילפינו מעני נרש הצדיקו להצדיק וליתן לעני אף במקום שיש רוב א"כ אמאי פוסק הא"ז ואתריו נמשך הרמ"א דהיכא דרוב תולין תלינו להקל.

ולפי המבואר בט"ז גם טעמו של הרמ"א משום דמדמ' צדקה לס' לקט. וצ"ל דדעתם לפי המסקנא דמפרש רבא דטעמא דקמה בחזקת חיובא קיימה.

אף דל"ל דכוננתו לתרץ לשיטת רמ"א דסובר דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה כו'. דהא מחליט במרדכי דזה הוי מיעוטא דמועטא.

(ובלא"ה יש מקום עיון אליבא דר"מ אם סובר סמוך מיעוטא ברוב' דאיתג' קמן) עכ"פ י"ל דסובר רבא דלא ילפינו מעני נרש הצדיקו אף במקום רוב כ"א היכא שיש צד חזקה לחיוב וסמוך לדברי אלה מהא דפסקינו אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב ומפרש התו' במס' יומא (דף פ"ה ע"א) דנלמד מדכתיב וחי בהם ולא שימות בהם שלא יוכל לבוא בשום ענין לידי מיתת ישראל. ולכך ל"ת בפ"נ פל דפריש. ועכ"ז היינו דוקא בדפריש פלהו.

ומפרש רש"י הואיל ואיתחזק ישראל בהאי חצר כו'. ובפריש מקצתיהו אזלינן בתר רובא גם בפ"נ הואיל ולא איתחזק.

אבל לענין איסורא וש"ד אמרינן פל דפריש אף באיתחזק ובאותו חצר. כמו כן י"ל במת"ע דלא נתמעט לגבייהו דין פל דפריש כ"א במקום שיש חזקה.

ומינושב בזה מה שמדקדקים מהרי"ט וטורי אבן. בסתירת הדיוקים בדברי רבא.

וממילא מנושב קו' הר"ן על הרשב"א די"ל באמת אף בס' השקול אזלינן לחומרא בממון של עני' כמו באיסורא. והא דהוצרך רבא לטעמא דקמה בחזקת חיוב קיימא.

כדי שלא נימא פל דפריש מרובא פריש. אמנם יש מקום עיון בקו' רבינו משולם.

דהא דין דט' חנייות ותשעה ציבורין (וכן מצאתי מפרש בס' הפלאה למס' פתובות פ"א שמבואר מסתימת הפוסקים). הוא אף אם החנייות המוכרים בשר נבילה או הצפור של חמץ מחזיק בכמות יותר מכל ההיתר הנמצא בט' החנייות ובט' הציבורין הרי דאין הולכין אחריו כמות המקומות הקבועים וכל הקבוע במקום א' אם רב אם מעט לא יעדר ולא יחסר בחשיבתו מהקבוע הב'.

א"כ כמו כן פאן בקמה דהא בסתם יש אצל פל קמה קצירה לקט השייך לעני' וכמבואר במשנה דהמשוער באומד הוא ד' קבין לשלשים סאה. והנפרש ע"י הנמלי הוא בס' השקול או במקום הקבוע שהוא של עניי' או מן קמה הקבוע שהוא של בעה"ב והוי כמחצה ע"מ אף דהקמה של

בעה"ב מְרַוֶּבֶה הַרְבֵּה מִשָּׁל הַשָּׂבָלִי הַקְּבוּעִים הַשְּׂיִיכִים לְעִנְיֵי (וְסֵעַד לְדַבְרֵי מְבוֹאֵר לְהַמְעִיֵּן בְּדַבְרֵי הַשְּׁהֵלָה שֶׁל מַהֲרַא"י הַמּוֹבָא בְּתַשׁוּבָ' מַהֲרִי"ו ס' קצ"ט וְיֵשׁ לִיִּישׁב בְּסִיגְנוֹן זֶה דַּבְרֵי הַתְּשׁוּ' שָׁם שְׂאִינָם מוֹבְנִים בְּהַשְׁקָפָה רֵאשׁוֹנָה) וְאֶפְשָׁר נִתְּפוּן לְזֶה הַרֵב בְּסִי' הַב' אֲבָל עֲדִינָן חֶסֶר תְּבָלִין לְהַמְתִּיק דַּבְרֵיו וְא"ל פִּינֹן דְּהוּי ס' קְבוּעַ מְאִי מְקַשָּׁה ר"ל אֲמַתְּנִי דְּהָא ס' קְבוּעַ חֲמוּר פְּדוּתִינָן לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּס"ד לְקוּלָא.

מ"מ סָפֵק קְבוּעַ לְחוּמְרָא וְאִף בְּמִקּוּם חֲזָקָה וְכַמְפָּרֵשׁ בְּתוֹס' מִס' נִדָּה (דָּף י"ח ע"א) ז"א דְּבַתְּחִילוֹנִים הָרִי ס' דְּלָמָּא הֵם מְאֶשְׁתְּקֵד. וְאִף אִם הִיָּה אֲזִי שֶׁל עִנְיֵי שְׂיִיכִים לְבַעַל הַשְּׁדָּה מִשְׁהַלְכוּ הַנְּמוּש'.

וְכַמְדַּוְנָה לְדַעְתִּי דַּכָּה"ג לֹא הָיִי ס' קְבוּעַ פִּינֹן דְּמַצֵּד זֶה שְׂאוּמְרִי שֶׁהוּא מְאֶשְׁתְּקֵד אִינָם כָּלֵל לֹא מְקַמַת בַּעַה"ב וְלֹא שֶׁל עִנְיֵי. וְדָמִי לְב' חֲנִיּוֹת אַחַת מוֹכֶרֶת בְּשָׂר כְּשֶׁר וְא' טְרִיפָה וְנִמְצָא בְּשׁוּק חֲתִיכָה אַחַת שְׂאֵנּוּ מְסוּפְקִי בּוּ דְּדִילְמָא לֹא בָּא כָּלֵל מֵא' מִב' הַחֲנִיּוֹת הַהֵמָּה רַק מִמִּק"א וְעַכ"פ הָא אִיכָּא ס"ס סָפֵק מְאֶשְׁתְּקֵד סָפֵק מִתְּבוּאוֹת הַקְּצִיר שְׁפַעַת וְאֵת"ל מְקַצֵּיר שְׁפַעַת דְּלָמָּא שֶׁל בַּעַה"ב.

וְא"ש לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּאֶמְרִינָן ס"ס אִף בְּס' קְבוּעַ. וְיִמְנָשֵׁב בְּזֶה מַה שֶׁהִשִּׁיב ר' יוֹחָנָן אֶל תְּקִיטָתִי כו'.

דְּאִינוּ מוֹבְן לְכַאוּרָה. דְּהָא אֶפְתִּי קָשָׁה מֵהַת"ק דְּסוּבְרָ ג"כ דְּס' לְקֵט לְעִנְיֵי מְדוּסוּבְרָ הָעֲלִיּוֹנִים לְעִנְיֵי וְלִפִּי הַנְּ"ל א"ש דְּלִגְבֵי הָעֲלִיּוֹנִים לִיכָּא אֲלֵא ס' א' סָפֵק קְבוּעַ.

וְלִפִּי הַנְּ"ל מִיִּנְשָׁב קוֹשֵׁיַת הַר"ן עַל הַרְשָׁב"א דְּהוֹצֵרָ רְבָא לְחַדֵּשׁ קָמָה בְּחֲזָקַת חַיּוּב קִיָּמָא דְּאִי מִשׁוּם ס' אִיסוּר הָא בְּתַחֲתוֹנִים יֵשׁ ס"ס גַּם מַה שֶׁהַקְּשָׁה הַר"ן מִנְּחִתוּמִין בִּפ"ק דְּיוֹמָא מְתוּרָן הֵיטֵב בְּטוּרֵי אֲבָן דְּשִׂאנֵי דְּמֵאִי דְּרוּב ע"ה מְעַשְׂרִין הֵן.

מֵעַתָּה אִין לְעִינֵינוּ רֵאִי לְסִתְרוֹ דַּעַת הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א וְכַרָּא"ש דְּסוּבְרִין כּוּלָּם דְּס' מְמוֹן עִנְיֵי לְחוּמְרָא וְמַה שְׁמִקְשִׁים בְּטוּרֵי אֲבָן דְּהָא בְּגַמ' דְּחֻלִּין מְדַמְּי' מֵת"כ לְמַת"ע. וְהָא בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת מְצִינּוּ דְּס' מ"כ לְקוּלָא עִי"ש.

יֵשׁ לִיִּישׁב דְּאִף שְׁמַתְחַלַת הַסּוּגָ' נִרְאָה דְּדִין מ"כ וּמַת"ע שׁוִי'. מ"מ לִפִּי הַמְּסַקְנָא דְּמַסִּיק שָׁם בְּגִמְרָא כִּי אֶתִי רַבְּנָן אָמַר קָמָה אֶקְמָה רְמִי לָן י"ל דְּאִין לְלַמּוּד כָּלֵל מִתְּנֹת כְּהוֹנָה מִמַת"ע.

וְכָל הַפְּלוּלִים הִיָּה רַק בְּרוּמִי דְּקָמָה אֶקְמָה: אֲמָנָם הַמְעִיֵּן בְּדַבְרֵי הַרְשָׁב"א לְגִדְרֵי יִרְאָה דְּמַה שְׁמַחְמִיר בְּסָפֵק בְּמ"ע אִינוּ מִשׁוּם דִּין דְּס' לְקֵט לְקֵט. רַק מְסַבְרָא דְּנִפְשָׁיָה סוּבְרָ דְּהוּי ס' אִיסוּר.

וְאִינוּ עִנְיָן כָּלֵל לְדַעַת הַא"ז דְּמַחְמִיר בְּס' צְדָקָה מִשׁוּם דְּס' לְקֵט. וְנֵרְאִיתִי בְּאו"ת בְּקִיצוֹר ת"כ (דָּף מ"ז ע"ב) וְדָף מ"ח דְּרוּצָה לְחַלֵּק בֵּין ס' דִּישׁ יָד לְצְדָקָה דְּהוּי ס' אִיסוּר דְּאֵנּוּ דְּנִין עַל הַגִּדְרָ וּמְסִיִּים בְּזֶה"ל.

אֲבָל בְּלִקְטָא דְּאִין חַיּוּב עַל בַּעַה"ב כִּי הוּא לֹא עֲשָׂה דְּבָר רַק דְּאֵנּוּ דְּנִין עַל הַלְקֵט אֶמְרִינָן דְּהוּא לְבַעַה"ב כו' ע"ש. וְלְדַעְתִּי דְּבָרֵיו נִפְלְאִים דְּהָא גַּם בְּלִקְטָא חָל עַל בַּעַה"ב מְצַנַת עֲזִיבָה וְכַל תְּאַחַר.

וְאִף שְׁהַחֲזִיק חֲזִיב לְהַחֲזִיר. וְיַעֲזִיב בְּתו' מִס' ר"ה (דָּף ד' ע"ב) ד"ה לְקֵט וּשְׂכָחָה כו'.

גם מה שמתרין שם קונשית הש"ך מש"מ שהקדיש נכסיו מבואר סתירת דבריו בתשו' מהרי"ט
בחלק חו"מ סי' קכ"ד שהבאתי לעיל ולכאורה יש לעיין מה שמקשים סתירת דברי הרשב"א
במה שפוסק בתיקו דיש יד לצדקה לחומרא.

ובהקדיש בלשון שמשפיקי בו לקולא. וכמו כן פסקינו בש"מ שהקדיש דאם עמד חוזר.

דהא זה לכלל כמ"ש בפר"ח יו"ד סי' ק"ט. ובת"ש דבס' טריפה שהוא מצד ספיקא דדינא או בס'
דאיבעי לא אזלינו בטר חזקה.

ולתסביר הטעם נראה דדין חזקה שייכה פשאנו באין לדון רק על אותו דבר שבו החזקה
ומסופקים אנו אם נתחדש בו דבר המוציא מחזקתו הראשונה א"ל מעמידין על חזקה. אבל בס'
דפלוגתא עד"מ אם יתרת מקמא טריפה או לא.

איך נאמר דהס' הוא איך לקבוע הלכה בהנחמה פנה שהס' שנה בכל בין אם ינחמן במקום שהיה
חזקה להתיר א"ל. איך נאמר שריעותא פנה בבהמה שיש לה חזקת היתר מקדם שתעיד החזקה
שהדין כפלוני.

ובמקום שלא יהיה חזקה יושאר ספיקא דדינא. וכמו כן באיבעי דיש יד לצדקה דאין הס' מחמת
שיקול הדעת במחשבת המתפייס בצדקה.

דהא אף בידי' מוכיחו' ואף כשיודע בעצמו שרצה לומר ויהדין לצדקה אי אין יד לצדקה לא נגמר
התפסת הצדקה באמירת ויהדין. ולס' פנה ל"ש פלל להכריע מצד החזקה.

אבל בש"מ שהקדיש שעיקר הס' היא מה שאנו דנין על מחשבתו שפיר י"ל דניזול בטר חזקה
ועפ"ז עלה בדעתי לפרש פי' נכון בדעת הרא"ש מס' ב"ב (דף קנ"ה) דין כ"ג במ"ש דתיקו דש"מ
לחומרא משום דליכא אומדנא.

והמה מקוש' הבנה דהא ע"ז אנו דנין אי גם פנה האומדנא אל. ולזה נתכונן הב"י בהשגתו על
הרא"ש בס' ר"נ וע"ש בב"ח.

ולפי הנ"ל י"ל דהרא"ש לשיטתו דפוסק בתיקו דיש יד לצדקה לחומרא. מעתה באיבעי דש"מ
ממ"נ יש להחמיר.

דאם הס' רק בכוננת הש"מ זה ואינו שנה בפל. א"כ ל"ה אומדנא דמוכח.

ואף שטוען בברי שנתכונן כן דברי' שבלב אינם דברים. ואם הוי כס' הפולל השנה ומשנה בכל
ש"מ שמקדישין פנה אם נידון כאומדנא דמוכח אי לא לס' פנה הפולל כל ש"מ הן המוחזקין
בנכסיהון שחלקו או לא.

אין להכריע מחמת חזקה פנ"ל. אבל צ"ע עדיין במה שפוסק הרא"ש גם בס' הפקר לחומרא רק
לפי המבואר בסמ"ע ובדרישה סי' הנ"ל יראה משום דהפקר הוא גם לענין דינו כמחלק לעני'
ולתסביר דברי הנ"ל אעתיק דברי הר"ן במס' קידושין פ"ג בסוגיא דנתן הוא ואמרה היא ספיקא
הוא.

וכ' הר"ן בזה"ל ולפיכך אני מסתפק בכל ס' קידושין אי צריכה גט מדאורייתא א"ל שאפשר
מדאורייתא שרי משום דא"ל העמד אשה על חזקתה דמ"ש מפל תיקו דמזון דאמרי' בי' העמד
מזון על חזקתו והספימו בו כל גדולי האחרונים ו"ל שאפ"י תקפו תובע מוציאין אותו מידו.

ה"נ מדינא א"ל למימר הכא שתהא מותרת להנשא כו': אבל הרי"ף קאמר לקמן בפירקון באיבעי' דר' מרי דסלקא בתיקו והו"ל ספיקא דאורייתא לחומרא וצ"ע עכ"ל. ומפרש בפר"ח סי' ק"י פל' א' דספיקא של הר"ן אם מועיל חזקה בספיקא דדינא דהוי כמו ס' חסרון ידיעה ע"ש.

ולדבריו צ"ל דמה שמדייק הר"ן בראייתו מתיקו דמזון שאפי' תקפו מוציאין אותו מידו. דבפשיטות מה שאין מוציאין מיד המוחזק בתיקו דמזונא ליפא ראי' דמועיל חזקה בספיקא דדינא דארף דאין החזקה מועלת לשאר ס' ואיך נוציא מרשות אדם מס' ואף היכא דליפא חזקת מרי' אמרינן היכא דקנימא תיקו', ולכך רצה הר"ן לחזק דעתו מהא דפסקינן דתקפו מוציאין מידו שהוא ע"כ מחמת חזקת מר"ק שמועלת.

ארף במקום ס' דתיקו ע"כ מהראוי שיועיל חזקת פנוי' בספיקא דתיקו. ולדעת הרי"ף צ"ל דארף דאין מקום לחזקה קמיימא במקום ספיקא דתיקו מ"מ מוציאין משום פינו' שהדין הי' נותן שלא להוציא מהנתבע מחמת ס' לא הנה להתובע לתפוס והוי כגזלן בתחילת תפיסתו.

וכן מטין דברי הרא"ש פ"ק דב"ק דין. ובמהריב"ל הובא שם בפר"ח כ' שאין ספיקו של הר"ן מוציא מידי ודאי של הר"ף ומעתה לדעת הרי"ף דחזקה אינה מועלת כ"כ בתיקו.

א"כ בכל תיקו דמזונא אין לסייע כלל בינד המוחזק מחמת חזקת מרי' קמא. והוי כס' השקול בלי הכרעה לזכות הנתבע ועכ"ז אין מוציאין מידו דהמע"ה ומינה להנה שיטות הפוסקים דמדמינן ס' מת"ע לס' לקט.

ולפי אשר ביארתי כבר ע"פ דברי מהרי"ט כל ס' מזון עניי' היכא דליפא חזקת מ"ק דגין לחומרא מהראוי לדון לחומרא בכל ספיקא דתיקו במזון עניי' ארף שיש חזקת מ"ק. פינו' דהחזקה כמו שאינה במקום ספיקא דתיקו אבל בס' דמציאו' נצבה אלומת החזקה ומועלת ארף במקום ס' מזון עניי' דמעני' ורש הצדיקו לא ילפינן להצדיק את העניי' רק להוציא מס' מרשות אחר היכא דליפא חזקת מ"ק כנ"ל ומינושבי' בזה כל קושני' הר"ן על הרמב"ן דמודה הרמב"ן בכל ס' מזון עניי' שהוא ספק דמציאו' ויש חזקת מ"ק דאין מוציאין.

ולכך הוצרך רבא לומר קמה בחזקת חיובא קנימא. ואין ראי' מסוגיא דנחתומין כמובן.

ונדחו כל הקושיות שמביא שם בטורי אבן וצדקו יחזיקו דברי הרא"ש הנ"ל והר"ן שהשיגו על הרמב"ן הלה בשיטתו' דסובר דארף בתיקו מועיל החזקה. וא"כ י"ל דגם הר"ן מודה בדינו של הש"ע בס' מעו' צדקה היכא דליפא חזקת מרי' קמא.

דמוציאין ונותנין לצדקה. ומינושב קו' הש"ף בסתירות דברי הרשב"א בפסג' דיש יד למ"ש בתשובותיו סי' על מי שהקדיש בלשון שמסופקים בו בכוננתו דשאני ס' דמציאו' לס' דתיקו.

והתיקו בש"מ שהקדיש וחלק נכסיו לעניי' י"ל דלדעת הרשב"א הוי כס' דמציאו' פאשר כתבתי לעיל ובפרט לפי סברת הפר"ח וכ"ה בס' תקפו פהן סי' דס' דתיקו הוי כס' חסרון חכמה י"ל פינו' דהספק הוא באומדן דעת הנותן הוי כדבר שא"א להתברר לעולם משא"כ היכא דהס' הוא מצד הדין כמו בס' דיש יד לצדקה.

דאפשר ע"פ פילפול יתברר לדינא דאין הקודש למחצה ארף היכא דאתי' מדרשא ואף שאין בידינו אחר סתימות הגמ' להכריע ולפשוט שום תיקו ז"א רק מחמת הקבלה שקבלנו על עצמינו שלא לסמוך על הכרעתנו.

(ועיין ברמב"ם ריש ה' ממרי'): ועפ"י הדברים האלה יש לומר דגם בס' ממון עניי' אף במקום דיש להנתבע חזקת מר"ק היכא דיש רובא דאית' קמן לזכות להעניי' מוציאין מהנתבע.

דהנה בתה"ד סי' שי"ד מביא פמה דעות שסוברין דברובא דאי קמן הולכין אף במקום אחר הרוב. ובתו' מס' סנהדרין דף ג' מבואר דברוב גמור מוציאין.

ויענין בתו' מס' בכורות שצינתי לעיל וכן פסק הב"ח בחו"מ סי' רל"ב והובא בתנאים בקונטרס ת"כ סי' קכ"ד. ובאמת אשתמיטתי פסק הש"ע חו"מ סי' רצ"ב סעיף י'.

מ"מ פנין שיש חילוקי דעות הי מנייהו עדיף חזקת מ"ק או הרוב ממילא א"א לומר דהחזקה מעידות לזכות הנתבע דדלמא הרוב עדיף דאין לזכות הנתבע רק בכלל שפידינו המע"ה. וזה ל"ש בס' ממון עניי'.

עוד יש ליישב קו' התה"ד והש"ף בסתירת דברי הרא"ש דלכאורה ס' צדקה אינו ענין לס' איסור דאין קדושה ואיסור חל על הממון עצמו. וקודם שפא לידי גבאי מותר לשנותו.

ונ"ל דסובר הרא"ש דאם נאמר דיש יד לצדקה מטעם דאין הקדש למחצה והואיל דכתיב בעניי דקרבות דינו שנה להקדש כמו כן לענין זה איתקש שיהיה ס' להחמיר כמו ס' הקדש לחומרא ול"א אוקי ממונא בחזקת מ"ק וכמבואר מדברי התוס' ביבמות (דף קט"ו ע"ב) ד"ה ומי חיישינן שפא פינו דלגבי ס' הקדש ל"ש חזקת ממון (ודלא פדעת הרשב"א בתשובה הנ"ל שכ' שפא בקדש בידק הבית אזלינן בספיקו בטר חזקת ממון).

ועיין מ"ש הנמוקי יוסף בסוגיא דש"מ שהקדיש לענין איסור ס' מעילה). וסמוכין לדברי מ"ש הרא"ש פ"ק דמענות דין י"ג דמחשבה לענין תענית מועיל פדיבור וכמו בקדשים גמר בלבד א"צ להוציא בשפתיו.

וכתב שם בזה"ל. מסתברא דכל עניי נדר ילפינן מהדדי דהא גבי צדקה דרשינן מוצא שפתיך תשמור ומועיל גמר בלבד כו' ע"ש.

ובמרדכי פ"ק דב"ב דין תצ"א כ' בזה"ל פ"ג דשבועות אמרינן מוצא שפתיך כו'. וריש פ' האיש מקדש פריה סתמא דתלמודא אקדשים ותרומה מה להנה שפן ישנן במחשבה.

הלכך מפאן פסק בתשובות הגאון שהגומר בלבד ליתן צדקה. חייב פאלו הוציא בפיו.

ואע"ג דפ"ג דשבועות קאמר דהוי תרומה וקדשים ב' כתובים הבאים כו'. פ"י רש"י בתשו' דצדקה כנדרים ונדבות דמו ובי"ד סי' רנ"ח מקריע הרמ"א פן להלכה.

ובטור חו"מ סי' קכ"ה וסי' רע"ג כ' דגם בצדקה עניי' שייך אמירה לגבוה פמסירה להדיוט וכ' שם בדרישה דמתנה לעני דין הקדש נוגע בו כו'. ומסיים שוב מצאתי בתשו' מהר"מ סי' ע"ג שסיים שם בדבריו וז"ל.

אבל לעני אפי' במתנה מרובה כו' ואין לחלק בין הקדש לצדקה דהא אמרינן בר"ה בפיה זו צדקה עכ"ל. ונ"ל דכוננת מהר"י משום דאיתקש לקרבות והקדש.

ואפשר סובר דאיבעי' דיש יד לצדקה איפשטא כמו בכל את"ל לדעת הרמב"ם ולכך מחליט שגם לענין זה איתקיש להקדש שיהא בו האמירה פמסירה. ולשיטת הפוסקים שהאיבעי' הנ"ל סלקא בתיקו גם לענין דין האמירה לעני אי הוי פמסירה תלי' בספיקא דתיקו הנ"ל.

וּכְמוֹ כֵּן לְעִנְיָן ס' מְמוֹן עֲנִי' אִי הָיָה לְחֹמֶרֶת א"ל. וְכִמּוֹ שְׁמִסְנֵפְקִים אִי יֵשׁ יָד לְצַדִּיקָה כֵּן מִן הַס' אִי סִפְקָה זֶה לְחֹמֶרֶת אוֹ לְקוֹלָא.

וְלֹא הָיָה כֵּב' צְדָדִים לְהַקֵּל דְּשִׁנֵי הַצְּדָדִים יִתְלַפְדּוּ וְלֹא יִתְפָּרְדּוּ וּמִמְקוֹם א' נּוֹבְעֵי דְאֵם יֵשׁ יָד גַּם סְפִיקוֹ לְחֹמֶרֶת. וְאֵם אֵין יָד אֵין ס' צְדָדָה לְחֹמֶרֶת.

וְכֹלָה חֲדָא סְפִיקָא הוּא. וְלִכְךָ אֲזַלְיָנוּ לְחֹמֶרֶת.

דל"ש לומר גבי ס' דיש יד אוקי ממונא בחזקת מרא דהא גם זה מן הס' אם יועיל חזקת ממון לגבי ס' מת"ע דאולי לכל מיילי איתקש להקדש וספיקו לחומר. וכמו כן פל ס' איסור הנאה שאין חזקת ממון מועיל להוציא מספיקו אבל ש"מ שחילק נכסיו שיש ס' באומדנא בדעת הנותן מלבד ס' שיש בכל ס' ממון עניי'.

ושפיר י"ל דתועיל חזקת ממון. ומצאתי דמיון לזה בהקדי' מה שמפלפל בתקפו פהו ס' ק"א ק"ב ק"ג ק"ד על מ"ש מהרי"ט ח"א ס' ע"ב.

דהיכא דאיכא מחלוקת בתפיסה עצמה אינה מועלת וראי' מכתובות (נ"ז פ"ז) קריביה דר"י תפיס פרה דיתמי מסומט' אתו לקמי' דר"י אמר שפיר תפסוה. אתו לקמיה דר' שמעון בן לוי אמר ליה זיל אהדרי.

אתו לקמי' אמר ליה מה אעשה שכנגדי חלוק עלי. ופירוש רש"י שקול כמוני.

וקשה מה בכך. מ"מ אמאי מוציא מיד התופס כיון דאיכא מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש.

א"ו היכא שהמחלוקת על התפיסה עצמה אם תועיל א"ל אין התפיסה כלום. ומשיג עליו הש"ך מדברי תשו' הרשב"א.

מ"ש בשוב דברי הרמב"ם במה שפסק בתקפו פהו אין מוצאין כיון דרה"מ סובר דמועיל התפיסה ולכך אין להוציא הרי שגם בס' תפיסה עצמה מחזקין ביד התופס. עוד השיג עליו מדברי הרמ"א בא"ע ס' צ"ו דמביא ב' דעות באלמנה שתפסה ומתה בלי שבועה ובח"מ ס' ק"ט מחזיק להלכה דאין מוציאין מיוזשים אף דס' פלוגתא הוא על התפיסה בעצמה.

ולכך דוחה דעת המהרי"ט: אמנם רוב מדבריו מ"ש לנחות דעת המהרי"ט העיר בהם מהרי"ט בעצמו בס' קנ"ה ומחזיק ראיתו כראי' מוצקת. והארכתי במק"א לתרץ דברי מהריב"ל בתשובות שהעירו בו האחרונים שפקו' א' נראה שסובר פדעת המרי"ט ובמקום אחר פדעת הש"ך.

ועלתה בנדי לחלק היכא שמלבד הס' בתפוסת עצמה יש ס' להתופס. כמו בתקפו פהו שאף בלי התפיסה יש ס' בהולד אם הוא בכור ושייך לפהו מועגלת התפיסה.

משא"כ כשאין להתופס שום ס' זכות רק מצד התפיסה כמו במעשה דקריב דר"י. דמטלטלי דיתמי לא משתעבד לולי התפיסה אף שהחיוב ברור אין לו זכות תביעה מהיתומים.

ולכא בזה גדר ס' ומיישבי' בזה פל ק' הת"כ על דעת מהרי"ט. וכמו כן בנידון דידן דהם אם בס' ממון עניי' מועיל להחזיק חזקת מ"ק א"ל הוי כמו בדינו של מהרי"ט לענין ס' בעיקר התפיסה וע"ז לבד אנו דנין.

ואפשר גם הש"ף מודה דכגון זה דהוי כס' איסור דאם מדמינן להקדש דינו כמו איסור ואם לא
איתקש לכל מילי להקדש דינו כמו ממון ומועיל בספיקו חזקת ממון ודהוי כס' איסור או היתר.

משא"כ בס' דש"מ שחילק נכסיו דהוי כב' צדדים. ונדיין אני נבואה בסברא זו וצ"ע בדברי הג"ל
לחלק בין ספיקא דדינא לספיקא דמציאו' דבספיקא דדינא ל"א חזקת מ"ק רק המע"ה וממילא
כשפא ליד השני דל"ש המע"ה ל"מ מיני', ומגושב קושית הש"ף יו"ד סי' ס"א סעיף כ"ג שפוסק
המחבר דלגני' ס' אם הם חייביה במתנות הלכך פטורים ואם נטלו הפהו א"צ להחזירם וכ' הרמ"א
דינ' חולקים דאפי' נטלו הפהו מוציאין מידו והוא דעת הר"י ומקשה הש"ף בס"ק דברי הטור
אהדדי.

דהטור פוסק פאן פדברי המחבר. ובש"י שט"ו פוסק בס' בכור דתקפו פהו מוציאין מידו.
ועיין בהגהות דרישה שמתרץ לחלק בין תקפו לנטל ברשות. אבל גם על דברי רמ"א מקשה
הש"ף דכאן כ' גיש חולקי'.

ובסי' שט"ו כ' על הי"א וכן הלכתא ואפי' נתנו לו הישראל בטעות כו' צריף הפהו להחזיר לו.
והוא מפסקי מהרא"י סי' קס"ו הרי דאפילו הגיע ליד הפהו שלא דרך תפיסה מחליט שם דצריף
להחזיר.

וכאן לא הכריע הלכתא ולא הביא דעת הר"ן רק בשם יש חולקין. וכאן הנה ג"כ הגתינה מהלוי
בטעות שסבר שחייב.

דאם לא הי' פלל טעות הוי מתנה גמורה וליכא מחלוקת פוסקים בזה כמוכן. אבל לדברי א"ש
דהר"ן לשיטתו שסובר בקדושיין בסוגיא דנתן הוא כו'.

דאף בספיקא דדינא אזלינן בטר חזקה קמיינתא לכך סובר גבי לוי' אף שהוא ספיקא דדינא
דאזלינן בטר חזקת מרא קמא. ובכח חזקה זו מוציאין מיד הפהו אף שפא לידו מדעת הלוי ובדעת
המחבר והטור י"ל דאף שסובר הטור דתקפו פהו מוציאין היינו משום חזקת מרא קמא.

וכאן גבי לוי דהוא ספיקא דדינא לא אזלינן בטר חזקת מר"ק רק המע"ה אמרינן. וממילא כשפא
ליד הפהו הוי הלוי המע"ה.

משא"כ בסי' שט"ו דמיירי בס' בכור שהי' ס' דמציאות דאמרינן גבי חזקה. אבל מחליט הרמ"א
שם פדעת מהרא"י דאפי' בא ליד פהו מדעת ישראל מוציאין מידו דאזלינן בטר חזקת מ"ק.

וטעם זה מבואר שם בדברי מהרא"י: ולפ"ד הג"ל דס' ממון עניי' אינה לחומרא רק היכא דליכא
חזקת מ"ק או בספיקא דדינא דל"ש חזקת מ"ק. יש לתרץ מה שקשה לכאורה על הרמב"ם במ"ש
פ"א מה' מע"ש דין י"א פירות שנה שני' שנתערבה בפירות של שלישיית כו'.

מחצה למחצה מפריש מע"ש מן הפל. אבל לא מ"ע שמע"ש חמור שהרי הוא קודש ימ"ע חול,
וכן פירות שהן ס' אם הם פירות שניה או פירות שלישיית מפריש מהן מע"ש עכ"ל.

וכתב שם הרמב"ד בזה"ל פירות שניה כו' עד ומ"ע חול. א"א ולמה לא מפריש מ"ע ונהלא יש
עליהם איסור טבל ואוסר במשהו.

ומצינו לר"ע (היא בפ"ק דעירובין ובמסכת ר"ה דף י"ד) על ספיקו עישר שני עישרי' מע"ש
ומ"ע. ואפי' אחר הרוב אין לילף באיסורי טבל, אלא בדמאי פ"ה ממע"ש ירושלמי עכ"ל: ומתרץ

שם בכ"מ בשם מהרי"ק דהרמב"ם סובר דמאסור טבל יוצא בהפרשת מעשר סתם מאחר שהוציא כל מה שצריך להוציא.

וכינו דנסתלק דין טבל אלא שאנו מספקים מעשר זה מה לעשות חול קודש ולא קודש חול ע"ש. ולכאורה יפלא דאפתי קשה מפני מה עישר ר"ע שני עישורי'.

גם יש לעיין דהא בה' ז' באביונות של צלף פוסק הרמב"ם בעצמו דמעשר פודה ונותן לעניי' כדי לצאת ס' של מע"ש ומ"ע ולפני' הנ"ל ניקח דאף שיוצא משום איסור טבל אבל אפתי יש ס' ממון עניי'.

ועכ"פ הי' מחוייב הבעה"ב ליתן המעשר לעניי' והם יאכלהו בירושלים בקדושת מע"ש. וצ"ל דמוקמינו בחזקת מ"ק אבל במעשה דר"ע שהיה ספיקא דדינא.

אי א' בשבט ר"ה או ט"ו בשבט ר"ה. ובספיקא דדינא ל"ש חזקת מ"ק.

לכך הוצרך ליתן גם מעשר לעניי' משום דס' ממון עניי' לחומרא: ולכאורה י"ל דגם הראב"ד מודה לזה רק בזה חולק על הרמב"ם דאין איסור טבל נפקע בהפרשה סתם. ומיד כשקורא אח"כ על הפרשה שם מע"ש נשאר בס' איסור טבל מחמת מ"ע ודיוקו מהא דר"ע לפי שצרא מלישנא דגמ' שר"ע קרא שם על ב' המעשרו' במה שאמרו ונהג בו שני עישורין ולזה מדייק הראב"ד בלשונו ומצינו לר"ע על ספיקו עישר שני עישורין.

דלדעת הרמב"ם היה די שיתן המעשר אחר שקראו שם מע"ש לעניי' אבל ג"ז מודה הראב"ד דאי"צ ליתן לעניי' מחמת ס' ממון דעניי' כיון דיש חזקת מ"ק ולזה לא משיג רק על ההפרשה דלציות ידי טבל מחוייב לופריש והיה מיושב בזה מה שתמה מהרי"ק על סיום דברי הראב"ד ואפ"י אחר הרוכב אין לילך כו' דהא משנה מפני' דמכשירין דהולכין אחר הרוכב די"ל דהפנונה לדעת הראב"ד בדברי המשנה דהיא דהרוכב משנת מ"ע צריכין ליתן לעניי' ולא סגי בהפרשה בלבד, וסובר דברנבא דאי' קמן אף בממון הולכין אחר הרוכב, אבל לכאורה ל"ש פלל דין דס' ממון עניי' להקל או להחמיר כיון דבנודאי יש בו בתערוכות פירות השנה שנתחייב במעשר שני.

ואף אם הוא מיעוט נגד פירות שמשנת מ"ש התייחד לענין איסור טבל יש מקום ביטול, אבל לענין ממון של אחרים ל"ש דין ביטול כידוע ויתפנונו דברי הנ"ל על הבבא שני' שברמב"ם בפירות שפולם ס' אם המה משנה שני' או של שלישית: עוד עלה בלבי לומר דבס' מע"ש או מ"ע אין לחייב נתינה לעניי', ע"י ספק מת"ע לשיטת הסוברים דמע"ש ממון גבוה הוא דם ממון עניי' לחומרא.

ולמ"ד מפסוק עני נרש הצדיקו צדק משלה ותן לו אפשר דז"א רק בס' מעו' של בעלים או של עניי', אבל לא בס' של גבוה או של עניי'. ואיתא בקדושין (דף נ"ד ע"ב) דלמ"ד מע"ש ממון גבוה אין שם בעלים על הנזתן לו מע"ש במתנה שיצטרף להוסיף חומש בפדיונו דלא קרינו בי' ממעשרו ונ"ל רש"י שם ממון גבוה ול"מ יהיב ליה והו"ל זה שניתן לו כאלו אינו שלא כו'.

ומפרש ברמב"ם פ"ג מה' מע"ש דאינו נקנה במתנה. ור"ע לשיטתו דסובר מע"ש ממון הדיוט דס"ל דיוצאין במצות מע"ש כדאיתא בפסחים (דף ל"ו ע"ב) לכך הוצרך לעשר שני עישורי'

דלדידן' גם בס' מע"ש או ממ"ע אַמרינו ביה ספק מ"ע להחמיר דשייך ביה הלימוד מעני נרש
הצדיקו צדק משלה כו'.

ואף דלשיטת הרמב"ם אין הכרע מהא דיוצאין במצות מע"ש דהוי ממון בעלים דהא הוא בעצמו
סובר כר"מ דמ"ש ממון גבוה הוא. ואפ"ה פוסק בה' חו"מ פ"ו דין ח' דיוצאין במצות מע"ש
עי"ש בכ"מ דעמד בנה.

ומה שמתרץ (ויענין בלח"מ ודבריו דחוקים) מ"מ עכ"פ נוכל לומר דר"ע סובר דמע"ש ממון
בעלים. והרמב"ם לשיטתו דסובר מע"ש ממון גבוה לקה סובר דבספיקו אי"צ ליתן לעניי'.

ולפ"ד מהרי"ק דמשמע פן מלשון המשנה דמכשירין הולכין להחמיר. דאי פדעת הראב"ד הו"ל
לפרש מפריש שניהם נכון יותר דסתם מתני' ר"מ ולשיטתו דסובר מע"ש ממון גבוה ליפא לחייב
ליתן לעניי' מספק אף דר"מ בעצמו סובר ס' לקט לקט: הנה הרי"ף השמיט המשנה דגר שנתגייר
והסוגיא שעליו נכתב ה"ן בזה"ל ואפשר שהרי"ף ז"ל שהשמיטה סמך על ההוא עובדא דהאי
לנאי דהוי חטיף מתנתא דשמעינן מינה דכל היכא דאיפא ספיקא גבי מתנות דאזלינן לקולא עכ"ל
(מלשון ה"ן דכאן יש לכאורה ראי' לדברי הש"ף והפר"ח דלוי אין בכלל ס' רק לפטור אַת
עצמו מידי חיוב נתינה).

דאי פדברי הב"ח דמכלל הס' שפא יש לו ליקח מתנות מאחרים ממילא הס' אם הוא בכלל עני
נרש הצדיקו איף אפשר לחייבו מס' ליתן הא פל עיקר החיוב בס' משום דכתיב עני נרש כו' והרי
פאן בלוי ג"כ ס' אם הוא בכלל זה) וכתב ע"ז ביש"ש.

ותימא הלא ג' חילוקים יש בכאן ס' ממונא לקולא ס' איסורא לחומרא אפ"ה היכא דליפא חזקה.
אבל היכא דאיפא חזקה לחיובא והוא א' ממתנות עניי' ואפ"ה הוא ס' אמרינו שהוא לעניי' וא"כ
למה השמיט הרי"ף פל אלו כו' עכ"ל: ונראה ליישב בהקדים מה שנ"ל שפדברי הראשונים יש
ליישב קו' הטורי אבנמה שמקשה בקונטרס המלואים מסוגי' דבכורות (י"ח ע"ב) דאיתא ה"תם
אמר רב פפא הפל מודים בספק מעשר שפטור מן המתנות ואמר ה"מ ר"מ הוא פשיטא כו' ע"ש.

אלמא אע"ג דס"ל לר"מ ס' לקט לקט. אפ"ה במתנות פהונה מודה דספיקא להקל ובחולין סוגיא
הנ"ל מדמה הגמרא אהדדי.

ומלבד מה שתרצתי כבר דלפי המסקנא קמה קמה כו'. באמת לא משוינו מתנות פהונה לדין מ"ע,
עוד י"ל דאף לפי התחלות הסוגי' דשונ' אהדדי יש לומר בהקדמנו ליישב מה זה שאמר רבי יוחנן
אל תקניטני מה הקנטה יש במה שהקשה ר"ל מתני' אהדדי ונ"ל דעיקר קו' ר"ל אינה רק לשיטת
ר"י דלפי דברי הנ"ל דהיכא שיש חזקת מ"ק או חזקת ממון לא מחמירינן בספיקו א"כ קשה מאי
קו' ממתני' דגר שנתגייר כו' אמתני' דקמה כו'.

הא יש לחלק דהא ידוע דבמתנות עניי' ליכא דין טו"ה לבעל השדה. משא"כ במתנות פהונה
דכתיב בי' נתינה בך"ן לאלפסי פ' הירוע.

א"כ י"ל לפי שיטת הריטב"א בקידושין סוף פ"ב דלמ"ד טובת הנאה ממון הוי הפל קודם הנתינה
של בעלים ממש. ולכך הגונב טבל משלם לבעלים דמי פלו ממש.

ולא השעור טו"ה שבמעשר ושאר מתנות. א"כ הוי לבעלים קודם נתינה בהם חזקת ממון דאף
אם מחויב ליתן לפהו כ"ז שלא נתנו לו פדידיה הוא.

ואם יתן לו פנותן משלו הוא במצות התורה: ממילא כשנולד ס' אם יש עליו חיוב נתינה א"ל דאוקמינן הממון בתזקת הבבועלים ולקב' בגר שנתגייר אף דקנד' שנתגייר לא הנה לו תזקת ממון. מ"מ מיום שנתגייר יש לו תזקת ממון גם בהמתנות. כ"ז שלא יצאו מידו לנד פהן.

ולקב' בס' חיוב נתינה פטור ליתן דאמרינן אוקי ממוןא בתזקת הבבועלים משא"כ בס' לקט לפ"ז אף שלא נחית ריש לקיש לסברת רבא דאמרינן בבהמה דבתזקת פטורה הי' קנימא מ"מ לא הנה לו להקשות דהא איפא תזקת מרי' פנ"ל אמנם קושיותו היתה שפיר לר' יוחנן שמפנרש בירושלמי סוף פ"ב דקידושין ובגדרים פ"ח שפובר ר' יוחנן ה"ל אינה ממון וממילא ליכא כלל תזקת ממון.

ולקב' נדמה לו לר' יוחנן להקנטה פיון דהקושיא אינה רק לשיטתו' לפי"ז מנישב קו' הט"א הג"ל דרב פפא לשיטתו' דמתרן במסכת ב"מ (דף י"א ע"ב) דעת אחרת מקנה אותו שאני. שמוכחים מנה דרב פפא סובר טוה"ט ממון.

לקב' חשיב גבי מעשר ושאר מתנור דעת אחרת מקנה. וכ"כ השא"ר בעצמו בה' חו"מ סי' ע"ז יעו"ש (ועיין במרדכי ב"מ סי' רמ"א) ממילא לרב פפא בקל מתנות יש תזקה להבבועלים.

לקב' ספיקו להקל וא"כ מה שאמר דאף ר"מ מודה בס' מעשר שפטור מן המתנות ולשיטת רבי יוחנן שפובר טוה"נ אינה ממון בלא"ה ל"ק מה שר"מ אינו מחייב במתנות רק בבא הפהן עליו משגי צדדים פדאי' שם בבכורות בדברי ר' יוחנן עצמו דהא ר' יוחנן שנה בלשון יחיד ולדידיה אינו סובר ר"מ להתמיר בספיקא.

לפי שיטת הסוגיא. ועיין בפ"ד חו"מ סי' ש"ן שכ' שרבא סובר ג"כ שטוה"נ אינה ממון וא"ש ג"כ מה שהוצרכו רבא לתרץ רומי' דמתני' מקמה ובזה יש להבין דברי החכמים וחידושתם בתולין (דף קל"א) האי לנאי דהוי חטיף מתנתא אתו אמרו ליה לרב א"ל לא מסתייע דלא שקלינא מינני' אלא מיחטף נמי חטיף כו' עי"ש דרב מספקא לי' אי איקרי עם ומובא בפ"ד יו"ד סי' ס"א דדעת הג"ח שיש גם ספק אם לוי' יכולין ליקח המתנות.

ולקב' פוסק דאם תפס לוי דאין מוציאין מידו. והשיג עליו הש"ך ומסיק דאף אם לוי' לא איקרו עם אינו רק לפטרו מחיוב נתינה אבל להם אסור ליקח מתנות פהונה דזה יהנה משפט הפהנים פתיב.

ולוי' לא נקראים פהנים. וכ"כ הפר"ח ומשונה לדברי הג"ח ל' פדברי טעות.

(ובאמת אשתמיטת' להפר"ח לשון הריטב"א בחי' לחולין ולשון הרא"ה בבד"ה דף והכו"פ מחזיק פדברי הפר"ח אשר ע"כ נתקשו מאוד בהבנת דברי רב פמה שאמר לא מסתייע דלא שקלינא מינני' כו' אלא מיחטף חטיף.

מאי שניכרי' זה לזה הא אף אי לא איקרי עם אינם בכלל פהנים ואין דבר הוא לומר פי חף הלוי מפשע במה שחטף מתנות פיון שאין ספק לומר שיהנה ללוים זכות לקיחת מתנות: אמנם לפי הג"ח דמבאר בתו' ב"מ בסוגיא דתקפו פהן דהא דלא הנה הלוי שחטף מחויב לשלם הוא משום דכבר אכלן וכל המזיק מת"כ או שאכלן פטור.

אָמנם קָשָׁה אִי טוה"נ מְמוֹן וּכ"ז שְׁלֵא בָּא לִיד פֶּהֶן הָוֵי שֶׁל בַּעַה"ב הָיָה לְחַיִּיב הַלְלוֹי לְשֵׁלֵם לַבַּעַה"ב מִצַּד תְּבִיעוֹת טוה"נ פְּדִין גָּנָב שְׁגָנָב טָבֵל וְאַכְלוֹ שְׁמִשְׁלֵם דְּמֵי כְּלוֹ לְמַ"ד טוה"נ מְמוֹן וּמֵה בְּכֹף שְׁאָכְלוֹ הָאֵין הַפְּטוֹר בְּמִזִּיק מִתְּנוּת וְאַכְלָן מְשׁוּם דַּה"ל מְמוֹן שְׁאִין לוֹ תוֹבְעִים.

אוּ מִדְּכֵתִיב זֶה פְּדֵאִיתָא בְּחֻלִּין דְּף ק"ל וְאַלוֹ הַטְּעָמִים אֵינוֹ רַק כְּשִׁתּוֹבְעוּ פֶּהֶן אָבֵל לֹא נִגְדַּת תְּבִיעֵת הַבְּעָלִים כְּשִׁתּוֹבְעִים מִחֻמַּת דִּין טוה"נ. וְלִשְׁיטוֹת רַש"י שְׁמִפְרָשׁ בַּכ"מ טוה"נ דְּבַר מוֹעֵט מֵה שְׁיִכּוֹל לְהַשִּׁיג פְּרוּטָה מִיִּשְׂרָאֵל פְּדֵי לִיתָן לָבֵן בִּתּוֹ פֶּהֶן א"ש דְּהָא הָכָא מִיִּירֵי שְׁחָטָף הַלְלוֹי מִיד הַתִּינוּק שְׁפָבַר הוֹלִיכוֹ לִיתָן לֹא מִפְּהֵנִים.

א"כ מִמִּילָא לִיכָּא לְהַבְּעָלִים שׁוּם תְּבִיעָה עַל הַחוּטָף. וְלָזָה מְדַיִּיק רַש"י בַּד"ה חֻטָף מִתְּנַתָּא כְּשִׁהָה הַתִּינוּקָת מוֹלִיכִין כו'.

וְכֵן מִפְּרָשׁ בְּדָף קל"ג ע"א ד"ה דְּחָטָף מִתְּנַתָּא עי"ש: . אָבֵל לְשִׁיטַת הָרִיטָב"א הַגָּ"ל.

דכ"ז שְׁלֵא יֵצֵא מְרָשׁוֹת הַבְּעָלִים פְּדִידָה לְגַמְרֵי הוּא. שְׁפִיר יֵשׁ תְּבִיעוֹת לְהַבְּעָלִים עַל כָּל הַדְּמֵי אַף כְּשִׁפְבָּר מְסָרוֹ לְהַתִּינוּק לְהוֹלִיכוֹ לַפֶּהֶן.

וצ"ל דְּבִאָמַת הָיָה הַלְלוֹי מְחַוֵּב לְשֵׁלֵם לְהַבְּעָלִים וְכֵן פֶּתַב בַּפ"מ לִי"ד ס' ס"א דְּרַב הָיָה מְחַיִּיב לְלוֹי לְשֵׁלֵם עי"ש שְׁלֵא נִחִית לְדְבָרֵי הַתּוֹ בַּמ"מ הַגָּ"ל שְׁפָבַר אָכְלָן. אָבֵל לְפִי דְבָרֵי הַגָּ"ל אַף כְּשִׁאָכְלָן הִיא מְחַוֵּב לְשֵׁלֵם: מַעֲתָה מוּבָן דְּבָרֵי רַב דְּמַמָּה שְׁנַשְׂא לַב לְהַלְלוֹי לְחָטָף נ' שְׁפוּבַר דַּטוה"נ אֵינָה מְמוֹן.

לְכֹף לֹא חֲשִׁיב גְּזֻלָן בְּמֵה שְׁחָטָף בְּעוֹד שְׁלֵא יֵצֵא מְרָשׁוֹת בְּעָלִים וְנִגְדַּת הַפֶּהֶן הָוֵי דְּבַר שְׁאִין תוֹבְעִים. וְלָזָה אָמַר רַב לֹא מְסַתְּעֵי דְלֹא שְׁקִלְיָנִי מִיָּנִי.

דְּהָא פִּינוּן דִּישׁ ס' גַּבִּי לוֹיִי אִם חַיִּיבִים בְּמִתְּנוּת הָיָה מְהָרְאוּי לְחַיִּיבָם מְסַפֵּק פְּדִין ס' לְקַט. וְאִין לְפִוְטָרָם רַק מְטַעַם חֻזְקַת מ"ק כו'.

וכ"ז אֵינָה אֵלָא אִי טוה"נ מְמוֹן. מִמִּילָא יֵשׁ לְחַיִּיב עַל הַחֻטָּפָה.

וְהִנֵּה לְשִׁיטַת הָרִי"ף שֶׁהִבֵּאתִי לְעֵיל שְׁפוּבַר שְׁבִסְפִיקָא דְּדִינָא לֹא אָזְלִינָן בְּתַר חֻזְקָה נְשִׂאָר קוֹנְשִׁית מֵהָדָּ דִּינָא דְּהַלְלוֹי פְּטוּרִים נְחַיִּיבָם גַּם מְסַפִּיקָא אֲשֶׁר ע"כ צ"ל דְּלְפִי הַמְּסַקְנָא ס' מַת"כ לְקוֹלָא.

אַף הִיכָּא דְּלִיכָּא כָּלֵל חֻזְקָה. וּמִיָּנֻשָׁב בְּזָה קוֹ הִיש"ש לְחֻלִּין שְׁמַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הָר"ן שְׁכ' בְּטַעַם הַשְּׁמַטַּת הָרִי"ף הַמְּשַׁנָּה דְּגַר שְׁנַתְּגַיִיר פִּי סָמָךְ לוֹ עַל הָאֵי עֲוֹבְדָא דְּהָאֵי לוֹי וּמַקְשָׁה הִיש"ש דְּאֶפְתִּי הִי"ל לְהַבִּיא הַסּוּגָיָא וְנִלְמוּד מִיָּנִי דְּהִיכָּא דְּאִיכָּא חֻזְקָה לְחַיִּיבָא מְחַיִּיבִין וְלְדְבָרֵי א"ש דְּלִשְׁיטַת הָרִי"ף מוּכַח שְׁאִין לְלַמּוּד ס' מ"כ מְדִין ס' לְקַט: תְּשׁוּבָה מְכַבּוּד הָרַב הַגָּאוֹן הָאָמְתִי מו' מְרָדְכֵי מ"מ דַּק"ק לְבוּב זצ"ל: עַל תְּשׁוּבַתִּי הָרֵאשׁוֹנָה בְּנִידָן ס' מַת"ע הִנֵּה נָא הוּאֵלְתִּי לְדְבַר מֵה שְׁהוֹרֵנִי מִן הַשְּׂמִים בְּעַנְיָן ס' מַת"ע.

אֲשֶׁר כְּתַבְנוּ כְּבָר וְהוֹעַרְנוּ בְּחֻקִּירָה זֹו רֵאשׁוֹנָה וְנִבְאָר חֶלֶק הַסּוּתֵר כְּפִי אֲשֶׁר יִסְבְּלוּ מְשַׁפְּטֵי הַחֻלְקָה ע"פ ע"ד וע"פ סְדֵר קוֹנְטֵרַס רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן. וּבְרִצוֹת ה' בְּסוּף מְאָמְרֵינוּ תְּבוּא הַתְּנַצְלוּתֵינוּ מְשַׁגִּיאָה וּמַעֲוֹן אֲשֶׁר חֻטָּאתִי.

אשר רצתה נפשנו ראשונה לומר דלמ"ד ס' ממון עניי' כממון דעלמא דמי פי היכי דבעלמא קי"ל דלא מחזקינן רנבא לאפוקי ממונא מהמחזק ה"ה דלא מהני במ"ע. ומע"כ השיג ע"ז מתוך לשון הש"ס דמשמע דמהני חזקת חיובא להוציא בס' מ"ע מכ"ש דמהני רנבא.

והנה אחר עצמדנו על לשון הראשונים ו"ל בזה מצאנו ראינו אשר לא עלינו תיפול התלויה בזה אף גם עליהם. וכבר דרף במסילה זאת הרב בעל צ"ץ בתשובותיו סי' כ"ה בענין פדיון הבן באשה שילדה בכור פטר רחם ולא נודע אם אביו פהן או לוי או ישראל.

וכ' הרב ו"ל לפטור הנולד מפדיון דלא אזלינן בטר רנבא בממונא והאריה. עוד יש לנו אב זקן הוא הראבי' בהמרד' פ' הרוע.

שפסק בענין הקונה בהמה מס' אצל גוי אם ימצא טריפה תשאר לגוי דהבהמה פטורה מהמתנו'. אע"ג דרוב בהמות פשריו דאין הולכין בממון אחר הרוב.

וכבר נשנו דבריו ו"ל בהגהות רמ"א ביו"ד סי' ס"א. הרי מבואר בדברי האשלי רב רבי הללו דאפי' רנבא ל"מ לחייב בהמתנות.

וה"ה וכ"ש במעות צדקה כמבואר בדברי מהרי"ט ו"ל שעתיק מר. ומזה מבואר עוד דלא קי"ל להלכה פסקת מהרי"ט ו"ל אשר עליו רצה מעכ"ת לומר דהא דלא אזלינן בטר רנבא בממונא היינו היכא דשייף לומר אוקי ממונא בחזקת מרא לא היכא שהחזק אצל אותו אדם ממון אחרים כעובדא דמהר"מ דהרי מהאי עובדא דראבי' אין להמתנו' בעלים ידועים בשעת זביחה.

ולא שייף קלל למימר דהישראל מרא קמא הוא. שיהי לא נודע בשעת זביחה למי תהי הבהמה אפ"ה פיון שעתה נמצאו המתנות בחזקת ישראל אין להוציא ממנו.

כ"ש לפי דעת מר דבעכו"ם ל"ש חזקת מ"ק והישראל לא החזק בהם מעולם רק עתה אחרי שהבהמה כשרה החזק בהם האומנם שבדברי ראבי' שבהגמ"ר מבואר עוד טעם אחר לדין הנ"ל לפי דליכא רנבא דכשרות דטרופות הריאה שכיח.

ונ"ל שרמ"א ו"ל סמך עצמו על טעם הב'. אבל הטעם הזה הוא מחוסר תבלין לכאורה.

דלכאורה פל הסוגי' שבש"ס עומד להרסו שהרי בכל הש"ס התירו מטעם דרוב בהמות בחזקת כשרות. ולא חשו לטרופות הריאה אע"ג דשכיח.

אלא דרבנן תיקנו בדיקה לריאה. וכמבואר בכל האחרונים.

ובביאור דבר זה נ"ל דבאמת מד"ת הפשירו' שכיח טפי מהטרופות והני רנבא. ולהכי מתירין החלב שחלבו הבהמה שנמצאת טריפה כ"כ דנוכל לתלות שלא נטרפה מטעם חזקה דאתי' מפי רנבא.

וכן כל פיוצא בזה. אבל מ"מ פיון שאין אנו בקיאים בסירכות הריאה ושכיח.

נהי דמדינא דש"ס דהי' בקיאים פשרות הני רנבא. מיהו פיון דאנו מחמירין שכיחי הטרופות כמו הכשרות.

וא"כ לענין קיום המקח פיון דאפי' בס' טריפות כל דהו מבטל המקח דמספיקא פרישי אינשי כמבואר ביו"ד סי' קי"ט. ובחו"מ סי' רל"ד וש"ו.

א"כ ל"ל שְׁהוֹבְרָר הַדְּבָר בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה שְׁתֵּהִיגָה הַבְּהֵמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִטַּעַם רִנְבָא דו"א דְּאוּלִי יוֹלֵד לְבֵהֶמָה רִיעוּתָא כֹּל דְּהוּ דְנִצְטָרָף לְהִטְרִיפָה וְשָׂכִיחַ זֶה טוּבָא. וּבְזֵה עָלוּ דְבָרֵי רַאבִי פֶהוֹנֵן אָבֵל מַה שְׁתֵּתִירוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּאו"ח ס' קצ"ח לְשַׁחוּט בְּהֵמָה בּוּזָה"ז בּו"ט וְכֵן מְבֹאֵר בְּפִסְקֵי הֶרֶם"א שֶׁם יוֹרֵה דְלָא קו"ל כֹּס' הַלְזוּ וְע"כ לֹמַר שְׁרָמ"א ז"ל בְּהִגְהוּתֵי דַפ' לְהָא דְרַאבִי עֵיקָר סְמִיכוּתֵי אֲטַעְמָא קַמָּא, וְזֵה נֶגֶד ס' מֵהֵרִי"ט ז"ל וְכֵן מְהָא עֲבֹבָא דַתְה"ד סִימָן שִׁי"ד שְׁהַעֲתִיק בַּהֲג"ה רַמ"א בְּחו"מ סִימָן רצ"ב שֶׁהוּא מְמַשׁ כְּעֲבֹבָא דְאו"ק שְׁהָרֵי שֶׁם מֵיָרִי שְׁהוֹפְקֵד אֲצִלוּ מַעוֹת אֲחֵרִים וְגַם מַעוֹתֵי הֵי שֶׁם וְנֶאֱבָדוּ מִיָּדוּ דְדִינֵינֵן בִּי שְׁלָא לְהוֹצִיא מִיַּד הַמְּוֹחֵק.

אע"ג דְּלַמְעוֹת שְׁנַמְצָא עִתָּה בְּרִשׁוֹת הַנֶּפְקֵד אֵין לָהֶם בְּעָלִים יְדוּעִים וְע"ז אָמְרִינֵן דְּלַמָּא לֹא הִי הַמַּעוֹת הַלְלוּ שְׁלוּ מַעוֹלָם. אַפ"ה אֵין מוֹצִיאִין מִיַּד הַמְּוֹחֵק בָּהֶם עִתָּה וּמְבֹאֵר מְזָה דְאַפִּי רִנְבָא דְאִיתִי קָמֵן וְאַפִּילוּ בְּדִלִיכָא חֲזַקת מ"ק אַפ"ה פִּינֵן שְׁעִתָּה הַמַּעוֹת בְּרִשׁוֹתוֹ אֵין מוֹצִיאִין מִיַּד הַמְּוֹחֵק הַיָּפֵד הַסֶּפֶק שְׁהַנִּיחַ מֵהֵרִי"ט זצ"ל: וְלִזְהָ לֹא יִתְיַשֵּׁב בְּתֵי שֶׁל כַּת"ה עַל הַתְּה"ד שְׁהָרֵי אֵין אָנוּ דְנִין כְּעַת לְחַיִּיב לְהַנְפִיק לְשֶׁלֶם מְכִיסוֹ אֲלָא עַל הַמַּעוֹת שְׁנַמְצָאוּ בְּרִשׁוֹתוֹ לְמִי הוּא.

ומע"כ הוֹסִיף לְהִבִּיא רַאבִי מִתּוֹף לְשׁוֹן הַתּוֹ מְצִיעָא דַּף ק' בַּד"ה וְלִיחֻזִי. דְּמַחְלִקִי לְדִינָא בֵּין חֲזַקת מְרָא לְחֲזַקת דְּמִמוֹנָא וְאַנִי לֹא יִרְדֵּתִי לְסוֹף דַּעְתּוֹ וּמְטוֹנִי הָרִי מְבֹאֵר מִדְּבָרֵיהֶם דְּחֲזַקָה דְּהַשְׁתָּא לֹא מְהִנִי אֲפִילוּ בִּס' הַשְּׁנָה וְלִיכָא רִנְבָא דְהָרִי כְּקַרְקַע וּפְשִׁיטָא דְבְּזָה יוֹדָה הַמֵּהֵרִי"ט ז"ל דְּכַעֲלָמָא מְהִנִי כְּמְבֹאֵר מְדָבְרֵי.

א"ו דְּשֵׁא"ה דְּתַפְסָה ל"מ וְאַפִּי בִּס' הַשְּׁנָה וְלִיכָא רִנְבָא דְהָרִי כְּמוֹ קַרְקַע דְּל"מ תַּפְסָה אַפִּי בְּדִלִיכָא כְּפִירָה ה"ה בְּגוֹדְרַת דְּל"מ תַּפְסָה וְע"כ צ"ל כֵּן לְדַעְתָּם דְּא"כ א"א לְהִלּוּם כָּלֵל קוֹשְׁיֵיהֶם שְׁהַקְשׁוּ אַמְאִי מְהִנִי מַה שֶׁהוּא בְּיַד הַלּוֹקֵם הָא גּוֹדְרַת אֵין לָהֶם חֲזַקָה דְּמָה עֲנִין לְזָה הָא מ"מ פִּינֵן שֶׁהוּא מְוֹחֵק בָּהֶם אֵין לְהוֹצִיא מִמוֹן בְּגוֹנוֹנָא דְּמִהִנִי תַּפְסָה.

א"ו דְּס"ל דְּחֲזַקָה דְּהַשְׁתָּא גּוֹדְרַת ל"מ כָּלֵל שְׁיִקְרָא מְוֹחֵק בְּהִיּוֹתוֹ מְוֹחֵק בָּם. וְכָבֵר הַבֵּינֵן כֵּן הַגָּאוֹן מְהָר"י ז"ל בְּסִפְרוֹ או"ת ס' נ"ג נ"ד.

וְלִהְיֵי כ' שֶׁם דְּל"מ חֲזַקָה דְּלּוֹקֵם פִּינֵן דְּל"ה כְּמְוֹחֵק בָּהֶם כָּלֵל. אָבֵל בְּשֵׁאֵר מְטַלְטְלִין בְּגוֹנוֹנָא דְּמִהִנִי תַּפְסָה פְּשִׁיטָא דְּחֲזַקָה דְּהַשְׁתָּא נְמִי מְהִנִי אַפִּי בְּדִלִיכָא חֲזַקת מ"ק וְכִמוֹ שְׁהַבְּאֵתִי לְמַעְלָה ע"פ פִּסְקֵי רַמ"א בּו"ד וּבְחו"מ אָבֵל בְּהָא דְמוֹכַח בְּש"ס דְּחֲזַק' קַמָּא מְהִנִי לְחִיּוּבָא מַה נֶּאֱמַר וּמַה נִּדְבָר בְּזָה אֲשֶׁר כְּמַעֲט לֹא הִנִּיחוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ מְקוּם לְגוֹדְרָם, וְכָבֵר הִנִּיחוּ לָנוּ בְּעָלֵי הַתּוֹ בְּמְקוֹמוֹת שׁוֹנִים שְׁאֵין כָּל הַחֲזַקוֹת שׁוֹת וְאִם הֵם אֲמָרוּהוּ עַל עֲנִין אַחֵר.

נִצְטָרָף לְהַעֲתִיקוּ גַם לְזָה. וּמַה נַּעֲשֶׂה בְּדְבָרֵי הַגָּמ"ר שֶׁכ' דְּרִנְבָא ל"מ בְּצַדְקָה לְפָטוֹר.

וְהָרִי מְבֹאֵר בְּש"ס דְּחֲזַקת פְּטוּרָא מְהִנִי. וְכָבֵר הָעִיר בְּעַל טוּרֵי אָבֵן בְּזָה וְלֹא מְצָא תְּשׁוּבָה גַם לְר"ע הַחוֹשֵׁשׁ בְּכ"מ לְמִיעוּטָא.

וְלִדְעַת קַצַּת מְרַבּוֹתֵינוּ מְדֹאֹרֵייתָא חִיּוּשֵׁינֵן לְמִיעוּטָא. וְהָרִי מְבֹאֵר בְּש"ס דְּחֲזַקָה מְהִנִי אֲלִיבִי וְכָבֵר הָעִיר בְּהַגָּמ"ר בְּזָה.

וְהַתְּשׁוּבָה בְּזָה אֵינָה מְבֹרָרַת בְּדְבָרֵי ז"ל אִם לֹא נֹאמַר שְׁכַפִּי מַה שְׁהַנִּיחַ שֶׁם דְּר"מ מוֹדָה בְּרִנְבָא דְאִיתִי קָמֵן רַק בְּרִנְבָא דְלִיתִי קָמֵן פְּלִיג, דִּי"ל דְּאֵה"נ לְר"מ חֲזַקָה עֲדִיפָא בְּכ"מ מְרִנְבָא דְלִיתִי קָמֵן דְּל"ה מְדֹאֹרֵייתָא.

וּלְדִיּוֹן דְּקִי"ל דְּאֶתְרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת בֵּין בְּדָאֵי קָמֵן וּבֵין בְּדִלִיתָא קָמֵן הוּא דִּתְזָקָה גְּרוּעַ טְפִי מְרֻבָּא
דְּלִיתָא קָמֵן. וְזֶה יוֹבֵן ע"פ מַה שְׂכ' הֶרְשֵׁב"א בְּחֵי' תְּוֹלִין (צ"ף י"א) בְּיִישׁוּב קו' הַתּוֹסְפֵת שְׁמ
שְׁהוּקְשׁוּ אַמְאֵי לָא דְיִיק דְּאֶזְלִינֵן בְּת"ר מְדָאֶזְלִינֵן בְּתַר תְּזָקָה עִי"ש.

אַבְל אִין זֶה מְפָסִיק כ"כ. וּכְבָר הֶנְכַּרְח גַּם מַר בְּעֶצְמוֹ אֵל הַלְחִץ הִזְה שְׁהָרִי כ' דִּתְזָקָה מְהַנִּי לְחַיִּיב
בְּצָדָקָה אַף שְׁהָרֻב נְגִדוּ כְּמוֹ שְׂפָא בְּדַבְרֵי וּבְאֵר הֵיטֵב בְּדַבְרֵי הָעֶרְבִי.

וַיַּעֲזִיב עוֹד בְּתוֹ פ' א"נ בְּד"ה וְעַל הַפּוֹתִים וּבְתוֹ ב"ק ל"ח ב'. וּבמ"ק: אוֹלָם בְּמַה שְׁהָעִיר מ"כ
בְּיִישׁוּב הַסְתִּירוֹת מְהַדְיִיקִים שְׂפָדְבְּרִי רְבָא שְׁהָעִירוּ מְזַה הַגְּדוֹלִים וְרָצָה מַר לְדוֹן ע"פ סְבָרַת
הֶרְאִישׁוּנִים ו"ל דְּבַעֲפּוֹ"ם ל"ש תְּזָקָת מְמוֹן ה"ה דל"ש ג"כ תְּזָקָת מ"ק.

וְשָׁמֵן הַטַּעַם הִזְה הוֹצִיא רְבָא לֹמַר פְּרָה בְּתְזָקָת פְּטוּרָא קִיָּמָה. הַאֲמֻנָם שְׂדַבְרֵי נְעִימֵי וְדִלְיָדִי
אִמֵּי כְּנוֹתִי תֵלֵד.

אִינִי יוֹרֵד לְטַעְמוֹ שְׂבֻנוֹדָאֵי יוֹדָה רומ"כ שְׁזָאֵת הַס' שְׁהוֹכִיחוּ הֶרְאִישׁוּנִים ו"ל לָא נְאָמְרוּ אֵלָא בְּסַפְק
מְמוֹנָם. דְּבַעֲלָמָא קִי"ל דְּאִין מוֹצִיאִין מַס' מִיַּד הַמְּוֹחֶזֶק אַבְל מִיַּד הַנְּכָרִי מוֹצִיאִין וְלְהַסְבִּיר הָעֲנָנִין
מְשׁוּם דְּכִי הִיכִי דְשָׂרְגִי רַחֲמָנָא הַפְּקַת הַלְנוּאָתָם בְּאִנְפֵּן דְּלִיכָא חִילוּל הַשָּׁם.

אֵע"ג דְּבִישְׂרָאֵל עוֹבֵר בְּכַה"ג בְּלָאוּ דְגִזְלֵי אִפִּי' בָּא לִידְנִי בְּהִיתְרָא. כַּמ"ש בְּתוֹס' פ' א"מ מ"מ בְּנְכָרִי
לָא מְתַסֵּר אֵלָא דְוִמְנִי דְוִיגְזוֹל אֵת הַתְּנִית אַבְל לְהַעֲלִי הַגְּזוּלָה וְהַתְּמַסְנִי הוֹפִיעַ הַקַּב"ה מְמוֹנָם.

וְה"ה וְהוּא הַטַּעַם הִיכָא דְמַסְפָּקָא לֵן בְּמַלְתָּא דְעַכּוּ"ם ל"מ מַה שְׁהוּא מְוֹחֶזֶק בְּהֵם. דְּאוּלֵי הוּא שֵׁל
יִשְׂרָאֵל וְהוּי כְּהַעֲלָמָה.

אַבְל וְדָאֵי מְמוֹנָם פְּשִׁיטָא דְשָׁם בְּעַלְי' נְקָרָא עַלֵּיהֶם עַד שְׁאֶסְרָה תוֹרָה לְגוֹזְלָם לְדַעַת רוֹב הַפּוֹסְקִים
וְכֵן אִיתָא בִּירְוִשָׁה דְנְכָרִי אֵת הַנְּכָרִי יוֹרֵשׁ מַה"ת כְּמַבְנֵאָר בְּש"ס פ"ק דְקִיְדוּשִׁין וּבְחו"מ ס' רפ"ג.

א"כ בְּגִידוֹן דִּיּוֹן בְּנַפְּ סַפְק בְּמְמוֹן שְׂבִינְד גַּר פְּשִׁיטָא דְאִין לְהוֹצִיאֻ מִיַּדוּ. וְכִי הִיכָא דְבִישְׂרָאֵל אִית
לֵן לְמִיזֵל בְּתַר מ"ק לֹמַר כִּיּוֹן שְׁזַה הַמְּמוֹן הִי' תַּחֲלָה וְדָאֵי שְׁלוֹ אַף עַתָּה בְּנַפְל ס' בְּמְמוֹן שֵׁל מִי
הוּא.

אִין לְהוֹצִיאֻ מְוֹחֶזֶתוֹ הֶרְאִישׁוּנָה דְיִלְפִינֵן מְוֹחֶזֶת נְגַע. ה"ה בְּגַר כִּיּוֹן שְׂבִהִיּוֹתוֹ נְכָרִי הִי' זֶה הַמְּמוֹן
שְׁלוֹ כִּיּוֹן שְׂאָז לָא הִזְה שׁוּם ס' בְּמְמוֹנוֹ א"כ ה"ה עַתָּה כְּשֶׁהוּא גַר וְנַפְל ס' בְּמְמוֹן שֵׁל מִי הוּא.

יֵשׁ לָנוּ לְהַעֲמִידוּ בְּתְזָקָת הַמְּוֹחֶזֶק בְּהֵם וְדָאֵי מְכָבֵר וְלָא נְאָמְרָה הַס' הִזְה אֵלָא דל"מ בְּכַה"ג תְּזָקָה
דְּהַשְׁתָּא שְׂמֹוֹחֶזֶק בְּהֵם מַס' וז"ב. וְאִישׁ בְּתוֹמוֹ יִלְדֵי.

עוֹד רָצָה מַר לֹמַר בְּזֶה פְּנִים אַחֲרִים דְּלֶהֱכִי נְקִיט רְבָא טַעְמָא דְתְזָקָת חֵיּוּבָא לְחַיִּיב אַף בְּח"ל דְּהוּי
סְפִיקָא דְרַבְּנָן. הִנֵּה מְלַבֵּד אֲשֶׁר בְּעִיקָר הַדְּבָר יִפְלוּ מְבוֹכוֹת רַבּוֹת בְּגוּף הַדְּבָר בְּדַרְבְּנָן הִיכָא
דְּאִיתְחַזְק.

וַיַּעֲזִיב בְּמַל"מ ה' מְקַנוּאוֹת פ"י. אַבְל הַמְּשַׁנָּה וְדָאֵי דְלָא בְּח"ל מִיָּרִי תַדַּע דְּהָא הָאֵי מְתַנִּי דְסַפְק
חֲלָה חַיִּיב נְמִי סְתָמָא קְתַנִּי וּפְשִׁיטָא דְבְּח"ל פְּטוּר דְּהוּי ס' דְרַבְּנָן.

וְא"ל נְמִי תְזָקָת פְּטוּרָא וּכְבָר מְבֻנָּאָר כֵּן לְהַדְיָא בְּט"ז יו"ד ס' ש"ל ע"ש מְהַרְשֵׁ"ל הָרִי אֵע"ג
דְּסְתָמָא נְאָמְרָה אִפ"ה לָא מִיָּרִי רַק בְּא"י וְאֵם בְּאֵנוּ לְהָעִיר בְּזֶה פְּנִי אַחֲרִים י"ל דְּזֶה יְדוּעַ דְּלֶקֶט

שְׁכֵחָה וּפְאֵת פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר כַּמְבֻרָּא בַּמַּס' פֶּאֶה וּבְכֻמָּה מְקוֹמוֹת בְּתוֹ מְבִיאִי הַתּוֹסֵפֶת מִשׁוּם דְּכֵתִיב וּבָא הַלּוֹי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנִחְלָה עִמָּהּ.

יָצָא זֶה שְׂאֵם הִי' לְוֵי עֲנִי יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בּוֹ. וְהִנֵּה מִדְּנֻקְט בְּמִתְנֵי' שֵׁם' לְקַט לְקַט זֶה מוֹרָה דְּלֹא מַס' חֲזִיב לְתַתּוֹ בְּאִנְפֵּן שְׁנַתְחַיִּיב לְתַת מַס' חֵלֶק מַעֲשֵׂר וּתְרוּמָה שְׂבֹו אֵלֹא דְהוּי מַס' פְּנֻדַי לְקַט.

בְּאִנְפֵּן שְׁפֵטוֹר גַּם מַמַּעֲשֵׂר כְּדִין לְקַט וְדַאי כְּמוֹ בְּרַה"י סְפִיקוֹ טְמֵא דְפִי' טְמֵא וְדַאי כְּדַאי בְּשֵׁם"ס רִישׁ גְּדָה: וְעַפ"ז דְּעִתְיָנוּ בְּהָא דְקִי"ל ס' נְפִשׁוֹת לְהַקְל דְּאִין פִּירוּשׁוֹ דְּמַסְפֵּק מְקִילִין שְׁלֵא לְהַרְוֵג הַרוּצָח.

אֵלֹא דַמַּס' פְּטוֹר וְדַאי וְהוּי כְּמוֹ שְׂאִין בּוֹ צַד מִיְתָה, וְנ"מ הִיכָא דְזַרְק אָבֹן לְגוּי שְׁהִיָּה שְׁם פְּלַגָּא וּפְלַגָּא א"נ קְבוּעַ דְּכַעַל מְחַצָּה דְּמִי. וְקָרַע שִׁירָאִין שְׁל חֲבִירוֹ דְּחֲזִיב לְשַׁלֵּם מְמוֹן דַּל"ש לְמַפְטָרִי' מִשׁוּם ס' מִיְתָה וְלוֹמַר דְּסְפִיקָא פְּטוֹר מִמִּיְתָה דְּלָמָּא אֵינוֹ חֲזִיב מִיְתָה.

וּפְטוֹר נְמִי מְמוֹן דְּלָמָּא חֲזִיב מִיְתָה וְאִפְּלִי' אֵי לֹא מִיְקַטֵּל פְּטוֹר מְמוֹן כְּמוֹ שׁוֹגֵג. אֵלֹא דְּנֻדַי פְּטוֹר מִשׁוּם שְׁנַאֲמַר וְהִצִּילוּ הָעֵדָה וְלִית בְּזָה צַד מִיְתָה וְחֲזִיב מְמוֹן.

וּבְהִכִּי מִיְנֻשָּׁב קוֹ' הַתּוֹס' פ' חֲזַקְתָּ דָּף נוֹן שְׁהַקְשׁוּ צ"ל קָרָא דְוַהֲצִילוּ הָעֵדָה ת"ל דְּאִפְּלִי' מְמוֹן אֵין מוֹצִיאִין מַס' וּבְהִכִּי א"ש מַה שְׁהַקְשׁוּ בְּשֵׁם"ס ספ"א דְּכַתְּוּבוֹת וְת"ל דַּס' נְפִשׁוֹת לְהַקְל וְדו"ק: וְכֹן יֵשׁ לְתַרְץ בְּזָה קְוִשְׁתַּת הַתּוֹס' ספ"א דְּכַתְּוּבוֹת בְּמַעַט הָעִיוֹן.

וְלֹא אֲזַרְיָהּ בְּמַקּוֹם אַחַר חוּץ מְכַנּוּנָתָנוּ, וְכִינּוּן שְׁכֵן י"ל דַּס' לְקַט שְׁפֵטוֹר מִתְרוּמָה דְּהוּי כְּדַאי הַוָּצְרָה רְבָא לְוֹמַר דְּמִתְנֵי' דְּמַחֲזִיבִי' לִיָּה הוּא מְטַעַם חֲזַקְתָּ חֲזִיבָא דְּאֵלוֹ מַס' אַע"ג דְּמַחֲזִיב לְתַתּוֹ לְעַנְיָי' מַפְח פְּסוּק דְּוַהֲצִדִּיקוֹ לֹא מַפְטָר מִמִּתְנֵי' כְּהוֹנָה בְּהִכִּי שׁוֹב בִּינּוֹתִי בְּסְפָרִים וּמַצָּאֵתִי לְהַרְב יַעֲב"ץ בַּס' לְחַם שְׁמִים שִׁכ' כְּדַבְּרִינוּ שְׁזָה הַלְקַט פְּטוֹר מַמַּעֲשֵׂר.

אֲבָל הַהֲכָרַח שְׁהַכְרִיחַ נ"ל בְּזָה אֵינוֹ עוֹלָה כְּהוֹנָן לְמַעֲזִין הֵיטֵב בְּדַבְּרִיו. עוֹד י"ל בְּזָה פְּנִים אַחֲרִים בְּהִנֵּיחַ דְּכָל ס' מְמוֹן עֲנִיִּים פְּטוֹר בַּס' הַשְּׁנָה פְּטוֹר כְּמוֹ מְמוֹן דְּעַלְמָא.

וְע"פ דְּבָרֵי הַר"ן וְהַשֵּׁף ז"ל. וּמַה שְׁהַקְשָׁה בַּס' ט"א אֵהָא שְׁהוָּצְרָה רְבָא לְפְטוֹר בְּפָרָה דְּאִי"ל חֲזַקְתָּ פְּטוֹרָה הִינּוּ מִשׁוּם דְּמַדִּינָא הִיכָא שְׁיֵשׁ ס' בְּזַמֵּן אֵימַת נְשַׁחֲטָה הַבְּהֵמָה אִם בְּבוֹקֵר קוֹדֵם שְׁנַתְגַּיִיר אוֹ בְּעָרַב אַחַר שְׁנַתְגַּיִיר יֵשׁ לָנוּ לְהַעֲמִיד הַבְּהֵמָה בְּחֲזַקְתָּ חֵי וְהַשְׁתָּא הוּא דְּנִשְׁחַטָּה כְּמוֹ בַּס' דְּמוֹמִין וּבְזַנּוֹ בַּמַּס' כְּתוּבוֹת.

וּכְבָר הַקְשָׁה פֶּן הָרַב הִנָּ"ל בַּס' פְּלַתִּי בְּסִימָן ס"א וְהִנֵּיחַ בַּצ"ע. (וְצ"ע בְּזָה בְּתוֹס' פֶּא"ט דָּף ל"ו וּבְסוּגְיָא דְּמוֹמִין דְּלְכַאוּרָה מְשַׁמַּע דַּל"מ חֲזַקְתָּ דְּגוּפָה לְהוֹצִיא מְמוֹן רַק עִם הַבְּרִי וּכְבָר פְּלַפְלוּ הַתּוֹס' בְּזָה וּבַט"ז בִּי"ד ס' שִׁצ"ו שְׁדַבְּרִיו צ"ע), וְכַפִּי זֶה נ"ל דְּלְהִכִּי הַוָּצְרָה רְבָא לְפְטוֹר הַגֵּר מִמִּתְנֵי' מְטַעַם דְּאִית לִיָּה חֲזַקְתָּ פְּטוֹרָה הַמְקַבְּלַת נֶגֶד חֲזַקְתָּ חֲזִיב וְהוּי ס' הַשְּׁנָה וּפְטוֹר וּבְקַמָּה הַוָּצְרָה לְחֲזִיב מְטַעַם חֲזַקְתָּ חֲזִיבָא זֶה הִנֵּה נִרְאָה לְכַאוּרָה ע"פ דְּבָרִיו ז"ל.

אֲכֹן בְּאֵמַת הַסּוּגְיָא תְּמוּזָה לְכַאוּרָה דְּמְשַׁמַּע הָדָּ שִׁינּוּי' דְּמִשְׁנֵי הַש"ס ס' אִיסוּרָא לְחוּמְרָא כְּמוֹסְכָם בְּלִי חוּלְק וּמַה יַעֲשֶׂה ר' יוֹחָנָן דַּס' לְהַאֲכִיל מְבַהֲמָה שְׁלֵא הוֹרְמוּ מִתְנּוּתִי' כְּאֵלוֹ אוֹכֵל טְבָלִי'.

וְכַתֵּב הַתּוֹס' שְׁם אֵלִיבִיָּה דְּהוּי כְּטְבָלִי' מִמֶּשׁ דְּיָלִיף נְתִינָה נְתִינָה מִמִּתְנֵי' א"כ אִפִּילוּ מִתְנּוֹת נְמִי כ"ז שְׁלֵא הוֹרְמוּ הוּי כַּס' אִיסוּרָא וְאֵמַי קְתַנִּי בְּמִתְנֵי' דְּפְטוֹר מַס' וְכַפִּי רִיְהֵטָא דְּלִישְׁנָא דְּתַלְמוּדָא מְשַׁמַּע דְּאֵלִיבִי' דַּר"י רִיְהֵטָא.

דְּהָא בְּרִישׁ סוּגְיָא רְמִי לֵיהּ ר"ל לר"י הוּא מְתַנֵּי אַהֲדָדִי וְא"כ לְדִידְהָ מֵאֵי מְשַׁנֵּי הַש"ס וְא"נ דְּהָא דְקַתְנֵי דַס' פְּטוּר הֵינּוּ דְפְטוּר מִנְתִּיבָה אֲבָל צָרִיף לְהָרִים שְׂבֻזָּה כְּבָר יֵצֵא מִיַּדֵּי ס' אִיסוּר'. אֲבָל א"כ אֲמַאי קַתְנֵי מְתַנֵּי בַס' חֲלָה חֲיִיב.

דְּמִשְׁמַע דְּחֲיִיב לְתַתָּה לְכַהֵן וְז"א שְׂבֻזָּתָא מוּכְרָה לְכַהֵן. וְאִינוּ מְחַנְיָב לְתַתָּה לּוּ בְחַנְיָב.

כְּמִבְּנָאָר בְּרֵא"ש וְבִי"ד סִימָן הַנ"ל וְא"כ ע"כ הָא דְקַתְנֵי ס' חֲיִיב גַּבֵּי חֲלָה הֵינּוּ דְצָרִיף לְהָרִימָה. וְא"כ בְּמִתְנֻת אֲמַאי קַתְנֵי סָפֵק פְּטוּר וּפְשִׁיטָא שְׂאִין לְהַתְעַקֵּשׁ וְלְהַלּוֹם בְּלִשׁוֹן חֲיִיב וְלוֹמַר שְׂאִיסוּר לְאֲכֹלוּ אַחַר שְׂהַרְיָמָה בְּמִתְנֻת פְּטוּר הֵינּוּ דְמִנְתָּר לְאֲכֹלוּ אַחַר הַהֲרָמָה שְׂאִין זֶה הַלִּשׁוֹן סוּבַל אֵלָא בְּעִנְיָן הַחֲיִיב הַרְמָה אוֹ הַנְּתִיבָה לְפָהֵן.

וּפְטוּר הַרְמָה וְנְתִיבָה לֹא אִיסוּר וּמִנְתָּר וְהַדְּבָר צ"ע בְּעִנְיָנִי. וְסָבוּר הֵייתִי לֹמַר דְר"י ס"ל כְּאֵלוּ אוּכַל טְבָלִי הֵינּוּ מִשׁוּם דַס"ל כַר' אֵילְעָאֵי בַפ' רֵאשִׁית הִגְזוּ דִילִיף נְתִיבָה וְנְתִיבָה מִתְרוּמָה בְּכֹלָהּ אֲנָפִי.

אֲבָל לְרַבְּנָן מוּדָה ר"י דל"ה כְּתוּמָה וּמְתַנֵּי אֲתִיָּא כְּרַבְּנָן. אֲבָל א"כ קִשִׁי דַר' יוֹחֲנָן אַדְר' יוֹחֲנָן דַס"ל הִלְכָה כְּסִתָּם מְשַׁנָּה וְאֲפִי כְּסִתָּם יַחֲדָאָה וְאֲמַאי פְּסֵק כַר' אֵילְעָאֵי וְדָלָא כְּמִתְנֵי דְאֲתִיָּא כְּרַבְּנָן.

וְכַה"ג פְּרִיף הַש"ס בְּכַמְהָ מְקוּמוֹת, וְאֲנִי בְּעִנְיָנִי לֹא מְצָאתִי מְקוּם לְהַנְצִל מִמְּבוּכָה זֹו. עַד אֲשֶׁר הִנְכַרְחִיתִי לְהַצְדִּיק דְבָרֵי הַרַב בְּעַל פְּרִי מְגִדִים ו"ל.

בְּפִתְיָה לְהַל' טְרַפּוֹת בְּמָה שְׂהִבִיא שְׁם ע"ש הַרַב בְּעַל פְּנִים מְאִירוֹת ח"א ס' ט"ו שְׂהִבִיא רְאִיָּה דְבְּאִיסוּרִין ל"מ חֲזָקָה בַס' הַשְׁנָה וְא' מְהַרְאִיו מְסוּגְיָא דְכָאֵן דַל"מ חֲזָקָת פְּטוּרָה בְּחֲלָה לְפְטוּר מְחֲלָה. וְכ' הַרַב הַנ"ל לְסִתּוֹר דְבָרֵיו דַה"ט דַל"מ חֲזָקָה בְּחֲלָה לְפְטוּרָה מִשׁוּם דְעִוֹן מִיתָה הִיא.

וְכֵן מִטִּין דְבָרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי וְרַש"י וְרַמְבַּ"ם עֵי"ש שְׂהַאֲרִיף וְהִנֵּה ע"פ מ"ש הַרְמַב"ם ו"ל בַה' מ"א בְּאוּכַל טְבָל שֶׁל מַעֲשֶׂר עֲנִי אֵין בּוֹ מִיתָה אַע"ג דְּהוֹקֵשָׁה לְתוּמָה בְּחַד קָרָא דְלֹא תוּכַל לְאֲכֹלוּ בְּשַׁעֲרֵיהּ.

וּמַש"ה לֹוְקָה הָאוּכַלָּה אַפ"ה לִיכָּא מִיתָה אֵלָא בְּהִנְדָּה דְכְּתִיב בְּהוּן קוּדֵשׁ בְּאַזְהַרְתָּ אֲכִילְתָּהּ. וְכַפִּי מַה שְׂהִבִין הַרַב לַח"מ ו"ל דְבָרֵי הַרַב"ד לְשֵׁם שְׂדַבְרֵיו נְכוּנִים.

וְא"כ בְּמִתְנֻת נְהִי דִילְפִינָן נְתִיבָה מִתְרוּמָה פְּשִׁיטָא דְלִיכָּא בְּהוּן מִיתָה פִינּוּ דְלֹא כְּתִיב בְּהוּן קוּדֵשׁ וְלֹא חֲמִיר הַטְבָּלִי מְהַמְעוֹרְבֵי בּוֹ. וְי"ל עוֹד דְאֲפִי לְפִי סְבַרְתָּ הַתּוֹס' פ' יֵשׁ מְוִתְרוֹת לְחַד שְׁיִנּוּי' דְבַמַּת"ע יֵשׁ בּוֹ חֲיִיב מִיתָה הִכָּא לִיכָּא וְצ"ע שְׁם.

א"כ לַפ"ז בְּמִתְנֻת דְלִיכָּא עִוֹן מִיתָה מְהִנֵּי חֲזָקָת פְּטוּרָא לְפְטוּר וּבְהִכִּי אֲרַנּוּחַ לָן שְׂמַעְתָּתָא בְּפְשִׁיטוֹת דְּהָא דְהוֹצְרָה רְבָּא לְתַת טַעַם לְפְטוּר בְּכַרְהָ מְטַעַם חֲזָקָת פְּטוּרָה דַאל"ה פְּשִׁיטָא אֲלִיבָן דְר"י עַכ"פ דַס"ל כְּאֵלוּ אוּכַל טְבָלִי הִנֵּה לָנוּ לְהַחְמִיר בַס' אִיסוּר.

וְעַפ"ז א"ש קִצָּת מַה שְׂהַשְׁמִיט הַרִי"ף ו"ל כֹּל הַסּוּגְיָא הַלּוּזוּ. שְׂכַבְרָה גְּלַה לָנוּ הַרְמַב"ן ו"ל בְּמִלְחָמוֹת סוּף כְּתוּבוֹת שְׂאִין דְרַכּוּ ו"ל לְהִבִיא סוּגְיָא שְׂלֹא אֲלִיבָן דְּהַלְכָתָא אַתְאֲמָרָא הַגַּם שְׂיֵשׁ בְּזֵה אִיזָה נ"מ לְדִינָא וְכִינּוּ שְׂלִדְבָרֵינוּ הָא דְמִזְמִי הַש"ס מִתְנֻת לְתוּמָה וְהוֹצְרָה רְבָּא לְפְטוּר מְטַעַם חֲזָקָת פְּטוּרָא.

הֵינּוּ אֲלִיכָּא דְר"י דַס"ל דְּמִתְנֻת ה"ל ס' אִיסוּרָא אֲבָל לְפִי הַאָּמַת בַלֹּא"ה פְּטוּר מִמִּתְנֻת אַף הִכָּא דְלִיכָּא חֲזָקָה. וְבַלֹּא"ה לְפִי אִינְהָ טַעְמָא דְהַיְרוּשְׁלָמִי דְפְטוּרוֹ ס' לְקַט מְקָרָא דְתַעֲזוּב אוֹ מְקָרָא דְלַגְר

וּלְיָתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה יִהְיֶה יֵשׁ לְדִין וּלְחֻלְקָא בֵּין מִתְנַוֹת לְלֻקְט דְּנָהִי דְבִלְקָט גְּלִי קָרָא לְחַיִּיב מִס' אַפ"ה
בְּמִתְנַוֹת דְּלֹא גְּלִי פְטוֹר וְאִין מְקוּם מְהַסְבְּרָא לְהַשְׁוֹתָם אֲלֵא מְטַעְמָא דְעֵנִי וְרִשׁ הַצְדִּיקוּ.

וְכֹן לְטַעְמָא דְבְרִיבוּ אִי אַתָּה מְטָהוּ אֲבָל אַתָּה מְטָהוּ בְּמִתְנַוֹתֵי דְכַכָּה"ג אִין לְחֻלְקָא בֵּינֵיהֶם דְּכַהֲנִים
נְמִי עֵנִי' נְקָרָאִים בְּכָל דְּוֹכְחֵי פִי אִין לְהֶם חֻלְקָא וְנִחְלָה בְּקָרְבֵי אַחֵיהֶם. וְעַפ"ז יֵשׁ לְקַנְיָם יוֹתֵר הַדְרָךְ
שְׁדָרְךָ מֵע"כ דְּלִבְתֵּר דְּקָאֵמֵר הַש"ס קָמָה קָמָה רָמִי לֹו הַדָּר בִּי מְפָל הַסְּוֹנְיָא דְלַעִיל.

וְזֶה יִסְפִּיק קֶצֶת בְּיִישׁוּב דְּבְרֵי הָרִי"ף ז"ל, עוֹד יֵשׁ לָנוּ לְהַעִיר דְּלָמ"ד מִתְנַוֹת תְּבִלֵי תְרוּמָה הֵינּוּ
דְּנֻקָא לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל שְׁמֻחֻיב לְהַרְיָמָם וּלְתַתָּם לְפָהֵן. אֲבָל גְּבִי פָהֵן אַע"ג דְּאִסוּר ג"כ לְאֲכֹוֹל טְבָל
מִיָּהוּ מְדַגְלֵי קָרָא גְּבִי מִתְנַוֹת מֵאֵת הָעַם וְלֹא מֵאֵת הַכַּהֲנִים ע"כ לְפֻטְרָם מְהַרְמָה קָאֵתִי לֹוֹמֵר דְּהַפְּהֵן
אִינוּ מְחֻיב לְהָרִים הַמִּתְנַוֹת כָּלֵל.

דְּאֵלוּ לְפֻטְרָם מְנַתִּינָה לְכַהֵן אַחֵר לְשִׁתּוֹק קָרָא מִיָּנִיָּה וְנִילְיָף מִתְרוּמָה וּמַעֲשֵׁר דְּהַפְּהֵן פְטוֹר מְנַתִּינָה
כְּמִבְּוֹאָר בְּמִיָּמוֹנִי' ה"ט ה' מַעֲשֵׁר מְקָרָא: אֲבָל אִם נֶאֱמַר דְּקָרָא אִפִּי לְפֻטְרָם מְהַרְמָה קָאֵתִי א"ש
דְּאִצְטְרִיךְ קָרָא.

אַע"ג דְּהַפְּהֵן מְחֻיב לְהָרִים תְרוּמָה וּמַעֲשֵׁר מְקָרָא דְכֹן תְרִימוּ גַם אַתָּם אַפ"ה בְּמִתְנַוֹת פְטוֹרִים
וְהֵינּוּ דְּנֻקָא לָמ"ד דְּמִתְנַוֹת טְבִלֵי דְיִלְיָף מִתְרוּמָה דְּאֵלוּ לְדִינָן דְּקו"ל דְּלִית הִלְכָתָא כַּר"י שׁוּב אִין
מְקוּם לֹוֹמֵר דְּקָרָא לְפֻטְרָם מְהַרְמָה קָאֵתִי כִּינּוּ דְאִפִּילוּ בְּיִשְׂרָאֵל אִין כָּאֵן מִצְוַת הַרְמָה אֲלֵא מִצְוַת
נְתִיבָה כֹן הִיָּה נִרְאָה בְּעֵינֵי עַל צַד הָאֱמֶת אֲשֶׁר בְּזֶה יִתְיַשֵּׁב קוֹשְׁיָא תְמוּרָה שְׁהַקְשׁוּ הַתו' פ' הַשְׁוֹחֲט
לְמֵאֵן דְּמִפְרָשׁ לְקָרָא דְלֹא בָּא בְּשֵׁר פִּיגּוּל לְפִי הֵינּוּ שְׁלֵא אֲכַלְתִּי מִבְּהֵמָה שְׁלֵא הוֹרְמוּ מִתְנַוֹתִי'
דְּלָמ"ד מִתְנַוֹת טְבִלֵי מֵאִי רַבְתִּי דִּיחֻזְקָאֵל אַע"ג דִּיחֻזְקָאֵל פָּהֵן הָנִי אִסוּר לֹו לְאֲכֹוֹל טְבָל וּלְפ"ז
א"ש דַּע"כ לָמ"ד זֶה צ"ל דְּקָרָא דְמֵאֵת הָעַם אֵתִי לְפֻטְרָם כַּהֲנִים וְאִף אִם הוּא חוּץ מִכְּנֻנְתָּנוּ וְעֵנִינּוּ
לֹא נִמְנַעְתִּי לְהַעֲלוֹת אַחֲרֵי אֲשֶׁר הָעִירוּתִי בְּזֶה כְּעַתָּה: הִנֵּה בַמ"ש הָר"ן ז"ל בַּמִּס' נְדָרִים (וּבַת"ש
ס' א') דְּסַפֵּק צְדָקָה לְהַקְלֵ מְהֵא דְנִחְתּוּמִין דְּלֹא חֵיִיבוּ לְהַפְרִישׁ אוֹתָם מ"ע וְחַיִּיבֵי לְהַפְרִישׁ חֻלָּה
וּתְרוּמוֹת מַעֲשֵׁר אֲלֵמָא דַּס' מְמוֹנָא לְקוֹלָא.

וְהָרַב בַּס' ט"א סֵתֵר רְאִיָּתוֹ דְּהָתָם מְשׁוּם דְּרֹב ע"ה מַעֲשָׁרִין וּמַע"כ הַחֲזִיק ע"י. וּבְאֱמַת נִרְאָה
שְׁלֵא נָעֲלָם זֶה מֵעֵינֵי הָר"ן ז"ל.

אֲלֵא נ' שְׁטַעְמוּ דָּאֵם נֶאֱמַר שְׁבַעֲלָמָא ס' מְמוֹן עֵנִי' לְחוּמְרָא. וְאַפ"ה הַקְּיָלוּ בְּנוֹדָאֵי כ"כ הִי לְהַקְלֵ
גַם בְּחֻלָּה וּבַתְרוּמַת מַעֲשֵׁר וְנִיָּהוּ דְּהָתָם אֵית' בְּהוּ סָרְךָ מִיָּתָה מִיָּהוּ מְש"ס מְשַׁמַּע הָתָם דְּאִפִּילוּ
מַע"ש מְדִינָא הִיָּה לָנוּ לְחַיִּיבוּ לְהַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם אַע"ג דְּלִית בְּהוּ רַק אִסוּר עֲשֵׂה קוֹדֵם רְאִיָּת
כַּה"ב כְּמִבְּוֹאָר בַּש"ס ס"פ אֵלוּ הֵן הַלּוּקִין וּבַתּוֹס' שָׁם.

וְדְבְרֵי רַש"ל ז"ל בְּיוֹמָא צ"ע דְּבְאֱמַת כ"כ דְּלֹא רְאָה פַּה"ב לִית בְּהוּ רַק אִסוּר עֲשֵׂה בְּעֵלְמָא וְאוּלֵי
לִישְׁנָא קְטִיעַ' נְקוּט דְּלִכְלֵל הַיּוֹתֵר אֵית בְּיָה לָאוּ כְּגוֹן בְּרָאָה פַּה"ב) וְה"נ אִי נִימָא דַּס' מַת"ע לְחוּמְרָא
ע"כ מְשׁוּם דְּאֵית בְּהוּ עֲשֵׂה וְאַע"ג דְּאִי אֲכַלִּי לִית בְּהוּ אִסוּרָא מ"מ מֵאִין מְצָאוּ חֻכְמִים בְּדְמֵאֵי
לְהַקְלֵ בְּזֶה יוֹתֵר מְשַׁאָר אִסוּרֵי תוֹרָה.

וּמִדְּנֻקָט בַּש"ס בְּפִשְׁיטוֹת הַמַּע"ה מְשַׁמַּע דְּבַעֲלָמָא נְמִי דִּינָא הִכִּי. מִיָּהוּ בְּאֱמַת נ' שְׁזָה טַעַם עָרוּךְ
בְּפִי דְבְרֵי הַתו' ב"ב גְּבִי הַקּוֹנָה ב' אֵילָנוֹת מְבִיא וְאִינוּ קוֹרָא וְהוּא פְּרָק הַסְּפִינָה פ"א ב' ד"ה אֲלֵא
מַע"ר דְּלוּי הוּא.

וכ' שם אע"ג דגבי דמאי אין מחויב ליתגמ מס' היינו משום המע"ה. אבל הקא אין הפהו מוחזק ביהם יותר מן הלוי.

ושל ישראל ממ"נ אינם. א"נ דמאי דל"ה אלא ספיקא מדרבנן.

א"צ לקנים בו מצנות נתינה עכ"פ. א"כ מתוך התי' הב' מבואר להדיא פדברי הרב הג"ל דטעמא דפטור בדמאי בנתינת מע"ר וה"ה מ"ע.

משום דרוב ע"ה מעשרין הן. ולתי' קמא פל היכא דנ"ל המע"ה לא מספיקא כשאר ממון דעלמא. אבל באמת התי' הראשון יספיק לתרץ קושיות' בטוב. דבכה"ג ל"מ חזקה.

כיון דממ"נ אינם של ישראל וכה"ג כ' בעה"ת ע"ש הר"י בן פליט ז"ל גבי חנוני על פינקסו דמה"ט החנוני מוציא מבעה"ב. ולא דייגינן ליה שהבעה"ב ישבע שא"י ויפטר כר"נ ור"י דא"ל הכי.

הינו משום דטעמא דל"א ברי עדיף. משום דאיכא לחבירו חזקת ממון.

אבל הקא ממ"נ אינם של בעה"ב. ולהכי ברי עדיף ואפילו להפוסקים החולקים בזה שם כמבואר בחו"מ סי' צ"א וס"ל דהתם נמי הבעה"ב מיקרי מוחזק.

הינו משום דמ"מ הבעה"ב צריך לשלם מפיו אבל הקא. הביפורים ידועים ומיוחדים שהרי תאנה שפברה כורף עלי' גמי כמבואר במס' ביפורים ליכא חזקת ממון גבי בעה"ב.

ועם היות שיש לדבר הרבה מזה אהדל להיותם בזולת המכונן ממנו. אבל עכ"ז אחרי שהק' מתפרקת בזה פהוגו, אין ראיה מדבריהם להחליט כטעמו של הרב הג"ל.

ומלבד פל הג"ל יש לגמגם כפי אשר הניח זה הרב לנו הפלל להחזיק בתי' הא' דאפי' במקום דאיכא רובא לפטור בעה"ב מחייבין ליה מקרא דנהצדיקו. וא"כ מה תן ומה יוסף הא דרוב ע"ה מעשרין הן.

אם יש מיעוט הבלתי מעשרין מחויבין אנו להצדיק העני וליתן לו מעשרותיו ובאמת כי לא על הרב הג"ל תלאה תפיסה זו. אף גם על הגמ' גופא.

דא"כ אמאי לא אסרו לזב פרוש לאכול עם ע"ה. ולא תרו לדמאי משום רובא כדאי' פ"ק דשבת ולא תרו לגומלן וכיוצא בזה טובא בש"ס.

ומס' דמאי דהקילו בו משום רובא. ולפ"ד הגמ' הג"ל י"ל רוב או ספק השונה.

וי"ל זה בא' מב' דרכים או לדעת ר"ת דלוקח לאסר מירוח פטור מה"ת לעשר וכפירוש הרמב"ם בה' מעשר א"כ לדעתו הלוקח תבואה ממורחת מע"ה הני בלא"ה מדרבנן. אפילו אי נדאי לא עישר.

והלכך הו"ל ספיקא דדבריהם וכמ"ש התו' במסכת ב"מ פ' הפועלים. והלכך שפיר מקילין בו אם רוב ע"ה מעשרין הן.

ואפי' לדעת הרמב"ם החולק על ר"ת בזה. ולדידה הלוקח אסר מירוח שפכר נתייב ברשות בעלים חייב מדינא במעשר אם נדאי לא עישר נ"ל זה ע"פ הדרך שדרכו רבותינו בעלי התו' בזה ז"ל.

ביבמות קי"ט ע"א אהא דהקשו שם לר"מ דתייש למיעוטא אמאי מקילין בדמאי ולא ניהוש למיעוטא מדאי אי תיישין מדאו למיעוטא אפילו במקום תזקה ותי דהיכא דס' תלוי באנשים מישראל שיעשו עול אפילו ר"מ מודה דלא תיישין למיעוטא דאם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו ואף אנו נאמר ע"פ דברי הגמרא דבכה"ג שפיר אית לן למיזל בתר רובא.

ולקהי אפי' במ"ע וצדקה. ואם יש מקום לבע"ד לחלוק פינו דכתיב והצדיקו יש להסביר הענין יותר פשוטין דעת הגמ' בזה.

אידך מצאו להחמיר בלקט אפילו במקום רוב מקרא דוהצדיקו דלמא קרא לא אתי רק בס' השנה דבעלמא אין מוציאין מיד המוחזק והכא מוציאין. אבל לא במקום רוב וביישוב זה נ"ל ע"פ דברי האס"ז פ"ק דמציעא בסוגיא דת"כ ע"ש הרא"ש דהא דאמרה התורה אחר רבים להטות לא שיהרוב הוא פנדאי אלא שהתורה גזרה אומר שהס' יהא נידון אחר רובא.

והיכא דגלי קרא בהדיא דין הס' יצא מכללו לדין הרוב פדין הס' עיי"ש. ולפי"ז י"ל דהא טעמא דהחמירו ברוב פינו דגלי קרא בהדי' להחמיר בס' הצדקה שוב אין מקום לשנות הדין מהיכא דאיכא רובא.

וכינו שכן דהאי רובא דרוב ע"ה מעשרין הן אי' בי' ס' התו' הנ"ל דאם הוא הוחזק כו': שוב נידון הרוב פדין ודאי גמור.

וממילא לא גלי לן קרא דוהצדיקו ע"ז (וע"ד הרא"ש הללו יש לדקדק מסוגיא דפ' עשרה יוחסין דקאמר ד"ת שתוקי פשר מדין קבוע כמע"מ דמי ולפ"ד הרא"ש הנ"ל אפי' ברוב פסולין הנה לנו להכשיר ס' ממזר מדגלי קרא בהדיא דממזר ס' יבא עיי"ש): ומה שרצה מע"כ לפרש דברי המרדכי בתי' השני אחרי ההנחה שהניח בעל ס' הפלאה דאין אנו חוששין בט' התניות אחרי כמות המקומות הקבועין.

וכל הקבוע במקום א' אם רב אם מעט לא יעדר ולא יחסר בחשיבתו מהקבוע השני כו'. אבל אנכי לא ידעתי מאין לדין זה.

דבמקום שיש ב' תניות וא' מהן נפישא מאידך דלא נזול בכה"ג ב"ר. ואם אמרו האחרונים במקום שיש רוב תניות הם נידונים ברוב נגד אחת רבות הפמות נאמר אנחנו פן גבי ב' תניות. ויענין בזה בט"ז יו"ד סוף סי' ק"א. במקום שיש ב' מיני קבוע.

וא' מהן רוב נגד השני תולין דאיסורא ברובא אית'. וה"ה לענין פרוש.

ויעיין עוד בנמוקי יוסף ריש הבית והעלף ולפי הגהות מהר"ם ז"ל שם יש להבין ג"כ שם. דאפי' בדבר שכ"א קבוע ועומד בפ"ע תולין ברוב.

וכן יש להביא ראיה מסוגיא דנפול ב"ב דף כ"ה ע"ש. דבדאיכא אחריתא דנפישא תולין בדנפישא לענין רוצח ומציאה.

אף דרוב העיר חשיב ליה הש"ס קבוע כפ' קמא דכתובות ובתשובות הר"ן סי' יו"ד נמצא בזה ענין חדש לא הועתק בשום פוסקים ומפורש אשר ראיתי. ונ"ל באמצע התשובה שכל ס' שנולד בדברים שאינם נבללי' אין תולין אותן בחלק הרוב.

ולא לפי חשבון אלא הדבר שקול כמע"מ וראיה לדבר שכל דבר הס' הנולד בדבר שאינו נבלל אין הולכין בו לפי חשבון אלא תולין בחלק המיעוט כמו שתולין במרובה מן הירו' שהזכרתי למעלה כו'.

והביא שם לשון הר"י שהביא הג"ל ומה אעשה ואני בשפלי הדל לא אוכל לירד לסוף דעתו. ומה יעשה הרב הג"ל בסוגיא דב"ב דמשמע התם טובא זימנין דאם יש ב' עיירות בא' מהם רוב אף שאין העיירות נבללין תולין ברוב וכן ב' שוכבי' וא' מהם מרובה מתבירו תולין לנפול הנמצא שפא מהשוכב המרובה אף שאין השוכבים נבללי'.

וכן נראה מתשובות הרשב"א הובא בב"י יו"ד סי' שע"ב. סוף דבר בהבנת דברי הרב ז"ל צריך אני לעשות לי רב וכן בהגהות רמ"א שפסי' רצ"ב הנזכרת יש להבין היפה הפלל המנוח הג"ל ובעיקר הדין שאנו דנין עליו אחרי שאין ללמוד מהסוגיא ראיה ברורה וא' מהפני'.

נחזי אנו והנה לכאורה דמי לו ס' צדקה להיכא דאיכא ספיקא דרבנותא בדין ריבית אי הוי ריבית קצוצה או א"ר שמבואר מזה בתשו' מהרא"ש ס"ס קס"ב ע"ש מהרשד"ם ז"ל דהוי כס' איסורא והוא ז"ל חלק דהוי דה"ל ממונא א"ל במקום שרוב הפוסקים יסכימו דהוי ריבית קצוצה דה"ל כס' איסורא.

והובא דבריהם בש"ך יו"ד סי' קע"א. והנה לכאורה יש לגמגם גם על הרב הנזכר דהא פל היכא דאיכא פלוגתא דרבנותא אפי' ביחיד נגד שני קי"ל לענין ממון דמצוי הפוזק לומר קי"ל כהמועט וא"כ פינון שיהרב ז"ל מדמה זה לממונא.

על מה זה הכריע דהיכא דאיכא רובא שוב נידונים כמשפט האיסורין דאזלינן בהו ב"ר ואולי נמשך הרב לדעת האומרים דהא דרובא ל"מ לאפוקי ממונא היינו דוקא היכא דאיכא חזקה דמ"ק.

וא"כ בריבית שפא מיז הלנה להמלנה שאינו רק מוחזק בהם ולא הי' לו בהם חזקת מ"ק ול"מ תפיסה. והנה לדעת האומרים דלהכי מקילין בממונא טפי מלגבי איסורין משום דממונא איתיהב למחילה יש לדון בזה דל"מ תפיסה בריבית לדעת האומרים דבריבית ל"מ מחילה אפי' בשפכר לקחו המלנה מהלנה וצ"ע: אמנם לולי שהייתי פדאי להכריע הייתי מוחזק בדעת הרמ"א ז"ל בענין ס' צדקה דדיינינן בזה לחומרא לגבי הנזדר גופה אבל לא לגבי היורש וטעמא רבה איכא במלתא ע"פ מה שהביא כנה"ג בשם הר"י באסאן ז"ל בטעמא דמלתא.

דיינינינן ביה בממונא המע"ה ולא באיסורין אף דבממונא נמ' אי' ביה לאו דלא תגזול ומןשבע ועומד מה"ס הוא וכתב הרב ז"ל טעם נכון בזה משום דבאיסורין אם נחמיר בספיקא יצאנו מידי כל החששות.

אולם בממונא אם נוציא מזה בס' ולידתן לזה הרי ילכד השני באותו איסור בעצמו, ולהכי שוב עדיף וליש לדון מסברא ולומר דכל ס' ממונא אשר יש בו איסור נוסף מצד א' כגון בריבית וצדקה דאית בהו מ"ע ולאי טובא כמבואר בתו' פתובות ובתרא וחוילין ביה דמ"ע שמתן שכרה בצדה.

עיי"ש י"ל דמוטב שנוציא ממון מהנזדר שלא להכניסו בכל הנה איסורין נוספין אשר הם נעדרים בהי' ה. אולם כ"ז בהיותו חי.

אבל כשמת נשאר המזון לגבי יורשים כשאר מזון דעלמא. שהרי אין היורש מחויב למזון נדר אביו.

כ"ז שלא הוציא אביו מידו. וכמבואר בדוכתי טובא.

ואפילו באופן שמחויב למזון לית בהו שום עשה ולא. רק הוא נידון כשאר ס' מזון דעלמא.

דאין מוציאין מהמזון. פן הנה נ' לכאורה להכריע.

לולי דמסתפינא מרבתי. והנה כל מה שכ' מע"כ עוד בענין תפיסה לא אשיב עליהן כעת עד יערה עלי רוח ד' וינחמני מעצבי ורגזי הזמן.

אזי אשיב עליהן כיד ד' הטובה עלי ואוסר עליהן מה שחנני ה' ת"ל בענין גרמי ושיקול הדעת אשר ת"ל פתבתי בהם קונטרס מיוחד והנה אם לפעמים העמסתי עליו בדברים פשוטים במאמריו הנה או אשר לפעמים באתי כסותר או אם שגיתי באופן אשר פלימתי אשמע על כל פשעי' תכסה אהבת האמת לאוהביו ולא ירע בעיניו אם בוז יבוזו לו נוסף לזה כי מחוקי שומרי התורה המשפילים להיות נפשו' צוררים והנה לאחדים כמאמר מר בר"א פ' כל כתבי פסילנא ליה לדינא דחביב עלי כגופא.

ואין מהראוי לגנות אדם א"ע ולהנפיר מומו אף יפיר הטוב המעט הנמצא בו ויהלל בשערים מה טיבו ומה יפיו פן חסדו עם ריעו כאשר אמר משיח ד' חבר אני לכל אשר יראהו ולשומרי פיקודיה דברי ד"ש באהבה וחסף קרבתו: תשובה לכבוד הרב החרף הגאון מוה' מרדכי דק"ק לבוב: מה שמקשה על הראבי' שבמרדכי פ' הדרוע דין תשל"ז על טעם השני שהרי בכל הש"ס התירו מטעם רוב בהמות פשרות אע"ג דטרופות הריאה שכיח לדעת לא דק כ"ת בדברי ראבי' כאשר אבאר דז"ל המרדכי ונ' להראבי' דהקונה הלחני' דכלפי הראש מן הכותי וגם הדרוע והראש של ישראל דפטור.

כיון דנהוג הוא שאם תמצא טריפה שמניחו לכותי אימת מחייב משעת טביחה. והאי שעמא לית ברייה דתהני דידיה אע"ג דרוב בהמות פשרות הן כו'.

ותו דטרופות הריאה שכיח עכ"ל. הרי דעיקר פונת הראבי' דחייב המתנות אינו רק כשמבנר בעת הזביחה שהוא של ישראל והכא לא איבר מעמא לק"מ מה שהקשה מעלתו דהא דאזלינן ב"ר הוא מחוקי התורה דדבר שיש בו רוב לאיסור יהיה אסור והעובר ע"ז נענש בעונש שחייה תורה על האיסור שהוא כשהוא נדאי איסור עשאה התורה הרוב כנדאי כ"ז שאין בירור שהוא מן המיעוט הן לאיסור הן להיתר.

ומותר לכל עדת ב"י לאכול מדאורייתא תא מפל הבהמות בלי שום בדיקה אף שלא פלט שיהיה נאכלין גם הבהמות הטרופות מ"מ לא יחשוב ה' עון בנה ורופא דאורייתא אף שיש רק דבר א' נוסף בצד א' נגד השני אשר לפי שכל האנושי הא' לעיני'.

וזה סברת הרא"ש שמביא בס' א"ז בסוגיא דת"כ דמעשירי ונדאי ולא ס' ממנעט אף במקום שיש לומר כל דפריש כו' דסובר שעי"ז לא יצא מידי ס'. ואין בדינו להחליט ולומר שזה העשירי אף שלא קפץ רק א' לתוכן (ויעיין מ"ש הפלתי בס' ס"ג) וי"ל שזה הטעם של המ"ד אין הולכין במזון אחר הרוב משא"כ בהט"י ע"פ רוב בדיני' שהאומדנא דמסתמא טובי' ואמיתי' דעת המרבין מדעת היחידים וליכא כאן שום מיעוט (ויעיין בתומים בת"כ).

ואפשר להסביר בזה דעת הסוברים דברוב גדול מוציאים גם ממון דהוי כמו אומדנא שמועיל בממון. עכ"פ נכונים מעתה דברי ראבי"ה הנ"ל דאף שמדאורייתא מותרת הבהמה באכילה מטעם היתר הרוב לא לזאת גזלת בדעת אדם דאם הנה הבהמה נבדקת לא ימצא בה טריפות.

לכו היכא שאין הישראל קונה לחלוטין רק על אופן שינבדק ולא יהיה נר' טריפות לעין כל הספק אם הזרוע וכו' יהיה של הישראל א"ל. ול"ש לומר דברירא מלתא בשעת שחיטה שלא ימצא בה טריפות והזרוע של ישראל אבל במיעוטא דל"ש אפשר הוי פאומדנא שאין הבהמה מהמיעוט.

לזה כ' הראבי"ה דטריפות הריאה שקיים ותבלין לדברי הנ"ל מצאתי בס' פ"י למס' קידושין (דף ע"ג) ד"ה שם אמר רבא כו'. שכ' בזה"ל וילענן ס' קהל משמע דלא מקרי קהל ד' ודאי אלא בנדאי גמור.

משא"כ ברוב ומיעוט ל"ש לומר שהוא נדאי כו' וקמ"ל שמה גלי' ואפשר שהוא מהמיעוט. פ"נן שהדבר מצוי כו' ע"ש.

ואגב אציע דברי הפ"י מ"ש בקונטרס אחרון למס' פתובות (דף כ"ב) בד"ה מפדי תרי ותרי גינהו כו'. שמביא שם קו' התוס' פ' גיה"נ על הגמ' שם תדע דט"ע עדיף מסימנים דא ואתו בי תרי ואמרו פלוני כו'.

דהא אשכחן מיתה ע"י סימנים כשמעידין פלוני דהאי סימנים כו'. פגון באשה עגונה שניתרת ע"י עידי מיתה ע"י סימנים כו'.

ומתרי דלקח אין מחזיקים ע"י סימנים כשמעידים פלוני דהאי סימנים כו'. דניהו דסימנים הוי כמו רוב דל"ש כו' אפ"ה פ"נ דמצד המיעוט אפשר דזמנין דמתרמי א"א לחזיב מיתה כו'.

והתורה אמרה ונקי וצדיק אל תהרוג. משא"כ כשהאיסור הוא מחמת רוב פ"נן שמנעה התורה מלעשות דבר זה חזיב בעונש שע"ז פן תורף.

ומ"ש שם עוד מחמת קבלו' התראה אינו רק להסביר ולא לעיקר הטעם פמוכן דקבלות התראה אינו גורם חיוב פשיש מקום ע"פ דין למצוא הצלה בדבר אף מצד ס' שגם להנידון לא נתברר דבר זה.

(נתפונתי בזה להסביר דברי הרמב"ם שאבי"ח א"ח"פ) ולריב"י חבר א"צ התראה. ולפי המבואר מדברי הרמב"ם בפ' מה' שבועות דין י"ב דסובר דבמלקות ל"צ שיתיר א"ע ובתומים בסי' ל"ח כ' שקיים פן מסברא דנפשי'.

וצ"ע בסנהדרין דף פ"א ע"ב ובלח"מ פ"ב מה' סנהדרין ובכתובות דף ל"ג בתו' ד"ה ממאי דמותרה. ובתשו' חוט השני ויש לי בזה אריכות דברי'.

והנה לדעתי לכאורה מופרכים דברי הפ"י מגמרא ערוכה בסנהדרין דף ס"ט גופא א"ר פרוספדאי אמר רב שבתי כל ימיו של בן סורר כו'. אמרוה קמי' דר"ה ברי' דר"י א"ל וכו' ונמי אולינו בתר רוב.

התורה אמרה ושפטו העדה והצילו העדה כו'. אהדרוה קמיה דר"ה א"ל וכו' לא אולינו ב"ר.

והתנן א' אומר בשנים וא' אומר בג' עדותן קיימת כו'. ואי ס"ד ל"א זיל ב"ר נימא הני דנקא קמסהדי ואכחזשי הוא דקמכחשי אהדדי וע"ש כל הסוגיא.

הרי מבואר דלפי האמת אַזלינן בד"נ ב"ר אף היכא דהוּא אַם עֲשֵׂה שׁוּם מַעֲשֵׂה וצ"ע"ג.
ובסיגנון סברת הפ"י הַנ"ל ל"ל לתרץ מה ששקשה לכאורה דבסנהדרין (דף ג' ע"ב) איתא וְאֵלָא
האי לנטות מאי עביד ליה כו'.

מיתי לה בק"ו מד"נ ומה ד"נ דתמירי אַמר רתמנא זיל ב"ר ד"מ לא כ"ש. ואי שם בתו' ד"ה
ד"מ לא כ"ש תימא דבריש המוכר פירות דף צ"ב קאמר שמואל דאין הולכין בַּמְמוֹן אַחַר הָרוּב.
ואמאי לא גילוף בק"ו מד"נ כדקאמר הָא, וא"ל דבד"נ גופייהו לא אַזלינן ב"ר בַּרְנָבָא דליתין
קמו אַלָּא בַּרְנָבָא דאיתין קמו. דהא בריש פַּרְק בּוֹן סוּרָר דף ס"ט משמע דבְּכָל דְּוָקְתִּי אַזְלִינָן ב"ר
פגון רוב נשים לט' יולדו.

ורנבא דאינשי דטעו בעבורא דירחא כו' עי"ש. ולכאורה צריכין להבין דאיך ס"ד לומר דבד"נ
לא אַזלינן ב"ר דליתא קמו דהא בחולין דף י"א סובב והולך פל הסוגיא על רנבא דליתא קמו
וילפו לה אמוראי ממפה אביו ומהריגת רוצח.

וצ"ל דסברת התוס' די"ל דלפי המסקנא שם ודלמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא
אפשר נידחי' פל הַרְאָ' ונוכל לומר דבד"נ לא אַזלינן ב"ר דליתין קמו רק היכא דלא אפשר דומין
דמפה אביו ורוצח וכן הוא בפ"י הַרְ"ו בַּסּוּגִיא הַנ"ל דף ס"ט ד"ה ובד"נ מי אַזלינן ב"ר.

וא"ת והא כפ' קמא דחולין גלפינן מד"נ דאַזלינן ב"ר משום דלא חיישינן דלמא טריפה הרג. וי"ל
דהתם איירי היכא דאם אפשר למבדקין להרוג.

כו' עי"ש: ועתה נחזי אַנן דבחולין דף הַנ"ל מסיק רש"י ד"ה פסח דהא דסומכין ארנבא היכא
דאפשר הוא ודאי הלמ"מ א"נ אחררי רבים להטות משמע בין רנבא דאי' קמו ובין רנבא דליתין
קמו.

דמ"ש האי מהאי כו' עי"ש א"כ ר"ה ברי' דר' יהושע שהקשה ובד"נ מי אַזלינן ב"ר. התורה
אמרה וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה וְהַצִּילוּ כו'.

ע"כ לא סבר דסברא החיצונה הוא דאין לחלק. א"כ ממילא משמע דגם באפשר אַזלינן ב"ר
דאחררי רבים משמע הפל, ואוסרין ומתירין על פל מיני רוב ואחררי רבים להטות קאי גם אד"נ.

וממילא ליכא לחלק בדין רנבא בד"נ משום דכתיב בי' וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה א"ו צ"ל דסבר ר"ה דהא
דאַזלינן באו"ה ב"ר אף היכא דאפשר אתי' מהל"מ. כתי' ראשון של רש"י ועלה בדעתו אף שיש
הלכה מ"מ בד"נ דכתיב בי' וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה מהראוי שלא לילך ב"ר היכא דאפשר, והנפה לא על
ד"נ נאמר.

והוכיח רבינא מבריתא דאף בד"נ אַזלינן ב"ר דאפשר. וי"ל דלשיטת ר"ה א"צ לומר דיש הל"מ
ע"ז דהא רבינא לשיטתין דסובר בַּסּוּגִיא דחולין דאין סברא לחלק בין היכא דאפשר כו'.

ולכך גליף שם דאַזלינן ב"ר בַּעֲדִים זוּמְמִים. אַבְל עכ"פ לפי שביארנו לשיטת ר"ה ע"כ יש הלמ"מ
ע"ז.

ומינה לפי האמת להוכיח רבינא ור' ירמין דבד"נ אַזלינן ב"ר אף היכא דאפשר ע"כ צ"ל דהלמ"מ
היה גם על ד"נ. וכ"כ פשעלה בדעת התוס' הַנ"ל בַּדָּף ג' לומר דבד"נ לא אַזלינן ב"ר דל"ק וְהִינּוּ
היכא דאפשר פנ"ל ע"כ הוּצָרְכוּ לְהִיּוֹת נְחִית לְסִבְרַת רש"י שיש הלמ"מ דניגזל עכ"פ בְּכָל

איסורין ב"ר אף היכא דאפֿשֿר (דאי מאַחֿרי רבֿים להטות אתי' גם בד"נ פֿן דאחֿרי רבֿים קאי בד"נ) דאל"כ מנ"ל פֿאיסורין לילה ב"ר פֿנה.

לפ"ז אמאי דתו התו' לעצמם דהא בריש פ' בן סורר ומורה כו', הא י"ל דבאמת גם בד"נ יש הלמ"מ לילה בהם אחרי הרוב אף היכא דליתא קמו. וד"מ א"א למילף מיננ' דאין דנין ק"ו מהלכה, ושמואל ור"ה תלמידנ' בתדא שיטה קיימי דמסבֿרא יש לחלק ברוכא דליתא קמו בין היכא דאפֿשֿר ובין לא אפֿשֿר ובאיסורין יש הלמ"מ ולשמואל פֿן בד"נ פֿן: לכן נ"ל לפֿרש פֿי אחר פֿסוגיא הנ"ל ויתורץ קו' הר"ן ודברי התוס' דלפי סברת הפ"י הנ"ל בד"נ דכתיב ביה ויהצילו העדה יש סבֿרא לחלק בין היכא דהרוב אינו אלא לברר האיסור מחייבין ע"ז העושיהו עונש ד"נ, ובין היכא שהרוב צריכין לאמת העשינ' שי"ל דלמא לא עשה דהרי מיעוט לפֿנינו, והנה מה שמשין בד"נ לחוב ע"פ דעות רוב הדיננ' יכולין ללמוד דאזלינן בד"נ אף ב"ר פֿנה דאף בהטננ', ע"פ שני' אין בירור שפֿדבריהם פֿן הוא.

דלפעמים חכמת היחידים תרב מחכמת המרובין שמשבטלין דעתם ומדות התורה פֿה הוא (דלא כסברת התנמי' שרמזתי לעיל) וכמעט ברוב חילוקי דעות שבין הדיננים לדעת המועטי' שמזכים חף הבע"ד מפֿשע פֿאלו לא עשה דבר הרע, אמנם עכ"ז מקום יש לסברת הפ"י לחלק פֿן ברוכא דליתא קמו, והנה בבן סורר ומורה שאנו דנין עליו, אם יש מקום לומר שיהא נק' בשם איש ואב פֿשעברו עליו ב' חדשים ושליש משנהוקף זמן דאם היה נושא אשה (כמבואר שם להפענין בחידושי הר"ן) והיה מתעברת ממנו אפֿשֿר שהיה ניכר עוברת בזמן זה אם היה מתעברת להוליד לשבעה, וכשהולכין אחר הרוב אמרינן שלא היה פֿן שיהיה נק' בשם אב, הרי דאין הרוב פֿא על תחילת עשיית האיסור (שיהיה שייך בזה סברת הפ"י דאף שיש מיעוט עשה דבר שמנעה התורה מפֿאת הרוב) כ"א על דבר המסתעף לענין החיוב כמו הפֿן השני הנ"ל, מעתה נבין פֿוננת התוס' ודברי הפֿסוגיא דמה שעלה בדעת ר"ה דלא אזלינן בבן סורר אחר הרוב הוא מטעם זה שעלה בדעתו לחלק כסברת הפ"י דלא אזלינן בד"נ בתר דליתא קמו רק היכא דהרוב הוא לחזק האיסור והחיוב ממילא פֿא ולא פֿשנצריה על עצם החיוב ול"ק פֿלל מפֿל הלמודים שפֿסוגיא דחולין דבמפה אביו ורוצח אזלינן ב"ר לחזק האיסור, לכך הוצרכו רבינא להוכיח סתירת דעתו מבריייתא דא' אומר בב' בחודש וא' כו', דשם אזלינן ב"ר על עצמות החיוב דאם תחוש למיעוטא, והעדות מוכחשת י"ל דלא עשה פֿלל דבר ממצות ד' אשר לא תעשנה וכמו שעלה בדעת ר"ה פֿנ"ל, פֿן רצו התוס' בדרך ד' לומר שאפֿשֿר בד"נ לא אזלינן ב"ר דליתנ' קמן ר"ל היכא שצריכין הרוב לאמת החיוב, וכמו כן במזון שאין דנין בו על מניעה אי' איסור דהא בכל ס' מזון ל"א דהוי ספק איסור גזל אף שהתובע טוען ברי ואינו שב אצלו לס' איסור וכאשר האריכו בזה לבטל סברת מהרא"י באסאן מ"ש בזה אין פֿאן מקומו: אם פֿן עיקר מה שיש לדון בד"מ אם גלה ביה אחר הרוב הוא על עצם החיוב או שייבו אותו הב"ד ע"י הרוב או יחושו להמיעוט ואף פֿשהחילוק כסברת הפ"י הנ"ל בד"נ הוא הטעם דכתיב ביה ושפטו העדה מ"מ לא נוכל לומר דבד"מ אין לחלק דהא ד"מ לא אתי' רק מד"נ ואמרינן דיו (עיין בחי' ר"ן ריש סנהדרין), לזה סתרו התוס' דבריהם פֿסוגיא דריש בן סורר ומורה דשם מוכח דאף רוכא פֿנה דליתא קמו אזלינן ביה בד"נ, לכך לא הביאו התוס' לראיה רק מהא דרוב נשים לט' ילדין ורוכא דאינשי דטעו בעיפורא דירחא והשמיטו דין דבת ג' שנים ויום א' שזכר שם באותו סוגיא דלכאורה הרוב דשם פֿא על התחלת האיסור ומניעה שהרוב מעיד שהיא א"א ואסורה לעלמא וממילא הפֿא עליה נענש בעונש שנתרץ על הפֿא על אשת איש: אמנם פֿדי להבין דברי ר' ירמנ' מדפתי שמביא ראי' מבריייתא דבת ג'

שנים יום א' להרוב דגבי בן סורר ומורה, אקדים מה שיש מדקדק דר' ירמיה מסייע ואמאי דלמא איילוני' היא.

ואדעתא דהכי לא קדיש, וברש"י שם איתא בזה"ל דלמא אייליגית תמצא כו', לפי תי' הר"ן על קושנייתו אין מקום לדקדוק זה אבל פבר ביארתי מה שיש לדקדק על תגרין הר"ן לשיטת רש"י בחולין לכן נ' דסובר רש"י דזה דבר הקלטיין דאף דנחלק פסברת הפי הנ"ל עכ"פ לא יעלה על הדעת דאף אם יבנר אח"כ שיהיה הדבר הזה פפי המיעוט שיהיה העושה נידן למיתה משום שעבר בשאט נפש על איסור שבא מחמת רוב בטרם ידע שהוא מן המיעוט, ולמשל מפה אביו אף שדינו למיתה דאזלינן ב"ר ומחזקינן לאביו, ועבר על אזהרת הפאת אב, מ"מ פשיוצא ליהרג ויבואו עדים ויעידו שיודעים שאינו אביו בודאי פוטרין אותו, והרי פאלו נתגלה למפרע שלא עבר על עבירה שיש בה מיתה, א"כ אם נבוא לדון מה יהיה בסוף הדבר הזה שאנו מחייבין עלי מיתה דניחויש למיעוטא יהיה פאלו לעינינו ספק שיכול להיות שיתברר למפרע שלא נתחייב מיתה וצריכין לילך ב"ר, והרי הרוב שאנו דנין בו על העתיד פרוב על עצם החיוב, וצ"ל דמ"מ ליפא להוכיח ממפה אביו, דנלך ב"ר אף על עצם החיוב משום דמלבד שבמפה אביו פמעט אין פסוג האפשרי שיתברר שיהיה מהמיעוט, דהא רוב בעילות אחר הבעל, ואף אם יבנר שזנתה אמו יושאר הרוב בלא"ה שעצם החשש הוא רק מיעוט.

ונוסף לזה חשש הבירור הני מיעוטא דמיעוטא (ועיין בהגמ"ר פ' הרו"ע) שאין לחוש עליו והרי פנברר לפנינו שלא יתברר לעולם שאין בו משפט מות, וכ"ז במפה אביו וברוצח שהחשש דלמא במקום סיני כו', אבל בקטנה שיש בה ס' אייליגית אם היא פאמת מן המיעוט יתברר הדבר ע"י סימני אייליגית וס' אייליגית עם הבירור פנלה חדא מלתא ומיעוט א', ואחרי שממיתין הבא עלי ול"ח שיתברר שהוא מן המיעוט, ויהיה גלוי למפרע שלא נתחייב מיתה ע"כ צ"ל דאין חוששין למיעוטא, וכאין יחשב אף במקום שהרוב וב הוא על עצם החיוב ולא על התחלת האיסור ולכך דייק ר' ירמיה שפיר מבריימא דבת ג' דהולכין בד"נ פכל גוונא ב"ר לדעתי הוא ענין דק ונכון לומר אף שיש קצת לפקפק דעת לנבון נקל ליישר הפל: נחזור לדברינו הראשונים פכוננת דברי ראבי' הן ראיתי פבר"ח סי' ס"א ס"ק מ"א שכ' בטעם הראבי' דקניית הישראל אנה חלה כ"א אחר שחיטה ולזה חידש הפר"ח דאי הוי איפכא ששוחט אצל ישראל ואם נמצאת פשרה נשארת לו והטריפה לוקח הגוי חייב פמתנות וכ"כ הריש"ש ולכאורה יש לפקפק בדבר פי לא נזכר פלל פהראבי' שהקנייה לא חלה כ"א אחר שחיטה רק מטעם דלא ברירא וכאשר ביארתי דבריו וגם נכונים דברי מעלתו במ"ש להסביר דברי ראבי' שמחמת החומרא שרבו שכיח שיאסרו הבתמות פבדיקה.

וכבר מצינו ביש"ש פ"ג דמס' ביצה סי' ב' שאף פנימו היה שכיח טריפות מפפי שהיה בזמן התלמוד נדעת הריא"ז לאסור השחיטה ביו"ט מטעם זה, ומה שהקשה מעלתו על רמ"א פינון שפוסקים פראבי' אמאי קבע בש"ע או"ח דלא כריא"ז קדמוהו בעל המחבר שאגת ארי' סי' ס"ד יעו"ש רחב פלפולו בזה, אבל לא העיר מה שנמצא ברמב"ם ה' יו"ט פ"ב דין ד' שכ' בזה"ל פהמת חולין שנפלה מן הגג כו' שורטין אותה ביו"ט ותבדק אפשר שתמצא פשרה ותאכל עכ"ל, הרי שפברתו דלפי פסק הלכה כמ"ד הטעם דאין מלבנין מפני שצריף לחסמן אמרינו דאף אי איפא רק אפשרות דתהא פשרה הוי השחיטה לצורף יו"ט, ומותר אף מדרבנן, אף שבהואיל אי מקלעי אורחים אסור מדרבנן: ויש ליישב בזה איזה קושיות של המחבר הנ"ל, אבל לא כן דעת

שְׁאָרֵי פּוֹסְקִים לְמַעַיִן בְּאוֹ"ח סִי תצ"ח בְּשֵׁם הָרֵא"ש, וְלְכַאוּרָה לְפִי דְבָרֵי מַעֲלָתוֹ בְּהִבְנַת דְּבָרֵי הָרֵא"ש שְׁמַבִּיא הַאֲס"ז בְּסוּגֵיָא דַת"כ הֵיךְ מְקוּם לְפַקְפֵק עַל כָּל הֵיטֵר שְׁחִיטָה בִּיּו"ט לְדִינָן דְּאַצְרָכוּ חֻכְמִים בְּדִיקָה פִּינּוֹן דְּלִדְעַת הָרֵא"ש הֵיכָא שְׁאִינוּ בְּרוּר שְׁתַּמְצָא כְּשֶׁרָה הָנִי מְלַאכְתַּת הַשְּׁחִיטָה בַּס' שְׁלֵא לְצוּרְךָ כ"כ נִימָא בְּכָל סֵתָם בְּהַמּוֹת אַף שְׁבִשְׁעַת הַשְּׁחִיטָה יֵשׁ לָנוּ לְדוּן ע"פ רֹב, מ"מ פִּינּוֹן דְּעֵיקֵר הֵיטֵר הַמְּלַאכָה הוּא שְׁיִהְיֶה לְתוֹעֵלַת צוּרְךָ יו"ט.

וְלִשְׁיַטַּת הָרֵא"ש שְׁהָרֹב אִינוּ פְּנֻדָּאֵי הָרֵי לְפִינּוּ הַס' דְּאַפְשָׁר שְׁתַּמְצָא טְרִיפָה וְלֹא יִהְיֶה תוֹעֵלַת בְּהַשְּׁחִיטָה לְצוּרְךָ יו"ט. וּבְאַמַּת בְּקַל יֵשׁ לְדַחֲוֹת כְּמוּבָן וַיִּתְיַשֵּׁב בְּזֵה קְוֹשֵׁיַת הַשֵּׁא"ר בַּסִּי הַנְּ"ל מְסוּגֵיָא דְּבִיצָה אֲבָל א"צ לְפַלְפֵּל בְּזֵה אַף שְׁמַצְאֵי שְׁגָם בְּפִלְתֵי בְּשִׁנֵי מְקוּמוֹת הַבִּין כְּהִבְנַת מַעֲלָתוֹ.

וּכ"כ הַפ"מ בַּסִּי ק"י בְּשִׁפְתֵי דַעַת ס"ק ל"ז וְהַעִיר קְוֹשֵׁיַת מַעֲלָתוֹ שַׁצ"ע בַּס' מְמַזְר בְּרֹב פְּסוּלִים אֲמַאי לֹא מְמַעַט מְנֻדָּאֵי לֹא ס' לְסַבְּרַת הָרֵא"ש הַנְּ"ל. וְהַפ"י בְּקוּדוּשֵׁי קִיָּים מְסַבְּרָא דְּנִפְשֵׁי.

וּמָאֵד אֲנִי נְבוּךְ בְּדְבָרֵי. וּמִן יוֹם הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר נִתְּתִי אֶת לְבִי לְהִבִּין סַבְּרַת הָרֵא"ש הַנְּ"ל מִןחֻלְט בְּדַעַתִּי שְׁסַבְּרַת הָרֵא"ש לֹא נֶאֱמָרָה רַק לְעַנְנִי נִכְבְּשִׁינְהוּ דְּנִינְדִי שְׁעַל מַה שְׁהַקְשָׁה שָׁם בְּזֵה"ל דְּנִכְבְּשִׁינְהוּ דְּנִינְדִי וְנִימָא כָּל דְּפָרִישׁ מְרֻבָּא פְּרִישׁ.

וַיִּהְיֶה כּוֹלָם חִיבִים בְּמַעֲשֵׁר כו'. מְתַרְץ כַּנְּ"ל וְשִׁאֲנֵי דִין דְּנִכְבְּשִׁינְהוּ דָּאִין מְקוּם לֹא מְצַד הַשְּׁכָל שְׁיִהְיֶה צַד סַבְּרָא לְתִלּוֹת בּוֹ שְׁמָה שְׁמַתִּירִין הוּא הֵיטֵר דְּהָרֵי דִין דְּנִכְבְּשִׁינְהוּ הוּא אַף בְּנִתְפָּרִי כּוֹלָם.

זֶה בְּכַה וְזֶה בְּכַה שְׁמוֹתָר לִיקּוּחַ אָנָה וְאָנָה. א"א מִן הַבָּא בְּיָדוֹ בְּכַל צַד שְׁיִרְצָה עַד שְׁיִהְיֶה לְאַחַדִּי בְּיָדוֹ כְּלוּם מְלֻבַּד שְׁנַיִם שְׁצָרִיכֵי לְהַשְׁאִיר לְשִׁיטַת הַש"ע (וְלִדְעַת הַב"ח וְהַפ"ח כּוֹלָם מְוֹתֵרִים וְכַאֲשֶׁר נֶרְאָה כֹּן גַּם מְלִשׁוֹן הָרֵא"ש הַנְּ"ל) וַיַּעֲוִינִי מ"ש בַּת"ש סִי ט"ז ס"ק מ"ח וְנוּ"ן.

וּמִצַּד הַסַּבְּרָא מְהָרָאֵי לֹא מְרֻבָּא אִיסוּרָא בְּרֻבָּא אִיתִי רַק זֹאת חֲנוּקַת הַתּוֹרָה לְהַתִּיר בְּכַה"ג וְהָרֵי זֶה דוּמָה לְבִיטֵל אִיסוּר בְּרֹב דְּאַמְרִינוּ שְׁיִהְיֶה הַהִיתֵר לְהִיּוֹת אִיסוּר וְהָרֵא"ש רְמַז זֶה בְּדְבָרֵי שָׁם וְכַאֲשֶׁר כֹּן דַּעַתוֹ מְפֹרְשֵׁת בַּפ"י: אֲבָל בְּשִׁאֲרֵי דִינֵי רֻבָּא דוּחִין אֶת הַמַּיְעוּט וַיִּנְצָא מְכַלֵּל גְּזֵר סַפְק וְאֵף בְּמְקוּם שְׁאֲסָרָה תּוֹרָה בְּפִירוּשׁ הַסַּפְק מוֹתֵר כְּשֵׁי רֹב אוֹ כְּשִׁפְרֵשׁ א' מְהָרֹב.

וְלֹא נִשְׁאֵר מְקוּם לְסַבְּרַת טַעַם מַעֲלָתוֹ בְּדְבָרֵי הַגְּמ"ר וַיַּעֲוִין בְּסַנְהֶדְרִין ע"ט וּבְנִזְבָּחִים ע"א בַּתוֹ שָׁם: וְעַתָּה אֲנִי חוֹזֵר לְדְבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים דִּי"ל אַף לְשִׁיטַת הַש"ע טַעַם הַשְּׁנִי שֶׁל הָרֵאבִי בְּפִטוּר נִתְיַנַּת הַמַּתְנֻחַת בְּקוּנָה הַמַּתְנֻחַת מִן הַעֲכוּ"ם בְּאַנְפֵּן אִם לֹא יִמְצָא בָּהּ טְרִיפּוֹת.

וְגַם טַעַם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הָרֵאבִי נִכּוֹן אַף לְדְבָרֵי הַמַּהֲרֵי"ט. וְאִם בְּאִנּוּ לְדוּן אִם נִתְחַיֵּיב הַתּוֹבֵעַ בְּנִתְיַנַּת הַמַּתְנֻחַת לְהַפְּהֵן צָרִיכִין אֲנִי לְדוּן תַּחֲלָה אִם הֵפֶה בְּחֻזְקַת הַיִּשְׂרָאֵל הַקּוּנָה וְכַשְּׁדִינִי ע"ז אֲמַרִינוּ אִין הוֹלְכִין בְּמֻמּוֹן אַחַר הָרֹב.

אַף דְּחֻזְקַת מְרָא ל"ש בְּנְכָרֵי. מ"מ אִין חִיּוּב הַתַּשְׁלִימִין חָל עַל יִשְׂרָאֵל דְּחֻזְקַת מְמוֹנוֹ מְתַנַּגַּד לְהָרֹב. וְהוּי כְּלֵא נְגַמְר הַמְקָח עֲדִינִין. וַיֵּשׁ תַּבְּלִין בְּזֵה לְדְבָרֵי הַפ"ח שְׁהַבְּאֵי לְעִיל בְּהִבְנַת דְּבָרֵי רֵאבִי מְזָה שֶׁל הָרֵאבִי אִי מֵת מְחַיֵּיב מְשַׁעַת זְבִיחָה וְהֵאֵי שְׁעַתָּא לֹא בְּרִירָא דְּתַהוּ דִּידִיקָה כו' וּבְנִפּוּל הַמְסַבֵּב: פְּלוֹל הַמְסוּבָּב וְדַעַת לְנִבּוֹן נִקַּל לְפָרֵשׁ גַּם סוּף דְּבָרֵי רֵאבִי שָׁם בַּמ"ש וְהֵאֵי דְּלָאוּ אִיסוּר טְבֻלָּי הוּא דְּלָא הִלְכְּתָא כַּר"י כו' עִי"ש וִי"ל עוֹד דְּסוּבֵר הַש"ע דְּחִיּוּב הַנְּתִינָה אִינָה מְתַחֲלַת לְחוּל

רק בגמר זביחה פי כן מהסבֵּרָא וְאִינָה חֵלָה כ"א על הטֵבַח וּבְאִנְפֵן כְּשֶׁהִיָּה בְּעַת הַשְּׁחִיטָה שִׁינְיָה לְהִישָׁרְאֵל א"כ בְּעַת הַשְּׁחִיטָה שְׁעֲדִינָן אֵין עַת וְחַיִּיב הַנְּתִינָה ל"ש עֲנִי וְרֵשׁ הַצְּדִיקוֹ.

וְאֵין דְּנִין רַק לְפִי הַעֵת אִם שִׁינְיָה לְהִישָׁרְאֵל א"ל. וְכִשְׁאֲנו אֹמְרִים אִז דְּלָא בְּרִירָא נְשָׁהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִטַּעַם שְׂאִין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן א"ר אֵין מְקוֹם שְׁתַּחֲוֵל חַיִּיב הַנְּתִינָה בְּגַמְר הַטְּבִיחָה.

וּמ"ש כ"ת דְּרַאבִּי ע"כ אֵינוֹ סוֹבֵר הַחִלּוּק שֶׁל מַהֲרִי"ט דְּהִיכָא שְׁהוֹחֲזַק אֶצְל אוֹתוֹ אָדָם גַּם מָמוֹן אַחֲרִים ל"ש לֹאֲמַר אֵין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן כו'. וְהֶאֱרִיךְ בְּזֶה.

מֵאֵד נִפְלְאִים דְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלַדְּעָתִי כְּשִׁיחֲזוֹר עֲלֵיהֶם יוֹדֵה שְׁפִלְטָה קוֹלְמָסוֹ דְּבָרֵי שְׁגָגָה: וּמִלְבַּד כ"ז כְּבָר פְּתַבְתִּי דְּנָ' דְּלִפִּי הַמַּסְקָנָא ל"א לְחַיִּיב מַס' רַק בַּמַּת"ע וְלֹא בְּמַתְנוֹת פְּהוֹנָה שְׂאִין שְׁם מַתְנוֹת שְׁלֵהֶם מַתְנוֹת עֲנִיִּים וְלַמַּתְנוֹתֵיהֶן יַחַד עֲשִׂיר וְאַבְיוֹן (וְעֵינָן יְבָמוֹת, פ"ו וְכַתּוּבוֹת דָּף כ"ו) וּמ"ש כ"ת בְּדַחֲזִית דְּבָרֵי שְׂאֵף בְּנִכְרֵי שִׁינְיָה חֲזַקְתָּ מ"ק אָף לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דל"א גַּבִּי נִכְרֵי חֲזַקְתָּ מָמוֹן.

יִשָּׁר פָּחוֹ שְׁהַעֲלָה חִלּוּק נִכּוֹן שְׂרַאוּיִין הַדְּבָרִים אֲלֵיו וְעַכ"ז אֵינָם מְוַכְרְחִין לֹא בְּטַעַם וְלֹא בְּרַאָ' שִׁינְיָה דְּלִישְׁנָא בַס' א"ז בְּשֵׁם הַקְּדָמוֹנִים דְּחֲזַקְתָּ מְרָא ל"ש בְּנִכְרֵי. וי"ל דְּגַם חֲזַקְתָּ מ"ק ל"ש בִּי דַּאֲתָ שִׁישׁ לוֹ אִינָה שְׁלוֹ לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּגִזְל נִכְרֵי מוֹתֵר וְאָף לְהַסּוֹבְרִים דְּגִזְלוֹ אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל מַה"ת נִרְאָה מְדַבְרֵי הַיֵּשׁ"ש פָּרַק י' דב"ק סי' ס' שֶׁהַטַּעַם שִׁינְיָה חִיּוֹק הַיִּשְׂרָאֵל עֲצָמוֹ מִן הַרְגֵל הַגִּזְלוֹת וּבִיּוֹתֵר מְבֹנָאָר בְּשׁו"ת הַח"צ סי' כ"ז שְׁהַאֲסוּר הוּא אֵינוֹ בְּעֵבֹר הַפְּעוּל אֶלָּא בְּעֵבֹרֵינוֹ אֲנַחְנוּ הַפּוֹעֲלִים כו'.

וְהוֹצֵרְכוּ בְּזֶה לֹאֲמַר טַעַם לְמַצּוֹת ד' פְּדֵי לְהַסְבִּיר הַחִלּוּק שְׁהַמְצִיאוֹ חו"ל בֵּין גִּזְל הַנִּכְרֵי לְהַפְקַעַת הַלְוָאָתָם, וּבְרַמְב"ם רִישׁ ה' גְּנִיבָה דִּין ב' כ' כְּטַעַם הַנ"ל עַל אִיסוּר בְּגוֹנֵב ע"מ לְמִיקַט וְע"מ לְהַחֲזִיר עִי"ש: וּמ"ש מַעֲלָתוֹ דְּעוֹבְדָא דַתְה"ד סי' שִׁי"ד מְבֹנָאָר דְּלָא כַּמַּהֲרִי"ט שְׁהֵרִי שְׁם מִיַּיְרִי בְּהוֹפְקַד אֶצְלוֹ מָמוֹן אַחֲרִים וְגַם מְעוֹתָיו הִיָּה שְׁם וְנִאָבְדוּ מִיָּדוֹ כו' אַע"ג דְּלְמַעוֹת הַנְּמַצָּא בְּרִשׁוֹת הַנְּפִקַד אֵין לְהֶם בְּעֵלִים יְדוּעִים כו' עכ"ל.

אַתְמָה דְּהָא בְּפִירוּשׁ פְּתַב הַתּוֹסְפוֹת מַס' ב"מ (דָּף ק' שְׁרַמְזִיתִי בְּכַתְבִּי הָרִאשׁוֹן בְּזֶה"ל, וְל"ד לֹא שְׁהוֹפְקַד טָלָה חַי אֶצְל בַּע"ב וַיֵּשׁ לְהַבַּע"ב ג"כ טָלָה חַי וּמַת א' מֵהֶם כו', דְּהַתָּם הִיָּה מוֹחֲזַק בְּנֹדַאי בְּטָלָה חַי מַעֲיָקְרָא כו'.

עִי"ש.

וְכ"כ בְּעוֹבְדָא דַתְה"ד שְׁהַנְּפִקַד הִיָּה מוֹחֲזַק שִׁישׁ שְׁלוֹ בְּתוֹף הַפִּיס עֲשָׂרִים זֶהוּ וּמְשַׁאֲרֵי אוֹתוֹ בְּחֻזְקָה זוֹ אֶבֶל בְּמַעֲשֵׂה דְרִיצַב"א שְׁנִינְיָה ב' זֶהוּ ע"י בְּתוֹ שֶׁל הַנְּפִקַד מִפִּיס א'. וְא"י מְאִיזָה פִּיס מְשָׁל הַנְּפִקַד אוֹ מִפִּיס הַמְּפִקִיד שֶׁהִי מְרֻבֵּין הַנְּצָרְכָתִי לַמ"ש בְּכַתְבִּי הָרִאשׁוֹן: וּמ"ש עוֹד מַעַכ"ת בְּזֶה"ל וּמַע"כ הוֹסִיף עוֹד לְהַבִּיא רַאִי מַתּוֹף לְשׁוֹן הַתּוֹס' מְצִיעָא דָּף ק' וְלִיחֲזִי כו'.

וְאֵנִי לֹא יְרַדְתִּי לְסוֹף דְּעָתוֹ וּמְטוֹנִי הָרִי מְבֹנָאָר מְדַבְרֵיהֶם דְּחֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא ל"מ אִפִּי בַס' הַשְּׁנֵה וְלִיכָא רַבָּא א"ו דְּשִׁאֲנֵי הַתָּם דְּתַפְסָה דְּהַשְׁתָּא לֹא מְהַנִּי אֶפִּילוֹ בַס' הַשְּׁנֵה וְלִיכָא רַבָּא דְּהוֹנֵי כְּמוֹ קַרְקַע כו' ה"ה בְּגוֹדְרַת כו'.

וְכָבֵד הַבֵּינן כִּן פְּנוּנָתָם הַגָּאוֹן מֵהַרִּי"ו ז"ל בְּסִפְרוֹ או"ת בַּקַּת"כ ס"א נ"ג נ"ד כו' כָּל יֵשׁוּב מֵעֵלְתוֹ לְעֵינָיו עוֹד בְּדַבְרֵי הַתְּנָמִים וְיִרְאֶה שְׁחִזוֹר בְּעֵצָמוֹ מְדַבְּרֵי הַנְּ"ל. וְהַעֲיָקָר מֵה שְׂאִין מוֹעִיל תְּפִיסָה בַּס' הַשְּׁנֵה הוּא מִחֲמַת שְׂיֵשׁ לְהִרְאִשׁוֹן שְׁנֵתֶפֶס מִמֶּנּוּ חֻזְקַת מ"ק.

אוּ פִּינּוֹן דְּקוֹדֶם הַתְּפִיסָה הָיִינוּ דְּנִין לְהַשְׁאִיר בְּחֻזְקַת הִרְאִשׁוֹן מִטַּעַם דְּהַמַּע"ה אֵין עוֹד זְכוּת מִחֲמַת הַתְּפִיסָה מִמֶּנּוּ. דְּאִמְרִינוּ שְׂאִין זְכוּת לְהַתְּחַלּוֹ הַתְּפִיסָה מֵה שַׁעַפ"י דִּין שְׂיָיָה לְחַבְרֵרוֹ וְהַאֲרַכְתִּי בְּזֵה בַּמ"א בְּכָלֵי הַתְּפִיסָה.

דְּלִטְעַם הַשְּׂנֵי יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין תּוֹפֵס בְּרִשׁוֹת לְתוֹפֵס שְׁלֵא בְּרִשׁוֹת. וְלִטְעַם הִרְאִשׁוֹן הֵיכָא דְּשִׁיָּה חֻזְקַת מ"ק אַף הַתּוֹפֵס בְּרִשׁוֹת אֵינוֹ זוֹכֶה בְּתְּפִיסָתוֹ דְּאֵלֵי חֻזְקַת מ"ק נֶגֶד חֻזְקַת מִמּוֹן שְׂיֵשׁ לוֹ ע"י תְּפִיסָתוֹ.

וַיַּעֲזוּן בְּכַתּוּבּוֹת (דָּף ע"ו) בְּתוֹ ד"ה עַל בַּעַל הַחֲמוֹר כו' שֶׁכ' בּוֹה"ל וְהָא דְּפָרִיף הַש"ס בְּהַשְׁוֹאֵל דָּף ק' וְשָׁם. גַּבִּי הַמַּחְלִיף פָּרָה בְּחֲמוֹר וְיִלְדָה דִּיחֻלּוֹקוֹ.

דְּלִיחֻזֵי בְּרִשׁוֹת דְּמֵאֵן קִיָּמִי וְלִהְיוֹ אֵינְדָף הַמַּע"ה אֶלְמָא לֹא מוֹקְמִינוּ אַחֲזַקַת מ"ק הֵיכָא דְּתְּפִיסָה אֵינְדָף כו' עֵי"ש. וְזֵה ג"כ פְּנוּנַת הַתּוֹס' בַּמַּס' ב"מ.

וְלִכְּדָּהּ הֵבִיאוּ הָא דְּהַגּוֹדְרַת אֵין לְהֵם חֻזְקָה. כְּדֵי דְּלֹא נִימָא דַּל"ש עוֹד חֻזְקַת מ"ק פִּינּוֹן שְׁהוּא כְּעַת בְּרִשׁוֹת אַחַר לְפָנֵינוּ.

לְזֵה הֵבִיאוּ הָא דְּהַגּוֹדְרַת אֵין לְהֵם חֻזְקָה. הָרִי דַּבְּכ"מ שְׁהֵם עֲדִינּוּן שְׁם חֻזְקַת מ"ק עֲלֵיהֶם.

וּכ"כ בְּדַבְרֵים הַעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וְלְהַשְׁפִּיר. וְלְזֵה תִּירְצוּ פִּינּוֹן דִּישׁ דְּרָרָא דְּמִמוֹנָא לְפָנֵינוּ ר"ל דְּמִחֲמַת הַס' שְׁהֵיָה לְהַב"ד אֵיִקְלֵשׁ חֻזְקַת מ"ק.

וְאֵע"ג דְּגַם בַּכּה"ג אֵין זְכוּת לְהַמְחֻזֵּק בְּהֵם. דְּהָא ת"כ מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ דְּשֵׁא"ה פִּינּוֹן שְׁהַלּוֹקֶם טוֹעֵן בְּרִי.

וְאֵין לְבַטֵּל תְּפִיסָתוֹ מִטַּעַם הַשְּׂנֵי שְׁכַתְּבַתִּי לְעִיל דְּלֹא יִהְיֶה לוֹ זְכוּת הַתְּחַלּוֹת הַתְּפִיסָה מִרִּשׁוֹת חַבְרֵרוֹ. ז"א דְּהָא לַפ"ד שְׁטוֹעֵן בְּרִי כְּדִין עֲבִיד דִּישׁ לְנַפְשֵׁיהּ וְטַעַם הִרְאִשׁוֹן ל"ש לֹאמַר פִּינּוֹן דְּלְפָנֵינוּ הַס' מוֹקְמִינוּ בְּחֻזְקַת מ"ק שְׁהוּא טוֹבָה מִחֻזְקַת הַמְחֻזֵּק דְּכָבֵד אֵיִקְלֵשׁ הַחֻזְקַת מ"ק מִחֲמַת הַדְּרָרָא דְּמִמוֹנָא שְׂיֵשׁ לְהַב"ד בְּלֹא טַעֲנוּתֵיהֶם.

וְאִפְשָׁר לֹאמַר דְּגַם הַתּוֹ מוֹדִי הֵיכָא דְּהַחֻזְקַת מ"ק הֵיָה חֻזְקָה גְּמוּרָה שְׁהִי עַכ"פ חֻזְקָה טוֹבָה קוֹדֶם שְׁנוּלֵד הַס'. וְאַף עַל הַס' אֵין לְעַקְרָה לְמַפְרַע אֵין זְכוּ' לְהַתּוֹפֵס אַף בְּדַרְרָא דְּמִמוֹנָא.

וַיֵּשׁ לְהַתּוֹפֵס טַעֲנַת בְּרִי. וְלִכְּדָּהּ בְּסוּגֵיָא דְּהֵיָה שְׁנִים רוֹדְפִי סוּף פ' הַמַּנִּיחַ אֵין הַתְּפִיסָה מוֹעֵלַת לְהַנִּיחָהּ.

אַבָּל בְּהַמְחַלִּיף דְּלֹא הֵיָה עַל וְלָד חֻזְקַת מְרָא לְבַעַל הַפָּרָה רַק עַל הָעוֹבֵר. וְאֵין הַחֻזְקַת מְרָא שְׂאֵנוּ דְּנִין עַל הַנּוֹלָד אֶלְמָא כְּאִשְׁרֵי הַתּוֹ בְּעֵצָמֵן מְפַקְפְּקִי בְּזֵה.

וּבְתַשׁוּ הַרְשָׁבָ"א סִי שִׁי"א מַחְלִיט דַּל"ש בְּזֵה חֻזְקַת מְרָא קָמָא. לְכָד כְּשִׂישׁ דְּרָרָא דְּמִמוֹנָא מוֹעִיל הַתְּפִיסָה כְּשְׁטוֹעֵן הַלּוֹקֶם בְּרִי.

וַיֵּשׁ לִיִּישׁב בְּזֵה דִּינוֹ שֶׁל מֵהַרִּי"ק סִי שִׁי"א בְּמַעֲשֵׂה שְׁהִי שְׁתְּפִסּוּ הַקְּהֵל כְּלִי קוֹדֶשׁ בְּטַעֲנָה שְׂאֵחֵיו שֶׁל הַמַּעֲרָעֵר הַקְּדִישִׁים לְבַה"כ שְׁלִפִי דְּבַרְיָהֶם לֹא הִי לְזֵה הַבָּא בְּטַעֲנַת יְרוּשָׁה שׁוּם חֻזְקַת מְרָא מַעוֹלָם שְׁכָבֵר יֵצֵא מִחֻזְקַת מוֹרִישׁוֹ עוֹדְנוּ חִי.

ויש לי בזה אריכות דברי הרבה ואין פאן מקומו ודי בהערה הנ"ל להציל א"ע מהשגת מעלתו שנדמה לו דברי בזה פדברי שגגה. ומה שנתעורר בטעמו של ר' מאיר דאזלינו בטר חזקה ולא ב"ר.

אף דלדינו רובא עדיף מחזקה יש לתרץ לפי תירץ הר"ת בתו' ד"ה מנא הא מלתא (חולין דף י"א). דמפרה אדומה ילפינו דרובא עדיף מחזקה.

ולר"מ לשיטתו דע"כ סובר לחלק ביהיכא דאפשר ובין היכא דלא אפשר לא מוכח מידי: ומה שדחה מעלתו במ"ש דרובא הוסיף בטעמו דקמה בחזקת חיובו דאף בח"ל ספיקו לקט. וכתב בזה"ל אבל המשנה נדאי דלא בח"ל מיירי תדע שיהי הא מתני' דס' חלה חייב נמי סתמא נאמרה ופשיטא דבח"ל פטור לגמרי דהוי ס' דרבנן וא"ל נמי חזקת פטורא וכבר מבואר פן להדיא בט"ז יו"ד סי' ש"ל ע"ש מהרש"ל כו' כמדתו שלא בא מעלתו רק לקפחני בדברים על שכתבתי בלשוני דהמשנה סתמא קתני.

אבל עכ"ז אין דבר דחיי' פיון דבאמת הדין דגם בלקט של חו"ל מטעם חזקה בנדאי המשנה מיירי גם בחו"ל. ואמר רבא הטעם כפי האמת שעפ"ז הדין פן גם בקמת חו"ל נאי משום שהמשנה במס' חלה לא מיירי רק בחלת א"י לא נוכל לומר שהמשנה במסכת פאה גבי קמה מיירי גם בחו"ל.

ובלא"ה מסתימת הש"ע בסי' ש"ל נ' שסובר המסבר דגם בחלת חו"ל ספיקו לחומרא ובאמת הש"ך הניח שם בצ"ע. ואפשר פיון דאין שיעור לחלה מדאורייתא ואף להפסד מועט לא יחשב הפרשה כשעורה ואין בזה טירחא אפשר הוי דשיל"מ ואף בס' דרבנן לחומרא ומהרש"ל לשיטתו' דסובר דל"מ דשיל"מ רק הבא ממילא מפת זמן וכאשר הובא דעתו בפ"י יו"ד סי' ק"ב סק"ח.

ומה שהוצרך רש"י לפרש מחמת שיש עון מיתה בחלה היינו לתרץ אף להאמורים דלא אסקי אדעתיהו פרב אשי שהוא חידוש דין זה דכמו דשיל"מ לא בטיל פן ספיקו לחומרא בדרבנן אבל גם ברמב"ם מבואר הטעם שיש בזה עון מיתה אף שפוסק פרב אשי: ומה שכ"ת דלקה פ' הרשב"ם פ' חזקת דף נ' הטעם על ספק נפשות להקל משום דכתיב והצילו העדה פדי לחייבו אם קרע שיראין.

וכמו כן כ' מעלתו על דברי הגמרא סוף פ"א דכתובות גבי זרק אבן לגוי דבריו נפלאים וכי בשביל שר"א מסופק אם ק"פ כקה"ג כו' נחליט שיהיה דינו פאלו לא חייבה תורה מיתה ויחייב על השיראין חלילה מלומר פן פיון דאם הלכה כמ"ד ק"פ לאו כקה"ג אינו בדין יום או יומי' הוי מחויב מיתה.

ואף שאין ממיתין אותו לא גרע מחייבי מיתות שוגגין ופטור מתשלומין ממילא הב"ד שסופקים בדין זה אינם יכולין לחייבו ממון. ובזרק אבן לגוי היכא שידוע שהרג לישראל ונהפסור ממיתה אינו רק פיון שבשעת זריקתו לא ה' נתברר אם פנונתו להנכרי או להישראל פטור גם על השיראין דדרשינו מפה בהמה שלא לחלק בין שוגג למזיד בין מתפונן לאינו מתפונן ועיין ברמב"ם פ"ד מה' חובל הלכה נא"ו ובראב"ד שם.

ובריש פ"ד מה' רוצח ובח"מ סי' תכ"ג. ולהבין לשון הגמרא בכתובות ספק נפשות להקל ופי' רש"י דכתיב והצילו העדה ועיין בסנהדרין (דף ע"ט ע"א) ברש"י ד"ה א"נ פלגא ופלגא שכ' בזה"ל למה לי קרא למפטר' הא פיון דמצי למימר לכותי קמכוין אית לן למפטר' משום דס' נפשות להקל מנהצילו העדה עכ"ל נ' היכא שהיה ידוע שנתפונן להישראל ובצע אשר זמם מחויב

מיתה (וכן מבואר במרדכי חולין פ"ק דין תקצ"ג) רק הוא יכול להציל א"ע ממיתה בטענה שלא נתפגין להישאל רק להנכרי ואף דלא טען הוא אגון טענינו עבורו פן בד"נ מדכתיב והצילו העדה דבכל ד"נ טוענין עבור הנידון לבד ממסית.

אבל בס' פרייתות סי' קצ"ט נ' שמפרש זרק אגון לגוי דמירי שאין ידוע גם אחר הריגה אי הרג ישאל או נכרי ועיין ברוקח סי' תס"ז ע"פ דבריו שם יש לפרש דברי התוס' במס' ב"ק (דף כ"ז ע"ב) ד"ה קמ"ל כו' עי"ש שנבוכו רבי בכוננתם: ומה שהקשה כ"ת מהמתני' על ר' יוחנן דסובר פל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותי' כו'.

כמדומה שלא עיין בסוגיא שהוא (דף קל"ד ע"ב) בתו' ד"ה ראשית הגז שמבואר מדבריהם דלמ"ד מתנות טבלי בס' הפטור הוא על הנתינה לכהן אבל חיוב יש בהפירשה מטעם ס' איסור. וכיין דמחייבין בס' פטר חמור אף שאין בו ס' איסור פרת או מיתה לפדות ולהחזיק לעצמו כ"כ בס' מתנות פיון שדי בהרמה לחודא ואף שלשיטת המלחמות בפסחים דלר"י דשיל"מ בטלי י"ל דמודה בזה היכא שיש ס' ויכולין לתקן בלי הפסד דמתקנינו.

ושאני בביתול דנהפך איסור להיות היתר ולא צריף תקנה עוד. ומה שהאריך מעלתו לתרץ קושית התוס' בחולין (דף ל"ז) תו' ד"ה שלא הורמו מתנותי' כו' נ"ל דאין מקום לדברי כ"ת דבנדאי קשה על הדעת דיחזקאל הוסיף לעצמו מצות בהרמת מתנות בבהמותיו מה שפטור מה"ת לדברי מעלתו ואין בזה גדר וסייג וחייב מצוה לכן נ"ל דמה שאמר יחזקאל שלא אכל מבהמה שלא הורמו מתנותי' הנה פוננתו שלא אכל מבהמות ישראל שלא הורמו מתנותי' פן משמעות הדברים שלא הורמו.

(וכן מצאתי משמעות לדברי בפר"ח סי' ס"א, ס"ק יו"ד ביו"ד) דלדעת הטור וכן נ' מדברי התוס' חולין קל"א ע"א ד"ה הו"ל כו' יש איסור דרבנן שלא לאכול קודם הרמה. ולכהן גם בבהמות ישראל אף איסורא דרבנן ליכא.

וכן מבואר בפר"ח ויחזקאל החמיר ע"ע לגדר פדי שעי"ז יהנה זהירים אצל ישראל להרי' המתנות או דיחזקאל המציא זה האיסור לעצמו ורבנן מלאו דבריו באיסור על הפלל. וכן נראה מחי' רשב"א וזה נעלם מהפר"ח: ולמ"ד שמתנות טבלי אף שלדעת מ"כ לא טבלי בבהמות פהנים מ"מ איסור טבל יש בבהמות ישראל אף לגבי פהנים.

א"כ נשאר הקושיא דממ"נ דבבהמות ישראל מה רבותי' דיחזקאל ובבהמותיו למה החמיר והוסיף מצוה חדשה מה שמבואר להקפך בתורה (ועיין במס' ביצה דף י"ב ע"ב ברש"י על המשנה) ויש מקום עיון לר' יוחנן ממשנה ביצה דף כ"ה ר"ע אפי' פזית חי מבית שחיטתה כו' עי"ש (ועיין מ"א סי' תצ"ח ס"ק י"ג) ודווקא לומר דדברי ר"ע אינם נאמרים רק בח"ל וכו' דפוסטר בחו"ל מדברי ר' יוחנן ביבמות (דף ס"ג) גבי אתו חבירי' לבבל כו'.

ומבואר שפוסטר דנוהג בחו"ל ומ"ש כ"ת לשיטת הגמרא דאף דילפינו לחיוב' נתינה לעני אף במקום רוב מדכתיב עני ורש הצדיקו מ"מ הקילו בדמאי פסברת התוס' יבמות דף קי"ט דל"ח כה"ג למיעוט דאם הוא הוחזק פל ישראל מי הוחזקו דבריו נכונים וכבר תפסתי בזה על תפלתי בבית הס' דף ק"ס ע"ב לענין דמאי בדין קבוע גם בבכורות דף כ' תירצו התוספות פנ"ל.

ו"ל שם. ועוד דאין להחזיק שום אדם ברשע בשביל מועט שאין מעשרין עכ"ל.

וּכְבֵּר הַסִּבְרָתִי לְעֲצָמֵי דְבָרֵיהֶם. דְּהָא חֲזִינָן דְּהַתּוֹרָה הָאֵמִינָה ע"א בְּאִיסוּרֵין אַף בְּאִימְחֻזְקָה הֵיכָא שְׂבִידוּ הֵיךָ לְתַקְּנָן וְלִכְמָה שְׂיטוֹת יִדְעִינָן דִּין נְאֻמָּנָת פֶּל אָדָם בְּאִיסוּרֵין מְהָא דְמִנְתָּר לְאַכּוֹל אֲצֵל פֶּל אָדָם.

וּמִינָה נִשְׁמַע דְּאֵף שְׂיֵשׁ אֵיזָה אֲנָשִׁים שְׁחִשׂוּדִים לְרִשְׁעִים לֹא יִגְרַע בְּזָה נְאֻמָּנוֹת שְׁנִתְּנָה הַתּוֹרָה לְסִתְּמָה ב"א דאל"כ אֵיךְ הָאֵמִינָה תּוֹרָה ע"א בְּאִיסוּרֵין הָאֵם יִמְלֹט שְׂלֵא יִהְיֶה חֲשֵׁשׁ מְתִי שְׁנֹא וְרִשְׁעָה בְּכֻלָּל עֲדַת ב"י וּלפ"ז הֵיךָ עֲדִינָן מְקוֹם לְפַקְפַק אֵף דָּאֵם אָנוּ דְנִין לְעִנְיָן אִיסוּר שְׂבִאֲכִילַת הַדְּמָאֵי מְאֻמִּינִים לְהַמּוֹכֵר כְּמוֹ סִתְּמָה ב"א שְׁנֻאֻמָּנִים בְּאִיסוּרֵין מ"מ אֲמָאֵי יוֹעִיל בְּעִדּוֹתוֹ לְעִנְיָן ס' מְמוֹן עֲנִי' וְיֵשׁ לְדַחּוֹת וּבִלֵּא"ה נ' דִּלְק"מ לְהַגְמֵרָא מְדָמָאֵי פִינּוֹן דְרַבָּא אָמַר קָמָה בְּחֻזְקַת חַיּוּבָא קִיָּימָה ע"כ צ"ל אֵף לְדַבְרֵי הַגְמֵרָא דְלֹא מְבַטְלִינָן הָרוּב לְגַבֵּי ס' מַת"ע כ"א כְּשֵׁיִשׁ עכ"פ חֻזְקָה מְהָ כְּמוֹ ס' חֻזְקַת חַיּוּב.

וּגַבֵּי דְמָאֵי לִיכָא חֻזְקַת חַיּוּב וְכְמוֹ שְׁמַתְרַצִּין הַתּוֹס' בְּבַכּוֹרוֹת דְדִלְמָא כר' אֲנָשִׁיעִי עֲבִיד שְׁהַכְנִיסָה בְּמוֹץ גַּם לְשִׁיטַת הַרְשָׁבָ"א בַּתְּה"א דִּלְקָה ל"א גַּבֵּי רוּב מְצוּי' אֲצֵל שְׁחִיטָה מְנוּחָחִים סְמוּךְ מְיַעוּטָא לְחֻזְקָה פִּינּוֹן שְׁעִיקָר עֲשִׂיטַת הַשְׁחִיטָה בְּאָה לְהַפְקִיעַ הַבְּהֵמָה מְחֻזְקָה זֹו עי"ש.

כ"כ הָרוּב דְמַעֲשָׂרֵין דְהַעֲשִׂיטוֹר הוּא לְהַפְקִיעַ הַתּוֹבָאָה מְטַבְלָה. מִשָּׂא"כ בְּרוּב שְׂיֵשׁ גַּבֵּי קָמָה: וְמָה שְׂדַחָה מַעֲלָתוֹ דְדַבְרֵי בְדִין קְבוּעַ וְנִלְחַץ שְׂבִידוֹתָי יֵשׁ חִזְלוּק בֵּין קְבוּעַ מְשַׁנֵּי חֲנִיּוֹת לְבִין הַקְּבוּעַ מְרוּב חֲנִיּוֹת נְגִד מוּעָט.

יִדְעִיתִי שְׂיִוְדָה מַעֲלָתוֹ בְּעֲצָמוֹ שְׂאִין טַעַם לְחִזְלוּק זֶה וְאֵף אֵם הֵיךָ פְּדַבְרֵי אִין סְתִירָה לְדַבְרֵי דְהָא גַּם בְּקָמָה לְקַט שְׂל עֲנִי' מְנוּחָח לְקַמְצִי' כְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּשָׂדָה. וְהוּי כְּכַמָּה צִיבּוּרִים שְׂמִנְוָנָחִים.

שִׁלְכ"א דִּין קְבוּעַ לְעֲצָמוֹ. וּמ"ש מַעַכ"ת שְׂסוּגִיָּא דְנִיפּוּל מְבוּאָר פְּדַבְרֵי אִין הַתְּחִלּוֹת רֵאִי מְשַׁם דִּידוּעַ שְׂאִין לְאָדָם אֵף בְּעִיר דִּין קְבוּעַ כ"א בְּבִיתוֹ וְכֹן מְפָרֵשׁ בַּתו' ספ"א דְכַתּוּבּוֹת.

וּבְטָרָם שְׂיַצָּא הָרוּצַח מִן הָעִיר הֵיךָ פְּכָר בֵּין הַהוֹלְכִים בַּתּוֹף הָעִיר. וּבְפָרַט פְּצִאָתוֹ מִן הָעִיר וְנִתְבַּטַּל קְבִיעָתוֹ טָרָם שְׂרַצַּח.

וּכְשֵׁאָנוּ דְנִין עַל הָרוּצַח דְכָאֵן בְּמְקוֹם הַרִיגָה מֵאִין בָּא אָנוּ דְנִין עַל הַנְּפָרְשִׁים מֵאֵת הַעֲשִׂיעֲרוֹת שְׂפָכָר זֹו מְמָקוֹם קְבִיעָתָם מְהָ לָנוּ לְדוֹן עַל תְּחִילַת פְּרִישָׁתוֹ מְבִיתוֹ מְמָקוֹם קְבִיעָתוֹ וְשְׂפִיר יֵשׁ לִילָף אַחַר כְּמוֹת רוּב שְׂמַעִיר הַגְּדוּלָה וְכ"כ בְּנִיפּוּל הַנְּמַצָּא שְׂנֻשָּׂאֵר מַגּוֹזְלוֹת שְׂפָרְחוּ מְשׁוּבְכִיָּהֶם פְּדַרְפָּם וְעִזּוּבוֹ מְקוֹדָם קְבִיעָתָם מִשָּׂא"כ בְּחֲנִיּוֹת וְקָמָה שְׂאָנוּ דְנִין עַל הָעֵת שְׂנִלְקַח מִן הַחֲנִיּוֹת מְמָקוֹם קְבִיעָתוֹ אוֹ מְחֲנִיּוֹת הַמּוֹכֶרֶת בְּשָׂר פֶּשֶׁר אוֹ מְחֲנִיּוֹת נְבִילָה.

כ"כ בְּקָמָה מֵאִיזָה מְקוֹם לוֹקְחִין הַנְּמָלִי'. וּמ"ש בְּדַבְרֵי הַט"ז בִּיּו"ד ס' ק"א בִּלֵּא"ה דְדַבְרֵי הַט"ז מְגוּמְגָמִים כְּמוּבָן.

וּלְיִישָׁב דְבָרֵי נֹאמַר בְּהַקְדָּי דְבָרֵי הַגַּמ' קְוִדוּשִׁין (דָּף ע"ג ע"א) אָמַר רַבָּא ד"ת שְׂתוּקֵי פֶּשֶׁר מ"ט רוּב פֶּשֶׁרִים אֲצֵלָה וּמְיַעוּט פְּסוּלִים אֲצֵלָה. וְאִי אֲזִלֵי אִינְהוּ לְגַבֵּה פֶּל דְפָרִישׁ כו'.

מֵאִי אָמַרְתָּ דְלִמָּא אֲזֵלָה אִיְהִי לְגַבֵּיָהּ ה"ל קְבוּעַ וְכָל קְבוּעַ כְּמַחְצָה ע"מ דְמִי כו' עכ"ל הַגַּמ' וְכַתֵּב הַפ"י וְהַקְשָׁה הַרְשָׁבָ"א ז"ל בְּחִזְדוּשֵׁי דְלֵהָא נְמִי לֹא אֲצִטְרִיף קָרָא דַּה"ל רוּבָא לְהַתִּירָא וְהַרִיטְבָ"א ז"ל בְּחִזְדוּשֵׁי הַקְשָׁה ג"כ קו' זו.

אֲלֵא שְׂשִׁינָה בְּלִשׁוֹנוֹ דַּה"ל ס"ס כו'. וּלְפַע"ד נ' דְדָא וְדָא אַחַת הוּא.

דנדאי לא ס"ס ממש מקרי כו' עיי"ש (וכמדנמה דאשתמיט ליה דברי המרדכי ביבמות פ' החולץ דף כ"א שמתזיק זה לס"ס) תנרף הדברים הנ"ל דהיכא שיש ס' קבוע ובאותו צד שאומרים שאינו קבוע יש רוב אזלינן ב"ר.

כ"כ נוכל לומר דדינו של הט"ז דעיקר דין הקבוע בכאן אינו רק מחמת שחכמים עשו לדרך הראוי' להתכבד בשמתערב דין קבוע דרבנן. ואם באמת האיסור נחתה אין פאן עוד קבוע.

וכשיש לנו ס' אם נחתה האיסור והוא בתוך המרובין הנחתכין או עדיין הוא בשלימתו והוא בתוך המיעוט השלימים ועודנו בחשיבות קביעתו הוי ס' קבוע. ואם אינו קבוע יש רוב לנו להקל לילף אחר הרוב ולומר שאין כלל קבוע לסברת הריטב"א דאתי' עלי' מפס ס"ס דאף באזלה איהי לגביהו איפא ס' שקול באמת אין דמיון במעשה דהט"ז דהא מיד שחוששין פאן על הקבוע צריכין לומר שהאיסור שלם ואינו בטל וליפא באותו צד שום ס'.

אבל לדברי הרשב"א שמתזיק זה בדרך כלל לרוב דס"ס ליפא דשם חד הוא. או נבעלה לכשר או לפסול.

ומלבד זה יש לגמגם על ס"ס פזה כמוכן ע"כ צ"ל פנ"ל דסובר הרשב"א דהיכא שיש ס' קבוע אזלינן ב"ר: ומה שמקשה עוד מעלתו על תשובת הר"ן מסוגיא דניפול כבר ביארתי למעלה דשם ל"ש דין קבוע ובמעשה דירושלמי שמביא הר"ן שנגבבו אבנים מתוך אבנים של בעלי העליון והתחתון אף דפירש שלא בפנינו מ"מ פיון דלא נמצא הגניבה.

וכשדנין ההפסד שהיה עיקר דינינו משל מי לקח הגנב בעת גניבתו ממקום הקבועים דין ס' קבוע יש לו. ובתשובות מהרי"ל שציינתי במכתבי הראשון סי' קצ"ט איתא בזה"ל.

ועל עיקר הדין דמהרי"ח (במעשה שהיה שתפס אנס א' אתרוגים מסל שהיה בהם אתרוגים של שלשה אנשי' מסומנים בסימנים שהיה לכ"א בשלו) תמוה לי פיון דהס' נולד במקום הקביעו' דלהוי חשיב כמחצה ע"מ כמו שכתב מהר"ם בתשו' על שלקח בתו מפי א' שהיה פמה פיס' בתוכו עיי"ש.

וע"ז מתרץ הש"ך בחו"מ סי' רצ"ב ס"ק כ"ט שהמעשה היה שלקח העכו"ם שלא בפנינו עיי"ש. ולפי הנ"ל י"ל דכוננת מהרי"ל דבשלמא גבי בשר שפירש שאנו דנין על הבשר שנמצא ביד גוי אי מותר לאכלו א"ל.

אמרינן פיון שלא ראינו פרישתו ממקום קביעתו ותחילת דינינו ע"ז פעת אחר שפבר נד ממקום קביעתו אמרינן כל דפריש משא"כ בבת שנטלה ב' זהו שאנו דנין על תחילת הלקיחה אם נלקח מדמי הנפקד שהיה לו רוב פיס' וצריף הנפקד לפצותו משלו או נלקח מפי של המפקיד אמרינן כל קבוע.

וכמו כן במעשה דמהרי"ח אף אם היה המעשה שהאנס לקח שלא בפניהם פיון דאין דנין פעת על האתרוגים שביד האנס לידע למי להחזירה פי האנס כבר חלף והלף לו עם בצעו רק דינינו למי יהיה הפסד הגזילה.

הרי דינינו על תחילת הגזילה הנעשה במקום הקביעות לכה סבר מהרי"ל שאין לומר בגנונא פזה דין פירש רק דינינו לי' פדין קבוע. והנה בתשובות מהר"ם הנ"ל.

שהוא בתשובו מיימוני' לס' משפטים סי' כ"ח ובתשובו מהר"מ ור"ב סי' תתקצ"א איתא בזה"ל.
אשר שאלת על ד' וה' פיס' כו'.

כך אני דן בעיני פינון שלקחה מן הקבוע כמחצה ע"מ דמי. ולא אזלינן בטר רנבא ואין לחלק בין
נפקד לאחר ולדמות לנמצא ביד עכו"ם פינון שהישאל לקח מן הקביעות כו' עיי"ש.

משמע מדבריו שמחלק בין היכא שהלוקח עכו"ם או ישראל כמו גבי בשר מחניות. ובאמת קשה
לחלק גבי גניבה או לקיחה שלא ברשות בין עכו"ם לישראל.

וא"נ כנ"ל א"ש דהטעם שהס' הוא על תחילת הלקיחה ממקום הקביעות. ועכ"פ נכון לומר ש פן
בדעת הר"ן: ומ"ש מעלתו למצוא טעם לחילוק של מהרשד"ם שהוא בתש' מהר"א ששון סי'
קס"ב בין ס' השקול בממון שיש בו איסור להיכא שיש בו רוב דעות להחמיר דמחמירין להוציא
בס' ממון שיש בו איסור אף שאין הולכין בממון אחר הרוב.

הנה לשיטת הרמב"ם דכל ספק איסור אינו אסור אלא מדברבנן יש מקום לחילוק הנ"ל די"ל דלא
החמירו חכמים בס' איסור שיפקע עי"ז חזקת הממון משא"כ כשיש רוב פנ"ל: ומלבד זה יש לי
להסביר דהנה רבים נבוכו בטעם דין הקי"ל פניחיד נגד רבי'.

ובס' גט פשוט ר"ל דטעמו של זה וטעם דאין הולכין בממון אחר הרוב משום דסמוך מיעוטא
לגבי חזקת ממון משא"כ באיסורין, ונ"ל די"ל דאלים חזקת ממון שיהיה כמו הרוב המתנגד לה.

אבל לא עדיפי מרוב. ואעפ"כ אין להוציא ממון מחמת רוב פינון דשוני' הם אף כשדיינינן כאלו
אין כאן חזקת ממון ולא רוב ג"כ הדין המע"ה.

וכעין זה מבואר בתשוב' מהרי"ל סי' קצ"ח ששאל מהר"י במעשה שהיה במקירת יין שנמצא
אחר איזה ימים חומץ שיש להלוקח חזקת ממון ולהמוכר חזקת היין דהשתא הוא דאחמין דאז
הדין דחולקין פינון דכבר העמדנו חזקת ממון נגד חזקת יין או נימא אעפ"כ המע"ה עיי"ש בתשוב'.

לכך בס' איסור שיש בו ממון כשיש רוב מוציאין הממון מחמת ס' האיסור פינון דהרוב מנגד
להחזקת ממון אין עוד דבר להוציא מס' האיסור שהוא לחומרא וכשליכא רנבא אז מועיל חזקת
ממון אף לגבי ס' האיסור פינון שאין דינינו בס' האיסור רק אם להוציא בה הממון אמרינן אוקי
ממונא כו'.

כמבואר בתשוב' הרשב"א והוא הדבר אשר בארתי כבר במקתבי הראשון דלכך פוסק בש"ע סי'
רכ"ט סעיף ה' במסופק על מעות שברשותו אם הם ממעות צדקה לחומרא דהוי כס' איסור וליכא
חזקת ממון.

אבל במי שהקדיש דבר מנכסיו מלשון שמסופקים בו שיש חזקת ממון מקילין כמו בכל ספק
ממון: ובסיגון זה בארתי דברי הגמרא ב"ק דמ"ו ע"ב תנ"ה שור שנגח את הפרה כו' יעו"ש
דלכאורה אין ראיה מזה למה שחידש שמואל באמרו זה פלל גדול כו'.

דאף ברנבא אין מוציאין והעליתי תירץ לזה ע"פ הנ"ל ופלוגתת רב ושמואל בקידושין דף ע"ט
וקשה עלי להעמיס רופ"מ בפלפולים שונים המסתעף מענין לענין ודע דלמאי דפסקינן שם פרב
יש לגמגם על הכו"פ שבכמה מקומות בספרו ובסי' ס"א שזכר מעלתו מחזיק תמיד לומר פחזקה
גמורה השתא הוא דנשחטה ועיין בנקה"כ שמשגיג על הט"ז בהלכות אבילות שציין מעלתו: ומ"ש
מעלתו עוד דבצדקה דאית בה מ"ע ולאוי טובא כמבואר בתו' פתובות (דף מ"ט) ובתרא דף ח'

וחולין דף ק"י כו' י"ל דמוטב שנוציא המזון מהנזדר שלא להכניסו בכל הנה איסורין נוספים אשר הם נעדרים בהיפך כו'.

אבל כשמת נשאר המזון לגבי יורשים נשאר מזון דעלמא כו'. אתפלא מאי ענין דברי התוס' הנ"ל לנזדר דשם מייירי לענין כפי' על צדקה שמחויב כ"א לפי יכלתו ליתן לעניי' וענין בהגמ"ר ריש ב"ב ובט"ז ח"מ סי' כ"ו).

ומה שיש לחלק בנזדר מחמת ס' נדרו כבר העיר בתנאים בת"כ אשר רמזתי במכתבי הראשון. אבל מפשיטות דברי הש"ע סי' רנ"ט מי שיש בידו מעות והוא מסופק אם הם של צדקה כו' נ' דל"מ בספק נדר רק בגזבר שמסופק על מעות שמצא בתיבתו אם הם ממעות צדקה שתחת רשותו: הרא"ש פ"א דפסחים דין ד': יש מן הגאונים שאמרו ישראל שהפקיד חמצו אצל עכו"ם או אצל ישראל חבירו וקבל הנפקד עליו אחריות הנפקד חייב בביעורו ולא המפקיד אע"פ שהוא שלו פינן שאינו ברשותו.

והביאו ראיה ממכילתא דתני התם בבתיכם למה נאמר לפי שנאמר בכל גבולה שומע אני כפשוטו ת"ל בבתיכם מה ביתה ברשותה אף גבולה ברשותה כו' יצא חמצו של ישראל ברשות הנכרי שהוא שלו ואינו ברשותו כו'.

ונ"ל דדבר פשוט הוא דאע"פ שהנפקד קבל עליו אחריות מ"מ עיקר המזון של הבעלים הוא וכיון שהשאילו הנפקד ביתו לשמירת מזונו קרינן בי' ביתו כו' עכ"ל וכו' ספר"ח בסי' ת"מ סק"ד על דברי הגאונים הנ"ל בזה"ל נראה בעיני דכיון דבקבל אחריות סגי לעבור עליו משום דאי מוגנב ומיתבד בעי לשלומי כ"ש כשהמזון שלו ואי לא מוגנב או מיתבד ברשותי קאי.

ואם נאמר שאלו הגאונים סוברים דבעי תרתי שלא לעבור עליו המפקיד דהיינו קבלת אחריות ושיהיה ברשות אחרים אפתי קשה טובא דממ"נ אי ס"ל להני גאונים שאחריות אינו גורם והיינו טעמא שאינו עובר לפי שהוא ברשות אחרים א"כ למה בעי שהנפקד קבל עליו אחריות בלא"ה אינו עובר לפי שאינו ברשותו ואם אחריות גורם שלא לעבור עליו המפקיד א"כ אפי' בביתו ממש מצי לראותו דהא הוי של אחרים ושלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים וצ"ע עכ"ל, וקושיא זו מקשה גם השאר: עוד מוסיף להקשות דלפי דברי הגאונים הנ"ל צריך לומר דמכילתא מייירי כשקבל הנפקד א ואם פן לא אתי שפיר רישא דמכילתא יצא חמצו של עכו"ם ברשות ישראל כו' דהא כשקבל הישראל אחריות על חמצו של עכו"ם והוא בביתו של ישראל חייב הישראל לבערו והנה ליישב קושיא ראשונה י"ל בפשיטות שסוברים הגאונים שסברת הרא"ש דכיון שהשאיל לו הנפקד ביתו לשמירת מזונו קרינן בי' ביתו לא שייך אלא היכא שהנפקד לא קבל עליו אחריות ואין עליו חיוב להשמירה.

ע"כ שיש לומר הבית לשמירת החמץ אינו לטובתו של הנפקד כ"א לצורך המפקיד ומחמת זה נקרא ביתו של המפקד. אבל היכא שהנפקד קבל עליו אחריות השמירה של החמץ דאין המפקד צריך כלל לביתו של הנפקד לשמירת חמצו כ"א הנפקד ולא מחשיב כהשאיל ביתו להמפקד פי שיש לומר הבית בשמירות החמץ שבתוכו הוא לטובתו של הנפקד דהא אם יאבד החמץ באפיסת שמירת הבית יצטרף הנפקד לשלם וכיון שכן קבלת אחריות שעל הנפקד גורם שלא הנה נקרא הבית ביתו של המפקד ומחמת זה הוי כנגד המפקד שחמצו מונח שלא בביתו ורשותו וא"ש דברי המכילתא הנ"ל.

והשתא דאתינן להכי יש ליישב בפנים שונים גם קושיא שניה של השא"ר הנ"ל פאשר אבאר דלכאורה צ"ע דברי הרא"ש הנ"ל מש"כ לסבא פשוטה דכיון שהשאלו הנפקד ביתו לשמירת ממונו קרינן ביה ביתו דהנה דבר פשוט הוא פשאקד משאל ביתו לתבירו להניח בו תפציו שאין השאלה זו בסתם רק כ"ז שאותן התפצים המה של המפקידן.

אבל אם המפקיד מפקיר את"כ אותן התפצים בהפקר גמור ואין לו בהם עוד שום זכות בנדאי מסתלקת וסרה מאז והלאה זכות שאלת הבית לצורך תפצים הנ"ל דהא הנפקד לא השאל ביתו רק לצורך תפצים של המפקיד ולא לתפצים שטר מהם זכות המפקיד מפל וכל.

מענה י"ל כ"כ בפקדון חמץ אף שהנפקד השאל ביתו להמפקיד לשמירת ממונו חמץ זה מ"מ מיד שמגיע הזמן איסור חמץ שמחמת איסורו של החמץ יצא מרשות בעל החמץ ואין עוד כשלו.

וכדברי ר"א בפסחים דף ו' ע"ב שני דברים אינו ברשותו של אדם ועשאן הכ' פאלו הוא ברשותו ומפרש רש"י ב' דברים אינן שלו ולכך לא מועיל ביטול בחמץ לאחר זמן איסור רק איסור ב"י בחיוב השבתה יש מצד גזה"כ על בעל החמץ אף שבאמת אינו שלו.

יותר מזה מבואר בתשו' רשב"א סי' קפ"ח שאף דליכא בפסח דין זכיה בחמץ מצד שאסור בהנאה וא"א לזכות בו מ"מ המתכונן לזכות בו אף שאינו שלו כי באמת לא זכה מ"מ קאי בב"י והיינו מצד גזה"כ ונעצמות החמץ אינו שלו כלל וא"כ מהראוי לומר שאף שהנפקד השאל ביתו לשמירת החמץ מ"מ מזמן איסור חמץ שבאמת אין החמץ עוד של המפקיד פקע זכות השאלה דהא הנפקד לא השאל ביתו רק לשמירת ממונו של המפקיד וז"א רק כ"ז שהחמץ בהתירו שנקרא ממונו של המפקיד ולא מזמן איסור ואילו שמאז אין החמץ עוד ממונו של המפקיד וביד כל אדם לקחנו שלא מרצונו לבערו כדאי' בב"ק דף צ"ח ע"ב דאמר רבה גזל חמץ לפני פסח ובא אחר ושרפו במועד פטור שהכל מצנון עליו לבערו וכיון שפן מה"ת יקרא הבית שהחמץ מונח בו ביתו של המפקיד בעת שאין לו עוד שום זכות דין ממון בהפקדון בנדאי אין סבא לומר שמחמת גזה"כ שיהי' בב"י על אותו החמץ יושאר גם בזכות הבית שהחמץ בתוכו ונ"ל דלכאורה נראה דסברת הרא"ש הנ"ל פיון שהשאלו ביתו כו' אינו דוקא בפקדון שעיקרו ממון מיד אלא אף בדבר שאין עיקרו ממון כגון בא' שמשאל מקום לתבירו לשמירת שטרותיו אף שאין עיקרו ממון וגרע עוד מדבר הגול"מ שאינו כממון מ"מ הבית המושאל לזה מיקרי ביתו של המפקיד מצד הזכות שיש לו להשתמש בו בהחזקת שטרותיו שמה כ"כ י"ל גבי חמץ שאף שבזמן האיסור אין לבעלים בו זכות מ"מ פיון שלאחר הפסח מותר החמץ ואף שבדבר הגול"מ לאו כמ"ד מ"מ הבית המושאל לזה מיקרי ביתו של בעל החמץ לפי המבואר באחרונים דחמץ שעבר עליו הפסח בגוונא שמוטר אז בהנאה שייך ממילא לבעל החמץ ואינו צריך לעשות בו אחד מדרכי קני' לזכות בו ואם קדם אחר ותפסו צריך להחזיר לבעלים שאסור החמץ אינו מפקיע מזכות בעליו רק על משך זמן האיסור בימי הפסח ואחר הפסח שוב להיות של בעלים הראשונים (ובמ"א הבאתי ראי' לזה מסוגיא דהגוזל חמץ כו' אומר לו הש"ל ויענין פסחים דף כ"ט) והא דאמר ר"א שני דברים אינו ברשותו של אדם ואחד מהם חמץ בפסח א"ש אף למ"ד דבר הגול"מ כמ"ד וחמץ מותר לאחר הפסח דהא פיון שמחוייבים לבער החמץ בפסח וא"א להשאירו עד אחר הפסח א"כ אין מציאות להגיע לזמן היתר וליכא שום גול"מ בכל חמץ הדיוט שעליו מצנת ביעור ואעפ"כ המשהה אותו עובר עליו בכל שעה ורגע בב"י.

ע"כ אין זה כ"א מצד גזה"כ שעשאן הכ' פאלו הן ברשותו לעגנו ב"י וכן מדויק מדברי רש"י פסחים דף ו' ע"ב ד"ה דאמר ר"א שכ' בזה"ל שני דברים אינו שלו ועשאן הכ' פאלו הוא ברשותו להתחייב עליהן ע"כ פלומר דעיקר גזה"כ הוא מה שמחייבים על חמץ בפסח בלאו דב"י ובל ימצא אף שאינו שלו מצד איסורו מחייב השבתתו שלא להשאירו עד לאחר הפסח.

וגם זכות גול"מ ליפא בו וכנ"ל. אמנם בחמץ המופקד ברשות אחר אם נאמר כיון שאינו ברשות המפקיד ליפא בי' חיוב השבתה דתשבתו מבתים פתיב וזה אינו בביתו של המפקיד הוי שפיר חמץ פנה גול"מ וממילא המקום המושאל לשמירת חמץ זה מיקרי ביתו של המפקיד דהא מושאל אותו הבית לשמירת חפצו ולא גרע משואל בית לשמירת שטרותיו וכיון שכן הדר הדין שיהיה חיוב השבתה באותו החמץ דמחייב פמנח ברשות המפקיד ושנאמר שלא יהיה בו חיוב השבתה ויהיה מותר להניחו פן עד אחר הפסח מטעם שהבית אינו נקרא ביתו של המפקיד הוא פתרי הפכים בנושא אחד ע"כ צריכין לחייב להשבית חמץ המופקד.

אבל כ"ז לעגנו מצות עשה דהשבתה. שא"א לומר שלא יהיה בו חיוב השבתה דא"כ לא יפקע זכות המפקיד מן הבית המושאל לשמירת אותו החמץ ונהו משנה חמץ בפסח בביתו.

אמנם כיון שמחליטין חיוב השבתת אותו החמץ פנ"ל י"ל שאין על אותו חמץ אזהרת ב"י על המפקיד דהא ליפא ב"י רק על חמץ המנח ברשותו של בעל החמץ דהיינו שהחמץ שלו מצד גזה"כ שעשאן הכ' פאלו הוא שלו.

שהרשות הוא בהחלט שלו כגון שמנח בביתו ממש אבל כשמנפקד אצל אחר שאין הרשות שלו ואין רשות זה מיקרי שאול לשמירת ממונו דהא חמץ זה שישנו בחיוב השבתה אינו ממונו פלל דהא א"א להשאירו עד לאחר הפסח.

ואין בו שום דין ממון אף לא בגורם לממון. מעתה י"ל דמה שכתבו הגאונים דהנפקד קבל עליו אחריות הנצרכו לזה כדי לפטור את המפקיד גם מחיוב בייעור אותו חמץ מדין השבתה פנ"ל.

אבל אזהרת לאוי דבל יראה אף היכא דלא קבל הנפקד אחריות ג"כ ליפא על המפקיד פנ"ל דהא אין ביתו של הנפקד מיקרי רשותו מזמן איסור החמץ ואילך שישנו בהשבתה וגזה"כ אינו רק לעגן החמץ עצמו אבל אין לו עגנו גבי רשות של הנפקד דבמה נקרא רשות של המפקיד הלא החמץ באמת אינו שלו ואין הבית הזה שומר ממונו פנ"ל וא"כ י"ל דהמכילתא מייירי בלא קבל הנפקד אחריות וא"ש רישא דמכילתא יצא חמצו של נכרי ברשות ישראל כו'.

וגם סיפא יצא חמצו של ישראל ברשות נכרי ג"כ א"ש דהא דברי המכילתא שם לעגנו ב"י שפגבולין פתיב לא יראה וילפינו גבולין מבתים הנאמר בלאו דלא ימצא מה ביתה ברשותה אף גבולה ברשותה יצא חמצו של ישראל כו' והיקש זה הוא לעגנו לאוי דב"י וב"י שנאמר בהו בבתים ובכל גבולה: והנה בר"ן לאלפסי כתב בזה"ל ומיהו ה"מ בדאורייתא אבל מדרבנן חמץ של ישראל שהוא ברשות נכרי צריף בייעור דהא תנו לקמן אבל נכרי שהלנה את ישראל על חמצו אחר הפסח עובר ואוקימנא בשהרהינו אצלו והרהין בביתו של עכו"ם משמע אפ"ה אמרי' שעובר פלומר שהו' אסור אחר הפסח הואיל ועבר עליו בלא בייעורו כו' עכ"ל.

אמנם לפי דברי הג"ל בכוננת הגאונים דהכא שלא קבל הנפקד אחריות צריכין להשבית אותו חמץ מדאורייתא רק דאין המפקיד עובר עליו בלאו דב"י ובי"מ נדחה ראיה הג"ל של הר"ן דהא לקמן מייירי באחריות של הישראל וכמו שכתב שם הרא"ש ושאר קדמונים יעוי"ש.

וי"ל שפן פנונת הרמב"ם בפ"ג מהל' חו"מ דין ח' יעו"ש שדבריו דברי רש"י: ודע שברש"י ב"ק דף כ"ט ע"ב ד"ה משש שעות ולמעלה פתב בזה"ל אין חמץ בראשותו דאע"ג דאיתיה אסור בהנאה. ועשאו הפתוב פאלו הוא בראשותו לעבור עליו וב"מ ע"כ.

והמציאו איזה מאחרונים שסובר רש"י דלאו דב"י וב"מ הוא משש שעות ולמעלה בע"פ אגמם לפ"ד ה"ל ליפא ראיה מפאן דמה שאמר ר"א בשם ר' שמואל דחמץ אינו בראשותו ועשאו הכ' כו' לא מוכח רק ממה שיש חיוב ב"י וב"מ בחמץ בפסח, אבל לא מחיוב ההשפחה די"ל דלכך צינה התורה להשביית משום דאי לא היתה בחיוב ההשפחה שפיר היתה נקרא החמץ של בעל החמץ שהוא שלו מדין גול"מ שיהיה מותר לאחיה"פ ולגבי חמץ גול"מ כמ"ד וע"פ ה"ל מןושב גם מה שמקשה עוד בשא"ר לשיטת הגאונים ה"ל ממשנה דף מ"ו פיצד מפרישין חלה בטומאה כו' הא יכול להפריש החלה ולהוציאה מביתו לראות אחר בכה"ג ליפא ב"י יעו"ש אבל לפי דברי ניחא דכיון שיהיה בראשות אחר בלא קבלת אחריות יחול על המפריש החלה חיוב ההשפחה מן העולם.

דהוי פמונח בביתו שהראשות שאול לממונו כיון דכדידיה דמי מצד טוה"נ ממון או משום הואיל דאי בעי מיתשל ומחויב בביעורו כסברתי ה"ל דחיוב הביעור הוא כדי שלא יהיה פתרי הפכים בנושא אחד ויש להוכיח פן גם מסוגיא ה"ל דכיצד מפרישין דלפי הטעם משום דטה"נ ממון קשה לכאורה הא טה"נ הוא כמו שמפרש רש"י שם להדיא שיכול ליקח פרוטה מישראל שיתן לו כדי שיתן החלה לבן בתו פהו.

וזה לא שייך גבי חלה זו שמפרישין מעיסה טמאה בפסח שעומדת להחמץ ואינו ראיה לכלום ואף קודם שנתחמצה לית בה טה"נ אבל לפי סברתי ה"ל י"ל דאעפ"כ חייב המפריש לבער אותו החלה אחר שנתחמץ דאי לא יהיה מחויב ויהיה מותר להשהותו עד אחר הפסח ואז ישוב להיתר ויהיה שייך ביה טה"נ ה"ל הרי שהשקה חמץ שלו בפסח דגם בפסח היתה שלו מצד הגול"מ אשר לו בו שאחר עבור זמן האיסור יכול ליקח פרוטה מישראל כנ"ל.

ולגבי איסור חמץ דבר הגול"מ כממון דמי: ובה יש ליישב מה שמקשה השא"ר בסי' ע"ז דמה אמר ר"א לא תקרא לה שם עד שתאפה הא יכול להפריש החלה וקודם שתחמץ יפקיר הטוה"נ אשר לו, באותו חלה (ומה שמתרץ שם דטה"נ אינו ממון רק לענין חמץ אבל לא לענין הפקר כבר דחה בס' מקור חיים בס' תל"א מסוגיא דעירכין דף כ"ח ובמ"א הארכתי בזה ע"פ דברי הירושלמי ספ"ב דקידושין ובסוף גדרים וחי' דושי רשב"א לגדרים דף פ"ה).

אבל לפי דברי א"ש דבפסח ליפא באותו חלה אף קודם שתחמיץ שום טה"נ דמי פתי יסיר לזכות באותו חלה שעומדת להתחמץ ולהתבער ביז הזוכה אותו והתקנה בהטלה לצונן לא ברירי ובפרט כשפבר הוא קרובה לחימוץ ונהרי סר שם זכות טוה"נ אף קודם שנתחמצה רק שאחר הפסח משפחת בי' טוה"נ ממילא אם המפריש החלה רוצה להפקיר בפסח הטוה"נ שפחלה זו אינו רק כמפקיר דבר שאינו שלו דהא א"א לו להתחייקו עד אחר פסח דהק מחייב בביעורו אם לא יפקירנה קודם שתחמיץ וממילא לא משפחת שיהיה לו טוה"נ ומה מפקיר וכבר נבוכו בזה הרבה פוסקים אם מועיל הפקר בדבר שלא בא לעולם יענין בזה בתשובת ב"ח סי' קכ"ד ובפ"מ אשר אברהם סי' תמ"א ס"ק ד' וביו"ד סי' ר"ד סעיף י"ד ובט"ז יו"ד סי' רט"ו ס"ק ד' ואף לשיטת הסוברים שמועיל הפקר בדבר שלב"ל טעמם משום דהפקר היא פגדר והגדר חל על דשלב"ל.

אבל מטעם זה לתודא אין תועלת בהפקר זה שיהיה חמץ מופקע מרשות בעלים שלא יהיה מחויב עוד בהשבתו והפקר שמועיל בחמץ צ"ל רק בדבר שב"ל שאז דין ההפקר בו פדין קנין גמור להוציאו מרשותו שאין זה בהפקר בדבר שלב"ל שאין בו רק לתנאי דנדך (יעניין קצה"ח סי' ר"ע סעיף ב' ס"ק א') אבל לא מדין קנין דהא גם הקדש אינו מועיל בדבר שלב"ל כמבואר בחו"מ סי' רי"ב סעיף ט' ועאכו"כ בגונא דלעיל שאין ממונו כלל בעת ההפקר וא"א שיהיה ממונו בשום זמן דהא אי לא יפקירנו מחויב לבערו ולפי דברי פ"י בדף כ"ט ע"ב ד"ה והכא בהאי קא מיפלגי שמחליט בפשיטות דאף למ"ד דבר הגול"מ לאו כמ"ד מ"מ בחמץ של הקדש פיון שמוטר להשהותו עד לאחר המועד ולאחר המועד יהיה מותר לגמרי, שפיר הוי כממון גמור אף בזמן האיסור בפסח ול"ד לשאר גורמים לממון יעו"ש.

נכונים וברורים ביותר דברי הג"ל מ"ש דאי לא היה חיוב ביעור על חמץ המופקד ברשות אחר והיה מותר להשהותו שם פה עד לאחה"פ היה החמץ נקרא של בעל החמץ שלו גמור וממילא גם המקום שהחמץ בתוכו היה נקרא ביתו של המפקיד החמץ משום דשאול לשמירות ממונו ע"ל א"א שלא יהיה החמץ ברשות אחר בחיוב ביעור.

אבל לאני דב"י ליכא פשהוא ברשות אחר דמצד החיוב הביעור א"א להשהות עד לאחה"פ ולא נקרא ממונו של המפקיד ואין הבית שלו כי אינו שאול לממונו כנ"ל וכעין זה מצינו בפ"י דף ד' דברי המתחיל פיון שכ' שביטול חמץ ידוע אינו מועיל רק שלא יהיה עוד בב"י אבל לענין עשה דתשביתו לא מהני יעו"ש וכעין זה כ' לענין חמץ של הפקר או של ישראל שלא באחריות.

ובדברי הג"ל שא"א לו להפקיר הטה"נ מטעם שכתבתי י"ל שנה פוננת הירושלמי פ' א"ע הלכה ג' על משנה דכיצד מפרישין, כו' חברייא בעי ישליכנה לאופה ויקדשנה יש אדם מקדיש דבר שאינו שלו ויקדשנה וישליכנה לאופה יש אדם מפקיר דבר שאינו שלו עכ"ל.

כלומר אף שצריך לבער החלה דחשביון פשלו מחמת דטה"נ מ"מ פיון שחל החיוב לבערו תו ליכא מציאת טה"נ בחלה פזו אף קודם שנתחמצה לא מיקרי של המפרישו לכה אינו יכול להפקיר כנ"ל וסמוכין לדברי מלשון הרא"ש נדרים דף פ"ה ע"א ד"ה רבא אומר שכתב בזה"ל ולא חיישינן לטה"נ משום דכיון שאסר את כל הפהנים בהנאה א"א ליתן לשום פהן ואין לו בהם טה"נ כו' הלכה הוי כאלו אינם שלו ע"כ (יעו"ש בר"ן שם מפרש שם שלא בדברי הרא"ש רק משום דאפקרי' לה הוא טה"נ שיש לו בה יעו"ש) הרי מדברי הרא"ש שאסר בהנאה ואינו יכול ליתנו לכהן פקע ממילא טה"נ אף שהוא אינו מפקיר הטה"נ כ"כ י"ל הכא ויכולין להוסיף עוד ולומר דהא קודם שנעשית החלה חמץ גמור היא תחלה גוקשה דבהכסיפו פניו הוי גוקשה.

וכשמחמצה יותר עד שיהא בה סדקים הוי חמץ גמור כפי פסק הלכה בטוש"ע סי' תנ"ט בדברי חכמים במשנה פרק א"ע דף מ"ח יעו"ש. ומיד שנעשית גוקשה אין ביז הישראל שהפרישה ליתנו לכהן ונפקע אז זכות טה"נ שלו ע"כ אף שנתחמצה אס"פ חמץ גמור אין עליו אזהרת דב"י וב"י דהא לא נתחמץ עיסה שלו ואף אם נאמר שרש"י שם דף מ"ו ע"ב ד"ה ור"א סבר טה"נ ממון שכתב בזה"ל והוי הך חלה פדידיה ועבר עליה אם מחמצה גביה ע"כ שנתפנו ו בזה לתרץ שלא גוקשה דהא שנעשית חמץ מופקע הטה"נ.

לזה הסביר רש"י דכיון דקודם שנתמצה יש לו בה טה"נ ונהוי דידיה. ע"כ פשענעשה חמץ הוי פאלו עיסה שלו נתמצה ולכה עובר עליו ושלם פדברי בקונטרס הקדום מ"מ יש לשדי בי' נרגא ועכ"פ לפי דברי אלה מהאחרונים הנ"ל.

שמעת שנעשית נוקשה כבר פקע הטה"נ פיון שאין מציאות לשמרו שלא תחמץ חמץ גמור ולהשהותו פה אף לשיטת הטור. דמותר להשהות נוקשה.

דבנוקשה כי האי עיסה שהכספו פניו לא מהני צונן במים כמ"ש המג"א סי' תמ"ב ס"ק א'. ועתה בפסח אף קודם שנתמצה חמיוץ גמור א"א ליתנו לכהן פיון שפבר הוא נוקשה ואין עוד שם זכות טוה"נ ופקע מאז זכות המפריש באותו החלה שפל עיקרו לא הנה רק בעוד הנה בידו ליתנו לכהן וא"כ מה"ת יעבור עליה בב"י פשענעשה אח"כ חמץ גמור.

וקשה לשיטת ר"ת בר"פ א"ע דנוקשה אינו בביעור מן העולם אבל אסור באכילה ובהנאה. ולא א"ש לכאורה רק לשיטת רש"י שסובר דגם על נוקשה עוברין בב"י ואין לדמות זה לכל עיסת חמץ דאמרינו ביה שאינו ברשותו של אדם ועשאן הכ' פאלו הוא ברשותו לעבור עליו בב"י.

משום דבזה עיקר החמץ הוא שלו רק איסור החמץ בא להפקיע מרשותו וגזרה התורה שלענין ב"י ינהי פאלו לא יצא מרשותו ועודנו שלו כאשר הנה משא"כ בחלה שבעצמותה אינו שלו כלל מעת שמפרישה רק שדנין להחשיב פשלו מצד זכות טה"נ משום שבידו ליתנו לכהן מהראוי לומר שמיד שמנוע ממנו הגתינה לכהן בטל זכות טוה"נ ע"כ צ"ל כמ"ש לעיל דעכ"ז מחנכים להשבית אותה החלה דאם לא תהיה בחיוב השבתה ויהיה הדין שתושאר עד אחר פסח יושאר זכות טוה"נ להמפריש ויעבור עליו.

ואין להקשות לפי דברי שפתבתי דע"י שמחייבין לבער אותה החלה פקע הטה"נ וליכא ב"י אם פן למה אמר ר"א לר"י (פדאי' בפרייתא בדרף מ"ח ע"א) לדבריה ה"ה עובר משום ב"י דהא אף לדברי ר"י י"ל שישנו בחיוב השבתה רק שסובר דמשום זה אין לעשות שום מלאכה בי"ט לכה מצריף להניחה עד הערב ואז יבערה.

ושפיר אפטר לומר דגם ר"י סובר דטה"נ ממון וכיון שישנו בחיוב ביעור ליכא אזהרת דב"י. ולא הנה לר"א להקשות רק מצד איחור קיום מצות השבתה עד הערב.

ז"א דכל זה א"ש באם הוא ביו"ט ראשון של פסח אבל פשהוא בשביעי של פסח דכשנשארו עד הערב תו ליכא כלל בביעור ונהוי גם ביום טוב גורם לממון מצד הטה"נ שיהיה לו אחר פסח. ולענין ב"י כל גול"מ כמ"ד.

ובפרט גורם לממון פנה ושפיר אקשי ר"א לר"י שסובר דגם ביום טוב האחרון קורא לה שם ומפרשתה כו' ובכה"ג עובר אף בלאוי דב"י וב"י. ועיין בשא"ר סימן פ"א שהעלה מדתני סתמא ע"כ מירי גם ביו"ט ראשון כמו כן י"ל להיפך דמסתמא מירי גם ביום טוב אחרון: ובהעמיק על הדבר י"ל בפשיטות יותר דאף אם נחליט דמצד עשה דתשביתו ליכא קפידא ביום טוב א' פיון שפופו להשבית במי"ט הראשון וכמ"ש הפנ"י.

או שנאמר דמ"ע דתשביתו לא נאמרה כלל על ימי יום טוב. עכ"ז יש להקשות לכאורה בסוגיא הנ"ל דף מ"ח ע"א א"ל ר' ירמיה לר"ז מלתא דקשי לן ואת'י פמה שנים במאי פליגי ר"א ור"י כו' ומפרש רש"י דבטה"נ ממון ליכא לאוקמא פלוגתיהו לחוד דמהי נמי דטה"נ לר"א אפ"ה

השפּתּא נְמִי עוֹבֵר מְשׁוּם ל"ת כָּל מְלָאכָה וּמוּטָב לְעֹבֵר עַל ב"י מְאִילֵי וְאִינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּיָדָיו מְלַעְבֹּר עַל לַתְּכ"מ וְעֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּיָדָיו ע"כ.

וְהִנֵּה מְדַבְּרֵי הַגַּמ' פְּסָחִים דָּף נ"ט גְּבִי מִתּו"כ בַּע"פ דְּעוֹבְרִים הַפְּהָגִים עַל עֲשֵׂה דְהַשְׁלָמָה בְּמַעֲשֵׂה בְּיָדָיו כְּדִי שְׁלֵא יָבוֹא הַמַּח"כ לְעֹבֵר בְּשׂוֹא"ת עַל מ"ע דְּפָסַח. וּמִטַּעַם דַּמ"ע דְּכָרַת אֲלִימִי וְהוּא ע"ד חֲטָא כְּדִי שִׁינְפָּה חֲבִירָה כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ תוֹס' בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת יַעו"ש וְכַמוֹ בַּח"ע וְחַב"ח שְׁכוּפִין אֶת רַבּוֹ כּו' וּלְפִי"ד הַר"ן לְאֶלְפָסִי יו"ט מְוֹתֵר לְשַׁחֲט לְצִוְרָה חוֹלָה בְּשַׁבָּת וְלֹא אָמְרִי לֹא נִעְבֹּר עַל מְלָאכָת שַׁבָּת שֶׁהִיא בְּמִיתָה וְנִתְפּוֹס הַקָּל לְאַכְּוֹל אֶת הַחוֹלָה בְּשַׁר נְבִלָה שֶׁהוּא רַק בְּלֹא מְשׁוּם דְּבַחֲלוּל שַׁבָּת לֹא עָבַר אֲלָא בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה וְחַד לָאוּ הִיא מִשְׂא"כ כְּשִׁינְפָּה חוֹלָה נְבִלָה יַעֲבִיר בְּכָל זֵית וְזֵית אֲלָאוּ דְנְבִלָה.

הָרִי דִּישׁ עַכ"פ הַשְׁתּוּוֹת בֵּין הַנּוֹשְׂאִים הַנֶּ"ל שֶׁשְׁחִיבִינוּ עֲבִירוֹת לָאוּ כְּפִה פְּעָמִים כְּמוֹ עֲבִירָה שִׁישׁ בָּה עֲשֵׂה וּל"ת וְגַם פָּרַת וּמִיתַת ב"ד. וּמַעֲתָה כְּשִׁבָּא לְפָנֵינוּ דְּבַר שִׁינְפָּה מִהַצְּנִיחָה לְעֹבֵר לָאוּ בְּעֲלָמָא פְּעַם אֶחָד אוֹ לָאוּ אַחַר כְּפִה פְּעָמִים.

דִּינִינוּ בְּזֵה כְּדִין לָאוּ שִׁישׁ בּוֹ פָּרַת כְּנֶגֶד לָאוּ שְׂאִין בּוֹ אֲלָא מְלָקוֹת וְדוּחִין הֲלָאוּ בְּעֲלָמָא שְׁלֵא נִצְטַרְחָה לְעֹבֵר עָלָיו אֲלָא פְּעַם אֶחָד מְלַעְבֹּר עַל לָאוּ הַשְּׁנִי שִׁינְפָּה מִהַצְּנִיחָה לְעֹבֵר עָלָיו כְּפִה פְּעָמִים וְאִף שֶׁהִרְאִישׁוֹן הוּא בְּמַעֲשֵׂה וְהַשְּׁנִי בְּשׂוֹא"ת דְּהָא דִּין הַשְּׁנִי כְּדִין לָאוּ שִׁישׁ בּוֹ פָּרַת וְהָרִי בַּכַּה"ג בַּעֲשֵׂה נֶגֶד עֲשֵׂה עוֹבְרִים בְּמַעֲשֵׂה בִּידָיו עַל עֲשֵׂה.

כְּדִי לְנַצֵּל מִעֲבֹר בְּשׂוֹא"ת עַל עֲשֵׂה שִׁישׁ בָּה פָּרַת כְּמִבְּנִיחָה מִדִּין מַח"כ הַנֶּ"ל אִף שִׁינְפָּה בְּיָדוֹ לְעֲשׂוֹת פְּסַח שְׁנֵי נְהָרִי לֹא יוֹמְנַע מִקִּיּוֹם עֲשֵׂה זֹו. וְעַכ"ז עוֹבְרִים הַפְּהָגִים עַל עֲשֵׂה דְהַשְׁלָמָה כְּדִי שְׁלֵא יַעֲבֹר בְּשׂוֹא"ת עַל עֲשֵׂה דְכָרַת דְּפָסַח הִרְאִישׁוֹן.

כ"כ י"ל הָכָא לְפִי הַמְּבֹרָךְ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וּבַתּוֹס' פְּסָחִים (דָּף כ"ח ע"א) ד"ה וְחֲמִיץ וּבַמַּג"א סִי מ"ו שְׁמִי שִׁישׁ לוֹ חֲמִץ בְּפָסַח עוֹבֵר כָּל שְׁעָה וְרַגַע עַל ב"י וּב"י דְּחָשִׁיב הֲלָאוּ שִׁישׁ בּוֹ פָּרַת מִצַּד כְּפֹל הֲלָאוּ וְהַעֲבָרָה עֲלֵיהֶם בְּכָל שְׁעָה וְשַׁעָה וְרַגַע וְרַגַע לְעֲנִין דְּחִיטָה לָאוּ אַחַר שְׁלֵא יִהְיֶה מִהַצְּנִיחָה לְעֹבֵר עָלָיו רַק פְּעַם אֶחָד וְא"כ א"ש דְּבַרֵי ר"א מֵהַ שֶׁהִתִּיר לְאַפּוֹת בְּיוֹם טוֹב דְּאִף אִם עוֹבֵר בְּזֵה אֲלָאוּ דְל"ת כ"מ לֹא יַעֲבֹר רַק פְּעַם א' מִשְׂא"כ כְּשִׁינְפָּה חוֹלָה וְתַתְּחַמֵּץ שִׁינְפָּה בְּכָל שְׁעָה.

וּמֵה זֶה שִׁינְפָּה קִשָּׁה בְּעֵינֵי הָאוֹמְרִים ר' זִירָא וְחֲבִירָיו כְּפִה שְׁנַיִם דְּבַרֵי ר"א וְעַל דְּבַרֵי ר' יְהוֹשֻׁעַ מֵהַ שְׂאֵמֶר לר"א לְדְבַרֵי ה"ה עוֹבֵר מְשׁוּם ל"ת כ"מ אִין לְהַקְשׁוֹת כְּנ"ל דַּא"ל דַּר"י אָמַר כֵּן לְשִׁטְתֵּי שְׁסוֹבֵר דְּלֹא זֶהוּ הַחֲמִץ שְׁמוֹנְהָרִין עָלָיו כּו' וְר"א הוּא שֶׁהִשְׁבִּיבוּ לְפִי דַעְתּוֹ לְדְבַרֵי ה"ה עוֹבֵר מְשׁוּם ב"י וּב"י וּי"ל שְׁבָאֵמֶת הִנֵּה כְּפִינֵת ר"א כְּנ"ל אֲבָל עַל ר"ז וְחֲבִירוֹ קִשָּׁה כְּנ"ל.

אֲבָל לְפִי דְבַרֵי הַנֶּ"ל נִיחָא דְהוּי קִשָּׁה לְהוּ מְדַפְּסִיק וְתַנִּי בְּיוֹם טוֹב וְלֹא מְפַלֵּיג בֵּין יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן לְיו"ט אַחֲרוֹן דְּלְפִי טַעַם זֶה מְשׁוּם ב"י א"א לְהַתִּיר לְעֹבֵר אֶל"ת כ"מ כ"א בְּשִׁבְעֵי שָׁל פְּסַח שְׂאֵם תַּחֲמִיץ וְתַשְׂאֵר כְּפִי מְוַנַּח עַד לְאַחַר פְּסַח יָשׁוּב לְהַתִּיר לְהִיּוֹת בּוֹ לוֹ טוֹה"נ וְהוּי גוּל"מ בְּיוֹם טוֹב וְעַבְרָא אַב"י מִשְׂא"כ בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן דְּאִף שְׁמַתִּירִין לְהַשְׁהוֹתוֹ עַד עֲבֹר הַיּוֹם מ"מ תְּהִיָּה מְבוֹעֶרֶת בַּחוּה"מ וְלֹא הִגִּיעַ לְזִמְן הַתִּיר, וּמִמִּילָא לֹא הִנֵּה לְהַמְפָּרִישָׁה בָּה זְכוּת טוֹה"נ וְלֹא עָבַר אַב"י וְהַשְׁתָּא נ"ל לְיִשְׁבֵיב ג"כ קוֹשִׁיַת מְהַרְש"א בַּד"ה פִּרְש"י בַּד"ה מְלָתָא דְקָשִׁי לָן כּו' שְׁמַקְשָׁה לְפִי"ז מֵאִי פְּרִיָּה ר"א לר"י לְדְבַרֵי ה"ה עוֹבֵר מְשׁוּם ב"י הָא א"ל כְּפִינֵן דַּל"ל לר"י הוּאִיל מוּטָב לְעֹבֵר עַל ב"י מְאִילֵי כּו' מְלַעְבֹּר עַל ל"ת כ"מ וְעֹשֶׂה כּו' פִּרְש"י כּו' ע"כ: וְלְפִי דְבַרֵי הַנֶּ"ל א"ש דַּעַכ"פ

הנה קשה על ר"י מדלא מפליג בין י"ט א' לשביעי של פסח ואי משום דמוטב לעבור על ב"י מאיליו כו' הי' לו לומר דבז' של פסח לא תקרא לה שם כו' דאם מחמצה ותו שאר מונח עד לאחר פסח ותשוב להיתר הרי עבר עלי' בב"י בכל רגע ורגע ומוטב יותר לעבור אל"ת כ"מ פעם א' משיעבור על ב"י וב"י בכל רגע ורגע עד סוף היום ובהנ"ל יש לנישב דברי האלפסי בסוג' זו דכיצד מפרישין כו' שפתב בזה"ל ואסיקנא דפלוגתא דר"א ור"י קא מפלגי דרבה אמר אמרי הואיל כר"א דר"א סבר דהאי חלה חמץ שמונהרין עלי' בב"י וב"י הוא מאי טעמא משום דאמרי הואיל ואי בעי מיתשל עלה ומשוי לה חול כו' השתא נמי פדידן דמי ומינהר עלי' בב"י וב"י וכו' ע"כ.

וכ' ע"ז ה"ן וקא נדאי לא נהירא דהא אסקינן בפ' האיש מקדש דף נ"ח דטהנ"מ וכיין שפן אפשר דר"א דאמר שמונהרין על חמץ של חלה טעמין משום דטהנ"מ ולא משום הואיל וא"ב מיתשל עלי' אלא כף ראוי לומר דרבה דא"ל הואיל ור"א דסבר דשרי לאפותה משום הואיל דכחו"ח חזי' לי' ומשום האי הואיל תלינן לי' לרבה כר"א וכן מוכח בסוג' הגמ' עכ"ל ה"ן: אבל לפי דברי ה"ן א"ש דלפי האקנומתא דטעמין של ר"א משום דטהנ"מ ולפי מה שבארתי שלטעם זה די בחיוב הביעור בעשה דתשביתו וכיין שעומד להתבער בזה"מ תו ליפא עלי' אזהרת דב"י וב"י דהא ליפא בי' שום תוחלת טוה"נ ואין בי' ליתנו לשום פהן ולא יבוא לידי עבירה בכל שעה ורגע ועכ"ז מתיר ר"א לאפותה ביו"ט לעשות מלאכה בידי' ביום טוב על פרחו צ"ל שטעמו של ר"א דאמרינן הואיל וכחו"ח חזי' לי' אבל א"א שטעמו משום הואיל וא"ב מיתשל.

ומשום זה הוי פדידן' ככל שאר חמץ של חול אינו מוכרח לומר עוד דמה שמתיר ר"א לאפותה ביום טוב הוא משום דכרו"ח כו' דאף אם לא הנה שייך הואיל זה לענין אפי' ביום טוב מ"מ הוי א"ש מה שמתיר ר"א לאפותה ביו"ט דאף שעובר בזה א"ת כ"מ ובדי' עדיפי מאלו הנה נשאר החלה וקשתחמץ יעבור עלי' בכל רגע אלואי דב"י וב"י ע"כ לפי האקנומתא זו דטעמו של ר"א משום הואיל וא"ב מיתשל אין להוכיח הואיל דרבה רק מצד השתוות דאמרינן פלשם שאמרי' הואיל ואי בעי מיתשל כף אמרי' הואיל אי מקלעי אורחיה (וממילא גם פשלא קרא עלי' שם ואופה אותה לא עבר אל"ת כ"מ דכף הוא האמת) אבל אף בל"ז דגם אם הנה איסור במלאכה זו הנה א"ש מה שמתיר ר"א לאפותה פדי להנצל מאיסור ב"י וב"י לכה הוצרך האלפסי לומר דדינו של רבה הנלמד מדברי ר"א אינו רק מצד השתוות פנ"ל ומינשב קוש' השני' של ה"ן וגם קוש' של ה"ן שמקשה דלמא טעמו של ר"א משום דטהנ"מ מינשב על נכון דהא לפי אוקמתא זו מהכרח לומר דמה שהתיר ר"א לאפותה הוא משום הואיל דכחו"ח חזי' ליה הרי מוכח בפשיטות דינו של רבה דאמרי' הואיל במלאכת אפייה ביום טוב: והשתא א"ש מה שאמר ר"ז מלתא דקוש' לן ואת' פמה שני' כו' דטרם דאסיק ר"ז דין דהואיל ולא עלה על דעתו שאמרי' הואיל במלאכת יום טוב וגם לא הואיל דא"ב מיתשל לענין ב"י דשניהם דין א' כמ"ש האלפסי הי' מוכרח לומר שטעמו של ר"א משום דטהנ"מ ולכף התיר לעבור אל"ת כ"מ ביום טוב והוקשה לא שפיר דאמאי יעבור בידי' על לאו הא יכול להשאירה עד חוה"מ ולשון רפה אז ולא יעבור בלא כלום דהא חמץ שעומד להתבער בפסח ליפא בי' טה"נ פלל ואין בו אזהרת ב"י וב"י עד לשריפתו ביו"ט וא"ש דברי האלפסי: ודע שאף אם נאמר בכוננת רש"י בד"ה טה"נ מ"ש והוי הך חלה פדידן' ועבר עלה אם מחמצה גבי' כו' כמ"ש לעיל דר"ל דאף שאחר שנתחמצה ליפא עוד טה"נ מ"מ פיין שנתשב פדידן' קודם שנתחמצה עובר בב"י שנתחמצה וכמ"ש לעיל אין סברא זו מוכרחת ויש ראיה לסתור מדברי התוס' ד"ה הואיל כו' שכתבו והואיל וא"ב פריק כו'.

ועוד תירצ דכיון שנתחמץ שום אדם לא יפדנו ע"כ ואי פסברא הנ"ל קשה מאי בכך שלא יפדה אחר שנתחמץ אפתי נימא דכיון דקודם שנתחמץ הנה החמץ בפדי' ועי"ז נחשב כש"ל המקדיש עובר עלי' כשנתחמץ דהוי פנתחמץ עיסתו א"ו שלא ס"ל להתוס' הך סברא: אמנם לקמן דף מ"ח ע"א ברש"י ד"ה אבל תפס רש"י להוכחה דלא אמרי' הואיל ואב"מ לענן ב"י דא"כ הקדש דקי"ל אבל אפה רואה של גבוה ולא פליג ר"א הא אי בעי פריק ליה נהוי דידיה כו' יעוי"ש וי"ל שלכה.

לא ניקח לרש"י בתירצ הנ"ל של תוס' דכיון שנתחמץ שום. אדם לא יפדנו דרש"י לשיטתו' שסובר דהעיקר תלוי באם הנה כש"ל קודם שנתחמץ דכיון שהיה שייך הואיל קודם שנתחמץ יש לחייב עליו אחר שנתחמץ ולכה מקשה רש"י שפיר: ובזה יש ליישב לשיטתו' גם מה שקשה על דברי רש"י הנ"ל למה לא שת לבו לתרץ פתרוץ הראשון של תוס' שדבריהם נראים לכאורה כפונקציות שאין שייך לומר הואיל כזה דא"ב פריק דא"כ הנה קונה אותי דאטו נחשוב חמץ של עכו"ם כש"ל הואיל וא"ב קני [וגם הר"ן כתב בפשיטות סברא זו וצריכין ליישב למה לא הנה נוח לרש"י לדחות בזה הקושל' הנ"ל.

וי"ל דסברת רש"י שאין זכות הפדני' מן ההקדש בגדר שם קני' דהא הקדש שנה מנה שחיללו על ש"פ מחולל א"כ אין פדי' בתורת קני' דא"כ הנה צריך ליתן כל שונו' א"ו שהפדי' הוא רק מגזה"כ שיופקע פקע בפרוטה איסור הקדש.

ולפ"ד התוס' במנחות דף ע"א ע"ב ד"ה ומתירין גמזי כו' ובתמורה דף כ"ז ע"ב ד"ה לא אמרי' שחילל בש"פ אינו מועיל רק להמקדיש אותו ההקדש. אבל אחר הבא לפדות מן ההקדש אין בפדיונו פלוס עד שיתן כל דמי ההקדש א"כ שפיר יש לדמות זכות זה שיש להבעלי' שהקדישו אותו החמץ כמה שבידם לבד ולא לזולתם להפקיע איסור ההקדש אף שנה מאה מנה בפרוטה אחת כמו זכות שיש לבעל פטר חמור מצד שיכול לפדותו בש"פ אף שאינו שנה רק דינר כדאי' בבכורות דף י"א דמחמת זכות זה חשבינו הפ"ח שהוא של בעלים אף קודם הפדי' בעודנו אסור בהנאה ותייב הגונב פ"ח ליתן כפ"ל לבעליו יעוי"ש.

ואדבר עוד מנה לקמן ואין הטעם בהקדש שמקרי אינו שלו רק משום שאין בדעת המקדיש לפדותו דכשם שמחייבין בב"י בחלה מצד א"ב מיתשל אף שבאמת אין דעתו למיתשל כ"כ יש לחייב בב"י על חמץ של הקדש דאף בבא ליד גזבר דליתא עוד בשאלה מ"מ שייך הואיל דהא הבעלים שהקדישו אותו החמץ להקדש יכולים לפדותו בש"פ (משא"כ לשאר ב"א שאם רוצים לפדות מהקדש צריכין ליתן כל דמי הקדש וכדף קני' בכל דמי הדבר הנקנה ובתוספת עוד חנושא) ונימא הואיל וא"ב פריק וא"ש דברי רש"י הנ"ל.

ומהצורך ליישב דברי התוס' למה לא נחתו לזה ואפשר לומר שהתוס' לשיטתו' שסוברים שאין חיוב בל יראה מצד הואיל כי אם היכא ששייך לומר סברת הואיל אף כשנתחמץ ולא מצד הואיל שאינו רק קודם שהחמין וכאן בהקדש שאחרי שהחמין אינו שנה פלוס ע"כ סברת התוס' דלא מקרי שם זכות מצד שיכול המקדיש לפדותו בפרוטה דהא אין לחמץ זה כ"ל שם דמים ואף ש"פ אינו.

ועכ"פ הוי פנינתו כל דמי' ודמי לקונה דבר בשונו' ובפרט ביותר משונו' ולכה לא אמרי' הואיל כזה כמו דלא אמרינו בחמץ של עכו"ם הואיל וא"ב קני הישראל מינו'. אבל לא ברירי לו אם סברא

זאת נכונה: ובדברי הנ"ל יש עוד ליישב מה שיש לכאורה להקשות על תירץ התוס' שכתבו פיון שנתחמץ שום אדם לא יפדנו דא"כ גם הואיל ואב"מ לא נימא דהא פיון שנתחמץ בודאי לא יתשל.

וצ"ל דשאני שאלה שאף שבפסח עצמו לא מיתשל אחרי שנתחמץ דהא אסור בהנאה מ"מ אם יהיה היתר להשהותו בלא ביעור עד אחר פסח יכול להיות שיתשל עליו אחר הפסח וישוב למפרע להיות שלו וכיון שיש להמפריש נכות זה בחלה מחשב פדיד' בפס מצד בול"מ.

אבל הנכות הפד' שאיני מחשב פשלו רק מעת הפדי' ואילך ולא למפרע לא איכפת לן במה שיפדנו אחר הפסח. וא"ל דאפתי יהיה נחשב פשלו גם בפסח מחמת גול"מ פיון שיש יכול להסיר איסור ההיקדש ע"י פדיון.

ואף שעמה בפסח אין אדם פודה מ"מ יהיה בידו לפדותו אחר פסח ויהיה זה כגול"מ אף קודם פדי' ובפסח די"ל דבכה"ג הוי פגורם דגורם דבכל ימות הפסח אינו עומד לפדי' וא"א שיהיה ממון כ"א אחר פסח ומאז והלאה שישוּב להיות ממונו בפדי' שייגרום שפאז והלאה יהי ממונו ולא למפרע ויעוין בקונטרס הרמב"ן לב"ב בדיני דגרמי שכ' דאף למ"ד שסובר דין גורם מ"מ מודה דלא אמרי' גורם דגורם.

ועדיין יש להחשוב בדבר זה אם לענין איסור בל יראה גבי חמץ יש לחלק בין גורם א' לגורם דגורם: ולכאורה יש להביא ראי' לדברי הפ"י הנ"ל בדף כ"ט דהא מבוא: בכמה מקומות שפל איסורי הנאה אינו פהפקר וא"כ לרב שסובר בחולין דף קל"ט ע"א דקדושת דמים נפקע ע"י הפקר דהיינו פשמורדו פירות השוכף יעו"ש מהראוי שגם אה"נ שניתוסף על דבר הקדש בקדושת דמים יפקיע הקדושה דהא שוב אין בו דמים להקדש ואף לשמואל ור"י שסוברים דתרנגולת שמורדו בקדושהיהו קיימין הלא טעמם משום דכל היכא דאיתא בבי גזא דרחמנא איתא וסברא זו לא שייכי רק שלא יהיה פהפקר מצד שברחו מרשות הגזבר אבל באה"נ שאין לו דמים פלל י"ל דגם לשמואל ור"י פקע שם הקדש דהא לא הוקדש אלא לדמיו וזה אין לו דמים.

יעוין במס' מעילה דף י"ב ע"א אמר ר"י קדשים שמתו וברש"י שם יצאו מידי מעילה שכ' בפירוש בזה"ל וקדושת דמים נמי לית דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ע"כ משמעות לשון זה דאין בהם שום קדושה וא"כ קשה היכא תני בברייתא לה למעוטי גבוה שפפרש רש"י בחמץ שהוקדש לבדה"ב הא פיון שנתחמץ פקעה הקדושה ונהנה חמץ חולין של הפקר.

עוד היה להקשות בזה על דברי רבא בדף ו' ע"א שאמר אם של הקדש הוא אינו צריף ומאי טעמא מיבדל בדילי מינ' יעו"ש וקשה דהא מצד שנתחמץ פקעה קדושה דאף שחזרת להיתר לאחר הפסח מאי בכך הא פסקינו בדבר הגורם לממון לאו כמ"ד ואין עליו בשעת האיסור שם בעלים כ"כ שם הקדש.

אמנם לפי דברי הפנ"י הנ"ל א"ש ואפתי יש מקום עיון בחמץ של הקדש אליבא דר' יהודה שסובר שאסור לעולם. ובמ"א ארחיב דברים בזה בעזה"י ואגב אציגה מה שהשיגו איזה מהאחרונים על דברי הפ"י שהזכרתי שחוקייבים לבער אף חמץ של הפקר שברשות ישראל מצד עשה דמשביתו א"כ למה סובר ר"י גבי חלת עיסה שנטמאת דמפריש ומנוחה.

שוב מצאתי שהפ"י בעצמו העיר בזה בסוגי' דכיצד מפרישין. ונ"ל דאדרבה לכאורה יש מפאן ראיה לדעת הפ"י דהא מדברי ר"י שאמר מפרשתה ומניחה עד ערב משמע שבחה"מ יש לבער

אותו חלה וקשה למה לא תושאר החלה המונחת עד לאחר הפסח ואז יקנייכם בזה מצות נתינה לפהו ודלמא אתי למיכל לא שינה בזה משום דבדילי מינה אינשי מצד קדושת חלה אמנם לפי דברי הפ"י א"ש דאף שסובר ר"י טה"נ א"מ וע"כ ליכא ביה אזהרת דב"י כמו שאמר ר"י בדבריו לא זהו חמץ שמונהרין עליו בב"י וב"י מ"מ מודה שישינו בחיוב השבתה מצד עשה דתשבתו.

רק שסובר פ"י שבי"ט אסור להשבת אין מצוה זו דתשבתו רק בעי"ט או בחוה"מ אבל לא נאמרה כלל על ימי הי"ט שאסורין במלאכה וא"א להשבת ולכך אמר ר"י מפרשתה ומנחתה עד ערב ואז חיב בביעורו.

אבל לפי דברי אלה נצטרף לומר דלר"א גם לאוי דב"י וב"י איכא בחלה ונהרי לזה סתירה לדברי ראשונים מה שפתי ששאף שטה"נ מ"מ א"א רק לחיוב בביעורו. אבל לא למיקם עלה בב"י ובי"מ.

וכדי ליישב גר זה אקדים מה שיש לפלפל בדברי הפ"י הנ"ל במ"ש פ"י דמותר להשהות חמץ של הקדש עד אחר פסח ואז יהיה מותר עדיף משאר גורמים לממון ואף למ"ד גול"מ לכמ"ד בכה"ג מודה: ולכאורה יש להביא ראיה לזה מדברי הגמ' במס' בכורות דף י"א ע"א גבי פ"ח איבעי' להו פדיונו לפודו א"ד פדיונו לבעלים אליבא דר"א לא תיבעי' לה פ"י דאמר מותר בהנאה ממונא דבעלים הוא פי תבעי אליבא דר"י דאמר אסור בהנאה להקדש מדמי לי ורחמנא אמר ונתן הפסח וקם לו א"ד פ"י דקני להו בבינו ובינו ל"ד להקדש.

אמר ר"נ ת"ש הגונב פ"ח של חבירו משלם תשלומי כפל לבעלים ואע"פ שאין לו עכשיו יש לו לאחר מפאן. ומפרש רש"י בד"ה א"ד פ"י דקני להאי פ"ח לבעלים להאי דביני וביני דיכול לפדותו בשה.

אע"ג דכולי לא קני כ"ז שלא פדהו אפ"ה ממונא דידן הוא ע"כ. וברש"י ד"ה ואע"פ שאין לו עכשיו כלומר שאע"פ שאין לו עכשיו רשות יש לו לאחר זמן שיפדהו הלכך הוי כאלו השתא דידן ע"כ: והנה לפי שיטת הרמב"ם בפ"א מהל' בכורות דין ד' שכ' בזה"ל פ"ח אסור בהנאה עד שיפדהו ואם מכרו קודם פדיון דמיו אסורים ע"כ הרי לפי"ז לית לבעלים שום זכות בפ"ח למכרו ואעפ"כ הגונב ממנו פ"ח מחויב לשלם כפל להבעלים כדברי הגמרא הנ"ל וכן פוסק הרמב"ם בפ"ב מהל' גניבה דין ג' וכו' בזה"ל הגונב פ"ח של חבירו קודם שיפדהו משלם תשלומי כפל להבעלים שאע"פ שאינו עכשיו שלו ראוי להיות לי אחר שיפדהו ע"כ הרי שכ' בפירושו שאינו עכשיו שלו א"כ חיוב הפל אינו רק מצד גול"מ ונהרי הרמב"ם פוסק בכמה מקומות כמ"ד דבר הגל"מ לכמ"ד: אמנם לסברת הפנ"י הנ"ל א"ש דבכה"ג שהדבר כמו שהיא בעין יהיה ממון אמרי' גול"מ כמ"ד: אמנם לפי שיטת הרא"ש שם בכורות ומוכא בטו"ד סימן שכ"א.

שפוסק שפ"ח יכולים בעלים למכרו קודם שיפדוהו ובלבד שיודיע ללוקח והוא יפדנו כו' יעו"ש ליכא מפאן ראיה לדברי הפנ"י. אמנם מדברי הטור בא"ע סי' כ"ח יש להוכיח שלא כדברי הפנ"י כאשר אבאר ויתורץ בזה קושלי האחרונים על הב"י בש"ע סי' הנ"ל.

דזה לשון הטור וא"א ז"ל כתב המקדש באיסורי הנאה דרבנן כגון חמץ בשעה ששית או בשארי איסורי דרבנן מקודשת ומיהו המקדש בחמץ דרבנן משש שעות ולמעלה אינה מקודשת ע"כ דין זה אתי ליה מדבר גידל אמר רב בפסחים דף ז' ע"א המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדנייתא אין חוששין לקידושיו וחיטי קורדנייתא הוא חמץ גוקשה.

והנה לכאורה בשיטת הטור בא"ח סי' תמ"ב דחמץ גוקשה מותר להשהותו לכחלה עד אחר פסח ואז בעינא יהי מותר לגמרי יש הוכחה מפאן דדבר הגל"מ לאי כמ"ד אף בדבר שעומד להיות היתר כמו שהוא בעינא שלא פדברי הפ"י הג"ל דאל"כ אמאי אין חוששין לקידושין בחיטי קורדנייתא לשעות דאורייתא.

אמנם אעפ"כ אין סתירה לדברי הפ"י מדבר גידל אמר רב שי"ל דרב לשיטתו שסובר כר' יהודה דחמץ אסור מדאורייתא לעולם וי"ל שסובר פן גם בחמץ דרבנן ועל דברי התוס' פסחים שהחליטו שגוקשה מותר לר' יהודה אח"פ אף אי גוקשה דאורייתא יעו"ש פקפוק הפ"י והא"ח יעו"ז בספריהם א"כ אף לשיטת הטור שאין בו חיוב השבתה מ"ע לא ישוב להיתר דגם אחר הפסח יושאר באיסורו כמו בפסח.

אבל מדתפיס הטור לדינא דברי רב גידל א"ר הג"ל אף דפסק הלכה שלא כר"י אלא כר"ש חמץ מותר מה"ת אחר פסח ואינו אסור אלא מדרבנן משום קנסא דעבר בב"י ולכך בחמץ גוקשה שמוותר להשהותו מותר לאחר הפסח בהנאה וגם באכילה ואעפ"כ פוסק הטור שאין חוששין לקידושין במקדש בחמץ דרבנן.

מזה ראי' שהטור סובר דאף שישוב הדבר בעצמו להיות מותר אף בכה"ג גול"מ כנה לא הוי כממון ואינו חשוב ממון כלל כל ימי הפסח בעוד עליו איסור דרבנן. ושאני פ"ח דאף קודם שנפדה מיקרי ממון בעלים דהא בידו למכור ולקבל דמים אף קודם פדיון ובלבד שידיע ללוקח שעליו יהיה לפדותו בשה.

אבל אם נתפוס שיטת הטור דחמץ דרבנן דהיינו תערוכת חמץ או חמץ גוקשה אפי' בעינא מותר להשהותו עד אחר הפסח. ובדין גול"מ נחזיק בסברת הפ"י הג"ל.

כאשר מוכח בשיטת הרמב"ם הג"ל גבי פ"ח דבכה"ג דבר הגול"מ כמ"ד מקום י"ל דהמקדש בחמץ דרבנן בשעה דאורייתא הוי קידושין פינו שיש תקנה להשהות תערוכות חמץ שהוא מדרבנן או חמץ גוקשה בעינא וע"כ לא אמר רב גידל א"ר דאין חוששין לקידושין בגוקשה רק לשיטתו שסובר כר"י דחמץ אסור גם לאחזה"פ.

ואין שם דמים כלל אף בחמץ גוקשה דרבנן משא"כ לפי ההלכתא כר' שמעון וכנ"ל. ומהשתא א"ש דברי המחבר שם בשו"ע סי' כ"ח במ"ש שהמקדש בחמץ דרבנן בשעה דאורייתא דהוי ספק קידושין יעו"ש בחמ"ח והב"ש וכל האחרונים שהאריכו בתימא על המחבר דהא לכל הפוסקים אין פאן ספק קידושין.

אבל לדברי הג"ל א"ש שהמחבר לשיטתו שבב"י יו"ד בסימן שכ"א כתב להדי' שמדברי הרמב"ם נראה שלא פדעת הרא"ש הג"ל גבי פ"ח. ולכך קבע שם בשו"ע יו"ד סי' שכ"א סעיף ח' דאם מכר פ"ח קודם פדיון דמיו אסורים (ודברי הרמ"א שם לפי דעת הרא"ש והטור דכשמודיעי' ללוקח יש למכרם פנ"ל) (יעו"ש בסי' תמ"ב וסי' תמ"ז) ואף שבש"ע א"ח פוסק דאסור להשהות חמץ גוקשה היינו משום דתפיס לחומרא פדעת התוס' ריש פסחים דמשום לא פלוג אסור בשעהי' מ"מ לענן קידושין חשש להקמיר דלמא מותר בשעהי' פדעת הטור והסמ"ק ויעו"ז מ"ש הב"י בעצמו בא"ח סי' תמ"ב.

דינו של הטור תלוי בספיקא דפלוגתא שיטת רש"י ותוס' פסחים דלדעת הסוברים שטעם הבדיקה משום שלא יעבור בב"י וסוברים ג"כ דלא אמרינן לא פלוג מותר להשהותו יעו"ז שם:

נדע דלפי מה שהעליתי בשיטת הגאונים גם בהפקיד חמצו אצל ישראל אחר שלא באחריות ליכא לאני דב"י וא"כ קשה למה תנא במכילתא יצא חמצו של ישראל ביד נכרי הו"ל למיתני רבותא טפי דכשהחמץ ביד ישראל אחר ליכא ב"י וקושני' זו קשה גם לדברי הש"א בשיטת הגאונים שאין חילוק בין פשמןפקד ביד נכרי או ביד ישראל דאם אינו באחריות הנפקד ליכא חיוב השבתה לא על המפקיד ולא על הנפקד ע"כ נוטה לבי לתרץ דברי הגאונים בסניגון אשר החילותי ובאופן אחר דהנני מחזיק דברי הראשונים שמודים הגאונים לסברת הרא"ש פינון שהשאלו הנפקד ביתו לשמירת ממונו קרינון בי' ביתו.

אמנם ז"ה אלא פשאינו על הנפקד שמירת אותו החמץ משא"כ פשהוא קבל על עצמו אחריות שמירה וכמו שבארתי בתחלת הקונטרס בישוב קושני' הפר"ח. וצריכין עוד לתרץ קושני' הש"א דהא דברי המכילתא ע"כ מייירי שאין האחריות על הנפקד מדתני בה יצא חמצו של נכרי ברשות ישראל ומדברי הגאונים נראה דאין המפקיד פטור לבער אותו החמץ רק היכא שאינו ברשותו שפצרה לזה שהנפקד חייב באחריות.

ונ"ל בהקדים דברי החק יעקב בסי' תמ"ה ס"ק י"א שכ' בזה"ל ולא כב"ח שפי' בסי' תל"ג דהגמ' מייירי בחצר של שני שותפין ויפה השיג עליו הט"ז וזה"ל שותפין חייבין ממש כמו אדם א' לכל מקלי עכ"ל ואין להקשות דהא כתיב לא יראה לה חמץ ומתיבת לה יש למעוטי שותפין וכדאי' בחולין דף קל"ו ועיין בתוס' סופה דף ל"ה ע"ב י"ל דהא כתיב תשביתו שאור מבתיכם דמשמע אפילו דשותפין ולה למעוטי הקדש של אחרים כדאי' שם בפסחים עכ"ל.

ודברי הח"י אלו מגומגמים קצת שבבתיכם דמשמע מיני' שותפות קאי על הרשות שהמקום שמונח בו החמץ הוא רשות שותפין ומתיבת לה קאי על החמץ עצמו כדכתיב ולא יראה לה חמץ. אבל אין בזה דבר מענין ביתו או רשותו. אמנם לענין החמץ אף פשהוא בשותפות פשוט הוא דכ"א עובר פשיעור חלקו.

וכ"כ בחמץ שיש בו שותפות ישראל עם עכו"ם שחייב הישראל על חלקו שבאותו חמץ דהא החמץ הוא דבר שעומד לחלוקה ולא שייך למעוטי מב"י מצד דין שותפות כמבואר מדברי רש"י שם בחולין דף קל"ה ע"א ד"ה ואבע"א שכ' ואע"ג דמצאנה משמע להו ולא שותפות נכרי לא משמע להו מדגנה למעוטי שותפות נכרי דדגן כמאן דפליגי דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרי בי' דגנה בחלקו של ישראל.

אבל צאן פל בהמה ובהמה יש לנכרי חלק בה ולא קרי' בחזא מנייהו צאן עכ"ל אבל לענין הרשות היכא שיש לישראל ועכו"ם בית שותפות בגוונא דלא שייך בי' שם חלוקה וברירה פאשר אבאר לקמן יש מקום עיון לענין איסור ב"י על החמץ המונח באותו הרשות: והנה לפי המבואר בסוגי' דחולין ה"ל נראה היכא דיש תרי קראי אחד לרבויה שותפות ואחד למעוטי שותפות ממעטינו שותפות נכרי ומרבינו שותפות ישראל כ"כ י"ל דגבי חמץ דלפי האמת דמלת גבולה פירשו ברשות ישראל דמה ביתה ברשותה אף גבולה ברשותה הרי יש למעט רשות שני שותפין ממלת גבולה ולרבות שותפות ממלת בבתיכם לנו לומר דהרבויה קאי לרבות שותפות ישראל והמעוטי למעט שותפות נכרי היכא דאין בו שום חלוקה בברירה וכפשוט הוא דאף לדברי הרא"ש כשהנפקד משאל ביתו לשמירת ממונו של המפקיד מיקרי ביתו של המפקיד מ"מ גם ביתו של הנפקד מיקרי דהא עיקר שאלו הוא ושכירות ליומא לאו ממפר הוא להפקיע מפל וכל בזמן

השכירות קנזן הגוף אשר להנפקד בביתו ואדרבא פח של הנפקד עדיף מכוחו של המפקיד יענין בח"מ סי' ר"ס סעיף ד' דראובן הדר עם שמעון בביתו ומעל' לו שָכַר אִם צָבִי שְׂבוּר או גזלות של א' פרחו נכנסו לתוך הבית זכו בהם שניהם דהוי כחצר השותפין וכ' שם הסמ"ע משום דשכירות ליומא ממפר ויעו"ש בש"ף ובסי' שנ"ג הרי אף לפי סברת הסמ"ע דשכירות ליומא ממפר מ"מ מיקרי גם ביתו של המשפיר מכ"ש לרוב השיטות דשכירות ליומא אינו ממפר וא"כ אף שביתו של הנפקד שמונח בו החמץ מיקרי רשותו של המפקיד כדברי הרא"ש הנ"ל לא בשביל זה מופקע הנפקד מזכותו בביתו ומטעם זה חמץ של עכו"ם המופקד ביד ישראל אם קיבל הישראל אחריות עליו ולא יחד לו מקום חייב בביעורו וקאי בלאו דלא ימצא שאור בבתיכם אף שמושאל ביתו לשמירת חמץ ממונו של עכו"ם (יענין בט"ז א"ע סי' ת"מ ס' שלא שית לבו לזה והשיגו עליו האחרונים) סוף דבר אף לסברת הרא"ש הבית שמונח ב החמץ לפקדון הוי כבית שותפין להמפקיד והנפקד להנפקד מצד קנזן הגוף ולהמפקיד מצד שאלה לשמירת ממונו.

ושותפת זה אינו אפשר לחלק פי לכודים המה יחד ולא יתפרדו בכל משך זמן השאלה ואחר פלות זמן השאלה קם כל הבית רק בתזקת הנפקד וכיון שפן שפיר יש למעט בכה"ג שלא יהא על המפקיד לאו דב"י לה חמץ בכל גבולה דגבולה לשון יחיד ממעט שותפת של עכו"ם ורבוייא דמבתיכם דיש לרבות מיני' גם רשות שותפין מוקמינן על שותפת ישראלים.

ומעתה א"ש דברי המכילתא יצא חמצו של ישראל ברשות הנכרי דאף המכילתא מייירי כשלא קבל הנכרי אחריות שמירה ולפמ"ש בכה"ג גם הגאונים מודים לסברת הרא"ש דכיון שהשאילו הנפקד ביתו לשמירת ממונו ביתו מיקרי מ"מ גם ביתו של הנכרי הנפקד מיקרי והוי עכ"פ כבית שותפין שמשותפין בו ישראל ונכרי ולענין חמץ יש מיעוט על שותפת נכרי מדכתיב בכל גבולה כמו דמעטינן בראשית הגז מצאנה שותפת נכרי ולכך אמרו במכילתא שאין ב"י על חמצו של ישראל שהוא ברשות נכרי: אמנם כשחמצו של ישראל מופקד אצל ישראל אחר א"א למיפטר המפקיד מב"י מתמת שחמץ ברשות אחר דהא פינון שהשאילו הנפקד ביתו לשמירת ממונו קרינן בי' ביתו ואף שקרוי' גם ביתו של הנפקד ומיחשב כבית השותפין אין זה מוציא מידי אזהרת ב"י דבבתיכם מרבה גם בית השותפין כשהוא בין י ראלים.

ע"כ לא פטרו הגאונים בפקדון חמץ ברשות ישראל אחר מחיוב ב"י המוטל על המפקיד כ"א כשקבל הנפקד אחריות שמירה דבכה"ג לפי מה שפתי בשיטת הגאונים לא מיקרי כלל רשות הנפקד בידו של המפקיד פי אינו שאול לשמירת ממונו היות חיוב השמירת חמץ הוא על הנפקד והרי הבית שהחמץ שם משתמש לצורך הנפקד לשמור החמץ שהוא על חיוב שמירתו גדולה מזה מבואר להמענין בדברי הרמב"ן בפ"י התורה פ' בא שגראה מדבריו דחמץ של ישראל ישנו בחיוב על המפקיד לבערו אף כשמונח ברשות ישראל אחר ולא מיעטה התורה רק כשמונח ברשות עכו"ם דבתיכם וגבולה ממעט בית וגבול עכו"ם, אבל בית וגבול של ישראל אף שאינו של בעל החמץ בכלל בתיכם הוא.

ודלא כמ"ש השאר בפשיטות שלדעת הרמב"ן די בהוצאה מרשות בעל החמץ לרשות ישראל אחר וטעמו של הרמב"ן דבתיכם משמע בתי ישראל הן אם שייך הבית לבעל החמץ או לישראל אחר משא"כ כשהבית שייך לנכרי עכ"פ לא לזר יחשבו דברי הנ"ל בשיטת הגאונים שלדעתם החלוק הוא בין בית המשותף לישראלים ובין בית המשותף עם עכו"ם דהא מציינן פן גבי רה"ג ושאר הדברים דמרבין שותפת ישראל וממעטינן שותפת עכו"ם.

ולפי"ז מ"ש הגאונים וקבל הנפקד אחריות לא קאי רק אסיפא היכא שגנפקד אצל ישראל, גם השאגר מפרש פן לשטת'. ונדע דדברי הסמ"ע הג"ל בסי' ר"ס מקורם בתשו' הרא"ש פ"ל א' סי' א' שכ' בזה"ל שאלת על שמעון הדר עם ראובן בביתו ומעלה לו שכר וקנה שמעון מציאה בתוך הבית אם הוא של שמעון או של ראובן.

משום שזכתה לו תצירו. י"ל פ"ן דמעלה לו שכר שכירות ליומא ממפר הוא והוי כמו תצר המשותף כו' ע"כ הנה לכאורה יש לדקדק לפי"ז איך ס"ד בגמ' בפסחים דף ו' שטעמו של רב אשי בייחד לו בית אין זקוק לבער משום דשכירות קני' דמה בכך? הא אף אם שכירות קני' מ"מ הוי גם ביתו של הנפקד וקרינו בי' לא ימצא בבתים: והנה לכאורה י"ל דבאמת אם היינו אומרים שכירות קני' הוי בזמן השכירות פאלו הוא רק של השוכר וכן נראה מדברי הרשב"א לכתובות בקונטרס האחרון דף נ"ט דאי שכירות קני' הוי רק של השוכר ולפי המסקנא דשכירות לא קני' ביתו דמשפיר הוא מיהו שוכר נמי פ"ן דקני' לי' גוף לפירותיו יש לו בקרקע זו כו' יעו"ש ובזה א"ש דברי הרא"ש מ"ש פ"ן שהשאלו הנפקד ביתו לשמירת ממונו קרינו בי' ביתו.

ותמה ע"ז השאר בסי' פ"ג דהא מסקינן דשכירות ליומא לאו ממפר ולפי הג"ל לק"מ דהא דאמרי' לאו ממפר אינו רק לאפוקי שלא נחשוב שהוא לשעתו של השוכר לבד. אבל אף לפי המסקנא דלאו ממפר מ"מ יש להשוכר ג"כ בו קני' ולכך פתב הרא"ש בתשו' הג"ל דהוי תצר המשותף.

אמנם דברי הרא"ש בתשובה בלא"ה א"ש דהא שם מייירי שגם המשפיר נשאר בדירה באותו הבית כפי שמבואר מלשון רא"ש שכ' שמעון הדר עם ראובן בביתו וכ"ן ששניהם משתמשים יחד באותו הבית אף אי הוי אמרי' דשכירות ליומא ממפר גמור וקשמופקע מכל קנין המשפיר באותו הבית על זמן משך השכירות מ"מ היכא שהמשפיר בעצמו גם הוא דר ומשתמש לא גרע פחו מאם הנה גם הוא רק שמשפיר יחשוב שותף עם השוכר ממונו דהא קני' לשניהם להשתמשותן: ועתה נציע דברי הט"ז בסמ"ן ת"מ סק"ד אחרי שהביא דברי הרא"ש הג"ל בפסחים פ"ב בזה"ל תו קשה לי דלפי' דמה שהשאלו לו ביתו גם בעפ"ם שהפקיד לחמצו אצל ישראל נימא פ"ה והו"ל כביתו של עכו"ם ואמאי אמרינו בגמרא הפקיד העכו"ם אצל ישראל זקוק לבער ייחד לו בית אין זקוק לבער הא עכשיו קיימינו דגם בסתם הו"ל כביתו של עכו"ם ולמה לי ייחד ע"כ הנה לפי האמת דשכירות ליומא לאו ממפר גמור א"כ אף היכא ששנייה הבית בשכירות לעפ"ם מ"מ ביתו של ישראל מיקרי פ"ן שהגוף שלו וע"כ עיקר הטעם בייחד לו בית שאינו זקוק לבער מצד שנקרא גם רשות עכו"ם ומצורף לזה דלא חשיב מצוי אצל ישראל כדברי הגמ' שאני הכא דאפקי' רחמנא בלשון לא ימצא מי שמצוי בידו.

יצא זה שאינו מצוי בידו ויענין בתוס' ב"מ דף פ"א ע"ב ד"ה והא אידי ואידי. אבל קושני' הט"ז הג"ל יש להקשות לפי ס"ד דגמ' בכוננת רב אשי דלכך בייחד לו בית אין זקוק לבער משום דשכירות ליומא ממפר הו"ל להגמ' להקשות שא"כ גם בלא יחד לו בית לא יהיה זקוק לבער דהא לפי דברי הרא"ש גם בסתם הו"ל כביתו של עכו"ם אבל לפי דברי הג"ל א"ש דלשיטת הרא"ש גם במשותף את הרשות עם נכרי יש חיוב ביעור ע"כ פשאין הישראל מייחד לעפ"ם מקום בביתו אף דגם בסתם קרינו ביתו של עכו"ם המפקיד בכ"מ שמונח בו החמץ פ"ן ששואל לו המקום לשמירת ממונו שאלה שכירות ממפר מ"מ פ"ן שלא נתיחד לו המקום הנה הנפקד כשותף במקום שמיניח לרצונו שם החמץ דהא בידו להסיר משם החמץ ולהניח חפציו ולא גרע

מאם הנה משפיר עם העפוי"ם בית אַחד להשתמשות שניהם וכיון שנקרא גם ביתו של הנפקד ע"כ זקוק לבער דלדעת הרא"ש אף שנתפת עפוי"ם לא נתמעט וקאי הישראל בב"י.

אבל פשיחד הישראל מקום לעפוי"ם על חמצו ושכירות ליומא ממכר גמור הנה רק ביתו של עפוי"ם דהא אין להמשפיר או המשפיר שיור זכות באותו מקום שנתתיחד שיהי' החמץ מונח שם: אמנם לפי דברי הג"ל בשיטת הגאונים שמודים לסברת הרא"ש רק שסוברים דבחמץ המונח ברשות המשותף עם עפוי"ם ליכא ב"י דממועט מגבולה לא א"ש לכאורה דברי המכילתא לפי הגירסא שלפנינו יצא חמצו של נכרי ברשות ישראל אע"פ שהוא ברשותו אבל אינו יכול לבערו תיפוק לי' דהוי פמונח בחצר שותפין עם עפוי"ם דהא מייברי בלא קבל הישראל אחריות ובכה"ג אמרי' פיון ששאול הבית לשמירת ממונו של המפקיד נקרא גם ביתו של המפקיד.

אמנם מאד נכון כל הג"ל לפי הגירסא שבמכילתא המובא ברש"י בפ"י החומש פ' בא בזה"ל לא ימצא בבתיכם מנין לגבולה ת"ל בכל גבולה מה ת"ל בבתיכם מה ביתה ברשותה אף גבולה שברשותה יצא חמצו של נכרי שהוא ברשות ישראל ולא קבל עליו אחריות ע"כ דברים אלו משוללי הבנה וכבר האריכו בזה הרא"מ ושאר מפרשי רש"י יעניין בספריהם ואין על דעתי לומר שנתפיון רש"י לדברי הג"ל רק ליישב בשיטת הגאונים שאם הנה לפניהם הגירסא שבמכילתא פנראה מדברי רש"י יש לפרש דברי המכילתא ע"פ דבר הג"ל דהמכילתא לא דריש מלה למעוטי חמץ של עפוי"ם.

וכן כ' הרא"ם הג"ל ואתי' לי מבתיכם וכן הפנונה דילפינו מבתיכם מה ביתה ברשותה אף גבולה ברשותה מדכתיב גבולה בלשון יחיד ממעטיון רשות ישראל המשותף עם עפוי"ם ע"כ ליכא חיוב ביעור חמצו של עפוי"ם המונפקד ביז ישראל פשאינו באחריות שמירה על הישראל דבכה"ג מיקרי גם ביתו של נכרי פיון ששאול הבית לשמירת ממונו ונהיה פביתו המשותף לישראל ועפוי"ם ולכה"ג ליכא ב"י על הישראל הנפקד דלא יראה וגו' בכל גבולה כתוב ולא גבול המשותף לעפוי"ם.

אבל פשהחמץ הנה באחריות השמירה על הישראל הנפקד אין לעפוי"ם שום זכות בביתו של ישראל דאינו שאול לו כלל דהישראל בעצמו צריף הוא לביתו בשמירת החמץ הזה שעליו חיוב שמירתו לכה"ג מיקרי שפיר גבולו ורשותו של הישראל לבד ולכה"ג עליו חיוב הביעור מרשותו זה הוא שיטת המכילתא לפי הגירסא הג"ל אבל אינו מכונן כלל להסוגי' דגמרא דדרוש מלה למעוטי של אחרים בלא קבלת אחריות ומ"י לחייב בקבל אחריות ומטעם דבר הגול"מ.

גם לפי פירוש"י גבי יחד לי בית דהיינו שלא קבל אחריות שפן מפרש רש"י על דברי רב אשי בד"ה לעולם אסיפא ואף עפ"כ ס"ד דגמ' שפנונתו של רב אשי משום דשכירות קני' הרי שהי' ה"א דאף בלא קבל אחריות שלא חשיב החמץ כשל ישראל מ"מ לא מיפטר מלבערו רק בצירוף הטעם דשכירות קני' ואיכא תרתי ששהחמץ אינו של ישראל ושגם הבית אינו שלו רק של עפוי"ם בזמן שנשאול לו לחמצו של ישראל ביחד מקום וע"כ היינו צריכין לומר לאותו ה"א דתנא דהו' ברייתא לא ממעט חמץ של אחרים כ"א כשגם הרשות אינו של ישראל או דהו' תנא ל"ל כלל דרשא דלה' להוציא של אחרים וסובר פדברי הילקוט שדרש מלה על ביטול חמץ או לדרשא אחרתא עכ"פ י"ל כעין זה לפי דברי הגאונים בפ"י המכילתא כמו שכתבתי לעיל: ועד"ז מקום יש לפרש בשיטת הגאונים דלס"ד דגמ' שטעמו של רב אשי שטעם ביחד לו בית משום דשכירות קני' הוי' אמרי' דהברייתא מייברי בקבל הנפקד אחריות חמץ ואי לא יחד לו בית מיקרי המקום ששהחמץ מונח בו רק ביתו של ישראל.

אבל כְּשִׁיחַד לוֹ בֵּית וּשְׂכִירוֹת קנ"י אף שְׁהֵבִית עוֹשֶׂה הַשְׁתַּמְשׁוֹת גַּם לְהִישָׁרְאֵל הַנִּפְקֵד בְּמֵה שְׁמִשְׁנֵי בּוֹ הַחֲמִין שֶׁהוּא בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ יֵשׁ לְחֲשׂוֹב אוֹתוֹ מְקוֹם כְּמִשְׁנֵי לְיִשְׂרָאֵל וְעַכּוּ"ם מ"מ אֵין הִישָׁרְאֵל זָקוּק לְבַעַר דְּמַגְבּוּלָה מְמַעֲטִינֵן בֵּית בְּשׁוֹתְפֵת עִם עַכּוּ"ם מִשָּׂא"כ כְּשִׁלָּא יִחַד בֵּית שְׂאִין לְהַעֲכּוּ"ם שׁוֹם זְכוּת בְּאוֹתוֹ הַבֵּית בְּכָל הַשְׁתַּמְשׁוֹת אוֹתוֹ הַבֵּית בְּשִׁמִּירַת הַחֲמִין הוּא לְזְכוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּי עָלְיוֹ אַחֲרֵיּוֹת הַחֲמִין נִהְיָה רַק בֵּיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְבַד: פֶּם וְנִשְׁלַם שְׁבַח לְאֵל בּוֹרָא עוֹלָם